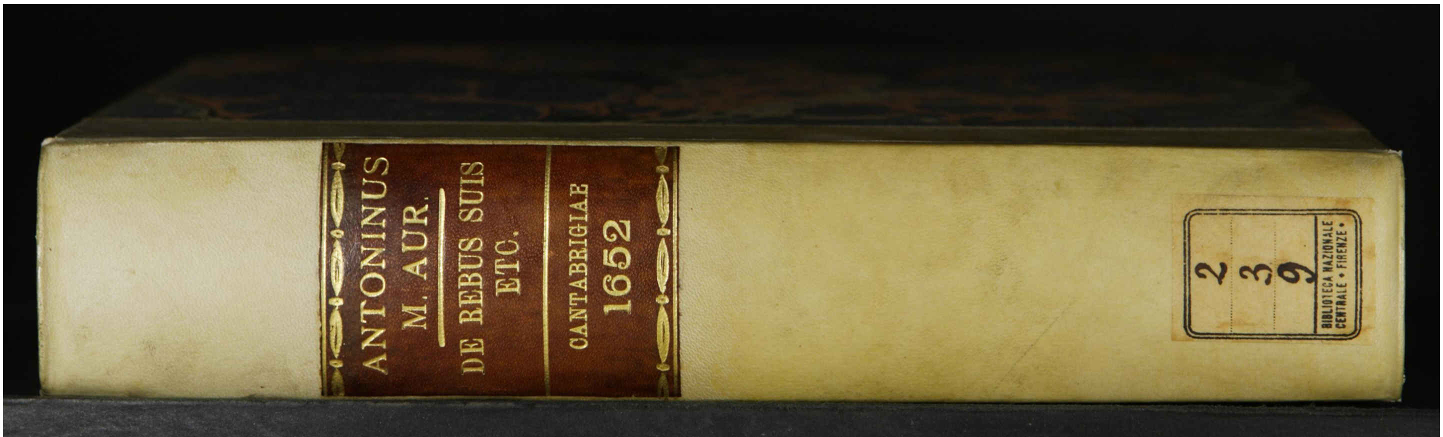
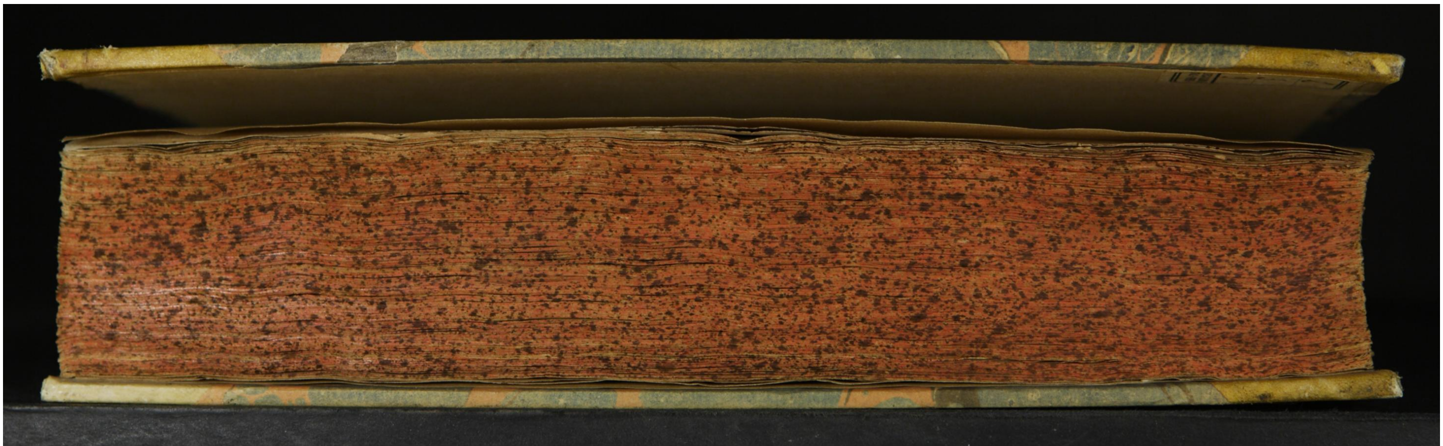

ANTONINUS
M. AUR.
DE REBUS SUIS
ETC.
CANTABRIGIAE
1652
2
3
9
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE • FIRENZE •

M. VERVS AVRELIVS ANTONINVS
IMPERATOR ET PHILOSOPHVS.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΒΙΒΛΙΑ ιβ'.

MARCI ANTONINI IMPERATORIS

de rebus suis, *sive* de eis quæ ad se *pertinere censebat*,
Libri XII,

Locis haud paucis repurgati, suppleti, restituti:

Versione insuper *Latinâ* novâ; *Lectionibus* item *variis*, *Locisq; parallelis*, ad marginem adjectis;
Ac *Commentario perpetuo*, explicati atque illustrati;

Studio operâque
THOMÆ GATAKERI
LONDINATIS.

CANTABRIGIÆ:
Excudebat *Thomas Buck*, celeberrimæ Academiæ Typographus.
Anno Dom. MDCLII.
Veneunt ibidem per Antonium Nicolson, *Bibliopolam.*

Viris eruditione pariter ac pietate præstantissimis amicisq; sibi conjunctissimis,

In Academia

CANTABRIGIENSI

ad Sacrosanctæ Theologiæ Doctoratûs gradum evectis;

D. ANTONIO TUCKNEY,

Coll. Emmanuelis,

D. JOANNI ARROWSMITH,

Coll. S. Joannis,

D. THOMÆ HILL,

Coll. S. Trinitatis,

Præfectis;

Operis hujus edendi Avtoribus & Promotoribus præcipuis;

In animi benevoli gratíq; testimonium, ac monumentum,

Id ipsum, qicqid est, jure merito inscribit dedicátqe

THOMAS GATAKERUS,

In Academia eadem Collegii qondam *Joannensis* alumnus, *Sidnejensis* Socius.

PRÆLOQIUM,

In qo de Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; déqe eorum, qi hanc secuti sunt, qæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis differitur: Operisqe hujus totius ratio atqe institutum exponitur.

STOicam *Disciplinam*, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qi censuerint, non desunt. Et Josephus qidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Pharisæorum*, qam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [a] Pavlus pronunciat, qámqe horum uterqe, & Josephus & Pavlus, aliqando sectatus fuerat; [b] ἡ Φαρισαίων, inqit, αἵρεσις παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, qæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [c] *Stoici*, inqit, *nostro dogmati in plerisqe concordant.* Et in multis qidem convenire, ambigi non potest, si qis instituti utriusqe περὶ τῶν πρακτικῶν regulas legésqe secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, qàm Secta alia ulla; qum nulla, credo, comperta sit, qæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmqe avt pluris faciat, avt altiùs evehat, avt fortiùs spiret, avt acriùs urgeat, avt penitiùs inculcet, avt enixiùs provehat.

Hoc qo clariùs elucescat, de Sectis eminentioribus qibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hîc mitto Pythagoræ, [d] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Avreum* enim *carmen*, qod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; supposititium utrumqe. Sed nec in ullo numero habendam existimem, avt Cynicorum affectatam illuviem, fœdáqe in propatulo etiam perpetrata [e] χειρουργήματα; (qos [f] *à Stoicis tunicâ tantùm distare*, havd ritè pronunciâsse videtur Saty-

[a] Pavl. apud Lucam, *Act.* 26. 5.

[b] Joseph. in *Vita sua, de Bello Judaic.* libris *subjuncta.*

[c] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

[d] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Iamblico conscripta, *cap.* 13, 14. 23, 24. necnon *Iamblichi vita*, apud Evnap. in *Vit. Sophist.*

[e] De qo videri poterit, nî pudor prohibeat, Dio Prus. *orat.* 6. in *Diogen.* sive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* qo loco vim vocabuli non assecutum Ambros. Camald. Interpretem, non est mirum, qum H. Stephanus prætererit. [f] Juvenal. *Sat.* 13.

ricus, qum illi [g] obſcœnitates iſtiuſmodi, ſordéſqe etiam, [h] tanqam à natura humana alienas, ſint averſati:) avt Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, qæ cùm ſenſibus tam externis qàm & internis fidem omnem detrahat, [i] mentíſqe pariter atqe corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps eſſe animal patitur.

Ad illos accedo, qi Philoſophiam nobis excultiorem dederunt, Scholáſqe freqentiores, ampliores, illuſtriores habuerunt. Ex his ſunt, qi è Platonis Gymnaſio prodiêre, *Academici Veteres*, & Peripatetici: qos, qia [k] *nominibus* ſolis *locíſqe* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à ſe invicem *diviſi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxiſſe, compendio dabitur. Inter iſtos cumprimis emicuit Ariſtoteles. Is in ſcientiis diſcipliníſqe omne genus tradendis, *Logicâ*, *Rhetoricâ*, *Poëticâ*, *Politicâ*, *Oeconomicâ*, *Ethicâ*, *Phyſiologiâ* [l], ad [m] miraculum uſqe tantum præſtitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [n] qàm priſcorum, non dico uni alteri alicui, ſed eis, qorum ſaltem ad ætatem hanc ſcripta perennârunt, etiam univerſis. Nam qòd * *Platonem* hujus Magiſtrum, familiǽqe illius utriuſqe parentem, *excipere* ſolent, qi huic alioqi primas deferunt; havd advertiſſe ſatìs videntur, Platonem non tam in diſciplinis tradendis, qàm in ſui temporis [o] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſqe, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas & innexas, in immenſum ferme protractâ diſſertationis ſerie, veri certíqe ſitiens lector, niſi qòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræq; elegantiâ, qæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac laciniosis penè delaſſatus, cùm [p] qod pro certo ſtatuatur nihil occurrat, in qo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéqe omni depoſitâ,

[g] Proinde Zeno αἰδήμων πρὸς τὴν κυνικὴν ἀναισχυντίαν, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[h] Τὸ καθάρειον πάντως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου περιέχεται· καὶ εἴ τινι ἄλλῳ, καὶ τούτῳ τῶν ζώων χωρίζεται. Epictet. *diſſert.* l. 4. & per totum *cap.* 11. qod his verbis clavditur, Πᾶσα ἐκτροπὴ ἀπό τινος ἀνθρωπικοῦ γίνεται· αὕτη δ' ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι. *Naturâ homo mundum & elegans animal eſt.* Senec. *epiſt.* 92.

[i] Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88.

[k] Cicer. *Academ. l.* 1.

[l] *Muſicam, Mathematicam, Medicam* non adjicio, qia periſſe videntur, qæ de his ſcripſiſſe diſcimus ex Laërtii laterculo: ſed nec Metaphyſicam, qia nomen priſcis illis ignotum; aliúdqe planè ſonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

[m] *Talem eſſe unum hominem miraculoſum eſt potiùs, qàm humanum.* Averroës in *Prœm. Phyſic.*

[n] *Ariſtoteles meo judicio in Philoſophia prope ſingularis.* Cicer. *Academ. l.* 4.

* *Ariſtoteles, excepto Platone, Philoſophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Ariſtot. longè omnibus (Platonem ſemper excipio) præſtans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tuſculan. lib.* 1.

[o] *Sophiſtas è Platone intelligimus luſos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2.

[p] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramqe partem multa diſſeruntur, de omnibus qæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

firmus consistat, ac securus acqiescat, vix avt nè vix qidem tandem deprehendere qeat.

Aristotelem itaqe seligemus, qi in eis, qæ ad mores formandos, vitæqe rationem ritè instituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliqorum nomine sententiam ferat. Is post Platonem, cum agmine utroqe dicto, in tres classes *Bona* dispescit universa, *animi*, *corporis*, & qæ *extra horum utrumqe* consistunt, vitæ hujus adminicula. Qamvis avtem *animi bona præstantissima* esse censeat, & *per se* maximè esse *expetenda* concedat; tanti tamen posteriora duo ista facit, tantúmqe [q] ad sortem beatam constituendam momenti viriúmqe eis tribuit, ut [r] virum virtute licèt universâ instructum, sed alteris illis orbatum ac destirutum, *beatorum* numero eximat, præsertim [s] si in adversa graviora, calamitatésqe insigniores inciderit; ista siqidem, ubi incursaverint, *beatitudinem*, qanqam [t] *mutatu havd facilem*, [u] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorsus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externísq; istis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* censu collocanda censerent; sed pro rebus *mediis* prorsus haberent, qæ in nevtram partem momenti multum conferrent: cùm [a] *nihil bonum* statuerent, *nisi qod pium*, *justum*, *humanum*, *honestum foret*; *nihil malum*, *nisi qod impium*, *injustum*, *inhumanum*, *inhonestum* existeret. Proinde *miserum* esse *insipientem*, *iniqum*, *improbum*, *impium* qemqe, qantumcunqe, qæ aliis habentur, *bonis*, *corporeis exterísqe instructus suffultúsqe vitam exegerit*; [b] *beatum* contrà *bonum piúmqe* qemlibet, qantumcunq; *malis*, qæ cæteris reputantur, *obstrictus divexatúsqe ævum transegerit*. Hunc deniqe solùm *sapere*, verè *liberum* esse, *sui compotem*, *numini charum*, *cujus sub tutela curáq*, *cùm perpetim agat*,

[q] Τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συντίθεμεν. Arist. *Ethic. Magn.* *l.* 1. *c.* 2. Προσδεῖται γὰρ ὁ εὐδαίμων τῶν ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐκτὸς, καὶ τῆς τύχης. Idem *Ethic. Evdem.* *l.* 6. *c.* 13. *Multi & magni Philosophi hæc ultima bonorum juncta faciunt; ut Aristoteles, qi virtutis usum cum vitæ perfecta prosperitate conjunxit.* Cic. *de fin.* *l.* 2.

[r] Ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν οὐκ ἐνδέχεται εὐδαίμονα εἶναι. Arist. *Eth. Mag.* *l.* 2. *c.* 8. [s] οὐ μακάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. Arist. *Eth. Nicom.* *l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τροχιζόμενον καὶ τοῖς δυστυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα εὐδαίμονα εἶναι φάσκοντες, ἐὰν ᾖ ἀγαθὸς, οὐδὲν λέγουσι. Idem *Magn.* *l.* 6. *c.* 13. [t] Οὐκ εὐμετάβολος. [u] Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. Idem *Eth. Nicom.* *l.* 1. *c.* 10. [a] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι· τὰ δὲ κακά· τὰ δὲ οὐδέτερα. ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετάς· κακὰ δὲ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα δὲ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷον ζωὴ, ὑγιεία, ἡδονὴ, κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐγένεια. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία. Clemens Alex. *strom.* *l.* 5. Mox post nonnulla ejusdem notæ interjecta, ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωικοί. *Unum bonum est, qod honestum est: cætera falsa & adulterina bona sunt.* Sen. *Epist.* 71. *Nihil est bonum nisi qod honestum est.* Idem *Epist.* 120. Sed & Ambros. noster, idem *Scripturam asserere*, *Offic.* *l.* 2. *c.* 3. *Media, sive indifferentia vocamus, qæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, pavpertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [b] *Virtus ad vitam beatam per se ipsa satìs est.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miser, Qem tam multa mala in miseram vitam non transferunt, nec ex beata qidem educunt.* Sen. *epist.* 91.

solùm

ſolùm poſſe [c] *ſecurum maliqe omnis metu immunem* degere, utpote [d] *cui mali nihil avt viventi avt morienti obtingere permiſſurus is ſit*, [e] *cui ipſe regendum ſe totum permiſerit: nec poſſe itaqe fieri, ut vel ſorte beatâ unqam excidat, vel in calamitates ullas ejuſmodi incidat, qæ beatitudinem incidendo miſerum faciant*. Et hæc qidem fuère Stoicorum dogmata, in qibus qatenus tam Peripateticos, qàm & Academicos veteres tranſcendebant, eò ad regulam populo Chriſtiano præſcriptam illis utriſqe propiùs utiqe acceſſerunt.

Etiamſi avtem concedere neqeam, qod poſt [f] Antiochum [g] Cicero, poſt Ciceronem [h] Avguſtinus, ab iſtis illos *vocabulis* tantùm *diſcrepantes rebus* interim *conveniſſe*, cùm hoc apud [i] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter ſatìs refellere videatur; nolim tamen diffiteri, qod Orator celeberrimus ille, [k] *honeſtum* ſaltem *inter hos certamen* fuiſſe, cùm *omnis* eſſet *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm intereſſet, qòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integráſqe *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magiſtros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, diſcinctos & diſſolutos cum altè cinctis, arctè ſtrictis committi & in certamen deſcendere, [l] indigniſſimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen iſtud qi tentarent: ídqe, qod mirum magìs minúſqe ferendum, ex eis etiam, qi Stoicis nomen dederant, horum ſaltem in claſſe locum ambiebant. Sed qid in hunc ſenſum proferatur, avdiamus, ab eo qi Stoicus ipſe haberi volebat.

[m] *Non eſt*, inqit, *qòd putes magnum, in qo diſſidemus*. Exiguum ſcilicet ſpatiolum interjectum fuerat, qod utroſqe à ſe invicem diſpeſceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* iſti pro *bono* vel *ſummo*, vel *ſolo* etiam haberent.

Sed, [n] *Qam*, inqit, *virtuti legem dicimus, ille dicit voluptati*. At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipſi. Nec ſi eadem ſuis qæ & illi in nonnullis præcipiunt,

[c] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συγγένεια ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀκαταφρονήτως, καὶ δεδοικότας οὐδ' ὁτιοῦν· τὸ δὲ τὸν Θεὸν ἔχειν ποιητὴν καὶ πατέρα καὶ κηδεμόνα, οὐχ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9.

[d] Ἓν τοῦτο διανοεῖσθε ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι, οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ Θεοῦ τὰ τούτων πράγματα. Socrat. apud Plat. in *Apol. Pro certiſſimo habeatur, qod dicturus ſum. Nec cuiqam bono qicqam mali evenire poteſt, nec vivo nec mortuo, nec unqam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tuſcul. l.* 1. & Epictet. *diſſert. lib.* 3. *c.* 26. ecqid hæc, qàm qæ Solomon Parœm. 1. 33. & Pavlus Rom. 8. 28.

[e] Ἄγου δή μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος· Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. Cleanthes. ἐπὶ παντὸς ἑκτέον ταῦτα. Epictet. *enchir. c.* 52. *diſſ. l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celsiq; dominator poli, Qocunqe placuit: nulla parendi mora eſt; Aſſum impiger.* Sen. *epiſt.* 107.

[f] Cicer. *de Deor. nat. lib.* 1.

[g] Cicer. *de finib. lib.* 4.

[h] Avguſt. *de Civit. Dei. lib.* 9. *c.* 4.

[i] Cic. *de fin. lib.* 3.

[k] Cicer. ibid. *lib.* 2.

[l] χαλεπὸν, ἐλευθέρῃ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη. *dura res, Matronæ cum meretrice conteſtatio.* Menand. apud Cyril. *adverſ. Julian. lib.* 7.

[m] Senec. *de Vit. beat. c.* 13.

[n] Senec. *ibid.*

ideo non longè à se invicem divisi existunt. Ecqis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen suis in victu vitáqe communi præcipiunt isti, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem avdiamus. [o] Πόνοι, inqit, σιτία, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecqid aliud Philosophus, sive Stoicus, sive Epicureus etiam, sive alius qilibet? sed aliis planè rationibus, & diversis prorsus, singuli. [p] *Finem* aiunt, *dare appellationem,* & *in re ethica formæ rationem habere.* Istic ergò verè usurpatur, qod diverbio vulgari dicitur,

[q] Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα.

Fines Mysorum sunt Phrygúmqe disiti.

nec secus [r] *Medici & Philosophi, Epicurei & Stoici* fines sunt divisi. Medicus siqidem valetudini prospicit, nè in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite istius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto deniqe, qod ajunt, cœlo á se invicem sunt dissiti, qorum alteri *Virtutem*, tanqam Reginam legitimam, Principem justam, cui cætera concedant omnia, in fastigio summo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, qæ vel ad pedes subserviat, vel à tergo subseqatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* substituunt, [s] cui in solio regali sedenti, ancillulæ instar, astet illa, hoc duntaxat officium suum ducens, Dominam in avrem admonere, caveat, ne qid perficiat, à qo dolor aliqis oriatur.

Sed, [t] *sancta,* inqit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *tristia, fortia* etiam, *si propiùs accesseris.*

Et propiùs igitur accedamus, qò penitius & accuratiùs introspiciamus. ídqe eò lubentiùs, qia [u] multos monet Orator hac offuciâ allectos Epicureas partes seqi, qia *recta & honesta* ipsum plurimùm facere putant.

Sancta ergò scilicet præcipit is, cui [x] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit.* cui [y] πρᾶγμα ὁ Θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. [z] *negotii qicqam Deus nec ipse habet, nec alteri exhibet.* qod impii illi olim fæcibus suis immersi infixíqe Judæi, [a] *Deus nec beneficio nec maleficio qenqam est affecturus;* [b] *nec propitius esse, nec irasci cuiqam potest.* qi deniqe, uti gloriantur asseclæ ipsius, [c] *primus*

[o] Hippocrat. *epidem. l. 6. sect. 6. § 5.* & ex Hipp. Galen. *Hortat. c. 6.*
[p] Ὁρίζεται ἕκαστον τῷ τέλει. Aristot. *Ethic. l. 3. c. 7.*
[q] Strabo *geogr. l. 12.*
[r] Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τινῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. Plut. *de valetud. præcept.* qod idem de *Vatibus* & *Philosophis* usurpavit Damascius in *Vit. Isidori*, à Svida adductus, qem ex Photio alibi restitutum damus.
[s] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. lib. 2.*
[t] Senec. *ubi suprà epist. 33.* & alibi.
[u] Cic. *de fin. l. 1.*
[x] *Semota à rebus nostris, sejunctáq; longè; Nec bene pro meritis capitur, neqe tangitur ira.* Lucret. *l. 1.*
[y] Senec. Ἀποκολοκυνθ. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλῳ παρέχει· ὥστε οὔτε ὀργαῖς, οὔτε χάρισι συνέχεται. Epicur. apud Laert. *lib. 10.*
[z] Cicer. *de nat. Deor. lib. 1.*
[a] Zeph. 1. 12.
[b] Cicer. *in Pison.*
[c] Lucret. *de rer. nat. lib. 1.*

mus

mus adversus numen cœleste oculos attollere est *avsus*, [d] *omnêmqe funditus* (qantùm in ipso fuerat) *religionem sustulit.*

Recta verò ab eis qænam, avt qorsum qis expectet? *qi* [e] *amicitiam, fidem, justitiam, virtutem ullam, nisi* [f] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam censeant; (cùm* [g] *nihil horum per se bonum, suíqe cavsâ expetendum existiment;) qi* [h] *honestum ipsum inanem sine re subjecta sonum, nec tam solidum, qàm splendidum nomen pronunciant; qin* [i] *nec flagitio, facinore, scelere ullo, qod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter se abstinendum statuunt, (cùm* [k] *hujusmodi nihil ex se malum reputent) nisi supplicii,* [l] *damni, mali alicujus insecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc (à qo iram vindictámve ob istiusmodi qicqam, vel expectare, vel formidare vanitatis & superstitionis nomine, non damnant tantùm, verùm etiam derident) sed* [m] *ab hominum conscientia, qi ab iniqa & scelesta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam sumere, sive pro avtoritate publica, sive pro viribus privatis valent; hos avtem* [n] *latendi fiducia nulla possit unqam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *tristia* ista Epicurea videamus, ut [o] *imperitorum scil. errore sublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea qæ voluptuaria, delicata, mollis habetur disciplina, qàm gravis, qàm continens, qàm severa sit.* [p] Epicurus ergò ipse τοὺς ἀκολάστους καὶ ἀσώτους castigat & damnat, qi *voluptatis specie objectâ allecti, præsentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéqe enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus constringendos se temerè tradunt, nec qid porrò eventurum sit, qos morbos, qos dolores excepturi sint, provident.*

Verùm qo fundamento istos reprehendat, extrema hæc satìs liqidò produnt. [q] *Luxuriam* utiqe *severus* iste, *per se, avt propter se reprehendendam non putat:* siqidem [r] *Voluptas omnis*, inqit, *bonum est:* (ità nec ex turpissima re ulla perceptam excludit) Et, [s] *si ea,*

[d] Cicer. *de nat. Deor. l.* 1.
[e] *Qia hæc benevolentiã conciliant, & qod aptissimum est ad qietè vivendum, caritatem.* Torqat. apud Cic. *de fin. l* 1.
[f] *Qia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt pleniorem.* Idem *ibid.*
[g] Nè justitiam qidem rectè qis dixerit per seipsam optabilem; sed qia jucunditatem afferat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, οὐ δι' αὑτάς. Epicur. apud Laërt. *lib.* 10. *Nihil justum esse naturâ, & crimina vitanda esse, qia metus vitari non possit* Sen. ep. 97
[h] Torq. *ubi sup.*
[i] *Nihil tam turpe, qod hominum conscientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vide Sen. *sup.*
[k] ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ τὴν ὑποψίαν φόβῳ, εἰ μὴ λήσει ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐφεστηκότας κολαστάς. Epicur. apud Laërt.
[l] *Plus* hinc *in ipsa injuria detrimenti est, qàm in eis rebus emolumenti, qæ injuriâ patiuntur.* Torqat. *ubi sup.*
[m] οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι ποιοῦντα πιστεύειν ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ὑπὸ τοῦ παρόντος λανθάνῃ· μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ καὶ λήσει. Epicur. apud Laërt. *Eleganter Epicurus, Potest nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest.* Sen. *epist.* 97. [n] *Tuta scelera esse possunt, secura non possunt.* Senec. ipse *ibid.* [o] Torqat. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [p] Torqat. *ibid.* [q] Torqat. idem *ibid.* & Cicer. *de finib. lib.* 2. [r] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laërt. *lib.* 10. [s] Epicur. in κυρίαις δόξαις Cicerone interprete, *de fin. lib.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας, τούς τε τῶν μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ πέρας τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἄν ποτε εἴχομεν ὅτι μεμψαίμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐμπληρουμένοις τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐδαμόθεν μήτε τὸ ἀλγοῦν, μήτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν. Laërt. *lib.* 10.

inqit,

inqit, *qæ ſunt luxurioſis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerêntqe, qi eſſent fines cupiditatum, nihil eſſet eorum qod reprehenderem, cùm undiqe complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte avt dolens avt ægrum, avt malum.* Ità nec luxurioſos ob eam cavſam reprehendit, qia luxuriosè vivant; probat potiùs ac collavdat, qia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, qorum primum qidem & præcipuum eſt, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Qâ ergò ratione caſtigat aſotos iſtos damnátqe Epicurus? qia utiqe [t] *Voluptates*, qas immodicè ſectantur iſti, *Voluptatem* ipſam *multis modis conturbant & corrumpunt*, dum iſtis procurandis & proſeqendis, [u] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum judiciorúmqe pœnis obligantur.* Hæc ſcil. *rigida*, hæc *ſevera*, hæc *triſtia* ſunt, qæ ſuis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdiſſimis, vel obſcœniſſimis indulgeant, totóſqe ſe dedant, concedit; caveant duntaxat, nè uſu an abuſu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in ſe arceſſant ſupplicia.

Sed temperantes, ſobrii, bonæqe frugis fuiſſe referuntur, ex eis, qi *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitère*, eámqe pro *bono ſummo* habuerunt. [x] Gloriatur utiq; Epicurus ipſe, *aſſe non toto ſe paſci; Metrodorum, qi nondum tantùm profecerit, toto.* [y] *diffluere ſe corpuſculi voluptate profitetur, aqâ & pane veſcentem, epuláſqe ſumptu magno comparatas deſpicere ac deſpuere:* [z] *aqam & polentam ſi habuerit, Jovi ipſi de felicitate controverſiam facturum:* [a] *ſummam enim iſta voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea qis ſumſerit,* [b] *nec minorem voluptatem ex victu tenuiſſimo, & contemtiſſimis eſcis & potionibus percipi, qàm ex rebus ad epulandum exqiſitiſſimis, ubi qicqid dolorem creat, eis ſublatum fuerit..*

Et Evdoxo qidem, qi Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuiſſe & tradidiſſe videtur, [c] *temperantiæ & ſobrietatis in victu inſignioris teſtimonium perhibet Ariſtoteles luculentum. qâ etiam* [d] *vitæ ratione fidem dogmati ſuo eſt ampliorem conſecutus; utpote qi* [e] *non affectu vitioſo, avt partium ſtudio, ſed judicio incorrupto*

[t] Τὰ τινῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν. Epicur. *ibid.*

[u] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

Senec *epiſt.* 18.

[y] Βρυάζω τῷ κατὰ τὸ σωμάτιον ἡδεῖ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χρώμενος· καὶ προσπτύω ταῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[z] Ἑτοίμως ἔχειν καὶ τῷ Διὶ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι, μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, ſed vitiatus, & ſic reſtituendus. qam vocem ἀσεβείας notat. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epiſt.* 110. *Faciamus*, inqit, *oro te, etiamſi iſta defuerint.* Et ipſe *Epiſt.* 25. *Intra hæc qiſqis deſiderium ſuum clavſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.*

[a] Καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. Epicur. *ibid.* [b] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν προσφέρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laërt. *lib.* 10. [c] Διαφερόντως ἐδόκει σώφρων εἶναι. Ariſtot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [d] Ἐπιστεύοντο οἱ λόγοι, διὰ τὴν τοῦ ἤθους ἀρετήν. Ibid. [e] οὐχ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς.

[f] & *veritatis vi victus* [g] *de principatu pro voluptate sententiam tulisset.* de Epicuro verò ambigi non immeritò potest; qem Timochares narrat, non *assem nec totum*, sed [h] *minam* integram *in victum diurnum qotidie impendere solitum*, ídqe [i] ipsum alibi de se esse professum. Aliud itaqe fuisse videtur, qod ex usu communi, aliud qod per exercitium peculiare factitabat. [k] *Certos* utiqe *habebat dies, qibus malignè famem extingveret, visurus an aliqid deesset ex plena & consummata voluptate, vel qantum deesset, & an dignum qod qis magno labore pensaret.* sive, qibus tanqam [l] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet,* & [m] *ut contra injurias fortunæ inter ejusdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla fecisse videtur, qod Evdoxus forsan jugiter. Victum avtem tenuem simplicémqe, qa de cavssa lavtiori ac multiplici, perpetim usurpatæ præsertim, præferendam existimet, rationes ab ipso proditas habemus. Et primo qidem loco, [n] *non ob luxum ipsum avt intemperantiam*, [o] qam *nec propter se fugiendam*, utì [p] *nec temperantiam propter se expetendam*, definiat; sed *ob molestias graves, qæ indè provenire possint.* Qia nimirum ex largiore ac lavtiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempestates, qibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhavriuntur, & *patrimonia* integra, qasi [q] *pilæ in modum convoluta*, [r] *ovi sorbilis instar*, ità penitus *deglutiuntur*, ut rerum omnium egestas summa protinus conseqatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia isthinc emergunt, sed & in corpore ipso, [s] qod est illis *boni maliqe omnis*, qia *voluptatis & doloris*, utì mox videbitur, *sedes præcipua.* [t] *Consequntur enim*, inqit, *magni dolores eos, qi voluptatem ratione seqi nesciunt:* dum [u] *qæ desiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis*; [x] *multósqe morbos multa faciunt fercula*; & [y] *miserabilior ex cruditatibus qàm ex fame enascitur macies*; eæ deniqe crapulam ebrietatémqe seqiuntur [z] *capitis vertigines*, oculorum suffusiones, *cerebri æstuantis verminationes*, artuum resolutiones, corporis totius affectus molestissimi, [a] qos si vel præsentiscerent homines, vel prævisos

[f] οὕτως ἔχειν καὶ ἀλήθειαν. *Ibid.*
[g] συνηγορῆσαι περὶ τ̃ ἀρειστείων τῇ ἡδονῇ. *Ibid. lib.* 1. *c.* 12.
[h] Μνᾶν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τράπεζαν. Laërt. *lib.* 10.
[i] In *epist. ad Leontium mereticulam, & ad disciplinæ suæ observantes Mitylenæos philosophos.*
[k] Senec. *epist.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epist.*
[l] Idem *ibid.*
[m] *Ibid.*
[n] οὐ δι' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit* 17.
[o] Torqat apud. Cicer. *de finib. lib:* 1.
[p] Idem *ibid.*
[q] Σφαῖραν ἀπέδειξε τ̃ πατρῴαν οὐσίαν, καὶ ταῦτ' ἑτοίμως ἅπαντα κατεμασήσατο. Alexis *Cnidiâ*, apud Athen. *lib* 4.
[r] ὥσπερ ᾠὸν τις ῥοφῶν, οὕτω συνεστρογγύλικε, κἀξεκόκκικε. Nicomach. apud eund. *lib.* 2.

[s] Videantur, qæ apud Cicer. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. pavlò pòst exhibentur. [t] Torqat apud Cicer. ex Epicuri sententia, *de finib. lib.* 1. [u] Senec. *epist.* 95. [x] Idem *ibid.* [y] *Ibid.* [z] *Ibid.* [a] Εἰ τοῦ μεθύσκεσθαι πρότερον τὸ κραιπαλᾶν Παρεγίνεθ' ἡμῖν, οὐδ' ἂν εἷς οἶνόν ποτε Προσίετο πλεῖον τοῦ μετρίου· νῦν δὲ τὴν τιμωρίαν οὐ προσδοκῶντες τῆς μέθης ἥξειν, προχείρως τοὺς ἀκράτους πίνομεν. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἑκάστης ἡμέρας, Ἀλγεῖν συνέβαινε τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ πιεῖν τὸν ἄκρατον, ἡμῶν οὐδεὶς ἔπινεν ἄν· νῦν δὲ πρότερόν γε τοῦ πόνου τὴν ἡδονὴν προλαμβάνοντες ὑστεροῦμεν τἀγαθοῦ. Habet utrumqe Athenæus in *Dipnosophistis*, hoc *lib.* 1. illud *lib.* 15.

haberent,

haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæqe, avt toties, avt tantopere indulgerent. Adhæc prospectum haç ratione volebant, cùm ipse, tum & ipsius asseclæ, *ut* [b] *cùm in ipsa securitate animus ad difficilia se præparâsset, nunqam expavescerent, qod sæpiùs experti, priùs didicerant, minúsq; molestè id perferrent, si necessitas incideret, cui antè assveverant.* Porrò ut experiundo addiscerent, [c] *qàm exiguum naturæ satisfaciat, qantúmqe ex istis voluptatis percipi possit,* [d] *ubi indigentiâ affectus qis sumserit ea.* Deniqe ut [e] *ex victu lavtiore voluptas plenior* accresceret, cùm [f] *voluptates usus rarior commendare* atqe [g] *intendere sit natus*; freqentior avtem, & continuus magìs multò sensum contrà obtundere atqe hebetare consveverit. ac proinde assiduam escæ delicatioris usurpationem [h] *sumtûs qàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [i] Acriores utiqe ad res placitas intermissas revertimur: esuiqe [k] *lenocinium* est *antecedens* esuries, ut liberationis *muneri metus.* [l] *Cibi* itaqe *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis sitim.* qemadmodum avtem ille [m] *ad cænam vespertinam famem se obsonare* ajebat *ambulando:* Epicurus itidem [n] *ad epulas* insecuturas *appetitum vehementiorem,* [o] *famem maligniùs extingvendo, avcupabatur,* qòamplior ex lavtitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, lavdémqe justam nihil habet momenti, qicqid non honesti cavsâ, sed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel molestiæ majori amoliendæ suscipitur.

Ità *rigida, severa, tristia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inqit, est Epicurus, *& fortia* loqitur: [p] *fortis, licèt manuleatus; fortis, sed stolâ indutus.* Ecqa re fortis? Qia non prudenter tantùm, sed & fortiter agit. Etiamsi enim [q] *Voluptatem omnem in se bonum, dolorem omnem in se malum* censeat; [r] *bono* tamen *qandóqe tanqam malo utitur, & malo* viciffim *tanqam bono*; [f] prout expedire *vel non expedire visum fuerit.* [t] *siqidem & voluptatibus qibusdam qandóqe se abstinet, ob molestias, qas admissæ essent parituræ;* [u] *& labores doloresqe graviores etiam ac diuturnos nonnunqam sponte lubénsqe sustinet, qò voluptatem indè ampliorem deinceps conseqatur:* ([x] *istius* enim

[b] Sen. *epist.* 18. πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[c] Epicur. apud Senec. & Laert. *ibid.*
[d] Epicur. apud Stob. *sup.*
[e] Torqat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[f] Juven. *sat* 11.
[g] Τῶν ἡδέων τὰ σπανιώτατα γινόμενα μάλιστα τέρπει. Democrit. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.
[h] ὑπερβάλλουσι γὰρ τέρψις μὲν οὐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δέ. Alexis *Amante.* sive, Δαπάνη περίεστιν, ἡδονὴ δ' οὐκ ἔνεστιν. Idem *Mentiente.* Athen. *l.* 10.
[i] *Acriores sunt morsus intermissæ libertatis, qàm retentæ.* Cic. *Offic. l.* 2.
[k] Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 11.
[l] Cicer. *de finib. lib.* 2.
[m] Cicer. *Tuscul. l* 5. ὄψον συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2.

[n] Τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχομένοις κρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι. Epicur. apud Laert. [o] Sen. *epist.* 18. [p] Idem *epist.* 33. & *de Vit. beat. c.* 13. [q] Πᾶσα ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθόν· καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα, κακόν. Epicur. apud Laërt. *l.* 10. [r] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατά τινας χρόνους ὡς κακῷ· τῷ δὲ κακῷ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.* [f] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει ταῦτα πάντα κρίνοντες. [t] Ἔστι γὰρ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον, ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπηται. [u] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν ἐπειδὰν μείζων ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ, πολὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Idem, *ibid.* [x] Τούτου γὰρ χάριν ἅπαντα πράττομεν. *Ibid.*

 conseqendæ

conſeqendæ gratiâ univerſa & patrare & perpeti diſertè profitetur) qod non prudentis duntaxat, ſed & fortis eſt.

Verùm non eſt illico *fortis* pronunciandus, qicunqe aſperi avt adverſi qicqam ſubire ſuſtinuerit. Alioqi *fortes amantes* cum [a] Naſone prædicemus, vel *amentes* etiam; qorum illi libidinis œſtro perciti, nihil non laborioſum ſuſtinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíqe, in nihil non periculi plenum [b] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [c] Mutium agens maleficus, qi *tunicâ præſente moleſtâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qi [d] *vitæ tædio, qam vitæ genere inqietam ſibi fecerint ipſi, ad mortem confugiunt*; adverſus qos [e] Epicurus ipſe pronunciat: *fortiùs* facturi, cenſente Epigrammatario, ſi [f] refugerit ille, [g] ſuſtinerent iſti. *Fortes* contrà, qi [h] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil ſubire ac perpeti recuſent, [i] non tam qò *vitam ulteriùs protollant*, qàm *qò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mœcenas, [k] *mollitie* infamis, ſi carmen illud horridum ex vero animi ſenſu emiſit;

> [l] *Debilem facito manu,*
> *Debilem pede, coxâ:*
> *Tuber aſtrue gibberum;*
> *Lubricos qate dentes.*
> *Vita ſi ſupereſt, bene eſt:*
> *Hanc mihi, vel acutam*
> *Subde, ſuſtineo, crucem.*

[m] *Suffigas*, inqit, *licèt, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas. eſt tanti vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum, dum differat id, qod eſt in malis optimum, ſupplicii finem.* *Fortis* demum fuerit, qicunqe dura pertulerit, qò vel naturæ neceſſitatibus urgentibus ſatisdet, vel affectui vitioſo alicui gratum faciat. [n] *Cavſſa*, ajunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpeſſiones ipſæ, ſed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure cenſetur, [o] qi *honeſti cavſsâ* iſtiuſmodi ſtrenuè pertulerit. Nunqam avtem *honeſti cavſsâ* qicqam perpeti ſuſtinuerit, cui *honeſtum* ipſum, voluptate ſemotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote qod [p] *umbram neſcio qam* meram reputat, cui ſolidi nihil ſubſit;

[a] *Amor lib.* 1. *eleg.* 9.

[b] *Mente lapſi, mortem non metuunt.* Senec. *epiſt.* 36.

[c] *In matutina nuper ſpectatus arena Mutius, impoſuit qi ſua membra focis, Si patiens fortíſqe tibi durúſqe videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *lib.* 10. *ep.* 25.

[d] Senec. *ep.* 24.

[e] Idem *ibid.*

[f] *Nam cùm dicatur, tunicâ præſente moleſtâ,* Ure manum, *plus eſt dicere*, Non facio. Martial. *ubi ſup.*

[g] *Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam: Fortiter ille facit, qi miſer eſſe poteſt.* Idem *lib.* 11. *ep.* 57.

[h] *Optat ultima malorum, & qæ pati graviſſimum eſt, vitæ longioris mercede.* Senec. *epiſt.* 101.

[i] Θάνατον, ȣ̓ βίον μακρότερον ποιεῖν. Plut. de ſer. num. vindict. *Qid hujus vivere eſt? diu mori.* Senec. *epiſt.* 101. [k] *Apparet mollem fuiſſe, non mitem.* Sen. *epiſt.* 114. cujus de eodem videri poteſt cenſura, cùm *ibi*, tum & *epiſt.* 19. & *epiſt.* 92. [l] Apud Sen *epiſt.* 101. [m] Senec. *ibid.* [n] Avguſt. *in Pſal.* 34. & *epiſt.* 167. [o] Καλȣ̃ ἕνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 7. [p] Torqat. apud Cicer. *de fin. lib.* 1.

qiqe [a] *fortitudinem ex rei natura nullam* esse existimat, nisi qòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loqitur, extántqe hujus revera qædam vaniloqæ magis qàm magnanimæ voces. *Sapientē* utiq; suum affirmat, [b] *etiamsi torqeatur beatum fore*; imò, [c] *si in Phalaridis tavro peruratur, exclamaturum, Qàm svave, qàm dulce hoc est? qàm hoc non curo?* Se verò decumbentem spiritúmqe extremum trahentem, [d] *supremum eundem & beatissimum vitæ diem agere* profitetur, [e] *cum tanti vesicæ viscerúmqe morbi cruciatúsqe adessent, ut nihil ad eorum magnitudinem posset accedere.* [f] *compensatam enim cum summis torminibus lætitiam, qam ex inventorum suorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [g] *non qid dicat qis, sed qid sentiat, refert.* Et ista qidem is dicere poterat, cui [h] *unum bonum honestum, unum malum turpitudo*; cui [i] *nihil bonum malúmqe sit, nisi bonus malúsqe animus*; cui [k] *virtus sola ad vitam beatam sufficit, &* [l] *ipsa per se satis est*; cui per cruciatus qoscunqe, qantoscunqe [m] *de sorte beata nihil defringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [n] *ad rotam unà ascendere*, nec *ad equleum* unà descendere, defugiat; nec ad [o] *tunicam incendialem* admotam, avt indutam etiam deserat, sed in ea comes individua adhæreat, & [p] *per ignes* illos ipsos, qi corporis membra depascunt & absumunt, *colluceat.* his principiis imbutum istiusmodi proloqi fas est, qum decretis dicta sint consentanea, nec à dogmate sermo dissentiat. Ecqis verò est adeò avt mentis impos, avt sensûs communis expers, qi hæc ex animi sententiâ protulisse, aut proferre potuisse credat eum, qi [q] *Voluptatem* statuit esse *summum bonum, dolorem* & cruciatum *summum malum*, [r] *omnésqe*, etiam *animi voluptates & dolores, ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qi negat [s] *gavdere qenqam nisi propter corpus*, avt [t] *animi gavdium esse ullum, nisi qod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qi deniqe disertè profitetur, [u] *nec intelligere qidem se posse, ubi sit, avt qid sit ullum bonum, præter illud, qod sensibus corporeis, ex cibis potionéqe, formarum aspectu, avrium delectatione, & obscœnâ voluptate percipiatur.*

[x] *Non est*, inqit poeta, *beatus, esse se qi non putat.* astipulatur Epicurus; nec, *qi non beatum se putat*, dixisse contentus, [y] *qi non beatissimum se judicat*, dixit. Qî avtem, non jam, *beatum*, dico,

[a] Τὴν ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τοῦ συμφέροντος. Epicur. apud Laërt.

[b] Ἐὰν στρεβλωθῇ ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. Idem *ibid.*

[c] Idem, apud Cicer. Tuscul. *l.* 2. & *l.* 5. & Senec. *epist.* 66.

[d] Μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ταυτί. Epicur. *ep. ad Idomen.* Laërt. *l.* 10. Cicer. *Tusc l.* 2. & *de fin. l.* 2. Sen. *ep.* 66. & 92.

[e] στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους. Ibid.

[f] Ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Ibid.

[g] Senec. *epist.* 9.

[h] Idem *de vit. beat. c.* 4.

[i] Idem *ibid.*

[k] *Ibid. c.* 16.

[l] Idem *ep.* 92.

[m] Ibid.

[n] Cicer. *Tusc. lib.* 5.

[o] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

[p] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4. [q] Epicuri dogma apud Laërt. *lib.* 10. & Cicer. *de finib l.* 1, & 2. [r] Cicer. *de fin. l.* 2. [s] Torqat. *ibid. l.* 1. [t] *Ibid. l.* 1, & 2. [u] Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τι νοήσω τἀγαθὸν, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονὰς, τὰς δι' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Epicur. *l. de fin.* apud Laërt. *l.* 10. & Cic. *de fin. l.* 2. & *Tusc. l.* 3. [x] Poëta nescio qis, apud Senecam *epist.* 9. [y] Epicur. *ibid.*

putare

putare, ſed *beatiſſimum* etiam *judicare* ſe poterat, cùm non in *ſummo* tantùm *malo*, ſed in ſummi mali gradu ſupremo, qo altiorem avt intenſiorem dari poſſe negat, verſatum ſe profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non qidem purganda, ſed luſtranda hæſimus. ab ea ad porticum, avræ liberiori ac ſalubriori captandæ, & contrà, qàm de ſe olim [a] Cynicus Lacædæmone Athenas proficiſcens, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς ἀνδρωνῖτιν, *à fœminis ad* [b] *viros, à mulierculis ad* [c] *mares*, tranſeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris ſaltem Epicureis illis, diverſa; imò eis adverſa plané.

Numen iſti *cœleſte* [d] *rerum humanarum curam gerere; nec univerſi tantummodo, ſed hominum etiam ſingulorum, & rerum qoqe ſingularum; rebus humanis præſtò eſſe,* [e] *generíqe humano, non ad bona verè ſic dicta duntaxat, ſed & ad vitæ hujus commoda & adminicula ſuppetias ferre. Deum* itaqe *ante omnia* [f] *colendum,* [g] *ad omnia invocandum,* [h] *per omnia cogitandum, in omnibus* [i] *agnoſcendum, &* [k] *comprobandum,* [l] *de omnibus lavdandum & celebrandum;* [m] *huic uni in omni negotio ſimpliciter obſeqendum,* [n] *ab ipſo, qicqid obvenerit, animo promto ac lubenti excipiendum atqe amplexandum;* [o] *nihil melius,* [p] *nihil convenientius,* [q] *nihil conducibilius,* [r] *nihil opportunius avt tempeſtivius, qàm id qicqid exiſtat, qod ipſe voluerit, exiſtimandum;* [ſ] *qocunqe ducere viſum fuerit,*

[a] ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laërt. *lib.* 6.

[b] ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωική. Laërt. *l.* 6. in *Antiſten. Stoici virilem ingreſſi viam.* Sen. *de conſtant. ſap. c.* 1. *Stoicorum rigida & virilis ſapientia.* Idem *ad Helv. c.* 12.

[c] *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, qantum inter fœminas & mares.* Idem *de conſtant. c.* 1.

[d] Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. & *c.* 14. & *c.* 16. Marc. *l.* 2. § 11. & *l.* 6. § 43.

[e] Marc. *l.* 1. § 17. & *l.* 9. § 27. & § 40.

[f] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὐποιεῖν. Marc. *l.* 5. § 33.

[g] ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ. Idem *l.* 6. § 23. καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν. Idem *l.* 3. § 13.

[h] ἐκ πράξεως ἐπὶ πρᾶξιν μεταβαίνειν σὺν μνήμῃ θεοῦ. Idem *l.* 6. § 7.

[i] οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν. Idem *l.* 3 § 13.

[k] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον· ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασιν. Idem *l.* 6. § 16. Ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Epictet. *l.* 2. *c.* 16.

[l] Ποτὲ δὲ ἐγὼ ἡμάρτανον, νῦν δὲ οὐκ ἔτι· χάρις τῷ θεῷ. Idem *l.* 4. *c.* 4. Ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων, καὶ τὸ εὐχάριστον. Idem *l.* 1. *c.* 6. & apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *c.* 4. ex qo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib. ejuſd. cap.* 16. poſt recenſita varia providentiæ divinæ apoteleſmata, Ταῦτα, inqit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινεῖν, ἢ παραστῆσαι; εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τί ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀροῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; Μέγας ὁ θεός, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. Μέγας ὁ θεός, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστου εὐφημεῖν ἔδει· καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τὸν ὕμνον ἐφυμνεῖν· ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Et qæ ſequuntur his gemina, homine Chriſtiano qovis non indigna; Chriſtum modò donatum nobis adjeciſſet.

[m] Ἐγὼ ἔχω τινὶ ὑποτετάχθαι, τίνι πείθεσθαι δεῖ, τῷ θεῷ. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 12. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συννῆσαι, οἷστισί ποτε πράγμασι βούλεται. Marc. *l.* 4. § 33.

[n] Ἀρεσκόμενος τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις. Idem *ibid.* § 25. ἀσπαζόμενος ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα πάντα. Idem *l.* 3. § 4. Ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλει. Epictet. *l.* 2. *c.* 17. Προσκατατέταχά μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ· ἃ ἐκεῖνος θέλει, κἀγὼ θέλω· ἃ ἐκεῖνος οὐ θέλει, κἀγὼ οὐ θέλω. Idem *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

[o] Κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ Θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. Idem *ibid.*

[p] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ ἐπινεμόμενον· τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; Marc. *l.* 7. § 57.

[q] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Idem *l.* 10. § 20.

[r] Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. Ibid.

[ſ] Τῷ θεῷ ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Marc. *l.* 12. § 27. & 31. Προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. Epict. *l.* 4. *c.* 7. Cleanthis votum, huic toties repetitum; Ench *c* 52. *diſſert. l.* 2. *c.* 17. & *c.* 23. *l.* 3. *c.* 22. & *l.* 4. *c.* 4.

[t] *citra*

[t] *citra tergiversationem avt murmurationem, sponte seqendum*; [u] *locum stationémqe, qemcunqe is assignaverit, strenuè tuendum, enixè tenendum*, etiamsi *mortem millies oppetere oporteret*.

Hæc de *Numine* Stoici, & erga Numen affectu: de *Homine* qid, & officiis adversus congenerem sibi præstandis?

Hunc & [a] *corditùs diligere, &* [b] *curare*, [c] *& sustinere*, [d] *injuriâqe omni (ut qæ* [e] *impietatis etiam notam inurat) abstinere, &* [f] *beneficentiâ proseqi*, [g] *nec sibi soli genitum censere se, avt vivere, sed* [h] *in commune bonum ac beneficium* [i] *cunctis, pro facultate viribúsqe, semet exhibere*; [k] *re ipsâ, reiqe bene gestæ conscientiâ*, ([l] *nec hac etiam ipsâ qadantenus reputatâ) citra* [m] *vestem, avt* [n] *mercedis spem*, [o] *commodive proprii intuitum, contentum agere*, [p] *à beneficio uno præstito ad aliud transire*, [q] *nec unqam benefaciendo defetisci*; [r] sed *vitæ telam, tanqam vivendi fructus hic sit, benefactis sibi invicem continenter annexis ità totam pertexere*, [s] *ut nusqam interveniat* [t] *hiatus ullus vel minimus*; [u] *beneficii loco, qod benefecerit habentem*; [x] *sibiqe profuisse existimantem, si alii cuiqam usui esse potuerit*; [y] *nec extra se proinde qicqam vel lavdis humanæ vel lucelli, avt avcupantem avt expetentem*. Adhæc [z] *nihil mentis cultu antiqius*, [a] *nihil honesti studio potius avt pretiosius habere*: [b] *ab eo* deniqe, *qod officii sui esse nôrit*, [c] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuspiam, cupi-*

[t] *Optimum est Deum, à qo omnia proveniunt, sine murmuratione seqi. malus miles est, qi Imperatorem gemens seqitur.* Sen. *epist.* 107.

[u] Ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψαι. Epict. *l.* 3. *c.* 24. post Socrat. in Platon. *apolog.*

[a] Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ καρδίας φιλεῖν τοὺς ἀνθρώπους Mor. *l.* 7. § 12. καὶ συνοεῖν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem *l.* 9. § 29.

[b] Καὶ κήδεσθαι αὐτῶν. Idem *l.* 9. § 18.

[c] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν. Idem *l.* 5. § 33. [d] Καὶ ἀπέχεσθαι αὐτῶν. Idem *ibid.* [e] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Idem *l.* 9. § 1. [f] Καὶ εὖ ποιεῖν. Idem *l.* 5. § 33. [g] Κατεσκεύασται τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν· τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὸ κοινωνικόν ἐστι. Idem. *l.* 7. § 55. [h] Ἀρκεῖται ἡ φύσις λογική, τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα. Idem *l.* 8. § 5. [i] Πάντων κήδεσθαι. Idem *l.* 3. § 4. [k] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική. Idem *l.* 9 § 6. ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι. Idem *l.* 7. § 28. [l] Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν. Idem *l.* 5. § 6. *dedisse dum daret, oblitus.* Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 6. [m] Οὐ δεόμενος ἀνθρώπου μάρτυρος. Marc. *l.* 3. § 5. *In omnibus factis re, non teste, moveri.* Cicer. *de fin. l.* 2. [n] Μισθοῦ γὰρ ἄνθρωπον τις ἄνθρωπον φιλεῖ, καθ' Ἐπίκουρον. Plutarch. *de amor. prol.* [o] Καταληκτικῶς διδόναι, ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. Marc. *l.* 9. *fin.* [p] Ἑνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν. Idem *l* 6. § 7 & *l.* 5. § 6. [q] Καὶ μὴ κάμνειν. Idem *l.* 7. § 74. [r] Τὸ ζῆν ἀπολαύειν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29. [s] Ὥστε μήτε τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπεσθαι. Idem *ibid.* [t] Ἥτις γὰρ πρᾶξίς σου μὴ ἔχει τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον. Idem *l.* 9. § 23. [u] Ἄνθρωπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Idem *l.* 9. *fin.* [x] Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74. [y] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν? Ibid. [z] Τὸ ἐν σοὶ κράτιστον τιμᾶν, τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, καὶ ὑφ' οὗ ὁ σὸς βίος διοικεῖται Idem *l.* 5. § 21. Πρὸς τούτῳ μόνῳ εἶναι ἀρκεῖ, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Idem *lib.* 2. § 13. [a] Μηδὲν κρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων τἄλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεται; τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. Idem *lib.* 6. § 16. [b] Ἐγὼ τὸ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἄν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύσας, ὅτι ἀγαθόν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτί. Idem *lib.* 8. § 4. [c] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ τεθνᾶναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ μικρὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττῃ, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακοῦ. Idem ex Platon. *apol. l.* 7. § 44.

***

dine

dine abducendum, nullâ mortis, cruciatúsve ullius, nedum damni avt detrimenti, formidine abigendum, se permittere.

Hæc *Stoicorum* sunt *decreta & præcepta*, & ipsorum principiis qidem planè congruentia, *sancta, recta, severa, fortia; pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* spirantia: qibus priora illa, qæ sunt saltem verè Epicurea, nihil sapiunt, nihil sonant minús.

Sed adversus Stoici nominis professores objiciuntur, *raritas, hypocrisis, defectio, defectus.* de singulis videbitur.

Ac primo qidem loco *raritas* sub animadversionem venit. Pavciores utiqe omni ævo reperiri, qi disciplinam hanc sunt amplexati, qàm qi ad sectas alias sese applicuerunt. Et hac revera in parte triumphant splendidè, atqe efferunt sese Epicurei, qi [a] Epicurum tot amicos & sectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* possent. agnoscitqe, qi in Torqato Epicurum oppugnat Cicero, [b] *populum, qi vim maximam, avtoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà qicqam istic mirandum occurrit. Notum est Stratonis Physici illud, [c] *Plures esse qi lavari, qàm qi ungi velint.* hoc est, ad thermas plures itare qàm ad palæstras. [d] *Semitæ utiq; arctiori atqe asperiori pavciores insistunt; latiore & leviore confertim incedit ur.* [e] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiqe numerosiores sunt qàm gemmulæ. Diverbium vetus est, [f] *Plures mali.* [g] *Turba pessimi indicium est.* [h] *eximia, raritate commendat natura.* [i] *nec unqam cum rebus humanis tam feliciter est actum, ut meliora pluribus placerent.*

Verùm sicut in disciplinam hanc se pavciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præsertim, complures descivérunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur transiisse.

Nec hoc certè qàm illud mirum magís. Celebre satìs est Arcesilai illud, qi percunctanti, cur à sectis aliis ad Epicureos tam freqentes deficerent, non contrà vicissim ab his ad illos, respondit, *Qia è viris Galli fiunt, non avtem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliqam, sed Cybeles mystas, qi testâ Samiâ resecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos nostris familiari magìs dicterio diceremus, *Qia* [l] *è gallis capi fiunt, non è capis vicissim galli.* Nec gnarum minùs, qod Calistoni meretriculæ Socrates, glorianti Philosopho præferendam se, ipsum enim suorum neminem ad se pellicere posse, cùm ipsa illius sectatores

plerosqe

[a] Φίλοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὡς μηδ' ἂν πόλεσιν ὅλαις μετρεῖσθαι. Laërt. lib. 10.
[b] Cicer. *de fin. lib.* 2.
[c] Πλείους εἶναι τοὺς λούεσθαι ἢ τοὺς ἀλείφεσθαι βουλομένους,
[d] Matth. 7. 13, 14.
[e] *Multi sunt, & qis numeret? stateram profer, appende: vide contra pavca grana qantam paleam leves.* Avg. *in Psal.* 39.
[f] Πλείους κακοί. Bias. Avson. *Lud.* 7. *sap.*
[g] Senec. *de Vit. beat. c.* 2.
[h] Idem *ep.* 42.
[i] Idem *de Vit. beat. c.* 2.
[k] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Laërt. *lib.* 8.
[l] Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 9.

plerosqe ad se, si id vellet, traducere valeret; [a] *Probabile admodum esse qod dicat: ipsam enim ad declivia homines deorsum propellere, cùm ipse contrà ad ardua sursum impellat.* Ad voluptatem utiqe proclivis est via; ad virtutem [b] acclivis semita. cùm avtem *ingenium humanum* ex vitio innato sit sponte suâ propensum ac [c] *proclive à labore ad libidinem*, ecqid mirum complures, itineris tædio devictos, hac desertâ, ad illam transcurrere.

Sed ex eis etiam qi in disciplinæ hujus professione perstiterunt, extitisse havd pavcos, qi à dogmate, qod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diversam & aversam planè instituerint atqe institerint, cùm ex studio vitæqe instituto Epicurei, avt aliud qid potiùs qàm Stoici jure censerentur, adversus Stoicos, post [d] Lucianum, qi hoc nomine sectam hanc passim insectatur, ab aliis pariter intorqetur.

Nec est scil. hæc nova nupérve nata, sed antiqa qerimonia, in secta unaqaqe repertos, * *citharis*, [e] *lyris*, [f] *tubis*, *lituis* compares, qæ *eorum* utiqe, *qæ aliis modulantur, canunt, crepant, personant*, [g] *nihil qicqam avdiunt, percipiúntve ipsæ*. Et in aliis sectis, non Stoicâ solâ, [h] compertum est deprehensos, qod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ*; sive, qod ex Epicteto Favorinus, [i] *Verbis tenus Philosophos, factis procul.* Qin & inter nominis Christiani professores, qod Scriptores qoqe sacros & confessos & conqestos legimus, comparuêre, qi [k] *Numinis notitiam, qam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qi [l] *pietatis, cujus larvam gerebant, vim virtutémqe abnuerent*, qi [m] *gratiam divinam in lasciviam verterent*; *qi* [n] *libertatem Christianam neqitiæ improbitatisqe velamentum facerent*; [o] *libertatémqe aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ servitio agerent ipsi.* nec ex horum tamen moribus de religione Christiana sententiam ferre, æqum fuerit, qum politiæ Christianæ isti, nec viva, nec vera, nedum sana, avt integra membra jure censeantur, sed φύματα potiùs mera [i] καὶ ἀποσύματα, ut cum Marco nostro loqar, sive [q] *vomicæ & carcinomata*, ut de suis Avgustus. Havd est incelebre Cratetis illud, [r] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliqod*; Varronis itidem,

[a] Καὶ μάλα γε εἰκότως· σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν κατάντη αὐτοὺς πάντας ἄγεις, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἄνω βιάζομαι. ὀρθία δὲ ἡ ἄνοδος, καὶ ἀήθης τοῖς πολλοῖς. Æl. *hist. Var. l* 3. *c.* 32.
[b] Prov. 15. 24.
[c] Terent. *Andr.* 1. 1.
[d] In *Vitarum avctione*, *de sectis*, *Micyllo*, alibi.
* Κιθάρας μηδὲν διαφέρειν, τοὺς σπουδαῖα λέγοντας, οὐ ποιοῦντας δέ. Diog. Laërt. *l.* 6.
[e] Ὅμοιόν τι πάσχειν τοὺς λύρας, αἳ καλῶς φθεγξάμεναι οὐκ ἀκούουσιν. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.
[f] Σάλπιγγα Antisthenem vocabat Diogenes: αὑτοῦ γὰρ οὐκ ἀκούειν φθεγγομένου μέγιστον. Dio Prus. *orat.* 8.
[g] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι. Laërt. *l.* 6.
[h] Gellius *Noct. Attic. l.* 13. *c.* 8.
[i] Ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν. Idem *l.* 17. *c.* 19.
[k] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Pavl *ad Tit.* 1. 16.
[l] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι Idem *ad Timot. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.
[m] Τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. *epist.* v. 4.
[n] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.
[o] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19.
[p] Marc. *l* 2. § 16.
[i] Idem *l.* 4. § 28.
[q] Sveton. *l.* 2. *c.* 85.
[r] Ἐν ῥοιᾷ καὶ καλῇ σαπρόν τινα κόκκον. Laërt. *lib.* 6.

[a] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum neqam* reperiri. In agro Dominico qoqe [b] *zizania* ſteriléſqe, non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [c] *dominantur* etiam aliqando avenæ: ex qibus tamen de ſegete tota judicari iniqiſſimum fuerit.

Qod deniqe præſcribitur, inſigniores etiam pleroſqe non per omnia decretis præceptíſqe ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláqe, qam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecqem, qæſo, mihi dabis, ex eis etiam qi ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qi ab ea, qam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non qandóqe declinet. Ex eis inter hos fuerat, [c] qi *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [d] *In multis offendimus omnes*; ſive, *impingimus univerſi.* ad qæ verba Beda noſter, *Non*; Offenditis, dixit; *ſed*, Offendimus, *inqit*; *&* In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit*. Ex eiſdem & qi illud, [f] *Si dixerimus, qod peccatum non habemus, decipimus nos, (*dum [g] *peccantium* utiqe *numero excipimus) nec penes nos eſt veritas.* [h] *Nec*, habuimus, (inqit Avguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (qæ *per ignorantiam* variáſqe indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum qis ſuſpicetur.* Ex apoſtolis ipſis, qi Chriſtum proximè acceſſerant, qiqe lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliqos mittam, nec de proditore qicqam dicam, [i] *primi* & [i] *noviſſimi*, agmen qi ducit, & qi clavdit, utriuſqe etiam firmati jam, [k] nævi aliqi in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros qoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæqe exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunqam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

[l] Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφοῦ σοφώτερος.

Sapiente qi plùs ſapiat, eſt cùm labitur.

Stoici certè præceptis decretíſqe ſuis, [m] non tam qid ipſi valerent, avt aſſecuti jam eſſent, qàm ad qid contenderent, modíſqe omnibus elaborandum atqe enitendum cenſerent, deſignatum volebant. qod & idem de ſe [n] Apoſtolus liberè ingenuéqe profitetur.

Veruntamen ex eis qi ſectæ hujus in diſciplinam seriò ſedulóqe ſeſe dederunt, per ſingulas qaſqe fere ætates reperti ſunt, qi fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáqe vitæ

Varro *Leg. Mœn.* apud Nonium, in *Spicum.*

[b] ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qa voce alibi diximus.

[c] De ſeculo ſuo, Salvian. *de Dei gubern. lib.* 3. *Præter pavciſſimos qoſdam, qi mala fugiunt, qid eſt aliud penè omnis cœtus Chriſtianorum, qàm ſentina vitiorum?*

[c] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Pavl. *ad Galat.* 2.9.

[d] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1.

[e] Beda *in Jac. epiſt.*

[f] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan *ep.* 1. *c.* 1 *v.* 8

[g] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. *de grad. humil. & ſuperb. Dum in ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat; & ſe ſolum decipit, qem ſolum excipit, dum alios damnat.*

[h] Avg. in 1. Joan.

[i] Matth. 10. 2.

[i] 1. Cor. 4. 9. & 15. 8, 9.

[k] Gal. 2. 11. Act. 15. 39.

[l] Stob *tom.* 2. *tit.* 3.

[m] *Non dicebant, qemadmodum ipſi viverent, ſed qemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.

[n] οὐχ ὅτι ἔλαβον, ἢ τετελείωμαι· ἓν δὲ—ἐπεκτεινόμενος κατὰ σκοπὸν διώκω. Pavl. *ad Phil.* 3. 12. 14.

instituto æqabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Christiani professoribus plerisqe pudorem incutere, ruborem suffundere meritò qeat. In his fuere; post Zenonem, cui testimonium dat insigne Atheniensium psephisma, qo [a] *virtutis ac temperantiæ nomine*, eò qòd [b] *vitâ suâ eis qæ disserebat congruente cunctis in exemplum expositâ, ad optima qæqe qosqe incitaret*, [c] *imagine æreâ, coronâ avreâ donandum*, [d] *sepulcrum sumptu publico extruendum*, [e] *pilásqe duas, qarum utriqe testimonium istud incideretur, erigendas*, decernitur: post hunc, inqam, aliósqe qi in Schola hac eidem successerant, emicuêre viri magni, disciplinâ istâ imbuti, virtutis masculæ imagines vivæ vivacésqe, conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philosophiam disertè professos prætercam) Cato Uticensis, Thraseas Pætus, Helvidius Priscus, & Marcus cumprimis Antoninus, qi ista commentandi occasionem nobis præbuit.

Verùm à disciplina ipsa, ad eos, qi eam scriptis suis illustrârunt, hos præsertim qos reliqos habemus, transeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chrysippus: qorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [f] ὁ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· & Galeno, [g] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς τῶν Στωϊκῶν αἱρέσεως· *sectæ Stoicæ totius princeps patérqe*; & Balbo apud Ciceronem, [h] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò strenuè felicitérqe [i] *suffulsit*, ut de eo dictum fuerit,

[k] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά.

Chrysippus nî fuisset, nec Stoa foret.

Et complura qidem uterqe reliqit scripta: alter iste [l] *usqe ad septingenta qinqe* συγγράμματα, sive [m] *opuscula*: cùm [n] Epicuri πολυγραφίαν æmularetur, [o] qem tamen assecutum negant; cùm [p] *ad* [q] *volumina ter centena usqe* iste pertigerit, qorum qodlibet utiqe συγγράμματα complura complectebatur: alioqi Chrysippum πολυγραφίᾳ non æqâsset, nedum scriptorum numerositate antecessisset. Cæterùm par scripta utriusqe fatum sunt experta. nec Zenonis siqidem, nec Chrysippi, qin nec seculi prisci illius è Stoa cujusqam scriptum ullum integrum ad tempora nostra perennavit. Supersunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασμάτια, apud Plutarchum, [r] qi passim exagitat; Galenum, [s] qi plerumqe oppugnat; Laërtium, [t] qi simpliciter recitat; Ciceronem, [u] qi in partem utramqe disceptat.

[a] ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. psephisma apud Laërt. *l.* 7.

[b] πρὸς τὰ βέλτιστα, παράδειγμα τὸν ἴδιον βίον ἐκθεὶς ἅπασιν, ἀκόλουθον ὄντα τοῖς λόγοις, παρώρμα.

[c] εἰκόνι χαλκῇ, χρυσῷ στεφάνῳ.

[d] οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.

[e] ἐγγράψαι τὸ ψήφισμα στήλαις δύο.

[f] Strab. *geogr. lib.* 14.

[g] Galen. *de dogmat. Hippocr. & Platon. l.* 2. *c.* 6.

[h] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone*, non *Cleanthe*, uti inadvertentiâ, an memoriâ, lapsus Lipsius, *manuduct. ad Stoic. philosoph. dissert.* 11.

[i] *Qi fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.

[k] Laërt. *l.* 7.

[l] Idem *ibid.*

[m] Ità malim vertere, eo sensu, qo *post mortem opera, non opuscula pensanda*, dixit Sidonius *l* 8. *ep.* 4. qàm cum Lipsio, *volumina.*

[n] Ex Carneade, Laërt. *l.* 10.

[o] Πάντας ὑπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων. de Epicuro, Laërt.

[p] Κύλινδροι γὰρ πρὸς τριακοσίους εἰσί. Laërt. *ibid.*

[q] Κύλινδροι, *volumina*, qæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

[r] In *Stoic. repugnant. de commun. notitiis:* & *de paradox.*

[s] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.*

[t] *Lib.* 7. *in Zenon.* & *Chrysip.*

[u] In *Academ. Tuscul. de finib.* & *de natur. Deor.*

Cite-

Citerioris ævi ſuperant ex eis qi diſciplinam hanc ſunt aſſectati, qorum diſſertationes commentationéſqe ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: qem dignitate tamen æſtimationéqe verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [a] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáqe complura; éſtqe dignus admodum, qi non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò qidem, ſed judicio atqe examine juſto adhibito, legatur. Verúm non eſt unius ejuſdémqe ubiqe coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neqe verò vitam attingo; qam Caſſius tamen arrodit, [b] *tanqam à dogmate præceptionibúſqe qàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [c] qám fœdè Clavdio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [d] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [e] *licentiæ intolerandæ maſtigiæ*, Polybio, adulatur? qem tamen è vivis exemtum, [f] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, qàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ ὑποθέσει σ͂κλεύων, nunc [g] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [h] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædǽqe inſtar, materiâ, qâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extingvit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [i] *degeneris & humillimæ mentis, apud qem voluptas imperat hominem*, [k] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [l] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ubi (qo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, qem [m] *Virorum optimi* titulo ſubinde cohoneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qi [n] *immeritus malè avdiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collavdat, ut qi [o] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; qod *in* [p] Chryſippo & [q] Zenone non ſemel reprehendit, contráqe id [r] qod ipſe

[a] *Multæ in eo claræ'q; ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda ſunt; eligere modò curæ ſit.* Fabius *inſtit. l.* 10. c. 1.

[b] Πάντα ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει ποιῶν ἠλέγχθη. Dio Caſſ. *l.* 61. in Jo. Xiphilin. *excerptis*.

[c] In *Cònſolatorio ad Polybium*.

[d] *Morari* eum *inter homines deſiiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Sveton. *lib.* 6. c. 33.

[e] Cúm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60.

[f] In Ἀποκολοκυνθώσει. [g] *Ad Lucil. epiſt.* 102. *ad Polyb. conſol. c.* 28. *ad Marc. conſol. c.* 25. *ad Helv. c.* 17. [h] *Ad Lucil. epiſt.* 54. cùm morti proximus videretur. [i] *Ad Lucil. epiſt.* 42. [k] *Epiſt.* 18. [l] *Epiſt.* 9. [m] *Epiſt.* 13. & 21. & 48. & *qæſt. natur. præfat. l.* 1. [n] *De vit. beat. c.* 13. [o] *Ibid.* [p] *Chryſippi acumen nimìs tenue retunditur, & in ſe ſæpe replicatur: etiam cùm agere aliqid videtur, pungit, non perforat.* Sen. de ben. *l.* 1. *c.* 4. *Chryſ. penes qem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum his ineptiis replet.* Ibid. *c.* 3. [q] *Libet ridere ineptias Græcas; qas qamvis mirer, (mirere Lipſ.) nondum excuſſi. non vis ſeveriùs loqi, nec morituro riſum movere? adverſus mortem tam minuta jacularis? ſubulâ leonem excipis? acuta ſunt iſta qæ dicis. nihil eſt acutius ariſtâ. qædam inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epiſt.* 82. [r] *Pro veritate ſimplicius agendum eſt. Ibid. At qi ingenia ſanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, ſeriò loqantur, & magnis viribus agant.* Idem de benef. *l.* 1. *c.* 4.

præcipit,

præcipit, [a] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad ſubtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviuſculis, frigidis etiam ineptiſqe aliqoties ludit. Neqe tamen hæc, qæ, nec primus, nec ſolus, dixi, ſed me priores, & eruditione & judicio cum primis pollentes, ità ſumi velim, qaſi [b] à Senecæ lectione (qem tyronibus ſtudioſis de Scriptoribus eligendis legendiſqe conſultus, inter alios commendare conſveverim) abſtentum qenqam, atqe abſterritum, avt qò de viri tanti (qem eruditi qíqe indolis ingeniiqe acerrimi nomine ſuſpiciunt, imitandum etiam propoſuiſſe ſibi videntur havd pavci) magnitudine juſtâ qicqam detractum eam: ſed qò oſtendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipſo etiam adſcriptâ (qam Chryſippus qoqe ſubtilitate nimiâ enervâſſe, eidem ipſi [c] cum aliis incuſatur,) deſciviſſe; nec duobus illis alteris (Epictetum & Marcum dico) avt ſcripto, avt facto etiam, parem ſeſe præſtitiſſe: qi in ſorte diverſa, vel adverſâ etiam qàm maximè, in [c] ſervitii gradu infimo alter, ſummo alter in imperii faſtigio, poſiti; diſciplina hæc qanti ſit, qantúmqe in ſtatu qovis poſſit, tum præceptionibus ſanctiſſimis virtutis genus omne ſpirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta ſua accuratè compoſitâ, uberrimè demonſtrârunt. Et noſter qidem (prout & [d] Epictetus eo prior, [e] cujus ex commentariis profeciſſe ſe profitetur) ſui per omnia ſimilis, *ſeriúſqe* ac *ſeverus* (qod [f] ille poſcit, licèt ipſe non ſervaverit) ubiqe deprehenditur.

Deniqe, ut ad illud revertar, qod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad diſciplinam noſtram qod horum utriuſqe ſcriptis monitíſqe propiùs accedat, in exterorum priſcorum, qæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari poſſe exiſtimem. Certè qæcunqe Dominus ipſe Chriſtus in con-

[a] *Rerum pondera minutiſſimis ſententiis frangit.* Fabius. *inſtit. l. 10. c. 1.* Iniqiùs tamen illí, neſcio, qi apud Gellium (An Agellium, qod Lipſ. mauult) *Noct. Attic. l. 12. c. 2.* *Res atqe ſententiæ, avt inepto inaníq; impetu, avt ut levi & qaſi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Eraſmus, *præfat. ad Sen.* *Habent nonnihil veri, qæ doctiſſimi ſcriptores de illo pronunciârunt. ſubinde ludit in Græculos, & interdum abſqe cavſſa. Naſonem aliqoties attingit, qod indulſerit ingenio ſuo. at magìs ipſe indulget ingenio ſuo in oratione proſa ac ſeriis argumentis, qàm Ovidius in poematibus plerunqe ludicris. Jam hoc ipſum, qod in Seneca cum primis lavdatur, corruptum eſt. Inſectatur mores hominum liberè ſalséqe; ſed non ſemper in loco; interdum immodicè; tum aliqoties affectatiùs, iiſqe modis, ut non ità multùm abſit à ſcurrilitate. qædam vitia ſic deſcribit, dum inſectatur, ut videatur ridere potiùs qàm odiſſe, atqe doceat magìs qàm deteſtetur. qin ubiqe plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè ſeriis, in qibus optarim illum aliqanto longiùs abeſſe ab ineptia, obſcœnitate, vitióqe ſcurrilitatis.* Hæc inter alia Eraſmus. mitto enim ea, qæ cùm Marci patris ſint, Lucio filio, nomine communi deceptus, aſcribit. Lipſius deniqe ipſe, qi adverſus priores duos illos Senecam defendere ſatagit, in Judicio ſuper Senecam, ejúſqe ſcript. *Ego Senecam universè admiratione magìs qàm lavde proſeqendum arbitror. in partibus aliqid eſſe, qod cenſeas, avt cui ſuccenſeas, non nego. Sanè decidit interdum, avt à ſe mutat: ut in jocis avt dictis, qàm ineptus alibi, ſive affectatus eſt? in lavdibus, vituperiis, ſine modo?* &c. [b] Qod apud Gellium cenſores rigidi atqe importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ ſit. Noct. lib. 12. c. 2.* [c] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii. [c] Δῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ' ἀνάπηρος, Καὶ πενίην Ἶρος. Leonid. *epitaph.* Epict. [d] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gellium *l. 1. c. 2.* *Philoſophorum maximus.* Favorinus *ibid. l. 17. c. 19.* [e] *Marc. lib. 1. § 7.* [f] Seneca *de benef. l. 1. c. 4.* & *epiſt.* 82.

cionibus collationibúsqe suis Historiæ Evangelicæ insertis intextísqe, de [a] *mali cogitatione etiam abstinenda,* de [b] *affectibus vitiosis supprimendis,* de [c] *sermone otioso non insuper habendo,* de [d] *animo cumprimis excolendo, &* [e] *ad imaginem divinam effingendo,* de [f] *beneficentia simplicissimè exhibenda,* de [g] *injuriis æqanimiter ferendis,* de [h] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéqe accurata exercendis,* de [i] *rebus qibuslibet, adeóqe vitâ ipsâ, ubi res ratióqe poscit, nihili habendis,* de aliis deniqe plerisqe [k] *pietatis,* [l] *caritatis,* [m] *æqitatis,* [n] *humanitatis officiis* [o] *qam exqisitissimè obeundis exeqendísqe,* præcepta dedit; apud nostrum hunc eadem, perinde acsi illa lectitâsset ipse, in dissertationum commentationúmqe harum congerie inspersa passim, nec sine vehementia & vivacitate insigni, qæ in præcordia ipsa penitiùs penetret, atqe in animo infixos altiùs relinqat aculeos, inculcata subinde, Lector qivis sedulus advertet, ingenuus agnoscet.

[a] Matth. 15. 19.
[b] Matth. 5. 22, 28.
[c] Matth. 12. 36.
[d] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[e] Matth. 5. 45, 48.
[f] Matth. 6. 1, 3.
[g] Matth. 5. 39.
[h] Matth. 18. 15, 16.
[i] Luc. 14. 26, 33.
[k] Matth. 22. 37.
[l] Matth. 22. 39.
[m] Matth. 7. 12.
[n] Matth. 5. 44. Luc. 10. 37.
[o] Matth. 5. 19, 20.

Sed ista forsitan dixerit qis, qorsum aliunde, ab extero præsertim, eóqe fidei Christianæ adverso, petantur? qum è pagina sacra, in qa prostant, possint promtiùs haberi, & à Magistri ipsius ore profecta, cùm imperii avtoritate potiore præcipiantur, tum & obseqii necessitate arctiore percipiantur.

Cui ego præscriptioni possim verbulo occurrere; pari utiqe ratione rejici posse omnes in universum ab eruditis piísqe concinnatas Instrumenti sacrosancti utriusqe enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, qo processerant apud nos havd ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm sani uterqe; qorum alter præter paginam sacram nihil avt legebat, avt lectitandum censebat; alter, postqam Anachoretæ cujuspiam instar, cum suis domi suæ se concluserat, librorum (qam pro hominis privati sorte censúqe amplam satìs habebat) supellectilem omnem, Bibliis sacris exceptis, foco accenso, flammis absumendam tradidit; nevter sanè, avt fundo justo, avt exemplo bono, & qod imitatione suâ dignum sobrius qis sanúsqe sentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis esse poterit nostri hujus in his, cum animadversione seria conjuncta, lectio sedula.

Primò, qod qæ in Sermonibus Dominicis (qorum Capita præcipua duntaxat, σωωτόμως plerunqe apud Scriptores sacros extant delibata & digesta) summatim ferè proposita habemus, istic latiùs diducta, fusiùs explicata, magnâ argumentorum insignium varietate firmata, illustrata, ingesta, inculcata, ad vitæ usum

communem

communem accommodata habeantur. qod ut eſt ſcriptis aliis cum iſto commune, ità in hoc genere havd pavcis íſtud præcellit.

Tum nec illud levis eſt momenti, qòd dogmatis Chriſtiani æqitas rationi etiam ipſi conſentanea deprehenditur, dum ab ipſis etiam extraneis & adverſariis comprobata & collavdata demonſtratur. [a] *Grave eſt,* ponderíſqe non exigui (ut Iſidorus Ægyptius) *teſtimonium ab inimicis profectum.* Et, (qod Dio Pruſæus) [b] *Encomium ab eis, qi non ſuſcipiunt, & ſuſpiciunt tamen, palàm eſt illius*, ſive perſonæ, ſive diſciplinæ, *lavdem eſſe præſtantiſſimam.* Non neſciebat hoc Apoſtolus, cùm ab [c] exterorum inſcriptionibus ſcriptíſqe, ei qod afferebat & promulgabat, dogmati aſſerendo, teſtimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentiqe Dominici æqitati ac [d] *rationabilitati* (ſi ità loqi licuerit) apud qoſvis vindicandæ formandæqe conduxerit, qòd ab homine extero, nec nomini Chriſtiano favente (cùm nec myſterii noſtri gnarus eſſet, nec fidei rationes aſſeqeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentíſqe tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [e] *Qis non intelligat,* (inqit gravis Avtor) *bonam eos habuiſſe cavſſam, qi eam apud medios judices obtinere potuerunt?* qid eam dixerit qis, qæ apud averſos & adverſos etiam, ubi [f] hoſtes ipſi judices conſident, obtineat?

Adhæc divina in iſtis relucet & providentia & benignitas, qòd in homine à ſe dilapſo imaginem ſui non intercidere omnino & aboleri prorſus paſſus eſt, ſed ſcintillulas qaſdam aſſervavit reliqas; qas & diſciplinis variis excitavit, & ad miraculum uſqe evexit: partim, qò ſocietati humanæ conſervandæ ac continendæ proſpiceretur; nè [g] efferati prorſus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent univerſi; qum [h] *abſqe diſciplina nulla homine truculentior avt immanior ſit bellua:* partim, qò *Numini* [i] *dignoſcendo,* [k] & *indagando,* his adminiculis adjuti, poſſent operam dare; qæ ſi vel contemtim, vel neglectim haberent, [l] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum eſt proculdubio Claravallenſis illud, [m] *Imaginem divinam uri poſſe, exuri non poſſe.* [n] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impreſſam funditus eradere, [o] *facem* in mente hominis cœlitùs accenſam penitus extingvere, nec vitioſitas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium qiddam, [p] *flammas gehennales* adjecit ille) qam inter ruinas & in-

[a] Σεμνὴ γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[b] Τὸ γὰρ [μὴ] ἀποδεχομένων καὶ τιμώντων ἐγκώμιον, δῆλον ὡς κάλλιστος ἔπαινος ἐκείνῳ ἂν εἴη. Dio Pruſ. *orat.* 51.

[c] Act. 17. 23. 28.

[d] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. ἐπειδὴ τῷ λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ. Marc. *l.* 12. § 31.

[e] Avg. *ep.* 170.

[f] Devt. 32 31.

[g] Μηδὲν ἀσεβέστερον ἀνθρώπου, μηδὲ ὠμότερον, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῇ. Polyb. *hiſt.* *l.* 1. & *legat.* 122.

[h] Ὁ ἄνθρωπος παιδείας μὴ τυχὼν, ἀγριώτατον γίνεται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib.* *l.* 6.

[i] τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ. Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν Θεόν.

[k] εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[l] Rom. 1. 20.

[m] Bern. in *annunc. ſerm.* 1.

[n] Gen. 1. 27. & 9. 6.

[o] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15.

[p] *Imago in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi ſup.*

* * * *

cendia

cendia defectionem primitivam consecuta, in generis humani commodum, suorúmqe beneficium servatam consotámqe volebat bonitas divina.

Qin nec divinæ erga nos misericordiæ gratiæqe planè gratuitæ testimonium monumentúmqe luculentum minùs in istis oculis nostris obversatur; cum [a] eis, apud qos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni superiores, se produnt, præteritis, nobis, nobis, inqam, [b] in tenebris, umbráqe ferali ac letifera cum illis pariter confidentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demersis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud salutiferum, [c] *Sermonis* sui sacri *Spiritûsqe* sancti ope operâqe usus, [d] effulgere procuraverit; [e] qo prævio ac prælucente, per [f] seculi tenebricosi hujus caliginem plusqam Cimmeriam, avt [g] Ægyptiacam etiam, veritatis supernæ, vitæqe verè sic dictæ, inter diverticula tam freqentia, à recto utrinqe abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum usqe tenere possemus; & absqe qo per obliqas & tortuosas mundi hujus neqissimi ac perturbatissimi semitas, sine luce, sine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè subinde (ità ista dum lego, affectum me sentio; & ingenuè agnosco) non stupor duntaxat, sed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementissima conjunctus, seriò apud me reputantem, qàm longè in multis ab eo absim, qod de se Vir iste, veri ad salutem perducentis tramitis ignarus, de se profitetur, nec qin verè & ingenuè, ambigi posse videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs assurgens, *Hymnum* [g] illius vel *maximo* majorem ac præstantiorem decantare jugiter debeam; [h] *Magnus*, [i] *divêsqe misericordiâ Deus, qi me miserum*, [k] *cum gente humana universâ collapsum* [l] *& perditum, sed cum paucis è turba reliqa* [m] *selectum*, [n] *massâ secretum*, [o] *mihi restituit*, [p] *sibi reconciliavit*, [q] *Filium misit*, [r] *qi redimeret*; [s] *Spiritum immisit, qi* [t] *refingeret*, [u] *culpam omnino omnem remisit, qo &* [x] *supplicio culpæ debito omni eriperet, & supplicii subeundi* [y] *metum dirum eximeret*, [z] *neqitiæ servitio liberum emisit, qò* [a] *in famulitium suum adsciseret, &* [b] *in filiorum suorum numerum cooptaret*, [c] *gratiam spiritualem impræsentiarum donavit*, [d] *gloriam cœlestem deinceps* [e] *donaturum repromisit*.

[a] Matth. 11. 25, 26.
[b] Esai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[c] Esai. 59. 21.
[d] 2. Cor. 4. 6.
[e] Luc. 1. 79.
[f] Ephes. 6. 12.
[g] Exod. 10. 22, 23.
[g] Epicteti *Hymnum* habes, supra ad marginem ex *dissert. l. 1. c. 16.*
[h] Psal. 145. 8, 9.
[i] Eph. 2. 4.
[k] Rom. 3. 19, 23.
[l] Matth. 18. 11.
[m] Mtath. 20. 16. & 22. 14.
[n] Rom. 9. 21.
[o] Eph. 2. 5.
[p] Col. 1. 21.
[q] Gal. 4. 4.
[r] Apoc. 5. 9.
[s] Ezek. 36. 27.
[t] Joann. 3. 5. 2 Cor. 3. 18.
[u] Col. 2. 13.
[x] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13. 1. Thess. 1. 10.
[y] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15.
[z] Rom. 6. 22.
[a] Eph. 2. 19.
[b] Rom. 8. 14, 15. Gal. 4. 6.
[c] Joan. 1. 16.
[d] Rom. 8. 18, 30.
[e] Rom. 6. 23. χάρισμα. donativum. Tertull.

Eſt in his deniqe, qod ad altiora enitendi, nomen Chriſtianum profeſſis, calcar acerrimum ſubjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celſa evaſiſſe adverterint; ac pudore meritò ſuffundat, qod in imis adhuc ſubſelliis ſubſiſtant hæreántqe; cum adminiculis fortiorib' firmioribúſqe tam amplis ad ea conſeqenda inſtructi ſint, & adjutari, nî nolint ipſi, poſſint. Certè plùs poſſe naturæ jam collapſæ reliqas vires, diſciplinæ ſecularis accedentibus avxiliis, qàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapſæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inſerviunt, pro dedecore inſigni non immeritò habeatur; éſtqe qod probro eos, qi hujus participes ſe ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipſo nomine, nomini, qod profitentur, Chriſtiano [a] opprobrio eſſe ſe ſenſerint, qòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande qippiam & inſigne viſus eſt, ſibi ſaltem, protuliſſe, qi adverſus mortis metum diſſertatiunculam clavſit monitu illo; [b] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem: & eſſe turpiſsimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad qam ſtultitia perducit.* futile revera & frivolum eſt. Pari ſiqidem ratione Epicurus probaverit, *Turpiſsimum eſſe, avt Numinis offenſam ſubvereri, avt ſceleris conſcientiam formidare; cùm nevtrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámqe nobis ſecuritatem non præſtare ſapientiam, ad qam inſcitia & deſipientia perducit.* [c] Fâtui ſcil. laminam candentem contrectare non metuunt; [d] infantuli facis accenſæ flammæ manum admovere non formidant. num turpiſſimum ideo horum alterutrum ſcientem prudentem timendo refugere, qia nevtrum nevtri illi timeant? Verùm turpe eſt revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipſam, mortéqe ipsâ pejores graviorésqe mortis moras, pro veritate divina, fide Chriſtiana, aſſerenda, conſcientia integra & intaminata cuſtodienda, nî deficere & delinqere velimus interminata atqe intentata; ſi defugere maluerimus, avt detrectare, nec mente promptâ, animo propenſo alacriter conſtantérqe ſubire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéqe conſervandâ, homines ethnici, & fortiter libentérqe ſuſtinenda definierint, & ipſi ſtrenuè ſuſtinuerint. turpe eſt præcepta documentáqe Dominica, [e] *de ſui ipſius abnegatione,* [f] déqe *ſuorum omnium, honorum, opum, facultatum, neceſsitudinum, affectuum, vitáqe adeò ipſius abdicatione* gravia, moleſta, dura, difficilia, triſtia, rigida, iniqa conqerendo ducere homines Chri-

[a] *Chriſtiani in opprobrium & contumeliam Chriſti.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[b] Senec. *ep.* 36.

[c] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Diſcipul. de Tempor.* qi ferri candentis maſſam ſine læſione contrectavit imprudens. Credat qi volet.

[d] Ind Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 4. ait, eos qi mortem metuunt, peccatum non metuunt, παιδικὸν φόβον φοβεῖσθαι, puerulis compares, qi larvam timent, lucernam non timent.

[e] Matth. 16. 24. Luc. 9. 23.

[f] Luc. 14. 26, 33.

Christianos; cùm à religione Christianâ alieni qoqe, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqa, rationi rectæ consentanea, naturæqe humanæ congruentia censuerint; nec eam nobis magnanimitatem avt æqanimitatem præstare fidem veram, ad qam ratio illos, recta qidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam, nomine non uno, vel ista qæ diximus, vel istis paria, seriò perpendenti, liqidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti siqidem [a] ab ore disserentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, qantum asseqi poterat, qibus ille disserebat verbis. qo modo à Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat, habiti sermones, (cùm [b] nihil ipse scripsisset) [c] ab avdientibus memoriter conservati, Evangelistarum calamo, sed Spiritu Sancto assistente, & linguâ qidem aliâ, Græcâ utiqe, cùm is Syriacâ usus fuerit, sunt evulgati. Id qod tam de Enchiridio, qàm de *Dissertationum* libris, ex *Epistola* ejusdem *ad Masgalenum*, cui scriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, constare testatur, qi eam vidit, Simplicius. At Marci *dissertationes* & *commentatiunculas* istas, ex ipsius *Adversariis* desumta liqet. qo modo Regis Sapientissimi *Parœmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuensibus ex ipsius avtographis fuisse descriptam, docet *Capiti* 25°. præfixum lemma. In more namqe habebat Vir iste summus, studiis philosophicis, sive domi, sive militiæ agebat, intentus, qæ inter meditandum succurrebant, chartis, qas ad hos usus jugiter præstò habebat, illinere: nullâ rerum ipsarum serie continuâ constanter observatâ; sed pro locorum temporúmqe, qibus vel ab ipso concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámqe se ingesserant, ratione digesta. patet hoc ex locis alicubi, qibus scripserat, nominatim designatis; cujusmodi sunt *libris*, vel *primo* & *secundo* adnexa, vel *secundo* potiùs *tertióqe* (ut ego reor) præfixa lemmata, de qibus suo loco [d] disseruimus. Indè natum est, ut neqe sibi invicem cohæreant pleraqe (qanqam *Liber primus* uno qasi filo perpetuo totus pertexitur) eadémqe sæpiùs iterata reperiantur, prout mentem sæpius pulsabant: nec succinctè tantùm, sed succisè qoqe repræsentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum*

aliósqe

[a] Ὅσα ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷόν τε ἦν, γραψάμενος. Arrian. *præfat. ad dissert.*

[b] Fictitiæ sunt enim *literæ amœbææ Agbari ad Christum, Christi ad Agbarum*, qomodo & *Senecæ ad Pavlum*. qarum meminere tamen Evseb. *hist. Eccles. l.* 1. *c.* 13. & Hieron. in *Scriptor. Eccles. catalog.*

[c] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[d] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res singulas complexo, domi potiùs per otium, qàm militiæ sub pellibus agenti *Librum primum* confectum conscriptúmq; videri.

alióſqe *Epiſtolis*, Græca, formularúmqe uſitatarum havd pavca) qod ad rei ipſius notæ ſatìs ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam ſuffecerat, cùm ad uſum privatum maximè deſtinarentur. qin & ἀκέφαλα, & qaſi abruptè inchoata nonnulla. qod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Moſe refertur, opinantur [a] Interpretes qidam eruditi. Indè aliis obſcuriora multa, & de dictionis vel ſenſu vel ſcopo divinationes incertæ; cùm vel qæ adnotantis mens, vel qæ adnotandi occaſio fuerit, conjicere difficile admodum exiſtat. ſed & de locis variis, qaſi vel mutilatis vel depravatis ſuſpiciones fruſtrà conceptæ, de lectione qaſi non ſincera & genuina vel integra ſolicitationes admiſſæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter ſe habeant, qàm ab Avtoris ipſius calamo primitùs prodierint. Verùm de iſtis, in *Commentario*, prout occaſio dabitur, ampliùs videbitur.

[a] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; ſed inprimis Piſcator.

Atqe hæc qidem ſuffecerint, cùm de *Stoica diſciplina* ipſa, tum & de eis hanc amplexis & ſecutis, qorum ad nos ſcripta pervenêre; Marco præſertim noſtro, cujus impræſentiarum denuo edendi conſilium inſtitutúmqe pavcis expoſitum ubi dederim, in limine Lectorem non ſum diutius detenturus. Anni itaqe ultra qadraginta jam exceſſerunt, ex qo, dum apud Juris noſtratis Profeſſores ac ſtudioſos in Hoſpitio Lincolnienſi, qod eſt in ſuburbano Londinenſi ſitum, agentes Præconis Evangelici munus ſuſtinebam, in Marci Imperatoris ſcriptum hoc, à Viro doctiſſimo, & in negotio hoc exercitatiſſimo Gul. Xylandro Baſileæ iteratò cum Græcis aliis qibuſdam editum, inter codices à manu ſecunda (qod ajunt) venum expoſitos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico avtumnalem, ex Juſtitio ſolenni intercedente obvenientem, otium aliqod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolviſſem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus ſpirantibus, à capite ad calcem uſqe conſtipatum reperi, ut nec poſſem non perlecto ſummopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui ſatisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum qenqam (Epicteto uno excepto; qo nec inferiorem, niſi qòd ille amplior eſt, Marcum noſtrum cenſuerim) eximium magìs legiſſe meminiſſem. Cùm avtem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Verſionem Xylandria-

 nam

nam Græcis commodè satìs respondere, de recensione pariter & versione novâ instituendâ animum subibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit scripti ejusdem editio altera Lugdunensis, à qa subsidium aliqod sperabam: sed frustra: cum Xylandriana ea, qâ usus fueram, inqinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam avtem ex viri doctiss. cujus *Versio* scripti hujus *Anglicana* pòst prodiit, D. Merici Casavboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à se nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Basileensis *Præfatione* mentionem ipse facit, qamqe nisi in Viri Doctiss. manibus, cùm me comiter invisisset, qod in *Prolegomenis* illis ipse commemorat, nunqam oculis usurpavi) expressam edoctus sum. Cùm avtem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Svida scriptoribúsqe aliis, qi ex libris his nonnulla lavdaverant, partim eruditorum qorundam, qibuscum necessitudinem avt familiaritatem aliqam habebam, consilio opéqe usus, loca qæ vitii qoqo modo suspecta videbantur, restituere annitebar. Qumqe in Viri Illustriss. D. Cl. Salmasii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertissimis, Marci nonnulla secius, qàm in eis, qos penes me habebam, codicibus expressa offendissem; unde editionem aliam aliqam secutum suspicabar; amici communis interventione usus, (aliter enim compellare ignotum planè verecundia prohibebat) Virum Clariss. per literas consulebam, qibus tum qid molirer significabam, tum & de locis tam illis, qos ab ipso aliter qâm avt Basileensis, avt Lugdunensis habebat, exhibitos repereram, qàm aliis etiam, ad qos hæsitabam, ménsqe tunc temporis suggerebat, nec conjecturis de qibusdam propriis celatis, sententiam illius censurámqe sciscitabar. Is pro eximia, qâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè rescripsit. *In tam utili ad vitæ præcepta scripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, qam ponere operam destinas, summopere lavdo. Editum illud scivi lingvâ Anglicanâ à Merico Casavbono, sed ultra nihil: qid enim præstiterit, præ illius lingvæ ignorantia havd etiam scire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò posse videor, satìs operæ esse in illo opere perfectè absolvendo qæ non solùm duos, sed etiam plures fabros distineat. ità spissa est materia, vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Havd alium puto avtorem ex antiqitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ tem-*

porum

porum, fortean etiam hominum, qi eum interpolârunt, transmissum. Ubiqe hiatus, & lacunæ, qæ tamen solidum mentiantur. Transpositiones etiam multis locis commissæ ab hominibus, uti videtur, sciolis, qi sententias plerumqe minutis punctiunculis Stoico more signatas non capiebant. Præter ea, qæ observâsti, atqe in schedam mihi missam conjecisti, alia toto passim opere vitio laborant. & qædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, qæ à te proposita dissolvere non potui. Hæc vir summus ille; qi & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, qæ qæsieram, sed de aliis qoqe, qæ inter ea disqirenda occurrebant, nec reqisitus, animi sui sensum ultroneus impertiretur; adjectâ insuper invitatione humanissimâ, qâ ad alia qælibet ulteriùs operam præstare promptum, *tempúsqe* eo fine *negotiis aliis suffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis qidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clarissimum sum percontatus. Verùm per subitaneam illius occasionibus qibusdam Lugduno-Batavorum in Gallias susceptam profectionem, (sive literis meis ad manus illius non pervenientibus, sive ab ipso ad acceptas responsione in reditum dilatâ: simul per amici communis, cujus interventu usus fueram, è partibus istis demigrationem, sponsionis repetendæ opportunitate sublatâ) factum est, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere visum est, *Editione Argentinensi* usum se scribere, sed qæ cum *Basileensi* per omnia convenire visa sit. Præter hunc operâ usus sum Viri Eruditissimi, lingvarúmqe peritissimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qi vir qantus in his sit, *Animadversionum Sacrarum* opus elaboratissimum uberrimè testatur. Is pro animi propensione, & humanitate singulari, sæpiùs consulenti non deerat. Sed nec Virum Doctissimum, nec comitatis nomine illorum alterutri postponendum, D. Patricium Junium fas est mihi hîc præteritum, qi & conjecturas mihi suas communicavit; sicut & ipse illi vicissim meas; & ubi ad Conventum Vestmonasteriensem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non semel de Antonino edendo solicitabat. Ab his autem aliisqe, qorum scripta pervolutaveram, qicqid accepi, suo cujusqe loco mentione factâ, animo liberrimo lubentissimóqe acceptum cuiqe gratanter fero.

Versione

Verſione ſiqidem jam confectâ, de *Annotationibus* ſuccinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòſt de *Commentario* juſto & ampliore etiam, qo Scriptum tam inſigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operáſqe paſtorales, qibus per annos ultra qadraginta eodem loci, qò ab Hoſpitio dicto tranſieram, jugiter diſtrictus inſudavi, niſi qòd ante ſexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliqod intermittere, tum reverſus denuo remittere aliqid, demum incidere ferè prorſus, coactus fuerim) inter horas ſubſecivas, qæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant, dum intendo, in molem eam opus iſtud excreviſſe animadverteram, ut de evulgando ſpem omnem abjicerem; ſiqidem, contrà qàm in Flacciano illo, *urceus inſtitui* cùm cepiſſet, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utiqe, Bibliopolæ & Typographi noſtri, qàm ægrè aliqid etiam minoris negotii in hoc genere ſuſcipiant. Verùm cùm annos apud me delituiſſet havd pavcos, amicorum tandem qorundam flagitatione freqente, qi & edendum poſcebant, & de impenſa ad id perficiendum proſpectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus qod confeceram totum contradidi, pro ipſorum optione, vel premendum, vel prelo ſubjiciendum, & in lucem publicam (qod ab illis jam eſt effectum) emittendum.

Ipſe in hoc opere qid præſtiterim, præſtare ſaltem conatus ſim (dextréne ac feliciter, an ſeciùs alii viderint) ſic habeas. Primo loco; poſt Scriptorum variorum, tam antiqioris qàm & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Avtore *elogia* & *encomia*, déqe *Scripto* hoc ipſo *teſtimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (niſi ſi, dum affectus imponit, ſpes fallat) vitiis mendíſqe, qibus antè paſſim ſcatebat, havd pavcis ſublatis, repurgatior; lacunis, qibus hiabat, ſuppletis aliqot, integrior; loco motis qibuſdam ad ſedes proprias revocatis, aptiùs havd pavlò concinnatus & compoſitus; interpunctionibus neceſſariis, & ſectionibus, ſive paragraphis, (utì Juriſtæ loqi ſolent) commodis (qod Lugdunenſis infeliciùs pavlò primus tentaverat) accuratiùs qàm antea, pro dictionis ſenſu genuino interſtinctus, pro materiæ ſubjectæ ratione diſtinctus: ad marginem adſcriptis lectionibus variantibus, locíſqe parallelis, in qibus ſententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in ſin-

gulis

gulis qibúsqe recurrere necessum esset; & Marcus ex Marco ipso, vel explicatus, vel illustratus, haberetur. Adjecta est *Versio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, qo superiùs est dictum, modo restitutum, accommodata. Seqitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in qo Versionis à prioribus discrepantis, mutationis, suppletionis, commissionis, distinctionis, expunctionis cujusqe ratio redditur; *versionibus* etiam atqe *annotationibus* antegressis, prout occasio se tulerat, examini subjectis, & pro ea, qæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admissis, vel rejectis: formulæ Marco usurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex sermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè scribentem, mutuari non est insolens) sacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel consentientium, vel dissentientium & diffidentium etiam, sive scriptis, sive dictis, sive moribus factísqe, vel firmantur, vel illustrantur. ad eos, eorúmqe loca, à qibus, & è qibus, Marcus mutuo sumserit, avt excerpserit qicqam, qantum asseqi datum est, digitus intenditur. de hominibus locísqe, qorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis historicis, qæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruspando deprehendi qicqam poterat, lux aliqa datur. Sacræ deniqe paginæ periochæ formulæqe nonnullæ, prout occasio intervenerat, obiter, vel è Marco ipso, vel aliunde enarratæ, aliorum qoqe Scriptorum emendatæ insuper complures repræsentantur. In his avtem qamvìs diligentiâ aliqâ sim usus, multa tamen sedulitatem meam subterfugisse nullus ambigo; plura qoqe restare, qæ cùm vel mihi forsitan sine cavsa ἀνίατα sint visa, vel dextrè minùs tentata avt curata fuerint, medici peritioris manum opémqe reqirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliqid (meis qibúsqe plurimum, sat scio) adjecto opus sit. latus amplúsqe satìs adhuc patet istîc campus, in qo ingenia feliciora, cum lavde fructúqe se exerceant. In meis his interim siqid præstitum sit, qod vel Theologiæ sacræ candidatis, vel literaturæ humanioris studiosis, vel aliis etiam qibuscunqe usui esse poterit, laboris in eis suscepti insumtíqe merces ampla satìs futura est. Siqid avtem vel istîc, vel in Opere toto, (qod evenisse sæpenumero suspicor ipse) humanitùs admissum occurrerit, qod notam seqiorem severiorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim,

ut nè ſtricto jure agere volupe ſit, ſed [a] ſortis memor humanæ, humanitatíſqe (prout in Schola loqi amant) ſuæ qoqe ſibi conſcius, utpote qi, [b] *homo cùm ſit, humani nihil à ſe alienum* cenſere avt ſentire debeat, pro humanitate, qâ ingenitâ, qâ inſitâ, humaniter ignoſcat. Iſtam enimvero *diſſertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à ſenio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinqiorem ſuſtineam; qod nôrunt probè, qi me familiariter habent) qàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuenſis nullus exiſteret) non tam concinnabam, qàm conſarcinabam, conſcribillabam magìs qàm conſcribebam, in agri Surrejenſis pago Urbi natali adſito Rotherienſi, menſe Januario, hyeme ſævientе, cui & gemina altera, [c] *ætatis* & *invaletudinis*, (qæ [d] rariùs ſejunctæ reperiuntur) acceſſerat; Anno à Virginis θεοφόρου καὶ θεοτόκου conceptu ſalutifero (ſecundùm computandi ritum vulgò receptum) Milleſimo ſexcenteſimo qinqageſimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, qàm decurrentis & devergentis, ſeptuageſimo octavo.

[a] Τὸ *μηδὲν ἁμαρτεῖν ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου Θεοῦ.* Gregor. Naz. *orat.* 15

[b] Terent. *ſe punient.* 1. 1.

[c] Χειμῶνα τοῦ βίου, ſenectutem dixere, Pythagoras, apud Laërt. *l.* 8. Ariſtoteles in *Chriis*, Eratoſthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117.

[d] -πῶς ἔχει, Μηδέποτ' ἐρώτα τοῦτ' ἐπὰν γέροντ' ἴδῃς, ἢ χρεῶν τιν'· ἴσθι δ' εὐθὺς, ὅτι κακῶς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan.* c. 41. Τὸ γῆρας ἐστὶν αὐτὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipſa morbus eſt.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *ſubeunt morbi, triſtiſqe ſenectus. morbos & ſenectutem unà ponit; non immeritò: ſenectus enim inſanabilis morbus eſt. epiſt.* 108.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον α΄.

1. AB avo meo Vero accepisse agnosco, moris esse candidi, & ab iracundia alieni.

§ 2. A fama memoriáq; genitoris mei, modestam simul ac masculam indolem.

§ 3. A matre, pietatis studium, & largiendi promptitudinem: nec à malo patrando tantùm, sed cogitando etiam, continere. tum victu simplici, qíq; ab opulentorum more ac instituto abscedat qàm longissimè, contentum esse.

§ 4. A proavo, qód publicas exercitationes adierim; qódq; bonis præceptoribus privatim sim usus; & qód in res istiusmodi impensè erogandum intellexerim.

§ 5. Ab educatore, ne in certamine eqestri Prasinæ, avt Venetæ factioni, néve in gladiatorio Thraci avt secutori favtor fierem: ut labores sustinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotiis alienis me nevtiqam immiscerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

§ 6. A Diogneto, ne rebus inanibus studium impenderem: néve eis fidem adhiberem, qæ à præstigiatoribus magísque de incantationibus, déq; dæmonibus averruncandis, aliísq; ejusmodi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus istiusmodi animum adjicerem: útq; liberè dicta æqanimiter sustinerem. eidem debeo, qód philosophiæ me addixerim; qódq; [1] Bacchium primum, tum [2] Tandasidem, & [3] Marcianum avdiverim: qód dialogos, puer adhuc, conscripserim; qódq; pro stratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráq; institutionis Græcanicæ adminicula.

§ 7. A Rustico, qód in eam cogitationem devenerim, morum correctione cura-

1. ΠΑΡΑ τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλόηθες, καὶ ἀόργητον.

§ 2. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τοῦ γεννήσαντος, τὸ [a] αἰδῆμον, καὶ [b] ἀῤῥενικόν.

§ 3. Παρὰ τῆς μητρὸς, [c] τὸ θεοσεβὲς· καὶ [d] μεταδοτικόν· καὶ ἀφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

§ 4. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [e] εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι· καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς [f] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

§ 5. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε Πρασιανὸς, μήτε Βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος ἢ [g] σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ [h] φερέπονον, καὶ ὀλιγοδεὲς, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ [i] ἀπολυπράγμονον, καὶ [k] τὸ [l] δυσπρόσδεκτον διαβολῆς·

§ 6. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ [m] ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων, καὶ γοήτων περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [n] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [o] Βακχίου, εἶτα [p] Τανδάσιδος, καὶ [q] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

§ 7. Παρὰ Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν [r] τοῦ χρήζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[a] Confer. *l.* 6. § 48. *l.* 9. § 29.
[b] *L* 2. §. 5.
[c] *L.* 6. §. 30.
[d] Inf. § 14.
[e] τό με, vel, τὸ εἰς. Mer.
[f] τοὺς τοιούτους. f. Jun.
[g] σκουτάριος Lipſ.
[h] *L.* 5. § 5. & *l.* 9. § 12
[i] *L.* 3 § 5.
[k] *L.* 6. § 30.
[l] δυσπροσδ.
[m] ἀπις. Svid.
[n] ὀρτυγοκοπεῖν. Svid.
[o] Εὐτυχίου. forſ.
[p] Ἀνδρωνος. Caſ.
[q] Μακιανοῦ. forſ.
1 Eutychium, f.
2 Andronem, f.
3 Mæcianum, f.
[r] *L.* 7 § 12.

τείας

πείας τοῦ ἤθους· καὶ [a] τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικὸν, μηδὲ [b] τοῦ συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ [c] φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικὸν, ἢ τὸν [d] εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστῆναι [e] ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς, καὶ [f] ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν [g] στολῇ κατ᾽ οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινοέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ [h] τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ [i] εὐδιαλέκτως, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, διακεῖσθαι. καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα [k] ὁλοσχερῶς, μηδὲ τοῖς [l] περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

tionéq; indigere me: qódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophiſticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliqid conſcribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercitia obire operáſq; edere potis ſpeciem præbendo, qò ad ſtuporem ac admirationem mei homines traherem. qòd rhetoricæ item, poeticæ'qe, & dictionis elegantioris ſtudiis abſtinuerim. ne togatus intra ædes obambularem, néve ejuſmodi alia, qæ faſtum reſiperent, facerem. epiſtolas etiam ſimpliciter ſcriberem, ad normam ſcil. earum qas Sinueſsâ ad matrem meam idem ipſe dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis eſſem, adverſus eos, qi offenſionis cavſſam dederint, avt deliqerint aliqid, ſimulátqe illi in gratiam redire vellent. porrò ut accuratè legerem, nec comprehenſione ſummariâ contentus eſſem; nec garrulis qibuſvis temerè aſſentirer. huic deniqe debeo, qod Epicteti commentarios legerim, qorum is è domo ſuâ copiam mihi fecit.

§ 8. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ [m] ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον· καὶ [n] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ [o] ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται [p] ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ [q] ἀνειμένος· καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον [r] σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ παραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηττώμενον διὰ [s] ταῦτα, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

§ 8. Ab Apollonio, ut liber eſſem; firmúmqe ac certum citra fluctuationem omnem conſilii ingeniiqe tenorem retinerem: neqe aliud qicqam, vel minimum, præter rationem ſolam, intuerer: ut idem ſemper eſſem, in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſione, in morbis diuturnis. adhæc, qòd in ipſo, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, poſſe eundem, prout occaſiones ſe dabant, & vehementiſſimum & remiſſum eſſe. ſed & qòd in diſciplinis tradendis nevtiqam moroſè ſe gereret: qódqe hominem viderim, qi peritiam ſuam & in theorematibus tradendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum exiſtimare ſe, palàm faceret. ab iſto didici, & qo modo beneficia, qæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierē, nec citra ſenſum tamen omnē tranſmitterē.

§ 9. Παρὰ Σέξτου, τὸ [t] εὐμενές· καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ [u] κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ [x] σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ

§ 9. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno adminiſtratæ ſpecimen: de vita naturæ convenienter inſtituendâ cogitationem: gravitatem, item nevtiqam perſonatam: & ſedulam amicorum

[a] Infr. § 16. & l. 6. § 30.
[b] περὶ f.
[c] Inf. § 9. 11. & l. 9. § 12.
[d] ἐνεργ. Xyl.
[e] Inf. § 17. & l. 3. § 5.
[f] ἀστρολογ. Xyl. & Lug.
[g] στολίῳ Svid.
[h] Inf. § 15.
[i] εὐαναδιαλάκτως Svid. εὐδιαλλάκτως Xyl.
[k] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
[l] περὶ [αὐτῶν] vel περὶ [ἄλλων] λαλ. Xyl.
[m] L. 3. § 9. & l. 9 § 7.
[n] Inf § 16. & l. 3. § 6. & l 2. § 16.
[o] Inf. § 16. & l. 11. § 21.
[p] Inf § 16.
[q] L. 4. § 26.
[r] σοφῶς F. Jun.
[s] ταύτας Jun.
[t] L. 3. § 4. & l. 9 § 11. & l. 11. § 9.
[u] Inf. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
[x] Lib. 2. § 5. & l. 9. § 29.

corum obſervationem: & imperitorum, eorúmqe qi citra conſiderationem opinione merâ ducuntur, tolerationem: & mores quibuſvis accommodatos, ità ut qamvis conſvetudo ipſius adulationem omnem ſvavitate vicerit, in veneratione tamen eiſdem ipſis eodem ipſo tempore non minùs extiterit. adhæc dilucidam ac methodicam cùm inventionem, tum & diſpoſitionem, decretorum ejuſmodi, qæ ad vitam rectè inſtituendam conducerent. qódqe nec iracundiæ, nec perturbationis aliùs alicujus, indicium exhiberet; ſed cùm affectibus immunis prorſus exiſteret, ad affectum genuinum erat tamen propenſiſſimus: favere promptus, ſed ſine ſtrepitu: variéqe, citra oſtentationem, eruditus.

§ 10. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abſtinere; nec probroſè excipere, ſi qis barbarum qid, vel ſolœcum, vel abſonum protulerit, ſed illud tantùm, qod dici debuerat, dextrè proponere; ídqe ſub ſpecie vel reſpondendi, vel calculum dictis contribuendi, vel de re ipſa, non avtem de dictione, unà diſpiciendi, vel per aliam aliqam iſtiuſmodi ſcitam, ſed qæ obliqè facta ſit, commonefactionem.

§ 11. A Frontone, ut ſcirem, qæ invidentia, verſutia, ſimulatio tyrannidem conſeqatur: qódqe ut plurimùm qi patricii nobis nuncupantur, ab affectu genuino alieniores exiſtant.

§ 12. Ab Alexandro Platonico, nè crebrò, néve niſi neceſſitate adactus, avt dicto avt ſcripto ſignificem alicui, non vacare me: néve hoc modo ſub negotiorum diſtinentium prætextu officia ea, qæ vitæ hujus neceſſitudo à nobis exigit, ſolens deferam.

§ 13. A Catulo, ne inſuper haberem amicorum qerimonias, etiamſi ratio earum nulla ſubeſſet, ſed in ſtatum ipſos priſtinum reſtituere anniterer: ut præceptores promptè impenſéqe prædicarem; qod de Domitio atqe Athenodoto refertur; liberóſqe meos affectu ſincero proſeqerer.

§ 14. A fratre meo [1] Severo, famili-

ἀνεκλικὸν τῆς ἰδιωτῶν· καὶ τὸ [a] ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς πάντας [b] εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι. καὶ τὸ καταληπτικῶς καὶ [c] ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ εὔφημον, καὶ τοῦτο ἀψοφητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς [d] ἀνεπιφάντως.

§ 10. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον· καὶ τὸ [e] μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν βάρβαρον, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προφέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

§ 11. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις· καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [f] ἀστοργότεροί πως εἰσί.

§ 12. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν, ὅτι ἄσχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τοιούτου τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ [g] τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον [h] τὰ περιεστῶτα πράγματα.

§ 13. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιωμένου τι, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνηθες· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέκνα [i] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

§ 14. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [k] Σευήρου τὸ

[a] τοῦ ἀθεωρήτου Salm. τὸ ἀθεωρήτως οἰομ. f.

[b] L. 6. § 16. B.

[c] L. 3. § 11. & l. 5. § 25. & l. 6. § 17. 26.

[d] Sup § 7. & l. 7. § 67. & l. 9. § 29.

[e] Inf. § 16. & l. 11. § 13. 18.

[f] Inf. § 13.

[g] L. 3. § 1. & l. 8. § 27. & l. 11. § 18.

[h] Inf. § 15. & l. 6. § 11.

[i] Sup § 11.

[k] Οὐήρου Scal. & Salm.

[1] An, Vero.

φιλοίκειον, καὶ φιλάληθες, καὶ [a] φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι Θρασέαν, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι παρ' αὐτοῦ τὸ ἀμελὲς, καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ [b] εὐμετάδοτον ἐκτενῶς· καὶ τὸ εὔελπι, καὶ τὸ πιστευτικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

§ 15. [c] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν [d] παράφορον εἶναι· καὶ τὸ εὔθυμον ἔν τε ταῖς ἄλλαις [e] περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρὸν, καὶ [f] οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττοι, ὅτι οὐ κακῶς [g] πράττῃ· καὶ τὸ [h] ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ [i] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ κατηφὲς, ἢ [k] προσσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικὸν, καὶ τὸ [l] συγγνωμονικόν· καὶ τὸ ἀψευδὲς, καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ [m] διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὔτε ᾠήθη ἄν ποτέ τις ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὑτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ [n] εὐχαριεντίζεσθαι.

§ 16. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἥμερον, καὶ [o] μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων· καὶ τὸ [p] ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· καὶ τὸ [q] φιλόπονον, καὶ ἐνδελεχές· καὶ [r] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαρατρέπτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑκάστῳ· καὶ τὸ [s] ἔμπειρον, ποῦ μὲν

[a] L.6.§30.
[b] Sup. § 3. & l.6.§ 48.
[c] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm.
[d] περίφορον Lug. & Mer. παράφ. Xyl. & Jun. l.2. § 7.
[e] Sup. § 12. & l.9. § 13. 39.
[f] L. 9.§12.
[g] πράττει.
[h] L. 12. § 13.
[i] L.7.§ 69.
[k] προσσεσηρὼς L.11. § 18.
[l] Sup § 7. & l.7.§26.
[m] L 7.§12.
[n] οὐ χαρ. Sup. § 7.& L.3. § 5.
[o] L.3 § 5. 15.& l.11. § 9.
[p] L.6. §30. & l.8 § 1.
[q] L. 5. §2.
[r] L.6.§ 30.
[s] Sup. § 8.

ares diligere; veri juſtiqe rationem habere. item qòd per eundem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum nôſſe ceperim; & qòd imaginem animo conceperim ſtatus popularis,in qo per æqalitatem juriſqe æqabilitatem res adminiſtrentur; regniqe, in qo ſubditorum libertate nihil antiqius habeatur. ab eodem item didici, ſimpliciter vivere;in philoſophiæ cultu conſtanter perſiſtere; promptè benefacere, impensè largiri; ſpes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. qin & qòd ſi qorum mores minùs probaret, palàm id præ ſe ferret; nec, qid vellet nollétve, familiaribus conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

§ 15. A Maximo, mei compotem eſſe; nec ulla in re transverſum abripi. ſed & animo bono eſſe, cum in morbis, tum & in aliis caſibus adverſis; moribus eſſe probè temperatis, ſvavibus, verendis: negotia objecta citra qiritationem conficere. adhæc qòd ità ſe gerebat,ut fidem qibuſvis faceret;qæcunq; diceret, ex animi ſententia dixiſſe; qæcunq; faceret, animo havd malo feciſſe. tum qòd nihil admirabatur, ad nihil obſtupeſcebat; nuſqam feſtinus,avt ſegnis erat; nuſqam perplexus,avt dejectus,avt ringi ſolitus: nec rurſus iracundiæ, avt ſuſpicionibus deditus. adhæc qòd benefacere promptus, & ignoſcere. qòd verax;qódq; hominis ejuſmodi ſpecimen dare videretur, qi perverti neſciret potiùs, qàm qi corrigi unqam opus haberet.qòd nemo qiſqam inventus ſit, qi vel contemptui ab illo haberi ſe exiſtimaret, vel præſtantiorem ſe illo opinaretur. deniqe qòd urbanitatis lavdem nevtiqam affectâverit.

§ 16. A patre manſvetudinem, & in rebus accuratè jam decretis conſtantiam immotam. qòd in honoribus,qi habentur, iſtis, gloriæ inani nihil conceſſerit; qòd laboribus ferendis cùm libens, tum & aſſiduus, ſe dederit. qòd eos avdire promptus fuerit, qi adferre qid poterant, qòd in in publicum conduceret: qódqe nemo illum abducere qiverit, qin pro merito ſuo unicuiqe rependeret. qòd probè noverat, ubi vehemen-

tiùs,

tiùs ubi remissiùs agere opus esset; qòd ab adolescentium amoribus coercuerat se. qòd civiliter admodum se gessit. qòd amicis vel cœnandi secum, vel abstinendi optionem liberam permittebat, nec peregrè euntē comitari, nisi ipsis allubesceret, necesse erat: qòd affectum adversùs se pariter semper deprehendebant, etiamsi occasione aliqā impediti, eum nevtiqam essent comitati. qòd in consiliis, qid facto opus esset, accuratè perqirendo constanter insistebat, nec specie rerum obviā qāvis acqiescens, indagationem incidebat. qòd etiam amicorum retinendi studiosus; nec fastidio mutans, nec insanè diligens. qòd in statu qocunqe sorte contentus, vultūqe serenus. è longinquo futuri præsagus; & de minimis qibúsqe citra tumultum providus. acclamationes omnémqe adulationem reprimere: imperio qæ necessaria erant, sedulò custodire; sumptus cavtè attemperare; de rebus istiusmodi sugillantes patienter sustinere. nec in Deis colendis superstitiosus, nec in hominibus, avt muneribus, avt blanditiis avram captans popularem; sed in rebus qibúsqe sobrius, solidus, nusqam ineptus, avt novitatis studiosus. Porrò qòd ad vitam commodiùs transigendam conducentibus rebus, qarum copiam illi dapsilem sors suppeditabat, citra fastum, nec liberè tamen minùs, utebatur; ut & præsentibus simpliciter frueretur, neqe absentiā multùm desideraret. qòd nemo illum avt sophistam, avt vernaculum, aut scholasticum dixerit; sed virum maturum, consummatum, adulatione superiorem, rebus & propriis & alienis administrandis idoneum. adhæc qòd verè philosophantes in honore habebat, cæteris nihil exprobrabat. in congressibus facilis, & festivus, nec ad fastidium id tamen. corporis sui curā tam probè attemperatā, ut nec vitæ avidus videretur, avt elegantiæ studiosus, nec neglectui tamen id haberet; sed per suam ipsius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentísve externis qām minimè indigeret. qòd maximum est, qòd citra invidentiam eis concedebat, qui

χρεία ἐντάσεως, τοῦ δὲ ἀνέσεως· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· [a] ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ [b] τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ [c] ἐπίμονον, [d] ἀλλ᾽ οὐ τὸ [e] προαπέσῃ τῆς ἐρεύνης [f] ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἀψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὔταρκες ἐν παντί· καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόῤῥωθεν προνοητικόν· καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν [g] ἀτραγῴδως· καὶ τὸ τὰς ἐπιβοήσεις, καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ᾽ αὐτοῦ [h] σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων [i] τινῶν καταιτιάσεως· καὶ τὸ [k] μήτε περὶ τοὺς Θεοὺς δεισιδαίμον, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν, ἢ [l] ἀρεσκευτικὸν, ἢ ὀχλοχαρὲς, ἀλλὰ [m] νῆφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον· καὶ τὸ τοῖς εἰς [n] εὐμάρειαν βίου φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαψίλειαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι [o] σοφιστὴς, μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος, μήτε ὅτι σχολαστικὸς, ἀλλ᾽ ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις [p] οὐκ ἐξονειδιστικόν. ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἄν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ᾽ ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς [q] ὀλίγιστα [r] ἰατρικῶν χρῄζειν ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθημάτων [s] ἐκτός. μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως

[a] Sup. § 8.
[b] L.6. § 30.
[c] ἐπίμονον ἀλλ᾽ οὐ πρ. Mer.
[d] ἀλλ᾽ οὐ τὸ, Πρ. Cas. ἀλλ᾽ οὔ πως πρ· Boot. & Lug. καὶ ὅτι οὐ πρ. f.
[e] οὐ προαπεσῆναι Jun.
[f] ἀρκεσθέντα Jun.
[g] L.11. § 3.
[h] συσταλ. Xyl.
[i] τινῶν
[k] L.6 § 30.
[l] L.5. § 5.
[m] L.4. § 28.
[n] L.4. § 3.
[o] Sup. § 7. & l. 6. § 30.
[p] Sup § 10.
[q] ὀλίγα πάνυ. Svid.
[r] ἰατρικῆς. Svid.
[s] ἐκτὸς καὶ ἐντός. Svid.

τοῖς

[a] τὴν τῶν. [b] πρ. [ἐμπειρίαν] Jun. [c] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60 [d] L. 5. § 5. [e] τοιούτοις· [καὶ] ἀνθρώπους π. Xyl. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mer. τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου π. α. τ. Boot. τοιουτοτρόποις πρ. α. τ. vel τοιούτοις· ἀνθρώπους δὲ πρ. α. τ. δ. Salm. [f] δεδρακότος f. Mer. δεδορκὼς Salm. [g] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. §. 11, 12. [h] οὐκ ἀωρεὶ Lug. [i] L. 60. § 30 [k] ἐπιχώριος, vel ἐπὶ Λωρίου Sal. ἀπό. [l] Λωρίου Lug. [m] στόλος Lug. [n] χιτὼν ἐν Sal. [o] φελόνη Sal. [p] παραιτουμένως Sal. [q] ὁ τρ. τοι. Boot. [r] L. 6. § 30. & l. 9. § 12 [s] Sup. § 8. & l. 6. § 30. [t] ἐπικαρτ. vel ἐγκ. f. [u] πος οἷος f.

τοῖς δύναμίν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικὴν, ἢ [a] τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [b] πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι. πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσων, [c] οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ [d] ῥιπταστικὸν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἔν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς [e] τοιούτοις ἀνθρώποις, [f] πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον πραχθῆναι [g] δεδορκότος, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι εὐδοξίαν. [h] οὐκ [ἐν] ἀωρεὶ λούσεις. [i] οὐχὶ φιλοικοδόμος· οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητὴς, οὐ περὶ ἐσθήτων ὑφὰς καὶ χρόας, οὐ περὶ σωμάτων ὥρας· ἡ [k] ἀπὸ [l] χωρίου [m] στολὴ, ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, [n] καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλά· τῷ [o] τελώνῃ ἐν Τούσκλοις [p] παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς [q] ὁ τοιοῦτος τρόπος. οὐδὲν ἀπηνὲς, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ [r] ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρωμένως, [s] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρός τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ [t] ἔπι καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστιν ἄρτιον καὶ ἀήττητον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

§ 17. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοὺς

in facultate aliqâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum qarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam ut pro eis, qibus maximè præcellebant, dotibus existimationem singuli suam conseqerentur. qod, cùm secundùm majorum instituta omnia exeqeretur, ne hoc qidem affectaverat, ut majorum instituta præcisè observare videretur. qod nec dimoveri proclivis, nec divagari sed cum locis, tum & rebus eisdem, immorari consvetus. qod post capitis, qibus affici solebat, dolores, recens statim vegetúsqe ad consveta munera redibat. qod arcana haud multa, sed pavca admodum & rarissima habebat; eáq; qæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliisqe istiusmodi; utpote cùm is esset, qi non ad celebritatem ex rebus à se gestis acqirendam, sed id duntaxat qod facto erat opus, respiceret. non illi intempestivus balneorum usus; non ædificandi studium insanum, non de victu, non de vestium textura tincturâve, non de servitiorum specie exqisitâ curiositas. toga, qâ Lorii utebatur, à villa inferiore comparata: Lanuvii tunicatus plerunqe in Tusculano, sed qod excusare solebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite; nihil immodestum, nihil vehemens, avt de qo usurpari posset, qod solet vulgò dici, *Ad sudorem usqe:* sed qasi per otium cum consideratione matura, placidè, compositè, strenuè, consentaneè sibi invicem disposita universa: ità qadrabat in illum, qod de Socrate perhibetur, qòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, qibus pleriqe nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato invictóqe planè præditi. deniqe qomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

§ 17. Deis acceptum fero, qòd bonos avos,

avos, bonos parentes, bonam ſororem, bonos præceptores, bonos familiares, neceſſarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum qòd adversùs neminem eorum temerè aliqid deliqerim, etiamſi ità affectus fuerim, ut, ſi occaſio incidiſſet, ejuſmodi aliqid admiſiſſem. cæterùm numinis beneficio factum eſt, qòd nulla ex rerum concurſu occaſio contigerit, qæ affectum illum proderet. ab eiſdem fuit, qòd apud avi concubinam non ſim diutiùs enutritus: qòd ætatis florem indelibatum ſervaverim, nec ante tempus juſtum virilitatis ſpecimen dederim, ſed ultra etiam qàm opus erat, id facere diſtulerim. qòd principi patríq; eidem ſubditus fuerim, qi me à faſtu omni alienũ redderet; fidémqe faceret, poſſe in aula ità degi, ut nec ſatellitio, nec veſtitu inſigniore, nec funalibus ſtatuíſq; iſtiuſmodi, atq; apparatu conſimili opus ſit: ſed poſſe eum, qui rebus præeſt, ità contrahere ſeſe, ut ad privati ſpeciem proximè accedat, nec propterea tamen, vel demiſſiùs, vel remiſſiùs ſe gerat in eis, qæ pro republica ad morem imperatorium ſunt exeqenda. qòd fratrem eum nactus ſim, qi ad curam mei agendam ſuis moribus me extimularet, qíq; ſimul honore affectúq; erga me ſuo animum mihi oblectaret. qòd liberi mihi neq; ingenio tardi, nec corpore diſtorti obtigere, qòd progreſſus non fecerim ampliores in rhetorica, poeticâ, ſtudiíſq; aliis ejuſmodi, qæ me forſan præpeditum detinuiſſent, ſi in eis me feliciter profeciſſe ſenſiſſem. qòd nutritios meos ad honores, qòd expetere ipſi videbantur mihi, maturè evexerim, nec ſpe diſtulerim, cùm juvenes adhuc eſſent, deinceps id facturum me. qòd Apollonium, Ruſticum, Maximum nôrim. qòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ, claras ſatis ac freqentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, qantùm ad Deos attinet, ac ſuggeſtiones, adjutationes, inſpirationes ab ipſis profectas, nihil obſtet omnino, qo minùs juxta naturæ præſcriptum confeſtim vivam, niſi ipſe tandem in culpa

πάππους, ἀγαθοὺς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [a] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν. καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν [b] προέπεσον πλημμελῆσαί τι, καίτοι [c] διάθεσιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ᾽ ἧς, εἰ ἔτυχεν, κἂν ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιΐα τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἔμελλέ με ἐλέγξειν. καὶ τὸ μὴ πλέον ἐντραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι· καὶ τὸ μὴ [d] πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου· τὸ ἄρχοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, ὃς ἔμελλεν πάντα τὸν τῦφον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι [e] δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεων χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, [f] μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. ἀλλ᾽ ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτὸν, καὶ [g] μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον ἢ ῥαθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δέοντα. τὸ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με πρὸς ἐπιμέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα· [h] τὸ [i] μὴ ἐπιπλέον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην, εἰ ᾐσθόμην ἐμαυτὸν εὐόδως προϊόντα. τὸ φθάσαι, τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἐδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τοῦ [k] μὴ, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. τὸ γνῶναι [l] Ἀπολλώνιον, Ῥούστικον, Μάξιμον. τὸ φαντασθῆναι περὶ τοῦ [m] κατὰ φύσιν βίου [n] ἐναργῶς καὶ πολλάκις, οἷός τίς ἐστι· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν διαδόσεσι καὶ [o] συλλήψεσι, καὶ [p] ἐπιπνοίαις, [q] μηδὲν κωλύειν [r] ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ

μὴ

[a] [ἀγαθὰ] γ. f.
[b] προέπεσε Lug.
[c] *L.*11.§18
[d] πρὸς Lug.
[e] *L.*5.§ 16.
[f] -δῶν Lug.
[g] νὴ Δία Lug. [Δία μὴ] διὰ Mer. μὴ διὰ τ. f.
[h] Sup.§ 7.
[i] μὴ Lug.
[k] με.
[l] Sup.§ 8. 7.15.
[m] Sup. § 9.
[n] ἐνεργ. Mer.
[o] *L.*9.§ 40. & *l.* 12. § 14.
[p] ἐπιπνεί-αις Mer.
[q] ἢ δὴ Lug.
[r] *L.* 2. § 9. & *l.*3.§12. & *l.*4.§ 49. & *l.*5.§34. & *l.*6.§17. §8. & *l* 8. § 35. & *l.* 9. § 11. & *l.*10. § 32. & *l* 11. § 9. & *l.* 12. § 8, 26.

μὴ διατηρεῖν τὰς ἐκ τῶν Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας· τὸ [a] ἀντιχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἅψασθαι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων. τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη· τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλό τι χρῄζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα, ὅθεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὑτωσὶ μὲν πειθήνιον, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδείων τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. τὸ [b] δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ [c] τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ [d] χρήσῃ. [e] ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἴς τινα σοφιστὴν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι [f] ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται.

ſim, qi Deorum ſubmonitiones, & tantùm non claras præceptiones nevtiqam obſervem. qòd in vita, qalis ea fuerit, corpus mihi tam diu perduraverit. qòd nec Benedictam, nec Theodotum attingerem: ſed & poſtea ex affectibus amatoriis, qibus correptus fueram, ad ſanitatem redierim. qòd cùm Ruſtico ſæpe ſuccenſerem nihil ultrà admiſerim, cujus pœnitere me poſſet. qòd mater mea, qamvis juvenis eſſet deceſſura, mecum tamen noviſſimos ætatis annos tranſegerit. qòd, qotieſcunqe animus fuit pavperi alicui, avt aliàs indigo, opem ferre, nunqam reſponſum eſt, non ſuppetere nummos mihi, unde id fieret: qódq; nulla mihi unqam talis neceſſitas obtigerit, ut ab alio ſumere cogerer. qòd uxor ejuſmodi mihi obvenerit, tam obſeqens, tam amans, tam ſimplex. qod eâ fuerim illorum copiâ inſtructus, qi ad liberos educandos mihi idonei exiſterent. qòd per inſomnia remedia mihi fuerint indicata, cùm alia, tum adverſus ſangvinis excreationem & capitis vertiginem; qod & Cajetæ aliqando factum eſt. qòd cùm philoſophandi cupiditas inceſſiſſet, non in ſophiſtam aliqem inciderim, nec commentariis evolvendis, vel ſyllogiſmis reſolvendis, vel meteorologicis diſcutiendis, tempus deſes contriverim. etenim iſta omnia Diis adjutoribus ac Fortunâ indigebant.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ.

Qæ apud Qados ad Granuam

[a] L. 6. § 29.
[b] L. 9. § 11. 27.
[c] τοῦτο ἐν Κ. ὡς περιχεῖσαι. vel, τοῦ ἐν Κ. ἐντυχῆσαι. Sal.
[d] χρήσῃ f. Xyl. χρήσει Boot. χρησμὸν, Lug. χρείσῃ Mer.
[e] [τὸ] ὅπως τε ἐπ Sal. τὸ ὅπως ἐπ. f.
[f] -θῖσαι Lug. θῆσαι f.

ΒΙΒΛΙ´ΟΝ β'.

LIBER II.

[a] Ἕωθεν προλέγειν ἑαυτῷ, συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις [b] παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἐγὼ δὲ τεθεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτάνοντος φύσιν, [c] ὅτι

Manè prædicere memento tibi, Hodiè futurum eſt, ut rem habeam cum curioſo aliqo, ingrato, protervo, doloſo, invido, illiberali. obveniunt illis iſta omnia à bonorum malorúmqe inſcitiâ. ego verò, cùm & naturam boni nôrim, qòd honeſtum, maliqe, qòd inhoneſtum ſit, ipsámqe adeò delinqentis naturam, qòd congener

[a] Ἔιωθε Xyl.
[b] Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22. 26. & l. 11. § 18.
[c] L. 3. § 4. 11. & l. 7. § 22. & l. 9. § 22. & l. 11. § 26.

congener mihi ſit, non tam qòd ſangvinis ſeminíſqe ejuſdem, qàm qòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi poſſe me ab horũ ullo compertum habeo; (neq; enim inhoneſtâ re aliqâ me qiſqam involverit) ſed nec ſuccenſere congeneri poſſum, eúmve odiſſe. ſiqidem ad mutuas operas nati ſumus; qo modo pedes, manus, palpebræ, dentium ſuperiorum inferiorúmqe ordines. adverſari itaq; ſibi invicem præter naturam: adverſantis eſt avtem ſuccenſere & averſari.

§ 2. Qicqid ſum, conſtat id omne carunculâ, animulâ, & parte principante. proinde mitte libros. nec diſtrahere ampliùs: (nihil obſtat, qò minùs hoc facias) ſed tanqam qi jam ſtatim moriturus ſis, carnes iſtas contemnas. cruor eſt, & oſſicula, & reticulum ex nervis, venulis arteriiſqe contextum. Qin & animam conſidera, qalis ſit. Spiritus eſt, ſive aer, nec is ſemper idem, ſed qi jugiter efflatus denuò reſorbetur. tertium reſtat, pars illa principatum gerens. tu ergò ſic tecum: ſenex es: partem tui principem ſervire ulteriùs ne ſiveris; ſed nec motibus à communione humana alienis raptari, nec qicqam, qod fato deſtinatum tibi fuerit, vel jam aſcitum averſari, vel futurum pavere.

§ 3. Deorum opera providentiæ plena ſunt. nec qæ fortunâ fiunt, abſq; naturæ ope proveniunt, avt ſine connexu implexúq; rerum earum qæ providentiâ diſpenſantur. indè profluunt omnia. accedit & neceſſitas qædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud eſt avtem parti unicuiqe bonum, qod univerſi fert natura, qódq; ad eandem conſervandam conducit. porrò conſervant mundum hunc, ſicut elementorum, ità & concretorum ex his mutationes. Iſta tibi ſufficiant: decretorum vice jugiter ſint. librorum verò ſitim pelle; ut ne murmurans moriaris, ſed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ νοῦ, καὶ [d] θείας ἀπομοίρας μέτοχος, [e] οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβάλλει· [f] οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [g] γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, [h] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὀδόντων. [i] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν. ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

§ 2. [k] Ὅ, τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. [l] ἄφες τὰ βιβλία· [m] μηκέτι σπῶ. οὐ δέδοται [n]. ἀλλ' [o] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [p] λύθρος καὶ ὀστάρια, καὶ κροκύφαντον, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τι ἐστίν· [q] ἄνεμος· οὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον· τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. ὧδε [r] ἐπινοήθητι· [s] γέρων εἶ· μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [t] δουλεῦσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν [u] ἀκοινώνητον [x] νευροσπαστηθῆναι· μηκέτι [y] τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον [z] ὑποδύεσθαι.

§ 3. [a] Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ [b] συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. [c] πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ· πρόσεστι δὲ [d] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [e] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, [f] οὗ μέρος εἶ. [g] παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. [h] σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. [i] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [k] τὴν δὲ βιβλίων δίψαν ῥίψον, ἵνα [l] μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [m] ἵλεως ἀληθῶς, καὶ ἀπὸ καρδίας [n] εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

[d] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26. [e] L. 4. § 7. 8. & l. 11. § 18. [f] L. 5. § 22. & l. 7. § 26. [g] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18. [h] L. 7. § 13. 19. [i] Inf. § 16. & l. 7. § 24. [k] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3. [l] Inf. § 3. et l 3. § 14. [m] Inf. § 7. et l. 4. § 3. 26. [n] -ται; f. L. 3. § 14. l. 9. § 29. [o] Inf. § 5. 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29. [p] L. 3. § 3. l. 8. § 37. [q] L. 5. § 33. l. 6. § 15. [r] ἐπιν. f. [s] Inf. § 6. [t] L. 3. § 3. l. 7. § 55. l. 11. § 19. [u] L. 3. § 5. l 7. § 72. l. 9. § 9. 23.

[x] L. 3. § 5. 16. l. 6 § 16. l. 7. § 3. 29. l. 12. § 19. [y] Inf. § 5. l. 3. § 4. 16. [z] ὑποδείσασθαι f. [a] L. 4. § 27. l. 6. § 10. 38. l. 7. § 9. [b] L. 3. c. 16. [c] Inf. § 17. l. 4. § 26. l. 6. § 36. l. 8. § 23. l. 9. § 39. [d] L. 4. § 9. l. 10. § 28. [e] Inf. § 12. l. 5. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23. [f] Inf. § 4. 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6. [g] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23. [h] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7 § 18. 25. [i] L. 3. § 13. [k] Sup. § 2. [l] L. 3. § 3. et l. 8. § 18. l. 9. § 37. [m] Inf. § 17. L. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12 § 36. [n] 14. 48.

§ 4. [a] Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίαν λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν οὐ χρᾷ αὐταῖς [b]. δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθέσθαι, τίνος [c] κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος [d] διοικοῦντος τὸν κόσμον [e] ἀπόρροια ὑπέστης· καὶ ὅτι [f] ὅρος ἐστί σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ᾧ ἐὰν [g] εἰς τὸ μὴ [h] ἀπαιθριάσαι χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ αὖθις οὐκ ἐξέσται.

§ 5. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, [i] ὡς Ῥωμαῖος, καὶ [k] ἄρρην, [l] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ [m] ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος πράσσειν· καὶ [n] σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν ποιεῖσθαι. ποιήσεις δὲ, ἂν [o] ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, [p] ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [q] αἱροῦντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [r] δυσαρεστήσεως πρὸς [s] τὰ συμμεμοιραμένα. ὁρᾷς [t] πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις, δύναται [u] εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

§ 6. [x] Ὕβριζε, ὕβριζε [y] αὐτὴν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν [z] οὐκέτι καιρὸν ἕξεις. [a] εἷς γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. [b] οὗτος δέ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδουμένῃ σεαυτὴν, ἀλλ' [c] ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένῃ τὴν σὴν [d] εὐμοιρίαν.

§ 7. [e] Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα· καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι [f] ῥεμβόμενος. ἤδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν [g] περιφορὰν φυλακτέον. ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων, οἱ κεκμηκότες τῷ βίῳ, καὶ [h] μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπευθύνουσιν.

§ 8. [i] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί

§ 4. Memento, quamdiu ista distuleris, & qoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujusnam mundi pars sis, & cujusnam mundi rectoris propago. sed & præscriptum esse tibi temporis terminum: qod nisi ad animum serenandum accommodaveris, avolaturum est illud, te simul abrepto, nec deinceps rediturum.

§ 5. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut qicqid in manibus est, strenuè peragas, prout Romanum, virúmqe decet, cum exqisita, nec accersita tamen, gravitate, humanitate, libertate, justitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces avtem, si tanqam vitæ tuæ novissimam, actionem unamqamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; simulatione itidem, & amore sui, eorúmq; qæ à numine destinata sunt aversatione. Vides, qàm pavca sint, qæ siqis tenuerit, prosperam ac divinam propemodum vitam degere detur. siqidem & dii ipsi nihil amplius exigent ab eo, ista qi observaverit.

§ 6. Ignominiâ, ignominiâ, inqam, te afficis, ô anima. honorem avtem tibi tuum vindicandi, havd erit ampliùs opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta est, dum tui ipsius reverentiam nullam habes, sed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

§ 7. Nè te distrahant, qæ extrinsecus obveniunt tibi; sed otium tibi præstes, qo boni aliqid addiscas, & huc illuc ferri desinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda est. nugas siqidem agunt actuosi havd pavci, dum vitam agendo conterunt, sed scopum, ad qem conatus suos cogitationésq; omnes dirigant, sibi propositum nullum habent.

§ 8. Vix, avt nè vix qidem qisqam,

[a] L.3.§ 14. [b] τοῖς Lug. An. [c] Sup. 3. l. 4 § 14. l. 8. § 7. [d] L.6.§ 1.5. [e] Sup. § 1. [f] Inf § 6. l. 4. § 17. 28. l. 6. § 49. [g] μὴ εἰς τὸ [h] L.8.§ 28. [i] ὁ Ῥωμ. Cas. L.6. § 44. [k] L.1.§ 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3. [l] L 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 17. 29. [m] L.1.§ 9. l.9. § 29. [n] L.3. § 4. [o] Sup. § 2. Inf. § 11. l.3. § 12. [p] Inf. § 13. 16. l.3 § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20. 24. [q] κρείττονος Lug. [r] Sup. § 2. [s] L. 3. § 4. & l. 6. § 39. [t] L.4.§ 3. l.10. § 8. [u] L.5.§ 34. l.7. § 67. l.10. § 6. [x] Ὑβρίζεις, vel, Ὑβρίζεις [y] Inf. § 16. [z] Sup. § 4. [a] βραχὺς Sal. εἷς Bot. φύγει. f. [b] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15. [c] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4. [d] L. 5. § 36. [e] Μὴ περισπάτω σε Sup. § 2. 4. l. 4 § 3. 26. & l. 8. § 1. [f] L. 3. § 4 l. 4. § 22. [g] παραφ. Jun. L. 1. § 15. [h] Inf. § 16 l. 10. § 37. l. 11. § 20. [i] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. L. 7. § 55.

ideo infeliciter agere deprehensus est, qia in alienis animis qid ageretur non animadverterit. cæterùm qi animorum suorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, necesse est.

§ 9. Horum meminisse semper oportet: qæ universi, qæ tua natura sit; qomodo hæc ad illam affecta, qalísq; pars qalis universi existat: qòd etiam nemo sit, qi prohibere te possit, qò minùs ea facias dicásq; semper, qæ naturæ illi, cujus pars es, consentanea fuerint.

§ 10. Philosophicè Theophrastus, in peccatis inter se conferendis (prout vulgò conferri solent) dicit; graviora esse qæ per cupidinem, qàm qæ per iram admittuntur. etenim, qi irascitur, cum dolore qodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qi verò per cupidinem delinqit, qia voluptate vincitur, intemperantior qodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philosopho, pronunciavit, amplioris esse criminis, qod cum voluptate, qàm qod cum dolore admittitur. atqe omnino alter ei similior existit, qi prior læsus, doloris ratione ad irascendum adigitur: cùm is sponte suâ ad lædendum feratur, qi ad perpetrandum qidqam cupidine ducitur.

§ 11. Ita qæq; facias cogitésq; oportet, ut qi confestim è vita hac possis discedere. humanis avtem excedere, siqidem Dii sunt, nihil est grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. si verò, vel nulli sunt, vel nullam rerum humanarum curam gerunt, qid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & sunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, qæ verè mala sunt, incidat qisqam, in ipsius arbitrio prorsus posuere. reliqorum siqid malum existeret, & de hoc utiq; pariter prospexissent, qò in ipso situm foret, in istud qoq; ne incideret. at verò, qod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere qî possit? nec imprudens avtem, nec prudens

ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίνεται, οὐ ῥαδίως τις ὤφθη κακοδαιμονῶν· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας, ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.

§ 9. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθαι, τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ [a] ὁποῖόν τι μέρος, ὁποίου τοῦ ὅλου οὖσα, καὶ ὅτι [b] οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [c] ἧς μέρος εἶ, πράσσειν τε ἀεὶ καὶ λέγειν.

§ 10. Φιλοσόφως [d] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἄν τις [e] κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης καὶ λεληθυίας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ θηλύτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεσθαι, τὸ μεθ' ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἤπερ τὸ μετὰ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν προηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἠναγκασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

§ 11. [f] Ὡς ἤδη δυνατοῦ ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. τὸ δὲ [g] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [h] εἰ μὲν θεοί εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῷ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· [i] ἢ δὲ εἴ τι οὐκ εἰσιν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, [k] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [l] καί εἰσι, καὶ [m] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [n] ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προείδοντο, ἵνα ἐπῇ πάντῃ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χείρω μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χείρω ποιήσειεν; [o] οὔτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, οὔτε εἰδυῖα

[a] L.5.§24. l.12.§32.
[b] L.1.§17. l.3.§12. l.5.§10. 29.34 l.6.§17.58.l.10.§32. 33.l.11.39
[c] Sup.§3.4.
[d] -λόσοφος Lug. An.
[e] L.6.§45.
[f] Sup.§2.5. l.5.§29.l.6.§30.l.7.§29.69.
[g] L.3.§3.
[h] L.9.§28.
[i] εἰ δὲ ἔτι Lug. An. εἰ δὲ ἤτοι f.
[k] L.6.§10.
[l] L.12.§28.
[m] L.1.§17. l.6.§44.& l.9.§11.27
[n] L.8.§55.56.l.9.§40.
[o] L.10.§7.

μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [a] ἡ τῶν ὅλων φύσις παρεῖδεν ἄν· [b] οὔτε ἂν τηλικοῦτον ἥμαρτεν, ἤτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ [c] ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίνῃ· θάνατος δέ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδοξία, [d] πόνος καὶ ἡδονὴ, πλοῦτος καὶ πενία, [e] πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνῃ ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, [f] οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσχρά· οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακά ἐστι.

utiqe, sed præcavere avt corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unqam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malisqe ex æqo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqi mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & pavpertas, ista omnia bonis pariter malisq· contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaq; nec mala sunt.

§ 12. Πῶς ὁ πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνῆμαι αὐτῶν; οἷά ἐστι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [h] τῷ τύφῳ διαβεβοημένα· πῶς [i] εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρὰ, καὶ εὔφθαρτα, καὶ [k] νεκρὰ, νοερᾶς δυνάμεως ἐφιστάναι. [l] τί εἰσιν οὗτοι ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ, τὴν εὐδοξίαν [m]· τί ἐστι τὸ ἀποθανεῖν· καὶ ὅτι ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ [n] τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλό τι ὑπολήψεται αὐτὸ εἶναι ἢ [o] φύσεως ἔργον. [p] φύσεως δὲ ἔργον εἴ τις φοβεῖται, [q] παιδίον ἐστί· τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ [r] συμφέρον αὐτῇ· πῶς ἅπτεται [s] θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ [t] ὅταν πῶς [u] ἔχῃ [x] διακέηται, τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μόριον.

§ 12. Facultatis rationalis est, considerare, qàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia qæ sub sensum cadunt; horúmqe ea maximè, qæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; qàm vilia, qàm contemnenda, qàm sordida, caduca, mortua sint. qinam ii sint, qorum opiniones vocésqe claritatem largiuntur. qid sit ipsum mori; qódq; siqis rem ipsam per se intueatur, cogitationéqe ab illa submoverit ea omnia, qibus tanqam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet qàm opus naturæ. opus avtem naturæ ullum qisqis expavescit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed qod eidem & conducat. ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deum qomodo, & qâ sui parte contingat; qóq; pacto habitura se sit pars ista, ubi corpore soluta fuerit.

§ 13. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ [y] τὰ νέρθεν γᾶς φησιν, ἐρευνῶντος, καὶ [z] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίον διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθομένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ [a] τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δὲ αὐτοῦ [b] καθαρὸν πάθους διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ [c] θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. τὰ μὲν γὰρ

§ 13. Nihil homine illo miserius est, qi omnia undiqe pervagatur, & cùm ea qæ subter terram sunt, qod ille ait, scrutatur, tum qæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, qem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet avtem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensum re aliqâ, qam vel Dii vel homines egerint. qæ enim

[a] L. 6. § 1. [b] L. 12. § 12. [c] L. 4. § 39. l. 5. § 10. [d] L 6. § 33. & l 9. § 1. [e] L. 6. § 34. [f] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23. [g] L. 3. § 10. l. 4 § 3. 14. 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l 7. § 10. 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21. 32. [h] L. 3. § 6. l. 6. § 13. [i] L. 4. § 48. l. 5. § 10. 12. 33. l. 12. § 27. 31. [k] L. 12. § 33. [l] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l 9. § 34. l. 10. § 13. 19. [m] [χαρίζονται.] f. ἀφαιροῦνται. Lug. An. [n] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2. 16. [o] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 36. [p] Infr. § 17. [q] L. 11. § 23. [r] Sup. § 3. [s] Θεὸς ἀνθρώπου Lug. An. L. 12. § 2. [t] π. ε. ὅ. [u] ἔχον. Bot. [x] δίκηται, vel, διακέηται p. διάκειται Bot. [y] Pindarus apud Platon. Theætet. L. 11. § 1. [z] Sup. § 8. [a] Infr. § 17. L. 3. § 3. 5. 7. 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26. [b] [τοῦτον] κ. Suid. Sup. § 5. Inf. § 16. [c] θεοῦ Suid.

Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; qæ homines, cognationis ratione, sunt amica; sed & modo qodam miseranda qandoqe, ob bonorum malorúmq; ignorationem. nec sanè defectus hic minor est illo, qi alba & nigra internoscere prohibet.

§ 14. Etiamsi ter mille annos victurus esses, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, qàm degit, amittere qenqam; nec aliam ab ea, qàm amittit, degere. eodem ergò redit longissimum ætatis spatium, cum eo qod est brevissimum. præsens siqidem tempus est omnibus æqale: & qod amittitur ergò, æqale est omnibus. eadémq; ratione id qod amittitur, momentaneum tantùm esse constat. neq; enim avt præteritum, avt futurum amittere qis potest. nam qis cuiqam id, qod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alterius nimirum, qòd omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaq; nihil interesse, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem qis visurus sit. alterius verò, qòd is qi qàm diutissimè vixerit, & is qi qàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq;. præsens siqidem duntaxat uterqe tempus amittit, cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit qis, qod non habet.

§ 15. In opinione sita sunt omnia. docent hoc, qæ à Monimo dicta sunt. horum avtem utilitas comparebit, si qis qæ festivè ab illo conscripta sunt, qatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

§ 16. Contumeliâ se afficit anima humana: inprimis, qando abscessus & qasi struma mundi, qantum in ipso est, evadit. abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliqâ reliqorum omnium cujusq; natura continetur, qi re aliqâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem qemcunq; aversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt avtem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit, cùm voluptati vel dolori succumbit. qartò, cùm

ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετήν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων [a] φίλα διὰ συγγένειαν· ἔστι δὲ ὅτε καὶ [b] τρόπον τινὰ ἐλεεινά, [c] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων [d] ἡ πήρωσις αὕτη τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ [e] μέλαινα.

§ 14. [f] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [g] ἀποβάλλει. εἰς ταὐτὸ οὖν καθίσταται τὸ μήκιστον τῷ βραχυτάτῳ. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον [h] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [i] οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. [k] οὔτε γὰρ τὸ παρῳχηκὸς, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι [l] πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ, καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ [m] οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτά τις ὄψεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ [n] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [o] τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὗ στερίσκεσθαι μέλλει, [p] ὅσπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον· καὶ ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

§ 15. Ὅτι [q] πᾶν ὑπόληψις. [r] δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς [s] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [t] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόσιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

§ 16. [u] Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [x] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα, τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, γένηται. τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει, ἑκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται· ἔπειτα δὲ, [y] ὅταν ἄνθρωπόν τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ [z] ἐναντία φέρηται, ὡς βλάψουσα, οἷαί εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, [z] ὅταν ἡττᾶται ἡδονῆς, ἢ πόνου. τέταρτον, [a] ὅταν

[a] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[b] L. 7. § 26.
[c] Sup. § 1.
[d] L. 4 § 29.
[e] μέλανα.
[f] L. 3. § 10. l. 4. § 47. 50. l. 9. § 28. 33. l. 12. § 26.
[g] [ἂν] ἀποβάλλῃ Svid.
[h] delet Svid.
[i] οὖν f.
[k] L. 6. § 32.
[l] L. 4. § 32. l. 6. § 37. 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28. 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[m] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[n] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[o] L. 12. § 3.
[p] ὅσπερ vel, ὥσπερ
[q] L. 3. § 9. l. 4. § 3. 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40. 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 8. 22. 26.
[r] δηλοῖ f.
[s] τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου f.
[t] δηλοῖ f.
[u] Sup. § 7.
[x] L. 4 § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[y] Sup. § 1.
[z] Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 19.
[a] Inf § 17. l. 18. 19.

ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως, καὶ ἀναλη-θῶς τι ποιῇ, ἢ λέγῃ. πέμπτον, ὅταν πρᾶξίν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν, [a] ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ [b] εἰκῇ, καὶ ἀπαρακολουθήτως ὁτιοῦν ἐνεργῇ· [c] δέον καὶ τὰ μικρότατα, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι. τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ [d] ἕπεσθαι τῷ [e] τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ [f] θεσμῷ.

§ 17. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, [g] ὁ μὲν χρόνος, στιγμή· [h] ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα· [i] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος [k] σύγκρισις, εὔσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ [l] ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέκμαρτον· [m] ἡ δὲ φήμη, ἄκριτον. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, [n] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [o] ὄνειρος καὶ [p] τῦφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· [q] ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἓν καὶ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δὲ, ἐν τῷ τηρεῖν [r] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον, καὶ ἀσινῆ, [s] ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα, [t] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, [u] μηδὲ διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, [x] ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι δὲ [y] τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον [z] ἵλεῳ τῇ γνώμῃ [a] περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ [b] λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῷον συγκρίνεται. [c] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί [d] ὑπίδηταί τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; [e] κατὰ φύσιν γάρ· [f] οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ [g].

simulat, ac fictè vel falsò agit qicqam, loqitúrve. qintò, qoties actionem avt conatum suum ad nullum certum scopum destinat, sed temerè agit, & nescia ipsa, qid velit. cùm etiam minutissima qæqe ità sint agenda, ut ad finem ipsum referantur. finis avtem animantium rationis participum hic est, ut civitatis ac politiæ antiqissimæ rationi legibúsq; obseqantur.

§ 17. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res inpervestigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis qidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia,& hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. qidnam est ergò, qod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea avtem in hoc consistit, ut genium qis suum interim conservet integrum, contumeliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè avt fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant avt nè faciant qid, opus nil habeat: porrò qæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanqam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente deniqe propitiâ placidâq; mortem ipsam expectantem, tanqam elementorum eorum dissolutionem, ex qibus animal unumqodq; consistit. si avtem elementis ipsis nihil grave contingit, qod in alterum unumqodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat avt suspectam qis habeat? secundùm naturam qippe fit. nihil est avtem malum, qod est naturæ consentaneum.

Qæ Carnunti.

[a] Sup. § 7.
[b] Sup. § 5.
[c] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23.
[d] L. 3. § 12. 16. l. 4 § 12. et l. 12. § 31
[e] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4. 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36.
[f] L. 10 § 11.
[g] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36.
[h] L. 5. § 33.
[i] Ibid.
[k] σύγκρι-σις, Jun.
[l] ῥέμβος,
[m] L. 4. § 3. Xyl.
[n] L. 4 § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15.
[o] L. 6. § 31.
[p] L. 10. § 31. l. 12. § 24. 27.
[q] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 19. l. 7. § 10.
[r] Sup. § 13.
[s] Sup. § 16. L. 8. § 8.
[t] Sup. § 5.
[u] Sup. § 16.
[x] L. 4. § 29.
[y] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[z] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33.
[a] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
[b] L. 4. § 5. l. 7. § 32. 50. l. 8. § 25. [c] L. 8. § 18. 20. l. 10. § 7. [d] L. 4. § 37. [e] Sup. § 12. [f] L. 6. § 1. 33. l. 10. § 7. l. 11 § 34. [g] νέτῳ Lug.

NOn est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illud reputandum, qòd, si qis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam qæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare ceperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqa, nevtiqam deficient. ea verò vis, qâ sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & qæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi consciscere debeat, considerare, & ejusmodi universa, qæ rationem probè subactam desiderant, hæc, inqam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandũ itaqe, non hâc solâ ratione, qia mortem propiùs per momenta singula acceditur, sed hâc insuper, qia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpenumero destituit.

§ 2. Etiam istud est observatu non indignũ, qod ea qoq; qæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam qandam & venustatẽ obtinent. qemadmodum panis cùm coqitur, particulas qasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, qamvìs ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciem qandam præ se ferunt, & comedendi desiderium suo modo irritant. ficus qoq; ubi plenè maturuerint, dehiscunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem qandam baccæ conciliat. spicæ itidem deorsum vergentes, & leonis supercilium, & aprorum ab ore diffluens spuma multáq; alia istiusmodi; qæ seorsim siqis intueatur, sunt venustate omni procul; qia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatũ illis adjiciunt, & contemplantium qoq; animos afficiunt. proinde, siqis animum ac cogitationem nôrit altiùs defigere in ea qæ in universo

ΟΥχὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κἀκεῖνο λογιστέον, ὅτι εἰ ἐπὶ πλέον βιώῃ τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὖθις ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξηται, τὸ μὲν [a] διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὁρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ [b] ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ [c] τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαινόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, [d] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρήζει, [e] προαποσβέννυται· χρὴ οὖν [f] ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον [g] τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

§ 2. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ [h] τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις, ἔχει τι εὔχαρι καὶ ἐπαγωγὸν, οἷον ἄρτου ὀπτωμένου παραῤῥήγνυταί τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρέπει πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατά ἐστι, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς δρυπετέσι [i] ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἴδιόν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθησιν. οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοποίη, πόῤῥω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα.

[a] L.6.§ 16.
[b] L.5.§ 21. l.7. § 55.
[c] L.1.§ 12. l.6. § 26.
[d] L.5.§ 29.
[e] L. 12. § 15.
[f] L.2.§ 4.6.
[g] [διὰ] τὸ Jun.
[h] L.6.§ 36. l.8. § 50.
[i] πιτέσι Lug. -πεπέσι Xyl.

γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. οὕτως δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν. καὶ γραὸς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν, καὶ τὸ ἐν [a] παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾷν δυνήσεται. καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανά, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [b] προσπεσεῖται.

hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, qæ qaſi appendicis cujuſdam loco res naturales conſequuntur, deprehendet, qod non etiam cum oblectatione qadam huic ipſi commendare ſeſe videatur. qin & idem ferarum rictus veros havd minore cum voluptate contuebitur, qàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expreſſos. tam vetulæ item vetulíve maturitatem qandam ac decorem, qàm & qicqid in pueris venuſtatis animum allicientis deprehenditur, caſtis oculis ſpectare poterit. deniq; contingunt multa hujuſmodi, qæ non cuivis ſunt grata, ſed illi duntaxat qi adversùs naturam operáq; ejuſdem animum habuerit probè conciliatum.

§ 3. Ἱπποκράτης [c] πολλὰς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν· εἶτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. [d] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοί ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ [e] τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς βολβίτῳ κατακεχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. τί ταῦτα; [f] ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι. [g] εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ [h] λατρεύων τοσούτῳ χείρονι [i] τῷ ἀγγείῳ. [k] ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ [l] δαίμων, τὸ δὲ [m] γῆ καὶ λύθρος.

§ 3. Hippocrates, ubi multos ſuſtulerat morbos, morbo tandem & ipſe ſublatus eſt. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixiſſent, morti demum & ipſi conceſſerunt. Alexander, Pompeius, C. Cæſar, cùm tot urbes funditùs evertiſſent, tot hominum myriades in prælio cecîdiſſent, ipſi qoq; tandem vitâ exceſſerunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè diſſeruiſſet, aqâ intercute viſcera diſtentus, ſtercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiã pediculi, ſed aliuſmodi, ſuſtulerunt. qorſum iſta? navem conſcendiſti, navigâſti, appuliſti: egredere. ſi ad vitam alteram; nihil, nè ibi qidem, numinis eſt inane. ſin ſenſu cariturus ſis, deſines voluptatibus ac doloribus diſtineri; deſines vaſi tanto deteriori inſervire. an non enim præſtantius eſt id qod inſervit? cùm alter mens & genius, alter limus & ſanies ſit?

§ 4. [n] Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ. [o] ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ποιεῖ [p] ἀπορρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. [q] χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν πε-

§ 4. Qod ſupereſt vitæ reliqum, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, niſi ſiqid ad communem utilitatem ſpectaverit; puta, cogitando, qid iſte vel ille agat, & qorſum hoc vel illud agat, qid loqatur, qid cogitet, qid machinetur, & cætera. etenim operis alieni obſervatio, à mentis propriæ cuſtodiâ cogit evagari. oportet itaqe in cogitationum ſerie fruſtraneum & ſuperfluum omne declina-

[a] πᾶσιν Mer.
[b] προσπεσ.
[c] L.4.§48. l.6.§47.l.7.§19. l.8.§25.
[d] L.4.§32.48.l.6.§24.47.l.8.§31.
[e] L.10.§7. l.11.§1.
[f] L.2.§3. l.12.§36.
[g] L.2.§11.
[h] L.2.§2. l.11.§19.
[i] L.10.§38.
[k] ὅσῳ οὖν τὸ ἔσω'. Bot. ὅσῳ π. Mer. οὐ, vel ἢ [οὐ] π. τ. ἰ. f. ν. κ..
[l] L.2.§13.
[m] L.2.§2.
[n] L.2.§8.13.
[o] ἤδη γ. α. ἐ. ς. Boot. ἤτοι γ. α. ε. vel, ἢ γὰρ τοῦ α. ε. τήρησις f. vide Not.
[p] L.2.§7. l.4.§22.
[q] L.2.§5.16.

re: curiosum avtem & malignum multò magis. assvefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de qibus siqis subitò te reqisiverit, qid nunc in animo versas? liberè statim respondere qeas, istud vel illud. unde palam fiat extemplò, esse omnia apud te simplicia, benevolaq; animalis sicut socialis, & cogitationes omnes neglectim habentis, qæcunq; voluptatem avt luxum ullo modo respiciant; avt æmulationem etiam, avt invidentiam & suspicionem, avt aliud qidlibet, de qo proloqi pudeat, hoc te vel illud in animo habuisse. Vir ità compositus, qò minùs in optimorum numero censeatur, jam nihil est, cùm deorum sacerdos ac minister qidam existat, eóq; qod intra se gerit, numine ritè utatur. qod hominem utiq; præstet intaminatum voluptatibus, dolore omni illæsum, contumeliâ intactum, improbitatis nè sentientem qidem; certaminis præstantissimi, ne ab affectu scilicet ullo subvertatur, athletam; justitiâ penitùs imbutum; ex animo prorsus amplexantem qæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qi rarò admodum, nec citra magnam aliqam atque in commune utilem occasionem advertat, qid alius qispiam dicat, faciat, cogitet. suis enim duntaxat agendis intentus est; sibiqe ab universo destinata cogitat assiduè. & illa qidem honesta præstat, ista optima esse persvasum habet. sors enim unicuiqe assignata, & conducit ei, & in eum finem est eidem collata. meminit etiam, cognatum esse rationale omne: & naturæ ipsius humanæ rationem ab unoqoqe hoc exigere, ut hominum qorumvis curam habeat. porrò nec à qibuslibet existimationem esse capessendam, sed ab eis tantùm, qi naturæ consentaneam vitam agunt. qi secius vivunt, qales sint domi, qales foris, qomodo noctu, qomodo interdiu se gerant, qales cum qalibus volutentur, in memoria habet. itàq; lavdem illorum nihili pendit, qi nè sibi qidem ipsis placent.

εἴσεσθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον, καὶ κακόηθες· καὶ [a] ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω διανέροιτο, τί νῦν διανοῇ; μετὰ παῤῥησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα [b] ἁπλᾶ καὶ [c] εὐμενῆ, καὶ [d] ζώου κοινωνικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινὸς, ἢ βασκανίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινὸς, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθριάσειας ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες. ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, [e] οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι, ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ [f] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἄνθρωπον [g] ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [h] βεβαμμένον εἰς βάθος, [i] ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις δὲ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, [k] τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράττει, ἢ διανοεῖται. [l] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ [m] τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κἀκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται, [n] ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. [o] ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται δὲ, καὶ ὅτι [p] συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι [q] κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστίν· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτέον, ἀλλὰ τῆς [r] ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. οἱ δὲ μὴ οὕτως βιοῦντες, [s] ὁποῖοί τινες οἴκοί τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρονται, μεμνημένος διατελεῖ. [t] οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

[a] Inf. § 12. l. 12. § 4.
[b] L. 11. § 15.
[c] Inf. § 12. l. 6. § 47. l. 9. § 10.
[d] L. 5. § 16. 30. l. 9. § 9.
[e] L. 8. § 22.
[f] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7. 16. l. 2. § 13. 17.
[g] L. 2. § 16, 17.
[h] L. 5. § 16. l. 10. 34.
[i] L. 2. § 2. Inf. § 16. l. 4. § 1. 23. 25. 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1. 3. 11.
[k] L. 2. § 8, 13.
[l] L. 7. § 67.
[m] L. 2. § 5.
[n] L. 10. § 1.
[o] L. 4. § 10. 23. l. 5. § 8. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[p] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[q] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[r] L. 1. § 9.
[s] L. 9. § 18. 27. l. 10. § 13. l. 11. § 18.
[t] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27

[a] L. 5. § 1.
[b] L. 2. § 2.
[c] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[d] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[e] L. 1. § 7. 15. Inf. § 8.
[f] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[g] Sup. § 3. l. 12. § 26.
[h] L. 5. § 27.
[i] L. 2. § 5.
[k] L. 9. § 3. l. 11. § 3. 20.
* εὐλύτως f. ut Inf. § 7. & l. 8. § 33. Inf. § 16.
[m] L. 7. § 67. l. 9. § 29.
* ἐν Boot. ἕνι f. vel ἐνῇ
[o] L. 10. § 12.
[p] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[q] L 7. § 12.
[r] Inf. § 7.
[s] L. 5. § 14, 15, 26. l. 9. § 26.

§ 5. Μήτε [a] ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε [b] ἀκοινώνητος, μήτε [c] ἀνεξέταστος, μήτε [d] ἀνθελκόμενος· μήτε [e] κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [f] πολυπράγμων. ἔτι δὲ ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [h] προστάτης ζώου [i] ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀνατεταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις [k] περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου * εὔλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [m] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. * ἐν δὲ [o] τὸ φαιδρὸν, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ [p] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν. [q] ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

§ 5. Neq; invitùs qicqam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qi in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætate provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qi ità se composuerit, ut qi promptus decedere, classicum duntaxat, qo è vita avocetur, expectet. qíq; nec juramento proprio, nec alius cujusqam testimonio opus habeat. porrò vultus adsit hilaris; animúsq; ità comparatus, ut nec externo aliqo indigeas ministerio, nec tranqillitate ea, qam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum denique, non surrectum ac suffultum esse oportet.

[t] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7. 16.
[u] Sup. § 5.
[x] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7. § 55.
[y] L. 4. § 31. 34. l. 10. § 14.
[z] Sup. § 4.
[a] L. 7. § 72.
[b] L. 1. § 8.
[c] L. 2. § 16.
* πολιτικῷ ut L. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[d] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

§ 6. [r] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [s] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιάν σου ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τοῦτο, φημὶ, κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε. εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ [t] τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [u] ἐξετάζοντος, καὶ [x] τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ [y] τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ [z] τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ [a] τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκεις, [b] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι [c] ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον, καὶ τὸ σὸν προτιμᾷν δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ * ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὁποῖον ἑτερογενὲς, οἷον τὸν παρὰ [d] πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχὰς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. πάντα ταῦτα, κἂν

§ 6. Si qid in vitâ humana deprehenderis præstabilius justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ità affecto, ut in eis, qæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis qæ citra consilii proprii opem obveniunt, fato acqiescat. si qid, inqam, præstantius hoc adverteris, eô te vertas, eodémq; tanqam bono præstantissimo, qò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ità fuerit comparatus, ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa qæq; diligenter exploret, & à sensuum affectionibus, qod Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis avtem se regendum permiserit, hominibúsqe qibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráq; cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiqam locum concedas, ad qam animo devergente si inclinaveris qicqam, bonum illud proprium & peculiariter tuum qò minùs liberè colas præferásqe, obstabit. bono siqidem rationali & publicum spectante nihil extraneum ex-adversum consistere fas est; vulgi, puta, existimationem, principatus, divitias, avt vitam voluptuariam. horum enim qisqam si

vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim, & abripiet te. at tu simpliciter liberéqe id qod præstantius est eligito, eíq; strenuè adhærescito. præstat avtem id qod conducit. itaq; si conducere tibi videbitur, qatenus ratione præditus es, retineas; sin, qatenus animatus es tantùm, repudies; judiciúmqe, qò minùs externâ rerum facie speciéqe corrumpatur, integrum servare curæ sit, qò rerum examen exqisitiùs instituas.

§ 7. Nihil unqam in pretio pro utili habeas, qod eò te adigat, ut fidem fallas, modestiam deseras, oderis qenqam, suspectum habeas, execreris, simules, appetas qicqam, qod parietes circumjectos velamentáqe desideret. qi enim mentem geniúmq; eundem suum, & virtutis hujusce ritus sacros, cæteris omnibus antetulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiscit, non solitudine, non freqentiâ opus habet: qod est maximum, victurus est, mortis nec appetens, nec metuens. qin nec tantillum interesse censebit, spatio temporis prolixiore an contractiore animâ suâ corpore inclusâ utatur. utpote qi, si statim demigrandum fuerit, perinde promptus sit decedere, ac aliud qid agere, qod modestè & decorè agi oporteat. hoc avtem unum per vitam totam cavet religiosè, ne mens sibi qicqam eorum subterfugiat, qæ animantis rationalis & civilis propria sunt munera.

§ 8. In hominis castigati atq; expurgati animo, nihil suppurati, nihil impuri, nihil subdoli offendas. neqe verò vitam hujus non consummatam fatum unqam abruperit. perinde ac si tragœdum dixerit qis ante fabulam peractam scenâ cessisse. qin nec servile qippiam in eodem avt affectatum deprehendas, avt addictum, avt abscissum, avt qod censuram refugiat, avt qod latebras reqirat.

§ 9. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim sita sunt omnia, ut menti tuæ nulla insit cogitatio qæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni non sit

πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξῃ, κατεκράτησεν ἄφνω, καὶ παρήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ [a] τούτου ἀντέχου. κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον, [b] εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφηναι, καὶ * ἀτύφως φύλαττε τὴν κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

§ 7. [d] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτοῦ, ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [e] τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [f] νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ * ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, [h] τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, [i] οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας * δεήσεται· τὸ μέγιστον, ζήσει, * μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [m] πότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένῃ τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλαττον χρήσεται, οὐδ' ὁτιοῦν αὐτῷ μέλει. [n] κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέῃ, οὕτως [o] εὐλύτως ἄπεισιν, [p] ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων· τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν [q] ἔν τινι τῶν οἰκείων νοεροῦ πολιτικοῦ ζώου * τροπῇ γενέσθαι.

§ 8. [r] Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκεκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον εὕροις· [t] οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [u] ὡς ἄν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάττεσθαι. ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, [x] οὐδὲ κομψὸν, οὐδὲ προσδεδεμένον, οὐδὲν [y] ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ [z] ἐμφωλεῦον.

§ 9. [a] Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. [b] ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθον * τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ.

[a] L. 4. § 32.
[b] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
* ἄτυφον f. L. 2. § 12. l. 6. § 13.
[d] Sup. § 6.
[e] Inf. § 8. 16. l. 10. § 9.
[f] Sup. § 3. 5.
* ἔργια Lug. ἔργα Annot.
[h] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[i] Sup. § 4, 5. Inf. § 8. 16.
* δεήσεται Lug.
* [τὸν θάνατον] υ. f. L. 9. § 3. Inf. § 12.
[m] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[n] L. 2. § 11.
[o] Sup. § 5.
[p] L. 6. § 2.
[q] Sup. § 6.
* τρόπῳ Lug.
[r] L. 9. § 3.
[t] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7 § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1. 3.
[u] L. 12. § 36.
[x] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[y] L. 8. § 34.
[z] Sup. § 7.
[a] L. 5 § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[b] L. 2 § 15.
* -θος Lug.

 αὕτη

αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται [a] ἀπροπτωσίαν, καὶ [b] τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ [c] τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

§ 10. Πάντα οὖν ῥίψας, [d] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι [e] μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὸ ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος, [f] μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [g] μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδότων οὐδὲ ἑαυτοὺς, οὔτε γε τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

§ 11. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἓν ἔτι προσέστω, [h] τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ᾽ οὐσίαν [i] γυμνὸν, ὅλον δι᾽ ὅλων [k] διῃρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθήσεται, λέγειν παρ᾽ ἑαυτῷ. [l] οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, ὡς τὸ ἐλέγχειν [m] ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι, καὶ τὸ ἀεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρεχόμενον, [n] τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [o] πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [p] τί ἐστι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκειται, καὶ [q] πόσον χρόνον πέφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ [r] τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιοῦν· καὶ [s] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, τῶν λοιπῶν. διὸ δεῖ ἐφ᾽ ἑκάστου λέγειν, [t] τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει, τοῦτο δὲ [u] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμμηρυομένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην σύντευξίν τε καὶ τύχην. τοῦτο δὲ [x] παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ

[a] L.4.§ 49. l. 7 § 55.
[b] L.7.§ 31.
[c] L.7.§ 31.67. l. 10. § 11. l. 12. § 27. 31.
[d] L. 2. § 5.
[e] L. 2. § 14.
[f] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[g] L. 4. § 3. 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[h] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7 § 68. l. 10. § 18. l. 11. § 2. 16. l. 12. § 8.
[i] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[k] L. 4. § 21.
[l] L. 10. § 11.
[m] L. 1. § 9.
[n] L. 6. § 3.
[o] L. 2. § 16.
[p] L. 2. § 12.
[q] L. 9. § 25.
[r] L. 12. § 18.
[s] L. 9. § 11. 42.
[t] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[u] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[x] L. 2. § 1.

consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deisq; obseqentes simus.

§ 10. Missis itaqe rebus cæteris, pauca ista apud te habeas. meminerisqe insuper, unumqémqe præsens tantummodo ætatis spatium, qod puncti instar obtinet, vivere: reliqum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguum est itaqe, qod vivit qisqe; exiguus & telluris, in qo vitam agit, angulus: exiguum qiddam, qæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáqe homuncionum morti celerrimè concedentium, qi nè seipsos qidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum qempiam, successionibus propagata.

§ 11. Eis qæ dixi monitis salutaribus, istud unum adjectum sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius qæ sub cogitationem cadit; qò ipsa per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, qale qid sit, distinctè possis dijudicare; útqe apud te perpendas, & qodnam sit nomen ejus, qæqe eorum ex qibus constat, & in qæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atqe expeditè veréq; discutere posse unumqodqe eorum qæ in vita contingunt; eadémqe sic intueri semper, ut mentem simul subeat, qali mundo qalem usum hoc præbeat, qamnam universi respectu dignitatem obtineat; qamnam, hominem qod attinet, qi civem agit civitatis supernæ illius, cujus reliqæ civitates istæ qasi familiæ existunt; qidnam sit, & ex qibusnam principiis consistat, & qamdiu durare natum sit, qod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: qanam item virtute adversùs rem eam sit usus; mansvetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an aliâ aliqâ. de singulis ergò rebus dicendum est; Hoc divinitùs venit; hoc à fati serie connexâ contextâqe, vel à concursu fortuitò istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale;

qi ipse qidē qid naturæ suæ consentaneum sit nescit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adversùs illum benevolè justéqe me gero, juxta societatis legem à natura latam. interim tamen in mediis istis pro rei cujusq; æstimatione rationem ejusdem habeo.

§ 12. Si rationi rectæ obsecutus, id qicqid est, qod jam instat, sedulò, strenuè, placidè egeris, nec extra opus institutum accessorium aliqid respexeris; sed genium tuum purum integrúmqe servaveris, ac si illum statim redditurus esses: huic, inqam, si adhæseris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans; sed qod præ manibus est juxta naturæ dictamen agere, & in dictis qibúsqe animo heroico veritatem liberè proloqi contentus; prosperè planè victurus es. hoc avtem qin facias, qi impediat, nullus est.

§ 13. Qemadmodum chirurgi instrumenta & ferramenta sua ad curationes subitaneas semper habent ad manum: ità tu dogmata in promptu apud te habeas, qorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoscas; & rem qamqe, etiam levissimam, ità peragas, ut qi memineris duo ista esse invicem connexa. neqe enim, homines qod spectat, qicqam rectè egeris sine habito ad res divinas respectu; nec vice versâ.

§ 14. Nè diutiùs evageris. neqe enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas, avt Romanorum ac Græcorum priscorum res gestas, avt ex avtoribus variis excerpta, qæ, qo in senectute usui tibi essent, reposuisti. ad finem itaqe festina, & spes vanas mittens, si rationem tui ullam habes, tibi consule; qod licet.

§ 15. Nesciunt qàm variæ significationis sint vocabula ista, furari, serere, emere, qiescere, qid facto opus est videre, qod qidem non oculis corporeis, sed visu qodam aliusmodi efficitur.

§ 16. Corpus, anima, mens. corporis sensus sunt, animæ affectus, mentis decreta.

καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι ὅτι τὸ αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. διὰ τοῦτο [a] χρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον, [*] εὔνως, καὶ δικαίως· ἅμα μέν τοι [c] τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

§ 12. Ἐὰν [d] τὸ παρὸν ἐνεργῇς, [e] ἑπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐῤῥωμένως, [f] εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ [g] τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, [h] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [*] τοῦτο συνάπτῃς, [k] μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρούσῃ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ὧν λέγεις καὶ φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωήσεις· [l] ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλῦσαι δυνάμενος.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω [m] τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὸ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [n] πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι [o] ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν.

§ 14. [p] Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογὰς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο. [q] σπεῦδε οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφεὶς, [r] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σεαυτοῦ· ὡς [s] ἔξεστιν.

§ 15. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾷν τὰ πρακτέα, [t] ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

§ 16. [u] Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα.

[a] L.6. § 23 l.8. § 29. 43.
[*] εὐμενῶς Jun.
L.6. § 46.
[c] L.4. § 32. l. 6. § 3.
[d] L.2 § 5 l.8. § 2.32.36.44. l.9. § 1.6. l.12. § 1. 3.
[e] L 10. § 12. l. 12 § 31.
[f] Sup. § 3. l. 4. § 25.
[g] L.2. § 16.
[h] L.2. § 5.
[*] τούτῳ. Mer.
[k] Sup. § 7.
[l] L.1. § 17. l.6. § 58. l.7. § 16. l. 9. § 11.
[m] L.2. § 3. l 4. § 3. l 6. § 48. l. 12. § 24.
[n] L.12. § 29.
[o] L.6. § 7.23. l 7. § 68.
[p] L. 2 § 2.3.7.
[q] L.2. § 4.6. l. 4. § 17.26. l 6. § 47.
[r] L. 5. § 36.
[s] L.2 § 2. l.5. § 2.5. l.8. § 8.55. l.12. § 1.
[t] L.10 § 26. l. 11. § 12.
[u] L. 2. § 2.

[a] L. 5. § 33. l. 6. § 16. 28.
[b] L. 2. § 2.
* Vide Not.
* [πάντα] π. Lug. αἰσχρὸν ὅ-πῆν] π. Xyl. [ὅπῆν] π. f.
[c] Sup § 7. 8.
[d] L. 12. § 31.
[e] Sup. § 4.
[f] L. 2. § 3.
[g] Sup. § 3, 4, 5, 6.
[h] L. 12. § 3.
[i] Sup. § 12. l. 12. § 31.
[k] L. 6. § 47. l. 12. § 1. 3. 29.
[l] Sup. § 5. l. 7. § 62.
[m] L. 2. § 1. l. 5. § 32.
[n] L. 1. § 16. l. 11. § 8. l. 12. § 1. 14.
[o] Sup. § 5. 7.
[p] L. 10. § 28. l. 7. § 68.
[q] L. 4. § 23.

τὸ μὲν [a] τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βοσκημάτων· τὸ δὲ [b] νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος· * τὸ [δὲ] τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν * ποιούντων, [c] ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. εἰ οὖν [d] τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, [e] φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [f] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [g] τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [h] ἵλεων διατηρεῖν, κοσμίως [i] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [k] μήτε φθεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια. [l] εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἁπλῶς καὶ αἰδημόνως καὶ εὐθύμως βιοῖ, [m] οὔτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [n] οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ᾽ ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρὸν, ἡσύχιον, [o] εὔλυτον, [p] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ [q] συνηρμοσμένον.

visorum imagines admittere, etiam pecudum commune est: affectibus tanqam fidiculis agitari, atq; abripi, feris qoq; compecit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postqam fores sibi occluserint, qidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qi jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis qæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum seqi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanqam Deo, decenter obseqi: nihil à veritate alienum proloqendo, nihil à justitiæ ratione devium exeqendo. Qòd si nemo illi fidem adhibuerit, qòd simpliciter, modestè, tranqillè degat, neqe id à qoqam ægrè ferre, avt à via ea, qæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad qem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

ΒΙΒΛΙ͂ΟΝ δ'.

[a] L. 10. § 38.
[b] L. 7. § 64.
* ἐστήκει Jun.
[c] L. 3. § 4. 16.
* ὑπὸ τεῖ. Jun.
* προηγούμενα Xyl. προηγούμενα f. vel προηγμένα.
[d] L. 5. § 20. l. 6. § 50. l. 11. § 37.
[e] L. 6. § 50. l. 7. § 58. 68. l. 8. § 32.
[f] L. 10. § 31.

Τὸ [a] ἔνδον [b] κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως * ἕστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [c] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι ῥᾳδίως. ὕλην γὰρ * ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ * ἡγούμενα [d] μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως, [e] τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ· [f] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐμπιπτόντων, ὑφ᾽ ὧν ἂν μικρός τις λύχνος ἐσβέσθη· τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ἐπιφερόμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη.

LIBER IV.

Quæ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea qæ contingunt ità est comparata, ut ad id qod potest & concessum est, facilè se transferat. neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & qicqid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qa exerceat se, habet: qemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, qæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

§ 2. Nihil operis est frustra temeréve exeqendum, neq; aliter qàm ut artis regulis qàm exactissimè respondeat.

§ 3. Recessus sibi reqirunt multi multos, villas agrestes, litora, montes. istiusmodi loca & ipse plurimùm soles appetere. hoc avtem totum vulgarium cum primis est hominum. cùm liceat, qocunq; ipse volueris tempore, in teipsum secedere. nusqam enim avt qietior avt otii amplioris cuiqam secessus datur, qàm in suam ipsius animam. præcipuè, si qis ea intra se reposita habuerit, qorum contemplatione summam extemplo tranqillitatem conseqatur. tranqillitatem eam dico, qæ in animi probè compositi statu consistit. hoc itaq; recessu jugiter usus, te renova. habeas avtem penes te brevia qædam & principalia documenta, qæ statim ubi succurrerint, omnem animi molestiam eluere tibi possint, remittántq; te nihil ægrè ferentem eorum, ad qæ reverteris. ecqid est enim, qod ægrè ferre debeas? nunqid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cavsâ natos esse; tum æqanimitatem esse justitiæ portionem; porrò invitos delinqere; deniq; qàm multi, ubi inimicitiis exercendis, suspicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegissent, tandem defuncti & in cineres redacti sint, desine tandem tibi molestiam facessere. At universi ipsius administratio, & indè obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivum illud, avt numinis providentiâ, avt atomorum concursu constant universa: vel ea etiam argumenta, qibus liqidò demonstratur, mundum istum civitatis instar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea qæ corpus attingunt. at tu considera, mentem tuam ubi semel agnitâ vi propriâ, subduxerit sese, spiritui sive leniter sive asperè moto nevtiqam immisceri. qibus adjicias licet &, qæ de dolore ac voluptate avdieris aligando, & assensu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forsan te torqet. cogita qàm citò oblivione sepeliantur omnia,

§ 2. Μηδὲν ἐνέργημα [a] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [b] κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης ἐνεργείσθω.

§ 3. Ἀναχωρήσεις * αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· εἴωθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχιώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ [c] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλισθ', ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ δὲ [d] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [e] συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [f] ἀνανέου σεαυτόν. [g] βραχέα δὲ ἔστω καὶ στοιχειώδη, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα, ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν * αὐτὴν * ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, [h] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [i] τίνι γὰρ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κρίμα, ὅτι [k] τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅτι [l] τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὅτι [m] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ [n] πόσοι ἤδη διεχθρεύσαντες, ὑποπτεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες [o] ἐκτέτανται, τετέφρωνται· παύου ποτέ. ἀλλὰ καὶ [p] τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις. ἀνανεωσάμενος τὸ διεζευγμένον, [q] ἤτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅσων ἀπεδείχθη, ὅτι [r] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. ἀλλὰ τὰ σωματικά σου ἅψεται. ἔτι * ἐννοήσας ὅτι [s] οὐκ ἐπιμίγνυται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συγκατέθου. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε * περισπάσει. ἀπιδὼν εἰς [t] τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ

[a] L. 2. § 5.
[b] L. 8. § 32.
* αὐτοῖς
[c] L. 7. § 59.
[d] L. 1. § 16.
[e] L. 6. § 11.
[f] L. 7. § 2.
[g] L. 2. § 5. Sup. § 3.
* ἀνίαν Xyl.
* ἀπολύσ. Jun.
[h] L. 5. § 9.
[i] L. 12. § 12. 24.
[k] L. 2 § 1. l. 3. § 4.
[l] L. 5. § 33.
[m] L 7. § 22. 63. l. 11. § 18.
[n] L. 7. § 58.
[o] Inf. § 48.
[p] L. 8. § 17.
[q] Inf. § 27.
[r] L. 2. § 16. Inf § 4. 23.
* ἐννόησον Lug.
[s] L 5. § 26.
* περιέσπα Jun.
L. 2. § 7.
[t] L. 2. § 17. Inf. § 19. 32, 33. 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30.

a τὸ

[a] Inf. § 50. l. 7. § 35.
[b] Inf. § 33 l. 5. § 33.
[c] L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53. Inf. § 16.
[d] L. 9. § 18.
* ἐυσημεῖν
[e] L. 9. § 30.
[f] L. 8. § 24. l. 10. § 17.
[g] L. 3. § 10.
[h] L. 6 § 59. l. 7 § 62. l. 8, § 53.
[i] L. 7. § 28.
[k] L. 2. § 2.
[l] Inf. § 32. l. 6. § 26.
[m] L. 8. § 3, 4.
[n] L. 2. § 5. l. 3. § 5.
[o] L. 3. § 13.
[p] L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
[q] L. 8. § 47.
[r] L.2. § 12 l. 7. § 23. 25.
* μεταβαλεῖ Jun.
[s] Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
[t] L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
[u] L. 2 § 15.
[x] L. 7. § 8. l. 9. § 8.
* νοερὸν
[y] L. 2. § 16. Sup. § 3.
[z] L. 3. § 4.
[a] L. 9. § 8.
[b] L. 5. § 13.
[c] L. 11. § 35.
[d] L. 5. § 4, 13.

[a] τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ [b] τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως, καὶ [c] τὸ εὐμετάβολον καὶ [d] ἄκριτον τῶν * ἐφ' ἡμῖν δοκούντων, καὶ [e] τὸ στενὸν τοῦ τόπου ἐν ᾧ περιγράφεται. [f] ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμὴ, καὶ [g] ταύτης πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ [h] οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν [i] μέμνησο τῆς ὑποχωρήσεως τῆς ἐς τοῦτο τὸ ἀρθείδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς [k] μὴ σπῶ, [l] μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ [m] ὅρα τὰ πράγματα [n] ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς [o] προχειροτάτοις εἰς ἃ ἐγκύψεις, ταῦτα ἔστω τὰ δύο. ἓν μὲν, ὅτι [p] τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα· [q] αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως. ἕτερον δὲ, ὅτι [r] πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω * μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ [s] ὅσων ἤδη, μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. [t] ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· [u] ὁ βίος ὑπόληψις.

§ 4. Εἰ [x] τὸ * νοερὸν ἡμῖν κοινὸν, καὶ ὁ λόγος καθ' ὃν λογικοί ἐσμεν κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μὴ λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖταί ἐσμεν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, [y] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστί. τίνος γὰρ ἄλλου φήσει τις [z] τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινοῦ πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ [a] τὸ γεῶδές μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς [b] (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ [c] μηδ' εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται) οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

§ 5. [d] Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γ-

qàmq; vastum chaos infiniti ævi utrinq; consistat: tum qàm inanes planè applavsus isti; qàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; qàm angusto deniqe spatio lavs ista terminetur. siqidem & terra tota puncti instar habet; hujúsqe ipsius angulus qàm exiguus incolitur; istic avtem agentium qota pars, & hi qales sunt, qi te celebraturi sint? proinde, memento tandem in particulam istam secedere: & cum primis, cave distraharis, cave obnitaris. liber esto potiùs, résqe ipsas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Ista avtem duo præ reliqis ad manum tibi sint maximè, ad qæ jugiter intendas. alterum, qòd res ipsæ animam non attingunt, sed extrinsecùs immotæ manent: molestiæ avtem ab opinione sola proveniunt. alterum verò, qòd universa qæ hîc vides, mox sunt mutatura, nec futura ampliùs. sed & perpende tecum, qàm multarum rerum mutationibus interfueris ipse. alteratione mundus constat, opinione vita.

§ 4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio qâ rationales dicimur communis est. si ratio, etiam ea qæ qid agendum, qid omittendum præscribit, ratio communis est. si hæc, lex qoq; communis est. hoc si conceditur, cives sumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex conseqenti, civitatis instar mundus est. ecqam enim aliam excogitaverit qisqam politiam, cujus universum genus humanum sit particeps? unde ergò nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere posse, nisi indè, à communi illa civitate? sicut enim qicqid in me terreum existit, à terra aliqa mihi pro parte mea obvenit; qicqid humidum, ab elemento diverso; qicqid aëreum, à fonte suo aliqo; qicqid calidum & igneum item à fonte aliqo peculiari: (nihil enim avt ex nihilo provenit, avt ad nihilum redit) sic & intellectus alicunde manat.

§ 5. Tale qiddam mors est, qale nativitas;

vitas; naturæ utrumq; mysterium est. ex eisdem elementis concretio illìc, in qæ istìc resolutio. nihil omnino, cujus qenqam pudeat: cùm nihil subsit, qod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

§ 6. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siqis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum; ut vestrum uterqe defungatur: tum pavlò pòst nè nomina qidem utriusqe superfutura.

§ 7. Opinionem tolle, tollitur simul & qerimonia illa, læsus sum. hoc sublato, tollitur damnum omne.

§ 8. Qod hominem ipsum sese deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damno avt interiore avt exteriore affecerit.

§ 9. Commodi sui cavsâ natura facere hæc cogitur.

§ 10. Cogita, etiam justè contingere, qicqid contingit, id qod si sedulò observaveris, facilè deprehendes; non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa conseqi universa, & tanqam ab eo, qi pro dignitate cuiqe suum tribuit, provenire. hoc itaqe, prout cepisti, observare pergas; & qicqid feceris, bonum te præstes, qomodo bonus qis propriè dicitur. in omni actione tua serves istud.

§ 11. Tu nè ea opineris, qæ is avtumat, qi contumeliâ te afficit; vel etiam qæ ille avtumare te vult. verùm res ipsas, qomodo verè se habeant, cogites.

§ 12. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi qod partis regere legémqe dare natæ ratio suggesserit, ídqe ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siqis affuerit, qi te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliqâ, vel justum esse, vel in publi-

νεσις, [a] φύσεως μυστήριον, [b] συγκείσις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων * εἰς ταυτά. ὅλως δὲ [c] οὐκ ἐφ' ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη. οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἑξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

§ 6. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι [d] ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [e] τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δ' ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [f] ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· [g] μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

§ 7. [h] Ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι. ἆρον τὸ βέβλαμμαι, ἦρται ἡ βλάβη.

§ 8. [i] Ὃ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χείρω ποιεῖ, [k] οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔξωθεν, οὔτε ἔνδοθεν.

§ 9. [l] Ἠνάγκασται * ἡ τοῦ συμφέροντος * φύσις τοῦτο ποιεῖν.

§ 10. Ὅτι [m] πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν * παραφυλάσσῃς, εὑρήσεις. [n] οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ [o] ὡς ἂν ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. παραφύλαττε οὖν ὡς ἤρξω· καὶ ὅ,τι ἂν ποιῇς, σὺν τούτῳ ποίει, σὺν τῷ * ἀγαθὸς εἶναι· καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

§ 11. [p] Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷά σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ [q], ὁποῖα κατ' ἀλήθειάν ἐστι.

§ 12. Δύο ταύτας [r] ἑτοιμότητας ἔχειν ἀεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς [s] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὴν δὲ [t] πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπό τινος οἰήσεως. τὴν μέντοι μεταγωγὴν, ἀεὶ ἀπό τινος πιθανότητος ὡς [u] δικαίου, ἢ [x] κοινω-

[a] L. 2. § 12.
[b] L. 5. § 4.
[* καὶ διάλυσις] εἰς f.
[c] Inf. § 42. l. 2. § 11.
[d] L. 8. § 14.
[e] L. 8. § 15.
[f] L. 7. § 22.
[g] L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.
[h] L. 7. § 14. l. 8. § 40. 47. 49.
[i] L. 7. § 64.
[k] L. 2. § 1.
[l] L. 2. § 3. l. 3. § 4.
* ἕνεκα f.
* ἡ φ. f.
[m] L. 3. § 4.
* -βῶς
[n] Inf. § 45. l. 6. § 38.
[o] L. 7. § 31 l. 10. § 25.
* τῷ Lug.
[p] Inf. § 18.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 3. § 13.
[s] L. 2. § 16. l. 3. 12. 16.
[t] L. 6. § 21. 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16.
[u] L. 10. § 12.
[x] L. 7. § 5.

φελοῦς γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι [a] ἡδὺ ἢ [b] ἔνδοξον ἐφάνη.

§ 13. [c] Λόγον ἔχεις; ἔχω. τί οὖν οὐ χρᾷ; [d] τούτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιοῦντος, [e] τί ἄλλο θέλεις;

§ 14. Ἐνυπέστης, [f] ὡς μέρος· [g] ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ [h] ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

§ 15. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· [i] διαφέρει δ' οὐδέν.

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [k] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

§ 17. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. [l] τὸ χρεὼν ἐπήρτηται· [m] ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γενοῦ.

§ 18. [n] Ὅσην * ἀσχολίαν κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη· ἀλλὰ [o] μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅπου, * ἢ κατὰ τὸν * ἀγαθὸν μὴ * μέλαν ἦθος * περιβλέπεσθαι, ἀλλ' [p] ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθὸν, μὴ διερριμμένον.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι [q] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμενος, [r] μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σβεννυμένων προϊοῦσα. ὑπόθου δ' ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [s] τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; [t] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, τί ὁ ἔπαινος, πλὴν ἄρα δι' [u] οἰκονομίαν τινα; * πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς * ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

§ 20. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλόν ἐστι, καὶ [x] ἐφ' ἑαυτῷ καταλ-

cum utile, vel aliud hujusmodi, id ad qod transitur, non avtem qod jucundum avt gloriosum existat.

§ 13. Ratione præditus es? Sum. cur ergò eâ non uteris? hæc enim si qod suum est fecerit, ecqid est amplius qod reqiras?

§ 14. Tanqam pars universi hujus, extitisti. in id qod produxit te evanesces. vel potiùs mutatione qâdam interveniente in rationem seminalem recipieris.

§ 15. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia seriùs decidit: citiùs avtem an seriùs, nihil interest.

§ 16. Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, qibus nunc pro bellua & simia haberis, si ad decreta rationísqe cultum te retuleris.

§ 17. Tu nè tanqam annorũ millia aliqot adhuc victurus, rem geras. instat fatum. dum vita suppetit, dum datur, bonus esto.

§ 18. Qantum is otii lucratur sibi, qi non animadvertit, qid proximus qis dixerit, egerit, cogitaverit; sed qid ipse tantùm agat, qò id justum sit piúmqe; nec, ut Agatho loqitur, mores nigros qod resipiat. non est itaqe circumspiciendum, sed lineæ insistendum, per qam citra evagationem omnem rectâ curras.

§ 19. Qi de fama posthuma solicitus est, non cogitat fore, ut unusqisqe eorum qi ipsius meminerint, mox fato sit concessurus; & qi huic successerit, ipse pariter; donec tandem memoria omnis prorsus per suspicientes eosdémqe mox extinctos protelata, & ipsa prorsus extingvatur. finge, verò & immortales, qi tui meminerint, memoriámqe tui & ipsam immortalem fore, qid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, sed ad superstitem ipsum lavs qid facit? nisi forsan ratione dispensationis cujusdam. omittis enim intempestivè id qod in te natura posuit, dum ab aliorum interim sermonibus pendes.

§ 20. Bonum etiam qalecunqe, ex se bonum existit, & in sese terminatur, nec

[a] L. 5. § 1.
[b] L. 11. § 16.
[c] L. 5. § 28. l. 11. § 39.
[d] L. 6. § 22.
[e] L. 5. § 6. l. 7. § 73.
[f] L. 2. § 3.
[g] L. 2. § 12.
[h] Inf. § 21. 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7.
[i] L. 2. § 14. Inf. § 47.
[k] Sup. § 3.
[l] L. 2. § 4.
[m] L. 8. § 22. l. 10. § 16.
[n] L. 2. § 8. Inf. § 24.
* εὐχολ.
[o] Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55. 67.
* καὶ ἀγ. Jun. δεῖ, κ. τ. Lug.
* Ἀγάθωνα Xyl. Lug.
* μετὰ νωθείας Jun. V. N. Inf. § 28.
* περιστρέπεσθαι. Boot.
[p] L. 5. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11.
[q] L. 3 § 10.
[r] L. 2. § 17.
[s] Sup. § 3.
[t] Inf. § 51.
[u] Inf. § 32.
* παρεὶς, vel παρεὶης f. παριέντες Boot.
* ἐχόμενος f. ἐχόμενον λόγον. Λοιπὸν, παν Boot.
[x] L. 5. § 34. l. 9. § 31.

nec partem sui ullam lavdem habet. itaqe lavdando nec melius, nec deterius efficitur. atq; hoc de eis qoqe dico, qæ vulgari sermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artiúmqe operibus. qod est igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit, non magìs qàm lex, qàm veritas, qàm benevolentia, qàm modestia. ecqid enim horum vel lavde fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi lavdatur? qid avrum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

§ 21. Animæ si perennant, qomodo eas ab æterno ceperit aër? qomodo verò, qæ ab ævo tam immenso in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hìc corpora, ubi ad spatium aliqod temporis in terra permanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ità & animæ, in aërem translatæ, ubi aliqandiu ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmqe hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdem insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. qin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, sed & animalium, qæ qotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. qàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione qasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sangvinem, partim in aëriam, igneámq; naturam transmutantur. qænam est istic veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

§ 22. Noli divagari; sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni viso intellectus integer servetur.

§ 23. Qicqid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel serum est, qod est tibi tempestivum. fructûs instar id est omne mihi, qod tem-

λήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ [a] τὸν ἔπαινον· οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν * τινος χρείαν ἔχει, οὐ μᾶλλον ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια· οὐ μᾶλλον ἡ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; [b] σμαράγδιον γὰρ * ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

§ 21. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτόμενα σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνθάδε, [c] ἡ τούτων * πρὸς ἥν τινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαὶ, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ [d] ἐξάπτονται, [e] εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς * προσσυνοικιζομέναις παρέχουσι. τοῦτο δ᾽ ἄν τις ἀποκρίναιτο, ἐφ᾽ ὑποθέσει * τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν θαπτομένων οὑτωσὶ σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἑκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ᾽ ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὑτωσί πως θάπτεται ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι, καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα * αὐτὴ, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις. τίς ἐστι τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; [f] διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

§ 22. [g] Μὴ ἀπορρέμβεσθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ πάσης ὁρμῆς [h] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· καὶ [i] ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

§ 23. [k] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [l] οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον· πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι,

[a] L. 6. § 2.
* [οὐ] τινος, vel τίνος
[b] L. 7. § 15.
* [οὐχ] ἑ. Lug.
[c] L. 2 § 3. l. 6. § 15.
* [μετὰ] πόσην τινὰ f.
[d] L. 12. § 5.
[e] Sup. § 14 l. 6. § 24.
* προσιοῦσιν·
* σοῦ Lug.
* αὐτὰ f.
[f] L. 2 § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10. 18. 29.
[g] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[h] Sup. § 18. inf. § 32.
[i] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[k] L. 3. § 4. 16. l. 6 § 39. 44, 45. l. 7. § 57.
[l] L. 10. § 20. l. 11. § 13 l. 12. § 35.

ὦ φύσις· [a] ἐκ σοῦ πάντα [b], ἐν σοὶ πάντα, [c] εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μέν φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἐρεῖς, ὦ [d] πόλι φίλη Διός;

§ 24 [e] Ὀλίγα πρῆσσε, [f] φησιν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· * μή ποτε ἄμεινον [g] τ' ἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ [h] ὅσα ὁ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἱρεῖ, καὶ ὡς αἱρεῖ. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, [i] εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσται. ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἕκαστα ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκειν, μή τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ [k] ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, [l] ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ [m] πράξει δικαίᾳ καὶ [n] διαθέσει εὐμενεῖ.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ ταῦτα. σεαυτὸν [o] μὴ τάρασσε. [p] ἅπλωσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; [q] ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοί τι καλῶς; [r] ἐκ τῶν ὅλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον· τὸ δ' ὅλον, [s] βραχὺς ὁ βίος· [t] κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· [u] νῆφε [x] ἀνειμένος.

§ 27. [y] Ἤτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεὼν συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος. ἢ ἐν σοὶ μέν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται, ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, οὕτως [z] πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ [a] συμπαθῶν.

§ 28. [b] Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, [c] θηριῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

§ 29. Εἰ [d] ξένος κόσμου, ὁ μὴ

pestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia sunt, in te consistunt, ad te redeunt. *O urbs amica Cecropis*, inqit ille: tu verò non dicturus es, *O urbs amica Jovis*.

§ 24. *Pauca agas*, inqit, *si tranqillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, qæ necessaria sunt agas, qæ'q; animantis civilis ratio dictat, & qo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, qæ bona agendo, sed & eam, qæ pauca agendo comparatur, tranqillitatem producit. pleraq; enim eorum qæ dicere & facere consvevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magìs, minúsqe perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi suggerere, an non istud ex earum numero est, qæ non sunt necessaria? nec actiones tantùm, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siqidem id agendo fiet, ut nec actiones conseqantur supervacaneæ.

§ 25. Periculum facito, qomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qi rebus ab universo sibi assignatis acqiescit, & propriâ actione, qæ justâ, affectione, qæ benevola sit, contentus agit.

§ 26. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes. simplicem te præstes. peccat aliqis? sibi peccat. boni aliqid tibi obvenit? ab initio tibi, qicqid contingit, ab universo destinatum & fato certo assignatum est. huc summa redit; brevis est vita: qod instat tempus lucrandũ est, considerate justéq; agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

§ 27. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel miscela temeraria, congesta qidem ea, sed ut mundus sit tamen. qid enim? fierìne potest, ut in te mundus qidã sit & dispositio concinna, in universo verò inconcinnitas mera? ídq; rebus omnibus itâ qanqã discretis ac diffusis, conspirantib' tamen.

§ 28. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

§ 29. Si peregrinus in mundo est, qi

ignarus

[a] L. 6. § 36. l. 10. § 1.
[b] L. 8. § 50.
[c] Sup. 14. 21. l. 8. § 18.
[d] Sup. § 3.
[e] L. 3. § 11.
[f] Democritus.
* μηδὲν ἀμ. τοῦ ἀν. Xyl.
[g] L. 11. § 19.
[h] L. 9. § 10. 12.
[i] Sup. § 18. l. 12. § 2.
[k] L. 2. § 16. l. 3. § 4.
[l] L. 1. § 16. Sup. § 13.
[m] L. 3. § 16. l. 7. § 66.
[n] L. 3. § 3. 12.
[o] L. 7. § 3.
[p] L. 7. § 16. l. 9. § 32.
[q] L. 7. § 31. l. 10. § 9.
[r] L. 9. § 4. 20. 38.
[s] L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23. 27.
[t] L. 2. § 17.
[u] L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.
[x] L. 1. § 16. l. 6. § 31.
[x] L. 1. § 8.
[y] Inf. § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14.
[z] L. 6. § 38.
[a] Inf. § 40.
[b] Sup. § 18.
[c] L. 5. § 11. l. 9 § 39.
[d] Inf. § 44. 46. l. 8. § 15. 49.

ignarus est eorum, qæ in mundo existunt: perinde certè in mundo peregrinus est, qi ignarus est rerum qæ in eodem geruntur. profugus, qi rationem civilem fugit. cæcus, qi mentis oculos clavsos habet. mendicus, qi alterius cujusqam indiget, neq; apud se habet, qicqid ad vitam conducat. abscessus mundi, qi abscedit, seqe à naturæ communis ratione sejungit, dum eis qæ contingunt offenditur. hoc enim, qicqid est, profert eadem, qæ à te protulit. abscissus civitatis, qi animam propriam à rationalium reliqorum anima, qæ una omnium est communis, abscindit.

§ 30. Iste sine tunica philosophatur; ille sine libro: alius qispiam seminudus. panes, inqit, cùm desint, rationi tamen insisto. mihi verò, inqit alter, cùm nec ex disciplinæ exercitio qi præberi solet, commeatus suppetat, persisto tamen.

§ 31. Qam didicisti artem, eam diligito, eidémqe acqiescito. qod avtem vitæ reliqum est, ità exigito, ut qi Diis tua omnia ex toto animo commiseris; nullíqe homini vel servum vel tyrannū te exhibeas.

§ 32. Cogita, verbi gratiâ, tempora sub Vespasiano acta, eadem prorsus omnia, qæ nunc sunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, suspicionibus indulgentes, insidias struentes, mortem aliqorum expetentes, de rerum statu præsente qiritantes, opes congerentes, consulatûs, regníve appetentes. ità transiit, nec jam usqam est illorum vita: Rursus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. istorum qoq; vita morte jam commutata est. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqâ designata, vel etiam gentes totas, contemplare; simúlq; considera, qàm multi cùm in rebus istiusmodi enixè se contendissent, pavlò post occiderint, & in elementa sua resoluti

γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἧττον ξένος, καὶ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα· [a] φυγὰς, ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· [b] τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· [c] πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [d] ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεστεῖν τοῖς συμβαίνουσιν. [e] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καὶ σὲ ἤνεγκεν· [f] ἀπόσχισμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, [g] μιᾶς οὔσης.

§ 30. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου, ἄλλος * οὗτος ἡμίγυμνος. ἄρτους οὐκ ἔχω, φησὶ, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

§ 31. [h] Τὸ τεχνίον, ὃ ἔμαθες φίλει, τούτῳ προσαναπαύου. [i] τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς [k] θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σεαυτοῦ πάντα [l] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς * [m] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

§ 32. Ἐπινόησον λόγου χάριν τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, [n] ὄψει * ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [o] αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. οὐκοῦν [p] ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος, οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοῦ Τραϊανοῦ μετάβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [q] τέθνηκε κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει καὶ βλέπε, [r] πόσοι κατενταθέντες, μετ' μικρὸν ἔπεσον, καὶ [s] ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα.

[a] L. 10. § 25.
[b] L. 12. § 1. 13.
[c] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[d] L. 2. § 16.
[e] L. 2. § 3.
[f] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[g] L. 9. § 8.
* οὕτως f.
[h] L. 5. § 19. l. 6. § 7. 43.
[i] L. 8. § 1. l. 7. § 46. 56.
[k] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[l] L. 3. § 4.
* -νι Lug. An.
[m] L. 7. § 66. l. 11. § 18.
[n] L. 2. § 14. l. 7. § 1.
* ταῦτα, vel τὰ αὐτὰ
[o] L. 12. § 27.
[p] Sup. § 3. 19. l. 7. § 8.
[q] L. 8. § 25. 31.
[r] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[s] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 8. § 18.

καὶ μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνως [a] κενὰ σπωμένους, [b] ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου [c] ἀπρὶξ ἔχεσθαι, καὶ [d] τούτῳ ἀρκεῖσθαι. ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι καὶ [e] ἡ ἐπιστροφὴ [f] καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, [g] ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. οὕτως γὰρ [h] οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν. οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυϋμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστιν, Κάμιλλος, Καίσων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον δὲ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἶτα καὶ Αὔγουστος, εἶτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος. [i] ἐξίτηλα γὰρ πάντα, καὶ [k] μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμψάντων. οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [l] ἄϊστοι, ἄπυστοι. τί δὲ καὶ ἐστιν ὅλως ἀείμνηστον; [m] ὅλον κενόν. [n] τί οὖν ἐστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο, [o] διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαὶ, καὶ λόγος οἷος μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ διάθεσις [p] ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς [q] ἀναγκαῖον, ὡς [r] γνώριμον, ὡς [s] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, καὶ πηγῆς ῥέον.

§ 34. [t] Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συννῆσαι, οἷς τισί ποτε πράγμασι βούλεται.

§ 35. [u] Πᾶν ἐφήμερον, καὶ τὸ μνημονεῦον, καὶ τὸ μνημονευόμενον.

§ 36. Θεώρει διηνεκῶς, * πάντα [x] κατὰ μεταβολὴν γινόμενα * γίνεται· καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι [y] οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὂν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. [z] σὺ δὲ μόνα σπέρματα * φαντάζῃ, τὰ εἰς γῆν,

[a] Sup. § 3.
[b] Sup. § 19. l. 9 § 26.
[c] L.3.§ 6.l.8. § 5.
[d] L.5 § 14.l.8. § 7. 45.
[e] L.8.§ 19. l. 10. § 11.
[f] L. 8. § 32.
[g] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[h] L,5. § 9.
[i] L.3.§ 10.ſup. § 19
[k] L.8.§ 25.l. 12. § 27.
[l] Odyſſ. α. v. 242. L.6.§ 47.
[m] Sup. § 3.19.
[n] L. 6. § 47.
[o] Sup.§ 18.22. Inf.§ 37. 48.
[p] L.3. § 4. 16.
[q] L.2. § 3.
[r] Inf. § 44.
[s] L.6. § 38.
[t] L. 3. § 4. 6. Sup.§ 31. l. 7. § 46. l.10.§ 8. 11.14.28.
[u] Sup. § 19. Inf. § 48. l 3. § 10. l.8. § 21. 25. l.9. § 14.
* [ὅτι] vel [πῶς] π. vel mox
[x] L.7.§ 18.25. l.9.§ 32.33.
* γίνεσθαι
[y] L.7.§ 23. l.8. § 6. l 10. § 34.
[z] L.7. § 30. l. 10. § 26.
* φαντάζῃ.

ſint. illi veró cum primis ſunt memoriâ recolendi, qos ipſe nôris aliqando ſe rebus inanibus diſtinuiſſe, cùm id interim facere, qod conditioni propriæ conſentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum eſſe, neglexerint. illud etiam iſtîc meminiſſe oportet, in actione unaqaqe eam, qæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ eſſe attemperandam. itá fiet, nè qando faſtidio corripiaris, ſi in rebus minoris æſtimationis, non diutiùs, qàm par eſt, fueris occupatus.

§ 33. Qæ fuerunt uſitata qondam vocabula, gloſſematum loco nunc habentur. pari modo & eorum, qi qondam celeberrimi fuerunt, nomina, qaſi gloſſemata qædam nunc facta ſunt: Camillus, Cæſo, Voleſus Leonnatus: pavló pôſt Scipio, & Cato: tum Avguſtus etiam: dein Hadrianûs, & Antoninus. evanida enim ſunt omnia, citóqe fabularum inſtar obtinent; mox & oblivione prorſus obruuntur. atqe hæc de eis dico, qi cum admiratione hominum aliqando claruerunt. cæteri enim ſtatim atq; expiraverint, ignoti ac nè fando qidem avditi fiunt. porró qidnam eſt hoc ipſum memoriam æternam conſeqi? mera vanitas. ecqid eſt igitur, in qod ſtudium conferre par ſit? unum hoc, ut mens ſit juſta, actio ſocialis, dictio mentiri neſcia, affectio qicqid contigerit amplecti prompta, ut neceſſarium, ut familiare, ut à principio fontéq; iſtiuſmodi profluens.

§ 34. Fato ſponte tuâ te dedas; ei permittens, qibuſcunq; libuerit reb⁹ te deſtinet.

§ 35. Dieculæ ferè unius ſunt, & qod commemorat & qod commemoratur.

§ 36. Hoc jugiter conſidera, omnia iſta qæ fiunt, mutatione fieri. & aſſveſce te cogitationi iſti, nihil æqè diligere univerſi naturam, ac ea qæ jam exiſtunt mutare, & ex eis ſic mutatis nova germina refingere. ſeminis enim rationem habet qandam qicqid eſt, ad id qod ex eodem futurum eſt. etenim ſemina ea ſola opinari, qæ in terram

ram uterúmqe dejiciuntur, plebeium est nimis.

37. Jam jam moriturus es: necdum simplex es, imperturbatus posse extrinsecus lædi suspicione immunis, cunctis propitius, justè agere unicam prudentiam ratus?

§ 38. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qalia fugiant, qalia prosequantur.

§ 39. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergò? in ea nimirum parte tui; qæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, qod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, qiescat tamen pars ea qæ de istis opinatur. hoc est, nè censeat avt malum avt bonum esse, qod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. qicqid enim & secundùm naturam & præter eandem viventi ex æqo contingit, id ipsum neqe secundùm neqe præter naturam est.

§ 40. Cogita jugiter, mundum esse animalis unius instar, qod materiam unam, animámqe unam obtineat: item qomodo ad sensum hujusce, unum & illum, omnia referantur: unóq; qasi impetu ferantur universa, & ad omnia producenda cooperentur; qis deniqe rerum connexus & contextus sit.

§ 41. *Animula es cadaver gestans*; aiebat Epictetus.

§ 42. Nihil mali est rebus mutationem subeuntibus, sicut nec eis qæ mutatione interveniente consistunt.

§ 43. Flumen qoddam & torrens rapidus, est ævum, ex eis qæ hic fiunt consistens. simul enim atqe comparuerit qicqam, abripitur; & aliud qidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

§ 44. Qodcunq; contingit, tam consvetum támqe notum est, qàm avt rosa ve-

ἢ μήτραν καταβαινόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

§ 37. [a] Ἤδη τεθνήξῃ, καὶ οὔπω οὔτε ἁπλοῦς, οὔτε ἀτάραχος, οὔτε [b] ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι ἂν ἔξωθεν, οὔτε [c] ἵλεως πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν [d] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος;

§ 38. [e] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε, καὶ * τοὺς φρονίμους, [f] οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

§ 39. [g] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ * μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος. ποῦ οὖν; [h] ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σοί ἐστι. [i] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβανέτω, καὶ [k] πάντα εὖ ἔχει· [l] κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ τὸ σωμάτιον, τέμνηται, καίηται, διαπυΐσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον, ἡσυχαζέτω. * τουτέστιν, [m] κρινέτω μήτε κακόν τι εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐπίσης δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν· ὃ γὰρ * καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν.

§ 40. Ὡς [n] ἓν ζῷον τὸν κόσμον, [o] μίαν οὐσίαν, καὶ [p] ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς [q] εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου, πάντα ἀναδίδοται· καὶ [r] πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· καὶ διά τις [s] ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις.

§ 41. [t] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

§ 42. [u] Οὐδέν ἐστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

§ 43. [x] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [y] ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως [z] σύνηθες καὶ [a] γνώριμον, ὡς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρι,

[a] Sup. § 17. l. 10, § 1.
[b] L. 2. § 17. L. 7. § 53. l. 10. § 12.
[c] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[d] Sup. § 25.
[e] L. 9. § 18. 27.
* τὰς φροντίδας f.
[f] L. 7. § 34. l. 10. § 13.
[g] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4. 38.
* μὴν
[h] L. 9. § 15.
[i] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[k] L. 10. § 1.
[l] L. 7. § 68.
* τουτέστι Xyl.
[m] L. 2. § 11. l. 11. § 11. 18.
* [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ
[n] L. 5. § 8.
[o] L. 7. § 9. l. 12. § 30. 32.
[p] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[q] Sup. § 27.
[r] L. 6. § 42.
[s] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[t] L. 9. § 24. l. 10. § 33.
[u] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[x] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[y] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[z] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[a] Sup. § 29. l. 7. § 29. 66. 68.

εἰ, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλή, καὶ ὅσα [b] τοὺς μωροὺς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ.

re, avt æſtate fructus. tale qiddam & morbus, & mors, & calumnia, & inſidiæ, & qicqid fatuos homines vel exhilarat, vel contriſtat.

§ 45. [c] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκείως ἐπιγίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταρίθμησίς τις ἐστὶν ἀπηρτημένως, καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα· ἀλλὰ [d] συνάφεια εὔλογος· καὶ ὥσπερ [e] συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλήν, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

§ 45. Subſeqentia antecedentibus aptè ſemper annectuntur. neq; enim rerum enumeratio ſimplex eſt à ſe invicem diſcretarum, qæ neceſſitate tamen qadam continerantur; ſed rationi conſentanea connexio; & qemadmodum ea qæ in mundo exiſtunt, concinnè admodum certo inter ſe ordine componuntur: ità & qæ fiunt, non ſucceſſionem nudam, ſed admirabilem qandam concinnitatem præ ſe ferunt.

§ 46. Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλειτείου μεμνῆσθαι· ὅτι [f] γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [g] τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει· καί, ὅτι ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ [h] οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται· καί, ὅτι [i] οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καί, * ὅτι οὐ δεῖ * παῖδας τοκέων, ὅν τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, καθότι παρειλήφαμεν.

§ 46. Dictum illud Heracliti in memoria ſemper habeatur; *terræ mors eſt, aqam fieri; aqæ mors eſt, aërem fieri; aëris verò, ignem fieri:* & è converſo. illius qoq; meminiſſe profuerit, qi qô via duceret, oblitus eſt. qôdqe pleriq; à ratione illa diſſentiunt, qâ cùm vel maximè converſantur jugiter, qâqe univerſa adminiſtrantur, & peregrina eis videntur, qibus qotidie occurrunt. item nihil tanqam per ſomnum agendum, dicendúmve. ſiqidem dormientes qoqe multa agere, & dicere videmur. ſed nec puerorum inſtar qicqam agendum, hoc eſt, ex mera traditionis ratione, qia à parentibus ſic accepimus.

§ 47. Ὥσπερ εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, [k] ὅτι αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἴ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννὴς εἶ. [l] πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως [m] καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

§ 47. Qemadmodum ſi Deorum qis prædiceret tibi, avt cras, avt ſummum perendiè, moriturum te, havd in magno poneres, niſi animi eſſes abjectiſſimi, perendiè potiùs qàm craſtino mori. qantulum enim intereſſet? pari modo nec magni qicqam exiſtimes, ad milleſimum annum potiùs, qàm ad craſtinum diem.

§ 48. Ἐννοεῖν συνεχῶς· [n] πόσοι μὲν ἰατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπάσαντες· [o] πόσοι δὲ μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα προειπόντες· [p] πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διατεινάμενοι· [q] πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες·

§ 48. Crebrò apud te reputa, qot medici ſint mortui, qi ſuper decumbentes, tanqam conclamatos jam, ſupercilia contraxerint: qot mathematici, qi aliorum fata, qaſi magnum qid eſſet id poſſe, prædixerint: qot philoſophi, poſtqam de morte & immortalitate tam multa diſſeruiſſent: qot ſtrenui bellatores, cùm multos trucidâſſent:

[b] L.5.§ 23.36. l.7.§73.l.11. § 23.
[c] Sup. § 27.40.
[d] L. 6. § 10.
[e] L.5.§ 8.l.7. § 9.
[f] L.7.§ 47.l.9. § 28.l.10.§ 11.
[g] L.2 § 7.
[h] Sup.§ 29. l. 12. § 1.
[i] L.6. § 31.
* ὅτι δ. π. τ. [μεμνῆσθαι] οὐ κ. ψ. τελέσι, κ. π. Sal. ὅ. οὐ δ. ὡς π. τ. κ. ψ. κ. τοκ. π. f.
* πυθαγορείους [μιμεῖσθαι] Boot.
[k] L. 10. § 8.
[l] Inf. § 50.
[m] L.5. § 24.
[n] L. 3. § 3.
[o] L. 8. § 25.
[p] L.6. §45.l.7. §19 l.8. §25.
[q] L. 3. § 3.

qot tyranni, poſtqam vitæ necíſq; poteſtatem, tanqam extra mortis aleam poſiti, diro cum faſtu exercuerant: qot etiam urbes, ut ſic dicam, intermortuæ ſint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæ'q; innumerabiles. Percurre itidem qoſcunqe noveris ipſe, qi vice freqenti, alii alios ubi ſepelierant, & ipſi tandem elati ſunt: qámq; exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum ſumma huc redit, ut humana omnia ſemper ſic aſpicias, tanqam qæ diurna & vilia ſint: qod enim heri mucus fuerat, cras ſalſura fit avt favilla. útq; temporis ideo punctum hoc inſecabile naturæ convenienter tranſigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta ceciderit, naturam qæ protulit collavdans, arboríq; è qa prodiit, gratias agens.

§ 49. Promontorii par eſto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipſum tamen conſiſtit, undarúmqe circumfuſum ſibi æſtum compeſcit. Infelicem me, inqit ille, qòd mihi iſtud contigerit. imò, felicem me, qòd etiamſi contigerit, nil doleam tamen, nec avt præſentibus frangar, avt futura reformidem. accidere enim ejuſmodi qid cuivis poterat: at non qivis citra animi ægritudinem caſum ejuſmodi tuliſſet. qamobrem ergo illud infelicitatis potiùs, qàm felicitatis iſtud loco habetur? num illud hominis infortunium dicis, qod naturæ humanæ nevtiqam adverſatur? avt naturæ humanæ adverſari qicqam dixeris, qod ſecundùm ejuſdem voluntatem contingit? qid avtem ea velit, non eſt ut nunc diſcas. nunqid caſus ullus prohibeat te, juſtum eſſe, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modeſtum, liberum, avt aliud qid eorum, qæ ubi affuerint, natura humana ſua obtinet univerſa? memineris deinceps, qoties inciderit qicqam qod ad triſtitiam impellat te, decreto hoc uti: Non eſt infelix caſus iſte, ſed fortiter ferre hoc felicitatis eſt.

πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρυάγματος, ὡς ἀθάνατοι, κεχρημένοι· πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι, ἵν᾽ οὕτως εἴπω, [a] τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡρκλανον, καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπιθι δὲ καὶ [b] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ᾽ ἄλλῳ, [c] ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἶτα [d] ἐξετάθη, ὁ δὲ ἐκεῖνον. πάντα δὲ ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ * ὅλα κατιδεῖν ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [e] ἐφήμερα· καὶ [f] εὐτελῆ· καὶ ἐχθὲς μὲν [g] μυξάριον, αὔριον δὲ [h] τάριχος, ἢ [i] τέφρα· [k] τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου [l] κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ [m] ἵλεων καταλῦσαι· ὡσανεὶ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

§ 49. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ, ᾗ διηνεκῶς τὰ κύματα προσρήσσεται· ἡ δὲ ἕστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμήναντα τοῦ ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη· οὐμενοῦν· ἀλλ᾽ εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [n] τούτου μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ παρόντος θραυόμενος, οὔτε ἐπιὸν φοβούμενος. συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσεν. διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [o] παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; τί οὖν τὸ βούλημα, μεμάθηκας; [p] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει δίκαιον εἶναι; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [q] ἀπροπέτωτον; [r] ἀδιάψευστον; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τ᾽ ἄλλα, * ἃ συμπαρόντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [s] ἀπέχει τὰ ἴδια: μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι.

[a] L. 10. § 18.
[b] Sup. § 3.
[c] Inf. § 50. l. 8. § 25.
[d] Sup. § 3.
* ὅλον Mer.
[e] Sup. § 35. l. 9. § 14.
[f] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
[g] L. 6. § 13.
[h] L. 5. § 33.
[i] L 12. § 27.
[k] L 5. § 24.
[l] L. 1. § 9.
[m] L. 2. § 3.
[n] L. 9. § 40.
[o] L. 5. § 1.
[p] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
[q] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[r] L. 2. § 17.
* ὧν σ.
[s] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
* ὅτι οὐχὶ.

* οὐχ᾽ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

[a] L. 9. § 3. [b] L. 5. § 5. * Καικιλιανὸς f. [c] Sup. § 48. [d] Sup. § 47. [e] L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 10. § 36. [f] L. 5. § 29. [g] Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 12. § 7. [h] L. 2. § 14. l. 9. § 33.

§ 50. [a] Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυπτικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [b] γλίσχρως ἐνδιατειψάντων τῷ ζῆν· τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, * Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [c] οἳ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἶτα ἐξηνέχθησαν. [d] ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ [e] μεθ' οἵων ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ; [f] μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. βλέπε γὰρ ὀπίσω [g] τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον. ἐν δὴ τούτῳ, [h] τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου.

§ 50. Vulgare qidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qi vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. qid enim amplius illis, qàm immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, avt si qis alius hujusmodi, qi postqam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; ídqe per qot molestias, cum qibus hominibus, in qali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, qid tandem distabit, triduanus qi fuerit, ab eo qi secula tria transegerit?

[i] L. 5. § 3. l. 8. § 50. [k] L. 8. § 30. [l] Sup. § 19. l. 11. § 18. [m] L. 3. § 5. l. 8. § 30.

§ 51. [i] Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε· σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν. ὥστε [k] κατὰ τὸ ὑγιέστατον, πᾶν λέγειν καὶ πράσσειν. ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις, κόπων, στρατείας, καὶ πάσης [l] οἰκονομίας, καὶ [m] κομψείας.

§ 51. Viâ compendiosâ semper incedas. compendiosa est ea, qæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectíq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiáqe, sed & dissimulatione omni atqe ostentatione immunem præstabit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'.

[a] L. 8. § 12. [b] L. 6. § 33. [c] L. 4. § 12. l. 7. § 73. l. 8. § 2. 19. l. 9. § 42. [d] Inf. § 6. l. 10. § 8. * [δ'] οὐ f. [e] L. 6. § 33. & l. 8. § 26.

Ὄρθρου [a] ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· [b] ἔτι οὖν δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν προῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἑαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [c] πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις [d] τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, τὸν καθ' αὑτὰς συγκοσμούσας κόσμον; σὺ * οὐ θέλεις [e] τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι.

LIBER V.

MAnè, cùm gravatim exurgis, in promptu sit tecum hoc modo disserere; Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, qorum gratiâ natus & in mundum productus sum? avt nunqid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutum decumbens me foveam? At hoc, inqis, oblectat magis. Nunqid ergo ad oblectandum te natus es? non avtem ad faciendum avt agendum aliqid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam qam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu avtem, qæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, qod naturæ tuæ convenit? At qiete qoq; opus

opus eſt, inqis. Eſt fateor; ſed qieſcendi modum etiam natura præſcripſit. præſcripſit & edendi atqe bibendi. tu verò ultra modum, ultra id qod ſufficit, in iſtis procedis. cæterùm in agendo ſecùs te geris. & intra id qod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis. alioqi naturam tuam, qæ qe illa vult, diligeres. ſiqidem artes ſuas qi diligunt artifices, earundem operibus etiam intabeſcunt, illuvie inediâqe affecti. tu verò naturam tuam minoris æſtimas, qàm tornator tornaturam, avt hiſtrio hiſtrioniam, avt avarus argentum, avt ambitioſus gloriolam. & iſti enim, ubi rebus hiſce addicti fuerint, nec cibum, nec ſomnum capere magìs expetunt, qàm iſta, ad qæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones ſocietatem humanam ſpectantes ſordeant magìs, qàm ut pari induſtriâ dignæ cenſeantur.

§ 2. Qàm facile eſt imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ità amoliri & abſtergere, ut in ſumma ſtatim tranqillitate conſiſtas?

§ 3. Nullum avt ſermonem avt actionem indignum te cenſeas, qi naturæ fuerit conſentaneus. neqe avertat ab eo te, qæ ſeqi poſſit, qorumlibet hominum reprehenſio avt vituperatio. ſed ſi dictu factûve honeſtum fuerit, indignum te nè exiſtimes. habent enim illi mentem propriam, propriòqe ducuntur impulſu: qæ tu noli attendere, ſed rectâ perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obſecutus. eadem enim eſt harum utriuſqe via.

§ 4. Per ea qæ naturæ ſunt conſentanea incedo, donec occumbens tandem conqieſcam, eò expirando, unde ſpiritum qotidie havrio, eóqe recidendo, unde & ſeminium mei pater, & ſangvinem mater, & lac nutrix collegit; unde qotidianum per tot annos cibum potúmqe accepi; qod calcantem, & ad tam varios uſus eo abutentem me ſuſtinuit.

§ 5. Acumen tibi non eſt, qod ſit ad-

δεῖ. ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις. ἔδωκε μέν τοι καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προχωρεῖς. [a] ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ. οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν. ἐπεί τοι καὶ [b] τὴν φύσιν ἂν σου, καὶ [c] τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. ἄλλοι τε [d] τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατήκονται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι. σὺ τὴν φύσιν τὴν σαυτοῦ ἔλασσον τιμᾷς, ἢ ὁ τορευτὴς τὴν τορευτικὴν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικὴν, ἢ ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· καὶ οὗτοι, ὅταν [e] προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πρὸς ἃ φέρονται. σοὶ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται, καὶ ἥσσονος σπουδῆς ἄξιαι;

§ 2. Ὡς εὔκολον, [f] ἀπώσασθαι καὶ [g] ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν τὴν ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς [h] ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι;

§ 3. [i] Ἄξιον ἑαυτὸν κρῖνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ [k] μή σε παρεισπάτω ἡ * ἐπακολουθοῦσά τινων μέμψις ἢ * λόγος. ἀλλὰ [l] * εἰ καλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, [m] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [n] ἃ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ' [o] εὐθεῖαν πέραινε, [p] ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

§ 4. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀναπαύσωμαι, [q] ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, [r] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ [s] τὸ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφὸς, [t] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

§ 5. [u] Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι;

[a] Inf. § 31.
[b] L. 8. § 26.
[c] L. 4. § 49.
[d] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[e] L. 12. § 3.
[f] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22. 25.
[g] L. 7. § 29. l. 11. § 16. 19.
[h] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[i] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[k] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
* ἐπικωλύουσα Jun.
* ψόγος Jun.
[l] L. 12. § 17.
* εἰ κ.
[m] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[n] L. 7. § 55.
[o] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[p] L. 6. § 14. 16. l. 9. § 2.
[q] L. 4. § 4. 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[r] L. 2. § 2.
[s] L. 10. § 26.
[t] L. 10. § 7.
[u] L. 7. § 52. 67. l. 8. § 8.

μάσαι; ἔστω· ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, οὐ γὰρ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν παρέχου, [a] ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐν σοί, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ [b] φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ [c] ὀλιγοδεές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέριττον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. οὐκ αἰσθάνει, * πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδειότητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἑκών; ἢ καὶ [d] γογγύζειν, καὶ [e] γλισχρεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωμάτιον καταιτιᾶσθαι, καὶ [f] ἀρεσκεύεσθαι, καὶ * περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα [g] ῥιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; οὔ, μὰ τοὺς θεούς. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δέ, εἰ ἄρα ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεσθαι *, καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμουμένῳ, μηδὲ ἐμφιληδονοῦντι τῇ * νωθείᾳ.

mirationi cuiqam. multa tamen ſunt alia, de qibus dicere neqeas, non eſſe te ad ea aptum natum. hæc itaqe præſta, qæ in te omnino ſunt ſita, animum ſincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abſtinentem, ſorte contentum, pavcorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, ſerium, ſublimem. an non intelligis qàm multa præſtare cùm jam poſſis, ad qæ inhabilitatis naturalis avt ineptitudinis nullus ſuppetit prætextus, ſpontè tamen in eis inferior adhuc perſiſtis? num & per conditionis naturalis defectum aliqem obmurmurare, reſtrictum eſſe, adulari, corpuſculum tuum incuſare, aſſentari, oſtentare te, animo tantopere jactari, cogeris? neqaqam, per Jovem; ſed his omnibus jam olim licuit tibi eſſe immunem. hoc tantummodo nomine ſi notari poteras, qod tardiori hebetioríqe ingenio natus ſis, exercitatione vitium iſtud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; inſuper habendo, neqe in eadem tibi complacendo.

§ 6. Ὁ μέν τίς ἐστιν, ὅταν τι δεξιὸν περί τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, * ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται, καὶ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· [h] ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ βότρυν ἐνεγκούσῃ καὶ [i] μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνηνοχέναι. [k] ἵππος δραμών, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ [l] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὴν βότρυν ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπον τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ παρακολουθεῖν. [m] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ, νὴ Δία, [n] βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. ἀληθὲς μέν ἐστι

§ 6. Eſt, qi ubi gratum qid alicui fecerit, beneficium imputare proclivis ſit. eſt, qi etiamſi imputare havd ità proclivis ſit, pro debitore tamen apud ſe habet eum cui benefecit, qídq; fecerit, novit. eſt &, qi, qid fecerit, qodammodo nè novit qidem; ſed viti ſit ſimilis, qæ racemum ubi tulerit, fructúmq; ſibi proprium ſemel dederit, nihil ulteriùs reqirit. ſicut equs, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iſte, ubi benefecerit, non clamore proſeqitur, ſed ad aliud ejuſmodi opus ſe transfert; qemadmodum vitis ad racemos alios denuo ſuo tempore producendos. in horum ergò numero eſſe oportet, qi qid faciant, ipſi qodammodo nè intelligunt qidem? ità plané. At hoc ipſum, inqis, qid agas, intelligere neceſſarium eſt. eſt enim ſocietatis legem colentis proprium hoc, ut ſentiat ſe ſecundùm legem illam agere; útq; velit etiam, per Jovem, eum qocum ſic agit, id perſentiſcere. Verum eſt, fateor,

qod

[a] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[b] L. 1. § 16.
[c] L. 1. § 5.
* -γῃ
[d] L. 9. § 37.
[e] L. 4. § 50.
[f] L. 11. § 14.
* περιπορεύεσθαι Lug.
[g] L. 1. § 16.
* -σκῃ, vel σκεσθαι [μέλλῃς]
* νωθεία f. νωθρεία Lug. An.
* ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὃς
[h] L. 7. § 73. l. 9. § 42.
[i] L. 4. § 13.
[k] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[l] L. 6. § 7. l. 11. § 4. l. 12. § 29.
[m] Inf. § 16.
[n] L. 11. § 15.

qod dicis. Veruntamen, qod jam dictum est, si secius ceperis, ex eorum numero futurus es, qorum priore loco memineram. siqidem & illi rationis specie qadam probabili abducuntur. tu avtem, si id qod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de cavsâ benefaciendi occasionem ullam sis omissurus.

§ 7. Atheniensium votum erat, *Plue, plue, chare Jupiter, super Atheniensium arva & prata.* avt nihil omnino precari, avt hoc modo simpliciter & ingenuè precari par est.

§ 8. Cujusmodi illud est, qod dici solet, *Æsculapium* huic vel illi *coordinâsse*, ut eqitet, ut frigidâ proluatur, ut discalceatus incedat: ejusmodi qiddam est, & qod huic vel illi coordinavit universi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, avt aliud tale qippiam. siqidem & ibi *coordinavit* illud, sensum hunc habet, acsi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanqam qod ad ejusdem sanitatem conducat: atq; istic pariter, qicqid unicuiqe contingit, ad illud ordinatur qodammodo qod fato congruum existat. atq; hinc est qod ea convenire nobis dicimus: qomodo lapides qadratos in mœnibus avt pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm sibi invicem scitè compositi coaptantur. omnino enim una qædam est rerum omnium compages. & qemadmodum ex cunctis corporibus mundus iste, qô corpus ejusmodi sit, consummatur; ita ex cavssis universis, qô cavssa sit ejusmodi fatum conficitur. intelligunt hoc qod dico etiam rudissimi qiqe. dicunt enim *tulit hoc illi*, sors nimirum. hoc itaqe illi ferebatur; istúdq; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus ista, qomodo ea solemus, qæ Æsculapius præceperit. multa siqidem & in illis aspera sunt, qæ sanitatis spe tamen libenter admittimus. ejusmodi itaq; qiddam videatur tibi, eorum qæ naturæ communi visa sunt, perfectio & consummatio, cujusmodi est valetudo tua.

ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον * παρεκδέχῃ, διὰ τοῦτο ἔσῃ εἷς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παραφέρονται. ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλιπῇς τι ἔργον κοινωνικόν.

§ 7. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως *.

§ 8. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν· [a] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν, τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς κατάλληλον εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ τέτακταί πως πρὸς αὐτὸ κατάλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην. [b] οὕτως γὰρ καὶ αὐτὰ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, * ἢ ταῖς πυραμίσι συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ [c] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [d] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται; οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. νοοῦσι δὲ ὃ λέγω, καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ· οὐκοῦν [e] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. δεχώμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς [f] ἐκεῖνα * ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγιείας. τοιοῦτόν τι σοι δοκείτω, ἄνυσις καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἵα ἡ σὴ ὑγίεια.

* [ἂν] π. f.

* -θείως Cas.

[a] L. 3. § 4. l. 4. § 10. 33. l. 6 § 16 l. 10. § 20. l. 11. § 23.

[b] L. 4. § 23. l. 6. § 44, 45. l. 7. § 57. l. 9. § 39.

* καὶ ἐν τ. Svid.

[c] L. 4. § 27.

[d] L. 4 § 40.

[e] L. 6. § 44. l. 10. § 6. 20. l. 12. § 23.

[f] Inf. § 9.

* ἃ, vel [ἃ] ὁ

καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκεῖ ἄγειν, [a] ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν. οὐ γὰρ ἂν * τοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους [b] στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι. καθ' ἕνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, [c] ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καθ' ἕτερον δὲ, ὅτι [d] τῷ τὸ ὅλον διοικοῦντι τῆς εὐοδίας, καὶ τῆς συντελείας, καὶ νὴ Δία, τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιόν ἐστι. πηροῦται γὰρ τὸ ὁλόκληρον, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτίων. [e] διακόπτεις δὲ ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν δυσαρεστῇς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναιρῇς.

§ 9. [f] Μὴ σικχαίνειν, [g] μηδὲ ἀπαυδᾷν, μηδὲ [h] ἀποδυσπετεῖν, [i] εἰ μὴ καταπυκνοῦταί σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ [k] ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ [l] ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ [m] φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς [n] παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ' ὡς [o] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ᾠὸν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόνησιν· οὕτως γὰρ οὐδὲν * ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [p] προσαναπαύσῃ αὐτῷ. μέμνησο δὲ ὅτι [q] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες * οὐ κατὰ φύσιν. [r] τί γὰρ τούτων προσηνέστερον; ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ * τοῦ σφάλλει; ἀλλὰ θεάσαι εἰ προσηνέστερον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ [s] ἄπταιστον, καὶ [t] εὔρουν ἐν πᾶσι [u] τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνάμεως ἐνθυμηθῇς.

[a] L. 2. § 3. l. 10. § 1.
* τοιοῦτο f.
[b] L. 6. § 44. 49.
[c] L. 4. [26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[d] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[e] L. 4. § 29. l. 10. § 25. L. 11. § 8.
[f] Inf. § 10.
[g] L 6. § 29 l. 7. § 70.
[h] L 4. § 32.
[i] L. 9. § 29.
[k] L. 6. § 11. 12.
[l] L. 7. § 27.
[m] L. 4. § 3.
[n] L. 10. § 36.
[o] Sup. § 8.
* ἐπιδείξεις Boot. ἐπιδεήσει σε, vel ἐπιδείξῃ τοῦ π. Sal. ἔτι δεήσει [εἰς] τὸ π· vel ἐπιζηλώσεις [ἢ] τὸ π· f.
[p] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[q] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
* ἢ f.
[r] L. 8. § 12.
* τοῦτο Xyl.
[s] L. 4. § 49.
[t] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[u] L. 3. § 5. l 7. § 4.

eodémq; modo, qicqid evenerit, qamvis asperius visum fuerit, libens admittito, qandoqidem ad mundi integritatem Jovisqe prosperitatem atqe felicitatem ferat. neq; enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura qælibet qicqam ferat, qod non ei mundo, qi ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, qicqid evenerit tibi. alterâ, qod tibi natum, & tibi coordinatum, & ad te qodammodo affectum est, à cavssis antiqissimis retro tibi contextum. alterâ, qod universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atq; adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte cavssa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si qid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ità & cavssarum. abscindis avtem, qantum in te est, qando molestè fers aliqid, tollísqe qodammodo.

§ 9. Noli ægrè ferre, avt animum despondere, avt stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, havd perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliqando te senseris, regredere, pluribúsq; pro officii humani ratione gestis contentus sis; atqe illud, ad qod regrederis, fac diligas. nec, tanqam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed qomodo ad ovum & penicillum, qi oculis laborant, qomodo ad emplastrum alius, alius ad perfusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, qod rationis obseqelæ conciliet te, sed eâ sponte tuâ acqiesces. illud avtem memineris, philosophiam ea sola velle, qæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliqid velis, qàm qod naturæ tuæ convenit? ecqid enim istis blandius fuerit? voluptas avtem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æqanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ qid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâq; in te præditam ejusmodi cogitaveris, qæ nusqam impingat, sed in omni re prosperè feratur?

§ 10. Res qidem ipſæ adeò ſunt abditæ, ut philoſophis havd pavcis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nil poſſe viſum ſit qin & Stoicis perceptu difficiles admodùm videntur. éſtq; reverâ aſſenſus noſter omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium eſt qi ſententiam, falſus qandóqe, non mutaverit? ad ſubjecta jam ipſa ſi tranſieris, qàm caduca, qàm vilia ſunt? qæqe etiam cinædo, ſcorto, latroni in poſſeſſionem cedere poſſint. mores avtem eorum, qibuſcum degis, ſi adverteris, tales eſſe comperies, ut etiam gratiſſimum qemlibet vix ſuſtineas, ut nè adjiciam ſeipſum etiam vix ſuſtinere qenqam. in hujuſmodi itaqe caligine ac ſorde, tantóqe materiæ, temporis, motuum, rerumqe motarum fluxu, nihil poſſum comminiſci, qod æſtimatione ſtudióve dignum videatur. contrà potiùs ſolari ſe qemqe par fuerit, diſſolutionem ſui naturalem operiendo, morémqe interea havd gravatè ferendo, dum duobus hiſce acqieſcit prorſus; altero nimirum, nihil obtingere ſibi poſſe, qod non ſit univerſi naturæ conſentaneum; altero, in ſua eſſe poteſtate ſitum, ut nihil faciat præter genii Deíqe ſui voluntatem. hanc enim tranſgredi qi cogat, nullus eſt.

§ 11. Qam ad rem animâ nunc utor mea? hoc te jugiter interroga, ſimulq; te percontare; Ecqid mihi nunc verſatur in parte mei illa, qæ principalis dici ſolet? avt cujuſnam ego nunc animam gero? num pueruli? num adoleſcentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

§ 12. Cujuſmodi ſint qæ pleriſq; bona videntur, hinc licet deprehendere. ſi qid eorum qæ reverâ bona ſunt mente qiſpiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, juſtitiam, fortitudinem, iſta, inqam, ſi animo præconceperit, non ſuſtinebit adjectum huic avdire qicqam, qod non rei bonæ probè congruat. at verò qæ vulgò pro bonis habentur, ubi animo præconce-

§ 10. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπον τινὰ ἐγκαλύψει ἐστὶν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε ἢ παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι; πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωικοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ. καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις, μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; [a] μέτιθι τοίνυν ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα, ὡς [b] ὀλιγοχρόνια, καὶ [c] εὐτελῆ, καὶ [d] δυνάμενα ἐν κτήσει κιναίδου, ἢ πόρνης, ἢ λῃστοῦ εἶναι. μετὰ τοῦτο ἔπιθι ἐπὶ [e] τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη, [f] ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ [g] ἑαυτόν τις * μόγις ὑπομένει· ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ, καὶ [h] ῥύπῳ, καὶ τοιαύτῃ * ῥήσει τῆς τε οὐσίας, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὅλως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ᾽ ἐπινοῶ· τοὐναντίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν [i] περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ [k] μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις [l] προσαναπαύεσθαι· ἑνὶ μὲν τῷ, ὅτι [m] οὐδὲν συμβήσεταί μοι, ὃ οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἐστίν. ἑτέρῳ δὲ, ὅτι [n] ἔξεστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἐμὸν [o] θεὸν καὶ δαίμονα. [p] οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; παρ᾽ ἕκαστον τοῦτο ἐπανερωτᾷν ἑαυτὸν, καὶ [r] ἐξετάζειν, τί μοί ἐστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; [s] μήτι παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

§ 12. [t] Ὁποῖά τινα ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις· εἰ γάρ τις ἐπινοήσειεν ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη * τι. ὑπὸ τῷ ἀγαθῷ γὰρ ἐφαρμόσει· τὰ δέ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας

[a] L. 8. § 22.
[b] L. 7. § 1.
[c] L. 4. § 48.
[d] L. 2. § 11. l. 4. § 39.
[e] L. 9. § 3.
[f] L. 10. § 36.
[g] L. 8. § 53.
* μόλις Lug.
[h] L. 9. § 14.
* ῥύσει Inf. § 23. L. 6 § 15.
[i] L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
[k] Sup. § 9.
[l] L. 6. § 12.
[m] Sup. § 8. l. 8. § 4. l. 12. § 26.
[n] L. 2. § 2. l. 3. § 14.
[o] L. 3. § 3. Inf. § 27.
[p] L. 2. § 9.
[q] L. 8. § 1. l. 10. § 24. 37. l. 12. 19. 33.
[r] L. 12. § 37.
[s] L. 4. § 28. l. 9. § 39.
[t] L. 2. § 12. Inf. § 33.
* τι τῶν ἀγαθῶν ὑπὸ ἐφ᾽ Sal. τι, ὑπὸ τῷ α᾽ οὐκ ἐ. f.

πινοήσας τις, ἐξακέσεται, καὶ ῥαδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. οὐ γὰρ ἂν * τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτεν καὶ ἀπηξιοῦτο *· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκληρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστείως εἰρημένον. πρόϊθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐποιίας οὐκ ἔχειν ὅποι * χέσῃ.

perit qis, avribus æqis accipiet, faciléqe admittet, tanqam aptè adjectum id, qod à comico qandoqe dictum est, ità etiam vulgus hominum differentiæ istius habent aliqam notitiam. alioqi enim non offenderet & tanqam dictu indignum repudiaretur, si de illis enunciaretur; cùm de divitiis eísqe fortunæ bonis qæ ad luxum pompámve ferunt, tanqam aptè scitéqe dictum, admittamus. Eas nunc & qæras licet, utrùm in honore habendæ, avt in bonis censendæ sint res hujusmodi, qibus animo priùs conceptis illud commodè possit adjici, homini istis instructo præ opulentia sua *non suppetere, ubi ventris onus deponat*.

* [ἐπὶ] τέτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.
*- τὸ τόδε· ἐπὶ δὲ f.
* θῆσῃ Boot.

§ 13. [a] Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ συνέστηκα; [b] οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. οὐκοῦν [c] καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν [d] κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

§ 13. Formâ consto & materiâ. harum nevtra in nihilum interibit, qemadmodum nec ex nihilo processit. omnis ergò pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliqam pro ratione sui redigetur. & hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur: & sic in infinitum. mutationis avtem hujusmodi operâ & ipse extiti, & qi me genuerant, atqe ità retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, qo minùs hoc dicam, etiamsi secundùm periodos finibus certis terminatas mundus iste digeratur.

[a] L.2 § 2.l.6. § 32.
[b] L.4. § 4.
[c] L.2. § 3.l.6. § 15.l.7.§ 18. 25.l.8. § 18. l.9. § 28.
[d] L.10.§ 7.l. 11. § 1.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη [e] δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· [f] ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καθὸ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, [g] τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

§ 14 .Ratio ársqe ipsa rationalis, facultates sunt, qæ sibi operibúsqe suis ipsæ sufficiunt. à suo itaqe cientur prodeúntqe principio; at ad propositum sibi finem rectâ proficiscuntur. unde & rectè factorum appellationem sortitæ sunt actiones istiusmodi, qâ viæ rectitudo significetur.

[e] L.4.§13. 25. l.7.§18.l.8.§ 7.l.11.§ 1.
[f] Inf. § 34. L. 8. § 60.
[g] L.4. §18.51.

§ 15. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπῳ, [h] ἃ ἀνθρώπῳ, καθὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. οὐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔπειτα εἴ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον

§ 15. Nihil horum hominis esse dicendum est, qod non ad hominem qâ homo est, pertinet. ista enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in istis consistit, avt naturæ humanæ finis, avt bonum aliqod qod ad finem hunc conficiendum conducat. tum siqid istorum ad hominem pertineret,

[h] L.8. § 12.26.

hominis non esset ea despectui habere, eisqe sese opponere. nec lavde dignus haberetur, qi istis minùs indigentem se præstiterit. imò nè bonus qidem vir esset, qi sibi horum alicui interdixerit, siqidem ea verè bona existerent. atqi contrà, qò qis horum hísqe similium plura sibi detraxerit, avt ab aliis detracta æqanimiter sustinuerit, eò melior meritò censetur.

§ 16. Talis futura est mens tua, qalia ea sunt qæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus istiusmodi. verbi gratiâ; ubicunq; vivere, ibidem & bene vivere licere. in avla verò vivere licere: ergò & in avla bene vivere dari. & rursus, cujus gratiâ qidqe conditum est, ad id agendum esse conditum; ad qod avtem agendum conditum est, ad id ferri: ad qod fertur verò, in eo finem suum situm habere: in qo avtem finis rei cujusq; situs est, eodem utile bonúmqe ejusdem constare. bonum itaqe animantis ratione præditi, societas est. ad hanc enim natos esse nos, suprà demonstratum est. an non enim liqet planè, deteriora qæqe præstantiorum gratiâ esse condita, præstantiora sui invicem? præstant avtem inanimatis qidem animata; ex animatis verò qæ ratione sunt prædita.

§ 17. Qæ fieri neqeunt sectari, insanum est. fieri avtem non potest, qin istiusmodi qædam improbi agant.

§ 18. Nihil cuiqam contingit, qin à natura habeat, ut id ferre possit. aliis eadem contigere, qi vel casuum suorum ignari, vel animi magni specimen dare cupidi, immoti illæsiqe manserunt. indignum est avtem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus posse.

§ 19. Res ipsæ nullâ ratione animam attingunt; neqe aditum ullum ad eam habent; neqe mutare eam, avt movere possunt. ipsa sola sese mutat movétqe. qa-

τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν [a] τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ [b] κατεξανίστασθαι, ἐπιβάλλον ἦν. οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεῆ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος. οὐδ' ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἔν τινι τούτων, ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. νῦν δ' [c] ὅσῳ περ πλείω τις ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενα* τι τούτων ἀνέχηται, τοσῷδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

§ 16. [d] Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· [e] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή. βάπτε οὖν αὐτὴν, τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν· οἷον, ὅτι [f] ὅπου ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ, καὶ εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἔστιν· [g] ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· καὶ πάλιν, ὅτι [h] οὗπερ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται*, πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς ὃ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τἀγαθὸν ἑκάστου. [i] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. ὅτι γὰρ [k] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν, πάλαι δέδεικται. ἢ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι [l] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; [m] κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

§ 17. Τὸ [n] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· [o] ἀδύνατον δὲ τὸ * τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

§. 18 [p] Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἤτοι ἀγνοῶν ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην [q] εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. [r] δεινὸν οὖν ἄγνοιαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

§ 19. [s] Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὁποστιοῦν ψυχῆς ἅπτεται· [t] οὐδὲ ἔχει εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [u] οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴν δύναται. [x] τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυ-

[a] Inf. 31. L. 8. § 8. l. 10. § 8.
[b] L. 8. § 39.
[c] L. 10. § 33.
* -νός
[d] L. 7. § 3. l. 12. § 1.
[e] L. 3. § 4.
[f] L. 8. § 45. l. 10. § 33.
[g] L. 1. § 17. l. 8. § 9.
[h] L. 6. § 16. 40. l. 7. § 55. l. 8. § 12.
* [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται.] π.
[i] Sup. § 6. Inf. § 34. l. 6. § 7. l. 7 § 74. l. 9. 42.
[k] L. 2 § 1. l. 7. § 5.
[l] Inf. § 30. l. 7. § 55. l. 11. § 10.
[m] L. 6. § 23.
[n] L. 6. § 50. l. 11 § 18. 33.
[o] Inf. § 28. l. 9. § 42. l. 12. § 16.
* οὐκ. Lug.
[p] L. 8. § 46. l. 10. § 3.
[q] L. 6. § 10. l. 11. § 9.
[r] L. 8. § 48.
[s] L. 4. § 3.
[t] L. 8. § 41. l. 11 § 6.
[u] L 6 § 52. l. 7. § 16.
[x] L. 6. § 8.

τὴν μόνη· καὶ οἵων ἂν κριμάτων καταξιώσῃ ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσυφεστῶτα.

§ 20. [a] Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [b] εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανταί τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [c] ἕν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἧσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [d] ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μέν τοι ἐμποδισθείη ἄν· [e] ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως, οὐ γίνεται ἐμπόδια [f] διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν, καὶ τὴν περιτροπήν· περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

§ 21. [g] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ [h] πάντα διέπον· ὁμοίως δὲ καὶ [i] τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ [k] ἐκείνῳ ὁμογενές. καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ [l] τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

§ 22. [m] Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει· ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [n], οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. * τί τὸ παρορώμενον.

§ 23. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [o] τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων. [p] ἥ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ [q] ῥύσει, καὶ [r] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαις [s] τροπαῖς, καὶ σχεδὸν [t] οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεγγύς *. τὸ δὲ [u] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς, [x] ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. πῶς οὖν οὐ

qalia avtem decreta fuerint, qibus ipsa in se locum dederit, talia facit sibi adventitia qæqe.

§ 20. Aliâ qidem ratione nobis conjunctissimus est homo; qatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at qatenus in actionibus debitis obsistunt nobis qandoqe, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minùs qàm avt sol, avt ventus, avt bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs avt affectûs impedimentum non datur, exceptionis atq; circumversionis beneficio. circumvertit enim mens transfértq; effectionis impedimentum omne ad id qod est potius. itâ fit, ut & qod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, qod viæ initæ obstabat.

§ 21. Eorum qæ mundus complectitur, qod præstantissimum est colito. hoc est avtem illud, qod cæteris omnibus utitur, qod reliqa omnia administrat. pari modo & qod in te præstantissimum est, colito. hoc est avtem, qod superiori illi affine est. istud enim est, qod cæteris in te omnibus utitur; & à qo vita tua gubernatur.

§ 22. Qod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, qibus nocere tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: qin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, nè sic qidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendendum in qo delinqat.

§ 23. Sæpe cogita, qanta cum celeritate abripiantur & subtrahantur, qæ sunt fiúntqe universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qi in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & cavssæ ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec qod consistat ferè qicqam est. cogita itidem vastum istud utrinqe adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, qo conduntur universa. qi igitur non

pro

[a] L. 2. § 1.
[b] Inf. § 33.
[c] L. 6. § 32. l. 8. § 56.
[d] L. 8. § 32. 41.
[e] L. 3. § 12. Inf. § 34 l. 10, § 33 l. 11 § 9.
[f] L. 4. § 1.
[g] Inf. § 33.
[h] L. 6 § 5. 9.
[i] L. 3. § 9 l. 6. § 14 16. l. 12. § 1. 19.
[k] L. 6. § 14.
[l] L. 3. § 1. l. 7. § 55.
[m] Inf. § 35. l. 6 § 44. 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
[n] L. 2 § 1. l. 7. § 26.
* [δεικτέον δὲ] sive, [ἀλλὰ δεικτ.] τί Inf. § 28. L. 10. § 4. l. 11. § 13.
[o] L 4. § 43.
[p] L. 2. § 17.
[q] Sup. § 10.
[r] L. 7. § 18. 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
[s] L. 8. § 6.
[t] Inf. § 33.
* τοῦ γὰρ τόδε f.
[u] L. 4. § 3. l. 12. § 7.
[x] L. 2. § 12.

pro fatuo meritò habeatur, qi istis vel inflatur, vel cruciatur, vel de re aliqa, qæ ad spatium perbreve molestiam exhibeat, qiritatur, qasi diu id fiat.

§ 24. Memineris & naturæ universæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi universi, cujus spatium breve & momentaneum tibi assignatum est; & fati, cujus qantilla es particula?

§ 25. Peccat qis aliqid adversùs me? ipse viderit: propriam habet dispositionem, operationem propriam. ego nunc habeo, qod nunc habere me vult rerum natura; faciòqe qod nunc me facere vult natura mea.

§ 26. Qæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel asperum carnis tuæ motum: nec se carni immisceat, sed circumscribat sese, & intra membrorum limites coerceat affectiones istas. qòd si aliâ ratione se ad mentem subvexerint, qatenus nempe ea corpori unita est, tunc sensui, cùm à natura sit, non est obnitendum, sed sistenda partis principalis censura, nè de his tanqam avt bonis avt malis sententiam ullam ferat.

§ 27. Cum Deis vivendum. hoc avtem faciet, qi animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus sibi destinatis acqiescat; faciátq; qæcunq; genius ille voluerit, qem sui particulam à se avulsam Jupiter cuiqe attribuit, præsidem ducẽmqe eidem futurum. hic avtem cujusqe mens est & ratio.

§ 28. Num succenses ei qi hircum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? qid enim fecerit? ejusmodi os huic, illi alæ sunt, ut fieri neqeat, qin tale qid ab utroqe se proferat. at homo, inqis, ratione præditus est, potéstqe si advertat, dignoscere qid delinqat. Bene tibi sit. proinde, tu qoqe ratione cùm sis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem ostendito, commonefacito. siqidem

[a] μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἔν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

§ 24. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, [b] ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ [c] βραχὺ καὶ [d] ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται, καὶ τῆς εἱμαρμένης, ἧς πόστον εἶ μέρος;

§ 25. [e] Ἄλλος ἁμαρτάνει * τι εἰς ἐμέ. ὄψεται. [f] ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. [g] ἐγὼ νῦν ἔχω, ὅ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ κοινὴ φύσις, καὶ [h] πράσσω ὅ με νῦν πράσσειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις.

§ 26. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος, [i] ἄτρεπτον ἔστω, ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ [k] μὴ συγκεράσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω * αὐτὸ, καὶ περιοριζέτω [l] τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἑτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· [m] τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ.

§ 27. [n] Συζῆν θεοῖς· συζῇ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [o] ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, [p] ποιοῦσαν δὲ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ [q] προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, [r] ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ· οὗτος δέ ἐστιν, ὁ ἑκάστου νοῦς καὶ λόγος.

§ 28. [s] Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀζοστόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· [t] ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει, φησί, καὶ δύναται συννοεῖν ἐφιστάνων τί πλημμελεῖ· εὖ σοι γένοιτο· τοιγαροῦν [u] καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει, λογικὴν διάθεσιν· [x] δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἐπαΐει,

[a] L.4.§ 44.
[b] L.2.§9.l.12. § 32.
[c] L.4.§ 26.
[d] L.4.§ 48.l. 11.§ 18.
[e] L.4.§ 26.l. 11 §13.l.12. § 26.
* τις Xyl.
[f] Sup. § 3.
[g] L.4.§34.l 7. § 57.
[h] L.6.§ 22.
[i] L.4.§ 3.Sup. § 19.
[k] L.7.§16.67. l.10.§ 24.
* αὐτὸ f. L.7. § 68.
[l] L.3.§6.l.7. § 55.l.8.§ 26.
[m] L.4.§ 8.l.7. § 14.
[n] L.10.§ 1.l. 12.§ 5.
[o] L.2.§ 17.l.3. § 6.l.7 §54.
[p] Sup.§ 10.
[q] L.3.§ 5.
[r] L.2.§ 4.l.12. § 26.
[s] L.11.§ 15.
[t] Sup.§ 17.
[u] L.4 § 13 l. 11.§ 39
[x] Sup.§ 22.l. 6.§27.l.8.§ 59.l.9.§ 11.l. 10 §4. l.11. § 13.

ἐπαΐει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεία ὀργῆς· [a] [οὔτε [b] τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη.]

enim te avdiverit, ſanâſti eum, nec irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec ſcortum.]

§ 29. [c] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε [d] καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μέν τοι, ὡς [e] μηδὲν κακὸν πάσχων. * καὶ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. τί αὐτὸ [f] πρᾶγμα δοκεῖς; μέχρι δέ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ [g] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω· θέλω δὲ [h] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

§ 29. Qo modo vivere cogitas vitâ mox exceſſurus, eodem, ſi volueris, vivere jam licet. ſin id minùs permiſerint, qibuſcum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, nè tanqam mali qid paſſus. ſi fumus moleſtus eſt mihi, diſcedo. cur hoc momenti alicujus eſſe videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote qem nemo prohibere poſſit, qo minùs faciam qæ velim; velim avtem, qæ animantis ratione imbuti & ad ſocietatem nati naturæ ſunt conſentanea.

§ 30. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [i] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· καὶ [k] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [l] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, καὶ [m] τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

§ 30. Univerſi mens communionis mutuæ amans eſt. itaqe deteriora qæq; præſtantiorum cavſâ fecit: præſtantiora ſibi invicem conciliavit. vides ut res ſingulas ordine juſto ſubdiderit, congeſſerit, pro dignitate ſua ſuum cuiq; attribuerit, præſtantiſſimas mutuo ſibi invicē conſenſu devinxerit.

§ 31. [n] Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἐστι τὸ μήτε τινα ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν. ἀναμιμνήσκου δὲ, καὶ δι' οἵων διελήλυθας, καὶ οἷα ἤρκεσας ὑπομεῖναι· καὶ ὅτι [o] πλήρης ἤδη σοι ἱστορία τοῦ βίου, καὶ [p] τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὦπται καλά· καὶ [q] πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· [r] πόσα δὲ ἔνδοξα παρεῖδες· [s] εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

§ 31. Recole tecum, qo modo te hactenus geſſeris erga Deos, parentes, fratres, conjugem, liberos, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunqid hactenus adversùs horum aliqem, qod minùs deceat, qicqā vel facto, vel dicto etiam admiſeris. recole qoq; qæ tranſegeris negotia, qibúſq; ſuſtinendis ſuffeceris. cogita & vitæ tuæ hiſtoriam jam eſſe conſummatam, munereq; tuo te jam defunctum. recole itidem, qot præclara videris; qot voluptates ac dolores ſpreveris; qot pro gloriosis habita neglectui habueris; qot improbis deniqe æqum te exhibueris.

§ 32. [t] Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων [u]; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ [x] τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος [y] κατὰ περιόδους τεταγμένας [z] οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

§ 32. Qorſum arte inſtructum ac peritum qenqam rudes animæ imperitæ'qe conturbent? verùm qænam eſt anima perita artéqe inſtructa? Ea qæ principii finíſqe rerum eſt gnara, rationíſqe illius qæ res omnes permeat, ac per ævum omne ſtatis periodis univerſum hoc adminiſtrat.

§ 33. Ὅσον οὐδέπω [a] σποδὸς ἢ σκελετὸς, καὶ [b] ἤτοι ὄνομα, ἢ [c] οὐδὲ ὄνομα·

§ 33. Cinis jamjam futurus es, avt oſſa nuda; noménqe tantùm, vel nè nomen qidem

[a] L. 4. § 31.
[b] L. 3. § 7. l. 11. § 18.
[c] L. 2. § 11. l. 11. § 3.
[d] L. 8. § 47.
[e] L. 2. § 11, 12.
* ει f.
[f] L. 4. § 50.
[g] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 48.
[h] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup § 16. l. 6. § 14.
[i] Sup. § 16.
[k] L. 8. § 59.
[l] Sup. § 8. l. 9. § 1.
[m] L. 9. § 9.
[n] L. 1. § 17. Sup. § 11. l. 6. § 48. l. 10. § 37.
[o] L. 2. § 14.
[p] L. 3. § 8.
[q] Sup. § 15.
[r] Sup. § 1.
[s] L. 7. 65.
[t] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35.
[u] L. 19 § 18. l. 8. § 3.
[x] L. 4. § 40.
[y] Sup. § 13.
[z] Sup. § 21.
[a] Lib. 4. § 48.
[b] L. 12. § 27.
[c] L. 4. § 6. l. 6. § 13.

qidem

qidem tui, ſuperfuturum eſt. nomen avtem ipſum nihil eſt aliud qàm ſonitus inanis & echo qædam. qin & illa ipſa, qæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana ſunt, putida, exilia, canicularum inſtar invicem rixantium, avt puerulorum ſecum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modeſtia, juſtitia, & veritas, Ad cœlum, à terra longè latéqe patente, ſeſe contulerunt. ecqid igitur reſtat qod te iſtic detineat? ſiqidem res ſenſui ſubjectæ, mutari pronæ, & conſiſtere neſciæ; ſenſus ipſi hebetes & imagines falſas admittere proclives: animula ipſa, exhalatio à ſangvine emiſſa: apud eos, qi iſtiuſmodi ſint, celebrem eſſe, inane qiddam. qin ergò expectas placidus, vel extinctionem tui, vel tranſlationem? iſtius tempus donec obvenerit, qid ſuffecerit, niſi ut Deos colas celebréſqe, hominibus benefacias, ſuſtineas eos eiſdémqe abſtineas; meminerίſqe ea omnia, qæ extra corpuſculi animulæ qe tuæ terminos conſiſtunt, nec tua eſſe, nec in poteſtate tua ſita?

§ 34. Proſperè tibi res tuæ ſunt perpetuò proceſſuræ, ſi ritè incedere potueris, rectâqe methodo & opinari & agere. communia ſunt animæ ratione præditæ ſive hominis ſive alius alicujus animantis duo iſta: alterum, qod ab alia re nulla poſſit impediri; alterum, qod in animis affectione actionéqe juſtâ bonum ſuum ſitum habeat, nec ultra hæc qicqam appetere neceſſe habeat.

§ 35. Si nec avt vitioſitas hæc mea ſit, avt effectum vitioſitatis meæ; nec communitas eâ læditur, cur de re iſta ipſe differor? communitatem avtem qid læſerit?

§ 36. Nè imaginatione ullâ temerè abripiaris: ſed opis tuæ indigis, prout potes & par eſt, opem feras. nec ſi in rebus mediis hiſce detrimentum ſuſtinuerunt, ideò lædi eos exiſtimes. nihil enim mali ſubeſt. ſed qemadmodum ſenex diſcedens alumni turbinem poſcebat, cùm turbinem tamen, hoc eſt, ludicrum qiddam, eſſe meminiſſet:

[a] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος καὶ ἀπήχημα· τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, [b] κενὰ, καὶ [c] σαπρὰ, καὶ [d] μικρὰ, καὶ [e] κυνίδια διαδακνόμενα, καὶ [f] παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [g] πρὸς ὄλυμπον, ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης. τί οὖν ἔτι τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἴγε [h] τὰ μὲν αἰσθητὰ, εὐμετάβλητα, καὶ [i] οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [k] ἀμυδρὰ καὶ εὐπαρατύπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον, [l] ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος· [m] τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις, κενόν.* τί οὖν [n] περιμένεις; [o] ἵλεως [p] τὴν εἴτε σβέσιν εἴτε μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί [q] ἀρκεῖ; τίς δ' ἄλλο ἢ [r] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [s] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν καὶ [t] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [u] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί;

§ 34. Δύνασαι ἀεὶ [x] εὐροεῖν, εἴγε καὶ [y] ὁδεύειν, εἴγε καὶ [z] ὁδῷ ὑπολαμβάνειν, ·καὶ πράσσειν.* δύο ταῦτα κοινὰ, τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ [a] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [b] ἐν τῇ δικαϊκῇ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθὸν, καὶ [c] ἐνταῦθα τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν.

§ 35. Εἰ [d] μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, [e] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; [f] τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

§ 36. Μὴ [g] ὁλοσχερῶς [h] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [i] βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ [k] κατ' ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι [l] βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι, κακὸν γὰρ * ἔθος· ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος·

[a] L. 4. § 3.
[b] L. 4. § 32.
[c] L. 9. § 36.
[d] L. 6. § 36.
[e] L. 7. § 3.
[f] L. 9. § 24.
[g] Heſiod. *l.* 1. v. 195.
[h] *L.* 7. § 17. *l.* 6. § 4. 14.
[i] Sup. § 23.
[k] L. 2. § 17.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 4. § 33.
* τί οὖν; πῶς ἴλ·
[n] Sup. § 10.]
[o] L. 2. § 3.
[p] L. 7. § 32.
[q] Sup. § 14.
[r] L. 6. § 10. 30.
[s] L. 5. § 20.
[t] Sup. § 20.
[u] L. 12. § 3.
[x] L. 2. § 5.
[y] Sup. § 14.
[z] L. 1. § 9.
*-σσειν. δ.
[a] Sup. § 20.
[b] Sup. 16.
[c] L. 4. § 20. *l.* 9. § 31.
[d] Sup. § 25. *l.* 7. § 22. *l.* 9. § 4.
[e] Sup. § 22.
[f] L. 8. § 55.
[g] L. 9. § 3.
[h] L. 4. § 22. *l.* 7. § 43.
[i] L. 6. § 30.
[k] L. 3. § 11.
[l] Sup. § 35.
* ἐκεῖνο f

οὕτως οὖν καὶ ὧδε. ἐπεί τοι * γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων· ἄνθρωπε, ἐπελάθου τί ταῦτα ἦν; ναί. ἀλλὰ τούτοις περιεσπούδασαι. [a] διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ [b] μωρὸς γένῃ; * ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς, *, * εὔμοιρος ἄνθρωπος. τὸ δὲ [c] εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ * τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

* γίνηται καλὸν Xyl.
[a] L. 9. § 29.
[b] L. 4. § 44.
* ἐπ' εὐμ. Sal. γένοιο ἂν, ὁ καὶ εὐμ. Boot.
*- ληφθεὶς S. & B.
* ἄνθρωπε, τὸ δὲ εὐμ. ὁ κατ' S.
[c] L. 7. § 17.
* - θοὶ τρόποι Sal.

ità & istic te geras. ad rostra ubi declamitans fueris, an oblitus es, homo, hæc qidnam sint? memini satis, inqis; verùm ea sunt, in qibus isti pretium studiúmqe ponunt. num ergò & te fatuum esse necesse est, qia illi sunt? qocunqe loco deprehensus, felix futurus sis. felix est avtem qi sortem sibi bonam comparaverit. sors verò bona si qid sit qæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis deniq; actionib⁹ constat.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ ϛ'.

[a] Ἡ τῶν ὅλων οὐσία, εὐπειθὴς, καὶ εὐτρεπής· [b] ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνου. [c] πάντα δὲ κατ' ἐκεῖνον γίνεται, καὶ περαίνεται.

§ 2. Μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [d] καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ [e] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. [f] μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν. [g] ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης [h] τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

§ 3. [i] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, παρατρεχέτω σε.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [k] τάχιστα μεταβάλλει, καὶ [l] ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται*, εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

§ 5. [m] Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

§ 6. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι. [n] τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

§ 7. Ἑνὶ [o] τέρπου καὶ [p] προσαναπαύου,

[a] Inf. § 5. L. 7. § 23.
[b] L. 2. § 11. l. 10. § 7.
[c] L. 3. § 11. Inf. § 8.
[d] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[e] L. 7. §. 44, 45, 46.
[f] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[g] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[h] L. 2. § 5. l. 3. § 12.
[i] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29. 30.
[k] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[l] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
* -αθήσεται Lug.
[m] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.
[n] L. 7. § 15. 65.
[o] L. 8. § 26. 42.
[p] L. 4. § 31.

LIBER VI.

Universi materia obseqens est & parere prompta. mens rectrix ejusdem, nullam in se maleficii cavssam habet; cùm malitiam in se nullam habeat; neqe malefacit cuiqam, nec à qoqam læditur. secundùm hanc verò fiunt & perficiuntur universa.

§ 2. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, qod est officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an somni satur; malè avdiens, an collavdatus; moriens itidem, an aliud qid agens. nam ex vitæ hujus officiis, hoc est etiam, qòd morimur. & in hoc ergò sufficit, qod præ manibus est ritè disponere.

§ 3. Introspice, cavéqe nè rei cujusqam qalitas dignitásve propria te fugiat.

§ 4. Præsentia hæc omnia qàm citissimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (siqidem unita sit rerum omnium substantia) vel dissipabuntur.

§ 5. Novit mens universi rectrix, qomodo se habeat, qid faciat, & in qa materia versetur.

§ 6. Optimus injuriam ulciscendi modus est, inferenti nè sis similis.

§ 7. Hoc uno te oblecta, in eóqe acqiesce,

qieſce, ut ab una, qæ communitatem juvet, actione, ad alteram tranſeas, numinis memor.

§ 8. Pars animæ principalis ſe ſuſcitat, ſe vertit; ſe facit, qalem ipſa voluerit; qæ'q; contingunt qælibet, talia ſibi videri facit, qalia ipſa voluerit.

§ 9. Secundùm univerſi naturam perficiuntur ſingula. neqe enim ſecundùm aliam ullam, qæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam qaſi appenſa ſit.

§ 10. Univerſum avt eſt cinnus qidam rerum, nunc concurſu fortuito invicem implexarum, mox diſſipatarum denuò; avt eſt compages rerum in unum ordine juſto convenientium, qæ providentiâ regatur. ſi priùs illud, qid eſt, qod deſiderem in temeraria miſcela colluvieqe iſtiuſmodi ulteriùs commorari? avt cur aliud qicqam mihi curæ ſit, qàm ut qoqo modo in terram redigar? qorſum etiam perturbor? qicqid enim egero, ſuperveniet aliqando diſſipatio. ſin qod poſterius eſt poſitum, rectorem veneror, eodémqe fretus, firmus animi conſiſto.

§ 11. Siqando à rebus circumſtantibus per vim qandam adactum perturbari te ſenſeris, citò ad te redi, nec plus qàm neceſſe eſt, ab animi tenore congruo recede. tenoris enim ſervandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

§ 12. Si novercam ſimul matrémqe haberes, etiamſi & illam coleres, ad iſtam tamen freqentiſſimè te reciperes. harum inſtar habeant apud te, avla & philoſophia. ad hanc ſæpiùs accede, hac acqieſce, cujus ope, cùm qæ ibi occurrunt tibi futura ſunt toleratu facilia, tum & ipſe in eis toleratu facilis.

§ 13. Qemadmodum de obſoniis atqe eduliis ejuſmodi cogitare licet, hoc piſcis eſſe cadaver, hoc avis, hoc ſuis: ac rurſus, de falerno, eſſe uvulæ ſuccum; de purpura, eſſe oviculæ capillos concyhlii cruore tin-

παύε, τὸ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [a] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν, [b] σὺν μνήμῃ θεοῦ.

§ 8. [c] Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ οἷον ἂν καὶ θέλῃ, [d] ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

§ 9. [e] Κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται. οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἤτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

§ 10. [f] Ἤτοι κυκεὼν, καὶ ἀντεμπλοκὴ, καὶ σκεδασμὸς· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, * πρόνοια. [g] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινὸς, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ * αἶα γίνεσθαι; τί δὲ καὶ ταράσσομαι; [h] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, [i] σέβω καὶ [k] εὐσταθῶ, καὶ θαῤῥῶ [l] τῷ διοικοῦντι.

§ 11. Ὅταν ἀναγκασθῇς [m] ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἱονεὶ διαταραχθῆναι, [n] ταχέως ἐπάνιθι * εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ῥυθμοῦ. ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

§ 12. Εἰ μητρυιάν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἐστιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [o] ἐπάνιθι, καὶ [p] προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

§ 13. Οἷον δὴ, τὸ [q] φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄψων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος, χυλάριόν ἐστι σταφυλίου· καὶ [r] ἡ περιπόρφυρος, τρίχια προβατίου αἱματίῳ κόγχης δεδευμένα· καὶ

[a] L. 5. § 6.
[b] L. 3. § 13. Inf. § 23.
[c] L. 5. § 14. l. 11. § 1.
[d] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.
[e] Sup. § 1. 4.
[f] L. 4. § 27.
* [καὶ] πρ.
[g] L. 2. § 11.
* Iliad. η. v. 99.
[h] L. 7. § 46.
[i] L. 5. § 21. 33.
[k] L. 5. § 18.
[l] Sup. § 5. 9.
[m] L. 1. § 12. l. 11. § 9.
[n] L. 4. § 3. Inf § 12.
* πρὸς Lug. An.
[o] Sup. § 11.
[p] L. 5. § 9. 10.
[q] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. L. 7. § 29, 30.
[r] L. 9. § 34.

[a] L. 4. § 48.
* οἷαι, vel οἷον
[b] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[c] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
* ἐφ' f.
[d] L. 2. § 12. l. 3. § 6.

καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετά τινος σπασμοῦ [a] μυξαρίου ἔκκρισις· * οἷαι δή αὗταί εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν ἅτινά ποτ' ἐστιν. [b] οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, [c] ἀπογυμνοῦν αὐτά, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, * ὑφ' ἧς σεμνύνεται, περιαιρεῖν· [d] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ctos; de coitu, esse intestini frictionem, mucíqe cum convulsione qadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémqe pervadunt, ut qænam eæ sint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, qæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémqe earum intueamur, & tollamus eam, qâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea qis versatur, qæ studio digna videntur. Vide igitur, de Xenocrate ipso Crates qid dixerit.

[e] Sup. § 13.
[f] L. 3. § 9.
[g] L. 5. § 21. l. 12. § 30. 32.
[h] L. 5. § 19.
* ἴσχουσαν f. Inf. § 16.
[i] L. 5. § 21.
[k] Inf. § 42.

§ 14. [e] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνική, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχής, ἢ κατὰ ψιλόν, τὸ πλῆθος ἀνδραπόδων κεκτῆσθαι. [f] ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν [g] καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἁπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [h] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς * ἔχουσαν, καὶ κινούμενον διασώζει, καὶ [i] τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο [k] συνεργεῖ.

§ 14. Eorum qæ vulgus hominum admiratur, pleraqe ad generalissima rerum capita referuntur, qæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qalia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: qæ avtem moderatiores pavlò suspiciunt, ad ea referuntur, qæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. qæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, qæ animâ continentur rationali, non qidem universali illâ, sed qâ artium cultrix, aliâsve solers existit, avt qâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qi animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliqis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit, ut animam in eo statu suam conservet, qo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátqe, & congeneri suo cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

[l] L. 5. § 23. Sup. § 4.
[m] L. 2. § 3. l. 7. § 25.
* -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[n] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[o] L. 5. § 10.
[p] L. 5. § 23.
[q] L. 4. § 43.

§ 15. [l] Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη· [m] ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις, ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται *. ἐν δὴ τούτῳ [n] τῷ ποταμῷ, [o] τί ἄν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, [p] ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ ἔξεστιν; ὥσπερ εἴ τις τι τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [q] τὸ δ' ἤδη ἐξ

§ 15. Qædam fieri properant, qædam fuisse: & illius etiam qod fit, aliqid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunqam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in qo consistere non datur, qorsum qis horum sic præterlabentium qicqam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliqam diligere qis inciperet, cùm ea è conspectu

ctu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusqe, qasi exhalatio nempe qædam à sangvine orta, & ab aëre spiritûs attractio. qale enim qiddam est aërem semel traxisse, mox reddere, qod momentis singulis facimus; tale qiddam est & totam illam respirandi facultatem, qam heri & nudiustertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò havseras.

§ 16. Non est æstimatione multâ dignum, avt perspirari, qod & plantarum est; avt respirare, qod & pecudum & belluarum est; avt à sensibus rerum imagines impressas admittere; avt ab affectibus sigillarium instar impelli; avt gregatim convenire; avt nutriri: hoc enim perinde est atqe alimenti qod est superfluum excernere. ecqid est igitur, qod pretio aliqo dignum sit? num plavsibus excipi? neqaqam. itaqe nec lingvarum strepitu excipi. qid enim sunt aliud vulgi acclamationes, qàm lingvarum strepitus? ità cùm & gloriolam missam feceris, qid tandem supererit pretio dignum? hoc unum, opinor, secundùm conditionis suæ rationem, moveri sistere; sistere, hoc est, ad qod studia reliqa artésqe nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut qicqid producit, ad opus illud aptum sit, ad qod productum est. siqidem hoc vinitor qi vites colit, hoc qi eqos domat, hoc qi canes curat, intendit. qin & puerorum institutiones & disciplinæ ad qid aliud contendunt? istic ergò reperitur qod in pretio sit habendum. atqe hoc bene si habuerit, nihil aliud qod acqiras, opus erit. non tu desines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaqe futurus es, nec tibi sufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim necesse erit invidere, æmulari, eos suspectos habere, qi his privare te possunt, eis struere insidias, qi id*, qod tu tanti æstimas, possident. omnino necesse erit macerari te, ubi horum tibi aliqid defuerit; & de Diis etiam sæpenumero conqeri. at contrà mentem propriam si in veneratione ac honore habueris, & tibi gra-

ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον [a] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ [b] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἑλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, [c] ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ [d] τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῴην ἀποτεχθεὶς ἐκτήσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

§ 16. * Τίμιον, οὔτε τὸ [e] διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· οὔτε [f] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία· οὔτε [g] τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν· οὔτε τὸ [h] νευροσπαστεῖσθαι καθ' ὁρμήν· οὔτε τὸ [i] συναγελάζεσθαι· οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [k] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι· οὐχί. [l] οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [m] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, [n] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον. τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ * ἴσχεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. [o] ἥ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται· ὅ τε φυτουργὸς ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί σπεύδουσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. [p] οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὔτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνα δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι. [q] ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ, σεαυτῷ τε [r] ἀρε-

[a] L. 5. § 33.
[b] L. 2. § 2.
[c] L. 8. § 54.
[d] L. 5. § 4.
* Ὡς τ. ὀ. τ. ὀ. τ. δ. Bas. & Lug.
[e] L. 3. § 1.
[f] L. 8. § 54.
[g] L. 3. § 16.
[h] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[i] L. 9. § 9. 39.
[k] L. 9. § 39.
[l] L. 8. § 52.
[m] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[n] L. 3. § 16. Sup. § 14.
* ἴσχεσθαι Sup. § 14.
[o] L. 5. § 14.
[p] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[q] L. 3. § 9. l. 11. § 1.
[r] L. 8. § 53.

στὸν

στὸν σε ποιήσῃ, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς [a] συνάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τουτέστιν, [b] ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασιν.

§ 17. [c] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, καὶ [d] ὁδῷ [e] δυσεπινοήτῳ προϊοῦσα [f] εὐοδεῖ.

§ 18. Οἷόν ἐστιν, ὃ ποιοῦσιν; τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [g] ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὓς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄψονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περί σου λόγους εὐφήμους ἐποιοῦντο.

§ 19. [h] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [i] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

§ 20. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι [k] κατέδρυψέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ * ἐρραγεὶς, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ἐπίβουλον· καί τοι φυλαττόμεθα, οὐ μέν τοι ὡς ἐχθρὸν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. [l] τοιοῦτόν τοι γενέσθω, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον [m] προσγυμναζομένων. ἔξεστι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲ ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

§ 21. [n] Εἴ τις με ἐλέγξαι, καὶ παραστῆσαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

§ 22. Ἐγὼ * δὲ ἐμαυτοῦ [o] καθῆκον ποιῶ· [p] τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἤτοι

tum id te faciat, & communioni accommodum, & Diis consentientem, dum qæcunqe illi attribuunt ac constituunt, lavdas.

§ 17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur. sed divinius est qiddam, viâqe havd facili apprehensu progrediens, prosperè semper procedit.

§ 18. Qale, qæso, hoc est, qod faciunt homines? eos, qi eodem secum tempore vivunt, lavdare cùm renuant; ipsi à posteris, qi eos nec nôrint unqam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc avtem idem est propè, ac si qis contristaretur, qia homines prisci encomiis eum non sint prosecuti.

§ 19. Noli, siqid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id posse. Sed siqid fuerit, qod possit qisqam, hominísqe sit munus, id te qoq; asseqi posse existimes.

§ 20. Inter exercendum, siqis ungvibus lancinaverit, avt capite alliso plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus; nec offendimur, nec tanqam insidiatorem deinceps suspectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo qantum possumus, sed nec tanqam ab hoste, avt tanqam suspicaces, verùm ità, ut animo pacato declinemus tantûm. eodem planè modo & in reliqa nos vita geramus. nè advertamus illis animum, qæ ab eis, qi nobiscum in vita qasi committuntur, hujusmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra suspicionem ullam avt odium.

§ 21. Si qis convincere me poterit, palámq; mihi facere, qod in re ulla minùs rectè vel sentiã vel me geram, læto lubentíqe animo mutabo. sector enim veritatem, à qa nemo unqam læsus est. læditur verò, qi in errore suo & ignorantia persistit.

§ 22. Ego, qod mei est officii, exeqor. reliqa me nevtiqam solicitum habent. avt

enim

[a] L. 1. § 9.
[b] L. 5. § 8.
[c] L. 9. § 28.
[d] Sup. § 14.
[e] Inf. § 22.
[f] L. 7. § 53. l. 8. § 7.
[g] L. 3. § 10. l. 8. § 44.
[h] L. 12. § 6.
[i] L. 8. § 36. 46.
[k] L. 12. § 16.
* προσραγεὶς An. Lug. ἀῤῥαγεὶς, vel ἐναῤῥαγεὶς, vel ἐνεῤῥαγεὶς f.
[l] L. 4. § 3. Inf. § 26. 27 l. 7. § 22. 38. l. 10. § 6.
[m] L. 10. § 31.
[n] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12.
* τὸ f.
[o] L. 5. § 25. l. 7. § 15. 9.
[p] L. 2. § 7.

enim sunt in anima, avt rationis expertia, avt aberrantia, viæ'qe nescia.

§ 23. Animantibus, adeóq; omnibus in universum rebus ac subjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipse qi sis, magno liberóqe utaris animo. homines verò, cùm rationis sint tecum participes, tanqam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinâ advoces: nec interesse existimes, qamdiu hæc facturꝰ sis. suffecerint enim sic exactæ vel horæ tres.

§ 24. Alexander Macedo, ejusdémqe mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt. vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

§ 25. Cogita tecum, qot intra nostrûm unumqemqe, tam in corpore, qàm & in anima, uno eodémqe temporis momento simul fiant. ità fiet, nè miraculo sit, si plura multa, vel cuncta potiùs qæ fiunt, in hoc uno, qem mundum utiqe vocamus, universo, simul producantur.

§ 26. Si qis te rogaverit, Antonini nomen qomodo scribatur, nunqid cum vocis intensione elementa singula proferres? qid igitur? si irascuntur tibi, num tu vicissim illis succensebis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare perges? proinde & istic pari modo memineris, officium omne qasi numeris qibusdam absolvi: qibus observatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione pensantem, sed rectâ pergentem perficere qod præ manibus est.

§ 27. Crudele qiddam est, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, qæ ad se pertinere sibíqe conducere opinantur. atqi hoc tu illis qodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorsus, cùm peccant, ad ea de qibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inqis, aliter se habet. tu itaqe illos doce, errorémq; illis ostende, sed absqe iracundiâ.

γὰρ [a] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [b] πεπλανημένα, καὶ [c] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

§ 23. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, [d] ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως. τοῖς δὲ ἀνθρώποις, [e] ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. [f] ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ [g] μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

§ 24. [h] Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς ταυτὸ κατέστησαν· [i] ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

§ 25. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν [k] τῷ ἑνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

§ 26. Ἐάν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μήτι [l] κατεντεινόμενος προοίσῃ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ὀργίζωνται, μήτι ἀντοργιῇ; μήτι οὐκ ἐξαριθμήσῃ πράως, προϊὼν ἕκαστον τῶν * γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι [m] πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, [n] μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, [o] περαίνειν ὁδῷ τὸ προκείμενον.

§ 27. * Πῶς ὠμόν ἐστι, [p] μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. καί τοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτῇς ὅτι ἁμαρτάνουσι. φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. οὐκοῦν [q] δίδασκε, καὶ [r] δείκνυε [s] μὴ ἀγανακτῶν.

[a] *L.* 7. § 38.
[b] *L.* 9. § 42.
[c] L. 3. § 15.
[d] *L.* 4. § 13. *l.* 5. § 36.
[e] *L.* 5. § 16. 30.
[f] Sup. § 7. *l.* 9. § 40.
[g] *L.* 9. § 33.
[h] *L.* 3. § 3.
[i] *L.* 4. § 14. *l.* 5. § 32.
[k] *L.* 4. § 40. *L.* 5. § 8.
[l] *L.* 4. § 3.
* πραγμάτων Xyl.
[m] *L.* 3. § 1.
[n] Sup. § 20. Inf. § 21. 30. *l.* 5. § 31.
[o] *L.* 5. § 34.
* Πῶς [οὐκ] ὠμόν, vel ὠμόν πως ἐ.
[p] Inf. § 50. *l.* 7. § 58.
[q] *L.* 11. § 18.
[r] *L.* 10. § 4.
[s] *L.* 11. § 13.

§ 28. Θάνατος [a] ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς [b] ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμητικῆς [c] νευροσπαστείας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [d] τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

§ 29. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [e] τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [f] τὴν ψυχὴν προαπαυδᾷν.

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς, [g] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησαι * οὖν σεαυτὸν [h] ἁπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, σεμνὸν, [i] ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [k] ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [l], οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [m] αἰδοῦ θεοὺς, [n] σῶζε ἀνθρώπους. [o] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις ὁσία, καὶ πράξεις κοινωνικαί. [p] πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρασσομένων εὔτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ * εὔδιον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μειλίχιον, καὶ τὸ [q] ἀκενόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ [r] ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἄν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν, καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς [s] ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως μεμφομένους, [t] μὴ ἀντιμεμφόμενος· καὶ ὡς [u] ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν· καὶ ὡς [x] διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων· καὶ [y] οὐκ ὀνειδιστὴς, οὐ ψοφοδεὴς, οὐχ ὑπόπτης [z], οὐ σοφιστής· καὶ ὡς [a] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [b] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος * μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δίαιταν, μηδὲ τοῦ ὑποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρῄζων· καὶ [c] τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [d] ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ [e] χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς [f] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' [g] οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνῳ.

[a] L. 9. § 21.
[b] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[c] L. 2. § 2.
[d] L. 3. § 3.
[e] L. 1 § 17.
[f] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[g] L. 5 § 16.
* -πν Lug.
[h] L. 7 § 31.
[i] L. 3. § 5.
[k] L. 10. § 8.
[l] L. 5. § 9.
[m] L. 5. 21. 33. l. 7. 31.
[n] L. 5. § 20. 36. l. 7. § 46.
[o] L. 2. § 4. 17.
[p] L. 1. § 16.
* εὔδιον Xyl.
[q] L. 1. § 16.
[r] Ibid.
[s] L. 11. § 13. 18.
[t] Sup. § 24.
[u] L. 1. § 16. l. 10. § 12.
[x] L. 1. § 5.
[y] L 1. § 16.
[z] Ibid.
[a] Ibid.
[b] Ibid.
* μένειν ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. Cas.
[c] Ibid.
[d] Ibid.
[e] Sup. § 21.
[f] L. 1 § 3.
[g] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

§ 28. Mors finem imponit ſenſuum impreſſioni, & affectuum impulſui, & mentis diſcurſui, & obeundo circa carnem miniſterio.

§ 29. Turpe eſt in vitæ tuæ inſtituto, priùs animam tibi deficere, qàm corpus deficiat.

§ 30. Cave nè in mores Cæſareos tranſeas, nè inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaqe ſerva te ſimplicem, bonum, integrum, gravem, ſerium, juſti amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præſtando ſtrenuum. contende, talis ut perſiſtas, qalem facere te philoſophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis eſt vita. fructus unus hic terreſtris vitæ iſtius, diſpoſitio pia, actióqe benefica. Tanqam Antonini diſcipulus, fac qæcunq; facis. imitare conſtantem illius in rebus ritè geſtis tenorem, in cunctis æqabilitatem, pietatem, vultûs ſerenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis ſtudium; útqe nihil omnino prætererit, priuſqam ſedulò conſideráſſet & liqidò perſpexiſſet: útqe tulerit immeritò reprehendentes, nec eos viciſſim redargueerit. ut nihil enixè avt feſtinè moliebatur: ut delationes non admiſerit. ut morum actionúmqe accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticuloſus, non ſuſpicioſus, non ſophiſta. ut pavcis contentus, tecto nempe, ſtrato, veſte, victu, ſervitio: ut laborum amans, iraſci tardus, eodem loci ad veſperam uſqe, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, niſi tempore conſveto, neceſſe habens. adhæc conſtantiam & æqabilitatem in amicitiis colendis. útqe ſententiis ipſius liberè ſe opponentes ſuſtinuerit; gaviſus etiam, ſi qis melius qicqam proferret. deniq; ut citra ſuperſtitionem fuerit religioſus. hæc, inqam, imitare, ut probè conſcio tibi, ſicut illi olim, ſuperveniat hora noviſſima.

§ 31.

§ 31. Expergiſcere, teq; revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, qæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, qo modo illa es intuitus, qæ in ſomniis vidiſti.

§ 32. Ex corpuſculo atqe anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neq; enim res diſtingvere novit. menti verò indifferentia ſunt, qæcunq; non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, qæ circa id qod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

§ 33. Nullus eſt pedi avt manui præter naturam labor, dum pes qod pedis eſt, manus, id qod manus eſt, faciat. pari modo nec homini qâ homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id qod hominis eſt, faciat. ſi avtem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

§ 34. Qantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, paricidæ, tyranni?

§ 35. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis qadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea qicqam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergò, architectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere, qàm hominem ſuæ, qæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

§ 36. Aſia, Evropa, orbis ſunt anguli. mare qodvis orbis guttula; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſeqentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium qidvis, ſicut ſpina, & lutum, qæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergò iſta ab eo qem colis

§ 31. [a] Ἀνάνηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτόν· καὶ [b] ἐξυπνισθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι [c] ὄνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

§ 32. [d] Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεσθαι. [e] τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δέ γε αὐτῆς ἐστιν ἐνεργήματα, [f] ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστιν. καὶ τούτων μέντοι, [g] ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· [h] τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρῳχηκότα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πους * τὸ τοῦ ποδὸς, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. οὕτως οὖν [i] οὐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. [k] εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

§ 34. [l] Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταὶ, κίναιδοι, πατραλοῖαι, τύραννοι.

§ 35. [m] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἧσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; οὐ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [n] ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς.

§ 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [o] γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως [p] βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, [q] στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. [r] πάντα μικρὰ, εὔτρεπτα, [s] ἐναφανιζόμενα· [t] πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται, [u] ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα *, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ [x] τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς [y] ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων [z] ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὗ σέ-

[a] L. 7. § 2.
[b] L. 4. § 46.
[c] L. 2. § 17.
[d] L. 2. § 2. l. 5. § 13.
[e] L. 5. § 20. l. 7. § 58.
[f] L. 5. § 14.
[g] L. 3. § 12, l. 7. § 54.
[h] L. 12. § 1.
* τὰ Lug.
[i] L. 5. § 1.
[k] L. 2. § 17. Sup. § 1.
[l] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.
[m] L. 4. § 31. l. 5. § 1. 32.
[n] L. 11. § 5.
[o] L. 4. § 3. l. 8. § 21.
[p] L. 12. § 32.
[q] L. 2. § 14. l. 3. § 16.
[r] L. 4. § 48.
[s] L. 2. § 12.
[t] L. 2. § 3.
[u] L. 7. § 75. l. 9. § 28. 39.
* -τος f.
[x] L. 3. § 2.
[y] L. 8. § 50.
[z] L. 3. § 2.

βεις, φαντάζου· ἀλλὰ [a] τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

§ 37. [b] Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. [c] πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

§ 38. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [d] τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλῳ ἑξῆς ἐστι τοῦτο, διὰ τὴν τοπικὴν * κόνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ [e] τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

§ 39. [f] Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [g] τούτοις συνάρμοζε σεαυτόν· καὶ [h] οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [i] τούτους φίλει, ἀλλ᾽ ἀληθινῶς.

§ 40. [k] Ὄργανον, ἐργαλεῖον, Σκεῦος πᾶν, εἰ [l] πρὸς ὃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει. καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδών· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων, [m] ἔνδον ἐστι, καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὸ καὶ μᾶλλον [n] αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ καὶ νομίζειν, [o] ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγάγῃς, ἔχει σοι πάντα κατὰ νοῦν· ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

§ 41. [p] Ὅ, τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσῃς αὐτῷ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μέμψασθαί σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [q] ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὲ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν· ἐὰν δὲ [r] μόνα τὰ ἐφ᾽ ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ * κινῶμεν, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, [s] οὔτε θεῷ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον στῆναι στάσιν πολεμίου.

§ 42. [t] Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότως

[a] L. 3 § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
[b] L. 2 § 14. l. 11. § 1.
[c] Inf. § 46. l. 9. § 35.
[d] L. 4. § 40. 45. l. 7. § 9.
* κίν. Xyl. σύννησιν f. l. 4. § 34.
[e] L. 4. § 40.
[f] L. 4. § 23. 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[g] L. 3. § 16. l. 4. § 34.
[h] L. 10. § 36.
[i] L. 7. § 22. 31.
[k] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[l] Sup. 16. l. 5. § 16.
[m] L. 3. § 3. 4, 5, 6. 16.
[n] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[o] L. 9. § 1. 16.
[p] Sup. § 16. l. 9. § 1. l. 12. § 31.
[q] L. 4. § 37.
[r] L. 3. § 6, 7.
* κρινῶμεν.
[s] L. 10. § 1.
[t] L. 4. § 40.

aliena opinari: ſed rerum univerſarum originem tecum perpende.

§ 37. Qi præſentia vidit, cuncta vidit, tum qæ ab æterno fuere, tum qæ in æternum futura ſunt. cuncta enim & cognata ſunt & uniformia.

§ 38. Perpende tecum jugiter rerum omnium, qæ in mundo ſunt, connexionem mutuam, qámqe ad ſe invicem affectionem habeant. ſunt enim omnia qodammodo ſibi invicem implexa, atq; eâ ratione ſibi invicem amica. alterum enim alterius conſeqens eſt, & per connexionem localem, & per conſpirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

§ 39. Qibus deſtinatus es rebus, eis te accommoda; & qibuſcum vivere ſortitus es, homines eos, ídqe veraciter fac diligas.

§ 40. Organum, inſtrumentum, vas qodlibet, ſi id ad qod conditum eſt facit, bene ſe habet. ibi tamen opifex, qi condiderat, jam abiit. at in eis, qæ à natura continentur, intus eſt, ibíq; reſidet, qæ ea condiderat, vis. proinde magìs illam vereri oportet; exiſtimandúmqe tibi, ſi ſecundùm illius voluntatem te habueris degeríſq;, omnia tibi ex animi ſententia ſe habere. ſic avtem & univerſo ex animi ſententia ſui habent ſe ſua.

§ 41. Siqid eorum, qæ extra arbitrium tuum ſunt, bonum malúmve eſſe præſumpſeris, neceſſe erit, ut ubi iſtiuſmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuſes, oderis homines, qi horum alterutrius tibi vel avtores fuerint, vel etiam fore ſuſpicaris. qin & multa iniqè agimus, dum ad iſta contendimus. at ſi ea ſola, qæ arbitrii ſunt noſtri, bona maláqe cenſuerimus, nulla jam ſupererit ampliùs cavſſa, avt Deum incuſandi, avt inimicitias adversùs hominem qenqam gerendi.

§ 42. Ad unum eundémqe effectum operã conferunt univerſi ſuam, alii ſcientes

ac

ac intelligentes, alii effectionis inscii. qo modo dormientes qoq; Heraclitus, opinor, operarios esse dixit, & ad ea qæ in mundo aguntur, operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qi qiritatur, & qi in adversum nititur, & qi ea qæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, qorum in numerum te referas. siqidem rector ille universi omnino te probè utetur, téqe in operariorum operásq; mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejusmodi sis, qalis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

§ 43. Nunqid Sol pluviæ munus ambit, avt telluris Æsculapius? qid sidera ipsa, nonne diversa qamvis sint, ad unum tamen idémq; efficiendum operas mutuas conferunt?

§ 44. Siqid de me eísq; qæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omnino bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut avtem malè mihi facerent, ecqid eos impelleret? ecqid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, indè accederet? qod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt; qibus & mea cum consecutione necessaria cohæreât, amplecti hæc debeo eísq; acqiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, qod tamen impium est credere, qorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, qæ facimus singuli, tanqam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeamus: at si de nulla re, inqam, nostra consilia ineunt; qidni egomet mihi consulam? mihi avtem deliberatio competit, de eo qod conducat mihi. conducit verò unicuiqe, qod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis est: civitas & patria, qâ Antoninus, Roma; qâ homo, mundus. hisce civitatibus qæ utilia, & mihi sunt bona.

καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως *. ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· [a] ἐκ περιουσίας δὲ [b] καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ [c] τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος. λοιπὸν οὖν σύνες εἰς τίνας ἑαυτὸν κατατάσσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [d] ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδέξεταί σε εἰς μέρος τι [e] τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένῃ, οἷος ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ δράματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

§ 43. [f] Μήτι ὁ ἥλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτι ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἄστρων ἕκαστον, οὐχὶ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς τ' αὐτόν;

§ 44. [h] Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβουλεύσαντο· [i] ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· [k] κακοποιῆσαι δέ με διὰ τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾷν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὗ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγίνετο; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς [l] κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα, [m] ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, [n] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δέ ἐστι σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος. [o] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτική· [p] πόλις καὶ [q] πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ, μοι [r] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. [s] τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστί μοι ἀγαθά.

* -σήτως f.
[a] L. 7. § 56.
[b] L. 8. § 35. l. 10. § 28.
[c] L. 9. § 42.
[d] Sup. § 1. 5.
[e] Sup. § 14. l. 7. § 19.
[f] L. 4. § 27.
[g] L. 9. § 9.
[h] L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28.
[i] L. 2. § 11.
[k] Sup. § 14.
[l] L. 5. § 8.
[m] L. 3. § 16.
[n] L. 9. § 28.
[o] Sup. § 16. 40.
[p] L. 2. § 16. l. 3. § 11.
[q] L. 12. § 1.
[r] L. 2. § 5.
[s] L. 4. § 23. l. 5. § 23.

§ 45.

[a] L. 5. § 8.
* καὶ f.
[b] L. 2. § 9.

§ 45. [a] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἤρκει τοῦτο· ἀλλ' ἔτι ἐκεῖνο, ὡς ἐπίπαν ὄψει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ * ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [b] κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

* Ὥσπερ Lug. Ὅπερ Xyl.
[c] L. 2. § 14. Sup. 37.
[d] L. 7. § 1. l. 9. § 28.

§ 46. * Ὅπερ προσίσταταί σοι τὰ ἀμφὶ τῷ θεάτρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [c] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς, προσκορῆ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν. [d] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. μέχρι τίνος οὖν;

[e] L. 3. § 3. l. 4. § 48.
[f] L. 7. § 19.
[g] L. 10. § 9.
[h] Inf. § 56.
[i] L. 7. § 23.
[k] L. 4. § 33.
[l] L. 2. § 17. l. 4. § 33.
[m] L. 3. § 16.
[n] L. 3. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

§ 47. Ἐννόει συνεχῶς [e] παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεῶτας. ὥστε κατιέναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος. μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φῦλα. ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ [f] σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, [g] αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταὶ, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. περὶ πάντων τούτων ἐννόει, ὅτι [h] πάλαι κεῖνται. τί οὖν τοῦτο [i] δεινὸν αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [k] μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [l] ἓν ὧδε πολλοῦ ἄξιον, τὸ [m] μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [n] εὐμενῆ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις διαβιοῦν.

[o] L. 5. § 31.
[p] L. 1. § 2.
[q] L. 1. § 3. 14.
[r] L. 3. § 13.

§ 48. Ὅταν εὐφρᾶναι σεαυτὸν θέλῃς, [o] ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων. οἷον, τοῦ μὲν, τὸ δραστήριον· τοῦ δὲ [p] τὸ αἰδῆμον· τοῦ δὲ τὸ [q] εὐμετάδοτον· ἄλλου δὲ ἄλλό τι. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε συμπίπτοντα. διὸ καὶ [r] πρόχειρα αὐτὰ ἑκτέον.

§ 45. Quæcunq; unicuiq; contingunt, universo conducunt. hoc sufficere poterat. sed & illud adjiciatur, qod in universum observatione habitâ deprehendes, qicqid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in sensu communi nunc sumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

§ 46. Qemadmodum afficere te solent ea qæ in theatro locísq; ejusmodi repræsentantur, ut eadem semper uniformiter exhibita, spectandi satietatem pariant: eodem modo & in vita tota sis affectus. universa enim sunt sursum deorsum eadem, & ex eisdem. qousq; igitur ?

§ 47. Istud jugiter cogita, omnis generis, omniúmq; tam studiorum, qàm & nationum, homines, mortem obiisse. descende hoc modo usq; ad Philistionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias classes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, qò tot oratores diserti, tot philosophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroes prisci; tot hos secuti imperatores, tyranni: Evdoxus insuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, sublimia, industria, versuta, arrogantia ingenia: ipsi vitæ hujusce caducæ & in diecülam durantis subsannatores, qalis Menippus, illiúsqe similes. hos omnes jam olim occubuisse memineris. at ecqid indè illis mali? ecqid & illis, qorum nè nomina qidem supersunt? unicum ergò istîc est, qod sit plurimi faciendum, ut veritatem justitiámq; colens ipse, cum mendacibus injustísq; benevolè degas.

§ 48. Oblectare te siqando libuerit, virtutes eorum, qi tecum vivunt, cogita; hujus industriam, illius modestiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliqam. nihil enim animum oblectat magìs, qàm virtutum imagines in moribus eorum qi unâ degunt nobiscum exerentes se, &, qàm fieri potest confertissimè, mentis oculis se ingerentes. in promptu itaq; esto tibi istiusmodi.

§ 49. Nunqid qòd tot pondo, non avtem trecentorum sis, ægrè fers? nec itaqe, qòd tot annos, non avtem plures, victurus sis, ægrè feras. Sicut enim staturæ, sic & temporis, qantum assignatum est tibi, tanto contentus sis oportet.

§ 50. Aliis qæ justa sunt, persvadere annitamur. Sed invitis etiam facito, qod justitiæ ratio exegerit. qòd siqis vi adhibitâ obstiterit tibi, tu ad æqanimitatem & tranqillitatem te transfer, eóq; qod obstat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, qòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, qod fieri non potest. qid ergò? conatum istiusmodi. hunc avtem asseqeris, etiamsi ea qæ conatus fueras, non fiant.

§ 51. In actione aliena ambitiosus bonum suum situm opinatur: in passione sua voluptuarius: in actione sua vir prudens.

§ 52. Licèt de re hac vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neqe enim habent in se res ipsæ vim ullam judicia nostra eliciendi.

§ 53 Assvesce eis qæ ab alio dicuntur animum sedulò adhibere, & qantum poteris dicentis animo penitus interesse.

§ 54. Qod examini non conducit, nec api conducit.

§ 55. Si gubernatori nautæ, medico ægroti maledicerent, ecqem alium avscultarent? avt qo modo exeqerentur illi, qod navigantibus salutem pareret, ægrotantibus sanitatem?

§ 56. Qàm multi eorum, qibuscum in mundum intraveram, ex eodem jam excesserunt?

§ 57. Avrigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morsis, aqa formidabilis: contrà pueris pila pulcrum qid. qare igitur cuiqam succenses? an minùs

§ 49 Μήτι δυσχεραίνεις, ὅτι * τοσῶν δέ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὴ καὶ ὅτι μέχρι * τοσῶν δὲ ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος. [a] ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας, ὅσον ἀφωρισταί σοι στέργεις, οὕτως καὶ [b] ἐπὶ τοῦ χρόνου.

§ 50. [c] Πειρῶ μὲν πείθειν αὐτούς. [d] πρᾶττε δὲ καὶ τῶν ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. ἐὰν μέντοι βίᾳ τις προσχρώμενος ἐνίστηται, [e] μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο ὅτι [f] μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὥρμας, * ὅτι καὶ [g] τῶν ἀδυνάτων οὐκ * ὠρέγου. τίνος οὖν; τῆς * τοίας δέ τινος ὁρμῆς. τούτου δὲ τυγχάνεις, * ἐφ' οἷς προήχθημεν *, ταῦτα * γίνεται.

§ 51. [h] Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, [i] ἰδίαν πεῖσιν· [k] ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

§ 52. [l] Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· [m] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

§ 53. [n] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς * τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ * γίνεσθαι [o] ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

§ 54. [p] Τὸ τῷ σμήνει μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα * οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα * οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ ἂν προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοίη, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

§ 56. [q] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. [r] τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι

* ποσῶν δέ τινῶν
* τοσῶν δὲ
[a] L. 8. § 7.
[b] L. 2. § 4.
[c] L. 3. § 11.
[d] L. 11. § 9.
[e] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[f] L. 5. § 20.
* καὶ ὅτι
[g] L. 5. § 17.
* ὠρέγου
* τοιᾶσδέ τινος
* [εἰ] ἐφ' Xyl. [κἂν] ἐφ' f.
* -θῃς f.
* [μὴ] γ. vel -τ' [οὐ] γ.
[h] L. 2. § 7.
[i] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[k] L. 5. § 15. 34, 35. l. 9. § 16.
[l] L. 5. § 2. l. 7. § 2. 14.
[m] L. 5. § 19.
[n] L. 7. § 4. 30.
* τῷ vel -όμενον
[o] L. 10. § 8.
[p] L. 5. § 22.
* -νῶντα Cant.
* οντα Cant.
[q] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[r] Sup. 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοδήκτῳ;

[a] L. 2. § 9.
[b] L. 5. § 8.

§ 58. [a] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. [b] παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδέν σοι συμβήσεται.

[c] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27.
[d] L. 10. § 19.
[e] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[f] Sup. § 56.

§ 59. [c] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ [d] δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν· ὡς [e] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [f] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

posse putas mentis errorem, qàm apud arqatum bilem, apud lymphaticum virus?

§ 58. Qo minùs secundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coegerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

§ 59. Perpende tecum, qales sint qibus placere cupis, & qarum rerum potiundi cavsâ id velis, qibúsqe officiis ista demerearis. item qàm citò ævum omnia condet, qótq; etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΙ΄ΟΝ ζ΄

[a] Inf. § 58.

ΤΙ' ἐστι κακία; τοῦτ' ἔστιν, [a] ὃ πολλάκις εἶδες· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχε, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες. [b] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [c] ὧν μεσταὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι· ὧν νῦν μεσταὶ αἱ πόλεις, καὶ οἰκίαι· [d] οὐδὲν καινόν· [e] πάντα * καὶ συνήθη [f] ὀλιγοχρόνια.

[b] L. 2. § 14. l. 6. § 17. 46.
[c] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[d] L. 8. § 6.
[e] L. 6. § 37.
* συνήθη καὶ.
[f] L. 5. § 11. Inf. § 23. l. 12. § 24.
[g] L. 8. § 1.
* ἃς f.
[h] L. 6. § 52.
[i] L. 5. § 19.
[k] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 6. § 31.
[n] L. 12. § 29.

§ 2. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλαι αὐτοῖς [g] φαντασίαι σβεσθῶσιν; * ὡς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοί ἐστι· [h] δύναμαι, περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; [i] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο μάθε, καὶ [k] ὀρθὸς εἶ. [l] ἀναβιῶναί σοι ἔξεστιν· [m] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἑώρας· [n] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

[o] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[p] L. 4. § 3.
[q] L. 5. § 33.
* -μενάς,
[r] L. 11. § 22.
[s] L. 2. § 2.
[t] L. 4. § 25. l. 8. § 5. 43.

§ 3. [o] Πομπῆς κενοσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [p] διαδορατισμοί, [q] κυνιδίοις ὀστάριον ἐῤῥιμμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς *, μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀχθοφορίαι, [r] μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαί, [s] σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα. χρὴ οὖν ἐν τούτοις [t] εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ φρυαττόμενον ἐστάναι. παρακολουθεῖν

LIBER VII.

QId est vitiositas? hoc, qod sæpe vidisti. in omni casu occurrat idem, hoc est qod sæpe vidi. omnino sursum deorsum eadem deprehendes, qibus refertæ sunt historiæ priscæ, mediæ, præsentes; qibus civitates atq; familiæ scatent. nihil est novi. consveta & caduca sunt omnia.

§ 2. Dogmata in te aboleri qo modo poterunt, nisi cogitationes bis congruæ extingvantur? qas resuscitare tibi, qoties libuerit, licet. possum de re ista, qod oportet, opinari. Si possum, qid perturbatur mihi animus? nihil qicqam ad mentem faciunt, qæ extra mentem sunt sita. hoc modo sis affectus, & rectus consistis. reviviscere tibi licet. res ipsas intuere prout priùs vidisti. hoc est enim reviviscere.

§ 3. Pompæ studium inane, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum osficulum, offula in piscinam immissa, formicarum ærumnæ & bajulationes, musculorum perteritorum discursus, sigillaria verticillis cita. hoc genus sunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmqe consistere par est, non autem insolescere: intel-
ligere

ligere nihilominus, tanti qemqe esse, qanti illud est in qo studium posuerit.

§ 4. In sermone, eis qæ dicuntur; in conatu omni, eis qæ fiunt animum advertere oportet: & in altero qidem, qid designetur; in altero verò, qorsum referatur, considerandum.

§ 5. Sufficítne ad istud mens mea, necne? si sufficit, eâ tanqam instrumento ab universi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor, si non sufficit, avt opus illi concedo, qi me meliùs id efficere potest, nisi aliter ad officium meum pertinuerit; vel qod possum facio, eo adscito qi mentis meæ operâ usus id possit, qod ad societatem humanam est hoc ipso tempore tempestivum ac utile. qicqid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas est, qod est societati utile & congruum.

§ 6. Qàm multi qi celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc sunt traditi? qàm multi etiam eorum, qi istos celebraverant, jam olim penitus aboliti sunt?

§ 7. Avxilii ne te pudeat. hoc est enim tibi propositum, ut qod est muneris tui facias, qomodo militi in dimicatione murali. qid ergò, si ad propugnaculum ascendere solus, qia clavdus es, neqeas, ab altero verò adjutus possis?

§ 8. De futuris solicitus ne sis. accedes enim ad ea, si ità necesse fuerit, ratione instructus eâdem, qâ nunc ad præsentia uteris.

§ 9. Omnia sunt sibi invicem implexa, & vinculo qodam sacro sibi invicem sic devincta, ut nihil alterum ab altero sit alienum. coordinantur enim simul, eundemq; mundum cohonestant. etenim & mundus unus, & Deus unus est in omnibus, & materia una, & lex una; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis; & veritas una: siqidem

μέν τοι, ὅτι [a] τοσέτε ἄξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσε ἄξια ἐστι ταῦτα περὶ ἃ ἐσπέδακεν.

§ 4. [b] Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολεθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν γινομένοις. καὶ [*] ἐπὶ μὲν τῆ ἑτέρε, εὐθὺς ὁρᾷν, [c] ἐπὶ τίνα σκόπον ἡ ἀναφορά. ἐπὶ δὲ τῆ ἑτέρε, παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαινόμενον.

§ 5. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά με πρὸς τῦτο, ἢ ἔ; εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χρῶμαι αὐτῆ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τῦ ἔργε τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλως τῦτο μὴ καθήκῃ· ἢ πράσσω ὡς δύναμαι; [d] προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ προσχρῆσιν τῦ ἐμῦ ἡγεμονικῦ ποιῆσαι [e] τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. [f] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρὴ συντείνειν, [g] εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοστον.

§ 6. [h] Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθῃ παραδέδονται; ὅσοι δὲ τύτες ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδών;

§ 7. [i] Μὴ αἰσχύνε βοηθέμενος· πρόκειταί γάρ σοι ἐνεργεῖν [k] τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ· τί ἦν ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

§ 8. [l] Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. [m] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δεήσῃ, [n] φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾷ.

§ 9. [o] Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται. καὶ ἡ σύνδεσις ἱερά, καὶ σχεδόν τι [p] ὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [q] συγκατατέτακται γὰρ, καὶ [r] συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. [s] κόσμος τε γὰρ εἷς διὰ ἁπάντων, καὶ Θεὸς εἷς διὰ πάντων, καὶ ὐσία μία, καὶ [t] νόμος εἷς, [u] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [x] ἀλήθεια μία. εἴγε

[a] L. 5. § 16.
[b] Inf. § 30. l. 6. § 53.
[*] *Vide Not.*
[c] L. 2. § 16.
[d] Inf. § 7.
[e] Inf. 54, 55.
[f] L. 8. § 2. l. 9. § 23.
[g] L. 4. § 12.
[h] L. 3. § 3. 10.
[i] Sup. § 5. l. 10. § 12.
[k] L. 10. § 25.
[l] L. 8. § 36. l. 12. § 1. 3.
[m] Inf. § 46.
[n] L. 12. § 9.
[o] L. 6. § 38.
[p] L. 9. § 1.
[q] L. 5. § 8.
[r] L. 4. § 23. Inf. § 48.
[s] L. 4. § 40.
[t] L. 2. § 16.
[u] L. 4. § 4.
[x] L. 9. § 1.

καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

§ 10. [a] Πᾶν τὸ ἔνυλον, ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον, [b] εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ [c] παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

§ 11. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [d] κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

§ 12. [e] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

§ 13. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον [f] ἐν διεστῶσι τὰ λογικὰ, [g] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. μᾶλλον δέ σοι ἡ τούτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [h] μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου [i] μέρος εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταληπτικῶς * [k] εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς, οὔπω ὡς [l] αὑτὸν εὖ ποιῶν.

§ 14. Ὃ θέλει, ἔξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς * προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. [m] ἐκεῖνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα. [n] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκὸς, οὔπω βέβλαμμαι. [o] ἔξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

§ 15. [p] Ὅτι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [q] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [r] ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, * ὅ, τις ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

§ 16. [s] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ *. οἷον, λέγω, οὐ φοβεῖ * ἑαυτὸ * εἰς ἐπιθυμίαν. εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς [t] οὐ τρέψει εἰς τοιαύτας τροπάς. [u] τὸ σωμάτιον, μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ

[a] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[b] L. 4. § 14.
[c] Sup. § 5.
[d] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[e] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[f] L. 9. § 9.
[g] L. 2. § 1.
[h] L. 8. § 7. l. 10. § 6.
[i] L. 2. § 3, 4.
* -ληκτικως L. 9 § 42
[k] L. 8 § 26.
[l] Inf. § 74. l. 11. § 4.
* προσπεπτώσ. Lug. An.
[m] Inf. § 16. 33. l. 8. § 28.
[n] L. 4 § 7. l. 6. § 8.
[o] L. 6. § 52.
[p] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2. 22. l. 12 § 1.
[q] L. 8. § 5.
[r] L. 4 § 20.
* ὅ, τι ἂν τις π.
[s] L. 5. § 19. l. 8. § 29. 40.
* -χλεῖ;
* -βεῖ;
* [οὐ λυπεῖ;] εἰς ἐπ. [οὐ κινεῖ;] Boot. [οὐκ ἄγει] εἰς ἐπιθυμίαν Salm.
[t] L. 5 § 26.
[u] Inf § 33. l. 8. § 28.

& perfectio una animantium sibi invicem congenerũ, ejusdémq; rationis participum.

§ 10. Materiale omne, in universi substantiam qàm celerrimè evanescit: cavssale omne, in universi rationem non minùs citò resorbetur; memoria denique rei cujusq; pari celeritate in ævo qasi defossæ sepelitur.

§ 11. Animali ratione prædito eadem actio est, & secundùm naturam, & secundùm rationem.

§ 12. Avt rectus, avt erectus sis.

§ 13. Qomodo se habent in continuis corporis membra, eodem se habent in dissitis qæ ratione sunt prodita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata sunt utraqe. consideratio hæc animum tuum magìs attinget, si te freqenter sic allocutus fueris, Membrum sum ego compagis isti9 qæ ex ratione præditis componitur. sin partẽ duntaxat esse te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipsum benefacere per se nondũ oblectat te: adhuc tanqam qod fieri deceat tantùm facis, nondũ perinde acsi tibi ipsi benefacias.

§ 14. Qicqid voluerit, eis extrinsecùs accidat, qæ casibus istiusmodi affici possunt. ipsa enim, qæ affecta sunt, conqerantur, si velint. ipse nisi malum censuero id qod contingit, nondum sum læsus. in me avtem situm est, nihil tale opinari.

§ 15. Qicqid vel fecerit vel dixerit qisqam, probum esse me oportet. havd aliter, qàm si avrum avt smaragdus avt purpura ità jugiter diceret, Qicqid fecerit dixerítve qisqam, smaragdum esse me oportet, nitorémqe meum retinere.

§ 16. Mens an non ipsa perturbat se? verbi gratiâ, an non ipsa in formidinem, in mœstitiam impellit se? alius qis si terrefacere eam avt contristari possit, faciat. in ipsius voluntate situm est, ut nè ad motus istiusmodi opinando se commoveat. corpusculum nè qid patiatur, sibi

curæ

curæ habeat, si possit; & qando patitur qicqam, conqeratur. animula verò, qæ timet, qæ dolet, qæ super his omnino aliqid opinatur, nihil horum patietur, nisi si eam ipse in judicium istiusmodi demiseris. nullius rei alterius per se indiga est mens, nisi ipsa sibi indigentiam creaverit. eademqe ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, nisi ipsa se perturbaverit avt impediverit.

§ 17. Felicitas est bonus genius, sive mens bona. qid igitur facis hic, ô phantasia? facesse hinc, per deos, utì accessisti: nihil enim opus te habeo. more antiqo accessisti. nec succenseo tibi tamen. facesse tantùm.

§ 18. Cur mutationem qis metuat? ecqid enim fieri potest absqe mutatione? ecqid avtem avt gratius avt familiarius universi naturæ? ipse num balneo uti poteris, ni ligna mutationem subeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunqid aliud utile qicqam perfici, nisi interveniente mutatione? an non vides simile qiddam esse & mutationem tui, nec universi naturæ minùs necessarium?

§ 19. Per mundi substantiam, tanqam per torrentem, corpora transeunt universa, ipsa universo, prout membra sibi invicem nostra, coalita & eidem cooperantia. qot Chrysippos, qot Socrates, qot Epictetos jam dudum absorpsit ævum istud? idem tibi de qovis tum homine, tum re succurrat.

§ 20. Hoc unum me solicitum habet, neqid ipse faciam, qod hominis conditio vel minùs velit, vel secus velit, vel nunc nolit.

§ 21. Instat tempus, qo tu omnium oblitus eris; instat, & qo omnes tui.

§ 22. Hominis est, etiam eos qi offendunt diligere. hoc fiet, si unà succurrat tibi, tum esse tibi cognatos, tum insciós invitósq; peccare: adhæc, pavlò pòst

μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἴ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων ὅλως ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ· * οὐ γὰρ ἄξεις * αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. [a] ἀπροσδεές ἐστιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονικόν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἔνδειαν ποιῇ. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ [b] ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ καὶ ἐμποδίζῃ.

§ 17. [c] Εὐδαιμονία ἐστὶ, [d] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν *. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, [e] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, * πρὸς θεῶν σοι, ὡς ἦλθες· οὐ γὰρ χρῄζω σου. ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. οὐκ ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

§ 18. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; [f] τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [g] τί δαὶ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δὲ τί τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὅμοιόν ἐστι, καὶ ὁμοίως [h] ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὅλων φύσει;

§ 19. [i] Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, [k] τῷ ὅλῳ συμφυῆ καὶ συνεργὰ, ὡς [l] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [m] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν; τὸ δ' αὐτὸ καὶ [n] ἐπὶ παντὸς οὑτινοσοῦν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

§ 20. [o] Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ, μήτι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ [p] ὃ νῦν οὐ θέλει.

§ 21. [q] Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη. ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

§ 22. [r] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ [s] συγγενεῖς, καὶ [t] δι' ἄγνοιαν, καὶ [u] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ ὡς [x] μετ' ὀλί-

* εἰ οὐκ ἄξεις, vel παράξεις, αὐτὸ Salm.
* αὐτῷ Xyl.
[a] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[b] L. 5. § 20.
[c] L. 5. § 36.
[d] L. 10. § 13.
* -θόν [ἡγεμονικόν.]
[e] Inf. § 29.
* [πρὸς] τ. θ. σὺ Lug. An.
[f] L 4. § 3. 40. Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9 § 19.
[g] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[h] L. 2. § 3.
[i] Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. & l. 9. § 29.
[k] L. 6. § 41.
[l] L. 2. § 1. Sup. § 13.
[m] L 4. § 48.
[n] L. 4. § 50.
[o] L. 2. § 7. l. 6. § 22. l. 8. § 1.
[p] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[q] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[r] Inf. § 26. l. 8. § 8. 26. l. 9. § 27.
[s] L. 2. § 1. l 3. 4 11.
[t] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[u] Inf. § 63. l. 4. § 3.
[x] L. 4. § 3.

γον ἀμφότεροι τεθνήξετε, καὶ περὶ πάντων, ὅτι [a] οὐκ ἔβλαψέ σε [b] οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σε χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

§ 23. [c] Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, [d] ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ, εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλό τι· [e] ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. [f] δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ· ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

§ 24. [g] Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν [h] πολλάκις * ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, * ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ * ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, [i] τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;

§ 25. [k] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, [l] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

§ 26. Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σὲ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [m] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, [n] ἐλεήσεις αὐτὸν, καὶ [o] οὔτε θαυμάσεις, [p] οὔτε ὀργισθήσῃ. [q] ἤτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἔτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. [r] δεῖ οὖν συγγινώσκειν. [s] εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾷον [t] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

§ 27. [u] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν, ἅμα μέντοι φυλάσσου, μὴ διὰ * τοῦ οὕτως [x] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσῃς ἐκτιμᾶν αὐτὰ ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ ταραχθήσεσθαι.

utrosqe vestrûm morti concessuros: præ omnibus deniqe, nihil eos te læsisse. neq; enim mentem tuam deteriorem facere possunt, qàm priùs fuerat.

§ 23. Universi natura ex communi rerum omnium materia, tanqam è cera, nunc equuleum effingit; qem mox denuo diffingit, ejusdémq; materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud qidpiam. horum avtem qodlibet ad breve temporis spatium subsistit. istis avtem, sicut arcæ, dissolvi nihilo magis molestum est, qàm compingi primò fuerat.

§ 24. Torvitas vultûs est valde præter naturam. ubi ei sæpiùs assveverit qis, immori solet; vultúsq; decor itâ indè extingvitur, ut dènuo reaccendi omnino neqeat. ex hoc ipso avtem intelligas licèt esse præter rationem. Siqidem enim ità vultum qis obfirmaverit, ut peccati sensus omnis avfugerit, qorsum homo sic affectus vitam protrahat ampliùs?

§ 25. Quæcunqe vides, universa mox est mutatura universi rectrix natura, aliáqe ex eorum materia effectura, & ex horum rursus alia, ut mundus perpetim renovetur.

§ 26. Cùm adversùs te qicqid peccaverit qis, considera statim, qid bonum malúmve esse ratus id egerit. hoc enim perspecto, misereberis illius, nec avt miraberis, avt succensebis. forsan enim vel idem illud, qod ille, vel aliud qidpiam ejusmodi, ipse pariter cum illo bonum esse opinaris. hoc si fuerit, & illi te ignoscere oportet. sin ejusmodi nec bona nec mala censueris, ex errore animi delinqentê æqanimiter feras.

§ 27. Nam tam qæ desunt tibi, qàm qæ adsunt, cogita. ex his avtem selige qæ gratissima sunt tibi, qo repetes tecum qanto cum studio ea, ni jam adessent, tibi reqireres. cave tamen interim, nè, dum istis lubenter acqiescis, eo in pretio habere assvescas te, ut siqando deesse contigerit, turberis.

[a] L. 2. § 1.
[b] L. 9. § 38.
[c] Sup. § 18. Inf. § 25. L. 4. § 36.
[d] L. 6. § 1.
[e] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[f] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.
[g] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60. 65.
[h] L. 11. § 18.
* γίγνηται] ἐναποθνήσκει, καὶ τὸ πρ᾽ τελ᾽ ἀ. Boot.
* εἰ Mer.
* -τοῦ [μὴ] ἁ᾽ Mer.
[i] L. 9. § 2. l. 10. § 8.
[k] Sup. § 23.
[l] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.
[m] L. 6. § 27. l. 8 § 14. l. 11. § 18.
[n] L. 2. § 13.
[o] L. 8. § 14.
[p] L. 5. § 28.
[q] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[r] L. 1. § 15
[s] L. 2. § 1.
[t] L. 11. § 13. Inf. § 52. 63.
[u] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32. 36.
* τὸ Lug. An.
[x] L. 5. § 9.

§ 28. In temet convolutus esto. mens etenim rationalis ità est naturâ comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranqillitatem.

§ 29. Imaginationes absterge: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, qicqid vel tibi, vel alii cuiqam contingit. rem subjectam qámqe divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. qod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinqe.

§ 30. Eis qæ dicuntur, animum simul intende: in ea qæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

§ 31. Exorna te simplicitate, modestiâ, affectu adversùs res medias indifferenti. genus humanum dilige. Deo obseqere.

--certâ, inqit ille, decurrunt omnia lege. qid verò si elementa sola? meminisse suffecerit, lege certâ pleraq; ferri, avt pavcis saltem duntaxat exceptis.

§ 32. Mortem qod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio, vel translatio.

§ 33. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranqillitatem servat suam; nec deterior qicqam indè fit pars animi princeps. corporis verò membra, qæ dolore sunt afflicta, ipsa si qid possunt, de eo statuant.

§ 34. Qod ad gloriam, animos eorum, à qibus ea expetitur, considera, qales existant, & qalia tum fugiant, tum & sectentur. illud itē dispice. sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut antegressa à succedentibus qàm celerrimè abscondātur.

§ 35. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, qiq; & tempus omne, & substantiam omnem contempletur; nunqid huic magnum qiddam putas posse

§ 28. [a] Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ. [b] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο [c] γαλήνην ἔχοντι.

§ 29 [d] Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. [e] στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. [f] περίγραψον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. [g] γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. [h] δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ αἰτιῶδες καὶ ὑλικόν. [i] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [k] τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν, ἐκεῖ καταλιπεῖν, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

§ 30. [l] Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [m] εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

§ 31. [n] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ· [o] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος· [p] ἀκολούθησον θεῷ· -ἐκεῖνος μέν φησιν, ὅτι [q] πάντα νομιστί. * ἔτι εἰ * δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει, ἢ * δηλίαν ὀλίγα.

§ 32. Περὶ θανάτου· * εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [r] ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις.

§ 33. Περὶ πόνου· [s] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ [t] ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατ' * ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ [u] οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν· * τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

§ 34. Περὶ δόξης· [y] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσι, οἷα δὲ διώκουσι. καὶ ὅτι [z] ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφερόμεναι κρύπτουσι τὰ πρότερα· οὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

§ 35. Πλατωνικόν· [a] * ᾧ οὖν ὑπάρχει διάνοια * μεγαλοπρεπὴς *, καὶ [b] θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, * ἆρα οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν

[a] L.4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48. [b] L. 5. § 14. l. 6. § 51. [c] L. 2. § 4. l. 8. § 28. [d] Sup. § 17. l. 9. § 7. [e] L. 2. § 2. [f] L. 3. § 12. l. 6. § 32. [g] L. 4. § 19. l. 6. § 3. l. 8. § 46. [h] L. 4. § 21. [i] L. 2. § 11. [k] L. 9. § 20. 38. [l] Sup. § 4. [m] L. 6. § 3. [n] L. 4. § 26. l. 11. § 15. [o] L. 3. § 9. l. 6. § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16. [p] L. 10. § 11. l. 12. § 27. 31. [q] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 6. § 33.

* τί δαὶ εἰ μόνα Mer. ἔτι [μᾶλλον] εἰ δαίμονα Boot.
* δαιμόνια Xyl.
* ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.
* ἢ. Xyl. Mer.

[r] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf § 49. l. 8. § 25. 58. l. 10. § 7. [s] L. 10. § 3. [t] L. 5. § 2. Inf. 68.

* ὑπόλ.

[u] Inf. § 64. L. 4. § 7. [x] Sup. § 15. [y] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18. 27. [z] Sup. § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33. [a] Plato polit. l. 6.

* ᾯ οὖν * -νοία * πρέπεια

[b] L. 4. § 48. 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17.

* οἴόν τε οἴει.

[a] L. 6. § 47.
[b] Arrian. l. 4. c. 6.
* εὖ μὲν πρ. vel πρ. μ. εὖ
[c] Evripid. Belleroph. L 11 § 6.
[d] L. 6. § 20. 22.
[e] Evripid. Hypsipyl.
[f] L. 11. § 34.
* τὸν Plut.
[g] L. 11. § 6.
* ἐμοῦ Lug.
[h] L 6. § 4. l. 12. § 5.
[i] Aristoph. Acharn.
[k] L. 5. § 36.
[l] Inf. § 69.
[m] Plato Apolog.
[n] L. 3. § 6, 7. l. 6. § 2.
[o] Plato ibid.
[p] Plato Gorg.
* ἢ τοῦ
* εὐκλεὲς

εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. οὐκοῦν καὶ [a] θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

§ 36. Ἀντισθενικόν. [b] βασιλικὸν, * μὲν εὖ πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν.

§ 37. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δὲ ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

§ 38. [c] Τοῖς πράγμασιν γὰρ [d] οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών.
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

§ 39. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάρματα δοίης.

§ 40. [e] Βίον [f] θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.
Καὶ * τὸ μὲν εἶναι, * τὸ δὲ μή.

§ 41. [g] Εἰ δ' ἠμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' * ἐμὼ,
[h] Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο. (δίκαιον.

§ 42. [i] Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ

§ 43 [k] Μὴ συνεπιθρηνεῖν, [l] μὴ σφύζειν.

§ 44. Πλατωνικά. [m] Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν, ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' οὐκ [n] ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

§ 45. [o] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἄν τις αὑτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

§ 46. [p] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν, * ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, * ἐατέον ἐστὶ, καὶ

videri hominis vitam? Fieri, inqit, non poteſt. Neqe mortem igitur grave qid reputabit. Minimè veró.

§ 36 Antiſthenis illud. Malè avdire, cùm benefacias, regium eſt.

§ 37. Indignum eſt, vultum animo obſeqentem, pro ejus imperio conformare & componere ſemet; ipſum avtem animum ad ſuiipſius arbitrium non conformari & componi.

§ 38. *Nam nevtiqam hominem rebus iraſci decet!*
Nil qippe curant ipſæ.

§ 39. *Diis læto exemptis ac nobis gavdia dones.*

§ 40. *Spicas velut frugiferas, ſic vitam meti:*
Vt hic ſit, ille non ſit.

§ 41. *Si me meóſq; liberos Dii negligant,*
Hujus etiam conſtat ratio.

§ 42. *Æqum bonúmqe à me eſt.*

§ 43. *Lamentantibus nè collamenteris, neve commovearis.*

§ 44. Platonis iſta. Ego huic reſponſum hoc, juſtúmqe illud, referrem. Parùm rectè cenſes, mi homo, ſi hominem, qi vel ullius ſit uſûs, exiſtimas mortis vitæ'q; diſcrimen in numero aliqo habiturum; nec hoc duntaxat conſideraturum, id qod agit, juſtum an injuſtum, hominíſq; probi an improbi ſit.

§ 45. Ejuſdem. Sic enim ſe revera habet, viri Athenienſes; qocunq. loco ſemet collocaverit qis, ſtatum eum ſibi optimum ducens, avt à principe fuerit collocatꝰ, eum hunc tueri (utì mihi videtur) oportet, etiāſi cum diſcrimine conjunctum id ſit, nec ullius rei cujuſqam, nè mortis qidem, præ eo qod eſt turpe, rationem habere.

§ 46. Ejuſdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud qid generoſum eſſe bonúmqe exiſtat, qàm ſervare & ſervari. neq; enim hoc eſt, qod, vir verè qi ſit, tantopere expetere debeat, ut temporis

tantundem vivat; neq; vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & mulierculis etiam fide adhibitâ, fieri non posse ut fatum qisqam qoqo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, qomodo tempus hoc, qo victurus sit, qàm optimè exigat.

§ 47. Astrorum cursus contemplare, tanqam unà cum illis circumactus. elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. istiusmodi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

§ 48. Præclarum est & Platonis illud. Qin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, qasi de specula qadam desuper, terrestria qoq; ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, mundúmqe ex rebus contrariis conflatum & instructum.

§ 49. Præterita recole, tótq; imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum qæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde par est, per annos qadraginta vitam perlustrare humanam, atq; per annorum decem millia. qid enim ampliùs sis visurus?

§ 50. *Retróqe meant, qæ terra dedit*
Iterum ad terram: ac qod ab ætherio
Venerat ortu, cœleste poli
Repetit templum.--

avt hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, avt elementorum sensus expertium dispersio.

§ 51. *Potu, cibóqe, atq; id genus cupediis*
Cursum moramur, cita mors nè nos obruat.
Divinitùs at spirantem avram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

§ 52. Est qisqam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior,

οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ' [a] ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν, ὅτι [b] τὴν εἱμαρμένην * οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα ἂν τρόπον, [c] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιώη.

§ 47. [d] Περισκοπεῖν [e] ἄστρων δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ [f] τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

§ 48. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος· καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιούμενον, [g] ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποθὲν ἄνωθεν, κατ' ἀγέλας, στρατεύματα, γεώργια, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτὰς, θρήνους, ἀγορὰς [h] τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ [i] ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

§ 49. [k] Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· [l] τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολάς· ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. [m] ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκβῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὅθεν καὶ [n] ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἔτη μύρια. τί γὰρ πλέον ὄψει;

§ 50. Καὶ [o] τὰ [p] ἐκ γῆς μὲν φύντα, εἰς γαῖαν [q] τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς, εἰς * αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [r] ἢ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, * καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.

§ 51. [Καὶ] [s] σίτοισι καὶ πότοις,
καὶ * μαγγανεύμασι
Παρεκτρέποντες * ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.
Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον (τοις.
[t] Ἀνάγκη τλῆναι καμάτοις ἀνοδύρ-

§ 52. [u] Καββαλικώτερος * ἀλλ' οὐ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος,

[a] L. 4. § 31. 46 l. 12. § 1.
[b] Sup. § 8. Inf. § 51. L. 6. § 10.
* οὐδ' ἂν εἷς
[c] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[d] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[e] L. 11. § 27.
[f] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[g] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[h] Sup. § 3.
[i] Sup. § 9.
[k] L. 6. § 46, 47.
[l] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[m] L. 6. § 37.
[n] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[o] Evrip. Chrysip.
[p] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[q] L. 4 § 21 l. 6. § 15.
* οὐράνιον Clem.
[r] Sup. § 32.
* ἢ, vel. [ἢ] καὶ
[s] Evripid. Supplic.
* μαντεύμασι Evr. cod. μαγεύμασι Plut.
* ὀλέθριον Grot.
[t] Sup. § 46.
[u] L. 5. § 5.
* -κώτερος [συ δ' εἶ τις'] f.

a Inf. § 54.
b Sup. § 26.

c L. 2. § 17. l. 5. § 3. 14. l. 6. § 8.
d L. 12. § 23.
e Inf. § 74.
f L. 6. § 17.
g L. 10. § 12.
h L. 5. § 16. l. 10. § 32.
i L. 2. § 11. l. 3. § 12.
k L. 6. § 2. 32.
l L. 5. § 27. l. 10. § 6. 11.
m Sup. § 28. l. 4. § 33.
* παρέσῃ
n L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
o L. 2. § 8. l. 5. § 3.
p L. 8. § 60.
q Inf. § 56. l. 8. § 1.
r L. 5. § 16.
s L. 5. § 30.
t Sup. § 13.
u L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
x L. 3. § 6. Inf. § 64.
y L. 3. § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
z Inf. § 67.
a L. 2. § 2. l. 11. § 20.
b L. 5 § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
c L 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
d L. 5. § 14. 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
e L. 9. § 42. l. 11. § 1.
f Sup. § 46.
g L. 6. § 42.

οὐδ' a εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, οὐδὲ b εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

§ 53. c Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν d κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ e ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι, f διὰ τῆς εὐοδούσης, καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προϊούσης ἐνεργείας, ἐκεῖ g οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

§ 54. h Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς i ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ k τῇ παρέσῃ l συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν m ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ * οὔσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα n μήτι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

§ 55. o Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά· ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε p κατ' εὐθὺ, q ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ, ἥτε τοῦ ὅλου, διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ τῶν πρακτέων ὑπό σου. r πρακτέον δὲ ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασται δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου, s τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, t τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, u τὸ κοινωνικόν ἐστι· δεύτερον δὲ, x τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις. y λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον z περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἑκάτεραι. a ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων· δικαίως γε. b πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ c τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν d εὐθεῖα περαινέτω, καὶ e ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, f τὸ λοιπὸν g ἐκ τοῦ περιόντος, ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

nè ad caſus qoſvis obſeqentior, nè adversùs aliorum errata placidior.

§ 53. Ubicunqe effici poterit opus ullum ſecundùm rationem eam, qæ mortalibus eſt cùm Diis ipſis communis, nihil ibi poteſt eſſe grave. ubi enim fructum conſeqi licet actionis proſperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi ſupereſt damni ſuſpicio.

§ 54. Omni loco omníqe tempore, in te ſitum eſt, & caſu præſenti piè acqieſcere, & cum hominibus præſentibus ſecundùm jus fáſqe verſari, & viſa præſentia peritè explorare, neqid incompertum clam ſubrepat.

§ 55. Nolito aliorum mentes circumſpicere, ſed eò rectâ intuere, qò natura te ducit; natura, inqam, univerſi, in eis qæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis qæ tibi ſunt agenda. illud avtem eſt unicuiq; agendum, qod eſt conditioni ipſius conſentaneum. porrò, condita ſunt, reliqa qidem rationalium gratiâ, qemadmodum & in re omni alia, deteriora præſtantiorum; rationalia verò ſui invicem. itaqe in hominis natura primum ac præcipuum eſt ſocietatem colere; ſecundum, corporis affectionibus nevtiqam ſuccumbere. eſt enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumſcribere ſemet, & nec ſenſus nec affectus motibus unqam ſuperari: animalis enim uterqe eſt. vis avtem intellectualis principatum ſibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure qidem. etenim intellectus natus eſt eis omnibus uti. tertium in natura rationali eſt, lapſu & ſeductione immunem eſſe. his igitur adhærens mens rectâ procedat, habétqe qicqid ſuum eſt.

§ 56. Tanqam vitâ jam functus, ejuſdémqe munere defunctus planè, qod reliqum eſt tanqam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

§ 57. Id ſolum diligas, qod obvenit, & à fato deſtinatum eſt tibi. ecqid enim magìs eſt congruum?

§ 58. In omni caſu eos ob oculos habeas, qibus eadem cùm contigiſſent, ægrè tulerunt, pro inſveto habuerunt, qiritati ſunt. at ubi tandem jam illi? nuſqam planè. cur tu igitur horum ſimilis eſſe velis? avt cur non potiùs motus alienos eis relinqas, qi his alios afficiunt, & afficiuntur ipſi; ipſe totus in hoc intentus, qo modo caſibus iſtiuſmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutiſq; materiam tibi ſuppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atq; in omni actione tua bonum præſtare te velis. deniq; in utroq; horum memineris, medium qiddam eſſe illud, circa qod actio verſatur.

§ 59. Introſpice te. intus eſt boni fons, qi perenniter ſcatebit, ſi jugiter foderis.

§ 60. Corpus etiam fixum eſſe oportet, ut nec motu, nec geſtu temerè jactetur. qale enim in vultu ſpecimen ſui exhibet mens, dum ſcitè eum atqe decenter componit; tale qiddam & in toto corpore exigitur. cæterùm iſta citra affectationem ſunt obſervanda.

§ 61. Ars vivendi eſt luctatoriæ qàm ſaltatoriæ ſimilior. cùm in hoc ſit poſita, ut adversùs contingentia improviſa in procinctu ſemper qis ac immotus conſiſtat.

§ 62. Crebrò tecum perpende, qaléſnam ſint à qibus probari & prædicari velis, qalíq; ſint mente prædìti. ità neq; avt incuſabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, ſi opinionis affectuúmqe fontes qos habeant, perſpexeris.

§ 63. *Omnis anima*, inqit ille, *veritate privatur in vita.* qin & juſtitiâ pariter, & temperantiâ, & æqanimitate, & hujuſmodi qâvis virtute. hoc jugiter meminiſſe cumprimis neceſſarium eſt. eris enim erga omnes mitior

§ 57. *Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. [a] τί γὰρ ἁρμοδιώτερον;

§ 58. Ἐφ' ἑκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὀμμάτων ἔχειν, [b] οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ. τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ [c] τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; [d] αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι; χρήσῃ γὰρ καλῶς, καὶ [e] ὕλη * σου ἔσται· μόνον * πρόσεχε, καὶ [f] θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι, ἐπὶ παντὸς οὗ πράσσεις· καὶ μέμνησο * ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ * διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

§ 59. [g] Ἔνδον βλέπε, ἔνδον [h] ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. [i] οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὔσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. πάντα δὲ ταῦτα [k] σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

§ 61. [l] Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἤπερ τῇ ὀρχηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἕτοιμος καὶ ἀπτῶς ἑστάναι.

§ 62. Συνεχῶς ἐφιστάναι, [m] τίνες εἰσὶν οὗτοι ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. οὔτε γὰρ μέμψῃ [n] τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὔτε [o] ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ, * εἰ βλέπων εἰς [p] τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

§ 63. [q] Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα, φησὶν, στέρεται ἀληθείας· [r] οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηνεκῶς τούτου μεμνῆσθαι· [s] ἔσῃ γὰρ πρὸς πάντας πρᾳότερος.

* L.3. § 4. Sup. § 54.
[a] L. 4. § 23. 33. 34.
[b] L. 4. § 3. 32. l. 11. § 6. 18.
[c] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[d] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[e] L. 4. § 1.
* σοι f.
* πρ· σε· καὶ θ· κ·
[f] Sup. § 15. Inf. § 67.
* [ἐπ'] ἀμφ. f.
* ἀδιάφ· L. 6. § 32.
[g] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[h] Inf. § 62. l. 8. § 51.
[i] Sup. § 24. l. 11. § 15.
[k] L. 1. § 16.
[l] L. 11. § 1. l. 12. § 9.
[m] L. 4. § 3. 38. l. 6. § 59.
[n] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[o] L. 3. § 4, 5.
* εἰσβλέπων f. vel, εἰ βλέπεις
[p] Sup. § 59.
[q] *Plato Sophiſt.*
[r] Sup. § 62.
[s] Sup. § 26.

§ 64. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου, πρόχειρον ἔστω, ὅτι [a] οὐκ αἰσχρὸν, [b] οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ· οὔτε γὰρ καθὸ ὑλική ἐστιν, οὔτε καθὸ κοινωνικὴ, διαφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων, καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοι βοηθείτω, ὅτι [c] οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὅρων μνημονεύῃς, καὶ [d] μὴ προσδοξάζῃς· κἀκείνου δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα. οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [e] πόνῳ ἐνδίδως.

§ 65. Ὅρα [f] μήποτε τοιοῦτον πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ * ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

§ 66. Πόθεν ἴσμεν, εἰ Τηλαύγης Σωκράτης, καὶ διάθεσιν κρείσσων ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, καὶ [g] τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν, γενναιότερον ἔδοξεν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστ᾽ ἄν τις * ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο [h] ἀρκεῖσθαι τῷ [i] δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, [k] μήτε εἰκῆ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοίᾳ, [l] μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ [m] ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, [n] μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῆ τὸν νοῦν.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε * τῷ συγκρίματι, ὡς μὴ ἐφεῖσθαι [o] περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὑφ᾽ ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [p] λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς, γνωσθῆναι· τούτου μέμνησο ἀεί· καὶ ἔτι ἐκείνου, ὅτι [q] ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιῶσαι·

[a] L. 2. § 1. 11. l. 11. § 18.
[b] L. 4. § 8. l. 9. § 42.
[c] Sup. § 33. l. 10. § 3.
[d] L. 8. § 49.
[e] Sup. § 55. l. 11. § 18.
[f] L. 5. § 31. l. 6. § 6. 26. Sup. § 15.
* ἀπάνθ· f.
[g] Plato Apolog.
* ἀπισ· f.
[h] L. 4. § 13. 25. l. 6 § 14. Sup. § 28.
[i] L. 11 § 20. l. 12. § 1.
[k] L. 4. § 31. Sup. § 1.
[l] L. 4. § 29. 44. Inf. § 68.
[m] L. 8. § 46.
[n] L. 5. § 26. l. 10. § 24.
* [σε] τ σ· f. τὸ σοῦ συγκρίματι Salm.
[o] Sup. § 55. l. 11. § 1.
[p] L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
[q] L. 2. § 5.

§ 64. In dolore omni hoc præsto sit, nec turpem eum esse, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neqe enim eam, avt qatenus materiale qiddam, avt qatenus societatis est studiosa, corrumpit. in plerisqe verò horum Epicuri illud tibi adsit, nec intolerandum, nec æternum esse, si terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, qæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, qando vigilare libet, æstu affici, fastidio laborare. qoties ergò horum aliqid ægrè fers, dic tibi, dolori succumbere te.

§ 65. Cave erga inhumanos sic afficiaris, qomodo ipsi erga homines solent.

§ 66. Unde constat nobis Socratem clarâ fuisse reliqisq; præstantiore indole? neq; enim hoc sufficit, qòd mortem gloriosissimè oppetebat; avt qòd cum sophistis acutissimè disserebat; avt qòd in frigore summo patientissimè sub dio pernoctabat; avt qòd Salaminium illum sistere jussus, resistere generosissimè malebat; avt qod per compita fastuosè incedebat; qod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud considerare oportet, qo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, qod in rebus humanis justus, in divinis pius existeret, nec malitiæ cujusqam frustra indignatus, nec cujusqam inscitiæ assentatus, nec ab universo assignatum qicqam, avt tanqam peregrinum qid excipiens, avt tanqam intolerandum sustinens, nec carunculæ affectionibus mentem passus coaffici.

§ 67. Non ità commisit natura compagem tui, ut tibi neqeas terminos figere, & qæ tui sunt muneris per te exeqi. omnino enim fieri potest, ut divinus homo qis sit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc semper memineris; sed & illud, pavcissimis ad beatè vivendum opus esse.

qódq;

qódq; etiamſi deſperes dialecticæ avt naturalis ſcientiæ peritiam, nihil eſſe tamen qod animam deſpondeas, qaſi liber & modeſtus fieri neqeas, & communitatis cultor, & obſeqens Deo.

§ 68. Vi omni immunem, in ſumma animi hilaritate, vitam tranſigere licet, etiamſi qæ libuerit adversùs te vociferentur homines univerſi, etiamſi maſſæ iſtius corporeæ coalitæ & circundatæ tibi membra feræ diſcerpant. qid enim obſtat, qo minùs inter hæc omnia mens tranqillam ſe ſervet, de rebus circumſtantibus verè judicet, objectíſq; commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis dicat, Hoc es revera, etiamſi opinione aliuſmodi eſſe videaris. uſus dicat eidem, Te qærebam. etenim ſemper mihi præſens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & ſocialis, artíſq; prorſus vel humanæ vel divinæ exercendæ. ſiqidem qicqid contingit, vel ad hominem ſpectat vel ad Deum, nec avt novum eſt, avt tractatu difficile, ſed familiare & facile.

§ 69. Hoc in ſe habet morum perfectio, qod diem omnem tanqam noviſſimum exigit, nec avt feſtinat, avt torpeſcit, avt ſimulatè qicqam agit.

§ 70. Dii, immortales cùm ſint, non ægrè ferunt tamen, qod per ævum tam immenſum ipſos oporteat omnino, tot taléſq; qi ſint, improbos jugiter ſuſtinere. imò, qod ampliùs eſt, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qi mox es deſiturus, malos tolerando defetiſceris? ídq; cùm ex eorum ipſe ſis numero.

§ 71. Ridiculum eſt malitiam cùm tuam, qod potes, non effugias, fugere te velle, qod non potes, alienam.

§ 72. Qicqid intellectualis ſocialíſq; facultas, nec ad intellectum nec ad uſum ſocialem facere deprehenderit, idipſum inferius ſe meritò judicat.

§ 73. Ubi bene tu alicui feciſti, & beneficio ille affectus eſt, qid ſtultorum inſtar

καὶ [a] μὴ ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῷς καὶ [b] ἐλεύθερος, * καὶ αἰδήμων, καὶ [c] κοινωνικὸς, καὶ [d] εὐπειθὴς θεῷ.

§ 68. [e] Ἀβιάστως διαζῆσαι ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, κἂν πάντες καταβοῶσιν ἅτινα βούλονται, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φυράματος. [f] τί γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ [g] κρίσει τῇ περὶ τῶν περιεστηκότων ἀληθεῖ, καὶ [h] χρήσει τῶν ὑποβεβλημένων ἑτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, [i] τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, κἂν κατὰ δόξαν ἀλλοῖον φαίνῃ· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, σὲ ἐζήτουν· [k] ἀεὶ γάρ μοι τὸ παρὸν, ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου ἢ θεοῦ· πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, [l] θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ [m] οὔτε καινὸν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [n] γνώριμον καὶ εὐεργές.

§ 69. Τοῦτο ἔχει [o] ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, [p] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ [q] μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, [r] μήτε ὑποκρίνεσθαι.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [s] οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ [t] κήδονται αὐτῶν παντοίως. σὺ δὲ [u] ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, [x] ἀπαυδᾷς; καὶ ταῦτα, [y] εἷς ὢν τῶν φαύλων;

§ 71. Γελοῖόν ἐστι τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [z] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, [a] ὅπερ ἀδύνατον.

§ 72. [b] Ὃ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὑρίσκῃ [c] μήτε νοερὸν, [d] μήτε κοινωνικὸν, εὐλόγως [e] καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

§ 73. [f] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς

[a] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[b] L. 4. § 49. l. 8. § 1.
* -θέειος Mer.
[c] Sup. § 55.
[d] L. 3. § 6. 9.
[e] L. 4. § 39.
[f] Sup. § 33. l. 8. § 28.
[g] L. 8. § 47.
[h] L 10. § 32.
[i] L. 3. § 11.
[k] L. 4. § 1. Sup. § 58.
[l] L. 3. § 13.
[m] Sup. § 1. 66.
[n] L. 4. § 33. 44.
[o] L. 3. § 7, 8.
[p] L. 2. § 11. Sup. § 56.
[q] Sup. § 43. L. 1. § 15.
[r] L. 8 § 5.
[s] L. 9. § 11. 27.
[t] L. 9. § 27.
[u] L. 8. § 5.
[x] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[y] L. 11. § 18.
[z] L. 8. § 55.
[a] L. 8. § 4. l. 9. § 42.
[b] L. 3. § 8. l. 4. § 2.
[c] L. 8. § 2.
[d] L. 11. § 37.
[e] L. 3. § 6.
[f] L. 5. § 6. l. 9. § 42.

[a] L. 4. § 44.
[b] L. 8. § 1.

τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ [a] οἱ μωροί, τὸ καὶ [b] δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

tertium qippiam ultra hæc qæras, puta, benefici hominis existimationem, avt beneficii accepti remunerationem?

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. [c] μὴ οὖν κάμνε [d] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

§ 74. Emolumentum capiendo nemo defatigatur. atqi emolumentum est actio omnis naturæ consentanea. noli ergò defatigari emolumentum in eo capiendo, qod alteri præstas.

[c] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[d] Sup. § 13. 53.

§ 75. Ἡ τοῦ ὅλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ [e] ἤτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ * ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. εἰς πολλά σε [f] γαληνότερον ποιήσει, τοῦτο μνημονευόμενον.

§ 75. Ad mundum condendum universi natura olim se intendit. nunc verò, avt qicqid fit, conseqentiæ necessariæ lege certâ producitur, avt principalia etiam illa, ad qæ mundi mens peculiariter intenta est, ratione nullâ gubernantur. in multis tranqilliorem fecerit te, hoc in memoria si habueris.

[e] L. 6. § 38. l. 9. § 1. 28. l. 10. § 5.
* τὰ λογικὰ καὶ κ. vel, ἀλογιστα, τὰ κ. Mer.
[f] Sup. § 68.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ η'.

LIBER VIII.

[a] L. 1. § 16.

ΚΑὶ τοῦτο πρὸς [a] τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἔτι δύνασαι τὸν βίον ὅλον, ἢ τόν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόῤῥω φιλοσοφίας ὤν· πέφυρσαι οὖν. ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι ῥᾴδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις· εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἑώρακας ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, [b] τί δόξεις, ἄφες. ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κἂν [c] τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε * ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν *· κατανόησον οὖν τί θέλει, καὶ [d] ἄλλο μηδὲν περισπάτω. πεπείρασαι γὰρ [e] περὶ πόσα πλανηθεὶς, οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. ποῦ οὖν ἐστιν; [f] ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει *; ἐπὰν [g] δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. τίνα

HOc etiam ad inanis gloriæ studium minuendum conducit, qòd vitam totam, eam saltem qæ à juventute hactenus transiit, non potes præstare philosophicè ductam. siqidem cum aliis havd pavcis, tum & tibiipsi compertum est, à philosophia longè te abesse. conturbatæ sunt itaq; rationes tuæ: neq; adeò avt facile est tibi philosophi existimationem comparare; & vitæ etiam institutum adversatur. proinde si verè perspexisti, in qo res ipsa sita sit, missâ existimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ qod superest, qantulumcunq; id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine transigas. tu itaq; illa qid velit, intuere, nec te aliud qicqam molestum habeat. etenim expertus jam es, per qàm multa divagatus, vitam bonam beatámq; nusqam inveneris; non in syllogismis, non in divitiis, non in gloria, nec in voluptate, nec ullibi. in qonam consistit? in eis faciendis qæ exigit natura humana. at hæc qomodo qis faciat? si decreta nactus sit, à qibus appetitiones actúsq; istiusmodi profluant. qænã, inqis,

[b] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[c] L. 7. § 46. 56.
* [ὡς] ἡ f.
* -σεις. Boot.
[d] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[e] L. 12. § 1.
[f] L. 7. § 54. 55, 56.
* -σει [τις] f.
[g] L. 3. § 13. l. 7. § 2.

inqis, decreta? de bonis malísqe, ut nihil nimirum homini bonum censeat, qod non justum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, qod non istis contrarium.

§ 2. In omni actione interroga te, qomodo ista mihi sese habet? num futurum est, ut ejus pœniteat me? propè adest tempus, qo moriturus sum, omniáqe mihi transitura. qid ergò expeto ulterius, qàm ut illud qod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eadémq; cum Deo ipso lege agentis.

§ 3. Alexander, Cajus, Pompejus, qid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siqidem res ipsas perspectas habebant, formásq; earundem & materias. atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea nevtiqam perspecta haberent, de qàm multis solicitos esse necesse fuit? qàm multis rebus inservire?

§ 4. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamsi tu te ruperis.

§ 5. Inprimis nè commovearis. obveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse avtem pavlò pòst, nullus, nusqam futurus es, qomodo & Hadrianus, & Avgustus. tum rem ipsam penitiùs intuitus, eam in se considera. simul memineris, probum esse te oportere. qod avtem hominis à te natura exigit, hoc constanter facito, qódqe justissimum videbitur, loqitor; placidè duntaxat, modestè, citráqe dissimulationem.

§ 6. Universi natura hoc solenne habet; qæ istîc existunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, illîc deponere, omnia vices has subeunt: usitata sunt omnia, ut metuendum non sit, neqid novi emergat. Sirempsdeniq; omnibus de istis lex.

§ 7. Natura omnis sese prosperè procedente acqiescit, prosperè avtem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, qæ societatem juvent, sola dirigit; appetitiones & aver-

δόγματα; [a] τὰ περὶ ἀγαθῶν, καὶ κακῶν. ὡς [b] οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπῳ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρεῖον, ἐλεύθερον *, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία τοῖς εἰρημένοις.

§ 2. [c] Καθ᾽ ἑκάστην πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ [d] μετανοήσω ἐπ᾽ αὐτῇ; [e] μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ᾽ ἐκ μέσου. [f] τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ [g] τὸ παρὸν ἔργον ζώου [h] νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου Θεῷ;

§ 3. [i] Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένη, καὶ Ἡράκλειτον, καὶ [k] Σωκράτην; [l] οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν * ταυτά. ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια; καὶ [m] δουλεία πόσων;

§ 4. Ὅτι [n] οὐδὲν ἧττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαρραγῇς.

§ 5. Τὸ πρῶτον, [o] μὴ ταράσσου. [p] πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· καὶ [q] ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὔγουστος. ἔπειτα [r] ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημονεύσας, ὅτι [s] ἀγαθόν σε ἄνθρωπον εἶναι δεῖ, καὶ [t] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο [u] ἀμεταστρεπτί· καὶ εἰπὲ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [x] εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ [y] ἀνυποκρίτως.

§ 6. [z] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἴρειν ἔνθεν καὶ ἐκεῖ φέρειν. [a] πάντα τροπαί· * οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, [b] μήτι καινόν· [c] πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ [d] ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

§ 7. [e] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ· φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ, [f] ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένη· [g] τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα· [h] τὰς ὀρέξεις δὲ καὶ ἐγκλίσεις

[a] Inf. § 14.
[b] L. 2. § 11.
* -θέειον Mer. L. 7. § 67.
[c] L. 5. § 11.
[d] Inf. § 10.
[e] L. 7. § 70. Inf. § 5. 34.
[f] L. 5. § 3. 6.
[g] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[h] L. 7. § 72.
[i] L. 9. § 29.
[k] L. 7. § 66.
[l] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
* ταῦτα Mer. τοιαῦτα Xyl.
[m] L. 9. § 29. 40. l. 10. § 19.
[n] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[o] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29. 37.
[p] L. 5. § 8. 10.
[q] Sup. § 2.
[r] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[s] L. 7. § 15.
[t] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[u] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[x] L. 7. § 3.
[y] L. 7. § 69.
[z] L. 7. § 18. 23.
[a] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
* ὥστε οὐχὶ f.
[b] L. 7. § 1 l. 9. § 35.
[c] L. 4. § 44.
[d] Inf. § 6.
[e] Inf. § 45. l. 5. § 1. 4. 34.
[f] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[g] L. 5. § 16.
[h] L. 6. § 50, 51.

σεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη. [a] τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη· [b] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, [c] μέρος ἐστὶ [d] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· * εἴγε [e] ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς [f] μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἑκάστοις ποιεῖται· σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα * τοῦ δὲ πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

§ 8. [g] Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν· ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ [h] ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ [i] τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ [k] ἀναισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι [l] κήδεσθαι αὐτῶν ἔξεστιν.

§ 9. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου [m] τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ * τὸν σεαυτοῦ.

§ 10. [n] Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ, ὡς [o] χρήσιμόν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ ἀνδρί· [p] οὐδεὶς δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

§ 11. [q] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ· [r] τί μὲν τὸ οὐσιῶδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν· τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται.

§ 12. [s] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, ὅτι [t] κατὰ τὴν κατασκευήν σου ἐστὶ, καὶ [u] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι· τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ [x] καὶ προσηνέστερον.

[a] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[b] L. 2. § 3, 4.
[c] L. 7. § 13.
[d] L. 5. § 20. 34.
* ἥ γε Mer.
[e] Sup. § 6.
[f] L. 6. § 49.
* -τοῦδε Mer.
[g] L. 3. § 14.
[h] L. 2. § 17. l. 5. § 15.
[i] L. 4. § 3.
[k] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[l] L. 3, § 4. l. 7. § 22. 70.
[m] L. 5. § 16.
* σὺ Lug.
[n] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[o] L. 6. § 45.
[p] Inf. § 39. l. 5. § 15.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 4. § 21.
[s] L. 5. § 1.
[t] L. 5. § 16. l. 7. § 55.
[u] L. 5. § 15. Inf. § 26. 45, 46. l. 9. § 23.
[x] L. 5. § 9.

sationes ad ea sola, qæ in nobis sita sunt, adhibet, à rerum natura deniq; qicqid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, qod ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationísq; exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri nesciæ, rationalis, justæ. hæc avtem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æqo distribuit singulis qibúsq; pro uniuscujusq; dignitate. id qod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliqod in re ulla consideraveris, sed istius omnia cum alterius alicujus confertim sumptis contuleris.

§ 8. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

§ 9. Nemo, avt vitam avlicam, avt tuam etiam, insimulantem te avdiat.

§ 10. Pœnitentia est suiipsius reprehensio qædam, ut qi utile aliqid omiserit. bonum avtem qódq; necessariò etiam est utile; qódq; est ejusmodi, id viro bono probóqe curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmq; pœnituerit, qòd voluptatem unqam ullam omiserit. neq; utile itaqe, neqe bonum voluptas est.

§ 11. Hoc qidnam in se est ex constitutione suâ? qænam illius substantia sive materia? qæ forma? qid in mundo facit? qamdiu consistit?

§ 12. Qando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. qod avtem est naturæ cujusq; consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utiqe.

§ 13.

§ 13. Aſſiduè, in omni, qantum potes, viſo menti oblato, conſidera, qænam ejus natura, ad mores qid faciat, qid in ſe habeat veritatis.

§ 14. Ubi qenqam conveneris, ſtatim tu tecum, Iſte qænam habet de bonis maliſqe decreta? qi enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriuſqe, vel de fama & ignominia, morte & vita, decreta iſtiuſmodi habeat, ſi hujuſmodi fecerit, nihil mihi mirum novúmqe videbitur. ſimul & hoc ſuccurret, neceſſario facere illum qæ facit.

§ 15. Memineris, æqè turpe eſſe mirari qenqam tanqam de re inſveta, qod ea mundus, qorum ferax eſt, profert; ac mirari qenqam, qòd ficus ficus ferat, avt mirari medicum, qòd qis febricitaverit, gubernatorem, qod ventus adverſus flaverit.

§ 16. Memineris, æqè tibi liberum eſſe ſententiam mutare & corrigenti parere, atqe in re cepta ulla perſiſtere. etenim & hæc tua eſt operatio, utpote qæ juxta intentionem judiciúmqe tuum, atq; adeò ex animi etiam tui ſententiâ perficiatur.

§ 17. Si tui iſtud eſt arbitrii, cur facis? ſin alterius, qem incuſas? atomos, an Deos? inſani utrumqe eſt. neminem igitur eſt incuſandum. ſiqidem enim potes, rem ipſam corrige. ſin minùs, qid tibi qeri profuerit? nihil avtem eſt agendum fruſtra.

§ 18. Nihil qod moritur, mundo excidit. iſtic avtem ſi manet ac mutat, iſtic & in ſua, qæ & mundi & tui eadem ſunt, elementa reſolvitur. atqe hæc qoqe mutant, nec murmurant tamen.

§ 19. Ad opus aliqod natum eſt unumqodq; puta, equs, vitis. qid miraris? ſol etiam ipſe, Diiq; reliqi ad opus aliqod extitere. tu ergò ad qid? nunqid ad oblectandum te? cogita tecum an ſenſus communis id ferat.

§ 20. Natura rei cujuſqe rationem habet; tam finem, qàm ortum & durationem, qod attinet: qemadmodum & is qi

§ 13. Διηνεκῶς καὶ ἐπὶ πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [a] φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

§ 14. [b] Ὧ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει [c] περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; * ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς τοιάδε * τινὰ δόγματα ἔχειν, [d] οὐδὲν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν * τὰ δέ τινα ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι [e] ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

§ 15. * Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [f] αἰσχρόν ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, οὕτως εἰ ὁ κόσμος τάδε τινὰ φέρει, ὧν ἐστι φορός· καὶ ἰατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ, αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

§ 16. Μέμνησο, ὅτι καὶ [h] τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἕπεσθαι τῷ διορθοῦντι, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. * σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν * σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένη.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπὶ σοὶ, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, [i] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μανιώδη. [k] οὐδενὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τόδε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί ἔτι σοι φέρει τὸ μέμφεσθαι; [l] εἰκῆ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

§ 18. [m] Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει· εἰ ὧδε μένει καὶ [n] μεταβάλλει, ὧδε καὶ [o] διαλύεται, εἰς τὰ ἴδια ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. καὶ αὐτὰ δὲ [p] μεταβάλλει, καὶ [q] οὐ γογγύζει.

§ 19. [r] Ἕκαστον πρός τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος * ἐρεῖ, πρὸς * τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

§ 20. [s] Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου, οὐδέν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὡς ὁ

[a] L. 10. § 9.
[b] L. 7. § 62. l. 9. § 18. l. 11. § 18.
[c] Sup. § 1. l. 7. § 26.
* ἢ γ' Lug. εἰ Caſ. ἢ καὶ f. vel ὁ γ'
* [γάρ] τινὰ δ' ἔχειν f.
[d] L. 6. § 27. Inf. § 15. l. 9. § 42.
* [τάδε τινὰ
[e] L. 4. § 6. l. 6. § 57. l. 10. § 30.
* Μιμνήσκομαι Lug.
[f] L. 4. § 6. l. 12. § 16.
[g] L. 4. § 29. l. 12. § 1. 13.
[h] L. 4 § 12.
* σὴ Lug.
* σὴν Idem.
[i] L. 4. § 3. l. 12. § 24.
[k] L. 12. § 12.
[l] L. 2. § 5. l. 3. § 4. l. 4. § 2.
[m] L. 4. § 23. Inf. § 50.
[n] L. 5. § 13.
[o] L. 4. § 32. Inf. § 25.
[p] L. 2. § 17. l. 9. § 19.
[q] L. 2. § 3.
[r] L. 5. § 1.
* ἄρα πρὸς τι f.
* τι ἐ· γέγονε Lug.
[s] L. 2. § 4. l. 6. § 49.

ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· [a] τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

§ 21. * Ἔκστρεψον, καὶ θέασαι οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεται, νοσῆσαν δὲ, * πορνεῦσαν· [b] βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· πρόσεστι δὲ καὶ [c] ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ [d] οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ [e] οὐδὲ αὐτός τις ἑαυτῷ· καὶ [f] ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

§ 22. [g] Πρόσεχε [h] τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ * τῷ σημαινομένῳ. [i] δικαίως ταῦτα πάσχεις· [k] μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

§ 23. Πράσσω τι; [l] πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; [m] δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ [n] τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρύεται.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι; ἔλαιον, ἱδρὼς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιῶδες, πάντα σικχαντά. [o] τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

§ 25. [p] Λούκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μάξιμον· εἶτα Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος [q] Διότιμον. εἶτα Ἐπιτύγχανος. * Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος· εἶτα Ἀντωνῖνος. τοιαῦτα πάντα· Κέλερ Ἀδριανόν· εἶτα Κέλερ. [r] οἱ δὲ δριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγνωστικοὶ, ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; οἷον, δριμεῖς μὲν, * Χάραξ καὶ [s] Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. [t] πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα πάλαι· [u] ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη ἐκ μύθων ἐξίτηλοι· τούτων οὖν μεμνῆσθαι, ὅτι [x] δεήσει ἤτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ σβεσθῆναι τὸ

pilam mitti, pilæ pariter rationem habet. ecqid avtem pilæ, vel sursum missæ boni, vel descendenti cadentíqe mali? ecqid & bullæ vel consistenti boni; vel subsidenti mali? de lucerna idem dictum sit.

§ 21. Inverte corpus tuum, atqe inspice, qale sit, ubi senuerit; qale sit, ubi morbidum fuerit; qale sit, spiritum ubi efflaverit. brevis avtem est vitæ & qi celebrat, & qi celebratur; & qi commemorat pariter, & qi commemoratur. adhæc & in plagæ istius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neqe omnes inter se consentiunt, neq; qisqam sibi. deniq; terra omnis puncti instar habet.

§ 22. Animum adverte præsenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qi bonus mavis cras fieri, qàm esse hodie.

§ 23. Facio qicqam? ità facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi qicqam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémqe rerum omnium, à qo, qæcunqe fiunt, ordine præstituto derivantur.

§ 24. Ipsum lavari qale qid tibi videtur? oleum, sudor, sordes, aqa, strigmentum; putida omnia. tale qiddam est & vitæ pars qævis, & materia subjecta qælibet.

§ 25. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipsa elata est. Secunda Maximum; mox & Secunda Epitynchanus. Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Favstinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujusmodi sunt omnia. qin & solertes illi, avt futurorum præscii, avt fastu inflati, ubinam jam sunt? solertes, inqam, qales Charax, Demetrius Platonicus, Evdæmon, & si qis alius ejusmodi. omnia caduca sunt, & jam olim morte sepulta sunt. alii nec brevem sui memoriam sunt consecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergò memineris, avt compagem tui dissipatum iri, avt extinctum spiritum,

[a] L. 7 § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.
* Ἔστρεψον Lug. Στρέψον Annot. L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.
* σάντε, καὶ ἀποπνεῦσαν f. L. 9. § 2.
[b] L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.
[c] L. 3 § 10. l. 6. § 36.
[d] L. 4. § 3. l. 11. § 18.
[e] L. 3. § 4. Inf. § 53.
[f] L. 4. § 3. l. 10. § 17.
[g] L. 4. § 32. l. 9. § 22.
[h] L. 5. § 10. l. 9. § 6.
* L. 7. § 4. l. 10. § 8.
[i] L. 9. § 26.
[k] L. 4. § 17.
[l] L. 10. § 6.
[m] L. 2. § 17.
[n] L. 6. § 36.
[o] L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.
[p] L. 4. § 32, 33. 50. Inf. § 31. 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27. 34.
[q] Inf. § 37.
* A. Φ. εἶτα A. K. A. εἶτα κ. τ' π' Sal.
[r] L. 4. § 48. l. 10. § 31.
* χάραξ Lug. Ἱέραξ f.
[s] L. 9. § 29.
[t] L. 4. § 35. 48. l. 9. § 4.
[u] L. 5. § 33.
[x] L. 7. § 32.

spiritum, avt migraturum, atqe alibi iri dispositum.

§ 26. Homini volupe est, qæ hominis propria sunt, facere. proprium avtem est hominis, contribuli suo benevolum esse, sensuum motus insuper habere, visa probabilia discernere, universi naturam, eáq; qæ secundùm hanc fiunt, contemplari.

§ 27. Affectiones singuli qiqe tres habent; unam, ad cavssam ambientem, alteram, ad cavssam divinam, à qa proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos qibuscum in hac vita versatur.

§ 28. Dolor avt est corpori malum. qod si sit, corpus id censeat. avt animæ. at illi licet etiam inter dolores serenitatem suam tranqillitatémq; servare, nec opinari malum esse. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & aversatio intus est; qò mali nihil ascendit.

§ 29. Imaginationes dele; sæpe tecum sic loqendo, In potestate mea nunc situm est, ut nulla in hac anima existat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: sed ut omnibus qalia reapse sint perspectis, pro existimatione sua singulis utar. memento potestatis hujus à natura tibi tributæ.

§ 30. Et in senatu, & apud qemlibet privatim, curæ sit modestè potiùs qàm disertè loqi. sano verò apud omnes sermone utare.

§ 31. Avgusti avla, uxor, filia, nepotes, privigni, soror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, avla tota morti concessit. tum ad alia te transfer; mortémqe cogita, non unius hominis, sed gentis totius, Pompejorum puta. nec illud minùs, qod tumulis inscribi solet, *Ultimus hic generis sui*. dein reputa tecum, qàm anxiè egerint horum antecessores, ut successorem aliqem sibi superstitem relinqerent: cùm necesse tamen fuerit, ut aliqis tandem ultimus

πεδούμαπον, ἢ μεταςῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχθῆναι.

§ 26. [a] Ἐυφροσύνη ἀνθρώπου*, ποιεῖν [b] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον δὲ ἀνθρώπου [c] εὔνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, [d] ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, [e] διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, [f] ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν γινομένων.

§ 27. Τρεῖς εἰσὶ σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἴτιον τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, [h] ἀφ᾽ ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα· ἡ [i] δὲ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

§ 28. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματι κακόν· [k] ἐκεῖνο ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ᾽ [l] ἔξεστιν αὐτῇ τὴν ἰδίαν [m] αἰθρίαν καὶ [n] γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ [o] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις, [p] ἔνδον· καὶ [q] οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει.

§ 29. [r] Ἐξάλειφε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· [s] νῦν ἐπ᾽ ἐμοί ἐστιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχή τις· ἀλλὰ [t] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [u] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ᾽ ἀξίαν. μέμνησο ταύτης [x] τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

§ 30. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ᾽ ὁντινοῦν κοσμίως, [y] μὴ περιτρανῶς [z] ὑγιεῖ * λόγῳ χρῆσθαι.

§ 31. [a] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, θύται, ὅλης αὐλῆς θάνατος· εἶτα ἐπίθι * τὰς ἄλλας, μὴ καθ᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηίων. κἀκεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος * τοῦ ἰδίου γένους· ἐπιλογίζεσθαι, πόσα ἐσπούδασαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν. εἶτα, [b] ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι.

[a] L. 6. § 7. l. 7. § 13.
* -πω. f.
[b] L. 5. § 15, 16.
[c] L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
[d] L. 5. § 26.
[e] Sup. § 7. l. 5. § 36. l. 6. § 3.
[f] L. 7. § 47, 48.
[g] L. 1. § 12.
[h] L. 2. § 3. 17.
[i] L. 11. § 18. l. 12. § 26.
[k] L. 7. § 16. 33.
[l] 5. § 2. 26. l. 7. § 68.
[m] L. 2. § 4.
[n] L. 7. § 28.
[o] Inf. § 47, 48.
[p] L. 7. § 59.
[q] Inf. § 41. 48.
[r] L. 7. § 29.
[s] L. 7. § 5. 54. Sup. § 8.
[t] L. 3. § 11. Sup. § 11.
[u] L. 3. § 11. l. 11. § 18. 37.
[x] L. 5. § 5.
[y] L. 3. § 5.
[z] L. 4. § 51.
* -εῖ [δὲ] f. Ὑγ. λόγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
[a] Sup. § 25. Inf. § 37.
* τὰ ἄλλα f.
* -ατιν Lug. An.
[b] L. 4. § 50.

γενέσθαι· πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον.

existeret. atq; hîc rursus gentis totius mortem considera.

§ 32. [a] Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον, κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ [b] εἰ ἑκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ [c] τὸ ἑαυτῆς ἀπέχῃ, [d] οὐδὲ εἷς σε κωλῦσαι δύναται. ἀλλὰ σήσεταί τι ἔξωθεν; οὐδὲν εἴς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· [e] ἄλλο δέ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [f] τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσει εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαθίσταται, [g] ἐναρμόζουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

§ 32. In singulis actionibus vitam componere oportet; ut si unaqæ'qe qantum datur, qod suum est tulerit, in eo acqiescas. qo minùs avtem ferat, qicqid suum est, prohibere nemo poterit. sed exterius aliqid obstabit? nihil qicqam, qo minùs justè, sobriè, consideratè in ea te geras. sed alius alicujus facultatis fortassis effectus impedietur. atqi dum impedimentum ipsum placidè fers, & ad id qod datur æqo animo te transfers, alia statim prioris vice actio emergit, qæ ad eam, de qa sermo instituitur, vitæ compositionem non minùs aptè conducat.

§ 33. [h] Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, [i] εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

§ 33. Sic accipe, nè fastuosus fias; sic posside, ut dimittere proclivis sis.

§ 34. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρίς πού ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κειμένην, [k] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [l] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ [m] ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ [n] ὁ ἀκοινώνητόν τι πράσσων. ἀπέρριψαί πού ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἑνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ [o] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεῖνο, ὅτι [p] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν· τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, * ᾗ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον. καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορραγέντα πάλιν ἐπανελθεῖν καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

§ 34. Si qando manum abscissam vidisti, vel pedem, avt caput etiam amputatum, & seorsim alicubi à reliqo corpore situm; talem planè se facit, qantum in ipso est, qi abscindit sese, dum vel id qod contingit non vult, vel adversùs societatis jus aliqid perpetrat. revulsum qodammodo abjecisti te aliqò ab ea qæ secundùm naturam est unione. pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abscidisti. cæterùm istic illud scitum est, qod unire te denuo licet. hoc avtem nulli alii parti est à Deo concessum, ut revulsa semel & præcisa denuo coalescat. Verùm benignitatem ejus considera, qâ hominem cohonestavit: cùm & in ipso posuerit, nè primitùs ab universo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulsus, redeundi denuóqe coalescendi, & partis ordinem, qem tenuerat, recuperandi.

§ 35. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον * ἡ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. ὃν τρόπον γὰρ [q] ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει, καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἱμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, οὕτως καὶ [r] τὸ λογικὸν ζῶον

§ 35. Sicut reliqas facultates rationalium unusqisqe ferè ab universi natura accepit; ità hanc nos ab eadem facultatem accepimus: qod qemadmodum illa qicqid obstat & renititur, in usum suum circumvertit, & in fato dispo nit, atqe ità partem sui facit; ità & animal rationale, ex impedimento omni

[a] L. 4. § 2. 25, 26. l. 12. § 35, 36.
[b] L. 6. § 2. 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6.
[c] L. 4. § 49.
[d] L. 2. § 9. l. 5. § 10.
[e] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12.
[f] L. 4. § 1. l. 6. § 50.
[g] Inf. § 35.
[h] L. 1. § 16.
[i] L. 3. § 5. 7. 16. l. 10. § 14.
[k] L. 4. § 29.
[l] Inf. § 43.
[m] L. 2 § 16. l 3. § 8.
[n] L. 9. § 23.
[o] L. 2. § 3.
[p] L. 11. § 8.
* ἣ Lug.
* τῆς τῶν λ° φύσεως Xyl. τ τῶν ὅλων φ° f.
[q] L. 6. § 42.
[r] L. 4. § 1. Sup. § 32.

omni materiam creare sibi possit, eóqe uti ad illud qod intenderat, qodcunqe tandem id fuerit.

§ 36. Ne confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neqe animo simul complectere, qot qalésqe molestias superventuras esse tibi verisimile sit. sed ad præsentium unumqodqe interroga te, qidnam hac in re est, qod subiri avt sustineri neqeat? confiteri namqe erubesces. tum cogita tecum, nec qod futurum est, nec qod præteritum est, sed id semper duntaxat qod præsens est, molestiam tibi facessere. minuetur avtem istud, si seorsim per se circumscriptum dederis, mentémqe redargueris, si nè huic qidem soli tolerando suffecerit.

§ 37. Nunqid etiamnum Veri tumulo assidet Panthea; avt Pergamus? nunqid Hadriani Chabrias, avt Diotimus? ridiculum foret. verùm, si assiderent, nunqid ipsi hoc sentirent? avt si sentirent, nunqid illos juvaret? avt si eos juvaret, nunqid hi immortales futuri essent? annon & istis destinatum est, ut primò senescant, tum moriantur? ecqid ergò facerent illi, mortuis istis? fœtor est hoc omne, & sanies in sacco.

§ 38. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inqit ille, in rebus eis, qæ sapientiam maximè exigunt.

§ 39. In animantis rationalis constitutione virtutem nullam video, qæ justitiæ se opponat: at voluptati qæ opponat sese, continentiam video.

§ 40. Si opinionem tuam ab eo, qod vexare te videtur, semoveris, ipse in tutissimo mox consistes. qis ipse? ratio. at non sum ratio. esto, ratio itaqe nè vexet se. siqid avtem aliud tibi malè habet, idipsum de hoc ipso, si poterit, opinetur.

§ 41. Sensûs impeditio, malum est naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejusdem est malum. est & aliud qod

δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' ὅπερ ἂν καὶ ὥρμησε.

§ 36. [a] Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία· μὴ συμπερινόει ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν * ἐπιγεγενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτὸν, [b] τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον· αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα ἀναμίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι [c] οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρῳχηκὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ ἀεὶ τὸ παρόν. [d] τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

§ 37. Μήτι νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ * κυρίου σορῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δαὶ τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ, * Χαυρίας ἢ [e] Διότιμος; γελοῖον· τί δὲ εἰ παρεκάθηντο, ἔμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ εἰ ᾐσθάνοντο, ἔμελλον ἡσθῆσεσθαι; τί δὲ εἰ ἥδοντο, ἔμελλον οὗτοι ἀθάνατοι εἶναι; [f] οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἵμαρτο, εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ἐκεῖνοι ποιεῖν τούτων ἀποθανόντων; [g] γράσων * πᾶν τοῦτο, καὶ λύθρον ἐν θυλάκῳ.

§ 38. [h] Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε * κρίνων, φησὶ, σοφωτάτοις *.

§ 39. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. [i] ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἐγκράτειαν.

§ 40. [k] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἕστηκας. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω. οὐκοῦν [l] ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, [m] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

§ 41. [n] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἔστι δέ τι ἄλλο

[a] L. 7. § 8.
* ἐπιγενήσεσθαι
[b] L. 7. § 14. Inf. § 46.
[c] L. 2. § 15.
[d] L. 11. § 2.
* Κύρου Lug. Ann. κύρου Sal.
* χαβρίας Xyl. Mer.
[e] Sup. § 25.
[f] Sup. § 25.
[g] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24.
* σος f. L. 9. § 36.
[h] L. 10 § 12.
* Κείτων, vel Ζήνων f. Sal.
* -σοφωτάτοις. Xyl. -τος. Sal.
[i] L. 5. § 15.
[k] Sup. § 28. Inf. § 47.
[l] L. 7. § 16. l. 11. § 20.
[m] Sup. § 28.
[n] Sup § 32.

[a] Sup. 28. 40.
[b] L.4.§ 1.l.5. § 20.
[c] Sup. § 32. Inf. § 47.
[d] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[e] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12. § 3.
[f] L.7. § 16. Inf. § 47.
[g] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[h] Sup. § 26.
[i] L. 10. § 35.
[k] Sup. § 34.
* μήτε [τι] Lug. An.
[l] Sup. § 7, 8. l. 4. § 25. l. 7. § 3.
* ὁρῶν f.
[m] Sup. § 29.
[n] L. 4. § 17. 26.
* ἤδη f.
[o] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[p] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[q] L. 10. § 15. 23. 33.
[r] L. 2. § 13. l. 3. § 5. 7. 16.
[s] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[t] L. 5. § 16.
[u] L. 9. § 37.
* συνδεομένη f. vel, συγχυομένη
[x] L. 5. § 18. Sup. § 36.

ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. πάντα δὴ ταῦτα, ἐπὶ σεαυτὸν μετάφερε. πόνος, ἡδονὴ ἅπτεταί σου; [a] ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὁρμήσαντι ἔνστημα ἐγένετο; [b] εἰ μὲν ἀνυπεξαιρέτως ὥρμας, ἤδη ὡς λογικοῦ κακόν· εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὔπω βέβλαψαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. [c] τὰ μέν τοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [d] τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὁτιοῦν ἅπτεται· [e] ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

§ 42. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος [f] ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα.

§ 43. [g] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [h] ἐμὲ δὲ, ἐὰν [i] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν, [k] μὴ ἀποστρεφόμενον, μήτε ἄνθρωπόν τινα, *μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ [l] πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς *ὁρῶντα καὶ δεχόμενον, καὶ [m] χρώμενον ἑκάστῳ κατ᾽ ἀξίαν.

§ 44. [n] Τοῦτον * ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χαρίσαι· [o] οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἷοί εἰσιν οὗτοι οὓς βαροῦνται· κἀκεῖνοι δὲ θνητοί. τί δὲ ὅλως πρὸς σὲ, ἂν ἐκεῖνοι [p] φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν.

§ 45. [q] Ἆρόν με καὶ βάλλε ὅπου θέλεις. ἐκεῖ γὰρ ἕξω [r] τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τουτέστιν, [s] ἀρκούμενον εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἑξῆς [t] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. [u] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι᾽ αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχὴ, καὶ χείρων ἑαυτῆς ᾖ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, * συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

§ 46. [x] Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ

vegetativam conditionem pariter impediat, éstq; malum ejusdem. mentis qoqe perinde impeditio, naturæ intellectivæ malum est. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit sensus. aliqid molienti tibi obstitit qippiam? si citra exceptionem moliebaris, jam tuum, qâ rationalis, malum est. at, si id qod communiter fieri solet, tibi proponebas, nondum avt læsus es, avt impeditus etiam. mentis utiq; propria qæ sunt, nemo alius impedire solet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud qidlibet attingit, ubi facta fuerit sphæræ instar, teres tota atqe rotunda.

§ 42. Indignum censeo, ut me ipse vexem, qi neminem unqam volens vexârim.

§ 43. Alia oblectant alios. me verò, si mentem sanam habuerim, qæ nec hominem qenqam, avt humanum qicqam aversetur; sed qicqid obvenit, oculo benigno aspiciat excipiátqe, & pro sui existimatione singulis utatur.

§ 44. Hoc ipsum, qod jam adest, tempus tibimet fac impertias. qi famam posthumam affectant potiùs, non cogitant, alios qosdam ejusmodi fore posteros illos, qales isti sunt, qos nunc gravatim ferunt. sed & utriq; sunt mortales. qid avtem tuâ interest, si vocibus istiusmodi adstrepuerint illi tibi, avt existimationem hanc vel illam de te habuerint.

§ 45. Tolle me, & qocunq; libuerit projice. etenim illîc qoqe genium meum habiturus sum propitium placidúmqe; hoc nempe contentum, si pro conditionis suæ officio habere se agereqe possit. num hoc tanti est, ut hac de cavsa anima mea malè se habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, consternatur. ecqid reperiam, qod tanti sit?

§ 46. Nihil homini cuiqam contingere potest, qod non humanus sit casus; nec bovi, qod non bovis sit; nec viti

viti, qod non vitis sit, nec lapidi, qod non lapidis ipsius sit. Si ergò contingit id cuiqe, qod & usui & naturæ ejus est consentaneum, qid est, ægrè qod feras? neqe enim qicqam tibi tulisset natura communis, qod ferri non posset.

§ 47. Siqa te angit res externa, non est ea ipsa, qæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de re ea judicium. hoc avtem statim delere in te situm est. siqid verò in interna animi dispositione te angit, qis prohibere potest, qo minùs opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, qia hoc avt illud qod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs qàm angi velis? sed obstat, inqis, valentius aliqid. nihil est ergò qod anxius sis. neq; enim non agendi cavssa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergò è vita æqo animo, qo modo excederes si id agere daretur, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

§ 48. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, qando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat qod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. qid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ consideratè de re aliqâ sententiam tulerit? propterea arx est qædam mens perturbationibus immunis. neqe enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad qod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qi non videt, imperitus; qi videt, nec eò recipit se, infelix est.

§ 49. Nihil ulteriùs tecum reputa, qàm qod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare. hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò visis consiste semper, nec ampliùs qicqam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, qod commoveat te. vel

ἀμπέλῳ, ὃ οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. [a] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ καὶ [b] εἴωθεν, καὶ πέφυκεν, τί ἂν δυσχεραίνοις; [c] οὐ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

§ 47. [d] Εἰ μὲν διά τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα· [e] τοῦτο δὲ ἤδη ἐξαλεῖψαι [f] ἐπὶ σοί ἐστιν. εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, [g] τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; ὁμοίως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ * τὸ δέ τι ἐνεργεῖς ὑγιές σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. [h] μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. [i] ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής, * ᾗ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα [k] ἵλεως τοῖς ἐνισταμένοις.

§ 48. Μέμνησο, ὅτι [l] ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν [m] εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν [n] ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, [o] μὴ ποιοῦντι ὃ μὴ θέλει, [p] κἂν ἀλόγως παρατάξηται. τί οὖν [q] ὅταν καὶ μετὰ λόγου περιεσκεμμένως κρίνῃ περί τινος; διὰ τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν [r] ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὃ καταφυγὼν [s] ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. ὁ μὲν οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἑωρακὼς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

§ 49. [t] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν. ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [u] ἤγγελται τοῦτο. τὸ δέ, ὅτι βέβλαψαι, οὐκ ἤγγελται. βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. οὕτως οὖν μένε ἀεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἔνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδέν σοι γίνεται

μᾶλλον

[a] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[b] L. 12. § 26.
[c] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[d] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[e] Sup. § 29.
[f] L. 6. § 52. l. 7. § 2. 14.
[g] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
* τόδε
[h] Sup. 32. 42. 45.
[i] L. 5. § 29.
* ᾗ f.
[k] L. 2. § 3.
[l] Sup. § 41.
[m] L. 7. § 28.
[n] Sup. § 7.
[o] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[p] L. 11. § 3.
[q] L. 5. § 18.
[r] L. 1. § 9.
[s] L. 11. § 36.
[t] L. 7. § 64.
[u] L. 4. § 7. 12.

μᾶλλον δὲ ἐπίλεγε, ὡς [a] γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

§ 50. Σίκυος πικρός· ἄφες. [b] βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἔκκλινον. ἀρκεῖ. μὴ προσεπείπῃς, τί δὴ καὶ ἐγίνετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ [c] ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὁρᾷς· καίτοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἡ δὲ τῶν ὅλων φύσις, [d] ἔξω οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστὶν, ὅτι περιορίσασα ἑαυτὴν, πᾶν τὸ ἔνδον διαφθείρεσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἄχρηστον εἶναι δοκοῦν, [e] εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι [f] πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μήτε οὐσίας ἔξωθεν χρήζῃ, μήτε ὅπου ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα προσδέηται· ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

§ 51. [g] Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μήτε ἐν ταῖς ὁμιλίαις φύρειν· [h] μήτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνέλκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μήτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. [i] κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον [k] εἴ τις παραστὰς πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίη αὐτὴν, ἡ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα. [l] κἂν πηλὸν ἐμβάλῃ, κἂν κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ καὶ ἐκκλύσει, καὶ [m] οὐδαμῶς βαφήσεται. πῶς οὖν [n] πηγὴν ἀέναον ἕξεις, καὶ μὴ φρέαρ; φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [o] μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἁπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

§ 52. [p] Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅτι ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅπου ἐστίν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ,τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστὶν, οὐδὲ τί ἐστι κόσμος. ὁ δὲ ἕν τι τούτων ἀπολιπὼν, οὐδὲ πρὸς ὅ,τι αὐτὸς πέφυκεν εἴποι.

[a] L. 4. § 29. l. 7. § 29. 66.
[b] L. 6. § 36.
[c] L. 3. § 2.
[d] L. 4. § 23. Sup. § 18.
[e] L. 7. § 25.
[f] L. 7. § 23.
[g] L. 3. § 16.
[h] L. 7. § 66. Sup. § 13.
[i] L. 7. § 68. Sup. § 28.
[k] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15.
[l] L. 12. § 1.
[m] L. 6. § 30.
[n] L. 7. § 59.
[o] L. 11. § 9. 13.
[p] L. 4. § 29.

adjicias potiùs aliqid, ut qi rerum omnium, qæ in mundo isto contingunt, naturam perspectam habeas.

§ 50. Amarus est cucumis: mitte. vepres in via: declina. sufficit. nè pergas dicere, *Qare autem in mundo ista sint?* ludibrio enim futurus es homini scientiæ naturalis perito, perinde ac fabro avt sutori, si huic vitio verteres, qòd eorum qæ conficit ramenta ac segmenta in officina ejus cerneres. & illi tamen qò projiciant habent, cùm universi natura nihil extra se habeat; sed, qod in hac ejus arte maximè mireris, cùm se certis terminis circumscripserit, qicqid intra se corrumpi, senescere, ac inutile fieri videtur, in semet convertit, aliáqe ex his ipsis nova producit; adeò ut nec materiâ extraneâ opus habeat, nec qò putrefacta projiciat, desideret. itâ contenta manet & loco suo, & materiâ suâ, & arte sibi propriâ.

§ 51. Nec in actionibus langvidus; nec in congressibus turbidus sis; nec in cogitationibus vagus; nec animâ præceps abreptus & temerè exiliens; nec in vita multis implicitus negotiis. occidunt, concidunt, diris te devovent. qid hæc obstant, qominùs mentem serves puram, prudentem, sobriam, justam? qemadmodum siqis fonti astans limpido ac dulci, conviciis eum incesserit, at ille nihilominus laticem potui accommodum fundere non cessat. qin & si lutum qis fimúmqe injecerit, disperget citò diluétqe eum, nec eodem inqinabitur. qomodo ergò fieri potest, ut fontem perennem in te, non puteum, habeas? si usu assiduo libertatem cum æqanimitate, simplicitate, modestiâ qasi nativam tibi reddideris.

§ 52. Qi nescit esse mundum, ubi sit nescit. qi nescit ad qid natus sit, nec qis ipse, nec qid mundus sit, novit. qi avtem in horum alterutro deficit, nec ad qid ipse natus sit, dicere potest: qalis

qalis ergò tibi videtur is, qi vanos hominum eorum plausus vel aversatur vel avcupatur, qi nec ubi sint, nec qi sint ipsi, nôrunt?

§ 53. Num in votis habes ab eo lavdari, qi intra horulæ spatium ter semet execratur? num ei studes placere, qi nec sibi ipse placet? avt qomodo sibi placet, qem omnium ferè, qæ facit ipse, pœnitet?

§ 54. Curæ tibi deinceps sit, non tam cum aere ambiente te conspirare, qàm menti cuncta ambienti consentire. neq; enim minùs vis illa intellectualis ubiqe diffusa est & permeat cuivis exposita qi attrahere eam potest, qàm aeria cuilibet qi respirationis est compos.

§ 55. Generatim malitia mundo non obest. particulatim nec alteri cuiqam. huic tantùm est noxia, cui concessum est ab ea immunem esse, qandocunq; id ipse voluerit.

§ 56. Arbitrio meo ex æqo res indifferens est arbitrium vicini mei, atq; animula avt caruncula ejus. etiamsi enim qàm maximè alter alterius cavsâ mutuò nati simus, mentium tamen nostrarum cuilibet peculiaris sua constat potestas. alioqi vicini mei malitia malum me faceret: id qod Deo non est visum, nè alieni arbitrii esset miserum me facere.

§ 57. Sol defundi videtur, & ubiqe qidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffusio est extensio tantùm. itaqe ab extendendo radii ejus nomen sortiti sunt. cujusmodi verò res sit radius, perspicere licet, si per angustum aliqod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricosum subingredi videris. rectâ enim procedit, & refringitur qodammodo, ubi corpus aliqod solidum occurrerit, qod aërem ultrà non admittit. ibi avtē consistit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis solutionem & diffusionē

τίς οὖν φαίνεταί σοι [a] ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον φεύγων * ἢ διώκων, [ἢ] οἳ οὐδ' ὅπου εἰσὶν, οὔτε οἵ τινές εἰσι γινώσκουσι;

§ 53. [b] Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρὶς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, [c] ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; [d] ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει;

§ 54. Μηκέτι μόνον [e] συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλὰ ἤδη καὶ [f] συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ. οὐ γὰρ ἧττον ἡ νοερὰ δύναμις πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε τῷ σπάσαι δυναμένῳ, ἤπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

§ 55. Γενικῶς μὲν, [g] ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον· ἡ δὲ κατὰ μέρος, [h] οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. [i] μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, [k] ᾧ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπόταν πρῶτος οὗτος θελήσῃ.

§ 56. [l] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ πνευμάτιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σαρκίδιον. καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα [m] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν ἕκαστον [n] τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεί τοι [o] ἔμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· [p] ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

§ 57. [q] Ὁ ἥλιος καταχεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντη γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται· ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν· ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται. ὁποῖον δέ τι ἐστὶν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ διά τινος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον θεάσαιο. γίνεται γὰρ [r] κατ' εὐθὺ, καὶ ὥσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, ὅ,τι ἂν ἀπαντήσῃ, διεῖργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· [s] ἐνταῦθα δὲ ἔστη, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. τοιαύτην οὖν τὴν λύσιν καὶ διάχυσιν

[a] Sup. § 44.
* ἢ δίων. Xyl. Lug. ἢ διώκων f. L. 11. § 11.
[b] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[c] L. 5. § 10.
[d] L. 6. § 16. Sup. § 10.
[e] L. 6. § 16. l. 9. § 8.
[f] L. 9. § 1. l. 10. § 21.
[g] L. 5. § 35.
[h] L. 2. § 1. l. 4. § 7.
[i] L. 9. § 4.
[k] L. 2. § 11. l. 7. § 71. l. 10. § 13.
[l] L. 5. § 20. l. 6. § 32.
[m] L. 2. § 1. Inf. § 59.
[n] L. 5. § 3. l. 12. § 3.
[o] L. 2. § 1. l. 5. § 35.
[p] L. 2. § 11.
[q] L. 12. § 30.
[r] Inf. § 60.
[s] L. 10. § 33.

[a] L. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἔκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ [a] πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα, μὴ βίαιον μηδὲ ῥαγδαίαν τὴν ἐπέρεισιν ποιεῖσθαι· μηδὲ μὲν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἵστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

esse oportet, non effusionem utiqe, sed extensionem, qæ'q; adversùs obvia qælibet impedimenta non violentam & impetuosam collisionem adhibeat, nec etiam decidat, sed consistat, & illustret qicqid eam admiserit. privabit enim semet splendore illius, siqis eam non transmiserit.

[b] L. 7. § 33. Sup. § 25.

§ 58. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν. ἀλλ' [b] εἴτε οὐκέτι αἴσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

§ 58. Qi mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel aliusmodi aliqem sensum formidat. atqi, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali qicqam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

[c] Sup. § 56. l. 9. § 1. [d] L. 5. § 28. l. 9. § 11.

§ 59. [c] Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. [d] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

§ 59. Homines alter alterius cavsâ nati sumus. itaqe avt doce, avt sustine.

[e] L. 6. § 16. Sup. § 57. * ἧττον ε. τ. π. [καὶ] εἰσὶ μὲν [πέφυκεν] f. [f] L. 9. § 17. * - ἔχειν Boot.

§ 60. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέν τοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφηται, [e] φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν * ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§ 60. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, qàm cùm considerat, rectâ fertur, nec minùs ad scopum sibi propositum tendit.

§ 61. [f] Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου· παρέχειν * δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

§ 61. In mentem alterius cujusq; descende; sed & in tuam ipsius descendere qemlibet patere.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ θʹ.

LIBER IX.

[a] L. 2. § 1. l. 8. § 59. [b] L. 6. § 40. [c] L. 7. § 9.

Ὁ Ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. [a] τῆς γὰρ τῶν ὅλων φύσεως κατεσκευακυίας τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ [b] τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὄντων ἐστὶ φύσις. [c] τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει· ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἁπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ἑκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον

QI injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusqe dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint, qi naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiqissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia avtem qæ existunt necessitudine qâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta. sed & eadem, qæ natura, veritas qoqe nuncupatur; éstqe prima omnium qæ vera sunt, cavssa. itaq; qi sciens volens mentitur, impiè agit, in qantum fallendo injustè agit; qi nolens nesciúsqe, in qantum universi naturæ dissentit, & in qantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum

dum mundi naturæ adverſatur. adverſatur enim, qi, qantum in ſe eſt, ad ea qæ veritati adverſa ſunt, fertur. à natura ſiqidem ſubſidia jam olim acceperat, qibus neglectis factum eſt, ut falſa à veris nunc dignoſcere neqeat. Qin etiam, qi voluptates, tanqam qæ ſint bonæ, ſectatur, dolores, tanqam qæ mala ſint, fugit, impiè hic qoqe agit. neceſſe eſt enim, ut is qi ſic affectus fuerit, de rerum natura ſæpe conqeratur, qaſi ea bonis maliſqe præter meritum utriuſqe aliqid attribuat; cùm mali ſæpenumero voluptatibus diffluant, eiſq; rebus, qibus eæ comparantur, abundent; boni contrà in dolore verſentur, atq; in caſus ejuſmodi, qi dolorem ſolent parere, incidant. adhæc, qi dolorem timet, eorum aliqid timebit, qæ in mundo neceſſariò futura ſunt. hoc eſt avtem impium. & qi voluptatem ſectatur, injuriam inferendo non abſtinebit. hoc avtem apertè impium. oportet avtem, ad qæ rerum natura ex æqo ſe habet, (nec feciſſet utiqe utraqe, niſi ad utraqe ſe ex æqo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter eſſe ex æqo affectum, qi naturæ ductum ſeqi deſiderat, qo naturæ conſentire poſſit. qicunqe ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad qæ rerum natura ex æqo ſe habet, non ex æqo afficitur, impiè hunc agere liqidò conſtat. per hoc avtem qod dicitur univerſi naturam iſtis ex æqo uti, intelligo iſta ex æqo evenire ex ſerie qadam rerum prodeuntium ſibiq; invicem ſuccedentium juxta antiqiſſimum qendam providentiæ motum, qo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem ſe contulit, cùm rationes qaſdam rerum futurarum apud ſe concepiſſet, & facultates qaſdam exiſtentiarum, tranſmutationum, & ſucceſſionum iſtiuſmodi fœcundas diſcreviſſet.

ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἀληθέσι φερόμενος παρ' ἑαυτόν. ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας οὐχ οἷός τέ ἐστι νῦν [a] διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν· καὶ μὴν [b] ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. [c] ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς σπουδαίοις· διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. ὅ,τε διώκων τὰς ἡδονὰς, [d] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. χρὴ δὲ πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἐπίσης εἴχετο πρὸς ταῦτα καὶ [e] τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἕπεσθαι, [f] ὁμογνώμονας ὄντας, [g] ἐπίσης διακεῖσθαι. ὅστις οὖν πρὸς πόνους καὶ ἡδονὰς, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὅλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δῆλον ὡς ἀσεβεῖ. λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸ [h] συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἑξῆς γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι [i] ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [k] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

[a] L. 8. § 26.
[b] L. 2. § 11.
[c] L. 6. § 16. 41.
[d] L. 11. § 18.
[e] L. 3. § 12. *l.* 6. § 55. *l.* 10. § 15.
[f] L. 8. § 54. *l.* 10. § 21.
[g] L. 11. § 16.
[h] L. 2 § 11. *l.* 6. § 34.
[i] L. 11. § 20.
[k] L. 7. § 75. Inf. § 28.

§ 2. Gratius eqidem foret, ut priùs defungeretur qiſpiam, qàm mendacitatem, ſimulationem, luxum, faſtum deli-

§ 2. Χαριεστέρου μὲν ἦν ἀνδρὸς [l] ἄγευστον ψευδολογίας, καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμε-

[l] L. 3. § 8.

[a] Inf. § 37.
[b] L. 5. § 4.
* προῄρ᾽ ἢ προσκ. Lug.
[c] L. 2. § 3.
[d] L. 2. § 17.
[e] L. 3. § 7. l. 6. § 2.
[f] L. 3. § 7. l. 10. § 14.
[g] L. 5. § 36.
[h] L. 2. § 17. l. 5. § 10.
[i] L. 2. § 12. l. 4. § 5.
[k] L. 4. § 50.
[l] L. 8. § 22.
[m] L. 6. § 27, 28.
[n] L. 4. § 50.
* ἡ [ψυχὴ] f.
[o] L. 2. § 1. l. 6. § 26, 27.
[p] L. 3. § 4.
[q] L. 10. § 36. l. 11. § 9.
* αὐτὰ f.
[r] Inf. § 9.
[s] L. 5 § 25. 35.

νον ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δ᾽ οὖν [a] κορεσθέντα γε τούτων [b] ἀποπνεῦσαι δεύτερος πλοῦς, * ἢ προῄρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ. καὶ οὔπω σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ; λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας, πολλῷ γε μᾶλλον ἤπερ ἡ τοῦ περικεχυμένου τούτου πνεύματος τοιάδε τις δυσκρασία καὶ τροπή. αὕτη μὲν γὰρ ζώων λοιμὸς, καθὸ ζῶά ἐστιν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποί εἰσιν.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ [c] εὐαρέστει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἑνὸς ὄντος, ὧν [d] ἡ φύσις ἐθέλει. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὧραι φέρουσιν, [e] τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἄνθρωπόν ἐστι λελογισμένον, [f] μὴ [g] ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ [h] περιμένειν ὡς [i] μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικός σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται. εἰ δὲ καὶ [k] ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις, μάλιστά σε εὔκολον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει, ἡ ἐπίστασις ἡ ἐπὶ [l] τὰ ὑποκείμενα, [m] ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ [n] μεθ᾽ οἵων ἠθῶν οὐκέτι ἔσται * ἡ ἐμπεφυρμένη. [o] προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ [p] κήδεσθαι καὶ πράως φέρειν· μεμνῆσθαι μέντοι ὅτι [q] οὐκ ἀπ᾽ ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται. τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφεῖτο τοῖς τὰ * τοιαῦτα δόγματα περιπεποιημένοις. νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, θᾶττον ἔλθοις, ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς [r] ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

§ 4. [s] Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρ-

bâſſet. ſecundus avtem ab hoc gradus, horum ſatur ſaltem ut emori præoptet, qàm improbitati immorari. an nondum experientia tibi ipſa ſvadet, ut è peſte iſta profugias. peſtis eſt enim, mentis corruptio, & pernicioſa qidem magìs ea, qàm aeris hujus circumfuſi intemperies & alteratio ejuſmodi. hæc enim animalium, qâ ſunt animalia; illa hominum lues eſt, qâ ſunt homines.

§ 3. Mortem noli contemnere, ſed animo lubenti excipe, tanqam ex eorum qæ natura vult, numero qod ſit. cujuſmodi enim res eſt, adoleſcere, ſeneſcere, creſcere, adultum eſſe, barbatum eſſe, dentire, caneſcere, ſerere, prægnantem eſſe, parere, aliáq; id genus opera naturalia, qæ vitæ tuæ ſecum ferunt ætates, ejuſmodi planè res eſt & diſſolvi. hominis eſt igitur conſiderati, nec temerariè, nec impetuosè, nec faſtuosè adversùs mortem ſe gerere: ſed tanqam opus naturale, eam præſtolari, qo modo nunc præſtolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat: ità expectanda eſt hora, qâ animula tua involucro iſti excidet. ſi avtem vulgare vis pharmacum, qod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præſtabit te, ſi conſideraveris res ſubjectas à qibus morte divelleris, moréſqe hominum qales ſint, qibus anima tua ulteriùs non immiſcebitur. etiamſi enim offendi eis te nevtiqam oportet, ſed curare eos, placidéq; ferre; meminiſſe tamen licuerit, qod ab hominibus havd idem tecum ſentientibus diſceſſurus es. hoc enim ſolum, ſiqid aliud, nos retraheret & in vita retineret, ſi cum eadem ſentientibus vitam degere daretur. nunc avtem vides, qanta moleſtia ex diſſenſu mutuo eorum qibuſcum vivitur, oriatur. ut dicere liceat, *Properè accedas ô mors; neqando etiam ipſe obliviſcar mei.*

§ 4. Qi peccat, ſibimet ipſi peccat

qi

qi injuſtè agit, ſibi nocet, dum malum ſe facit.

§ 5. Sæpenumero contingit ut injuſtè agat, tam qi non facit aliqid, qàm & qi facit.

§ 6. Sufficit præſens exiſtimatio certa, & actio præſens communicativa, & affectio præſens caſum omnem à prima rerum omnium cavſâ provenientem lubenter excipiens.

§ 7. Imaginationes abſterge; motus compeſce; appetitionem extingve; mentem in poteſtate ſui contine.

§ 8. In animantia irrationalia, anima una diſtribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva diſpertitur. qemadmodum & terreſtrium omnium una eſt terra; unâq; luce cernimus omnes, & aere uno ſpiramus, qotqot visûs vitæq; participes ſumus.

§ 9. Qæcunqe aliqid in commune participant, ad id qod eſt generis ejuſdem ſecum promptè feruntur. ad terram mole ſuâ fertur terreſtre qodvis, in idem confluit humidum omne; & aereum itidem qodcunqe. ut neceſſe ſit vi aliqâ intercludi ea, id nè faciant. ſurſum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qi iſtic eſt, igni adeò ſimul accendi proclivis eſt, ut materia omnis ſiccior pavlò incendi prompta admodum ſit, eò qòd minùs ſibi admixtum habeat, qod incendium prohibeat. proinde & qicqid naturæ intellectualis eſt in commune particeps, ad ſibi cognatum pariter, vel multò magìs etiam, promptè fertur. qò eſt enim rebus aliis præſtantius, hoc eſt promptius. ei qod ſui generis eſt commiſceri & cum eo qodammodo coaleſcere. hinc apud irrationalia exiſtunt examina, armenta, pullorum educationes, & qaſi amores qidam. etenim iſtis animæ inſunt; itaqe in ſubjecto præſtantiori vis illa congregativa intenſior reperitur, qàm in ſtirpibus, lapidibus, avt lignis. hinc & in rationalibus, reſpublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tem-

πάνει. [a] ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακοῖ, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

§ 6. [b] Ἀρκεῖ ἡ [c] παροῦσα [d] ὑπόληψις καταληπτική, καὶ ἡ παροῦσα [e] πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις [f] εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ * παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον.

§ 7. [g] Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· στῆσαι ὁρμήν· σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ᾽ ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

§ 8. [h] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῷα, μία ψυχὴ διῄρηται· [i] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται. ὥσπερ καὶ [k] μία γῆ ἐστὶν ἁπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ [l] ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ [m] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἔμψυχα πάντα.

§ 9. [n] ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει. [o] τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν * σύρρουν, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως, ὥστε χρῄζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ. παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἕτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον, εὐέξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἔλαττον ἐγκεκρᾶσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἔξαψιν. καὶ τοίνυν [p] πᾶν τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως σπεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. ὅσῳ γάρ ἐστι κρεῖττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκιρνᾶσθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγχεῖσθαι ἑτοιμότερον. εὐθὺς γοῦν [q] ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὑρέθη σμήνη, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες. ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρείττονι ἐπιτεινόμενον εὑρίσκετο, οἷον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων. ἐπὶ δὲ [r] τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέ-

[a] L. 8. § 55. l. 11. § 18.
[b] L. 8. § 7. 22. l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[c] L. 6. § 2.
[d] L. 8. § 26.
[e] Inf. § 23.
[f] L. 3. § 6.
* παρὸν f.
[g] L. 7. § 29.
[h] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[i] L. 4. § 4 l. 7. § 9.
[k] Inf. § 9.
[l] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[m] L. 8. § 54.
[n] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[o] Sup. § 9.
* ἐπὶ τὸν ῥοῦν f. Lug. An.
[p] L. 5. § 16. 30. l. 12. § 26.
[q] L. 6 § 16. l. 11. § 18.
[r] Inf. § 23. l. 12. § 30.

[a] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
[b] L. 7. § 13.
[c] L. 11. § 18. 20.
[d] Sup. § 3.
[e] L. 12. § 30.
[f] L. 8. § 34.
[g] L. 8. § 19. l. 11. § 1.
* τέτριφεν Lug.
[h] L. 4. § 24.
[i] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
[k] Inf. § 42.
[l] L. 7. § 70. Inf. § 27.
[m] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[n] L. 3. § 12. l. 8. § 47.
[o] L. 1. § 5. & l. 5. § 5.
[p] L. 1. § 15. 16.
[q] L. 1. § 7.
[r] L. 4. § 24. Sup. § 8.
[s] L. 1. § 15. Inf. § 41.
[t] L. 4. § 3.
[u] L. 10. § 38.
* ταὐτὰ Inf. § 28. l. 7. § 1.
[x] L. 4. § 44.
[y] L. 4. § 48.
[z] Inf. § 36.
[a] L. 2. § 14.

μοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. ἐπὶ δὲ τῶν ἔτι κρειττόνων, καὶ διεστηκότων τρόπον τινὰ ἕνωσις ὑπέστη, οἷα [a] ἐπὶ τῶν ἄστρων. οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπανάβασις συμπάθειαν, [b] καὶ ἐν διεστῶσιν ἐργάσασθαι ἐδύνατο. ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. [c] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν [d] ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύρρουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. ἀλλ' ὅμως καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις. ὄψει δὲ ὃ λέγω παραφυλάσσων. [e] θᾶσσον γοῦν εὕροι τις ἂν γεῶδές τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἤπερ ἄνθρωπον [f] ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

pore fœdera, & induciæ. qin & in præstantioribus adhuc, licèt modo qodam à se invicem dissitis, in astris nempe, unio tamen qædam existit. ità sortis præstantioris eminentia etiam in distantibus affectionem ad se invicem mutuam producere valuit. vide interim qò res redierit. sola enim rationalia mutui hujus in se invicem studii ac consensûs nunc sunt oblita: confluxúsqe ille apud ista sola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undiq; occupantur. prævalet enim natura. observando avtem id, qod loqor, comperies. faciliùs enim qis terreni qippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, qàm hominem ab homine omni prorsus sejunctum.

§ 10. [g] Φέρει καρπὸν, καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως * τέτροφεν ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο· [h] ὁ λόγος δὲ, καὶ κοινὸν, καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτός ἐστιν ὁ λόγος.

§ 10. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempestate fert horum unumqodqe, etiamsi avtem usus formulam hanc loqendi viti ac similibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obstat, qo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrq; ex ea alia ejusmodi, cujusmodi ipsa est ratio.

§ 11. [i] Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι [k] πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται· καὶ [l] οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσίν· εἰς ἔνια δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. [m] ἔξεστι δὲ καὶ σοί· ἢ εἰπὲ, [n] τίς ὁ κωλύων.

§ 11. Peccantem, si potes, meliora doceto. si minùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam esse. & Dii avtem adversùs tales clementer se gerunt. in qibusdam etiam opem eis porrigunt suam, ad sanitatem nempe, divitias, gloriam conseqendam adeò benigni existunt. idem & tibi licet facere. avt dicas, qis te prohibeat.

§ 12. [o] Πόνει, μὴ [p] ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [q] θαυμάζεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι, [r] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

§ 12. Laborem sustine, non ut miser, nec qo miserationi vel admirationi sis aliis. sed hoc unum velis, ità moveri motumve sistere, prout ratio civilis exigit.

§ 13. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν [s] περίστασιν· [t] ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ [u] ἔνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

§ 13. Hodie molestiâ me omnia exemi. vel potiùs molestiam à me omnem abjeci. neqe enim extra, sed intra me, in opinione mea existebat.

§ 14. Πάντα * ταῦτα, [x] συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· [y] ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ. [z] ῥυπαρὰ δὲ τῇ ὕλῃ· [a] πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων οὓς κατεθάψαμεν.

§ 14. Eadem sunt omnia, usu familiaria, tempore diaria, materiâ sordida. præsentia omnia, qalia apud illos qos sepelivimus.

§ 15. Res ipsæ foris apud semet consistunt; nec de se qicqam avt nôrunt ipsæ, avt narrant nobis. qid ergò de eis pronunciat? mens.

§ 16. Non in passione, sed actione situm est, rationalis ac civilis animantis bonum malumq;: qo modo nec virt⁹ vitiúmve illius in passione, sed in actione consistit.

§ 17. Lapidi projecto nihil est mali, qòd deorsum feratur; qòd sursum, nihil boni.

§ 18. Mentes hominum penitiùs introspice. videbis, qos judices pertimescas; qales etiam de semet judices sint.

§ 19. In transmutatione universa existunt. tu qoqe in jugi alteratione, & corruptione qadam versaris; & mundus tecum universus.

§ 20. Qod alteri delictum est, apud eum relinqendum est.

§ 21. Actionis terminatio, intentionis avt opinationis cessatio, mors eidem est qædam. veruntamen nihil in se mali habet. ad ætates transi, puerilem putà, adolescentiam, juvenilem, senilem. & harum mutatio omnis mors est qædam. sed nunqid grave? transi rursus ad ætatem sub avo, tum sub matre, mox sub patre transactam: cúmqe alias havd pavcas differentias mutationésq; deprehenderis, interroga te, ecqid in his grave sit. pari igitur modo nec grave qicqam in vitæ totius terminatione, cessatione, mutatione.

§ 22. Recurrito ad mentem tuam, ad universi, ad delinqentis cujusvis. ad tuam, ut ipsam justam exhibeas: ad universi, ut recorderis, cujusnam sis pars: ad dèlinqentis cujusvis, ut consideres, inscius an consultò deliqerit; cogitésq; simul esse tibi cognatum.

§ 23. Sicut ipse es ad cœtum civilem complendum constitutus: ità actio tua qævis ad vitam ejusmodi consummandam referatur. qæcunqe igitur actio tua ad finem hunc vel immediatè vel mediatè

§ 15. [a] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα περὶ * αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. [b] τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

§ 16. [c] Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ τὸ [d] τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

§ 17. [e] Τῷ ἀναρριφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθὸν τὸ ἀνενεχθῆναι.

§ 18. [f] Δίελθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει [g] τίνας κριτὰς φοβῇ, [h] οἵους καὶ περὶ * αὐτῶν ὄντας κριτάς.

§ 19. [i] Πάντα ἐν μεταβολῇ. καὶ [k] αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει, καὶ κατά τι φθορᾷ· καὶ [l] ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

§ 20. [m] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

§ 21. [n] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, * ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, [o] οὐδὲν κακόν. μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, οἷον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μειρακίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ [p] τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος· μήτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρί, εἶτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρί· καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπερώτα σεαυτόν, μήτι δεινόν. οὕτως τοίνυν οὐδὲ [q] ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

§ 22. [r] Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικόν, καὶ τὸ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα [s] νοῦν δικαϊκὸν αὐτὸ ποιήσῃς· τὸ δὲ τοῦ ὅλου, ἵνα συμμνημονεύσῃς [t] τίνος μέρος εἶ. τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσῃς [u] πότερον * ἄγνοια, ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ ὅτι [x] συγγενές.

§ 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ [y] πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ [z] πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς. * ἥτις ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου [a] μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν

[a] L. 4. § 3.
* αὐτῶν
[b] L. 4. § 39.
[c] L. 6. § 51.
[d] Sup. § 8, 9.
[e] L. 8. § 20.
[f] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[g] L. 5. § 32.
[h] L. 3. § 4. l. 8. § 53.
* αὐτῶν
[i] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[k] Inf. § 21.
[l] L. 4. § 3.
[m] L. 7. § 29. Inf. § 38.
[n] L. 12. § 23.
* [καὶ] ὑπ'
[o] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[p] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[q] L. 7. § 23. l. 8. § 20.
[r] L. 5. § 3. l. 8. § 7. 22.
[s] L. 3. § 16.
[t] L. 2. § 3, 4.
[u] L. 11. § 18.
* ἀγνοίᾳ
[x] L. 2. § 1.
[y] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[z] L. 2. § 16.
* ἥτις ἐὰν οὖν Lug. ἥτις & οὖν delet An.
[a] L. 11. § 19.

a L. 2. § 2. l. 4. § 29.
* ἀσυμφ. Sal.
b L. 5. § 33. l. 7. § 3.
c L. 4. § 41.
d L. 7. § 29, l. 10. § 26.
e L. 3. § 11. l. 10. § 9.
f L. 10. § 7. l. 12. § 30.
g L. 4. § 32. l. 10. § 33.
h L. 5. § 14. 15, 16.
* ποιεῖ τιν© Arg. ποιεῦντι Lug.
* ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅ-ταν ἄλλ© Sal.
i Inf. § 37.
* νώσῃ f.
k Sup. § 18. Inf. § 34.
l L. 4. § 3.
m L. 7. § 22.
n L. 11. § 9.
o Sup. § 11.
p L. 1. § 17.
q Inf. § 40. l. 11. § 10.
* τὰ αὐτὰ Mer. Sup. § 14.
r L. 4. § 32.
s L. 2. § 14.
t L. 7. § 1.
u Inf. § 35.
x L. 6. § 36.
* ἢ
* ἔν τι γίνεται τε' τ' Boot. τὸ ἐν τινι Sal. V. N.
* ἄτομα Sal. f. ἢ ἀτ [καὶ] ἀμ. f. Inf. § 39.
y L. 2. § 11.
z L. 6. § 44. l. 12. § 20.
a L. 6. § 59.
b L. 2. § 17.
c L. 7. § 34.
d Inf. § 29. 32, 33.

πόῤῥωθεν ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλ©, αὕτη [a] διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ ἐᾷ ἕνα εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστὶν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὐτὸν μέρ© διϊστάμεν©. ἀπὸ τῆς τοιαύτης * συμφωνίας.

§ 24. [b] Παιδίων ὀργαὶ, καὶ παίγνια, καὶ [c] πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα, ὥστε ἐνεργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς νεκυίας.

§ 25. [d] Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ αὐτὸ περιγράψας θεάσαι· εἶτα καὶ [e] τὸν χρόνον περίγραψον, ὅσον πλεῖστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο [f] τὸ ἰδίως ποιόν.

§ 26. [g] Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ [h] ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ * ποιεῖ τι ταῦτα ὅια κατεσκεύασται· * ἀλλὰ [i] ἅλις.

§ 27. Ὅταν ἄλλ© ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν *, [k] ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, δίελθε ἔσω, καὶ ἴδε ποῖοί τινες εἰσίν· ὄψει, ὅτι [l] οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ· [m] εὐνοεῖν μέν τοι αὐτοῖς δεῖ· [n] φύσει γὰρ φίλοι. καὶ [o] οἱ θεοὶ δὲ παντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, [p] δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν, πρὸς ταῦτα μέν τοι, [q] πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

§ 28. * Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου [r] ἐγκύκλια, [s] ἄνω κάτω, [t] ἐξ αἰῶν© εἰς αἰῶνα. καὶ [u] ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἐστὶν, ἀποδέχου [x] τὸ ἐκείνης ὁρμητόν. * ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ * τί ἕν τινι. τρόπον γάρ τινα * ἄτομοι, ἢ ἀμερῆ· τὸ δὲ ὅλον, [y] εἰ τις θεὸς, εὖ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῆ, [z] μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. [a] ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει· ἔπειτα καὶ [b] αὐτὴ μεταβαλεῖ· κἀκεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. [c] τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ [d] τὸ τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

non tendit, ità vitam tuam divellit, nec unam eandémqe esse patitur, & est seditiosa, perinde ac in populo ille, qi factionis suæ homines à consensione istiusmodi in partes trahit.

§ 24. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat qod in Mortualibus exhibetur.

§ 25. Formæ qalitatem animo adi; & à materia abstractam contemplare: tum & tempus tecum definito ad qod plurimùm res sic affecta perdurare possit.

§ 26. Innumera perpessus es, qia non didicisti mente tuâ contentus esse agente ea ad qæ condita est, sed ad alia eadem abuteris.

§ 27. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejusmodi aliqid oblocuti fuerint, adi animulas eorum, penitiùs introspice cujusmodi sint. facilè videbis, nihil esse qod te angat, qicqid illi de te judicent. bene velle tamen illis oportet. sunt enim naturâ amici. qin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, per vaticinia, etiam in eis ad qæ feruntur illi.

§ 28. Eadem planè sunt mundana omnia, sursum deorsum, à seculo ad seculum, in orbem redeuntia. mens avtem universi vel ad singula qæq; se promovet. qod si fuerit, ad qod illa se promoverit, tu excipe. vel semel operi se admovit; reliqa verò per conseqentiam necessariam à primis illis ità profluunt, ut serie qâdam continuâ unum qiddam constituant. vel atomi & corpora indivisibilia pro rerum principiis habenda erunt. deniq;, si qis Deus est, omnia bene se habent. sive temerè ferantur; tu nè temerè feraris, mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & ista in infinitum mutabuntur: & ista rursus in infinitum. siqidem qi mutationes & alterationes fluctuum instar sibi invicem supervenientes, & vicissitudinum harum celeritatem consideraverit, næ ille mortale qicqid est despectui habebit.

§ 29.

§ 29. Torrentis est instar rerum natura; omnia secum abripit. qàm viles avtem sunt & mucci pleni, etiam politici isti, &, ut ipsis videtur, philosophicè se gerentes homunculi? id agas, ô homo, qod nunc te poscit natura. aggredere, qatenus tibi datur. nec circumspice, nunqis adsit, qi advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm sufficiat tibi, si vel parùm admodum res processerit; nec vel hoc ipsum parvum qiddam existimaveris. nam dogmata hominum qis mutaverit? & tamen absq; his mutatis, qid aliud supererit, nisi ingemiscentium, dum obseqium simulant, servitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an qid natura communis poscat, nôrint, & ad hujus dictamen sese instituerint. sin tragicè semet ostentârint, qi ad illorum imitationem me addixit? simplex qiddam & modestum est philosophiæ opus. noli me ad fastum insolentem abducere.

§ 30. Intuere desuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranqillo mari, & rerum præteritarum, præsentium, decedentium differentias. considera & vitam qæ sub aliis olim est acta, qæ post te erit transigenda, qæ'qe apud gentes barbaras jam agitur. & qàm multi sint, qi nec nôrint nomen tuum; qàm multi, qi mox ejusdem obliviscentur; qàm multi, qi cùm te nunc laudent, mox vituperaturi sint. qod deniqe, neq; memoria, neq; gloria, neqe ejusmodi qicqam æstimatione ullâ dignum est.

§ 31. Mentis tranqillitas tibi sit in eis, qæ ab externa cavssa proficiscuntur. justitiæ ratio in eis qæ ab interna efficiuntur. hoc est, intentio tua actióq; omnis hunc solum sibi finē propositum habeat, ut ad societatem humanam qod conducat fecerit, utpote qod naturæ tuæ consentaneū existat.

§ 32. Supervacanea multa, qæ mole-

§ 29. [a] Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία· πάντα φέρει. ὡς [b] εὐτελῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως * πρακτικὰ ἀνθρώπεια, * μυξῶν μεστά; ἄνθρωπε, [c] τί ποτε; ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [d] ὅρμησον, ἐὰν δίδωται, καὶ [e] μὴ περιβλέπου, εἴ τις εἴσεται· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [f] ἀρκοῦ, εἰ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἔκβασιν, ὡς οὐ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. [g] δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβάλλει; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [h] δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων. ὕπαγε νῦν, καὶ [i] Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ [k] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψονται, εἰ [l] εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγώγησαν. εἰ δὲ [m] ἐτραγῴδησαν, [n] οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν ἐστι καὶ [o] αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. μή με ἄπαγε ἐπὶ [p] σεμνοτυφίαν.

§ 30. [q] Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετὰς μυρίας, καὶ * πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. [r] ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, τὸν μετά σε βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον· καὶ [s] ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, [t] ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, [u] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς [x] οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογόν γε, [y] οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

§ 31. [z] Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τουτέστιν, ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, [a] καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

§ 32. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐν-

[a] L. 2. § 17. & l. 7. § 19.
[b] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
* -φως Lug. An.
* -άπτα
[c] L. 8. § 26. 44.
[d] L. 8. § 32.
[e] L. 8. § 1.
[f] L. 5. § 9.
[g] L. 8. § 4.
[h] Inf. § 40.
[i] L. 8. § 3.
[k] L. 8. § 25.
[l] L. 8. § 3.
[m] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[n] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[o] L. 1. § 2.
[p] L. 1. § 9.
[q] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
* πλοῦτον Xyl.
[r] L. 7. § 49.
[s] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[t] L. 4 § 19.
[u] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[x] L. 4 § 3. 19.
[y] L. 6. § 16.
[z] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[a] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.

ἐοχληκότων σοι δύναται, [a] ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, [b] * τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν ἴδιον αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἑκάστου πράγματος [c] ταχεῖαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς [d] βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, [e] ἀχανὲς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

§ 33. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, [f] τάχιστα φθαρήσεται· καὶ [g] οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται· καὶ [h] ὁ ἐσχατόγηρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

§ 34. [i] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα * φιλοῦσι καὶ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε. δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, [k] ὅση οἴησις.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ [l] μεταβολή· [m] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [n] καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται. [o] ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [p] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, * ὃ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, καὶ [q] οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἡ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

§ 36. [r] Τὸ σαπρὸν τῆς ἑκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, [s] γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα, καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, * ὁ ἄργυρος, καὶ [t] τρίχια ἡ ἐσθὴς, καὶ αἷμα ἡ πορφύρα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. καὶ [u] τὸ πνευματικὸν δὲ, ἄλλο τοιοῦτον· καὶ [x] ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

§ 37. [y] Ἅλις τοῦ ἀθλίου βίου, καὶ [z] γογγυσμοῦ, καὶ πιθηκισμοῦ. [a] τί ταράσσῃ; [b] τί τούτων καινόν; [c] τί σε ἐξίστησι; [d] τὸ αἴτιον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη;

[a] L. 2. § 15. l. 11. § 18.
[b] L. 7. § 35.
* [τῷ] τὸν
[c] Sup. § 19. 28. Inf. § 33.
[d] L. 5. § 24.
[e] L. 4. § 3.
[f] Sup. § 28. 32.
[g] L. 8. § 25.
[h] L. 2. § 14. l. 4 § 50.
[i] Sup. 18. 27.
* χολοῦσι Lug.
[k] L. 11. § 18.
[l] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[m] L. 7. § 18.
[n] L. 4. § 45.
[o] Sup. § 28.
[p] L. 12. § 5.
* καὶ ὅτι
[q] L. 10. § 7.
[r] Sup. § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2. 17.
[s] L. 8. § 37.
* [καὶ] ὁ
[t] L. 6. § 13.
[u] L. 2. § 2.
[x] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[y] Sup. § 2. 26.
[z] L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[a] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[b] L. 7. § 1.
[c] L. 12. § 19.
[d] L. 7. § 29.

ſtiam tibi pariunt, præcidere, cùm in opinione tua tota ſita ſint, animúmq; anguſtiis exemptum plurimùm dilatare poteris, ſi mundum totum & ſeculum in qo degis, mente complexus fueris, & rei cujuſqe ſigillatim tranſmutationem celerem conſideraveris, qámq; exiguum temporis ſpatium inter ortum ejuſdem & interitum intercedat; cùm & immenſum ſit qod ortum præceſſerit, & interminatum pariter, qod interitum ſit conſecuturum.

§ 33. Corrumpentur brevi, qæcunq; vides: corrumpentur brevi, & qi corrumpi hæc vident. & qi ſenectute extremâ confectus moritur, in eundem ſtatum redigetur cum eo, qi immaturus obiit.

§ 34. Animulas hominum nudas intuere,ut videas,qales mentes gerant,qibus rebus ſtudeant, & qarum cavſâ alios diligunt ac honorent. tum qando vel vituperando obeſſe, vel lavdando prodeſſe cuiqam videntur, qanto cum faſtu id faciant.

§ 35. Nihil eſt aliud amiſſio qàm mutatio. hac avtem gavdet natura, qæ nihil non rectè facit. ab æterno iſta pariter facta ſunt; & in æternum alia ejuſmodi fient. ecqis ergò dixerit omnia & facta fuiſſe, & ſemper factum iri mala? nec penes Deos, qi tot fuerint, potentiam extitiſſe corrigendi iſta, qo minùs mundus ad mala iſta addiceretur, qibus perpetim teneretur implicitus?

§ 36. Qàm putida eſt ſubjecta rei cuiq; materia? aqa, pulvis, oſſicula, ſordes. avt rurſus, calli terræ, marmora; ſedimenta, avrum, ac argentum; pili, veſtis; ſangvis,purpura;& ejuſmodi alia qævis. etiam qod formæ rationem obtinet, & ipſum aliud qiddam iſtiuſmodi eſt; & ex aliis in alia tranſit.

§ 37. Jam ſatìs eſt eſt vitæ calamitoſæ, & obmurmurationis, & nugarum. qid perturbaris? ecqid in his novi? qid te tandem percellit? num forma? hanc vide. num materia?

teria? & hanc. extra hæc avtem nihil est. qin erga Deos itaq; tandem aliqando simplicior meliusqe affectus sis. perinde habet annis centum an tribus ista nôris.

§ 38. Siqis deliqerit, penes ipsum est malum. fortassis avtem nec deliqit.

§ 39. Vel ab una mente, qasi fonte communi, tanqam uni corpori superveniunt universa: nec partem oportet de eis conqeri, qæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud est qicqam qàm cinnus & dispersio temeraria. qid ergò perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis instar pasceris, in feram belluam transiisti.

§ 40. Avt nihil possunt Dii, avt possunt. si nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poscis, neqid horum cupias, neqid de horum ullo anxius sis, qàm ut horum qicqam vel eveniat vel non eveniat? siqidem enim omnino hominibus opem suam conferre possunt, etiam ad hæc possunt. sed dices fortasse, Deos ista in potestate tua posuisse. an non ergò potiùs fuerit eis qæ in potestate tua sunt cum libertate uti, qàm ad ea qæ extra potestatem tuam sunt, cum servitute animíqe abjectione anxiè ferri? qanqam qis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam qæ in nobis sita sunt? ista ergò Deos prece poscere incipias; videbis qid futurum sit. orat hic, qomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, qomodo fiet, ut illius concubitum nè concupiscam? alter, qomodo illius imperium abjiciam? tu, qomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, qomodo filiolum nè amittam? tu, qomodo nè amittere metuam? huc, inqam, omnino vota verte tua, & vide qid futurum sit.

§ 41. Ego, cùm decumberem, inqit Epicurus, non de corporis affectionibus cum eis, qi invisebant me, colloqia habebam, nec istiusmodi sermonibus illos alloqebar, verùm eis, qæ circa rerũ naturam

ὕλη; ἴδε αὐτήν. ἔξω δὲ τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος * γίνου. [a] ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι.

§ 38. [b] Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. [c] τάχα δ' οὐχ ἥμαρτεν.

§ 39. Ἤτοι [d] ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, [e] ὡς ἑνὶ σώματι, [f] ἐπισυμβαίνει· καὶ [g] οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεσθαι· ἢ [h] ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ [i] κυκεὼν καὶ σκεδασμός. [k] τί οὖν ταράσσῃ; [l] τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, * ὑποκείνῃ, [m] συναγε- * λάζει, * βόσκῃ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ * [θνείωνται] δύνανται. εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὔχῃ, διδόναι αὐτούς, [n] τὸ μήτε φοβεῖσθαί τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινὸς τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπί τινος τούτων, μᾶλλον * τοῦ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ * τοῦ παρεῖναι; πάντως γὰρ εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. ἀλλὰ ἴσως ἐρεῖς, ὅτι [o] ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν. εἶτα, οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπί σοι μετ' ἐλευθερίας, ἢ [p] διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπί σοι μετὰ [q] δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ [r] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [s] ἄρξαι γοῦν περὶ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψει. οὗτος εὔχεται, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; σύ, πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης; ἄλλος, πῶς στερηθῶ ἐκείνου; σύ, πῶς μὴ χρῄζω τοῦ στερηθῆναι; ἄλλος, [t] πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον; σύ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίστρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει τί γίνεται.

§ 41. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσάν μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησίν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιο-

* ἐγίνου Xyl. γίνου Lug.
[a] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[b] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[c] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[d] L. 2. § 3. l. 6. § 36.
[e] L. 4. § 40.
[f] L. 5. § 8.
[g] L. 2. § 3.
[h] Sup. § 28.
[i] L. 4. § 27.
[k] Sup. § 37.
[l] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
* τί λέγεις; τῷ ἡγ. Sal.
* ὑποκείνει. Mer. -νεις vel -νῃ f.
[m] L. 6. § 16.
* λάζῃ Lug.
* [τεθνείωσι] β. Inf. § 40.
* τι δρᾶσαι Lug. An.
[n] L. 4. § 49.
* τοῦ
* τοῦ
[o] L. 2. § 11.
[p] Sup. § 27.
[q] L. 8. § 3.
[r] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[s] L. 6. § 23.
[t] L. 10. § 35. l. 11. § 33, 34.

λογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὤν, πῶς [a] ἡ διάνοια συμμεταλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταρακτεῖ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησί, καταφρυάττεσθαι, * ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος * ἤρετο εὖ καὶ καλῶς. * ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ [b] περιστάσει. τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ * καὶ φυσιολόγῳ [c] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως κοινόν, [d] πρὸς μόνῳ * τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσει.

§ 42. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, [e] δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. [f] μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ ἀδύνατον. εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὁτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, [g] εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς τοὺς καθ' ἕνα. εὔχρηστον δὲ κἀκεῖνο εὐθὺς ἐννοεῖν, [h] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πρᾳότητα, πρὸς δὲ ἄλλον, ἄλλην τινὰ δύναμιν. ὅλως δὲ [i] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [k] πεπλάνηται. [l] τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς οὓς παροξύνῃ, [m] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χείρων ἔμελλε γενήσεσθαι. [n] τὸ δὲ κακόν σου καὶ τὸ βλαβερόν, ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. [o] τί δὲ κακόν, ἢ [p] ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει; ὅρα μὴ [q] σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι.

priùs meditatus fueram, diſſerebam. atqe in hoc præcipuè incumbebam, qò mens, etiamſi motuum in corpuſculo iſtiuſmodi particeps unà, imperturbata conſiſteret nihilominus, bonúmqe ſuum retineret. ſed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent ſeſe, qaſi magni qid agerent. ſed vita mihi etiam tunc qàm optimè agebatur. eadem tu, qæ ille, ſive in morbo, ſi contigerit, ſive in alio qovis caſu adverſo, feceris. etenim hoc eſt ſectæ cujuſvis commune, in caſibus qibuſcunqe à philoſophia non abſiſtere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: ſed rei tantùm præſenti agendæ intendere, & inſtrumento per qod fiat.

§ 42. Qando alterius cujuſpiam impudentià offenderis, ſtatim ſic percontare te, Fieríne ergò poteſt, ut impudentes in mundo nè ſint? non poteſt. tu itaqe qod non poteſt, nè poſcas. eſt enim hic impudentium illorum unus, qos in mundo eſſe neceſſe eſt. idem in promptu tibi ſit, de fravdulento, infido, delinqente qolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non poſſe, qin exiſtat hoc genus hominum, mox erga ſingulos mitiùs te habiturus es. utile eſt admodum & ut apud te cogites ecqam homini virtutem natura dederit adverſùs hoc vitium. dedit enim ea, tanqam antidotum, adverſùs ſtolidum manſvetudinem; adverſùs alium, aliam aliqam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. qiſqis enim delinqit, à propoſito aberrat & deceptus eſt: tum tibi qid is obfuit? nihil enim horum, qibus ſuccenſes, qenqam feciſſe deprehendes, qod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmqe in hoc ſolo conſiſtit. ecqid avtem mali avt inſveti fit, ſi ineruditus, qæ inerudíti ſunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incuſare debeas, qòd non expectaveris fore, ut hoc ille delinqeret;

qódqe

[a] L. 5. § 26.
* -φρυάττεσθαι Sal. L. 7. § 3. & l. 10. § 13.
* ἤγετο Boot.
* τ' αὐτὰ
[b] Sup. § 13.
* μὴ φυσ· vel, καὶ [μὴ] φ· vel, ἀφυσ· &c. L. 10. § 9.
[c] L. 7. § 43.
[d] Sup. § 6.
* [δὲ] τῷ
[e] L. 6. § 41. l. 8. § 15.
[f] L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18. 33.
[g] L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
[h] L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
[i] L. 8. § 59. Sup. § 11.
[k] L. 6. § 22.
[l] L. 8. § 49. 55.
[m] L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
[n] L. 4. § 39. l. 8. § 56.
[o] L. 11. § 13.
[p] L. 12. § 16.
[q] L. 10. § 4.

qódqe cùm ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admiraris. præcipuè verò qando, tanqam infidum avt ingratum aliqem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est est tuum, sive qod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficiũ cùm dares, qod non absolutè dedisti nec tanqam qi totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. qid enim ampliùs velle debebas, ubi homini benefeceras? annon hoc ipsum tibi sufficit? qod est naturæ tuæ congruum ubi qid feceris, tum facti istiusmodi mercedem qæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem poscat, avt pedes incessus. qemadmodum enim membra ista ad munus aliqod obeundum condita sunt, qod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, qicqid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus sit, ubi beneficum qippiam avt qod in commune conducat, egerit, illud fecit ad qod conditus est, & qod suum est obtinuit.

οὐ μὲν γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκός ἐστι τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὅμως ἐπιλαθόμενος [a] θαυμάζεις εἰ ἡμάρτηκε. μάλιστα δὲ ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. περιδήλως γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην τὴν διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδοὺς, [b] μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. [c] τί γὰρ πλέον θέλεις, εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [d] οὐκ ἀρκεῖ * σοι, κατὰ φύσιν τὴν σήν τι ἔπραξας; τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ [e] ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, * ἅπερ [f] κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα * ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος [g] εὐεργετικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, [h] πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ [i] ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

[a] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[b] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[c] L. 7. § 73.
[d] L. 8. § 32.
* σοι, [ὅτι] κ. f.
[e] L. 2. § 1.
* ὅσα
[f] L. 6. § 40.
* ἔχουσι Lug. An.
[g] L. 8. § 7. 12.
[h] L. 5. § 16 l. 6. § 16.
[i] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIBER X.

ECqando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecqando dispositionem dilectioni & affectui genuino deditam degustabis? ecqando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanime, qo frui tibi volupe sit, neqe tempus, in qo diutiùs fruaris, neqe locum, avt regionem, avt cœli blandam temperiem, avt hominum amicam societatem; sed statu præsenti acqiesces, & præsentibus oblectabere qibúsq;, &

ΒΙΒΛΙΟΝ ι′.

[a] Ἔσῃ ποτὲ ἄρ', ὦ ψυχὴ, ἀγαθὴ, καὶ [b] ἁπλῆ, καὶ μία καὶ [c] γυμνὴ, [d] φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ * στερκτικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἄρα [e] πλήρης, καὶ [f] ἀνενδεὴς, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ [g] ἐπιθυμοῦσα οὐδενὸς, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; [h] οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων εὐκαιρίας; οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; ἀλλὰ [i] ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ [k] ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι, πᾶσι, καὶ

[a] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 1.
[b] L. 6. § 30.
[c] L. 11. 27.
[d] L. 12. § 2, 3.
* στερκτικῆς
[e] L. 3. § 8. l. 5. § 3.
[f] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[g] L. 11. § 37.
[h] L. 3. § 7.
[i] L. 7 § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[k] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

[a] L. 4. § 39.
[b] L. 3. § 11.
[c] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[d] L. 3. § 4.
[e] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[f] L. 4. § 40.
[g] L. 4. § 23. Inf. § 14.
[h] L. 7. § 23. 25.
[i] L. 5. § 27.
[k] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36.
[l] L. 6. § 41. l. 12. § 12. 24.
[m] L. 3. § 6. l. 5. § 9.
[n] Inf. § 33.
[o] L. 3. § 6.
[p] L. 9. § 9. 16. 23.
[q] L. 7. § 33. 64.
[r] L. 8. § 46.
[s] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[t] L. 11. § 18.
[u] L. 11. § 13.
[x] L. 9. § 42.
[y] L. 5. § 8. l. 7. § 75.
[z] L. 3. § 4. 11. 16.
[a] L. 9. § 28. 39.
* φύσει Xyl. φύσις f. l. 11. § 18.

συμπείσεις σεαυτὸν ὅτι πάντα σοι πάρεστι, [a] πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ [b] παρὰ θεῶν πάρεστι, καὶ [c] εὖ ἕξει ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ [d] ὅσα μέλλουσι δώσειν [e] ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου [f] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ [g] γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος [h] διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; ἔσῃ ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἵα [i] θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω [k] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [l] μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

§ 2. Παρατήρει [m] τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς [n] ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου. εἶτα ποίει αὐτὸ καὶ προσίεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαί σου ἡ [o] ὡς ζώου φύσις. ἑξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἡ ὡς ζώου φύσις. καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι, ἡ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [p] τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενος, μηδὲν περιεργάζου.

§ 3. [q] Πᾶν τὸ συμβαῖνον, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπαναλῶσαν. μέμνησο μέντοι ὅτι [r] πέφυκας φέρειν πᾶν, περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ φορητὸν καὶ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν ἢ καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

§ 4. [s] Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν [t] εὐμενῶς, καὶ [u] τὸ παρορώμενον δεικνύναι. εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [x] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

§ 5. [y] Ὅ,τι ἄν σοι συμβαίνῃ, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων [z] συνέκλωθε, τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὴν τούτου σύμβασιν.

§ 6. [a] Εἴ τε ἄτομοι, εἴ τε * φύ-

persvasum habitura es, cuncta tibi adesse, cuncta tibi bene se habere; sed & à Deis provenire, beneq́e habitura, qæcunq; ipsis concedere visum est, & qæcunq; concessuri sunt, utpote qæ ad salutem faciant animantis perfecti, probi, justi, honesti, qod cuncta ista, qæ ut alia similia indidem oriuntur, dissolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecqando ità affecta futura es, qò cum Deis hominibúsqe ità verseris, ut nec eos qicqam insimules, neqe ab eis ipse condemneris?

§ 2. Observa, qid natnra tua exigat, qatenus à natura mera regitur. atq; id facias & admittas, nisi natura tua, qâ es animal, inde deterior futura sit. tum observa, qid natura, qâ es animal, exposcat. & hoc qicqid est, concede tibi, nisi natura tua, qâ es animal rationale, deterius indè se habitura sit. qod est avtem rationale, protinus est & civile. his regulis usus, nihil ulteriùs sategeris.

§ 3. Qicqid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus sis, vel ut non sis. si contingit ità, ut ferre natus sis, nè gravatim te habeas, sed prout natus es, feras. sin ità contingat, ut ferre non natus sis, nec sic qidem graveris; ubi enim te absumpserit, & ipsum concidet. memineris tamen, naturâ esse comparatum te, ad qidlibet ferendum, qod in opinione tua situm est, ut tolerabile faciat, vel conducere tibi, vel officii esse, ut illud facias, censendo.

§ 4. Siqis fallitur, docendo comiter huic errorem suum indica. avt hoc si neqeas, te culpa, vel nec te etiam.

§ 5. Qicqid tibi contingit, ab æterno destinatum est tibi. cavsarúmq; series sibi invicem implexarum tui ipsius subsistentiam cum casu illo ab æterno conglomeravit.

§ 6. Sive atomi obtinent, sive natu-

ra

ra regit universa; hoc primò statuatur, partem esse me universi à natura administrati. deinde, necessitudine me qadam partibus generis ejusdem esse conjunctum. siqidem ista recordatus; qatenus pars sum totius, nihil ægrè feram ab universo mihi attributum. neqe enim parti potest esse noxium, qod universo conducit. neqe habet qicqam universum, qod non sibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune sortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtineat, qòd à nulla cavsa externa cogi possit, ut sibi ipsi noxium qicqam producat. ubi ergò meminerim, partem esse me universi istiusmodi, futurum est, ut qicqid evenerit, gratum mihi acceptúmqe sit. in qantum verò necessitudine qadam ejusdem generis partibus conjunctus sum, nihil facturus sum, qod communionis jus violet: sed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémqe conatum meum ad id dirigam, qod in commune conducat, & ab eo qod est huic contrarium, abstinebo. his ità peractis, vita prospera mihi fluat necesse erit. qemadmodum civi illi vitam prosperè fluere qivis existimet, qi in actionibus qæ civitatis secum ejusdem consortibus utiles sint, obeundis constanter perrexerit, & qicqid civitas ipsi attribuerit, gratanter acceperit.

§ 7. Universi partes, qotqot, inqam, mundi ambitu continentur, corrumpi necesse est. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc avtem, cùm sit necessarium, si & malum illis fuerit, cum universo sanè seqiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione freqenti agerent, & ad corrumpendum multifariam essent comparatæ. nunqid avtem dicemus, avt naturam ipsam instituisse partes suas malo afficere, & ità condidisse, ut in malum incidere non nata tantùm essent, sed in malum etiam necessariò inciderent? avt clam ipsâ istiusmodi factas esse? nevtrum est verisimile. sin, misso qis naturæ nomine, ità nata esse dicere voluerit, vide

στεις, πρῶτον κείσθω, ὅτι [b] μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου [c] ὑπὸ φύσεως διοικουμένου. ἔπειτα, ὅτι [d] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμι, [e] οὐδὲν δυσαρεστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων. [f] οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [g] οὐ γὰρ ἔχει τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἐχουσῶν τοῦτο· τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειληφυίας, τὸ μηδὲ [h] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερόν τι ἑαυτῇ γεννᾷν. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι [i] μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, [k] εὐαρεστήσω παντὶ τῷ ἀποβαίνοντι. καθόσον δὲ [l] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [m] οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [n] στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ [o] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἐμαυτοῦ ἄξω, καὶ [p] ἀπὸ τοὐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη τὸν βίον [q] εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ [r] πολίτου βίον εὔρουν ἐπινοήσειας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

§ 7. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα, * φημὶ, περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, [s] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαντικῶς [t] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι. [u] εἰ δὲ (φημὶ) κακόν τε, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς * ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι διαφόρως κατεσκευασμένων. [x] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακοῦν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἔμπτωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινα γινόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις καὶ ἀφέμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα ἐξηγοῖτο, καὶ

[b] L. 2. § 3, 4.
[c] Sup. § 2.
[d] L. 7. § 22.
[e] Inf. § 11. l. 5. § 27.
[f] Inf. § 20. l. 6. § 45.
[g] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[h] Inf. § 7.
[i] L. 2. § 9. l. 4. § 14 l. 8. § 7.
[k] L. 7. § 54. 57.
[l] L. 7. § 13.
[m] L. 8. § 23. l. 9. § 8. 9. 23.
[n] L. 3. § 4.
[o] L. 9. § 31.
[p] L. 2. § 2.
[q] L. 2. § 5.
[r] L. 6. § 45.
* delet Lug. An.
[s] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[t] L. 4. § 3. 4. 5.
[u] L. 9. § 21. l. 12. § 23.
* ἀλλοίωσιν Xyl.
[x] L. 2. § 11. l. 9. § 35.

[a] L. 8. § 18. l. 9. § 19.
[b] L. 8 § 15.
[c] L. 2. § 17. l. 3. § 16.
[d] L. 2. § 17. l. 4. § 5.
* ταὐτὰ
[e] L. 6. § 4. 24.
[f] L. 17. § 50.
[g] L. 4. § 14.
[h] L. 5. § 13. l. 11. § 1.
[i] L. 3. § 3.
[k] L. 7. § 25.
[l] L. 5. § 4.
[m] L. 6. § 15.
[n] L. 9. § 25.
[o] L. 8. § 22.
[p] L. 8. § 7. 26.
[q] L. 6. § 53.
[r] Sup. § 6. Inf. § 11.
[s] L. 5. § 25.
[t] L. 5. § 26.
[u] L. 6. § 2. l. 8. § 1.
[x] L. 7. § 2.
[y] L. 4. § 32.

καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [a] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπί τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαίνοντι [b] θαυμάζειν, ἢ [c] δυσχεραίνειν; ἄλλως τε, καὶ [d] τῆς διαλύσεως εἰς * ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. [e] ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπὴ, [f] τοῦ μὲν στερεμνίου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ, εἰς τὸ ἀερῶδες. ὥστε καὶ ταῦτα [g] ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ ὅλου λόγον, εἴτε [h] κατὰ περίοδον [i] ἐκπυρουμένου, εἴτε [k] ἀϊδίοις ἀμοιβαῖς ἀνανεουμένου· καὶ τὸ στερέμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, [l] ἐκ τῶν σιτίων καὶ [m] ἑλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιρροὴν ἔλαβεν. τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. ὑπόθου δ᾽, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν προσπλέκει [n] τῷ ἰδίως ποιῷ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

§ 8. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθὴς, ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσεχε μήποτε μετονομάζῃ, καὶ ἀπολλύεις ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ταχέως ἐπάνιε ἐπ᾽ αὐτά. μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρον, ἐβούλετό σοι [o] σημαίνειν [p] τὴν ἐφ᾽ ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ [q] τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρον, [r] τὴν ἑκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ [s] ὑπέρφρον, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονοῦντος μορίου [t] ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐὰν οὖν διατηρῇς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, [u] μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ᾽ ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσῃ ἕτερος, καὶ [x] εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ [y] ἐν βίῳ τοιούτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ

qàm ridiculum ſit, ut qi dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ipſum mutare illas, tanqam qod præter rerum ipſarum naturam contingat, miretur & ægrè ferat: præſertim, alia ut mittam, cùm in eadem ipſa reſolvatur unumqodqe, ex qibus conſtiterat. avt eſt enim elementorum, ex qibus concretum fuerat, diſſipatio, avt converſio, qicqid eſt ſolidi in terram, qicqid aërii eſt in aërem; ut & iſta in univerſi rationem redigantur, ſive illud certo temporis ſpatio revoluto deflagret, ſive viciſſitudinibus perpetuis jugiter renovetur. qin & ſolidum illud avt aëreum nè cogites, qod ab ortu primo extitit. hoc enim, qod nunc habes, omne heri ac nudiuſtertius ab alimentis aëréqe attracto influxit. hoc ergò mutat, qod pòſt acceptum eſt, non qod mater primò peperit. qanqam ponatur, illud ipſum te valde addicere huic peculiariter ſic affecto, nihil tamen obſtabit, qo minùs verum ſit qod jam dictum eſt.

§ 8. Nomina tibi ubi ſumpſeris iſta, boni, modeſti, veracis, prudentis, unanimis, magnanimi, cave neqando tranſnomineris, & amittas denuò nomina iſta; celeritérq; (ſiqid tale contigerit) ad ea revertaris. memineris avtem, prudentis nomen tibi denotare ſingularum rerum conſiderationem, animadverſionémqe ſedulam. unanimis nomen, exceptionem eorum omnium ſpontaneam, qæ à natura communi fuerint aſſignata. magnanimi verò, ſubvectionem mentis ſupra omnem lenem aſperúmve carnis affectum, ſupra gloriolam, ſupra mortem, & ejuſmodi univerſa. Intra nomina igitur iſta ſi te continueris, nec ut alii his te titulis cohoneſtent concupiveris, alius jam futurus es, qàm pridem fueras, aliámqe initurus vitæ rationem. etenim talis perſiſtere, qalis hactenus fueris, & in vita iſtiuſmodi fœdè volutari ac diſcerpi, hominis eſt ſenſûs expertis planè

vitæ'qe nimis avidi, nec bestiariis illis absimilis, qi semiadesi, vulneribus saniéqe oppleti, in diem crastinum tamen reservari supplicant, iisdem ungvibus morsibúsqe iidem ejusmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pavca hæc inde te. & siqidem in illis persistere potes, persistas, tanqam in fortunatorum insulas qasdam trajectus; sin excidere, nec statum tueri posse te senseris, in angulum aliqem, ubi possis aliqid, avdacter te conferas; vel etiam è vita omnino discedas, nec iratus tamen, sed simpliciter, liberè, modestè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus; qòd è vita sic exieris. ad nominum avtem istorum recordationem, multùm conducet meminisse Deorum, qódqe nolunt illi ratione præditos ipsis adulari, sed similes ipsis fieri. meminisse &, ficum esse qæ ea qæ ficûs sunt facit; canem, qæ canis; apem, qæ apis; & hominem pariter, qi qæ hominis.

§ 9. Mimus, bellũ, terror, torpor, servit⁹, decreta illa sacra tua caveas, ni expungent qotidie, qæcunq; è studiosa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet avtem unumqodqe ità & considerare & agere, ut & activa facultas consummetur, & contemplativa simul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujusqe scientia orta servetur, latens qidem, nec abscondita tamen. tunc enim simplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujusq; notitiâ distinctâ, qid ex natura sua existat, qem locum in mundo habeat, qàm diu duratura sit, ex qibus conflata sit, qibus possit obvenire, qi dare eam & avferre possint.

§ 10. Aranea muscam ubi ceperit, se effert tanqam magni qid egerit; alius ubi lepusculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius ubi ursos; alius ubi Sarmatas, nam & isti, qi hos capiunt, qid latronibus distant, si mentes ac decreta utrobiq; spectaveris?

φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις, οἵτινες μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὅμως [a] εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβληθησόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασιν. ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς [b] τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνῃ, [c] μένε, ὥσπερ εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος. ἐὰν δὲ αἴσθῃ ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις· ἢ καὶ παντάπασιν [d] ἔξιθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, [e] ἓν γοῦν τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. πρὸς μέντοι τὸ [f] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων, μεγάλως συλλήψεταί σοι, τὸ μεμνῆσθαι θεῶν, καὶ ὅτι οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι, τὴν μὲν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνὸς, [g] τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [h] τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου.

§ 9. * Μίμος, * πόλεμος, πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείψεταί σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, * ὁπόσα [i] * ὁ φυσιολογητὸς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις· δεῖ δὲ πᾶν [k] οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης [l] αὔθαδες σώζεσθαι [m] λανθάνον, [n] οὐχὶ κρυπτόμενον. [o] * πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσεις, * πότε δὲ σεμνότητος, * πότε δὲ [p] τῆς ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [q] τί τέ ἐστιν κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ [r] ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκειται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

§ 10. [s] Ἀράχνιον μυῖαν θηρεύσαν μεγαφρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῇ ἀφύην, ἄλλος δὲ συΐδια, ἄλλος δὲ ἄρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταὶ, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[a] L. 4. §. 15. 47. 50.
[b] L. 2. § 5.
[c] L. 6. § 30.
[d] Inf. § 32 l. 8. § 47.
[e] L. 6. § 2.
[f] L. 3. § 11.
[g] L. 5. § 1.
[h] L. 8. § 26.
* Λοιμὸς, Xyl.
* πόλεμος,
* πόσα Mer.
[i] L. 8. § 13.
* ἀφυσιολογήτως f. L. 9. § 41. Inf. § 31.
[k] L. 8. § 26, 27.
[l] L. 6. § 47.
[m] L. 7. § 67.
[n] L. 3. § 7, 8.
[o] Sup. § 1.
* τότε f.
[p] L. 7. § 29.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 9. § 25.
[s] L. 8. § 43.

[a] Sup. § 1. l. 9. § 32, 33.
[b] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[c] L. 3. § 11.
[d] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[e] L. 4 § 34. Sup. § 8.
* ἀνῆκε Lug. An.
[f] L. 3. § 16.
* μὴ Lug.
[g] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[h] L. 7. § 28.
[i] L. 12. § 1, 2.
[k] L. 5. § 27. l. 9. § 6.
[l] L. 4 § 18 l. 12. § 2.
[m] L. 5. § 3.
[n] L. 2. § 16 l. 12. § 1.
[o] L. 7. § 31.
[p] L. 4 § 37. l. 7. § 53.
[q] Inf. § 33.
[r] L. 8. § 5.
* [καὶ] ἀμ. Boot.
[s] L. 7. § 5. 7.
[t] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[u] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
* τούτου ἐστί Boot.
[x] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[y] L. 3. § 5.
[z] L. 3. § 12.
[a] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[b] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[c] L. 4. § 38.
[d] L. 8. § 55.
[e] L. 7. § 17.

§ 11. [a] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. καὶ [b] διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. [c] οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν*. ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [d] ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπιόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, [e] *ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, [f] δικαιοσύνῃ* μὲν εἰς τὰ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὅλων φύσει. [g] τί δ᾽ ἐρεῖ τις, ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ᾽ αὐτοῦ, οὐδ᾽ εἰς νοῦν βάλλεται. δύο τούτοις [h] ἀρκούμενος αὐτὸς, [i] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ [k] φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ· [l] ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκεν· καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ [m] εὐθεῖαν περαίνειν [n] διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι [o] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

§ 12. [p] Τίς ὑπονοίας χρεία, [q] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, [r] *ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [s] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [t] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνῃ, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, [u] ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου· ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου. ἐπεί τοι ἥ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου*. ἔστω, σχολαῖόν τι καὶ ἅμα [x] εὐκίνητόν ἐστι, καὶ [y] φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς, [z] ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.

§ 13. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον, [a] μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. μήτι ἐπιλέλησαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [b] τοιοῦτοι μέν εἰσιν ἐπὶ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, [c] οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἁρπάζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, [d] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [e] ἀγαθὸς δαίμων;

§ 11. Methodo contemplativa instructus sis, qâ perspectum habeas, qomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qi sic affectus est, reputánsq; secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis qæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis qæ obveniunt ipsi. qid avtem alius qispiam de ipso sive dicat, sive existimet, avt adversùs ipsum faciat, nè cogitat qidē. utpote qi duobus hisce etiam contentus sit, qicqid impræsentiarum agit, justum præstare, & qicqid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studiísq; reliqis omnibus missis, nihil aliud velit, qàm rectâ juxta legem proficisci, rectâq; proficiscentem Deum ipsum seqi.

§ 12. Ecqis suspicionis usus est, cùm qid fieri oporteat considerare præsto sit? & siqidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos qosq; in consilium adhibere; deniq; si aliud qippiam, qo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, consideratè progredi, ei qod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim asseqi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. qietum qiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, qisqis rationi per omnia obseqitur.

§ 13. Somno excusso statim percontare te, nunqid tuâ intererit, si justa bonáqe ab alio aliqo fiant. nihil intererit. nunqid oblitus sis, qales isti, qi de aliis lavdandis vituperandísqe tantopere se efferunt, in lecto sint, qales ad mensam, qæ faciant, qæ fugiant, qæ sectentur, qæ suffurentur, qæ rapiant ad se, non manibus pedibúsqe, qod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, qâ, ubi libuerit, conseqi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium deniq; bonum.

§ 14. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ homo probè institutus ac modestus dicet, *Da qod vis; repete qod vis.* nec elatus hoc dicet, sed obseqens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

§ 15. Exiguum est qod superest vitæ tuæ. vive tanqam in monte. nihil enim interest hìc an illìc, siqis ubicunqe in orbe, tanqam in urbe, degat. viderint, nôrintqe homines, hominem verum, qi naturæ convenienter vivat. sin non sustinent, occidant. hoc enim satius est, qàm ità vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

§ 16. Nè ulteriùs occupere totus, disserendo qalis vir bonus sit, sed enitendo ut ipse sis.

§ 17. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. qódqe particularia omnia, substantiam qod attinet, milii sunt instar; tempus qod attinet, terebri circumvolutio.

§ 18. Rerum præsentium unamqamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & qasi putrefactione qadam, avt dissipatione, constitutam, sive ut mori qodammodo nata sit.

§ 19. Cogita, qales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursus, qales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanqam in sublimi siti aliqos increpant. pavlo avtem antè, qàm multis & qâ mercede, inserviebant; & pavlò post, qo in statu futuri sunt.

§ 20. Confert cuiqe, qod fert cuiqe natura universi. & tum confert, qando illa fert.

§ 21. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere qicqid futurum est ut fiat. dico itaqe mundo ipse, *ecqid tu amas? idem ipse amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò, *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

§ 22. Vel istic vivis, & vitæ huic jam assvevisti; vel foris vadis, & hoc volebas;

§ 14. Τῇ [a] πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· [b] δὸς ὃ θέλεις· [c] ἀπόλαβε ὃ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [d] οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

§ 15. [e] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [f] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [g] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐάν τις πανταχοῦ, [h] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [i] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [k] κατὰ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. [l] κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτω ζῆν.

§ 16. Μηκέθ' * ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι, ἀλλὰ [m] εἶναι τοιοῦτον.

§ 17. [n] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [o] πρὸς οὐσίαν, κεγχραμίς· ὡς δὲ [p] πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, [q] ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν, [r] ὥσπερ θνήσκειν.

§ 19. [s] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [t] ἐδούλευον πόσοις, καὶ [u] δι' οἷα· καὶ [x] μετ' ὀλίγον, ἐν * τοιούτοις ἔσονται.

§ 20. [y] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ [z] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

§ 21. [a] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [b] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [c] σοὶ συνερῶ. μήτι δ' οὕτω κἀκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [d] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

§ 22. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, καὶ ἤδη [e] εἴθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες·

[a] Sup. § 1. *L.* 4. § 23.
[b] *L.* 3. § 6. *l.* 4. § 31.
[c] *L.* 8. § 33.
[d] *L.* 9. § 3.
[e] *L.* 2. § 2. 6. Sup. § 11.
[f] Inf. § 22, 23.
[g] *L.* 8. § 45.
[h] *L.* 4. § 3, 4.
[i] Sup. § 8.
[k] Sup. § 2.
[l] *L.* 9. § 2.
* ὅλος
[m] *L.* 4. § 17.
[n] *L.* 7. § 35. *l.* 11. § 1.
[o] *L.* 4. § 3.
[p] *L.* 5. § 24.
[q] Sup. § 7.
[r] *L.* 4. § 48. *l.* 9. § 21.
[s] Sup. § 13.
[t] *L.* 8. § 3.
[u] *L.* 6. § 59.
[x] *L.* 3. § 3. *l.* 4. § 48. *l.* 8. § 37.
* ὁποίοις: f.
[y] *L.* 4. § 23.
[z] *L.* 11. § 13.
[a] Evripid.
[b] *L.* 7. § 18, 25.
[c] *L.* 9. § 1.
[d] *L.* 9. § 35.
[e] *L.* 12. § 6.

ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [a] ἀπελειτούργησας. παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν· οὐκοῦν εὐθύμει.

§ 23. Ἐναργὲς ἔστω ἀεὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο * ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς [b] πάντα ἐστὶ ταὐτὰ ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· [c] σηκὸν ἐν ὄρει, φησὶ, * περιβαλλόμενος· [καὶ βάλλειν βλήματα.]

§ 24. [d] Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου· καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν· καὶ [e] πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι. μήτι κενὸν νοῦ ἐστι· μήτι ἀπόλυτον καὶ [f] ἀπεσπασμένον κοινωνίας· [g] μήτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [h] τούτῳ συντρέπεσθαι.

§ 25. [i] Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης, ἅμα καὶ [k] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, * ὃ βούλεταί τι γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι, τῶν ὑπὸ [l] τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, [m] νέμων, ὅσα ἑκάστῳ [n] ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

§ 26. [o] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· [p] ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν [q] ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα αἴσθησιν καὶ ὁρμὴν τὸ ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. [r] ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ [s] τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, [t] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

§ 27. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς [u] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγίνετο· καὶ [x] ἐπινοεῖν γενησόμενα, καὶ [y] ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς

[a] L. 12. § 36.
* -- τὸ [τι, οἷ] ἐκ. f.
[b] Sup. § 15.
[c] Plato Theætet.
* τὸ τεῖχος] περὶ
[d] L. 5. § 11.
[e] L. 12. § 33.
[f] L. 5. § 8.
[g] L. 7. § 66. 67.
[h] L. 5. § 26.
[i] L. 4. § 29.
[k] L. 11. § 8. 9.
** ὅτι β. f.
[l] L. 6. § 1. 5.
[m] L. 4. § 10.
[n] L. 7. § 7.
[o] L. 5. § 4. l. 12. § 26.
[p] L. 4. § 48. l. 6. § 13.
[q] Inf. § 38.
[r] L. 4. § 36. l. 7. § 29 30. l. 9 § 25.
[s] L. 12. § 30.
[t] L. 3. § 15. l. 11. § 12.
[u] L. 2. § 14.
[x] L. 7. § 49.
[y] L. 6. § 44.

vel moreris, & munere defunctus es. præter ista nihil restat. bono itaqe sis animo.

§ 23. Illud tibi semper constet, ejusmodi qiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius qilibet. eadémq; esse omnia istîc agentibus, qæ eis, qi in montium verticibus, vel in litorum crepidinibus, vel alibi ubicunqe volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut cavlæ septo circundatus.*

§ 24. Qidnã est mihi nunc mens mea? vel qalem ego eam præsto? ad qidnam eâ jam utor? nunqid est intellectu vacua? nunqid à societate communi soluta & revulsa? nunqid carunculæ itâ agglutinata & permixta, ut cum illa mutetur unâ?

§ 25. Qi dominum fugit, fugitivus est. dominus avtem est lex. ergò qi legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qi ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, qod secus, qàm ipse velit, avt factum sit, avt fiat, avt futurum sit eorum qicqam, qæ ab universi rectore sunt constituta, qi est ipse lex unicuiq; qod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qi metuit, vel angitur, vel irascitur.

§ 26. In uterum semen qi misit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex qali qalem? alimentum rursus mater per gulam demittit; qod alia insuper cavsa ubi exceperit, sensum, motúmq;, adeóq; vitam ac vires & alia (qot ea numero & qalia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine, contemplari oportet, facultatémq; itâ intueri qæ ista facit, prout vim eam cernimus, qâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis qidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

§ 27. Cogita tecum jugiter, qalia nunc sunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenásq; uniformes, qæcunqe vel ex notitia tua, vel ex

ex historia antiqa cognita habueris; avlam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi. ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi qod per alios agebantur.

§ 28. Hominem de re ulla dolentem, atqe ægrè ferentem qicqam, similem habe porcello, qi dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujusmodi est & qi decumbens tacitè solus secum sortem deplorat suam. considera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali soli datum esse, ut eis qæ eveniunt, sponte obseqi possit; cùm seqi ipsum omnibus sit necessarium.

§ 29. Considerata seorsim, qam instituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda sit, qia eâ te privet.

§ 30. Ubi peccato alicujus offenderis, translatione factâ perpende tecum, annon ipse ejusmodi aliqid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud istiusmodi. hoc enim si adverteris, ira statim tibi excidet. præsertim, si succurrerit unà, cogi hominem. qid enim faceret? avt, si poteris, tu illum vi illâ expedias.

§ 31. Satyrionem ubi videris Socraticum, Evtychem cogita vel Hymenem. & Evphratem ubi videris, Evtychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viso, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi respexeris, Cæsarum aliqem. & in qolibet cogitando, geminum ei qempiam. tum mentem tibi subeat, Ubi nunc sunt illi? nusqam sanè: avt ubi tandem? ità enim perspectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil esse, præsertim, si simul fueris recordatus, qicqid semel mutârit, per spatium temporis infinitum non esse amplius futurum. tu verò spatii illius qantulum occupas? cur ergò tibi non sufficit spatium hoc tam breve, prout te decet, transigere? qàm pulcram bene agendi materiam occasionémqe subterfugis? qid enim sunt aliud hæc omnia,

πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνως, πρὸ ὀμμάτων τίθεσθαι· οἷον [a] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

§ 28. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὁτῳοῦν λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [b] ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγότι. * ὅμοιον καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, τὸ [c] ἑκουσίως ἕπεσθαι τοῖς γινομένοις. [d] τὸ δὲ ἕπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

§ 29. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν ποιεῖς ἐφιστάνων, ἐρώτα σεαυτὸν, [e] εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

§ 30. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπί τινος ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβὰς, ἐπιλογίζου, [f] τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι [g] βιάζεται· [h] τί γὰρ ποιήσει; ἢ [i] δύνασαι, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

§ 31. Σατύρωνα * ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆν, ἢ Ὑμένα. καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον. εἶτα συμπαρεστάτω σοι. [k] ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ * ὁπουδή. οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [l] καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [m] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ [n] ἀρκεῖ σοι [o] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; [p] οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γάρ ἐστι πάντα ταῦτα

[a] L. 8. § 25. 31.
[b] L. 11. § 18. l. 12. § 27.
* ὅμοιος.
[c] Sup. § 8.
[d] L. 2. § 3. l. 4. § 42.
[e] L. 12. § 31.
[f] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[g] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[h] L. 12. § 16.
[i] L. 9. § 11.
* -ίωνα f.
[k] L. 7. § 58. l. 8. § 25. 31. l. 12. § 27.
* ὅπου δή;
[l] L. 2. § 17. l. 12. § 33.
[m] L. 4. § 3.
[n] L. 6 § 2. l. 9. § 6.
[o] L. 4. § 26.
[p] L. 7. § 58. 68.

[a] L. 6. § 20.
[b] L. 8. § 26.
[c] L. 10. § 9.
[d] Inf. § 35.
[e] L. 4. § 1.

ἄλλο, πλὴν [a] γυμνάσματα λόγου [b] ἑωρακότος ἀκριβῶς καὶ [c] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ καὶ ταῦτα· [d] ὡς ὁ ἐρρωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, [e] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

[f] L. 11. § 13.
[g] L. 12. § 1.
[h] L. 5. § 5.
[i] L. 8. § 32. Inf. § 33.
[k] Sup. § 8.

§ 32. [f] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ [g] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται. [h] πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. [i] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [k] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

[l] Sup. § 12. 31.
[m] Sup. § 32. l. 11. § 9.
[n] L. 9. § 26.
[o] L. 6. § 51.
[p] L. 5. § 16. l. 6. § 16. 40.
[q] L. 6. § 7. l. 8. § 26. 43. l. 11. § 16.
[r] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7.
[s] Sup. § 2.
[t] L. 5. § 10. 20. l. 8. § 7. 32. 41.
[u] L. 7. § 73. l. 8. § 2.
[x] L. 4. § 41. l. 12. § 33.
[y] L. 4 § 7. 11.
[z] L. 8. § 56, 57.
[a] L. 8. § 28.
[b] L, 8. § 55.

§ 33. [l] Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι; ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [m] ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν. καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος· οὐ πρότερον παύσῃ [n] στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [o] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης [p] ποιεῖν τὰ οἰκεῖα τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· [q] ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [r] πανταχοῦ δὲ ἔξεστι· τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ, οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [s] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά· [t] νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. ταύτην τὴν ῥᾳστώνην πρὸ ὀμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [u] μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστι [x] τοῦ νεκροῦ, ἢ [y] χωρὶς ὑπολήψεως καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, [z] οὐ θραύει, [a] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεί τοι καὶ [b] ὁ πάσχων

qàm mentis, qæ, hac in vita qæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perſpexerit, exercitationes. perſiſte ergò, dum & iſta tibi familiaria effeceris, qo modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, ignísqe validus, qicqid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

§ 32. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, avt non eſſe te bonum. ſed mentiatur, qiſqis horum qicqam de te opinatus fuerit. hoc avtem totum in te ſitum eſt. qis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, qàm talis futurus ſis. neq; enim ratio id poſcit, nî talis ſis.

§ 33. Ecqid eſt, qod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? qicqid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas, impediri te. antè ingemiſcere non deſinas, qàm eò te adegeris, ut qod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta qaqe oblata tibi materia ea facere, qæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, qicqid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur avtem hoc ubiqe. ſiqidem cylindro qidem non conceditur, ut motu proprio ubiqe feratur; ſed nec aqæ, nec igni, nec alii rei cuiqam, qæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. qæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia qælibet, prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eâdem planè, qâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil qæras ulteriùs. reliqa enim obſtacula, vel ſunt corporis, qod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, avt mali qicqam efficiunt. alioqi ea qi patitur,

malus

malus fieret. atqi in aliis qidem operibus omnibus ità se habet, ut qicqid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, qòd eo afficitur. istic verò, si ità dicere licuerit, præstantior fit homo ac lavde dignior, dum eis qæ objiciuntur, rectè utitur. in summa memineris, civem indigenam nihil lædere, ni civitatem lædat: civitatem nihil lædere, ni legem lædat. horum avtem, qæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. qod avtem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læserit.

§ 34. Qi decretis veris imbutus est, hunc dictum brevissimum & è trivio arreptum qodlibet commonere suffecerit de mœrore metûve pellendo. qale illud est,

Sternit humi frondes alias vis aspera venti:
Ast alias natura parat, qæ vere virescent.
Sic hominum genus est: hic nascitur, occidit ille.

foliola sunt & filioli tui; foliola sunt & homunciones isti, qi tanto cum strepitu, tanqam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & subsannant. foliola itidem, qi famam tui posthumam excepturi sunt. ista enim omnia verno tempore prodeunt; dein ventus ubi straverit, sylva horum vice novâ alia profert. commune avtem omnium est, breve existendi spatium. at tu omnia, tanqam æterna futura, fugis appetísve. mora parvula, & lumina tibi condentur: eúmqe qi te extulerit, alius aliqis lugebit.

§ 35. Sani est oculi, cernere visibilia qævis, nec dicere, *Viridia velim.* hoc etenim lippientis est. sed & avditûs ac olfactûs est sani, ad sonos odorésve qosvis percipiendos promptũ esse. & stomachi valentis, adversus edulia qævis pariter se habere; sicut molã ad omnia, ad qæ molenda con-

αὐτὸ, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγένετο. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ [a] κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ [b] ἐπαινετώτερος, [c] ὀρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι [d] τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδέ γε πόλιν βλάπτει, ὃ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

§ 34. Τῷ * δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας. οἷον,

[e] Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

[f] φυλλάριον δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· [g] φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως, καὶ [h] τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν· πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ἐπιγίνεται ὥρῃ· εἶτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἔπειθ' [i] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [k] τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, καὶ διώκεις. [l] μικρὸν καὶ καταμύσεις. [m] τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη, ἄλλος θρηνήσει.

§ 35. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾷν δεῖ τὰ ὁρατὰ, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμην εἶναι. καὶ [n] τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσουσα κατεσκεύ-

ασται

[a] L. 4. § 1.
[b] L. 5. § 15.
[c] L. 7. § 68. l. 8. § 29.
[d] L. 5. § 22.
* δεδηγμ. Xyl. & Lug. δεδευμ· L. 3. § 4.
[e] Homer. Iliad. ξ. v. 147.
[f] L. 11. § 34.
[g] L. 5. § 36. l 8. § 21.
[h] L. 4. § 19.
[i] L. 7. § 23. 25.
[k] L. 5. § 10.
[l] L. 7. § 70. l. 8. § 2. 5.
[m] L. 4. § 50.
[n] Sup. § 31.

[a] L. 8. § 43.
[b] L. 9. § 40.

ἄστη· καὶ τοίνυν [a] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἑτοίμην εἶναι. ἡ δὲ λέγουσα, [b] τὰ τεκνία σωζέσθω, καὶ πάντες ὅ,τι ἂν πράξω ἐπαινείτωσαν, ὀφθαλμός ἐστι τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὰ ἁπαλά.

[c] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
* σοιμὲν
[d] L. 5. § 9. l. 11. § 18.
[e] L. 4. § 50.
[f] L. 5. § 10.
[g] L. 7. § 15.
[h] L. 7. § 22.
[i] L. 2. § 3.
[k] L. 3. § 5.
[l] L. 6. § 39.]
[m] L. 3. § 5.

§ 36. [c] Οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν. μὴ τὸ πανύστατον ἔσται τις ὁ καθ' αὑτὸν λέγων; ἀναπνεύσω * μέν ποτε [d] ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν· ἀλλὰ ᾐσθανόμην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστι, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλακτιῶν ἡμῶν. [e] τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσῃ, λογιζόμενος, ἐκ τοιούτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἠγωνισάμην, ηὐξάμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσί με ὑπάγειν, ἄλλην τινὰ τυχὸν ἐκ τούτου ῥᾳστώνην ἐλπίζοντες. τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; [f] μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενὴς αὐτοῖς ἄπιθι, ἀλλὰ [g] τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, [h] φίλος, καὶ εὔνους, καὶ [i] ἵλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος [k] εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ [l] τούτοις ἡ φύσις συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μέν, οὐ μὴν [m] ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀβιάστως· [n] ἓν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

dita eſt. pari igitur ratione & mentis eſt ſanæ, ad obvenientia qæq; idoneam eſſe. qæ verò dixerit, *Liberos mihi ſalvos velim; &, Omnes qicqid fecero lavdent, velim*; oculi eſt inſtar viridia poſcentis, vel dentium tenella poſtulantium.

§ 36. Nemo qiſqam adeò felix eſt, cui morienti non adſtabunt aliqi, qi præſenti lætentur malo. bonus ſapienſqe fuerit, annon ad extremum futurus eſt qi de illo dicat, *Reſpirabimus jam tandem à pædagogo iſto. non erat reverà aſper noſtrûm cuiqam: ſenſi tamen tacitè illum damnâſſe nos.* hæc igitur de viro bono. at nos qod attinet, qàm multa ſunt alia, ob qæ à nobis liberari deſiderent havd pavci? hoc ſi inter moriendum cogitaveris, libentiùs diſcedes; cùm ità tecum rem putaveris, Ex ea vita diſcedo, in qa ipſi ejuſdem mecum participes, pro qibus tam multa exantlavi, ſupplicavi, procuravi, illi, inqam, ipſi elatum me optant, tanqam qi levamen forſan hinc aliqod ſperent. cur ergò diutiùs iſtic moram trahere qis cupiat? nec propterea tamen minùs illis propitius diſcedas, ſed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis. qin rurſus, nec tanqam vitæ avulſus, ſed, prout eis qibus mortis felicitas qædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab iſtis etiam eſto diſceſſio. eis enim te natura annexuit & conjunxit. at nunc disjungit. disjungor itaq; tanqam à neceſſariis, non abſtractus tamen, ſed ſponte diſcedens. nam & hoc ex eis eſt, qæ ſunt ſecundùm naturam.

[n] L. 2. § 12. 17.
[o] L. 2. § 16. l. 7. § 4.
[p] L. 3. § 5. l. 5. § 11.

§ 37. Ἔθισον ἐπὶ παντός, ὡς οἷόν τε, τοῦ πρασσομένου ὑπό τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν, [o] οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; ἄρχου δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [p] σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

§ 37. Solenne tibi ſit, in cujuſqe (qoad ejus fieri poteſt) actione omni, apud te qærere, *Iſtud iſte qo fine facit?* à temet avtem avſpicare, téqe primo loco ſcrutare.

[q] L. 2. § 2.
[r] L. 7. § 59. l. 8. § 28.
[s] L. 12. § 33.

§ 38. Μέμνησο, ὅτι [q] τὸ νευροσπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο, [r] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμμένον· [s] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή,

§ 38. Memento illud qod te velut fidiculis citat, eſſe intra te reconditum qiddam. illud eſt ſvadela, illud vita,

illud

(si fas dicere) homo est. nè cùm illo junctim contempleris unqam circumjectum, vasis instar, conceptaculum hoc, & instrumenta hæc undiq; ex eodem efficta. sunt enim asciæ similia ista. hoc tantùm interest, qòd agnata sint. siqidem membrorum istorum, absq; forma qæ ea cieat sistátqe, non magìs usus est, qàm radii textrici, avt scriptori calami, avt avrigæ flagelli.

[a] ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. μηδέποτε συμπεριφαντάζου [b] τὸ περικείμενον [c] ἀγγειῶδες, καὶ τὰ ὀργάνια ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. ὅμοια γάρ ἐστι σκεπάρνῳ. μόνον δὲ διαφέροντα, καθότι προσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι οὐ μᾶλλόν τι τούτων ὄφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς [d] τῆς κινούσης καὶ ἰσχούσης αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντείᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

[a] L. 12. § 3.
[b] L. 12 § 2, 3.
[c] L. 3. § 3.
[d] L. 5. § 21. l. 7. § 55. Sup. § 26.

LIBER XI.

HÆ sunt animæ ratione prædita proprietates. se cernit, fingit, artátqe, ut lubet, qalémqe vult ipsa, facit: fructum, qem profert, ipsa carpit. cùm arborum fructus, qódq; istis in animalibus respondet, alii carpant. finem semper suum assequitur, ubicunqe constiterit vitæ terminus. neq; enim sic se habet, qo modo in saltando avt in fabulam agendo aliísqe ejusmodi, in qibus siqid incideris, actio tota fit mutila; sed in qacunqe parte, & ubicunqe deprehensa fuerit, qod præcessit plenum prorsus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat. *Ego qæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, qod ambit hunc, vacuum, figurámqe ejusdem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universi per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; vidétqe simul, qòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec amplius qicqam viderunt antecessores nostri, sed ità fit qodammodo, ut qadraginta annos qi egerit, mentem modò aliqam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse. nihil sibi præ-

ΒΙΒΛΙΟΝ ια΄.

ΤΑ' ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· [a] ἑαυτὴν ὁρᾷ, [b] ἑαυτὴν διαρθροῖ, ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ, [c] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται) [d] τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. [e] οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως καὶ τῶν τοιούτων ἀτελὴς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, [f] πλῆρες καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτεθὲν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, [g] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι δὲ [h] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ [i] εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ [k] τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι [l] οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ [m] τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε [n] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ [o] τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδὼς, καὶ τὸ [p] μηδὲν ἑαυτῆς προτι-

[a] Inf. § 12.
[b] L. 6 § 8.
[c] L. 9 § 10.
[d] L. 3. § 8.
[e] L. 12. § 36.
[f] L. 2. § 17. l. 3. § 5.
[g] L. 4. § 29 49.
[h] L. 7. § 35. l. 9. § 30.
[i] L. 10. § 31.
[k] L. 9. § 28. l. 10. § 7.
[l] L. 6. § 37. l. 7. § 1.
[m] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[n] L. 7. § 49.
[o] L. 6. § 16. l. 8. § 26.
[p] L. 3. § 9. l. 5. § 21.

[a] L. 10 § 1. l. 12. § 1.
[b] L. 10. § 18.
[c] L. 8. § 36.
[d] L. 3. § 11.
[e] L. 6. § 13. l. 10 § 26.
[f] Sup. § 1. l 2. § 5. 11.
* [δέῃ] ἀπ'. f.
[g] L. 5. § 33. l. 8. § 25.
[h] L. 8. § 48. l. 9. § 53.
[i] L. 3. § 1.
[k] L. 1. § 16.
[l] L. 7. § 13. 74.
[m] L. 5. § 6.
[n] L. 4. § 31. l. 6. § 35.
[o] Sup. § 1. l. 8. § 26 Inf. § 12.
[p] L. 5 § 16. Inf. § 20.
[q] L. 4. § 29. l. 7. § 50.
[r] L. 12. § 36.
[s] Tragic. N. Q. apud Arrian. Epictet. l. 1. cap. 24.
[t] L. 7. § 41.

μῶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου· οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθὸς, καὶ [a] λόγος δικαιοσύνης.

§ 2. Ὠδῆς ἐπιτερποῦς, καὶ ὀρχήσεως, καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν [b] καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἕνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἥττων εἶ· [c] διατραπήσῃ γάρ. ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν ἢ σχέσιν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. ὅλως οὖν χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο [d] ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἰέναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ [e] ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μετάφερε.

§ 3. Οἵα ἐστὶν ἡ ψυχὴ [f] ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη * ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος, καὶ [g] ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι; τὸ δὲ ἕτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἔρχηται, μὴ [h] κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοὶ, ἀλλὰ [i] λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι, [k] ἀτραγῴδως.

§ 4. Πεποίηκά τι κοινωνικῶς; [l] οὐκοῦν ὠφέλημαι. τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ [m] μηδαμοῦ παύου.

§ 5. Τίς σου [n] ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται, ἢ ἐκ θεωρημάτων, [o] τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, [p] τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι [q] ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγεῖσθε, τούτοις μὴ ἄχθεσθε [r] ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς. ὁρᾶτε γὰρ, ὅτι οὕτω δεῖ πάντα περαίνεσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες, [s] Ἰὼ Κιθαιρών. καὶ λέγεται δέ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως. οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα·

[t] Εἰ δ' ἠμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' (ἐμὼ,

ferre, qod & legis est proprium. ità inter rectam rationem & justitiæ rationem nihil interest.

§ 2. Cantilenam jucundam, saltationem, pancratium contemnes, si voce concinnâ in sonos singulos divisâ, de his sigillatim te percontatus fueris, *Num istud me victum habet?* erubesces enim id fateri. de saltationis motibus gestibúsqe singulis, de pancratio itidem, si gemina feceris, futurum est ut pari modo adversùs hæc afficiaris. itaq; virtute solâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliqis omnibus ad particulas seorsim consideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipsas contemptum eas. hoc avtem ipsum & ad vitam totam transferas.

§ 3. Qalis est anima ea, qæ parata est jam statim, si oportuerit, è corpore emigrare, & vel extingvi, vel dispergi, vel permanere? ità paratam dico, ut à judicio peculiari promptitudo hæc profluat, non ab obstinatione mera, pro Christianorum more: ut mortem obeas consideratè, compositè, citra tumultum, qò & aliis idem svadere possis.

§ 4. Nunqid feci, qod in commune conducat? beneficium hoc ipso accepi. hoc tibi semper succurrat: nec desinas unqam.

§ 5. Qam artem profiteris? bene vivendi. hoc qo modo meliùs fit, qàm documentorum ope, qorum alia sint de universi natura, alia de hominis conditione propria.

§ 6. Primò tragœdiæ invectæ sunt, qæ casuum & eventuum homines commonefacerent, qô & ista sic fieri nata monerentur; nec qibus in scena oblectarentur, ea in scena majori, gravatim sustinerent: cùm viderint non posse hæc aliter transigi, & qod perferant ea etiam illi qi exclamant, *Eheu, Cithæron.* & revera dicuntur à dramaticis poëtis utiliter nonnulla. qale illud est imprimis;

Si me meósq; liberos Dii negligunt,

Hujus

Hujus etiam constat ratio. Et rursus,
Nam nevtiqam hominem rebus irasci decet. Et,
Spicas velut frugiferas, sic vitam meti. & cætera qæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ successit vetus comœdia, qæ libertate magistrali instructa, nec obliqâ sed disertâ oratione usa, fastum dejicere non ineptè satagebat: qo fine & Diogenes ex his qædam adhibuit. considera & qæ deinceps fuerit media comœdia, & qorsum tandem introducta sit nova, qæ in inimicum artificium pavlatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qi nesciat.) sed & qo spectet totum hoc poesios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

§ 7. Qàm liqidò compertum habes, nullum aliud vitæ institutum ad philosophandum magìs esse idoneum, qàm hoc in qo jam versaris?

§ 8. Ramus à ramo cui proximè adhæsit abscissus, non potest non à stirpe totâ abscindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine qovis rescissus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo suo separat, dum eum odit & aversatur: nec advertit interim, qòd unà semet à societate civili totâ absciderit. veruntamen hoc à societatis hujusce conditore Jove indultum sibi habet, qod ei liceat denuo coalescere, cui priùs adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare suum. qanqam hoc freqentiùs si fiat, dissociatio istiusmodi & difficiliùs resarcitur, & restitutio ægrè procedere consvevit. omnino deniqe non pariter se habent surculi duo, qorum alter à prima germinatione cohæsit, & cum stirpe reliqa constanter qasi conspiravit; alter post abscissionem insertus est: qem plantarum cultores dicere solent, *confruticari* qidem, sed non *configurari*.

§ 9. Qi ad rationis rectæ normam

Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο. --- καὶ πάλιν,
[a] Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι. Καὶ,
[b] * Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.
καὶ ὅσα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη, [c] παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυρρημοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς ὅ τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάμβανε. μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, * ἣ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερρύη, ἐπίστησον. ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται. ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκόπον ἀπέβλεψε.

§ 7. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει, τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὡς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνεις;

§ 8. [d] Κλάδος τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεὶς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. οὕτω δὴ καὶ [e] ἄνθρωπος, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· [f] ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ * ἀποστραφείς· ἀγνοεῖ δὲ ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέτμηκεν ἑαυτόν. πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός. [g] ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς * γίνεσθαι. πλεονάκις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. ὅλως τε οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας, καὶ σύμπνους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὖθις ἐγκεντρισθέντι· ὅ, τί ποτε λέγουσι οἱ φυτουργοί, * ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

§ 9. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ

[a] Ibid. § 38.
[b] Eurip. Hypsip. Ibid. § 40.
* Βίον
[c] Inf. § 18.
* ἡ
[d] L. 2. § 16. l. 8. § 34.
[e] L. 5. § 8.
[f] L. 4. § 29. Inf. § 9. 20.
* ἀποστρ.
[g] L. 8. § 34.
* -ρώματος Jun.
* ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν Boot. ὁμοσωματεῖν Salm. ὁμοσχηματεῖν f. L. 9. § 3.

[a] L. 3. § 16. l. 8. § 32. [b] L. 3. § 11. l. 6. § 47. 50. [c] L. 5. § 18. [d] L. 7. § 26. 56 65 l. 9. § 11. 42. [e] Inf. § 18. [f] L. 10. § 12. [g] L. 10. § 25. [h] Sup. § 8. Inf. § 10. [i] L. 2. § 1. [k] L. 9. § 27.

τ̃ ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [a] ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε ἐ δυνήσονται, οὕτως [b] μηδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ [c] τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ [d] τῆς πρὸς τοὺς κωλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας πραότητος. καὶ γὰρ [e] τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ [f] τὸ ἀποστῆναι τ̃ πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφότεροι γὰρ ἐπίσης [g] λιποτάκται, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ [h] ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τ̃ φύσει [i] συγγενῆ, καὶ [k] φίλον.

progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te neqeunt, ità nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumq; horum teneas te, ut & in judicio actionéqe constanti persistas, & in mansvetudine erga illos, qi vel impedire te conantur, vel alio modo qopiam molesti tibi sunt. etenim tam hoc imbecillis est animi, succensere istis, qàm ab actione desistere, & consternatum succumbere. uterqe enim ex æqo stationis desertæ reus est, & qi metu perculsus, & qi naturâ cognatum sibi atqe amicum fuerit aversatus.

[l] L. 7. § 55. [m] L. 5. § 16. [n] Inf. § 16. l. 9. § 27. [o] L. 3. § 9. [p] L. 5. § 10.

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης. καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πασῶν τῶν ἄλλων τελειοτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις, οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. [l] πᾶσαι δέ γε τέχναι τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω ποιοῦσιν· οὐκοῦν καὶ [m] ἡ κοινὴ φύσις. καὶ δὴ ἔνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἤτοι [n] διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ [o] εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ [p] μεταπτωτικοὶ ὦμεν.

§ 10. Nulla natura arte inferior est. naturam enim imitantur artes. hoc si datur, seqetur, naturam eam qæ est consummatissima, cæteràsqe omnes in se complectitur, artificis solertiæ nevtiqam concedere. atqi in artibus omnibus deteriora qæqe præstantiorum gratiâ fiunt? à communi ergò natura hoc idem fit. atqe hinc sanè justitia oritur: ab hac verò reliqæ nascuntur virtutes. neqe enim qod est justum æqúmqe servabitur, si vel ad res medias anxiè feramur, vel deceptu faciles & temerarii & inconstantes fuerimus.

[q] L. 4. § 3. [r] L. 4. § 39. [s] L. 9 § 15. [t] L. 9. § 1.

§ 11. Εἰ [q] οὐκ ἔρχεται ἐπί σε τὰ πράγματα, ὧν αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἔρχῃ· [r] τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν, ἡσυχαζέτω, [s] κἀκεῖνα μένει ἀτρεμοῦντα, καὶ [t] οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ.

§ 11. Si, qarum persecutio & fuga perturbat te, res eæ ad te non accedunt, sed ad illas ipse qodammodo accedis, cùm ipsæ interim immotæ maneant; judicium proinde tuum de eis qiescat, eásqe nec proseqeris ampliùs, nec fugies.

[u] L. 8. § 41, 48. [x] L. 3. § 15. [y] L. 8. § 26. [z] Sup § 1. * αὐτῇ

§ 12. [u] Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μήτε ἐκτείνηται ἐπί τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ, μήτε συνιζάνῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, [x] ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ [y] τὴν πάντων, καὶ [z] τὴν ἐν * αὐτῇ.

§ 12. Uniformis prorsus est animæ sphæra, cùm nec ad exterius qicqam se extendit, nec cum eodẽ ullo intùs concurrit, nec considit & comprimitur; sed lumine illo illustratur, qo veritatẽ, tum rerum omnium cæterarum, tum & in ipsa sitam, cernit.

[a] L. 5. § 25. 32. [b] L. 10. § 1. 32. [c] L. 4. § 37. l. 7. § 26. Sup. § 9.

§ 13. [a] Καταφρονήσει μου τις; ὄψεται. ἐγὼ δὲ ὄψομαι [b] ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσων ἢ λέγων εὑρίσκωμαι. μισήσει; ὄψεται. ἀλλ' ἐγὼ [c] εὐμενὴς καὶ εὔνους παντί, καὶ τούτῳ

§ 13. Contemnit me qisqam? ipse viderit. ego mihi cavebo, neqid contemptu dignum vel egisse vel dixisse deprehendar. odit me qisqam? ipse viderit. at ego mitis esse ac benevolus cuiq; pergam; & huic etiam

etiam ipsi, errorem ostendere promptus; neqe id contumeliosè, neqe ut qi patientiam ostentare cuipiam, sed ingenuè, benignè, qo modo Phocion ille, nisi si simulatè agebat. interiùs enim ità affectum esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qi nihil qicqam indignè ægréve ferat. qid enim tibi mali contigerit, modò qod naturæ tuæ conveniat, id ipse facias? annon amplecteris, qod universi naturæ nunc est tempestivum, cùm homo sis ad hoc compositus positúsqe, ut id fieri, qocunqe tandem modo, velis, qod in commune conducat?

§ 14. Qi se invicem contemnunt, iidem & sibi invicem assentantur: qíqe se invicem transcendere cupiunt, sibi invicem se submittunt.

§ 15. Qàm putidus & insincerus est, qi dicit, *Ego simpliciter tecum agere statui.* qid facis, mi homo? qid prædicere opus est? res ipsa appareat, fronti inscriptam statim oportuit vocem hanc, in oculis ipsis relucere statim, qomodo animus se habeat: sicut in amantis oculo cuncta statim dignoscit amasius. talem planè verum simplicem bonúmqe oportet esse, qalis is qi hircum olet; ut qi astiterit, simulac accesserit, velit, nolit ipse, protinus persentiscat. simplicitatis verò affectatio tortuosa est. amicitiâ lupinâ nihil est fœdius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut nevtiqam lateat.

§ 16. Optimè vivendi facultas hæc est in anima sita, si adversùs res indifferentes indifferenter se habeat. indifferenter avtem se habebit, si divisim & integrè earum unamqamqe consideraverit, simulqe recordatus fuerit, qod nihil horum cogere nos potest, ut hoc vel illud de ipso opinemur; nec accedit ad nos, sed qiescit; nos avtem sumus, qi judicia de his proferimus atqe nobis ipsis inscribimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si clan-

αὐτῷ· ἕτοιμος [a] τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ [b] ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος, εἴ γε μὴ προσεποιεῖτο· τὰ [c] ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἄνθρωπον [d] πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. [e] τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν * ποιεῖ τὸ [ὅτι] τῇ φύσει σου οἰκεῖον; [f] οὐ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον, [g] ἄνθρωπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον;

§ 14. [h] Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις [i] ἀρεσκεύοντες, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

§ 15. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος, ὁ λέγων, ἐγὼ προῄρημαι ἁπλῶς σοι προσφέρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. * αὐτοῦ φανήσεται. [k] ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή. * τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει· ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, [l] οἷον γράσωνα, ἵνα [m] ὁ παραστὰς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἴσθηται. ἐπιτήδευσις δὲ ἁπλότητος * σκάλμη ἐστίν· οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας. πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. ὁ ἀγαθὸς, καὶ [n] ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχουσιν ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

§ 16. Κάλλιστα * δὲ ζῆν, [o] δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν [p] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ· ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν [q] ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διῃρημένως καὶ ὁλικῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι [r] οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, [s] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ [t] τὰ μὲν ἀτρεμεῖ· [u] ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἑαυτοῖς· [x] ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, [y] ἐξὸν δὲ κἄν που λά-

[a] L. 5. § 22. l. 10. § 4.
[b] Inf. § 18. l. 6. § 30.
[c] L. 12. § 2.
[d] Inf. § 18. l. 6. § 26.
[e] L. 6. § 27. l. 9. § 42.
* ποιεῖς Mer.
[f] L. 4. § 23.
[g] Inf. § 20. l. 5. § 8.
[h] L. 4. § 32.
[i] L. 5. § 5.
* αὐτὸ f.
[k] L. 7. § 60.
* ὁποῖον f. vel, τ' ἔχει;
[l] L. 5. § 28.
[m] L. 5. § 6.
* σκαλμή Xyl. σκαιά Bocr. σκαμβή Sal.
[n] L. 7. § 31.
* διαζῆν f.
[o] L. 7. § 31. l. 8. § 8. Sup. § 9.
[p] L. 2. § 11. l. 6. § 32. l. 9. § 1.
[q] Sup. § 2.
[r] L. 9. § 15.
[s] Sup. § 11.
[t] L. 4. § 3.
[u] L. 5. § 19.
[x] L. 6. § 52.
[y] L. 5. § 2.

[a] L. 10. § 11. 15.
[b] L. 8. § 26. l. 10. § 33.
* f. ἐσται
[c] L. 10. § 2.
[d] L. 4. § 12. l. 5. § 3
[e] L. 6. § 27.
[f] L. 3. § 11.
[g] L. 9. § 36.
[h] L. 8. § 18. l. 12. § 24.
[i] L. 8. § 21. l. 10. § 19.
[k] L. 4. § 42.
[l] L. 8. § 27.
[m] L. 2. § 1.
[n] L. 9. § 39.
[o] L. 10 § 6.
[p] Sup. § 10.
[q] L. 5. § 16.
[r] L. 3. § 4.
[s] L. 8. § 14.
[t] L. 9. § 34.
* δῆλον ὅτι
[u] L. 7. § 62.
[x] L. 2. § 1.
[y] L. 7. § 63.
[z] L. 8. § 29.
[a] L. 7. § 26.
[b] L. 7. § 70.
* -λως f.
[c] L. 1. § 17.
* ἔχεις
[d] L. 9. § 38.
[e] L. 4. § 51.

θῆ, εὐθὺς ἐξαλεῖψαι. ὅτι [a] ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχὴ, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. τί μέντοι δύσκολον καλῶς ἔχειν ταῦτα; [b] εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥᾴδια * ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, [c] ζήτει τί ἐστί σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν. καὶ [d] ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἂν ἄδοξον ᾖ· [e] παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

§ 17. [f] Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ [g] ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ [h] εἰς τί μεταβάλλει, καὶ [i] οἷον ἔσται μεταβάλλον, καὶ ὡς [k] οὐδὲν κακὸν πείσεται.

§ 18. [Καὶ] πρῶτον, [l] τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις. καὶ ὅτι [m] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. καὶ καθ᾽ ἕτερον λόγον, προεστηκόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κριὸς ποίμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. ἄνωθεν δὲ ἔπιθι, ἀπὸ τοῦ, [n] εἰ μὴ ἄτομοι, [o] φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. εἰ τοῦτο, [p] τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· [q] ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, [r] ὁποῖοί τινές εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρίῳ, τἄλλα. μάλιστα δὲ, [s] οἵας ἀνάγκας δογμάτων κειμένας ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα [t] μεθ᾽ οἵου τύφου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ᾽ οὐκ ὀρθῶς, * δηλονότι [u] ἄκοντες καὶ [x] ἀγνοοῦντες. [y] πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στέρεται, ὥσπερ τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως καὶ τοῦ [z] κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ προσφέρεσθαι. ἄχθονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἁμαρτητικοὶ περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ [a] αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις, καὶ [b] ἄλλος * τοιοῦτος εἶ. καὶ εἰ τινῶν δὲ ἁμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ [c] τήν γε ἕξιν ποιητικὴν * ἔξεις, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξοκοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτημάτων.

Πέμπτον, ὅτι [d] οὐδὲ εἰ ἁμαρτάνουσι κατείληφας. πολλὰ γὰρ κατ᾽ [e] οἰκονο-

culum irrepſerint, ſtatim obliterare: qódq; ad breve admodum tempus opus futurum eſt cavtelâ hac: tum vita terminabitur. ecqid eſt avtem in his difficile? ſiqidem enim naturæ congrua ſunt, eis oblecta te, & facilia futura ſunt. ſin præter naturam, inveſtiga, qid ſit naturæ tuæ congruum, & ad hoc te accinge, etiamſi minus glorioſum ſit. venia enim cuiq; habenda eſt, qi bonum ſuum ſectatur.

§ 17. Cogita tecum, unde prodierit unumqodqe, & ex qibus conſiſtat, & in qid mutet, & ubi mutaverit, qale futurum ſit, & qod mutando mali nil patitur.

§ 18. De eis qi adversùs te delinqunt cogita: Primò, qam relationem ad illos habeas. qódq; alteri alteri⁹ cavſâ nati ſumus: tu avtem ſpeciali qadam ratione etiam illis præfectus, ut gregi aries, armento tavrus. qin & altiùs rem repete: vel atomos obtinere, vel naturam univerſa diſponere. hoc ſi eſt, deteriora conſtat præſtantiorum cavſâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem.

Secundò cogita, qales ſint ad menſam, in lectulo alibi. præſertim verò, qas à decretis intùs ſitis neceſſitates perpetiantur: qantâqe cum prudentiæ opinione hæc ipſa, in qibus delinqunt, agant.

Tertiò, qòd, ſi hæc rectè faciunt, ægrè ferre non oportet: ſin minùs, nolentes utiqe & neſcientes agunt. omnis etenim anima, prout veritate privatur invita, ſic etiam erga qemqe pro dignitate cujuſq; gerendi ſe peritiâ. itaqe injuſtos, ingratos, avaros, vicinis injurios dici ſe non ſuſtinent.

Qartò, qòd & ipſe multa peccas, & aliàs ejuſmodi es planè, qales illi ſunt. atqe etiamſi peccatis qibuſdam abſtineas, habes tamen intra te habitum talia perpetrare proclivem, licèt vel ignaviæ, vel famæ, vel alius alicujus ratione à peccatis paribus te cohibeas.

Qintò, qòd nec an peccaverit etiam, noſtri ſatis. multa enim per diſpenſatio-

nem

nem geruntur. atq; omnino multa priùs edocearis oportet, qàm de facto alieno certi qicqam ſtatuere poſſis.

Sextò, qando qàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam eſſe vitam humanam, omnéſqe nos brevi componendos fore.

Septimò, non eſſe actiones aliorum, qæ nos conturbant; ſunt enim hæ in mentibus ipſorum ſitæ: ſed opiniones tantùm noſtras. iſtas igitur tolle, miſſóqe de re ipſa, tanqam grave qiddam ſit, judicio, ira protinus evaneſcet. ſed qomodo tollam? reputando nihil tibi inhoneſtum contigiſſe. niſi enim malum id ſit duntaxat qod inhoneſtum eſt, neceſſe futurum eſt, ut & tu multa pecces, & latro, vel qidlibet etiam fias.

Octavò, cogita qantò graviora patiamur ex iracundia ac mœſtitia, qàm de iſtis concipimus, qàm ex eis ipſis, qorum cavſſâ ſuccenſemus & angimur.

Nonò, manſvetudinem inſuperabilem eſſe, ſi genuina fuerit, non perſonata & fucata. qid enim fecerit tibi, qi vel maximè contumelioſus eſt, ſi manſvetè adverſus illum te gerere perrexeris, & ſi occaſio tulerit, placidè illum admonueris, & eodem ipſo, qo te lædere molitur, tempore qietus ipſe hominem meliora docueris; *Noli ſic agere mi fili; ad aliud nati ſumus. mihi qidem noceri neqit. ſed ipſe læderis, mi fili.* monſtraveris etiam ſcitè, & generatim oſtenderis, nec apes ità ſe gerere, nec eorum ullum, qæ gregatim agere nata ſunt, animantium. qin neqe irriſoriè faciendum hoc, neqe contumelioſè, ſed cum genuino amoris affectu; neqe animo qaſi attacto & exulcerato, neqe tanqam in ſchola, neqe ut aſtanti alicui ſis admirationi, ſed ità ſemper, ut cum ſolo agas, etiamſi alii forſan circumſtiterint nonnulli.

Capita novem iſta in mente repoſita habeas, tanqam dona qædam à Muſis accepta; atq; incipias tandem homo eſſe,

μίαν γίνεται· καὶ ὅλως πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πράξεως καταληπτικῶς τι ἀποφήνηται.

Ἕκτον, ὅτι [a] ὅταν λίαν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπαθῇς, [b] ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ [c] μετ' ὀλίγον πάντες [d] ἐξετάθημεν.

Ἕβδομον, ὅτι [e] οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμῖν· [f] ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ [g] αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις· [h] ἆρον γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ [i] ἀπῆλθεν ἡ ὀργή. πῶς οὖν ἀρῶ; λογισάμενος, ὅτι [k] οὐκ αἰσχρόν. ἐὰν γὰρ μὴ [l] μόνον ᾖ τὸ αἰσχρὸν κακὸν, [m] ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ ἁμαρτάνειν, καὶ λῃστὴν καὶ παντοῖον γίνεσθαι.

Ὄγδοον, [n] ὅσῳ χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ καὶ λῦπαι αἱ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἤπερ αὐτά ἐστιν ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτι [o] τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ [p] σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. τί γάρ σοι ποιήσει ὁ ὑβριστικώτατος, ἐὰν διατελῇς [q] εὐμενὴς αὐτῷ, καὶ, εἰ οὕτως ἔτυχε, πρᾴως παραινῇς καὶ [r] μεταδιδάσκῃς εὐσχολῶν παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν σε ἐπιχειρεῖ; μὴ τέκνον· [s] πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. [t] ἐγὼ μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, [u] σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον. καὶ [x] δεικνύναι εὐαφῶς καὶ ὁλικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι [y] οὐδὲ μέλισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικὰ πέφυκε· δεῖ δὲ [z] μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, [a] μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδήκτως * τῇ ψυχῇ· καὶ [b] μὴ ὡς ἐν σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστὰς θαυμάσῃ· ἀλλ' * ἤτοι πρὸς μόνον, καὶ ἐὰν ἄλλοι τινὲς περιεστήκωσι.

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφὼς, καὶ [c] ἄρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶναι,

ἕως

[a] L. 7. § 58.
[b] L. 4. § 48.
[c] L. 12. § 21.
[d] L. 4. § 3.
[e] Sup. § 11.
[f] L. 5. § 25.
[g] L. 7. § 16.
[h] L. 4. § 7.
[i] L. 5. § 22.
[k] L. 2. § 1.
[l] L. 2. § 11.
[m] L. 9. § 1.
[n] L. 7. § 24.
[o] Sup. § 13.
[p] L. 1. § 15.
[q] L. 3. § 11.
[r] L. 5. § 28.
[s] L. 2. § 1.
[t] L. 10. § 33.
[u] L. 9. § 4.
[x] L. 10. § 4.
[y] L. 9. § 9.
[z] Sup. § 13.
[a] L. 1. § 10. 16.
* - τῇ f.
[b] L. 10 § 36.
* ἀεί τοι Mer. ἀεὶ ὡς Xyl.
[c] L. 10. § 1. l. 12. § 1.

[a] L. 4. § 31.
[b] Sup. § 9.
[c] L. 7. § 64.

ἕως ζῇς. [a] φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῷ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰρ ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς ὀργαῖς, ὅτι [b] οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικὸν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἀρρενικώτερον, καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ μέτεστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι. ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει. ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενοῦς· οὕτως καὶ ἡ ὀργή. ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται, καὶ [c] ἐνδεδώκασιν.

dum vivis. Veruntamen ex æqo cavendum, ſicut nè iraſcaris eis, ità etiam nè aduleris. utrumqe enim ſocietatis jus violat, & ad damnum tendit. adversùs iram verò præſtò ſit illud; iraſci havd virile eſſe; ſed manſvetum placidúmqe animi affectum, ut humanius qiddam, ità & maſculum magìs. atq; is certè, qi ità affectus eſt, robur animi nervóſq; & fortitudinem penes ſe habet, non avtem is qi indignatur & offenditur. qò enim propiùs hoc ad immunitatem ab affectibus omnem prorſus, eò etiam ad potentiam propiùs accedit. qemadmodum avtem triſtitia, ſic & ira, imbecillſis eſt animi. utraqe enim vulnus accepit, & ſuccubuit.

[d] L. 5. § 17.
* ἀξιοῦν μὴ
[e] L. 7. § 71.
[f] L. 6. § 27.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου δῶρον λάβε· ὅτι [d] τὸ * μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους μανικόν. [e] ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται· τὸ δὲ συγχωρεῖν ἄλλοις μὲν εἶναι τοιούτους, ἀξιοῦν δὲ μὴ εἰς σὲ ἁμαρτάνειν, [f] ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

Qod ſi volueris, etiam decimum à Muſarum præſide donum accipe. velle, improbi nè peccent, inſaniæ eſt. id enim qod fieri non poteſt, appetit. tum concedere, ut adversùs alios tales ſint, ſed nè in te peccent poſtulare, & ſtolidum eſt & tyrannicum etiam.

[g] Sup. § 16.
[h] L. 4. § 24.
[i] L. 9. § 23.
[k] L. 2. § 16.
* συνειδήσεως f.
[l] L. 3. § 3.
[m] L. 12. § 19.
[n] L. 4. § 41.

§ 19. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηνεκῶς, καὶ ἐπειδὰν φωράσῃς, [g] ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· τοῦτο τὸ φάντασμα [h] οὐκ ἀναγκαῖον· τοῦτο, [i] λυτικὸν κοινωνίας· τοῦτο [k] οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. τέταρτον δέ ἐστι, καθ' ὃ σεαυτῷ * ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο [l] ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ [m] θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρᾳ καὶ [n] θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς.

§ 19. Mentis affectiones qatuor potiſſimùm ſunt jugiter cavendæ, & ubi deprehenſæ fuerint, confeſtim inducendæ, de ſingulis earum ſic cenſendo: cogitatio iſta non eſt neceſſaria; iſta ſocietatis inimica; iſtud non à te dicturus es. aliqid enim non à teipſo dicere, in rerum abſurdiſſimarum numero habeto. qartum eſto, qicqid conſcientia tibi dictaverit, fore per illud, ut pars tui divinior devicta ſuccumbat viliori, corpori nempe mortali ejúſqe craſſis voluptatibus.

[o] L. 3. § 5.

§ 20. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀναφερῆ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὅλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος· καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι καταφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται καὶ ἕστηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὅλοις, [o] ἐπειδάν που κατα-

§ 20. Qicqid aëreum & igneum immixtum eſt tibi, etiamſi naturâ ſurſum feratur, utrumq; ut tamen univerſi diſpoſitioni obſeqatur, in maſſa compoſita iſtic detinetur. qicqid itidem in te terreum & aqeum exiſtit, etiamſi naturâ deorſum vergat, attollitur nihilominus, & ſtationem occupat non ſuam. uſqeadeo etiam elementa univerſo obtemperant, dum ibi, ubi per vim diſpoſita ſunt, manent,

manent, donec dissolutionis signum detur. an non iniqum est ergò, mentem tantùm tuam immorigeram esse, nec statione suâ acqiescere? & huic tamen nihil violentum injungitur, sed ea sola qæ ei secundùm naturam sunt. nec sustinet tamen, sed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines, nihil est aliud, qàm à natura defectio. qin & mens, qoties eventum aliqem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æqanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs qàm ad justitiam. siqidem & ista ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus justis antiqiora sunt.

σὺν βίᾳ, μένοντα, μέχρις ἂν ἐκεῖθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ. [a] οὐ δεινὸν οὖν μόνον τὸ νοερόν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καί τοι [b] οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται. ἀλλὰ μόνα, * κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μένει τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλό ἐστιν, ἢ [c] ἀφισταμένου τῆς φύσεως. καὶ ὅταν δέ τινι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνει τὸ ἡγεμονικὸν, [d] καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. πρὸς [e] ἰσότητα γὰρ καὶ [f] θεοσέβειαν κατεσκεύασται, οὐχ ἧττον ἢ πρὸς [g] δικαιοσύνην· καὶ γὰρ [h] ταῦτα ἐν εἴδει ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ [i] πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

§ 21. Cui non unus idémqe semper vitæ scopus est, hic unus idémqe per vitam totam esse non potest. non est satis qod dixi, nisi illud etiam adjeceris, qalis scopus hic esse debeat. qemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus qæ vulgò hominum qoqo modo bona videntur, sed de certis qibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & scopum illum qi est civilis & communioni congruus proponi oportet. qi enim ad istum conatus suos omnes direxerit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

§ 21. Ὧ μὴ [k] εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, οὗτος [l] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται· οὐκ ἀρκεῖ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κἀκεῖνο προσθῇς, ὁποῖον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδέ τινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ [m] τὸν κοινωνικὸν καὶ [n] πολιτικὸν ὑποστήσασθαι· ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο [o] ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

§ 22. Murem agrestem & domesticum cogita. hujúsqe pavorem ac trepidationem.

§ 22. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ [p] τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόβησιν.

§ 23. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terricula menta.

§ 23. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ἐκάλει, [q] παιδίων δείματα.

§ 24. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedilia collocabant, ipsi ubicunqe obtigerat, considebant.

§ 24. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ οὗ ἔτυχαν ἐκαθέζοντο.

§ 25. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inqit, *exitio peream, cùm gratiam collatam referre neqeam.*

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ [r] ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι παρ' αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνηθῶ ἀντευποιῆσαι.

[a] L. 9. § 9.
[b] L. 5. § 9.
* [ἃ] κ.
[c] Sup. § 8.
[d] Sup. § 9.
[e] Sup. § 4. 6.
[f] L. 7. § 66.
[g] L. 9. § 1.
[h] Sup. § 13.
[i] L. 9. § 1.
[k] L. 2. § 7. 16.
[l] L. 1. § 8.
[m] L. 5. § 16.
[n] L. 9 § 23.
[o] Inf. § 27.
[p] L. 7. § 3.
[q] L. 2. § 12. l. 4. § 44. l. 7. § 68.
[r] L. 7. § 66.

§ 26. Ἐν τοῖς τῶν * Ἐφεσίων γράμμασι, παράγγελμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

§ 27. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἕωθεν [a] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῶν [b] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῶν ἔργον διανυόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ [c] τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. οὐδὲν γὰρ προκάλυμμα ἄστρου.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κῴδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

§ 29. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, οὐ πρότερον ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῇς. τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

§ 30. [d] Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου. (λον κῆρ.

§ 31. --- [e] Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φί-

§ 32. [f] Μέμψονται δ' * ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσιν.

§ 33. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, [g] μαινομένου· τοιοῦτος [h] ὁ παιδίον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

§ 34. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ἐπιφθέγγεσθαι, [i] αὔριον ἴσως ἀποθανῇ. δύσφημα ταῦτα; [k] οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντικόν· ἢ καὶ τὸ στάχυας [l] θερισθῆναι, δύσφημον.

§ 35. [m] Ὄμφαξ, σταφυλὴ, σταφὶς, [n] πάντα μεταβολαὶ, [o] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὂν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

§ 36. [p] Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τὸ τοῦ Ἐπικτήτου.

§ 37. Τέχνην δὲ ἔφη [q] περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν. καὶ ἐν τῷ [r] περὶ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσσειν, ἵνα [s] μεθ' ὑπεξαιρέσεως, ἵνα [t] κοινωνικαὶ, ἵνα [u] κατ' ἀξίαν. καὶ [x] ὀρέξεως

§ 26. In scriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria semper habeamus antiqorum aliqem eorum, qi virtutem coluerint.

§ 27. Pythagorei manè cœlum suspicere præcipiebant, qò eorum commoneamur, qæ eundem perpetuò cursum servant, eodémq; modo peragunt opus suum; útq; ordinem eorundem observemus, & puritatem, & nuditatem. astri siqidem velamentum nullum est.

§ 28. Cogita Socrates qi fuerit pelle succinctus, qando Xanthippe veste ipsius sumptâ foras se proripuerat. qæ'qe amicis suis dixerit, pudore suffusis pedémqe retrahentibus, cùm sic indutum illum conspicarentur.

§ 29. Nec in scribendo, nec in legendo aliis præcipias, nisi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magìs sic se habet.

§ 30. *Cùm liber havd sis, jus loqendi non habes.*

§ 31. *---- at cor carum mihi risit.*

§ 32. *Dura suos fundendo incessent verba parentes.*

§ 33. Insani est, ficum hyeme qærere. assidet huic, qi puerulum reqirit, cùm non ampliùs conceditur.

§ 34. Filiolum deosculanti præcipiebat Epictetus, intus apud se diceret, *Cras forsan moriturus est*. at malè ominata sunt ista. mali ominis nihil est, qod munus naturale ullum designat. alioqi spicas etiam demeti, infavstum fuerit.

§ 35. Uva acerba, matura, passa; mutationes sunt omnia ista, non in id qod non est, sed in id qod nondum est.

§ 36. *Voluntatis latro nullus est*, inqit Epictetus.

§ 37. Artem assensum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos esse, ut cum exceptione fiant, ut societatis jus spectent, ut pro rei cujusq; dignitate adhibeantur. & appetitu qidem

* Ἐπικουρείων f.

[a] L. 7. § 47.

[b] Sup. § 21 l. 9. § 9.

[c] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

[d] *Tragic. N. Q. Philo* de bɔni libert.

[e] *Homer. Odyss.* 1. v. 413.

[f] *Hesiod. Oper.* lib. 1. v. 184.

* ἀρετὴν Hes.

[g] L. 5. § 17. Sup. § 18.

[h] L. 9. § 40.

[i] L. 10. § 34.

[k] L. 2. § 17.

[l] L. 7. § 40.

[m] L. 9. § 21.

[n] L. 5. § 23.

[o] L. 4. § 4.

[p] L. 8. § 41.

[q] L. 7. § 54.

[r] L. 8. § 7.

[s] L. 4. § 1.

[t] L. 7. § 72.

[u] L. 8. § 29.

[x] L. 10. § 1.

qidem abstinendum prorsus; aversationem verò in re nulla adhibendam, qæ nostri juris non sit.

μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι· [a] ἐκκλίσει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

§ 38. Non est itaqe, inqit, de re vulgari certamen, sed de eo, utrum insaniamus, necne.

§ 38. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ [b] μαίνεσθαι, * εἰ μή.

§ 39. Socratis dictum. Qid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. qorumnam rationalium? sanorum an pravorum? sanorum. qare ergò non qæritis? qia jam habemus. cur ergò pugnatis & contenditis invicem?

§ 39. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [c] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί * οὖν ζητεῖτε; ὅτι [d] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

[a] L. 10. § 25.
[b] L. 5. § 17.
* ἢ μή.
[c] L. 10. § 35.
* οὖν [οὐ] Xyl. Lug.
[d] L. 4. § 13. l. 5. § 28.

LIBER XII.

Ista omnia, qæ per ambages assequi contendis, jam consequi potes, ni tibi ipse invideas. hoc avtē fiet, si præteritum omne missum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiseris, & qod præsens est tantùm ad pietatis ac justitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum qicqid destinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad justitiæ, dum liberè & sine ambage ulla qæ vera sunt proloqeris, & qæ legi consentanea ac pro rei cujusqe dignitate sunt, facis: nec impediverit te, qo minùs sic te geras, avt aliena sive vitiositas, sive opinio, sive sermo, avt sensus etiam cingentis te massæ istius carneæ. viderit enim id qod patitur. si igitur, cùm in exitu ferè jam sis, missis cæteris omnibus, id duntaxat, qod in te principatum gerit & divinum est, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere desinas aliqando, sed nè secundùm naturam vivere tandem occipias; mundo, qi te protulit, dignum te præstabis, desinésqe in patria tua peregrinus esse, eáqe qæ qotidie eveniunt tanqam inopinata admirari, & ex hac vel illa re suspensus teneri.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιβ.

Πάντα ἐκεῖνα ἐφ' ἃ [a] διὰ περιόδου εὔχῃ ἐλθεῖν, [b] ἤδη ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν [c] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ [d] τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ [e] τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς [f] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μὲν, ἵνα [g] φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον· [h] σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καί σε τούτῳ· δικαιοσύνην δὲ, ἵνα [i] ἐλευθέρως καὶ χωρὶς περιπλοκῆς [k] λέγῃς τε τἀληθῆ, καὶ πράττῃς τὰ [l] κατὰ νόμον, καὶ [m] κατ' ἀξίαν. [n] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [o] κακία ἀλλοτρία, μήτε [p] ὑπόληψις, μήτε φωνὴ, μηδὲ μὴν [q] αἴσθησις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου. [r] ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν οὖν [s] ὅτε δήποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ [t] τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς, καὶ * τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς, ἀλλὰ τόγε [x] μηδέποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [y] ἄξιος τοῦ [z] γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύσῃ [a] ξένος ὢν [b] τῆς πατρίδος, καὶ [c] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [d] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [e] κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

[a] L. 8. § 1.
[b] L. 3. § 14. l. 8. § 55.
[c] Inf. § 2. l. 6. § 32.
[d] L. 7 § 8. 46.
[e] L. 3. § 12.
[f] L. 11. § 20.
[g] L. 3. § 16.
[h] L. 5. § 8.
[i] L. 7. § 31.
[k] L. 3. § 16.
[l] L. 10. § 11.
[m] L. 11. § 37.
[n] L. 5. § 34.
[o] L. 5. § 35.
[p] L. 5. § 3.
[q] L. 7. § 15.
[r] L. 7. § 68.
[s] L. 7. § 16.
[t] L. 6. § 2.
[u] L. 2. § 12.
* μὴ τὸ π'
L. 3. § 3.
[x] L. 10. § 1.
[y] Inf. § 5. 14.
[z] Inf. § 26.
[a] L. 4. § 29.
[b] L. 6 § 44.
[c] L. 8 § 15.
[d] L. 4. § 46.
[e] L. 9. § 26.

§ 2. [a] Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ, γυμνὰ τῶν ὑλικῶν [b] ἀγγείων καὶ [c] φλοιῶν καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων [d] ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα [e] ἐῤῥυηκότων καὶ ἀπωχετευμένων. ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐθίσῃς ποιεῖν, [f] τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. ὁ γὰρ μὴ [g] τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἦπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, * ἀσχολήσεται.

§ 3. [h] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τἆλλα [i] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον [k] κυρίως σόν. * ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, [l] ὅσα * ἄλλοι ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, * ἢ [m] ὅσα αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [n] ὅσα ὡς μέλλοντα ταράσσει *, καὶ ὅσα [o] τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ [p] τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσεστιν, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη ἑλίσσει, ὥστε [q] τῶν συνειμαρμένων ἐξῃρημένην καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν * ἀπόλυτον, ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, [r] ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ [s] θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ [t] λέγουσαν τἀληθῆ, ἐὰν χωρίσῃς, φημὶ, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρτημένα ἐκ [u] προσπαθείας, καὶ [x] τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρῳχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος,

> [y] Σφαῖρος * κυκλοτερὴς * μονίῃ περιηθεῖ γαίων.

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσῃς [z] ὃ ζῇς, τουτέστι, [a] τὸ παρὸν, δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν [b] ὑπολειπόμενον, ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς, καὶ [c] ἵλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι διαβιῶναι.

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, [d] τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὑτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. ἐὰν γοῦν τινὰ θεὸς ἐπιστὰς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μη-

[a] L. 11. § 13.
[b] L. 10. § 38.
[c] Inf § 8.
[d] L. 2. § 12.
[e] L. 2. § 1. Inf. 26.
[f] L. 2. § 2. 7.
[g] Inf. § 3. L. 10. § 1. 38.
* εὐσχολ. f. ut L. 4. § 18.
[h] L. 2. § 2.
[i] L. 5. § 33. l. 10. § 2.
[k] L. 10. § 38.
* διὸ
[l] L. 4. § 18.
* ἄλλοι
* καὶ
[m] L. 6. § 32.
[n] L. 7. § 7.
* -ασει σε
[o] Sup. § 2.
[p] L. 2. § 2.
[q] L. 4. § 26.
* [καὶ] ἀπ.
[r] L. 10. § 12.
[s] L. 2. § 17.
[t] L. 3. § 12.
[u] L. 5. § 1.
[x] Sup. § 1.
[y] L. 8. § 41.
* Σφαῖρ' ὡς Salm.
* δίνῃ περιηγέϊ Idem.
[z] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[a] L. 8. § 44.
[b] L. 7. § 46. 56.
[c] L. 3. § 16.
[d] L. 2. § 6.

§ 2. Mentes omnes, vasis hisce corporeis, & corticibus, & sordibus Deus denudatus intuetur. solâ enim mente suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qi enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, avt apparatu instructúqe reliqo cogitando, negotium ullum facesset sibi.

§ 3. Tria sunt, ex qibus constas, corpusculum, animula, mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote qorum cura commissa est tibi. tertium tantummodo propriè tuum est. proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris, qæcunqe alii dicunt faciúntqe; & qæcunqe ipse aliqando dixeris fecerísqe; & qæcunqe te tanqam futura conturbant, & qæcunqe vel circundati tibi corpusculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; deniqe qæcunqe externa rerum vertigo jugis volvit, itâ ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloqens. si à mente, inqam, tua hæc sejunxeris, qæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis qicqid vel præteritum vel futurum est; fecerísqe te talem, qalis mundus hic Empedocli dicitur,

> *Orbis habens instar jugi vertigine gavdens.*

illúdq; tantummodo, qod vivis, hoc est, qod impræsentiarum adest, vivere sategeris; poteris tandem, qod superest vitæ tuæ; ad mortem usqe, tranqillè, generosè, genióqe tuo propitius transigere.

§ 4. Sæpenumero sum miratus, qî fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusqisqe, suam tamen de se existimationem minoris faciat, qàm alienam. itaqe si vel Deus vel præceptor prudens qis astans præceperit cuiqam, nè qid

qid apud se cogitet mentéve agitet qod non simul ac conceperit proferat, nè ad dieculam qidem id sustineret. ità proximos magìs, qid de nobis sentiant, veremur, qàm nosipsos.

§ 5. Qi fit, ut Dii, qi pulcrè ac cum singulari erga genus humanum amore disposuerunt universa, hoc unum neglexerint, curare nempe, nè homines, boni cumprimis, qíqe freqentissima cum ipsis qasi commercia habuerint, atqe per opera pia sacráqe ministeria qàm maximè familiares ipsis extiterint, ubi semel defuncti sunt, non existerent ampliùs, sed omnino extingverentur? hoc verò siqidem sic se habet, pro certo scias, aliter facturos eos fuisse, si aliter fieri oporteret. Si enim justum erat, & fieri poterat; & si juxta naturam, id natura protulisset. vel hinc ergò, qòd aliter se habet, si aliter saltem se habet, compertum habeas, fieri non oportuisse. vides enim, qòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo disceptas. non avtē de jure cum Deo disceptaremus, nisi optimi illi ac justissimi forent. qi sunt avtem istiusmodi, nihil in mundi dispositione injustè atqe irrationabiliter neglectum insuper habuissent.

§ 6. Illis etiam assvesce, qæ fieri posse desperas. nam & sinistra manus, cùm ad alia opera per desvetudinem inepta sit, frænum qàm dextra validiùs tenet; qia huic operi assvevit.

§ 7. Cogita qalem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorsum prorsúmqe vastitatem immensam: materiæ denique cujusqe imbecillitatem.

§ 8. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: qid dolor; qid voluptas; qid mors; qid gloria: qis cuiqe molestiarum avtor: qo modo nemo ab alio qopiam impediatur: qòd deniqe opinione constant omnia.

§ 9. In decretorum usu, pugili, non gladiatori similem esse te oportet. iste

δεῖν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, [a] ὃ μὴ ἅμα γε γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομένει· οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

§ 5. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων καὶ πάνυ χρηστοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστα δι' ἔργων ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν [b] συνήθεις τῷ θείῳ γενομένους, ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς [c] ἀποσβηκέναι; τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [d] εἰ [ὡς] ἑτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἄν. εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν. καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν; εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πειθέσθω σοι τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν. οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιότατοί εἰσιν· [e] εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμήσει.

§ 6. [f] Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ· τοῦτο γὰρ [g] εἴθισται.

§ 7. [h] Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, [i] τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, [k] τὴν ἀχανείαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, [l] τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

§ 8. [m] Γυμνὰ τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἴτιώδη· [n] τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· [o] τί πόνος· [p] τί ἡδονή· [q] τί θάνατος· [r] τί δόξα· [s] τίς ὁ ἑαυτῷ ἀσχολίας αἴτιος· πῶς [t] οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι [u] πάντα ὑπόληψις.

§ 9. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, [x] παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ.

[a] L. 3. § 4.
[b] L. 5. § 27. l. 10. § 1. Inf. § 23.
[c] L. 4. § 21.
[d] L. 9. § 35.
[e] L. 7. § 41.
[f] L. 6. § 19. & l. 10. § 22.
[g] L. 10. § 22.
[h] L. 2. § 11. l. 3. § 5. l. 11. § 3.
[i] L. 5. § 24.
[k] L. 4. § 3. 48.
[l] L. 9. § 33. 36.
[m] Sup. § 2.
[n] L. 10. § 37.
[o] L. 7. § 33.
[p] L. 5. § 26.
[q] L. 7. § 33.
[r] L. 6. § 16.
[s] L. 9. § 26.
[t] L. 5. § 34.
[u] L. 2. § 15.
[x] L. 7. § 61.

νομάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ᾧ χρῆται, ἀποτίθεται, καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα [a] ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ συστρέψαι αὐτὴν δεῖ.

§ 10. * Τοιαῦτα [b] τὰ πράγματα ὁρᾶν, [c] διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἴτιον, ἀναφοράν.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος, [d] μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει [e] ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ [f] δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, [g] μήτε θεοῖς μεμπτέον· [h] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· μήτε ἀνθρώποις· [i] οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἄκοντες. ὥστε [k] οὐδενὶ μεμπτέον.

§ 13. Πῶς [l] γελοῖος καὶ [m] ξένος, [n] ὁ θαυμάζων ὁτιοῦν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

§ 14. [o] Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος, ἢ φυρμὸς * εἰκαιότητος ἀπροστάτητος. εἰ μὲν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; εἰ δὲ πρόνοια ἐπιδεχομένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [p] ἄξιον αὐτὸν ποίησον [q] τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας. [r] εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σεαυτῷ τινὰ νοῦν ἡγεμονικόν. κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων, περιφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τἄλλα. [s] τὸν γὰρ νοῦν οὐ περιοίσει.

§ 15. Ἢ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς μέχρι σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· [t] ἡ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη, [u] καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

§ 16. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἥμαρτε * · τί δαὶ οἶδα, [x] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν, ὅτι [y] κατέκεινεν αὐτὸς ἑαυτόν. καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ [z] καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. ὅτι [a] ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. [b] τί γὰρ πάθῃ τὴν ἕξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, [c] ταύτην θεράπευσον.

enim enſe, qo utitur, poſito, ſtatim interficitur. ille avtem manum ſemper præſtò habet, qâ vibratâ duntaxat opus eſt.

§ 10. Res ipſas qales ſint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

§ 11. Qanta eſt hominis potentia, in cujus ſitum eſt arbitrio, ut nihil faciat, niſi qod Deus ipſe comprobaturus eſt, & qicqid Deus illi aſſignaverit, libens excipiat?

§ 12. Qicqid naturæ conſentaneum contingit, de eo nec Dii ſunt incuſandi; nihil enim vel ſponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipſi ſponte. nulli ergò ſunt incuſandi.

§ 13. Qàm ridiculus & peregrinus eſt, qi qicqam eorum qæ in vita hac fiunt, miratur?

§ 14. Avt eſt neceſſitas fatalis, & ordo inviolabilis, avt providentia placabilis, avt confuſio temeraria, & rectoris orba. ſi neceſſitas inviolabilis, qorſum reniteris? ſin providentia, qæ placari poſſit, avxilio divino dignum te præſta. ſi deniqe confuſio rectoris orba, ſat habe, qòd in æſtu iſtiuſmodi rectricem qandam intra te mentem habes. qòd ſi te æſtus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripiat: mentem duntaxat nè abripiat.

§ 15. An cùm lucernæ lumen, uſqedum extingvatur, luceat, nec ſplendorem amittat ſuum; tu àdmiſſurus es, ut in te veritas, juſtitia, temperantia ante extinctum temet extingvatur?

§ 16. Ubi obrepſerit tibi cogitatio, peccâſſe aliqem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc ſit; avt ſi peccavit, an peccati ipſe ſe reum peregerit? hoc enim perinde eſt, acſi faciem ſibi dilacerâſſet: tum illud memineris, eum qi improbos delinqere non vult, parem eſſe illi, qi ficum in ficubus ſuccum acrem gerere; & infantes vagire, & equm hinnire, aliáq; ejuſmodi qæ neceſſaria ſunt, nolit. qid enim fecerit, qi ſic affectus fuerit? hunc tu, ſi tantùm poſſe te putas, ſana.

§ 17.

[a] L. 7. § 8.
* Ποῖα αὐτά
[b] L. 2. § 12.
[c] L. 7. § 29.
[d] L. 8. § 29.
[e] L. 10. § 1.
[f] Sup. § 1. 3.
[g] L. 3. § 4.
[h] L. 2. § 11.
[i] L. 7. § 62.
[k] L. 8. § 17.
[l] L. 8. § 15.
[m] Sup. § 1.
[n] L. 1. § 15.
[o] L. 4. § 27. Inf. § 24.
* ἀκιότατος Lug. --ώτατος Ann.
[p] Sup. § 1.
[q] L. 9. § 40.
[r] L. 9. § 28.
[s] Sup. § 3. l. 3. § 16.
[t] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[u] L. 3. § 1.
* -τέ [τις']
[x] L. 9. § 38.
[y] L. 8. § 10.
[z] L. 6. § 20.
[a] L. 4. § 6.
[b] L. 8. § 14.
[c] L. 10. § 30.

§ 17. Nî decorum sit, nè feceris; nî verum sit, nè dixeris. ad ista enim duo semper intentio tua tendat.

§ 18. Considera semper, qid illud sit, qod cogitationem tuam afficit; curæ'qe sit tibi hoc ipsum in formam, materiam, finem, & tempus. intra qod desiturum sit, distingvendo explicare.

§ 19. Sentias tandem aliqando, aliqid esse in te præstantius ac divinius eis qæ affectus in te excitant, & qasi fidiculis quibusdã distrahunt te. qæ mihi nunc dicas tibi mens est? num metus? num suspicio? num libido? num aliud aliqid istiusmodi?

§ 20. Primò vide, neqid temere, avt absqe certo aliqo fine. secundò, nè ad ullum alium finem, qàm qi societati conducat, referatur.

§ 21. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipse ullus usqam futurus sis, nec qicqam eorum qæ vides, nec horum qisqam qi nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata sunt, ut nova alia serie perpetuã producantur.

§ 22. Omnia in opinione sita sunt: & hæc ipsa in te. qandocunq; ergò volueris, opinionem tolle, & sicut promontorium prætervecto tranqillitas, sic stabilia tibi futura sunt omnia, & sinus æstu immunis.

§ 23. Operatio unaqæqe, qæ tempore suo desinit, nihil indè mali patitur, qia desiit: nec avtori ejus, cessationis hujus ratione, mali qicqam contingit. pari ergò modo actionum omnium complexio, qæ vita dicitur, si tempore suo desierit, nihil indè qicqam mali patitur, qia desiit. nec qi tempore opportuno seriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus avtem & terminum assignat natura: eáq; qandoqe peculiaris, ut in senectute fit; semper verò communis, cujus partibus assiduè mutantibus novus perpetuò vegetúsqe mundus permanet universus. bonum avtem semper ac tempestivum est, qod universo conducit. proinde vitæ cessatio

§ 17. [a] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξῃς· [b] εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ εἴπῃς· ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω*.

§ 18. Εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν, [c] τί ἐστιν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ [d] ἀναπτύσσειν διαιροῦντα, εἰς τὸ αἴτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφοράν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

§ 19. Αἴσθου ποτέ, ὅτι [e] κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σεαυτῷ, τῶν τὰ πάθη ποιούντων, καὶ καθάπαξ [f] τῶν νευροσπαστούντων σε. [g] τί μου νῦν ἐστιν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

§ 20. Πρῶτον, τὸ [h] μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, τὸ [i] μὴ ἐπ᾽ ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

§ 21. Ὅτι [k] μετ᾽ οὐ πολύ, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων. [l] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [m] ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

§ 22. Ὅτι [n] πάντα ἡ ὑπόληψις· καὶ [o] αὕτη ἐπὶ σοί. [p] ἆρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [q] γαλήνη, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

§ 23. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια κατὰ καιρὸν παυσαμένη, [r] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθὸ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πρᾶξιν ταύτην, κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο, καθ᾽ ὃ πέπαυται, κακόν τι πέπονθεν. ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσηται, [s] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο, καθ᾽ ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας [t] ἐν καιρῷ τὸν εἱρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. [u] τὸν δὲ καιρόν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὅλων· [x] ἧς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, [y] νεαρὸς ἀεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. [z] καλὸν δὲ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ. ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου,

ἑκάστῳ

[a] L. 5. § 3.
[b] L. 3. § 16.
* Vid. Not.
[c] L. 3. § 11.
[d] Sup. § 8. 10.
[e] L. 5. § 21.
[f] L. 2. § 2.
[g] L. 5. § 11.
[h] L. 2. § 16.
[i] L. 5. § 16.
[k] L. 9. § 28.
[l] L. 7. § 23.
[m] L. 7. § 25.
[n] Sup. § 8.
[o] L. 6. § 52.
[p] L. 8. § 40.
[q] L. 5. § 2.
[r] L. 9. § 21.
[s] L. 5. § 29.
[t] Inf. § 35.
[u] Inf. § 36. L. 6. § 20.
[x] Sup. § 21.
[y] L. 7. § 25.
[z] L. 4. § 23. l. 5. § 8.

[a] L. 2. § 11. l. 8. § 1.
[b] L. 7. § 72.
[c] L. 10. § 20, 21.
[d] L. 2. § 3.
[e] Sup. § 5. l. 7. § 53.
[f] Sup. § 20.
[g] Sup. § 1.
[h] Sup. § 14.
[i] L. 8. § 17.
[k] Sup. § 12.
[l] Sup. § 10. 18.
* σπέρματος, vel σπορήματος. f. L. 10. § 26.
[m] L. 3. § 11.
[n] L. 11. § 17.
[o] L. 7. 48. 49.
[p] L. 9. § 28.
[q] L. 6. § 37.
[r] L. 7. § 1.
[s] L. 6. § 13.
[t] Sup. § 22.
[u] L. 5. § 8.
[x] L. 4. § 26.
[y] L. 7. § 1.
[z] L. 8. § 4.
[a] L. 3. § 4.
[b] L. 2. § 1.
[c] L. 5. § 10.
[d] Sup. § 1, 2.
[e] L. 2. § 3.
[f] L. 4 § 23.
[g] Sup. § 22.
[h] L. 2. § 14.
[i] L. 7. § 58.

ἑκάστῳ [a] οὐ κακὸν μή, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ [b] οὐκ ἀκοινώνητον· ἀγαθὸν δέ, εἴπερ [c] τῷ ὅλῳ καίριον, καὶ [d] συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. οὕτω γὰρ καὶ θεοφόρητος, [e] ὁ φερόμενος κατὰ ταὐτὰ θεῷ, καὶ ἐπὶ ταὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος.

§ 24. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν· ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [f] μήτε εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς ἂν [g] ἡ δίκη αὐτὴ ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι [h] ἤτοι κατ᾽ ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· [i] οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, [k] οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. δεύτερον, τὸ [l] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ * σπερήματος, μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως, μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ [m] ἐξ οἵων ἡ σύγκρισις, καὶ [n] εἰς οἷα ἡ λύσις. τρίτον, [o] εἰ ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν ὅση κατανοήσαις· συνιδὼν ἅμα, καὶ ὅσον τὸ περιοικοῦν, ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων· [καὶ] ὅτι ὁσάκις ἂν ἐξαρθῇς, [p] ταὐτὰ ὄψει, [q] τὸ ὁμοειδές, [r] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ἐπὶ τούτοις, [s] ὁ τῦφος.

§ 25. [t] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβαλεῖν;

§ 26. Ὅταν δυσφορῇς ἐπί τινι, ἐπελάθου τοῦ, ὅτι [u] πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν γίνεται· καὶ τοῦ, ὅτι [x] τὸ ἁμαρτανόμενον ἀλλότριον. καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι [y] πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, [z] καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται· τοῦ, [a] ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. [b] οὐ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι [c] ὁ ἑκάστου νοῦς θεός, καὶ [d] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῦ, ὅτι [e] οὐδὲν ἴδιον οὐδενός. ἀλλὰ καὶ τὸ τεκνίον, καὶ τὸ σωμάτιον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον [f] ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν· τοῦ, ὅτι [g] πάνθ᾽ ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι [h] τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

§ 27. Συνεχῶς ἀναπολεῖν, [i] τοὺς

non eſt malum cuiqam, qia nec inhoneſtum: ſiqidem nec optionis ſit noſtræ, nec communitatis legibus adverſetur. imò bonum eſt; ſiqidem univerſo tempeſtivum, eidémq; conducens & continuum. ità numine divino fertur, qi eâdem, qâ Deus, viâ fertur, mentéq; ſuâ ad eadem fertur.

§ 24. Tria hæc in promptu habenda ſunt. in eis qæ agis, neqid fruſtra, avt ſecùs fiat, qàm jus ipſum feciſſet. in eis verò qæ extrinſecùs eveniunt, vel fortè fortunâ qodqe vel providentiâ obvenire. atqi nec de fortuna conqerendum eſt, nec providentiam incuſandum. ſecundum, qalenam unumqodqe ſit à ſatione uſqe ad animationem, ab animatione uſqe ad animam emiſſam. item ex qibus conflatur, & in qænam reſolvitur. tertium, ſi in ſublime ſubvectus res humanas deſpiceres, ubi varietatem earum qanta eſſet perſpexiſſes, ſimúlq; uno conſpectu comprehenderes, qantum undiqaq; aëriorum & ætheriorum ſedes ſuas habeat, qòd qotieſcunqe ſubvectus eſſes, eadem ſemper occurrerent. ejuſdem enim generis ſunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen inſoleſcimus.

§ 25. Opinionem ejice; ſalvus es. ejicere avtem ecqis impediat?

§ 26. Qando moleſtè fers qicqam; oblitus es, omnia ſecundùm univerſi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, qicqid fit, ità ſemper factum, ſemperqe futurum, & nunc etiam ubiqe fieri. porrò, qæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio. neqe enim tam ſangvinis avt ſeminis, qàm mentis exiſtit communio. oblitus es, & mentem cujuſqe Deum eſſe, & divinitùs defluxiſſe. &, nihil eſſe cujuſqam proprium; ſed & filiolum, & corpuſculum, & animulam ipſam indè prodiiſſe. ſed &, opinione conſtare cuncta. & qod tempus deniqe præſens tantùm cuiqe & vivitur, & amittitur.

§ 27. Eos apud te crebrò recolas, qi de

re aliqa vehementer indignati fuerint, qi vel in ſumma gloria, vel in inſigni miſeria, inimicitia, fortunâ qalibet extitere. tum ſciſcitare, *ubi iſta nunc ſunt omnia?* fumus utiqe ſunt, & cinis, & fabula, vel nè fabula qidem. ſuccurrat tibi ſimul & qicqid eſt ejuſmodi, qale eſt Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omníſqe omnino cum exiſtimatione in re ulla eminentia. qámqe vile ſit omne in qod ſtudium tantopere impenditur. qantóq; ſit philoſophiæ magis conſentaneum in oblata ſibi materia juſtum, temperantem, Deis obſeqentem ſe ſimpliciter præſtare. faſtus dein de faſtûs contemptu inflatus omnium eſt maximè intolerabilis.

§ 28. Interrogantibus, ubi Deos conſpicatus, avt unde eſſe compertum habens, hos ità veneraris, reſponſum ſit. Primò etiam viſu percipi poſſunt. deinde, animam meam, cùm nullus unqam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & eſſe compertum habeo & veneror.

§ 29. In hoc vitæ ſalus ſita eſt, ut unumqodqe qid ſit in univerſum diſcernas; qidqe materiæ, qid formæ habeat. atq; ex animo toto juſta facias, & vera dicas. qid enim ſupereſt, niſi vitâ frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum qidem intervallum bono vacuum relinqatur.

§ 30. Unum ſolis eſt lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus diſpeſcatur: una materia communis, etiamſi corporibus peculiaribus affectionibus diſtinctis innumerabilibus diſpeſcatur: una anima, etiamſi naturis innumerabilibus, & circumſcriptionibꝰ peculiaribus diſpeſcatur. una anima rationalis, etiamſi dirimi videatur. aliæ ergò rerũ dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ ſenſûs expertes, neceſſitudinis vinculo non connectuntur ſibi invicem. & iſta tamen mens univerſi continet, & facultas illa, cujus vi eodem

ἐπί τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, [a] τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὁποιαισοῦν τύχαις ἀκμάσαντας. εἶτα ἐφιστάνειν, [b] ποῦ νῦν πάντα ἐκεῖνα; [c] καπνὸς, καὶ [d] σποδὸς, [e] καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος· συμπροσπιπτέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον, Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ * Λούσιος Λοῦπος, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαΐαις, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρίαις *, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὅλως ἡ πρὸς ὁτιοῦν [f] μεθ' οἰήσεως διαφορά. καὶ [g] ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον. καὶ ὅσῳ φιλοσοφώτερον, [h] τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, [i] θεοῖς ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. ὁ γὰρ * ὑπὸ ἀτυφίᾳ * τῦφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

§ 28. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατειληφὼς ὅτι [k] εἰσὶν, οὕτω σέβεις; πρῶτον μὲν καὶ ὄψει ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα, καὶ ὅμως [l] τιμῶ. οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἑκάστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων ὅτι τέ εἰσι καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

§ 29. [m] Σωτηρία βίου, [n] ἕκαστον δι' ὅλου αὐτὸ τί ἐστιν ὁρᾶν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὑλικὸν, τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· [o] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς [p] τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν· τί λοιπὸν, ἢ [q] ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, [r] συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθὸν, ὥστε [s] μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν;

§ 30. [t] Ἓν φῶς ἡλίου, κἂν [u] διείργηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· [x] μία οὐσία κοινὴ, κἂν διείργηται [y] ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις. [z] μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διείργηται μυρίαις, καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. [a] μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκλεῖσθαι δοκῇ· τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, οἷον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα ἀλλήλοις· καί τοι κἀκεῖνα * τὸν νοῦν συνέχει, καὶ [b] τὸ * ἔ-

[a] L. 3. § 3.
[b] L. 10. § 31.
[c] L. 2 § 17.
[d] L. 4. § 48.
[e] L. 8. § 25.
* Λούκιος Xyl. Mer.
* -πρέαις
[f] L. 9. § 34.
[g] L. 2. § 12.
[h] L. 7. § 58. 67.
[i] L. 10. § 11.
* ἐπὶ, vel
* -φίας
[k] L. 2. § 11.
[l] L. 3. § 9.
[m] L. 7. § 2.
[n] Sup. § 18.
[o] L. 3. § 4.
[p] Sup. § 1. 3.
[q] L. 3. § 6.
[r] L. 5. § 6.
[s] L. 3. § 13.
[t] L. 9. § 8.
[u] L. 8. § 33.
[x] L. 4. § 40.
[y] L. 9. § 25.
[z] Inf. § 32.
[a] Sup. § 26.
* τὸ νοῦν f.
[b] L. 10. § 26.
* ἐπὶ τὰ f.

a L. 3. § 11.
b L. 9. § 9.

πειται αὐτὰ βεῖθον. διάνοια δὲ ἰδίως [a] ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον γίνεται, καὶ συνίσταται, καὶ [b] οὐ διείργεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

loci feruntur. intellectus verò adversùs contribulem suum peculiariter afficitur, eidémqe consociatur, nec potest communionis appetitus prorsus revelli.

c L. 3 § 6. 16.
d L. 2. § 12.
e L. 3. § 12.
f Sup. § 27.
g L. 9. § 1.
* εἰ
h L. 10. § 28.

§ 31. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὖθις; τὸ φωνῇ χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι; [c] τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; εἰ δὲ ἕκαστα [d] εὐκαταφρόνητα, πρόσιθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ [e] ἕπεσθαι τῷ λόγῳ [f] καὶ τῷ θεῷ. ἀλλὰ [g] μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα, τὸ ἄχθεσθαι,* ἢ [h] διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσεταί τις αὐτῶν.

§ 31. Qid expetis? num existere? num sentire, movere, crescere, denasci? an rursus voce uti, cogitare? ecqid horum tibi desideratu dignum videtur? si ergò contemptu digna satis ista videntur omnia, ad illud perge, qod ultimum restat, Deo nempe ac rationi obseqi. atqi instituto huic repugnat, siqis ægrè ferat, qòd istis morte privandus sit.

i L. 5. § 24.
k L. 5. § 23.
l L. 5. § 24.
m L. 6. § 14.
n L. 3. § 10.
o L. 6. § 36.
p L. 6. § 58.
q L. 10 § 2.
r L. 10. § 14. 21.

§ 32. [i] Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστῳ; [k] τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ ἀϊδίῳ. [l] πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ [m] τῆς ὅλης ψυχῆς; [n] ἐν πόσῳ δὲ [o] βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, [p] ἢ τὸ [q] ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, [r] πάσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

§ 32. Qantula pars infiniti ac immensi ævi unicuiqe assignatur? ab interminato enim qàm celerrimè absorbetur. qantula item totius materiæ? qantulum & animæ universæ? in qantula etiam telluris totius glebulâ repis? hæc omnia cùm cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc solo excepto, ut ea facias ad qæ natura tua te ducit, ea sustineas qæ natura communis infert.

s L. 10. § 24.
t L. 3. § 9.
u L. 2. § 12.
x L. 10. § 31.

§ 33. [s] Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· [t] ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστί· τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, [u] νεκρὰ καὶ [x] καπνός.

§ 33. Vide, qo modo se mens utatur tua. in hoc enim sunt omnia. reliqa, sive arbitrii tui sint, sive non sint, cadavera sunt & fumus.

y L. 9 § 41.

§ 34. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν ἐγερτικώτατον, ὅτι καὶ [y] οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου κατεφρόνησαν.

§ 34. Nihil magìs ad mortem contemnendam incitaverit, qàm si consideres, etiã eos qi voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempsisse.

z Sup. § 23.
a L. 8. § 2.
b L. 9. § 37. Inf. § 36.

§ 35. Ὧ, [z] τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, καὶ [a] ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρας, ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ [b] ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

§ 35. Cui illud tantummodò qod tempestivum est, bonum habetur; nec interesse putat, plures an pavciores rationi rectæ consentaneas actiones ediderit, mundúmqe longiori an breviori temporis spatio contemplatus sit; huic nec mors formidabilis esse poterit.

c L. 10. § 1.
d L. 3. § 11.
e Sup. 35.
f L. 8. § 20.

§ 36. Ἄνθρωπε, [c] ἐπολιτεύσω [d] ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; [e] τί σοι διαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμπει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [f] ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν

§ 36. In hac magna civitate versatus es, homo. qid tuâ refert, si qinqe duntaxat annos? etenim qod secundùm leges fit, id omnibus æqale est. ecqid igitur grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniqus, sed natura, qæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem

prætor qi conduxerat, è ſcena dimitteret. ſed actus fabulæ qinqe nondum abſolvi. rectè dicis. cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qi ejuſdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & diſſolvendæ avtor eſt. nevtrum avtem horum à te eſt. diſcede ergò propitius. nam & qi te dimittit, propitius eſt.

ἀπολύει [a] τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [b] ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει, [c] ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων· [d] ἄπιθι οὖν ἵλεως· καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως.

[a] L. 11. § 6.
[b] L. 9. § 37.
[c] L. 11. § 20.
[d] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini.

Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιβʹ βιβλίων.

De

Marco Vero Aurelio Antonino Imperatore *Elogia & Judicia.*

Svidas *in* Μάρκος.

MΆρκος ὁ καὶ Ἀντωνῖνος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπαινετὸς κατὰ πάντα φιλόσοφος.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾴδιον. ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας, εὐσταθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ὑποστησάμενος, οὔτε κατὰ δέος, οὔτε καθ᾽ ἡδονὴν τραπεὶς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. ἐπῄνει δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς· καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητής, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπιτήδευσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν. τόν τε γοῦν ἰδιώτην βίον ἐν ἰσηγορείᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐβίω, οὐδὲν τῇ εἰσποιήσει τοῦ γένους ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, κατὰ μοναρχίαν ἐξηγούμενος, καὶ τὴν ἄκραν δυναστείαν καρπούμενος, πρὸς οὐδεμίαν ἀλαζονείαν ὑπήχθη πώποτε· ἀλλ᾽ ἦν ἐλεύθερος καὶ δαψιλὴς ἐν τοῖς εὐεργετήμασι, ἀγαθὸς δὲ καὶ μέτριος ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν διοικήσεσι.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικληθείς· οὗτος εἶχε μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας· καὶ ἄριστα δὴ ἁπάντων τῶν ἐν κράτει γενομένων τινὶ ἦρξε· πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγεν. --- αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο· τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικός, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζεν. ἀλλ᾽ εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο. λέγων, ὅτι ποιῆσαι μέν τινι ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι, προσήκει, ἐς ὅ,τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. ἔτη γὰρ πεντήκοντα καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε κ΄ ζήσας, καὶ ιθ΄ ἔτη ἡμέρας τε ια΄ αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη· ἀγαθὸς δὲ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. πάμπολλα γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη ἐν ῥητορικοῖς λόγοις καὶ φιλοσοφίας ἀσκηθείς· πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη. λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων.

Dio Cassius hist. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκος, ἄριστα δὴ πάντων τῶν ἐν κράτει τινὶ γενομένων ἄρξας, οὕτως μετήλλαξεν, εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγεν· αὐτὸς μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικός, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο. καὶ ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ᾽ ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε, πρόδηλον. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας κἂν τούτοις τῷ τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συχνὸν χρόνον ὑπάρξας, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἕνδεκα ἡμέρας αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγα-

θὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. παμπολλὰ μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη, ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς· --- πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ γὰρ πρὶν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἰσχυρῶς πρὸς ἀρετὴν ὥρμητο. τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλουσίοις τε οὖσιν, οὕτω τι ἐπὶ πᾶσιν ἤρεσεν, ὥσθ᾽ ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτι μάλιστα εἰς τὸ γένος ποιηθείς, οὐχ ὑπερεφρόνησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αἰεὶ διεπίμπλατο.

Herodianus histor. l. 1.

Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐραστὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τοὺς δὲ προσιόντας δεξιούμενος, κωλύων τε τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποσοβεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν οὐ λόγοις, οὐδὲ δογμάτων γνώσεσι, σεμνῷ δὲ ἤθει, καὶ βίῳ σώφρονι, ἐπιστώσατο· πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορά. φιλεῖ γάρ πως αἰεὶ τὸ ὑπήκοον ζήλῳ τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν.

Τὰς θυγατέρας ἐν ὥρᾳ γενομένας ἐξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀρίστοις, οὐ τοῖς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδας, οὐδὲ τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπροὺς, κοσμίους δὲ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον, γαμβροὺς αὐτῷ γενέσθαι θέλων· ταῦτα γὰρ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κτήματα.

Τελευτήσαντος δὲ Μάρκου ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν στρατιωτικὸν, καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πένθει κατείχετο· οὐδέ τις ἦν ἀνθρώπων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχὴν, ὃς ἀδακρυτὶ τοιαύτην ἀγγελίαν ἐδέχετο· πάντες δὲ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ δὲ ἀγαθὸν βασιλέα, γενναῖον δ᾽ ἕτεροι στρατηγὸν, οἱ δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν· καὶ οὐδεὶς ἐψεύδετο.

Aristides oratione in Regem.

Ἀλλ᾽ ἐμοί γε δοκεῖ τῶν καλῶν εἶναι, ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν ἱερομηνίᾳ, μεμνῆσθαί τι καὶ λέγειν, περὶ τοῦ θείου καὶ φιλανθρώπου βασιλέως. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ ἐπαινεῖν αὐτὸν προελόμενοι, ἔπειτα ἀπορήσωμεν λόγων, ἀλλὰ μὴ τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα εἰπεῖν ἀξίως ἂν δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν. Ἐγὼ δ᾽ οὔτε χρόνου πλῆθος ἱκανὸν, οὔτε λόγον οὐδένα ὁρῶ τοῦ βασιλέως ἄξιον, οὐδὲ * ὅστις [* ὥς τις f.] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἓν μὲν οὖν τοῦτο πρῶτον καὶ μέγιστον ὑπάρχει λέγειν περὶ αὐτοῦ, ὅτι καὶ πρότερον ἢ καταστῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. --- εἴτε γὰρ φόβῳ τῷ πρὸς αὐτὸν, εἴτε αἰδοῖ τοῦ κρείττονος, εἴτε γνώμῃ τῇ βελτίστῃ καὶ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἴονται δεῖν, πῶς οὐκ ἐξ ἁπάντων τούτων φανερὸν, ὅντιν᾽ ἐχρῆν εἶναι τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰρ μαθόντα ἃ χρὴ, καὶ παιδευθέντα, καὶ μηδενὸς τῶν καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἀμαθῆ γενόμενον, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κατακοσμήσαντα τὴν ψυχὴν, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω γενέσθαι ἁμαρτίας. ταύτην τοίνυν τὴν παιδείαν, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς, καὶ πάντων τῶν καλλίστων μεταχὼν, τῶν μὲν καὶ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, τῶν δὲ καὶ ἀπὸ παιδείας γενομένων, οὐ μέσως, οὐδ᾽ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τισὶν, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβολὴν ἑκάστου, ἦν μὲν μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ καὶ πρὶν εἰς ταύτην καταστῆναι. Ἐπεὶ δὲ ἡ πάντα διοικοῦσα πρόνοια καὶ διατάττουσα, καὶ τοῦτον ἐκάθισεν εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. --- ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμῃ προέχων, --- οὕτως ἐξηγεῖται καὶ διέπει τὸ τῆς ἀρετῆς, ὅνπερ χρὴ τρόπον· τὴν εὐσέβειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ σωφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν ἄλλην κοσμῶν γε ἀρετὴν ἤ-

ξατο

ξαιο μὲν γὰρ ὥσπερ προσῆκεν, ἀπὸ εὐσεβείας· διεξῆλθε δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἀρετῆς. τίς μὲν γὰρ δικαιοσύνης; τίς δὲ φιλανθρωπίας; τίς δὲ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοσαῦτα δείγματα καὶ τοιαῦτα, ὅσα καὶ [οἷα] ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐξήνεγκε;

Ὁ δ' ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα διόντι ἐστὶ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους εἶναι. τοιοῦτον μὲν πρὸ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ, οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενος.

Verùm videnda integra oratio; qam, ad Commodum deflexione factâ, sic clavdit.

Σὺ δὲ, ὦ παῖ γενναῖε γενναίων, κατ' ἴχνος εἴη βαίνειν τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ ὥς γε ἐν βραχεῖ πλεῖστον εἰρήσθω.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὴν νῦν ἄρχων μέγας, οἷον ἀγωνιστὴς καθαρὸς, τοσοῦτον ὑπεραίρει τοὺς πρὸ αὐτοῦ [καὶ] τὸν πατέρα, ὅσον, οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον, ἑτέρους αὐτὸς ὑπερφέρει· καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμιμον εἶναι τοῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,τι κρίνειεν οὗτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον δὲ καὶ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῶν συνησθῆναι· ἐπιγράψασθε μὲν γὰρ τὸν ἄριστον τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλέων· ἥκει δὲ ὑμῖν τὸ ἔργον πρὸς τέλος ἐν τοῖς δὲ τοῖς καιροῖς, οἳ τὰ καλῶν αὖ κάλλιστα εἰλήχασι, καὶ ὑπὲρ ὧν δικαιότατ' ἂν χαριστήριον τοιοῦτον ἑστηκὸς εἴη τοῖς θεοῖς, ἐπειδή γε οὐ ῥᾴδιον ἦν μεῖζον ἐξευρεῖν.

Στρατηγοὶ μὲν στρατηγοὺς ἤδη ἐν κινδύνοις προείλοντο· καὶ πόλεις ἀλλήλας ἐπὶ καιρῶν παρέλαβον· καὶ βασιλεῖς πρὸς βασιλέας φιλίας καὶ συνθήκας ἐποιήσαντο, καὶ οὗτοι τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ ἡττηθέντες, καὶ μέχρι τούτου κοινωνίας ἴσμεν γενομένας. Βασιλεὺς δὲ ἑκὼν, βασιλέα δὴ προείλετο ἑαυτῷ τῶν ὅλων, καὶ μόνος τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος, οὐκ ἀρχὴν προσλαβεῖν μᾶλλον ἐζήτησε, ἢ βασιλέα προσλαβεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οὖσι. ὃ καὶ τῶν εἰς μνήμην ἡκόντων ἐν λόγῳ θαυμαστότατον, καὶ πᾶσαν τὴν εὐγένειάν τε καὶ παιδείαν ἔχει συλλαβὸν, καὶ οὔτ' ἰδιώτης οὐδεὶς δύναται σιωπᾶν, πόλεις τε ἅπασαι καὶ γένη ἅπαντα ἀνθρώπων ἐκπέπληκται.

Idem Palinodiâ in Smyrnam restavratam.

Τοῖς τε πάντα ἀρίστοις βασιλεῦσιν πάσας πόλεις ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχουσι τὴν καλλίστην οἰκίσαι φιλοτιμίαν εἶχε· τῇ τε πόλει τὸ διὰ τούτων ἀνεγερθῆναι, καὶ τοιούτους ἀρχηγέτας ἐπιγράψασθαι, τὴν συμφορὰν εἰς εὐπραξίαν μετέλαβε. πρότερον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ᾔδομεν· τὸν μὲν τῶν ἐν Ἕλλησιν οἶμαι, φιλανθρωπότατον· τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμασθέντα τῆς εἰς τοὺς πολεμίους τόλμης ἕνεκα· νῦν δ' ἔτι λαμπροτέρους καὶ μείζονας οἰκιστὰς προσελάβομεν· οἷς πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐκ πατέρων τε καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ προσεκτήσαντο, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐκ ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ πλέον τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύος πρόεστι.

Philostratus in vitis Sophistar. l. 2. in Philisco.

Ἀντωνῖνος δ' ἦν αὐτοκράτωρ ὁ τοῦ φιλοσόφου παῖς.

Idem in Herode.

Ἐσπούδαζε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος περὶ Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον, θαμίζων αὐτῷ, καὶ

φοιτῶν

φοιτῶν ἐπὶ θύραις. ἄρτι δὲ ἥκων ἐς τὴν Ῥώμην, ὁ Λούκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα προϊόντα, Ποῖ βαδίζει, καὶ ἐφ' ὅ,τι; καὶ ὁ Μάρκος, καλὸν, ἔφη, καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν· εἶμι δὲ πρὸς Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενος ἃ οὔπω οἶδα. καὶ ὁ Λούκιος ἐξάρας τὴν χεῖρα ἐς τὸν οὐρανὸν, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη δέλτον ἐξαψάμενος ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δὲ ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτερος. *Qo loco, & Herodem Sophistam qâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Προέστη δὲ καὶ τῆς Ἀθηναίων νεότητος πρῶτος ἐπὶ ταῖς ἐκ βασιλέως μυρίαις. καὶ οὐ τοῦτό πω λόγου ἄξιον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐπιβατεύοντες τοῦ θρόνου τούτου, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοὺς μὲν Πλατωνείους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ τοὺς Περιπάτου, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκουρον [* αὐτοῦ Ἐπικούρου] προσέταξεν ὁ Μάρκος τῷ Ἡρώδῃ κρῖναι· τὸν δὲ ἄνδρα τοῦτον, ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἀπένειμε τοῖς νέοις, ἀγωνιστὴν τῶν πολιτικῶν προσειπὼν λόγων, καὶ ῥητορικῆς ὄφελος.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ιε' ἔτη γεγονὼς, ἐφ' οὕτω μέγα προὔβη τῆς τῶν σοφιστῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ παρασχεῖν ἔρωτα ἀκροάσεως. ἐβάδισε γοῦν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ ὁ Μάρκος· καὶ ἥσθη μὲν διαλεγομένου, ἐθαύμαζε δὲ σχεδιάζοντος, δωρεὰς δὲ λαμπρὰς ἔδωκεν.

Idem in Aristide.

Οἰκιστὴν δὲ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, οὐκ ἀλαζὼν ἔπαινος, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέστατος. τὴν γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, οὕτω τι ὠλοφύρατο πρὸς τὸν Μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μονῳδίᾳ, θαμὰ ἐπιστενάξαι τὸν βασιλέα, ἐπὶ δὲ τῷ, ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσι, καὶ δάκρυα τῷ βιβλίῳ ἐπιστάξαι --- Καὶ οὐ φημὶ ταῦτα ὡς οὐχὶ καὶ τοῦ βασιλέως, ἀνοικίσαντος ἂν ἀπολωλυῖαν πόλιν, ἣν οὖσαν ἐθαύμασεν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασίλειοί τε καὶ θεσπέσιοι φύσεις, ἣν προσεγείρῃ αὐτὰς ξυμβολία καὶ λόγος, ἀναλάμπουσι μᾶλλον, καὶ πρὸς τὸ ποιεῖν εὖ ξὺν ὁρμῇ φέρονται· *Eundem qàm familiariter Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους, οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήναζε ὑπὲρ μυστηρίων ἐστάλη, ἐκράτει μὲν ἤδη τοῦ τῶν σοφιστῶν θρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος. ἐν μέρει δὲ ὁ Μάρκος τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἱστορίας [ἐπίθει] μηδὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν, ἀγνοῆσαι. καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, οὐκ ἀκροάσει βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῇ περὶ αὐτοῦ φήμῃ. --- ἀγασθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ μέγα ἦρε δωρεαῖς τε καὶ δώροις. καλῶ δὲ δωρεὰς μὲν, τάς τε σιτήσεις, καὶ τὰς προεδρίας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερᾶσθαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἄνδρας· δῶρα δὲ χρυσὸν, ἀργύριον, ἵππους, ἀνδράποδα, καὶ ὅσα ἑρμηνεύει πλοῦτον ὧν αὐτόν τε ἀνέπλησε καὶ γένος τοῦ ἐκείνου πάντας.

Galenus de Theriaca ad Pisonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς οἴδαμεν ἐνθέσμως πολὺ βασιλεύοντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτοῦ διὰ τὴν σύνεσιν τῇ συγκράσει τοῦ σώματος παρακολουθήσαντα.

Idem

Idem de libris suis.

Ἐπορεύθην μὲν ἐξ ἀνάγκης. ἐλπίζων δὲ τεύξεσθαι παραιτήσεως. ἤκουον γὰρ εἶναι τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, συγγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾷον, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν ἀρχῆς Βῆρος, &c.

Idem lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν.

Χρηστόν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην πεῖσαι καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλεὺς Διὶ πατρὶ φυὴν καὶ μῆτιν ὅμοιος.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάντ' ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νερούας τε καὶ Τραϊανός, καὶ μετὰ τοῦτον Ἀδριανός, ὅτε εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν συνωρεὶς Βῆρος καὶ Λούκιος, πολλὰ τῶν λελωβημένων ἠξίωσαν διορθώσεως· καὶ οὐ μόνον, ἅπερ εἶχον ἀπολωλεκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καί τινα τῶν οὐκ ὄντων προσέθεσαν.

Julianus in Symposio.

Ἔδοξε δὲ οὖν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμαστός τις εἶναι, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅ τε δίκαια διαγινώσκων

Λέγειν θ' ὅπου χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅπου καλόν.

Justinianus in Novellam. tit. 22.

Τοῦτο δὲ οὖν μὲν ἀρξάμενος, καὶ φιλοσοφώτατος ἐθέσπισε Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinum apologiâ 1.

Οὐ πρέποντα εὐσεβεῖ αὐτοκράτορι, οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὔρβικε.

Justinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐρασταὶ παιδείας ἀκούετε πανταχοῦ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Eusebium hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολύ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφοτέραν, πεπείσμεθα πάντα πράσσειν, ὅσα σου δεόμεθα.

Athenagoras in legatione pro Christianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λουκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὲ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ πρᾷον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζον-

τες, οἱ μὲν καθ' ἕνα ἰσονομοῦνται· αἱ δὲ πόλεις πρὸς ἀξίαν τῆς ἴσης μετέχουσι τιμῆς· καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ συνέσει βαθείας εἰρήνης ἀπολαύουσιν. ---- τί δαὶ δεῖ πρὸς ὑμᾶς πάντα λόγον κεκινηκότας, ἢ ποιητὰς μνημονεύειν, ἢ καὶ ἑτέρας δόξας ἐξετάζειν;

Ἴστε δὲ καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς συγγινόμενοι·

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον συνέσει καὶ ἰσχύϊ τῆς βασιλείας πάντων ὑπερέχετε, τοσοῦτον καὶ τὴν πᾶσαν παιδείαν ἀκριβοῦν πάντων κρατεῖτε· οὕτω καθ' ἕκαστον παιδείας μέρος κατορθοῦντες, ὡς οὐδὲ οἱ ἓν αὐτῆς μόριον ἀποτεμνόμενοι.

Ὑμεῖς δὲ, ὦ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρηστοὶ, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀσθενὴς τὸ σωμάτιον, ἐσχόλαζε δὲ τοῖς λόγοις οὕτως, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γινόμενος, οὐκ ᾐδεῖτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ Σίξτῳ συνεφιλοσόφει, τῷ Βοιωτῷ, καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι συνωμίλησε, μᾶλλον δ' ἀντεποιεῖτο τῶν Στωϊκῶν.

Οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν τηλικούτοις πολέμοις μήτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, μήτε τι φόβῳ ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὴ πολέμοις ἦν σχολάζων, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγουσι πλεῖον ἐγχεῖσθαι τὸ ὕδωρ ἐκέλευεν, ἵν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν· καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὔτ' ἐποίει, οὔτ' ἔγραφεν, οὔτ' ἔλεγε· μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ πράττειν μηδὲ τοὐλάχιστον· καὶ ταῦτα σώματος τυχὼν ἀσθενοῦς.

Ἄριστα οὖν ἄρξας μετήλλαξεν. --- ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μέν τοι ἀξίως τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις αὐτὸν, ὅτι ἀλλοκότοις, καὶ ἐξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν, αὐτός τε περιεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφίᾳ καὶ παιδεύσει·
Καὶ χάρισι τῆς ἀρετῆς κατάκομος ὑπῆρχε·
Καὶ πάσαις κατηγλάϊστο ταῖς ἀρετῆς ἰδέαις.
Διὸ καὶ προσεφέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως,
Καὶ συνεχέσιν ἤρδευε τοὺς μεγαλοδωρείαις.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Verissimus vocatus est:

Ad qem locum If. Casavbonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus jussit dici Annium Verissimum. qare? πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμαίου ῥήματος ἔννοιαν, *inqit Dio. hoc est, qod esset veritatis amantissimus & tenacissimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generosi.*

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qi sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipse tantæ tranqillitatis, ut vultum nunqam mutaverit mœrore vel gavdio. Philosophiæ deditus Stoicæ, qam & per optimos qosqe magistros acceperat, & undiqe ipse collegerat.

Qamvìs esset constans, erat etiam verecundus: erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.

In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.

Dabat totum se philosophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, qàm est actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecítqe ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâsset, atqe ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujusqe ætas sinebat, & diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii sui, sexagesimo & primo vitæ, diem ultimum clavsit. tantúsqe illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit; certis omnibus qòd à diis commodatus, ad deos rediîsset. Deniq; priusqam funus conderetur, ut pleriqe dicunt, (qod neqe antea factum fuerat, neqe postea) Senatus populúsqe non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.

Tantùm sanè valet boni principis vita, sanctitas, tranqillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Deniqe Antonino, cùm suos mores semper teneret, neqe alicujus insusurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúsqe etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Cassio.

Antoninum hoc nomine (Dialogistæ) significans; qi tantùm enituit in philosophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè qid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione, sed seriò, ut philosophiæ præcepta ederet. nec ille timuit, *[renuit Cas.] sed per ordinem parænesewn, id est, præceptionum, per triduum disputavit.*

Avidius Cassius apud eundem, & epistolâ ad generum suum.

Marcus homo sanè optimus, qi dum clemens dici cupit, eos patitur vivere, qorum ipse non probat vitam.

Marcus Antoninus philosophatur, & qærit de elementis, & de animis, & de honesto ac justo; nec sentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud sanctum (Antoninorum) vitæ genere avxisse videtur, Verus avtem degenerâsse.

Avrel. Victor in Breviario.

Iste virtutum omnium, cœlestisqe ingenii extitit; ærumnisqe publicis qasi defensor objectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profectò, qasi uno lapsu ruissent omnia status Romani.

A principio vitæ tranqillissimus, ut ab infantia vultum nec ex gavdio nec ex mœrore mutaverit.

Philosophiæ studens, literarúmqe Græcarum peritissimus.

Constat tantùm Marco sapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuisse, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philosophorum obtestantium vi circumfunderetur, nè se expeditioni avt pugnæ priùs committeret, qàm sectarum ardua & occulta explanavisset. ità incerta belli, ejus salute, doctrinæ studiis metuebantur: tantúmqe illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Qod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu præsumserunt; Marcum cœlo receptum esse.

Evtropius hist. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, qem faciliùs qis admirari qàm lavdare possit.

A principio vitæ tranqillissimus, adeò ut in infantia qoqe vultum neqe ex gavdio neqe mœrore mutaverit. Philosophiæ deditus Stoicæ: ipse etiam non solùm vitæ moribus, sed etiam eruditione philosophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum successorem paraverit Adrianus relinqere.

Hic cum omnibus Romæ æqo jure egit; ad nullam insolentiam elatus est, imperii fastigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & mansvetudine reddidisset, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus est.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Qi Marco felicius fuisset, si Commodum non reliqisset hæredem?

Pescennius apud eundem.

Amavit de principibus Avgustum, Vespasianum, Titum, Pium, Marcum; reliqos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiscus in Caro.

Romana respub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atqe Trajanum usqe ad Marcum solito melior.

Idem in Avreliano.

Sed ex his, optimi, ipse Avgustus, Flavius Vespasianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus

Manlianus Statianus apud eundem in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Avrelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Clavdius, reqirendi sunt, omnia in uno principe constituta sunt; rei militaris scientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atqe omnium prærogativa virtutum.

Gordianus senior referente Jul. Capitolino.

Scripsit præterea, qemadmodum Virgilius Æneïdos, Statius Achilleïdos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antonineïdos; hoc est, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, versibus disertissimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatímqe gesta perscribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut scirent omnes Antoninos pluris esse qàm deos, ac trium principum amorem, qo sapientia, bonitas, pietas consecrata sit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia.

Idem in Heliogabalo.

Compensationem sibi lector faciet, cùm legerit Avgustum, Vespasianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum; contra hos prodigiosos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potiùs, qale fuerit, meminit vestra clementia. si pietatem, qid Pio sanctius? si doctrinam, qid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vosipsi, sacratissime Imperator Diocletiane, inter numina vestra, non ut cæteros, sed specialiter veneramini; ac sæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales esse cupere, qalis fuit Marcus; etiamsi in philosophia, nec Plato esse possit, si revertatur in vitam.

Constantinus Imper. referente Æl. Lamprid.

Qod [Antoninorum nomen] tu Constantine sacratissime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Constantios Clavdiósqe, velut majores tuos, avreos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charásqe.

Ammianus Marcellinus rerum gest. lib. 21.

Marci illius dissimilis principis verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Avrelius gravissimus Imperator.

Qales ergò leges istæ, qas adversùs nos soli exeqguntur impii, injusti, turpes, truces, vani, dementes? qas nullus Pius, nullus Verus impressit?

Pavlus Orosius histor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus gravissimus ac modestissimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. I.

Qam læta felixq; successio optimis; piis, philosophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum desit. & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. nisi enim hic profuisset majestas Romani nominis facilè tum concidisset. --- Felicissimus certè princeps, nisi hæredem Commodum reliqisset.

Clavdianus de Honorii consulatu 4.

Non tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis. --- Et mox : --- *omne tonantis*
Obseqium Marci mores potuêre mereri.

Avsonius in Cæsaribus.

Post Marco tutela datur, qi scita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Avrelius Antoninus Pius, antè Annius dictus, sapientissimus gravissimúsqe principum; omni virtutum genere se exercuit: literarum studio, nemini Græcorum Romanorúmqe secundus. qamobrem philosophus & cognominatus est, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranqillitati summæ successerat, qo manifesta fiunt rerum humanarum volumina, sævissima tempestas: cui divinitùs Marci prudentia constantiáqe objecta est. nisi hisce virtutibus præditus rector contigisset, de Romano imperio actum fuisset.

Conradus Urspergens. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cœleste habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus est qasi defensor. et si in illis temporibus ipse non fuisset, sine dubio gloria Romana periisset.

Martinus Polonus, in supputationibus.

Iste optimus fuit.

Philippus Bergom. supplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qi & Verus, cognomento Philosophus: qem certè ob ejus præstantissimam virtutem, lavdare plurimùm licet. qippe qi ad nullum rei eventum unqam se extulit. tantæ enim fuit soliditatis, ut ejusdem vultùs, qamvis fortunâ adversâ, semper fuerit habitus. literarúmqe semper studiosus; & qàm maximè philosophiæ. nec propterea ipsa philosophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea itâ diligebatur amabatúrqe, ut sacrilegi nomen incurreret, qi imaginem ejus domi non haberet. --- Et omnibus acclamantibus inter deos relatus est.

Warnerus

Warnerus Rolevinkus fasciculo temporum.

Hic bonus & victoriosus fuisse describitur. Dicitur qòd tantæ severitatis & constantiæ fuerit, qòd ad nullum eventum unqam vultum mutaverit, sive ex lætitia, sive ex mœrore, &c. dum adhuc esset puer. Tantæ fuit humanitatis, ut qàdam vice, cùm jam exhausto ærario nihil haberet qod militibus daret, nulli volens esse molestus, magis elegit vasa aurea & ornamenta uxoris, & alia supellectilia vendere, qàm senatum, vel provincias prægravare. sed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, sapiens, justúsqe, modestus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Avrelium Antoninum longè sapientissimum. eum dico, qi philosophicum maluit qàm Cæsareum nomen.

Idem in libro Avgustali.

Fuit enim magnus philosophus, sanctitate vitæ omnibus præponendus; nunqam mutans vultum. qi vir tantæ virtutis, poterat dici felix, si uxorem Favstinam, & filium Commodum non habuisset.

Lilius Gyraldus, historiæ de poëtis dialog. 3.

Fuit hic unus inter Cæsares omnes æqissimus, ac optimus, expressum illud certè in eo est, qòd à philosophis qæri solet, cur ex optimis parentibus pessimi plerunq; filii nascantur. Nam qò M. Antoninus melior & justior, eò filius Commodus immanior & sceleratior.

Sebast. Munsterus, Cosmograph. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & sanctitate vitæ præcipuus, cœlestísqe ingenii; in omni vita philosophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipse rerum omnium sator, à qo princeps terrarum gubernaculis imponitur, --- fessas res humanas pro sapientiæ suæ luce, bonos interdum principes indulgendo sublevat, erigit, solatur, fovet. Sic Octavium post civilium bellorum lacrymas dedit: sic Vespasianum post Nerones; post Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; post Commodi furores Severum; post Heliogabali vesaniam, Alexandrum: sic alios plures qasi distingvendis malorum principum ordinibus, sedandísqe reipub. fluctibus moderatores dedit.

Hæ virtutes (pietas, prudentia, justitia, mansvetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Augustum consecrârunt; Trajanum, Antoninos, omnésqe bonos principes, cœlestes planè viros effecerunt.

Joan.

Joan. Boterus de illustr. politia l. 1. cap. 20.

M. Avrelius in imperio constitutus, nihil magis avt timuit, avt deprecatus est, qàm avaritiæ infamiam, qam ut deterrimum malum, & imperii labem detestatus semper fuerat.

Jo. Bodinus de repub. lib. 6.

Qis Avrelio Imperatore moderatiùs unqam se gessit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Avrelii patris virtus amabilem fecit: etsi patri omninò dissimilis esset.

Bapt. Fulgosus memorabilium lib. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philosophum, propter doctrinam, virtutémqe in eam venisse existimationem majestatémqe, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum esse verbum, qo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigisset, ut philosophi rerum potirentur:

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, sed non majoris tamen, qàm illius virtus, & morum sanctitas reqireret. qod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúsqe gerimus, ut Avfidius unqam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. c. 1.

Omnes clementià atqe humanitate, M. Antoninus philosophus Imperator longè superat.

Ibid. l. 8. c. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas qas nunqam deseruit (cujus rei argumentum est, qòd diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm studii literis impendit, cùm de philosophia vel scriberet vel disputaret. itaqe ejus dicta scriptáqe, inter philosophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæs. Baronius annal. tom. 2. ad annum 164.

Qod in philosophia Stoicos sectatus esset, sic se vultu, animóqe compositum esse monstravit, ut nec tristibus & adversis doleret, nec jucundis & prosperis lætaretur.

Rich. Dinothus de rebus & factis memorabilibus l. 8. c. 4.

M. Antoninus adeò philosophiæ studiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum sectarum placitis, non segniter versatus. ità ut Philosophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calvisius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipse philosophus & philosophis deditus, eos Romam evocat & stipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Avrelius Antoninus Imperator optimus, atqe idem philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Just. Lipsius monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philosophi cognomen hæsit, qòd supra alios in eo studio deditus esset. Stoicam etiam sectam professus: & qis tamen vitâ melior, imperio mitior, avt felicior dabitur?

Is. Casavbonus ad Athen. dipnosophist. l. 13. c. 8.

M. Antoninus Imperator, re, & nomine philosophus.

Idem ad Persii satyr. 1.

Sapientissimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neqe satis unqam vel cognitus, vel lavdatus. Optimus, nec ambitiosus princeps.

Sapientissimus princeps, jam indè à puero philosophans.

Cl. Salmasius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum avt simulatum.

Princeps Philosophus, Stoicæ philosophiæ plurimùm deditus: plurimus in philosophiæ studiis.

Meric. Casavbonus præfat. in versionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis secularis ratione, hoc Solomone longè major, qo regnorum plurium magnorum (avsim dicere) dominus, qàm opidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac sapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æstimatione honoréqe habitus, qà nemo unqam vel ante ipsum, vel, qòd novimus, post ipsum fuerit.

Ad Antonini illustris hujusce lavdem nunqam intermorituram dictum sit, prout scripserat vixisse.

Hæc igitur Antonini lavs esto, prout dixerat scripserátqe vixisse: meditationes illi actiones erant, cum sententiis actionibus conveniebat.

Nunqam ità conspirârunt scriptores in tribuendo cuiqam qæcunqe poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujusvis deniqe tituli apud Ethnicos speciosissimi testimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, sed simpliciter atqe absolutè, ut hominem optimum, & philosophum optimum omnium qi unqam extiterunt. Estqe hoc ipsius peculiare encomium; qòd cùm ità prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si qid adversus illum in vulgus sparsum fuerit, tanqam rumorem merum commemorant, non tanqam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De hoc Scripto.

Svidas *in* Μάρκος.

Οὗτος ἔγραψε τοῦ ἰδίου βίου διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιβ΄.

Anonymus qidam εἰς βιβλίον Μάρκου, qod ex vetuſtis membranis exhibuit Cl. Salmaſius ad Vulcatii Gaſſium.

Εἰ λύπης κρατέειν ἐθέλεις,
Τήνδε μάκαιραν ἀναπτύσσων
Βίβλον, ἐπέρχεο ἐνδυκέως.
Ἧς ὕπο γνώμην ὀλβίστην
Ῥεῖά κεν ὄψεαι, ἐσσομένων,
Ὄντων, ἠδὲ παροιχομένων
Τερπωλὴν ἀνίην τε
Καπνοῦ μηδὲν ἀρειοτέρην.

Nicephorus Calliſt. hiſtor. Eccleſ. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliqo.

Πλὴν γε εἰδέναι χρεὼν, ὡς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος ἔτος καὶ βιβλίον παιδείας τῷ παιδὶ Μάρκῳ συντάττει πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστόν.

Themiſtius in Philadelpho.

Οὐδέ σοι προσδεῖ τῶν Μάρκου παραγγελμάτων, οὐδ' εἴ τι χρηστὸν ὁ δεῖνα τῶν αὐτοκρατόρων ῥῆμα προήκατο.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de ſeipſo, qi recens editus eſt. in eo libro ſunt commonefactiones, de virtutibus principi neceſſariis, de juſtitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibid.

Marcus in libris de vita ſua.

Lilius Gyraldus de poëtis hiſtor. dialog. 3.

Dignus & [ut inter poëtas connumeretur] Marcus Antoninus, Pius cognomento, Philoſophus. cujus licèt verſus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his lavdandus ſit.

Ejus certè librum græcè ſcriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Ἀντωνίνου ἐκ τῶν καθ' ἑαυτόν. *ex qo variam illius & multiplicem ſapientiam facilè colligere poſſumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conſcripſit de officio ſuo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum teſtes pleniſſimos: Et cum qibus multorum philoſophorum operoſa præcepta collata meritò ſordere poſſint.

Juſt.

Just. Lipsius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ suæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita sua.

Is. Casavb. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo avreolorum Marci librorum.

Res humanas, non ridere, sed ritè suo pretio æstimare solitus hic vir sapientissimus. Hoc ille nos docet divinis illis suis libris; non enim mihi tempero, qin mellitissimi doctoris verba adscribam.

Idem in Baronii annales exercit. 1. § 10.

Multa in hanc sententiam scribit M. Antoninus Imperator in suis illis divinis libris.

Idem in Persii satyr. 1.

Qam sententiam Imperator Marcus iis, qæ de se scripsit, sæpe inseruit.

Ibid. in satyr. 2.

Antoninus in tertio eorum qæ de scripsit.

Et in satyr. 3.

Spectat eódem sapientissimum Marci præceptum.

Cl. Salmasius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de vita sua. Et mox: *Locus Marci Philosophi insignis est.*

Idem ad ejusdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per qos, avt in literis, avt in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunensis.

Marci Philosophi scriptio abscissa & horrida est, sed firma & potens, qæ sapit Imperatorem, & in qa multa silentur qæ suppleri oporteat. Vtitur vocibus planè suis, qas raro apud alios avtores invenias.

Jo. Rualdus in Vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo avreolorum librorum, qos de vita sua composuit.

Admiſſa & omiſſa in prægreſſis nonnulla, qæ ſunt momenti alicujus, ſic poterunt reſtitui.

In Praloqio.

*** *pag.* 1. *lin.* 9. *beneficum* l. 11. *teſtcm* *** 2. *p.* 1. *l.* 11. inſtituerint; titulo habitúqe duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cum

In Contextu Græco.

Pag. 6. *lin.* 20. [g] περὶς ibid. [f] δὲ- *p.* 7. literæ [g h m] &c. ſunt minùs ritè diſpoſitæ: ſed Lector intelligens ſeriem juſtam facilè dignoſcet. *p.* 21. *l.* 1. ὅπ τί *p.* 22. *l.* 15. ὄχλῳ φαυλασιῶν *p.* 23 *l.* 13. πάση συμαρεία *p.* 24. *l.* 28. ἢ μὴ, *p.* 33. § 49. *l.* 19. μάθηκας. *p.* 37. § 8. *l.* 20. ται. *p.* 45. *l.* 17. τί δ᾽ ἄλλο *p.* 57. *l.* 4. τῶν ἐτῶν *p.* 59. § 5. *l.* 8. μαι, *p.* 79. § 49. *l.* 2. φαυλασίαι *p.* 81. § 56. *l.* 3. πνδμάπιον *p.* 83. *l.* 23. εἶχε) *p.* 84. *l.* 3. περηρῆδς *p.* 85. § 9. *l.* 23. λίθων *p.* 86. § 11. *l.* 7. * εἰ εἰπὲ marg. * ἢ [1]. *p.* 92. *l.* 4. ἴδιον § 42. *l.* 25. χείρων *p.* 99. § 18. *l.* 1. ὑποκειμβρων *p.* 101. § 30. *l.* 8. ἢ εἰ δύ- § 31. *l.* 14. μεταβαλὸν *p.* 104. § 37. *l.* ult. ἐξέταζε. *p.* 113. § 21. *l.* 8. τυτέςι

In Verſione Latina.

P. 4. 2. § 22. *l.* 3. noceri. *p.* 45. § 34. *l.* 4. præditæ, ſive Dei, ſive *l.* 7. animi *p.* 60. § 13. *l.* 3. prædita *p.* 62. § 27. *l.* 1. Non tam *lin.* ult. tigerit *p.* 64. § 39. *l.* 1. *leto* *p.* 70. *l.* antepen. qonam ergò *p.* 74. § 25. *l.* 3. Secunda. Epitynchanus Dioti- *p.* 89. *l.* 19. qis *p.* 97. § 9. *l.* 2. tua, nî caveas, *p.* 109. *l.* 3. cupiam *p.* 110. *l.* ult. nôſti *p.* 116. *l.* 3. denudatas *p.* 120. *l.* 5. & congruum

In Elogiis.

R 4. *p.* 1. *l.* 29. καὶ τοιύτυς *p.* 2. *l.* penult. ἐνθέσμως S 2. *p.* 2. *l.* 30. Qid M.

Annotationes in Titulum.

MΑΡΚΟΥ ᾽ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ᾽Αυτοκράτορος] De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγγραφῆς istius, uti Svidas vocat, avtore, qi ab Antonino Pio Adriani jussu adoptatus, nominis id adeptus est, cùm ex patris aviq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* antè diceretur, videndi cum primis Jul. Capitolinus, & Dio Cassius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Aristides etiam Rhetor *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philosophiæ, Stoicæ cum primis, seriò deditum, etiamsi illi nulli dicerent, commentarii isti, qos præ manibus habemus, cumulatissimè testarentur; de qibus consuli poterunt Gvil. Canterus *novar. lection. l. 7. c.* 1. Cl. Salmas. *annot. ad Jul. Capitol. Marc.* Is. Casavbon. in *Commentar. ad Pers. Sat.* 1. Meric. deniqe Casavbon. (*τοῦ πατρὸς τὸ παιδίον*) *in Prolegom. ad versionem suam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν] *de vita sua*, Scaliger, Lipsius, Salmasius, Xylander; Svidam forsan secuti, qi τοῦ ἰδίου βίου διαγωγὴν Marcum asserit scripsisse. qanqam aliud est *vitam* suam scribere, aliud *vitæ institutum describere*. Casavbonus, *de se.* ità fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de se*; qo modo εἰς αὐτὸν, *de eo*. Lucæ, *Act. c. 2. v. 25.* & Pavlo *ad Ephes. c. 5. v. 32.* εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Christo, & de Ecclesia*. qò facit & & qod de Marco nostro Svidas, Λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & qod *ad* Latinum sic usurpari qandoq; monent Critici nostri. Plavto *Aulul. 3. 5. Nimis lepidè fecit verba ad parsimoniam.* pro, *de parcimonia.* & Symmacho, *lib. 4. ep. 56. Postqam vos ad virtutem verba fecistis.* i. e. *de virtute.* nec spernenda forsan Casavboni filii argutia, qi exponi postulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo: Invenies in rationibus multa profusa, & in semet nihil, in sui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, qod non improbem, *de officio suo*, h. e. de eis, qæ *ad ipsum* se spectare ac pertinere, sive officii sui esse ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus suis*, qo modo Pavsanias in *Attic.* Τὰ μὲν ἐς Τολμίδην, τοσαῦτα ἐπυνθανόμην ὄντα. Et in *Corinth.* de Medusa, τὰ δὲ ἄλλα ἐς αὐτὴν, ἔστιν εἰρημένα. *de Tolmidæ rebus ista accepimus* &, *aliæ res ejus dictæ sunt.* Et de Avgea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσεμνύνοντες τὰ ἐς αὐτὸν, &c. *Qi res illius attollunt, non Elei, sed Helii*, i, e. Solis *filium fuisse dicunt.* & Evnapius de se in *Proæres.* Τὰ ἐς αὐτὸν θείου τινὸς προνοίας τετυχηκέναι. *Agnoscit scriptor ipse res suas divinæ providentiæ haud expertes fuisse.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; posse τὰ εἰς αὐτὸν esse, *qæ propter se, in sui gratiam, in usum suum* descripserat, & in adversaria miserat. qo modo εἰς αὐτὴν V. C. Ludovicus de Diev posse accipi existimat, Arabémq; accepisse docet, apud Lucam *Evang. c. 16. v. 16. Propter ipsam, in gratiam ipsius:* & Pavlus Apost. *ad Tim. ep. 1. c. 4. v.* 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν. *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: Cæterùm Lilius Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legisse ait; M. ᾽Αντωνίνου ἐκ τῶν καθ᾽ αὐτόν. tanqam ista tantùm excerpta sint qædam ex eis *qæ apud se in* usum suum reposita habebat. & τὰ καθ᾽ αὐτὸν ea nuncupantur, qomodo Synesii *Dionem* inscriptum volunt, περὶ τῆς καθ᾽ αὐτὸν, vel καθ᾽ ἑαυτὸν (qod Vulgati codices κατ᾽ αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themistius in *Philadelpho*, τὰ Μάρκου παραγγέλματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâsse videtur. nisi fortè ad illa respexit *præcepta philosophiæ, qæ per ordinem parænescon, qotidiano suorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loqar, anteqam expeditionem Marcomannicam iniret, *per triduum* à Marco nostro *disputata* refert Vulcatius in *Avidio Cassio:* vel etiam ad *Institutionis Imperialis librum*, qem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστὸν, *seculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*; Commodo filio reliqisse avtor est Nicephorus Callist. *hist. Eccles. l. 3. c. 31.*

Βιβλία ιβ´] Ità Svid. ἐν βιβλίοις ιβ´. qæ tamen distributio operis in *libros duodecim*, utrùm à Marco ipso fuerit, an ab aliis, qi posteà in unam congeriem coacta digesserunt, qæ ab illo per varias occasiones concepta, sparsímq; chartis commissa fuerant, (qod in Solomonis *parœmiis* factum novimus) ambigi potest non immeritò: atq; in istam partem mihi mens propendet magis.

Annotationes in librum I.

§ 1. ΠΑρὰ τοῦ πάππου] Verbum ἔμαθον, avt aliqid tale subintelligendum, & istic, & in seqentibus qibusdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidâ forsan avtore; qi qædam istinc delibans, vocabulum illud interserit. Ego potiùs, qod latiùs pateat qidpiam ἔλαβον, avt εἶχον, *accepi, habui*: cùm seqantur non pavca, qibus ἔμαθον illud competere neqeat. vel etiam fortasse pro argumento, de qo agitur, vario, varia substituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρου] *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus est*. Jul. Capitol.

Καλόηθες] *Placidos mores*. Xyl. Ego *candidos malim*; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθει opponatur, qod *malignitatis* significationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legisse.

§ 2. Τῆς μνήμης τοῦ γεννήσαντος] *A memoria genitoris*. Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gavdebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixisse videtur, qòd in ætate minori patrem amiserit; uti ex eodem colligere licet: itaque recordando potiùs perdiscere adultior jam poterat, qæ apud patrem puer adhuc vidisset, qàm in ea ætate ità in animum defigere, ut penitiùs eis, qasi imbueretur. Κέντρον δ' ἡ μνήμη πρὸς τὰ ἴσα. Gregor. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρρενικόν] De Marco pariter Capitol. *Sanè qamvis esset constans, erat tamen verecundus*. Et rursus, *Erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis*. De Catone pariter Salust. in *Catilin*. *Cum strenuo virtute, cum modesto pudore certabat*.

§ 3. Τῆς μητρὸς] *Mater Domitia Calvilla*. Capitol. eadem & *Lucilla* eidem pòst dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβές] Ità Timotheus ab Evnice matre aviâq; Loide pietatem havsisse perhibetur, Lucæ, *Act. c.*16. *v.*1. & Pavlo, *ad Tim. epist.* 1. *c.*4. *v.*6. & *epist.*2. *c.*1. *v.*5. & *c.*3. *v.*15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act. c.*13. *v.*50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad superstitionem, sexus ille seqior. Persius, *Sat.*2. *v.*31.

Ecce avia, avt metuens Divûm matertera——

& *Sat.*5 *v.*93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à qo adoptatus, exqisitiùs pavlò l.6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Καὶ μεταδοτικόν] qod Apost. *ad Tim. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 18. εὐμεταδότους εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infr.* § 14.

Καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης] *Abstinere non à perpetrando tantùm, sed ab intendendo malum*. Cas. melius Xyl. *à cogitando*. qod ampliùs est. potest enim cogitare qis, qod non intendat tamen. Vide § 9. Idem valent, ἐπὶ ἐννοίας τινὸς γίνεσθαί τινα, ἔννοιάν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινά, *cogitare aliqid aliqem*. Est avtem hoc sanè religionis peculiare cum primis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertullian. *in apolog. c.*36. dogma Christianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de qoqam, ex æqo vetamur*. Et Minutius in *Octav*. *Apud nos & cogitare, peccare est.*

Nam scelus intra se tacitum qi cogitat ullum,
Facti crimen habet.—— Juvenal. *Sat.* 13. *v* 209. *impurâ* scil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. in *apolog*. Qin &, qod Thales, avtore Laërtio, qærenti, Εἰ λήθει θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν, respondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος. *Nec cogitata numen latere possunt*. Idémq; cum primis discendum proponit Epictetus, *dissert. l.* 2 *c.*14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἔστι θεός· καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.*1.) πάντα θεοὺς εἰδέναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Justinus, *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦνόν ποτε πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τι λάθοι; Qod Isidorus *Pelus. l.*4. *ep.*47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει. οὐδὲν λήσει. Siqidem, *Nibil Deo clusum est. interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit*. Senec. *epist.*83. qò respexerit forsan Minutius in *Octav*. ubi dixit: *Deus avtor omnium, ac speculator omnium, à qo nullum potest esse secretum, tenebris interest; interest cogitationibus, qasi alteris tenebris*. Vide *l.*6. § 30. & *l.*12 § 2.

Τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν] Lavdat & in Marco pariter Aristides, τὴν εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Christicolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis. Προσήκει τοίνυν λιτότητα ἀσπάζεσθαι τοὺς Χριστοῦ λατρεύοντας. τῷ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἁγιωσύνης προμηθεῖται, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ διὰ τῶν τυχόντων τὴν ἀπὸ τῶν περιττῶν κομίζουσα χρείαν. τὸ γὰρ λιτὸν, ἢ καὶ τοὔνομα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκοῦται ἢ τυποῦται· ὁμαλὸν δὲ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπέριττον, καὶ ταύτῃ ἱκανόν ἐστιν. qo loco forsan pro τυποῦται Clemens τυφοῦ scripserat. Vide qæ de Pertinace ex Herodiano pòst pavlò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς] Πλουσιακός dictum eadem

dem analogiâ, qa Ἀκαδημιακὸς, pro qo vulgò Ἀκαδημαϊκὸς dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neque enim H. Stephano, qi idem qod πλοῦτος, vel πλούταξ potiùs, esse vult, possum assentiri: malimque *opulentes*, qàm *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante*, sive *conseqente*, vertere. Est enim à πλοῦτος, non à πλούτης, efformatum. διαγωγὴν avtem πλουσιακὴν Marcus dixit, qod δεῖμα πλουσιακὸν Plutarchus *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, qæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *lib.* 13. πλουσιακὸν κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, qos Casavbonus feliciùs qàm Stephanus restituit.

§ 4. Τοῦ προπάππου] *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus*. Capitol. illum opinor hìc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι] τό με εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casavb. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis; *Freqentavit & declamatorum scholas publicas*. Qod est idem prorsus cum eo, qod de se Marcus istic. De Pertinace Herodianus *lib.* 2. Οὕτω γὰρ μέτριος καὶ ἰσότιμος ἦν, ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη φοιτῶντα διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιωτεύοντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, οὐδαμοῦ τῦφον ἢ πομπὴν παρεχόμενον βασιλικήν.

Ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν] ἐκτενῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *promptè, alacriter*; sic enim Hesych. Ἐκτενῶς, προθύμως· vel *studiosè, vehementer*: Svid. ἐκτενῶς, ὁλοψύχως. vel *impensè, prolixé*. Pollux, ἐκτενῶς, δαψιλῶς· qod & pro ἐκτενῶς Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contrà planè qàm in Scoptica illa Cratetis Thebani, qam Laërtius exhibet, Ephemeride;

> Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν·
> Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ καπνόν·
> Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
> *Coqus minas decem, medicus drachmam ferat;*
> *Talenta qinq; scurra, fumum consulens;*
> *Scortum talentum, philosophus triobolum.*

avt qam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. qo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáq; immensas enarratas, hæc subjicit:

> *Qanticunq; domus, veniet qi fercula doctè*
> *Componit, veniet qi pulmentaria condit.*
> *Hos inter sumptus, sestertia Qintiliana,*
> *(Ut multum) duo sufficient. res nulla minoris*
> *Constabit patri qàm filius.*

cui hic scil. erudiendo conducitur. Hâc avtem ratione se tutabatur Aristippus, qòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν εἰπὼν, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῷτο, ἀλλ' ἵνα εἰδεῖεν, εἰς τίνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις· refert Laërtius *lib.* 2. Qin & de Alexandro Gramm. pariter Aristides: τῆς μέντοι τέχνης οὐκ ἠσχύνετο λαμβάνων· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων ἕνεκα τολμᾶν περιϊέναι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὴ δοῦναι, ῥαθυμοτέρους ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐξεῖναι προῖκα λαβεῖν, οὐδὲ προθύμως ἐπαναγκάζει λαμβάνειν. ὧν γάρ τις οὐ τίθησι τιμὴν, ταῦτα οὐκ ἀλγεῖ μὴ κλώμενος. Nec incelebre illud à Philostrato lavdatum Damiani Sophistæ dictum, cùm mercede data nevtiqam Vulgari, Aristidem, Adrianúmque Rhetores avdivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾶν παιδικὰ, ἢ ἐς καλούς τε καὶ καλὰς, ὥσπερ ἔνιοι. Lavdantur Principes hoc nomine, Alexander Macedo, qi præterqam qod in Philosophos Anaxarchum, Xenocratem, Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athenæus *dipnosoph. l.* 9. Vespasianus, qi licèt alioqi pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; è fisco Latinis, Græcísq; Rhetoribus annua centena constituit:* Sveton. *l.* 10. *c.* 18. Antoninus Pius, qi *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit*. Capitol in *Pio*. qod & ab Alexandro Severo, qem post Marcum nostrum summè suspiciendum Svidas censet, & *continuatum* & *dilatatum*, avtor est Lampridius. Marcus ipse, qi & Philosophos omne genus ἐπὶ μνείαις profitentes Athenis instituit, uti ex Luciano & Philostrato, *ad Capitolini Pium* docet Clar. Salmasius. Nec tacendi videntur, avt M. Scavrus civitatis princeps, qi *Lutatium Daphnidem Grammaticum* IIIMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inqit Plinius *l.* 7. *c.* 39. qanqam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Svetonium habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Avt Leo Macelles, qi cùm annonam Evlogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Evnuchus qidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ χρόνου, ὥστε τὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι. *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur*. Svidas, Cæterùm nolim omissum, qod doctiss. Patr. Junius, pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur ἐς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi*, vel *homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τοῦ τροφέως] *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus Verùm is qis fuerit, nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανός] Avrigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, qas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de qibus videndi Tertullian. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *epist.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *Amavit & avrigas, prasino favens, & Volucri eqo Prasino avreum simulachrum fecerat,*

rat, qod ſecum portabat. at Venetæ contrà Vitellius, qi *qoſdam de plebe, qòd Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sveton. *l.9.c.*14. Marcus qòd hiſce ſe nevtiqam immiſcuerit, educatori ſuo, qiſqis is fuerat, acceptum refert. Plinius min. *l.9.epiſt.6.* de Circenſibus, populóq; ad eos ſpectandos confertim jugitérq; confluente locutus; *Si tamen,* inqit, *avt velocitate eqorum, avt hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favórq; tranſibit, & repentè agitatores illos, qos procul noſcitant, qorum clamitant nomina, relinqent. tanta gratia, tanta avtoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, qod vilius tunica eſt; ſed apud qoſdam graves homines.*

Παλμυλάειος ἢ σκυτάειος] Παλμυλάειος, *Palmularius.* Mevrs. in *Gloſſar.* & Παλμυλάειος, ὄνομα κύειον. Svidas. qod idem & de Βενετιανὸς pronunciat. falſus uterq;. Eſt enim Παλμυλάειος, *Parmularius,* literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοείαννον, *coriandrum,* κολίανδρον; *farcimen,* φαλκίμινοι; *barca,* βάλκα; *cardinalis,* καλδινάειος; κείβανος, κλίβανος, *clibanus;* λείειον, *lilium;* γαργαρεὼν, γαργαλεὼν, *gurgulio;* μορμύρων, *myrmillo;* nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocabulum; ſicut reliqa qæ iſtîc ſimul recenſentur. *Parma,* ſive *parmula,* & *ſcutum,* inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; utì ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. lib.* 2. *c.* 9. & *c.* 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.*14.*epigr.*213

Hæc qæ ſæpe ſolet vinci, qæ vincere raró,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius: *Parma ſcutum breve.* Qanqam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polybius *de diſciplin. Rom.* Πεειφερὴς γὰρ οὖσα τῷ σχήματι, τείποδον ἔχει τὴν διάμετρον. Et de Velitibus Livius *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* Σκυτάειος, *Scutarius.* Xyland. & Σκυτάειος, *ſcutarius, ſcutatus.* Mevrs. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Svidas in Πρασιανός. qod ſi ſeqimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc, non σκυτάειος, ſed σεκυτόειος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ità *Parmularius,* qi Thracibus, *ſecutorius,* ſive *ſecutorianus, qi ſecutoribus favebat;* de qibus videri poterit Lipſius idem *ibid. c.* 7. Martialis *l.9.epigr.*70.

Vincenti parmæ cùm ſua turba favet.

Hos avtem Parmularios nuncupatos ex Svetonio diſcimus; qi *l.* 12. *c.* 10. *patremfamiliâs qendam, qòd Thracem Myrmilloni parem, munerario imparem dixerat,* refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, Impiè locutus Parmularius.* Ad qod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius, ubi dicit; *Jam qàm libera ſpectantium ſtudia? qàm ſecurus favor? nemini impietas, ut ſolebat, objecta, qòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergò nulli gladiatorum factioni addictus: contrà planè qàm filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qi, ut Lampridius, *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impenſè favens, ut (Dione avtore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret avdire, Πρωτόπαλος Σεκυτόρων· qa de voce videatur, poſt Lipſium & Scaligerum, V.Cl. Salmaſius *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργικὸν] *manibus propriis operari;* ſive *operi manus ipſummet admovere,* ſuíſq; id nonnunqam manibus exeqi, qod alienis, ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dialog. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, καὶ αὐτουργεῖν διδάσκει. Catonis majoris τὴν αὐτουργίαν prædicat Plutarchus, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐργάζεσθαι ſoliti. De Qintio Dictatore apud Svidam avtor innominatus: τὸν αὐτουργὸν ἠγάπα βίον. Pacatus *panegyr. Theodoſ. Detrahit lavdem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Lavs ea Trajani apud Svidam, ex avtore incerto: Καὶ ἐβούλετο ἐξ ἴσου πάντα τοῖς ἄλλοις τρόπον τινὰ ποιεῖσθαι. At verò mollitiem hominum, qi alienis ad omnia manibus utuntur, ſalſè tetigit Cynicus, qi (referente *l.* 6. Laërtio) ex his qendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, οὔπω μακάριος εἶ, ἂν μή σε καὶ ἀπομύξῃ· τοῦτο δ' ἔσται πηρωθέντι σοι τὰς χεῖρας. *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non, utì Eraſmus reddidit, *abſtergat*) *qod ſi mancus fueris, futurum eſt.* id qod de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacœna, qem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inqit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει. *Pater, hoſpes iſte manibus caret.* Plut. in Apophth. Itaq; adulatoriè nimis Conſtantino Panegyriſta; *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nimirum cenſuit, qod de Deo ſenſit, qi Ariſtotelis nomen præfert, Avtor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε καλὸν μηδὲ εὔσχημον αὐτουργεῖν τὰ ἐπὶ γῆς· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἁρμόττειν, παντὶ καὶ τῷ τυχόντι ἐφίστασθαι πράγματι. Qod Apuleius ſic παραφράζει, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis qippe humilitas dejecti & minùs ſublimis officii; nec cum homine qidem convenit qi ſit pavlulum conſcientiæ celſioris, qalis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, qod ſit curæ levioris.* Atqi de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὰ ἐπὶ γῆς αὐτουργεῖν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exeqenda creaturarum miniſterio utatur. Qin & apud Homerum (qi id Heroibus ſuis dedecori non eſt futurum opinatus) αὐτουργοῦσιν ἥρωες, ſúntq; αὐτοδιάκονοι, ut Evſtathius monet *ad Iliad.* 1. αὐτουργοῦσιν Ulyſſes, & Achilles ipſe; αὐτουργῶν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. qod obſervat Ælianus *hiſt. var. l* 7. *c.* 5. eo utiqe ſemet exercent opere, qod in Cyro minore admiratus eſt Lyſander apud Xenophontem in *Oeconomico;* & qo

nihil

nihil regale magìs huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex nænia muliebri, sive ἐκ τῆς ᾠδῆς ἐπιμυλίου, utì appellant Athenæus *l.* 14. Eustath. *ad Odyss. υ.* & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud qem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ἐπιμύλειος ᾠδὴ perperam est editum, qod *Carmen seculare* interpres reddidit) qam, dum molam versabant, qò laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarchus in 7. *sapientûm sympofio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλεῖ, μεγάλας Μιτυλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Pelusiota *lib.* 1. *epist.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύγεις τὴν ᾗ πᾶσαν χειρόκμητον ἐργασίαν· ὁ Μιτυληναῖος δὲ Πιττακὸς, καί τοι βασιλεὺς ὢν, τὸν μύλωνα ἠνέργει, καὶ ἐναργῶς γυμναζόμενος, καὶ τὴν τροφὴν ἐργαζόμενος. ubi vitiosè μύλωνα codices : nec sanius interpres, *pistrinum manibus suis extruebat*. imò, *in pistrino ipse operas obibat, simul sese & exercens, & labore suo de victu prospiciens sibi*. Nam qod Theod., Zvingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conscripsisse, qod ἐπιμύλιον nuncupârit, qo avtore dicat nescio. apud Ælianum, qem certè lavdat *var. hist. l.* 14. nihil ejusmodi comparet. qeritúrq; Pictorius ad Marbodeum *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâsse. De Romanis priscis Seneca, *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores nostri, qorum virtus etiam nunc vitia nostra sustentat, infelices erant, qia sibi manu suâ parabant cibum*. Et mox: *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noster, qi Samnitum legatos audit, cùm vilissimum cibum in foco ipse manu suâ versaret*. Manium Curium Dentatum dubio procul intelligit: qanqam Consul ille, non Dictator. *Cibum vilissimum* qem dicit, γογγυλίδας fuisse refert, ex Magacle *de Viris illustribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarchus *in Apophth.* id est, *rapa*, ut ex *Annalibus* Plinius *l.* 19. *c.* 5. *rapum*, inqit, *torrentem in foco inventum*. Historiam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio lavdatus; & in *Catone majore*. Nec peccare puto Athenæum, (qod Petr. Victorius censet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5) cùm Sabinos dicit, qos Samnites illi. potest enim fieri, nec est vero absimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuisse: cùm ex L. Flori *epitome Livianâ lib.* 11. compertum sit, Curium istum, tam Samnitibus cæsis, qàm & Sabinis victis & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâsse.

Δυσπρόσδεκτον διαβολῆς] leg. δυσπαράδεκτον. De Antonino Pio *l.* 6. § 30. ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο. De Trajano itidem Dio. διαβολαῖς ἥκιστα ἐπίστευε. Caii Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam consignatum, à Svetonio *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiqam invisus esset; negavítq; se delatoribus avres habere*. Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, si in tenore cepto is perstitisset, qod *fiscales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repressit; adjectâ voce illâ memorabili*, PRINCEPS QI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco nostro, qi hîc constans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, sed semper diu qæsivit qod erat verum. Qin & calumniis qadruplatorum intercessit, appositâ falsis delatoribus notâ: delationésq; qibus fiscus avgeretur, contempsit*. Optimé Menander à Stobæo *tom,* 2. *tit.* 42. adductus, & post Stobæum ab Antonio *meliss. l.* 1. *c.* 53. & à Maxim. *collect. c.* 10.

Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχὺ,
Ἤτοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.
Qi mentem addicit credulam calumniis,
Avt ipse est pravis inqinatus moribus,
Aut certè ingenio nil supra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτου] *Operam pingendo sub Diogneto magistro dedit*. Capitol. Verùm de Diogneto isto pictore, an philosopho, an utroq; etiam, videndi Jos. Scaliger, *comment. ad Evseb. Chron.* & Cl. Salmas. *ad Capitol.* Philosophum certè Marcus ipse nullus appellat; potuítq; Marcum ad philosophiæ studium impellere, monitáq; istiusmodi eidem suggerere, etiam qi philosophiam non esset professus. qanqam nec pingendi artificium qicqam impedit, qo minùs & philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cùm inter disciplinas liberales *pictura* olim haberetur; unde de Hilario Bithyno Evnapius in *Prisco*; πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. qæ verba Hadr. Junius sic reddidit: *In arte pingendi adversùs liberalium artium vacuos ità philosophatus est, ut appareat in illius manibus non esse extinctum Evphranorem*. cùm debuisset potiùs sic vertere; *Qi præter ingenuam, sive liberalem, reliqam disciplinam, in pictura qoq; ità versatus est, ut per ejus manus Evphranor adhuc superesse videretur*. τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας, est ἡ καθαρὰ παιδεία, *ingenua sive liberalis disciplina*. φιλοσοφεῖν, *studere, exerceri, in studio, exercitióve aliqo versari*. Evphranor pictor nobilissimus, fictórq; idem ex Plinio notus satìs, qi *lib.* 34. *c.* 8. & *lib.* 35. *c.* 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario superstes, qa ratione dicatur, ex Fabio meliùs qàm ex Plinio discas. Is *Instit. l.* 12. *c,* 10. *Evphranorem admirandum fecit, qòd & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit*. qod idem planè de Hilario Evnapius.

Τὸ ἀκενόσπουδον] Citat qædam hinc Svidas sub vocabulo isto. Plut. *de commun. notion. c.* 17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὴν ἀνόητον ταύτην φρόνησιν, καὶ κενόσπουδον ἐπιμέλειαν; ἢ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς σπουδὴ μέμψιν φέρει. Aristid. in *Panathen.* Si autem ἐπὶ μικροῖς, certè ἐπὶ κενοῖς multò magis. possunt enim μικρὰ esse, etiam qæ κενὰ protinus non sunt. Sunt avtem κενὰ sive *vana & vacua*, & hoc nomine indigna in qibus studium

collocetur, vel τὰ τῆς παιδίας καὶ γέλωτος, *res ludicræ.* qo nomine Laco qidam Athenienses notabat, qos dicebat, μεγάλα ἀμαρτάνειν, τὴν σπουδὴν εἰς τὴν παιδίαν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* sive ὁ σωφρονεῖν τὴν πόλιν μετὰ τοσαύτης σπουδῆς παίζουσαν. Idem *Sympos. l.7.c.9.* qi & rectè subjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Major dicere solebat, τοὺς σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἔσεσθαι καταγελάστους. Idem in *Apophth.* Itaq; Isocrat. *ad Demon.* § 23 μήτε περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων μήτε περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων. Vel etiam τὰ περιττὰ καὶ μάταια, qæ licèt seria sint, fructus tamen & emolumenti *inania* existunt. qales *mataiotechniai* illæ, qas commemorant damnántq; simul, Galenus, *hortat. c.6* & Fabius, *instit. l.2. c.21.* ὧν τὸ τέλος οὐ βιωφελές, ut Isidorus Pel. *lib 3. epist.* 185. qásq; nihil esse aliud, qam χρόνου παρανάλωμα, Ælianus pronunciat, *var.hist.lib.1.c.17.* sed & *tristes illæ ineptiæ*, utì Cæcilius apud Senec. *epist.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loqitur, *l.2. epigr.* 86. qas Seneca idem (licèt eisdem ipse indulgentior pavlò, & in qibus Chrysippus nimius fuisse videtur) tantopere exagitat toties, *epist.45 & 48. & 49. & 88. & 106. & 111.* & *de benef. l.5. c.12.* Vide *lib.* 4. § 32. κενὰ σπουδῆς. Optimè Plut. *de commun. notit. c.4.* Ἄλλω γὰρ οὐδενὶ φιλοπόνου τὸν κενόσπουδον ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ πονεῖν καὶ ἀδιαφόρως, τὸν δὲ ἕνεκα τῶν συμφερόντων, καὶ λυσιτελῶν.

Τὸ ἀπιστητικὸν] Rectè: nec cur ἀπιστητικὸν legisse Xylandrum velit Mericus noster, cavssam ullam video: etiamsi τὸ πιστητικὸν infrà § 15. legatur. at Svidæ codices istinc omnino corrigendi, qi ἐπιστητικὸν perperam exhibent: nam qòd vir eruditus admitti posse existimat; & παρὰ τὸ ἐφιστάνειν ἤτοι ἐπιστῆσαι deducit, qasi eis Marcus ex parte saltem animum adjecerit; nec Grammatica ratio id patitur, qæ παρὰ τὸ ἐφίσταμαι τὸ ἐπιστατὴν, (non τὸ ἐπιστητόν, qod ab ἐπίσταμαι oritur,) & ἐπιστατικὸν deducit: nec præter tantùm, sed contra prorsus, avtoris ipsius mentem esse videtur. Οὐδὲ γὰρ μάγων συνουσίαις καὶ γοητείαις ὁ Μάρκος χαίρειν ἱστόρηται. Joan Xiphilin. in *M. Anton. Neq; enim magorum consvetudini aut præstigiis deditum fuisse Marcum qisqam meminit.* & ipse etiam hoc loco id apertè diffitetur. qa ratione subnixus Xiphilinus idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aqarum penuria insigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de qibus infrà ad hujusce libri calcem dicetur. Qin & scripturam receptam probat Jos. Scaliger *in Evseb*· qi & *ad Dionis Clavdianiq; vaniloqentiam confodiendam, non posse telum testimonio hoc efficacius inveniri* avtumat, *siqis omnem industriæ suæ vim intendat. Cui enim,* inqit, *potiùs qàm ipsi Marco de se scribenti, Magis nunquam fidem adhibuisse, & ab eorum vanitate ipsum avertisse Diognetum?* Accedit qod Pavlus in *Digest. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, lib.*30. *Marcum,* ait, *rescripsisse, in insulam relegandos, qi aliqid facerent, qo leves hominum animi superstitione numinis terrerentur.* qod Modestini nomine lavdat Is. Casavb. *ad Capitol.* Christianos avtem qòd hoc loco à Marco notatos Mericus existimat, fieri potest reverà, ut ad illos etiam spectet illud περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς; de qibus Tertull. *apolog. c.* 32. *Dæmonas adjurare consvevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen se extendere Marci verba, & ad Ethnicas superstitiones pertingere, etiam pater ipsius ὁ μακαρίτης censet. Verùm de istis utcunq; se res habuerit, τὸ ἐπιστητικόν, cùm sit planè vox navci, nullâ ratione hîc admitti meretur: nec cur scriptura recepta avt mutetur, avt solicitetur, qicqam comparet. Xylandri lapsum geminum habes *infrà,* § 11 ἐπιστῆσαι.

Περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς] Hujus generis est superstitiosus mos ille, qo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utì rebantur ipsi, succurrere solebant. Alex. Aphrodis. *problem. l.* 1. *p.* 46. Κινοῦσι δὲ χαλκὸν καὶ σίδηρον, ὡς τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντες διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωστῆρες οὐκ ἐπιπέμπουσι τῇ γῇ ἀπόρροιαν ἀγαθοποιοὺς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naso *Fast. lib* 5.

> *Rursus aqam tangit, Temesæáq; concrepat æra,*
> *Et rogat ut tectis exeat umbra suis.*
> *Cùm dixit novies, Manes exite paterni,*
> *Respicit; & purè sacra peracta putat.*

Cui gemina planè Papicolarum superstitio, qi campanis tintinnabulisq; pulsis dæmonas abigi credunt, Vide Pavl. Girland. *de sortileg.* & Hier. Magium *miscell. l.4 c.14.*

Ὀρτυγοτροφεῖν] At Svidas non ὀρτυγοτροφεῖν, sed ὀρτυγοκοπεῖν hîc legit. Id ludi genus Græcis familiare designat: de qo consuli possunt Svidas *ibid.* à Leopardo *l.1.c.* 5. emendatus: Aristophanis Scholiastes *ad aves*, ab eodem lavdatus: & Pollux *lib.* 9. *c.* 8. à Mevrsio *de lud, Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnosoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι] *rebus istiusmodi deditum,* sive *addictum*, eisq; nimiopere affectum esse. Vide *ad l* 4. § 19.

Τὸ ἀνέχεσθαι παρρησίας] De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loqentium dictis, vel literis, vel sermone, respondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter se ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo desideraret, cùm eos Marullus sui temporis mimographus cavillando impunè perstringeret.*

Βακχίῳ] *Bacchius* iste qis fuerit, nusqam comperio. neq; enim qenqam hoc nomine inter illos reperio, qibus Marcus noster in disciplinam se dedisse perhibetur: Εὐτυχίῳ forsan ipse scripserit; qod in Βακχίῳ, literis fugientibus an confusis, per exscriptorum errorem

rem transierit. *Eutychius Proculus Siccensis* certè inter Grammaticos Latinos, qibus Marcus usus est, à Capitolino ponitur. Verùm in re tam incerta qid statuas certi? Vide *l.*10 § 31.

Τανδάσιδος] Depravatum esse etiam nomen istud Casavbonus *ad Capitol.* censet, & suspicatur *Andronem* posse reponi, qo *Magistro Musico ac Geometrâ* usus est Marcus. De *Basilide* havd minùs forsitan probabilis conjectura fuerit; qem Marco *præceptorem* qoq; extitisse, ex Evsebio avtores sunt Georgius Monachus, & Marianus Scotus.

Μαρκιανοῦ] Qod si conjecturis indulgere libuerit, istic nihilominùs oboriri possit suspicio, pro *Marciano Metianum* substituendum; de qo Capitol. *Studuit & juri, avdiens L. Volusium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, si cum Casavbono, non Metianum, sed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανοῦ ἀντὶ τοῦ Μαικιανοῦ irrepserit, deflexione planè levissimâ.

Τὸ γράψαι διαλόγους] Ingenii scil. & calami exercitandi cavsâ. Alioqi tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.*2. *c.* 1. qi hoc tanqam re magnâ gloriabatur, Ἰδοὺ πῶς διαλόγους συντίθημι. *Ecce qomodo dialogos componam.* Hinc avtem *Dialogistam* Cassio Marcum dictum, referente Vulcatio, avtumat Casavb. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ] *In puerili ætate,* Xyland. sive, *puer cum essem.* phrasis insolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodianus, *l* 6. Πρότερον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνων, &c pro qo Lucianus etiam ἐν παισὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. qanqam ibi ἐν παισὶν εἶναι potest verti, *inter pueros versari, è puerorum numero esse.* Sed eodem planè modo Philostratus ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophista,* ὡς μηδὲ δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλίστῳ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ ἀποθανόντι. *ut nec lacrymam emitteret Callisto ad mortem illius in adolescentia defuncti.* Observavit & Casavbonus ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἡλικία παιδικὴ usurpatum ab Hermesianacte Colophonio in *Elegia* illa qam *in Leontium* meretriculam composuit, ubi inter alia de Hesiodo,

Πόλλ' ἔμαθεν, πάσας δὲ λέγων ἀνεγράψατο βίβλους
Ὕμνων, ἐκ πρώτης παιδὸς ἀρξάμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδοίκω
Ἐκ παιδός.——

qod Marc. *Evang. c.* 9. *v.*21. παιδιόθεν. *à puero,* .i. *à puerili ætate.* Pavl. *ad Timoth. ep.* 2 *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐκ παίδων ἐκ παίδων ἀρξάμενοι. qomodo Lucianus etiam, plurali usus numero, cùm de Demonacte solo, & Longinus in *de Fine,* apud Porphyrium in *Plotini vita,* cùm de se solo loqeretur. sed & qod ἐκ μειρακίου Epicurus dixit, in epist. ad Idomeneum apud Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ δ' ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου παραστάσεως πρός με καὶ φιλοσοφίαν, &c. id *ab adolescentia,* Cicero *de finibus l.* 2. *Sed tu, ut dignum est tuâ erga me & philosophiam voluntate ab adolescentia suscepta,* &c. Aliud tamen phrasis illa, *ex puero,* apud Sidonium sonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adolescens, atq; adhuc nuper ex puero.* hoc est, cùm nuperrimè ex *ephebis excessissem.* ut Ter. *Andr.* 1. 1. vel, ut Cicer, *ad Brut. adolescentulus & penè puer.* Sidon ipse *l.*9. *ep.*14. *adolescens, vel penè adhuc puer.* ut ex istic eam vim obtineat, qam in illis *Expræfectus, Exadvocatus,* &c. nec puerilem ætatem includat, sed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δορᾶς] .i. *Prostratis grabatulum & pellem, cæteráq; Græcanica instituta; eorum nempe qi à Philosophis Stoicis instituebantur.* Casavb. *ad Pers. Sat,* 3. *v.* 53. faciunt huc qæ de Marco nostro Capitolinus: *Duodecimum annum ingressus habitum philosophicum assumpsit: & deinceps tolerantiam; cùm studeret in pallio, & humi cubaret, vix avtem, matre agente, in strato pellibus lectulo cubaret.* qæ verba de *lectulis lucubratoriis, qibus pelle instratis philosophi studebant,* exponunt Casavb. & Salmas. de qibus vide eis illum *ad Sveton. l* 2. *c.*78. Plenâ manu, vel etiam ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantùm illud Gellii ex *Noct, Attic. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in scimpodio Græciensi; circum undiq; sedentibus multis doctrinâ, avt genere, avt fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς] qam & παιδείαν Ἑλληνικὴν, Plut. in *Alex.* de Barsene.

§ 7. Ῥουστικὸς] *Avdivit, & præcipuè, Junium Rusticum, qem & reveritus est & sectatus, qi domi militiæq; pollebat, Stoicæ disciplinæ peritissimum, cum qo omnia communicavit publica privatáq; consilia.* Capitolin. Alius ergò iste à Junio Rustico, cujus meminit Plutarch, *de curiositat.* qémq; Svetonius *l.*12. *c.* 10. à Domitiano cæsum narrat, qòd Pæti Thraseæ & Helvidii Prisci lavdes edidisset, appellassétq; eos *sanctissimos homines.* Stoicus tamen uterqe; unde priorem illum, qem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modesti elogio, *bipedum omnium nequissimus, Stoicorum simiam,* per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1 *ep.* 5.

Τοῦ χρήζειν διορθώσεως] Qâ nimirum opus habent & præstantissimi qiqe; unde & Basilius Cæsar. *epist.* 77 poscit à suis γράμματα, εἴ τι σφάλλεται, διορθούμενα. οὐκ ἀρνούμεθα γὰρ, inqit, μυρίοις σφάλμασιν ὑποκεῖσθαι, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca, *epist* 6. *Intelligo non emendari me tantùm, sed transfigurari: nec hoc promitto jam avt spero, nihil in me superesse, qod mutandum sit. qid ni multa habeam qæ debeant corrigi, qæ extenuari, qæ attolli? & hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, qòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. qibúsdam ægris gratulatio fit, cùm seipsos ægros esse senserunt.* Epictet. apud Stob. *tom* 2 *tit.* 1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον, ὅτι κακὸς εἶ. Vide *ad lib.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν] qem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de qo & Plutarc. Τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ καπνόν τινα φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας, &c. *lib. de Socrat. genio.* Vide *lib. 7. § 66.* Hoc avtem genus hominum Dio Prus. qi & ipse tamen Sophista avdit; nunc *Pavonibus* confert; *orat. 12.* Ταὼς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαιρομένους, οἷον πτεροῖς. nunc *Spadonibus libidinosis*: *orat. 4.* Ὅτι οὐδὲν διαφέρει σοφιστὴς ἀνθρώπου εὐνούχου ἀκολάστου. τούτων γάρ φασιν οἱ ἀσελγέστατοι, ἄνδρες εἶναι καὶ ἐρᾶν τῶν γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδουσιν αὐταῖς, καὶ ἐνοχλοῦσι, γίγνεται δὲ οὐδὲν πλέον, οὐδ' ἂν τάς τε νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας συνῶσιν αὐταῖς· καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλοὺς εὑρήσεις γηράσκοντας ἀμαθεῖς, πολὺ κάκιον πλανωμένους ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φησὶν Ὅμηρος ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πρότερον εἰς ᾅδου ἂν ἀφίκοιτο ὥσπερ ἐκεῖνος, ἢ γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγων τε καὶ ἀκούων.

Μηδὲ τοῦ συγγράφειν] leg. forsan, μηδὲ τὸ συγγρ. alioqi contra Marci mentem sensus futurus est, si articulum τοῦ ad ἐκτραπῆναι, qod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, qod ad φαντασίαν λαβεῖν referre videtur Cl. Casavb. malim cum Mer. filio, qi sic legisse videtur, μηδὲ τοῦ συγγράφειν *neq; conscribendo*, vel *neq; ut conscriberem.* nisi fortè an τὸ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς.

Ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι] Colligit hinc Casavb. *ad hist. Rom. pœnituisse Marcum scripti illius dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. qòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιόπληκτα, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Παρὰ P. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρῄζειν προτρεπτικὰ λογάρια μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis cavsâ, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliqod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istic attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἀσκητικὸν] Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor, τῶν ἅπαξ λεγομένων. qod nusqam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι est *cum eo apparatu, eóq; ostentationis studio aliqid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes avdientésve conjicias.* Ità φαντασία hîc eandem significationem obtinet, qam apud Lucam habet *Act. c. 25. v. 23.* ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosóq; admodum, sive splendidissimo, apparatu*, avditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polybium, cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l. 16.* de P. Scipione à Carthagine debellatâ reverso, μεγάλην εἶναι συνέβαινε τὴν φαντασίαν περὶ τὸν ἄνδρα, *magnam speciem ejus pompa habuit.* qem locum adducit Cl. Casavbonus in *notis ad N.T.* Cui adjici possunt & illa à Camerario lavdata; ex Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l. 5.* οὐδενὸς οὐδὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ καταχλιδῶντος τῆς Ἀττικῆς, *tanto cum apparatu*, vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, περὶ εὐσχημ. ποιέειν δὲ κάρτα μηδὲν αὐτῶν περιέργως, μηδὲ μετὰ φαντασίης· *nihil curiosè, vel ostentatoriè facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l. 3. c. 1.* Ἅπαντα ταῦτα φαντασία ἐστίν· *hæc omnia ad pompam & speciem tantùm faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l. 3. c. 1.* κάλλος φαντασιαστικὸν, *forma, sive decor ostentatorius, sive ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l. 7* ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι. *neq; patitur efferre & ostentare se;* qomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὰ ἐμφανταζόμενα Marco nostro *l. 2. § 12.* Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait θαυματοποιεῖν σὺν ἐκπλήξει φαινομένους, *qasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos se præbere*; & ampliùs adhuc, si pro φαινομένους, φανταζομένους dixisset. De exercitiis avtem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l. 3. c. 12.* Τὰς ἀσκήσεις οὐ δεῖ διὰ τῶν παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων ποιεῖσθαι· ἐπεί τοι τῶν θαυματοποιῶν οὐδὲν διοίσομεν οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολόν ἐστι γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν· καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ φοίνικα ἱστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ πρόσφορον τῷ προκειμένῳ ἐκπονηθῆναι· τί δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐκπονηθῆναι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφεσθαι. Qod avtem dicit, ἀνδριάντας περιλαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qi *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l. 6.* Καὶ θέρους μὲν ἐπὶ ψάμμου ζεστῆς ἐκυλινδεῖτο· χειμῶνος δὲ ἀνδριάντας κεχιονισμένους περιελάμβανε· πανταχόθεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliqandò περιχρυνιζόμενος id est, *gelidâ undiq; perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βούλεσθε, inqit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *qid ergò*, inqit, *magni facis?* Subjungit avtem prioribus illis Epictetus: Ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ᾧ δέ πη ῥέπῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά. ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενευκός ἐστι, (qod Plut. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l. 9. § 29.* qanqam leg. forsan, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, *sunt ejus qi extra promineat*, Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλό τι θηρωμένου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοὺς ἐρῶντας ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. Concludit deniq; dissertationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σαυτῷ ἀσκῆσαι,

σαι, διψῶν ποτὲ καύματος, ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ, καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. Apollonii verò illius, qisqis is fuerit, (vix enim crediderim esse, de qo proximè Marcus) dictum, videtur librariorum incuriâ pervenisse ad nos minùs sincerum. nec satis animo facit illud, ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ. cogitabam aliqando βρέγχον illud expungendum, vel etiam usum forsan Apollonium verbo βρεχθίσαι, qod ἀντὶ τοῦ ῥοφῆσαι positum in *problemat.* Aristoteli tributis *l.7. q.3.* verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βρεχθίσαι. ut dixisse potuerit, ἐφελκύσας βρέχθισον ψυχροῦ. Verùm Etymologo, qem Favorinus transcripsit, Βρέχθος est ὀλίγον πόμα. & Hesychio, Βρέγχος, ῥόφισμα. ῥόφημα, opinor. *Sorbitio*, pro eo qod sorbetur. hoc si admiserimus, nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inqit, *aliqantulum sorbillando sumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipse *lib. ejusdem c.* 14. Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ, ἢ ποιῇ τι ἀσκητικὸν, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πῖνε· εἰ δὲ μὴ, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σιώπα. Οὕτως οὐκ ἀρκεῖ τὸ μηδὲν ἀλγεῖν, ἂν μὴ κηρύξῃς; Qin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.* 45. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος hîc dixit, qod illic ἐφέλκυσαι βρέγχον ψυχροῦ. qanqam istîc non tam moderationis, qàm tolerantiæ exercitium insinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud subjiciat. qomodo hydropicos qi curant, aqâ illos os colluere permittunt, qam demittere tamen prohibent. De statuis amplexandis qid voluerit, ex supra dictis patet satis. Qod eò magis moneo, qia Simplicius istîc ab Epicteti mente qàm longissimè aberravit. Vide Aristid. *in Eteon. ad l.* 9 § 29. vide & *lib.* 9. § 12.

Εὐεργετικὸν] ut εὐπορητικὸν, *infrà* § 14. sed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι, bifariam potest intelligi: vel de eo, qi *occupatissimum esse se simulat*, & qi *multis variisq; negotiis distineatur:* vel de eo qi *virium roborisq; corporei ostentandi gratiâ sese exercet.* Nos anglicè sic distingvimus, ut alterum dicamus, **A man of action** hoc est, *actuosum*; alterum, **An active man**, qasi *activum* dixeris Prioris generis fuit Attalus ille, de qo Martial. *l.* 1. *epigr.* 80

Semper agis caussas, & res agis, Attale, semper:
Est, non est qod agas, Attale, semper agis.

de qo eodem videndus & idem *l.* 2, *epigr.* 7. Sed & Juridicus ille, de qo festivè Chavcerus noster in *fabulis* suis qas *Cantuarienses* indigitavit,

A busier man then he no where there nas:
And yet he seemed busier then he was.

Notat vitium hoc Seneca *epist.* 62. *Simulant occupationes, & augent, & ipsi se occupant.* Notat & Marcus noster, *infrà* §. 12. ubi morem tangit qorundam, qi, vel cùm ad suos scriberent, vel ab eis convenirentur, occupationes & negotia prætendere solenne habebant. Ad posterius pertinet, qod de studio athletico verbis proximis dixerat: qò eodem & ista referri possunt. De Marco siqidem in istis qoq; non infeliciter versato, ex Cassio Xiphilinus, Τοσαύτῃ εὐεξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς κεχρημένος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβάλλειν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & cursum: & avcupatus, & pilâ apprimè lusit, & venatus est. Sed ab omnibus his intentionibus studium eum Philosophiæ abduxit, seriúmq; & gravem reddidit.* De Constantio majore Libanius *orat* 3. Οὐ γὰρ ᾠήθη δεῖν καθήμενος τρυφᾶν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ γραμμῆς ἐν ἔργοις ἐτέθραπτο. Mox de Constantino: Ἀεὶ πρὸς ἔργοις ἦν τάς τε χεῖρας καὶ τὸν λογισμόν· καὶ οὔτε ἡμέρας φανείσης, οὔτε νυκτὸς ἐπελθούσης, ἔχει τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἔληγεν, ἢ συναμφοτέρων, ἢ πάντως γε θατέρου.

Τὸ ἀποστῆναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς] Zeno certè Stoicus, avtore Laërtio *l.* 7. dicere solebat, μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τῶν ἐπιστημῶν. qin & idem non *rhetoricam* solùm, sed & *dialecticam* sugillâsse videtur, cùm diceret, Ἐοικέναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀραχνίοις, ἃ καί τοι δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἄχρηστά ἐστιν. Deniqe, si Cassio Sceptico ab eodem adducto fides, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorsus pronunciavit:* nec Seneca ipse hac in parte à Zenone longè discessisse videtur: qem videas licèt *epist.* 88. prolixiùs ista disserentem. qanqam εὐχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chrysippus; nec id omnino diffiteri avsus est Seneca. Cæterùm Marcus, cùm istîc, tum & *infrà* § 17. gratulatur sibi, qòd vel ab istis abstinuerit, vel havd magnos in eis progressus fecerit, utpote qæ animum à gravioribus magisq; necessariis avocaturæ fuissent.

Ἀστειολογίας] Ἀστρολογίας. Xyland. Seneca *epist.* 88. *Venio nunc ad illum, qi cœlestium notitiâ gloriatur, &c.* Et Gregor. Naz, *in Hieron.* Ταῦτα (philosophiæ utiq; præcepta salubria) τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν γραμμῶν, καὶ τοῦ κεχηνέναι πρὸς τοὺς ἀστέρας, ἆρ' οὐ μακρῷ προτιμήσει τις εὖ φρονῶν; Ἐκεῖνο ἐνθυμηθεὶς, ὅτι συναγόντων μὲν πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν παρὰ τοῦτο ὠφεληθείη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθήσεται. Ego tamen nihil istîc movendum censuerim: qùm ἀστειολογία, *Sermonis elegantiam* sive *festivitatem* indicet; cujus studium cum Rhetorica ac Poetica aptissimè conjungitur. Seneca *epist.* 75. ubi orationem, qam Philosopho vult convenire, describit: *Non delectent verba nostra, sed prosint: si tamen contingere eloqentia non solicito potest, avt si parata est, avt parvo constat, assit, & res pulcerrimas proseqatur. sit talis, ut res potiùs qàm se ostendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent:*

hîc animi negotium agitur. Verùm, *eloqentiam* ut aliqâ ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, qæ facetiis jocísq; plurimùm constat, qámq; in oratore probant lavdántq; dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat. Siqidem illi, ut Laërt. in *Zenon*. Αὐστηρούς φασιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους, τῷ μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, μήτε παρ' ἄλλων τὰ πρὸς ἡδονὴν προσδέχεσθαι· καὶ ἄλλως δὲ εἶναι αὐστηρὸν, παραπλησίως λεγομένου τῷ αὐστηρῷ οἴνῳ, ᾧ πρὸς μὲν φαρμακοποιΐαν χρῶνται, πρὸς δὲ πρόποσιν οὐ πάνυ. Stob. *tom*. I. *l*.2. *tit*. 4. § 8. αὐστηρὸν λέγεσθαι τὸν σπουδαῖον, καθ' ὅσον οὔτε προσφέρει τινὶ, οὔτε προσίεται τὸν πρὸς χάριν λόγον. Itaq; Epictet. *Enchir*. *c*. 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, qem in congressibus ac conventibus observari postulat, § 13. Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρός σε τῶν πλησίον ἀνιέναι. Marcus ipse *l* 3. § 5. Μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν] *domi neq; vestitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum*. Xyl. qod meritò notat Annotator Lugdunensis. *Qasi verò*, inqit, *domi nudum ambulare oporteat. tu verte, ne domi stolâ fœmineâ, vel talari, qale est Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola*. Fuit reverâ stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp*. 2. *Sumpsisti virilem togam, qam statim muliebrem stolam reddidisti*. Et Petronii illud de cinœdo; *Qid ille alter, qi togæ virilis die stolam sumsit?* ità enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma*; (qanqam *Syrma* propriè non tam vestis ipsa, qàm pars vestis oblonga, qæ solum verrit, *cavda* qibusdam, nostris **train** dicta, avt ejusmodi saltem, qalis illa:) at fœmineo amictu, & citharæ dico avt Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutum conspici Marcum nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, qam describit Xenophon *pæd*. *l*. 8.) laxiùs noster hîc usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore qavìs veste, qâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant pleriqe, qi notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem*. Cicero *de finibus l*. 2. *Avt ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem*. Cato in *carmine de moribus*, apud Gellium *l*. 11. *c*. 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat; domi, qod satis erat*. Plutarchus *Syllâ*; ἐσθῆτα δὲ ἄλλην μὲν οἰκουρῶν, ἄλλην δὲ εἰς ἀγορὰν προερχόμενος. *Vestem aliam, cùm domi maneret, aliam cùm ad forum procederet*. Sveton. *l*. 9 *c*. 8. de Vitellio: *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus*. De Maximo & Balbino Imper Herodianus, Ἁρπάζουσι τοὺς πρεσβύτας, περιρρήξαντες δὲ ἃς εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας λιτὰς, ἅτε οἴκοι διατρίβοντες. *Senem utrumq; corripiunt, laceratísque vestibus qas gerebant, vilioribus sanè, utpote domi se continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hist*. *l*. 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis*. Itaq; tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, qàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga*. Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, qo in foro amicimur*, qòd & *Tectum* dictum antiqis tradit idem ex Titinnii *Geminâ*; (ità restituente Lud. Carrione *antiq. lect*. *l*. I. *c*. II.)

--si rus
Cum scorto instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti nè sit copia.

id est, *Togæ rusticæ*, inqit Nonius: nimis forsan de suo liberalis. siqidem *togam*, qam in foro, sive foris, gestare solebant, Romani (qod Baytius *de re vest*. observat) ubi domum redierant, componere & seponere consveverant: nisi si qi fastuosiores forsan fuerant. Hoc avtem qod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Clariss. Casavb. qem & *visum ab amicis cum privatis vestibus*, (id est, *sine toga, tunicatum tantùm, avt, si frigus esset, pænulatum*) & *domestica qædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaqe, *ne togâ indutus intra ædes obambularem*. narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Svidam hîc, ἐν στολίῳ legere. qod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem*. Amictus certè istiusmodi usum, tanqam fastus gravitatísqe affectatæ indicium, in Pharisæis notat D. Christus, re eisdem planè cum Marco verbis; τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν. *qi stolis*, sive *togis*, vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant*. Marc. *c*. 12. *v*. 38. & Luc. *c*. 20. *v*. 46, Fastus itidem, sed & mollitiei simul, Flaccus *epod*. 4. in Mena Pompeii Magni liberto.

Vidésne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicerò itidem in Catilini asseclis. *Pexo capillo nitidos, manicatis ac talaribus tunicis*, (ità Nonius, *tristis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis*.

Τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν] Seneca *epist*. 75. Lucilio conqerenti, qòd minùs accuratè scriberet: *Qalis sermo meus esset, si unà sederemus avt ambularemus, illaboratus & facilis; tales esse epistolas meas volo, qæ nihil habeant accersitum, nec fictum*. Philostratus item *de charactere epistolico*; Ἐχέτω δὲ τὸ εὔσχημον ἐν τῷ μὴ ἐσχηματίσθαι. Εἰ γὰρ σχηματιζόμενοι, φιλοτιμεῖσθαι δόξομεν· φιλοτιμία δὲ ἐν ἐπιστολῇ μειρακιώδης. Qin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse: πρὸς γὰρ, inqit, τῷ κεκριμένῳ τοῦ λόγου, καὶ τὸ ἑδραῖον τοῦ ἤθους ἐντετύπωται τοῖς γράμμασι. *Siqidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (qod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.) morum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius eluceant.*

Ἐυανακλήτως καὶ εὐδιαλλάκτως] Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Svidas, in vocabulo, εὐανακλήτως, qod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. est vocabulum à re militari petitum. Siqidem τὸ ἀνακλητικὸν, *classicum* dicitur illud, *qo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* qanqam Xenophon etiam de canibus indagatoriis usurpavit in κυνηγετικῷ verbis istis; τὰ δ' ὀνόματ' αὐτοῖς τιθέναι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles sint.* Hoc est; qæ ad venantis vocem signúmve datum à fera persequenda facilè revocentur. εὐανακλήτως itaq; ἔχειν, ut Svidas habet, sive διακεῖσθαι, ut Marcus istic, is dicitur, *qi ad classicum illud exaudiendum promptus*, ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qalis Laco ille de qo ad *l.* 3. § 5. tralaticiè verò, qi ad simultates privatas deponendas solvendásque facilem sese exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter qod pro εὐδιαλέκτως Xylander in *annot.* reposuit. etsi in contextu *alloqii facilitatem exhibendam* vertit. Cæterùm Svidæ codices Ἐυαναδιδάκτως exhibent. qòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acqiesco. Ἐυανακλήτως itaque καὶ εὐδιαλλάκτως διάκειται, qi sunt *reconciliatu faciles.* qibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Aristoteli *Ethic. l.* 4. *c.* 5. dicti, qi ad offensiones & dissentiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. *c.* 17. *v.* 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. Μὴ πάσχωμεν ὅμοιόν τι τοῖς ἀγρίοις τῶν ζώων, οἳ τινες αὐξάνουσι, μὴ δυνάμενοι μέτρῳ ὀργίζεσθαι τοῖς πολεμίοις ἢ τοῖς μεταμελεῖν, ἢ ἐκ βαλόντες καταλλάττεσθαι ῥᾳδίως. Deniqe, ut Seneca *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι] τάχιστα istud non agnoscunt Svidæ codices, & est forsan superfluum. neqe enim tam redeundi in illis, qi læserant, qàm in gratiam recipiendi, in læso, celeritas est, qæ in lavdem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν] ἀκριβῶς *accuratè, diligenter*, singula pensitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοσχερῶς περινοεῖν, qando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis. repetimus autem & tractamus, & ut cibos mansos ac propè liqefactos dimittimus qò faciliùs digerantur. ità lectio non cruda, sed multâ iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationique tradatur.* Et mox; *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοεῖν ὁλοσχερῶς] neq; *omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare, vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam*, pro *summaria* substituendo, nisi Marci mentem invertere & pervertere prorsùs curæ habuit, ariolari nullus possum. Qanqàm τὸ ὁλοσχερὲς in alio planè, qàm qo Marcus hic usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, havd rarò deprehendo. Dioscoridi siqidem *lib.* 5. *c.* 82. ὁλοσχερῶς συνθλᾶσθαι, uti Marcel. Virgil. vertit, est *penitùs contundere*: sive, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοσχερέστατα μέρη θλάσαι, *in minutissimas partes conterere*, sive *confringere.* ut ὁλοσχερέστατα μέρη sint, qæ λεπτομερέστατα idem alibi; & ὁλοσχερῶς κοπέντα *l.* 2 *c.* 90. qæ λελεπτοκοπημένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, qo hic, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀνάθαρτα κέκληται, ὅσα δηλοῖ μὲν, μηρυκισμὸν δ' οὐκ ἀνάγει. τούτῳ γὰρ τοὺς αἱρετικοὺς ἐνδείκνυται, ὀνόματι μὲν πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπιβεβηκότας τινὰ δὲ τῶν λογίων ἀκρίβειαν σαφήνειαν λεπτουργεῖν καὶ καταλεαίνειν ἐξασθενοῦντας πρὸς δὲ καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοσχερέστερον, οὐχὶ ἀκριβέστερον, μεταχειριζομένους· εἴγε καὶ μετίασιν. qo loco, qemadmodum & apud Marcum istic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοσχερέστερον sibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβοῦν καὶ τὸ λεπτουργεῖν, tanqam συνώνυμα, ἐν παραλλήλῳ ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsùs se habeant. Itaq; ὁλοσχερὴς περίνοια est *perceptio summaria & superficiaria*, qæ generatim & confusè facta sit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum nostrum, λεπτουργία qoq; apud Clementem, qâ singula qæqe etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adversatur. Ità in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 13 ὡς ἂν ὁλοσχερέστερον εἴποι τις. ὁλοσχερέστερον εἰπεῖν est *generaliùs* & minùs distinctè *loqi.* ità etiam τὸ ὁλοσχερὲς τὸ κατὰ μέρος ἀντίθετον, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοσχερῶς συμπιπτόντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *Epist. ad Herodot.* Τοῖς μὴ δυναμένοις ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἡμῶν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλους διαθρεῖν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερωτάτων δοξῶν τὴν μνήμην, ἱκανῶς αὐτοῖς παρεσκεύασα. Et mox: Καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὁλοσχερεστάτων τύπων εὖ περιειλημμένων καὶ μνημονευομένων. qi locus nostrum cum primis illustrat. Siqidem accuratæ fusiorique rerum tractationi epitomen summa rerum capita tantùm complectentem opponit, sive κεφαλαιωδέστατα ἐπιτετμημένα, ut ipse loqitur. Aliter paylò, nec multò secùs tamen, τὸ ὁλοσχερῶς Marcus

Marcus usus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι] περὶ [ἄλλων], vel περὶ [αὐτοῦ] λαλοῦσι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, qos Græci περιαυτολόγους, cautio data intelligatur. Verùm retineri potest istud περιλαλεῖν, ut *blaterones*, garruli, nugacésque designentur. Aristoph. *concionatr.*

Μὴ περιλαλούμενος.--

Idémq; de Euripide in *Nebulis*, si Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, ['Ευριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν [τοὺς περιλαλοῦσας, οὗτος ἐστι τὰς σοφάς. atq; ità Svidas adductis etiam Marci ipsius verbis. περιλαλοῦσιν. ἀντὶ τοῦ περιττολογοῦσι, φλυαροῦσι. Hinc περιλαλήματα, vocabulum eidem restituendum, in Καταγλωττίσματα, pro qo perperàm ibi περιλαλείμματα legitur. Sic enim Etymologus: στωμύλματα, περιλαλήματα. & Svidas alibi, Κομψὸν, περίτρανον, περίλαλον. Cui suffragatur & qod Scholiastes *ad Sophoclis Antigon.* Κόμψευε, περιλάλει· κομψοὺς γὰρ ἔλεγον, οὓς νῦν ἡμεῖς περιττοὺς καὶ πολυλάλους φαμέν. qæ novissima laudans D. Heinsius, in *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 4. περπέρους καὶ περιλάλους legit. Inde & Aristophani in *Ranis*, Ἀπεριλάλητος. qod Schol. pessimè, οὐκ εἰδότα λαλεῖν, est interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Svidas ὃν οὐκ ἄν τις περιλαλήσοι. *qem loqacitate vel superare vel compescere nullus possit.*

Τὸ ἐντυχεῖν] *qòd inciderim.* Cas. meliùs forsan, *nactus sim*; cum non casu fortuito, sed amici hominis Marci commodo prospicientis, benificio an offi- cio, commentariorum illorum compos sit factus. qo sensu & ἐντυγχάνειν pro *adipisci* usurpatur. Verùm Xyl. vertit, *qòd commentarios legerim.* nec spernenda ea versio. siqidem γράμμασι ἐντυγχάνειν est *scriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, κελεύει Μακρίνῳ ἀποστάντι καὶ ἰδιάσαντι, ἐντυχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐπεῖγον εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ. *Macrinum jubet, ubi secesserit, literas ad se datas sibiq; in manum traditas, privatim legere, & si qid contineant, qod properato opus sit, id sibi indicare.* atq; ità accipere licuerit etiam in illis Dioscorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλοῦμεν δέ σε, καὶ τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι. *qi commentarios istos lecturi sint*, tam potest verti, qàm, *qi in eosdem inciderint, vel eosdem nacti fuerint.*

Τοῖς ἐπικτητείοις ὑπομνήμασι] Ità in operis *procemio* indigitat Arrianus ipse *dissertationes Epicteti*, qas diligentiæ illius debemus. Idémq; qod havd perindè vulgò innotescit, *Enchiridion* qoq; concinnavit ex ejusdem *dictis collectaneis*, qod ex *epistola* ad Masgalenum qendam, cui commentarium illum inscripsit, constare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periisse videtur *epistola* illa, unà cum Philosophi ipsius *vita*, qam & prolixè descripsisse Arrianum eundem ex eodem avtore discimus: qi cum Epicteto superstes fuisse videatur, & post obitum ejusdem tum *dissertationes dictáq; collectanea*, tum & *historiam* illam conscripsisse, havd sit probabile, qòd Svidas refert, Epictetum ipsum ad Marci imperium pertigisse. Vide *ad l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίου] *Usus est & Apollonio Chalcedonio* (*Chalcidensi*, Salmas. & Casavb. qanqam & Evseb. χαλκηδόνιον.) *Stoico Philosopho.* Jul. Capitolinus. qi & in imperatoriam dignitatem jam adscitum ad domum Apollonii discendi cavsâ ventitasse testatur. De eodem idem in *Pio*: *Cùm Apollonium, qem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qa habitabat, vocásset, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixisset, Non magister ad discipulum debet venire, sed discipulus ad Magistrum; risit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, qàm à domo sua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Qin & Lucianus eundem à Demonacte Cynico perstrictum meminit, cùm de ipso accomitatu ejus ad Imperatorem proficiscentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonavtas ejus:* quasi vellus avreum petiturus, hoc est, qæstûs cavsâ, se ad avlam regiam conferret. Hunc avtem Apollonium *Nicomediensem* Dio cur dicat, alii dispiciant. Ac fieri potest ut *Arriani* nomen interciderit, qem & *Philosophum* vocat Evsebius, & *Nicomediensem* fuisse testatur, & inter Marci nostri magistros recenset. Cæterùm Apollonius idem hîc esse videtur, qem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 56. Ἀντωνίου ἑταῖρον vocat, & à qo Bardesanem de fide deserenda frustra solicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον] De hoc ipso, inter alia, loco, cùm clarissimum virum dominum Cl. Salmasium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentissimè ac candissimè præbitam, plurimùm debere me semper agnoscam, per epistolam consuluissem, is in hæc verba responsum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον. *Hominis est qi certo semper proposito & consilio res agit; qi non fluctuat in deliberatione sua, nec qicqam incertis fortunæ casibus eorum qæ acturus est committit: qod qi faciunt, κυβεύειν τοῖς πράγμασι Græci eos dicunt.* τὸ ἀκύβευτον *igitur in eo est, qi nihil aggreditur, nisi cujus certus est futurus eventus.* κυβεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qi vitam suam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qi prælium cum hoste committit, de exitu securus, qem fortunæ commendat. Incertus avctor apud Svidam:* Τοῦ στρατηγοῦ ἀδιωίατα ἔχοντος κύβον ἀναρρίψαι πολέμου τοσούτου. *Polybius apud eundem:* Οἱ μὲν ἀλογιστίαν καὶ μανίαν ἔφασαν εἶναι, τὸ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ. qod ipse exponit, Παραλόγως τι πράττειν καὶ ῥιψοκινδύνως. (qibus adjici potest, qod Svidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον προπηδῶ. μὴ παραβάλλεσθαι, (καὶ) κυβεύειν τῷ βίῳ. Et rursus, Ἐγκυβεύσαν τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδύνως τι πράττειν, καὶ ἐπιλέγειν, ἐρρίφθω κύβος.

βος. qod tamen ad τὸ κυβιστᾶν, κυρίως τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ῥίπτειν, rectiùs ille retulisset) *qi certâ itaq; ratione omnia agere instituit, is τὸ ἀκύβευτον habet.* Κυβεία etiam ἀνθρώπων *eodem sensu usurpatur ab Apostolo eo loco qem notâsti.* (simul enim de loco illo *Ephes c.4. v.* 14. qæsieram) *puerorum enim ætas improvida, qi nondum certæ rationis usum habent, pavlo momento huc & illuc impellitur. κυβείαν ἀνθρώπων Apostolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, qæ nullo certo consilio explicantur. Veteres tamen κυβείαν πανουργίαν interpretati sunt. qod minùs placet. nam de πανουργίᾳ sequitur statim. Eò referenda hæc Svidæ glossa.* Κυβεία, πανουργία. *Interpres qoq; Arabs exponit,* خلابة *qod est fallacia & astutia, certè in ludo tesserario,* Τῶν κύβων *ut veteres iis ludebant, non solùm fortuna locum habebat, sed etiam ars, cùm id qod malè ceciderat ex tesserarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis avctoribus explicavimus ad historiam Avgustam.* Hæc vir ille illustrissimus. Cujus verbis novissimis & illud adjici potest, non artem solam in jactibus disponendis, sed fravdem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire : qò & Apostolus forsan respexerat. Eò certè loci, more ipsi non insolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanqam tessellas qasdam, orationi suæ varias intexuit. prima est à puerulis ducta, qos pomis, crepundiis, rebus leviculis qibusvis pellicias facilè & traducas qò ipse velis. altera à navibus, qæ ἀνεμιζόμεναι, & *justo sine pondere labant,*

Pérq; mare instabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naso *Metam. l.* 2. tertia, posteriorem hunc si admittimus sensum, ab astutiâ ac fravdibus aleatorum, qibus ludi ignaris avt improvidis facilè imponunt ; prout Lysandri dictum celebre illud docet, qod qidam tamen Philippo Maced. ut Ælianus *l.* 12 *c.* 7. alii Dionysio majori, ut Plutarchi nom. avtor *de Alex. l.* 1. tribuunt ; Τοὺς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & in *Lysand.* & *Sympos. l.*9 *c.* 20. & Dio Prus. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Erasmus *versutiam*; Avgustinus *illusionem* reddidit. *de Civit. Dei, l.* 22. *c.* 18. Apostolus ipse forsitan per πανουργίαν expositum volebat. Ad eum avtem Apostoli locum respexisse videtur Clemens Alex. in *hortat.* ubi mysteria exotica appellat, μανικὰ ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστεῖα, καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια. qæ verba novissima cùm excriptorum incuria exciderint, ex Evsebio *præparat. l.*1. *c.*5. Clementi sunt restituenda. Verùm de loco Apostoli viderint eruditi: Marci mentem qin vir literatissimus clarissimè explicaverit, ambigi vix potest.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν] Vide *suprà ad* § 7. ex Epictet *l.*3. *c.*12. Idem *Enchir. c.*50. Σωκράτης οὕτως ἀπετελέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον] Vide *ad l.* 3. § 6. Synes. *de provident.* Ὥσπερ γὰρ ὁδὼν ἡ πρώτη ῥίζα καταβεβλημένη διεστῶσα, προϊοῦσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσαι καταντῶσιν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον· οὕτως ἴδοι τις ἂν καὶ ἐπὶ τῶν νέων γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖστον ἀφίστησι προϊόντας.

Ἀεὶ ὅμοιον] Vide *infrà ad* § 16. Senec. *epist.*20. *Maximum hoc est & officium sapientiæ, & indicium, ut ipse ubiq; par sibi idémq; sit.* De Marco nostro Dio. *l.* 71. Ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. qod est illi argumentum, ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ᾽ ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε. οὕτως, inqit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. De eodem Svidas. Ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας ἐνστατικῶς καὶ ἡσύχιον βίον ἀποστησάμενος, οὔτε κατὰ δέος, οὔτε καθ᾽ ἡδονὴν τρέπεις τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. Capitolin. item , *Erat ipse tantæ tranqillitatis , ut vultum nunqam mutaverit mærore vel gavdio.* Et Avrel. Victor. *A principio tranqillissimus, adeò ut ab infantia* (*in infantia* qoq; Evtrop.) *vultum nec ex gavdio, nec ex mærore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito suo Xanthippe dictum refert Ælian. *l.* 9. *c.* 7. Ὡς ὅμοιον ἦν τὸ τοῦ Σωκράτους πρόσωπον, καὶ προϊόντος ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπανιόντος ἀεὶ θεάσασθαι. qod de eodem Epictet. *dissert* , *l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀεὶ καὶ ἐκφέρειν καὶ εἰσφέρειν. & *l.* 1. *c.* 25. ἓν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. Plinius *l.* 7 *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum sapientiâ, eodem semper visum vultu, nec avt hilaro magìs avt turbato.* Hinc Seneca *epist.* 104. ubi Socratem *senem perpessitium, per omnia aspera* (quæ & recenset qàm plurima) *jactatum dixerat* : *Hæc,* inqit, *usq; eò animum Socratis non moverunt, ut nè vultum qidem moverint. illam mirabilem lavdem & singularem usq; ad extremum servavit: non hilariorem qisqam, non tristiorem Socratem vidit. æqalis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.* 2. *c.* 6. *Qid indignius , qàm sapientis affectum ex aliena pendere neqitiâ ? desinet illic Socrates posse eundem vultum domo referre, qem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem semper vultum habere non possumus, qod de Socrate falsò Philosophi gloriantur, qantò magìs animum ?* Erasm. in *Annot.* ad eund. *Is agelastos est dictus, semper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, qàm qo solebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lampridius; *Fronte semper pari, & lætus ad omnia.* De se tale qidpiam pollicetur Flaccus *ad Florum, l.* 2. *epist.* 2.

——— ego utrùm

Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Qinqam de Marco Dio refert, qòd Favstinæ uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησε, *vehementiùs luxerit:* πλέον ἢ προσῆκεν, *plusqam convenerat;* Julianus, qi hoc nomine Marcum notat in *symposio.* & Capitolinus, qòd *educatorem suum mortuum fleverit;* unde *cùm ab avlicis ministris notaretur ab ostentatione pietatis*, dixerit

Pius, *Permitte illi, ut homo sit; neqe enim vel philosophia, vel imperium, tollit affectus.* ut in hoc saltem vel Apollonio, vel Socrati dispar videatur. Verùm Dio de animi moderatione sinceritateq; minimè fucatâ, non de affectibus istiusmodi, locutus videtur. Capitolino qi secum constare possit, ipse viderit. Cæterùm Svidas, vel alius qis apud Svidam, Apollonio Tyanensi tribuit, qæ de Chalcidensi Marcus istic, in Ἀεί. Ἀεὶ χρὴ τὸν σοφὸν εἶναι ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνων, ἐν μακραῖς νόσοις. οἷος ἦν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad qem locum Portus mirum in modum, sed incassum, se torquet.

Ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος] Ennodius, *l.* 1. *ep.* 1. *Domi habes, unde adhortationis meæ viva sumas exempla.* Qam avtem vim habeant *viva exempla* ista, docet Seneca *Epist.* 6. *Plus tibi*, inqit, *viva vox, & convictus, qàm oratio proderit. in rem præsentem venias oportet. primùm, qia homines ampliùs oculis qàm auribus credimus. deinde qia longum est iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodò avdisset. Vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, utrùm ex formula sua viveret. plus Plato ex moribus qàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum, & Hermachum, & Polyænum, magnos viros, non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Itaq; Aristides in *Alex. Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδιὰν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, πρὸς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δύναιτο ὁ αὐτὸς σφοδρότατός τε εἶναι, καὶ ἀνειμένος] *posse eundem & vehementissimum esse, & remissum esse.* pro rerum scil. in qibus versatur, varietate. qod de Pio infrà, § 16. De patre suo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ἦν ὁ αὐτὸς, ἥμερος μὲν, εἴ καί τις ἄλλος· ἐνεργὸς δὲ, κατὰ τὸ ἥμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντικαθισταμένων, ἁπλότητος καὶ τραχύτητος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἥμερον ἐχούσης μετὰ τοῦ ἀπράκτου, τῆς δὲ τὸ πρακτικὸν δίχα τοῦ φιλανθρώπου, ἐκείνῳ συνῆλθε θαυμασίως ἀμφότερα· πράττειν μὲν, ὡς αὐστηρῷ, μετὰ τῆς ἡμερότητος· ὑφιέναι δὲ, ὡς ἀπράκτῳ, μετὰ τῆς ἐντελείας.

Τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικὸν] *ut in percipienda doctrina me non morosum præberem.* Xyl. tanqam in differentes avdiendo morositatem eam notaret, qam in avditoribus havd pavcis observat multisqe exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Cas. cui assentior potiùs, *in disciplinis tradendis morositate omni immunem* vult intelligi; utpote qi avdientium ac discentium, vel importunitate, vel incapacitate, nevtiqam offenderetur. Siqidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Avtolyc. l.* 3.

Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀσύνετος καθήμενος·
Ὑπὸ γὰρ ἀνοίας οὐχ ἑαυτὸν μέμφεται.
Molesta res est fatuus auditor sedens:
Se namqe præ stupore non redarguit.

Vide *infr.* § 9. Τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς] *Sed circumspicerem de homine.* Xyl. ut cum clavsula priore cohæreat. qod non videtur. *exemplar verum hominis.* Cas. ad verbum, & *qod viderim hominem.* pro σαφῶς avtem σοφῶς legendum conjicit doctissim. Junius. utrumlibet constare poterit. vel qòd *manifestè* id is sentire se ostendebat, vel qòd *sapienter* agebat, qòd id *sentiret.*

Ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ κλέων ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν] Eodem sensu Heraclitus apud *Laërt. l.* 9. Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἂν ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Qod Philosophi dictum ab Ambrosio Camald. Laërtii interprete pessimè acceptum; à Gellio, cujus codicibus jam diu exciderat, in *præfatione* operis adductum, restituit simul explicatqe Salmasius *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnosoph. l.* 13. seciùs pavlò sic effertur; Πολυμαθῆ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. qo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliasii in eandem ferè sententiam dictum refertur, qo pronunciatur, τῆς

Πολυμαθημοσύνης οὐκ εἶναι κενεώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l.* 1. ubi Platonis illud, tanqam ex *Demodoco*, qod in Ἐρασταῖς, legitur, (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philosophia* esse multis contendit) adduxisset; Μὴ δὴ ἡγοῦ τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, περὶ τὰς τέχνας κυπτάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλ' ἄλλο τι. Subjungit, Ἤδει γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθῆ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον. qi locus cùm sit depravatissimus, ex M. S. Heschælius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθεια νόον ἔχειν, ex parte satis feliciter restituit; sed mendum omnium fœdissimum intactum reliqit. legendum ergò, Πολυμάθεια, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ità fortasse etiam Athenæus scripserat. Deniqe tanqam Democriti idem ferè lavdat Stobæus *tom.* 2. *tit.* 4. Πολλοὶ πολυμαθέες, νόον οὐκ ἔχουσι. qod apud nostros vulgari dicterio est celebre, *Peritissimos qosqe non & prudentissimos esse.* **The greatest clarks are not alwayes the wisest men.** Cæterùm Apollonius bonorum suorum minimum censet, qod alii in se summum reputant: hi verò inane prorsus ac futile qiddam pronunciant. Vide *infr* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως. Optimè verò sive Democritus, sive Heraclitus (alterius enim dictum esse nullus ambigo, etiamsi nomen nullum adscriptum extet) apud Stob. *tit.* 34. Πολυμαθίη κάρτα μὲν ὠφελέει, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελέει μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δὲ τὸν ῥηϊδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec dispar Aristippi illud, ἐπὶ πολυμαθίᾳ σεμνυνόμενον· Ὥσπερ οὐχ οἱ πλεῖστα ἐσθίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον τῶν τὰ δέοντα προσφερομένων· οὕτως οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντες, εἰσὶ σπουδαῖοι. Porphyrius deniqe *de abstinent. l.* 1. οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, λόγων ἄθροισις, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις ᾠήθη.--- οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν ἐκώ-

λυε

λυειν τοὺ πᾶν μάθημα συνάγοντας, εἶναι εὐδαίμονας. νυνὶ δ' οὐχ ὅπως πᾶν μάθημα οὐ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ προσῇ, καὶ ἡ κατ' αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. Avdiant Christiani, ab ore hominis nomini Christiano infesti, dogma sanè Christianissimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας] τὰς δοκούσας χάριτας, sicut *infr.* § 16. τὰς δοκούσας τιμάς. & *l.* 4. § 3. Τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. qia hoc loco multa vulgò habentur, qæ Stoici eo nomine nevtiqam dignanda censent. Ars est qædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, qàm & largiendis. Plutarch. *de Socrat. genio:* Ἡ χάρις οὐχ ἧττον δεομένη τοῦ λαμβάνοντος ἢ τοῦ διδόντος, ἐξ ἀμφοῖν τελεοῦται πρὸς τὸ καλόν. ὁ δὲ μὴ δεξάμενος, ὥσπερ σφαῖραν εὖ φερομένην, καταισχύνει ἀτελῆ πεσοῦσαν. Eandem imaginem aliò transtulit Plutarchus idem in *lib. de audiendo:* Ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βάλλοντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων ἐστί τις εὐρυθμία καὶ περὶ τὸν λέγοντα, καὶ περὶ τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἑκάτερος τὸ προσῆκον αὐτῷ φυλάττῃ. Seneca *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chrysippi nostri uti similitudine de pilæ lusu: qam cadere non est dubium avt mittentis vitio, avt accipientis. tunc cursum suum servat, ubi inter manus utriusqe, aptè ab utroqe & jactata & excepta, versatur.* Lavdat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharsis, τὲ νῦν δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα] D. Jun. vult ταύτας, χάριτας scil.

§ 9. Σέξτου] *Avdivit & Sextum Chæronensem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Evtrop. ἀδελφιδοῦν. Evseb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Svidas & Philostrat. in *Herod.* Qæri forsan possit an idem sit, qi Pyrrhonias opiniones scripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad Histor. Aug.* Salmasius; qi & Sexto Afro istud tribui monent. negat & *ad histor. eand.* Casavbonus, qi *ad Laërt. vit.* tamen secùs statuerat.

Οἴκου τοῦ πατρονομουμένου] *domus ad arbitrium patrisfamilias institutæ.* Xyl. qo ferè sensu Svidas. Πατρονομούμενοι, οἱ τοὺς παρὰ τῶν πατέρων παραδεδομένους νόμους τηροῦντες. nisi qòd hìc ad majorum jam defunctorum, illìc ad superstitum adhuc parentum leges vivitur. Ità certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι καὶ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ἑπομένους, *institutis legibúsqe patriis vixisse.* móxqe ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyss.* ι. lavdaverat,

--θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ' ἀλόχων.-- à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxisse, in qo scil. primo ætati honos ille deferebatur, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην ἐποίησαν, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. qem locum Svidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Casavb. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qa Dominus domus, etiam qoad servos & famulos, non titulo tenùs tantùm, sed re verâ, paterfamilias existit. non eâ qidem ratione, qâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. qia

Domúmqe & agros implet eqitibus vernis,
Pater familiæ verus est Qirinalis:

Sed qâ Seneca ex majorum mente monet, *epist.* 47. *Vide*, inqit, *qam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, qod etiam in mimis adhuc durat, familiares.* Verus ergò paterfamiliæ, qi & erga servos paterno more se gerit. Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Est mihi semper in animo, & Homericum illud*, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν, *& hoc nostrum, paterfamilias.* Tertull. *apologet. c.* 34. *Gratius est nomen pietatis, qàm potestatis: etiam familiæ magis patres, qàm domini vocantur.* Cæterùm frustra vocantur, nisi nomini suo reipsa respondeant. Qalem avtem hic Marcus Sexti domum, tale Dionysii regnum voluit esse Dio, σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ μετ' εὐμενείας πατρονομούμενον. Plut. *Dion.* Atq; hoc est qod in Ulysse suo celebrat Homerus *Odyss.* β'. *v.* 47.

Τοῖσδεσσιν βασίλευε· πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
& *ibid. v.* 234. & ε. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε· πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
His, qos rexit, mitis erat populis, patris instar.

Ad illud avtem Homeri oculum habuit Libanius *orat.* 14. ubi narrat se de Florentio Cilices qosdam percontatum, εἰ μέμνηται τῶν περὶ Ὀδυσσέως εἰρημένων Ὁμήρῳ, καὶ ὅστις ἦν πρὸς τοὺς Ἰθακησίους. ab eis responsum retulisse, his verbis, qæ qo mentem genuinam indicem, subjicio: καὶ λίαν ἔφασαν· καὶ οὔτε δεῖν ἡδέως, οὔτε πλήττειν. ubi δεῖν ἡδέως illud cum vitiosum esse avtumaret Vir doctiss. Feder. Morellus ἡδέως expuncto, ἥδεσθαι substituit: vertitqe, *illi admodùm se meminisse dixerunt, & neqe opus esse lætari, neqe ferire.* qæ sanè verba qid sibi velint, Oedipo aliqo, qi explicet, opus est. mitto qod *ipsos meminisse* refert, lapsu gemino cum eo, qo εἰ μέμνηται antè verterat, *nunqid meminissent*, cùm de Florentio præside ab ipsis Libanius, non de ipsis, qæsivisset. Tum an *non lætari opus* habebant, qi præfectum πρὸς τοὺς ἀρχομένους (Libanium avdis) ἡμερον βέλτιστόν τε, Ulyssis instar, nacti essent. Verùm sanus ac sincerus est locus, qem vitii suspectum vir doctiss. habuit, qi in Libanio & creberrimè, & turpissimè lapsus deprehenditur. de Florentio utiqe respondent Libanio, *illum admodùm meminisse*, (eorum scil. qæ de Ulysse à Poëta dicta sunt) téqe ipsâ exhibere. *neqe enim avt vincire libenter, avt ferire* h. e. *nec in vincula conjicere, nec plectere qenqam proclivem esse.* ità τὸ δεῖν usurpavit & Plato in *Cratylo*; ubi ἀπεῖν & δεῖν, *nectere & vincire*, sive *ligare*, idem ferè

ferè esse affirmat. Qod avtem in Ulysse Homerus, idem in Cyro prædicat apud Xenophontem *pæd. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλείψῃ. Κῦρος τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' ὧν ἂν μάλιστα εὐδαιμονοῦντες διατελοίημεν. & Xenophon ipse, *lib. eodem*; ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος. addit etiam, & à servis, τῶν εἰς τὸ δουλεύειν κατεσκευασμένων. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dionysium Halicarn. *l*, 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ πρᾶος υἱοῖς αὐτοῦ χρώμενος. Qodqe ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pavsanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὴν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον τιμῇ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος· δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κύρου φέροιτο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου, πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος. idem & in Justiniano celebrat Procopius *de structuris orat.* I. & Arcadio commendat Synesius *de Regno*. Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Erasmus in *institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, qàm bonus paterfamiliâs in suos domesticos. qid enim aliud est regnum qam magna familia? qid Rex nisi plurimorum pater?* His opponuntur οἱ παραβαίνοντες τὰ πάτρια, καὶ δεσποτικωτέρας ἀρχῆς ὀρεγόμενοι. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notabant Persæ, cùm dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης. Κῦρος δὲ πατήρ. *Darium institorem esse*, qia nundinabatur omnia; *Cambysem* herum, qia asper & insolens; *Cyrum patrem*, qia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster:

> *Legitimus immanissimis*
> *Rex hoc tyrannis interest:*
> *Servos tyrannus qos regit,*
> *Rex liberos putat suos.*

Putat? imò *habet.* pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunqam carebit liberis:*

> *Totius est regni pater.*
> *Princeps abundat ergò felicissimus*
> *Tot liberis, qot civibus.*

Καὶ τὴν ἔννοιαν] omisit Xyl. *propositum*, Caf. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τὸ κατὰ φύσιν ζῆν] Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Cittiens.* Zenonem primum in *lib. de nat. homin.* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν· qod idem esse τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ὅτι ἄγει πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἡ φύσις. (qod & Cicero *Offic. lib.* 3. *Qod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *lib. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collectan. tom.* I. *l.* 2, *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. qod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit avtem ipse, ἰσοδυναμεῖν ταῦτα, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, καὶ τὸ καλῶς ζῆν, καὶ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Noster *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων· qod Cicero *de finib. lib.* 3. *Congruenter naturæ convenientérq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere, summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀρετῆς ἀτραπὸν ἐλθὼν κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ, τῶν προστάξεων αὐτοῦ διαμεμνημένος, καὶ πάσας ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ἔργοις τε καὶ λόγοις βεβαιούμενος. Idem vult esse, *secundùm naturam vivere, rectæ rationis semitam tenere, & Deum seqi, mandatis ipsius per omnia obseqendo.* Vide *infrà ad* § 16. & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42. & *ad lib.* 5. § 3.9.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως] Ità *l.* 2. § 5. μετὰ σεμνότητος ἀπλάστου. Vide notas ibi. Contrà L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitolinus in *Marc.* Nec à nota saltem aliqâ hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, qòd & fictus fuisset, nec tam simplex qàm videretur, avt qàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Alexander Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit; *Qid Pio sanctius? qid Marco prudentius? qid Vero simplicius? qid Bassiano fortiùs?* Lamprid. Qin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio*: *Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq: vivendi: hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαρειότητα, .i. *munditiem*, interpretatur Casavb. qæ vitio qandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire qî possit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est: nisi si ità accipi debeat, qòd ad Marci mores per tempus aliqod ille se specie saltem tenùs accommodaverit. ut fuerit qod in Senatoribus qibusdam Plinius perstringit, *lib.* 6. *epist.* 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum avtor notâsset. Qod avtem de Sexto Marcus hîc, de Liciniano qæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmqe; vera potiùs severitas, qàm severitatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλάληθες.

Τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων] *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut στοχάζεσθαι hîc sit *conjectari*, & *conjectando sagaciter indagare*, qid qis velit, qóve opus habeat. Atq; ità Marcus usus est infrà, § 14. Μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους. sed meliùs Caf. *Amicorum ingenia sedulò observare.* ut στοχάζεσθαι istîc sit

obser-

observare, & *observando rationem alicujus habere*, qò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim στοχάζεσθαί τινος, est *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γὰρ, ὅταν μὲν παρὼν παρόντι συναναγινώσκω τι βιβλίον, ἀκριβῶς στοχάζεσθαι δύναμαι τοῦ μέτρου τῆς ἐξηγήσεως, ἀποβλέπων ἑκάστοτε πρὸς τὴν τοῦ μανθάνοντος ἕξιν. ὅταν δὲ γράφω πᾶσιν, οὔτε τοῦ ἄριστα παρεσκευασμένου, οὔτε τοῦ χείριστα στοχάζομαι. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείστοις ἀσαφὲς ἔσται· τὸ δὲ ἀνιᾶται χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄριστον οὖν ἥγημαι τὴν μέσην ἕξιν ἐχόντων στοχάζεσθαι. *In privata lectione accuratam prorsus habeo discentis rationem; in scriptis nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib*, 6. Ἥγε μὲν σύγκλητος πάλιν ἡ τηλικαύτην ἔχουσα δύναμιν, ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι ἀναγκάζεται προσέχειν τοῖς πολλοῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δήμου. *Senatus multitudinem respicere, populiq; rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὴν πάλιν ὁ δῆμος ὑπόχρεώς ἐστι τῇ συγκλήτῳ, καὶ στοχάζεσθαι ταύτης ὀφείλων, καὶ κοινῇ καὶ κατ᾽ ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémq; rationem habere, sive eundem observare necesse habet.* Et rursus: Ὀφείλουσι δὲ ἀεὶ ποιεῖν οἱ δήμαρχοι τὸ δοκοῦν τῷ δήμῳ, καὶ μάλιστα στοχάζεσθαι τῆς τούτου βουλήσεως. *Id exeqi qod populo videbitur, ejúsqe voluntati sese accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τοῦ κατ᾽ ἀξίαν συστοχάζομαι. *Simul rationem habeo cujusqe pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. στοχάζομαι τῶν ὁμογενῶν. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐστόχασται *natura uniuscujusqe rei rationem habet, curam gerit.*

Κηδεμονικῶς] *Sedulò, studiosè, cum cura cautioneq; benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τοῦ μὲν ἐχθρὰς καὶ ἀκαταλλάκτως, τοῦ δὲ φιλικῶς καὶ κηδεμονικῶς ἔχοντος. Jnde oxymoron Clementis illud *Pædag. L.* 1. *c.* 8. Ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀλλότριον τοῦ σωτηρίου λόγου, κηδεμονικῶς λοιδορεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας φάρμακον· εἰ γὰρ ψέξαι χρὴ, καὶ λοιδορεῖσθαι δεῖ. & *c.* 9. Νουθέτησις μὲν οὖν ἐστι, ψόγος κηδεμονικὸς, νοῦ ἐμποιητικός. Facetè Alexis *Midone* (referunt Athen. *l.* 15. & Evstath. *ad Odyss.* η᾽.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων.
Qi primus docuit cum laternâ incedere
Noctu. digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν] *Facilitatem ergà privatos.* Xyl. parùm commodè. ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qalis plebs esse plerumqe solet. Sic Lucas *Act. c.* 4. *v.* 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ εὐτελέστατος ἰδιώτης, πρεσβύτης καὶ ἀνδραποδώδης. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus הדיוט istinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis lavdísq; est havd infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2 *tit.* 19. Μεγάλης ἐστὶ παιδείας, τὸ ἀπαιδευσίαν δύνασθαι φέρειν. Vide *suprà* § 8.

Καὶ τὸ ἀθεωρήτον τῶν οἰομένων] Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inqit, *ut ea spectare non cuperem, qæ opinione tantùm constant.* οἴεσθαι *enim est opinari.* Est reverâ; sed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, qisqam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qi magnificè de se sentiunt.* οἴημα *enim & οἴησις apud Plutarchum, Laërtium, & Dionysium significat præsumptionem & ὑπαρσιν*, Mer. Casavb. Τῶν οἰομένων nomine τοὺς ἰδιώτας designari existimat. idémq; hìc de Sexto prædicare Marcum, qod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. Qod genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium avtem*, inqit, *ineptiarum, qæ sunt innumerabiles, havd scio an ulla sit major, qàm illorum, qi solent qocunqe in loco, qoscunqe inter homines visum est, de rebus, avt difficillimis, avt non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo insidere neqit, cùm in clavsula proximè antegressâ τῶν ἰδιωτῶν meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantùm unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, qî elici possit iste sensus, intelligo. Clariss. Salmasius, οἱ οἰόμενοι *sunt*, inqit, *qi res τῇ οἰήσει, .i. opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam. non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casuram, avt non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse*, καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τοὺς ἀθεωρήτους τῶν οἰομένων. *i. e. Qi facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; sed & inconsiderationem eorum, qi leviter res perpendunt, & solam οἴησιν pro attentione & districtiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis pavlùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, καὶ τῶν ἀθεωρήτως οἰομένων, *eósq; qi citra considerationem opinantur, & de rebus qibusvis temerè statuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρμοστον] Qod de se Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ἄνομος θεῷ ἀλλ᾽ ἔννομος Χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. & *c.* 10. *v.* 33. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem, sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 5. & *regist. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Avg. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita condescendens, nunc à licitis se cohi-*

bens: nunc moralia docens, nunc mystica disserens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qi videndi ulteriùs in locis adnotatis: sed & Ireneus *adversus. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisqe *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 9. Estqe sanè ars qædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóqe lavde dignior, qò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas qibuscunq;, ad ipsorum, qibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam. qam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitolino censet cl. Casavbonus, & *εὐαρμοστίαν τῶν τρόπων* interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat, & in vitium devergit, ubi in mores se induit, qæstúsq; vel blanditiæ cavsâ adhibetur. qod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qi *colorem subinde mutat, redditqe qemcunq; proximè attingit.* Plin. *l.*8. *c.*33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ τῶν θηρίων, ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι, συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις σχήμασι καὶ χωρίοις, ἀλλοτρίοις χρώμασι, χρῆται οἰκείων, κοσμούμενος. nunc Polypo; qi & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9 *c.* 29. Ὥστε τὴν χροιὰν, αἷς ἂν πλησιάσῃ, πέτραις ὁμοιοῦν. Plut. *natur. qæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog marin.* 5. indè Pindarus *ibid.* & *de animal. solert.* ab eodem adductus. Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitive rationem habeat; qale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, lavdatum:

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυφρόνου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ περ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

qæ in Theognidis tamen, qas nunc habemus, *elegiis* aliter pavlò sic concipiuntur,

Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυτρόπου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Qam lectionem secutus est, qi in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per *παρῳδίαν* istud transtulit;

Πουλύπου ὀργὴν, ἴσχε Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῦν προσομιλήσας, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

At contrà Phocylides;

Μηδ᾽ ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου.

Ióq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χροός.

Qin & de viro verè bono Gregor. Naz. *orat.* 27. Ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δυνάμενος λέγειν, Ἐγὼ δὲ ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. οὐκοῦν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ μετατεθήσεται, οὐδὲ συμμεταπεσεῖται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud τῶν κολάκων καὶ ἀρέσκων τὸ εὐάρμοστον depingat meliùs, qàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aqis desumpta, qæ per fluxilem labilémqe, qam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ δὲ κόλαξ, inqit, ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζῶν αἱρετὸν, ἀλλ᾽ ἑτέρῳ καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόζων ἑαυτὸν, οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπός ἐστι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον, ἐξ ἄλλου τύπον, ὥσπερ τὸ μεταιρόμενον ὕδωρ, περιρρέων ἀεὶ καὶ μετασχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 43.

Κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ] Qod de Dexippo Sophista (opinor) apud Svidam nescio qis: Ὁ αὐτὸς σεμνότατος ὢν καὶ σπουδαστικώτατος, ὅμως ἐπίχαρις ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐπὶ χάρισιν θαυμαζομένων.

Ἀιδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις] De Bruto Cicero in *Oratore* § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, qæ specie dispares, prudentiâ conjunguntur. Qid enim tam distans, qàm à severitate comitas? qis tamen unqam te avt sanctior est habitus, avt dulcior? qid tam difficile, qàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi? conseqeris tamen, ut eos ipsos, qos contra statuis, æqos placatósqe dimittas. ità efficis, ut cùm gratiæ cavssâ nihil facias, omnia tamen sint grata, qæ facis.* De Agricola Tacitus: *Nec illi, qod est rarissimum, avt facilitas avtoritatem, avt severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his qæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophia serium & gravem reddidit: non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, qam præcipuè suis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν] formula Marco nostro admodum familiaris; *qâ certâ ratione methodóq;* aliqid institutum designatur. ità ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. *l* 5. § 34. &, ὁδῷ περαίνειν. *l.*6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3 § 11. Epictet. *dissert. l.*1. *c.*16. Deum ait dedisse nobis τὴν δύναμιν τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα δὲ ὥσπερ ὁδῷ κεχωρηκέναι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici qidam Arcesilaum Academicósq; appellant, λυμεῶνας τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀνατροπέας. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. qod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ.* & *ibid.* χωρίς τε αὐτῆς (de Dialectica loqitur). Οὐκ εἶναι ὁδῷ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι· ubi Casavb. ὁδῷ .i. *viâ & ratione,* ut solet loqi Cicero. Sanè *viam & rationem* conjunxit Cicero in *Verrin* 2. *viam & artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.*2. qi est locus huic geminus; *Omnis in qærendo, qæ viâ qadam & ratione habetur oratio,* &c. Confirmat avtem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qi disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μηδ᾽

Μηδὲ ἔμφασίν ποτε] qod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis vestigium viderit.* de Stilpone Megarico loqitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον] Ità scil. exemplo suo ostendit Sextus, qod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanqam nimis dura, nullam benigniorem leniorémqe esse, nullam amantiorem hominum.* posséqe φιλοστοργίαν uberrimam etiam cum summa ἀπαθείᾳ consistere simul. Infandum interim facinus ac ridiculum simul patravit editor bonus ille Lugdunensis, qi ἀπεχθέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco supposuit. dignúmqe patellâ operculum adjecit Annotator, cùm ἀπεχθὴς, qod propriè *odiosum* significat, hìc *odio vacuum* designare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere posset adjecta interpretatio. res scil. admiratione digna fuerit, esse hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propensum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propensissimus existeret, miraculi propè loco haberi poterat. Siqidem ut vulgato dicterio dici solet,

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ τοῦτο ἀψοφητί] *qòd benè passim audiret, idqe sine strepitu:* qum *nec ipse* scil. *sibi plauderet*, ut de Tacito Plin. *l. 9. ep.* 14. & aliorum plausus etiam nihil moraretur, sed supprimeret potiùs, qod de Servatore nostro Matthæus *c. 9. v.* 30. & Luc. *c. 5. v.* 14. Contrà qàm Cicero, qi cùm elogia & encomia ab aliis sedulò aucupabatur, & solicitè emendicabat, tum & suas ipse laudes aliis qibusqe materiis intercalares subinde facere gestiebat. qàm Crescens Cynicus, qem Justinus *apolog.* 1. non φιλόσοφον, sed φιλόψοφον, καὶ φιλόκομπον vocat. qanqam usu venit ferè, ut qod de Agricola Tacitus, *ipsâ dissimulatione famæ fama fiat auctior.* qod & Christo Domino contigisse monent Matth. *ibid. v.* 31. & Lucas *c. 5. v.* 15. De Catone Salust. in *Catalin. Esse, qàm videri, bonus, malebat: ità, qò minùs gloriam petebat, eò magìs adseqebatur.* Atq; hoc sensu τὸ εὔφημον istìc interpres uterqe accepit, ac si τὸ εὔφημον idem qod τὸ ἔνδοξον esset. in qorum & ego sententiam lubens concederem, si τὸ εὔφημον uspiam ità usurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia*, id est, faustâ expetitione, aut honorificâ existimatione, externis indiciis palam factâ, qæ solet aliis exhiberi, freqentissimè adhibeatur, nec hìc secùs à Marco sumptum existimem. eò magis, qia *infr.* § 13. ità prorsùs accepit. itaqe verterim, *favere promptum, sed sine strepitu.* ut medium qendam affectum, candidum moderatúmqe simul, designet, qalem in auditore Plutarchus desiderat: μήτε ἀτέγκτον καὶ ἄτεγκτον, οἰήματος ὑπούλου μεστὸν, μήτε ὀφρύων κατὰ σχῆμα κινοῦντα, μήτε φωνῇ συντεινόμενον μάρτυρα φιληκοΐας περιιόμενον, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάσσω καὶ σχηματισμῷ θηρώμενον δόξαν εὐσταθοῦς καὶ βάθος ἔχοντος ἀνδρός· οὔτε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ὀρνεώδη, κατὰ ῥῆμα καὶ συλλαβὴν ἐφιστάμενον καὶ κεκραγότα. qi nec aliis laudem meritam deferre, ubi occasio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet sine partium studio, ac sine contentione aut vociferatione minùs decorâ. Horum autem sensuum optionem liberam ego lectori relinqo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως] *absqe ostentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπληκτως ἐπιδείκνυσθαι, καὶ ἐπιτηδεύειν φαίνεσθαι, ut noster suprà § 7. & infrà § 16. τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ φαντιᾶν, ut Casaubon. qi videndus ad illa Pers. *Sat.* 1. *v.* 70.

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?

At pulcrum est digito monstrari, & dicier, Hic est. id est, δακτυλοδεικτεῖσθαι· ut Philo loqitur. Senec. *epist.* 16. *Non est philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum.* Vide *supr.* § 8. τὴν ἐμπειρίαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ] *Usus præterea Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitol. De Alexandro isto vise sis in eundem Aristidæ Sophistæ *sermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπιπλήκτον] De Alexandro Aristides. Μόνος δὲ ἰδιώτας τε οὐκ ἤλεγχε, καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς εἰς τὰ πρῶτα ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς] Ità *l.* 11. § 13. τὸ παρεσχημένον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως] Qalem Socratis disciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένους ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετὴν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. qæst.* 1. δοκῶν ζητεῖν κοινῇ τὴν ἀλήθειαν.

§ 11. Φρόντωνος] *A Frontone;* qem cur *Frontinum* hìc M. Cas. vocare maluerit, nescio. aliter enim constanter historici omnes. Et Frontinus Rhetor Alexandri, qi post Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus usus est,--Latino, Frontone Cornelio: --Cui & statuam in Senatu petiit.* & Dio *l.* 71. ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. qem eundem & *l.* 69. idem hoc elogio ornat; ὁ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloqentiæ, non secundum, sed alterum decus.* ut Ciceroni, qem primum omnes agnoscunt, non secundum sed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l.* 4. *ep.* 3. qi & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l.* 8. *ep.* 10. cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Consularis*, meminerit Gellius *l.* 2. *c.* 26. qi eodem tempore vixerit, nec nostro interim tacito, qem *Frontonem Cornelium*, qasi ab altero illo distingvendo, appellat, *l.* 19 *c.* 8 Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus *epist.*

ad Rusticum: qo loco, falsus est Erasmus, (erroris ducem secutus forsan Joannem Sarisber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) qod *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.* 12. & præter Juvenalem Tacitus *histor. l.* 1. & 2. ab Hieronymo designatum censet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Eusebius, *Saturnal. lib.* 5. *cap.* 1. *Qatuor sunt*, inqit, *genera dicendi: copiosum, in qo Cicero dominatur; breve, in qo Salustius regnat: Siccum, qod Frontoni adscribitur: Pingve & floridum, in qo Plinius secundus qondam, & nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur.* Dignitate Consulari à Marco fuisse ornatum, avtor est Avsonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epistolâ (uti videtur) sive oratione aliqâ, citat hæc Charisius *instit. grammat. l.* 2. *Mihi satis abundéqe honorum est, qos mihi cotidiano tribuis.* Nec illud omissum velim, videri Frontonem hunc adversus Christianos vel scripsisse, vel egisse, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba; *Sic de isto & tuus Fronto, non ut affirmator, testimonium fecit; sed convicium, ut orator, aspersit.*

Ἐπιστῆσαι] *ut scirem.* Xyl. potiùs *ut considerarem, animadverterem:* est enim ab ἐφίστημι, non ab ἐπίσταμαι. Vide *supr.* § 6. ἀπιστητικόν.

Οἷα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις] Polyb. *hist. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τοὔνομα [τὸ τυράννου] περιέχει τὴν ἀσεβεστάτην ἔμφασιν, καὶ πάσας περιείληφε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ παρανομίας. Thyestes apud Senecam:

Ut nemo doceat fraudis & sceleris vias,
Regnum docebit.--

&, *Ubicunqe tantùm honesta dominanti licent,*
Precario regnatur.--

&, *--sanctitas, pietas, fides,*
Privata bona sunt: reges, qâ volunt, eant.

Scilicet, ut idem *Agamemn.*

Id esse regni maximum pignus putant,
Si qicqid aliis non licet, solis licet.

& Lepidus apud Salust. *Omnia retinendæ dominationi honesta esse.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Qum enim, ut Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη καὶ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmqe res sit inter Deos hominésqe* (Ethnicum pro ritu suo loqentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς παντὶ δῆλον, ὅτι πόλεως τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. nihil mirum, si (qod Polybius *l.* 6.) συμψεύδονται καὶ συγχρῶνται πάντες οἱ μόναρχοι, καθ' ὅσον οἷοί τ' εἰσί, τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι. si inqam, *monarchæ qivis*, tyranni qoqe qantum possunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémqe* justum qantum intersit, nemo meliùs Dione Prus. docebit, *oratione qæ de Regno est.* 1. & 3. & qæ est *de tyrannide*, 6. cui Synesium adjungere licet *lib. de Regno.* & è recentioribus Erasmum in *institutione principis Christiani.* Sed nec tyrannum qisqam accuratiùs depinxerit, qàm Plato id præstitit, *politic. l.* 8. & 9.

Βασκανία] *tyrannicam invidentiam* dicit; sive qâ illis invidetur.

De qa Statius *l.* 5. *Sylv.* 1.

Qisnam impacatâ consangvinitate ligavit
Fortunam invidiámqe Deus?--

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium atqe regnum.--

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqi atqe infideles regno, pauci sunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam *Herc. fur.* 2. 2.

Ars prima regni est, posse te invidiam pati. & de Dionysio Siculo tyranno, Corinthi agente, Justinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præsentium demere; expertus, qàm invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina.* Sive etiam ipsam *tyrannorum invidentiam*, qâ illi cùm sese invicem invisos, tum & bonos qosvis etiam exosos, habent. Siqidem ut Clavdian. *de Honor. Coss.* 4.

--Sors ista tyrannis
Convenit, invideant claris, fortésqe trucident.

Ὑπόκρισις] *Hypocrisin* dicit *tyrannicam*, qâ illos cum primis diligere & in pretio habere se simulant, qos qàm maximè oderunt. Tiberius, de qo ampliùs infr. ad § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus suis magìs qàm dissimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Cassius, Ἄνθρωπον ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν τινων· ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾶν ἀεὶ, ὃν ἀεὶ μάλιστα ἀποσφάξαι ἤθελεν· de qo eodem & eundem videas *ad lib.* 10. § 17. exempla, qibus id comprobatum dederit, habes apud Svetonium *l.* 12. *c.* 11. Sed & qâ cuncta *simulare ac dissimulare* solenne habent, ubi id è re sua esse putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióqe ejusdem Valentino, (qem Nic. Machiavellus tanqam exemplar Principibus imitatu dignissimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Gvicciardinus, *hist. l.* 6. adeò simulatione ac dissimulatione celebres, sive infames potiùs, fuisse, ut qasi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunqam qod diceret, facere; Valentinum nunqam qod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigismundi Cæsaris effatum; *Nescit regnare, qi nescit dissimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantissimè vir illustrissimus Dan. Heinsius *Herode act.* 2. *Sc.* 2.

Non tot recessus abditos æther habet,
Non inferi, non terra, non totum mare,
Qot aula, qam deserta vis recti fugit:
Impervia aliis semper est, semper suis.

Huic & ὑπόκρισιν αὐλικὴν illam adjicere licet, καθ'

καθ' ἣν (inqit Julianus *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusdem expers, ejeret licèt, qum Basilium eâ ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, qem non poterat non odisse) ἐπαινοῦντες, μισοῦσι τηλικοῦτον μῖσος, ἡλίκον οὐδὲ τοὺς πολεμιωτάτους. & Polybius, *hist. l.* 4. Καινὸς γὰρ δή τις οὗτος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας. εὕρηται δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τοιαύτη κακεντρέχεια καὶ βασκανία καὶ δόλος, ἐκ τῶν περὶ τὰς αὐλὰς διατριβόντων, καὶ τῆς τούτων πρὸς ἀλλήλους ζηλοτυπίας καὶ πλεονεξίας. Hoc est, qòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, lavdantes.*

Ἐυπατρίδαι ἀστοργότεροι] De Tiberio Sveton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neqe naturalem Drusum, neqe adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.—

Certè qi istiusmodi hominum æmulationes fœdas dirásqe, qas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, qarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmqe gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, qod à Frontone noster hìc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ] Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recenset Svidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de qo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qi πηλοπλάτων dictus fuerit. Platonem nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi avdiverat qidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὲν πηλὸν εὑρηκέναι dixit, τὸν δὲ Πλάτωνα ζητεῖν. A Marco avtem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, avtor est Philostratus. qi & Favorini γνησιώτατον ἀκροατὴν extitisse eum ait. Favorinus avtem iste in eorum albo cênsetur, qi & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaqe potest ut Alexander ille is ipse sit, qem hìc Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τοῦ προγινώσκειν Alexandri cujusdam, qi eisdem temporibus Romæ vixerit, Damasceni. Cæterùm istum ait γινώσκειν μὲν τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀριστοτέλους προσκεῖσθαι μᾶλλον· & φιλονεικείας nomine à plerisqe notatum. Ad priorem illum itaqe potiùs inclinaverim.

Ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν] non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἄσχολός εἰμι] Vide *suprà* § 7. Ἄσχολος, ὁ μὴ εὐκαιρῶν. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λεγομένῃ συνηθείᾳ εὐκαιρία. Svidas. qi & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne putidum sit, scribere ad te, qàm sim occupatus.*

Τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα] Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. *Officia ut plurimùm pro relationibus & qalitatibus personarum* (qas invicem gerunt) *definiuntur.* Σχέσεις avtem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. δεύτερός ἐστι τόπος, ὁ περὶ τὸ καθῆκον. οὐ δεῖ γάρ με εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδριάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις τηροῦντα τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. qod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide sis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casavbonum *ad Persi Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. l.* 8. § 27. & *l.* 11. § 18.

Τὰ περιεστῶτα πράγματα] id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἅπαντ' ἂν ἡμᾶς περιστῇ τὰ πράγματα. qæ avtem Marcus περιεστῶτα πράγματα, ea Plutarch. περιστατικὰ πράγματα dixit *de superstit.* Τοιαύτη μὲν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις καὶ περιστατικοῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ καιροῖς ἡ δεισιδαιμονία· βελτίων δὲ οὐδὲ ἐν τοῖς ἡδίοσι τῆς ἀθεότητος. Clemens simpliciter τὰ περιστατικά. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὸ περιστατικὰ ὑπομένειν. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς περιστατικοῖς περιπίπτειν. denique *lib.* 4. εὖ μάλα τοῖς περιστατικοῖς ἅπασιν οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Galen. in *hortat. ad art. c.* 2. περιστάσεις πραγμάτων dixit. Κἂν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γινομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλασσαν, οὐκ ὀρθῶς γινώσκοντός ἐστιν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστερεωμένῃ. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *c.* 1. Πολλοῖς γὰρ τῶν ἀνθρώπων μετὰ περιστάσεως πραγμάτων ὁ βίος· καὶ βλάπτεσθαι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς, ἀποστῆναι δ' οὐ δυνατόν. inde βίος περιστατικὸς, Origeni *adv. Celsum l.* 1. *Vita negotiis molestiisqe implicita*; cui opponitur ὁ ἀπολαυστικός. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex stoicorum sensu; Τῶν καθηκόντων τὰ μὲν ἄνευ περιστάσεως· τὰ δὲ περιστατικά· πράγματα itidem pro *negotiis* & *molestiis*. ità Aristophan *ranis act.* 1. *scen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Qis in reqiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν πράγμασιν, ἐν μάχαις —
Molestis in negotiis, in præliis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Clavd.* Πράγματα ὁ θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & περιστάσεις di-

cuntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6 § 11. & *l.* 9. § 13.

§ 13. Κατύλυ] Inter *Stoicos*, qos avdiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. qo loco Catulum legi postulat Cl. Salmasius.

Τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐνθύμως εὔφημον] Senec. ep. 73. *Verè philosophus præceptores suos veneratur & suspicit, qorum beneficio illis se vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto est, à Lipsio altera. Idémqe *epist.* 64. *Qidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? qid in illos honoris cavssa semper appellem? Qam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à qibus tanti boni initia fluxerunt. Si Consulem videro aut Prætorem, omnia qibus honor haberi solet, faciam; eqo desiliam, caput adaperiam, semitâ cedam. Qid ergo? M. Catonem utrumqe, & Lælium sapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémqe in animum meum sine dignatione summa recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus semper assurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

> *Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram*
> *Spirantésqe crocos, & in urna perpetuum ver,*
> *Qi præceptorem sancti voluere parentis*
> *Esse loco--*

Talis Marcus noster, qi, ut Capitol. *Tantum honoris magistris suis detulit, ut imagines eorum avreas in larario haberet, ac sepulcra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret.* Talis & Alexander, qi, ut Plutarchus est avtor, Aristotelem præceptorem cum primis coluit, οὐχ ἧττον τοῦ πατρὸς ἀγαπᾷν dictitans, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον δὲ καλῶς ζῶν. Cui sententiæ astipulatur & Aristoteles ipse apud Laërt. his verbis. Τῶν γονέων τοὺς παιδεύσαντας ἐντιμοτέρους εἶναι τῶν μόνον γεννησάντων· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρασχέσθαι. Et Plut. *advers. Colot.* Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς μετὰ τῶν θεῶν ἡμῖν ἔδωκαν· παρὰ δὲ τῶν φιλοσόφων δίκης καὶ νόμου συνεργὸν οἰόμεθα, λόγον ἐπιθυμιῶν κολαστὴν λαβόντες, εὖ ζῆν. Et Aristides *pro Themistocl.* Τοῖς ὑπηρετήσασιν εἰς τὴν γένεσιν, καὶ δι᾽ ὧν πρῶτον ἤλθομεν εἰς φῶς, τούτοις τὴν πρώτην μεγίστην χάριν ἡγούμεθα δεῖν ἔχειν, μετὰ τοὺς ἐπὶ τούτων πρεσβυτέρους θεούς· εἰ τοίνυν τοῖς γονεῦσι δι᾽ αὐτὸ τὸ εἶναι μόνον τοσαύτην ἔχομεν χάριν, καὶ ὁμολογοῦμεν ὀφείλειν χρέα πάντων χρεῶν πρεσβύτατα, πῶς οὐκ ἐκείνοις πλέον τι πεπρᾶχθαι χρὴ δοκεῖν, οἵ τινες οὐ τοῦ ζῆν μόνον, οὐδὲ τῆς σωτηρίας αἴτιοι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ βελτίους ἀντὶ χειρόνων εἶναι ποιοῦσιν εἶναι;

Τὸ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν] qod in eis rarius, qi sunt in dignitatibus summis constituti. Sicut enim illi plerumqe ἀστεργότεροι, utì noster monuit *suprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epist.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi* στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα.

§ 14. Τοῦ ἀδελφοῦ μου Σευήρου] Οὐήρου legendum aliqando suspicatus eram ex Dione Cass. & Jul. Capitolino, apud qos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceiononii Commodi filius hic fuit) & imperii consors, toties occurrit. Qin & Jos. Scaliger in *animadvers. ad Evseb.* & Cl. Salmasius in *annot. ad Capitol.* sic corrigendum uterqe censuit. Errorem consimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; scriptis, apud qos ἀντὶ τοῦ Βήρου, ἤτοι Οὐήρου, Σέβηρος, ἢ Σεουῆρος, pro *Vero Severus* reperitur, observârunt Gulstonus noster, *ad Galen.* Scalig. *ad Evseb.* Salmas. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impurissimæ, & flagitiosissimæ, moribus perditissimis ac profligatissimis fuerit; non video qî potuerit in tam fætido fæculentóqe sterqilinio virtutum istiusmodi seges ulla, nedum tam ampla, qàm istîc depingitur, deprehendi. *Clavdium* itaq; *Severum* philosophiæ Peripateticæ θιασώτην, qem inter cæteros avdivisse Marcum nostrum avtorem habemus Capitolinum, intellexisse fors fuerit. Eóq; magis hunc voluisse videri possit, qòd hujus ipsius, à qo tamen multa traxerit necesse est, nuspiam alibi meminerit. Sed nec istud satisfacit, cùm nec qâ ratione *fratrem* illum appellaret, occurrat; & fratris qasi germani & genuini infrà rursus meminisse videatur § 17. alioqi, qid si pro ἀδελφοῦ legamus φίλου? ut *amicus*, non *frater* indigitetur Severus iste: qo modo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm istud potiùs Jun. Rustici fuerit; de qo vide sis, qæ ex Capitolino *suprà* adduximus *ad* § 7. & qæ apud eundem de eodem sequntur. Proinde caligine septis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; ἐπέχω, & (qod in ambiguis solet) mihi *non liqere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuisse Marci consanguineum aliqem qi *proavi materni* utriusq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen gesserit, *fratris* nomine designari. alii viderint.

Φιλοίκειον] De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magistris in diverso genere scientiarum, *Hos omnes*, inqit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus est.* Atqe hoc esse τὸ φιλοίκειον, qod á Fratre suo Vero didicisse Marcus profitetur, censet Salmas. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò τὸ φιλοίκειον habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perstrictum? *Jam in suos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinqos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & qidem scelestum atqe impurum, citò nomen Cæsaris, & mox sacerdotium, statímqe nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & consulatum.*

Φιλάληθες] *Simplicitatem* certè Vero tribuisse Severum, eandémq; in illo adamâsse Pium monuimus

mus *ſuprà ad* § 9. ſed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inqit, *motum ſimplicium, & qi adumbrare nihil poſſet.* Verùm iſtud infirmitatis potiùs καὶ ἠλιθιότητος ἤτοι εὐηθείας, qàm candoris ingenui καὶ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuiſſe*, dicit; *nihil voluiſſe adumbrare*, non dicit. Siqidem idem eidem alibi impingit, (qòd & ſuprà notavimus) *callidam ſeveritatis ſimulationem*: qâ nimirum per imperii initia, graviter ſe, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *epiſt.* 115. loqar) erat illa ſeveritas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec perſonam illam diu ſuſtinuit; ſed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuitq; verum eſſe, qod Gregorius Naz. *orat. in Jul.* 1. Ὡς οὐδὲν προςποιητὸν, μόνιμον .i. *qæ ſimulata ſunt, diuturna eſſe non poſſe.* ut Ambroſius *de Offic. l.* 2 *c.*22. Ego interim non video (qod & priùs monui) qomodo Capitolinus ſibi ipſe conſtet, qi in Vero modò *ſimplicitatem* prædicat, modò *callidam ſimulationem*, tanqam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Veriſſimum* appellabat Adrianus. Caſs. & Capitol.

Φιλοδίκαιον] Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus eſt) *fidem, non & amorem exhibuiſſe*, avtor eſt Capitolinus. Eſt avtem *fides juſtitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* ſejuncta, φιλοδικαίου elogium nevtiqam meretur. Utrumq; avtem hoc & φιλάληθες & φιλοδίκαιον interpres Anglic. (qâ ratione motus, mihi incertum) omiſit.

Θρασέαν] De Thraſeâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Caſs. in *Neron.* & in *Dioclet.* Sveton. *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. diſſert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον] De Helvidio Priſco, Thraſeæ genero, Tacit. *ibid.* & *hiſtor. l.* 4. Dio Caſs. in *Veſpaſ.* Sveton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l* 9. *epiſt.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον] De his, præter cæteros hiſtoricos, fuſiſſimè Plutarchus; qi ex profeſſo res geſtas horum omnium deſcripſit. Verùm qid cum heroibus iſtis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini ſunt de Vero verba. Nero ſcil. alter Thraſeam Marco conciliaverit, & in notitiam ipſius eum inſinuaverit? Accedit, qod ex hîc poſitis videri poſſit, Marcum Lucio in diſciplinam qandoqe datum; & ab eodem, in eis, qæ referuntur iſtîc, aliqâ ſaltem ex parte, inſtitutum. Verùm repugnat planè ſententiæ huic, tum utriuſq; ætas, cùm Marcus Lucium anteceſſerit, utpote qi Pii filiam ideò duxerit uxorem, qòd Lucius, cui ab Hadriano deſtinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámqe ſuam Lucillam nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam qòd Lucius hic, poſt ſeptimum annum in familiam Avreliam traductus, *Marci moribus & avtoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (ſed à Salmaſio reſtitutum) & in *Vero*. Alius igitur eſt neceſſariò Marci frater reqirendus, in qem iſta poſſint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου] Πολιτείαν ἰσόνομον & noſter iſtîc, & Plut. in *ſap.* 7. *ſympoſ.* appellat τὴν δημοκρατείαν. in qa ſingulis qibusqe civibus jus ex æqo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodotus; apud qem Otanes *l.* 3. Πλῆθος δὲ ἄρχον, πρῶτα μὲν οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; ſecutus Thucydides, qi *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο, &c. Qanqam avtem, ut Sen. *ep.* 30. *Prima pars æqitatis eſt æqalitas.* non immeritò tamen Plutarchus, Πασῶν ἀδικιῶν μεγίστην εἶναι τὴν ὀχλικὴν ταύτην ἰσότητα, pronunciat, in *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqalitate iſtâ nihil inæqalius*; Plinius min. *l.* 2. *ep.*12. Nec ſanè minùs veritati conſonum qicqam, qàm Lactantii illud *inſtit. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non ſunt univerſi pares, æqitas non eſt.* Itaqe non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inqit, *eam primò domi tuæ inſtituas.* Plut. *ſap. ſympoſ.* & in *apoph.* qi & eo nomine eundem lavdat, *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. qod *proportionem arithmeticam*, tanqam δημοκρατικὴν καὶ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à ſe efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inqit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Caſavbon. *ad Sveton. l.* 2. *c.* 51. Poteſt tamen & πολίτεια ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qa juxta legum præſcripta jus cuiq; ex æqo redditur.* Ità Plinius in *panegyr. Trajano*: *Dicitur actori, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, ſeqere ad tribunal nam tribunal qoqe excogitatum principatui,* (ità Lipſ.) *eſt par cæteris. Sors & urna fiſco judicem aſſignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. qæ præcipua tua gloria eſt, ſæpe vincitur fiſcus; cujus mala cavſſa nunqam eſt, niſi ſub bono principe.* Sed & de Marco ipſo Evtropius, *Hic cum omnibus Romæ æqo jure egit.* Cæterùm tale potiùs eſt regium regimen, qale verbis ſeqentibus depingit.

Τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων] Clavdian. *in Stilicon.*

Fallitur egregio qiſqis ſub principe credit
Servitium; nuſqam libertas gratior extat.

Optimè itaqe Evripid. *Ægeo* à Stobæo lavdatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἀνδρὸς δ' ὑπ' ἐσθλοῦ καὶ τυραννεῖσθαι καλόν.
Perferre regnum rege ſub bono juvat.

Certè Marcus noſter, ſi Capitolino credimus *cum populo non aliter egit, qàm eſt actum ſub civitate libera.* Itaqe cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu poſtularet, Ἡμεῖς γὰρ, inqit, οὕτως οὐδὲν

ἴδιον ἔχομεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν. refert Cassius. Qin & de eodem Aristides: Φιλανθρωπίᾳ γε μὴν τίς μείζων ταύτης καὶ φανερωτέρα, ἢ καταπληκτικὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον, καὶ ὑπὸ φόβου δεδουλωμένον, πολλῶν τῶν καταπληκτικῶν περιιόντων καὶ ὠτακουστούντων κατὰ πάσας τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἐλεύθερον δ' οὐδὲν οὔτε φρονῆσαί τι οὔτε εἰπεῖν οἷόν τε ὂν ἀνῃρημένης τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, πρέμοντος δ' ἑκάστου σκιάν· ἀπήλλαξε τοῦ φόβου τούτου, καὶ ἐλευθέρωσε τὰς ἁπάντων ψυχὰς, ἐντελῆ καὶ ὁλόκληρον ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν αὐταῖς. Lavs est Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, qòd *res olim dissociabiles miscuerit, Principatum & libertatem*. lavs eadem & Marco nostro, hisce avtoribus debetur.

Τὸ ἀμελὲς] *Curis vacuum*, Xyl. ad seqentia refert M. Cas. *tenorem constantem in philosophiæ studio æstimationéqe observare, curis distractionibúsqe aliis nevtiqam interruptum.* forsan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. siqidem τὸ ἀμελὲς alioqi in vitio plerumqe ponitur. qin & infrà § 17. talem se habuisse fratrem prædicat, qi moribus suis πρὸς ἐπιμέλειαν ἑαυτοῦ excitaret ipsum.

Ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας] De Pio certè Avr. Victor. *Adeò æqalis probisqe moribus, utì planè docuerit, eô demum fortunatas urbes fore, si regna sapientiæ sint*. Respexit ad celeberrimum Platonis illud, qod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunqam bene cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè constitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ. *epist.* 7. & *polit. l.* 6. Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμις τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Qod Hierocles *de Providentia l.* 2. apud Photium *cod.* 252. sic expressit. Τοὺς φιλοσόφους ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἐφεστάναι, ἵνα λήξωσί ποτε τῶν κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτε εὐδαιμονήσει πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. στηλιτ. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταυτὸ συνελθεῖν. Cicero ad *Qint. frat. ep.* 1. sic extulit. *Tum deniq; fore beatas respublicas, si avt docti & sapientes homines eas regere cepissent, avt qi regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocâssent. hanc conjunctionem videlicet potestatis ac sapientiæ, saluti censuit civitatibus esse posse.* Justinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ πε καὶ τις τῶν παλαιῶν, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι. de principibus subditísqe simul pronunciavit, qod de illis solis Plato dixerat. præsumpsisse Platonem forsan existimavit, principe philosophante, idem & populum facturum. Ità certè de Numâ Plutarchus: Ἐναργὲς ἐξήνεγκε παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἣν ὕστερος ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγοις χρόνοις γενόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι περὶ πολιτείας, ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ἐστὶν ἔκ τινος τύχης θείας, εἰς ταυτὸ διανοίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὴν συμπεσοῦσαν δύναμιν, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν καταστῆσαι. μακάριος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς· μακάριοι δ' οἱ συνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. τάχα γὰρ οὐδὲ ἀνάγκης τινὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, οὐδὲ ἀπειλῆς αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐν ἐναργεῖ ὁρῶντες παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τοῦ ἄρχοντος, ἑκουσίως σωφρονοῦσι καὶ συσχηματίζονται πρὸς αὐτόν. De Osiride pariter Synesius *de provident.* Καὶ προπαίδειαν ἣν Ὄσιρις ἠξίου τιμᾶν. παιδείαν γὰρ ἀρετῆς ᾤετο πηγὴν εἶναι. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruisse, ὡς ἐοικέναι τὴν χώραν ἀρετῆς διδασκαλείῳ, τῶν παίδων πρὸς ἕνα βλεπόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δρώντων τε ἐν ὅτι ὁρῷεν, καὶ λεγόντων ἐν ὅ, τι ἀκούοιεν. Idem Synesius *ad Arcad. Imper. de regno:* Ὑπὲρ φιλοσοφίας οὖν ηὔγμαι· καὶ εἴη γε τυχεῖν τῆς εὐχῆς, ἣν Πλάτων εὐξάμενος οὐκ ἐτύχησεν. ἴδοιμί σε τῇ βασιλείᾳ προσειληφότα φιλοσοφίαν. Qod in Arcadio optaverat Synesius, in Justiniano contigisse refert Apapetus in *paræn.* Ἐφ' ἡμῶν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωΐας ὁ χρόνος, ὃν προεῖπέ τις τῶν παλαιῶν ἔσεσθαι, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰρ φιλοσοφοῦντες ἠξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύσαντες οὐκ ἀπέστητε φιλοσοφίας. Cæterùm qod ille videre optaverat, iste vidisse se profitetur, id in Marco nostro ab omnibus agnitum est. Huic etenim, Capitolino referente, *sententia Platonis semper in ore fuit: Florere civitates, si avt Philosophi imperarent, avt Imperatores philosopharentur.* Nec in vita, qam in ore, minùs; qum, ut idem avtor est. *honoribus in se receptis, philosophiæ operam vehementer dederit; tantúmqe in eo philosophiæ studium fuerit, ut adscitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philosophorum domos discendi cavssâ ventitaret.* qod & Cassius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὢν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Qin & conspicatum hoc Lucium qendam, philosophum & ipsum, ad cœlum manibus sublatis, exclamâsse refert Philostratus in *Herode*, & ex Philostrato Svidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη, δέλτον ἐξαψάμενος, ἐς διδασκάλου φοιτᾷ ὥσπερ οἱ παῖδες; *Proh Jupiter, Romanorum Rex senescens jam, libro ad latus appenso, sicut pueri solent, ad præceptoris ædes itat!* Verùm tantum abest ut hoc sibi Marcus dedecori putârit, avt à verè sapientibus ei notam aliqam attraxerit, ut contrà studium philosophiæ constans & indefessum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaq; non immeritò forsan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem se cupere, qalis fuerit Marcus, etiamsi philosophiâ*

phiâ nec Plato esse possit, si revertatur in vitam. Qin & à Casavbono nostro ad Pers. Sat. 1. elogio honoratissimo planè amplissimóq; isto ornatur; *Sapientissimus ille Imperator Marcus*, ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφικώτατος. In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; existimationem venisse dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum esse verbum, qo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigisset ut Philosophi rerum potirentur.* Fulgos. *memorab. l.* 2. *c.* 5. De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom.* 10. *ann.* 911. ubi orationem ejusdem qandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Ità planè cùm vel Philosophi Christiani regnant, vel reges philosophantur.* E nostris, De Henrico I. Gvilielmus Malmesbur. *l.* 5. *Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, qamvìs tumultuariè libatæ, magna supellex ad regnandi scientiam, juxta illam Platonis sententiam, qâ dicit, Beatam esse rempublicam, si vel Philosophi regnarent, vel reges philosopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, ἐν τῇ δεξιώσει. Πέφυκε συνῆφθειν ὁμοῦ, μεγάλη τε ἐξουσία καὶ περιττὴ φρόνησις· ἧς συζυγίας οὐδὲν γένοιτ' ἐν τῷ βίῳ μακαριώτερον. ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τό φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώποις ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας ἀρίστης, καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις, φησί που Πλάτων· Deniqe in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: איזהו אדם ראוי למלוך ואמר חכם או מלך שידרוש החכמה *Ecqis homo est regno dignus? vel sapiens, vel rex sapientiæ studiosus.* Qanqam Platonis sententiam illam, tot avtoribus tantisqe comprobatam, ridet exagitátqe multis apud Athenæum *dipnosoph. l.* 5. Masurius, Themistius etiam censuræ subjicere est avsus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat.* 12. Πλάτων μὲν οὖν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτεχνῶς ἀποκεκινδυνευμένος προήκατο λόγον, ὅτι μὴ πρότερον τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, πρὶν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Aristotelem Platoni opponens, qi dixerit è contrario, φιλοσοφεῖν μὲν τῷ βασιλεῖ, οὐχ ὅπως ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμπόδιον· τὸ δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθινῶς ἐντυγχάνειν, εὐπειθῆ καὶ εὐήκοον. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inqit, τὴν βασιλείαν ἐνέπλησεν, οὐχὶ ῥημάτων. qasi in verbis, non in factis philosophia consistat. Concludit ipse; Ἀγαπῶμεν δὲ, εἰ φανείη ποτὲ βασιλεὺς, οὐκ αὐτὸς αὐτουργῶν φιλοσοφίαν, τοῖς δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς εὐπειθὴς καὶ ὑπήκοος. Atqi à regibus sacræ philosophiæ, an theosophiæ, studium etiam codex divinus exigit, *Deut. c.* 17. *v.* 16, 17. Cæterùm, missis his, qæ hîc Marcus, qî possint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philosophica disciplina fuit semper alienissima.

Τὸ πειστικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι] Apud Livium *l.* 22. Acedux Hispanus; *vult sibi qisqe credi; & habita fides ipsam plerumqe obligat fidem.* Et Seneca, *epist.* 3. *Fidelem si putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroqe Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ καὶ τὸ πιστεύειν, δοκεῖν πιστεύεσθαι. καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκρυπτον] Verùm reverâ Capitolinus (qod & suprà non semel monuimus) ait fuisse *morum simplicium, & qi adumbrare nihil posset.* nec tamen eum esse existimo, de qo Marcus istîc. Certè fratrem suum, qisqis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qalem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib.* 19. *cap.* 8. --*eo ego*, inqit, *ingenio*

Natus sum, amicitiam atqe inimicitiam in fronte
promptam gerere.

De Clearcho itidem Xenophon, *expedit lib.* 2. Τὸ στυγνὸν, τό τε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἐφασαν φαίνεσθαι. vid. *l.* 11. § 15.

Τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ, περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει] Contrà prorsus qàm Domitianus, qi κρυψίνους Dioni Cassio prædicatur. & qàm Tiberius multò magis; qi sensus ità privatos obtegere est solitus, ut ancipiti eventu, qid expeteret, qid aversaretur, ariolari suos necesse fuerit, & gravissimam sæpe officiis eis offensionem incurrerent, qibus potissimùm demereri se posse sperabant. Eum nobis sic Cassius *lib.* 57. depingit. Φύσει δὲ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. οὔτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει προσεποιεῖτό τι, καὶ ὧν ἔλεγεν, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐβούλετο· ἀλλ' ἐναντιωτάτους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προεβάλλετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπιεικὴς, ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει εἶναι· ἠλέει τε δῆθεν, οὓς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχαλέπαινεν, οἷς συνεγίνωσκε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατόν ἐστιν ὅτε ἑώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο· τό τε σύμπαν, οὐκ ἠξίου τὸν αὐταρχοῦντα κατάδηλον ὧν φρονεῖ εἶναι· καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτ' εἶχεν, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτοῦ ἐλθοῦσιν ἦν· πρὸς γάρ τοι τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἀναλαμβάνοντες, ἐκ τῆς ἴσης τό τε μὴ βούλεσθαί τι αὐτὸν τοῦ πάνυ ποθεῖν, καὶ τὸ ὀρέγεσθαί τινος τὸ μὴ ἐρᾶσθαι ἐνόμιζον. νῦν δὲ ὠργίζετο, εἴ τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο· καὶ πολλοὺς οὐδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι συνενόησαν αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκτεινε. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτοῦ συνεῖναι τυχεῖν· πολλὰ γὰρ οὔτε πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βουλόμενον συναινοῦντές οἱ, ἐσφάλλοντο. χαλεπώτερον δὲ συνιέναι· τήν τε γὰρ ἐπιτήδευσιν αὐτοῦ καταφωρᾶν, κᾆτ' τοῦτο καὶ ἀχθεσθαι αὐτῇ ὑπώπτευον. μόνος οὖν, ὡς εἰπεῖν, ὁ παρ' αὐτοῦ ἀπαιδότατον ἐστι, διεγένετο, ὃς οὔτ' ἠγνόησε τὴν φύσιν αὐτοῦ, οὔτ' ἤλεγξεν· οὕτω γὰρ, οὔτε πιστεύσαντες αὐτῷ ἠπατήθησαν, οὔτε ἐνδειξάμενοι νοεῖν ἃ ἐπραττεν, ἐμισήθησαν· πάνυ γὰρ πολὺν ὄχλον παρεῖχεν, εἴ τέ τις ἐναντιοῦτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε καὶ συναιρεῖτο. τὸ μὲν γὰρ ἀληθῶς γενέσθαι, τὸ δὲ δοκεῖν βούλεσθαι, πάντως τέ τινας πρὸς

ἑκάτερον

ἑκάτερον ἐναντιωμένους εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο, τοὺς μὲν τῆς ἀληθείας, τοὺς δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἤχθαιρε. Sed & de Domitiano, Cassius idem, *lib.* 6, 7. Καί τοι καὶ τοῦτο δεινότατον εἶχεν, ὅτι καὶ κολακεύεσθαι ἤθελε, καὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή· τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν.

§ 15. Παράκλησις Μαξίμου] *Maximus me adhortatus est*. Xyl. Verùm addititium videtur [κλῆσις] illud. lego, Παρὰ, ut suprá. atqe ità citare comperio If. Casavbonum *ad vitam Marci*. Legere tamen videtur Salmas. *ibid*. Παρὰ Κατούλου καὶ Μαξίμου. Sed cum *Catuli* suprà § 13. meminerit, qare denuò, præter morem suum, eundem reponeret, cavssam nullam video. minúsqe jam placere sibi, qod olim voluerat, vir candidissimus profitetur. Meric. Cas. Παρὰ Κλ. Μαξίμου, *à Clavdio Maximo*. *Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recensetur, qibus Marcus noster in disciplinam se dederit. Verùm nec viro clarissimo ea lectio probatur; qum nec in aliis citandis duplici nomine sit usus, παρὰ Οὐήρου, παρὰ Διογνήτου, παρὰ Ῥουστίκου, παρὰ Σέξτου, παρὰ Φρόντωνος, παρὰ Κατούλου. *Ergò & hîc scripsit*, inqit, παρὰ Μαξίμου. *Et sic legendum censeo*. Cui accedit & *ad Capitolinum* Casavboni patris calculus, qi *solis cognominibus Catulum Maximúmqe* monet, *à Marco in hoc scripto nuncupatos*. Etiamsi avtem Μάξιμον Τύριον Evsebius in *canone chronico* (utì ex Georgio monacho patet, qi eundem transcripsit) inter Marci nostri præceptores collocaverit; unde & supplendus videtur Marianus Scotus, apud qem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remansit; vix adducor tamen ut credam qod Viri illustres Jos. Scaliger *notis in Evseb.* & Jac. Cappellus *histor. Eccles. cent.* 2. avtumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum esse, cujus extant διαλέξεις, cùm iste qantus qantus est, totus *Platonicus* esse videatur, illum *Stoicum* extitisse consentiunt avtores. Sed & *Tyrium* istum sub Commodo, non sub Marco, Romæ διατρίψαι Svidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ] *ut suo exemplo meipsum regerem*. Xyl. ad verbum, *se continere*, vel, *sui continentem*, sive *potentem esse*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperiosum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Qisnam igitur liber? Sapiens, sibi qi imperiosus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Aristides. de Themistocle qem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliqo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν.
Sapiens qidem vir, sed manus non continens.

h. e. manum (à publico, sive alieno) continere ac cohibere havd potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionysius Halicarn. apud Stob. tom. 2. tit 20. Ὅτι μεγάλου καὶ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος τοῦ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ πρόνοια καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ περιπεσεῖν μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, qod ὀργὴν κατέχειν Menander.

Ὅσος τὸ κατέχειν ἐστὶ τὴν ὀργὴν πόνος;
Cohibere qantus impetus est iræ labor!

Rex sapientissimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior est longanimis robusto; & qi in animum suum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, καταλαμβανομένου πόλιν. Optimè, Siqidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνθρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χερσὶ βελτιόνων, ὑπῆρξε· τὸ δ᾽ ἐν ψυχῇ στῆσαι κατὰ θυμοῦ τρόπαιον, μεγάλης ἐστὶ καὶ νικητικῆς ἰσχύος. Socratis dictum est, à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μεγίστην μὲν ἀρχὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ἀρίστην δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τοῦ νικᾷν τοὺς πολεμίους, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l* 5. *c.* 7. *Gentes facilius est barbaras impatientésqe alieni arbitrii regere, qàm animum suum continere, & tradere sibi.* &, *epist.* 75. *Hæc est absoluta libertas, in seipsum habere maximam potestatem. inæstimabile bonum est suum fieri.* Et, *epist.* 113. *Sibi imperare maximum est imperium.* Et, *qæst. nat. l.* 3. *Nulla major est victoria, qàm vitia domuisse. innumerabiles sunt, qi urbes, qi populos habuere in potestate; pavcissimi, qi se.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, qàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterqe Pœnus
Serviat uni.

Et Clavd. *de* 4. *Cons. Honor.*

--tunc omnia jura tenebis,
Cum poteris rex esse tui.--

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qi hoc præstiterit,) *qàm Targinius, qi nec se nec suos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 3. Dio Prus. *Orat.* 49. Τοῦτό γε ὄντως φιλοσόφου τὸ ἔργον, ἡ αὑτοῦ ἀρχή. Τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρῶς καὶ ἐγκρατῶς ἔχοντι, οὐ χαλεπὸν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττω γίνεσθαι. Et rursus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος αἰεὶ αὑτοῦ ἄρχει· ὃ τῷ παντὶ χαλεπώτερον, ἢ συμπάντων μὲν ἑλλήνων, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παρίφορον] ità Basil. Verùm περίφορον vox est navci. παράφορον D. Junius vult. qod Xyl. etiam legisse videtur, qum *præcipitem* vertit. Est enim παράφορος propriè qi *transversus abripitur*; eíqe optimè opponitur, qi in suo sui imperio se continet. ità Herodian. *l.* 8. de qibusdam qi fluvium tranare volentes in aqas unâ cum eqis se dederant, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant*. indè ἡ παραφορὰ à torrente flumine translatum, *l.* 5. § 23 & *l.* 12 § 14 ὁ κλύδων παραφέρει, *æstus abripere*, dicitur. at Lugd. περίφορον exhibet. qod secutus M. Casavb. *circumactum*

cumactum reddidit. atqe ità περιφέρεσθαι etiam uſurpatur ab Apoſtolo, de hominibus inſtabilibus, qi cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facilè circumaguntur, *ad Eph ſ. c.* 4. *v.* 14. κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀνεμωτίσοις, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l.* 2. § 7.

Ἐν ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι] περιστάσεις iſtic, ut Galeno ſupra ad § 12. adducto, pro *rebus* ejuſmodi nos *circumſtantibus*, qæ negotium nobis moleſtiámqe aliqam faceſſant. de qa vocabuli hujus ſignificatione dicetur ulterius ad *l.* 9. § 13.

Τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους] *mores benè temperati. ſive morum inſigne temperamentum.* De Avfidio Cicero *ad famil. l.* 12. *ep.* 37. *Eſt avtem ità temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſeveritas, ſumma cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l.* 4. *epiſt.* 6. *Virum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris conſtitutione temperata, qando nec æſtu torret, nec vexat frigore. Æſchines (hujus enim eſſe docent Laërt. Athen. alii) *Axiocho:* οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρὸν, οὔτε θάλπος ἐγγίνεται, ἀλλ' εὔκρατος ἀὴρ χεῖται, ἁπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνακιρνάμενος. Poteſt & à vino aqâ mitigato. in qibus miſcendis ſi juſta ratio habita fuerit, (artis avtem id eſſe docet Athenæus *l.* 10.) ἀφαιρήσει ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναιρήσει τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde οἶνος εὔκρατος, Polluci *l.* 6 *c.* 3.

Οὐ χαλεπῶς κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων] *Ut qæ inſtituiſſem, expeditè, nec magnâ cum moleſtia perficerem.* Xyl. *Negotia, qæcunqe ea fuerint, cùm exqiſitè, tum ſine qiritatione, exeqi.* M. Caſavb. Eoqe ſenſu τὸ κατεργάζεσθαι uſurpâſſe Xenophon videtur, *memorab l.* 4. Καίτοι γε πάντων ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων, ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. Thucydides etiam *l.* 4. Οὕτω τῇ παρεστηκυίᾳ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. Vide *l.* 9. § 12. Uſurpatur & de cibis digerendis concoqendiſqe: unde alimenta εὐκατέργαστα, *concoctu facilia,* & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia,* in medicorum ſcriptis freqentiſſima. & indè forſan mutuatum fuerit.

Πάντας αὐτῷ πιστεύειν] De Xenocrate Laërt. *l.* 4. Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ἐξὸν, ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud ſuos fidei exiſtimationem obtinuit, ut qod nemini cuiqam alioqi licitum, huic etiam injurato teſtimonium perhibere Athenienſes permitterent.* Vide *ad l.* 3. § 5. Eâdem ferè apud eoſdem avtoritate fidéqe pollebat Ariſtides: ſed & apud Romanos Cato Uticenſis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorſus indignis παροιμιωδῶς diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστιν. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè avtem Xyl. iſtic, *Dicebat ſibi verba facienti,* &c. qaſi hoc de ſe prædicâſſe Maximus diceretur, qod tam à Maximi moribus qàm & à Marci mente alienum eſt.

Ὅτι οὐ καλῶς πράττει] Geminum de Jeſu noſtro elogium populi apud *Marc. c.* 7. *v.* 37. καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hiſt. Regum l.* 2. *c.* 3. *v.* 36. *Populo rectum videbatur, qicqid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνέκπληκτον] alterum horum interpres Ang. omiſit. Vide *l.* 12. § 13. Zenonis placitum eſt apud Laërt. *l.* 7. τὸν σόφον οὐδὲν θαυμάζειν. Qin & Zenone prior Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Σοφίην ἀθάμβον, ἀξίην πάντων καὶ τιμιωτάτην, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorſus qicqam adverſatur Heraclitus; Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. qod uſurpat Plutarch. *de Poet. leg. c.* 10. & *de audiend.* Verùm illi moderantiùs. At utroqe iſto antiqior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμψηφος, hunc ſeſe ex philoſophia fructum percepiſſe profeſſus eſt, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *qòd nihil admirarctur, ſive qòd nihil admiratione ſuâ dignum duceret.* qod tamen perperam à qibuſdem acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l.* 1. *epiſt.* 6.

Nil admirari prope res eſt una, Numici,
Soláqe, qæ poſſit facere & ſervare beatam.

Ex adverſum tamen Plato in *Theæteto:* Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit ſuum, *Stromat. l.* 2. Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inqit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσεσι παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον πρῶτον τῆς ἐπέκεινα γνώσεως ὑποτιθέμενος. ἢ κἀν τῷ καθ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, γέγραπται· καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magiſtro ſuo diſſentiens Ariſtot. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l.* 1. *c.* 2. Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox: Ἄρχονται μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt iſtæ, qæ ex diametro repugnare ſibi invicem videntur, ſententiæ; ſi de tirone philoſopho, Platonis iſtud, de veterano ſapientiæ jam apicem ſummum aſſecuto, priora illa accepcrimus. Cyrus deniqe Perſas ſuos ità inſtituiſſe refert Xenophon, *l.* 8. Ὡς μηδὲ μεταστρεφόμενοι φανεροὶ εἶεν, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες.

Καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν] qod *l.* 7. § 69. dixit,

69. dixit, μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν.

Ἠ ἀμηχανεῖν] ἀμηχανεῖν propriè *in eis esse angustiis, è qibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricari te possis.* itaq; verto, *perplexum esse.*

Ἠ προσσεσηρὸς] Suspecta vox. forsan προσσεσηρὸς, ut gemina litera altera excriptoris vitio exciderit, qo modo in προσσυνοικειουμένους, *l.* 4. § 16. Xyl. *neqe mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Cas *videre*, vertit; sed ità ut *risûs excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. σεσηρέναι est qod Latinis, *ringi*, vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumqe de *risu simulato*, qalis eorum, qui Græcis antiqis γναθμοῖς ἀλλοτρίοις, recentioribus ξενοῖς παρειαῖς γελᾶν, uti Evstath. *ad Odyss.* σ. *malis alienis ridere*, Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *lib.* 2. vel etiam de *indignatione*, *dissimulata* qidem, sed qæ istiusmodi oris habitu se prodat, qi cùm *risum*, vel *irrisionem præ se ferat*, ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci*, uti exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cùm aliud præ te feras*, uti Donatus, in Terentiano illo *Phorm.* 2. 2. ubi *risui vero* opponitur;

—*ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multùm ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & ementitum.* qale eorum, qi vultu orisqe habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum qendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Svidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, Λίαν γὰρ ἐς αὐτὸν ἡ Θεοδώρα ἠγριαίνετο καὶ ἐσεσήρει. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit istic προσσεσηρέναι, sive σεσηρέναι πρός τι. *ad rem aliqam*, sive *ad occasionem aliqam ringi*, hoc est, vel exacerbari, vel renidere aliqem, ad risum qendam adsciti tium composito vultu, cùm animo tamen angeretur. id qod *affectationem caninæ æqanimitatis stupore formatam*, nuncupâsse videtur Tertull. *de Patient. c* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν] De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτοῦ δοῦναι συγγνώμην. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *epist.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qi cæteris ità ignoscit, tanqam ipse qotidie peccet; ità peccatis abstinet, tanqam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef. l.* 1. *c.* 10. *Hoc tu cave, tanqam maximum crimen, nè admittas: ignosces tanqam levissimo, si admissum est.* &, *ad Mart. c.* 4. *Nec qicqam pulcrius existimo in fastigio collocatis, qàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In qam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. Cæterùm Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siqidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἐλεήμονας μὴ εἶναι. συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν μηδενί, τὸν νοῦν ἔχοντα· καὶ δεόντως λέγεσθαι τὸ μηδὲ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Orat pro Muræna. Fuit qidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi; sapientem gratiâ nunqam moveri; nunqam cujusqam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neqe exorari, neq; placari.* Et mox: *Supplices aliqi veniunt, miseri & calamitosi? sceleratus & nefarius fueris, si qidqam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliqis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit? nefarium est facinus, ignoscere; exorari, scelus; misereri, flagitium.* Et rursus sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imò aliqid, non omnia. Nihil gratiæ causâ feceris. Imò nè resistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus nè sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqa humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè avdire apud imperitos sectam Stoicorum tanqam nimis duram. Objicitur enim illi, qod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinqere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Qod si est, qid hâc sectâ durius, qæ dediscere humanitatem jubet, portúmqe adversus fortunam certissimum, mutuum auxilium cludit? sed nulla secta benignior leniórq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, qare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ci igitur ignoscitur, qi puniri debuit. Sapiens avtem nihil facit, qod non debet; nihil prætermittit, qod debet. Itaqe pœnam, qam exigere debet, non donat: sed illud, qod ex venia conseqi vis, honestiore tibi viâ tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, qòd si ignosceret, nec ignoscit. qoniam qi ignoscit, fatetur aliqid se, qod fieri debuit, omisisse. Aliqem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens: aliqem invidiâ criminis manifestè laborantem, jubebit incolumem esse; qia deceptus, qia per vinum lapsus: hostes dimittit salvos; aliquando etiam laudatos, si honestis cavsis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt. Hæc omnia non veniæ, sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæ sunt Stoicorum argutiolæ spinosæ, & subtilitates supervacaneæ, qas Marcus noster, solidior qàm subtilior, minùs curâsse videtur: imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum

ibidem.

ibidem. *De verbò, ut mea fert opinio, qæstio est; de re qidem convenit.* Sed de istis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias pronissimus fuit.* Et, *His qos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémqe de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecitqe ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio qàm legibus plecti solent, puniret: qamvìs nonnunqam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποτε τινὰ τιμωρίαν ὑπέχειν, οὐ τὸ παθεῖν καὶ δοῦναι δίκην δεινὸν νομίζουσιν, ἀλλὰ μὴ μείζω προσπαθεῖν, κέρδος τιθέντας Aristid. de eodem. De Agricola Tacitus: *Omnia scire, non omnia exeqi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpiùs contentus esse.* Vide infr. § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν] *magisqe constantiam erroris securam, qàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs pavló. Hoc vult. Cùm sit prima felicitas, à recti norma nè minimùm qidem, vel discedere, vel distorqeri: secunda, siqis qoqo modo deflexerit, ὡς διορθωτέος χρήζειν, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7.) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; qùm, *qod naturâ bonum est, neqe emendari, neqe corrigi se poscat*, ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ istâ nihil opus habuerit, τινὶ διορθωτὴν οὐ δεόμενος, qod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ità saltem *in bonum transfiguratus*, ut *nihil in eo superesset, qod mutandum videretur*, ut Seneca, *epist.* 6. In qem eundem sensum & illa accipi possunt, qæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρή, οὐχὶ ὀρθούμενον. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθός, ἢ ὀρθούμενος. Neqe enim ἀδιαστρεψίαν sive *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo avt offenderat, avt si offendisset, prædicaret; qâ nihil in natura sua magìs lavdare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Cajus Caligula, ut Sveton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magìs avt devitandum, avt detestandum; ab eâqe Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem seriò sedulóqe dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν] Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo qisqam deprehensus est, qi exæqare se avsus esset. Stupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qi neminem qenqam unqam neglectui avt despectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριεντίζεσθαι] Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est plané. Siqidem χαριεντισμὸς sive urbanitas, parum distare videtur, vel ab ἀστειολογίᾳ, qam repudiat Marcus suprà § 7. vel à κομψείᾳ etiam, qam non semel damnat *l.* 3. § 5. & 8. & *l.* 4. § 51. unde τὸ χαριεντίζεσθαι καὶ τὸ κομψεύεσθαι à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμενος. qin & Svidas τὸ καταπροσωπεύεσθαι exponit per χαριεντίζεσθαι. qod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forsan tamen existimaverit qis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ità condire posse, ut suo modo, suâqe tempestate adhibita, (qod non observant οἱ χαριεντιζόμενοι ἐν μὴ χαρίεντι καιρῷ, uti Dionys. Halic. in *Lysia* loqitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem ullam locum suum obtineat. qum τὸ εὔχαρι in Pio prædicet ipse infr. § 16. Xyl. *liberaliter qoqe facetum esse.* qod tam à Maximi instituto, qàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipso avtore, τὸ οὐ χαριεντίζεσθαι rescribere non dubitem; atqe ità Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere avsim. τὸ χαριεντίζεσθαι certè in seqiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαριεντίζεις (τίζῃ f.) καὶ καταπαίζεις ἡμῶν καὶ βωμολοχεύῃ. apud Etymologum & Svidam; qi & χαριεντιζόμενοι exponunt εὐτραπελευόμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Glossario, ubi χαριεντίζεσθαι, *Carinari.* *Carinari* avtem in Isidori *Glossis* est *illudere.* Et *Carinantes* apud Festum, *probra objectantes*, sive *objicientes.* qibus accedit, qod *Carinare*, Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare.* adductis Ennii illis,

--neqe me decet hanc carinantibus edere chartis.

&, *Contra carinantes verba atqe obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro hanc, haic, sive hæc Merula; in altero, pro *atqe, aiqè*, sive, *æqè*, Castricomius legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Pavlus; *qod ut infima navis pars carina; ità sortis infimæ homines, qibus scommata id genus jacere usus esset.* at Jos. Scaliger, & hunc secuti Merula *ad Ennium*, & *ad Strabonem* Casavbonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, qo Græcis γεφυρίζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis*, ut ad navtis usitata convitia respiciat, de qibus Flaccus serm *l. Sat.* 5.

Tum pueri navtis, pueris convicia navtæ
Ingerere. nam Festo qæ tribuitur notatio nec navci est. ego sanè à χαριεντίζεσθαι ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum, nullus ambigo.

§ 16. Τοῦ πατρὸς] *Patrémne* velit naturalem, *Annium Verum*, de qo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium*, ambiget forsan qispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cùm qia ille, Marco nostro impube adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est, tum qia hæc eadem (qæ

& magna ex parte sunt principis potiùs, qàm privati hominis, virtutes) pleraqe ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem statuit & Casavb. *ad Marci vitam*. Interim falsus est Theodoretus, si Pii gnatum Marcum existimavit, qod verba ipsius sonare videntur, *therapeut. l* 9. ubi postqam de Hadriano dixerat, Καὶ Ἀντωνῖνος, inqit, καὶ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Acciaolus, *Antoninus qi Hadriano successit, qiqe ex eo genitus est Verus*. Marcum enim potiùs qàm Lucium designatum opinor, cùm eò loci, tum & operis ejusdem *l.*6. ubi Imperatorum Series ità degeritur, Ἁδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος ὁ πρῶτος, καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero nevtro verum est, *ex Pio* fuisse *genitum*.

Τὸ ἥμερον] De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus*. Evtrop. Et Avr. Victor. *Adeò mansvetus, ut instantibus patribus, ad eos, qi contra eum conjuraverant, perseqendos, compresserit qæstionem. usqe eò avtem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ suspicionem lapidibus à plebe Romana perstringeretur, maluerit ratione expositâ placare, qàm ulcisci seditionem*. Marcum pariter prædicat Gallenus in *comment. de libr. suis*, συγγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Aristides & Dio. Ille *orat. in Regem*; Ὧν γὰρ, inqit, τηλικοῦτος ὁ βασιλεὺς, ἡμερότητι καὶ ἐπιεικείᾳ διενήνοχεν ἁπάντων βασιλέων. Iste in *Marco*, οὕτω τι, inqit, καθαρὸς διὰ πάντων, καὶ χρηστὸς, καὶ εὐσεβὴς ἐγένετο, ὡς ἐπέσχε τῇ βουλῇ μηδένα τῶν Κασσίῳ συναραμένων τεθνάναι. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μηδένα ὑμῶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαγῆναι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἂν μὴ τούτου τύχω, σπεύσω πρὸς τὸν θάνατον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Cass. Antonine pie, Dii te servent. Antonine clemens, Dii te servent*. Vide *suprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικόν.

Μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων] Ità *l.* 6. § 30. Τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πραττομένων εὔτονον. Verùm cave istîc intelligas ἀδιατρεψίαν illam, qam Cajum Imperatorem in se maximè probâsse, ex Svetonio suprà monuimus, ad § 15. avt Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obstinatam, cui illud Cassio referente, subinde in ore, Περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μου αὖθις πύθῃ. Siqidem ut Seneca, *de benefic. l.*4. *c.*38. *Hoc verò superbæ stultitiæ perseverantia est, Qod semel dixi, qalecunq; est, fixum ratúmq; sit*. Qomodo apud Antiphanem ille in *Gorgytho*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἧττόν γ᾽ ἀποσταίην ἂν, ὧν προειλόμην,
Ἢ Κηφισόδωρος γλαῦκος πρίοιτ᾽ ἂν κρανίον.

Nec stultitiæ tantùm, sed & inscitiæ proprium. Synes. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθεῖς ὄντες, ἰσχυρογνώμονές εἰσι, καὶ χαλεποὶ πεισθῆναι τῶν ἀτόπων προλήψεων ὧν ἄν τις τῶν πατρίων παραχωρήσῃ, ταχὺ πείθεται τὸ καινόν. Verùm rationibus veris certísqe subnixam constantiam intelligit in rebus accuratè perpensis, & veritati æqitatiq; consentaneè constitutis. Rectè Seneca *epist.* 23. *Constituendum est qid velimus, & in eo perseverandum. Nam illi, qi ex aliis propositis in alia transiliunt, avt nè transiliunt qidem, sed casu qodam transmittuntur, qomodo habere qidqam certum mansurúmve poßunt?* Et, *de beat. c.* 8. *Fidens sit animi: sed fiducia ejus non sine scientia sit, non sine constantia. ità maneant illi semel placita, nec ulla in decretis ejus litura sit*. A constantia certè lavdat Pium Capitolinus; utì mox videbitur. Verùm de argumento isto habetur elegans sanè Epicteti dissertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ, οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. —— οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸν θεμέλιον, τὸ κρίμα σκέψασθαι, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιὲς, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαπρὸν ὑποστήσῃ καὶ καταπίπτον, οὐκ οἰκοδόμημά τι ὂν, ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ θᾶττον κατενεχθήσεται. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὸ ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς] idem & *l.* 6. § 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & ostentatione*. Qin &, Capitolino teste, *menses Septembrē atq; Octobrem* cùm *Antoninum atqe Favstinum* (ab ipsius uxorísq; suæ nominibus) *appellandos decrevisset Senatus, id Antoninus respuit*. qanqam cæteroqin honoris sibi suísve ab eisdem oblatum delatúmqe, qod legitur, aspernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον] Verùm ista potiùs Ælii Adriani lavs fuerit, de qo Victor: *Immensi laboris: qippe, qi provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens*. Sed & hanc lavdem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, οὐ περισπᾶσι. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam suo, gentes asperrimas vicit*.

Τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν] De eodem *l.*6. § 30. Τὸ ἀνέχεσθαι τῶν ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι βέλτιον. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. *v.* 107.

Νῦν δ᾽ εἴη, ὃς τῆσδέ γ᾽ ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἢ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.

Sophocl. Antigon.

Ἄναξ, σέ τ᾽ εἰκὸς, εἴ τι καίριον λέγει,
Μαθεῖν, σέ τ᾽ αὖ τοῦδ᾽· εὖ γὰρ εἴρηται διπλᾷ.

Et rursus:

Μή νυν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς φὴς σὺ, κ᾽ οὐδὲν ἄλλο, τοῦτ᾽ ὀρθῶς ἔχειν.
Ἀλλ᾽ ἄνδρα, κἄν τις ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πολλ᾽ αἰσχρὸν οὐδὲν, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν.

Et

Et ibid.

Εὖ σοι φρονήσας, εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ χρηστὸς φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Symposio*, cùm quæreretur, ecqid regem maximè illustrem faceret, respondisse dicitur, Εἰ μόνος φρόνιμος εἴη. *Si solus sapuerit.* qod mihi videtur à ratione qàm longissimè dissitum. Itaqe malim, qod Stobæus exhibet *tom.* 2. *tit.* 48. Εἰ μὴ μόνος φρόνιμος εἴη. Si non solus sapuerit. si sapientiâ suâ non fuerit confisus nimis, dum se solùm sapere existimat. Qod de Tiresia Homer. *Odyss.* κ'. v 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* Et *Polit.* de Chrysippo alii apud Laert. *l.* 7.

Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Et Callimach. hymn.

Μοῦνος πεπνυμένος.

Qalis Creon depingitur à Strattide in *Phœniss.* apud Athen. *l.* 14.

Οὐδὲν συνίετε πᾶσα Θηβαίων πόλις,
Οὐδὲν πολλ.——

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ τηλικοίδε καὶ διδαξόμεσθα δὴ
Φρονεῖν πρὸς ἀνδρὸς τηλικοῦ δὲ τὴν φύσιν;

Siqidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Evripidis *Æolo* apud Stob. *tom.* 2. *c* 22.

——τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος,
Μήτε ξυνείην, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πέποιθε, δούλους τοὺς φίλους ἡγούμενος.

Ità qi solus sapit, bis desipit; dum aliorum consilia respuit & despuit, aliorúmq; consortia abs se abdicat. qibus duobus nihil potest esse principibus perniciosius. fit deniqe qod Plato *ad Dion. epist.* 4. & ex Platone Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξύνοικος. De Marco nostro Capitol. *Semper sanè cum optimatibus, non solùm bellicas res, sed etiam civiles, priusqam faceret aliqid, contulit.* deniqe, sententia illius præcipua semper hæc fuit, *Æqius est, ut ego tot & talium amicorum consilium seqar, qàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem seqantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non sum is, qi non existimem admonendos duces esse: imò eum, qi de sua unius sententia omnia gerat, superbum judico magis qàm sapientem.*

Τὸ ἀπαραίτητον εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἐπιτιμητικὸν ἑκάστῳ] De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων. Capitol. *Fuit sanè eâ constantiâ, ut septenis & novenis annis in provinciis bonos præsides detineret.*

Τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεία ἐπιτάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως] *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum mensura.* Capitol. Vide *suprà* qæ de Apollonio § 8. Seneca, *epist.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujusq; concipitur, proinde remissior acriórve, prout illa digna est peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων] qibus scil. cùm Hadrianus, tum & Trajanus nimioperè addicti: uti ex Dione liqet & Capitolino. vide *infrà* § 17. Θεοδότης.

Ἡ κοινονοημοσύνη] *qod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινονοημοσύνη vocabulum compositione novâ, vel à nostro fabricatum, vel à suis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuisse deprehendet, qi in eorum qæ supersunt fragmentis versatus fuerit, nova subinde prout usus postulabat, compositionis Grammaticæ ope, comminisci & procudere vocabula. Insolens itaq; vox ista; & rei propemodum insolentis. Nam qod Paulus conqeritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Qæ sua sunt, plerique qærunt:* (qod *charitatis* esse negat idem Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore subinde habentes, vel Davidicum illud *Psal.* 4. *v.* 6. *Qis nobis commodi aliqid repræsentabit?* vel Theocriticum istud ex *Idyll* 16.

Αὐτῷ μοί τι γένοιτο.——

Et qod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1 & Gregor. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ οἰκεῖον πιέζει πάν. τὸ δὲ δημοφιλὲς καὶ κοινὴ διαφέροντος ὀλίγη τοῖς καθ' ἕνα φροντίς. Herodian. *l.* 2. hoc est, ut Tacit. *Annal l.* 17. *Privata cuiq; stimulatio, vile decus publicum.* Ità qod idem *ibid. pessimum veri affectus venenum, sua cuiq; utilitas.* Et qod Livius *histor. l.* 20. *Privatæ res semper offecere, officientq; publicis consiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μέρει σκοποῦσι τῶν κοινῶν τι, τῷ δὲ πλείονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. ὥστε τῷ ἰδίῳ λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόως φθειρόμενον. Thucyd. *hist. l.* 1. &, qod Lysias *adv. Philon.* Παρέργως τὴν τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ὅτι τὸ ἑαυτοῦ ἴδιον κέρδος ἦλθεν, διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ οὐσίαν, πατρίδα αὐτοὺς ἡγεῖσθαι. Πολλοὶ δ' ἄρχοντος, ὁ αὐτὸ ἄρχων. Evripid. *Heracl.* vide & Aristotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur lavdabilior fuerit in Antonino κοινονοημοσύνη ista, qò in plerisq; rarior: qà potior habetur privatis vel rebus vel necessitudinibus respublica, ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. οὐ γὰρ τὰ ἴδια τῶν κοινῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων προτιμητέον. Apollon. Tyan. *epist.* 66. Eam principi suo Clavdian. his verbis commendat, in *Honor. Cos.* 4.

——*consule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant sed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ sanè diligentiâ subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, qasi sua essent, curaret. itaqe provinciæ sub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

——*urbi*

--urbi pater est, urbiqe maritus;
In commune bonus.--

In Galba, Plut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὴ δῆλος περὶ τὰ ἴδια τὸ κοινὸν πεποιημένος. In Severo, Galenus *ad Pison de theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὴν τοῦ κοινοῦ σωτηρίαν. In Atheniensibus priscis, Demosth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν ἐπράττετο αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inqit, εἴθιζεν τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μήτε ἐπίστασθαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεί, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μικροῦ δεῖν ἐξεστῶτας ἑαυτῶν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλους εἶναι τῆς πατρίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diversum abit & reclamat hîc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratissimum, Isaacus Casavbonus & Clavd. Salmasius, in eruditissimis suis *ad historiam Augustam commentariis.* Ille, *Propria,* inqit, *Marco vox est ista, eruditissimo interpreti minùs intellecta. Sic avtem appellat civilitatem, & virtutem illam, per qam censeri communi cum cæteris civibus jure æqo animo aliqis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἰσόμετρον. vide pôst in διατηρητικὸν τῶν φίλων. Iste pariter pro eo vult sumi qem *communem sensum* vocat Juvenalis *l.* 3. *Sat.* 8. verbis istis;

Hæc satis ad juvenem, qem nobis fama superbum
Tradit & inflatum plerumqe Nerone propinqo.
Rarus enim fermè sensus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inqit, *modestam illam, moderatam, usitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, qæ in commune qodammodò consulit, nec omnia ad commodum suum refert, respectúmqe etiam habet eorum cum qibus versatur, modestè, modicéqe de se sentiens.* Eodémqe refert uterqe qod in seqentibus adjicitur, tanqam vocabuli istius interpretamentum, de facilitate animi in concedendo amicis, nè se comitarentur, avt secum convivari cogerentur, si id ipsi nollent: qam & in Marco notat Galenus, qi in *comment.* περὶ τοῦ προγινώσκειν, φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἰδίων βιβλίων, μετριότητα καὶ εὐγνωμοσύνην, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* suum *epist.* 105. *Odium ex offensa sic vitabis, neminem lacessendo gratuitò: à qo te sensus communis tuebitur.* De Tho. Moro nostro Erasmus *epist. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: sed rursus nemo minùs abest à sensu communi.* Nec multùm distat qod Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem sensum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *Non de tyranno, sed de cive; non de domino, sed de parente loqimur. unum ille se è nobis putat; nec minùs hominem se qàm hominibus præesse meminit.* In Marco Evtrop. *hist. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æqo jure egit: ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Etiam post imperium collatum & susceptum, τῷ αὐτῷ νῷ καὶ τρόπῳ χρώμενος. Aristid. *orat. in Marc.* De Clavdio Sveton. *l.* 5. *c.* 12. *In semet parcus atqe civilis, præ nomine Imperatoris abstinuit,* nimios honores recusavit. Sed *c.* 35. *non sine nota aliqa, jactator civilitatis.* De Pio ipso Jul. Capitolinus, *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit.* De Marco deniqe nostro Capitolinus idem, *In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, qàm est actum in civitate libera.* Deqe eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως] Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis esset eis sæpe consessus, iret & ad convivia eorum: aliqos avtem haberet qotidianos etiam non vocatos. qotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adesse qodammodo cogebantur, qòd sine illis esse non posset princeps.* non tenuit avtem hunc morem Marcus, sed amicos liberabat hac necessitate veniendi, & gratiam illis faciebat secum convivandi, ubi ipsis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipse testatur, imitatus. qod seqiùs tamen interpretati sunt qidam, & ad mores Marci arrogantes referre conati sunt, qi fastigium principis servare cuperet. *Dederunt crimini,* inqit Capitolinus, *qod avlicam arrogantiam confirmaverit, submovendo amicos à societate communi atqe à conviviis.* Salmas. *ibid.*

Μήτε συναποδημεῖν] dicere nimirum solebat, *Gravem esse provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capitol. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâsse, ne illis ipsis gravis potiùs ac molestus officio minùs necessario existeret. qo nomine Marcum item commendat Galenus locis pavlò ante adductis. Χρηστὸν τ' ὄντα, inqit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην πεῖσαι καταλείπειν ἐν τῇ Ῥώμῃ με.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων] M. Casavb. de negotiis accipit, qæ cum necessaria aliqa occasione interveniente, priusqam confici possent, abrumpere cogebatur, eundem illum, hoc est, pariter affectum, pariáqe sentientem, ubi ad illa jamdiu intermissa rediret, semper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, svadente dictionis ipsius serie) de personis, amicis puta, familiaribus, ministris; qod etiam cum necessitate aliqa eum comitati non fuerant,

rant,

rant, avt etiam ob cavssas necessarias, qo minùs id possent, ab ipso, cùm aliqò proficisceretur diutius forsan absuturus, relicti, eundem tamen tam absentes qàm præsentes experti sint. Vitium illud notâsse videtur crebrum nimis, à qo Pius immunis fuerit, qo absentium amicorum rationem nullam avt exiguam saltem habere solent pleriqe, qos præsentes tamen colere cum primis præ se ferant. Qò trahit Athenæus *dipnosoph. l. 5.* tritum sermone vulgari illud, qod ille τὴν μισανθρωποτάτην τῶν παροιμιῶν indigitat,

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non sunt, qi degunt procul.

Et reverâ sicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab bonorum petitione absentes submovebantur*; Sveton. *l.* 1. *c.* 28. ità & plerisqe, bonis etiam candidisqe, absentium benè meritorum qoqe oblivio qandoqe obrepit. Cæterùm qod in Pio Marcus hîc prædicat, Epicuri dogma vult esse Laërt. *l.* 10. qi sapientem dixerit, húnceqe solum, Χάριν ἕξειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως, διά τε ὁδοῦ. ὅτε μὲν τις στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύξει καὶ οἰμώξει. descripsi & qæ ad præsens negotium nihil faciunt, qò loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambros. Camaldun. *Gratiámqe amicis præsentibus æqè ac absentibus habiturum sapientem, solum, atqe item in itinere: qum tamen cruciatur, & ingemiscet & ejulabit.* Verùm, qid hoc est, *in itinere gratiam habere?* avt qò spectat? tum qæ arena sine calce? avt qàm bella commissura illa? *qum tamen cruciatur,* &c. qid enim istud ad gratiam amico habendam? eò, uti videtur, respexisse voluit, qod antè dictum fuerat, Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. forsan avtem illud, διά τε ὁδοῦ, ad seqentia pertinebat; ut sensus sit, *etiam in itinere, si qem torqeri viderit, commiseratione attactum, sortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis postrema ista sic conjungenda avtumo, ut legatur; Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύξει καὶ οἰμώξει. ità sensus erit, *sapientem, etiamsi in tormentis qoqe constitutus beatus sit, inter torqendum tamen ingemiscere atqe ejulare.* μύζειν *ingemiscere.* de Delphino Aristot. *hist. animal. l. 8. c. 2.* ἔξω δὲ ζῇ πολὺν χρόνον, μύζων καὶ στένων. atqe inde μυγμός, ὁ στεναγμός. Svid. tum subjungenda, μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφὸν &c. qæ ad præsens institutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς— καὶ ἐπίμονον· ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη] Ex conjectura adscripsi, καὶ ὅτι οὐ προαπέστη, ejusmodi aliqid exigente sensu, & dictionis serie. Verùm D. Bootius mavult, ἀλλ' οὐ πώποτε προαπέστη. qod & Annotator Lugd. censuit. D. Jun. οὐ προαποστῆναι & ἀρκεσθέντα. Illud avtem Merici, ἐπίμονον ἄλλου, qod de *patientia* vult intelligi *in aliis avdiendis,* ego concoqere non possum: sicut nec, qod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' οὐ τι, Προαπέστη &c. acsi alterius cujuspiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l. 6.* § 30. Καὶ τὸ περὶ κατάληψιν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἄν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα καθιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας. Ubi vides & sententiam eandem; & geminam huic, qam nos damus, seriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται δὲ ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίστασθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυμινοπρίστην ἐκάλουν. Nec hac in parte Pio dispar Marcus; de qo Cassius, Δικάζων τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἀνακρίσεις ἐπὶ μακρότερον ἐποιεῖτο, ὥστε πανταχόθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. —φιλόπονος γὰρ, καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσεφέρετο· καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὔτε ἔλεγεν, οὔτε ἔγραφεν, οὔτε ἐποίει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ περὶ τοῦ βραχυτάτου ἡμέρας ὅλας ἀνήλισκεν, οὐκ ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἐπιδρομῆς τι πράττειν. Pertinet avtem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ περὶ τῶν τοιούτων, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχαλεπόν τι. τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχοῦ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός.

Τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων.] *l. 6.* § 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Avgusto Sveton. *l. 2. c. 66. Amicitias neqe facilè admisit, & constantissimè retinuit.* Et de Constantio Liban. *Orat. 3.* Εἰς μὲν τὸν τῶν ἐπιτηδείων κατάλογον, οὐδένα προπετῶς ἐνέγραφεν· οὓς δὲ ἐγγράψειεν ἅπαξ, οὐκ εἶδως ἐξαλείφειν· οὐδ' ἀναλίσκων χρόνῳ τὸ φίλτρον, ἀλλ' ἐπιτείνων τῇ συνουσίᾳ τὸν πόθον. Solonis id monitum, Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Laërt. *l. 1.* De Pio Capitol. *Amicis suis in imperio suo non aliter usus est, qàm privatus.* Et rursus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Freqentavit & ipse amicorum suorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀψικορον, μηδὲ ἐπιμανές] scil. *furor* & *fastidium,* sive *amor insanus,* & *præpropera satietas,* apud animos versatiles per vices obtinent, sibiq; invicem succedunt. ità Thamarem sororem Amnon Davidis filius, qam pavlò antè insanè deperierat, expletâ libidine, mox penitissimè est aversatus. *Hist. Reg l. 2. c. 13. v. 15.* Πτωχαὶ γὰρ αἱ τῶν ἐρώντων καρδίαι, inqit Clemens *pædag. l. 2. c. 10.* καὶ σβέννυται μετανοίᾳ τὰ φίλτρα· τρέπεται δὲ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπότε ἂν αἴσθηται τῆς καταγνώσεως ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœdum *Medea,* 3. 1.

Si qæris odio misera qem statuas modum,
Imitare amorem.——

Ità qod Plato *politic. l. 8.* Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι. Hoc est qod in juvenibus notat Aristoteles

Rhetor. l. 2. c. 12. Οἱ νέοι δὲ εὐμετάβολοι καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας· καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Est autem ἁψίκορον metaphoricè ab eis translatum, qi cibos statim, ubi minimum libårunt, satiati repudiant. Suid. ἁψίκορος, εὐμετάβλητος, ὁ ταχέως καὶ ἅμα τῷ ἅψασθαι κορεννύμενος. qi & Marci verba mox subjungens συντηρητικὸν δεῖ εἶναι πρὸς τοὺς φίλους, καὶ μηδαμοῦ ἁψίκορον. Eum secuti interpretes ad Pii adversus amicos affectum referunt havd incommodè. qanqam potest etiam latiùs sumi, ut reliqum etiam vitæ institutum respiciat.

Τὸ αὐταρκὲς ἐν παντὶ] ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος. *l. 6.* § 30. neqe enim assentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia sua in se reposita habebat.* nec ea mens Marci, istîc saltem. malim, vel *modico*, vel *sorte contentus.* Epicur. *ad Menæc.* Τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν· οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι.

Τὸ φαιδρὸν] τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων προνοητικόν] Nec in hoc Pio dispar Marcus, qi *cunabulis post puerorum lapsum culcitras subjici jussit. unde hodieq; rete prætenditur.* inqit Capitol. Ità *Philosophia* (ut apud Senecam *epist.* 17. Cicero) *& in maximis opitulatur, & ad minima descendit.* Verùm in Capitol. Salmasius pro *cunabulis*, *funambulis* legendum contendit; qem vise sis *ad Marci vitam.*

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτοῦ σταλῆναι] συσταλῆναι Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & στέλλεσθαι & σταλῆναι simplex, *comprimendi*, *reprimendiq;* significationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca qædam κοιλίαν στέλλειν, *ventrem supprimere*, ut Alexandro Aphrodisæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnast. l.* 1. *c.* 11.) in *præfat. problem.* idémq; alibi, αἵματος δὲ σταλέντος· *cùm autem sanguis repressus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur autem nomine, hoc est, Ave Alexander: siqis caput flexisset, avt blandiùs aliqid dixisset, uti adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φυλακτικὸν τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ] Hujus rei documentum esse potest, qòd *salaria multis subtraxit, qos otiosos videbat accipere, dicens, Nihil esse sordidius, qàm si rempublicam ii arroderent, qi nihil in eam suo labore conferrent.* Capitol. qi & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parcissimus fuit: qod lavdi potiùs datur, qàm reprehensioni.*

Καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας] *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impensarum ratiocinarium custodiebat.* Cas. qi & de *Imperii ratiocinario* accipit, qod apud se Pius habuerit. de qo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum scivit & vectigalium.* indéq; κυμινοπρίστην dictum, qòd in istis exigendis districtiùs ageret. Verùm de diverbii illius occasione suprà diximus. Malim & istic τὸ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, de *sumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, qàm de redituum rationibus exqisitè conficiendis interpretari. Pium scil. in illis *condum* magìs qàm *promum* se exhibuisse.

Καὶ ὑπομενετικόν] Ità *l. 6.* § 30. τὸ μακρόθυμον· καὶ ὡς ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους μὴ ἀντιμεμφόμενος.

Ἐπὶ τῶν τοιούτων τονῶν] τόνον istic *rigorem* significare vult Mericus. Verùm τίνων, non τονῶν, esset à τίνος· & *rigores* dicere durius pavlò videatur. Xylander τινῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum subesse opinatus.

· Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμων] Ità *l. 6.* § 30. de Pio: θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν] qod de eis usurpatur, qi muneribus ac viscerationibus populum demereri studio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν οὖν λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα· μή, καθάπερ τῶν ἀγυμνάστων περὶ λόγον, (leg. λόγους) λαβὰς ἀμούσους καὶ ἀτέχνους ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκουσιν, εὐωχοῦντες, ἢ τοῦ βαλαντίου διδόντες, ἢ πυρρίχας τινάς, ἢ μονομάχων θεάματα παρασκευάζοντες ἀεί, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθομένων ἐστίν· αἱ δὲ τοιαῦται πλάσσεις τῶν ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βουκολήσεως διαφέρουσι. nec multò pòst idem genus hominum perstringens: Οὗτος ἀπάντων ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ θειότατός ἐστιν ὁ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἕνα δι' ἀρετὴν ἐγγινόμενος. αἱ δὲ ἀπὸ θεάτρων, ἢ νεμήσεων, ἢ μονομάχων ψευδώνυμοι τιμαὶ καὶ ψευδομάρτυρες, ἑταιρικαῖς ἐοίκασι κολακείαις ὄχλων, ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ προσμειδιώντων ἐφήμερόν τινα καὶ ἀβέβαιον δόξαν. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν distingvit, ut illa sit populi favorem muneribus captantium, ista orationibus.

Νῆφον ἐν πᾶσι] *præcipuè sobrius.* Capitol. Verùm hoc restrictius. Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Thessal. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 6. γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. De Scipione Polyb. *l.* 10. ἀγχίνους καὶ νήπτης. qod ob vocabuli insolentiam observo magis.

Παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι] Ità pavlò pòst, καὶ ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο. Qod de Aristippo ferè Laërt. *l.* 2. Ἀπέλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς τῶν παρόντων, οὐκ ἐθήρα δὲ πόνῳ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν οὐ παρόντων. Sensit nimirum, qod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἡττᾶσθαι ἡδονῶν, ἄριστον, οὐ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Aristippo tamen Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Tentantem majora, ferè præsentibus æqum.

Qod Isocrates Demonico § 19. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

Ἀπυι-

Ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι] τότε γὰρ δεόμεθα, ὅταν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἀλγῶμεν. Epicur. *ad Menæc.*

Καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν] rectè Xyl. *Nemo fuit, qi eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neqe enim ἐγκωμιαστικὰ sunt qæ sequntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed σκωπτικὰ potiùs καὶ διασυρτικά.

Μήτε ὅτι σοφιστής] Allusit ad ζῆλον σοφιστικόν, qem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. οὐ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, --Singularis eloqentiæ, nitidæ literaturæ, --& hæc omnia cum mensura, & sine jactantia.* Nam qòd vir doctissimus *Sophistæ*, avt *Scholastici* etiam nomen in meliorem partem hìc accipi lavdísqe loco haberi opinatus est, ab avtoris mente qàm longissimè aberravit. qòd & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. de avdiend. ubi sophistarum ingenium praxínqe depingens; Ὁ μὲν γὰρ, inqit, Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐπιπροσθουμένην· αἱ δὲ τῶν πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ παρισώσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους, κενὴν ἡδονὴν διδόντες, καὶ κενοτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Clemens itaqe *strom. l.* 1. Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inqit, τέχνη, δύναμίς ἐστι φανταστικὴ, διὰ λόγων δοξῶν ἐμποιητικὴ ψευδῶν, ὡς ἀληθῶν. παρέχει γὰρ πρὸς μὲν πειθὼ τὴν ῥητορικήν· πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸν δὲ τὴν ἐριστικήν. αὐτίκα γοῦν ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν προσεῖπεν τὴν σοφιστικήν· ὅ, τε Ἀριστοτέλης ἑπόμενος, κλεπτικήν τινα αὐτὴν ἀποφαίνεται· ἅτε τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πιθανῶς ὑφαιρουμένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἣν οὐκ ἐμελέτησεν. ἐν βραχεῖ δὲ εἰπεῖν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανόν· ἔργον δὲ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθώ· οὕτω τῆς ἐριστικῆς ἀρχὴ μὲν, τὸ δόξαν· ἔργον δὲ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον· ἔργον δὲ διττόν· τὸ μὲν ἐκ ῥητορικῆς, διεξοδικὸν φαινόμενον· τὸ δὲ ἐκ διαλεκτικῆς, ἐρωτητικόν· τέλος δὲ αὐτῆς ἡ ἔμπληξις. Vide Platonem in sophista, qi totam illam dissertationem satis prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus instituti rationem prodit nobis Plutarchus, insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feracitatem, qi acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs qàm qod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Platon. qæst.* 1. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκ τύχης, τότε φορὰν συνέβη σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τούτοις οἱ νέοι πολὺ τελοῦντες ἀργύρειον, οἰήματος ἐπληροῦντο, καὶ δοξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλου, σχολὴν καὶ διατριβὰς ἀπεράντους ἐν ἔρισι καὶ φιλοτιμίαις ἄγοντες, καλὸν δὲ καὶ χρήσιμον οὐδ' ὁτιοῦν. Itaqe Dio Prus. *orat.* 4. Evnuchis istos confert, qos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, siqid qàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. § 29.

Μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος] Οἰκογενὴς ad verbum, qi Hebræis יליד בית *Jerem. c.* 2. *v.* 14. qanqam Mericus noster glossema esse merum censet, qod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἀργυρώνητοι, vel οἰκογενεῖς. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius ἦν δοῦλος, οὐκ ὠνητὸς, ἀλλ' οἰκοτραφεὶς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi*, qod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel avlicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem resedit, & dum vagus atqe erro vernaculis congregatur & ludit*, &c. Horum avtem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qi Senecæ *epist.* 12. *Non cognoscis me?* inqit. *Ego sum Felicio, cui solebas sigillaria afferre, Philositi villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

> *Si qis plorator collo tibi vernula pendet,*
> *Hæc qatiat tenerâ garrula sistra manu.*

Et de Erotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Deflere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

> *Inter tam veteres ludat lasciva patronos,*
> *Et nomen blæso garriat ore meum.*

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali avdaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀντὶ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

> *Urbanus tibi, Cæcili, videris.*
> *Non es, crede mihi. qid ergo? Verna es.*

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

> *Vernaculorum dicta, sordidum dentem,*
> *Et fœda linguæ probra circulatricis.*

Cicero *Bruto.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obruebat nescio qo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loqacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atqe vernacula jactantes.* De Vitellio Svetonius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior qàm vernaculis & mathema-*

ticis. qam scripturam tamen solicitat Jos. Scaliger, propugnat Just. Lipsius. De mancipiis pariter Senec *de Sap. constant. c.* 11. *Nos mancipiorum nostrorum urbanitas, in dominos contumeliosa, delectat: qorum avdacia ità demum sibi in convivas jus facit, si cepit à domino.* Qòd avtem ex Epicteto *dissert. l.* 4 *c* 2. ἡδὺν τοῖς συνοῦσι, sive *officiosum atqe obseqiosum* hominem, vir doctus hic designari existimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm istud τὸν ἄρεσκον magis qàm *vernulam* sapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculé se gerentem Marcus voluisse videatur; sive ut Plavtinâ lingvâ loqar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magìs qàm convivam commodum.

Meliùs certè Annot. Lug *dicaculus, qales sunt vernulæ.*

Μήτε ὅτι σχολαστικὸς] *homo de schola,* Xyl. atqe ità Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de schola, atqe à magistro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epist. ad matrem,* qam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè soror mea Græcis munditiis erudita, barbarum socerum ferre non possit; qamvìs ipse adolescens & pulcer, & scholasticus ad Græcas munditias eruditus esse videatur.* Qo loco, *barbaro scholasticus* opponitur, hoc est, cultu liberaliore studiisq; imbutus literariis. prout cl. Casavb. adnotavit. Verùm istîc τῷ ἀνδρὶ πεπείρῳ, .i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀντιτίθεται· ut eum designet qi *in scholis sub præceptore* adhuc *agat,* avt agere etiam opus habeat. indè Plutarcho *de avdiend.* μελέται σχολαστικαί· qo loco notat, τοὺς τὰς τῶν πυκαζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ἐπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντας. Vel ejusmodi etiam, qi *pro scholastico se venditet.* qod *in mundialibus scriptoribus* (ità avtor loqitur) in *epist. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes,* inqit, *in scriptis suis cavssas tantùm egerunt suas; & propriis magìs lavdibus, qàm aliorum utilitatibus consulentes, non id facere adnisi sunt, ut salubres ac salutiferi, sed ut scholastici ac diserti haberentur.* Facítqe huc, qod seqitur, τὸ ἀκολάκευτον. Qin & *scholasticus* qandoq; pro *declamatore* sive *rhetore* adhibetur, qi in *schola,* tanqam in *scena,* confictas cavssas controversiásq; tractat, & ab *oratore* disterminatur, qi in foro judiciario veras agit. Virgilius istorum disciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arqitíq;, Varróqe,
Scholasticorum natio madens pingvi,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cavss. corrupt. eloqent. At nunc adolescentuli nostri deducuntur in scenas scholasticorum, qi rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat. addítq; simul: *Deducimur in scholas, qibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipse, an condiscipuli, an genus studiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, sed in qem nemo nisi imperitus æqè intrat. in condiscipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adolescentuli inter adolescentulos pari securitate dicant & avdiantur. Ipsæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: —Svasoriæ, & controversiæ. —Seqitur avtem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio qoq; adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. istorum exercitamenta insectando; *Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloqentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, qia nihil ex eis qæ in usu habemus, avt avdiunt, avt vident; sed piratas cum catenis in litore stantes, sed tyrannos edicta scribentes,* &c. —*sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáq; qasi papavere & sesamo sparsa: qi inter hæc nutriuntur, non magìs sapere possunt, qàm bene olere, qi in culina habitant.* & qæ seq. Fabius ipse deniq; *institut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de nostris potissimùm studiis dicam, qid attinet tam multis annis, qanqam in more est plurimorum (ut de iis, à qibus magna in hoc pars ætatis absumitur, taceam) declamitare in schola? cùm satìs sit modico tempore imaginem veri discriminis, & dicendi leges comperisse. qod non dico, qia sit unqam omittenda dicendi exercitatio; sed quia non ejus specie consenescendum. cognoscere enim, & præcepta vivendi perdiscere, & in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus.* indè *scholasticæ epistolæ* Plinio *l.* 9. *ep.* 2. qæ ficta habent argumenta, & exercendi styli cavsâ exarantur. *Nisi fortè volumus scholasticas tibi, atq; (ut ità dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.* 2. *ep.* 3. de Isæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil avdit, nihil loqitur. annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est: qo genere hominum nihil avt simplicius, avt sincerius, avt melius. nos enim, qi in foro verísqe litibus terimur, multum malitiæ, qamvìs nolimus, addiscimus. schola & avditorium, & ficta cavssa, res inermis & innoxia est.* At non sunt tamen ejusmodi ista, qæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Est enim is, qalem Romanum sapientem Fabius describit, *instit. l.* 12. *c.* 2. *qi non secretis disputationibus, sed rerum experimentis, atqe operibus, se verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam ista nisi clarissimè aperiant, ego nihil video. Neqe enim lavdi, qod eruditus interpres Angl. existimavit, sed vitio, qod & annotator Lugd. observavit, vituperio saltem, *scholastici* nomen istîc tribuitur. Qanqam reticere religio est, qod Epictet. habet *dissert. l.* 1. *c.* 11. Ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῶον, οὗ πάντες καταγελῶσιν) εἴπερ ἄρα θέλεις ἐπίσκεψιν τῶν σε-

αὐτῷ δογμάτων ποιεῖσθαι; Hoc nimirum vocabulo vulgò perstringebantur, qi ad studia severiora animum seriò advertebant. Verùm tamen qi Scholasticis tricis totos se dederent, pro stolidis stultísq; idem habebat. Sic enim *l. 3. c. 26.* Ἄρον ἐκεῖνα τὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν μωρῶν.

Προεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων] *Qi & seipsum regere & alios posset.* Xyl. & Cas. contrà qàm Tarqinius ille, *qi nec se nec suos regere potuit:* ut Cicero *de fin. l. 3.* Vide *suprà ad* § 15. Verùm articulum τῶν expungere videntur illi, qod ego nolim. Verto, *& suis & aliorum rebus præfici dignus;* vel, *rebus & propriis & alienis administrandis idoneus.* Hoc est, qod Xenophon in *Oeconom.* Οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἔργον εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. καὶ τὸν ἄλλου δὴ οἶκον, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, δύναιτ' ἄν, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων] *qibus honores & salaria detulit.* Capitol. Vide *suprà ad* §. 4.

Τοῖς δὲ ἄλλοις] Qales Epictetus olim dixerat philosophos, ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν, .i. *factis procul, verbis tenùs.* Gellius *noct. Attic. l. 17. c. 19.* de qibus festivè Isidorus Pelus. *l. 5. ep. 28.* Εἴ τις ἐν λόγοις φιλοσοφῶν, ἔργοις ἀφιλόσοφος ὀφθείη, ἐν λόγοις οὐδὲ ὁ λόγος τὸν τοιοῦτον περιΐσταται. avt etiam qales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philosophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l. 9. c. 2.* de qibus Fabius *instit. l. 1.* in *præfat. Nostris temporibus sub hoc nomine maxima in plerisqe vitia latuerunt. non enim virtute ac studiis, ut haberentur philosophi laborabant; sed vultum & tristitiam, & dissentientem à cæteris habitum, pessimis moribus prætendebant.* Tales avtem, uti videri possit, nonnulli, imò non pavci etiam, sub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας προσχήματι καταχρώμενοι, (ut Dionis in *Vespas.* verbis utar) cùm phiphilosophiæ titulo vitia obtegerent sua. Testis Dio idem in *Marco*, παμπληθεῖς, inqit, φιλοσοφεῖν ἐπλάττοντο, ἵν' ὑπ' αὐτοῦ πλουτίζωνται. Indè factum, ut *fama fuerit, qòd sub Philosophorum specie qidam rempub. vexarent & privatos. qod ille tamen purgâsse dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐξονειδιστικόν] Ità *l. 6.* § 30. Οὐκ ὀνειδιστής. *Apollonii* tamen *Chalcidensis avaritiam mercedibus notavit.* Capitol. Vide *supr. ad* § 8.

Τὸ εὔσχημον καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως] De Lacyda philosopho pariter Laërtius *l. 4.* Ἀνὴρ σεμνότατος· —εὔχαρις δ' ἄλλως καὶ εὔομιλος. *Vir erat gravissimus, in congressibus tamen facilis & festivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram qod attinet, dictione temperatâ: εὔχαρι, οὐ κατακόρως. *festivus, sed non immodicè, sive ad fastidium usque.* contrà qàm Cicero, de qo Plutarch. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελία, δικανικὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρόν· χρώμενος δ' αὐτῇ κατακόρως, πολλοὺς ἐλύπει, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν. *immodico urbanitatis abusu multos offendit.*

Τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως] Galen. *de valetud. conserv. l. 3.* de Antonino Pio an Marco, Ὁ γοῦν, ὤν ἴσμεν, αὐτοκρατόρων ἑτοιμότατα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικόμενος Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l. 1.* Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τούς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. Vise sis qæ sequntur.

Διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς ὀλίγιστα ἰατρικῶν χρήζειν] De Andronico Imperat. Nicetas Chon. *l. 2. c. 13.* Ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος φυὴν εὐφυὴς, ἀγητὸς τὸ εἶδος, ὄρθιος ἀναβαίνων, τὴν ἡλικίαν ἡρωϊκὸς, κἂν τῷ βαθεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεοειδὴς, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅτι μηδ' ἐσφοφάγος περιττὸν ἦν, καὶ ἀκρατῶς ἔχων κοιλίας, ὡς ζωεσπότης καὶ τένθης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς ἥρωας, μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς προσέκειτο τῷ πυρί. ὅθεν οὐδ' ἐρυγγάνοντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ' εἴ ποτε πλημμελέστερον εἶχε στομάχου, παννυχίῳ μόγῳ τε καὶ νηστείᾳ καὶ τὸ βραχέως ἐνοχλοῦν ἀπεκρούετο, ψωμῷ ἄρτου καὶ οἴνου κεράσματι, κλινούσης τῆς ἡμέρας, ἐπιμετρῶν τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος· οὐκοῦν οὐκ ἀντιδότῳ ἐχρήσατο πώποτε, εἰ μὴ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο τῶν ἰατρῶν τότε ἐποτρυνάντων ἄκοντα, φασὶ μὲν, εἰ καὶ μὴ δι' ἐνσκήψασαν κατάκλισιν, ἀλλ' οὖν προφυλακῆς χάριν τὸ ἀνύσιμον χρεὼν προσενέγκασθαι φάρμακον. De Avreliano pariter Vopiscus; *Convivium de assaturis maximè fuit. vino* [*russo*, Salm] *rufo maximè delectatus est. medicum ad se cùm ægrotaret, nunquam vocavit; sed ipse se inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sveton. *l. 3. c. 68. Valetudine prosperrimâ usus est, tempore qidem principatûs penè toto, propè illæsâ: qamvis à trigesimo ætatis anno arbitratu eam suo rexerit, sine adjumento consiliòve medicorum.* Indè Tacit. *annal. l. 6. Ludere solitum* refert *medicorum artes, atqe eos qi post tricesimum annum ad internoscenda corpori suo utilia vel noxia alieni consilii indigerent.* qod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. salubr.* Ὡς ἀνὴρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ προτείνας ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστι. qo loco frustra Lipsius τριάκοντα legi postulat, qasi vitiati sint codices; cùm pari modo dictum illud avtor idem exhibeat in *libello de sene politico*, nec scopus loci aliter legi permittat. fuerit itaqe scriptoris potiùs ἁμάρτημα μνημονικὸν, qàm exscriptoris σφάλμα γραφικόν. Plato certè, *politic. l. 3.* Τὸ ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων περιπεσόντα, ἀλλὰ δι' ἀργίαν τε καὶ δίαιταν ἣν διήλθομεν, (Συρακουσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων καὶ Κορινθίαν κόρην καὶ τὴν τοιαύτην, φησίν) ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων

ὥσπερ λίμνας, ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ κατάῤῥους νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ συνεκτικὰ τῶν σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν συγκίνητα, φροντίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας, οὐδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας τῆς εἰς ἐπιμέλειαν· ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ εὔβλαστα καὶ τὰ συγγενῆ δένδρα, βελτιούμενα δι᾽ ἑαυτῶν. Nec minùs tamen temperantia, sedulâq, tutela. Seneca *epist.* 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem qàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliqatenus nostrâ qoqe providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, qibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat qidem corpus validum ac forte sortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum qæ aviditatem evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus cavssis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de qo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν, σχεδὸν ὀγδοήκοντα τῷ φρονεῖν συνεβίωσεν.

Ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθημάτων ἐκτός] Svidas, qi per præceptionis formulam, transcripsit ista, voculis duabus avctiorem dedit. ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως] Contrà qàm Dionysius Siculus ille, de qo Plut *de tranqil.* οὐκ ἠγάπα μέγιστος ὢν τῶν τότε τυράννων, ἀλλ᾽ ὅτι Φιλοξένου τοῦ ποιητοῦ μὴ βέλτιον ᾖδει μηδὲν, μηδὲ περιῆν ἐν τῷ διαλέγεσθαι Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δ᾽ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà qàm Hadrianus, de qo Cassius, & ex Cassio corrigendus Svidas; Φιλοτιμίᾳ τε ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τ᾽ ἄλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπετήδευσε· καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ εἰρηνικὸν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἔλεγεν. ἐκ τούτων δὲ καὶ τῶν ἔν τινι προεχόντων, πολλοὺς μὲν καθεῖλε, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βουλόμενος γὰρ πάντων ἐν περιεῖναι, ἐμίσει τοὺς ἔν τινι ὑπεραίροντας. *professores omnium semper, ut doctior, risit, contempsit, contrivit; cúmqe eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; qo loco & Favorini festivum dicterium refert, qi arguentibus amicis qòd Hadriano de verbo qodam reprehendenti sine cavsa, cessisset; *Non rectè svadetis*, inqit, *qi non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qi habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Γαλάτης ὢν, ἑλληνίζειν· Εὐνοῦχος ὢν, μοιχείας κρίνεσθαι· βασιλεῖ διαφέρεσθαι, καὶ ζῆν.

Ἢ τῶν τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων] transponenda illa τῶν τὴν, legendúmqe τὴν τῶν ἐξ ἱστορίας νόμων, liqet. Verùm & deesse vocula aliqa videtur, cui articulus prior innitatur. Itaqe ἐμπειρίαν post πραγμάτων supplet D. Junius: qi & ἱστορίας nomine non *historiam* vult intelligi, sed *peregrinationem* & *locorum dissitorum lustrationem.* ego *notitiam* opinor qoqo modo acqisitam. ità Marcus ipse cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9. § 3. ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ, ταῦτα ἱστορῆσαι. & *l.* 10. § 15. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν.

Οὐδ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι] nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationísqe ostentatione. Contrà verò qod Plut. *Sympos. l.* 1. *c.* 1. οὐ μόνον ἐσχάτης ἀδικίας ἐστὶν, ὥς φησι Πλάτων, μὴ ὄντα δίκαιον, εἶναι δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ συνέσεως ἄκρας, φιλοσοφοῦντα, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ.

Τόποις καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν] Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transilire nolo. primùm qia tam freqens migratio, instabilis animi est. coalescere otio non potes, nisi desinas circumspicere & errare. ut animum possis continere, priùs corporis tui fugam siste. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non est qies.* Et *epist.* 2. *Ex his qæ mihi scribis, & ex his qæ audio, bonam spem de te concipio. non discurris, nec locorum mutationibus inqietaris. ægri animi ista jactatio est. primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari: nusqam est, qi ubiqe est. nihil æqè sanitatem impedit, qàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in qo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, qæ sæpè transfertur. nihil tam utile est, qod in transitu prosit.*

Ἔντε θεωρειῶν ἐπιτελέσει] Et istîc Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris sumptui modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς] *in operum extructionibus, congiariisqe.* Xyl. illis siqidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Cæterùm vir doctiss. Patr. Junius *operum distributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον προαχθῆναι δεδορκότος.] Xyl. legisse videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις· [καὶ] ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ δὲ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις, &c. qi & δεδρακότος pro δεδορκότος legi posse suspicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ τὸ δέον προαχθῆναι δεδορκότος· &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἔφερον, qod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliâ orationis facie, ἄνθρωπος δὲ

πρὸς

περὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον πρ. ἀδόρκός. Vel etiam, καὶ τοῖς τοιούτοις ἔπεσι. περὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον, &c. ut suprà. De sensu satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, qibus animi hominum plausúsqe captari solent: hominémqe ejusmodi qi respiceret ad id qod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve qæ indè conseqeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, qæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectéqe facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, qod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

--pretium cui virtus ipsa petitum.

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia qàm in fama reponitur.* Liberaliter satis de se *ad Constantium* in *Clavdio* Trebellius; *Testis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unqam cogitasse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qi volet. Interim qod de Pio Marcus hic, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *dissert. l.* 3. *c.* 24. οὐ διὰ ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τῆς δόξαι ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ πεπρᾶχθαι καλῶς; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Ὀυκ ἐν ἀωρεὶ λύσης] *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. qomodo illi, qi, ut Flaccus *l.* 1. *epist.* 6.

—crudi tumidíqe lavantur.

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atqe albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lentè exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atqe intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balneari, & sibi commodè & iis qi circa ipsum. Casavb. ad Capitol. ἐν illud, qod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugdun. retinet Casavb. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρείᾳ legerim; qomodo Græc *Psal.* 119. *v.* 146. προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ. Sed illud, puto, potius.

Ὀυχὶ φιλοικοδόμος] ὀλίγοις ἀρκύμενος, οἷς οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ. *l.* 6. § 30. De Avgusto Sveton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atqe mensis, qorum pleraqe vix privatæ elegantiæ sunt. nè toro qidem cubuisse aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Ὀυ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής.] *non circa victum curiosus, aut studiosus. anxius,* Xyl. ἐπίνοια, ἐπιτήδευμα. Hesych. ἐπινοητὴς, vox insolentior, qalia apud Marcum non pavca.

Ὀυ περὶ σωμάτων ὥρας] *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. qem & Cas. seqitur. de Pio ipso uterqe accepit. ut sit idem qod priùs de eodem dixerat, οὐ περὶ καλλωπισμὸν τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικόν. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (qod Marcus non solet) repetitum. Verto itaqe *non circa corporum,* id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Antholog. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἀτραπὸς εἰς πενίην ἐστὶν ἑτοιμοτάτη.

Corpora multa alere, ac simul ædes condere multas,
Multam ad pavperiem perbreve pandit iter.

Corpora. i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud qod ad *l.* 3. § 3. pleniùs exhibebitur,

Ἀυτῇ τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων.

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπῆ, ἐπὶ στέγης στῆσαι διὰ τοὺς νέους, &c. qo nomine à Philemone Comico in *Delphis* lavdatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν εὐθηνίᾳ κτημάτων καὶ σωμάτων, μετὰ δυνάμεως φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων. mox σωμάτων illud qasi explicans qid velit, ἀνδραπόδων, inqit, πλήθει, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει διαφερόντων. ut frustra sit Pollux, qi *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inqit, οὐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum avtem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undiqe conqirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Qàm fuit & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola.——nescit tot millibus emptus
Pavperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna supercilio.——

Et Seneca *epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: qos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloresqe descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensura lanuginis, eadem species capillorum, neqis cui rectior est coma, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per qos signo dato ad inferendam cœnam discurritur. Dii boni! qantum hominum unius venter exercet?* Gregor. Naz. *de amor. pavper. orat.* 16. Παῖδας δὲ παριστάναι τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεξῆς, ἀνέτους τὰς κόμας, καὶ θηλυδρίας, καὶ τῇ κατ' πρόσωπον κουρᾷ περιειργασμένους πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κακοσημημένους. τοὺς δὲ τὰς κύλικας ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς οἷόν τε εὐπρεπέστατα καὶ ἀσφαλέστατα· τοὺς δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνεμον ταῖς ῥιπίσι σοφιζομένους, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἀναψύχοντας.

Ἡ ἀπὸ χωρὸς στολή] *locus iste,* siqis alius, inqit, clariss. Salmasius, *in hoc scripto corruptissimus.* Itaqe Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsus omisit. Στολὴν pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator Lugdun.

Lugdun. qi στόλος legi postulat. frustra. cùm de *vestitu* agatur. Salmas. ad Capitol. ἐπιχώριος, legit. Casavb. ἀπὸ χωρίου, retinet. de sensu utriqe convenit, placuisse Pio vestem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, sive τὴν ἀπὸ χωρίου, hoc est, *qalis vulgò fiat*, & qidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *ferè de reditibus Lanuvinis*. ità Casavb. *ad vitam Pii*. De Avgusto istiusmodi qiddam Sveton. *l.* 2. *c.* 73. *Veste non temerè alia qàm domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibúsqe confecta.* De se Seneca, *de tranqill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus avt tormentis splendere cogentibus pressa; sed domestica & vilis, nec servata nec sumenda solicitè.* De Pio Capitolin. *Visus est sanè ab amicis & cum privatis vestibus.* &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χωρίου nobis Λωρίου exhiber. Hoc si non sit typothetarum mendum, qod suspicari forsan qis possit, *Lorium* villam designat, in qa Pius & educatus, & versatus plurimùm, cùm palatium ibi construxisset, & tandem etiam defunctus est, avtore Capitolino. Hanc avtem seqendo lectionem, Salmasius mavult, ἢ ἐπὶ Λωρίου στολή· ut de *toga* accipiatur, qâ *in secessu Lorinæ villæ* uti solitus erat. eam togam ipsi venisse dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de qa proximè videndum.

Ἀνάγκου ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως] τὸ κάτω istud Casavb. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων. id est, *commoratio ruri in villis.* ut κατ' ἀγρὸν adjectum sit, qò *villæ* istæ à *suburbanis* distingverentur. Constat avtem è Capitolino, Pium in agris atqe propriis fundis plurimùm vixisse, etiam postqam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hîc, non *casa*, ut Xyl. vertit, sed *villa*. Philo in *vit. Mosis l.* 1. λείας δὲ πολλῆς ἄγαν συμπορήσαντες, ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν κατ' ἀγροὺς ἐπαύλεων. Idémqe *de vit. contempl.* τὴν μὲν οὖν ἀσφάλειαν αἱ ἐν κύκλῳ παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι. *Credidi aliqandò.* inqit clariss. Salmasius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in qo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. qidni & similiter inferior & superior ex ratione situs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii esset, usum esse vili ac vulgari togâ, qales venibant in vico inferiore Romæ. an potius ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqa rustica infra Lorium, ubi ejusmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum significat. qicqid sit, oportet vilem esse & vulgarem togam, non imperatoriam, qa in Lorii secessu utebatur. hæc enim exempla affert, ut ostendat,* οὐκ ἐπινοητὴν fuisse περὶ ἐσθήτων ὑφὰς καὶ χρόας.

Καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ] Casavb. nihil mutat; & ad vestis materiem refert, sive locum unde ea petebatur, ut suprà visum. At Salmasius, *Notat*, inqit, *qibus in locis qem habitum usurpare solitus fuerit*. itaqe lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Λ. τὰ πολλά, τῇ φελώνῃ ἐν Τ. π. ἐχρήσατο· velítqe Marcus *Sine tunica Lanuvii egisse Pium: more, ut videtur, antiqi Catonis, qi solo campestri accinctus, super id togam accipiebat; & qidem etiam cùm prætor jus redderet, ut ex Val. Maximo constat l.* 3. *c.* 6. *& Asconio. qod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat,* καταβὰς εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, περιπατῆσαι μετὰ τῶν συνήθων. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λανουβίῳ τὰ πολλά, sive χιτὼν ἐν Λ. τὰ π. *ut in sola tunica secessum illum Lanuvinum transegisse dicatur; qomodo plerumqe Romani ruri solebant & in provinciis: Hinc tunicata qies, tam sæpe Martiali commendata & lavdata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λανουβίῳ] *Lanuvium* Italiæ opidum juxta viam Appiam situm, de qo Strabo *l.* 5. ubi Λανούβιον pro Λανουίνιον Casavbonus reposuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium*, avtor est Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Avrelius. qanqam Casavb. in Capit. codices Manuscriptos *Laviniâ* exhibere testatur, eundémqe locum existimat designari, ubi avtor idem de Marco: *Ex Asia & Syria reverso, exinde Lavinium profectus est.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem esse utrumqe Jos. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῷ τελώνῃ ἐν Τούσκλοις παραιτούμενος ὡς ἐχρήσατο] *Inter Lanuvinos plerumqe Tusculano publicano utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inqit, παραιτούμενος. *qasi excusans & deprecans utebatur.* Salmas. τῇ φελώνῃ ἐν Τούσκλοις, an Τούσκοις, παραιτουμένως ἐχρήσατο. *cùm in Tuscos, an Tusculanos, agros secederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, sed penulam superinduebat: qod cùm faceret, excusabat tamen se, & qasi veniam deprecabatur. hoc est, qod ait,* παραιτουμένως ἐχρήσατο. *Penula*, inqit Nonius, *est vestis, qam supra tunicam accipimus. eâ adversus pluviam maximè munire se solebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

--fremeret sæva cùm grandine vernus
Juppiter, & multo stillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *virga divina*, dum virtutis τὸ αὔταρκες prædicat; *Non est qærenda homini, qi habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè qàm Lucil. *l.* 15. qi *penulam per imbrem iter obeunti, sapientiâ ipsâ utiliorem* esse pronunciat. certè etiam sapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipsis fatentibus, saltem εὐχρηστὸς futura est: qum ut Philo *de provident.* apud Evseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ὕετοῦ μὲν ὄντος ἀνάγκη τὸν σοφόν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταβρέχεσθαι· βορέου δὲ ψυχροῦ καταπνέοντος, ῥίγει πεδηθῆναι καὶ ψύχει. Sed & L. Galbæ, cuidam penulam roganti, *Non possum commodare, domi maneo*; cùm cœnaculum ejus perplueret. alteri

item

item ejusdem uſum poſcenti, *Non pluit? non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe utar.* Refert Fabius *inſtit. l. 6. cap. 4.*

Καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος τρόπος] Xyl. qem & ſecutus eſt Mer.) cum ſeqentibus conjungit, dum ſic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs clavdere videntur. Itaqe D. Boot. legit, καὶ πῶς ὁ τρόπος τοιοῦτος. *Totius deniqe vitæ facies erat, qalem ſuprà depinximus.*

Ἕως ἱδρῶτος] *Suſpecta* iſta & *ſalebroſa* Xylandro. Sed immeritò. eſt dictum proverbiale, à medicis mutuatum, qo exercitii modum illi menſurámqe juſtam ac legitimam in affectibus qibuſdam præſcribunt. Memini V. cl. Tho. Plaifirum adoleſcente me ſacræ Theologiæ apud Cantabrigienſes noſtros profeſſorem, Apoſtoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Avtore medico (cujus nomen jam excidit) protuliſſe monitum aliqod iſtiuſmodi, *Ad ruborem, non ad ſudorem*; cùm Apoſtolus de fidelibus eo loci dicere viſus ſit, *Ad ſudorem, non ad ſanguinem.* Qò videri poſſit alluſiſſe, qod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini ſui liberos exercuiſſe, οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ᾽ ἐρυθήματος χάριν καὶ εὐεξίας, *non athletico more, ſed qantum ad ruborem bonámqe corporis habitudinem conduceret.* niſi qòd ἐρύθημα ibi colorem vividum valetudinis indicem potiùs deſignare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc proculdubio Marcus hìc voluit, Pium nulla in re nimium fuiſſe. ità *lib. 6. § 29.* ὡς ἐπ᾽ οὐδὲν ἐσπεύδεν.

Οὐδὲν ἀπηνὲς] Indè forſan *Pius* dictus, qòd verè naturâ clementiſſimus; & nihil temporibus ſuis aſperum fecit. Siqidem & *ſub Adriano, cùm conſiliis illius adeſſet, mitiorem ſententiam ſemper oſtendebat, & principatûs ſui initio cùm multi accuſarentur, & ad ſupplicium nominatim etiam depoſcerentur, neminem tamen interfici paſſus eſt, cùm diceret, non oportere ſe principatum ſuum factis ejuſmodi avſpicari. Qin & deinceps, ſeditiones ubicunqȝ factas, non crudelitate, ſed modeſtiâ & gravitate compreſſit.* Capitol. & Xiphil.

Συμφώνας ἑαυτοῖς] De eodem *l. 6. § 30.* Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ. & de Apollonio ſupr. § 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. Qod de hiſtoria Lucian. Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ συνᾴδον τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσοῦν μὲν τὸ κράνος εἴη, θώραξ δὲ πάνυ γελοῖος ἐκ ῥακῶν ποθεν, ἢ ἐκ δερμάτων σαπρῶν συγκεκαττυμένος, καὶ ἡ ἀσπὶς οἰσυΐνη, καὶ χοιρίνη περὶ ταῖς κνήμαις. De poemate Horat. in *art.*

Deniqȝ ſit qodvis ſimplex duntaxat & unum:
Primo nè medium, medio nè diſcrepet imum.

& de perſona idem,

—*ſervetur ad imum*
Qalis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.

De Stoica philoſophia Cicer. *de finib. l. 5. Mirabilis eſt apud Stoicos contextus rerum. reſpondent extrema primis, media utriſqȝ, omnia omnibus.* De vita Senec. *epiſt. 20. Exigit philoſophia, ut ipſa inter ſe vita unius, ſine actionum diſſenſione, coloris ſit.* Idemqȝ, *ep. 23. Verum bonum unde ſubeat, interrogas? ex placido vitæ & continuo tenore unam prementis viam.* Et, *ep. 31. Huc & illud accedat, ut perfecta virtus ſit, æqalitas ac tenor vitæ per omnia conſonans ſibi.* Et, *epiſt. 120. Virtutem oſtendit conſtantia, & omnium inter ſe actionum concordia; qando idem ſemper qis eſt, & in omni actu par ſibi.* Et mox: *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter ſapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes ſunt. modò frugi tibi videbimur & graves, modò prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus ſubindè perſonam, & contrariam ei ſumimus, qam exuimus. hoc ergò à te exige, ut qalem inſtitueris præſtare te, talem uſqȝ ad exitum ſerves.* Et, *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut conſtes tibi.* Hoc eſt qod Zeno voluit, cùm finem ſtatueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, .i. καθ᾽ ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide ſuprà ad § 9. Sed & *l. 11. § 17.* Ambroſ. *epiſt. 82. Vetus dictum eſt, Adſveſce unus eſſe: ut vita tua qandam picturam exprimat, eandem ſervans ſemper imaginem, qam acceperit.* Optimè Ariſtoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ τῶν αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Avr. Victor: *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atqe virtutes qaſi arbiter genitus; impetus mentis qodam artificio tegens.* Et Æl. Spartian. *Idem ſeverus, lætus; comis, gravis; laſcivus, cunctator; tenax, liberalis ſimulator; ſævus, clemens; & ſemper in omnibus varius.* De Avidio item Caſſio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunqam trux & aſper videretur, aliqando mitis & lenis; ſæpe religioſus, aliàs contemptor ſacrorum; avidus vini, interim abſtinens; cibi appetens, & inediæ patiens; veneris cupidus, & caſtitatis amator.* At de Epaminonda & & Ageſilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ πρέπον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ στολῇ, καὶ διαίτῃ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαττον. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ· καὶ πρὸς Διονύσιον, οἷος πρὸς Δίωνα.

Τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους] De Socrate Xenophon *memorial. l. 1.* Αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα (τὰ ἀφροδίσια) φανερὸς ἦν οὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. περὶ μὲν δὴ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων οὕτω κατεσκευασμένος ἦν· καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον. Atqe hunc locum forſan præ oculis habuit Marcus, cùm iſta ſcriberet.

Καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν] Qod de se Apostolus *ad Philip. c. 4. v. 12.* Οἶδα δὲ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. qod suprà, παρόντων μὲν ἀπολαύειν, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἔτι καρτερεῖν] ἔτι qid hîc velit, nullus video. ἐπικαρτερεῖν forsan scripserat Marcus, vel qod usitatius est, ἐγκαρτερεῖν, ut mox ἐννήφειν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τοῦ Μαξίμου] Istud an ad superiora respectum habeat, qod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanqam distinctum qid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, qòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν λυπεῖ φίλου νόσος ἢ θάνατος· ὡς ἂν καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, τὴν φιλίαν ἡγούμενον. Tale qippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & οἷος forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν] Piè Marcus noster hîc divinæ procurationi plurima adscribit, qæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππους] *Avus paternus, Annius Verus (de qo supr. § 1.) maternus, Calvisius Tullus.* Jul. Capitol.

Γονέας] Vide *suprà ad* § 2, 3.

Ἀδελφὴν] *Habuit & sororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους] qorum *suprà* meminerat: § 5, 6, 7. &c. qibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Cels. l. 3.* Καὶ Ἕλληνες δὲ φήσουσι, καὶ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶναι σοφωτάτοις, κατὰ πολλὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον περὶ διδασκάλων τοιῶνδε, καὶ τοῦ περιπεσεῖν τοῖς κρείττοσι· ὄντων καὶ τῶν τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ περὶ ἀνατροφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ καὶ τὰ τῆς ἀναστροφῆς τοιοῦτοις γεγένηται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτραπῆναι τῶν κρειττόνων λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς εἶναι ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ δεσποτῶν, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ κωλυούσῃ τὴν ψυχὴν ἀναβλέπειν κακοδαιμονίᾳ. τὰς δὲ περὶ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν εἰκὸς εἶναι ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις· ὑποπίπτειν δὲ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, οὐκ εὐχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis qàm svavissimè concinere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν ἐν ἤδη πρὸς τῷ τελευτᾶν γενόμενος, ὑμνεῖ τὸν αὐτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐδὲ ἄλογον τῇ φύσει θηρίον γένοιτο· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπήντησεν ἡ γένεσις αὐτοῦ. At Lactantius *institut. l. 3. c. 18.* *Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm qòd homo natus esset, potiùs qàm mutum animal: deinde qòd mas, potiùs qàm fæmina; qòd Græcus, qàm Barbarus: postremò, qòd Atheniensis, & qòd temporibus Socratis.* Qo contendit ipse, immeritò tamen, *Nunqam qicqam dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ibid. c. 19.* ubi Socratem acriùs, & in qibusdam iniqiùs etiam pavlò, perstrinxerat; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Qod avtem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur; qi, ut Dio Prus. *orat. 64.* Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῶον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qi, ut Laërt. *l. 1.* Ἔφασκε τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν, ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ οὐ θηρίον· εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ οὐ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ οὐ βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum qod Judæi habent in preculis suis virorum peculiaribus: *Benedictus esto, Domine Deus, qòd me virum creâsti, non mulierem: qòd Israclitam, non alienigenam.*

Σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν] supplendum, ἀγαθὰ, qod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὰ] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν.

Τῶν θεῶν δὲ εὐποιΐα] Digna Christiano qovis providentiæ divinæ, qâ factum fuerit, ut nè peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, qod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, nè peccares, Genes. c. 20. v. 6.* Habent his paria è nostris; Bern. *de temp. serm. 79.* *Prima miseratio qod à multis adhuc peccatis in seculo positum custodivit. qis enim non videat, qòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset?* Qi & argumentum idem tractat fusiùs, *de divers. serm. 13.* Avgustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est: ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, qod demisit, huic & iste deputet, qod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres. Svasor defuit? ut svasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit svasor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & qod non admisisti. Mihi debet iste, qod factum est & dimissum vidisti: mihi debes & tu, qod non admisisti. Nullum est enim peccatum qod facit homo, qod non possit facere alter homo, si desit rector à qo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri mentem plenissimé.

Προέπεσον πλημμελῆσαί τι] Lugd. προέπεσε. qod probare non possum. Xyl. *qòd nihil deliqi.* pleniùs rectiúsq; Cas. *qòd nihil temerè avt præcipitanter deliquerim.* προπίπτω, procido, præceps feror. indè προπετὴς, *præceps*: & προπετῶς *præcipitanter, temerè, inconsideraté.* Vide *l. 3. § 9.* ἀπροπτωσίαν. alioqi suspicari qis posset, scripsisse Marcum προέφθασα. Sicut pavlò inferiùs, τὸ φθάσαι τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώμασι καταστῆσαι.

Μὴ

Μὴ πλέον ἐκτραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου] Siqidem *in domo avi ſui Veri educatus eſt* in ætate teneriore, uti Capitol. docet. Pari avtem ratione gratulatur Alcmon Poeta ſibi, in *epigrammate* (qod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmaſius vindicat) apud Plut. *de exilio*, qòd origine Lydus cùm eſſet, Sardibus tamen diutius educatus non ſit, ubi luſcus forſan ſacerdos, avt Gallus tympanotriba evaſiſſet; ſed Spartam nactus puerilis indolis formatricem, ubi Muſarum diſciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι] ὥρα *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Ariſtotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. lavdatum, Τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. Tempeſtas nimiùm qàm lubrica, & lapſibus expoſita. Præſertim ubi natalium ſplendor, ſtatus honeſtior, educatio delicatior, res lavtior, & forma venuſtior acceſſerint. Πολλοὶ γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν τοῖς ὡραίοις παρακεκινηκότων διαφθείρονται. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Indè Juven. *Sat* 10.

I nunc, & juvenis ſpecie lætare tuâ, qem
Majora expectant diſcrimina.——

Τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι] Lugd. πρὸς ὥρας. perperam. Verùm aliud hìc ὥρα, ab eo qod ſuprà. ὥρα enim iſtic, non tam *flos ætatis*, qàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ, vel abſolvendæ. Timon Phliaſius de Dionyſio Heracleota, qi & Metathemenos dictus, qòd ætate devergente à ſecta Stoica ad Epicuream tranſiiſſet, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.
Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πεπαῦσθαι.

Ità Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium ſvadentem matrem eluſit; natu minor cùm eſſet, οὔπω καιρός· *nondum tempus:* provectior factus, οὐκέτι καιρός· *non ampliùs tempus* eſſe, ſive nuptiis *idoneam ætatem* jam prætериiſſe, reſpondendo. Beneficii ergò non contemnendi loco ducit Marcus, qòd non præmaturè ſe rebus venereis dederit. hoc eſt enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, ſive virilitatis ſpecimen dare. qomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, qam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata eſſet, poſtridiè γυναικὸς nomine ſalutâſſe. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, qòd puellam virginem homo ſexagenarius duxiſſet, *Cras*, inqit, *mulier erit*. Fabius *inſtitit l. 6. c.* 4. Clariſſimè Heſych. Ἀνδρώσασθαι, συγγενέσθαι. &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακορηθεῖσα i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc ſenſum uſurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus eſt inſignis, ſed ab Anutio infeliciter tentatus, & ſub correctionis prætextu corruptus planè. Verba ſic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου παρανδρούμεναι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum priùs omnium conſenſum ſolicitat vir doctiſſimus, & cui Medicorum pater princépsq; ille alioqi plurimùm debet, & ex Regio MS°. ὧραι reſcribi poſtulat. Vertit avtem, *Virgines, qibus propè nuptiarum tempus inſtat ut viro conjungantur.* explicat in *Occonomia*; *qæ ad nubiles annos & virilitatem propè accedunt. h. e. qæ propè ſunt maturæ viro, & virilitatem avt maturam viro ætatem ingrediuntur.* Verùm primò, *virilitatem*, ſive *virilem ætatem*, de virgine dictam nuſqam deprehendi exiſtimo. Tum ἀνδροῦσθαι Græcis, ubi de muliere uſurpatur, non *viro maturam eſſe*, ſed *virum experiri* ſignificat. Porrò cùm ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου dixiſſet, qid opus erat, ἐκ τοῦ περιόντος, qod idem prorſus valeret, τὸ παρανδρούμεναι, ſubjicere? qod conciſa nimis reſpuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud eſt ἀνδροῦσθαι, aliud παρανδροῦσθαι, uti mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego qidem velim, ſed admiſsâ lectione jam olim receptâ, commatiſq; notulâ duntaxat poſt γάμου, interſitâ, ſic verterim. *Virgines qibus nubendi tempus adeſt, ni virum experiantur, affectui iſti magìs fiunt obnoxiæ.* Atqe hanc eſſe genuinam Hippocratis mentem, è ſeqentibus planè perſpicuum fit. Siqidem ubi incommoda ea recenſuerat, qæ ex affectu iſto virginibus jam *viro tempeſtivis*, ut Horatius loqitur, qas ἀνδρὸς ὡραίας Græci dicunt, obtingere conſveverunt, remedii loco ſubjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν· ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτίκα ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἁλώσεται, εἴπερ μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit ſic affectis, ut qàm primùm nubant. ſiqidem indè futuram conceptûs ſpem; qi malo iſti medeatur: qod niſi virum expertas aſſectaturum eſt probabile. ità τὸ ἀνδρωθῆναι eſt, Hippocrate ipſo interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδροῦσθαι verò q. e. virum experiri, eodem avtore, opponitur τὸ παρανδροῦσθαι. h. e. *à viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, ſive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertem eſſe*. & παρθένοι παρανδρούμεναι, qas ὑπερημέρους τῶν γάμων Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Ariſtotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ἐμπλαβεῖν τοῦ χρόνου] *Sed tempus expectavi.* Xyl. ſed nec ἐμπλαβεῖν cjuſmodi aliqem habet ſignificatum; & ἔτι illud aliud prorſus innuere videtur. Rectiùs M Caſ. *Sed longiùs etiam, qàm neceſſe erat, diſtuli.* Ità ἐμπλαβεῖν τοῦ χρόνου erit de tempore, qod liberum datur, aliqid ſumere, qo cùm poſſis frui, nolis tamen. Phraſis duriuſcula, fateor, & inſolens. Sed ea proculdubio Marci mens iſtic, non qam Xyl. voluit.

Δυνατὸν ἐστὶν ἐν αὐλῇ βιοῦντα] Ità *l.* § 16.

Δυνα-

Δυνατὸν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· qem locum vide.

Ἐσθήτων σημειωτῶν] sive σημειωδῶν, ut Lugd. qod usitatius est, & eodem recidit. utrumqe enim *vestes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, qoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐσθῆτας σημειώδεις, inqit, Annotator Lugd. Vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas,* χρυσοσήμους, *avro vel purpurâ clavatas.* De Avgusto Sveton. *l. 2. c. 73. Togis usus est neqe restrictis, neqe fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Visus est sanè ab amicis cum privatis vestibus, & domestica qædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus tulit, qibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec avratâ, penulis togísque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶν δέ τινων] Just. Lipsius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter qæ *ignis prælatio.* Herodian in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. Et de Marcia ejusdem Concubina, πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός. De Pertinace, Κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Qibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ προπεμπόντος τοῦ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuisse adfirmat ex hoc Marci nostri loco; qarum usum, ut *in Deorum cultu,* sic & *in Imperatorum,* extitisse. Accedit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas,* inqit, vocat, *qæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Persarum.* Coripppus de adventante Imperatore in theatrum,

> --*prænuncius antè*
> *Signa dedit cursor, posita de more lucerna.*

Verùm Meric. Casavbonus in adversum contendit; *lampadésqe* & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia,* de qibus Lucret. *l. 2.*

> *Si non avrea sunt juvenum simulacra per ædes*
> *Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,*
> *Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.*

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. η. v. 100.* Alcinoi avlam describendo,

> Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι, ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
> Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
> Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Evstath. χρυσέους κούρους, ἀνδριάντας exponit. Ideò avtem Marcum τοιῶν δέ τινων adjecisse, *ut à vulgaribus, qæ in ædibus plebeiis etiam plerisqe reperiuntur, imagines hasce distingveret.* Ego verò inter summos istos viros arbitrum me nevtiqam interponam: aliorum, uter Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτόν,] De Marco Capitol. *Adoptatus in avlicam domum, omnibus parentibus suis tantam reverentiam, qantam privatus, exhibuit. erátqe havd secùs rei suæ qàm in privata domo parcus ac diligens; pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid. *orat. in regem:* Ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε ἐστὶ τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτόν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ τε καὶ τρόπῳ χρώμενος. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit. nec omninò qicqam de vitæ privatæ qalitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. qum sibi & filiis honores peteret, omnia qasi privatus fecit. qin & Senatui tantum detulit Imperator, qantum cùm privatus esset, deferri sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac qam in Avgusto lavdat Sveton. *lib. 2. c. 51.* Vide Casavbonum ibidem. Sed & qæ superiùs ad § 16. κοινονοημοσύνη.

Καὶ νὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον] Lugd. νὴ δία. Sed legendum, μὴ διά. Sive ut M. Cas. νὴ δία μὴ διὰ τοῦτο. Rem qod attinet; *nihilo demissior?* imò tantò major, tantò avgustior. Siqidem, ut scitissimè, sed & verissimè, Plinius in *panegyr.* *Cui nihil ad avgendum fastigium superest, hoc uno modo crescere potest, si se ipse demittat, securus magnitudinis suæ.* neqe enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, qàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postqam *civilitatem* ejus descripserat, útqe species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen,* inqit, *ingenti avtoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφοῦ] Marci fratrem hunc adhuc qærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με] At tantùm ab eo absfuit Lucius, ut Marcum moribus suis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *post illius obitum Marcus solus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: qippe qi nullis Veri jam impediretur avt simulatis callidæ severitatis erroribus, avt his, qibus præcipuè displicebat Marco jam indè à primo ætatis suæ tempore, vel institutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με] *Honorem* qidem *Marco exhibuisse Lucium, si susciperet, obsecutum, ut legatum proconsuli, vel præsidem imperatori* (ad qæ verba videndus Salmas.) avtor est Capitol. qi de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην] Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Fabianus noster aiebat, an satiùs esset nullis studiis admoveri, qàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De illis nemo dubitabit, qin operosè nihil agant, qi in literarum inutilium studio detinentur.* Idémqe *epist. 88.* *Ista liberalium artium consectatio molestos, verbosos, intempestivos*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, qia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παιδία] *Filios* habuit *Verum*, qem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminum, qi qadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, qarum Commodus tres superstites reliqit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores*. Lampr. in *Com. Fadillam*. Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κ*τ* τὸ σωμάτιον διάστροφα] Et fuit reverà Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsqe planè distortissimis.

Τὸ μὴ ἐπὶ πλεῖον με σπουδάσαι ἐν ῥητορικῇ καὶ ποιητικῇ] Τὸ μὲν Lugd. perperam. Vide *suprà* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qi filio, qem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inqit, *qi nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolomæo reprehensi, ad *l.* 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τοῦ μὴ ἔτει νέοι αὐτοὶ ἦσαν] pro μὴ, με adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον] de qo suprà § 8.

Ῥούστικον] supr. § 7.

Μάξιμον] supr. § 15.

Τοῦ κ*τ* φύσιν βίου] vide supr. ad § 9.

Ἐναργῶς] *Perspicuè*. Xyl. *efficaciter*. Cas. ἐνεργῶς. crebra apud avtores Græcos vocabulorum horum ab excriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας] *Cogitationes injectas*. Xyl. ἐπιπνοίας malim. atqe ità Cas. *inspirationes*.

Μηδὲν κωλύειν ἤδη] Lugd. ἢ δὴ. qod & ferri potest, qia ἢ alterum seqitur. Vide ad *l.* 2. § 9.

Τὰς ἐκ τῶν θεῶν ὑπομνήσεις καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας] Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero, *Tuscul. l.* 1. *Philosophia qid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, qòd vivimus; philosophiæ, qòd bene vivimus. itaq; tantò plus nos huic qàm diis, qantò majus bonum est bona vita qàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, qòd διδασκαλίας noster dicit: ὑπομνήσεις verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

—θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.

& *Odyss.* τ'. *v.* 10.

—τὸ δ' ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ὑπομνήσεις verò καὶ διδασκαλίας ità distingvere videtur, ut illæ per signa qædam obscuriora, istæ per indicia clariora, qasi disertè præcipiendo qid facto opus sit, procedant. Galen. *de optim. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἐρυθρὸς· ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται· ὑπόμνησιν ὑπὸ τῆς ἐνδείξεως, apertè distingvit.

Τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα] Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀσθενὴς ἦν τῷ σώματι. Dio. *Habuit enim corpus valetudinarium*. qod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inqit, *operis & laboris studiis impendit, ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritia ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inqit ἀγρυπνίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε· καί τοι τοιαύτῃ εὐεξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβάλλειν ἀπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔρρωτο, καὶ καμοῖς πλείστοις παρὰ πάσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡγεμονίαν συνέστην. qæ postrema illustrant, qod adjecit hìc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum qod apud Svidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τοῦτο ἐξ ἀσθενεστάτου καρτερικώτατον ὑπέδειξε. Tribuit avtem hoc Cassius theriaci, qod qotidiè sumebat, beneficio. De qo videri poterit Galenus, qi hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἅψασθαι] ἅπτεσθαι eo sensu, qo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ μὴν ἅπτεσθαί τινος πλὴν γαμετῆς τὸ παράπαν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθωωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *qisqis eam attigerit, haud futurus est insons*. de uxore aliena. Eadem mente θιγεῖν & θιγγάνειν usurparunt. Plut. *Alex.* Παρθένιον ὄντα σχεδὸν ἐλευθέρας καλῆς καὶ γυναικὸς ἁψάμενος γυναικός. —ἀλλ' Ἀλέξανδρος οὔτε ταύτην ἔθιγεν, οὔτε ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου, πλὴν Βαρσίνης.

Βενεδίκτης] Ex pallacis avlicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου] ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* § 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων] Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, qod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4 *v.* 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de qo loco alibi diximus.

Μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν] Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino, Marci mater, anteqam filius imperium Pio defuncto adiret: qâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελδυταῖα ἔτη] Capitol. *Ab Adriano adoptatus, jussúsque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα] Qòd nec defuerit unqam, unde aliqid poscenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.c.*20. *v.* 35. & qod optimum qemqe censere Gregorius Naz. asserit *orat. pro pauper.* Τὸ εὐποιεῖν τοῦ πάσχειν τιμιώτερον· καὶ περιουσιαστότερον κέρδους ἔλεος.

Τὴν γυναῖκα τοιαύτην] *Habuit uxorem Anniam Favstinam consobrinam suam.* Capitol. Et reverâ, qalis istîc depingitur uxor, numinis donum, havd è minimis, havd è multis, censeri meritò possit. Verùm an ejusmodi Marci nostri Favstina extiterit, licèt Pii filia, Marcus ipse viderit. Certè si vera narrant Cassius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτηδείων τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι] Ità Philippus Macedo *epist. ad Aristotelem.* Ἴσθι γεγονότα μοι υἱόν· πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γενέσει τοῦ παιδὸς, ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς. *Filium mihi genitum scias; qo nomine Diis gratias ago, non tam proinde, qia natus, qàm qòd eum nasci contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditúsqe, dignus evadat, qi & nobis, & rebus à nobis susceptis succedat.* Refert Gellius *l. 9. c.* 3. Commodum avtem Marcus & *suis præceptis, & etiam magnorum atqe optimorum virorum operâ erudire conatus est. habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam Aristium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὸ δι' ὀνειράτων βοηθήματα] De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat. l.* I. tangit & noster, *l. 9.* § 27.

Καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ χρήσῃ] locus mutilus; qod & Xylander monuit. *forsan*, inqit in *notis*, ὥσπερ χρήσῃ· *qomodo utaris.* At in versione, *sicut Chrasæ:* ac si loci alicujus nomen proprium esset. qò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & χρύσῃ legatur. qasi dicat Marcus; *Cajetæ, qæ in regione Campana maritimum est opidum, se Deis vota facientem, favsta retulisse; prout & Chrysæ Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. Il. α'.*

Eruditus vir D. Bootius χρήσει legendum suspicatur: χρῆσις idem qod χρησμὸς, ut χρηματισμὸς interdum pro χρηματισμὸς dicitur. ut sensus sit, *qemadmodum sibi divinitùs remedia ad qosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliqandò agens versaretur in periculo alicujus morbi alteriúsve casûs, avxilium, qo eum depelleret, ostensum fuisse, idqe tanqam oraculo, cùm aliâs in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qi legit, καὶ τοῦτο ἐν Κ. ὥσπερ χρησμόν. ac vertit, *Hócqe Cajetæ, tanqam oraculum qoddam.* Clariss. Salmas. *fine aliqo* θεοπέμπτῳ (qales Marcus istîc loqitur) ὀνείρῳ *sanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit. legendum scil. vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ ἐντυχῆσαι, ut *loci* meminerit, in qo monitum illud à numine acceperit: vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ, ὡς περιχρῖσαι, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, qod *circumlinere* sibi aliqid jussus sit. In re tam ambigua ipse statuere nihil avsim.

Ὅπως τε ἐπεθύμησα] [τὸ] ὅπως τε ἐπεθ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπεθ. ut τε ex τὸ factum sit.

Ἀποκαθῆσαι ἐπὶ τοῦ συγγραφεῖς] Lugd. ἀποκαθῖσαι. forsan ἀποκαθῆσθαι· usitatiùs avtem ἐπὶ τοῖς συγγραφεῖσι diceretur. Sed & Thucydides *l.* I. καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑστίαν, dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. οὐκ ἦν τοσούτῳ, τοσούτων μὲν ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοσοῦτον δὲ χρόνον παρακεκαθηκέναι γέροντι οὐ πολλοῦ ἀξίῳ. Verùm ἀποκαθῆσθαι, qo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *desidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀποκαθῆσθαι & ἀποκαθίζεσθαι collocat. Vetus Edictum Censorium ex Svetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse homines, qi novum genus disciplinæ instituerunt; ad qos juventus in ludum conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, qod Marcus, ἀποκαθῆσθαι.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται] Expressisse videtur, qod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobeus tom. 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τ' ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. qanqam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *casus* potiùs *fortuitos* rerúmqe contingentiam providentiâ divinâ dispositam & gubernatam. qomodo & Solomon Rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. qo loco, qod Plato τύχη καὶ καιρὸς, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam qæ dicuntur, eodem referebant. Ità Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19 § 8. Ἐν δὲ ἀκολουθεῖ βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως πιστεύοντες, διὰ τὰ γιγνόμενα

μόνα ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς τύχης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor. *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum qæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, qod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κουάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subseqentia pertineat. Ex usitata siqidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, τάδε ἐν Κουάδοις· *apud Qados ista*; concepta nimirum, vel conscripta sunt. Istud avtem, Τὰ ἐν Κουάδοις. hoc est, *Qæ apud Qados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, qàm subjunctæ clavsulæ significationem præ se fert. Atqe in hanc partem hoc in loco M. Casavbonus accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim eâ disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil qicqam dubitavi: cùm & huc usqe seriem qandam continuam, qæ hîc planè incidi-tur, avtor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qa liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κουάδοις] *Qadi* Germaniæ populus, de qibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, avtores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτε θεὸς Μάρκος ἤδη τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κουάδοις συνεπλέκετο. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset. Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atqe Apollinario Evseb. *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 5. & *Chron. l.* 1. & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *cap.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. qanqam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Svidam alius nescio qis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiqe Clavdianus, Christiano nomini iniqiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Evseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ I. Ἕωθεν προλέγειν] δεῖ, (ut *l.* 2. § 1.) χρή, μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale qid, subintelligendum. qod cùm in scriptis istiusmodi est freqentissimum, tum nostro istîc cum primis familiare. Cæterùm Xyl. εἰώθει legit, vertitqe, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs qid velit, qàm qid assveverit narrantis, dictio videtur. qin nec in persona tertia, qam dicunt Grammatici, de se Marcus loqi affe-let.

Συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ] Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æqus erroribus, non hostis, sed correptor peccantium, hoc qotidiè procedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, qàm ægros suos medicus.*

Παρὰ τὴν ἄγνοιαν] crebertimè istud inculcat noster, uti in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ δὲ τεθεωρηκώς] Ità *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. qod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 17. § 26. Vel inscitiâ rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æqior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρόν] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim stâtuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶναι· καὶ ἰσοδυναμεῖν τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, qod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qi sola bona, qæ honesta; mala tantùm, qæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteráqe extra animum, neqe bonis, neqe malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενής, οὐχὶ αἵματος καὶ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ] Ità *l.* 12. § 26. Ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. οὐ γὰρ αἵματος καὶ σπέρματος, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Non hac duntaxat, avt præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Pavlus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c* 10. *Si ab uno homine, qem Deus finxit, omnes orimur, certè consangvinei sumus.* Itaqe τὸ

μόνον hîc subintelligendum, cujus freqens passim Ellipsis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. *Hominem Dominum nullum, sed Deos solos adoratis.* Ità supplet Christus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. qod omissâ particulâ illâ Moses dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémqe servies.* Pavlus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio ista ad circumcisos* (solos) *an & ad præputiatos pertinet?* Qod Castellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumcisionem nè cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ νοῦ] Synes. *de provident.* Ἔστι δὲ οὐ μία ψυχῶν καὶ σωμάτων συγγένεια. οὐ γὰρ τὸ τὴν αὐτὴν ἐπὶ γῆς ἐκφῦναι γένεσιν, τοῦτο προσήκει ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥυῆναι πηγῆς· qi tamen fontes, unde deriventur animæ, duos statuit; terrestrem alterum, alterum cœlestem; indè Osiridi, Typhoni hinc animam contigisse. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμψηφος Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 10. eodem, qò Marcus istic collineans; *Si ab uno Deo*, inqit, *inspirati omnes & animati sumus, qid aliud qàm fratres sumus? & qidem conjunctiores, qòd animis, qàm qi corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniqe cœlesti sumus omnes semine oriundi:
Omnibus ille idem pater est.---

Subjungit Lact. nostro consentiens: *Ergò pro belluis immanibus habendi sunt, qi hominibus nocent. --Ob hanc enim necessitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunqam facere, semper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter se congruentibus cohæret ac nititur: sic omnes homines inter se naturâ confusi, pravitate dissentiunt; nec intelligunt se esse consanguineos, & subjectos omnes sub unam eandémqe tutelam. qod si teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος] θεία ἀπόμοιρα. i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς .i. *mens*, sive *anima rationalis* hîc dicitur. sicut infrà § 4. τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. §. 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de qibus, suis locis dicetur. Eadem Epicteto dissert. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epist.* 92. *Dei pars est.* & de otio *sapient. Divini spiritûs pars ac veluti scintilla qædam.* Horat *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

———*divinæ particula auræ.*

qo modo Ammianus, tanqam ex Physicorum sententia, *l.* 21. *Sol mens mundi nostras mentes ex sese, velut scintillulas, diffunditat.* Et Manilio Astron. *l.* 2.

——*pars ipsa deorum est:*

Plutarch. *qæst. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ νοῦ μετασχοῦσα καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, οὐδ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Avgustinus, *epist.* 157. *Animam, Dei non particulam esse, sed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* qem & amplius vise sis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de resurrect. c.* 7. *Deus animæ suæ umbram, spiritûs sui avram, oris sui operam, vilissimo alicui commiserit?* Animam loqitur humanam corpori inditam. Pulcerrimè Gregor. Naz. Avgustino sensu consentiens, qamvis modo loqendi dispar, *apologet.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ σπουδὴ, τὴν ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπειγομένην, εἰ καὶ τῷ χείρονι συνεδέθη. Modestissimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγομεν εἶναι τὴν ψυχὴν, οὔτε ἀλλότριον τοῦ ἐμφυσήσαντος. (ità enim legendum avtumo, qod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς δὲ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεῷ μόνῳ ἔγνωσται. Sed & Synesius *epist.* 105. τὸν νοῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι] Argumentum à nostro crebriùs repetitum, uti in collatione indicatum, nostris etiam non insolens, qi lædi neminem, nisi à sese, posse contendunt. Habes à Joanne Chrysost. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα παραβλάψαι οὐδεὶς δύναται. Inter exteros verò Maximus Tyrius *dissertationem* eadem de re ingeniosam admodum instituit, numero 2^am^. qâ & Socratis dictum illud celeberrimum lavdat, à Platone in *apolog.* positum, à Plutarcho *de tranqill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *dissert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repositum, à Thrasea etiam apud Dionem in *Nerone* usurpatum. Ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere qidem possunt, sed lædere non possunt.* In eundem hunc sensum & Dominus noster de suis apud Lucam *Evang. c.* 21. qibus etiamsi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) subjicit tamen, nihil indè ad ipsos damni, nè vel minimum qidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite vestri cujusqam periturus est.* v. 18. οὐ γὰρ θέμις, inqit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. qod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neqe enim jus fásq; patitur, ut vir bonus qispiam ab improbo qoqam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum nostro consentiens planè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 87. Εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις δεινὸν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδέν σε διαθέντι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ci succenses, qi te malo non affecit?* Julianus deniqe *de Cynism. orat.* 2. Κἂν τις ἑτέρως ἔχῃ πρὸς αὐτόν· καθάπερ, οἶμαι, πολλοὶ πρὸς θεούς. ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρός·

οὐδὲ

οὐδὲ γὰρ βλαβερός· αὐτὸς δὲ αὐτοῦ, βαρύταλον ἐπιθεὶς τίμημα τὴν τοῦ κρείττονος ἄγνοιαν, ἔρημος τῆς ἐκείνου προστασίας.

Αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβάλλει] αἰσχρῷ περιβάλλειν, ut & κακῷ περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu sumpta, qi corpori circumjicitur, qóq; corpus ipsum involvitur. qalis illa Psaltæ *Psal.* 109. *v.* 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. —γενηθήτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὃ περιβάλλεται. *turpi*, inqit, *aliqo nemo me involverit.* qia virtutem scil. nemo eripere cuiqam potest, in qa sola τὸ καλὸν, & in cujus solius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι δὲ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· εἶναι δὲ τοῦτο ἀρετήν. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus nostris unum bonum est virtus.* &, *de constant. c.* 5. *Unum malum illis est turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qi & idem *ad Attic. l.* 10. *ep.* 4. *Nihil esse bonum, nisi qod honestum: nihil malum, nisi qod turpe sit.* itaqe τὸ αἰσχρῷ περιβάλλειν, & τὸ κακῷ περιβάλλειν, Marco nostro idem sunt. Maximus Tyr. *orat.* 2. Ἀδικία ἐστὶν ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. τὸ δὲ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἡ δὲ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. οὐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τὴν ἀρετὴν ἔχων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ἀφαιρετὸν, οὐδὲ ἀπόβλητον, οὐδὲ ἑλετὸν, οὐδὲ λῃστόν. Eodémq; Chrysostomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

—nam si regnum à me fortuna atq; opes
Eripere qivit, at virtutem non qiit.

Λῃστὸς γὰρ προαιρέσεως οὐ γίνεται. Epictetus apud nostrum *l.* 11. § 36. *Prædo virtutis nullus est.* Itaq; Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καταγελάσεται γέλωτα ἀκραιφνῆ, ὁρῶν τοὺς ἀδίκους ἐπ' αὐτὸν ὡρμημένους σπουδῇ, οἰομένους τι δρᾶν, δρῶντας δ' οὐδέν. ἀλλὰ καὶ ἀτιμαζόντων ἐκείνων, βοήσεται τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, *Iliad* ι'. 604.

—φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ.

καὶ ἀφαιρουμένων τὰ χρήματα, προήσεται ὡς παίγνια καὶ ἀστραγάλους ἀφαιρουμένους. καὶ ἀποθανεῖται, ὡς ὑπὸ πυρετοῦ καὶ λίθου, οὐδὲν ἀγανακτῶν πρὸς τοὺς ἀποκτείνοντας. Senec. *de constant. sap. c.* 5. *Injuria propositum hoc habet, aliqem malo afficere: malo autem sapientia non reliqit locum. unum enim malum illi est turpitudo: qæ introire eò, ubi jam virtus honestúmqe est, non potest. injuria ergò ad sapientem non pervenit. nam si injuria alicujus mali patientia est; sapiens autem nullius mali est patiens; nulla ad sapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8 § 1.

Οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ] Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι σύντροφος, καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθ' ὃ φορητόν ἐστιν. Idem *dissert. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν. οὔ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστι, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται. vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς συνεργίαν] Qod *l.* 4. § 3. τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν. Vide *infrà ad* § 2. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus est. & epist. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eisdem & in eadem gigneret. hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit: illa æqum justúmq; composuit: ex illius constitutione miserius est nocere qàm lædi: & illius imperio paratæ ad juvandum manus. iste versus & in pectore & in ore sit:*

Homo sum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, qòd nati sumus. Societas nostra lapidum fornicationi simillima est; qæ casura, nisi invicem obstarent; hoc ipso sustinetur.*

Ὡς πόδες] Ideò, πᾶν τὸ ὑπόπτερον ἐξ ἀνάγκης ἀρτίους ἔχει τοὺς πόδας. Aristot. *de animal. incess. c.* 8. & *hist. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτοῦ μέρη τυγχάνουσιν, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ τὰ σκέλη, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ τὰ λοιπά. ὥσπερ οὖν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ αἱ χεῖρες, εἴπερ ἕκαστον ἰδίαν ψυχὴν καὶ νοῦν λάβοι, περιέποι ἂν τὰ λοιπὰ πάσῃ μηχανῇ διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τῷ μηδ' αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔργον διά τε εἶναι παρέχειν καλῶς δίχα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας· οὕτω δὲ καὶ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ τὴν ψυχὴν (forsan ψυχὴν μίαν. Vide ad *l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παριέναι σπουδῆς, ὑπὲρ τοῦ δεόντως προσφέρεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ γὰρ αὖ καὶ πλεῖόν τι παρὰ τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν. οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ μὲν ὁρῶσιν ἀλλήλοις παρόντες παρόντα, καὶ χεὶρ συνεργάζεται παρούσῃ χειρὶ παροῦσα· ἡ δὲ ἀδελφῶν σύμπραξις ἀλλήλοις πολυχουστέρα πώς ἐστι· προτιθεῖσι γὰρ τὰ κοινῇ διαφέροντα, καὶ διεστηκότες πάμπαν, μέγα θ' ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις ὄφελος, κἂν μυρίον ᾖ τὸ διάστημα. Ità enim locus ille insignis, sed fœdissimè vitiatus, ex parte saltem restitui poterit. Basil Cæs. *epist.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες, ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀδελφῶν ἐπικουρίας δεόμεθα, ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν τῆς ἑτέρας. ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἀπίδωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι ἓν οὐδὲν

ἑαυτῷ πρὸς ἐνέργειαν αὐτάρκες. ὅτε γὰρ ἂν τοὺς ἀσφαλῶς βαδίσειε, μὴ συνυποστηρίζοντ☉ τοῦ ἑτέρου· ὅτ' οὐ ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως προσβάλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἡ δι' ἀμφοῖν τοῖν πόροιν τὴν φωνὴν δεχομένη· καὶ ἀντίληψις κρατιωτέρα τῇ κοινωνίᾳ τῶν δακτύλων. καὶ ἁπαξαπλῶς οὐδὲν ὅτε τῶν ἐκ φύσεως, ὅτε τῶν ἐκ προαιρέσεως κατορθουμένων ὁρῶ, ἄνευ τῆς τῶν ὁμοφύλων συμπνοίας ἐπιτελούμενον. Cæterùm de usu fineq; Marcus, de necessitate Basilius loqitur.

Ὡς χεῖρες] De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησε. ταύτῃ ἄρα καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν· ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηνται. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátqe digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίπτει· δός τι, καί τι λάμβανε.
A manu manus lavatur: da qid, & qid accipe.

qanqam qod Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. κνίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Deniqe Evripideum illud in *Heraclid.*

—μιᾶς δὲ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna est, una qam gerit manus.

Virgilius an Septimius in *Moreto :*

Admovet indè manus operi, partitus utriqe :
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessæ succedit læva sorori,
Alternátqe vices.—

Ὡς βλέφαρα) qæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conspirant.

Ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ὀδόντων] qi veluti in mola *catillus* & *meta*, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fœdam esse & execrabilem vim nocendi, & alienissimam homini, cujus beneficio etiam sæva mansvescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloqitur. Νῦν μὲν οὕτω διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου, τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμώ, καὶ τἆλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.

§ 2. Σαρκία ἐστὶ, καὶ πνευμάτιον καὶ τὸ ἡγεμονικόν] Eandem distributionem habes sæpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. §. 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. qo loco τὸ σῶμα est qod Marco hic σαρκία· ἡ ψυχὴ, qod πνευμάτιον· τὸ πνεῦμα, qod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία] Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι σπῶ] Ità *l.* 4. § 3. περὶ παντὸς μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου. qod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

En qid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine an hunc seqeris? subeas alternus oportet
Ancipiti obseqio dominos; alternus oberres.

Οὐ δέδοται] *Non datum est.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam qòd *Ne stude*, reddidit Annotator Lugd. &, μηκέτι σπούδαζε, mavult legi; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum. non dabitur.* qod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηκέτι πλανῶ. οὐ γὰρ τὰ ὑπομνημάτια σε μέλλεις ἀναγινώσκειν, &c. *Noli te fallere. neqe enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel alienorum de antiqitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverâ probabilis satis expositio. Videatur tamen an non forsan ἐρωτηματικῶς legi debeat, οὐ δέδοται; *annon datur? annon est in potestate tua positum*, ut hoc facias? hoc est, ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ità *l.* 4. § 1. τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον. & *l.* 9. § 29. ὅρμησον, ἐὰν διδῶται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. δίδοταί σοι τοῦτο; & ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δίδοται· & Rufus Thraseæ apud eundem *l.* 1. *c.* 1. οὐ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τοῦ δεδομένου; hinc δόσις φυσική. *l.* 4. § 19. qâ nimirum

—*natura beatis*
Omnibus esse dedit, siqis cognoverit uti.

Clavd. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qa Seneca, *epist.* 104. eodémqe planè, qo Seneca, modo occurrit. *Totiens*, inqit hic, *mihi occurrunt isti, qi non putant fieri posse, qicqid facere non possunt, & aiunt nos loqi majora, qàm qæ natura humana sustineat. At qantò ego de illis meliùs existimo? ipsi qoq; hæc possunt facere; sed nolunt. Deniqe qem unqam ista destituere tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non qia difficilia sunt, non audemus; sed qia non audemus, difficilia sunt.* Qem vide ampliùs *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. הרשות נתונה *Potestas data est.* τοῦ αὐτεξουσίου scil.

Λύθρος] Ità *l.* 3. § 3. γῆ καὶ λύθρος. & *l.* 8.

§ 37.

§ 37. *χέάσων πᾶν τᾶτο, καὶ λύθρον ἐν θυλάκῳ.* Evſtath. *ad* Il. ζ. *λύθρον, ὁ τᾶ αἵματος μιασμὸς ἀναμεμιγμένος τῇ κόνει· cruor pulveri commiſtus.* dictum à *λύω*, unde & *λύμα, τὸ κάθαρμα·* per theta ſcribi, ut à *λύτρον* diſtingvatur. Eadem ferè & *ad Il.* λ. & *ad Odyſſ.* χ. Utrumqe avtem, & *λύθρος* & *λύθρον* dici monet idem *ad Il.* ψ. pleniùs pavlò Heracleo in *Schol. ad Il.* υ. *Τὸ μετὰ κονιορτᾶ καὶ ἱδρῶτος ἀνθρώπειον αἷμα, λύθρος καλεῖται· ſanguis pulveri & ſudori commiſtus.* itaqe de athletis uſurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm iſtic potiùs eſt Marco idem qod *ἰχὼρ αἱματόεις*, Oppiano *κυνηγ. l.* 2. *v.* 279. *ſanies cruenta. σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχώρ.* Clem. Alex. *protrept.* qanqam *cruorem* vult tantum & *ſanguinem* ipſum: ſed qem ad rei vilitatem exprimendam ſic nuncupat.

Κεκρύφαντον] *reticulum* malim cum Xylandro, qàm cum H. Stephano *peplum.* tum qia *κεκρύφαντον τῷ κεκρυφάλῳ* idem ſtatuit Evſtath. *ad Iliad.* χ. tum qia ſeqitur mox, *ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. κεκρύφαντον* avtem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp. ὅτι διὰ κρόκης ὑφαίνεται.* Ex qo Svidas corrigendus, apud qem perperam legitur, *ὅτι διὰ κρόκης ὑποφαίνεται.* Verùm illis omnibus conſtanter, contrà qàm noſtro, *κεκρύφαντος* formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci *νεύρων πλέγμα* dicatur; nec *cutem* ipſam, cum Merico noſtro, deſignari iſtic exiſtimo; ſed *contextum* illum integrum, (cute tamen non excluſâ prorſus; ſiqidem *τὸ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρα, καὶ ἀρτηρίας*, *cutis* etiam ex iſtis conſiſtit, Ariſtot. nom. *de ſpir. c.* 5.) qi per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercurſantium, ſibiqe invicem implexorum, qo corporis moles qaſi continetur & conſtringitur: *ὃ δὴ καὶ περιεκάζομεν τῷ τᾶ κύρτα πλέγματι·* inqit Plato in *Timæo.* ad qæ verba forſan & Marcus reſpexerit, ubi *πλεγμάτιον* idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum qæ *in Platonis Timæo medicè* ſunt dicta.

Ἄνεμος] *Anima* ergò *ventus* ſive *ſpiritus* & *flatus* Stoicis: qod confirmat Laërt *l.* 7. & Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. *οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τᾶ ἀέρος ἀνάπνευσις.* Qin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qi ſpiritum dicunt animam: penè nobiscum. penè*, inqit: non prorſus. nec hoc tamen, qaſi noſtri non & *ſpiritum* dicant, ex Salomone *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. & aliis: ſed qia aliâ ratione ſive *ſpiritum* ſive *flatum animam* nos dicimus; non tanqam aëreum qiddam ſit, ut Marcus iſtic, qalis ſpiritus ille qem ſpirando trahimus; ſed *ſpiritum*, qia propriam qandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem ſubſtantiam*, ut Avguſtin. epiſt. 28. *flatum*, qia *Deo eſt inſufflante* creata, ut ex Moſe *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. qo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qi de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſubjungit: *ſicut avtem nos poſſumus non de noſtra natura, qà homines ſumus, ſed de iſto aëre circumfuſo qem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus: ità omnipotens Deus non de ſua natura, neqe de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, qem corpori hominis inſerendo inſpiraſſe vel inſufflaſſe commodiſſimè dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, qia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè qàm Marcus hic, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qi ventum putant, hoc falluntur, qòd ex aëre ſpiritum ducentes vivere videamur. Varro itaqe definit: Anima eſt aër conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus. hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus: qia multò priùs gignitur anima, qàm concipi aer ore poſſit.* Et hoc contrà qàm Stoici, qi à partu animam in corpus inſinuari ſtatuebant; qod & Lactant. *ibidem* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12 § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, *τὴν ψυχὴν ἐκ τᾶ ὅλα εἰσιέναι, ἀναπνεόντων φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων.* Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima παρὰ τὸν ἄνεμον.* Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſevdo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Qin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Mevrſ. *critic. Arnob. l.* 1. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunqid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *qod corpus animat*, ut Pſevdo-Avguſt. in *defin. orthod. c* 20. & *de ſpir. & anim. c.* 9. præpoſterum eſt planè; cùm contrà hoc ab illo duci diciqe manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσης ὥρας] *in horas.* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον ὐκ ἐνέφυσαν·
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χὠ νόος ἐκπέταται.
Eſt tibicinibus mens cœlitus indita nulla:
Nam ſimul ac inflant, avolat illa ſimul.

Ἐξεμέμενον] Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.
Purpuream vomit ille animam.--
idem enim ipſum in morte ſemel fieri, qod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut avtem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus.* qæ tamen verba aliter diſtingvit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt havd pavci) in *Thyeſte v.* 244.
Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.
& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc anilis expuam leti moram.

Unde & in *Herc. Octæo v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo qod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qi tuis vitam expuit.

Varro, περὶ ἐξαγωγῆς· *Andromeda vincta, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

-purpuream ſingultibus expuit auram.

qod Statius *Thebaïd. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas.--

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ νοῦν ἔχομεν, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὸν αὐτῶν νοῦν εἶχον, καὶ οὐκ ἐξέπτυκασιν.

Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo qod Homerus, αἷμ' ἐμέων, *ſanguinem vomens* dixerat *Iliad.* ό. *v.* 11. itaqe Servius notat *ſecundùm eos dictum, qi volunt ſanguinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſeqatur, qi dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

--in ventos vita receſſit.

Καὶ πάλιν ῥοφούμενον] qod ψυχοῤῥοφεῖν uno vocabulo dici poſſit. qanqam id alio ſenſu uſurpari monet Svidas, ἀντὶ τοῦ τὴν ψυχὴν ἐκπίνειν. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exorbere.* qomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, qos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνουσι δ' ἐξέρποντες οἱ Κορίνθιοι,
Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσι.

Hinc avtem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Qod avtem dicit καὶ πάλιν ῥοφούμενον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; qamvìs & ſæpe recedat.

Ὦ, δὲ ἀπονοήθητι] forſan ἐπινοήθητι, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀπονοεῖσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Γέρων εἶ] Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, qod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magìs propera, qoniam id nunc aggreſſus es, qod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satìs multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto viximus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam qidem hoc propoſitum ſeqi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc qoqe non moremur. qod facere ſolent, qi ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addamus: Et qando, inqis, tibi proderit illud, qod in exitu diſcis, avt in qam rem? in hanc, ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menœc.* Μήτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστιν, οὔτε πάρωρος, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. Ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὅμοιός ἐστι τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι. [τὴν ὥραν Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρὰν f.] τῶν γεγονότων· τῷ δὲ, ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Refert Laërtius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom l.* 4. vide ad § 4.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεῦσαι] *mentem*, inqit, *nè patiaris ſervire:* vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ νοερὰ ἐθέλει προεστάναι καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι, μήτε αἰσθητικῆς, μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt avtem δουλεῦσαι· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaqe noſter *infrà* § 16. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, ὅταν ἡσσᾶται ἡδονῆς ἢ πόνου. τοῦτο γὰρ ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema* avtem *eſt ſervitus, cùm animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſol. Et, ἀνδραποδωδέστατοι, οἱ ταῖς ἡδοναῖς δουλεύοντες. Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaqe Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἴ τις κρατεῖ μὲν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσιν, ἐγώ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον εἴποιμι. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ὑποπεσεῖν καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθεσιν, ἐσχάτη δουλεία. Κακίστη γὰρ παρὰ κακίστοις δεσπόταις δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Proœm. l.* 3. *qæſt. nat.* Qi & idem, *epiſt.* 65. *Qem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: qod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προστάττει, τῇ δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν;--- καὶ δὴ τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν· τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & ad *l.* 8. §. 3.

Καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον] *L.* 6. § 16. καθ' ὁρμὴν ſimpliciter. & *l.* 3. *c.* 16. ὁρμητικῶς. ὁρμὴν ἀκοινώνητον, *vim non communem*, vertit Iſ. Caſavb.

ad

ad Perf. Sat. 5. eámqe intelligit, qæ, ut Persius, *--extrinsecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atqe est illud reverâ, τὸ νευροσπαστεῖσθαι· de qo mox dicetur. Verùm ὁρμαὶ ἀκοινώνητοι videtur potiùs *motus*, sive *impetus*, avt *impulsus* ejusmodi denotare, *qi à naturæ communis generísve humani communione ac commoditate alieni sint.* qod & Mer. Casavbonus advertisse videtur, qi *affectus motúsqe nevtiqam sociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus passim, esse hominem ζῶον κοινωνικὸν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejusdem motúsqe exigit, ut sint ὁρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubiqe τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. deniqe *l.* 7. § 55. Προηγούμενον, inqit, ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασται δὲ τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων κατασκευῇ, τὸ κοινωνικόν ἐστι. vide *suprà ad* § 1.

Νευροσπαστηθῆναι] *nevrospastorum more impelli*, & in diversa motu alieno moveri. Vocabulum à nostro sæpe usurpatum; uti ex locis collatis patere poterit; tractum à *sigillaribus* sive *nevrospastis*, qæ cùm per se ἀκίνητα existerent, verticillis qibusdam nervísqe movebantur. horum meminit & noster *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúqe dignissimas recenset; ad qem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De usu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Casavbonus *ad Persii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec qicqam extrinsecus intrat,
Qod nervos agitet?--

qod ex Horatio expressum monet, qi *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qi imperitas, aliis servis miser, atqe
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroqe desumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus sigillarius. A qa*, inqit, *occultò nihil sentiens ejus, & velut sigillario extrinsecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus sigillarius* eidem, *de anima, c.* 6. *velut sigillario motu, superficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adversus Genethliacos* dissertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehensâ; *Ut planè homines, non, qod dicitur,* λογικὰ ζῶα· *sed ludicra & ridenda qædam* νευρόσπαστα *esse videantur, si nihil suâ sponte, nihil arbitratu suo faciunt; sed ducentibus stellis & avrigantibus.* vide *ad l.* 10. § 37. Qod avtem hoc loco dixit Marcus, καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπαστεῖσθαι, ipse optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐνεργεῖν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc est enim τὸ νευροσπαστεῖσθαι, qod ἀνθέλκεσθαι ὥσπερ νεύροις τισὶν, ut Plato. Dio Prus. *orat.* 30. μυρία πάθη ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κατατείνεσθαι καὶ στρεβλοῦσθαι.

Μηκέτι τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι] hoc est, qod Rufus suprà apud Epictetum, ἀρκεῖσθαι τοῖς δεδομένοις. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα. qod avtem hîc μὴ δυσχερᾶναι, idem *infrà* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι] *vel impendens subterfugere.* Xyl. qem & Mer. seqitur. at ὑποδύεσθαι, est *subire*; qod est *subterfugiendi* verbo prorsùs adversum. forsan ergò ὑπεκδύεσθαι legerant; qod est *clam elabi.* verùm non est istud in cujusqam potestate situm, ut effugiat τὸ εἱμαρμένον· sed neç τὸ μέλλον ὑπεκδύεσθαι commodè satis diceretur. malim ergò, ὑποδείσασθαι, *nec futura pavere*; ὑποδεὴς enim ὑπόφοβος. Svid.

§ 3. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά] Ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qalem tamen fingebant sibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως] *non sine natura avt consilio*, etiam *fortuita* qæqe. itaqe Aristot. physic. *l.* 2. *c.* 6. Ἐστὶ τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἢ νοῦς γένηται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν. Et *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως πραχθείη, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. Ità τὸ ὑποκείμενον, sive subjectum casus fortuiti cujusvis est, vel à natura, vel à consilio profectus actus aliqis. Cavssam verò rerum omnium primam summámqe si spectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, etiam qæ maximè fortuita videntur. qod de sorte ipsa, qâ nihil incertius, rex sapientissimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac dispositionem divinam si spectemus, qod Senec. *de provid. c.* 5. *veniunt cuncta, non incidunt.* qod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς] Vide ad *l.* 3 § 11. σύγκλωσιν, & § 16. συγκλωθόμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ] Ità de prima principéqe mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μείζω τε καὶ ἐλάττω, πάντα ἐκεῖθεν. Apostolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Lavdat itaqe cum primis Chrysippus Homericum illud, *Il.* ο. *v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὅττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ.
Ἢ ἀγαθόν.--

Pendet ab hoc, qodcunqe malúmve bonúmve qibúsqe
Immissum fuerit.--

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. qanqam, ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, sed videtur esse Chrysippi; cui non infreqens illud, Homericis à se lavdatis de suo aliqid liberaliùs adjicere.

Πρόσεστι δὲ καὶ ἀναγκαῖον] Necessarium, & qoad nos: qia *hanc rerum conditionem mutare non possumus*, ut Seneca *epist.* 107. & qoad Naturam ipsam qoqe. si Stoicis credimus, *qæ aliter non potest*, ut noster hîc *l.* 4. § 9. tum qia *artifex materiam mutare non potuit, ut* Seneca *de provident. c.* 5. tum qia *nec aliter universi commodo consuli*, ut Chrysippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον] Qæ sibi invicem adversa sunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conspirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Aristot. nomine avtor *de mundo c.* 5. qem latiùs hoc *ibidem* proseqentem vise sis. Sen. *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Διέταξεν ὁ θεὸς θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipsâ, Chrysipp. *de justit. l.* 1. Κακίαν δὲ καθόλου ἆραι, οὔτε δυνατόν ἐστιν, οὔτ' ἔχει καλῶς ἀρθῆναι. & *de diis l.* 2. Ὅτι τὰ κακὰ ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον· ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν. Et *de natur. l* 2. Γίνεται καὶ ἡ κακία πως κατὰ τὸν φύσεως λόγον· καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qi subjungit tamen Δεινὸν τοῦτο, τὸ καὶ γίνεσθαι τὴν κακίαν καὶ κολάζεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam nostri. Avgustinus apud Prosp. *sent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Prosper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, qem malum futurum esse præscîsset, nisi pariter nôsset, qibus eos bonorum usibus commendaret, atqe ità ordinem seculorum tanqam pulcerrimum carmen, etiam ex quibusdam qasi antithetis honestaret.* Videri possunt, qæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.*22. Idem *de Genes. ad lit. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *sent. l.* 2. *dist.* 21. § 1. lavdatus. *Cur eos creavit, qos tales futuros esse præsciebat? qia sicut prævidit, qid mali essent facturi, sic etiam prævidit, de malis factis eorum, qid boni esset ipse facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Qamvis ea qæ mala sunt, in qantum mala sunt, non sint bona: tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. Nam nisi esset hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo esse sineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio qàm facile est qod vult facere, tam facile est qod non vult esse non finere.* Videatur Magister *Sent. l.* 1. *dist.* 46. § 4. --- 10. Avg. idem deniq; *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim qenqam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, avt qid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipsum bonum operetur, qòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem seculi præsentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὗ μέρος εἶ] Ità passim noster. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί] Elegantissimè Avtor *de mund. c.* 5. Τῶν ἐπὶ μέρους, τὰ μὲν γίνεται, τὰ δὲ ἀκμάζει, τὰ δὲ φθείρεται· καὶ αἱ μὲν γενέσεις ἐπανατέλλουσι τὰς φθοράς· αἱ δὲ φθοραὶ κουφίζουσι τὰς γενέσεις. μία δὲ ἐκ πάντων περαινομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπεριϊσταμένων ἀλλήλοις, καὶ τότε μὲν κρατούντων, τότε δὲ κρατουμένων, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄφθαρτον δι' αἰῶνος. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθοράς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου. τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. qem & vide ulteriùs *ad l.* 4. § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. Deniqe diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qi & diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Idem *apologet. c.*48. *Lux qotidie interfecta resplendet, & tenebræ pari vice decedendo succedunt. Sidera defuncta reviviscunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus consumuntur, & redeunt. Certè semina, non nisi corrupta & dissoluta, fœcundiùs surgunt. omnia pereundo servantur: omnia de interitu reformantur.* Et *de resurr. c.*12. *Reverâ fœnore interitu, injuriâ usurâ, damno lucro, universa conditio recidiva est. Qodcunq; conveneris, fuit: qodcunqe amiseris, nihil non iterum est. Omnia in statum recidunt, cùm abscesserint: omnia incipiunt, cùm desierint. ideò finiuntur, ut fiant. nihil deperit, nisi in salutem.* Vide nostrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τὴν δὲ τῶν βιβλίων δίψαν ῥίψον] Ità *suprà* § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Isidorus Sophista Damascio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὁμαδὸν παρῃτεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον αἴτιον ὄντα, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanqam opinionis magìs qàm mentis avgendæ instrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Qò mihi innumerabiles libros & bibliothecas, qarum dominus, vix totâ vitâ suâ indices perlegit? onerat discentem turba, non instruit: multóqe satius est paucis te avtoribus tradere, qàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epist.* 45. *Librorum istîc inopiam esse qereris. non refert qàm multos, sed qàm bonos habeas. qi qò destinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire istud, sed errare est.* & *ep.* 88. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaq; ex illis retineamus, qantum est necessarium. an tu existimas reprehendendum, qi supervacua usu sibi comparat, & pretiosarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qi occupatur in supervacua literarum supellectile? Plus scire velle qàm sit satis, intemperantiæ*

rantiæ genus est. & *ep.* 2. *Illud vide, nè ista lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliqid vagum & instabile. certis ingeniis immorari & innutriri oportet, si velis aliqid trahere, qod in animo fideliter sedeat. nusqam est qi ubiq; est. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. idem accidat necesse est eis, qi nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim & properantes transmittunt. non prodest cibus, nec corpori accedit, qi statim sumptus emittitur. nihil æqè sanitatem impedit, qàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in qo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, qæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, qod in transitu prosit. distrahit animum librorum multitudo: itaq; cùm legere non possis qantum habueris, sat est habere qantum legas. sed modò, inqis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Fastidientis est stomachi, multa degustare: qæ ubi varia sunt & diversa, inqinant, non alunt. probatos itaq; semper lege: & si qando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *dissert. l.* 1. *c.*26. Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες, ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν. Et Polyb. *hist. l.* 3. Ἀγνοοῦσι παραπλήσιόν τι πάσχοντες τοῖς λίχνοις τῶν δειπνιτῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογευόμενοι τῶν παρακειμένων, οὔτε κατὰ τὸ παρὸν οὐδενὸς ἀληθινῶς ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων, οὔτ' εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάδοσιν καὶ τροφὴν κομίζονται, πᾶν δὲ τοὐναντίον. οὕτε τὴν ἀνάγνωσιν τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες, οὔτε τῆς παραυτίκα διαγωγῆς ἀληθινῶς, οὔτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας στοχάζονται.

Ἵλεως ἀληθῶς] Ità *l.* 4. § 48. ἵλεων καταλῦσαι. & *l.* 5 § 33. Τί οὖν περιμένεις ἵλεως, & *l.* 8. § 47. ἄπιθι εὐμενὴς καὶ ἵλεως. & *l.* 12. § 36. ἵλεως ἄπιθι. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, qo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως, — μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. De Cephisodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδᾳ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀσπασάμενος ἅμα, ἵλεως ἐξέπνευσε. Apul. *de Philosoph. Jam ille diem mortis suæ propitius, nec invitus expectat.* Senec. *epist.* 30. *Magna res est hæc & diu discenda, cùm advenіat hora illa inevitabilis, æqo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori est libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. εὔλυτος.

Εὐχάριστος τοῖς θεοῖς] qod eleganti similitudine expressit *l.* 4. § 48. Ὡσπερεὶ ἐλαία πέπειρος γενομένη, ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ. Præclarissimè in hanc sententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν δὲ τὴν οἴκησιν καὶ τὴν κτῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν χρῆσιν, ἀπερισπάστως· προθύμως τῷ ἀπάγοντι τοῦ βίου συνεπόμενος· οὐδαμῶς ὀπίσω κατ' οὐδεμίαν ἀφορμὴν ἐπιστρεφόμενος· εὐχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παροικίᾳ, εὐλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι· ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα, οὗ ἐχρήσατο χρόνου. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγεν, ὡς συμπολιτευόμενα ἑαυτῷ καὶ συνεορτάζοντα πρὸς ὀλίγους οὐ θέλεις οὖν, ἕως δέδοταί σοι, θεασάμενος τὴν πομπὴν καὶ τὴν πανήγυριν, εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, πορεύεσθαι προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & qæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. ad *l.* 6. § 30. repræsentanda.

§ 4. Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ] *distuleris ista.* Xyl. rectè. Sincerum enim vas incrustant, Lugdunensis editor, dum ἀναβάλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναβάλλεις substituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.*29. Τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρήξιας. *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

> Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.
>
> *Dilator nunqam non conflictabere damnis.*

Hesiod. *oper. l.* 1. & ex Hesiodo Epictet. *l.* 2. *c.*18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι. σὺ δὲ τῆς αὔριον οὐκ ὢν κύριος, ἀναβάλλῃ τὸν χαιρόν· ὁ δὲ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Semel nati sumus: bis nasci non licet. sed finiri ævum necesse est. Tu verò cùm nec crastini sis dominus, tempus (qod datur) tempestivum differs, ità cunctorum vita cunctatione disperditur.* Dum ut Manil. *l.* 4.

> *Victuros agimus semper, nec vivimus unqam.*

sciteq; ac festivè Flaccus *epist.* 2.

> *— qi rectè vivendi prorogat horam,*
>
> *Rusticus expectans dum defluat amnis. at ille*
>
> *Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.*

Senec. *epist.* 45. *Multos ipsa transiit vita, dum vitæ instrumenta conqirunt. nullius non vita spectat in crastinum. qid in hoc sit mali qæris? infinitum. non enim vivunt, sed victuri sunt. omnia differunt. etiamsi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, qasi aliena transcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio est. illa primum qemqe extrahit diem: illa eripit præsentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum est, expectatio, qæ pendet ex crastino. perdis hodiernum. qod in manu fortunæ positum est, disponis: qod in tua, dimittis. qò spectas? qò te extendis? omnia qæ ventura sunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horsum Martialis illa toties repetita, qibus ille tamen ad vitam ἀπολαυστικὴν suos neqiter instigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

> *Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam:*
>
> *Sera nimis vita est crastina: vive hodie.*

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Postume, semper.
Dic mihi, cras illud, Postume, qando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Postume, serum est.
Ille sapit, qisqis, Postume, vixit heri.

&, *Qisqam vivere, cùm sciat, moratur? ibid. ep.* 21.
&, *--properat vivere nemo satis. l.* 2. *ep.* 90.
& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive semper: hoc serum est.
Sub pædagogo ceperis licèt, serum est.
At tu, miser Titulle, nec senex vivis.

Vide ad § 2. γέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρήνει τοῖς συνοῦσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ τοὺς πολλοὺς ποιεῖν, προθεσμίας ὁριζομένους ἑορτὰς, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ ψεύσασθαι, καὶ τοῦ τὰ δέοντα ποιήσειν. ἠξίου γὰρ ἀμέλλητον εἶναι τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμήν. *Præcipiebat auditoribus suis nè bonum differrent, id qod multi faciant, præstituentes sibi diem certum aliqem, festum puta solenne conventúmve celebrem, ad qem nihil amplius mentiri, eáqe qæ oporteat exeqi incipiant. postulabat enim ut semotâ cunctatione omni, qod honestum esset, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxánsqe Gregorius Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σκέπτῃ, καὶ παραφασίζῃ προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις; μένω τὰ φῶτα· τὸ πάσχα μοι τιμιώτερον· τὴν πεντηκοστὴν ἐκδέξομαι. Basilius Cæs. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βουλεύῃ, καὶ διαμέλλεις; πειρατὴς διὰ βίου; κατάσκοπος μέχρι γήρως; πέρυσι, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξεδέχου· νῦν πάλιν, ἀναμένεις τὸν ἐπιόντα. ὅρα μὴ εὑρεθῇς μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος· οὐκ οἶδας, τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα· μὴ ἐπαγγέλλου τὰ μὴ σά. Epictetus deniqe *enchir. c.* 50. Ἂν τινῦν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, καὶ προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὁποσάκις προθεσμίαν λαβὼν, οὐ χρᾷ αὐταῖς] *Nihil adest*, inqit Xylander, *ad qod illud* αὐταῖς *referri possit.* itaqe mutila esse suspicatur ista. Sed immeritó. Adest enim ad qod referatur, προθεσμία collectivè sumpta. éstqe transitio à numero ad numerum havd infreqens. Sic enim Pythagoras in *avr. carm.*

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.

Evripid. *Helen.*

--ὅστις ἐκ πατρὸς χρηστοῦ γεγὼς,
Εἰς ταυτὸν ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοὺς τρόπους.

Synes. in *lavd. Calvit.* Εἰ δὲ καὶ ἡ παροιμία σοφόν· πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν, περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησι, ὅτι παλαιᾶς εἰσὶ φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφεύγει δὲ οὐδὲ νεωρὸς· οὓς ἐγὼ πολλάκις εἶδον τὴν σμίλην εἰς οὐρανὸν αἴροντας, ὀμνύντας ἐν αὐτῇ τὰ πάντα εἶναι σφίσιν. Epiphan. *hæres.* 67. § 4. Αἱ ἐδωδαὶ αἱ κάλλιστ, διδόμεναί τινι πυρέττοντι, πικραὶ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo:* Δειχθεὶς ποτὲ κεράμεως, οὗ ἡ λίμνη μεγάλους ἐκτρέφει. Marcus ipse *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, οἳ πολλοὺς ἐξήνεγκαν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ δέ τις τρόπον τινα οὐδὲ οἶδεν. --&, ἄνθρωπος δ' εὐποιήσας. Subjungit, ἐν τούτοις οὖν εἶναι δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor qæ plurima cœlo
Dejicit in terras.--

Terent. Evnuch. 1. 2.

--evnuchum dixti velle te,
Qia solæ utuntur his reginæ.--

Et in prologo.

Si qisqam est, qi placere se studeat bonis
Qàm plurimis, & minimè multos lædere;
In his poeta hic nomen profitetur suum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus est ullum hominis necandi, qæ multa sunt.* In sacra pagina, Rex Psaltes *Psalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, qos sagittis superiùs contulerat: *Beatus vir ille, qi pharetram suam istis impleverit: non confundentur, ubi cum adversariis suis in porta disceptabunt.* Et *Psalm.* 140. *v.* 9. *Nè concedas improbo desiderium ipsius; cogitationem sceleratam ejus nè provehas: alioqi efferent illi sese.* Rex Parœmiastes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Justus es, execrabitur populus:-- corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Pavlus deniqe *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ. &c. qod posterius membrum non ad *liberos*, utì Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. sed ad *mulieres* ipsas referendum esse, claret per se satìs, & ab interpretibus plerisqe tum antiqioribus tum & recentioribus agnoscitur. Nihil itaqe opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐταῖς istîc αὐτοῖς reponere: *non uteris,* inqit is, *illis, qæ in aliud tempus differs.* imò, *non uteris occasionibus & opportunitatibus ad ista tibi divinitùs concessis.* Vide *l.* 4. § 29. Neqeo tamen manum de tabula, nisi & si Petri illud ex *epist.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum sit Marci huic, qàm est ovum ovo, lac lacti, adjecero: ταύτην ἤδη δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epistolam scribo, in qibus,* vel, *qibus, mentem sinceram vobis monitione repetitâ suscito.*

Τίνος κόσμου μέρος εἶ] Idem ferè *suprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 4. & Casavb. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

--humanâ qâ parte locatus es in re.

Τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόρροια] secundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videlicet, qam θείαν ἀπόμοιραν superiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Psevdo-Solomoni, sive is Philo, ut veteres qidam, sive alius qis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 15.

ἀπόρροια

ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἁπαξαπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τοὺς λόγους ἐνδιατρίβουσιν, ἐνέσταλταί τις ἀπόῤῥοια θεϊκή. Idémqe *Strom. l.* 5. ex Platonis sententia; τὸν νοῦν ἐν τῇ ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόῤῥοιαν ὑπάρχειν.

Ὅρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου] Ità Job. c 7. v. 1. *Annon est tempus præfinitum homini?* id enim עָבָא designat, à re militari tractum vocabulum. atqe ità reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem c. 14. v. 5. *Præcisi sunt dies hominis: & penes Deum numerus mensium ejus: ipse terminos vitæ illius constituit, qos transgredi neqeat.* Fuscus, apud M. Senecam *Svasor.* 2. *Statuta nascentibus in finem vitæ dies est.* L. Senec. *ad Marc. consol. c.*20. *Fixus est cuiqe terminus; manebit ubi positus est; nec illum avt diligentia avt gratia promovebit.* Idémqe *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli jusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem.

Vide ad *l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὧ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαιθεριάσαι χρήσῃ] Legendum transpositis voculis, ὧ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαιθεριάσαι χρήσῃ, vel, ὧ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαιθεριάσαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris siqidem lectio avtoris menti ex diametro est adversa. Est avtem τὸ ἀπαιθριάζειν, αἰθρίαν ἤτοι εὐδίαν ἄγειν, *serenare*, sive *nubibus discussis serenitatem inducere:* cui opponitur συννεφεῖν, qod est τὰ νέφη συνάγειν, *nubes cogere* & obducere, sive obnubilare. docet id Svidas ex Aristophanis isto;

—τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαιθριάζει τὰς νεφέλας, ἢ συννεφεῖ;
—Jupiter qid nunc agit?
Cœli faciem serenat, anne obnubilat?

ἐστὶ δὲ ἡ αἰθρία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος, ἀντίπαλος οὖσα τῇ ὁμίχλῃ. Avtor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis serenitate Marcus noster hic usurpavit; eodem qo de Superis sensu Lucret. *l.* 2.

—prob sancta Deûm tranqillâ pectora pace,
Qæ placidum degunt ævum, vitámqe serenam!

Et de sole, sed nimium qàm soli tribuens, Plinius *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli tristitiam discutit, atqe etiam humani nubila animi serenat.* id est, ἀπαιθριάζει. Sicut contrà *caligare* Pacuvius de tristitia dixit, in Atalanta,

Qid istuc? voltum qæ caligat tristitas?

ità lege, pro eo qod apud Nonium perperam editur, *alligat tristitias.* qo loco legendum & *Tristitas* (non *Tristitias*) pro *tristitia.* & διαθολοῦν Apollonius apud Philostratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, διαθολοῦν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac serenum mentis obturbare,* sive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *consolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens est,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu qidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac ne oris qidem avt vultûs serenitatem Stoici hominis unqam ullâ posse ægritudine obnubilari.* Deniqe αἰθρίαν καὶ γαλήνην eodem sensu in eodem argumento usurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror avtem qid editori Lugdunensi in mentem venerit, ut qæ Xyl. rectè verterat, *Qod qidem tempus si non impenderis tranqillitati animi parandæ;* corrumpere voluerit sic reddendo, *Qod q. t. si otiosus intra parietes consumpseris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ istiusmodi afflixit.

Οἰχήσεται καὶ οἰχήσῃ] Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore instinctus, salutare carmen canit;*

Optima qæqe dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit.—

qid cunctaris? inqit, qid cessas? nisi occupas, fugit: cùm occupaveris, tamen fugiet. itaqe cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum est. velut ex torrente rapido, nec semper casuro, citò havriendum est. & *ad Lucil. epist.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

--fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima qæqe dies--* &c.
Prima fugit--

Nunqam dies dicit ire, sed fugere: qod currendi genus concitatissimum est. qid ergò cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æqare? Vigilandum est: nisi properamus, relinqimur. agit nos, agitúrqe velox dies. inscii rapimur. omnia in futurum disponimus; & inter præcipitia lenti sumus.

Καὶ αὖθις οὐχ ἥξεται] Cicero *de finib. l.* 2. *Non potest esse sæpiùs dies, qi semel fuit.* Lucret. *l.* 1.

--fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. *Georg. l.* 3.

--fugit irreparabile tempus.

Et Æneid. *l.* 10.

--breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ.
--ut, Stygis irremeabilis unda.

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

--eunt anni more fluentis aqæ.
Nec qæ præteriit, cursu revocabitur unda.
Nec qæ præteriit, hora redire potest.

Avson. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qi periere, dies.

Avgustin. *in Psalm.* 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epist.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo restituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, qà cœpit, ætas, nec cursum suum revocabit avt supprimet.* Avdaciùs pavlò, deniqe, Phædrus *fab.* 89.

--*tempus*

—tempus elapsum semel
Non ipse possit Juppiter reprehendere.

Qod avtem illi de *tempore* in universum, de *occasione*, qæ est, ut Cicero *de invent. l. 5. pars temporis habens in se alicujus rei idoneam faciendi avt non faciendi opportunitatem*, havd minùs aptè dici potest. Posidipp. *antholog. l. 4. c. 14.* εἰς Καιρὸν ἄγαλμα.

Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.

Callistratus item *imagin. 6.* Ἡ κατὰ τοῦ μετώπου κόμη· τὰ δὲ ὄπισθεν πλοκάμων ἐλεύθερα. ὅτι προσιόντα μὲν αὐτοῦ, λαβέσθαι ῥᾴδιον· παρελθόντα δὲ, ἡ τῶν πραγμάτων ἀκμὴ συνεξέρχεται, καὶ οὐκ ἔστιν ὀλίγω ῥᾳθυμηθέντα λαβεῖν τὸν καιρόν. Salubriter ergò Gregor. Naz. Δεῖ μὴ προϊέσθαι τὸν καιρὸν, οὐ πάλιν τυχεῖν ἀμήχανον.

§ 5. Φρόντιζε στιβαρῶς] *enixè curato.* Cas. ut cùm φρόντιζε conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanqam si ad πράττειν, qod seqitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄῤῥην] Casavb. *ad Pers. Sat. 1.* adductis istis nostri verbis, in qibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (qod γραφικὸν an μνημονικὸν σφάλμα fuerit, incertum est) *Mollia*, inqit, *facta, dictáque nec Romano nec masculi spiritûs viro conveniunt.* Noster *infrà l. 3. § 5.* Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστάτης ζώου ἄῤῥενος καὶ Ῥωμαίου. & *l. 4. § 3.* Ἐλεύθερος ἔσο, καὶ ὅρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνήρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος· & Gvil. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmylium.* Cassiodor. *l. 2. ep. 3. Vixit inter nos, non consvetudine peregrinâ; sed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, sed *strenuitatis* nomine prædicantur *Romani.* unde Cordi Cremutii illud, qi C. Cassium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l. 4.*

Τὸ ἐν χερσὶ] i. e. τὸ παρὸν, *id qod in manibus*, vel *præ manibus est.* ut *infrà l. 3. § 12.* & *l. 6. § 2.* Livius, *l. 4. Cùm tantum belli in manibus esset.* & *l. 26. omittere id qod in manibus erat, bellum coegerunt.* Plin. min. *l. . ep. . Non vacat, qia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l. 4. c. 1. Nihil tam necessarium, avt magis cum cura dicendum, qàm qod in manibus est.* Plavt, Bacchid. 4. 3.
Reddidi patri omne aurum, mihi qod fuerat præ manu.
Atq; est reverâ Τὸ παρὸν μόνον *in manu nostra.* Senec. *supr. ad § 4. de brev. vit. c. 9. Qod in manu fortunæ positum est, disponis; qod in tua, dimittis.* Qod avtem ἐν χερσὶ hic Marcus, Pindarus τὸ πρὸ ποδὸς, & τὸ πὰρ ποδὸς dixit. Vide *ad l. 4. § 21.* qod Terent. *Adelph. 3. 3.* *qod ante pedes est*, dixit: *Istuc est sapere, non qod ante pedes modò est*
Videre, sed etiam illa, qæ futura sunt.

Ἀπλάστου σεμνότητος] commendat *gravitatem simplicem* ac *genuinam*; cui opponitur ἡ κατάπλαστος βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* qam & σεμνότητα πεπλασμένην, Isocrates in *Archidamo*; ἐπίπλαστον τῆς σεμνότητος ὑπόκρισιν, Clemens dixit, *pædag. l. 3. c. 11.* i. e. *gravitas ficta*, sive *vultûs severitas assimulata*, ut Ammian. *l. 14.* sive *callida severitatis simulatio*, ut Capitol. in *Marc.* qâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ità *frontem asseverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l. 8.* i. e. *fictæ severitatis personam induere*, ut Cassiod. *l. 1. ep. 4.* ità enim malim, qàm *inducere*, qòd vulgati exhibent. De Sexto *suprà l. 1. § 9.* τὸ σεμνὸν ἀπλάστως. De P. Crasso Cicero in Bruto § 282. *Erat sine arrogantia gravis, & sine segnitie verecundus.* De Perseo Rege contrà Polybius apud Svidam, κατὰ τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον. *Vultûs speciem præ se ferebat ad severitatem compositam.* Vide *ad l. 3. § 2.* Et de Aristippo Tertullian. *apolog. c. 46. Aristippus in purpura sub magna gravitatis superficie nepotatur.* Plur. in *Pericle.* Τοὺς δὲ τοῦ Περικλέους τὴν σεμνότητα, δοξοκοπίαν τε καὶ τῦφον ἀποκαλοῦντας, ὁ Ζήνων παρεκάλει καὶ αὐτοὺς τι τοιοῦτον δοξοκομπεῖν, ὡς τῆς προσποιήσεως αὐτῆς τῶν καλῶν ὑποποιούσης τινα λεληθότως ζῆλον καὶ συνήθειαν.

Ἂν ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς.] Pulcerrimum plurimiq; momenti monitum. qod & *infrà* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυναμένου ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Et *l. 3. § 12.* Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῇς ἑπόμενος ... ἐῤῥωμένως &c. καὶ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι. Et *l. 7. § 29.* ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. In eandem sententiam Zalevcus in *legum* suarum *procemio*, apud Stob. *tom. 2. tit. 42.* Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειοῦν τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν, ὡς δὴ παρόντα. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντιεῖ. Seneca *epist. 114. Qicqid facies, respice ad mortem.* Idémq; de se *epist. 61. Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanqam cùm maximè scribentem mors evocatura sit. paratus exire sum.* Vide & *ad. l. 3. § 12.*

Ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου] ἀπὸ τοῦ κρείττονος λόγου. *à meliore ratione.* rescribi postulat Annot. Lugd. nam interpres uterq; τοῦ αἱροῦντος illud insuper omnino habuit. Verùm nec mutandum qicqam, & vertendum, *à dictante ratione*, sive *à rationis dictamine.* Usitatum est λόγος αἱρεῖ. i. e. ἀξιοῖ, *dictat, poscit, exigit.* Vide *ad l. 4. § 19.* Restituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c. 50.* ubi διαφοροῦντα λόγον, ἀντὶ τοῦ αἱροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l. 3. § 4.*

Συμμεμοιραμένα] qod *l. 3. § 16.* συγκλωθόμενα.

Ὁρᾷς ὡς ὀλίγα] Antisthenes apud Laërt. *l. 6.* Τὴν ἀρετὴν τῶν ἔργων εἶναι, μήτε λόγων πλείστων δεομένην, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Pruſ. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπειδὴ οὕτω πέφυκας, ἐὰν τύχῃς ἐπιςαμένου ἀνδρὸς, ἱκανή σοι ἔτι μία ἡμέρα, πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν τέχνην, καὶ οὐδὲ ἔτι δεήσῃ ποικίλων σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epiſt.* 106. *Paucis opus eſt ad mentem bonam literis.* Et *epiſt.* 94. *Infinita, inqis, præcepta ſunt. Falſum eſt: nam de maximis & neceſſariis rebus non ſunt infinita. tenues autem differentias habent, qas exigunt tempus, loca, perſonæ. ſed his qoqe dantur præcepta generalia.* Fabius *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæqꝫ, ſi credas.* (*cedas* f. ſiqidem in voluntate plurimum poſitum contendit) *longam enim facit operam, qod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Γράμματα δὲ μὴ μαθὼν, οὐδὲ τὸν εἰδότα διὰ θαύματος εἶχε. νοῦν δ᾽ ἀγαθὸν, ὡς γραμμάτων πρεσβύτερον καὶ τῶν τούτων εὑρετὴν, μάλα ἐπῄνει. μηδὲ γὰρ εἶναι τούτων ἀνάγκην, τῷ τὸν νοῦν ἐῤῥωμένον ἔχοντι. Vide *l.* 7. § 66.

Εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶναι βίον] εὔρουν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qa omnia ex voto ſuccedant & qaſi fluant*; metaphora ab eis qæ ſecundo flumine feruntur. Ità Stoici reliqi. Jo. Stob. eclog. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὔροιαν βίου· eáqꝫ definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorúmqe poſteros. Chryſippus certè περὶ τῶν τελῶν, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ᾽ ἑκάστῳ δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὔρουν καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτοντι. Et mox: Ἡ ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὔροιαν. Indè verbum εὐροεῖν iſtis oppidò qàm familiare. Vide *infrà ad l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 6.

Θεουδῆ] i. e. θεοειδῆ. *Vitam divinam, divinæ parem.* Ità Homer. *Odyſſ.* ζ΄. *v.* 121. & ι΄. *v.* 176. νοῦς θεουδής, *mens divina, Deo ſimilis.*

—καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

& θυμὸς θεουδής. *Odyſſ.* τ΄. *v.* 365. *animus divinus*;

—θεουδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἄνδρες θεουδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis;

Ζηνὸς αὐτὸς τά γ᾽ ἕκαστ᾽ ἐπιδέρκεται· οὐδέ μιν ἄνδρες
Λήθομεν ἔμπεδον, οἵ τε θεουδέες, οὐδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεουδής, *vita divina, ei qæ deorum eſt par prorſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὕβριζε, ὕβριζε αὐτὴν, ὦ ψυχή] Prava ſanè dictio, depravatáqꝫ proculdubio lectio. neqe enim è fæce hominum qiſqam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſeſe contumeliâ afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὕβρισες, vel, qod malim, ὑβρίζειν. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam qòd lectionem receptam ſecutus, qaſi εἰρωνικῶς dictum M. Caſavb. accipit, mihi nevtiqam vero ſimile videtur. Marcus ſiqidem nuſqam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de legib. l.* 5. Τιμᾷ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς· δοκεῖ δέ. qo loco, & qibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriqe, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétqe; qo modo & noſter *infrà* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ] M. Caſavb. legendum avtumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ [παρ᾽ ἑαυτῷ] vel etiam, repetito qod mox ſeqitur, [αἰδουμένῳ ἑαυτόν.] ut ſenſus ſit, *felicitas cujusqe pendet à ſeſe*; vel, *felicitas cujusqe in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, qomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φεύγει γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc qod loqor indè eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitíſqꝫ ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallítqꝫ volatilis ætas:
Et celer admiſſis labitur annus eqis.

i. e. qàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaqꝫ *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius—.

& *el.* 11. *Dum loqor, hora fugit.*—

Qod Horat. *Carm l.* 1. *Ode.* 11.

—*dum loqimur, fugerit invida*
Ætas: carpe diem, qàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15,

—*currit mortalibus ævum;*
—*fugit hora, rapítqꝫ*
Tartareus torrens.—

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρματος γὰρ οἷα,
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Volucríqe die rota præcipitis
Vertitur anni.

Idémqe, ſi idem utriusqꝫ avtor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per qod citatiſſimi currimus.* Qin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. qod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt; (miſeri, neſcitis?) & fuga, vivere*· Vide *ſuprà ad* § 4. ὀρχήσεται. Hoc ſi minùs placuerit, habeas D. Arn. Boclii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εἷς γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ· *Unica enim*

enim est unicuiq; vita: nec altera ulla, istîc saltem, expectanda. Epicurus suprá. Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς δὲ οὐκ ἔστι γενέσθαι;

Nec nasci bis posse datur. —— Silius *l.* 15.

id qod Evripides voluit, ubi dixit in *Alcest.*

Ψυχῇ μιᾷ ζῆν, οὐ δυοῖν ὀφείλομεν.

Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Qem & in *supplic.* idem pluribus congestum suprà monuimus. Verba ipsa, qia ad lectionem istam illustrandam cum primis faciunt, exhibere istîc nevtiqam pigebit.

Οἴμοι· τί δὴ βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τόδε,
Νέους δὶς εἶναι, καὶ γέροντας αὖ πάλιν;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἦν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς καὶ γέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν,
Διπλοῦ βίου λαχόντες, ἐξωρθούμεθ' ἄν.

id est, vertente Grotio:

Proh fata: cur non est datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici senio frui?
Intra penates siqid habet incommodè,
Fas seriore corrigi sententiâ:
Hoc vita non permittit. at qi bis foret
Juvenis senéxqe, siqid erratum foret
Priore, id emendaret in cursu altero.

Idémqe *ibid.* ——τοῦτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστι τἀνάλωμ' ἀναλωθὲν λαβεῖν,
Ψυχὴν βροτείαν· χρημάτων δ' εἰσὶν πόροι.
--unicum mortalibus
Hoc est, semel qod perditum recipi neqit,
Hæc vita: reliqa copia est reparabilis.

εἰσὶ δέ τινες, οἳ τὸν παρόντα μὲν βίον οὐ ζῶσιν· ἀλλὰ παρασκευάζονται πολλῇ σπουδῇ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, οὐ τὸν παρόντα· καὶ ἐν τούτῳ παραλειπόμενος ὁ χρόνος οἴχεται. Antiphon. apud Stob: *tom.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forsan περιτρεπόμενος. Gesn. παραλειπόμενος. Qibus adjici possunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βιότω διπλόον χρόνον ἄμμιν ἔδωκεν,
Ἢ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύτροπος, ὥστ' ἀνύεσθαι
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα, τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι ποθ' ὕστερον ἐσθλὰ δέχεσθαι·
Εἰ δὲ θεοὶ κατένευσαν ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν δὲ βραχὺν καὶ μήονα πάντων,
Ἐς πόσον, ἃ δειλοὶ, καμάτως κ' εἰς ἔργα πονεῦμες;

Nam si vivendi nobis geminata dedisset
Tempora seu Fatum, seu Juppiter, esset ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Responsura qies tandem sudoribus esset.
Sin vitæ spatium miseris mortalibus unum
Concessere Dei, modicóqe id fine coercent,
Qid juvat in tristes animos impendere curas?

Grot. Itaqe Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ ματαιὸς ἐμαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς; Attamen, ut scitè Martial, *l.* 10. *epigr.* 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Cæterùm clariss. Salmasius lectionibus hisce omnibus præfert; βραχὺς ὁ βίος ἑκάστῳ. qomodo Hippocrates *aphorism.* 1. Sed & Marcus ipse *l.* 4. § 26. Ego in medio ista lectori relinqo.

Οὕτως δέ σοι σχεδὸν διήνυσται] qod *suprà* § 2. dixerat; γέρων εἶ. tanqam ipse se alloqatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδουμένη σεαυτήν] De Catone Plutarchus in *Apophtheg.* Μάλιστα δὲ ἐνόμιζε δεῖν ἕκαστον αἰδεῖσθαι ἑαυτόν. μηδὲν γὰρ ἑαυτοῦ μηδέποτε χωρὶς εἶναι. Unde emendandus Stobæus, *tom* 2. *tit.* 31. apud qem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophrast. *ibid.* Αἰδοῦ σεαυτὸν, καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. Musonius itidem: Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ, ἐὰν πρῶτον ἄρξῃς σεαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmqe optimè Democritus: Φαῦλον, κἂν μόνος ᾖς, μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ. μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémqe *ibidem tit.* 46. Μηδέν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑωυτοῦ· μηδέ τι μᾶλλον ἐξεργάζεσθαι κακὸν, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδήσειν, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἑωυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον. Qod Isocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις. *Qid autem proderit non habere conscium, habenti conscientiam?* Ex Seneca Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. At verò, ut Diphilus, si Stobæo *tit.* 24. referenti, Philistio, si Maximo *c.* 40. fides;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδόθ' αὑτῷ φαῦλον διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται;
Qi non veretur ipse semet, conscius
Sibi mali facinoris, qod commiserit,
Hic qomodo alios nescios reverebitur? Grot.]

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα] Scriptura mendi manifesta. Meric. Cas. transpositâ unâ voculâ legere videtur, Τί περισπᾷ σε; *cur te distrahant?* &c. Ego malim, restitutâ qæ excidit negante particulâ, (qia seqitur καὶ) [Μὴ] περισπάτω σε &c. *nè distrahant te.* qod & Xylandrum secutum video. Sic. *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ. Basil. Cæsar. *in Psal.* 45. Τίς γὰρ μεριμνῶν τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς, δύναται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχειν, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν τηλικούτων θεωρημάτων ἀρκεῖν; Interpretes Græci *Eccles. c.* 1. *v.* 13. τὸ ענין reddunt περισπασμόν· Latinus, *distentionem.* eò qòd *in varias solicitudines mens hominis distenta lanietur.* Hieron. Vide *suprà* § 2. μηκέτι σπῶ.

Καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ] καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά. copulativa

copulativa loco adversativæ. Sic in Evang. Matth. c. 12. v. 43. ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *reqiem qærit, sed non invenit.* & c. 16. v. 4. γενεὰ πονηρὰ σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ. *generatio prava signum requirit: verùm signum illis non dabitur.* Luc. c. 4. v. 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. *Nihilqe per dies illos comedebat: sed eis consummatis posteà esuriit.* & c. 20. v. 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Qærebant manus ei Injicere; verùm à populo metuebant sibi.* Act. c. 7. v. 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; ---καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hostiásqe obtulistis mihi? ---Sed Molochi tabernaculum bajulâstis.* Plato Theætet. adducendus *infrà ad* § 13. πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτὴν συγκαθιεῖσα. *Omnem ubiqe universi totius naturam perscrutans; verùm ad eorum qæ sunt propè, nihil sese demittens.* Senec. *epist.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non posse, & statim spargi.* pro, *sed statim spargi.*

Παῦσαι ῥεμβόμενος] Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀπορρέμβευε. & *l.* 3. § 4. παῦε ἀπορρεμβεύων. ῥέμβεσθαι & ἀπορρέμβεσθαι *à re instituta,* vel etiam *absqe certa re ulla instituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chrysost. *in epist.* 1. *ad Timoth. homil.* Τοῦ νοῦ πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένου, ἡ χεὶρ αὐτόματος ἕλκεται· *Mente sæpenumero alibi divagante; sponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curiosit.* Δεῖ δὲ μὴ καθάπερ θεράπαιναν ἀνάγωγον, ἔξω ῥέμβεσθαι τὴν αἴσθησιν, ἀλλ᾽ ἀποπεμπομένην ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ πράγματα, συντυγχάνειν αὐτοῖς ταχὺ καὶ διαγγέλλειν· εἶτα πάλιν ἐντὸς εἶναι τοῦ λογισμοῦ, καὶ προσέχειν αὐτῷ. Idémqe eodem, qo noster hìc sensu, qi à corpore ad animum transtulit, *de commun. notit.* c. 13. Νήφων γὰρ οὐδὲ εἷς ἐστι πρὸς ἀρετήν, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες ἀσχημονοῦντες καὶ κακοδαιμονοῦντες. Expressit avtem pulcrè, qod noster hìc, Senec. *de tranqill.* c. 12. *Circumcidenda est concursatio,* [*circumcursatio* potiùs] *qalis est magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis se negotiis offerunt, semper aliqid agentibus similes, horum si aliqem exeuntem domo interrogaveris; Qò tu? qid cogitas? respondebit tibi; Non mehercule scio: sed aliqos videbo, aliqid agam. Sine proposito vagantur, qærentes negotia: nec qæ destinaverunt, agunt; sed in qæ incurrerunt. Inconsultus illis vanúsqe cursus est: qalis formicis per arbusta repentibus; qæ in summum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémqe *epist.* 95. *Vita sine proposito vaga est.* i. e. ῥεμβὸς, ut Marcus *infrà* § 17. Vitam avtem istiusmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. c. 10. lavdatus, qem à Scriverio, Salmasióqe emaculatum restitutúmqe exhibemus.

Otio qi nescit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, qàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui qod agat institutum est, is nullo negotio
Id agit; studet ibi, mentémqe atqe animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit, qid qidem velit.
Hoc ità est, neqe nunc domi nos, neqe nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præter propter vita vivitur.

h. e. ut vir clariss. εἰκῇ βιοῦται.

Τὴν ἑτέραν παραφορὰν φυλακτέον] D. Jun. περιφορὰν mavult: qomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, κατ᾽ μηδὲν παράφορον. παραφορὰ reverà *mentis errorem, halucinationem, delirium, desipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione;* & à Fœsio, pro *graviore* etiam in medicorum libris sumi observatum est. Cæterùm & περιφορὰν nihilo minùs pro *errore, mentísqe obturbatione* usurpari Budæus testimoniis havd pavcis comprobat. inter qæ illud est ex Græcis Solomonis interpret. *Eccles.* c. 2. v. 12. ἰδεῖν σοφίαν καὶ περιφορὰν καὶ ἀφροσύνην. Et rursùs ibid. c. 2. v. 2. τῷ γέλωτι εἶπα περιφοράν· *risum reputavi errorem*· Vulg. qibus & adjici potest illud, c. 7. v. 26. γνῶναι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ περιφοράν. itaqe nihil forsan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπόν] *Infrà* § 16. inter ea, qibus anima contumeliam sibi facit, hoc ponit, Ὅταν πρᾶξίν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ᾽ οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ. Pers. *Sat.* 3. v. 60.

Est aliqid qò tendis, & in qod dirigis arcum?
An passim seqeris corvos testâqe, lutóqe,
Securus qò pes ferat, atqe ex tempore vivis?

Metaphora ἀπὸ τῶν ἄσκοπα τοξευόντων, ut Lucian. in *Toxari.* qod nos dicimus, **to shoot at roversw,** seu **at randome.** Vide Casavbon. *ad Pers.* & *infrà ad* § 16. & *ad l.* 10. § 37.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ] Cohibere vult τὸ ἀλλοτριοεπισκοπεῖν, uti Petrus loqitur, *epist.* 1. c. 4. v. 15. ut istìc, sic *infrà* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας] *Qi suiipsius animi motibus non obseqitur.* Xyl. imò, *qi motus non asseqitur.* qod & M. Casavbonum observâsse video. παρακολουθεῖν, sicut & simplex ἀκολουθεῖν, est eorum, qæ dicuntur avt aguntur etiam, *ex animadversione observationéqe diligenti, intelligentiam conseqi.* Id unico tantùm, cùm freqentissimum sit, ex Galeni scriptis loco firmatum fuerit, qem *ad l.* 5. § 5 *infrà* exhibebimus. Qin & Xyl. ipse τὸ παρακολουθεῖν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir *adv. disciplin. l.* 1. c. 13. duo ista ἐκ τοῦ παραλλήλου posuit: Πο-

γάρ

γάρ τις δύναται τῶν ὠφρυωμένων γραμματικῶν Ἡράκλειτον συνιέναι, καὶ Πλάτωνι παρακολουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἡ παρακολουθητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δύναμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή] Vide *suprà ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. Ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐνδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumqe Marcus noster, qi idem planè utrumqe statuit esse, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου] Vide *suprà ad* § 3. & Casavbon. *ad* illud *Persii Sat.* 3. *v.* 12.

--qem te Deus esse
Jussit, & hamanâ qâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων] hoc passim inculcat, *bonam mentem nihil impedire posse.* Ità *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλῦσαι δυνάμενος. & *l.* 4. § 49. μήτι κωλύσει δίκαιον εἶναι, μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα; &c. & *l.* 5. § 29. οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. εἰπὲ τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τὴν ὑπόληψιν τίς κωλύσει ἐκβάλλειν; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὰ τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν. Et *l.* 11. § 9. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποτρέψαι σε οὐ δυνήσονται. Et *l.* 12. § 8. οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· qod & ipsum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νοῦς καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc est avtem verè liberum esse. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. Et fastuosiùs, vixqe piè satis idem *ibid. c.* 1. τὴν προαίρεσιν δὲ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται.

Ἧς μέρος εἶ] Idem *suprà* § 3. & 4. & *infrà* § 16. Apud Laërtium *Zenon. Citt.* Chrysippus *de finibus:* Μέρη γὰρ εἰσὶν αἱ ἡμετέραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος] *Philosophicè Theophr.* Xyl. rectè. φιλοσόφως· id est, φιλοσοφίας ἀξίως. uti ipse se Marcus mox explicat. itaqe ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, qod svadeat nihil est. nec est commoda satis loqendi formula.

Ὡς ἄν τις κοινότερον ταῦτα συγκρίνειε] *qatenus ex communiore hominum sensu & sententiâ vulgari ista qis inter se contulerit.* Ità Senec. *epist.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad significationem Stoicam revoca.* & *epist.* 82. *Malè nunc sic accipe, qemadmodum à populo dici solet.* Hoc avtem ideò Marcus istic, qia Stoici *peccata omnia paria* prorsùs esse statuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον δὲ νυνὶ τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω. Contrà *l.* 4. § 10. καθὸ νενόηται ἰδίως.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα] Idem multis contendit Aristoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ, ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία, τῆς περὶ τὸν θυμόν.

Ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης] Ità Arist. ubi priùs; οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ ποιῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑβρίζων, μεθ' ἡδονῆς. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὲ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς οὖν] Ità qod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Qeis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventū ad verum est: sensus morésq; repugnant,
Atqe ipsa utilitas, justi qoqe mater & æqi.

Τὸ μεθ' ἡδονῆς [Hoc argumento contendit Septimius noster, gravioris esse reatûs, adulterium perpetrâsse, qàm pœnarum metu abnegâsse Christum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis qàm cruentata? qæ pænitentia miserabilior, titillatam prosternens carnem, an verò laniatam? qæ justior venia in omnibus cavssis qam voluntarius, an qam invitus peccator implorat? nemo volens negare compellitur; nemo nolens fornicatur. nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa: negat, qod libet, cogi. negationem porrò qanta compellunt ingenia carnificis, & genera pænarum? qis magìs negavit, qi Christum vexatus, an qi delectatus, amisit? qi cùm amitteret, doluit; an qi cùm amitteret, risit?*

Ὁ μὲν προηδικημένῳ] Ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Evdem. l.* 4. *c.* 6. Itaqe qod ex Aristarcho Athenæus *dipnosoph. l.* 13. ex Chæremonis *Thersite* Svidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *paræm.* à Demosthene etiam, vel qisqis is est, in *orationis adversùs Neæram* ingressu ipso, usurpatum;

Οὐχ ὡς ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.
Ut non qi prior incipiat, sed se vindicans.

iratus qisqe facere videtur, qod facit. hoc avtem excusationis defensionísqe satis justæ speciem præ se ferre videtur. Demosth. idem ipse, ἀνεπίφθονον αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τὸν ὑπάρχοντα. Plato *Gorg.* δικαίως χρῆσθαι τούτοις (armis scil. viribúsqe) ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας. Belisarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. necessarios adoriri coactus, ἐχόμενοι δὲ τοῦ κακοῦ παρὰ ψυχὴν τὴν δὲ, ὥστε οὐ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθιστάμεθα. Thucyd. *l.* 2. δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι, οἷσπερ καὶ ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν. Ideo & Aristoteles ubi suprà, *intemperantiam iracundiâ*, non αἰσχίονα tantùm, sed & ἀδικωτέραν, pronunciat.

Φερόμενος

Φθόμῳ ἐπὶ τὸ πρᾶξαί τινα κατ᾽ ἐπιθυμίαν] pessimo consilio ista à superioribus avulsa cum periocha seqente commisit editor Lugd. qâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἤδη δυνατοῦ ἐξιέναι τοῦ βίου] Vide *suprà ad* § 5. & *infr. ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, συνδεῖν ὀσημέραι τὸ στρῶμα τὸ δεσμόν. (leg. τὸν στρωμάτων δεσμόν. qod alii, τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν) eo significans, ὡς ἀποδημίαν εἶναι τὴν τελευτήν· καὶ δεῖν ἀεὶ συνεσκευασμένους τὴν καιρὸν περιμένειν τῆς ἐκεῖ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Senec. *epist.* 93. *Non ad eum diem me aptavi, qem ultimum mihi spes avida promiserat, sed nullum non tanqam ultimum aspexi.* & *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanqam ad extrema ventum sit. nihil differamus: qotidiè cum vita paria faciamus. Vita nostra non promineat, sed in se colligatur.*

Ἐξιέναι τοῦ βίου] qod ἐξιέναι τοῦ ζῆν, & ἐξελθεῖν simpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l.* 3. *ep.* 9. *Videtur voluisse exire de vita, cùm defendi non posset.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν] Plato *apolog.* οἷον ἀποδημῆσαι, ὁ θάνατος· Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημίᾳ προσέοικεν ὁ θάνατος, καὶ τῇ εἰς κοινὴν πατρίδα πορείᾳ. qi & Socratem dixisse perhibet, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον, ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων *de statuis orat.* 5. Τί ποτέ ἐστι θάνατος; ἀποδημία πρόσκαιρος· ὕπνος μακρότερος τοῦ συνήθους. Simocrat. *epist.* 25. Ἐπὶ μακρὰν ἀποδημίαν οἱ τεθνηκότες ἐστάλησαν. De Proteo philosopho Marcellinus *histor. l.* 29. *cùm mundo digredi statuisset.* Et de Constantio *l.* 22. *mundo citiùs digressurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀποχωρήσας, ἀπῆλθε τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio est, qam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut cum profectum crederes, non amissum. Non emori, sed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hist. l.* 1. *de vita migrare potiùs qàm mori.* Et, *abiit, non obiit.* Ambros. de Theodos. *Mors siqidem migratio est.* Cicer. *Tusc. l.* 1. *avt finis, avt transitus.* Senec. *epist.* 65. imò, *non finis, sed transitus.* Cyprian. *de mortal. Non est exitus, sed transitus.* qomodò Christus apud Joan. *cap.* 13. *v.* 1. μετάβασιν αὐτοῦ τὸν θάνατον καλεῖ, uti observant Jo. Chrysost. & Theodoret. Et *exitus* tamen, sed sensu suo; qomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Excessus* scil. *de corpore.* ut Tertull. *de resurr. c.* 43. Itaqe qod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortasse qem putamus perîsse, præmissus est.* Sed avdentiùs *epist.* 99. *Qem putas perîsse, præmissus est.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimisimus illos; imò consecuturi præmisimus.* Fidentissimè nostri; nec immeritò, firmiore fulcro subnixi; *Præcesserunt, non decesserunt.* Avg. *de divers. serm.* 43. *præmissi, non amissi.* Idem *epist.* 6. & 120. Clavdam locum hunc Cypriani monito in *orat. de mortal. Non sunt lugendi fratres nostri accersione dominicâ de seculo liberati; cùm sciamus eos non amitti, sed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiscentes & navigantes desiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Κακοῦ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν] Consimili phrasi *suprà* dixerat, § 1. αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ. Deum avtem neminem posse malo afficere statuunt Stoici, qia ipse bonus. Noster *l.* 6. § 1. Ὁ τὴν ὅλων οὐσίαν διοικῶν λόγος, οὐδεμίαν ἐν αὑτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ᾽ ἐκείνου. Est reverâ Deus non ἀγαθὸς duntaxat, sed μόνος ἀγαθός. Matth. *c.* 19. *v.* 17. qod Hermes Trismeg. *Pæm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν οὐδενί, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός. Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus solus. qi enim qod est sine initio habet, non institutione habet illud, sed naturâ.* Meliùs multò qàm Senec. *epist.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum est, esse bonos.* Porrò *cùm Deus optimus, diabolus pessimus, non magìs à bono aliqid mali, qàm à malo boni aliqid potest editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abstin. ab esu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πεπεῖσθαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτέ, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. οὐ γὰρ θερμότητος, ὥς φησι Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου· οὐδὲ τοῦ δικαίου τὸ βλάπτειν· τὰ γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. δικαιότατον δὲ δήπου φύσει πάντων τὸ θεῖον, ἐπεὶ οὐδὲ ἂν ἦν θεῖον. Senec. *epist.* 95. *Qæ cavssa est Diis benefaciendi? natura. errat, si qis putat illos nocere velle: non possunt. nec accipere injuriam qeunt, nec facere. Lædere etenim lædiqe conjunctum est. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, qos periculo exemit, nec periculosos qidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Qædam sunt, qæ nocere non possunt, nullámqe vim nisi beneficam & salutarem habent: ut Dii immortales, qi nec volunt obesse, nec possunt. natura enim illis mitis & placida est, tam longè remota ab aliena injuria, qàm à sua. Itaqe Deos nemo sanus timet. furor est enim metuere salutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cavtè tamen, & *cum grano salis,* qod dicitur, ista admittenda. Nam ut Senec. idem *epist.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm castigant, & coercent, & pænas irrogant, & aliqando specie mali puniunt.* Itaqe Deus & ob majestatem suspiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob justitiam etiam formidandus est. Qi & (qia justus) qod Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè est optimus, cùm tibi non bonus. sicut sol tibi, etiam qando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infestior, rationi tamen suæ par est.* Verùm Marcus istic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, qod illis *solum malum*, non *summum*

tantùm.

tantúm. in qem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ Θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δὲ εἴ τι] Ex conjectura adſcripſi, εἰ δὲ ἤτοι. at Annot. Lugd. vult εἰ δὲ ἔτι, *ſi jam non ſunt.* vel, ἤτοι, inqit, *certè non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi verò, vel non ſunt, vel nulla eis de nobis eſt cura.* ἤτοι, & ἢ apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ;] In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ] *Eſſe Deum,* ſive *Deos,* ut ille pro ſuo ritu loqi amat, unde conſtet, vide *l.* 12. § 28.

Καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων] Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote qæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) qâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cœleſte numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe qisqe, Deos eſſe, & non negligere humana, fremunt.* Ità conſtanter Stoici. Qò magìs miror Theophilum Antioch. *ad Avtolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῆς Στοᾶς ἀρνοῦνται καὶ τὸ ἐξ ὅλου θεὸν εἶναι· ἢ εἰ καὶ ἐστι, μηδενός φασι φροντίζειν τὸν θεὸν, πλὴν ἑαυτοῦ. in qa ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, qos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad qæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt;* (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat) *ſapientiam qoqe profeſſos contigit. Sunt qi putent ſibi ipſis animum eſſe, & qidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena: hoc autem univerſum, in qo nos qoqe ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate qadam, aut naturâ neſciente qid faciat.* At non ſic οἱ ἐκ τῆς στοᾶς. Ἄβουλον γὰρ Θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· inqit noſter *l.*6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſerentium, μηδ᾽ εἶναι τὸ θεῖον· ſecundum, εἶναι μὲν, μὴ προνοεῖν δὲ μηδενός· tertium, εἶναι, καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων· qartum, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν οὐρανίων, (ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ᾽ ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, qod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, ὅτι οὐδέ σε λήθω κινούμενος. Verùm legendum κινύμενος, tam ex Stobæo, qàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad.* κ᾽. *v.* 278.

—ἥ τέ μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι· οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος.—

ubi Evſtath. ex priſcorum ſententia; κινύμενος, ὅ ἐστι, κατὰ νοῦν κινούμενος καὶ διαλογιζόμενος. Et certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι, καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων. Qin & Socrates idem in Platonis *Phædone;* Τό δε γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. qem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, qandoqidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ᾽ οὐδὲν τάχ᾽ ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ, οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουον γάρ που, καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. Et pòſt: Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτό ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥσπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. πῶς γὰρ οὔ; ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur; Ὡς εἰσὶ θεοὶ, ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων. Verùm de iſtis, qia eos advocârat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto: Εἰ μὴ εἰσὶ θεοὶ, πῶς ἐστι τέλος, ἕπεσθαι θεοῖς; εἰ δὲ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ᾽ ἐπιμελούμενοι, καὶ οὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos antè natura qàm fecit: nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere. Naturæ* nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat; ubiqe & omnibus præſtò eſt.* Et mox: *Nunqam satìs perfectum erit, niſi qalem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratìs dantem.* Et rurſum: *Primus eſt Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qa nulla majeſtas eſt: ſcire, illos eſſe qi præſident mundo, qi univerſa vi ſuâ temperant, qi humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Qo loco cave, *interdum* illud aliter qàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Avguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanqam ſingulos,* ſic *ſingulos tanqam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c* 19. *Sic intendit ſingulis, acſi vacet à cunctis; & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Qod preſſiùs Ariſtides in *Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἑκάστων, ἐφικέσθαι. Nec eleganter minùs è noſtris qidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg.

Hacvil.

Hacvil. *in Psal.* 102. *v.* 2.] qi providentiam divinam similem dixerunt *εἰκόνι τεχνικῶς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοὺς παρόντας πάντας ὁρώσῃ*, ut Gregor. Naz. *orat in Athan. epitaph.* hoc est, *imagini eo artificio concinnatæ, ut in astantium unumqemqe oculos defigere videatur*; imò sic astantium unumqemqe intueri videatur, acsi ipsum solummodo intueretur. Balbus deniqe ex Stoicorum sententia, (nam de Chrysippo, qem hac ipsa de cavsa taxat Plutarchus, tanqam qi numen *κανδάτοδον* faciat, dicetur *ad. l.* 7. § 32) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò universo generi hominum solùm, sed etiam singulis à diis immortalibus consuli & provideri solet.* Vide *ad l.* 1. § 4. 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθετο] Humanis viribus nimium qantum hac in parte Stoici videntur tribuisse: sed nec isti soli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo potest non beatissimus esse, qi est totus aptus ex sese, qiqe in se uno sua ponit omnia.* Et *ad Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc lavdem sapientiæ statuo esse maximam, non aliunde pendere; nec extrinsecus avt bene avt malè vivendi suspensas habere rationes.* Senec. *epist.* 31. *Unum bonum est, qod beatæ vitæ cavssa & firmamentum est, sibi fidere.* Excusatius hoc forsan, si eo sensu sumeretur, qo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν, —διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. id est, vertente Cicerone *Tuscul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex seipso apta sunt omnia, qæ ad beatè vivendum ferunt, nec suspensa aliorum avt bono casu avt contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata est; —qòd semper in seipso omnem spem reponat sui.* Qanqam religiosiùs Julian. *in Constant. orat.* 2. Ὅτῳ ἀνδρὶ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta sunt omnia,* &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operámqe*, sed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe est*, inqit, *etiamnum Deos fatigare. qid votis opus est? fac te ipse felicem.* Et rursus, *Hoc est summum bonum; qod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex. Qomodo, inqis, isto pervenitur? Tutum iter est, jucundum est, ad qod natura te instruxit. dedit tibi illa, qæ si non deserueris, par deo surges.* & *epist.* 41. *Facis rem optimam, & tibi salutarem, si, ut scribis, perseveras ire ad bonam mentem. qàm stultum est optare, cùm possis à te impetrare? non sunt ad cælum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epist.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro suscipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc est qod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.

qi subjicit tamen *v.* 363.

Monstro qod ipse tibi possis dare. Semita certè
Tranqillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epist.* 18.

Hæc satis est orare Jovem, qi donat & aufert,
Det vitam, det opes: æqum mi animum ipse parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; qo loco latiùs ista differuntur: *Judicium hoc omnium mortalium est, fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam.* Et rursus; *Atqe hoc qidem omnes mortales sic habent; omnem commoditatem prosperitatémqe vitæ à diis se habere: virtutem avtem nemo unqam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falsóqe. Qanqam in eandem ferè mentem Synes. *de provident.* Μηκέτ' οὖν ἐγκαλεῖ τοῖς θεοῖς, οἴκοθεν, ἢν ἐθέλῃς, δυνάμενος σώζεσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστος ἑαυτῷ τοῦ τοιούτου (τοῦ εὐδαίμονος βίου) ταμίας, ἀγαθὸς εἶναι βουλόμενος. Pium magis qod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad ista manum nobis suam numen porrigere. In qam sententiam & Seneca ipse *epist.* 41. *Bonus vir sine Deo nemo est. an potest aliqis nisi ab illo adjutus exurgere? ille dat consilia magnifica & erecta. in unoqoqe bonorum virorum,*

Qis Deus incertum est, habitat tamen Deus.

(qod non ex *Nason. metam.* uti Lipsius opinatur; sed ex *Maronis Æn. l.* 8. sumptum est) nisi qòd in ambiguo reliqisse videtur, de numine ipso divino, an de animo humano cœlitus indito, qem & cum nostro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, qod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate desumptis: Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις· ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν· οὐκ ὠφελεῖ. *Deus si non virtutem hominibus largiatur, sed eam sibi ipsi tribuant mortales; opes verò corporísqe valetudinem citra virtutem largiatur; næ ille hominibus nihil qicqam prodest.* Verissimum nihilominus, qod noster *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non esse in alius cujusqam potestate, ut malum miserúmve qenqam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ παραβῆναι ἀναγκάζων, *nemo siqidem est, qi cogere qenqam possit, ut recti boniq; rationem transgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujusqam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpessionibus pendere:* qod & Marcus *infr.* § 17. eis verbis voluit; ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλων ποιῆσαί τι, ἢ μὴ &c.

Μὴ δυνάμενον δὲ] Observat Mer. Casavb. rectè tangere istic, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma qoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, qo censebant illi ideo bona maláq; externa hæc qibusvis ex æqo obvenire, qòd Deus aliter ista disponere neqibat. Ità Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. Ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον

ἁπάντων καὶ κυριώτατον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἆράγε ὅτι οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπετρέψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἐδύναντο. Senec. *epist.* 58. *Mittamus animum ad ea qæ æterna sunt; miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deúmque inter illa versantem & providentiam, qemadmodum qæ immortalia facere non potuit, qia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Qicqid nobis negatum est, dari non potuit. —magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *suprà ad* § 3. προέστι δὲ καὶ ἀναγκαῖον.

Δόξα καὶ ἀδοξία] *Famam* & *infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφόν φασιν εἶναι τὸν σοφόν. ἴσως γὰρ ἔχει πρός τε τὸ ἔνδοξον καὶ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Svidas; qi pro τὸ, τὸν exhibet.

Πόνος καὶ ἡδονή] Gregor. Nyss. *orat. catachet.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν, οὗ ἡ αἴσθησις οὐκ ἐφάπτεται· καὶ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἀλλοτρίωσις. πόνοις δὲ καὶ ἡδοναῖς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν κρίνειν, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ἐφ' ὧν τοῦ ἀληθῶς καλοῦ ἡ κατανόησις, διὰ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὰ νοῦ καὶ διανοίας, χώραν οὐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς] Idem hominum sapientissimus, *Eccles. c.* 9. *v.* 2. *Omnia justis & sapientibus, qæ aliis omnibus, contingunt; & unus idémqe est bonis atqe malis eventus. Cuivis potest accidere, qod cuiqam potest.* P. Syrus apud Senec. *de tranqill. c.* 11. & *ad Mart. consol. c.* 9. Senec. ipse *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, si esset cuiqe pro moribus fortuna, nunqam mala bonos seqerentur. Nunc video exempto discrimine, & eodem modo, malos bonósqe jactari.* Nimirum, ut Hieron. *advers. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranqillitas est, eadem tempestas.* Piè prudentérqe Avgust. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in posterum bona justis, qibus non fruentur injusti; & mala impiis, qibus non excruciabuntur boni. ista verò temporalia bona & mala utrisqe voluit esse communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, qæ mali qoqe habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, qibus & boni plerumqe afficiuntur.* qibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *pastor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyss.* ζ. *v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter justísqe malísqe supremus
Juppiter ipse sui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακά] Concludit hinc, externa ista nec in *bonorum*, nec in *malorum* esse numero habenda, qia promiscuè possunt vel *bonis* vel *malis* contingere. Isocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Vult ille bonum istud præstantius esse, Stoici *solum* & *singulare*. Senec. *epist.* 71. *Summum bonum est, qod honestum est. & qod magis admireris, unum bonum est, qod honestum est. Cætera falsa & adulterina bona sunt.* qod & latiùs proseqitur *epist.* 76. & 85. Idem *epist.* 120. *Hæc duo (bonum & honestum) apud alios diversa, apud nos tantùm divisa. ista duo qidem facimus, sed ex uno. nihil est bonum, nisi qod honestum est. qod honestum, est utiqe bonum. Bonum putant aliqi esse, qod utile est. itaqe hoc & divitiis, & eqo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta est apud illos vilitas boni, & adeò usqe ad sordida descendit. Nihil nobis bonum videtur, qo qis & malè uti potest. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus qàm multi malè utantur.* & *epist.* 117. *Id medium atqe indifferens* (hoc est, *nec bonum nec malum*) *vocamus, qod tam malo contingere qàm bono potest; tanqam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epist.* 87. *Qod bonum est, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergò non sunt bona.* qod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Potéstne bonum cuiqam malo esse? avt potest qisqam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqi ista omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & obsint probis.* Et rursus *ibidem*; *Verum est ergò, qod contemptissimo cuiqe contingit, bonum non esse.* E nostris Basil. Cæsar. *in Psal.* 1. Τούτων οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν τῇ ἑαυτοῦ φύσει, οὐ μόνον καθότι ῥᾳδίαν ἔχει τὴν πρὸς τὰ ἐναντία περιτροπὴν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθοὺς δύναται τοὺς κεκτημένους ἀποτελεῖν. Avgustin. *concion. solenn.* 236. *Bona sunt ista, unde facias bene; non qæ te faciant bonum. non qæ bonum faciant, sed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται] Ità *l.* 4. § 14. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ἔνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχιστα φθαρήσεται, καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται.

Ἢ τῷ τύφῳ διαβεβοημένα] Ità *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ, τὴν εὐδοξίαν] supplendum, παρέχουσι, χαρίζονται, avt aliud ejusmodi. Ista enim malim, qàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* nisi si utrumqe, qod & potest, supplere libuerit. Vide *infrà* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ] *qibus, tanqam larvis horrendis, instructa mors imaginationi nostræ semet objicere assolet.* Sensuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασιοπλήκτως. Ità Epictet. *dissert.*

sert. l. 2. c. 6. Ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γινόμενον φθαρῆναι; τὸ δὲ φθεῖρον ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχὸς, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῷ καταβῇς εἰς ᾅδου; ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τ' ἀληθῆ, συντομωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. οὐδέποτ' οὐδεὶς τύραννος ἓξ μησί τινα ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτῷ πολλάκις. ψόφος ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. qibus gemina habet & *l.4. c.7.* Qod avtem de morte istic Marcus, de rebus qibusvis externis idem *infrà l. 6.* § 13. οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Plutarch. *de exil.* τούτων (ὧν ἡ φύσις οὐδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλὰ ὅλον καὶ πᾶν τὸ λυποῦν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπέπλασται) δεῖ, καθάπερ τοῖς δεδοικόσι τὰ προσωπεῖα παιδίοις, ἐγγὺς καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιοῦντες καὶ ἀναστρέφοντες ἐθίζομεν καταφρονεῖν, οὕτως ἐγγὺς ἁπτομένους καὶ συνερείδοντας τὸν λογισμὸν, τὸ σαθρὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ τετραγῳδημένον ἀποκαλύπτειν. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre qid in qaqe re sit: scies nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem. qod vides accidere pueris, hoc nobis qoqe majusculis pueris evenit. illi qos amant, qibus assueverunt, cum qibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Non hominibus tantùm, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Qid mihi gladios & ignes ostendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle istam pompam, sub qa lates, & stultos territas. mors es, qam nuper servus meus, qam ancilla contempsit. qid tu rursus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? qid singulis articulis singula machinamenta, qibus extorqeantur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone ista, qæ nos obstupefaciunt. jube conticescere gemitus, & exclamationes, & vocum inter lacerationem elisarum acerbitatem. nempe dolor est, qem podagricus ille contemnit, qem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, qem in puerperio puella perpetitur.* Et epist. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur qæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magìs nos concutit, qàm qod ex aliena potentia impendet. magno enim strepitu & tumultu venit. naturalia mala, qæ retuli, inopiæ atqe morbi, silentio subeunt, nec oculis, nec auribus qidqam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa est: ferrum circa se & ignes habet, & catenas, & turbam ferarum, qam in viscera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & equleos, & uncum; & adactum per medium hominem, qi per os emergat, stipitem; & distracta in diversum actis cruribus membra; illam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; qicqid aliud præter hæc, commenta sævitia est. non est itaqe mirum, si maximus hujus rei timor est, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis est. nam qemadmodum plus agit tortor, qò plura instrumenta doloris exposuit; specie enim vincuntur, qi patientiâ restitissent: ità ex his, qæ animos nostros subigunt & domant, plus proficiunt, qæ habent qod ostendant. illæ pestes non minùs graves sunt; famem dico & sitim, & præcordiorum suppurationes, & febrem viscera ipsa torrentem. Sed latent. nihil habent, qod intentent, qod præferant. hæc, ut magna bella, aspectu paratúqe vicerunt.* Idem *qæst. nat. c. 59. Contemne mortem, & omnia, qæ ad mortem ducunt contempta sunt; sive illa bella sunt, sive naufragia, seu morsus ferarum, seu ruinarum subito lapsu procidentium pondera. numqid ampliùs facere possunt, qàm ut corpus ab anima resolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et *ibid. l. 6. c. 32. Qid ad me qàm sint magna, qibus pereo? ipsum perire non est magnum.* Vide *ad l.7.* § 68.

Φύσεως ἔργον] Ità *l.* 11. § 34. φυσικὸν ἔργον. *L.* 4. § 5. φύσεως μυστήριον. Et *l.* 9. § 3. φυσικὸν ἐνέργημα. Senec. in *qæst. natur. l. 6. c. 32. Mors naturæ lex est: mors tributum, officiúmqe mortalium.*

Παιδίον ἐστὶ] Senec. *ep.* 110. *Talis est animorum nostrorum confusio, qalis Lucretio visa est:* (*l.* 2.)

Nam veluti pueri trepidant, atqe omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[*Interdum, nihilo qæ sunt metuenda magìs, qàm*
Qæ pueri in tenebris pavitant, fingúntqe futura.]

Qid ergò? non omni puero stultiores sumus, qi in luce timemus? & *epist.* 36. *Deniqe finem faciam si hoc unum adjecero, nec infantes,* [fatuos. f.] *nec pueros, nec mente lapsos timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad qam stultitia perducit.* Vide eundem suprà ex *epist.* 24. & *de Constant. c. 4. ad l. 8.* § 48. Vide & ad *l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ· Epictet. *dissert. l. 3. c.* 24. Πρὸς ταῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσηγμένος, καὶ ἤδη τῶν ἀνδρὸς ἔργων ὀφείλων ἅπτεσθαι, τίτθας ἐπιποθεῖς καὶ μάμμην, καὶ κάμπτει σε καὶ ἀποθηλύνει κλαίοντα γυναικάρια μωρά; οὕτως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον ὢν νήπιον; οὐκ οἶδας ὅτι ὁ τὰ παιδίου ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; Vide *l.* 11. § 23. Idem *ib. c.* 19. οὕτω καὶ αὐξηθέντες φαινόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος· ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγράμματος· ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Καὶ συμφέρον αὐτῇ] qia scil. rerum natura rerum mutationibus istis constat; ut *sup.* § 3. Et sicut Musa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l.* 5. de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétqe, uti noster *lib.* 6. § 15.

Πῶς ἅπτεται θεοῦ ἄνθρωπος. καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος] Pendent à superioribus ista; ut novam istinc sectiunculam ordiri nevtiqam sit consentaneum.

Hæc enim qæ seqauntur, ex eorum sunt numero, qæ Marcus nobis diligentiùs consideranda in periocha ista proponit: qâ nimirum parte homo Deum attingat, &c. neqe enim opus est, ut receptam cum Annot. Lugd. lectionem solicitemus, & ἀντιστρέφοντες legamus, θεὸς ἀνθρώπου. qanqam & Marcus *l.* 12. § 2. de Deo, μόνῳ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ, &c. Plut. *Numâ*, οὐκ ἐφάπτεσθαι θεοῦ δυνατὸν ἄλλως ἢ νοήσει. Dionysius ὑποβολιμαῖος *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀφθέγκτοις καὶ ἀγνώστοις ἀφθέγκτως καὶ ἀγνώστως συναπτόμεθα, κατὰ τὴν κρείττονα τῆς καθ' ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἕνωσιν. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς. Et *ibid. c.* 7. Τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις· τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστὶ τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον, ἐπιμελήσασθαι παιδείας. ἧς τυχόντες, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. Porphyr. apud Evseb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c.* 9. Ψυχὴ μὲν οὖν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπου φύσει, οὕς μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποσώζειν θεοῦ, καθόσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ τὴν οὐσίαν συνέστηκεν, ἀρετῆς οὖσα καὶ σοφίας δεκτική. Festivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ' οἶμαι, Κενταύρῳ Θετταλικῷ πλάσματι, ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γῆν τε ἐργάζεται, καὶ σπεύδει εἰς γῆν. τέταται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν, ἥ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδευομένη.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακέηται] Xyl. *præterea qomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm versionis rationem nullam dat, unde qid legerit ariolemur. M. Casavb. legit διαχέηται· vertítqe, *qomodo pars ea afficitur, qando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi posse, ὅταν πῶς ἔχει ἢ διάκειται, ut posterius vocabulum sit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipso, vel à glossematario aliqo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχον διάκειται. *qomodo se habeat & afficiatur pars ista.* Ego malim, transpositis vocibus locísqe suis redditis, qò sensus constet, καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διίκηται, *qomodo se habeat anima, ubi permeaverit, sive pertigerit*; ad Deum ipsum nimirum, vel ad locum eum, qicunqe ille tandem fuerit, sibi divinitùs destinatum, postqam à corpore sejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθεῖσα τόπον, utì Æschines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, sed sensu diverso; *ubi diffusa & dissipata fuerit*, corporis nimirum compage solutâ. Marcus lucem præfert, qi *l.* 4. § 21. ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι καὶ χέονται. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles sunt qæstiones de animo. unde sit; qalis sit; qando esse incipiat; qàm diu sit; an aliunde aliò transeat, & domicilium mutet, ad alias animalium formas aliásqe conjectus: annon ampliùs qàm semel serviat, & emissus vagetur in toto: utrùm corpus sit, annon sit; qid sit facturus, cùm per nos aliqid facere desierit: qomodo libertate suâ usurus, cùm ex hac effugerit cavea: an obliviscatur priorum, & illic nôsse se incipiat, cùm de corpore abductus in sublime secessit.* Varias avtem hac in parte Stoicorum sententias (neqe enim satìs ipsis inter se convenisse videtur) apud Lipsium legas licet, *Physiolog. Stoic. l.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noster ubiqe feré. Sed & Seneca, & Socrates ipse; utì ostendemus ad *lib.* 4. § 16. Salmas. interim titulum fuisse ista suspicatur tractatûs alicujus, qi jam perierit, inseqentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρευνώμενος] Pindari verba sunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philosopho usurpata, cujus verba *infrà ad l.* 11. § 1. sunt exhibenda. Usurpârunt & post Socratem ex Platone Porphyr. *de abstin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Evseb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes qàm noster istîc; qi non virtuti, sed vitio dat, qòd istorum curiosi homines, vitæ mentísqe suæ inspiciendi ac discutiendi negligentiores existant. Pari ferè modo artes illas, qæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *epist.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia. potiùs doceat, qomodo metiar, qantum homini sit satís. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. potiùs doceat, nihil ad rem pertinere istas computationes: non esse feliciorem, cujus patrimonium tabularios lassat: imò qàm supervacua possideat, qi infelicissimus futurus est, si qantum habeat, per se computare cogatur. Qid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere? qid prodest colligere subtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam siqid decempedam effugit, si tristem me facit vicinus potens, & aliqid ex meo abradens? Doces me, qomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego discere volo, qomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut Avgust. *Confess. l.* 5. *c.* 4. leviusculè inflexus. *Dubitare stultum est, qin fidelis homo, qamvìs nec saltem septentrionis gyros noverit, melior sit, qàm mensor cœli, & numerator syderum, & pensor elementorum, & negligens sui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν ταῖς τῶν πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος] Vel physiognomonas notat, qi ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perstringit, qo in alienos affectus cordísqe recessus intimos induere sese pleriqe gestiunt; *curiosum genus ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum*

sum ad corrigendam suam, ut scitè Avg. *confess. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον] Opportunum itaqe hìc monitum illud Homericum *Odyss.* δ. *v.* 392.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. *qem versum Socrates præ omnibus semper rebus sibi cordi esse dicebat*, ut Gellius scripsit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémqe in ore crebrum fuisse, tradidit Demetrius Byzantius, utì Laërt. *l.* 2. qò à naturæ rerum aliarum physicâ speculatione abduceret homines ad ethicæ sive moralis philosophiæ studium, qâ animum cujusqe proprium discutiendi, dignoscendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúsqe commonstratur. qin & eo fine usurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Aristippo, Evseb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Lavdant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philosoph. l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Prus. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curios.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
Κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;
μετάθες ἔξωθεν, καὶ μετάστρεψον εἴσω τὴν πολυπραγμοσύνην.

Τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι] *Mentem* cujusqe nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo*: Τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν] Plato *Timæo* post superiora illa: Τὸν δὲ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξύνοικον ἐν αὐτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ παντὶ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι· τῷ δ' ἐν ἡμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἰσι κινήσεις, αἱ τοῦ παντὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί· Apul. *de Socrat. gen. Si qotidiana eorum æra dispungas, invenies in rationibus multa prodigè profusa, & in semet nihil, in sui, dico, dæmonis cultum.* Et Senec. *epist.* 41. *Sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorúmqe nostrorum observator & custos. hic prout à nobis tractatus est, ità nos ipse tractat.*

Καθαρὸν πάθους] τοῦτον κ. τ. Svidas in Εἰκαῖον. qi & mox θεοῦ pro θεῶν. Affectus avtem Stoicos prorsùs sustulisse, nulli non notum.

Καὶ εἰκαιότητος] Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Svid. adductis Marci verbis hisce.

Φίλα διὰ συγγένειαν] Eam nimirum, de qa superiùs § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλοι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τρόπον τινὰ ἐλεεινά] Ità *l.* 7. § 26. *Ubi qis in te peccaverit, cogita statim apud te, qid illud fuerit, qod bonum malúmve ratus, id culpæ admiserit:* τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτόν. *hoc enim perspecto, misereberis hominis*, qòd tali nimirum opinione imbutus sit. Et sunt reverâ improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ φθόνου ἄξιοι, (contrà qàm de rebus suis Andocides *orat. de reditu.*) *miseratione potiùs qàm indignatione digni. Nam sicuti corporum langvor, ità vitiositas qidam est qasi morbus animorum. cùm itaqe ægros corpore minimè dignos odio, sed potiùs miseratione judicemus, multò magìs non inseqendi, sed miserandi sunt, qorum mentes omni langvore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Consol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Psal.* 118 § 7. *Sanctus qisqe cùm ceditur, non humilitatis suæ qi cæsus est, sed insolentiæ ejus qi cædit, miseretur: ut à vesano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam passus, dolorem, non ex eo qod perpessus fuerit, sentit; sed ob id, qod ille qem sanum esse cuperet, injuriam sibi vesanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν παραφρονοῦντα ἄνθρωπον, οὐ κολάζειν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ τῶν ἰατρῶν ἐπανορθοῦν. οὐδεὶς δὲ τύπτει τὸν μαινόμενον, οὐδὲ ἔγκλημα νόσου ποιούμενος, τὴν νόσον κατηγορεῖ. Stoicis avtem improbi omnes amentes habentur. Ità Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηνται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; qasi diceret, istud potiús. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ οὖν συγγινώσκειν· *ignoscere oportet.* Sed & *l* 1 § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qi & Stoicus ipse, didicisse se profitetur. Verùm cavtè istìc & cum restrictione aliqa, τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, id est, *modo qodam miseranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, qod statuit ἔλεον εἶναι πάθος, καὶ συστολὴν ἄλογον, *misericordiam esse ægritudinem sive perturbationem, contractionémqe animi, à ratione alienam.* itaqe τοὺς σοφοὺς ἐλεήμονας μὴ εἶναι· *Sapientes non esse misericordes.* Laërt. *lib.* 7. in *Zenone.* de qo & Lactant. *instit. lib.* 3. *c.* 22. *Illud satìs est ad coarguendum hominis errorem, qòd inter vitia & morbos misericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis sententia, *cujus inventorum æmuli sint Stoici, Neminem misericordem esse, nisi stultum & levem.* cùm Plato & Aristoteles contrà docuerint, *Viri boni esse misereri.* Qin & Evripid. contrà prorsus qàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔνεστι δ' οἶκτος, ἀμαθίᾳ μὲν οὐδαμοῦ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν. καὶ γὰρ οὐκ ἀζήμιον
Γνώμην ἐνεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν.
Non imperiti motus est miserescere,

Sed est viri sapientis, noxæq; imminet,
Cùm sapere sese qi putant: sapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

'Ανδρὸς πονηρῶ σπλάγχνον ὐ μαλάσσεται.
Miserescere havd scit impii cordis rigor.

Nec incelebre, avt inscitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱερῶ βωμὸν, ὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον. *Nec è templo aram;* (ad qam miseris & vexatis receptus sit;) *nec ex vita humana tollendam misericordiam.* Istâ siqidem sublatâ, qod Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliqando in rigorem qendam torvitatémq; naturæ duram & inflexibilem, affectúsqe humanos adimit.* Verùm Stoicorum dogma illud Seneca clarissimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Misericordiam pleriqe ut virtutem lavdant, & bonum hominem vocant misericordem: hæc avtem vitium animi est. Est enim vitium pusilli animi, ad speciem alienorum malorum succidentis. itaqe pessimo cuiqe familiarissima est.* Et mox: *Misericordia est ægritudo, ob alienarum miseriarum speciem. ægritudo avtem in sapientem virum non cadit.* Deniq; *c.* 6. *Misericordia vitium est animorum, nimis miseriæ faventium: qam siqis à sapiente exigit, propè est, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò ista, qia durius asperiúsqe dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem*, ubi subjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergò non miseretur; qia & sine miseria animi non fit. Cæterùm omnia, qæ qi miserentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum navfrago, exuli hospitium, egenti stipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas solvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium sepeliet. at faciet ista tranqillâ mente, vultu suo. Ergò non miserebitur sapiens, sed succurret, sed proderit, in commune avxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaq; Plut. *de tranqill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι περὶ ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλῶ τῶ βοηθεῖν, ὐ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, ὐδὲ αὐτῶν ἁμαρτανόντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰσθανομένους ἀθυμεῖν καὶ δυσφορεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἄνευ λύπης τὴν κακίαν. Scilicet talem volunt esse sapientis affectum, qalem nostri *misericordiam divinam* prædicant. Qi, ut avtor libri *de patient.* sub Avgustini nomine, sive Hugo is de S°. Victore, sive alius qis est, *c.* 1. *Zelat sine aliqa molestia, irascitur sine aliqa perturbatione, miseretur sine aliqo dolore, patiens est sine ulla passione. Si, tanqam nostra, illa cogitamus, in illo nulla sunt.* Videatur Anselm. *prosolog. c.* 8. & Thom. Aqin. *summ. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Qin & Avg. ipse *de morib. Eccles. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Qare illa omnia, qibus hujuscemodi malis incommodisve resistitur, qi officiosè atqe humaniter præbent, misericordes vocantur, etiamsi sapientes usqe adeò sint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam qis ignoret ex eo appellatam esse misericordiam, qòd miserum cor faciat condolentis alieno malo?* Qanqam reverâ *misericordia* potiùs dicta, qòd cordi sit aliena miseria. Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Avg. *Et qis non concedat ab omni miseria liberum esse debere sapientem, cùm subvenit inopi, cùm vestit nudum, cùm peregrinum tecto excipit, cùm oppressum liberat, cùm denique humanitatem suam usqe ad sepulturam porrigit mortuorum? etiamsi id faciat mente tranqillâ, nullis aculeis doloris instinctus, sed adductus officio bonitatis, misericors tamen vocandus est. huic enim nihil obest nomen, cùm absit miseria.* Verùm & ea Græco vocabulo abest. qod & Zanchius observavit. itaqe de nomine tantùm controversia est. Veruntamen mox Stoicos obliqè perstringens, qibuscum tamen de re ipsa consentire planè videtur; *Stulti verò*, inqit, *cùm misericordiam qasi vitium devitant, qia officio satis moveri neqeunt, si nec perturbatione commoventur, congelascunt potiùs rigore inhumanitatis, qàm rationis tranqillitate serenantur. Itaqe multò prudentiùs Deus etiam ipse misericors dicitur: qi qemadmodum dicatur, restat intelligere iis, qi sese idoneos religione studióq; præstiterint.* Vides, uti Senecæ gemina ferè, qoad sensum, loqatur; de vocabuli usu duntaxat Senecæ nevtiqam concedens. Nam qod *retract. l.* 1. *c.* 7. de sapientibus qod hîc dictum est, *non sic accipiendum* monet, *qasi definierit, in hac vita esse tales sapientes, qandoqidem non, cùm sint; sed etiamsi sint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorsus videtur, qi, *qis sapiens sit, avt fuerit*, inqit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipsi solent dicere.* qíqe sapientem, vel sapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qalem nemo mortalis est unqam consecutus*, ut idem *de amicit.* Ἔστι γὰρ οὐδαμοῦ γῆς, ὐδὲ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Qanqam avdentiùs Senec. *de sapient. constant. c.* 7. *Non est, qod dicas, ità ut solet, hunc sapientem nostrum nusqam inveniri. non fingimus istud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falsæ virtutis concipimus, sed qalem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; qod & ipse alibi fateris. Ad veritatem propiùs accessere illi, qi (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8.) κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους σοφόν τινα γεγονέναι νομίζουσι· hoc est, *primis temporibus*, ante lapsum nimirum primævum, *sapientem existimant qendam extitisse.* Verùm hæc utcunqe se habeant, patet hinc interim, cur noster istîc oratione suspensâ usus, τρόπον τινα, non ἁπλῶς, ἐλεεινὰ dixerit.

Δι' ἄγνοιαν] Vide *supr.* § 1. & *l.* 11. § 18. Polyb. *hist.* 12. Δεῖ τοῖς μὲν κατ' ἄγνοιαν παραπίπτουσι, διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀπαραιτήτως ἔχειν. Sic Pers. *Sat.* 3.

—*caret culpâ, nescit qid perdat.*—

Verùm

Verùm in istis distinctiones qasdam adhibet Aristotel. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò siqidem distingvit περὶ τῆς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ὧν δὴ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δὲ ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι, οὐκ εἴ τις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια, αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. οὐδ' ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην· ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò distingvit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πράττειν. Ἕτερον δὲ, inqit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν, τοῦ ἀγνοοῦντα πράττειν. ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δὲ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμψηφος plane *Strom. l.* 4. Κἂν μισῶσι τὸν ἐκλεκτόν τινες, εἰδέναι δέον τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν, οἰκτείρων τῆς ἀμαθίας τὴν γνώμην αὐτῶν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων; οὐχὶ δ' εἴπερ ἄρα μᾶλλον ἐλεεῖς, ὡς τοὺς τυφλοὺς ἐλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλοὺς, οὕτω τοὺς τὰ κυριώτατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Obiter monendum, apud Svidam hinc restitui posse vocem ἐλεεινά, qæ periochen istam recitanti in Δαίμων, excidit; sicut & in seqentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη] qâ laborant ii, qos πεπηρωμένους πρὸς ἀρετὴν Philosophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc est illa sive πήρωσις sive τυφλότης, non corporis, sed *mentis cæcitas*, de qâ & noster *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· qam & sacra pagina passim tangit. Esai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Pavl. *ad Ephes. c.* 4 *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deterioremq; multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ἔστι, τὸ κυριώτατον τῶν ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπήρωνται, ἣν βαθὺ σκότος ἀφροσύνη κατέχει. Philo *de provident.* apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δὲ χαλεπωτέραν τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ἐπιφέρουσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἁμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *differt. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, qam Marcus hîc, cavsam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον, οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μὴ ἀπολλυμένους. πῶς ἀπάνθρωπον τοῦτο; καὶ ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον δ' ἂν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν; μεγίστη γὰρ βλάβη ἡ τῶν μεγίστων. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Non qi Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aqinatem potantia vellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiùsve medullis;
Qàm qi non poterit verum distingvere falso.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream tristiùs pavlò se habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror,* ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, qam formicæ & muscæ & culices habent; & non lætari illius possessione, qam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex qo pervides,* (Hieronymi sunt *ad Castrutium*) *qod multò melius sit spiritu videre, qàm carne; & illos oculos possidere, in qos peccati festuca non possit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται] Corrupta ista esse monitu nihil opus. corrigere forsan havd ità proclive fuerit. Svidas in Ἀκέραιον (pro qo tamen, Ἀκαριαῖον substituendum esse liqet) sic habet: Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὕτως ἀκαριαῖον φαίνεται. Qid si legerimus? Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὖν ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. ab avtoris mente certè ista nevtiqam discedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam qis diutissimè protrahat, an brevissimè defungatur. idem siqidem prorsus est, qod uterqe istorum tum superando vivit, tum moriendo amittit; atqe idipsum punctum temporis insecabile duntaxat. qum enim tempus præsens idem utriqe sit, nec amitti possit nisi qod in præsentiarum habetur; idem necesse est id sit, qod uterqe moriendo amittit. Illud avtem est insecabile qiddam. & hoc igitur.* Ità *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariss. D. Salmasio, qi de aliis locis reqisitus, pro liberalitate sua, & de isto sententiam suam responso inseruit. cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ οὖν καθίσταται] Ità *l.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ. Sen. *qæst. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia feres constanter, si cogitaveris nihil interesse inter exiguum tempus & longum. horæ sunt qas perdimus. puta dies esse, puta menses, puta annos: perdimus illos, nempe perituros. qid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidissimos sui deserit. nec qod futurum est, meum est, nec qod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse. eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam, Sexaginta annos habeo: Hos, inqit, dicis sexaginta, qos non habes? nè ex hoc qidem intelligimus incomprehensibilis vitæ conditionem & sortem temporis semper alieni, qòd annos annumeramus amissos.* Qæ postrema favere possent superioris clavsulæ lectioni vulgatæ, qam Mer. Casavb. etiam admisit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· ut *tempus præteritum, qod jam amis-*

ſum eſt, inæqale eſſe concedatur, cùm longius his, illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, qod habetur, contendit: & utrumq; *inſecabile* eſſe concludit, & qod amittitur & qod habetur.

Ἀκαρειαῖον] *Infrà* § 17. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ χρόνος στιγμή. & *l.* 3. § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαρειαῖον· τὰ δὲ ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; qod eſt, qod fuit, qod futurum eſt. Ex his qod agimus breve eſt, qod egimus certum, qod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, qod Poeta neſcio qis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, qam nos vivimus.

qod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2 *tit.* 108. lavdatur,

Μικρόν τι τὸ βίου καὶ στενὸν ζῶμεν χρόνον,

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο] Hinc proverbialia illa, Plavt. *Aſinar. act.* 1 *ſcen.* 1. *v.* 79. —— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere veſtimenta me jubes.

Téne ego defravdem, cui ipſi nihil eſt in manu?

Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1 *Qid viatori de ſumma pavperie latrones auferre poſſunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem paleſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris avrei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.* Ἢ οὐκ ἀκούεις, inqit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἑκατὸν ὁμοῦ συνελθόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ] Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὁμοειδές. & *l.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. & *l.* 7. § 1. πάντα συνήθη, καὶ οὐδὲν καινόν. & *l.* 12. § 26. πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

—— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀνακυκλούμενα] Sic *l.* 9. § 28. Ταὐτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *q.* 3. Καθάπερ φασὶ, κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα. qo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι οὐ δύνανται τὴν ἀρχὴν τῷ τέλει προσάψαι· hoc eſt, ἐπανακάμπτειν πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ συνεχὲς ποιεῖν. itaqe *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus. & Plato *Timæo*: τοῦτο ἅμα πᾶν, οἷον τροχοῦ περιαγομένου, γίγνεται. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſequntur. diem nox premit, dies noctem: æſtas in avtumnum deſinit, avtumno hyems inſtat, qæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. Velut in orbe avt pilâ, motu ordo mutatur, & qæ ſeqebantur præcedunt, & qæ occidebant oriuntur; omnia, qomodocunqe ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr. c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum,* &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt qidam velut orbis.* Et Avrel. Victor. in *Avrelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilqe accidere, qod rurſum naturæ vis ferre neqeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πῆμα καὶ χαρὰ πᾶσι κυκλοῦσιν, ὥσπερ ἄρκτου στροφάδες κέλευθοι. Et Ariſtot. *Ethic. l.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι περὶ τοὺς αὐτούς.

Οὐδὲν διαφέρει] *Nihil,* inqit, *refert per breve aliqod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* qare? qia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι. & *l.* 12. § 35. Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλέονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità qod Senec. *ep.* 101. *Nihil intereſt inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις θεωρήσας ἀλύπως, Παρμένων,
Τὰ σεμνὰ ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν ταχύ,
Τὸν ἥλιον, τὸν κοινὸν ἀστέρ', ὕδωρ, νέφη,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὄψει παρόντα· κἂν ἐνιαυτοὺς σφόδρ' ὀλίγους,
Σεμνότερα τούτων ἕτερα οὐκ ὄψει ποτέ.

i. e. vertente Grotio,

—*hunc credo feliciſſimum,*
Qi cùm ſpectârit, Parmeno, placidè Deûm
Avguſta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inqam, ſolis publicum, nubes, aqas,
Ignem. namqe annos qamvìs centum vixerit,
Eadem videbit: ſitq; licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conqerenti exuli qòd Athenas non videret: Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; τάλας οὐκ ἀρκεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος] Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qa liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Henr. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qi τεθνήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum,* ſive *pavlò pòſt futurum*, ut Grammatici vulgò nuncupant, à θνήσκω: eóſqe notat, qi thema fingunt inavditum, τεθνήσκομαι nimirum, cujus futurum ſit τεθνήξομαι. Qum tamen nevtrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

dam. Siqidem, ut monet Evſtathius *ad Iliad. μ. more Syracuſanis familiari, ex præteritis præſentia ſæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κεκλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἕστηκα ἑστήκω, τέθνηκα τεθνήκω. Sicut ergò ἑστήκω ἑστήξω, & in media voce, ἑστήξομαι. Unde Sopater *epiſt. ad Hemeter.* apud Stob. *tom. 2. tit.* 46. Τίς οὖν οὕτω κατὰ Σιμωνίδου λίγον τετράγωνος, ὃς κατὰ πᾶσαν τύχην καὶ πραγμάτων μετάστασιν ἀσφαλῶς ἑστήξεται; & Marcus *l.* 10. § 36. οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Ità τεθνήκω τεθνήξω. Unde Marcus *l.* 7. § 22. ὡς μετ᾽ ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. (ut τεθνήξω illud in Ariſtoph. *Acharn.* cur ſit Stephano ſuſpectum, nihil ampliùs exiſtat. qod & apud Svidam avtor innominatus.

Τοῖς δὲ ἐπίστευε φόβον, ὡς αὐτίκα τεθνήξοντος.] Et in voce media τεθνήξομαι. *l.* 4. § 37. Ἤδη τεθνήξῃ. Et *ibid.* § 47. Εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον τεθνήξῃ. unde participium τεθνηξόμενος, qo noſter etiam non ſemel uſus eſt. Clemens *Strom. l.* 4. Ὑπακούων ταῖς ἐντολαῖς βιώσεταί τε, καὶ ἐὰν δέῃ, τεθνήξεται· ὅπερ ἂν εἴη διὰ θανάτου ζωοποιηθῆναι. Qod & Tatian *adv. Græc.* τοῦτον μόνον (Deum vult) ἀρνεῖσθαι κελευόμενος, οὐ πεισθήσομαι, τεθνήξομαι δὲ μᾶλλον. Lucian. *Antholog. l.* 1. *c.* 12.

Ὡς τεθνηξόμενος, τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
Ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.

§ 15. Πᾶν ὑπόληψις] Et πάντα ὑπόληψις. Nihil iſtis apud noſtrum crebriùs occurrit. ità *l.* 12. § 8. 22. 26. & *l.* 4. § 3. Ὁ βίος ὑπόληψις. & *l.* 3. § 9. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epiſt.* 78. *Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt.--tam miſer eſt qiſqe, qàm credit.* Vide *ad l.* 8. § 47.

Δῆλα] δηλοῖ, forſan; *oſtendunt, probant hoc.* Ità de Marco noſtro Herodianus: δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ, ἢ γραφέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 27. Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δὲ ἡ στενοφυλλία, καὶ ἡ μικροκαρπία, καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ πρὸς τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα] De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laërt. *l.* 6. qænam avtem vel ad iſtum vel adversùs iſtum ſcripta (ità enim verba, prout habentur, ſonant) Marcus hìc reſpexerit, mihi tam incertum eſt, qàm qod eſt incertiſſimum. M. Caſavboni interim ſententiam hactenùs probo, ut Monimi ipſius ſcripta deſignari exiſtimem. non tamen ut in eis per *dialogiſmum* ſub aliena perſona iſtud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipſius dogma fuerit. Itaqe legendum literulâ unicâ immutatâ, τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα, *qæ à Monimo Cynico dicta ſunt.* neqe enim eſt, qod de Syntaxi ambigat qiſqam, cùm familiaris admodum ea ſit. Sic enim, præter Herodianum ſuperiùs adductum, Homerus *Iliad. α. v.* 159.

Τιμὴν ἀρνύμενοι—
Πρὸς Τρώων.—

id eſt, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas ſumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et *Odyſſ. ζ'. v.* 207.

—πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove ſunt.

Et Clemens *Strom. l.* 1. κολάζονται πρὸς τοῦ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum avtores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

--ἔπαινον τεύξεται πρὸς γοῦν ἐμοῦ.
--à me certè lavdem feret.

Et apud Tragicum Caſſandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.
Ab his, qi in ipſa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios ſive Scepticos inclinâſſe Monimus videtur. qanqam enim admittere illum in familiam iſtam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺς τὸ κριτήριον ἀνελόντας· id eſt, *eos qi veritatis dijudicandæ medium certum ſuſtulerint,* Monimum Canem recenſet, *lib.* 1. *adv. Logic. c.* 2. eúmqe aſſerit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε κατὰ ὕπνους ἢ μανίαν προσπίπτουσι ταῦτα ὁμοιῶσαι· id eſt, *ea qæ ſunt, picturæ adumbratæ contuliſſe, noſtras eorundem perceptiones, eis qæ dormientibus avt mente captis ſe ingerunt, geminas prorsùs cenſuiſſe.* Qin & dogma ejus qod fuerit, clariùs indicat avtor idem *adv. eoſd. l.* 2. *c.* 1. Μόνιμος ὁ Κύων τῦφον εἰπὼν τὰ πάντα· ὅπερ οἴησίς ἐστι τῶν οὐκ ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhum eſſe dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* ſubſtitueret, nihil erat) *id eſt avtem opinio eorum qæ non ſunt, ac ſi eſſent revera.* qod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco ſuperiore,* & *Pyrrhon. hypotyp. l.* 2. *c.* 4. adductus.

Ἀτρεκὲς οὔτις ἔγνω· δόκος δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliqid nemo novit; ſed opinio cuncta eſt.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata eſt. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσιοῖ· καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l.* 1. ex Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 8. *v.* 1, 2. Lucem hinc obiter claram medelámqe dabimus certiſſimam Menandri verbis à Laërtio ex *Eqiſone* (non ex *Citthariſta,* qod fruſtra Cl. Caſavb. ariolatus eſt) adductis, qæ viros inſignes inaniter hactenùs torſerunt. Ea in Laërtii codicibus ità exhibentur:

Τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν ἔφη.

Qod Ambroſ. Camald. vertit;

Nam cuncta faſtum dixit eſſe cætera.

præter peram, ſcil. *avt tres etiam,* qas habere dixerat, *peras.* Verùm id ſeriem orationis non pati cùm ad-

verteret:

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit:

Τὸ γδ ὑπόληφθὲν τυφλὸν εἶ) πᾶν ἔφη.

ac si mens esset;

Cæcum esse dixit omne qod præsumitur.

& tanqam *Lavernionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici qidem in priore vocabulo conjecturâ usus est: τῦφον in τυφλὸν qòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γδ ὑπόληφθὲν τῦφον εἶ) πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne qod præsumimus.

id est, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hìc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Qæri igitur potest qomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire qeat: cùm certitudinem nulla secta avt exertiùs professa sit, avt enixiùs propugnaverit, qàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, qæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum ferè in hoc consistere, qibusnam qisqe opinionibus imbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος καὶ τῦφος.

Ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόσιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται] *Si qis qod ab illo suaviter ad jucundè dictum est, eatenùs amplectatur, qatenus est veritati consentaneum.* Qod ideò dictum, qia Monimus, Laërtio teste, γέγραφε παίγνια σπουδῇ λεληθυίᾳ μεμιγμένα, id est, *ludicra qædam scripsit, qibus seria subessent.* Id qod & de Socrate Galen. *de usu part. l.* 1. *c.* Αὕτη γδ ἡ Σωκράτους μοῦσα, μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς. Qin & de Diogene in *Cynismo* Julian. Imper. Μὴ τοιοῦτόν τι πάθωμεν, ὅσα ἔπαιξε, ταῦτα αὐτὸν ἐσπουδακέναι νομίσαντες· ἔστι μὲν γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ἄχρηστον. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis disseruerat; *Qid, inqis, ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas; nihil. Sed qemadmodum ille cœlator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, & ut dici solet, pascit: sic nos animum aliqando debemus relaxare, & qibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his qoqe, si observaveris, sumes qod fieri possit salutare. hoc ego facere soleo: ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliqid conor, & utile efficere.* cur avtem τὸ ἡδὺ loco τοῦ νόσιμον legi voluerit Annot. Lugd. nullus asseqor; præsertim cùm τὸ νόσιμον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaphorâ idem significare agnoscat.

§ 16. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ ψυχή.] ità *supr.* § 6. Ὑβρίζεις, ὑβρίζεις αὑτήν, ὦ ψυχή.

Ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου] Ità *l.* 4. § 23. ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου. Eum, qi vel sorti suæ ab universi Domino assignatæ non acqiescit, vel hominem aliqem sibi congenerem aversatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen *therapevtic. ad Glavcon. l.* 2. Ἀποστήματα vocant Medici τὰς διαστάσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίστανται τὰ πρότερον ἀλλήλων ψαύοντα σώματα. Φύματα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκους τὸ πάμπαν ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μάλιστα δὲ τοὺς πρὸς τὸν ἐκτὸς τόπον ἐπαιρομένους· ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων sic dictos. licentiùs tamen ista qandoqe sumuntur: & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ἀποστήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) qod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει] Vide *sup.* ad § 9.

Ἐπ' οὐδένα σκοπὸν] Vide *supr. ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καί τοι τίνα ἔχει λόγον, κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκῇ τοῖς πνεύμασιν ἐφιέναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν· καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικόν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τούτων δημιουργῶν ἀπολειπόμενος, πρός γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα; οὐ γὰρ δὴ τῶν χειρωνακτῶν ἐστὶ πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρή, τόν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις προσεοικέναι μέλλοντα. ἢ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκῇ κατὰ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo faciet qemadmodum debet, nisi habuerit qò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad qem nitamur, ad qem omne factum nostrum dictumqe respiciat. veluti navigantibus, ad aliqod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti qem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, qâ noster hìc usus est, à *sagittariis* est desumpta; de qibus Seneca idem *epist.* 71. *Scire debet qid petat ille, qi sagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum: errant consilia nostra, qia non habent qò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qi jaculari discit, destinatum locum captat, tum manum format ad dirigenda qæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπήν· καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Evdem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν δυνάμενον ζῆν κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, θέσθαι τινὰ σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις· ὡς τό γε μὴ συντετάχθαι τὸν βίον πρός τι τέλος, ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖόν ἐστι. Itaqe Cicero, *de finib. l.* 1. *Qid est in vita tantopere qærendum, qàm qis sit finis, qod extremum, qod ultimum, qò sint omnia benè vivendi, rectèqe faciendi consilia*

referenda?

referenda? Et Marcus eremit. *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀσκόπως ὁδοιπορῶν, ματαιοπονήσει.

Εἰκῇ.] *temerè*, hoc est ἄνευ ἀναφορᾶς. ut *l.* 12. § 20. *citra respectum habitum ad finem aliqem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἕκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ᾽ ἡμῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῇ ποιήσομεν. ἐὰν δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως.

Καὶ ἀπαρακολουθήτως] *nullâqe conseqentiâ*. Xyl. Sed hoc esset ἀνακολούθως potius. *Sine justa ratiocinatione & consideratione, ad finem communem conseqatur, necne.* Cas. παρακολουθεῖν *intelligere, intelligendo asseqi vel conseqi.* ἀπαρακολουθήτως igitur ἐνεργεῖν, est *facere aliqid, nescius qid agas, avt qid velis.* Sicut ἀπαρακολουθήτως εὖ ποιεῖν, *itâ bene facere cuiqam, qasi nescias, avt non advertas qid agas. l.* 5. § 6.

Δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι] Siqidem ut noster ipse *l.* 9. § 22. Ἥ τις πρᾶξις μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον· *Omnis actio, qæ ad finem debitum respectum*, vel propinqum vel remotum saltem, *non habuerit, vitam nostram qasi in partes distrahit*, sibiqe minimè per omnia consentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θριγγὸν οἰκοδομοῦσιν οὐ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν, ἢ λίθον ἐπιβαλεῖν χυδαῖον, ἢ στήλην ὑποθεῖναι παρατυχοῦσαν ἀπὸ μνήματος, διὰ ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν, ὡς ἔτυχε, συμφοροῦντες εἰς ταυτὸ καὶ συμφύροντες· ἀλλ᾽ οἵγε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, καθάπερ ἱεροῦ τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ τοῦ βίου κεκρότηται χρυσέα κρηπὶς, οὐδὲν εἰκῇ προσίενται τῶν γινομένων, ἀλλ᾽ οἷον ἀπὸ στάθμης τοῦ λόγου προσάγουσι καὶ προσαρμόττουσιν ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα] Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 11. Κανόνα εὑρόντες, ἀπαραβάτως χρώμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς παρὰ τοῦ πρῶτου φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήναντος οὑτωσὶ κείμενος, ἅπαντας πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ἐπιτηδεύειν ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ἐπὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἄκροις καὶ μείζοσι τοῦ καλοῦ πάντως ἐφίεσθαι. ubi Petav. pro ἄκροις, μικροῖς substituit. at Svart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκροις retinendum contendit, & tenuissima qæqe & exilia maximè eo vocabulo vult designari.

Τὸ ἔπεσθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ] Orbem, *urbis* ac *civitatis* instar habere vult: in qa homines universi, cives cùm sint, civitatis istius legibus ac institutis conformiter per omnia agere ipsos oporteat. Hanc avtem iconem, qæ pulcerrima est sanè, freqenter admodum usurpat. Itâ *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας εἶναι πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad nostri planè mentem Epictet. *dissert. lib.* 1. *c.* 12. Πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος, τὴν αὐτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Idémqe *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ἐπιπέπομφεν; ὁ ἡγεμὼν, ἢ ὁ στρατηγὸς, ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Chrysippus *de finib. l.* 1. à Laërtio *lib.* 7. in *Zenon* lavdatus: Ἴσον ἐστὶ τὸ κατ᾽ ἀρετὴν ζῆν, τῷ κατ᾽ ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἡμετέραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. διόπερ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἐστὶ κατ᾽ ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων, οὐδὲν ἐνεργοῦντα ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι. Vide *ad l.* 10. §. 1. Avtor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac instituto pluribus disseruerat; οὕτως ὑποληπτέον καὶ περὶ τῆς μείζονος πόλεως, λέγω δὲ τοῦδε τοῦ κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς ὁ θεὸς, οὐδεμίαν ὑποδεχόμενος διόρθωσιν ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ οἶμαι καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων· ἡγουμένου δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ καὶ ἐμμελῶς, ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς, &c. Et Philo *de Joseph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ὅδε ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί. λόγος δέ ἐστι φύσεως, προστακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν οὐ ποιητέον. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις, ἀπερίγραπτοί τε εἰσὶν ἀριθμῷ, καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφερούσαις, καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς. Vide *l.* 7. § 9. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή] Στιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro spatio angustissimo dixere: uti observat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. translatione à Mathematicis factâ, qibus στιγμὴ sive σημεῖον id dicitur οὗ μέρος οὐδέν· ut Evclid. *element. l.* 1. § 1. ideóqe est insecabile, nec pro qanto habetur. Eóqe sensu noster hìc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμή. & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Itâ Plut. *de puer. educ.* Στιγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epist.* 49. *Punctum est qod vivimus; & adhuc puncto minus:* qod à Simonide forsan acceptum est. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Consol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ χίλια καὶ τὰ μύρια ἔτη, στιγμή τίς ἐστιν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μόριόν τι βραχύτατον στιγμῆς. Qod avtem illi στιγμὴν, id est, *punctum*, Jo. Chrysost. *in epist. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id est, *momentum*, dixit. Ῥοπή ἐστιν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησιν, ὁ πᾶς ἡμῶν αἰὼν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον. Vide *suprà, ad* § 14. & *infr. ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα] *L.* 5. § 35. Τὰ αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωροῦσιν οὗτοι, τὰς μὲν ἐν μέ-

ῥεῖ πάσας οὐσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν μεθιείσας, τὰς δὲ, ποθὲν ἐπιόντα προσδεχομένας· οἷς δὲ πρόσεισι καὶ ἄπεισιν ἀριθμοῖς ἢ πλήθεσι, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ᾽ ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις προσόδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς οὐσίας λαμβανομένης· αὐξήσεις δὲ καὶ φθίσεις, οὐ κατὰ δίκην ὑπὸ συνηθείας νενικῆσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι· γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι προσῆκον· ὅτι τοῦ καθεστῶτος εἰς ἕτερον ἐκβιάζουσι· τὸ δὲ αὔξεσθαι καὶ τὸ μειοῦσθαι, πάθη σώματός ἐστιν ὑποκειμένου καὶ διαμένοντος. Qid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὀξέως, Εὐρίπου δίκην, ἄνω καὶ κάτω. νῦν μὲν ἐκ νηπιότητος εἰς ἥβην οἰδοῦνον, νῦν δὲ ἐξ ἥβης εἰς γῆρας ὑπονοστοῦν καὶ ὑποφερόμενον. Senec. *epist.* 58. *Qæcunq; videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, qæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atqe adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qi fuit juvenis: nemo est manè, qi fuit pridie. ego ipse dum loqor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus qoqe æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuésqe figuras
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Qæ qasi membranæ summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróq; per avras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atqe recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est.——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus, qascunqe videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora.——

Et mox:

Usqe adeò omnibus ab rebus res qæqe fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undiq; partes.
Nec mora nec reqies interdatur ulla fluendi.

Indè Clavdian. *in Mallii Coss.*

——*semperqe fluentis Materiæ.*——

Ἡ δὲ αἴσθησις ἀμυδρά.] Ità *l.* 5. § 35. Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ, καὶ εὐπαρατύπωτα.

Ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὔσηπτος] *Corporis totius fabrica, putrescere apta*, sive *putredini obnoxia*. Σύγκρασις Junio magìs placet, pro eo qod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam avtore, legas, qi *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τὸ συγκριμάτιόν σου. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκειται. & *l* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco istìc mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmq; corpus: ex infirmis fluidísqe contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaqe non *suillo* tantùm *generi*, qod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici qidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non comed. l.* 3. avt piscibus duntaxat; qod Philo Jud. *lib. de mund. opific.* sed & animantibus qibusvis (humano etiam generi) *animam, nè putresceret corpus, pro sale datum*, havd absurdè dici poterit. Plavt. *Trinumm. Act.* 5. *Sc.* 4.

——*nos homunculi,*
Salillum animæ, qam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad qem locum interpretes: *Vasculum salis sumus, i. e. corpuscula animata: qia corpora sunt animarum vascula; anima verò corpori salis vice. qemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ità & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaqe Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ ἅλας τῶν σωμάτων τὰ νεκρὰ διατηροῦν ἄσηπτα καὶ μόνιμα πολὺν χρόνον, ἀντιτάττεται τῷ θανάτῳ, καὶ οὐκ ἐᾷ παντελῶς ἐξολέσθαι καὶ ἀφανισθῆναι τὸ θνητόν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἡ ψυχὴ, θειότατον οὖσα τῶν ἡμετέρων, τὰ ζῶα συνέχει καὶ ῥεῖν οὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· οὕτως ἡ τῶν ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, καὶ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀντιλαμβάνεται φερομένων ἐπὶ τὴν φθορὰν, καὶ κρατεῖ καὶ ἵστησιν. &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥέμβος] Ità restituit Xyland. cùm antè ῥόμβος legeretur. ῥέμβος, *vagus*, sive *divagatio*. nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολὺν ἄλην καὶ ῥέμβον. indè ῥέμβεσθαι. *supr.* § 7. καὶ ἀποῤῥέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casavbonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; sed *vagam* exponit, ex Athenasii illo, περὶ πολλὰ ῥεμβομένη.

Ἡ δὲ τύχη δυστέκμαρτον] *Fors, conjectu difficilis*: ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaq; τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν προσώποις, χρόνοις, τρόποις. Plut *de placit. philos. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀβέβαιον καὶ ἀΐδρυτόν τι πρᾶγμα. Theophrastus deniqe, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπος ἡ τύχη, καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ προπεπονημένα, καὶ μεταῤῥίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmqe*, τύχην καὶ εἱμαρμένην, convenire, qòd in utroqe τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας existat.

Ἡ δὲ φήμη ἄκριτον.] Ità *l.* 4. § 3. Τὸ εὐμετάβολον καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. *Fama*, inqit, *est judicii expers qiddam.* Siqidem, ut Senarius antiqus habet,

Ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστὶν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab istiusmodi ergò profecta, pérq; eorum ora volitans fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius cecinit Æn. *l.* 1.

Tam ficti pravíqe tenax, qàm nuncia veri,

avt recti etiam dilavdatrix. Vide *supr.* § 12.

Τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμός.] Ità *l.* 4. § 43. ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών· & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ οὐσία, οἷον ποταμός, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει· & *l.* 6. § 15. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ. Sicut avtem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* qendam, qia in perpetuo sunt fluxu; ità easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psal.* 1. Methodius *orat. de resurr.* apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ κακῶς ποταμὸς ὠνόμασται τὸ σῶμα, διότι ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς, τάχα οὐδὲ δυοῖν ἡμερῶν τὸ αὐτὸ ὑπομένον ταυτόν ἐστιν. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Βουλόμενος γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι νοεραὶ ἀεὶ γίνονται, εἴκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται. Vide ad *l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op.* 6. *dier.* *c.* 7. *Aqarum nomine hominum generationes intellige; qæ sicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ità homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in senium inqieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum avtumo Platonis illa in *Timæo* respexit, qibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐπίῤῥυτον καὶ ἀπόῤῥυτον inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὲ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, &c. ubi *corpus* disertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς ὄνειρος] Homer. *Odyss.* λ. *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

Avolat illa, velut somnium qæ fallit, imago.

Ità *l.* 6. § 31. ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν. *Vana,* scil. *qasi per somnum visa,* animos afficere solent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, postqam Crateti in disciplinam se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τά δ' ἐστ' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.

Hæc somniorum sunt imaginacula.

Qin & Evripideum illud ex *Iphigen. Tavric.*

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα.

Valete vana, nil eratis, somnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus, usurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* qem exhibebimus *infrà ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *epist.* 42. Τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & qæ sequntur. Plutarc. ipse eam, qam istic de rebus divinis notitiam habemus, *insomnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de El. Delph.* ὡς δὲ νῦν ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & in *Erotic.* Δοκεῖ δὲ ὡς διὰ τῶν ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀσπάζεται καὶ τέθηπε τὸ κάλλιστον καὶ θειότατον·

Ἀμφὶ δὲ οἱ δολόεντα φιλόφρονα χεῦον ὄνειρα.

Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *dissert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίος ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατι ἔοικε μακρῷ καὶ πολυετεῖ. eóqe illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ τῦφος.] τῦφος hìc qod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim τῦφος κυρίως idem qod καπνὸς, *fumus*; etiamsi pro *fastu* freqentiùs κατὰ μεταφορὰν usurpetur. indè notat Evstath. *ad Odyss.* β'. τυφογέροντας καὶ τυφεδανοὺς *senes* σκωπτικῶς nuncupari, sive qòd ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicíq; conqisitam fastuosiùs plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη τυφῆναι ἤτοι νεκρικῶς καίεσθαι τοὺς τοιούτους, *qasi jam in fumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrate Plut. lib. *de Socrat. Dæmon.* Τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Argonavt. l.* 2. . de apibus agens, qod & Xylander observavit,

——— ἐπίπροσθε δὲ λιγνυόεντι

Καπνῷ τυφόμεναι πέτρης ἐκὰς ἀΐσσουσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμεναι, ἀντὶ τοῦ καπνιζόμεναι. sed & terra Troica Evripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφομένη κατηρείπωται. Potest tamen Marcus hìc, ad Monimi placita, cujus pavlò antè meminerat, respexisse, qi τῦφον καὶ ὄνειρον πάντα εἶναι pronunciaverat. Vide *suprà ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* avtor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν. καὶ ὁ λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3. ——*naturam animai*

Dissolvi, ceu fumus in altas aëris avras.

Ὁ δὲ βίος, πόλεμος] Ità vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanqam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Pavlum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *epist.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. *Octav.* *Qòd corporis humana vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in seculo sumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγών ἐστιν ὁ παρὼν χρόνος. πόλεμός ἐστι καὶ μάχη. Et in 1. *ad Thess. hom.* 3. Πολέμου καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόνος. Et *in Genes. orat.* 3. Διηνεκὴς ἡμῖν ἐστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀνακωχὴν οὐδέποτε ἔχων. Avg. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello in*-

testino

testino diem ducis. Epictetus ipse *dissert. l. 3. c. 24.* Στρατεία τὸ χρῆμα. Στρατεία τίς ἐστιν ὁ βίος ἑκάστου, καὶ αὕτη μακρὰ καὶ ποικίλη. Et Hierocles περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom. 2. tit. 81.* Ὅλως δὲ ἐνθυμητέον, ὡς βίος ἡμῖν κινδυνεύει μακρός τις εἶναι καὶ πολυετὴς πόλεμος. Senec. *epist. 96. Vivere, militare est.* & *epist. 51. Nobis qoqe militandum est: & qidem genere militiæ, qo nunqam qies, nunqam otium datur.* Et *de provident. c. 5. Optimum qemqe militare & operas edere.*

Καὶ ξένη ἐπιδημία·] In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio est vita. multùm cùm deambulaveris, domum redeundum est.* Hoc & sacra pagina subinde inculcat. Apud Mosem *l. 1. c. 47. v. 9.* Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ sunt centum triginta anni: pauci maliqe fuerunt dies annorum vitæ meæ; neqe attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, qibus illi sunt peregrinati.* ad qem locum Avgust. *q. 156. incolatus dicitur sanctorum vita.* David Rex, *Psalm. 39. v. 12. Peregrinus sum istîc & inqilinus, prout & majores omnes mei.* hoc est, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apostolus *epist. 1. c. 2. v. 11.* allusione habitâ ad sortem ipsorum, qibus epistolam suam inscripserat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forsan, qàm solidiùs Hieronym. *de terr. promiss. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, sed accolæ & peregrini; ubiqe terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatissimè ad rem præsentem Pavlus Apost. *ad Corinth. epist. 2. c. 5. v. 6, 8.* Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.-- εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Qem locum respiciens Bernard. *de consider. ad Evgen. l. 5. Repatriasse erit hoc; exîsse de patria corporum in regionem spirituum. ipsa est Deus noster, maximus spiritus, maxima mansio spirituum beatorum: à qo interim absumus dum istîc sumus.* Vide *supr. ad* § 11.

Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη.] rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam superstitem*, petas licet, ex *l. 3.* § 10. & *l. 4.* § 35. & *l. 7.* § 5. 10. Solomon itidem *Eccles. cap. 1. v. 11. Nulla est præteritorum memoria: nec etiam posteriorum qæ futura sunt, ulla futura est apud eos qi in posterum sunt, memoria.*

Παραπέμψαι δυνάμενον] Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exeqiarum solennitate* traducta. De Platone Laërt. *lib. 3.* Ἐτάφη δὲ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ παρεπέμφθη πανδημεὶ πρὸς τῶν αὐτόθι. *Una*, inqit, *est virtus, qæ magnificè transmittere potest, non ad rogos, sed ultra rogos, ad posteros.* qomodo de se Ennius, apud Cicer. *Tusc. l. 1.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletum
Faxit. qur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naso *Ponti l. 3. eleg. 2.*

Corpora debentur mœstis exangvia bustis:
Effugiunt structos nomen honórqe rogos.
Occidit & Theseus, & qi comitavit Orestem;
Sed tamen in laudes vivit uterqe suas.

Et Maro *Æn. l. 10.*

—sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.—

Senec. *epist. 93. Laudemus itaqe & in numero felicium reponamus eum, cui qantulumcunqe temporis contigit, benè collocatum est. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit.-- qid qæris, qamdiu vixerit? vixit ad posteros usqe; transiliit, & se in memoriam dedit.* Nec ad posteros tantùm, sed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l. 6.*

--ardens evexit ad æthera virtus.

Flaccus *carm. l. 3. Od. 2.*

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l. 3.* *—ire per ora*

Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Qos pater æthereis cœlestûm destinat oris.

Et *l. 15.* Sub persona virtutis:

Me cinctus lavro perducit ad astra triumphus.

Manil. *Astron. l. 1.*

An fortes animæ, dignatáqe nomina cœlo,
Corporibus resoluta suis, terrâqe remissa
Huc migrant ex orbe, suúmqe habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundíqe fruuntur.

Lucan. *l. 9.* de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compescuit umbram:
Prosiluit busto, semiustáqe membra relinqens
Degenerémqe rogum, seqitur convexa Tonantis,
Qa niger astriferis connectitur axibus aër.
Qódqe patet terras inter Lunæqe meatus
Semidei manes habitant, qos ignea virtus
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act. 4. Scen. 4.*

Sed locum virtus habet inter astra.

Et *Act. 5. Scen. 4* Hercules. *--virtus mihi*
In astra, & ipsos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non est gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute qisqis abstulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.

Et *Scen. 5.*

Nunqam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos sæva per amnes
Vos fata trahent; sed cùm summas
Exiget horas consumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Evripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λεῖψανα τῶν ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται χρόνος·

Ἃ δ' ἀρετὰ καὶ θανοῦσι λάμπει.

Quod reliquum bonis
Post mortem superest, nulla abolet dies.
Virtus incolumis post cineres micat. Grot.

Idem *Temen.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δὲ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται·
Ζῇ δ' οὐκ ἔτ' ὄντος σώματος. κακοῖσι δὲ
Ἅπαντα φροῦδα συνθανόνθ' ὑπὸ χθονός.

Virtus, & ubi qis interit, non interit;
Sed vivit & post corpus. at siqis malus
Intereat, ejus cuncta sub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι, καὶ τῆς αὑτῶν κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *epist.* 98. *Egregiè Metrodorus in epistola ad sororem, Mortale est omne mortalium bonum. de his loqitur bonis ad qæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum est sempiternúmqe, sapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epist.* 93. *Vis scire qid inter hunc intersit vegetum contemptorémqe fortunæ, functum omnibus vitæ stipendiis, atqe in summum bonum evectum, & illum cui multi anni transmissi sunt? alter post mortem qoqe est, alter ante mortem periit.* Itaqe Antisthenes dicere solebat, τοὺς βουλομένους ἀθανάτους εἶναι, δεῖν ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Ἀΐδα τοι λάθεται Ἁρμόδια πράξαις ἀνήρ.
Orci oblivìscitur, Quisqis congrua gesserit.

Atqe hæc qidem de virtute vera verissimè dicta fuerint. Cæterùm qod de *jure justitiáqe* Cicero *Offic. lib.* 3. § 69. Veræ germanæqe virtutis *solidam miseri* illi & *expressam effigiem nullam tenebant, umbrá & imagine solâ efferebantur.*

Τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον] *animum* sive *mentem* vult, qam & *dæmonem* sive *genium* suprà dixerat, § 13. & qomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον μὴ φύρειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Prus. *orat.* 4. Ὁ ἴδιος ἑκάστου νοῦς, οὗτός ἐστι δαίμων τοῦ ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέους κέκληκε μουσικοὺς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἐνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10.

Ἀσινῆ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα] qod *l.* 3. § 4. ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epist.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet; inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μή] Ità *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contrà qàm, ὁ μὴ ἔχων παρ' ἑαυτοῦ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 20. Vide Platon. in *Epitaph. supr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα] Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμόμενα. & *lib.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι. qia nimirum πάντα νομισί. ut *infrà l.* 7. § 31. καὶ ἀπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν] Vide *supr. ad* § 3.

Ἵλεῳ τῇ γνώμῃ περιμένοντα] Ità *l.* 5. § 33. τί οὖν περιμένεις ἵλεως; vide *supr. ad* § 3. At qomodo hoc præstitit Cato tuus, Seneca? qem tantopere suspicis, & de qo tamen, *epist.* 24. *Impressit deinde mortiferum corpori vulnus. qo obligato à medicis, cùm minus sangvinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæsari, sed sibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generosum illum contemptorémqe omnis potentiæ spiritum, non emisit, sed ejecit.*

Λύσιν τῶν στοιχείων] Mors στοιχείων λύσις· ut contrà γένεσις sive *ortus*, ἐκ τῶν στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἢ διάλυσις τῶν ἐν τοῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμός τις τῶν ἀπαθῶν στοιχείων. qod *l.* 8. § 25. σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιον dixit; mortémqe στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ità Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη. *Concretum est*, in ortu scilicet; & *discretum est*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διηνεκῶς μεταβάλλειν] *alterum in alterum mutando transire.* Vide *l.* 5. § 13. Ità *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπιδηται] *sinistrè suspicetur.* Xyl. *metuat.* Cas. havd incommodè uterqe. nam ὑφορώμενος, ὑποπτεύων, φοβούμενος. Hesych. ὑπιδέσθαι ergò tam φοβεῖσθαι, qàm ὑπονοεῖν. siqidem suspicionis pedisεqa solet esse formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν] Ità *suprà* § 12. φύσεως ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει & *l.* 9 § 3. ἓν τοῦτο, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ità & Aristot. *phys. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος· ἔστι γὰρ ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν· τὸ γὰρ γηρᾷν κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾷν. Itaqe Joan. Chrysost. *de statuis* 5. Εἰ διὰ τοὺς τελευτῶντας ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοὺς ἐσθίοντας καὶ διὰ τοὺς πίνοντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, οὕτω κἀκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε δὲ τὰ τῆς πονηρίας περιαιρέσεως.

Οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν] Ità *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντικόν. & *l.* 6. § 33. Εἰ παρὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ] De inſcriptionibus iſtiuſmodi vide qæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lugd. Καρνούτῳ· ſicut & Avrelii Victoris codices, in *breviario*, *Carnuto*. Verùm illud, opinor, potius. Eſt avtem Καρνοῦς, Καρνοῦντος, ut Ptolemæus *geograph.* *l.* 2. ſive Καρνοῦντον, ut Marcus hìc, qod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* opidum, cujus meminit & Plinius *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hiſt. l.* 30. qi *Illyriorum* tamen opidum dicit: ad qod Marcum noſtrum triennio iugiter militum delectum habuiſſe, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, avtor eſt Oroſius *hiſtor. l.* 7. *c.* 15. & Evtropius; *Cùm apud Carnuntum*, inqit, *jugi triennio perſeveràſſet, bellum Marcomannicum confecit.* Qin & Dio Caſſius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro ſtativis*, ſive *pro eo loco, in qo copias ſuas contineret, & ex qo in adverſarios excurſiones ſubinde faceret*, habuiſſe. Verùm apud Dionem avt Παννονίαν legendum fuerit, avt *Pæoniam* avtor pro *Pannonia* acceperit; qomodo Seb. Munſterus *coſmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* aſſerit olim *Pæonas* dictos; & Gvil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipſe *geogr. l.* 7. diverſas has eſſe longéq; à ſe invicem diſſitas tum regiones, tum gentes, diſertè ſtatuat. Ego prius illud lubentiùs admiſerim, librarii ſubeſſe culpam, qi lapſu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (niſi ſi à Xiphilino erratum eſt) non ſolùm, qia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejuſdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bœot.* Juſtin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Caſſius ipſe *l.* 49.) ſitus non patitur, ut eo fine uſui eſſe Marco potuerit adverſùs gentes illas Iſtri accolas militanti: verùm etiam qòd *Pannoniam* poſteà avtor idem tanqam ſedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, qod Capitolinus narrat in *Marco*, *Marcum Pannonias*, *Marcomannis*, *Sarmatis*, *Vandalis*, *ſimul etiam Qadis extinctis*, *ſervitio liberàſſe*; & in *Vero compoſito*, *in Pannonia bello*, *in urbem deſtinatum eſſe*. Illud deniqe palmarium argumentum in hac cavſa fuerit, qod Caſſius idem, non ille operâ alienâ contractus, ſed integer *hiſtor. l.* 49. (qo loco ſe poſt patrem etiam *Pannoniæ* præfuiſſe commemorat) Græcorum qorundam, qi commiſcebant iſta, errorem ipſe refert, rejicit, refellit. Ex eorum avtem numero fortean Herodianus fuerit, qi Marcum ſcripſit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviſſimum, unde & obiit, incidiſſe. Sed & Philoſtratus is, qi ſophiſtarum vitas deſcripſit. Iſte ſiqidem in *Herode* de Marco agens; Ἐκάθητο, inqit, ἐς τὰ Παιόνια ἔθνη, ὁρμητηρίῳ τῷ Σιρμίῳ χρώμενος. & rurſus; μετὰ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. qo utroqe loco *Pannoniam* eſſe intelligendam docent, & Marci hiſtoria, & *Sirmium* ipſum *Pannoniæ inferioris* opidum, utì teſtantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiſcus; tum & *Marci obitu*, qi ſpiritum ibi havſit noviſſimum, utì Tertullian. *apolog. c.* 25. factum illuſtrius. Nec tacendum, qod Strabo *l.* 7. *Segeſticam Pannoniorum urbem* dicet eſſe, εὐφυῆ ὁρμητήριον τῷ πρὸς Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qi & ipſi ex Strabone vicini fuiſſe videntur gentibus illis, qas ſubegiſſe Marcus perhibetur. *Carnunti* ergò apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus eſt: non *inter ſtrepitus Baianos fremitúſqe balnearios, aut clamores vociferationéſq; Circenſes*, qod tanqam magnum qiddam de ſe prædicat Seneca *epiſt.* 56, & 83. ſed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philoſophiæ ſtudiis ſeriò ſedulóqe deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναλίσκεται ὁ βίος] Flaccus *epiſt.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inqit ille: imò & *dies*, *horæ*, *momenta* ipſa. *Singuli dies aliqid ſubtrahunt viribus.* Senec. *ep.* 26. & Memor, ſi Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octaviâ* 2. 2.

Florem decoris ſinguli carpunt dies.

Qod de *viribus* ille, de *decore* iſte, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliqando tractàſſe, non repentè nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Qotidie morimur. qotidie enim demitur aliqa pars vitæ: & tunc qoqe cùm creſcimus, vita decreſcit. uſqe ad heſternum, qicqid tranſiit tempus, periit. hunc ipſum, qem agimus, diem cum morte dividimus. Qemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhavrit, ſed qicqid ante defluxit:*

fluxit: sic ultima hora, qâ esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. & *epist.* 120. *Vide in qanta cæcitate mens nostra sit. Hoc qod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta est. nam qod viximus tempus, eo loco est, qo erat antequam viximus. erramus avtem, qi ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in qo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex qo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisqe ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortémqe procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, qâ primùm nascimur, horâ,
Prorepunt juncto vitáqe mórsqe pede.
Partem aliqam furtim qâ se metitur, & ipsam
Surripit è vita qælibet hora tuâ.
Pavlatim morimur: momento extingvimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Qin nunc, interea dum loqimur, morimur.

hoc est novissimum, qod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loqimur, fugerit invida Ætas—

& Pers. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc qod loqor indè est.

& qod in Camilli Aqilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam qæ inchoat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, prima qæ dedit.

Qod si ex illo qoqe incipit mori, ex qo in ipso agi cœperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex qo esse incipit in hoc corpore, in morte est. qid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, qæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, qod cùm vita detraheretur, erat in morte? Avg. *de civit. Dei. l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἔλαττον αὐτῶ καταλείπεται] Avg. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Qicqid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & qotidie minus minúsq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, qasi accedunt illis dies, & nesciunt qia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potiùs dies qàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: qicqid vivit, de summa minuit.* Idem latiùs proseqitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis avgmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια] Nempe, si *morbo mens sepelitur*, ut Apul. in *apolog.* avt, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis,* inqit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, qia nec vitæ prolixoris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, qæ intelligentiæ vim vigorémq; imminuant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι] *Spirare.* Xyl. *respiratio.* M. Cas. verùm aliud longè est τὸ διαπνεῖσθαι, qod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur, & ἀπὸ τοῦ ἀναπνεῖν disertè distingvitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσπερ δὲ ἐν θώρακι ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. Idémq; (ejusdem saltem nomine; sunt enim qi Alexandro potiùs accenseant) *de spiritu c.* 5. Τὸ δὲ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. —ἐξ ἀρτηρίας δὲ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. qam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς avtor idem disterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον. Ex *aphor.* 15. rationem dicti subjungens, Αἱ κοιλίαι, inqit, χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. (qæ verba sunt Hippocratis) διότι τὸ περιέχον ψυχρὸν ὂν ἐναποστέγει στεγανοῦν, καὶ κατακλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ περιεχόμενον θερμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémqe explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον περίττωμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκρηγνύμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν οὕτω ἐκκριθὲν ἱδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅτι οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῶν τῶν φωρασάντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ· κατὰ τὴν δὲ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεταί τι καὶ τοῦ παχυτέρου περιττώματος. Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, qæ pulmonum operâ perficitur, qâqe aer sive spiritus externus iste per os, tanqam per ostium aliqod, introducitur, emittitúrqe denuo. διαπνοὴ sive *perspiratio*, qâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor qasi qidam illis diffunditur (qomodo Moschio, referente Tertulliano, *de anima c.* 15 *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idémq; per poros sive meatus qosdam obscuros occultâ qadam ratione latenter exhalatur. qod & Avgust. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galenum eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Aristoteli *problem. l* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perspirabilis est capitis locus.* qod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, *qòd cutem raram habeat.* Et mox. *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς· δίεισιν ἀὴρ κατὰ φύσιν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(qo loco eadem, sed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda :) ὥσπερ γὰρ ἡ πόλις ὑγιεινὴ καὶ τόπος εὔπνους· οὕτω καὶ σῶμα τὸ εὔπνουν. hoc est, τὸ εὖ διαπνεόμενον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις εὔπνους καὶ εὐδίοδος. Sicut apud Theophrastum *de causs. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐδίοδα καὶ εὔπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non εὔδηλα, qod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3, & 4. ἡ εὔπνοια εὐχροιαν ποιεῖ. sed & εὐδιάπνουν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τοῦ χελωνίου, εὐδιάπνουν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè est de spiritibus ac vaporibus usurpatum διαπνοὴ, qod de cibis alimentisqe crassioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. qanqam hæc etiam eodem sensu, qo & διαπνοὴ, sumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι sunt οἱ ῥαδίως διαπνεόμενοι. qibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήραντον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis avtem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, qâ spiritus sive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, qâ pars eorundem superflua & excrementitia per poros sive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τοῦ διεκπνεῖν complexus est Theophrast. *de causs. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm avtem unà cum materia illa supervacanea etiam qod est utile & conducibile ex parte sensim exhalet, ídqe copiosiùs, ubi pori sive meatus illi laxiores extiterint; id qod noxam sæpenumero insignem parit, unde interitus etiam qandoqe conseqitur; hinc factum est ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* qoq; usurpetur; cujus exempla alibi daturi sumus. Monet istud Galen. *in Hippocr. aphor. l.* 1. § 15. Οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν περιττὸς θάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοτίμως ἐκκενοῖ, διαφορεῖν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην ἄδηλον ἀναπνοήν. Spectátqe eodem ejusdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* . ubi de frictionum speciebus agens; Βλάπτοιεν δ' ἂν, inqit, ἥττον τὸ δέρμα, πρὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκτρεπόμεναι· οὕτως γὰρ ἂν εἴη δυσπαθέστερον. ὡς εἴγε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμεθα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω χρὴ παρασκευάσθαι καλῶς αὐτὸ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμιλέντων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ὑπερβολῶν. εἰ δὲ ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐεπηρέαστον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οὐτ' ἐπανόρθωσίν τινα ἑτέραν ἑτοίμην ἔχει. καὶ προσέσεσιν αὐτῷ βλάβη τις οὐ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Qanqam recentiores qidam medici ità distingvunt ista, ut inutilis materiæ *perspirationem*, utilis verò *difflationem* indigetent. Nec illud silendum διαπνοῆς occasione hujusce ansam arripuisse Sanctorium qendam Justinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiscendi; qam libro peculiari, qem *Statigomastiga* inscripsit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrariensis. Sed nec, qod Plato in *Timæo* aliam qandam διαπνοὴν statuisse videtur, qâ aër exterior per meatus occultos in corpus se insinuet, qò sufficiatur id qod expiratione abierit. Διὸ δὴ, (inqit, nimirum, ὅτι κενὸν οὐδὲν) τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ σώματος, καὶ τῶν μυκτήρων δίοδον.

Τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι] Senec. *epist.* 58. *Multis iners vita sine usu jacuit sui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qi se utitur. qi verò latitant & torpent, sic in domo sunt, tanqam in conditivo. horum licèt in limine ipso nomen marmori inscribas; mortem suam antecesserunt.*

Τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν] Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *l.* 7. in *Zenone:* Καλὸν δὲ λέγουσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, παρὰ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ἐπιζητουμένους ἀριθμοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀριθμοὺς, ἢ τέλειον καθῆκον. Qod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, qod rectum iidem appellant, perfectum atqe absolutum est, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Qæ nos recta, avt rectè facta, illi avtem appellant* κατορθώματα, *omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Qidqam esse potest casu factum, qod omnes in se habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem esse dicebat Socrates veritatem & virtutem. qomodo illa non crescit, sic nec virtus qidem. habet numeros suos, plena est.* & *epist.* 115. *Non potest qisqam nisi ab initio formatus, & totâ ratione compositus, omnes exeqi numeros, ut sciat, qando oporteat, & in quantum, & cum qo, & qemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Qòd avtem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris saltatoriis* censet cl. Casavbonus; siqidem Latini solent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare:* ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmqe exultant sangvine læti.

vel *ad numerum moveri.* Persius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miscere nefas; nec cùm sis cætera fossor,
Tres tantùm ad numeros satyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum moveri*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι κατὰ Βάθυλλον· *duos aut tres staticulos ex arte facere & perfectè*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulò se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, qæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* Hæc pleraqe ad *Pers.* Casaub. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis* & *formatione flexúqe membrorum*: atqe indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator est, non qi omnes numeros nexúsqe perdidicit, qorum usus sub adversario rarus est; sed qi in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæstrici doctores illos, qos numeros* (ità Lips. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus qæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qa unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atqe omnes implet numeros.—

De Amesia sentia cavssam suam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Partésqe omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, qod priùs, *Motúsqe omnes ad nervos*, legebatur. Qod avtem istic πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, ἢ ἐπέχειν, id Lucianus πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπακριβῶσαι dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, καὶ πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπηκριβωμένη. translatione à *pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ προσφαινόμενα διαρθροῦν] *qæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. qod est διορθοῦν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρότερον, εἶθ᾽ ὕστερον ἀναγράφειν. δόξειε δ᾽ ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem τῶν μετὰ τὰ φυσικά. *l.* 2. *c.* 6. εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ à *re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qa mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figurámqe debitum componunt.* in scriptis avtem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Ἐι ἤδη ἐξακτέον αὐτόν] *utrùm educere atqe exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis qibusdam, qi martyrio se ultrò objiciebant, ἀπαπηδῶντες τῷ θανάτῳ· Τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρως, λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζωνται. qo loco τὸ ἀμαρτύρως (qod obiter adnotamus) non est cum λέγομεν, (utì Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* οὐ γὰρ, inqit, τὸν χαρακτῆρα σώζουσι τοῦ μαρτυρίου τοῦ πιστοῦ. Vide *ad l.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἴ τις τοῦ πράσσειν οὕτω τηρήσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως. Vide *l.* 8. § 47. Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, qandoqe è vita sese educere. & εὔλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa cavssa*, qam illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δέ ποτε καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως κατὰ πολλοὺς τρόπους. Pleniùs planiúsqe Laërt. in Zenone. Εὐλόγως τέ φασι ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπέρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γίγνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist.* 70. *Sapiens vivit, qantum debet, non qantum potest. videbit ubi victurus sit, cum qibus, qomodo, qid acturus.— Si multa occurrunt molesta & tranqillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist.* 17. *Si necessitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epist.* 58. *Itaqe de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qi fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qi amphoram exiccat, & fæcem qoqe exorbet. de hoc tamen qæremus, pars summa vitæ, utrùm fæx vitæ hæc sit, an liqidissimum ac purissimum qiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliqis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, qid ni oporteat educere animum laborantem? & fortasse paulò antè qàm debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit malè vivendi, qàm citò moriendi, stultus est qi non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinqam senectutem, si me totum mibi reservabit; totum avtem ab illa parte meliore. at si ceperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mibi non vitam reliqerit sed animam; prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mibi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mibi esse patiendum; exibo;*

non propter ipsum, sed qia impedimento mihi futurus est ad omne propter qod vivitur. imbecillus est & ignavus, qi propter dolorem moritur: stultus, qi doloris cavsâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (qæ secundùm naturam sunt) omnia proficiscantur officia: non sine cavssa dicitur, ad ea referri omnes nostras cogitationes, in his & excessum è vita, & in vita mansionem. in qo enim plura sunt, qæ secundùm naturam sunt, hujus officium est in vita manere: in qo avtem sunt plura contraria, avt fore videntur, hujus officium est, è vita excedere. ex qo apparet, & sapientis aliqando esse officium, excedere è vita, cùm beatus sit; & stulti manere in vita, cùm sit miser.* Hanc avtem sententiam, qæ & Chrysippea est, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Qod pro fundamento substernitur, ità Stobæus expressit, τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29 Sed & Lips. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipsum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde pavcula adhuc supersunt fragmina, qæ argumenti totius gustum dent aliqem. Refutavit feliciter satìs Alexander Aphrodiss. in *libello*, qo differit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, ostenditqe ex ipsorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὴν εὔλογον ὀνομαζομένην τὴν ἐξαγωγήν. Πῶς εὔλογος, inqit, ἐξαγωγὴ τῷ τὴν ἀρετὴν ἔχοντι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· οὕτως ἄτοπον καὶ τῷ ὁπωσοῦν τούτῳ μακαρίως ζῶντι (avdis fastûs Stoici verba; de qo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος τινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας περὶ αὐτὸν οὔσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, βούλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ τῷ κατὰ λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τὴν ἀρετὴν ταῦθ' ὑποβάλλειν τῷ σοφῷ; οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τινὸς, οὕτω δὲ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἅλις ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἄπειρον γὰρ τῶν τελῶν ὄρεξις· καὶ οὐκ ἔτ' ἄλλό τι αὐτῶν ἡ ἀναφορά. Ità absurdum esse dogma contendit; utpote qod nec rationi ipsi, nec ipsorum etiam principiis consentaneum existat. éstqe reverâ pietati veræ religioníqe sanæ prorsus adversum. Agnoscunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone:* ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ αὑτὸν ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδὲ ἀποδιδράσκειν. Et tanqam ex Africani persona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. somn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus est in custodia corporis; nec injussu ejus à qo ille est vobis datus, ex hominum vita migrandum est; nè munus assignatum à Deo defugisse videantur.* Idem ipse *Tusc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injussu hinc nos suo discedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injussu imperatoris, id est, Dei, de præsidio & statione vitæ decedere.* Apul. *de philosoph. Sapiens corpus non relinqet invito Deo. nam etsi in ejus manu est mortis facultas, & qamvìs sciat se terrenis relictis consecuturum esse meliora, nisi perpetiendum istud lex divina decreverit, accersere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lips. *manuduct. l.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hist. l.* 2. E nostris eleganter Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18. *Si homicida nefarius est, qia hominis extinctor est: eidem sceleri obstrictus est, qi se necat; qia hominem necat: imò verò majus esse id facinus existimandum est, cujus ultio Deo soli subjacet. Nam, sicut in hanc vitam non nostra sponte venimus; ità rursus ex hoc domicilio corporis, qod tuendum nobis assignatum est, ejusdem jussu recedendum est, qi nos in hoc corpus induxit, tam diu habitaturos, donec jubeat emitti. Et si vis aliqa inferatur, æqâ mente id ferendum est, cùm extincta innocentis anima inulta esse non possit; habeamúsqe judicem magnum, cui soli vindicta integra semper est.* Piè item admodum disertéqe Avgust. *de Civit. Dei l.* 1. *c.* 27. *Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata; nè hoc ipso incipiat habere gravissimum proprium, qem non polluebat alienum: neminem propter sua peccata præterita, propter qæ magìs hâc vitâ opus est, ut possint pœnitendo sanari: neminem velut desiderio vitæ melioris, qæ post mortem speratur; qia reos suæ mortis post mortem vita non suscipit. restat una cavssa, propter qam se qis occidat, nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel sæviente dolore. hanc si admittimus, cur non baptizatis svademus, se illicò interimant? tunc enim tempus est cavendi omnia futura peccata, cùm omnia sint deleta præterita. porrò hoc si qis putat, non dico, desipit, sed insanit. hoc ergò qia nefas est dicere, nefas est profectò se occidere. nam si hoc sponte faciendi ulla justa cavssa esse posset, proculdubiò justior qàm illa non esset. qia verò nec illa est, ergò nulla est.* Videndus idem in *epist.* 61. & sub ejusdem nomine, nisi Erasmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qi his verbis concludit: *si paricida eò sceleratior, qàm qilibet homicida, qia non tantùm hominem, verùm etiam propinqum necat; & in ipsis paricidis, qantò propinqiorem qisqe peremerit, tantò judicatur immanior; sine dubio pejor est, qi se occidit, qia nemo est homini seipso propinqior. Et qomodo innocens judicabitur, cui dictum est, Diliges proximum tuum, tanqam te, si homicidium committit in seipso, qod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & nostrum ipsum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐφιστάνειν] Epicurus apud Senec. *epist.* 26. *Meditare, utrùm commodius sit, vel mortem transire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro sapiente ipse *epist.* 70. *Cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna, diligenter circumspicit, nunqid illo die desinendum sit.*

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu qodam & inſtinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, útqe ſuaſerit ratio, vitæ mortíſq; conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem* & *conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inqit Marcus, jam non poteſt.

Περαποσβέννυται] Ità *l.* 12. § 15. προαποσβήσεται. de qo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt propè jam vivo atqe videnti.

atqe hoc eſt, qod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, anteqam moriare.*

Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι] Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι] D. Jun. f. *διὰ τό.* Verùm τῷ cum verbo infinito idem valet ac *διὰ τό.* Alex. Aphrodiſſ. *problem. l.* 1. *q.* 36. τῷ τὸν περὶ αὐτοὺς ἀέρα πυροῦσθαι. i. e. *διὰ τό. eò qòd aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ, τῷ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροὶ, ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν εἶναι. *eò qòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν τις αἰτιάσαιτο, τῷ μὴ ἁρμόττειν. *niſi ſi qis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eò qòd minùs ſint congrui.* qem locum fruſtra ſolicitat cl. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἐπεὶ καὶ τά γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον, —ἔνια καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. *eò qòd ſalſedinem qandam habeant.* Atq; hæc de Syntaxi. Sententiam qod attinet; Avg. *de Civitate Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex qo qisqe in iſto corpore morituro eſſe cœperit, nunqam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo qippe eſt, qi non ei poſt annum ſit, qàm ante annum fuit, & cras qàm hodie, & hodie qàm heri, & nunc qàm paulò antè propinqior. ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, qàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit qiſqe, qantum illi dies primus adſcripſit. ex illo qo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſsítq; fato proprior: & illi ipſi qi adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. —qò faciliùs obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt.* Idémqe *epiſt.* 120. *Qotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt qotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Qod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinqat littori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinqiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *epiſt.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis. is namq; qi navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, qia impulſu navis ducitur. ità ergò & nos ſumus, qi ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loqentes, ſive ambulantes, ſive qieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum qotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἐπιγινόμενα] qæ & ἐπιγεννήματα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Qæ rebus eis, qas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut caſu aut neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſqe ſuperveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Καθάπερ ἐν ταῖς τῶν τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δ' ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ, οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, σπινθῆρές τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως ἀμέλει καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολὰς, ἐνταῦθα ἡγητέον ἀναίτιον καὶ τὴν τέχνην, εἶναι δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ τινὰς ἑπομένας καὶ ἀναγκαίας φύσεις. qod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ τῶν στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγούμενα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἑπόμενα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimè: Ὅσα δὲ ὁμοιότροπα ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως προηγούμενα, φυσικοῖς δ' ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις, οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις.

Ἄρτου ὀπτωμένου] *Cùm panis pinſitur.* Xyl. at *panis* non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Pilum, qod eo far pinſunt. id ubi fit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, qod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio lavdante, in ταφῇ Μενίππου· *Nec piſtorem ullum nôſſent, niſi eum qi in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far,* unde *farina* fiat. *far* ergò reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qi ruri far pinſebat.* Verto itaqe, *panis cùm coqitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾶν ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες οὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα. contrà planè qàm Hebræis indictum, cùm agnum Paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, qærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus,* ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ δὲ ὀπτός. qod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broyled.** Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſeqamur, *panes torrere* potiùs, qàm *coqere* diceremus.

& *fruges* qidem *tostas* etiam Latini dicunt, uti & *far* suprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

—*frugésque receptas*
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinsere*, sic rariusculè *torrere*, ut plurimùm *coqere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera; — à coqendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, avt in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, qæ coqebant panem, primùm sub cinere, posteà in furno.* Cato *de re rustic. c.* 74. *Panem depstitium, ubi bene subegeris, defingito, coquitóq; sub testu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo sub testu coqito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otiosè percoqas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, qo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἡ ᾗ γῆ ὀπτῶτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, *terram ab sole percoqi.*

Προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ] Ità Naso *remed. l.* 2.

Non facilè esuriens visâ retinebere mensâ:
Et multùm saliens incitat unda sitim.

alii, *multam.* qid si *nullam* legerimus? ut sit sensus; *sitim suscitat, etiam ubi nulla priùs fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὅποτε ὡραιότατα ᾖ, κέχηνε] Naturæ vi scil. sed & artis ope nonnunqam, qæ ἐρινασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiscetur. is culices parit, qi ad ficum adsitam volantes, morsúqe crebro ficuum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atqe ità penetrantes, intus solem primò secum adducunt, cerealésqe avras immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. l.* 15. *c.* 19. τὸ χαίνειν avtem & de *malis punicis* usurpavit Cassianus Bassus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *c.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπεπεῖς ἐλαίας] δρυπέπεισι, Xyland. alii, δρυπετέσιν. illud potius, si avt notationem respicimus, avt Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς sive ἐλαίας, sive ἰσχάδας, παρὰ τὸ πέπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ πεπαινομένας, monet Evstath. *ad Il. β.* & *Odyss. μ.* & Svidas. at verò δρυπετεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπτωκυίας, ὠμάς, Hesych. nec dissentit Plinius *hist. nat. l.* 12 *c.* 27. *Drupa vocatur, priusqam cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* & *l.* 15. *c.* 1. *Qantò maturior bacca, tantò pinguior succus, minúsqe gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémqe, incipiente baccâ nigrescere. nostri vocant Drupas,* Græci verò *Drypetas:* vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter restituenda in Theophrast. de *causs. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπεπεῖς, vel δρυπετεῖς saltem, ubi perperam in excusis Venet. ὑδρεπετεῖς, Lugd. δρυπερεπεῖς, legitur.

Τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει] καὶ γὰρ ἡ δρυπέπεις ἐν σήψει. Theophr. *de causs. plant.*

Ἴδιόν τι κάλλος] Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor est: deditos vino potatio extrema delectat, illa qæ mergit, qæ ebrietati summam manum imponit. qod in se jucundissimum omnis voluptas habet, in finem sui differt. Jucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam qoqe in extrema tegula stantem, judico habere suas voluptates: avt hoc ipsum succedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Οἱ στάχυες ᾗ κάτω νεύοντες] qod est granditatis gravitatísqe indicium. Plut. *de profect. indic.* Οἱ μὲν ἐν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ᾽ ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, ἀφειδοῦσιν ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epist.* 41. *Vitem lavdamus, si fructu palmites onerat, si ipsa ad terram, pondere eorum qæ tulit, adminicula deducit.* qò respexit forsan interpres Anglicanus, qi cùm *uvas* verterit, non στάχυας sed σταφυλὰς legisse videtur. Ità Homer. de loco vitibus consito, *Il. σ. v.* 561.

—σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωήν.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyss. τ. v.* 112.

—βρίθῃσι ᾗ δένδρεα καρπῷ.

qod Lucret. *l.* 1.

—*crescunt ipsæ, fructúqe gravantur.*

sed & de papavere, *Iliad. θ. v.* 306.

Μήκων ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ᾽ ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη—

Segetem avtem istiusmodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio qis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος,
Ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ᾽ ἀδάμας, οὐδ᾽ ἀργύρου κλῖναι,
Ἀνθρώπων δοκιμαζόμεν᾽ ἀστράπτει πρὸς ὄψεις,
Οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι
Βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφραδὴς νόησις.

Vide *Psal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον] ἐπισκύνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone usurpavit Homerus *Iliad. ρ. v.* 136.

Πᾶν δέ τ᾽ ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων·
Lumina demissúmqe supercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

—τὸν οὐδ᾽ ἂν τηλόθι λεύσσων
Θαρσαλέως τις ἔμεινεν ἀεθλεύοντ᾽ ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ἐπισκύνιον βλοσυρῷ ἐπέκειτο προσώπῳ.
—*procul qem contra nemo tueri*
Constans sustinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale supercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliqando & in *gravitatis* ac *severitatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σωὶ πολιῶ σεμνὸς ἐπισκυνίῳ.

Spectandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam qid ego de supercilio dicam? qod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respub. tanqam Atlante cælum niti videretur.* Ità τὴν τὰς ὀφρῦς αἴροντα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,

De homine loqitur gravi & severo; non de tristi mœrorisqe pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. qandoqe in *fastûs* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 37. de *superciliis*: *Hæc maximè indicant fastum. Superbia aliubi conceptaculum, sed hic sedem habet. in corde nascitur, huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusqe invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Itaqe Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶ) μέρος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γὰρ ἐπισκοτῆσαι δύναται τῷ βίῳ. Est avtem τὸ ἐπισκύνιον, (qod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τοῦ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων μέρος, ut Evstathius; τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μεσόφρυον, ut Hesych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τοῦ μετώπου, ut Heracleo Scholiastes; *oculis incumbens supercilium*, vel etiam *superciliorum in fronte commissura*. distinctiùs pavlò Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπὲρ ἄνω τῶν βλεφάρων, σκίνια· ὅθεν καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς γεῖσα, ἐπισκύνια. *qa palpebris imminent, sive palpebrarum partes superiores, σκύνια· unde ἐπισκύνια, suggrundarum instar prominentes circa frontem superciliorum projectus.* qâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρῦς καὶ βλεφαρίδας οἷς γεῖσωμα esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Plat. Superciliorum sepes præmuniunt oculos, nè desuper proruat. qod teneras visiones molleisqe perturbet.* Ὀφρὺς *frons*: & indè Latina vox non à *foraminibus oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. avt *qòd in ea siti sint oculi, qi sunt qasi fores & fenestræ animi*; ut Jungus noster *in Psal.* 131. nec à φρονεῖν, *qòd ea fronte contracta indicetur*, ut alii. *Cinum*, σκύνιον, *cilium*. & hoc à Græcis deductum: non à *celando oculos*, ut Isidor. ubi suprà. avt à *cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloss. *Cinum*, ἐπισκύνιον· imò σκύνιον potiùs. qod & *Scenam* dixisse Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Avson. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos supinat, obvias offert genas.

qo loco *Qinos* perperam legebatur. *Cinum* avtem, *cilum*, & *cilium*, inqit Herald. *adversf. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium*, ut νίτρον *litrum*, νυμφὴ *lympha*, τριχίλη *tribila*, si Scaligerum seqimur; nam reclamat Salmasius. atqe hoc malo, qàm qod Gvichard. *in harmon. lingu.* à κοιλὶς, qod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ἐπισκυνιον, *supercilium*. Plin. loco superiùs lavdato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqi cilium vocavere: unde & supercilia. Episcynion* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum censoriæ intentionis episcynio dispersò.* Aspectûs avtem in *Leone torvitas* non est decora minùs, qàm in homine vultûs *gravitas*. Itaqe eos, qi hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Gregor. Naz. in *epitaph.* ex qo mutuatus est Isidor. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πιθήκειον, βλέπει.

Ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς] de *equo* pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus solicitudo de spuma citè exprimenda. qo in conatu fortem arti tulisse suppetias, Protogene canem, Nealce equm depingente, avtor est Plinius *lib.* 35. *c.* 10. qanqam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Συνεπικοσμεῖ] Vide qæ ex Avgustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδέως πως διασυνίστασθαι] *eleganter factum esse.* Xyl. ut vel ἀστείως legerit, vel ἡδέως eodem sensu ceperit. Glossar. Διασυνίστημι, *constituo, instituo.* potest tamen istic & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, qi τοῦ συνίστασθαι solennis est. idqe secutus videtur Cas. qum vertit, *in qo oblectamentum ac volupe aliqid offendat.*

Ὅσα χαρεῖς καὶ πλάσεις μιμούμενοι δεικνύουσιν] Aristotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τοῦ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένην σαῦραν ἢ πίθηκον ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ᾽ ὡς ὅμοιον. Et mox: Τὸς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ πνευμάτων ῥοῖζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐνοχλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα. καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα φεύγομεν· τὸν δὲ Ἀριστοφῶντος φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίως φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympos. l.* 5. *c.* 1.

Γεροὺς καὶ γέροντας ἀκμήν τινα καὶ ὥραν] siqidem, præterqam qod de Agathone Evripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλὸν· est & in ipsa canitie speciosum qiddam; qam idcirco non minùs esse senibus decori, qàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Parœm. c.* 20. *v.* 29. qo loco pro viribus sapientiam, qæ in ætate illa minùs viget, per-

peram ſubſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμος νεανίαις, σοφία· δόξα δὲ πρεσβυτέρων, πολιαί. Nec omittendum Chryſippi illud, qi inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐγκρατῶς ἀπέχεσθαι ὑποθανατώσης γραός· qaſi τὸ ἐπαφρόδιτον aliqid etiam iſtiuſmodi ſiliceriniis ineſſet. καὶ τὸ σωφρόνως ὑποθανατῶσαν ἀποσχέσθαι πρεσβύτιν. qod certè majus qiddam meritò duci poſſet, qàm σώφροσιν ὀφθαλμοῖς τοιαύτην ὁρᾶν δύνασθαι. Utrumqe refert Plut. *de Stoic. Contradict. c. 9.* & *de commun. notit. cap. 3.*

Τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον] M. Caſ. qare πᾶσιν legere voluerit, cavſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem.* ſive, *qicqid in pueris conſpici poteſt*, qod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ τῶν παίδων ἐπαφρόδιτον, τῇ τῶν γερόντων ὥρᾳ.

Σώφροσιν ὀφθαλμοῖς] Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs lavdâſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inqit, οὐ τὰς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγόν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* qod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, qod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l. 1. At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.* Et Valerio Max. latiùs diducente; *l. 4. c. 3. Prætoris non ſolùm manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.* qod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtic. qod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qi tamen τὸ τοῦ σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom. 2. ſub tit. 17.* Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam qod Eraſm. *l. 5. in Peric. apoph. 21. lingvam continentem* reddit, non video, qâ ratione motus id fecerit. Opponuntur avtem iſtis à Petro *epiſt. 2. c. 2. v. 14.* ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος. qales notat, vetátqe Dominus apud Matth. *c. 5. v. 28.* Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l. 3. c. 11.* Πρὸ γὰρ παντὸς τοῦ σώματος διαφθείρονται οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Avg. *epiſt. 109.* videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qi impudicum an impudentem qendam dixit, οὐ κόρας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Luſit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, qod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: qomodo & Cynicus, qi Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujusdam oculum curanti, Ὅρα, inqit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἰατρεύων, τὴν κόρην φθείρῃς. Laërt. *lib. 6.* in *Diogene.*

Οὐ παντὶ πιθανά] *non cuivis credibilia.* interpres uterqe. malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανόν, *gratum, blandum, lepidum, elegans.* hujusmodi enim cum primis ſunt perſvaſoria. unde dictum Ariſtoteli, τὸ κάλλος παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον. Laërt. *l. 5.* Grammaticus qidam à Budæo lavdatus; Πιθανὸν κάλλος, τὸ ἡδύ, καὶ τὸ τοὺς ὁρῶντας πεῖθον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἐπαγωγόν· *blanditiæ multum & illecebræ.* Ariſtid. καλοὶ γὰρ οὗτοι κόσμοι καὶ μάλα πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata.* Gregor. Naz. στηλιτ. 1. Καὶ ἦν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντευκτικὸς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magìs ac conventibus privatis idoneus, qàm forenſia certamina potis ſuſtinere.* de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὴν τραυλότητα ἐμπρέψαι, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα παρασχεῖν, χάριν ἐπιτελοῦσαν. *lingvæ bleſitatem decuiſſe ſatis, & gratiam havd injucundam ſermoni præbuiſſe.* Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c. 2. v. 4.* μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè qis vos verbis blandis*, ſive *ſermonis blanditiâ ſeducat.* ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι qod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῆσαι eidem *ad Rom. c. 16. v. 18.* qanqam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de qo Baſil. *in hexaem. orat. 3.* Ὅσῳ τὸ ἐν ταῖς σώφροσι κάλλος τοῦ ἑταιρικοῦ προτιμότερον· τοσοῦτον καὶ τῶν ἡμετέρων λόγων πρὸς τοὺς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ κατεψακασμένον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσιν· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τεχνασμάτων ἡ ἀλήθεια πρόκειται. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. qibus non repugnaverim prorsùs, qia πληροφορία συνέσεως *verſ. 2.* præceſſerat. malim tamen *ſermone plavſibili*, avt *perſvaſibili.*

Καὶ τὰ ταύτης ἔργα] *Et omnia ejus opera.* M. Caſ. ac ſi eſſet, καὶ τὰ παντὰ αὐτῆς ἔργα. qod non eſt neceſſe.

Περιπεσεῖται] leg. περιπεσεῖται *multa ejuſmodi occurrent.* qod interpretes cùm non adverterent, clavſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἱπποκράτης] idem de medicis in genere. *l. 4. § 48.*

Πολλὰς νόσους ἰασάμενος] *qum multos ſanâſſet morbos.* Xyl. malim, *ſuſtuliſſet.* Celſ. *præfat. l. 1. qia non interſit, qid morbum faciat, ſed qid tollat.* Naſo *Ponti l. 1. eleg. 4.*

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Οἱ Χαλδαῖοι] de prognoſtis gemina, *lib. 8. § 25.*

Ἀλέξανδρος καὶ Πομπήϊος] de *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l. 4. § 48.* & *lib. 6.*

l. 6. § 47. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Περίβλεψαι τοὺς πρὸ σοῦ ἐν ταῖς ὁμοίαις περιφανείαις ἐξετασθέντας. ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ῥήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες; οἱ λαμπροὶ ἱπποτρόφοι; οἱ στρατηγοί; οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Vide *l.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philistione an Philemone* à Jan. Rutgersio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σεαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἔμβλεψον εἰς τὰ μνήμαθ᾽, ὡς ὁδοιπορεῖς.
Ἐνταῦθ᾽ ἔνεστιν ὀστέα καὶ κούφη κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονούντων ἐπὶ γένει καὶ χρήμασιν,
Αὐτῶν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων·
Καὶ οὐδὲν αὐτῶν τῶν δ᾽ ἐπήρκεσε χρόνον.
Κοινὸν τὸν Ἅδην ἔσχον οἱ πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ᾽ ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.

Novisse si vis, qalis avt qisnam sies;
Hominum sepulcra, qæ secus viam, inspice.
His ossa, pulvis atq; inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm sapientium,
Superbientûmqe opibus & propagine,
Suáqe gloriâ, atqe formâ corporum.
Communis est dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo discito qalis sies.

Cur avtem τῶν σωμάτων *corporum* αὐτιλεξεὶ malim qàm *corporis* cum Rutgersio & Grotio reddere, discas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὥρας. certè antithesis illa inter αὐτῶν δόξαν, & τῶν σωμάτων κάλλος, sensum eum qem ibi posui, exigere videtur. alioqi per metri rationem nihil obstabat, qo minùs tam τοῦ σώματος qàm τῶν σωμάτων dicere potuisset. Ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας κατακόψαντες.]

Ἡράκλειτος] de *philosophis* in genere pariter *l.* 4 § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως] Ità Laërt. *l.* 9. ex Heracliti sententia, Ἕνα εἶναι τὸν κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forsan Stoici. Vide Lips. *Physiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec nostri dissentiunt, nisi qòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoscunt. Vide Petr. *ep.* 2. *c.* 3. *v.* 7, 10, 12. & qæ congessimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. c.* 11. *v.* 7.

Ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς] festivé; hominem qi *de mundo igne absumendo* primus dogma protulerit, ipsum *aqâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremum obiisse. *Aqâ oppletum* certè obiisse consentiunt pleriqe, ab aqa, qâ oppletus sit, non desunt qi negent. Siqidem, ut Laërt. *l.* 9. refert, pleriq; aqâ intercute cùm laboraret, à medicis aiunt qæsivisse, εἰ δύναιντ᾽ ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio siccitatem inducere possent.* Atq; ità Plut. in *præcept. salubr.* qod cùm illi qid vellet non intelligerent, in boum stabulum condidisse se fimo circumqaqe obrutum, qo humorem, si id fieri posset, evaporaret. id cùm nevtiqam succederet, à morbo interiisse. Hermippus verò medicos percontatum esse, *numqis eorum compressis intestinis humorem educere valeret.* qod fieri posse negantibus, ad solem stercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipsum se exposuisse. ità decumbentem, ab exiccato induratóqe fimo convulsis artubus diem obiisse, Tatianus; à canibus dilaceratum esse tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Aristo etiam, referente Sotione, hydrope curatâ, superstitem, alio nescio qo morbo interiisse, in scriptis suis sunt testati.

Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες] Atqi Laërt. *l.* 9. ex Hermippo, senio confectum duntaxat obiisse, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduum in vita se continuisset, qo Cerealibus superstes esset. de pediculis nè γρῦ qidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidem juxta qosdam morbo fœdo hoc periisse: qod cùm epistola ipsius ad Thaletem data, tum & Aristoteles confirmat *hist. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qi pari fato defuncti sint Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nusqam legisse memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *institut. l.* 3. *c.* 18.

Deniqe Democritum postqam matura vetustas
Admonuit memorem motus langvescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.

déqe eodem Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 58. (qo avtore tamen, nescio) ὅτι νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν, ὡς ἀνένηψεν, οὐδὶν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωΐα, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Qæ cum Laërtii narratione havd planè conveniunt. Cæterùm etiamsi diversa à se invicem de Democriti obitu tradant avtores isti, at à Marco istîc omnes dissentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες] *Falsum est*, inqit Xyl. itaqe substituit, *historiam* (uti ait) *secutus*, *Socratem cicuta absumpsit.* Verùm illud, ἄλλοι, Xylandrum monere poterat, de *aliusmodi pediculis* Marcum locutum, qi philosophum illum sustulerint. Anytum mirum nì & Melitum voluerit; qos *pediculos* non absurdè nominat, qasi animalcula vilissima, nulli prorsus usui, nisi hominibus infestandis & conficiendis. Nec abludit qod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν· οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ᾽ ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, sed generosioribus avt robustioribus confert; sycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis vilissimis*, sed noxiis, cujusmodi sunt *viperæ, vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plavtus *Curcul. act.* 4. *sc.* 2.

Item genus est lenonium inter homines, meo qidem animo,
Uti muscæ, culicésqe, pedésqe, pulicésqe.
Odio & malo & molestiæ; bono usui estis nulli.

Ubi *pedes* pro *pediculis*, qod & Non. Marcellus ità alibi usurpatum monuit. Sed & de parasitis atq; adulatoribus festivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l.6.*

Εἰσὶν δὲ κόλακες τῶν ἐχόντων οὐσίας
Σκώληκες· εἰς οὖν ἄκακον ἀνθρώπων τρόπον
Εἰσδὺς ἕκαστος ἐσθίει καθήμενος,
Ἕως ἂν, ὥσπερ πυρὸν, ἀποδείξῃ κενόν.
Ἔπειθ' ὁ μὲν λέμμ' ἐστίν· ὁ δ' ἑτέρους δάκνει.

Adulatores, qos adulant, divitum
Sunt veluti vermes. namqe in hominem simplicem
Sese insinuando, huic assidentes exedunt,
Triticeum ut granum, donec vacuefecerint.
Ità hic jam gluma est: ille alios admordicat.

Ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι] *Navigationi vitam* confert: (qâ imagine usus est & Epictetus *Enchir. c. 7.* exhibendus *infrà ad* § 5. sed aliâ ratione) *mortem portui.* qomodo & Plut *de tranqill.* Ἐγγὺς ὁ λιμὴν, καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος, ὥσπερ ἐφολκίου μὴ στέγοντος. Juncus itidem *lib. de senect.* apud Stob. *tom. 2. tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἑκάτερος αὐτῶν (ὅ, τε γέρων ἀποθανὼν, καὶ ὁ νέος) ἐοικέναι τοῖς ἀγωνιζομένοις δρόμον, ἢ τοῖς πλέουσι· καὶ ὁ μὲν διελθὼν τὸ μέγα πέλαγος, ὅπερ εἶναι λέγω τὸν βίον, κατάρας ἐπί τινα λιμένα, τοῦ κυβερνήτου κελεύσαντος, ἀπέβη τῆς νεώς· ἤ που διαγωνισάμενος ἐν τῷ σταδίῳ, καὶ τοῦ στεφάνου τυχὼν, ἀποτάττεται τοῖς ἀγῶσιν. ὁ δ' ἕτερος ἐν μέσῳ τῷ πόρῳ τῆς θαλάττης διεφθάρη, μὴ διελθὼν τὸν προκείμενον αὐτῷ πλοῦν, ὑπὲρ οὗ πολλάκις εὔξατο. ἤ που τρέχων ἐν τῷ σταδίῳ, καταπεσὼν, ἀστεφάνωτος ἐξεκομίσθη. Et Junco sanius Seneca *epist* 70. *Novissimè incipit ostendi publicus finis generis humani. Scopulum esse illum putamus, dementissimi? portus est, aliqando petendus, nunqam recusandus. in qem siqis intra primos annos delatus est, non magis qeri debet, qàm qi citò navigavit. alium enim, ut scis, venti segnes ludunt ac detinent, & tranqillitatis lentissimo tædio lassant. alium pertinax flatus celeberrimè perfert. alios vita velocissimè adduxit, qò veniendum erat etiam cunctantibus: alios maceravit & coxit.* Vide eund. *ad Polyb. c.* 28.

Ἐνέβης] ἐμβαίνειν, *navem conscendere.* Apud Svidam avtor innominatus; Ἐνέβη δὲ ναῦν ἀποχρῶσαν τοῖς ἑταίροις. Liban. *orat.* 11. Ὥστε τὰ μὲν ἀνασπάσαντες, (f. ἀνασπάσαντες) τὰ δὲ ἀντικαταστήσαντες, ἐνέβαινον εἰς τὰς ναῦς ἐν ὀφθαλμοῖς Κυπρίων· τὰ παλαιὰ μὲν ὡς νεκρὰ φερόμενοι· τὰ δὲ ἄρτι δεξάμενα τὴν τέχνην ἐν τῇ δόξῃ τῶν ἀρχαίων ἀφέντες. *ut partim accelerando, partim restituendo, evexerint ad naves,* &c. Morell. imò, *ut hisce revulsis, illis substitutis, naves conscenderint.* de simulacris loqitur per fravdem subreptis.

Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον] Ità de statu animarum post mortem ambigendo passim Marcus sermonem instituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. qem, qia prolixior est in hoc argumento, transcribere piget. Sen. *epist.* 71. *Avt in meliorem emittitur vitam, lucidiùs tranqilliúsqe inter divina mansurus: avt certè sine ullo futurus incommodo, naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.*

Παύσῃ πόνων] Gemina his habes *l.* 6. § 28. Θάνατος πόνων ἀπόλυσις· ἀλλὰ καὶ κακῶν. unde τελευτὴ λυσίπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλγος γὰρ ὄντως οὐδὲν ἅπτεται νεκρῶν.
Nam morte functos nullus attingit dolor.

qod Æschylo tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος οὐ προσγίνεται.
Nam morte functos nullus assequitur labor.

Lucret. *l.* 3.

Tu qidem, ut es lecto sopitus. sic eris ævi
Qod superest, cunctis privatu' doloribus ægris.

Senec. *epist.* 24. *Moriar? hoc dicis, Desinam ægrotare posse; desinam alligari posse; desinam mori posse.* Cæsar apud Salust. in *Catilin. Mortem ærumnarum reqiem, non cruciatum esse: eam cuncta mortalium mala dissolvere: ultrà neqe curæ, neqe gavdio locum esse.*

Καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος] πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι, *dolores voluptatésqe sustinere.* qasi non sit minor molestia istis, qàm illis distineri. Certè qomodo Terentiana illa parturiens, *Adeph.* 3. 4.

—*Miseram me; differor doloribus:*

eodem planè Plavtinus adolescens, gavdii prægnans, *Trucul.* 4. 1.

— *ut ego lætus sum, & lætitiâ differor!*

disertè Seneca *epist.* 39. *Qis hostis in qemqam tam contumeliosus fuit, qàm in qosdam voluptates suæ sunt? qorum impotentiæ atqe insanæ libidini ob hoc unum possis ignoscere, qod qæ fecere, patiuntur.* Celebre est Antisthenis illud, Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Insanire detur potiùs, qàm voluptate affici.* Refert Laërt. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 10. *c.* 2. & *Pyrrhon. hypothes. lib.* 3. *c.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Ἀντισθένης δὲ μανῆναι μᾶλλον, ἢ ἡσθῆναι αἱρεῖται. Et ab eadem mente Senec. *epist.* 82. *Malè tibi esse malo, qàm molliter.* Sophocles itaq; jam senex, cùm ab eo qæreretur, num rebus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inqit, ὦ ἄνθρωπε· ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὸ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών· *Bona verba, mi homo: libentissimè istinc, tanqam à domino agresti ac furioso profugi.* Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de senect.* Val. Max. *l.* 4. *c.* 3.

c. 3. Plut. *de avarit.* & *de sene polit.* Clemens *pædag. l. 2. c. 10.* Stob. *tom. 2. tit. 113.* ubi videnda etiam Junci de eodem argumento dissertatio. Qod avtem ille senectuti beneficium tribuit, morti Marcus hìc, & qidem meritò magis, adscribit. Spectat horsum Cratetis festivum illud, qod Laërt. *l. 5.* & Svid. in *Crat.* exhibent.

Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μή, χρόνος·
Ἐὰν δὲ τούτοις μὴ δύνῃ χρῆσθαι, βρόχος.
Fames amorem sedat; avt saltem dies:
Si non medentur ista, idem laqueus facit.

Λατρεύων τοσούτῳ χείρονι] Plut. *ad Apollon.* Ὁ μεταλλάξας θειότερον βίον μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ τῶν ἀτρύτων ἕνεκα τούτου φροντίδων καὶ συμφορῶν. Et *ibid.* Τὸ γὰρ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διάγειν, ὑφ' ὧν καταπιεζόμενος ὁ νοῦς τῆς θνητῆς ἀναπίμπλαται φλυαρίας, εὔδαιμόν τι καὶ μακάριον. qo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenset varias, qibus servitii hujus ratione obnoxia fit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epist 65. supr. ad l. 2. § 2.* vide & *infr. l. 6. § 28.* Sed & Gregor. Naz. *ad l. 2. § 1.* τῷ χείρονι συνεδέθη. & Tertull. *ad l. 7. § 66.* Hinc qerulæ voces illæ qorundam apud Epictetum *dissert. l. 1. c. 9.* οὐκ ἀπ' ἀνεχόμεθα μετὰ τοῦ σώματος τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες, καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. Ipse apud Stob. *tom. 2. tit. 119.* Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ, ὥς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωος. τὸ γοῦν σῶμα, τὸ πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον, στέργομεν καὶ θεραπεύομεν. Εἰ γὰρ ἔδει πέντε μόνας ἡμέρας θεραπεῦσαι τὸ τοῦ γείτονος σῶμα, οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν. ὅρα γὰρ οἷόν ἐστι, ἕωθεν ἀναστάντα, τρίβειν τοὺς ὀδόντας τοὺς ἀλλοτρίους, καί τι τῶν ἀναγκαίων ποιήσαντα, ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. τῷ ὄντι θαυμαστόν ἐστι φιλεῖν πρᾶγμα, ᾧ τοσαῦτα λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον· εἶτα κενῶ. τί τούτου βαρύτερον; ἀλλὰ θεῷ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τοῦτο μένω, καὶ ἀνέχομαι λούων τὸ δύστηνον τοῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκεπῶν· ἕως αὐτοῖς εἴπῃ, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι πρᾶγμα ἔχε. ubi νάττω Gesnerus vertit, *sarcio.* cùm *farcio* potiùs debuisset. hoc est enim, non illud, licèt usitatum minùs, τὸ νάττω, qod & τὸ σάττω, infercio. Sed & istud forsan avtor ipse usurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ] corpus ἀγγεῖον sive *vasculum* appellat, qomodo σκεῦος Apostolus *ad Thessal. epist. 1. c. 4. v. 4.* Neqe enim Estio nostro *in decalog. leg. 7.* accedo, qi τὸ σκεῦος sive *vas* vult eo sensu ibi accipi, qo apud Comicum sumitur, in *Pænul. act. 4. scen. 2.* ubi Milphio:

Facio qod manifestò mœchi havd fermè solent.
--refero vasa salva.--

Ità *anima vas, corpus,* Lucretio *l. 3.*

--corpus, qod vas qasi constitit ejus.

Cicer. *Tusc. l. 1. Corpus est qasi vas animi; avt aliqod receptaculum.* Idémqe *Lactant. l. 7. c. 12.* Vide & *l. 10. § 38.* & *l. 12. § 2.* M. Cas. *domicilium* sive *casam* vertit; qod à Marci schemate longiusculè abscedit.

Ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν] Xyl. *qinetiam qod servit, id supererit.* Verùm hoc Marcus hìc non asserit. in priore membro tanqam incertum posuit. in posteriore, qasi non superesse dato, qid futurum tunc sit, differit. Locus est proculdubiò perperam habitus. Legendum opinor vel, οὗ περίεστι, *qo illud qod inservit præstantius est:* vel, ἢ [οὐ] περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν; *annon præstantius est id qod inservit?* firmare videntur, qæ sequntur. Senec. *epist. 65. Major sum, & ad majora genitus, qàm ut mancipium sim mei corporis: qod eqidem non aliter aspicio, qàm vinculum aliqod libertati meæ circundatum.* Vide & *infr. l. 5. § 21.* & *l. 11. § 19.* Verùm D. Boot. mavult, ὅσῳ δεῖ τὸ ὑπηρετοῦν· & exponit, *qod inservire debet.* ut τὸ λατρεύειν animo, τὸ ὑπηρετεῖν corpori adscribatur. M. Casavb. ὅσῳ περίεστι τὸ ὑπ. *desines vasculo inservire tantò deteriori, qantò id qod inservit præstantius existit.* At clariss. Salmas. hæc mutilata suspicatur; cùm in avtore isto disjunctivum ἢ non reperiatur, qin præcedat ἤτοι. ex seqentibus itaqe sententiâ suppletâ, locum totum sic reconcinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· *avt aliud qod agas, non habes; cùm relationem non facis ad aliqid in commune profuturum; avt qod servire debet in te dominatur.* περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν, *superiores fert, superat.* Grammatici περιεῖναι περιγίνεσθαι interpretantur. unde περιεῖναι τῆς πόλεως. & περιέσεσθαι, περιγενήσεσθαι. Incertus avtor apud Svidam; οὔτε ἑτέρως περιέσεσθαι στρατηγοῦ θερμοῦ καὶ ἀμάχου παντάπασι. Accederem libens, nisi obstaret, qod de animæ statu post mortem sermo instituatur. itaqe ἐπέχω, animúsqe inclinat potiùs ad sententiam D. Bootii, si liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅσῳ εἰκὸς ὑπηρετεῖν· *qod inservire æqum esset.* viderint alii.

Νοῦς καὶ δαίμων] Vide *suprà ad l. 2. § 13.*

Γῆ καὶ λύθρος] Vide *ad lib. 2. § 2.*

§ 4. Ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις] Curiositatem coercet. ut *supr. l. 2. § 8, 13.*

Ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ -- τουτέστιν ἀπορρεμβεύσῃ τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως] lego: ἤ τοι γὰρ ἄλλου ἔργου τήρησις, vel ἡ γὰρ τοῦ ἄλλου ἔργου τήρησις. qanqam vir eruditus, qod suprà monuimus, antegressis ista interserit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur,* inqit, *ab inqisitione in alienos mores. poterat aliqis qærere, qid in eo mali? occurrit, damnum esse præsentaneum; qia jam, eodem videlicet temporis spatio qo id facis, privaris sive impedi-*

ris ab alio opere. qod autem opus id sit, mox declarat, ἢ τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατήρησις. Verùm de istis aliorum judicium esto.

Τουτέστι, φανταζόμενος] σολοικοφανὲς sive ἀκατάλληλον, καὶ ἀνακόλουθον esse videtur; qod locutionis genus apud avtores etiam celebriores occurrit qandoqe, atqe in hoc qasi tumultuario & αὐτοσχεδιαστικῷ scribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præsertim; cùm his Chrysippus *de rhetor. l. 1.* permiserit, avtore Plutarcho *de Stoic. contradict. c. 25.* καὶ σολοικισμοὺς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν οὐκ ὀλίγοι, *etiam Solœcismos eos admittere in scriptis suis, qorum alios havd pavcos dispuderet.* Verùm sic Homer. *Il. β'. v. 350.*

Φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα, &c.
Ἀστράπτων ἐπιδέξι', ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Evstath. ex Evripide

Πάλαι δέ σ' ἐξερωτῆσαι θέλων
Σχολή μ' ἀπεῖργε.-- & --πολλὰ γὰρ
Πάλαι φρονήσας, οὐ πόνους πολλοὺς με δεῖ.

Terent. *Evnuch. act. 5.*

P. *Cur ergò in his ego te conspicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.--* Idémqe
Nos omnes, qibus est alicunde objectus labor,
Omne qod est interea tempus, priusqam id rescitum est, lucro est.

Hujusmodi videntur esse in sacra pagina, illud Lucæ *Evang. c. 22. v. 20.* Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. c. 1. v. 5.* Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox. τῷ ἀγαπήσαντι, καὶ λούσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejusdem *Evang. c. 1. v. 14.* Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. de qo tamen loco Beza videatur, qi prius membrum παρένθεσιν facit; & Heinsius ad Nonnum, qi cum Theophylacto πλήρη legit. Illud etiam Pavli *ad Coloss. c. 3. v. 16.* Ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique huic geminam habes & *l. 4. § 48.* ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, &c. & *l. 8. § 31.* Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ-- ὅλης αὐλῆς θάνατος. Verùm potest istic, non parenthesis ab avtore, sed metathesis sive transpositio ab excriptore, subesse. atqe in hanc demum ipse partem propendeo; totámqe periochen ità existimo & esse concipiendam, & à Marco ipso fuisse conceptam: Μὴ καταστρέψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις· τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἡ γὰρ τοῦ ἄλλου ἔργου τήρησις, ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Ità concepto, tam in proclivi sunt omnia, qàm est imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι] Ità *l. 4. § 22.* μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι. Vide *ad l. 2. § 7.*

Τὸ εἰκῆ καὶ μάτην] Vide *l. 2. § 16.*

Ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν] *in cogitationum serie.* ubi scil. cogitatio cogitationem serit: prout usu venire solet.

Περιΐστασθαι] *fugere, & declinare.* Xyland. qo sensu Pavlum vult usurpâsse *ad Timoth. ep. 2. c. 2. v. 16.* verbis illis; τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. qo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* sicut & in illis *ad Tit. c. 3. v. 9.* Μάχας νομικὰς περιΐστασο. An antiqi tamen avtores sic usi fuerint, nescire se profitetur. Cæterùm ex exteris, havd valdè antiqis tamen, loca suppeditant non pavca viri clarissimi Isaac. Casavbonus *ad Athen. l. 15. c. 5.* & Andr. Dunæus *ad Joan. Chrysost. in epist. ad Tit. orat. 6. & ad Hebr. orat. 38.* qibus τὸ περιΐστασθαι significet, παραιτεῖσθαι, ἐκτρέπεσθαι, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apostolo productis malim τὸ περιΐστασθαι in *cohibendi*, sive *coercendi* significatione sumere. qomodo Beza & Stephanus reddidêre. qum utrumqe utrobiqe monet Apostolus & Timotheum & Titum, ut *vanilogia profana* ille, *litigia legalia* iste, in aliis potiùs *compescat*, qàm ut ipse alteruter *devitet.* qod patet ex verbis ad Timotheum proximis *vers. 17.* aliqi τῷ παραιτεῖσθαι vocabulo utitur, ubi virum sanctum illum admonet, qid ipsi cavendum spernendúmqe velit. *epist. 1. c. 4. v. 7.* & *epist. 2. c. 2. v. 23.* Oecumenius utramqe significationem admittit, *in epist. ad Tim.* περιΐστασο, ἢ παραιτοῦ, ἢ πειρῶς ἵστασο, εἰς τὸ παῦσαι καὶ κωλύσαι. Et *in ad Tit.* ὑποστέλλεσθαι καὶ παραιτεῖσθαι. De Apostoli loco qid sentiam dixi: de Marci loco isto Xylandro non invitus concesserim. Verùm de istis alibi fusiùs pleniúsqe ea disserui, qibus istic recitandis commentarium istum necessariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπανέροιτο] Vult nihil cogitari, qod proloqi pudeat pigeatve. cujus contrarium tangit notátqe in plerisqe *l. 12. § 4.* Hoc avtem argumento sani nihil honestíve Alcæum animo volutare Sappho concludit; qæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν· ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliqid, præpediret ni pudor.

respondit, (Aristotele referente *Rhetor. lib. 1. c. 9.* Scaligero *ad Cirin.* restituente,)

Αἰ δ' ἶχε' σ' ἐσθλῶν ἵμερος ἢ καλῶν,
Καὶ μηδὲν εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακὸν,
Αἰδώς κεν οὐχὶ σ' εἶχεν ὄμματ',
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῷ δικαίῳ.
At si boni qid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ suggereret malum,
Audacter absqe omni pudore
Proloqereris honesta qævis.

Qod avtem de cogitatis istic Marcus noster, de eisdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, ſed nè cogitare qidem qidqam avdebit, qod non avdeat prædicare.* Qin & de conſultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non ſunt, in qibus eſt turpis ipſa deliberatio. atq; etiam in omni deliberatione celandi atqe occultandi ſpes opinióq; removenda eſt.* De votis Perſius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

—non tu prece poſcis emaci,
Qæ niſi ſeductis neqeas committere Divis.
Havd cuivis promptum eſt, murmúrqe humiléſqe ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà ſcil. qàm *bona pars procerum tacitâ qæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens avdiri*-- ut Horat. *l.* 1. *epiſt.* 16. Itaq; Pythagoras ſuós monebat, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤετο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλετο εἶναι τὰς εὐχάς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ità Seneca *epiſt.* 10. *Tunc ſcito eſſe te omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, niſi qod rogare poſſis palam. nunc enim qanta dementia eſt hominum? turpiſſima vota diis inſuſurrant: ſi qis admoverit avrem, conticeſcent, & qod ſcire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanqam Deus videat: ſic loqere cum Deo, tanqam homines avdiant.* Reſpexit horſum Macrob *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum eſt philoſophiæ: ſic loqendum eſſe cum hominibus, tanqam dii avdiant; ſic cum diis, tanqam homines avdiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si qis erit recti cuſtos, imitator honeſti,
Et nihil arcano qi roget ore deos.

De factis, vitâq; totâ, Seneca idem *epiſt.* 43. *Tunc felicem te eſſe judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abſcondent; qos plerumq; circumdatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, ſed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex qa mores æſtimes noſtros. Vix qenqam invenies, qi poſſit aperto oſtio vivere. janitores conſcientia noſtra, non ſuperbia, oppoſuit. Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubitò aſpici. Qid avtem prodeſt recondere ſe, & oculos hominum avréſqe vitare? bona conſcientia turbam advocat; mala etiam in ſolitudine anxia atqe ſolicita eſt. Si honeſta ſunt qæ facis, omnes ſciant: ſi turpia, qid refert neminem ſcire, cùm tu ſcias? Ob te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem.* Idémqe *de vit. beat. c.* 20. *Populo teſte fieri credam, qicqid me conſcio* (excuſi peſſimè, *neſcio*) *faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀνεῳχθήτω σοι ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρὸν, ἢν ἔτως ᾖς παρεσκευασμένος. δεῖ οὖν θαῤῥεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ κατειλημμένον ἁμαρτήματι. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια· οὕτω καί σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] ἁμαρτόντας τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι, Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν. De ſe deniqe fidenter ſatis, verè nécne ipſe viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unqam cogitâſſe, qod eloqi non avderet; nullúmqe ſuum factum vel dictum extare, de qo diſſerere publicè non poſſit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Εἴ τις ἄφνω διανέροιτο] Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα πράττειν, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac juſto Cicero apud Lactantium *l.* 17 *c.* 24. *Itaqe talis vir, non modò facere, ſed nè cogitare qidem qicqam avdebit, qod non avdeat prædicare.* Vide & qæ ſeqalthough ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων] Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι] Notat procraſtinationem ſtudii & conatûs ad optima enitendi, ut iſtic, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι ἢ σήμερον εἶναι. Epictet. *Enchir. c.* 50. Εἰς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; qo loco pro διαιροῦντα, αἱροῦντα legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epiſt. ad Menæceum, ad l.* 2. § 4.

Ἱερεύς τις] Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι δὲ καὶ ἱερέα μόνον εἶναι τὸν σοφὸν, φαῦλον δὲ μηδένα. Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. Ὁ ὄντως φιλόσοφος, τῶ ἐπὶ πᾶσιν θεοῦ ἱερεύς. Ità viri ſancti qiqe in pagina ſacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ· *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. qod eodem recidit; ut eruditè docet Caſavb. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπουργὸς θεῶν] Ità Epictet. *l.* 3 *c.* 24. Diogenes, τοῦ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τοῦ θεοῦ διάκονοι καὶ μάρτυρες. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. c.* 2. ὑπάρχει τινὲς καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ] Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας] *Intactum à libidine, inſcium omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipſius affectum utrumqe referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Caſ. *immunem omni injuriâ*, ſive *contumeliâ qam ipſe ſibi inferat*, ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* ſcil. *illati.* nevtrum ſatis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumqe ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ* ſive *contumeliâ intactus.* Siqidem injuria ad ſapientem non pervenit. Senec. *de conſtant. ſap. c.* 5. *Nulla ad ſapien-*

sapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, qàm ut ulla vis noxia usqe ad illum vires suas perferat. Ibid. c. 4. ἀγεύσθητον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ scil. *nè sensu qidem ullo affectus.* hoc est, adversùs eam perinde affectus ac qi nè sentiat qidem, πονηρίαν sumit, qomodo ἁμαρτίαν Apost. *ad Hebr. c.* 12. *v.* 4. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου] Viros bonos, virtutísqe studiosos *athletas* nuncupari solenne est. Demost. *contr. Aristogit.* τῶν καλῶν ἔργων ἀθλητάς. Philo *de Joseph.* Ἀθλητὴς εἰμὶ τῶν ἀσκλήτων· ἐκεῖ γεγύμνασμαι πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτεύων, θητεύων, ἀναγκαζόμενος, ἄχει καὶ ψυχῆς ἐπιβουλευόμενος ὧν ἥκεις ἐγγύς. Idémq; περὶ ἄθλων. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνδρειότατοι. Et monachos *ascetas*, Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat Theodoret. *hist. l.* 5. *c.* 20. Epictet. *l.* 1. *c.* 18. ἐμοί ἐστιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής· qem & *l.* 2. *c.* 18. contendens cum aliis athletis; χαῖρε, παράδοξε. οὐχὶ τοὺς σάπρους τούτους πάκτας (πύκτας leg. nisi forsan per ludibrium ità nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστάς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους. Salsè Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Περὶ μὲν τοῦ παρορύττειν καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ καλοκἀγαθίας οὐδένα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conspicatus cursores circa carceres satagentes, alter alterum qi prævertere, Ὅσῳ μᾶλλον, inqit, οἱ δρομεῖς σπουδάζουσι περὶ τῆς ταχυτῆτος, ἢ περὶ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *ep.* 4. *ad l.* 7. § 51. Atqi, ut Philo de *provident.* apud Eυseb. *præpar. l.* 8. *c.* 14. Μαθέτωσαν δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφύσηνται, μὴ ὑψαυχεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς τῶν ἀνημέρων καὶ ἀπιθάσων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, αἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγγεγένηται. τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων ἐστὶν, ἐπὶ θηρίων ἀρεταῖς, καὶ ταῦτα παρευημερούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄντα σεμνύνεσθαι. Itaqe Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 4. Τὸ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες, δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐ γὰρ λύκος, οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων τι ἀγωνίσαιτο ἂν οὐδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. Et Senec. *ep.* 124. *Qid vires corporis alis & exerces? pecudibus istas majores ferísqe natura concessit. --Vis tu, relictis in qibus vinci te necesse est, dum in aliena niteris, ad bonum reverti tuum? Qid hoc est? animus scil. emendatus ac purus, æmulator dei, super humana se extollens, nihil extra se sui ponens.* En tibi Marci nostri ἆθλον μέγιστον· en ἄθλου μεγίστου ἀθλητήν. Vin' tamen maximo isto majus? Avdi Apostolum *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς. & *ad eundem, ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c.* 3. *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclarissimum, & in exitu felicissimum. Indè Patribus antiqis Christiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Christi, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι] A luctatoribus translatum vocabulum: de qo dicetur ampliùs, *ad l.* 7. § 52. Vide & *ad l.* 7. § 61. Acutissimè pariter atqe elegantissimè Joannes Chrysost. *in ad Ephes. orat.* 22. Παλαίωμεν καὶ διαπαντὸς κατέχωμεν ἂν παλαίοντες ἐξέλθωμεν, νενικήκαμεν. οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ καταβάλῃς, οὐ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὴ καταβληθῇς, κατέβαλες. εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὲρ νίκης σπουδάζουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στεφανοῦται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἥττας σπουδάζει. ὅταν οὖν αὐτὸν ἀφέλωμαι τοῦτο ὑπὲρ οὗ σπουδάζει, ἐνίκησα. οὐ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἤδη βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἐστὶν· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ δὲ, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam qendam conspicatus in scortum qoddam oculos defixum, Ἴδε κριὸν ἀρειμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορασίου τραχηλίζεται· *En arietem Martium, qomodo à vili puella prosternitur.* Laërt. *l.* 6. sive, ut Plut. *de curios.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τραχηλιζόμενον· *Videte athletam ab ancillula elisum.* Idémq; in Isthmiis coronam victoribus tribui solitam, tanqam sibi meritò magis debitam poscebat. Πολλοὺς γὰρ, ἔφη, ἀνταγωνιστὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐκ ὅτι ταυτά ἐστι τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐνταῦθα παλαίοντα καὶ δισκεύοντα καὶ τρέχοντα· τῷ παντὶ δὲ χαλεπωτέρους, πενίαν, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδοξίαν· ἔτι δὲ ὀργὴν τε, καὶ λύπην, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον, καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπουλον καὶ μαλθακὸν, ἡδονὴν· ἣ οὐδεὶς οὔτε τῶν Ἑλλήνων, οὔτε τῶν Βαρβάρων ἄξιος μάχεσθαι καὶ περιεῖναι, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες ἥττηνται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Prus. *orat.* 9. Magnificè admodum & gloriosè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, qàm turpe sit, postqam hæc omnia superaveris, à fastu, qem Plato tibi non sine cavsa objecerat, superari; ut nè adjiciam, qàm miserandum sit, post ista omnia concultata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνη βεβαμμένον εἰς βάθος] hoc est, qod Persius *Sat.* 2. *vers. penult.* dixit;

Compositum jus fásq; animi, sanctósq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

lore virtutis, sed perfectè, &, ut Græci dicunt, ἐς βάθος ac δευσοποιῷ βαφῇ· Thomas Mag. in *collect.* Δευσοποιὸς, ἡ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ità Marcus istic: Et Plut. *de Stoic. contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεχρωσμένους τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epist.* 36. *Perseveret modò colere virtutem, perbibere liberalia studia; non illa, qibus perfundi satìs est, sed hæc qibus tingendus est animus.* Et *nat. qæst. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, interest, qamdiu macerata sit;-- sæpius mersa sit & excocta, an semel tincta.* Idémqe *epist.* 71. *Qemadmodum lana qosdam colores semel ducit, qosdam nisi sæpius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cùm accepêre, protinus præstant; hæc nisi altè descendit, & diu sedit, animum non coloravit, sed infecit; nihil ex his qæ promiserat, præstat.* Huic βαφῇ, qæ nunqam remittit, (unde δευσοποιά τε καὶ ἀναπόνιπτα Synesio, *ep.* 44.) contraria est ὑποσυφή, ex eadem tinctorum officina vox petita. (qò & Clemens allusit *Strom. l.* 1. ubi philosophiam dicit εἰς παραδοχὴν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræqe virtutis tincturam suscipiendam* hominum animos præparare, προτυποῦσαν καὶ προσυφαίνουσαν τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præsubigendo*, qomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀρετῆς avtem ὑποσυφὴν Fabius *instit. l.* 10. *c.* 2. Sic expressit: *Non sufficit imaginem virtutis effingere, & solam, ut sic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, qas è summis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Casavb. ad Pers. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δευσοποιῷ colorationem illam, qam à sole contrahere observat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & superficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúsve in interiora penetrantem. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τῶν τὴν χρόαν μελάνων εἶναι πάντα μέλανα. *neqe enim necesse est, qi cutem nigram habent, reliqa omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. qo loco Herodotum refutat, qi *l.* 3. Æthiopum genituram nigram esse dixerat. Ità Plato *epist.* 7. Οἱ δὲ ὄντως μὲν μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ' ἐπικεχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐπικεκαυμένοι. Nec sileri digna ejusdem illa *politic. l.* 4. qibus de fortitudine, sed fusiùs, gemina his qæ de justitia strictim Marcus hîc, disserit; οὐκοῦν οἶσθα ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια, ὥστε εἶναι ἁλουργά, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν οὐκ ὀλίγῃ παρασκευῇ θεραπεύσαντες ὅπως δέξωνται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις οὔτ' ἄνευ ῥυμμάτων, οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι. ἃ δ' ἂν μὴ, οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προθεραπεύσας, ὅτι ἔκπλυτα καὶ γελοῖα; τοιοῦτον τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπαιδεύομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· καὶ μηδὲν οἴου ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφήν, ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδείαν ἐσχηκέναι· καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφὴν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἥ τε ἡδονὴ, παντὸς χαλαστραίου δεινοτέρα οὖσα τοῦτο δρᾶν καὶ κονίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείαν ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι. virtus itaqe ubi penitiùs hoc modo se in animum induerit, qod de Musica Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 121. qasi συνουσιοῦται τῇ ψυχῇ· καὶ φύσις καθίσταται, ut Gregor. Naz. *orat.* 13. *animúsqe in ea qæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epist.* 6. & 94. Et *sicut lanarum colores, qibus simplex ille candor mutatus est, elui non possunt:* Fabius *institut. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia qisqam in pristinum candorem revocet.* ità, *Difficulter eraditur, qod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaqe *adv. Rufin* idem: *Si literas didicisses, oleret testa ingenioli tui, qo semel fuisset imbuta. lanarum conchylia nullæ aqæ diluunt.* Et de talibus Greg. Naz. pronunciat, ἐργωδέστερον εἶναι τὸ μεταπεισθῆναι, ἢ γνωσθῆναι ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθόν· Allusit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionysio diceret, τὴν βαφὴν ἐκ ἀνιέντα τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δευσοποιὸν οὖσαν καὶ δυσέκπλυτον. Attulit & Clemens *strom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ σύψις τῆς βαφῆς ἐμμείνασα, τὴν ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν πρὸς τὰ λοιπὰ παρέχει ἔρια· οὕτως κἀπὶ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καταλείπεται, ἀναμάττεται δὲ αἰσχρόν. αὗται γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτῆρες καὶ ποιότητες, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Qod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, qàm avtor ipse voluerat, & ac si lana colore aliqo intincta & imbuta, ad alios eundem transferre diceretur, cùm ille tincturæ moram diuturnam post operam in macerando tingendóqe insumptam designatam vellet. Allusisse videtur Musonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. lavdatum. Ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἄν τι ποιήσῃς καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Qod Cato in *oratione Numantiæ habita* sic extulit. *Si qid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum à vobis, dum vivitis, non abscedet. sed siqa per voluptatem neqiter feceritis, voluptas citò abibit, neqiter factum illud apud vos semper manebit.* Vide ad *l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῇς. & *l.* 10. § 34. τῷ δεδευμένῳ.

Ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα]

ται] Ità *l.* 2. § 17 & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Συγκλωθόμενα] Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, & 34.

Κἀκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται] Ità Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 10. Ἀρκεῖ μοι, ὧν ἔχω ἐξουσίαν. ταῦτά με δεῖ κάλλιστα παρασκευάσαι.

Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται] ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελούμενα. Epictet. *Enchir. c.* 38. Ità Charidemus Dionis Pruſ. *orat.* 30. Τὰ τῶν θεῶν ἔργα, δῶρα καλῶς ὀνομάζει (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἅπαντα ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ γιγνόμενα. Expreſſit qod Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Eſaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum eſt, qod locutus es, verbum Domini.* bonum eſt, qicqid Deus vult, qi ſummè bonus niſi bonum velle non poteſt. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα] τὴν εἱμαρμένην ſive *fatum* cum Stoicis noſter paſſim inculcat. Vid. *l.* 5. § 8.

Συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει) locus mihi ſubobſcurus, eóqe magìs qòd vocabula à Marco hîc uſurpata, niſi ſint, qod ſuſpicari forſan qis poſſit, vitiata, nuſqam alibi deprehendiſſe meminerim. Xyl. *Et conſtat aliunde, & ſecum aliud adfert.* Verſio textu ipſo etiam obſcurior. Tentemus an è Marco ipſo elicere poſſimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν δὲ, inqit, ἀεὶ τὸ τῷ ὅλῳ καίριον, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum eſt, ſiqidem univerſo opportunum & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. *Confert cuiqe, qod fert cuiqe natura univerſi.* Et *lib.* 4. § 9. ἠνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν. *Cogebatur hoc facere natura conducibilis,* vel *natura ea qæ in commodum inferebat.* deniqe *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari ſermone petitas, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ, *hoc illi tulit:* & τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, id eſt, συνετέτακτο. *hoc illi latum,* id eſt, *præſcriptum eſt*, à medico nimirum, tanqam utile & ſalutare. &, de univerſi natura, imò Jove ipſo, οὐκ ἂν τοιοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν· *non tuliſſet ejuſmodi aliqid, niſi univerſo id contuliſſet.* Illud itaqe forſan & hîc voluit, *Et præſcriptum eſt,* à mundi nimirum adminiſtratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem ſit τὸ συνεμφέρει, qod τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam ſecum fert;* eò nimirum qò deſtinamur. Senſum priorem ſecutus eſt M. Caſ. qi vertit, *& inevitabile eſt, & utile.* eodémqe faciunt, tum Marci ipſius verba proximè antegreſſa, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

> Τὸ φέρον ἐκ θεοῦ, καλῶς
> Χρὴ φέρειν.
> *Qod fata ferunt, id ferre decet.* Grot.

ubi Schol. ἐμμένειν παραινεῖ τοῖς ἐγνωσμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν γάρ, φησί, χρὴ τὸ ἐκ θεῶν εἱμαρμένον καλῶς. Ad poſteriorem illud Palladæ, in antholog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

> Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς,
> Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
> *Si te fata ferunt, ferto fertórqe. gravatim*
> *Si fers, te crucias; nec minùs illa ferunt.*

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

> Ὥς κε θέλῃ τὸ φέρον σε φέρειν, φέρου· εἰ δ' ἀπειθήσεις,
> Καὶ σαυτὸν βλάψεις, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.
> *Qò tua ferre volunt te fata, ferare. recuſas?*
> *Te lædis; læſum ſic qoqe fata ferent.*

Qod utrumqe in verſione ſua expreſſit elegantiſſimè Jo. Grotius;

> *Si qem fors agat atqe ferat, ferat atqe feratur;*
> *Ni ferat, & feret hunc fors, magìs & feriet.*

Nec unqam ſatìs prædicatum Cleanthis votum illud, qod ἐπὶ παντὸς πρόχειρον vult eſſe Epictetus *Enchir. c.* 52.

> Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη
> Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
> Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
> Κακὸς γενόμενος οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

Seneca ſic reddidit *epiſt.* 107. & ex Seneca Avg. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

> *Duc me, parens celsíqe dominator poli,*
> *Qocunqe placuit. nulla parendi mora eſt:*
> *Aſſum impiger. fac nolle. comitabor gemens:*
> *Malúsqe patiar, qod bono licuit pati.*

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qi τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* ſenſu hîc ſumit; ut hoc ſit qod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut noſmet ipſos eidem accommodemus.* in qam ferè ſententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι προσετέτακτό σοι, καὶ πρός σέ πως εἶχεν. Et *l.* 3. § 16. ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc deniqe ſententiam qam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καί σε τούτῳ. Tu qiſqis es, qamcunqe ex iſtis ipſe volueris, amplectare per me licet; avt potiorem aliqam, ſi comminiſci potueris.

Συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν] λογικῶν appellatione Deum atqe Dæmonas ſimul cum hominibus intelligit. Iſtîc avtem conjunctionis illius tantummodo meminit, qæ ratione prædita invicem aſtringit omnia. alibi ſæpius nexum & conjunctionem cum univerſo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Caſavb. *ad Perſ. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων] *aliorum,* inqit, *curam gerere, eſt naturæ conſentaneum.* Ità *infrà* § 6. τῶν ἀνθρώπων προνοησάμενος. & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι δεῖ. & contrà, *l.* 2. § 1. τὸ ἀντιπράσσειν παρὰ φύσιν. Impia itaqe, & humanitatem quaſi abjurantis & amolientis

molientis à se, Cajni vox illa, *Numqid ego custos sum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad qæ verba Joannes ille ὁ χρυσορρήμων *in Gen. orat.* 19. cum Marco nostro planè consentiens; Καί τοι εἴσοι κατὰ ἀκολουθίαν ἅπαντα ἐπέπρακτο, καὶ κατὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἐχρῆν σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπέτρεπε. Et Ambros. *de Cajni & Abel. l. 2. c. 9. Recusat fraternæ munus custodiæ, qasi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de se *epist.* 12. Ἐπεὶ καὶ ἐγρηγορώς, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἁπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐγρήγορα. De Demonacte Lucianus: φίλος μὲν ἦν ἅπασι· καὶ οὐκ ἔστιν ὅν τινα οὐκ οἰκεῖον ἐνόμιζεν, ἄνθρωπόν γε ὄντα. Ità Apostol. *ad Galat. c. 6. v.* 10. ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c.* 10. qâ ostendit D. Jesus τὸν πλησίον ἡμῶν qemvis esse, cui, cùm ope nostrâ indigeat, subvenire possimus.

Δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων] Plato *Lachet.* ἔστι μέν τοι ὁ ἔπαινος ὅτι καλὸς, ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων πρὸς αὐτόν. Hector apud Nævium,

Lætus sum lavdari me abs te, pater, lavdato viro.

Cicer. *Tusc. l. 4. § 67.* & *epist. famil. l. 5. ep.* 12. & *l. 15. ep. 6.* ubi subjungit: *Ea est enim profectò jucunda lavs, qæ ab iis proficiscitur, qi ipsi in lavde vixerunt.* Idémqe Seneca explicans, *epist.* 102. *Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse lavdari à lavdato viro; lavde digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum secunda opinio est. vel lavs est à bono bonis reddita.* & mox, *claritatem à gloria* distingvens; *Gloria multorum judiciis constat, claritas bonorum.* Itaqe Lucilius *Sat.* 14. apud Nonium profitetur,

Pavcis se malle & sapientibus esse probatum,

Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων] qod *naturæ convenienter vivere,* Flaccus, *l. 1. epist.* 10. & Cicero *Offic. l. 3.* Idémqe *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenientérqe vivere.* & *Tuscul. l. 5. Congruere naturæ, cúmqe ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιοῦντες, ὁποῖοι] Idem ferè *l. 9 § 18, 27.* & *l. 10. § 13.* & *l. 11. § 18.* Cicero *pro domo sua: Lavdatio hominis turpissimi, mihi ipsi erat penè turpis.* Senec. *epist.* 52. *Qid lætaris, qòd ab hominibus iis lavdaris, qos non potes ipse lavdare?* Idem in *excerpt. Non potest ullam avtoritatem habere sententia, ubi qi damnandus est, damnat. Malis displicere, lavdari est.* Bern. *epist.* 248. *Non potest bonus non esse, qi bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, qòd bonus sit, si malis è regione displiceat.* At editor Lugdun. hìc negativam omisit, in dictionis Marcianæ fravdem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν] *noctúqe & interdiu.* ità Marinus in Proculo *c. 3. ad l. 4. § 50.* repræsentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. qo loco non erat, qod Heraldus *animad. in Iambl. c.* 4. Scripturam editam submoveret, & μεθ' ἡμέρας substitueret. etenim μεθ' ἡμέραν est *interdiu,* ut Marco istìc, ità aliis passim. Aristophan. *Pluto* 4.3.

Οἴμοι τάλας ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.

Væ misero mihi, spolior istìc interdiu.

Demost. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. *& interdiu,* sive *ipsâ luce, sciens prudénsqe contumeliâ afficiebat.* Polyb. *l. 1.* γενομένων δὲ πλειόνων ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &, ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ἐπιφαινόμενος. Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ὁρῶντας &c. nihil tritius avt pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locum ex Luciani *cataplo,* qia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus sive *Lucerna,* Rhadamantho coram adversùs Megapentheum testimonium perhibens; Ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· οὐ γὰρ παρῆν· ἃ δὲ τὴν νύκτα ἐποίει καὶ ἔπασχεν, ὀκνῶ λέγειν. Vide *l. 10. § 13.*

Οἵοι μεθ' οἵων φύρονται] *ac qibus se hominibus admisceant.* Xyl. Et potest reverâ ex necessitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura sæpenumero havd vana fieri. juxta illud Phænicis Evripidei, qod lavdant Æschines *advers. Timarch.* Diodor. Sic *l.* 12. & Plin. min. *l. 4. ep.* 27.

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐσθ' οἵοισπερ ἥδεται συνών.

Si qis malorum pascitur consortio,
Inqirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem esse qemqe, qali amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm havd plenè satis Marci verba expressit is. pleniùs exactiúsqe Cas. *qales cum qalibus volutantur,* sive commiscendo sese invicem fœdant & inqinant. Est enim metaphora à limo lutóve, qod è terra fit, humido aliqo commaceratâ. unde & φύρεσθαι non est tantùm μίγνυσθαι, vel μαλάσσεσθαι, sed & μολύνεσθαι· &, φυρμὸς, ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Hesych. unde forsan & nostrum, qo Cas. usus est hìc. **molle.** Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον] Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil est turpius qàm sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* Idémqe *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à nostro Catone lavdabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur testimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere.* Senec. *epist.* 52. *Qanta dementia ejus est, qem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epist.* 29. *Nunquam volui populo placere. nam qæ ego scio, non probat populus; qæ probat populus, ego nescio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cynici.*

nici. qis enim placere potest populo, cui placet virtus? malis artibus popularis favor qæritur. similem te illis facias oportet. non probabunt, nisi agnoverint. conciliari nisi turpi ratione amor turpium non potest. Idem *epist.* 92. *Eleganter Demetrius noster solet dicere, eodem loco sibi esse voces imperitorum, qo ventre redditos crepitus. Qid enim, inqit, meâ refert, sursum isti an deorsum sonent? Qanta dementia est vereri, nè infameris ab infamibus?* Epicuri illud ob oculos habuisse videtur Clemens, cùm ista scriberet, *Strom. lib.* 1. Οὔποτε ἄρα ὀρεκτέον τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν· ἃ μὲν γὰρ ἐκείνους εἰδείλω, οὐκ ἀσκοῦμεν ἡμεῖς. ἃ δὲ ἡμεῖς ἴσμεν, μακρὰν ἐστι τῆς ἐκείνων διαθέσεως. qi locus cùm corruptelæ manifestus sit, ità interpretati Herveto visum, ac si pro ἐκείνους εἰδείλω, ἐκείνους ἤδει, vel ἐκείνοις ἀνδάνει legisset; Sylburg. ἐκείνους εἰδεῖμεν, ἀσκεῖν scil. reponendum posse existimat, ut sit, *qæ nos novimus illos exercere.* mihi nevtrum satisfacit. forsan potiùs, ἐκεῖνοι εἰδεῖεν, *qæ illi nôrint*, ut in membro altero, ἡμεῖς ἴσμεν, *qæ nos scimus.* Vide *l.* 4. § 3.

Οὐδ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται] Vide *l.* 8. § 52, 53. Senec. *epist.* 9. *Nisi sapienti sua non placent. omnis stultitia laborat fastidio sui.* Et *de tranqill. c.* 2. *Unus effectus est vitii, displicere sibi* & *epist.* 47. *Hoc habent inter cætera boni mores; placent sibi & permanent. Levis est malitia, sæpe mutatur, non in melius, sed in aliud.* Aristot. item *Ethic. l.* 9. *c.* 4. Διαφέρονται ἑαυτοῖς οἱ φαῦλοι· καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Vide sis cætera.

§ 5. Μήτε ἀκούσιος] Apud Aristotel. *Rhetor. l.* 2. *c.* 24. nescio qis,

Εἰ τῷ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν
Ἀκουσίως, δίκαιον εἰς ὀργὴν πεσεῖν·
Οὔτ' ἤν γ' ἀναγκασθείς τις εὖ δράσῃ τινὶ,
Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλεσθαι χάριν.
Si nostra in illum se ira non rectè ferat,
Qi non suâ aliqid sponte commisit mali;
Nec qi coactus alteri benefecerit,
Ullum meretur avt honorem avt gratiam. Grot.

Vide *l.* 4. § 34. Avgustinus *confess. l.* 1. *c.* 12. & ex eodem Petr. Lomb. *sentent. l.* 2. *distin.* 40. §. 2. & Prosper. *sent.* 172. *Nemo invitus benefacit, etiamsi bonum est qod facit.* Idémqe *in Joan. Evang. tract.* 43. *Qod qis invitus vel necessitate facit, non bene facit. Sapientem* verò *invitum nihil facere*, Stoicum dogma est. Cicero *paradox.* 5. *Soli hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil coactus.*

Μήτε ἀκοινώνητος] qod ubiqe damnat. Vide ad *l.* 2. § 2. Gregor. Naz. *in Basil. epitaph.* Μήτε τὸ φιλόσοφον ἀκοινώνητον, μήτε τὸ πρακτικὸν ἀφιλόσοφον. Senec. *de beat. c.* 20. *Sic vivam, qasi sciam aliis me natum: & naturæ rerum hoc nomine gratias agam.* & *ep.* 48. *Non potest qisqam beatè degere, qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit. alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, qæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliqod esse commune jus generis humani.*

Μήτε ἀνεξέταστος] Ità Basil. Cæsar. *epist.* 44. οὐδὲν ἀνεξετάστως προσίεσθαι. Et *epist.* 54. Πάντα μὲν λόγον, πᾶσαν δὲ πρᾶξιν καθήκουσαν περιεσκεμμένως ἐπιτελεῖσθαι. Vide & *infr.* § 6. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 37. Idémqe *in Esajam.* & apud Simeon. Logothet. *orat.* 21. χρὴ οὖν, ὥσπερ δικαστὴν, τὸν λόγον τὴν ἀνωτάτω χώραν παρ' ἡμῖν λαχόντα, ἕκαστα κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τά τε δεκτέα καὶ μὴ, καὶ συγκαταθέσεσι τῶν πραγμάτων, καὶ ταῖς ὁρμαῖς τῆς ψυχῆς μετ' ἀκριβοῦς ἐπικρίσεως ἐπιτρέπειν. ἀνεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος, ἐν οἷς ἐστιν ἀπερίσκεπτος. Galen. *hortat. c.* 6. Itaqe ἐκ τοῦ μὴ ἀνεξετάστου, τὸ ἀπερίπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον γίγνεται, de qo Marcus *l.* 7. § 55. At contrà Apelles hæreticus referente apud Evsebium *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 13. Rhodone, Μὴ δεῖν ὅλως ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλ' ἕκαστον, ὡς πεπίστευκε, διαμένειν. qod est prorsus interdicere homini, animal nè sit rationale, saltem nè ratione, qâ eum conditor Deus instruxit, utatur. nec multùm abscedunt avt superstitiosi Jvdæuli, qi, ut refert Hieronymus à sancta fide in *Hebræomastig. l.* 2. *c.* 2. ex Mosis verbis *l.* 5. *c.* 17. *v.* 11. perperam acceptis, tradunt, qòd, *si sapientes dixerint tibi, dextram esse sinistram, vel contrà, credi servarique debeat:* avt superciliosi Jesuitæ, qi, referente Pavlo Soarpio in *Histor de Interdict. Pauli* 5. *adv. Venet. l.* 2. in *Regulis* Patavii relictis ann. 1606 *reg.* 3. asserunt, *Si Pontifex Romanus nigrum esse definierit, qod oculus album esse renunciaverit, avt vice versâ, illius definitioni esse acqiescendum.* atqi hoc est etiam oculos hominibus eruere, non rationis tantùm usum eripere.

Μήτε ἀνθελκόμενος] *neqe patere te retrahi.* Xyl. *nec cum reluctatione.* Cas. Malim, *neqe affectibus abreptus.* qod Jacob. Apost. *c.* 1. *v.* 14. ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος. Et Marcus *infr.* § 15. ὁρμητικῶς νευροσπαστούμενος. Eodem vocabulo usus est Plato *leg. l.* 1. τὰ πάθη σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀνθέλκουσι. Vide *l.* 2. § 2.

Μήτε κομψεία] Ità § 8. οὐδὲ κομψόν. & *l.* 4. § 51. καὶ τῆς κομψείας. & ἄκομψον. *l.* 6. § 38. qæ περὶ τοῦ φιλοπαίκτου καὶ χαρίεντος usurpari monet Pollux *l.* 5. *c.* 45. Aristoph. *nubib.* 2. 1.

Πρῶτον μὲν εἶναι κομψὸν ἐν συνουσίᾳ.
Primò qidem ut sis lepidus in congressibus.

Idem *avib.* 1. 3.

Μὴ γῶ νόημα κομψότερον ἤκουσά πω.
Noema nunqam audiveram elegantius.

Ubi Schol. κομψεία, ἐλαφρεία, ἀστειότης, *festivitas, urbanitas.* Evripid. apud Aristot. *Polit. l.* 3. *c.* 4.

Μή μοι τὰ κομψ', ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ.
Speciosa mitte; prome qeis urbi est opus. Grot.

Aristot. de Cœlo *l.* 2. *c.* 13. κομψῶς μὲν, οὐκ ἀλη-

θῶς

θῶς δεῖ. *argutè qidem, havd verè tamen.* In sermonis avtem elegantia avt festivitate studium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀστειολογίας. & *l.* 8. § 30. περιέργως. Plato in *politic.* Κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epist.* 10. Τὸ γὰρ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγώ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Aliud est τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi est: si circumtonsa est & fucata, & manufacta, ostendit illum qoqe non esse sincerum, & habere aliqid fracti. non est ornamentum virile, concinnitas.* Sed de sententiarum potiùs ratione Marcus istic. Cæterùm, μήτε κομψείαν τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω, Xyl. cùm reddidit, *nè in cogitationibus tuis astutiam secteris*; à Marci mente nimiùm qantum recessit. διανοίας σχήματα, sive *figuræ sententiarum* rhetoricæ magistris qid sint, docet Fabius *instit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυῤῥήμων] Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπράγμων] Vide *l.* 4. § 24. De sapientibus ex Stoicorum sensu Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπράγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν γὰρ τὸ παρὰ τὸ καθῆκον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait, Chrysippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπράγμονά τε καὶ ἰδιοπράγμονα εἶναι· Verba Chrysippi; Οἴομαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας, καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀστείων ὄντων. Idem *lib. de eligend. propt. se.* τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἡσυχίαν βίος ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν· οὐ πάνυ τῶν πολλῶν δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν. itaqe Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, sed & *Zenonas, qietis magisterium* dicit. Qanqam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ sectæ objicit, qòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτοῦ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἐν σοὶ θεὸς] Mentem nunc *dæmonem*, ut *l.* 2 § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, sic *l.* 12. § 26. ὁ ἑκάστου νοῦς θεός. ibi plura vide.

Πρεσβύτης] Ità *l.* 5. § 27. πρεσβύτην καὶ ἡγεμόνα.

Ἄῤῥενος] Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laërt. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄῤῥενα γὰρ λόγον εὗρες——
Mascula enim verba invenisti—— vel
Masculam enim vitæ rationem tu reperisti.

Et Sen. *epist.* 33. *Totus contextus illorum virilis est.* Apud Persium *Sat.* 5. *v.* 144. *Masculam bilem.* id est, *Masculum animum criminis loco luxuria objicit juveni in suis castris militanti.* Casavb. ibi.

Ἀνατεταχότος] *qi se ità comparaverit.* Xyl. vel *composuerit.* ἀνατάξασθαι, συντρεπίσασθαι. Hes. & Svid.

Περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν] Translatum videtur à re militari: qod & Svidas censet, ubi locum hunc lavdat, nisi qòd τὸ ἀνακλητικὸν illud esse *classicum* existimet, *qo* εἰς πόλεμον οἱ ῥᾴθυμοι ἀνακαλοῦνται, *ignaviores ad prælium in eundem incitantur*; cùm sit potiùs, ut Budæus, *qo receptui signum datur, & à pugna, fusorúmve prosecutione milites revocantur.* qomodo Plut. in *apopth. Lacon.* Ἄλλος ἐπὶ παρατάξεως τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος καταφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀνακλητικὸν ἐσήμηνεν, οὐκέτι κατήνεγκε. qod idem & de Chrysanta Persa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. qæst.* 39. à Cyro eo nomine lavdato; ex Xenophont. *pæd. l.* 4. Ità & Pollux *onomast. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀνακλητικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακελευστικὸν δὲ, τὸ κατὰ τὴν τῆς μάχης συμβολήν· ἀνακλητικὸν δὲ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακαλοῦν. Ità Diodor. Sic. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀνακληθέντας τοὺς ἑαυτοῦ παρήγγειλε τοῖς σαλπιγκταῖς· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. qod Synes. *in Calvit.* κελεύει ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Pastoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ assveverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπνευσε, καὶ αἱ αἶγες ἔστησαν, τὰς κεφαλὰς ἀράμεναι· εἶτα ἐνέπνευσε τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο νεύσασαι κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀθρόαι κατεκλίθησαν· ἐσύρισε τε καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δὲ, ὥσπερ λύκου προσιόντος, εἰς τὴν ὕλην κατέφυγον· μετ' ὀλίγον ἀνακλητικὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς ὕλης, πλησίον αὐτοῦ, τῶν ποδῶν συνέδραμον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀνακλήσει συνήθει ἡμερῶσαι Daphnis fertur. Idémqe *l.* 2. Λαβὼν τὴν σύριγγα, συρίζει γεγονὸς, ὡς ἐρῶν· ἐρωτικὸν, ὡς πείθων· ἀνακλητικὸν, ὡς ἐπιζητῶν. Eodem respexit Epictetus *dissert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀνακλητικὸν, ὡς τῷ Σωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν δὲ μὴ παρέχῃ τἀναγκαῖα, τὸ ἀνακλητικὸν σημαίνει, τὴν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί οὖν, ἐὰν μὴ παρέχῃ τροφάς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀνακλητικόν μοι σεσήμαγκε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μὴ ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, οὐ σοὶ ἀπειθῶν ἐξειμι· ἀλλ' ὡς σοῦ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικὸν, αἰσθάνομαι ὅτι μου χρείαν οὐκ ἔχεις. Potest & à re navtica sumptum videri. qâ imagine eâdem ferè in argumento eodem usus est Epictetus *Enchir. c.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον

ἀναλέξῃ ἢ βολβάριον, τετᾶσθαι [al. τάττεσθαι] δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μή ποτε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, [ἐκβληθῇς vulg. perperam.] ὡς τὰ πρόβατα. οὕτω καὶ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτε τοῦ πλοίου μακράν, μήποτε καλοῦντος ἐλλίπῃς. Vide ad *l.* 9. § 3. & *l.* 11. § 20. qo loco, qod *ἀνακλητικὸν* iſtîc, *ἐνδόσιμον* idem dici videtur.

Εὔλυτος] Citat Svidas è Marco iſta, ſed non explicat. Sic *infr.* § 7. εὐλύτως ἄπεισι. & § 16. εὔλυτοι. Poteſt avtem τὸ εὔλυτον iſtud à *veſtitu* ſive *calceatu* tranſlatum videri, qi qò minùs arctè aſtringitur, eò faciliùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l* 15. Τὰς δὲ ὑποδέσεις τοῖς στρατιώταις εὐλύτους καὶ κούφας ἐποίησε, τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἰφικρατίδας ἀπ' ἐκείνου καλουμένας. Indè Luc. *c.* 3. *v.* 16. λύειν τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. qem locum tractans, & more ſuo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l* 5. χρῆναι γὰρ τοὺς καθαροποιοῦντας, ἀπολύειν τοῦ σώματος, καὶ τῶν τούτου ἁμαρτημάτων τὴν ψυχὴν, ὥσπερ τοῦ δεσμοῦ τὸν πόδα. Ità Lucret. *l.* 3.

--vita qoqe omnis
Omnibus è nervis atqe oſſibus exolüatur.
--veluti cùm lubrica ſerpens
Exuit in ſpinis veſtem --

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

--veſtémqe relinqere ut angvis,
Gavderet.-- de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦν, ὅτι ἀπεβεβλήκει πάσας τὰς τῆς δουλείας λαβάς· πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. *omnia appenſa tantùm, non adſtricta habebat.* Interpres enim doctiſſimus perperam reddidit; *Omnia à ſeipſo pendentia.* Poteſt & à *fructibus maturis*, qæ ſponte ſuâ decidunt, qum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de cauſ. plant. l.* 5. *c.* 4. Πεπανθεὶς γὰρ ὁ καρπὸς, αὐτόματος ἀποῤῥεῖ· πρὸ δὲ τοῦ πεπανθῆναι, μᾶλλον ἰσχύει καὶ προσήρτηται. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect. ſicut poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur, ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* qod Senec. *epiſt.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulſum vitæ, ſed minutatim ſubductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptiſſimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam ſenilem mollis exolvit ſopor.

Contendi avtem poſſunt cum Marci iſtis Epicteti illa *diſſert. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρυσάντας μὲν παίειν μέλλων τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀνακλήσεως, ἀνέσχεν. οὕτω προὐργιαίτερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τοῦ στρατηγοῦ πρόσταγμα, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν. ἡμῶν δὲ οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν ἃ πάσχομεν· & fortaſſe iſtîc etiam εὐλύτως fuerat. vide *ad l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκου δεόμενος] Juramentum omne viro ejuſmodi, qalem Marcus iſtîc delineat, variis rationibus nevtiqam neceſſarium videri poſſit. Ac primò qidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. qia, cùm veracem ſe jugiter ac conſtantiſſimè exhibuerit, etiam injurato à qibuſvis fides adhibebitur. καὶ γίγνεται τοιούτοις ἀνθ' ὅρκων ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In qam ſententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν κατὰ τὸν ὅρκον, μετὰ συμφωνίας τῆς κατὰ τὸ ἀληθὲς γίνεται· τὸ εὐορκεῖν [ità Heinſ. qod vulg. εὑρεῖν.] οὖν συμβαίνει κατὰ τὴν κατόρθωσιν τὴν ἐν τοῖς καθήκουσι. ποῦ τοίνυν ἔτι τοῦ ὅρκου χρεία, τῷ κατὰ ἄκρον ἀληθείας βιοῦντι; Clariùs Iſidor. Pelus. *l.* 2. *epiſt.* 148. Ὁ τῶν εὖ βιούντων λόγος ὅρκου πιστότερος ταῖς πάντων τῶν ἀκουσάντων στεφανοῦται ψήφοις. οὐκοῦν, εἰ πιστεύεσθαι βουλόμεθα, εὖ βιῶμεν. Sed & Pythagoras, ſectatoribus ſuis præcipiebat, Μὴ ὀμνύναι θεούς· ἀσκεῖν γὰρ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laërt. *l.* 8. Qod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον δὲ φεῦγε πάντα. πῶς οὖν πείσομεν;
Λόγῳ, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστουμένῳ.

De Eſſenis Joſephus *captiv. Jud. l.* 2. *c.* 12. πᾶν μὲν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτῶν ἰσχυρότερον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμνύειν αὐτοῖς περιΐσταται, χεῖρόν τι τῆς ἐπιορκίας ὑπολαμβάνοντες. ἤδη γὰρ δὴ κατεγνῶσθαι φασὶ τὸν ἀπιστούμενον δίχα θεοῦ. Cicero *pro Balbo: Athenis aiunt, cùm qidam apud eos, qi ſanctè graviterqe vixiſſet, & teſtimonium publicè dixiſſet, & ut mos Græcorum eſt, jurandi cauſſâ ad aras accederet, unâ voce omnes judices, nè is juraret, reclamâſſe.* Xenocrates is fuit, utì docet Laërt. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν δὲ, inqit, καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα· ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qi hoc ipſum ubi retulerat, ſubjunxit; *Judices, qod ſibimet ipſis poſt modum dicendæ ſententiæ loco remiſſuri non erant, ſinceritati ejus concedendum exiſtimârunt.* Vide qæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plavt. *Amphitr. Act. . Scen.* .

Nam injuratò ſcio plùs credet mihi, qàm jurato tibi.

Ità qod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æſchylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκοι πίστις, ἀλλ' ὅρκων ἀνήρ.
Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

ſive ut Grotius reddit,

--vir ſacramento fidem
Debet mereri, non ſacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀπερίσπαστον καὶ τὸ ἀσφαλές. qia, cùm ſit ſponte ſuâ æqi boníqe tenaciſſimus, juramento nihil opus habiturus ſit, cujus religione ad officium ſuum præſtandum adigatur. Etenim qemadmodum de legibus Demonax Cynicus apud Lucian. οἱ ἀγαθοὶ νόμων οὐ δέονται. nimirum, ποιοῦντες ἑκουσίως

διὰ

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἄκοντες διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς ἢ γαλῆς ψόφῳ τὴν ἡδονὴν ἀποτετραμμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Constantius Imper. *orat. pro Themistio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης οὐκ ἂν ἦν χρεία. ὧν γὰρ νῦν διὰ τὸ δέος ἀπέχονται, ταῦτα ἂν ἐμίσουν ἐκ προαιρέσεως. Itaqe Aristippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, reqisitus, respondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eodem qo nunc vivunt modo victuros philosophos, etiamsi leges omnes tollerentur.* Siqidem id suâ sponte facient, qod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil istoc viro bono opus, qò ad id qod est officii sui obeundum, vel impellatur, vel obstringatur: qum sponte suâ facturus sit illud, qod alii vix etiam juramenti vinculis constricti exeqantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus post Q. Fabium in prælio occisum; *Hoc jurâstis,* inqit, *milites? fugientes vos in castra redituros? adeò ignavissimos hostes magìs timetis, qàm Jovem Martémqe per qos jurâstis? at ego injuratus avt victor revertar, avt prope te hic, Q. Fabi, demicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulso legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietásqe in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atqe hoc est qod Solon, ut Laërt. *l.* 1. Καλοκαγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν ἔχε. Qanqam nec *injuratus* prorsus vir bonus: *sacramento,* non vulgari tamen illo, adactus, sed sanctiore etiam, si qid in istis aliud alio sanctius æstimatur, qódqe facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epist.* 37. *Qod maximum vinculum est ad bonam mentem, promisisti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epist.* 65. *Sapiens, assectatórqe sapientiæ, velut sacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc sacramentum adacti sumus.* Cæterùm ego sensui, qem priore loco proposueram, ἐμμένω. Tertiò deniqe (id qod Marcum istic cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὔταρκες καὶ ἀπερίσπαστον· qia eo sit animo eâqe sui fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat necesse, si dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de sese opinionibus ac judiciis bonum suum ac beatitatem nevtiqam pendere persvasum habeat. qò spectat & qod seqitur, ut nec juramentum proprium, ità nec testimonium alienum, sic affecto, usui (necessario saltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος] Ità *l.* 7. § 62. οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ. Et *infr.* § 16. εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ, &c. *parùm pensi habiturum, etiamsi non ipsi fidem adhibuerint, talem esse reverâ, qalem præ se fert.* Τί δ᾽ ἐρεῖ τις ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, οὐδ᾽ εἰς νοῦν βάλλεται. *lib.* 10. § 11. aliud est avtem qod *lib.* 9. § 29. μὴ περιβλέπου, εἴ τις εἴσεται.

Ἓν δὲ τὸ φαιδρόν] Vitiosa proculdubio scriptura. ambigua satìs emendatio. Eruditus Vir D. Boot. vult ἓν δὲ, qasi dicat: *hoc unum cum primis attendatur,* vel *agatur.* qomodo Apost. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* est qod ago, qod attendo. Ego existimaverim legi posse, ἔνι δὲ, vel, qia id forsan poetarum est peculiare, ἔνι δὲ, ἀντὶ τοῦ ἔνεστι δὲ, *inest avtem* hujusmodi, qam suprà delineaveram, animi constitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel si cui minùs hoc arriserit, qia moniti seu præcepti rationem præcedentia habent, ἐνῆ δὲ, avt ἐνέστω δὲ, *insit avtem,* avt *inesto verò,* &c. Cæterùm aliorum arbitrium esto. ego nihil statuerim.

Τὸ φαιδρὸν] Apul. in *apolog. Cæterùm Platonica familia nihil novimus nisi festum & lætum, & solenne & superum & cœleste.* Senec. *epist.*60. *Talis est sapientis animus, qalis mundi status super Lunam: semper illic serenum est.*

Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον] *Rectum igitur esse oportet, non avtem erectum.* hoc est: qi *recto* ipse per se jugiter consistat *incedátqe talo,* ut Horatius loqitur, *l.* 2. *epist.* 1. non qi lapsus, vel lapsabundus alienâ manu erigi opus habeat; qomodo de Hectore Homer. *Il. n. v.* 272.

> --ὁ δ᾽ ὕπτιος ἐξετανύσθη
> Ἀσπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ᾽ αἶψ᾽ ὤρθωσεν Ἀπόλλων.

Et de Evryalo *Il.* ψ. *v.* 694.

> Ὣς πληγεὶς ἀνέπαλτ᾽· αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
> Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε—

Sophocles *Oedip. Colon.*

> Γέροντα δ᾽ ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὃς νέος πέσῃ.
> *Frustra, in juventa lapsus, erigitur senex.*

Plutarch. *ad præfect. indoct.* οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος. *Neqe enim avt erigere alios idoneus est, qi ipse cadit; avt docere, qi ipse nescit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Svid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὄρθιος. Μάρκος. Ὀρθὸν δὲ (f. δεῖ) εἶναι καὶ μὴ ὀρθούμενον. Verùm sæpiùs istic jam nominatus & deinceps nominandus, non sine grati animi significatione, D. Boot. aliorum hæc accipit. *Esset,* inqit, *plus qàm Stoica rigiditas,* ἀναμαρτησίαν *exigere à sectatoribus sapientiæ, cùm illa non nisi ipsis sapientibus competat. deinde sibi ipsi contradiceret, ut qi passim monet à peccatis qidem cavendum esse omni curâ & diligentiâ; sin in aliqa prolabaris, resurgendum esse, & meliora monstranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Qin & l.* 7. § 12. *iisdem verbis, qæ hic difficultatem pariunt, sed sensu diverso,* Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. *Sensus itaqe, ni fallor, hic est.* Ὀρθὸς inter alia valet, qod Latinis *erectus* vel *surrectus*; τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἄνω βλέπον, καὶ μὴ συγκεκυφός, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympos.* Μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ὀρθῶν. Theophr. *l.* 5. *de cavs. c.* 4. μετὰ τὴν τομὴν, ὅταν ὀρθὰ σταθῇ, πολὺ ὕδωρ ἀφίησι. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, μηδ' ὅπως καθίζῃς ἔχων ὀρθός. Vult igitur Marcus, è *disciplinæ suæ placitis, ut rectus insistas, idqe per te, ità ut externis veluti fulcris non indigeas: alioqi fore, ut semper verseris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in qæ te inclinabas, ac qibus te probè suffultum putabas, subductis; qod facillimè ac multis occasionibus fieri potest.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, qàm illud tritissimum Stoicorum dogma, *Viro sapienti debere omnem felicitatem intra sese repositam esse, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipsius potestatem sitis.* Itaqe sic interpretor, *Oportet ut stes erectus, non ut erectus tenearis ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* supr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipse *l.* 7. § 2. Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegressa illa, τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. qibus adjungi possunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ τρίβων αὐτὰς παρὰ σαυτῷ, καὶ πρόχειρα ποιῶν, οὐδέποτε δεήσῃ τοῦ παραμυθουμένου τοῦ ἐπιῤῥωννύντος. Ità fuerit, sed à corpore ad animum traductum, qod de se Umbricius apud Satyricum *sat.* 3. --*pedibus me*

Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.

§. 6. Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις] Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἴ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς.

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ] *suprà* § 5. teste nullo, ope operâve nullâ indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ] Vide an non [ἐν] illud inducendum sit: ut sententia sic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ, in eis qæ rationis ope administrantur, καὶ τῇ εἱμαρμένῃ, in eis qæ ἀπροαιρέτως contingunt vel decernuntur potiùs.

Τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε] Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τοῦ ζῆν. Sensuum prægnans dictio. Est enim ἀπολαύειν, sive *frui*, cum oblectatione qadam in re adepta prorsus acqiescere. Ideo *mediis uti, fine frui* dicimur. indè tritum illud in schola Theologica, *peccatum in hoc omne consistere, qòd avt fruimur utendis, avt utimur fruendis.* Videatur Avgust. *de doctrin. Christ. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *qæst.* 30. Petr. Longob. *sent. l.* 1. *dist.* 1. & Thom. Aqin. *Sum. part.* 1. 2. *qæst.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipso nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν istud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inqit, δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν· ἀπόλαυσιν sive *fruitionem oportet ducere, qicqid secundùm naturam suam exeqi datur.* hoc avtem qomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco ista nobis sunt, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφὴ, qo *deliciæ & luxus sunt hominibus voluptati deditis,* qi in ea nimirum summum bonum statuunt, & qorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Aristoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Evdem. l.* 1. *c.* 4. & ipsi ἀπολαυστικοί. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. qo sensu & ἀπολαυστικὰ φαντάσματα, *suprà* § 4. qæ ἡδονικὰ *ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium est, inter alia, & beneficium dare. qare ergò dat? nè non det,* (q. d. nè officio suo desit) *nè occasionem benefaciendi perdat. vobis voluptas est, inerti otio assvefacere corpusculum, & securitatem soporis simillimam appetere, & sub densa umbra latitare, tenerrimísqe cogitationibus, qas tranqillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibúsqe intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia saginare: nobis voluptas est dare beneficia, vel laboriosa, dum aliorum labores levent; vel periculosa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes nostras aggravatura, dum aliorum necessitates & angustias laxent.*

Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται] qod Flacc. *l.* 1. *ep.* 12. --*si cuncta putas unâ virtute minora.*

Τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος] Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος] Explicat, qod suprà dixerat § 5. μήτε ἀνεξέταστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν· οὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι· ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, ἄφες, ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ νυκτοφύλακες, δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα· ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν; Cæterùm etiam supra miraculum omne cavtionem ἀκριβεστάτην idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἵνα μηδ' ἐν ὕπνῳ λάθῃ τις ἀνεξέταστος παρελθοῦσα φαντασία, μηδ' ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶντος. qæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. qo loco, nec immeritò, istud poscenti succlamat, Σὺ θεὸς εἶ, ὦ ἄνθρωπε· οὐ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς. neqe enim reverâ natura humana fert ista; sed nec divina patitur.

Τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος] πεῖσιν Svidas τὴν πειθὼ, id est, *svadelam, svasionem* interpretatur. atqe ità Xyl. istìc accepit, & *persvasionem* reddidit. Verùm πεῖσις, pro *morbo, affectu,* sive *perpessione* qavis corporeâ, havd infreqens deprehenditur in medicorum aliorúmqe etiam scriptis. Hippocrat. *de loc. in hom.* εἴ τις βούλεται τοῦ σώματος ἀπολαβὼν μέρος κακῶς ποιέειν τὸ σμικρότατον, πᾶν τὸ σῶμα αἰσθήσεται τὴν πεῖσιν, ὁποίη ἄν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατος πείσει, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει. *in hepatis & splenis affectibus:* sive, *in hepate atqe in liene affecto.* Alex. Aphrodiss. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ γὰρ γίνεται τῶν νεύρων τῆς γλώττης πεῖσις. *est enim topica nervorum lingvæ affectio.* Casius *problem. q.* 59. ἡ χολέρα πεῖσίς ἐστι τοῦ στομάχου· *Cholera ventriculi affectio*

fectio

fectio est. Marco etiam nostro familiaris admodum ea vox. nam *l*. 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, qas istìc αἰσθητικὰς, appellat. & *lib*. 5. § 26. τὰς πείσεις ἐν τοῖς μορίοις. & *lib*. 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id est, *corporis sui affectionem* sive *passionem*, pro suo summo bono habere. Sed & apud Sextum Emperic. *adv. Logic*. *l*. 1. *c*. 2. ubi ex Stoicorum sententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἑτεροιοῦσθαι κατὰ πεῖσιν. Et ἰδίωμα πείσεως εἶναι τὴν φαντασίαν· qam & τύπωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qa vide *infr*. § 16. restituenda est huic vocabulo ea significatio: cùm Gentianus interpres *persuasionem* passim verterit. mutanda insuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de irac. cohibend*. ubi πεῖσις ὁμηρικὴ vulgò exhibetur, qod viros eximios Joan. Hartungum, Des. Erasmum, Gilb. Cognatum in fravdem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Persuasionem Homericam* vertunt, novúmqe indè proverbium exculpunt: qum πείσῃ, non πεῖσις, legendum sit, cùm ex Plut. eodem *de Loqac*. & Homero ipso *Odyss*. *υ'*. *v*. 23. tum & ex Synesio *de Calvit*. ubi dicit, τήρησον ἐν πείσῃ, φασὶ, τὴν καρδίαν. ità enim legendum, non ἐν πίσῃ, qod Beat. Rhenanum, & hunc secutum Hadr. Junium fefellit, qi ad *Pisæa certamina* allusum avtumabant. qum πείσῃ ibi, qomodo & in Homeri loco illo, unde istud avtores illi mutuati sunt, σχοινίον ἀγκυραῖον, id est, *funis ancboralis* sit. qod & Pavl. Leopardus monuit *emend*. *l*. 15. *c*. 19. malè enim Evstathius πεῖσαν ibi τὴν πειθὼ interpretatur. meliùs Heracleonis *scholia*, qæ cùm sint hoc loco fœdissimè depravata, ità restavranda sunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ κατὰ χώραν. οὐκ ἔτι ἦν ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν δεσμοῖς ἔμενεν. Astipulatur Hesychius, qui Poetæ verba adducens, Πείσῃ, inqit, πεισματικῇ χώρᾳ. Et mox: Πείσματα, σχοινία ἀπόγεια, πρυμνήσια. Talem nempe vult animi statum, qalem describit apud Plut. *de virt. moral*. nescio qis verbis hisce; qæ etiam, qo emaculem, libentiùs lavdo;

—ἥντε (ῥη vulgó.]
Ναῦς, ὅστις ἐκ μὲν γῆς * ἀνήρτηται βρόχοις, [* ἀνῆ-
Πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' ἐγκρατεῖ τὰ πείσματα.

Verùm latiùs evagati sumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino usurpetur vocabulum istud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰσθητῶν, qod ταῖς πείσεσιν αἰσθητικαῖς fortean æqipolleat, meminit Plato in *Timæo*. Itaqe verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγεν, ad seqentia potiùs referenda existimo, designaríqe locum illum Platonis ex *leg*. *l*. 1. (unde & *ad l*. 2. § 2. qædam suprà delibavimus) ubi is sub Hospitis Atheniensis persona; postqam τὰ πάθη, sive *affectus*, dixerat, *instar nervorum* vel *funiculorum* qorundam, *nos in diversas partes alternis distrahere, nunc ad virtutem*, qæ ex altera; *nunc ad vitium*, qod ex altera parte sit situm; subjungit, μιᾷ φησὶν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον. ut sit ἀφέλκειν hìc nostro, qod ἀνθέλκειν ibi Platoni; qod & noster forsan scripserit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmqe interesse potest; qòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipsis nos prorsus *abstractos* velit, qos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat insuper & lector sagax, an non ista, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, loco sint mota, cùm prioribus illis, τὰς φαντασίας ἐξετάζοντες, proximè subjuncta essent.

Τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτόν] Vide Cleanthis votum, *ad* § 4, Et Marcum *supr*. § 5. Epictet. *l*. 4. *c*. 3. Ἐλεύθερος γάρ εἰμι, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἑκὼν πείθωμαι αὐτῷ. τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ἀντιποιεῖσθαί με δεῖ, οὐ σώματος, οὐ κτήσεως, οὐκ ἀρχῆς, οὐ φήμης, ἁπλῶς οὐδενός.-- οὐδὲν δύναμαι παραβῆναι τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ.-- τούτου τοῖς διατάγμασιν ὑποτεταγμένον εἶναι δεῖ, οὐ τοῖς Μασουρίου καὶ Κασσίου. ecqid pium magis?

Τῶν ἀνθρώπων προνοουμένου] hoc enim exigit à nobis humana natura, sive humanitas ipsa. Vide *supr*. § 4.

Τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα] Vide *l*. 7. § 72. Jo. Chrysostom. in *Matth. orat*. 49. alludens ad Christi illud *ibid*. *c*. 6. *v*. 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνων. οὕτως εὐτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic*. & *adv. Colot*. Ἅπας γὰρ ὅ θ' ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς, οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς. Itaqe Solonis illud semper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic*. & *de tranqill*. meminit; & Stob. integrum *tom*. 2. *tit*. 1. exhibuit; qo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v*. 315.

Πολλοὶ μὲν πλουτοῦσι κακοὶ, ἀγαθοὶ δὲ πένονται·
'Αλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Dites sæpe maliqe, bonósqe adfligit egestas:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare nefas. manet usqè immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

qod Marcus etiam verbis mox seqentibus adfirmat. Basilius item Cæsar. *orat*. 24. & ex eodem Simeon Magist. *orat*. 1. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ἢ καὶ οὑτινοσοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενα. μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. Ὅθεν δὴ καὶ Σόλων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν, τὸ, 'Αλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα, &c. Rectè omnino. Siqidem, ut Plato *Phædone*;

Νομίσματα μὲν μείζω πρὸς ἐλάττω καταλλάττεται· ἐκεῖνο δὲ μόνον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, ἀντὶ οὗ δεῖ πάντα ταῦτα ὠνέμενά τε καὶ πιπρασκόμενα καταλλάττεσθαι, φρόνησις.

Μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ] χώραν διδόναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, *cedere, concedere, admittere, inqe semet ipso locum præbere*. Ità usurpat apud Athenæum *dipnosoph. l. 9.* Posidippus in *Saltatricib.* --τῷ κενῷ χώραν δίδου. *Vanitati da locum.* id est, vanus esto & pompaticus. Casavb. *ib. c. 5.* Aristides *ad Rhod. de concord.* οὐ δώσει χώραν τοῖς παροξυσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc est, non admittet in se, eísve superatum & abreptum sese dabit. Liban. orat. 19. *pro saltatoribus adv. Aristidem:* καὶ μηδαμοῦ δοῦναι χώραν αἰτίᾳ. *Et locum criminationi nevtiqam dedisse.* Gregor. Naz. *orat.* Οὐ χώραν δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non absimilis phrasis, sed sensu pavlò diverso Pavlus, *epist. ad Ephes. c. 4 v. 27.* μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, id est, ansam occasionémqe præbueritis, vel *diabolo*, id est, *Satanæ*, ut Chrysostomus & plæriqe interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Erasmus. Et *ad Roman. c. 12. v. 19.* δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id est, permittite, *iræ*, hoc est, vindictæ divinæ. Ità Chrysost. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐπεξελθεῖν· τοῦτο γάρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaqe illîc multò, qàm in Posidippi verbis, sumitur; qod vir doctissimus nevtiqam advertisse videtur.

Οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως] Ità Apostol. *ad Corinth. ep. 1. c. 7. v. 35.* πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib. 3. c. 22.* Ἀπερίσπαστον εἶναι δεῖ ὅλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ. qo etiam loco forsan ἀπερισπάστως scriptum fuerit. Qod avtem hîc ἀπερισπάστως, idem *l. 4. § 26.* ἀπερὶξ dixit. Sed & Athenag. *de resurr. mort.* τέλος δὲ ζωῆς ἔμφρονος καὶ λογικῆς κρίσεως οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν, τὸ τούτοις ἀπερισπάστως συνδιαιωνίζειν, οἷς μάλιστα καὶ πρώτως ὁ φυσικὸς συνήρμοσται, τῇ τε θεωρίᾳ τοῦ ὄντος, καὶ τῶν ἐκείνῳ δεδογμένων ἀπαύστως ἐπαγάλλεσθαι. Hæc de usu vocabuli sensum qod attinet. Optimè Epictet. *l. 4. c. 2.* Εἰ τοῦτο κρεῖττον, ἀπόνδυσον αὐτόθεν ἐπὶ τοῦτο, μηδέ σε περισπάτωσαν οἱ ἕτεροι διαλογισμοί. οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι. hoc est, qod Jacob. *epist. c. 1. v. 8.* Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἁπλῶς οὖν ἐκείνου μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σεαυτοῦ τιμήσεις, ἀπώλεσας τὴν προαίρεσιν. forsan, ὅτι εἰ πᾶν ὁτιοῦν, &c.

Ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις οὐδ' ὁτιοῦν ἑτερογενές] ità lego; cùm codices excusi pro πολιτικῷ perperam ποιητικῷ habeant. Sic enim *l. 7. § 72.* ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις. & *l. 10. § 2.* ἔστι δὲ τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà § 8.* & *l. 11. § 21.* Est avtem τὸ ἀντικαθῆσθαι vocabulum istîc ἐμφατικώτατον. hoc enim insinuat, nihil qicqam omnino dignum esse, qod *ex-adversum* virtuti etiam *consideat*, id est, qoqam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat. 28.* Τὸ μὴ εἶναί μοι τὸν ἀντικαθήμενον. *cùm nemo esset qi ex-adversum mihi consideret.* qo vocabulo & in vita sua non semel est usus, pro eo qod Apostolus τὸν ἀντικείμενον dixit, *ad Thess. ep. 2. c. 2. v. 4.* tralatum à re bellica, copiísqe militaribus in conspectu hostium considentibus; uti ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici potest ex Zosimi *lib. 2.* illud, συχνὰς μὲν ἡμέρας ἀντεκαθέζετο τὰ στρατόπεδα. qanqam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ἤτοι θρόνους, τῶν ἐν τοῖς λόγοις διατριβόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras sive thronos orationes conficientium & specimen facultatis suæ exhibentium* respexisse videatur. Optimè Epictet. *l. 1. c. 2.* Ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν καὶ τὰς τῶν ἐκτὸς ἀξίας συγκαθεὶς καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου.

Πάντα ταῦτα] *hæc omnia.* Xyl. *horum qicqam potiùs.* suprà enim οὐδ' ὅτι οὖν dixit. ità כל Hebræis. Ezec. *c. 18. v. 11, 13.* והוא את־כל־אלה לא עשה *Etiamsi omnia ista non admiserit; sed in montibus comederit, vel uxorem proximi sui polluerit, &c. non est victurus,* את־כל־התועבות האלה עשה *qia ex abominandis istis ullum patraverit.* את־מאחד־מאלה id est, *unum qodpiam ex eis. v. 10.* ità solvitur τὸ ἐναντιοφανές. Exod. *cap. 20. v. 10.* in *lege Sabbataria* לא תעשה־כל מלאכה & Græc. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *nè facito opus ullum*, sive *operis qicqam, in ea.* Exod. *c. 34. v. 10.* בכל־הגוים ἐν παντὶ ἔθνει. Lat. *nec in ullis gentibus.* sive, *in ulla gente. Psal. 147. v. 20. non sic fecit* לכל־גוי Græc. παντὶ ἔθνει. Lat. *omni nationi.* id est, *ulli.* Demosth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *qidvis potiùs qàm ista dicendum.* Lat. interpres *Devt. c. 5. v. 8. Non facies tibi sculptile, neqe similitudinem omnium qæ in cœlo sunt.* id est, *ullius*, sive *cujusqam eorum qæ in cœlo sunt.*

Κἂν πρὸς ὀλίγον] Inter cætera profectûs in virtutis studio stadióqe indicia, ponit istud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων, ἀλλ' ἐξευλαβεῖσθαι καὶ προσέχειν ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ, inqit, οἱ τὸ πλουτήσειν ἀπεγνωκότες, ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον, ἡ δ' ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα τοῦ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν· οὕτως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράγμασιν, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; καὶ νῦν μὲν οὕτως, αὖθις δὲ βέλτιον, ἀλλὰ προσέχων ἑκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ κακία ποτὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδῦσα συγγνώμην πορίζηται, δυσαναχετῶν

ἀνασχετῶν καὶ δυσκολαίνων, δῆλός ἐστιν ἤδη τὸ καθαρὸν κτώμενος ἑαυτῷ, καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι, κατ' Αἰσχύλον, μέγα, μηδ' ἔχειν, εὐχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. sed & *l.* 1. § 8.

Κατεκράτησεν ἄφνω] Tatian. Assyr. *adv. Græc. c.* 47. Τὴν γὰρ πονηρίας σύστασιν ἐοικυῖαν τῇ τῶν βραχυτάτων σπερμάτων ἰσχύϊ· ἅ τε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τοῦ πονηροῦ κραταιωθέντος. Epict. *diss. l.* 4. *c.* 3. Ὀλίγων γὰρ χρεία ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν, τὴν πάντων ἀνατροπὴν, μικρᾶς ἀποστροφῆς τοῦ λόγου. ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, οὐ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς παρασκευῆς, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἐπιστρέψῃ· [ἐπιτρέψῃ f. permiserit, non obverterit, ut Volph.] κἂν μὴ αὐτὸς ἑκὼν, ὑποπαρενθυμηθῇ δὲ, ἀπώλετο. τοιοῦτόν ἐστί τι καὶ ἐνθάδε· μικρὸν ἂν ἀπονυστάζῃς, ἀπῆλθε πάντα. Idémqe *Enchir. c.* 50. Ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν, ἢ οὐ, ἢ ἀπόλλυται προκοπὴ, ἢ σώζεται. Ità restituit Is. Casavbonus; qem non avdio tamen vertentem, *semel victum esse & cessisse*, avt non, destruit qod perfectum est, vel servat. προκοπὴν siqidem *profectum*, non *perfectum* sonat. at qod perfectum est non proficit. Sed eâ forsan mente Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς μήτε τὴν διαφωνίαν ἀφίστασθαι φιλοσοφίας· ἐπεὶ τῷ λόγῳ τούτῳ προλείψειν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. qem locum tamen minùs sincerum existimo. Non dissimile his qod de pictura Aristid. πρὸς τοὺς ἐξορχουμένους· ἡ γραμμὴ σωθεῖσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *linea una servata totum servat.* minùs enim clarè Canter. *linea observata totum absolvit opus.* Senec. *epist.* 85. *Si in nostra potestate non est, an sint affectus; nè illud qidem est, qanti sint. si ipsis permisisti incipere, cum cavßis suis crescent, tantiqe erunt, qanti fient. Adjice nunc, qòd ista, qantumvìs exigua sint, in majus excedunt. nunqam perniciosa servant modum. qamvìs levia initia morborum, serpunt; & ægra corpora minima interdum mergit accessio. Illud verò cujus dementiæ est credere, qarum rerum extra nostrum arbitrium posita principia sunt, earum nostri esse arbitrii terminos? qomodo ad id finiendum satìs valeo, ad qod prohibendum parùm valui? cùm facilius sit excludere, qàm admissa comprimere.* Et *epist.* 116. *Nullum vitium est sine patrocinio; nulli non initium est verecundum & exorabile: sed ab hoc latiùs funditur. non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris. imbecillis est primò omnis affectus: deinde ipse se concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs qàm expellitur.* Aristot. *politic. l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παρορᾶται· πολὺ δὲ γινόμενον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστι. Marcus eremit. *de leg. spirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξουτενίζει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῇς ἀνεξάλειπτον ἁμαρτίαν, κἂν βραχυτάτη τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν κατασύρῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ κατὰ μέρος ὑφελκόμενον, ἀνεπαίσθητον μὲν τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κεφάλαιον δὲ τῆς κακίας ἀπαντᾷ. Qi & in *monitis* ergò *ad Virgines, carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακίῃ θείης ποτέ. μηδὲ τὸ μικρὸν
Τυτθοῖς ἀντιόωσα, χερείοσιν οὔποτε κύρσοις.

Joannes ὁ χρυσοῤῥήμων *in epist. ad Rom. orat.* 12. Τὴν ἀρχὴν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φεύγωμεν κακά. τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. τοῦτο γοῦν τὴν κακίαν εἰσήγαγε· τοῦτο τὰς θύρας ἀνέῳγε τῷ λῃστῇ· τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατέβαλε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο. οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν σωμάτων τὰ μέγιστα ἀῤῥωστήματα νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῆται. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο. τοῦτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. Et rursus: Τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat.* 86. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναιρεῖν. μὴ γὰρ δὴ πρὸς τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρὰ, ἀλλ' ὅτι μεγάλη γίνεται ῥίζα ἀμελουμένη. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, οὐ τοσαύτης δεῖ σπουδῆς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεσθαι παρασκευάζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥαθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίησι γενναίως διαναστῆναι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν -- καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. οὐδεὶς γὰρ ταχέως ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ἐκπηδᾷ. ἔχει γὰρ, ἔχει τινὰ αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῶν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, καὶ ἀθρόον οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ -- ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν οὕτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπογινώσκειν, ἄλλην ταύτην μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὑρών. Idem in *orat. de statuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ τὸν ὄροφον ἐπιθέντες, μιᾶς κεραμίδος ἀποτιναχθείσης μὴ ποιησάμενοι σπουδὴν, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ἐπὶ ἱματίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα γενόμενον, καὶ μὴ ῥαφὲν, πολὺ τὸ σχίσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν χειμάῤῥων συμβαίνει πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ἐπιλάβωνται μόνον εἰσόδου, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσιν. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίησιν εἶναι, οὐ δὲ τὸ μικρότατον· ὁ γὰρ μικρὸν ἀποστὰς, καὶ πολὺ πλεῖον ἀποστήσεται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὰν ἀπὸ ξίφους διάστασιν δέξηται,

ται, διαφθείρεται. καὶ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαχάνῃ, καταλύεται· καὶ τῆς ῥίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὰν ἀποκοπῇ, γέγονεν ἄχρηστον. ὥστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ σχεδὸν τὸ ὅλον ἐστίν. ὅταν οὖν μικρόν τι πλημμελήσωμεν, ἢ καὶ ῥαθυμήσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρόν· ἐπεὶ ταχέως παροφθὲν τοῦτο μέγα γίνεται. οὕτω καὶ ἱμάτιον ἀρχὴν λαβὸν ῥήγνυσθαι καὶ ἀμεληθὲν, δι᾽ ὅλου τὸ σχίσμα προσήγαγε. καὶ ὄροφος ὀλίγων κεράμων καταπεσόντων παροφθεὶς, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατήνεγκε. ταῦτ᾽ οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jason Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. Qem locum lavdans Avgustin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpissima simul & semel prosilitur.* (qod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpissimus.)

Sed qomodo coluber non apertis passibus, sed sqamarum minutissimis nisibus repit: sic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qi spernit modica, pavlatim decidet. Idémqe *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implentur, per angustas rimulas insudat aqa, navis impletur; & si negligatur sentina, mergitur navis. Qid avtem interest ad navfragium, utrùm uno grandi fluctu navis operiatur, an pavlatim subrepens aqa in sentinam, & per negligentiam derelicta atqe contempta impleat navem atqe submergat?* Idem *epist.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta si negligantur, occîdunt. minutæ sunt guttæ, qæ flumina implent. minutæ sunt arenæ grana; multa tamen imposita premit & opprimit. hoc facit sentina neglecta, qod facit fluctus irruens. pavlatim aqa per sentinam intrat, sed diu intrando & non exhavriendo mergit navem.* Videri non indignus idem *in orat. dominic.* & *in Psal.* 118. *conc.* 3. & *de divers. serm.* 12. & 34. & *in Psal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit qod de *peccatorum paritate* disserunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Est peccare qasi transilire lineas. qod cùm feceris, culpa commissa est: qàm longè progrediare, cùm semel transieris, ad avgendam transeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demosthen. *Philipp.* 3. Τὸ δὲ εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἄν τ᾽ ἐπὶ μικροῦ τις, ἄν τ᾽ ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. Certè qod Jo. Chrysost. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύρᾳ παναρμονίῳ καὶ ποικίλως ἐσκευασμένῃ, ἂν ἀμεληθῇ τὸ τυχὸν, τὸ πᾶν ἠμέληται καὶ διέφθαρται. Clavdantur ista monito illo Hippocratico, qod tam in re *Ethica* qàm in *Medica* est observatu dignissimum, Μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερορᾶν. *epidem. l.* 6. *t.* 7. § 17.

Ἕλου τὸ κρεῖττον] Pythagoræ monitum; ἑλοῦ βίον ἄριστον· ἡδὺν δ᾽ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de sanit.* & *de tranqill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignosc. & cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Qod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam seqi vitam, non jucundissimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, sed comes voluptas sit.* Basil. Cæs. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ᾽ ἀποκνήσωμεν· ἀλλ᾽ ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δέοι βίον μὲν ἄριστον Ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾶν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίστοις. Allusit eodem Niceph. Callist. *hist. Eccles. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδώς γε μὴν τὸν ἄριστον βίον τῇ συνηθείᾳ ἡδὺν ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις εἴη τα πρῶτα. Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Δέον οὖν, ἀντὶ τῶν ἀχρήστων πόνων τοὺς κατὰ φύσιν ἑλομένους, ζῆν εὐδαιμόνως, παρὰ τὴν ἄνοιαν κακοδαιμονοῦσι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἡδυτάτη προμελετηθεῖσα· καὶ ὥσπερ οἱ συνεθισθέντες ἡδέως ζῆν, ἀηδῶς ἐπὶ τοὐναντίον μετίασιν· οὕτως οἱ τοὐναντίον ἀσκηθέντες, ἥδιον αὐτῶν τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦσιν. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τούτου ἀντέχου] Ità *l.* 4. § 32. ἀπρὶξ ἔχου. Qod Pavlus *ad Thess. epist.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex nescio qo scripto. Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. Vide Sect. proximam. Seneca *epist.* 16. *Plus operis est in eo, ut proposita custodias, qàm ut honesta proponas. perseverandum est,* &c. vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον] Plato *polit. l.* 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis differit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Posidonii sententia *offic. l.* 3. *Nunqam potest utilitas cum honestate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem solitum execrari eos, qi primùm hæc naturâ cohærentia, opinione distraxissent. cui qidem ità sunt Stoici assensi, ut qidqid honestum esset, id utile esse censerent; nec utile qidqam, qod non honestum.* vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ] Vide Marcum pleniùs de his sese explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀτύφως φύλαττε τὴν κρίσιν μόνον] *Judicium integrum retine.* Xyl. qi & clavsulam seqentem vertere neglexit. M. Cas. *à conclusione ista species omnes externas & apparentias plavsibiles diligenter arceto.* Vúltq; respexisse Marcum ad *typhum*, qem δεινὸν παραλογιστὴν appellat. *l.* 6. *c.* 12. Assentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho,* sive *pompâ externâ,* qâ fascinari solet & corrumpi, *immune servare curæ sit,* qo rerum istarum examen exqisitiùs instituas. addo etiam posse τύφου nomine τὴν οἴησιν, sive *opinationem vanam* intelligi: qo modo Monimum usurpâsse Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis sensu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs qàm ἀτύφως legendum. Basilius Cæsar. *orat.* 12. Ἐπειδή τι ἔχομεν παρ᾽ ἑαυτοῖς κριτήριον φυσικὸν, δι᾽ οὗ τὰ καλὰ τῶν πονηρῶν διακρίνομεν,

διακείνομεν, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν πρακτέων ὀρθὰς ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων τὰς διακρίσεις, καὶ δεῖν τινα δικαστὴν, ἴσῃ καὶ δικαιοτάτῃ γνώμῃ τοῖς ἐναντίοις βραβεύοντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τὴν κακίαν. οἷον πορνεία καὶ σωφροσύνη παρά σοι κρίνεται· καὶ ὑψηλὸς προκαθέζεταί σου ὁ νοῦς πεπισευμένος τὸ δικαστήριον· καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ συνηγορεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τοῦ θεοῦ τῇ σωφροσύνῃ συνίσταται. ἐὰν μὲν οὖν καταδικάσῃς τὴν ἁμαρτίαν, δοὺς δὲ νικῆσαι τὴν σωφροσύνην, εὐθεῖαν ἐποιήσω τὴν κρίσιν τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῷς τὴν ῥοπὴν, προτιμοτέραν ἀποφήνης τὴν ἁμαρτίαν, σκολιὸν ἐποιήσω τὸ κρίμα.

§ 7. Ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι] Justin. *apolog.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν θάνατος ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γνήσιοι τῶν ἀνδρῶν, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν οὐδέποτε περὶ πλείονος οὐδὲν ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse potest, qi mortem, qi dolorem, qi exilium, qi egestatem timet, aut qi ea qæ sunt contraria, æqitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.*80.

— ambiguæ si qando citabere testis
Incertæq; rei, Phalaris licèt imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere caussas.

Senec. *ep.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nullâ necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inqit, cæde, occide; non prodam : sed qò magìs secreta qæret dolor, hoc illa altiùs condam.* Idémqe *epist.* 76. *Vir bonus, qod honestè se facturum putaverit, faciet, etiamsi laboriosum erit; faciet, etiamsi periculosum erit. rursus qod turpe erit, non faciet, etiamsi pecuniam afferet, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam. ab honesto nullâ re deterrebitur; ad turpia nullâ spe invitabitur.* Huc animosa illa nescio cujus in Euripidis *Telepho* verba; qæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, οὐδ' εἰ πέλεκυν ἐν χεροῖν ἔχων,
Μέλλοι τις εἰς τράχηλον ἐμβαλεῖν ἐμὸν,
Σιγήσομαι, δίκαιά γ' ἀντειπεῖν ἔχων.
Non, si minante jam securigerâ manu
Cervix sub ictu staret, Agamemnon, mea,
Munitus æqo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, sed virilia prorsus, apud Tragicum incertum verba :

Ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρῄζεις φρενὸς,
Οὔτ' ἂν καταίθων, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
Δεινοὺς καθιεὶς πρίονας εἰς ἄκρους πόδας·
Πύθοις ἄν, οὐδ' εἰ δεσμὰ πολλὰ προσβάλοις.
Qæ sciscitari de meo vis pectore,
Non si cremes me, aut dente si ferri aspero
Seces ad imos vertice à summo pedes,
Non cuncta vincla si aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. qo loco & qamplurima constantiæ in hoc genere suspiciendæ exempla congessit : è qibus complura & Tertullianus habet in *epist. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεόμενον] Plut. *Sympos. l.* 7. *c.* 5. Οὐδεμία τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἀπόκρυφός ἐστιν, οὐδὲ σκότους δεομένη, καὶ τῶν τοίχων περιθεόντων, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide qæ ex Seneca suprà adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴποις ἄρτιως ἐπανέροιτο, τί νῦν διανοῇ; μετὰ παῤῥησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τί. Facit huc qod Dominus noster apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς· &c. *Qi malè agit qisqe, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conscientiæ lux est.* Et Bernard. de *considerat. l.*5. *Et turpium pœna Deus est. lux est enim. & qid tam invisum obscænis flagitiosisqe mentibus ?* Siqidem ut Apostolus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe est ac pudendum etiam profari illa, qæ in occulto isti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. *Omnia autem manifesta fiunt, cùm in lucem protracta ab eadem arguuntur. Etenim lux est, qæ res omnes conspicuas facit.* ità siqidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον significatum transeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine substituatur; qàm cum Syro & Latino veteri interprete, qos Zanchius & Beza sequuntur, *Omne qod manifestatur,* sive *conspicuum facit, lumen est*; ut τῷ πᾶν adjectum sit τὸ φανερούμενον. vel etiam, qod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaste, cui Piscator adhæret, *Qicqid manifestum,* sive *conspicuum fit, lux est.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, sed immanentis significationem obtineat. Verùm ista eruditioribus dijudicanda & censenda dimitto. Hinc verò τὰ τοῦ σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata qælibet nuncupantur eidem Apostolo, *ad Rom. c.* 13. *v.* 12. & *ad Ephes. c.* 5. *v.* 11, 13. sed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Thessal. ep.*1. *c.* 5. *v.*6, 7. improbósqe, Job *c.* 24. *v.* 13. --17. ait *tenebras optare & aucupari, diem odisse, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaqe ex illorum voto Horat. *lib.* 1. *ep.*16.

—pulcra Laverna,
Da mihi fallere, da justum sanctúmq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ἐπειδάν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. τὴν δὲ κοινὴν οὐ θέλειν δεῖ ἀποκρύπτειν τι τῶν ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

—πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τοὔργον σκότους δεῖ;
Siqidem est honestum opus hoc, qid est tenebris opus ?

Qò

Qò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

—regula morum,

Qicqid & in tenebris non sumus.—

Elegantissimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Qod verè malum est, nè ipsi qidem, qos rapit, defendere pro bono avdent. Omne malum avt timore, avt pudore natura profudit. Deniqe malefici gestiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehensi, negant accusati; nè torti qidem facilè, avt semper, confitentur.* Qæ eadem ferè habet & ad *Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt.* Plutarchus deniqe apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adversus voluptatem:* Τί δ' ὁ πάντων ὁρώντων ἀκράτειας, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν αἰδέμενος φεύγεις, νυκτὶ καὶ σκότῳ τοῖς ἁμαρτήμασι τοσούτων τὴν ὕβριν; οὐδεὶς γὰρ τῶν καλῶν ἔργων σκότος προβάλλει, τὸ φῶς αὐτοῖς μαρτυρεῖν αἰσχυνόμενος· ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸν κόσμον ἥλιον γενέσθαι, πρὸς ἃ κατορθοῖ, βούλοιτ' ἄν. ἅπασα δὲ κακία ὁρῶσα γυμνὴ φυλάττεται, σκέπην προβαλλομένη τὰ πάθη. Vide *infrà* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα] Vide *suprà l.* 2. § 13.

Καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς] *Sacra virtutis ejus.* Xyl. rectè. à mysteriis Ethnicis translatio. ἔργια Lugd. edit. malè. nec meliùs *Annot.* ἔργα.

Τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ] *Neqe tragicè se gerit,* qod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémqe videtur spectare, qod *l.* 5. § 28. dicit, οὔτε τραγῳδὸς οὔτε πόρνη. vel, *neqe tragicis de se materiam suppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη τεθαυμακότων τὰ ἐκτός, διὰ μέτρου τοιοῦδε ἐπιδεικνύμενα; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Qid enim aliud est Tragœdia, qàm metro qodam expressi, externa ista admirantium hominum affectus?* Hoc avtem cùm non admittat iste, qem hìc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non potest.

Οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δείσεται] malim cum Lugd. δεήσεται. *Nec solitudine opus habebit; qia ubicunqe est, & qocunqe loco consistit, sibiipsi vacat, & suus est:* ut Senec. *epist.* 62. *Nec ullus hominum aviúmqe concentus interrumpit cogitationes bonas, solidásqe, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, qia, qod suprà monuerat, *nihil faciat, qod aliorum conscientiam aspectúmqe refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teste avt spectatore indigeat*, ut *supr.* § 5. sed *conscientiâ sit contentus suâ. supr.* § 6. & Senec. *ep.* 8. insuper etiam ejusmodi sit, *qi sibi tutò credi possit;* contrà qàm *imprudentes, qorum nemo est, qi relinqi sibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antisthenis illud, qi interrogatus, qid ex philosophia lucri cepisset, respondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *qòd posset secum, ubicunqe foret, conversari & colloqi.* Laërt. *l.* 6. Senec. *qast. nat. l.* 4. *præfat. Turbam rerum hominúmqe desiderent, qi se pati nesciunt. tibi tecum optimè convenit.* qanqam nec δείσεται illud est incommodum prorsus. Siqidem timent conscientiâ ac freqentiam hominum vitántqe, qi parietibus eam excludere satagunt; qod superiùs tetigerat. Solitudinem avtem pavorem infligere, nemini non est notissimum.

Ζήσει, μήτε διώκων, μήτε φεύγων] deesse aliqid nemo non viderit. & suspicetur qis legendum μήτε διώκων [τι] μήτε φεύγων. qo modo *infrà* § 12. dixit, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud est περιμένειν, aliud διώκειν. nec idem utrobiqe sensus est. vel etiam qo modo *l.* 11. § 11. οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων, cùm de eis priùs egisset, qorum αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, qia aliò qæ seqüntur spectant, malim, [τὸν θάνατον] μήτε διώκων, μήτε φεύγων. Commentarii vicem præstabit, præter proximè hìc adjecta, *lib.* 9. *periocha* 3. Est qod Martial. *l.* 10. *epigr.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siqidem ità formatus est, ut *illi nec amor vitæ, nec odium sit; nec vita tædio sit, nec mors timori.* Senec. *epist.* 65. & 78. Itaq; *nec spe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα] Nihil, inqit, sapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. qia nimirum vitam semper perfectam & consummatam habet: ut *infrà* § 8. & 12. & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2. § 14. Chrysippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἐπίσης τοῖς τὸν ἀμερῆ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν. Et de commun. notit. c. 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει προσγινόμενος, ἀλλὰ κἂν ἀκαρές τι ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδενὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρωμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιοῦντος. cùm tamen idem alibi asserat; οὐδὲν εἶναι ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicer *de finib. l.* 2. *Qi bonum omne in virtute ponit, is potest dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim summo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, deniqe ipsum bonum, qod in eo positum est ut naturæ consentiat, crescendi accessionem nullam habet. Ut enim opportunitas non fit major productione temporis: sic hæc, de qibus dixi, non sunt temporis productione majora. Ob eámqe cavssam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, si sit longa, qàm si brevis. Ut si cothurni lavs sit, ad pedem aptè convenire, neqe multi cothurni pavcis anteponerentur, neqe majores minoribus: sic qorum omne bonum convenientiâ atqe opportunitate finitur, nec plura pavcioribus, nec longinqiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epist.* 101. *Mens stabilita scit, nihil interesse inter diem & seculum.* Et *epist.* 85. *Beata vita una est. in optimo illam statu ponit qalitas sua, non magnitudo. itaqe in æqo est longa & brevis,*

brevis, diffusa & angustior; in multa loca, multásqe partes distributa, & in unum coacta. qi illam numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, qod habet eximium, eripit. Qid est autem in beata vita eximium? qòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendíqe satietas est. hic plus edit, ille minus: qid refert? uterqe jam satur est. hic plus bibit, ille minus: qid refert? uterqe non sitit. Hic pluribus annis vixit, hic pavcioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, qàm hunc pavci. Idémqe *epist*. 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunqe fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, qamvis ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & cum in qo scriptus est pulverem solveris, in eadem uterqe formâ fuit. Qod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magìs produci, qàm contrahi potest. Honestam vitam ex centum annorum numero in qantum voles corripe, & in unum diem coge; æqè honesta est.* & *epist*. 78. *Mors licèt immatura sit, licèt mediam præcidat ætatem; perceptus longissimè fructus est.— Scit tempore honesta non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: qoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non παράδοξον tantùm, sed παράλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *dissert. l.* 4. *c.* 1.) sive ἄλογον plane ϗ ἄτοπον prorsus, οὐχ ὑπερέχειν ἀρετῇ τὸν Δία τοῦ Δίωνος. Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun. notion. c.* 29. sive, τὴν τῶν ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας μηδὲν διαφέρειν· ϗ κατὰ μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν. Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse qàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Dedit tibi natura illa, qæ si non deserueris, par Deo surges. hoc est summum bonum, qod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex.* Verùm unde paritas ista? Indè nimirum, qia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter qo antecedit virum bonum? diutius bonus est.* & *epist.* 53. *Qid inter te & Deos interfuturum sit, qæris? diutius erunt.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis avt diuturnitatis distantia ad virtutem avt beatitudinem nihil habet momenti, sed in æqilibrio prorsus rem ipsam relinqit. Siqidem, *Tantùm sapienti sua, qantùm Deo omnis ætas patet. magníqe est artificis clavsisse totum in exiguo.* Senec. *ep.* 53. Et *epist.* 73. *Qemadmodum ex duobus sapientibus qi senior decessit, non est beatior eo, cujus intra pavcos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata existit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, qæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cœlestibus.* Epictetus deniqe *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατά γε τὸν λόγον οὐδὲν χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος εἶ. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρίας, ϗ τῆς ἀσεβείας. Itaqe cavtè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, qod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proterviis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipsum censuisse. Apud Laërt. *l.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν ϗ ὁ πεπερασμένος. Qod pleniùs Cicero *de finib. l.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliqid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, qàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, qàm ex hoc percipiatur, qod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, qo Chrysippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄχρι τῶν ῥημάτων ἔοικεν ἀνδρίζεσθαι, ταὐτὸν δύνασθαι φάσκων ἀνδρὶ σπουδαίῳ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ ϗ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐνιαυτοῖς. οὐδὲ γὰρ ἰδιώτῃ φιλοσοφοῦντι κατὰ τὸ ἔργον, ἄν τις ἀρκεῖν ὑπολάβοι, καθάπερ ἀστραπὴν ἐλλάμψασαν τὴν ἀρετὴν εὐθὺς ἀποσβῆναι ἀνδρὶ δ'.

Ὦ, λαοί ἐπιτετράφαται, ϗ τόσσα μέμηλε, ϗ ᾧ πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν δὲ θάλασσαν κοινωνεῖν ἀνάγκη τῶν ἀγαθῶν, πῶς, ὦ βέλτιστε Χρύσιππε, οὐ συνελέγχῃ τὸν χρόνον ϗ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰρ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακροτέραν ποιεῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα· οὕτω δὴ οὐδὲ μακάριον ϗ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, οὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, qia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; qibus exui denuo & excidere daretur. qod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἄπεισιν] Ità *supr.* § 5. Εὔλυτος. Sen. *ep.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *ep.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Qemadmodum avtem Marcus hic εὐλύτως ἀπιέναι, ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ὑπακοῦσαι.

Ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως ϗ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων] Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam dextrè obeundæ qasi ars & virtus qædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & diu discenda.*

ſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æqo animo abire. & *epiſt.* 62. *Antè ad mortem, qàm ad vitam præparandi ſumus.* & *de brevit. Vit. c.* 7. *Totâ vitâ diſcendum eſt mori.* & *epiſt.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qi ſe ad illam diu compoſuerat. Itaqe compone te,* inqit, *ad diem illum, qo remotis ſtrophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loqare fortia an ſentias: numqid ſimulatio fuerit & mimus, qicqid contra fortunam jactaviſti verborum contumacium -- Mors de te pronunciatura eſt.* Idem *epiſt.* 26. Et mox: *Supervacuum forſitan putas id diſcere, qo ſemel utendum eſt? hoc eſt ipſum qare meditari debeamus. Semper diſcendum eſt, qod an ſciamus, experiri non poſſumus.* & *epiſt.* 30. *Hoc philoſophia præſtat; in qocunqe corporis habitu fortem, in conſpectu mortis hilarem lætúmqe, nec deficientem, qamvìs deficiat.-- Hoc facit Baſſus noſter. Eo animo vultúqe finem ſpectat, qo alienum ſpectare nimis ſecuri eſſe putares.-- Videtur mihi proſeqi ſe, & componere, & vivere tanqam ſuperſtes ſibi, & ſapienter ferre diſcidium ſui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τοῦτο *μόνον*] Xylandrum non avdio cum ſeqentibus iſta committentem. ſeqor potiùs Caſavbonum, qi prioribus agglutinat.

Νεϱοῦ πολιτικοῦ *ζώου*] qod *suprà λογικὸν καὶ πολιτικόν.* § 6.

Τροπῇ] Annot. Lugd. *τρόπῳ.* atqe ità prorſus accepit interpres uterqe. Sed falſus uterqe. *τροπὴ* ſiqidem hîc *fuga.* Cavet *ἐν τροπῇ γίνεσθαι, in fuga eſſe,* id eſt, *fugere, ſubterfugere.* metaphora ab eis qi *τρεπόμενοι*, in prælio ſuperati *in fugam vertuntur.*

§ 8. Κεκολασμένου] *Caſtigati.* explicat vim vocabuli philoſophus *ethic. Nicom. l.* 3. *c.* 12. *τὸ δὲ πειστὸν* (*τὸ μετρίας εἶναι*) *καὶ ὀλίγας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι*) *εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον.* Marcum *σύμψηφον* habiturus, ſi pro moderatis affectibus, nullos ſubſtituere concedatur. Cæterùm hinc *δίαιτα κεκολασμένη*, pro *accurata & exqiſita victûs ratione* uſurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & *ῥήτωρ κεκολασμένος, ὁ δεσμιλλόμενος, καὶ ἠκριβωμένος*· Pollux *l.* 4. *c.* 3. & *ἵππος κεκολασμένος τὴν γνάθον, δίκην τὴν σιαγόνα.* & *γαστὴρ κεκολασμένη· venter reſtrictus.* Liban. *orat.* 19. eſt avtem metaphora à ſtirpibus vitibúsve ducta, qibus cùm flagella luxuriantia, avt ſarmenta ſuperflua demuntur, *κολάζεσθαι*, id eſt, *caſtigari* perhibentur. ità Theophraſt. *de cavſſ. plant. l.* 1. *c.* 21. *δένδρα κολαζόμενα* dicuntur, *οἷς τὰ περιττὰ ἀφαιροῦνται*, uti *ibid. c.* 17. id eſt *qibus ſupervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud eſt *corrigere*, & aliud rurſus *caſtrare*; qod utrumqe uſurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud qem *porrigere* perperam legitur. Qin & Latinis *caſtigatum* dicitur, qicqid immodicâ omni luxurie atqe exuberante redundantiâ immune, intra decori limites juſtos coercetur & conſiſtit. Ità *pectus caſtigatum,* Naſo in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Qàm caſtigato planus ſub pectore venter?

contrà qàm qod in eqo lavdat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátqe toris pectus.--

frons caſtigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis.

juba caſtigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de eqo;

Colla ſedent, nodis & caſtigata jubarum
Libertas.--

Carmen caſtigatum Flacco in *arte:*

--carmen reprehendite, qod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atqe
Perfectum decies non caſtigavit ad ungvem.

ambitioſa nimirum *recidendo ornamenta;* utì idem *ibidem.*

Πυώδεις] id eſt, *σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον.* tale ſiqidem qiddam eſt *τὸ πύον*, ut Ariſtot. *de gen. animal. l.* 4. *c.* 8. qi ideo Empedoclem *ἀκυρολογίας* arceſſit, qòd *τὸ γάλα πύον λευκὸν, lac, pus candidum* dixerit, ſicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. qod *οἶνον ὕδωρ σεσηπὸς, vinum, aqam putrefactam.* Ad animum tranſtulit, utì Marcus iſtîc, ità Senec. *epiſt.* 68. *In pectore collectio & vomica eſt.* Eſt enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémqe *epiſt.* 80. *Horum, qi felices vocantur, hilaritas ficta eſt, avt gravis & ſuppurata triſtitia: & qidem gravior, qia interdum non licet palam eſſe miſeros; ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

--Regis Rupili pus atqe venenum.

pro livore & virulentia.

Ὕπουλον] In Theſpeſii apud Plutarch. *de Inferis fabula,* dicuntur in animis ſceleratorum à Juſtitia mulctatis, *οὐλὰς καὶ μώλωπας ἐμμένειν.* de hypocritis avtem boníqe ſimulatoribus feſtiva ſubjicit, qomodo Juſtitiæ ſatellites cum illis agant. *Ὅσοι δὲ πρόσχημα καὶ δόξαν ἀρετῆς περιβαλλόμενοι διεβίωσαν κακίᾳ λανθανούσῃ, τούτοις ἐπιπόνως καὶ ὀδυνηρῶς ἠνάγκαζον ἕτεροι περιεστῶτες ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον ἐκτρέπουσιν αὑτάς. ἐνίους δὲ ἀναδέροντες αὐτοὶ καὶ ἀναπτύσσοντες, ἀνεδείκνυσαν ὑπούλους καὶ ποικίλους, ἐν τῷ λογιστικῷ καὶ κυρίῳ τὴν μοχθηρίαν ἔχοντας.*

Ἀσπιλεῖ τὸν βίον αὐτοῦ] Senec. *epiſt.* 32. *Conſidera, qàm pulcra res ſit, conſummare vitam ante mortem; deinde expectare ſecurum reliqam temporis ſui partem, in poſſeſſione beatæ vitæ poſitum: qæ beatior non fit, ſi longior.* Idem *epiſt.* 98. *Ipſe vitæ plenus eſt, cui adjici nihil deſiderat ſuâ cavſſâ, ſed eorum qibus utilis eſt. liberaliter facit qòd vivit.* Et *epiſt.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis. Nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, animo.*

mo. Longa est vita, si plena est. impletur autem, cùm animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. Qid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iste, sed in vita moratus est. —interest mortem ejus ex qo die numeres. At ille obiit viridis. sed officia boni civis, boni amici, boni filii executus est; in nulla parte cessavit. licèt ejus ætas imperfecta sit, vita perfecta est. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recusaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuisse dicam, si spatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, qem ultimum mihi spes avida promiserat; sed nullum non tanqam ultimum aspexi. Qid me interrogatis, qando natus sim? an inter juniores adhuc censear? habeo meum. Qemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus: sic & in minore temporis modo, potest esse vita perfecta. —Qæris qod sit amplissimum vitæ spatium? usqe ad sapientiam vivere. qi ad illam pervenit, attigit non longissimum finem, sed maximum.* Idem ep. 77. *Iter imperfectum erit, si in media parte, aut citra petitum locum steteris: vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunqe desines, si bene desinis, tota est.* Et epist. 101. *Qi qotidie vitæ suæ summam manum imposuit, non indiget tempore: —scit nihil interesse inter diem & seculum; —singulos dies, singulas vitas putat. qi hoc modo se aptavit, huic vita sua qotidie fuit tota.* Contrà, ut idem ibidem; *Maximum vitæ vitium est, qòd imperfecta semper est, qòd etiam aliqid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem ep. 13. *Inter cætera mala, hoc qoqe habet stultitia proprium, Semper incipit vivere. —Qàm autem fœda est hominum levitas, qotidie nova vitæ fundamenta ponentium, novas spes etiam in exitu inchoantium? —qid turpius, qàm senex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & suprà § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἂν τις εἴπῃ τὸν τραγῳδόν] Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. epist. 77. *Qomodo fabula, sic vita; non qàm diu, sed qàm bene acta sit, refert. nihil ad rem pertinet, qo loco desinas. qocunqe voles desine: tantùm bonam clausulam impone.* Martial. *l.* 8. ep. 77.

Qi sic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta est, qàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ἀποκτείνας παυόμενος ὅτι δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ἀποκρινόμενος παρὰ καιρόν. Epictet. *l.* 4. c. 1. Rectè Varro in *Modio. Non eos optimè vixisse, qi diutissimé, sed qi modestissimé. Non enim vivere bonum est, sed bene vivere.* Sen. ep. 70. At, *Nemo* (inqit idem ep. 22.) *qàm bene vivat, sed qàm diu, curat: cùm omnibus possit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπηρτισμένον] Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεῦον] Philo *Allegor. l.* 2. Ὁ φαῦλος δοκεῖ εἶναι τὸν θεὸν ἐν τόπῳ, μὴ περιέχοντα, ἀλλὰ περιεχόμενον· ὃ χάριν καὶ οἴεται ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος οὐκ ὄντος τοῦ αἰτίου, καθ' ὃ φωλεύειν διέγνωκεν. Translatio est à *serpentum* usu petita, qi in *specus* ac *cavernas* abdere se solent. Expressit hoc graphicè Tertullian. *adv. Valentinian. c.* 3. *Abscondat se serpens, qantùm potest; totámqe prudentiam in latebrarum ambagibus torqeat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus seriem suam evolvat, tortuosè procedat, nec semel totus, lucifuga bestia. Nostræ columbæ domus simplex; etiam in editis semper & apertis, & ad lucem. Nihil veritas erubescit, nisi solummodo abscondi.* Seneca epist. 97. *Bona conscientia prodire vult & conspici, ipsas neqitia tenebras timet.* Vide suprà § 7. & infrà § 15. & ad lib. 10. § 9. λανθάνον, ἢ κρυπτόμενον.

§ 9. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβε] Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν] Vide *l.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1, c. 11. Ἓν καὶ τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ πάντων, τὸ αἴτιον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν. Senec. ep. 78. *Omnia ex opinione suspensa sunt.*

Ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθον τῇ φύσει] M. Cas. *neqid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* qasi μή-τι & ἐγγεννῆ legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unqam animo concipiat, qod est naturæ alienum.* Sensus in aperto est. Verborum, prout exhibentur, versio havd item. Lugd. qod rarò solet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀνακόλουθος legit, ὑπόληψις scil. *nè qa opinio ultrà menti innascatur*, vel *in mente excitetur, qæ naturæ nevtiqam consentanea sit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται] *Illius autem est munus.* Xyl. Malim, *postulat autem*, sive *exigit ista*. ἐπαγγέλλεται, παρακαλεῖ, ἀξιοῖ. Svid.

Ἀπροπτωσίαν] Ἀπροπτωσίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκατατίθεσθαι καὶ μή. *Scientiam, qâ qis nôrit, qando assensum adhibere vel inhibere oporteat.* Est igitur ἡ ἀπροπτωσία, sive ut *l.* 4. § 49. & *l.* 7. § 55. τὸ ἀπρόπτωτον, *à temeritate vacuitas*, ut Xylander, (qi προπτωσίαν, qæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem esse monet cum eo, qod προπέτεια freqentiùs dicitur) hoc est, *à temerè assentiendi proclivitate ac præcipitantiâ immunitas.* Hinc Clitomachus apud Ciceronem in *Lucullo*; *Herculis qendam laborem exantlatum à Carneade, qod, ut feram & immanem belluam, sic ex animis nostris assensionem, id est, opinationem & temeritatem, extraxisset.* hoc est avtem τῆς ὑπολήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loqitur, *l.* 9. § 6. ταῖς φαντασίαις ἐμφιλοτεχνούσης, ἵνα μή τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ *l.* 7. § 54. *Sedulò caventis, nè qid minùs liqidò comprehensum clàm surrepat:* sive μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένης, *l.* 8. § 7. *nec falso, nec incerto assentientis:* qâ ratione & ἀπρόπτωτος dicitur. Qanqam strictiùs pavlò qan-

doqe

doqe τὸ προσπίπτειν usurpâsse videntur Stoici, qi referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. τοὺς προειληθευμένους τῇ ἑτέρᾳ καὶ μὴ ἐπέχοντας, ἁμαρτάνειν λέγουσι· ἂν μὲν ἀδήλοις εἴκωσι, προσπίπτοντας· ἂν δὲ ψευδέσι, ψευδομένους· ἂν δὲ κοινῶς ἀκαταλήπτοις, δοξάζοντας. ubi rectè Petr. Valentianus *in Academic.* προπίπτοντας reponit, pro eo qod προσπίπτοντας vitiosè legitur. emendationem adfirmo ex ipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς verbis, à Plut. *ibid. c.* 9. repræsentatis; qibus inter τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἔργα recenset ista, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, καὶ ἐγκρατῶς ἀνασχέσθαι δυσθανατώσης γραός, καὶ ἀπροπτώτως ἀκοῦσαι τοῦ τὰ τρία τέσσαρα μὴ εἶναι τελέως. qo loco tamen liberiùs laxiúsqe usurpari video τὸ ἀπρόπτωτον. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ προπίπτειν exponitur, πρὸ καταλήψεως συγκατατίθεσθαι. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; qi locus Volphio negotium sine cavssa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀπροσπτωσίαν legit apud Laërtium, (tanqam sit à προσπίπτω, qod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neqe enim τοῦ προσπίπτειν eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósqe palam est, tria ista, τὸ ἀπρόπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀπερίπτωτον, ità solitos distingvere, ut τὸ ἀπρόπτωτον, ad ὑπόληψιν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad πρᾶξιν, sive *actionem*, τὸ ἀπερίπτωτον, ad πεῖσιν, sive *perpessionem* referrent; dum *sapientem, nec falli, nec labi, nec lædi* posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus avtem τὸ ἀνεξαπάτητον καὶ προπτωτικὸν καὶ μεταπτωτικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. ista φιλοσόφου ὕλην facit, ὄρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. Idémqe *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν᾽ ἀναπότευκτος ᾖ· ἐν ὁρμαῖς καὶ ἀφορμαῖς, ἵν᾽ ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν᾽ ἀνεξαπάτητος.

Τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν] Vide *supr.* § 4.

Τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν] Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα οὖν ῥίψας] Vide *l.* 2. §. 7. Senec. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imò ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Si qid est, qo teneris, avt expedi, avt incide.* Et *epist.* 5. *Qod pertinaciter studes, & omnibus omissis hoc unum agis, ut te qotidie meliorem facias, probo & gavdeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus. —resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus qidem nullum est parùm idoneum studio salutari.* Et *epist.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi loco opus est. —Non dabit se in has angustias virtus. laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet. —ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαριαῖον] Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμέτερον εἶναι τὸ παρὸν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἀπολωλέναι· τὸ δὲ ἄδηλον εἶναι, εἴπερ ἔσται. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον· καὶ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον. *Qod præteriit, non est: qod futurum est, nondum est.* Avgustin. *Confess. l.* 11. *c.* 14. & *in Psal.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; qod est, qod fuit, & qod futurum est. ex his, qod agimus breve est; qod acturi sumus, dubium; qod egimus, certum. —*Siqidem *singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò qidem, ut qibusdam nullum videatur. in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. antè desinit esse qàm venit. nec magìs moram patitur, qàm mundus, avt sidera, qorum irreqieta semper agitatio; nunqam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; qod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est immensum, sine origine, sine fine, nec ad qemqam magìs hominem qàm ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex qibus præteritum initio caret, exitu futurum: præsens avtem, qod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neqe aliud esse videatur, qàm transacti futuriqe conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunqam; & qicqid transcurrit, à futuro decerpit, apponitqe præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ] Solomon *Eccles. c.* 10. *v.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecqis novit qid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

> Χρόνον ἔγνων, ὃν παρῆλθον·
> Ὃν δ᾽ ἔχω δραμεῖν, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀόρατον. Plut. *advers. Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

> Σύμβολον δ᾽ οὔπω τις ἐπιχθονίων
> Πιστὸν, ἀμφὶ πράξιος ἐσ-
> -σομένας εὗρε θεόθεν.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

> *Prudens futuri temporis exitum*
> *Caliginosâ nocte premit Deus.*

Μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος] *Parvum* & concisum est admodum, hac ratione, *qod vivimus*; qia ad momenti τὸ ἀκαρὲς atqe *insecabile* restringitur. Verùm cæteroqi etiam havd longa avt diuturna esse

vita

vita potest, etiamsi ortu obitúqe, tanqam cancellis septisqe qibusdam, eam definiamus, & ab illo ad istum pertingentem consideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *considerat.* 6.

Μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπε ζῇ] Ità *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη γωνίαι τῦ κόσμυ. Et *l.* 8. § 21. καὶ ἐν γωνίᾳ τέτε τῦ κλίματος. & *l.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν δὲ ἡ μηκίςη ὑςεροφημία] διὰ τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης. *l.* 4 § 3. βραχύβιον γὰρ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινέμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3. 19 & *l.* 7. § 6. Cicer. *de repub. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipsi autem, qi de vobis loquntur, qàm diu loqentur? qinetiam si cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuscujusqe nostrûm à patribus acceptas posteris prodere, tamen propter eluviones exustionésqe terrarum, qas accidere tempore certo necesse est, non modò non æternam, sed nè diuturnam qidem gloriam assequi possumus.* Et mox: *Sed loqentur de te. Sermo autem omnis iste, & angustiis cingitur iis regionum, qas vides, nec unqam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione posteritatis extingvitur.*

§ 11. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραςήμασι.] Xyl. *præceptis.* ac si παρακλήμασι, παρακελεύσμασι, vel παραινέμασι legisset. M. Cas. *auxiliis.* éstqe reverà παρίςασθαι *astare, adesse, auxiliari.* itaqe qanqam παράςημα hoc sensu nusqam occurrat, fieri potest tamen, ut Marcus eo istìc usurpaverit. ut παραςήματα hic dixerit, qæ *infrà* βοηθήματα *l.* 4. § 50. qia τὸ παρίςασθαι est βοηθεῖν. potest forsitan & *documentis* reddi. nam παρίςασιν, qod ejusdem est originis, etiam pro *documento* sumi qandoqe docet Budæus.

Γυμνὸν] Vide *supr. l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηρημένως] Vide *l.* 4. § 21.

Οὐδὲν γὰρ ὅτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν] Idem *l.* 10. § 11. Vide Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ] Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης] Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3. & 23. & *l.* 6. § 44. In eundem sensum Epictetus *dissert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης εἶ τῦ κόσμυ, καὶ μέρος αὐτῦ. *Mundi civis, ejusdémqe pars es.* Idémqe *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τῦ Σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον, ποδαπός ἐςιν, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Qod Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Socrates cùm rogaretur, cujatem se esse diceret, Mundanum,* inqit. *totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum sententia: *Mundum hunc omnem, oppidum esse nostrum. ut Ciceciis qi habitet, hunc omnem mundum suum municipium esse existimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde esset, respondit Κοσμοπολίτης. de qo Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς ἦν ἐκείνῳ ἐξαίρετος δὲ ὀδεμία. Et Basilius Cæsar *epist.* 41. ad Maximum Philosophum, σὺ δὲ πολίτην σεαυτὸν τῆς οἰκυμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effecisti.* Senec. *epist.* 68. *Sapienti rempub. ipso dignam dedimus*, id est, *mundum.* Verùm sint illi *mundani*, sive *mundi cives.* hoc nos illis Christiani libenter concedimus. At nos potiùs, qi *è mundo* nos esse diffitemur, Joan. *c.* 15. *v.* 19. & *c.* 17. *v.* 16. Sumus reverâ, qod Marcus istìc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. ut Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium nostrum in cœlis est.* Siqidem, ut Tatianus Assyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμος μὲν ἡ κατασκευή, καλή. τὸ δὲ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobisqe, qod Seneca *epist.* 102. *Patria est, qodcunqe suprema & universa circuitu suo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* usurpare; Ὀρθῶς ὡς οὐ μάτην, οὐδὲ περὶ μικρῶν κάμνομεν, πολῖται ἐπιθυμῦντες γενέσθαι ὅτω καλῆς καὶ εὐδαίμονος πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρίς. *ista nobis est patria, civitas ista.* Siqidem Christiani qiqe genuini sunt οὐρανοπολῖται, ut Isidorus Pelus. *l.* 2. *epist.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπυρανίυ Ἱερυσαλήμ, *supernæ cœlestisqe illius Hierusalemi, qæ est fidelium sanctorúmqe universorum metropolis:* ut Apostolus *ad Galat c.* 4. *v.* 26. & *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. οὐρανοπόλεως nomine dignior longè, qàm Marci, qâ Antoninus, ut ipse loqitur, *patria*; qam eo nomine insignire Athenæo visum est, *dipnosoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, οὐ κατοικεῖν ἦλθομεν. τῷ γὰρ ὄντι πᾶσα ψυχὴ σοφῦ, πατρίδα μὲν οὐρανὸν, γῆν δὲ ξένην ἔλαχε. Itaqe eò revertuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα τὸν οὐράνιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένον δὲ τὸν περίγειον, ἐν ᾧ παρῴκησαν, νομίζουσαι. Idem *de lingv. confus.* Clemens deniqe *Strom. l.* 4. *extremo:* Λέγυσι γὰρ καὶ οἱ Στωικοὶ, τὸν μὲν οὐρανὸν κυρίως πόλιν· τὰς δὲ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα οὐκέτι πόλεις· λέγεσθαι μὲν γὰρ, οὐκ εἶναι δέ. σπουδαῖον γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ δῆμος ἀςεῖόν τι σύςημα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ νόμυ διοικούμενον.

Τί ἐςι,-- τὸ τὴν φαντασίαν μοι νυνὶ ποιῦν] *Qid est, qod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *qid est, in qo defixa est nunc phantasia mea.* Cas. malim, *qid sit, qod phantasiam meam afficit impræsentiarum.* ut & sententia continuetur, ad συμπαραβάλλειν respiciens: & τὸ ποιῦν à ποιέω, non à ποιέω ducatur. Vide Aphrodiss. *supr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. qanqam & φαντασίαν ποιεῖν etiam dicitur. Nemesian. *de nat. hom. c.* 6. Ex Stoicorum sententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, καὶ τὸ πεποιηκὸς

ποιητικὸς φανταστόν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἐγγίνεται πάθος, ὅταν αἰσθάνηται· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐννοήσῃ· εἰκόνα γὰρ ἐν ἑαυτῇ δέχεται τοῦ νοητοῦ. φανταστὸν δὲ, τὸ πεποιηκὸς τὴν φαντασίαν αἰσθητόν. Utrovis modo sumpseris, eódem recidet.

Αὐταρκείας] *ex qa totus ex me aptus sum.* Xyl. Sed hoc laxum nimis; qum de virtute aliqa peculiari agatur. *Contentatione.* Cas. ego, *frugalitate.* ità Polybius usurpavit, Budæo referente; Ἄξιος ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα δὲ τῆς αὐταρκείας τοῦ βίου. *frugalitatis nomine cum primis.*

Τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει] Ità *l.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Vide & *l.* 8. § 20. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θείας αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos passim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; qòd etiam mala humana, bella, cædes, pestes, & consimilia (qæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adscriberent, & divinitus contingere assererent. Verùm Stoicis hac in parte suffragium contribuit suum codex sacer havd semel. Apud Esaiam *c.* 45. *v.* 7. Deus ipse: *Ego sum, qi & lucem produco, & tenebras obduco; qi statuo pacem, malúmqe creo. Ego Jova ista omnia facio.* Jeremias, Thren. *c.* 3. *v.* 37, 38. *Ecqo dicente existit qicqam, nisi Dominus id præceperit? Ex ore altissimi annon prodit, tam malum qodqe qàm & bonum?* Amos. *c.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, qod Jova non effecerit?* Itaqe sicut de *bono* Psaltes, *A Domino factum est istud, Psal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter Vates: *A Domino extitit istud.* Historiæ Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job sanctus, tam prædonum manu abacto pecore, qàm & gregibus igne cœlitùs misso absumptis, liberísqe ædium ruinâ turbine impulsarum oppressis; *Dominus*, inqit, *dedit; Dominus abstulit.* Jobi *c.* 1. *v.* 21. Uxoríqe per animi impotentiam, cùm ulcere fœdo jam oppletus in cinere volutaretur, minùs sana consilia suggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus; & non malum etiam laturi simus? Ibid. c.* 2. *v.* 10. Deniqe Rex pius à maledico rabula convitiis impetitus: *Iste*, inqit, *maledixit, qia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaqe *Obmutueram*, ait, *silentiúmqe mihi indixeram, qia tu, Domine, illud feceras. Psal.* 39. *v.* 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* δ'. *v.* 237.

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.--
Ipse bonúmqe malúmqe Jovis dat.--

Idémqe *Odyss.* θ'. *v.* 63.

--δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
--dabat ipse bonúmqe malúmqe.

& *Iliad.* ο'. *v.* 109.

Τῷ ἔχεθ', ὅ,ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ
Ἠ ἀγαθόν.--

Ità siqidem legit Chrysippus, secus qàm nunc habetur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* 47. adductus.

Ipse malum qodcunqe bonúmve immiserit ulli,
Acceptum huic fertur.--

Sophocl. *Ajace Lorar.*

Ξὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται.
Qivis dolet, vel ridet, ut visum Deo.

Idémqe *ibid.*

Ἐγὼ μὲν ἂν καὶ ταῦτα καὶ τὰ πάντ' ἀεὶ
Φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
Ego hæc & alia qæ accidunt mortalibus
Venire cuncta nutu dixerim Deûm.

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24 *ad l.* 2. § 16.

Κατὰ σύλληξιν καὶ τὴν συμμηρυομένων σύγκλωσιν] Ità *l.* 2. οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως. *supr.* § 4. & *infr.* § 16. συγκλωθόμενα. Allusit ad Parcarum (qæ & indè Κατακλῶθες Homero dictæ *Odyss.* η'. *v.* 197.) stamina ducentium & fata intexentium figmentum poeticum. Ità & *l.* 4. § 21. συγκαθειμαρτό σοι καὶ συνεκλώθετο. Et *l.* 5. § 8. συγκλώθεται. & *l.* 8. § 20. συμμηρύεται. Seneca pariter *epist.* 107. *Qare impigri atqe alacres excipiamus imperia; nec deseramus hunc operis pulcerrimi cursum, cui qicqid patimur, intextum est.* Figmentum avtem de Parcis illud avtor libri *de mundo*, qi sub Aristotelis nomine prostat, *c.* 7. Sic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι· νῆμα δὲ ἀτράκτου, τὸ μὲν, ἐξειργασμένον· τὸ δὲ, μέλλον· τὸ δὲ, περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ, κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, ἄτροπος· ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι. κατὰ δὲ τὸ μέλλον, λάχεσις· εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις. κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὼς, κλωθὼ, συμπεραίνουσα τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶν, οὐκ ἄλλο τι, πλὴν ὁ Θεός. qod & Platonem dicere. Sed & Chrysippus apud Theodoret. *therap. l.* 6. Τὴν μὲν πεπρωμένην, πεπερασμένην εἶναι καὶ συντετελεσμένην διοίκησιν· τὴν δὲ Εἱμαρμένην, εἱρμένην τινὰ, εἴτ' ἐξ θεοῦ βουλήσεως, εἴτε καὶ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας· τὰς δὲ Μοίρας ὠνομάσθαι, ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ καταν ενεμῆσθαί τινα ἡμῶν ἑκάστῳ· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν Μοιρῶν, τοὺς τρεῖς χρόνους παραδηλοῦν, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, καὶ δι' ὧν ἀποτελεῖται· καὶ Λάχεσιν μὲν κεκλῆσθαι, παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄτροπον δὲ, κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ. Κλωθὼ δὲ, παρὰ τὸ συγκλώθεσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα.

Συντάξιν τε καὶ τύχην] Vide *ad l.* 1. § 17. *extremum.* & *l.* 7. § 31.

Συμφύλου καὶ συγγενοῦς] Vide *supr.* § 4.

Ἀγνοοῦντος] *suprà l.* 2. § 1.

Ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ] *Ibid.*

Χρῶμαι αὐτῷ] Marci dictum in hanc eandem sententiam lavdat Svidas in Marco. Ποιῆσαι μὲν τινι ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι προσήκει, ἐς ὅ, τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμον ᾖ, χρῆσθαι.

Ἐυ-

Ἐυνοῶς] D. Junius mavult ἐυμεῶς. Sicut *supr.* § 4. πάντα ἁπλᾶ καὶ ἐυμενῆ. & *infr.* § 12. ἐυμενῶς. qibus addas licet, *l.* 6. § 45. ἐυμενῆ. Verùm nihil obstat, qo minùs ἐυνοῶς istic retineatur. sicut *l.* 9, § 26. Ἐυνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ. etiamsi enim Phrynichus in *Atticismis*, ἔυνως ἔχειν dici vetet, ἐυνοϊκῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν] Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, qod in solio majestatis collocabant, utpote qod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μεγίστην ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loqamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebúsq; *mediis* ducerent, utpote qæ verè boni partem nullam obtinerent, qædam tamen ex iis in pretio atqe æstimatione aliqâ habebant, qæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Seneca *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo avtem istis ἀξίαν τινά, i. e. *æstimationem pretiúmqe* aliqod tribuebant, ut Laërt. *l.* 2. διὰ τὸ μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον. i. e. *qia mediam qandã vim usúmve haberent, ad vitam secundùm naturam agendam conducentem.* Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Seneca *epist.* 82. *Est & horum, qæ media appellamus, grande discrimen.* Atqe hoc est, qod Marcus, tum istîc, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usqe ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *proposita* illa, ληπτὰ μὲν, ἀλλ' οὐχ αἱρετὰ, οἰκεῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθὰ, χρήσιμα ἤτοι εὔχρηστα, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, dici sanxerunt; qod ridet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità τὴν ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, noluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; qâ voce usus est Cicero *de finib. l.* 3. vel *pretium*; qâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium qidem*, inqit, *aliqod erit*; *certè dignitas non erit.*

Συστοχάζομαι] *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ στοχαστικὸν, *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν] Vide *ad lib.* 6. § 2. Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

—qod adest memento

Componere æqus,—

Ἑπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ] Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος. Et *l.* 12. § 31. ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα] *Neqe præter istud qod proposueris tibi, accessorium aliqid vel captaveris vel admiseris.* deesse videtur verbum aliqod, ποιῇ puta, vel ἐπιζητῇς. Est avtem τὸ παρεμπόρευμα vox à re mercatoria tralata: significátqe propriè *negotiationem aliqam ei, qæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex conseqenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acqisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus qæ seqvntur, ex Basil. *epist.* 73. de adversariis suis. Ἐμπορικὸν βίον μεταχειριζόμενοι, παρεμπόρευμα ποιοῦνται τὴν ἡμετέραν διαβολήν. *Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ isti accessoriam faciunt vestri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de histor. conscrib.* Οἰμαί σε ἂν ἐπιδεῖξαί μοι βουλόμενον, τὸ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τῷ δώρῳ παρεμπόρευμα πεποιῆσθαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono muneríve promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* qibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 10. qi de exercitiis agens; ubi dixerat, ἄλλοις ὁ πεῖπαλος αὐτάρκης, ἀγεῖν δὲ βαδίζειν, ἢ εἰς ἄστυ κατιέναι. adjecit, εἰ δὲ καὶ σκαπάνης ἅψαιτο, οὐκ ἀγεννὲς τοῦτο παρεμπόρευμα οἰκονομικὸν γυμνασίου γεωργικοῦ. *præter exercitii, qod intenditur, beneficium, etiam rei familiari emolumenti aliqid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit μηδὲν παρεμπορευόμενος· qid si verbum reponamus, παρεμπορεύῃ? qia seqitur ἀλλὰ τηρῇς. Est avtem τὸ παρεμπορεύεσθαι, qod Gregor. Naz. *orat. in Basil.* de Savle agens, qi dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, sive τὸ παρὰ τὸ ἔργον ἐμπορεύεσθαι dixit. βασιλείαν εὕρατο μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος. De sensu constat; qi idem futurus est, qocunqe ex dictis modo legerimus. Qod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, Οὐ περισκέπτεται, inqit, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀγάπῃ δὲ τῇ ὄντως ὄντος ἐρασθεὶς ἑλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ, ὅθεν οὐδ' εἰ καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπαγορευόμενα, ἀτιμωρήτως τε ἂν· οὐδ' εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τῆς δὲ ἐπαγγελίας προσλάβοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει, πεισθείη· ὅπερ ἀδύνατον· πρᾶξαί τι παρὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐθελήσει ποτ' ἂν τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα] Idem *infrà* § 16. Vide ad *l.* 2. § 14.

Καθαρὸν ἑστῶτα] Clemens *Strom. l.* 4. Ἐυ γοῦν κἀκεῖνο εἴρηται, Ἴσθι μὴ λουτρῷ, ἀλλὰ νόῳ καθαρός. ἁγνεία γὰρ, οἶμαι, τελεία, ἡ τῆς τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διανοημάτων, πρὸς δὲ, καὶ τῶν λόγων εἰλικρίνεια, καὶ τελευταῖα, ἡ κατὰ τὰ ἐνύπνια ἀνα-

ἀναμαρτησία. éstqe hæc revera *καθαρότης ἐςῶσα*, ut cum Marco loqamur, qam depingit Clemens. Cæterùm cùm ista in carne constitutis sit *ἀνέφικτος* planè, ideo rectè subjungit, *ἱκανὴ δὲ, οἶμαι, ἀνθρώπῳ κάθαρσις, μετάνοια ἀκριβὴς καὶ βεβαία*.

Ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι] Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. *Ὁ θάνατος πρὸ ὀφθαλμῶν ἔςω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός.* Senec. *ep.* 101. *Qi hoc modo se aptabit, cui vita sua qotidie fuit tota, securus est.* Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

—ille potens sui
Lætúsqe deget, cui licet in diem,
Dixisse, Vixi.—

Ἐὰν τούτου συνάπτῃς] *Ità si perseveres.* Xyl. at Cas. *si huic*, genio nempe tuo, *adhæseris*. acsi *τούτῳ συνάπτῃς* legeris. *συνάπτειν* pro *hærere* vel *adhærere* Theophrasto usurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. *Φύεται δὲ καὶ ἕτερον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συνάπτει τῇ γῇ. In lacubus ac paludibus nascitur, sed terræ non adhæret: Ὥσπερ τῶν ῥιζῶν, αἳ καθ' ὕδατος ὀχοῦνται, πῆξιν οὐκ ἔχουσαι.* ut de plantis istiusmodi Gregor. Naz. *ςηλιτ.* 1.

Μηδὲν περιμένων] Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatissimus & securissimus est sui possessor, qi crastinum sine solicitudine expectat.* Et *epist.* 1. *Sic fiat, ut minùs ex crastino pendeas, si hodierno manum injeceris.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. *Οὕτως οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ πλεῖον ποθήσει, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς προσθήσοντα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν· ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος καὶ γεγονότος ἤδη μένει. οὐ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ τὸν πλείονα χρόνον περιμένειν.*

Εὐζωήσεις] Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 8. *Συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωΐα τις εἴρηται, καὶ εὐπραξία.* Et Alex. Aphrodiss. *de virtut. sufficient.* *Τὸ εὖ ζῆν, καὶ τὸ εὖ βιοῦν, καὶ τὴν εὐζωΐαν, εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι.* Et mox; *Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χρώμενος ἀρετῇ, καὶ ζῶν κατ' ἀρετὴν καὶ πράττων τι· ἐν γὰρ πράξει ποιᾷ ἡ εὐζωΐα ἀνθρώπου. —ἐν ταῖς χρηςικαῖς τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εὐζωΐα.* Itaq; *εὐζωεῖν*, qod est nostri peculiare vocabulum, est *felicem esse*, sive *felicem degere*, qod in virtute prorsus situm Marcus hîc statuit, contrà qàm Aphrod. qi concludit ibidem; *ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.*

Οὐδεὶς κωλύσει] Vide *supr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. *Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι*] Solebant Stoici suos monere, ut eorum qæ in scholis didicissent summa capita sic memoriæ infigerent, ut illa semper ad manum haberent, & ad omnem occasionem eis uterentur. hæc sunt, qæ *πρόχειρα βοηθήματα* Epictetus appellat. neqe alio fine *Enchiridium* ab illo, an ab alio qodam ipsius sectatore Arriano dixerit: forsan, ut ex Smplicio videtur, est scriptum, qod & nomen testatur, *Manuale*: nam *Pugionem* qi reddidere, ab avtoris mente aberrârunt prorsus. Itaqe Marcus hîc medicos & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata semper artis suæ instrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Casavb. *ad Pers. Sat.* 3. observavit. Eodem allusit Epictetus locis à Casavbono *ibidem* indicatis; *dissert. l.* 1. *c.* 27. *Τὰς προλήψεις ἐναργεῖς καὶ ἐσμηγμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ.* Et *l.* 3. *c.* 10. *Ἑκάςου δόγματος, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ· ἐν ἀρίςῳ, τὰ περὶ ἀρίςου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης.* Verùm, qod Bernardus olim conqestus est, *de consider. l.* 2. *Sic se habent plerumqe mortalium corda. qod scimus, cùm necesse non est, in necessitate nescimus.* Per moniti istius utiqe inadvertentiam atqe incuriam.

Οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε] indè *ἑτοιμότητας* vocat (*l.* 4. § 3.) hujusmodi præcepta ad usum semper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodesse, si pauca præcepta sapientiæ teneas, sed illa in promptu tibi & in usu sint, qàm si multa qidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Idémqe, *Hæc utrâqe manu tenere proficientem jubet, nec usqam dimittere, imò affigere & partem sui facere, eáqe qotidianâ meditatione produci, ut suâ sponte occurrant salutaria, & ubiqe ac statim desiderata præstò sint.* Et Seneca ipse *epist.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim reposita præcepta esse debent, sed in promptu.* Et hæc *Casv. ibid.*

Πᾶν καὶ τὸ μικρότατον] Monitum avro, non avrichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac levissimis qibusqe, qatenus nimirum rei subjectæ fert ratio, tam divini, qâm & humani officii respectus habeatur. Idem prorsus, licèt aliis verbis, Apostolus ad *Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. *Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.* Sed & Epictetus, à qo Marcus forsitan sumpserit, *dissert. lib.* 2. *c.* 19. *Εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ.* R. Joses. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12.

כָּל־מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם

Fiant opera tua omnia ob nomen cœli, i.e. propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως] Res divinæ ac humanæ, cùm qoad theoriam, tum & qoad *πρᾶξιν* sunt invicem conjunctæ. Minuc. in *Octav. Ità cohærentia, connexa, concatenata sunt ista; ut nec Homo qid sit, unde sit, qare sit, hoc ipsum explorare & eruere, sine universitatis inqisitione possimus; & nisi divinitatis rationem diligenter excusseris, nescias humanitatis.* qod Calvin. *instit. l.* 1. *c.* 1.

Multis

Multis vinculis inter se ità connexæ sint cognitio Dei & cognitio nostri, ut utra alteram præcedat, & ex se pariat, non facilè sit discernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qi Deum dilexerit, etiam fratrem suum diligat.* qi & crebrò ab alterius horum dilectione vel posita vel negata, ad alterius vel statuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς] Hoc est, qod & nostri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem esse diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανῶ] *Non erra ampliùs.* Xyl. & M. Cas. forsan meliús, *Nè evageris diutiùs:* ut sit idem hìc πλανᾶσθαι, qod ἀπορρέμβεσθαι, *supr.* § 4. utrumvis sensum verba ferent.

Τὰ ὑπομνημάτιά σε.] Deo ipse se gratias agnoscit debere, qòd non istis diuturniùs assederit. *l.* 1. § 17.

Ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο] Commentarios, inqis, componis, multáqe ex antiqis avtoribus excerpta congeris, qæ in senectute scil. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ usum accommodare, cùm vita ipsa interim defluat, ad cujus usum ista comparas. Hoc est qod Cato major disciplinam Isocraticam suggillans dicebat, γηρᾷν παρ' αὐτῷ τοὺς μαθητὰς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους ταῖς τέχναις, καὶ δίκας ἐροῦντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum suum ludos facit Lucianus. Cùm enim philosophorum scriptis evolvendis sectísqe ac sententiis discutiendis tot annos assignâsset, ut octogenarius necessariò priùs fuerit futurus, qàm veritatis cognitionem certam, si qando tamen, asseqi posset. Καὶ τίς, inqit, ἐγγυητής ἐστί σοι, ὅτι βιώσῃ τοσαῦτα; ἔπειτα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπολαύσεις αὐτοῦ, γέρων ἤδη, καὶ παντὸς ἡδέος ἔξωρος ὤν, καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τις ἄλλον βίον προγυμνάζεις σεαυτὸν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἐλθὼν, ἄμεινον διαγάγοις, εἰδὼς ὅν τινα τρόπον χρὴ βιοῦν.

Σπεῦδε οὖν εἰς τὸ τέλος] Senec. *ep.* 27. *Non qidem cessatur adhuc, sed non festinatur. multum restat operis, in qod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.* vel ut Lipsius legit; *Non qidem cessaturo, sed festinaturo multum restat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι] Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorsi, sic vertunt: *Nesciunt qàm multa significet vocabulum furari, &c.* Eam lectionem seqi si libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum*, qod de pecuniis solùm aliisq; talibus avdiunt, cùm majus ac pejus sit *furtum*, aliqem in errorem conjicere, atqe ità veritatem *furari*: nesciunt qid sit *serere*, *emere*, cùm ista in vitæ ac corporis subsidium data, isti in longè alios usus, ad satisfaciendum voluptatibus suis, atqe ad procudendas divitias: nesciunt qid sit *qiescere*, cùm illi non aliam nôrint *qietem*, qàm si à nulla re extrinsecus incidente turbentur, cùm vera *qies* non alibi qàm in animo qærenda sit, ubi in mediis qoqe negotiorum atqe periculorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt qid sit, *facere qæ agenda sunt*, utpote qi omnia ex propriis commodis atqe affectibus metiantur. has avtem res dicit illos non perspicere, qia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad qam harum rerum dignotio pertinet. Confer. cum *sect.* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri potest tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, post οὐκ ἔξεστιν, qod præcesserat, tollenda sit. Qod si admiserimus, sensu continuato sententia sic concepta fuerit, ὡς ἔξεστιν οὐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum sit, & Marci mens existat ista: *Id qod faciendi potestas est etiam nescientibus, qàm varia sint vocabulorum istorum significata.* qasi diceret: Possunt sibi ipsis ad bene vivendum suppetias ferre, etiam qi Grammaticas de vocum significatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eisdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7. 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epist.* 45, 48, 49. qi & Idem *epist.* 88. *Grammaticus circa curam sermonis versatur; &, si latiùs evagari vult, circa historias; jam ut longissimè fines suos proferat, circa carmina. qid horum ad virtutem viam sternit? syllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & versuum lex ac modificatio? qid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epist.* 45. *Qid mihi vocum similitudines distingvis, qibus nemo unqam, nisi dum disputat, captus est? res fallunt. istas discerne.* & *epist.* 48. *Hoc mihi ab istis subtilibus præcipi malo, qid amico præstare debeam, qid homini, qàm qot modis Amicus dicatur, & Homo qàm multa significet.* Hoc est disertè, qod istic Marcus, si hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam secutus sum.

Ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει] *mentis* scil. *oculo.* qem *suprà* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *l.* 10. § 26. & *l.* 11. § 12. De isto Psaltes, *Psal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Christus Pavlo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Et Pavlus *ad Ephes. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druso. Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at neutra interpellare valuit, nè non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympos.* Ἥ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν καὶ νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὴν τῶν νοητῶν κατανόησιν. καὶ καθάπερ δεόμεθα τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν, οὕτω δέονται χρῄζομεν πίστεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν τῶν θείων· μᾶλλον ἢ ὥσπερ

ὀφθαλμὸς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύντος τὰ ὁρατά, οὕτω δὴ σὺ καὶ ὁ νοῦς δεῖται πίστεως ἐπιδεικνυούσης τὰ θεῖα, καὶ τὴν περὶ τούτων δόξαν φυλαττούσης βεβαίαν.

§ 16. Σῶμα, ψυχή, νοῦς] Eandem habes distributionem *suprà l.* 2. § 2. & *infrà l.* 12. § 3. Parilis distributio & in sacris literis reperitur, *ad Thess. epist.* 1. *c.* 5. *v.* 23. σῶμα, ψυχή, πνεῦμα, qi & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυποῦσθαι φανταστικῶς] Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ δυσπαράτυπωτα. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Chrysipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία ἐστὶ τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναποτετυπωμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη. qi tamen monet, οὐ δεκτέον τὴν τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι. Apud Evseb. *præpar. l.* 11. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis sententia; Αἰσθητικὴν δὲ αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Svidam avtor incertus; ἡ φαντασία παρὰ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῶν αἰσθητῶν τοὺς τύπους, ἐν ἑαυτῇ τούτους ἀναπλάττει. eandem νοῦν παθητικὸν Aristoteli dictam; νοῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσαν τὸ γνωστόν, καὶ ἁπλῇ προσβολῇ ὥσπερ ἐκεῖνο ἐπιβάλλουσαν· παθητικὸν δέ, διότι μετὰ τύπων καὶ οὐκ ἀσχηματίστως. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασία οὖν ἐστι κατ' αὐτούς, τύπωσις ἐν ψυχῇ. qo tamen loco de modo rei sententias eorundem discrepantes subjungit. Et Plut. adversus eosdem differens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά ἐστι· φαντασία δὲ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχῆς δὲ φύσις ἀναθυμίασις, ἣν τυπωθῆναι μὲν οὐκ ἐργῶδες διὰ μανότητα, δεξαμένην δὲ τηρῆσαι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥεῦμα γὰρ ἄν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθείη σχήματα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαφυλάττειν, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἀτμοῖς καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δὲ ἔξωθεν ἐνδελεχῶς ὡς ἀργῷ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κιρνάμενον. Philo in *allegor. l.* 1. Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου δυσὶ προὔχει, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν οὖν φαντασία συνίσταται, κατὰ τὴν ἐκτὸς πρόσοδον τυποῦντος νοῦ δι' αἰσθήσεως· ἡ δὲ ὁρμὴ τὸ ἀδελφὸν τῆς φαντασίας κατὰ τὴν τοῦ νοῦ τονικὴν δύναμιν, ἣν τείνας δι' αἰσθήσεως ἅπτεται τοῦ ὑποκειμένου καὶ πρὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενος ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν πανδεχές ἐστι, καὶ ἔοικε κηρῷ πάντας τοὺς τύπους καλούς τε καὶ αἰσχροὺς δεχομένῳ. Et pavlò póst. Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μέν εἰσι πᾶσαι αἱ σφραγῖδες· ἐνδελεχείᾳ δὲ μόνη ἡ τετυπωμένη· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κηροειδεῖ ὑπαρχούσῃ, πάντες οἱ τύποι περιέχονται δυνάμει· ἀποτελέσματι δὲ κρατεῖ ὁ εἷς χαραχθεὶς ἐν αὐτῷ, ἕως μὴ ἀπαλείφηται ὑφ' ἑτέρου ἐνεργέστερον καὶ ἐκδήλως μᾶλλον ἐπιχαράξαντος.

Idémqe *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ εἰσήγαγεν ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπεμάξατο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ δὲ ἐοικὼς ὁ νοῦς, τὸ ἐκμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, μέχρις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀντίτυπος μνήμης, ἀμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὸ δὲ φανὲν καὶ τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε δὲ καὶ ὡς ἑτέρως διέθηκε τὴν ψυχήν. qæ Philonis verba, tanqam è *lib. de mundo* sumpta, H. Stephanus thesavro suo, memoriâ lapsus, inseruit, ubi frustrà qæras. Origen. *ad Cels. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυποῦντα τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὀνείρῳ, δύνασθαι αὐτὸ τυποῦν καὶ ὕπαρ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦ ἐν ᾧ τυποῦται; Qin & Aristoteles ipse, *de memor. c.* 1. ubi qærit qomodo res, qum obsint ipsæ, memoriâ comprehendi possint. τὸ φάντασμά ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἢ γραφή τις. Et rursus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοῆσαι τοιοῦτον τὸ γινόμενον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος τῷ ἔχοντι αὐτήν, οἷον ζωγράφημά τι, τὸ πάθος, οὗ φαμὲν τὴν ἕξιν εἶναι μνήμην. ἡ γὰρ γινομένη κίνησις ἐνσημαίνεται οἷον τύπον τινὰ τοῦ αἰσθήματος, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐν κινήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἢ δι' ἡλικίαν οὖσιν, οὐ γίνεται μνήμη, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπιπτούσης τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς δὲ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ τῶν βοσκημάτων] Aristot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. τῶν θηρίων οὐδενὶ ὑπάρχει πίστις· φαντασία δὲ πολλοῖς. Et mox: τῶν θηρίων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει· λόγος δὲ οὔ. Indè apud Laërt. *l.* 7. ex Stoicorum mente distributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαί, αἱ δὲ ἄλογοι. λογικαὶ μέν, αἱ τῶν λογικῶν ζώων· ἄλογοι δέ, αἱ τῶν ἀλόγων. illas νοήσεις dici, has nomine peculiari carere.

Νευροσπαστεῖσθαι] Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ τῶν ἀνδρογύνων] *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qi (ut Livius *l.* 27. loqitur) *ambiguo inter marem & fæminam sexu sunt nati.* Xyland. vel potiùs, qi *utriusqe naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. sive *utriusqe sexûs*, qi & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui sexûs* havd abs re Livius; qia *in his sic uterqe sexus apparet, ut ex qo potiùs debeant accipere nomen, incertum sit.* Avgust. *de civit. Dei l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδροθήλεις appellat Philostratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Οὔκουν οὐδὲ τὴν ὕαιναν μεταβάλλειν τὴν φύσιν πιστευτέον ποτέ· οὐδὲ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὸ αὐτὸ ζῶον ἅμα ἄμφω, ἄρρενος καὶ θήλεως, καθὼς ὑπειλήφασί τινες, ἑρμαφροδίτους τερατολογοῦντες, καὶ τρίτην ταύτην μεταξὺ θηλείας καὶ ἄρρενος, ἀνδρόγυνον καινοτομοῦντες;

νοτομοῦντες φύσιν. Tales tamen extitiſſe havd pavcos gentium omnium hiſtoriæ teſtantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudiſtæ Judaici. bicorporem enim planè, & à parte qidem anteriore marem, à poſteriore fœminam, utriſqe qaſi glutino qodam per dorſi ſpinam ſibi invicem commiſſis, fabulantur extitiſſe. id qod partim ex *Geneſ. c.* 1. *v.* 27. partim ex *Hymn.* 139. *v.* 5. non juxta rei veritatem ac Spiritûs ſancti mentem piè ſimpliciterqe enarratis, ſed miſerè detortis, ridiculéqe atqe irreligiosè habitis elicitum eunt. de qo commento videri poterunt Moſes Majmonides in *perplexorum edoctore*, & Manaſſes Iſraelitides in *Conciliatore ad Geneſ. qæſt.* 8. eandem fabulam & ſub Ariſtophanis perſona in *Sympoſio* ſuo Plato, à qo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandro* mutuatus eſt, verbis iſtis propoſuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἓν τότε μὲν ἦν ϗ εἶδος ϗ ὄνομα, ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄῤῥενος ϗ θήλεος· νῦν δ᾽ οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἢ ἐν ὀνείδει τοὔνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inqit, κείμενον, id eſt, probrosè nunc ſumitur nomen hoc. ſiqidem non ſolùm pro corpore portentoſo natis ſumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνος, ἀσθενὴς, ἄνισχυρος. Heſych. Et Pollux de *cinædis* uſurpari docet, *l.* 6. *c.* 30. Ità Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Baccho; Γύννις ὢν, ϗ θηλυδρίας, ϗ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 2. Ἀνέτρεψε τὴν Ἑλλάδα ἡ βάρβαρος φιλοκοσμία, ϗ ἡ ἀνδρόγυνος τρυφή. de Paride loqitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (qo loco Platonis qoqe fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον ϗ κατ᾽ εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἀπεργαζόμενος· ϗ ἀνδρογύνους παρασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι συγκροτεῖσθαι. Qin & γυνάνδρους eosdem dictos reperio. Svidas. Γυνάνδρεις, κίναιδοι. Ὁ γυνάνδρης τε ϗ μάλθων τύραννος. ἀντὶ τοῦ ἔκλυτος. Sed & Νοῦν Valentinianum, qem Irenæus *ad Valent. c.* 1. *Maſculofœminam*, Tertullianus *adverſ. eoſdem c.* 10. *Fœminammarem* dixit. Inqe hanc partem cepiſſe Marcum iſtic ex conjunctis & conſociatis manifeſtum fit. Qanqam nolim eum interprete Anglicano redditum, *& monſtris, qales Phalaris Neróqe fuerant:* de iſtis ſiqidem diviſim loqitur, etiamſi in hoc ipſo conſentientibus, qod *nevroſpaſtorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorſus, ratione Androgynem dictam Amæſiam Sentiam refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. qia *ſub ſpecie fæminæ virilem animum gerebat.* Cùm iſti planè contrà: qod elegantiſſimè notavit epigrammate qodam qo portenta hominum iſtiuſmodi perſtrinxit anonymus qidam, *Florilegii l.* 2. *c.* 5.

Ἀνέρας ἠρνήσαντο, ϗ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
Οὐτ᾽ ἄνδρες γεγάασιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.

(qod de Evnuchis ſpontaneis Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 58. § 3. οὔτε γὰρ ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφῃρημένον· οὔτε γυναῖκες δύνανται εἶναι, διὰ τὸ παρὰ φύσιν.) deniqe.

Ἀνέρες εἰσὶ γυναιξὶ, ϗ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* qadam, J. Cæſarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sveton. *l.* 1. *c.* 52. Et de Verre Cicero *Verr.* 2. *Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idémqe de Clodio *pro domo ſua: Impurus atqe impius, qi contra fas inter viros ſæpe mulier, & inter mulieres vir fuiſſet.* Vide & de Alcibiade qod Pherecrates *ad l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ. *Ad Roman. c.* 1. *v.* 27. Jo. Chryſoſtomus. Εἴ τις ἠπείλει ποιεῖν τίκτειν ἄνδρας ϗ λοχεύεσθαι, οὐκ ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; ἀλλὰ χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τὰ τοιαῦτα λυττῶντες. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλεῖν φύσιν, ϗ μένοντα ἄνδρα γενέσθαι γυναῖκα· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα] Iſta loco mota ac luxata, ϗ τυφλῷ δῆλον. Qid enim? *mentis rationiſqe ductum* (juxta Solonis monitum apud Laërt. *l.* 1. Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ) *ſeqi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos qosqe,* Marcus noſter unqam dixerit? Itaqe poſt illa, ϗ τῶν ἀνδρογύνων, ϗ Φαλάριδος ϗ Νέρωνος, ſubjungendum immediatè, ϗ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, ϗ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, ϗ τῶν [ὁτιοῦν] ποιούντων, ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, ϗ φιλεῖν μὲν, &c. Marci mentem qiſqis fuerit aſſecutus, calculū dare ſuum nullus detrectabit

Καὶ τῶν ποιούντων ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας] Deeſſe aliqid liqidò conſtat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xylander in verſione ſua, *Nihil non turpe*, interſeruit. ut ſit, ϗ τῶν [αἰσχρὸν ὁτιοῦν] ποιούντων. ego ſufficere opinor τὸ ὁτιοῦν· ut ſit, τῶν [ὁτιοῦν] ποιούντων. *etiam eorum qi qidlibet,* ſive, *nihil non, perpetrant,* qodcunqe illud fuerit, *ubi foribus occluſis hominum conſpectum ſummoverint & excluſerint.* De iſtiuſmodi Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῆ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι ϗ λέγειν. Præclarum avtem & opportunum hîc illud Epicteti monitum *diſſert. l.* 1. *c.* 14. Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, ϗ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι ἐστέ· οὐ γὰρ ἐστέ· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, ϗ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί· ϗ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; *Ubi fores clavſeritis, tenebráſqe vobis intrà feceritis, nolite dicere, ſolos jam eſſe vos: neqe enim eſtis: ſed & Deus intus eſt, & genius veſter* (hoc eſt, *mens* ipſa, ut Marcus mox) *intus eſt. qid avtem lumine opus eſt iſtis, qo conſpiciant ea qæ perpetratis?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. c. 13. (qem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

& apud Plutarch. *adversf. Colot. c.* 9.

Πέλας γὰρ ἑστὼς ὁ θεὸς ἐγγύθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum *tit.* 28.

Πάντη γάρ ἐστι, πάντα τε βλέπει θεός.

Adest ubiqe, nilqe non spectat Deus.

Vide & *supr. ad* § 4. & 7. sed & *ad l.* 1. § 3.

Φιλεῖν μόνον καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα] Vide *suprà* § 4. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 21. Seneca *epist.* 96. *Nibil unqam incidet, qod tristis excipiam, qod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα] Idem *suprà* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα] Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de absti-nent. l.* 4. ab Eusebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio qovis: Ὁ δ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται ὑποθήκας ὅλως ἐκεῖ συῤῥέουσας. &c. ἱδρύεσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii anima*, sed & *in corpore, tanqam in delubro qodam, collocari atqe habitare vult numen divinum.* qod & Apostolus insinuat, ubi *Dei, Spiritûsqe sancti templa, sanctos*, atqe adeò eorundem *corpora*, nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δὲ ἀπέστην] Vide *suprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IIII.

§ 1. TO ἔνδον κυριεῦον] hoc est, τὸ ἡγεμονικόν. qod & προστάτην appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τὴν κυβερνῶσαν. & *l.* 4. § 12. τὴν βασιλικὴν καὶ νομοθετικήν. Stoici apud Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δέ ἐστι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. deor. l.* 2. *Principatum id dico, qod Græci* ἡγεμονικόν, *qo nihil in qoqe genere nec potest, nec debet esse præstantius.*

Πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι] Ità *l.* 5. §. 20. περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον.

Ὕλην γὰρ ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ] *neqe enim materiam aliqam sibi propriam subjectam habet.* Xyl. *Nunqam enim certo alicui subjecto absolutè sese addicit & applicat.* Cas. ad Marci mentem propiùs. qanqam ἀποτεταγμένην ὕλην possis reddere, *attributam & assignatam sibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένην *subjectam sibi materiam*, qod & Xyl. forsan legerit. Hoc est qod vult, de materia circa qam se exerceat non est solicitus; neqe enim hoc in potestate ipsius situm est, eligere qam ipse velit; sed qomodo circa eandem se gerat. *materiam ergò assignatam sibi nullam diligit*, qia *mediam* qiddam esse novit; in hoc totus est, qomodo naturæ convenienter eâ uti possit, artémqe suam in ea ritè elaboranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντως περί τινα τὴν ὕλην τῶν ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ἀποδεχόμενον, ἀλλ' οἷα ἂν ἡ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. οὕτως καὶ ὁ ὑφάντης; οὐκ ἔρια ποιεῖ, ἀλλ' οἷα ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Hoc interest inter eam de qa Marcus hic, cæterásqe artes; qòd illæ certam aliqam materiam habent, circa qam versantur; ista nullam respuat. Synes. *de provident.* Βίος γὰρ οὐδείς, οἰκεῖος ἡμῶν· ἀλλότριος δὲ ἔξωθεν περικείμεθα· ἡμεῖς δὲ τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὶ ποιοῦντές τε καὶ δεικνύοντες, ἀγωνισταὶ ζώντων δραμάτων. ταῦτ' ἄρα ὥσπερ ἐσθῆτας ἔστιν αὐτοὺς ἀμφιέσασθαι καὶ μεταμφιέσασθαι. Vide ampliùs *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμᾷ μεθ' ὑπεξαιρέσεως] Hoc est, *cum exceptione*, qales illæ apud Senecam *de sap. secess. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. sapiens, nisi siqid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. sapiens, nisi siqid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatissimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, si nihil inciderit, qod impediat. Ideo omnia illi succedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: qia præsumit animo, posse aliqid intervenire, qod destinata prohibeat. Imprudentium ista fiducia est, fortunam sibi spondere.* Cæterùm *sapientis est* (ut idem *de tranqill. c.* 13.) *semper de fortuna cogitare, & sibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, nisi siqid inciderit: &, Prætor fiam, nisi siqid obstiterit: &, Negotiatio mihi respondebit, nisi siqid intervenerit. Hoc est, qare sapienti nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum casibus hominum excepimus, sed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, sed ut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliqid posse propositis*

positis suis resistere. Marcus *infrà* *l.* 5. § 20. Ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ περιτροπήν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾷς. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir.* c. 2. § 2. Μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως. qo loco vir doctiss. Hier. Volfius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα] *ad ea qæ proposita sunt.* Xyl. *ad ea qæ intendit & proseqitur.* Cas. Nevtrum satisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι avt in *proponendi*, avt in *proseqendi* sensu uspiam reperitur. forsan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγμένα. *ad ea, qæ potiora videntur*; sive *ad præposita* etiam, ut ipsi loquntur, *cum exceptione qadam fertur.* & ad ea multò magis, qæ nec ad istum qidem æstimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ᾽ ἀξίαν. Xyl. προκείμενα legisse videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ] ità *id qod offertur ei.* Xyl. *qicqid, contrà qàm intenderat, contingit.* Cas. qod ejus vice contrà immittitur, sive introducitur. ἀντεισάγειν· *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom.* *l.* 3, Μὴ ἀποδέχεσθαι γάμον καὶ παιδοποιΐαν, μηδὲ ἀντεισάγειν τῷ κόσμῳ δυστυχήσοντας ἑτέρους, μηδὲ ἐπιχορηγεῖν τῷ θανάτῳ τροφήν. Verùm strictiùs pavlò hoc loco, opinor, pro eo qod alterius vice ità introducitur, ut eidem adversetur: qomodo νόμον ἀντεισφέρειν, est *legem legi obrogare,* sive *qæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58, & 68. & *l.* 8. § 31. Senec. *de provident.* c. 4. *Calamitas virtutis occasio est.* qod & *ibidem.* c. 2. 3, 4. fusissimè disserit. Idem *epist.* 85. *Sapiens ipse semper in actu est, non in effectu: tunc maximus, cùm illi fortuna se opposuit. —per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus sapientis excludit. Id enim ipsum agit, qo alia agere prohibetur. ad utrosqe casus aptus est; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inqam, se exercuit, ut virtutem tam in secundis, qàm in adversis exhibeat: nec materiam ejus, sed ipsam intuetur. —Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias sciebat facere simulacra; faciebat ex ære. si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset qale ex illa fieri optimum posset. sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit; sin minùs, in pavpertate: si poterit, in patria; si minùs, in exilio: si poterit, imperator; si minùs, miles: si poterit, integer; si minùs, debilis. qamcunqe fortunam acceperit, aliqid ex illa memorabile efficiet.* Qod Aristot. Ethic. lib. 1. c. 10. Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημόνως φέρειν, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα. καὶ σκυτοτόμον, ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος ἐνδεικνυμένοις τοῖς πάθεσιν, καὶ ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom.* *l.* 4. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τῶν Στωϊκῶν, οἵ τινες φασὶ, μηδὲν τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος διατίθεσθαι, μήτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι καὶ Ἰὼβ, ἐγκρατείας ὑπερβολῇ καὶ πίστεως ὑπεροχῇ, πένης μὲν ἐκ πλουσίου, ἄτιμος δὲ ἐξ ἐνδόξου, αἰσχρὸς δὲ ἐκ καλοῦ, καὶ νοσερὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γενόμενος, ἡμῖν τί ὅτι παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένος· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων οὕτω τὰ δεύτερα, ὡς τὰ πρότερα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς προσεχτικοῖς ἅπασι οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Vide *infrà* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφερόμενα] Hanc ob cavssam *Ignem*, cùm omnia absumat, (unde παμφάγου πυρὸς δίκην, Philo. Vide ad § 21. & νᾶμα παμφάγου πυρὸς, Evripid. *Medeâ*) *feram* esse *animatam* censebant Ægyptii. Herodot. *l.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν, τάπερ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορᾶς, συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. Hinc Agur Hebræus, inter ea qæ nunqam exaturantur, avt, *ohe, jam satis est,* discere nata sint, *Ignem* commemorat, *Prov.* c. 30. v. 16. Et Plin. *hist. nat.* *l.* 2. c. 107. *Qæ est illa natura, qæ voracitatem in toto mundo avidissimam sine damno sui pascit?* Eâdem avtem, qâ istic, imagine usus est Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ. Nec dissimili Plutarchus, licèt in argumento diverso, *de sene polit.* Τὸν φθόνον ἔνιοι τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς γὰρ ἐν τοῖς ἀρχομένοις διὰ τὸ φλέγεσθαι προεκπίπτων, ὅταν ἐκλάμψωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Ἀρίστων καπνὸν ποιεῖν, οὔτε δόξαν φθόνον, ἢν εὐθὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχέως. Itaqe idem *de invid. & odio.* Αἱ δὲ τῶν εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ καὶ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσι. Verùm diversâ planè in eadem materiâ Seneca *de provident.* c. 2. *Qemadmodum tot amnes, tantum supernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt qidem; ità adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in statu; & qicqid evenit, in suum colorem trahit.* Epictet. *l.* 3. c. 20. Τουτέστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδίον. οὗ θέλεις, φησὶν, ἅψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. οὔ, ἀλλ᾽ ὃ θέλεις, φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. —Κακὸς πατήρ; αὐτῷ· ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός· κακὸς γείτων; αὐτῷ· ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει μου τὸ εὔγνωμον, τὸ ἐπιεικές. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν,

δοξείαν, δίκην περὶ τῶν ἐχθρῶν, πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ Ἑρμοῦ ὠφέλημα ἔσται. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃ τῷ ἔργῳ δι' αὐτοῦ, τί ἐστιν ἄνθρωπος τῷ βουλήματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν; τὴν νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τὴν φύσιν· διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐρροήσω.-- τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικὸν, σεμνὸν, ζηλωτόν. Evge, Epictete! erubescamus Christiani.

Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη] Scil. ut Naso *tristium l. 4. eleg. 3.*

Qæ latet, inqe bonis cessat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguiturqe malis.

Epictet. *l. 1. c. 6.* Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι; Sen. *epist. 13. Cicuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium assertorem libertatis extorqe, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c. 3. Magnum exemplum, nisi mala fortuna, non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo sua: Fortis & constans in optima ratione civis P. Popilius semper fuit: tamen ejus in omni vita nihil est ad laudem illustrius, qàm calamitas ipsa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia censura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν εἰκῇ] Vide *lib. 2. § 5.* Plut. in *pædag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν. Cicer. *Offic. l. 1. § 10. Omnis avtem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης] *Secundùm contemplationem, qâ artis defectus compleatur.* Xylandrus imò, *ut artis regulis undeqaqe plenissimè respondeat.* Vide *l. 8. § 32.* Ab *artificibus* tractum, qi etiam in minutissimis qibusqe artis suæ & præcepta observant, & specimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu solo Protogeni innotuit. Plin. *l. 37. c. 10.*

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν] *Secessus sibi qærunt, & solitudines.* Frustra. Avdi Basilium Cæsar. *epist. 1.* Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἐμαυτὸν δ' οὔπω ἀπολιπεῖν ἠδυνήθην. ἀλλ' ὅμοιός εἰμι τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς κατὰ πλοῦν ἀηθείας ἀπολλυμένοις καὶ ναυτιῶσιν· οἳ τῷ μεγέθει τοῦ πλοίου δυσχεραίνουσιν, ὡς πολὺν τὸν σάλον παρεχομένῳ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λέμβον ἢ τὸ ἀκάτιον μεταβαίνοντες, πανταχοῦ ναυτιῶσι καὶ ἀποροῦνται· συμμετέρχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀηδία καὶ ἡ χολή. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἔνοικα πάθη συμπεριφέροντες, πανταχοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων θορύβων ἐσμέν· ὥστε οὐδὲν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπωνάμεθα ταύτης. Et Isidor. Pel. *l. 1. epist. 191.* Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς θορυβώδεις περιφεύγομεν· καὶ θορύβους ἐπὶ τῆς ἐρημίας εὑρήκαμεν. Basilius qod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc sunt, *de tranqil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαυλὸν ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, οὐδὲν περαίνουσι, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα. Senec. *epist. 82. Qid prodest secessisse, tanqam non trans maria nos solicitudinem cavssæ perseqantur? qæ latebra est, in qam non intret metus mortis? qæ tam munita, & in altum subducta vitæ qies, qam non dolor territet? Qocunqe te abdideris, mala humana circumstrepent. multa extrà sunt, qæ circumeunt nos, qò avt fallant, avt urgeant: multa intus, qæ etiam in media solitudine exæstuent.*

Ἰδιωτικώτατον] ut *infr. § 50.* ἰδιωτικὸν, *vulgare.* atqe ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum est.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν] Senec. *de Sap. secess. c. 27. Proderit primò in seipsos secedere.* Νοῦς μὲν γὰρ μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει. Basil. Cæsar. *epist. 1. Non multùm avtem ad hoc locus confert, nisi se sibi præstet animus, qi secretum & in occupationibus mediis, si volet, habebit. at ille qi regiones eligit, & otium captat, ubiqe, qo distringvatur, inveniet.* Senec. *epist. 104. Qid prodest mare trajicere, & urbes mutare? si vis ista, qibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* Idem scil. ut Flaccus *l. 1. epist. 11.*

Cœlum, non animum, mutant, qi trans mare currunt.
Vide *ad l. 8. § 9.*

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα] δόγματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. *in promptu & qasi ad manum* semper in mente recondita, de qibus *l. 3. § 13.*

Εἰς ἃ ἐγκύψας] *ad qæ introspiciens.* Sic *infr.* ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eâdem notione usurpavit Jacobus Apostolus *c. 1. v. 25.* Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον. utrumqe avtem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in se habet traductam ab eis qi *caput inclinant*, qò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliqam, vel in locum aliqem introspiciant.

Ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται] Secessus, inqit, iste, qo in se ipse qis secedit, séqe ipse ac sua lustrat, secessuum omnium qietissimus ac placidissimus futurus est illi, qi pectus decretis atqe institutis ejusmodi instructum habuerit, qæ animum statim tranqillum ac bene compositum constituant. Aliter affecti, nihil mirum, si, qod Plut. *de Curios.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον θέαμα, προσιδεῖν οὐχ ὑπομένουσι, οὐδ' ἀνακλάσαι τὸν λογισμὸν, ὡς φῶς,

φῶς, ἐφ' ἑαυτοῦ, ϗ παραγαγεῖν. qum possit de illis dici, qod ex Evripidis *Philoctete* (ut Dio Prus. *orat.* 59. docet) avtor idem usurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἄνδον ἐστὶν εἰσιδεῖν.

Sunt universa, qæ intus his, deformia.

Itaqe, ἡ ψυχὴ αὐτῶν γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, ϗ φείδουσα ϗ φοβουμένη τὰ ἔνδον, ἐκπηδᾷ θύραζε, ϗ πλανᾶται ἀεὶ τ' ἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν] observat Svidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίῳ εὐμαρεῖ τις, uti Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo avtem per εὐμάρειαν qid istic designatum velit, monet: qia est &, qæ qibusvis obtingere potest.

Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν] *L.* 6. § 11. Ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Qicqid facies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Tunc præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogeris in turba, si bonus vir, si qietus, si temperans es: alioqin in turbam à te recedendum est. istic enim malo viro propiùs es.*

Ἀνανέου σεαυτόν] *renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmqe qæ apud te habes reposita. ut mox, ἀνανεωσάμεν☉. vel, *recrea te.* Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare.* Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Risu. *Tristes solvit affectus, & animum ab intentione rerum freqenter avertit, & aliqando etiam reficit, & à satietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honestè positum pro novari (sive, renovari) qod est Græcis ἀνανεοῦσθαι.* Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex qo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ περιπνευμόνων. Λαμβανέτωσαν ἢ ῥοδάτε, ἢ ἀψινθάτε, ψυχίζοντες ἀκαύτως, καθάπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαιχεντάτον. leg. ῥεκεντάτον. ut sit *Recentatum* idem qod τὸ ψυχισθὲν, *qod refrigeratione renovatum* & qasi *recens denuo factum* fit. Qanqam & ῥαίκεντάριον illud ferri potest, eodem commate, qo apud Svidam Ῥαίκτωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum scriptis legitur.

Βραχέα δ' ἔσω] Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de qibus supra (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qalia illa, inqit Casavbon. *ad Pers. Sat.* 3. qæ κομματικοὺς λόγους appellant philosophi.

Καὶ στοιχειώδη] *elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *qæ elementa contineant doctrinæ universæ*; ut Casavb. qid si *summaria* dixerimus? qæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Domnica, uti Moses appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. qæ legis æternæ *Summulam* in se continent. Aristotel. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν ϗ ἁπλοῦν, στοιχεῖον λέγεται. ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα

εἶ), ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὃν ϗ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλύσαι] *qæ totum perfundant animum.* Casavb. Verùm τῆς ψυχῆς, id est, *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit qicqam, qod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Qin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici possit citra ἀκυρολογίαν τινά. Ego itaqe ad Xylandrum potiùs accedo, qi vertit, *Qæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίαν, avt legerit, avt legendum saltem censuerit: qod & ipse nullus ambigo. itaqe reddiderim, *Qæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἐπικλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. suâ*: ἐκ τε τοῦ ῥαδίως τὴν λυποῦσαν ἐπικλύζειν. D. Jun. ἀπολῦσαι mavult; qod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κρίμα] κρῖμα hìc, uti *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est qod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκρικα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obfirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. qod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitqe mori.——

& κέκριται, *decretum est.* Vide Epictet. *l.* 2 *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα] Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν ἂν ἥδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἄλλως τε ϗ εἴ τις ἕλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα ϗ σὺ, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν, οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δ' οἱ λοιποὶ φίλοι. Qod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solùm nati sumus: ortúsqe nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idemqe *de finib. l.* 2. *Atqe, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ. ut perexigua pars ipsi relinqatur.* Latiùs multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Πανταχοῦ γὰρ τῷ καθ' ἑαυτὸν ϗ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς εἶναι τελεωτάτης τε ϗ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ γεγενῆσθαι μόνον ἕκαστον ἡμῶν, ἀλλὰ ϗ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, ϗ παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ϗ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est qod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi qicqam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest qisqam beatè degere, qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, qæ nos omnes omnibus miscet, & judicat aliqid esse commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη.

Τὸ ἀνέχεσθαι μέρος τῆς δικαιοσύνης] Ità *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι ϗ ἀπέχεσθαι.

Ἄκοντες

Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι] Idem habet *l.* 7. § 22. & *l.* 11. § 18. cujus ſententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 14. ibi viſe.

Διαδορατισθέντες] *Confoſſi.* Xyland. Malim, *velitantes, ſeſe mutuò impetentes.* Δορατιζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Heſych. Et Salmaſ. *in Solin.* διαδορατίζεσθαι, *haſtis velitari*: ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare*; διακερατίζεσθαι, *cornibus pugnare.* indè διαδορατισμοὶ, *velitationes*: *infrà l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius qietem rumpit, dum mutuò ſunt miſeri; vita eſt ſine fructu, ſine voluptate, ſine ullo profectu animi: nemo in conſpicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτέτανται] *Extenſi.* i. e. *mortui, defuncti, ſunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ἐξετάθη. *deinde ipſe extentus*, i. e. *defunctus eſt.* & *l.* 11. § 16. καὶ μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. *& paulò pòſt omnes extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à geſtu ſive conlocatione mortuorum, qibus non pedes tantùm, ſed & corpus totum dirigitur atqe extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone ab Achille cæſo;

Κεῖτο ταθείς.—

Extenſus jacuit. —

qod idem & de Harpalione dictum *Il.* ν. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

—κεῖτο τανυσθείς.

Eodem retuliſſe priſcos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i. e. *porrigi*, docet Evſtath. in illis *Il.* ψ. *v.* 30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.—

ὀρέχθεον, inqiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρούμενοι ὠρέγοντο, ἤτοι ἐξετείνοντο, ἢ κατὰ τὸν ποιητὴν εἰπεῖν, τανύοντο. Apollonius Argonavt. *l.* 1. *v.* 1040.

—πολεῖς δ' ἐπαρηγόνες ἄλλοι
Ἔκταθεν.—

ἀντὶ τοῦ ἐκτάθησαν. qod vel à κλείνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci poteſt. Phlegon. *de mirabil.* Τοσαῦτα εἰποῦσα, παραχρῆμα ἐγένετο νεκρὰ, ἐξετέτατό τε ἐπὶ τῆς κλίνης ἐμφανὲς τὸ σῶμα. Evripid. *Hippolyt. coronat.* de Phædra, poſtqam ſuſpendio perierat:

Ὀρθώσατ' ἐκλείνοντες ἄθλιον νεκρόν.
Miſerum cadaver dirigendo extendite.

Et mox:

Ἤδη γὰρ, ὡς νεκρὸν, νιν ἐκλείνουσι δή.
Cadaveris nunc inſtar, illa extenditur.

Indè & Latinis *calces extendere*, de mortuis. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.—

Et *extendere* ſimpliciter, pro *occidere*. Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

—*tu matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis, i. e. ἐκλείνεις, κλείνεις· ſi Tornorupæum ſeqimur. nam & alia inſuper Tityi *extenſio* celebris habetur. Cæterùm ſic de Arcentis filio à Mezentio occiſo, Maro *Æn. l.* 9.

—*multâ porrectum extendit arenâ.*

Cui & geminum eſt illud Diodori *l.* 16. *extremo*, de Philippi Macedonis percuſſore Pavſania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινεν. Moribundi item, ſive animam agentis mortiſqe proximi poſitus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex ſangvine copioſiùs emanante deliqium paſſo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Linqiqe animo Rex, & caligine oculis effuſâ, veluti moribundus extendi.*

Τετέφρωνται] *in cineres redacti ſunt*, ſive *cinefacti ſunt*, ut Lucretius loqitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. reſpexit ad buſta, de qibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τάριχος, ἢ τέφρα. Alluſit eò Bio Boriſthenit. qi, Laërtio *l.* 4. avtore, κατεγίνωσκε τῶν τοὺς ἀνθρώπους καλακαόντων μὲν, ὡς ἀναισθήτους· παρακαόντων δὲ, ὡς αἰσθανομένους. clavſulam alteram interpres Ambroſius omiſit prorſus, cùm qid vellet, aſſeqi neqiret: Eraſmus ſic reddidit, *damnabat homines qi ſic exurerent, qaſi ſenſu vacarent; ſic adurerent, qaſi ſentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vaſtantes retulit. Verùm ſenſu nevtiqam idoneo. Forſan κατακλαίοντας, vel ἐπικλαίοντας, fuerat. *damnabat eos, qi defunctos ſuos cremabant, ac ſi ſenſu vacarent; deflerent interim, ac ſi flammarum vim perſentiſcerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari poteſt, qod fertur corpori reliqo in cineres redacto, dentes integros ſupereſſe. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ἀλλὰ κἂν ἐμπρήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν Ἡρακλέα φασὶν αὐτὸν ἐμπρῆσαι, μένειν αὐτοῦ τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ· καθάπερ, οἶμαι, τῶν κατακαιομένων νεκρῶν τοὺς ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τοῦ ἄλλου σώματος δαπανηθέντος ὑπὸ τοῦ πυρός. Plin. *l.* 7. *c.* 16. *Dentes tantùm invicti ſunt ignibus, nec cremantur cum reliqo corpore.* Hinc Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Conſtat & dentes incorruptos perennare; qæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* Ità iſta, ut cum Platone loqar in *Phædone*, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστιν. & tamen, qod ſubjicit Plinius *ibidem*, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.*

Ἀνανεωσάμενος] qod ſuprà ἀναλογισάμενος. *tecum reputans, animóqe revolvens*, ſive *in memoriam reducens tibi.* ità Svid. Ἀνανεωσάμενος, ἀναμνησθεὶς, εἰς ἔννοιαν ἐλθών. Subintelligendum in clavſula tum membri hujus, tum & inſeqentium, παύου ποτέ. qod ſuperiora clavſerat, vel ejusmodi aliqid. alioqi ſuſpenſa futura eſt ſententia, nec ſuppetet qippiam, in qod vel τὸ ἀνανεωσάμενος iſtîc, vel τὸ ἐννοήσας, καὶ τὸ ἀπιδὼν illîc ſe reclinet. nam qod Annot. Lugd. pro ἐννοήσας, ἐννόησον legi poſtulat; non ſatìs fuerit, niſi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam qod iſtîc legere ſe profitetur, μέμνησο, ὅτι ὁ θεὸς ἀνανεωσάμενος, Delium poſcit natatorem.

Τὸ

Τὸ διεζευγμένον] de qo & *infrà* § 27. qo modo avtem huc faciat, docet apertiùs *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις] *qòd mundus civitatis instar obtinet.* Et qid tum postea? Nimirum nos avtem omnes ejusdem cives. nec civi incommodum qicqam debet videri, qod in civitatis commodum cedat. qo argumento non semel utitur Marcus. *infr.* § 4. & 23. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliqid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστί. qod & freqenter inculcat. Minuc. in *Octav.* *Non possis pulcrè gerere rem civilem, nisi cognoveris hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λείως ἢ τραχέως] *Levia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens avtem, inqit, nevtri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, qæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Senec. *ep* 78. *Illud avtem est, qod imperitos in vexatione corporis malè habet: non assveverunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum diducit à corpore, & multùm cum meliore & divina parte versatur: cum hac qerula & fragili, qantum necesse est.*

Ἐπειδὴ ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ] *cùm semel seipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Cas. Malim, *secesserit*, vel *abduxerit se*; ut ad recessus sive secessus illos, de qibus egerat, allusum sit. Marc. *Evang.* *c.* 7. *v.* 33. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἐπιλαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν] de qa *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης] Vide *supr.* *l.* 2 § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου] Vide *infrà* § 41. Stoici apud Laërt. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χρόνου, τὸν μὲν παρῳχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἄπειρον. τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πεπερασμένον.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως] Vide *infrà* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

—tunicam mihi malo lupini,
Qàm si me toto lavdet vicinia pago.

Τὸ εὐμετάβολον] Vide *infrà* *l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo sua. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas & inconstantia, & crebra, tanqam tempestatum, sic sententiamum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? non est unius una.* Flaccus *Epist.* *l.* 1. *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

Καὶ ἄκριτον] Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 9. § 18. Porphyr. *de abstinent.* *l.* 1. Οὔτε τοῦ συμφέροντος, οὔτε τοῦ ἰδίου, οὔτε τοῦ κοινοῦ συνετὸς, ὁ πολύς· οὔτε ἰδίων φαύλων καὶ ἀστείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. Tacit. *annal.* *l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Planc.* *Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. non judicat semper populus; sed movetur plerunq; gratiâ, odit precibus. deniqe si judicet, non delectu aliqo, avt sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & qadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pavca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum pessimè dicere, qi maximè ab his lavdatur.* Itaqe Asopodorus Musicus, cùm in proscenio consistens, tibicinem in scena canentem coronæ plavsu ingenti exceptum avdiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γέγονε. *Apparet*, inqit, *hinc, hunc hominem malum ingens admisisse.* ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμήσαντος· *acsi aliâs turbæ nevtiqam probaretur*, inqit Athenæus, qi & refert *l.* 14. sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus freqens acclamâsset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, καὶ οὐχ ὡς ἐχρῆν ἐποίησας, ὅπερ ἐχρῆν ἄμεινον γενέσθαι. οὐ γὰρ ἐπῄνεσαν οὗτοι τεχνικόν σε δρῶντα. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qi & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmqe; Κακῶς ηὔλησας· οὐ γὰρ ἂν οὗτοί σε ἐπῄνουν. Phocion etiam Atheniensis, cùm dicentem populus universus collavdâsset, & qasi uno ore applavsisset, ad amicos conversus, reqisivit ab eis, οὐ δή που κακόν τι λέγων, ἐμαυτὸν λέληθα; *numqid perperam dictum inscio excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι· *Collavdant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecqid*, inqit, *mali feci?* Laërt. *l.* 6. (qod tamen Demetrio Phalereo tribuit Bruson. *memorabil.* *l.* 3. *c.* 3.) Idémqe ab improbis qibusdam collavdatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν εἴργασμαι. *Qàm vereor*, inqit, *nè mali qippiam admiserim!* οὐδεὶς γὰρ φαῦλος τοὺς σπουδαίους ἐπαινεῖν ὑπομένει. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neqe enim malus qispiam (& sunt plures mali) bonos lavdare sustineat.* Itaqe Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *meliss.* *l.* 1. *c.* 51. & Maxim. *Collect.* *c.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοί, τότε νομίζω μηδενὸς ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Qin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom.* *l.* 10. *c.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι γὰρ κρίνουσι τοῖς ἐκτὸς, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. Idémq; eodem *Evdem.* *l.* 1 *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *qisnam esset felicissimus*; respondit, Οὐθεὶς, ὃν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτοπος ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forlan ἀλλ' ὃς legendum) *Nemo qisqam eorum, qem tu existimas; sed qi absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκούντων] leg. τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. Sensu exigente. & bene δοκούντων adjecit; qasi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Seneca *epist.* 60. *nihil interesse*, dixit,

inter

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro execrationibus haberi*, utpote qæ sint eò *inimicitiora, qò cessere feliciùs:* Siqidem, ut idem *epist.* 31. *Bono animo malè precantur.* ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ τῶν πολλῶν εὐφημία, δυσφημίας οὐδὲν διαφέρει. *Vulgi*, inqit, *encomia sæpenumero à vituperiis nihil distant*; qum & pravo sæpissime nitantur fundamento, eísqe in qos conferuntur dedecori potiùs qàm decori existant. Aristides itaqe cùm præter morem suum populo qædam indulsisset, & eo nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτε μὲν, inqit, πιστῶς καὶ καλῶς ὑμῶν ἦρξα, προυπηλακίσθην· ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν κοινῶν καταπροεῖμαι τοῖς κλέπτουσι, θαυμαστὸς εἶναι δοκῶ πολίτης· αὐτὸς μὲν οὖν αἰσχύνομαι τῇ νῦν τιμῇ μᾶλλον, ἢ τῇ πρότερον καταδίκῃ· συνάχθομαι δὲ ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τοῦ σώζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται] Pari planè ratione adversùs famæ nominísqe cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem sic alloqentem inducit: *Tu qàm celebritatem sermonis hominum, avt qàm expetendam gloriam conseqi potes? vides habitari in terra raris & angustis in locis: & in ipsis qasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interjectas: hósqe qi incolunt terram, non modò interruptos ità esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit; sed partim obliqos, partim aversos, partim etiam adversos stare vobis, à qibus expectare gloriam qidem nullam potestis.* tum ubi docuerat, *qanta pars terræ, vel pruinâ ità obrigeat, vel solis ardore torreatur, ut cultum ac incolatum respuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipsis cultis notísqe terris, num avt tuum avt cujusqam nostrûm nomen, vel Caucasum hunc, qem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem transnare? qis in reliqis Orientis avt abeuntis solis ultimis, avt Aqilonis Avstrive partibus tuum nomen avdiet? qibus amputatis, cernis profectò, qantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit.* Boethius item *Consol. l.* 2. *c.* 7. *Fama qàm sit exilis & totius ponderis vacua, sic considera. Omnem terræ ambitum ad cœli spatium, puncti constat obtinere rationem:* id est, *ut si ad cœlestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis qarta ferè portio est, qæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic qartæ, si qantum maria paludésqe premunt, qantúmqe siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinqetur. In hoc igitur minimo puncti qodam puncto circumsepti, atqe conclusi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At qid habet amplum, magnificúmqe gloria, tam angustis exiguísqe limitibus arctata? Adde qod hoc ipsum brevis habitaculi septum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totius vitæ ratione distantes: ad qas tum difficultate itinerum, tum loqendi diversitate, tum commercii insolentiâ, non modò fama hominum singulorum, sed nè urbium qidem pervenire qeat. Vidésne igitur qàm sit angusta, qàm compressa gloria, qam propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ στιγμή] Cicer. *Tuscul. l.* 1. *Persvadent Mathematici terram in medio mundi sitam, ad universi cœli complexum, qasi puncti instar obtinere, qod* κέντρον *illi vocant.* Senec. *ad Marc c.* 20. *Terram hanc cum populis urbibúsqe, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus, ad universa referentes.* Idémqe *qæst. nat. præfat. l.* 1. *Punctum est istud, in qo navigatis, in qo bellatis, in qo regna disponitis.* Et rursus; *Hoc est illud punctum, qod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. l.* 2. *c.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cœlo tamen despicientibus non potest magnum videri: cùm ad cœlum terra signum sit, & punctum qod dividi non possit in partes.* Ammian. *hist. l.* 15. *Ambitus terræ totius, qæ nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. restitutus ac suppletus: Τί οὖν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἁπάσης, ἕτερον ἑτέρου μακράν ἐστιν, ἣν ἀποδεικνύουσιν οἱ μαθηματικοὶ σημείου λόγον ἔχουσαν ἀδιαστάτου πρὸς τὸν οὐρανόν; ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ μύρμηκες ἢ μέλιτται, μυρμηκιᾶς μιᾶς ἢ κυψέλης ἐκπεσόντες ἀδημονοῦμεν καὶ ξενοπαθοῦμεν, οὐκ εἰδότες, οὐδὲ μεμαθηκότες οἰκεῖα τὰ πάντα ποιεῖσθαι καὶ νομίζειν, ὥσπέρ ἐστι. Σημεῖον dixit, qod στιγμὴν Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *signum* Macrobius, eleganter avtem utì istîc γῆ στιγμὴ, ità πέλαγος σταγὼν, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γωνίδιον] Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς τοῦτο τὸ ἀρθρίδιον] in *cor* nimirum: de qo Plin. *hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat.* (qanqam de *cerebro* idem *ibid. Hîc mentis est regimen.*) qódqe ejusdem domicilium statuebant Stoici. qos Plutarch. *de commun. notit. c.* 40. hoc nomine exagitat, qòd cùm ἀρετὰς, κακίας, τέχνας, μνήμας, φαντασίας, ὁρμὰς, πάθη, σώματα esse statuerent, τόπον πᾶσι τούτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον στιγμιαῖον ἀπέλιπον, ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν συστέλλουσι τῆς ψυχῆς. Laërt. *l.* 7. in *Zenone:* Τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philosoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de Principalis loco agit. Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ. Ἐρασίστρατος περὶ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου, ἣν ἐπικρανίδα λέγει. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίᾳ, ἥ τις ἐστὶ καὶ βάσις. Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι, καὶ Ἐπίκουρος. Οἱ Στωικοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πνεύματι. Διογένης ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἥ τις ἐστὶ πνευματική. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει· οἱ

δὲ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας· οἱ δὲ, ἐν τῷ περὶ καρδίαν ὑμένι. τῶν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ διαφράγματος. Πυθαγόρειος, τὸ μὲν ζωτικὸν, περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ νοερὸν περὶ τὴν κεφαλήν. Hujus itaqe potiùs fuerat, qàm Stoicorum, qod idem *ibid. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Tertull. *de anim. c.* 15. *Christiani apud Deum de utroqe deducimur, & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum.* Et mox: *Simul utrumqe dilacet, & esse principale in anima, & in eo thesauro corporis haberi, ad qem Deus respicit;* (*corde* nimirum) *ut neqe extrinsecus agitari putes principale istud, secundùm Heraclitum; neqe per totum corpus ventilari, secundùm Moschionem; neqe in capite concludi, secundùm Platonem; neqe in vertice potiùs præsidere, secundùm Xenocratem; neqe in cerebro cubare, secundùm Hippocratem; sed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Erasistratus; nec in superciliorum meditullio, ut Strato Physicus; nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus: sed qod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille versus Orphei vel Empedoclis; Namqe homini sanguis circumcordialis, est sensus.* (versus is apud Etymologum, sed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Styge*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα.)

etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chrysippus hæc sapiunt. Idem *de resurr. c.* 15. *Adeò non sola anima transigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siqidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, qod agitur in corde. hanc deniqe carnis speciem, arcem animæ Dominus in suggillationem cogitatuum taxat,* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etsi in cerebri, vel in medio superciliorum discrimine, vel ubi ubi philosophis placet, principalitas sensuum consecrata est, qod hegemonicon appellatur, caro erit omne animæ cogitatorium.* Cicer. *Tuscul. l.* 1. § 18. *Aliis cor ipsum animus videtur. ex qo excordes, vecordes, concordésqe dicuntur: & Nasica ille prudens bis Consul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Ælius Sextus.

Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. aliis pars qædam cerebri visa est animi principatum tenere. aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri qandam partem esse animum; sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id est, *rationem in capite, sicut in arce, posuit: & duas partes separare voluit, iram & cupiditatem; qas locis disclusit; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.* A Timæo Locro sumpsit id Plato; cujus in *lib. de anim. mundi* hæc sunt. Τᾶς ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν— περὶ τὰν κεφαλὰν ἵδρυται μέρος, ὡς τἆλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ, καθάπερ ὑπ᾽ αὐτῷ τῷ σκάνεος ἅπαντος· τῶ δ᾽ ἀλόγω μέρεος, τὸ μὲν θυμοειδὲς, περὶ τὰν καρδίαν· τὸ δ᾽ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸ ἧπαρ. qod & in Timæo suo ipse fusiùs pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.* 18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Γνώμη γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου πέφυκεν ἐν τῇ λαιῇ κοιλίᾳ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qi in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissima sunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πλείστην ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. οὗτος γὰρ ἡμῖν ἐστι τῶν ἀπὸ τοῦ ἠέρος γινομένων ἑρμηνεὺς, ἢν ὑγιαίνων τυγχάνῃ. τὴν δὲ φρόνησιν αὐτῷ ὁ ἀὴρ παρέχεται. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ οὔατα, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, οἷα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γινώσκῃ, τοιαῦτα ὑπηρετοῦσι. γίνεται γὰρ παντὶ τῷ σώματι τῆς φρονήσιος, ὡς ἂν μετέχῃ τοῦ ἠέρος. ἐς δὲ τὴν σύνεσιν, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ διαγγέλλων. Et pavlò pòst: Διότι φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνεύοντα τὴν ξύνεσιν· αἱ δὲ φρένες ἄλλως ὄνομα ἔχουσι τῇ ψυχῇ κεκτημένον, καὶ τῷ νόμῳ, τῷ δὲ ὄντι οὐκ, οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ οἶδα ἔγωγε, τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονεῖν τε καὶ νοεῖν. ἐπεὶ αἰσθάνονταί γε οὐδενὸς πρότερον τῶν ἐν τῷ σώματι ἐόντων· ἀλλὰ μάτην τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχουσιν καὶ τὴν αἰτίην· ὥσπερ τὰ πρὸς τῇ καρδίῃ, ἀπὸ ὦτα καλέεται, οὐδὲν εἰς τὴν ἀκοὴν ξυμβαλλόμενα. Λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονέομεν τῇ καρδίῃ, καὶ τὸ ἀνιώμενον τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ φροντίζον. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ᾽ ἡ καρδίη αἰσθάνεταί τε μάλιστα καὶ αἱ φρένες. τῆς μέντοι φρονήσιος οὐδετέρῳ μέτεστι· ἀλλὰ πάντων τουτέων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ἐστιν. Hæc prolixiùs pavlò transcribenda censui, qò, Hippocratis in controversia ista qæ fuerit sententia, liqidiùs posset innotescere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano mentio ulla in recensione operum medici principis illius: itaqe nec ad illum avtorem referendum statuit Anutius Fæsius, qo nemo qisqam de Hippocrate ampliora meritus videtur. Stoicorum verò non tam sententiam ridet Galenus, qàm frivola ac nugatoria prorsus à Chrysippo ad eam statuminandam adducta argumenta; qæ ille reverâ, cùm non immeritò exagitat, tum fusissimè etiam solidissiméqe refutat, *de Hippocr. ac Platon. dogmat. l.* 2. Adducit & Stoicis consentientes Lipsius, Avsonium in *Monosyllab.*

Mens, qæ cœlesti sensu rigat emeritum cor. (vis.

Cor vegetum, mundi instar habens, animæ vigor &

Et Lucretium *l.* 3.

Consilium, qod nos animum mentémq; vocamus,
Idq; situm mediâ regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyssenum Sylburgius; cujus in *orat.* 1. *in fest. Pasch.* hæc sint: Ἑστία τις ἐστὶ τοῦ νοῦ ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι πιστεύεται. Verùm Gregor. Nyss. *in lib. de opific. hom. c.* 12. *&* 14. oppugnat eos exagitátqe, qi vel in corde vel in capite sedem mentis constituunt, & per corpus totum diffusam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος προέθετο τὸ, μὴ μέρει τινὶ τοῦ σώματος ἐνδεδέσθαι τὸν νοῦν· ἀλλὰ παντὸς κατὰ τὸ ἴσον ἐφάπτεσθαι, καταλλήλως τῇ φύσει τοῦ ὑποκειμένου μέρους ἐνεργοῦντα τὴν κίνησιν. Et, Σιγάτω τοίνυν πᾶσα στοχαστικὴ ματαιολογία τῶν μορίοις τισὶ σωματικοῖς τὴν νοητὴν ἀποκλειόντων ἐνέργειαν. ὧν οἱ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τίθενται, διὰ τὸ δοκεῖν πως τὴν μέσην τοῦ παντὸς σώματος ἐπέχειν χώραν αὐτήν· ὡς τῆς προαιρετικῆς κινήσεως εὐκόλως ἐκ τοῦ μέσου πρὸς ἅπαν μεριζομένης τὸ σῶμα, καὶ οὕτως εἰς ἐνέργειαν προϊούσης. οἱ δὲ τῷ ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιαιτᾶσθαι φασίν· ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομῆσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγοντες ἐνοικεῖν δὲ ταύτῃ, καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, οἷόν τισιν ἀγγελιαφόροις, ἢ ὑπασπισταῖς, τοῖς αἰσθητηρίοις ἐν κύκλῳ δορυφορούμενον. In posteriore hoc censu è nostris collocandi, Clemens Alex. *Pædag. l.* 1. *c.* 2. ἐνθρονίζεται δὲ ὁ λογισμὸς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l.* 5. adductis Mosis verbis ex *Genes. c.* 2. *v.* 7. Ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνευσθῆναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πρόσωπον· ἐνταῦθα γὰρ ἱδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambros. *hexaem. l.* 6. *c.* 9. *Caput tanqam arcem, in qa regalis habitet sapientia, juxta dictum propheticum. Ipsa siqidem mens, qasi in aula imperiali illîc locata est, secundùm plurimorum sententiam, & maximè Solomonis.* Idem *de Noe & Arc. c.* 7. & loco superiore: *Non immeritò igitur huic qasi consultori suo cætera membra famulantur, & circumferunt illud servili gestamine sicut numen, atqe in sublime locatum vehunt. unde censoriâ potestate qò vult dirigit qorundam obseqia famulorum, & præcepta singulis obeunda decernit. Videas imperatori suo singula gratuito stipendio militare. alia portant, alia pascunt, alia defendunt, & ministerium suum exhibent; parent ut principi, ancillantur ut domino. indè velut qædam procedit tessera, qam debeant pedes obire regionem; qæ militiæ munia manus consummandis operibus exeqantur; qam venter abstinendi vel edendi formam teneat disciplinæ.* Synesius item *de provid. orat.* 1. *infrà ad* § 22. exhibendus. Philonem enim qod attinet, qem Clementi σύμψηφον opinati sunt Hæschel. & Sylburg. nec qicqam hîc statuit, & aliò potiùs, eódem nempe, qò Nyssenus, inclinat. Siqidem in *lib. de sacrif. Cain, & Abel*, ad qem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nuspiam altari imposita legi dixerat: rationem subjungit, εἴγε ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀνωμολόγηται. *in altero*, inqit, *in utro*, non dicit. nec ambiguè minùs eadem de re loqitur, in *lib de Cajni insidiis.* Vide *ad l.* 5. § 27. nam in *lib. de insomn.* perstringit eos, qi vel istam vel illam ei sedem assignant. Ποῦ δὲ ἐμπεφώλευκε νοῦς αὐτῶν; ἆρα οἶκον κεκλήρωται; Οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἐν ἡμῖν ἀνιέρωσαν αὐτῷ τὴν κεφαλήν, περὶ ἣν καὶ αἰσθήσεις λοχῶσιν· εἰκὸς εἶναι νομίσαντες ἐγγὺς, οἷα μεγάλου βασιλέως, ἐφεδρεύειν τοὺς δορυφόρους. οἱ δ᾽ ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλματοφορεῖσθαι διανοηθέντες, γνωσιομαχοῦσι. Ipse qid? *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἄτμητον ὅλον δι᾽ ὅλων ἐαθὲν, ἐπεφημίσθη νοῦς. *Mentem totam per totum corpus diffundi* affirmat: prout & Nyssenus, ubi ex professo argumentum hoc pertractat. unde forsan suspicio oboriri possit, non esse Nysseni γνήσιον fætum, *orationem* illam *penegyricam.* Jo. Chrysost. itidem *cordis sedem* assignare animæ videatur, si fragmentum illud qod ex *oratione in Susannam* Hæschelius edidit, spectemus. Ἔστι γὰρ, inqit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ τινὶ, ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ ἡσυχάζουσα, καὶ ὑπὸ τῶν πέντε αἰσθήσεων, ὥσπερ ὑπό τινων θεραπαινίδων δορυφορουμένη. Verùm ipse περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου *orat.* 5. nihil in hoc negotio certò statui posse contendit. Ὅπως ἡμῶν ἐστιν ἐν τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί γὰρ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι παρεκτείνεται τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο. —ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ᾽ ἐν μέρει τινὶ συνείλεκται. οὐκοῦν ἀνάγκη νεκρὰ τὰ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως νεκρόν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν· ἀλλ᾽ ὅτι μέν ἐστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem mentem & Lactant. *de opific. Dei c.* 16.

Μὴ σπεῦδε] Vide *l.* 2. § 2. sic *infrà* § 32. κενὰ σπουδάσας.

Μηδὲ κατατείνου] *Nè vehementiùs contendas te.* qemadmodum Naso *Pont. l.* 1. *eleg.* 6.

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adversum contendas. nè obnitaris,* fato nimirum, ac dispositioni divinæ. Sed illud potiús. ut *infrà* § 32. πόσοι κατατιναχθέντες. & *l.* 6. § 24. μήτι κατατεινόμενος. & *l.* 12. § 27. ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατατεινόμενον.

Ὅρα τὰ πράγματα] Sen. *epist.* 104. (ex Mar. *Æn. l.* 6.

Terribiles visu formæ, letúmqe labórqe?
Minimè qidem, si rectis oculis intueri illa possit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad risum. cur timeat laborem vir, mortem homo? & *epist.* 110. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit, qàm brevia, qàm incerta, qàm tuta timeantur.* Vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 7. § 67.

Ὡς ἀνὴρ] qod *supr. l.* 2. § 5. ὡς ἄῤῥην. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2. Pugil qidam cùm de vita periclitaretur, nisi membrum virile chirurgi manu abscin-

abſcinderetur; ſvadente fratre philoſopho ut id fieri permitteret, recuſavit, obfirmatóqe animo eſt mortuus. Percontante avtem qodam, qomodò id feciſſet, *ut philoſophus*, an *ut athleta*, reſponſum eſt, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Evripid. *Cyclope.*

—ἀλλ᾽ ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—*ut vir ſis, vide.*

(qod uno verbo Hebræi התאוששו Eſajæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθε. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémqe *Philoctete*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Pruſ. *orat.* 59. lavdatus, unde ſuppleri poteſt, qod Ariſtoteles omiſerat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Evdem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè qàm Lambinus cenſuit,

Τοὺς γὰρ περισσοὺς καί τι πράσσοντας πλέον
Τιμῶμεν, ἄνδρας τ᾽ ἐν πόλει νομίζομεν.

qod μεταφράζων Dio, τοὺ γὰρ φανερὲς, inqit, καὶ πλειόνων ἅπτεσθαι τολμῶντας, σχεδὸν τούτους ἅπαντες θαυμάζομεν, καὶ τῷ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. qaſi reliqi, nomine tenùs tantùm ſint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atqe, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Reſtituamur, ut poſſimus dolores, qocunqe modo corpus invaſerint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium eſt; qære qem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.* Senec. item *de ſap. conſtant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, qantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingreſſi viam.* Et Lucian. de ſectis: Ἤκουον ἁπάντων λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν· οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόπλουτοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· περὶ δὲ τῶν Στωικῶν πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωικὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Qin & Arceſilaus interrogatus, qî fieret, ut ab aliis ſectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros deſciſcerent, reſpondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Qia ex viris Spadones* (qi & *evirati*) *ex ſpadonibus verò viri nevtiqam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πάντη Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, οὔτε ἄρχοντα, οὔτε ἀνδρὸς, οὔτε ὅλως ἰδίοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic l.* 1. § 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illáq; virgo viri.—

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ὢν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ἐστι νῦν.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir ſubitò factus fœminarum eſt omnium. Grot.

vel ad mentem forſan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir qidem ſiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut ſit oxymoron, omnium eſſe mulierum virum eum, qi nè vir qidem ſit. Vide ad *l.* 3. § 16. ἀνδρογύνων. Verùm iſtud in ſenſum obſcœniorem dictum. Alexander Moloſſus, cùm in Italiam tranſiret, dixiſſe fertur, ſe qidem *ad Romanos ire, qaſi* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem iſſe ad Perſas, qaſi* γυναικωνῖτιν. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiſcens, in itinere qónam concederet percontanti, reſpondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Qanqam & Spartanis ipſis *virilitatis* nomen ægrè ſatis & gravatim impertitus videtur. Siqidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *qânam in regione Græciæ viros bonos vidiſſet*, reſpondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros qidem nuſqam: pueros avtem Lacedæmone.* Idémqe cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδράποδα· ἄνδρας δὲ ἐγώ. *Ille verò*, inqit, *mancipia: at ipſe viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ᾽ ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα] Ità *l.* 9. § 15. ἔξω θυρῶν ἕστηκεν. & *l.* 11. § 11. οὐκ ἐπὶ στρέφεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. niſi qod hîc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epiſt.* 76. ibi κρίμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epiſt.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuſcul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur. nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo eſt opinio magni mali præſentis; & qidem recens opinio talis mali, & in eo rectum videatur angi: id avtem eſt, ut is qi doleat, oportere opinetur ſe dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epiſt.* 71. *Qid enim mutationis periculo exemptum eſt? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, qamvìs Deo agente ducatur. non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliqis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: naſci debent, creſcere, extingvi. Qæcunqe vides ſupra nos currere, & hæc qibus innixi atqe impoſiti ſumus, veluti ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqalibus iſta ſpatiis eódem natura demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσται] *non erunt ampliùs.* id ſcil. qòd priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc eſt, ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theat.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. qod mox explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι· &, πάντα ἀεὶ γίγνεσθαι.

γίνεσθαι. qod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Ξυμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ solius solenne munus est. fungitur & ipso mundus iste, qem incumbimus. metatio certè nostra, totum versiforme est. dies & nox invicem vertunt. Sol stationibus annuis, Luna modulationibus menstruis variat. Syderum distincta confusio interdum dejicit aliqid, interdum resuscitat. cœli ambitus, nunc subdivo splendidus, nunc nubilo sordidus: avt imbres ruunt, avt siqa missilia cum imbribus, dehinc substillum, & denuo sudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æqè mutantibus, de tranqillo probum, de flustris temperatum, & extemplo de decumanis inqietat. Sic & terram si recenseas temporatim vestiri amantem, propè sis eandem negare, memor viridem cùm conspicis flavam, mox visurus & canam. Cæteri qoqe ejus ornatus siqid, non aliud ex alio mutant, & montium scapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliqando, aqis omnibus obsitus. Sed & enatando rursus in forma: mutavit rursus orbis, alius idem.* Vise sis eundem argumentum idem pereleganter proseqentem, *de resurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις] *Vita tota in opinione consistit.* qod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν] qod *suprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc pleniùs, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις] Idem *supr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστί· καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς δεδημιούργηται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoscimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non est eis terribile, qi omnem orbem terrarum unam urbem esse ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου —κοινοῦ πολιτεύματος;] nullius certè alîus homines indiscriminatim universi. at Christicolas alîus, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· uti Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν] de communi isto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc est, qod *l.* 2. § 4. dixerat, esse *mentem* cujusqe τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόρροιαν. *defluxum qendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος] Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum sententiâ; *Uno ex fonte omnium nostrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδ᾽ εἰς οὐκ ὂν ἀπέρχεται.] Ità *l.* 5. § 13. Contrà qàm Evrip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει.
—*nil qod erat, in nil abit.*

& qàm Tertull. *advers. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Pers. *Sat.* 3.

—gigni
De nihilo nihil; in nihilum nil posse reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ᾽ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τί· τότε ὂν ἐξαπολέσθαι, ἀνήνυστον καὶ ἄπαυστον. Qi locus Ludov. Nagoralæ vitii suspectus habetur. itaqe legi postulat pro ἀνήνυστον, ἀνήπυστον, & ἄπιστον pro ἄπαυστον. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἀποτελεσθῆναι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epist. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ᾽ ἄν, σπερμάτων γε οὐδὲν προσδεόμενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὂν, πάντα ἂν ἀπολώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Qod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἑρμηνεὺς *lib.* 1.

Principium hinc qojus nobis exordia sumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil posse creari
De nihilo.—

Et mox: *Nam si de nihilo fierent; ex omnibu' rebus*
Omne genus nasci posset, nil semine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδέν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Aristoteles etiam *physic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γιγνόμενον ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίγνεσθαι ἀδύνατον. περὶ γὰρ ταύτης ὁμογνωμονοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rursus *c.* 8. Κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν, οὐδὲν γίγνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὃ μάλιστα φοβούμενοι διετέλεσαν οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι προϋπάρχοντος. Atqe huc pertinet, qod de priscis philosophis idem *Physic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, —φασὶν οὔτε γίνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι. neqe enim simpliciter, avt produci avt corrumpi qicqam, ei negabant; sed nihil avt è nihilo produci, avt in nihilum evanescere; verùm substantiam ipsam semper manere, novis affectibus sibi invicem succedentibus, asserebant. qod & Aristot. ipse agnoscit, τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ οὗ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρώτου, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων· καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaqe Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atqe obitus natura conficiet: & erit aliqid, qod avt ex nihilo oriatur. avt in nihilum subitò occidat. qis hoc physicus dixit unqam?* De posteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις] Siqidem, ut Aristot. *de gener, & corrupt. l. 1. c. 3.* Ἔστιν ἡ θατέρου γένεσις ἀεὶ, ἐπὶ τῶν ὄντων, ἄλλου φθορά· καὶ ἡ ἄλλου φθορὰ, ἄλλου γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius..* At Apollonius Tyan. *epist.* 66. Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν, ἔδοξε γένεσις· τὸ δὲ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν κατὰ ταυτὰ, θάνατος. οὔτε γινομένου κατ' ἀλήθειάν τινος, οὔτε φθειρομένου ποτέ· μόνον δὲ ἐμφανοῦς ὄντος, ἀοράτου τε ὕστερον, τοῦ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. Porphyrius apud Stob. *tom. 1. l. 1. tit.* 40. ex Pythagoreorum sententia, Τὸν δικαίως ἀναμφίβολα, πρὸς τὸ ἀποθνήσκον τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γεννῶν ἔχει πρὸς τὸ γεννώμενον. ἑκατέραν γὰρ εἶναι τῆς ψυχῆς μεταβολὴν· τὴν μὲν εἰς σῶμα, γένεσιν· τὴν δὲ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

Φύσεως μυστήριον] Ità *l. 2. § 12.* φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταυτά] deesse videntur voces aliqot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [καὶ διάκρισις] εἰς ταυτά. vel ut *l. 10. § 7.* [καὶ διάλυσις] εἰς ταυτά. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l. 1. c. 1.* Συνιόντων καὶ διαλυομένων (τῶν στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει καὶ ἡ φθορά. Et *c. 2.* γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα. Ibidémqe Democritus & Levcippus, διακρίσει, καὶ συγκρίσει, γένεσιν καὶ φθοράν, definiunt. Empedocli qoqe, ὅτι φύσις οὐδενός ἐστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. qod idem & τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l. 4. c. 1.* reperitur. de qo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib. 4. c. 7.* Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; τί γενέσθαι καινὸν, παράλογον; Vide *l. 5. § 4. & 13.* & *infr. § 30.* & *l. 7. § 50.* & *l. 8. §. 18.*

Ἐφ' ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη] οὐ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν, οὐδὲ τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Prus. *orat.* 33. & Marc. *l. 12. c. 23.* ἡ κατάπαυσις τοῦ βίου οὐ κακὸν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν.

Οὔτε παρὰ τὸ ἑξῆς τοῦ νοερῶ ζώῳ] qia scil. est θνητὸν ζῶον. *supr. § 3.* Itaqe Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ᾔδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de mansuet.* vel, ut idem *de tranqil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l. 4. c. 13.* ᾔδειν θνητὸν γεννήσας. vel etiam ut Laërt. *l. 1.* qi liberos plures simul amissos refert, ᾔδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας. Et Ælian. *lib. 3. cap. 2.* ᾔδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Prus. *orat.* 37. & Epictet. *dissert. l. 3. c. 24.* Cicer. *Tuscul. l. 3. Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l. 5. c. 10. Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qi (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, qòd à Persis captus esset, id qod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qi eum qasi *constantem principem* lavdaret. Cæterùm, qod Sen. *epist.* 99. *Cui nasci contigit, mori restat.* & *epist.* 30. *Vivere noluit, qi mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς] qia, ἡ τοῦ σώματος σύγκρισις εὔσηπτος. *l. 2. § 17.* Et, ut Epictetus *infr. § 41.* ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c. 11. Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidúmqe corpus, & casibus morbisqe repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Qid est homo? qodlibet qassum vas, & qodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus. ubicunqe arietaveris, solveris. Qid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidisqe contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; qorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitæqe tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Avgustinus jam morti propinqus, acceptis cladibus, qæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur, dicens; *Non erit magnum, qod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Posidon. in *vit. Avg.*

§ 6. Ταῦτα οὕτως] Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἀκέφαλα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inqit, *ab istiusmodi perpetrari solenne est.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, qod solent. qibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consvetudine latrent.* Ista avtem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης] *aliter neqeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat. 3.* Κακῶς λέγουσιν, ἐπειδὴ κακῶς οὐκ ἔμαθον. Qod idem apud Laërtium *l. 2.* Socrates. Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Οὐ θαυμάζω· καλῶς γὰρ λέγειν οὐδεὶς αὐ-

αὐτῶν διωκθεῖν. Senecæ *excerpt. Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqi.* Ità *sup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται οὕτως ποιεῖν. Et *l.* 10 § 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Evstrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω.

Hæc ego ex necessitate facio, qæ facio, omnia. Grot. Neqe tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qi cùm ob furtum à Domino castigatus, εἵμαρτό μοι κλέψαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ δαρῆναι· *in fatis iisdem fuisse & ut cæderetur.* Sed nec Spartani servo, qi cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regessit herus, Ἄκων τοίνυν καὶ κολάζῃ. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine qippiam & *l.* 8. § 15. Lactis avtem sive liqoris ficulnei meminisse videtur; ὅτι συκῆς ὀπὸς πάντων δριμύτατος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. qoniam *fici succus lacteus aceti naturam habet: itaqe coaguli modo lac contrahit.* qod aliter pavlò Dioscorid. *l.* 1. *c.* 149. πηκτικὸς δέ ἐστι γάλακτος, ὥσπερ ἡ πυτία· λύει δὲ τὸ πεπηγὸς, ὥσπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus havd pavcis succus is nobilis, qas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. qare? qia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit pavcissimos omni ævo sapientes evadere. qia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo avtem naturæ sanus irascitur. qid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? qid si miretur spineta sentésqe non utili aliqâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε] Ità *l.* 7. § 22. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magis proderit, qàm cogitatio mortalitatis. sibi qisqe, ut alteri, dicat; Qid juvat tanqam in æternum genitos iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Qid ruimus in turbam? qid certamina nobis accersimus? qid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, qas implacabili gerimus odio, febris avt aliud malum corporis vetabit geri. jam par acerrimum media mors dirimet. qid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiùsqe ac propiùs accedit. istud tempus qod alienæ destinas morti, fortasse* [havd] **citra tuam est.* [**circa* Lips.] Et rursus: *Qin potiùs vitam brevem colligis, placidámqe & tibi & cæteris præstas. qin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm excesseris, reddis. Qid servo, qid domino? qid regi, qid clienti tuo irasceris? sustine pavllum. venit ecce mors, qæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tavri & ursi pugnam inter se colligatorum; qos cùm alter alterum vexârit, suus confector expectat. Idem facimus. aliqem nobiscum alligatum lacessimus: cùm victo victoriqe finis æqè maturus immineat. numqid ampliùs isti cui irasceris, qàm mortem optas? etiam te qiescente morietur. perdis operam: facere vis, qod futurum est. Qieti potiùs pacatíqe, qantulumcunqe superest, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, qantulum est temporis, qò avt ille pœnâ suâ torqeatur, avt tu malum gavdium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiqam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, qod aiunt, versamúsqe nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad qod ille respexit, qódqe Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθραν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia nè gere immortalia.

Qod latiùs extulit Evripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ·
Οὕτω προσήκει, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Mortale qando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Qisqis magistrâ sapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarqinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atqe atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsqe leniri dixerat, εἰ μὴ σὺ, inqit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν.

Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τι κακὸν με δεδράκασιν, ὡς παρακαλεῖς, κἂν ἐπιλαθοίμην· θνητοῦ γὰρ ὄντας, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὥς φασί τινες, οὐ προσήκει. τῆς μὲν τοι, Πύθωνος εἰς ἐμαυτὸν δυσμενείας, οὐ μόνον ζῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀποθανὼν, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιλαθοίμην.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Βῆσαν ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ Ἀΐδαο,
Νώνυμοι. —

qo loco (ut obiter adnotem) εὐρώεντα malim vertere, *situ obsitum*, qàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι] Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8 § 35. 41. 47. & *l.* 12. § 22. 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranqill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.
Nil passus es mali, ipse ni præ te feras.

Epictet *Enchirid.* c. 29. Σὲ γὰρ οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι.

§ 8. Ὃ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ] qod *l.* 7. § 64. οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ. qia scil. *Animus cujusqe, is est qisqe.* Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. §. 1.

§ 9. Ἠνάγκασται] Ità *l.* 2. § 3. Πρόσεστι δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation avtem hoc superioribus adfigit Cas. seqentibus præfigit Xyl. cùm nevtra satis cohæret. dictionis series hiulca est, & deesse aliqid videtur. ad seqentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias simul congerat, ob qas æqanimiter contingentia qæqe ferre oporteat; qia nempe necessaria, utilia, justa.

§ 10. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει] Ità solent excerpta sua, vel χρηστομαθείας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, καὶ τόδε, ut videre est passim apud Photium, Evstathium, alios. Aliqando tamen pleniùs, Ἰστέον ὅτι, avt ejusmodi aliud qid, qale & istic subintelligendum. Qod avtem *omnia qæ contingunt nobis*, *justè contingere* dicit, intelligendum est, qoad primam cavssam. Nec abhorret ab hoc philosophia Christiana, sed cumprimis inculcat. Psaltes *Psal.* 119. *v.* 139. *Justus es, Domine, justáqe sunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta esse judicia tua; justéqe te afflixisse me.* Et *Psal.* 145 *v.* 17. *Justus est Dominus in omnibus viis suis, sanctúsqe in operationibus suis.* Vates etiam Jerem. *c.* 12. *v.* 1. etiamsi ægrè ferre videatur, qod bonis malè, malis bene sit; hoc tamen pro fundamento immoto prorsus substernit, *Tu, Domine, certè justus es.* Senec. *epist.* 107. *Qæcunqe fiunt, debuisse fieri putet; nec velit objurgare naturam.* & *epist.* 96. *Solet fieri. parum est. debuit fieri. decernuntur ista, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅταν ἑκάστῳ πράγματι τὸ οἰκεῖον φυλάττηται, δικαίως ἔχει τε καὶ διοικεῖται. οἰκεῖον δὲ οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. ad Marci mentem aptissimè.

Κατὰ τὸ ἑξῆς] *secundùm rerum ac cavssarum* ἐπισύνδεσιν, sive *connexionem ac concatenationem* qandam, qam imaginabantur Stoici. Vide *infrà* § 45. & *l.* 6. § 38.

Ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν] nihil poterat piè magìs ac religiosè dici, qàm omnia provenire à cavssa qadam suprema, assignante qasi certâ lege cuiqe, qod ipsi maximè sit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σὺν τὸ ἀγαθὸς εἶ] Syntaxis τῷ poscit. Sicut *l.* 7. § 66. ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶ. atqe ità Lugd. *Bonum* avtem fore dicit, si justè evenientibus se sponte summiserit. qod Cleanthes suprà, *ad l.* 3. § 4.

Malúsqe patiar, qod bono licuit pati.

Καθὸ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθὸς] *Virum bonum* dicit; non *qomodo omnes candidatos bonos viros dicimus; qomodo obvios, si nomen non succurrit, dominos salutamus:* ut Senec. *epist.* 3. sed *perfectum, absolutum; qem malum facere nulla vis, nulla necessitas possit.* Idem *epist.* 34. Itaqe τὸ ἰδίως νενοημένον istic opponitur τῷ κοινότερον λεγομένῳ, *l.* 2. § 10 aliúdqe hîc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infrà* § 50. Fabius *instit.* *l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definivisset. *Ego secundùm communem loqendi consvetudinem sæpe dixi dicámqe perfectum Oratorem esse Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentissimos dicimus vulgò, qorum nihil nisi perfectè sapienti datur. Sed cùm propriè & ad legem ipsam veritatis loqendum erit, eum qæram oratorem, qem & ipse qærebat.*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε] Senec. *de sap. constant.* c. 17. *Genus ultionis est, eripere ei qi fecit contumeliæ voluptatem. Solent dicere; Miserum me. puto, non intellexit. adeò fructus contumeliæ in sensu & indignatione patientis est.* Tertull. *de patient.* c. 8. *Nempe idcirco qis te lædit ut doleas: qia fructus omnis lædentis in dolore læsi est. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipse doleat necesse est amissione fructûs sui.*

§ 12. Ἑτοιμότητας] i. e. δόγματα ἕτοιμα. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος] i. e. τοῦ ἡγεμονικοῦ, sive *mentis*, qam & τὸ κυριεῦον, *suprà* § 1. & τὴν κυβερνῶσαν, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambros. *Hexaemer.* *l.* 6. *c.* 9 *suprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus est Rex idem & Legislator, Jova.* Esajæ *c.* 33. *v.* 22. cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μεταθέσθαι] Vide *ad l.* 1. § 15. 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Hesiodium *oper. l.* 1. *v.* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τὰ κ' ἔπειτα, καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.
Ille qidem ante omnes, per se ipse qid utile, qid non,
Qi videt, & longè fines prospectat agendi:
Qi bene consultis didicit parere, secundus.
At qi consiliis pollet nihil ipse, nec avdit
Svadentes alios, nullos homo vivit ad usus.

Ità vertit apud Stob. *tom. 2. tit. 3. & 4.* Grotius; qem mirum ἀυτῷ reposuisse denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præsertim cùm & in versione illud potiùs expresserit, & Hejnsium avdire potuerit, de scriptura gemina monentem *in notis ad Hesiodum:* ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, *est*, ὁ κατὰ πάντα αὐτὸς, τουτέστι, κατ᾽ αὐτὸν, σοφὸς ὤν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaqe dixit Hesiodus, hoc est, qi ipse; non avtem*, ὁ αὐτῷ, *qi sibi, sapit*, juxta illud Evripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi professum sapere, sibi qi non sapit.

à Stobæo *tom. 2 tit. 3.* relatum, à Ciceron. *famil. l. 13. epist. 15.* Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* usurpatum. opponitur avtem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρου τινὸς νουθετήσεως σοφῷ γεγονότι. Eandem hanc lectionem confirmat Aristides rhetor. in *orat. Platon. 1.* non qidem ut vulgò legitur, sed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod. 247.* qi ubi Hesiodia illa recitaverat, subjungit: Πρῶτον μὲν ἔθετο τὸν αὐτὸν εὑρόντα τὰ βέλτιστα. ἔσχατον δὲ ἀμαθέα, τὸν οὔτε συνιέντα, οὔτε πειθόμενον. μέσον δὲ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμῷ ὅρους, τὸν τῷ συνιέντι πειθέντα, τοσούτῳ χείρω τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίω τοῦ μήτ᾽ εἰπόντος, μήτε πειθέντος. Et mox: Τὸν μὲν τοιοῦτον ἄνδρα, ὡς θεὸν καὶ θεῶν ἐγγὺς πρῶτον καὶ κράτιστον μὲν ἔθετο, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει· τὸν δὲ ἀκούσαντα καὶ μαθόντα δεύτερον. Sed & Aristoteles *ethic. Nicom. l. 1. c. 4.* & Diogenes Laërt. *l. 7.* apud qem Zeno Hesiodi versiculos illos non sine nota aliqa refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείττονα γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς δυνάμενον τὸ λεγόμενον καὶ χρῆσθαι, τοῦ δι᾽ αὑτοῦ τὸ πᾶν συννοήσαντος. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνεῖναι· τῷ δ᾽ εὖ πεισθέντι προσεῖναι καὶ τὴν πρᾶξιν. Qod etiamsi Themistio *in orat. qinqennal.* placuisse video; mihi tamen eodem loco habetur, qo Zenonis ejusdem cavillum illud, qo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur.

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν γ᾽ ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

de qo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c. 4.* Verùm propiùs accessit Artabanus apud Herodot. *l. 7.* Ἴσον, inqit, ἐκεῖνο παρ᾽ ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι. Cæterùm Hesiodo suffragatur prorsus Aristoteles *ethic. Nicom. l. 1. c. 4.* qo loco non primus tantùm versiculus ad avtoris mentem ritè efformatus reperitur; sed & qartus, qi hoc admisso, prout superiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhibetur. siqidem μήτ᾽ αὐτὸς ibi legitur, qod μήθ᾽ αὑτῷ apud alios, etiam qi mendum priùs sustulerant, mendosè habetur. Gregorius etiam Naz. *epist. 43.* Ἀνιάσομαι δὲ, (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτριον) εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ δέον· ὃ τῆς πρώτης ἐστὶ τῶν ἐπαινετῶν μερίδος· μήδ᾽ ἄλλῳ εὖ εἰπόντι κατακολουθήσεις· ὃ τῆς δευτέρας. Basil. Cæs. *orat. 24.* Εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐπαινουμένων ἔσεσθε παρ᾽ Ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερές· αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνός φησι· ἄριστον μὲν εἶναι τὸν παρ᾽ ἑαυτοῦ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ᾽ ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα. Jo. Chrysost. *in epist. 2. ad Cor. orat. 18.* Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφός· οὕτως ἡμεῖς οἱ καταδεξάμενοι, καὶ αὐτοὶ συνέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης καρπωσόμεθα ἔπαινον. ubi, qod monet Dunæus noster, illum primæ notæ σοφὸν, hunc secundæ συνετὸν nuncupat. Cicero *pro Cluent. Sapientissimum esse dicunt eum, cui qid opus sit ipsi veniat in mentem: proximè accedere illum, qi alterius bene inventis obtemperet. in stultitia contrà est. minùs enim stultus est is, cui nihil in mentem venit, qàm ille, qi qod stultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Livium *l. 22* *Sæpe ego avdivi, eum primum esse virum, qi ipse consulat, qid in rem sit: secundum eum, qi bene monenti obediat: qi nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse. nobis qoniam prima animi ingeniiqe negata sors est, secundam ac mediam teneamus, & cùm imperare discimus, parere prudenti in animum inducamus.* Seneca item *de benefic. l. 5. c. 21.* *Moneri velle ac posse secunda virtus est.* sive ut scholia Manuscripta in codice meo, (nam & Lipsius locum mancum esse advertit) *Non moneri*, (hoc est, *monitu non indigere*) *prima virtus est: velle ac posse secunda.* Et mox: *Animus, qod pavcis, sui rector, optimus: proximi sunt, qi admoniti in viam redeunt.* Tales esse nè pudeat pigeátve, Marcus vult istîc; non qales Nicetas Constantinopolitanos suos describit in *Isaac & Alex. c. 1.* μήτ᾽ αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετοῖς προσχωροῦντας, μήθ᾽ ἑτέρῳ πειθομένους εἰσηγουμένῳ τὰ λῷονα. Facit huc Philippidæ Comici in *Ananeosi*, apud Stob. *tom. 2. tit 1.* illud;

Ὅτ᾽ ἂν ἁμαρτάνῃς τι, χαῖρ᾽ ἡττώμενος.
Μάλιστα γὰρ οὕτω σώζεται τὸ συμφέρον.
Nè turpe vinci, siqid errâris, puta:
Hæc namq; vera est ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.* —ἔγωγε φημὶ πρεσβεύειν πολὺ,
Φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ᾽ ἐπιστήμης πλέω·
Εἰ δ᾽ οὖν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτῃ ῥέπειν)
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.
Hoc mî videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus si qisqe existeret: (re)
Sin minus hoc, (namqe huc res havd nata est verge-
Bonum est à bene monente qovis discere. Grot.

Et *ibidem*:

Ταῦτ᾽ οὖν, τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώποισι γὰρ

Τοῖς

Τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοὐξαμαρτάνειν.
Ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ, κεῖνος οὐκέτ' ἔστ' ἀνὴρ
Ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις ἐς κακὸν
Πεσὼν ἀκεῖται, μηδ' ἀκίνητος πέλει·
Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Hæc ut modesto pectore evolvas, rogo:
Errare cunctis insitum mortalibus:
At ille nec sine mente, nec vacuus spei,
Remedia qi receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.
Remeemus illuc, unde non decuit priùs
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam sera nunqam est ad bonos mores via.
Qem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Andocides *orat. de reditu*: Καὶ εὐτυχέστατοι μὲν, οἱ ἐλάχιστα ἐξαμαρτόντες· σωφρονέστεροι δὲ, οἱ ἂν τάχιστα μεταγινώσκωσι. Gregor. Naz. *in patr. suum.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου Θεοῦ. τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας ἐπιστρέφειν, ἀνθρώπων μὲν, ἀλλ' ἐπιεικῶν, καὶ τῆς σωζομένης μερίδος· τὸ γὰρ ἀδιόρθωτον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀντικειμένης ἐστὶ φύσεως, καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνης ἐνεργουμένων. Idem in *Apolog.* κἂν εἰ τὸ πρῶτον τοῦ λόγου μὴ σώζοιεν, ἀλλά τό γε δεύτερον ἐκείνου, τὸ ἁμαρτάνοντας μετανάγεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἀῤῥωστῆσαι, τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἣ πάντων ἅπτεται, καὶ τῶν λίαν ἰσχυρῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ θεραπευθῆναι, καὶ εἰς ἀλλήλους ἐπανελθεῖν, τοῦτο λογισμοῦ, καὶ τῆς χάριτος. Idem *irenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τυχεῖν ἁμαρτάνοντας, ἢ μὴ τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ Θεός· δεύτερον δὲ, ὥς ἐμοί γε δοκεῖ, τὸ πταίσαντάς τι καὶ παιδευθέντας, ἐπανιέναι. Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 381. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ πρὸς Θεὸν ἔχειν ἐγγύτητα· καλὸν δὲ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνωσιμαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξαναστῆσαι τοῦ πλάσματος. Idémqe *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον Θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ μηδενὸς ἐφάπτεσθαι τῶν κατὰ γνώμην ἀδικημάτων, ἀνθρώπου ἐστὶν εὐαγοῦς· καὶ τὸ μὴ πολλοῖς περιπίπτειν τῶν ἀκουσίων, οἰκεῖον τῶν ἐγγίσαι Θεῷ βουλομένων· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐκείνων, ῥᾷστον δὲ πολλοῖς, τὸ μὴ ἐπὶ μήκιστον ἐμμένειν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinqere: secundus, delicta cognoscere. illa innocentia qæ servat; hæc medela, qæ sanet.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελοῦς] Vide *l.* 1. § 16. *κοινονοημοσύνη.* & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδὺ] Avg. *contr. Julian. l.* 5. *c.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus: nullósqe Catonis in actus
Surrepsit, partémqe tulit sibi nata voluptas.

qoniam, inqit, *& qod non faciebat sine voluptate, non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4. § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita. nam qæ voluptate, qasi mercede aliqâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióqe virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis cavsâ faciet.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qi interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος οὕτως ἐμμελῶς καὶ μετ' αἰσθήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, respondit, οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν, οὐδὲ παρασκευάσεσθαι τοὺς πολίτας. Antisthenes verò suis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναι ποτὲ, εἵνεκα ἡδονῆς, *ut nè digitum qidem voluptatis cavsâ unqam extenderent.* Theodoret. *therapevt. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Furere malim, qàm voluptate perfundi.* Laërt. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. l.* 3. *c.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therap. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem secessionem qandoqe fecisse visi sunt. qod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *lib.* 7. τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότοιχον διορύττοντες, καὶ ἀναφαινόμενοι παρὰ τῇ ἡδονῇ. Neqe tamen ullo modo admittendum, qod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθὲς εἶναι. nec id sanè Epiphanius unqam dixerit. Verùm avt vitiata ista, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum; avt loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, qocum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνίστασθαι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia*, tribuendum. Cæterùm in dogmatum priscorum illorum recensione Epiphanianâ havd pavca istiusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἢ ἔνδοξον] Contrà qàm illi, *qi nihil honestum esse putant, nisi qod in vulgus gloriosum.* Cicer. *Academ. l.* 4. Senec. *de beat. c.* 20. *Nihil opinionis cavsâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§. 13. Τί οὖν οὐ χρᾷ;] Bern. *de bon. deser.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo*, (hoc est, ut Simocat. *epist.* 13. τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non vivens.*

Τί ἄλλο θέλεις;] puta lavdem, avt mercedem. ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μέρος] Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανισθήσῃ] Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναληφθήσῃ] Verbum idem de Domino Jesu, sed sensu pavlùm diverso usurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2. 11. 22. Et indè ἀνάληψις, de ejusdem ascensione usurpata Luc. *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in istis τὸ ἀνὰ *subvectionis* significatum obtinet, ut rectè Beza; non *restitutionis*, uti Budæus & Erasmus de voce altera, sed ratione tamen havd eâdem uterqe, censuerunt. qum Marco nostro *reditum* & *resumptionem* designet. qomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur sive *receptio*, ubi *corpus* asserit *ad terram unde sumptum est, reverti, spiritum ad Deum, à qo prodierit, recipi. Eccles. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν] id est, *Deum* ipsum, unde decisus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα περιέχεται, οὕτω καὶ τοῦτον σπερματικὸν λόγον ὄντα τοῦ κόσμου, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δ' ὕστερον] Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epist.* 99 *Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita brevitatem hujus spatii, per qod citatissimi currimus. observa hunc comitatum generis humani eódem tendentis, minimis intervallis distinctum, etiam ubi maximus videtur.* Et *epist.* 49. *non possunt longa intervalla esse, in ea re, qæ tota brevis est.*

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις] Novi esse videntur argumenti ista: nihil statuo tamen. Possunt avtem intelligi, vel de mutatione ac metamorphosi illâ stupendâ, qam in sapiente suo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote qâ ὁ χθὲς ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τήμερον ἄφνω μεταβέβληκεν εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ ῥυσοῦ καὶ ὠχροῦ καὶ λυγροῦ γέροντος, εὐπρεπὴς, θεοειδὴς, καλλίμορφος. ὁ κάκιστος πρωΐ, δείλης ἄριστος· ὁ καταδαρθεὶς ἔμπληκτος, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος, καὶ δοῦλος, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθήμερον ἀνίσταται καὶ βασιλεὺς, καὶ ὄλβιος γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βέβαιος, καὶ ἄδοξος. οὐ γένεια φύσας, οὐδ' ἥβην ἐν σώματι νέῳ καὶ ἁπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἀπαθεῖ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβεβαίῳ, νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἰσόθεον διάθεσιν, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐσχηκὼς, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς ἐκ θηρίου τοῦ κακίστου γενόμενος. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ περὶ τοῦ εὐμεταβόλου τῶν εὐφημεῖν δοκούντων, *supr.* § 3. qibus hodiè qis bellua avt simia, eisdémqe rursus intra pavcos dies idem genius avt Deus. Ità Atheniensi populo, ut Aristoph. *eqit.*

> Ὁ νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας.
>
> *Qi nullus hodie, cras futurus summus est.*

De Menedemo Laërt. *l.* 2. Τὰ μὲν πρῶτα κατεφρονεῖτο, κύων καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἐρετρείων ἀκούων· ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσαι. Insigne avtem inconstantiæ popularis istius exemplum in Christi famulis sacra pagina suppeditat. Pavlus & Barnabas Lystris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ Θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem pavlò pòst λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Pavlus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroso* habitus, qem *Nemesis* ultrix à tergo inseqeretur, dum viperam è manu pendentem conspicantur; mox tamen idem ab iisdem pro *numine* suspicitur, ubi bestiam absqe læsione ulla excussam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Meliùs avtem hîc Gvil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis, qi te nunc bestiam & simiam putant, siqidem ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. qàm Mer. Casavb. qi è contrario sic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis, qi, si ad dogmata rationísqe venerationem redieris, nihilo te bruto mero avt simiâ præstantiorem censebunt.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc sunt verba, *Enchir. c.* 23. qæ & Marcus forsan ob oculos habuit cum hæc scriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentissimum. Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς· τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν χώραν καὶ τάξιν. μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν· ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν] Nec ista cum prioribus videntur cohærere. *Nè*, inqit, *tanqam annos innumerabiles victurus adhuc*, te geras: istud enim, avt ejusmodi aliqid necessariò supplendum est. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Qantos tumultus hoc tam contemptum animal movet? in qantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit? immortalia, æterna volutat animo, & in nepotes ac pronepotes disponit; cùm interim longa conantem mors eum opprimit.* Bernard. *ad Evgen. de consider. l.* 2. *Qi longiora sibi vitæ metitur tempora, nonne verè ingreditur iter exterminii, transiens vitæ terminos productiori solicitudine? indè est qòd homines in præsentia à se exules per oblivionem, in alia per inanem solicitudinem migrant secula, non profutura, imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non abducetur incerto.* Vide *infr.* § 32.

Τὸ χρεὼν ἐπήρτηται] *Festinandum est: instat à tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 10. τὸ χρεὼν, mors, naturæ debitum. Synes. *epist.* 12. εἰ μὴ τὸ χρεὼν ἔφθασε.

ἔφθασε. *nisi mors prævenisset.* Vide *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 30. & *infrà* § 26.

Ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστι] Qod Apostolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & qod Petronianus ille, sed sensu seqiore;

Ergò vivamus, dum licet esse bene.

§ 18. Ὅσην ἀσχολίαν] imò εὐσχολίαν. ità *infr.* § 24. εὐσχολώτερος. & *l.* 12. § 2. εὐσχολήσεται· Magnam sibi tranqillitatem conciliat, qi aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex sapientissimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qi liti alienæ immiscet se.* In ejusmodi ergò homines qadrat diverbium à Zenobio ac Svida relatum, Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. *Lydo negotia cùm nulla essent, foras profectus conqisivit.* Vide *ad lib.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ] Vide *ad lib.* 2. § 8. 13.

Ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν] Xylandro libens accedo, qi pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα substituit, cujus illud, τὸ μέλαν ἦθος, qod seqitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltqe, δεῖ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum censet: totúmq; locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι] *non circumspicit nigros mores.* Xyl. *aliorum,* nimirum. Meric. ut activo sensu verbum accipiatur. atqe ità *l.* 7. § 55. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ᾽ εὐθεῖαν πέραινε. Cæterùm D. Boot. mavult περιτρέπεσθαι legi, ut respondeat τῷ τρέχειν ὀρθὸν, qod mox seqitur. *Nè eorum instar, qi nigris ingeniis sunt præditi, circumagaris, & obliqus ac tortuosus incedas.* D. Junius deniqe neqe de *Agathone,* neqe de *moribus nigris* istìc qicqam vult dici. Sic itaqe conjecturâ sanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum avtumat posse restitui, ut cum præcedentibus cohæreat; καὶ ὅσιον, καὶ ἀγαθὸν· μὴ μετὰ νωθείας περιβλέπεσθαι, &c. *ut qod facit, sit justum & pium, & bonum: neqe cum pigritia & segnitie, sive qod segnium ac pigrorum est, circumspiciat; sed rectâ procedat.* Qid si Xylandri lectione ex parte admissâ, sic concinnaverimus? ἢ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ᾖ. δεῖ δὴ μὴ περιβλέπεσθαι &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς] *qasi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ insistere,* pro in instituto persistere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab instituto & proposito deerrare & divagari qod à re Geometrica tractum censet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agonist. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν] Ità *l.* 5. § 14. κατορθώσεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι. qod *l.* 8. § 57. κατ᾽ εὐθὺ φέρεσθαι. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν. Apostolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. sicut Lucas, sed citra metaphoram istiusmodi, *Act. c.* 16. *v.* 11. & *c.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

Μὴ διερριμμένον] *Non vagum.* Xyl. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto qodam animi æstu jactatum & abreptum, & qasi disjectum. qod in sacris Scripturis occurrit toties, *neqe ad dextram neqe ad sinistram,* i. e. nevtrobiqe *declinando. Devt. c.* 2. *v.* 27. & *c.* 5. *v.* 32. & *c.* 17. *v.* 11. 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Josh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. hist. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. & *l.* 2. *c.* 2. *v.* 19. 21. & *l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. & *Annal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. Esaj. *c.* 30. *v.* 21. qia τρέχειν ὀρθὸν præcesserat. Potest tamen ab oculorum affectione sumptum esse; eâ nimirum, qam Galen. *comment. in Hippocr. prognost.* 1. ἴτητον dici testatur, qando oculi sunt ἀστήρικτοι, καὶ κινούμενοι διὰ παντὸς. id vitium aliqando insitum, aliqando est adventitium. de isto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν καὶ τὸ τὰς ὄψιας πυκνὰ διαρρίπτειν. hoc est, ὀφθαλμοὺς διερριμμένους ἔχειν. Et huc allusum fuerit, si περιβλέπεσθαι retineatur.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος] Retundi meritò digna vanitas illorum, qi de nomine suo propagando & ad posteros transmittendo solicitè satagunt. nec tamen, qam sui sit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incuriosum prorsus esse qenqam fas est. Optimè Plato *epist.* 2. Ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῦ ἔπειτα χρόνου· ἐπειδὴ καὶ τυγχάνουσι κατά τινα φύσιν, οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι οὐδὲν φροντίζοντες αὐτοῦ, οἱ δ᾽ ἐπιεικέστατοι, πᾶν ποιοῦντες, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούωσιν. Verùm ἐπτοῆσθαι περί τι, est rei alicui nimiopere addictum esse, ut ad eam qasi attonitus & perculsus consistas, avt saltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: qomodo erga famam posthumam affici; est à ratione omni alienum. Socrates apud Platonem in *Phædone,* σωφροσύνην definit, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ᾽ ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non esse vehementiùs addictum, sed parvi pendere & modestè habere.* Aristot. *hist. animal. l.* 6. *c.* 18. κατὰ πάντων δὲ τῶν ζώων κοινὸν, τὸ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἡδονὴν ἐπτοῆσθαι, τὴν ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα. Ibid. *l.* 9. *c.* 8. Οὕτω δὲ σφόδρα καὶ οἱ πέρδικες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπτόηνται περὶ τὴν ὀχείαν, ὥστ᾽ εἰς τοὺς θηρεύοντας ἐμπίπτουσι, καὶ πολλάκις καθιζάνουσιν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. qod Plin. *l.* 10. *c* 33. vertit; *Rabie qidem tantâ feruntur.* qomodo Flacc. *serm. l.* 2. *Sat.* 3.

Insanit veteres statuas Damasippus emendo.

hoc est, ἐπτόηται περὶ τοὺς ἀνδριάντας. Marcus ipse *l.* 1. § 6. μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι. *neqe rebus istiusmodi addictum esse.*

Ἕκαστος

Ἕκαστος τῶν μεμνημένων] Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 35.

Διὰ ἐπτοημένων] *Per attonitos inani famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Cas. *per admirantes.* alius est ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, *qi de fama posthuma laborat, & circa cam insanit qodammodo.* alii οἱ ἐπτοημένοι istic, *qi eum vitâ jam functum admirantur, celebrántqe qasi cum stupore qodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. qod idem *lib. de audiend.* τῶν θαυμαστικῶν esse ait, *eorum qi nihil non admirari laudibúsqe efferre solenne habent.*

Τί ἐν τοῦτο πρὸς σέ;] Senec. *epist.* 77. *Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *Consol. l.* 2. *c.* 7. *Qid est qod ad præcipuos etiam viros, qi virtute gloriam petunt, de fama post resolutum morte supremâ corpus attineat? nam si, qod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cùm is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cœlum liberà petit, nonne omne terrenum negotium spernet, qæ se, cœlo fruens, terrenis gavdet exemptam?* Festivè lusit in hanc mentem, qisqis fuit, *Antholog. l.* 3. *c.* 6.

Οὔνομά μοι. τί δὲ τοῦτο; πατρὶς δέ μοι. ἐς τί δὲ τοῦτο;
Κλεινοῦ δ' εἰμὶ γένους. εἰ γὰρ ἀφαυροτάτου;
Ζήσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. εἰ γὰρ ἀδόξως;
Κεῖμαι δ' ἐνθάδε νῦν. τίς τίνι ταῦτα λέγεις;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος;] siqidem, δόξα καὶ ἀδοξία, τῶν ἀδιαφόρων εἰσίν. ut *supr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ ἡ τιμὴ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ τιμωμένῳ. itaqe non est οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά] hoc est. ὡς μὴ μόνον πιστὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι. Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaqe Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.* Et Avg. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conscientia nobis necessaria est, fama proximo: qi conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs asseqamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *fama* & *laude*, penitiùs pavlò est introspiciendum. Illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, qæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: qod & noster facit, *l.* 2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm distingverent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de qibus vide *ad l.* 3. § 11. in *præpositis*, i. e. *qæ æstimationem & pretium aliqod haberent*, ut Senec. *de beat. c.* 22. τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm avtem rursus *præposita* sive *præferenda* illa in tres ordines dispescerent, ut qædam *per se præponenda* dicerentur, qædam *propter usum*, qædam *propter utrumqe*; περὶ τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in qo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siqidem, ut Cicero *de finib. l.* 3. § 57. Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum qidem ejus cavssâ porrigendum esse dicebant*, (atqe hoc est, qod Marcus hîc dixit, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qi avtem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, esséqe *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene avdire, à parentibus, à propinqis, à bonis etiam viris*, idqe *propter rem ipsam, non propter usum*: dicúntqe, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos; sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter rem, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui otium & animus est, adeat Senecæ *epist.* 102. in qâ is de *claritate*, qam à *fama* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio qidem, Prus. *orat.* 24. Ἐπεὶ τόγε ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί περ εἰσὶν οἱ πολλοί, ἢ τὸ διωκάσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοῦ ψέγεσθαι, καὶ μηδὲν ἰσχύειν, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. lib.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς τὰ χρείας τινὰς ἐπιτήδειον ὄργανον ἐνίοτε γίνεται τοῖς ζῶσι· ἀποθανοῦσι δὲ οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. Marcus ipse etiamsi havd multùm istud alioqi facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus: & malè loqentium dicta, vel literis vel sermone respondebat.* idémqe, *Nihil magìs timuit & deprecatus est, qàm avaritiæ famam: de qâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hîc Chrysippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω φιλοφρονεῖν καὶ πολιτεύεσθαι τὸν σοφόν, ὡς καὶ τοῦ πλέτου ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmqe sese accommodat. éstq; ista etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loqitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῦν] Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de qo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis qâ ratione erui possint non video. Lego itaq; παρεὶς. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *qod natura tibi concessit.* nimirum, ut qod tui est officii agas, tuâ solius conscientiâ contentus degas, omniáqe tua in te reposita habeas. ut *suprà* § 3. 8. & *l.* 2. § 11. 13. & *infr.* § 29. sic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευήν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 6. § 16. τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι. Vide *l.* 5. § 36.

Ἀλλὰ τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.] lego, ἐχόμενος. *dum ab alterius sermone pendes.* nisi si placuerit cum D. Bootio legere; παρέντες, & ἐχόμενοι λόγον, *omittimus qod nostrum est, dum alterius rei,*

qæ

qæ scil. parum ad nos facit, *rationem habemus*. Sensus, utrumvis admiseris, idem futurus est. Cæterùm λοιπὸν illud vult idem esse novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, &c. *Deniqe qicqid pulcrum est, ità ex se pulcrum est, ut aliena lavs ei nihil adjiciat.* cui libens assentior. Siqidem pari modo Marcum bis usurpâsse *superiùs* § 3. deprehendo. qanqam & τὸ λοιπὸν satis crebrò etiam sententiam clavdit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chrysost. *in Rom. orat.* 8. Δείξας τοίνυν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτο, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπὸν, &c. Itaqe distinctionem receptiorem in versione secutus sum.

§ 20. Πᾶν τὸ -- καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν] Itaqe Galen. *hortator.* c. 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον] Est enim ὁ ἔπαινος τῶν ἔξω. ut *supr.* § 19.

Οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον] Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψουσιν οἱ εὐφημοῦντες, ἢ δυσφημοῦντες, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μῦρον ἀναμιγνύντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπιμιξίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχεραίνω ὡς μεθισταμένας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις, εἴ με βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νῦν δὲ οὐχ οὕτω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ὅσπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημούμενος καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον [illegible] καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμός ἐστι καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, subjicitqe Plutarchus: Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίνεται χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινοῦντες. Cæterùm è contrario, *Virtutem lavdatam crescere, & immensum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naso monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *trist. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc est, qod Marcus vult, nihil rei cujusqam bonitati, eo ipso qod lavdatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν τινος χρείαν ἔχει.] Leg. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [οὐ] τινος χρείαν ἔχει, sensu exigente & contextûs serie. nisi si ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τίνος χρείαν ἔχει; *ecqâ re indiget?* Sed illud potiùs adjecta poscere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis est *virtus* sola. Vide *ad l.* 2. § 1.

Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον] Annot. Lugd. negativam hîc sine cavssa interserit, qum oratio etiam in *edit. Lugd.* sit erotematica. σμαράγδιον avtem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνθύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀστάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qalia ab Aristophane in *Babyloniis* usurpata Aristoteles monet *rhetor. l.* 3. *c.* 2. χρυσιδάριον, ἱματιδάριον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eáqe πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem qâ de agitur, deprimendam & elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine usurpat Marcus noster. Vide *infr.* § 48.

Ἔνερα] Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ ἀὴρ] indè enim *animam* esse tenebant Stoici, *l.* 2. § 2. eodémqe reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς δὲ ἡ γῆ] *Et qomodo terra.* Xyl. ac si qæstio proposita continuetur. cùm sit subjectio, & responsio, licèt interrogandi formulâ enunciata; qod & Cas. advertit. q. d. idem de animis in aërem emissis sentias, qod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ἣν τινα ἐπιδιαμονήν] *in alium, qaliscunqe is fuerit, subsistendi modum.* Cas. qod nescio an vocabulum istud ferre possit. ego Xylandro assentior vertenti, *qum aliqandiu in terra delituêre*, vel *permansêre*. idem enim his verbis de animis, vult dicere, qod de corporibus mox illis, πρὸς ἥντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμένουσαι] Animam corpore exutam *longævam* qidem, non *æternam* tamen avt *immortalem* prorsùs Stoici statuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuscul. *l.* 1 §. 77. *Stoici vitæ usuram nobis largiuntur, tanqam cornicibus: diu mansuros (aiunt) animos, semper, negant.* Verùm nec hac in parte secum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes universas ad mundi conflagrationem usqe permanere: Chrysippus verò sapientum duntaxat.* Seneca tum saltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos qoqe felices animæ, & æterna sortitæ, cùm Deo visum erit iterum ista moliri, labentibus cunctis, & ipsi parva ruinæ ingentis accessio, in antiqa elementa vertemur.* Apud Evseb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (qem cur, *de nostris*, appellet Lipsius *physiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum plæraqe retulit, ego nullus asseqor) ex Stoicorum sententia; διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς. Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γεννητήν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων, πρὸς πόσους τινὰς χρόνους. Respexit horsum Dionysius Halicarn. (etiamsi leviculè nimis Lipsius, qi vel hoc argumento Stoæ vindicat, nisi si Stoicus statim censendus, qisqis Stoicum dogma aliqod recenset.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν, τινὰ τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον

δὲ

ἢ αὖ τῶν κακῶν, &c. Reſpexit & Tacitus in *Agricola*, ab eodem adductus; (qem tamen nemo, opinor, Stoicum fuiſſe ſuſpicabitur) ubi ait; *ſi, ut ſapientibus placet, non cum corpore extingvuntur animæ Magnæ.* Nam qòd, ut Seneca *epiſt.* 57. *exiſtimabant animam hominis magno pondere extritam, permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, qia non fuerit illi exitus liber.* qod & Statius *Theb. l.* 6. de avri ſcrutatore montis ruinâ oppreſſo;

—latet intus, monte ſoluto
Obrutus, ac penitus fractum obductúmqe cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit aſtris.

Ridet ac refutat Senec. *ibid. Qemadmodum enim,* inqit, *flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, qò urgetur : qemadmodum aer verbere avt ictu non læditur; nec ſcinditur qidem : ſic animus, qi ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi : ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ, per ipſa, qibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, neſcio, qod de Stoicis aſſeruit *ad Æneïd. l.* 3. dicere eos *tam diu durare animam, qamdiu durat & corpus.* ideóqe *Ægyptios ſapientiæ peritos, condita diutiùs reſervare cadavera,* (qaſi ſcil. à Stoa dogma iſtud arripuerint) *ut anima multo tempore perduret, & corpori ſit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ ἐξάπτονται] Non ergò uſqe ad ἐκπύρωσιν, ſive *conflagrationem*, ut illi ſuperiùs adducti, permanere vult Marcus noſter: ſed *ſolvi, immutari, refundi, redaccendi*, ut aliis ſuccedentibus & ſubeuntibus qotidie locum faciant: prout de corporibus dixerat in terram reſolutis. Atqe hoc eſt fortaſſe qod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit. *l.* 1. *hær.* 5. μεταγγισμοὺς τε ψυχῶν καὶ μετενσωματώσεις ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα καθαιρεθείσας σωμάτων, ἢ δὴ αὖ πάλιν εἰσδυούσας καὶ ἀνάπαλιν γεννωμένας. Et ex Epiphanio Joan. Damaſc. in *lib. de hæreſ. Stoici animum de corpore in corpus migrare volunt.* Qo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *inſtitut. l.* 3. *c.* 18. *Supereſſe animam poſt mortem Pythagorici & Stoici dixerunt : eáſqe non naſci, ſed inſinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Seneca *epiſt.* 65. *Semel*, inqit, *hæc mihi videnda ſint, an ſæpè.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noſter hîc, qàm Pythagoras olim cenſebat. nec conſentiunt ſibi invicem in Stoicorum dogmate recenſendo, avt Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀνάπαλιν γεννᾶσθαι; iſte, non *naſci*, ſed *inſinuari* duntaxat; avt etiam ſibiipſi Epiphanius, in eo qod ſubjungit; μέρος δὲ θεοῦ καὶ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἡγοῦνται· qomodo enim *immortalem* ſtatuunt, qam *naſci ſæpiùs* contendunt? Utrumqe verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio aſſerit Dionyſ. Petavius. Habent tamen aliqid Stoici dogmati Pythagorico affine, qòd ex animarum materia qaſi conflata & recocta novas procudi & produci ſtatuunt. Verùm hac ratione, non magis *animæ* qàm *corpori immortalitatem* aſſerunt, non minùs *animæ* qàm *corpori corruptionem* & *mortalitatem* adſcribunt. Atqe hac ratione forſan accipi voluit, qod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή, reſpondit, Ἀθάνατος, ἀλλ' ὡς πάντα. Vide *l.* 8. § 18. Tale qid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1 *tit.* 4. de Animis;

Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου γινόμενος, ἠδ' ἀναβλαστῶν,
Ψυχοῦται γονίμου φύσεως ἀροτρεύμασι καινοῖς.
Ex alio tamen eſt alius, ſempérqe novatur,
Naturæ inſinuans ſeſe genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco ſuperiùs recenſito, *Stoicos* ait *mediam viam ſecutos, cùm Plato animam perpetuam dixerit, & ad diverſa corpora tranſitum facere ſtatim pro meritis vitæ prioris: Pythagoras verò, non* μετεμψύχωσιν, *ſed* παλιγγενεσίαν *eſſe dicat, hoc eſt, redire,* ſed *poſt tempus.*

Ἐξάπτονται] *connectuntur.* Xyl. perperam. Verto, *accenduntur*, vel *ſuccenduntur.* Senec. pariter *epiſt.* 54. *Nos qoqe, & accendimur, & extingvimur.* Alluſum eſt ad eorum dogma, qi *animam igneam* ſtatuebant. in qo cenſu cum aliis havd pavcis & Stoici. Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura* : Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀεροειδῆ ἔλεγον. οἱ Στωικοὶ πνεῦμα θερμόν. Δημόκριτος πυρῶδες σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀεροειδῆ. Οἱ Στωικοὶ, πνεῦμα νοερὸν, θερμόν. Παρμενίδης δὲ καὶ Πήγαθος, πυρώδη. Δημόκριτος, πυρῶδες σύγκριμα. Λεύκιππος, ἐκ πυρὸς εἶναι. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος. Ἵππων ἐξ ὕδατος. qo loco pro Πήγαθος leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. l.* 5. Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος, ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν· οἱ δέ γε Στωικοὶ, πνευματικὴν, πλείστου μετέχουσαν τοῦ θερμοῦ. Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη· ὁ δὲ Ἡρακλείδης, φωτοειδῆ· Ἐπίκουρος δὲ τεττάρων τινῶν ποιοτήτων κρᾶμα, πυρώδους καὶ ἀερώδους καὶ πνευματικοῦ καὶ τετάρτου τινὸς ἀκατονομάστου· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς, μίγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας· Κριτίας δὲ, ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ὑγροῦ. De Democrito etiam Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι καὶ θερμόν φησιν αὐτὴν εἶναι. Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni; Hippon & Thales, ex aqa; Empedocles & Critias, ex ſangvine; Epicurus, ex atomis; Critolaus & Peripatetici ejus, ex qinta neſcio qa ſubſtantia : Stoici, penè nobiſcum, ſpiritum prædicant*; verùm hunc igneum. Apud Laërt. *l.* 7. Zeno & Poſidonius, Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν. Galen. *de anim ſeq. corp. temperat. c.* 4. Stoicis animam eſſe κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ γινομένης τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας. Cicer. *Tuſcul. l.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et *de natur.*

Deor.

Deor. l. 3. *Omnia Stoici solent ad igneam naturam referre; Heraclitum, opinor, secuti.* Et mox: *Dicunt omnem vim esse ignem. itaqe & animantes cùm calor defecerit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, qod caleat.* Ità Chrysippus *de provid. l.* 1. Διόλου μὲν γὰρ ὢν ὁ κόσμος πυρώδης, εὐθὺς καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν. Idémqe de Sole pariter, qem ἔμψυχον καὶ πύρινον, astrisqe, qæ etiam *animata* censebat, *de natur. l.* 3. Οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μετὰ τοῦ ἡλίου ἀνάπτονται. Qem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c.* 38. & *de commun. notit. c.* 41. qod cùm *animam* statuat τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει, οἷον στομώσει τινί, hoc est, *infrigidatione, & condensatione, ferri instar, qod obfirmandi caussâ, candens etiamnum, aqâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴν παρὰ τὴν ψῦξιν dictam. (vide *ad l.* 12. § 24.) idem tamen, ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, δι' ὅλου ζῆν καὶ ζῷον εἶναι, *tunc vivere cuncta atqe animari dicat, cum ignitio qasi qædam obvenerit*; itaqe ποτὲ μὲν τὴν ἄναψιν, ποτὲ δὲ τὴν περίψυξιν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιῶν, *nunc infrigidationem, nunc accensionem principium animationis constituere.* cúmqe animam, qam πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, περιψύξει τινὶ produci velit; torqeri posse in Chrysippum, qod Cleanthes olim respondit, narranti cuidam, vidisse se ἐγχέλυς ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas qæ in aqa calida degerent*; οὐκοῦν ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἑψήσομεν, *In frigida igitur coqemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boethium de anima*, apud Evseb. *præpar. l.* 15. *c.* 8. Πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνης γέμων, ὁ πνεῦμά πως ἔχον αὐτὴν ἀποδιδοὺς, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ περιψύξει καὶ οἷον βαφῇ τοῦ ἀέρος ἀναφθὲν, ἢ στομωθέν; Verùm de ignea animæ natura Stoicis consentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c.* 3. Καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Ignis à nascendo, qòd hinc nascitur omne: & qod nascitur, ignescit; ideò calet: ut qi denascitur, ignem amittit, ac frigescit.* Et ibid.

Ova parire solet genu' pennis condecoratum;
non animas, ut ait Ennius.

Indè venit, pullis divinitus insinuans se,
Ipsa anima: —

sive, ut Zeno Citticus, animalium semen ignis, qi anima & mens; qi calor è cælo, qia hîc innumerabiles & immortales ignes. Itaqe Epicharmus Ennii de mente humana dicit;

Istic est de Sole sumptus ignis, ísqe mentis est.

Sic enim Scaliger restituit. Idémqe Ennius in *Epicharmo* à Prisciano *l.* 6. prolatus:

Terra corpus est; at mentis ignis est.

Virgilius *Æn. l.* 6.

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

E nostris etiam Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *eo* (*capite* scil.) *mens, & ignis ille divinus, tanqam cælo, tegitur.* Cùm avtem anima ignis haberetur, qo accenso homines vivere, extincto emori necesse existeret; enatum est hinc delirium illud, de qo Servius *ad Æn. l.* 1. *Grave* nimirum *esse, perire naufragio, qia anima est ignea, & perire videtur in mari.* id qod tangit etiam Synesius in *epist.* 3. digitum simul intendens ad dictum qoddam Homericum, qod huc trahi solebat; *Odyss. δ. v.* 511.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax disperiit, postqam bibit æqoris undam.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνεσθαι] Laërt. *l.* 7 in *Zenone*; de Stoicis agens: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς τὴν ψυχὴν αἰσθητικὴν εἶναι τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὴν δὲ εἶναι· τὴν δὲ τῶν ὅλων ἄφθαρτον, ἧς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς ζῴοις. Qid clarius? Hinc tamen *immortalem esse animam* concludebat Pythagoras, referente Laërtio *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα τοῦ αἰθέρος· —ἀθάνατόν τε εἶναι αὐτήν· ἐπειδήπερ καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀπέσπασται, ἀθάνατόν ἐστι. Numenius *de bono l.* 1. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα· —τὰς δὲ λοιπὰς προσπεφυκέναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὅλου ἀΐδιον· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ἐπὶ τελευτῇ εἰς ἐκείνην. Videmus hîc, qis sit ille λόγος σπερματικὸς, de qo istic, & *supr.* § 14 & denuò *l.* 6. § 24. Unam scil. animam communem & universalem somniabant Stoici, unde reliqæ omnes essent qasi decisæ sive qæ reliqarum omnium fons qidam existeret; in qem etiam denuò qasi refunderentur. Vide *suprà* § 4. *infrà* § 23. & 34. & *l.* 9. § 7. Verùm Mercurius Ægyptius, referente Tertulliano *de anim. c.* 33. dicit, *animam digressam à corpore non refundi in animam universi, sed manere determinatam.*

Ταῖς προσοικιζομέναις] *adventantibus.* Xyl. *insuper excipiendis*, atqe intra sedem eandem recipiendis. Sed qoqo modo verteris, legendum videtur, προσσυνοικιζομέναις. nam Cas. dum vulgatam seqitur scripturam, Marci mentem minùs cepit. Par mendum apud Tatianum *adv. Græc. c.* 29. animadvertere licet. Πῶς ὕλη καλὸν προσυνάπτειν τὴν εἰς τοὺς μεμηνότας βοήθειαν, καὶ μὴ τῷ θεῷ; leg. προσσυνάπτειν. iterata litera scriptorem minùs cavtum fugerat. Qod avtem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ἐξελθεῖν· δὸς ἄλλοις τόπον. δεῖ γενέσθαι καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου, καὶ γενομένους ἔχειν χώραν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἂν δ' οἱ πρῶτοι μὴ ὑπεξάγωσι, τί ὑπολείπεται;

Ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν] Nihil itaqe certi hîc statuit Marcus. Sed & ambiguè passim loqitur. *l.* 3. § 3. εἰ μὲν εἰς ἕτερον βίον. & *l.* 6. § 24. ἤτοι ἐλήφθησαν εἰς τοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους, ἢ διεσκεδάσθησαν εἰς τοὺς ἀτόμους. & *l.* 7. § 32 ἤτοι σβέσις ἢ μετάστασις. qibus gemina habet, & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 25. 58. & *l.* 10. § 7. Nec aliter Seneca, qi vestigium qâ fi-

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in qo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè invideris fratri tuo: qiescit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cœlo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, qisqis ille est, qi solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliqit ille nos, sed antecessit.* Helviam 10 matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qalem me cogites, accipe. latum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, qum animus —ad summa prorumpit, & pulcerrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisqe suæ memor, in omne qod fuit, futurúmqe est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est qòd ad sepulcrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istîc jacent, ossa cineresqe: non magìs illius partes, qàm vestes, aliáqe tegumenta* 20 *corporum. Integer ille, nihilqe in terris relinqens, fugit, & totus excessit: pavlúmqe supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia sitúmqe omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitqe illum cœtus sacer, Scipiones, Catonésqe, utiqe contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & qæ seqvuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qi mixtum hoc divini humaniqe secernat, cor-* 30 *pus hoc ubi inveni, relinqam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenóqe detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longioríqe proluditur. qemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in qem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, qod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cœlum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde in-* 40 *trepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, qem tanqam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. qid cunctaris, qasi non priùs qoqe relicto, in qo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum qoqe magno nisu matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viscerum calido mollíqe fomento, afflavit avra liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè* 50 *pars fueris. æqo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, obruetur, abolebitur. qid contristaris? ità solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. qid ista sic diligis, qasi tua? istis opertus es, Veniet, qi te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atqe olidi ventris*

educat. Hinc nunc qoqe tu, qantùm potes, subvolas jam hinc altius aliqid sublimiúsqe meditare. Aliqando naturæ tibi arcana retegentur: discutictur ista caligo; & lux undiqe clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: qam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. qid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æter- 10 *nitatem proponere.* Vides, qàm magnanimè, qàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: ὡς χωρὶς ὑπεξαιρέσεως ἀναμφισβήτως de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, qibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qi de morti propinqis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo 20
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Qid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Avdi Lucilium suum alibi sic alloqentem, *epist.* 54. *Uni morbo qasi assignatus sum. satis aptè dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim qicqid est, ægrotare est. hoc est animam agere. itaqe medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliqando spiritus ille, qod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac* 30 *fortibus acqiescere. Qid hoc est? inqam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Qando? inqis. anteqam nascerer. Mors est, non esse. id, qod antè fuit: sed qale sit, jam scio.* (ita sunt distingvenda, qæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, qod ante me fuit. Si qid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse anteqam prodiremus in lucem: atqi nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, siqis existimet lucernæ pejùs esse cùm extincta est, qàm an-* 40 *teqam accenderetur? nos qoqe accendimur, & extingvimur: medio illo tempore aliqid patimur: utrinqe verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hîc usurpare,

Ὁ δ᾽ Οἰδίπους ποῦ καὶ τὰ κλειν᾽ αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss.* π. v. 181.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖν᾽, ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

qantùm enim Seneca iste ab illo mutatus; qi de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronuncia- 50 bat? Etenim qid ista sunt aliud qàm qod Evripides *Troad.*

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.
Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Qod Lucretius *l.* 3.

Respice item, qàm nil ad nos antcacta vetustas
Temporis æterni fuerit, qàm nascimur, anté.

Hoc

Hoc igitur speculum nobis natura futuri
Temporis exponit post mortem denique nostram.

qod Plinius *hist. nat. l. 7. c. 55. Omnibus à supremo die eadem, qæ ante primum: nec magìs à morte sensus ullus, aut corpori, aut animæ, qàm ante natalem.* qod ipsi denique in eadem *ad Marciam consolatione* excidit, *c. 19. Mors nos in eadem tranquillitate, in qa antequam nasceremur jacuimus, reponit.* Itaqe passim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epist. 63. Fortasse; si modò sapientum vera fama est, recepitqe nos locus alius; qem putamus periisse, præmissus est.* Et *ep. 76. Si modo solutæ corporibus animæ manent, felicior illis status restat, qàm est dum versantur in corpore.* Idem *epist. 117. Cùm de animarum æternitate disserimus, non leve momentum apud nos habet consensus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm ista ipse rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epist. 82.* & *ad Marc. c. 19.* Imò somnii fermè loco ponit dogma hoc ipsum, sive ὑπόληψιν potiús. Ità enim *epist. 102. Qomodo molestus est jucundum somnium videnti, qi excitat: aufert enim voluptatem, etiamsi falsam, effectum tamen veræ habentem: sic epistola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, si licuisset, ulteriús. Juvabat de æternitate animarum qærere; imò meherculè credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratissimam promittentium magìs qàm probantium. dabam me speì tantæ. —subitò experrectus sum.* Ità & à Stoicis suis secedit Seneca, dum *non probatis*, uti ipse censet, *assentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in qo insistat, *nihil certi* habere profitetur. Qid divinus ille Plato, avt Socrates potiùs, qo nemo in hoc negotio avt fortiùs avt fidentiùs avt efficaciùs etiam versatus videtur? Dissertationem scil. uberrimam speciosissimámqe in *Phædone* aggressurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφισβητῶσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ᾽ ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, οὕτως ἔχειν· λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι. εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ᾽ οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ᾽ ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Qid illa ejusdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus est jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem sit melius, Dii immortales sciunt; hominem qidem scire arbitror neminem.* Cicer. *Tusc. l. 1.* qi & ipse in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ seqi* se profitetur, *cùm ultrà qò progrediatur, qàm ut verisimilia dicat non habeat; certa dicturos, qi & percipi ea posse dicunt, & se sapientes esse profitentur.* Qò faciunt & qæ loco suprà dicto Socrates ille idem pavlò antè posuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, &c. Dissertationem deniqe de argumento hoc suam, his tandem verbis (qod & Lactantio, *Institut. l. 7. c. 8.* observatum) concludit, *Harum sententiarum qæ vera sit, Deus aliqis viderit.* qid sunt avtem, inqam, hæc omnia, nisi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confessio, claram satìs & illorum perstrictionem in se continens, qi certi aliqid de ea statuerent? Nec sunt aliusmodi, qæ in Phædone Magnus idem ille de se, ad suos; Νῦν δὲ εὖ ἴστε, ὅτι παρ᾽ ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην. ubi & de statu animæ post mortem dissertationem illam prolixam sic clavdit: Καλὸν τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν οὖν ταῦτα διϊσχυρίζεσθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ᾽ ἐστὶν, ἢ τοιαῦτ᾽ ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utiqe & hæc, prout priora illa, optantis sperantísqe potiùs, qàm spondentis statuentísve, vera esse qæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamsi falsa avtumet. Scitè proinde Tertull. de anim. *c. 1. Adeò omnis illa tunc sapientia Socratis, de industria venerat consultæ æqanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità summi illi philosophi, sapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámqe futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loqitur, credebant, & qasi per nebulam ista intuebantur; conjecturis meris atqe humanis suspicionibus nitentes. At nos Christiani λόγον βεβαιότερον, cui insistamus, habemus, ut Petrus *epist. 2. c. 1. v. 19.* qibus *non caro & sangvis*, sed *Deus Pater, qi in cœlis est*, Matth. *c. 16. v. 17.* & *filius*, qi *in sinu patris existit*, Joan. *c. 1. v. 18.* & spiritus, qi τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *scrutatur*, *ad* Cor. *ep. 1. c. 2. v. 10.* ea liqidò patefecerunt. Qo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, sanctitatis sanctè colendi necessitas major incumbit; qi istarum præmia, fide certâ subnixi, spiramus. *Rom. c. 8. v. 24, 25.* & *Hebr. c. 11. v. 1.* nec *spes* nobis *incerta*, ut illis, qod *Senec. ep. 10.* Sed certissimi *nomen est boni. Rom. c. 5. v. 5.* Præsertim cùm illi, præmiorum

istorum

istorum incerti, istis tamen etiam ad mortem usqe illaborandum atqe inhærendum censuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τρεφομένων σώμασι] Allusisse videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, qantum scelus est in viscere viscera condi;
Congestóqe avidum pinguescere corpore corpus?

Clariùs de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priscianum, *l.* 6.

Vulturis in sylvis miserum mandebat hemonem.
Heu, qàm crudeli condebat membra sepulcro?

Lucretius *l.* 5. de homine à feris discerpto ac depasto;

Pabula viva feris præbebat dentibus haustus,
Viva videns vivo sepeliri viscera busto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis sepulcrum est ipse parens.

Naso de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, seqe vocat bustum miserabile nati.

Lycophron. de Pelope:

Οὗ τάππον ἐν γαμφαῖσιν ἐννάια ποτὲ
Ἔρκυνν' ἐρεινὺς θεία ξιφηφόρος,
Ἀσαρκα μισύλασ' ἐτύμβευσεν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτην χόνδρον ἐνδιαλημένη.

Cujúsqe avum qondam in molaribus suis
Hercynna Educa, qæ gerit seccspitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλάγχνοισι τυμβευθήσεται,
Βρωθεὶς πολυστίχοισι καμπέων γνάθοις
Νήλεθμος ἑσμός.——

Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditum
Examen ingens.——

Et de Saturno:

Τύμβος γεγὼς κέντωρος ὠμόφρων σπορᾶς.
Prolis sepulcrum triste semiferus suæ. Jos. Scal.

De se Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλείπωσι τῶν τοῦ σώματός με, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι εὑρεθήσομαι. Val. Max. de Artemisia *l.* 4. *c.* 6. *Qid de illo inclyto tumulo loqar, cùm ipsa Mausoli vivum ac spirans sepulcrum fieri concupierit, eorum testimonio, qi eam extincti ossa potione aspersa bibisse tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hîc jam tua est existimatio, utrùm sororibus pro tua cara salute solicitis adsentiri velis, & declinatâ morte nobiscum secura periculi vivere, an sævissimæ bestiæ sepeliri visceribus.* Qintilian. *declamat.* 12. *Æstuant adhuc intra pectus sepulta ventribus nostris cognata viscera.* Nicol. Clemang. *epist.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiissimâ crudelitate sepulto.* Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras,
Vivum sepulcrum mortuo sic obtigit.

Prout & Andreas Cæsar *in Apocal. c.* 16. *A canibus devoratos, canum ventres viva sepulcra sortitos.* Qod Ὑρκανίαν ταφὴν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.* 123. eò qòd Hyrcanis id solenne in propinqis suis; qi & eo fine canes alebant, qos κυνὰς ἐνταφίους nuncupabant. Ex Onesicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hâc ratione γῦπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: qem eo nomine perstringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionys. Longin. *de sublim.* Venter item τάφος καὶ τάρταρος, non bustum avt sepulcrum tantùm, ut suprà, sed *Orcus* & *Tartarus.* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν τινων ῥευμάτων, καὶ πνευμάτων ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένος, καὶ νεκρῶν περίπλεως. *Ciborum conditura,* ἐνταφιασμός. Idem *de esu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μιαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστε ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἶτα ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ ὄψον δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abstinent. l.* 2. Ἥπου γε ὁ τοῦ πατρὸς ἱερεὺς, αὐτῆς τάφος γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ὑπομένει; Ità deniqe de Jona à balena absorpto Basil. Seleuc. *orat.* 12. ἦν Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ φερόμενος, νηχόμενον οἶκον δεσμωτήριον, ἐγκινούμενον φάραγξι θανάτου χωρεῖον οἰκῶν, νεκρῶν πανδοχεῖον, οὐ ζώντων, οἰκῶν γαστέρα θανάτου μητέρα.

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὐτὴν] forsan αὐτὸν, ut de *ventre* intelligatur: alioqi de terra sumendum fuerit. De *ventre* avtem festivè Diphilus in *Parasito* apud Athen. *l.* 6.

——ταλαιπωρότερον οὐδέν ἐστι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέρεις
Ἄρτους ἄν, ἀλλ' οὐ ζωμὸν, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς σπυρίδα μάζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' οὐ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ἀλλ' οὐ κάραβον.
Εἰς τὴν θεοῖς ἐχθρὰν δὲ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς οὐδὲν ὁμολογούμενα.

——*nam certè ventre nihil est miserius:*
In illum cuncta conjicis: at in vas aliud
Idem non liceat: panem fers in mantica,
Jus non fers; aliter manticam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis invisum compingi solent
Etiam qæ inter se nil habent commercii. Grot.

Alius qidam:

Heu, qàm stupenda nos agit voracitas!
Qicqid ferarúmve, pecorisve pascitur,
Qicqid volucrium aerem pennis qatit,
Qicqid profunda piscium maria incolit,
Qicqid reponit terra frugum, fructuum,
Nostris id omne ut sepeliatur ventribus?

Seneca *epist.* 89. *Profunda & insatiabilis gula, hinc maria scrutatur, hinc terras, alia hamis, alia la-*

qcis,

qeis, alia retium variis generibus cum magno labore perseqitur. nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est.

Δέχεται] indè αἱ τῆς γαστρὸς δεξάμεναι Philo *de agric.* Ἡ δὲ πρὸς πᾶν σιτίον τε καὶ ποτὸν ἄφειδος εὐθὺς ὁρμήσασα, τάτ' ἤδη ἐυτρεπισθέντα ἐπιλέγεται, καὶ πεῖναν ἄληκτον καὶ ἄπληστον ἔχει τῶν ἀπάντων, ὡς κἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρωθῶσι δεξάμεναι, μαργῶσαν ἔτι καὶ μαιμῶσαν τὴν ἀεὶ κενὴν ἐπιθυμίαν περιβλέπεσθαι καὶ περιφοιτᾶν, μή τί που παρεωραθὲν λείψανον ἄφειδον, ἵνα καὶ τοῦτο παμφάγου πυρὸς δίκην ἐπιλιχμήσηται.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις] ad verbum, *ob sangvificationes:* qia pars nimirum in sangvinem convertitur. Alex. Aphrodiss. *problem. l.* 1. *q.* 118, Vegetativæ animæ operationes recensens; τὰς πέψεις τῶν τροφῶν, καὶ τῶν χυμῶν τὰς μεταβολὰς, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, τὰς θρέψεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l.* 2. Γεννᾶσθαι δὲ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἥπατι κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, *sangvinem generandi facultas.* Aphrodiss. *ibid. l.* 2. *q.* 63. Ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις τοῦ ἥπατος βλαστάνει τὴν ἐξαιματωτικὴν δύναμιν, ἢ φυλάσσει κατά τινας· ἡ δ' ἐξαιματωτικὴ, γεννᾷ τὴν ἐξαιμάτωσιν· ἡ δ' ἐξαιμάτωσις, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l.* 8. *c.* 7. Ἡ πέψις ἡ σιτίων, ἥτ' ἀνάδοσις, ἥθ' αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις. Idémqe, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ κατὰ τὸ ἧπαρ. *In jecore alimentum in sangvinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 6. ut ostendat ex sangvine lac consistere. Εἰ τοίνυν ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς ἐξαιματοῦται, τὸ δὲ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, παρασκευὴ γίνεται τὸ αἷμα τοῦ γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex sangvine; καὶ δὴ τὸ κατὰ γαστρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ὑγροῦ ἐστι σύστασις γαλακτοειδής. ἔπειτα ἐξαιματωθεῖσα σαρκοῦται ἡ σύστασις αὐτη· πηγνυμένη δὲ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ θερμοῦ πνεύματος, ὑφ' οὗ διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l.* 10. §. 25.

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες] scil. διὰ τῶν ἀτμίδων καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes,* qorum illi ad *aëream,* an *aqeam* potiùs, istæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Aristot. *meteor. l.* 1. *c.* 3.

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες] hoc est, *in materiam & formam,* ut vulgò dicitur. De eadem hac divisione monet & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 11. & *l.* 12. § 29. addit tamen membrum tertium, τὴν ἀναφορὰν, *l.* 12. § 10. & qartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid.* § 18. Verùm ista duo sunt τῶν ἔξω τοῦ ὑποκειμένου. duo illa tantùm τὰ συστατικά. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστον. Vide *l.* 12 § 30. Seneca *epist.* 64. *Dicunt Stoici nostri, duo esse in rerum natura, ex qibus omnia fiant, cavssam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moveat. cavssa avtem, id est, ratio, materiam format, & qocunqe vult, versat: ex illa varia opera producit.* Et pòst aliis verbis: *Nempe universa ex materia & ex Deo constant. Deus ista temperat, qæ circumfusa rectorem seqguntur & ducem. Potentius avtem est qod facit, qod est Deus, qàm materia patiens Dei.* Lactant. *Instit. l.* 7. *c.* 3. *Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, qæ efficiat; alteram, qæ se ad faciendum tractabilem præstat. in illa prima esse vim faciendi; in hac materiam: nec alterum sine altero esse posse.* Reliqa pavlò pòst exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι] Vide *ad l.* 2. § 7. *nè aberres, vel tantillum, avt ab æqitate in conatibus, avt à veritate in assensionibus.*

Ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι] Vide Senec. *ep.* 89. *infr. ad* § 32.

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε] qia nimirum ipse mundi pars sum. Mundus avtem Stoicis Deus ipse. Vide *ad l.* 10. § 21. Plut. *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν καὶ κόσμον, καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι. τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι. Epiphan. *hæres. præfat.* Στωικοὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσι. & *l.* 1. *hær.* 5. de eisdem: Φάσκοντες εἶναι νοῦν τὸν θεὸν, ἢ παῖδας τοῦ ὁρωμένου κύτους, οὐρανοῦ τέ φημι καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, ὡς ἐν σώματι ψυχή. Arius Didymus in *epitom.* apud Evseb. *præpar. l.* 15. *c.* 11. Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι θεόν. Seneca *qæst. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipse enim est totum qod vides, totus operibus suis inditus, & se sustentans vi suâ.* Idem *epist.* 94. *Totum hoc, qo continemur, & unum est. & Deus est: & socii ejus & membra sumus.* Manil. *astronom. l.* 1.

Qâ pateat mundum divino numine verti,
Atqe ipsum esse Deum.——

Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 1. *Mundum & hoc, qod nomine alio cœlum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen esse credi par est.* Pertinet huc Æschyli illud, apud Clement. *Strom. l.* 5. & Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13.

Ζεύς ἐστιν αἰθὴρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ,τι τῶνδ' ἔθ' ὑπέρτερον.
Æthera, tellúsqe, & poli arx est Jupiter:
Est cuncta; & istis qicqid est sublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone lavdatum. *l.* 4.

Istic est is Jupiter, qem dico, qem Græci vocant

Aerem; qi ventus est, & nubes, himber postea,
Atqe ex himbre frigus; ventus pòst fit, aer denuo.
Hæcce propter Jupiter sunt ista, qæ dico tibi.

Pertinent & Evripidis illa toties repetita, á Cicerone *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct.* & *physic. qæst.* 29. Lucian. *Jove Tragœd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat.* & *Strom. l.* 5. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὕψου, τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν.

Qod Cicero licentiùs vertit;

Vides sublime fusum immoderatum æthera,
Qi tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc summum habeto divûm, hunc perhibeto Jovē.

castigatiùs Grotius:

Sublime fusum cernis immensum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Evripide Ennius in *Thyeste* (unde & ex Evripidis tragœdia cognomine fuisse desumpta, proclivis est conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Festum in *sublime*:

—*adspice hoc*
Sublime candens, qem vocant omnes Jovem.

Uterqe Chrysippum expressit; qi, ut Cicero ibidem, *disputavit, Æthera esse eum, qem homines appellant Jovem.* Qod & Plato Comicus;

Ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
Aer, qem nuncupare qis Jovem qeat.

Respexit eadem & Lucretius verbis versibúsq; illis *lib.* 5.

Deniqe jam tuere hoc, circum superáqe, qod omnem
Continet amplexu terram: qod procreat ex se
Omnia; qod qidam memorant; recipítq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter est qodcunqe vides, qocunqe moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim simulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere avtumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Mose Judæorum legislatore verba habens; Ἄγαλμα δὲ θεῶν τὸ σύνολον οὐ κατεσκεύασε, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν οὐρανὸν μόνον εἶναι θεόν, καὶ τῶν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipsum, qod numen illis est. ut numina Deorum, pro Diis ipsis. qo modo de Judæis iisdem Petronius,

Et cœli summas advocet avriculas.

qanqam nec desunt, qi lumen legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Avg. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum se arbitrari animam mundi: & hunc ipsum mundum esse Deum.* qæ verba explicans Avgustinus: *Sicut hominem sapientem, cùm sit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus sapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm sit ex animo & corpore.* Ea explicatio Avgustiniana lucem dat verbis, cùm Chrysippi apud Ciceronem, ubi suprà; *Vim divinam in ratione esse positam, & universæ naturæ animo atqe mente: ipsúmqe Mundum Deum dici, & ejus animi fusionem universam.* tum & Senecæ *qæst. nat. præfat. Qid est Deus? Mens universi. Qid est Devs? Totum, qod vides; & qod non vides, totum.* Atqe hæc est διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qa *supr.* § 21. Distinctiùs pavlò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγουσι δὲ κόσμον τριχῶς· αὐτόν τε τὸν Θεὸν, ἐκ τῆς ἁπάσης οὐσίας ποιὸν (sicut τὴν ὕλην ἄποιον contrà dicunt) ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀστέρων· καὶ τρίτον, τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν. Verùm sexfariam dici Κόσμον, sive Mundum, ex Diodoro monet Jos. Scalig. qem vide sis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δὲ νοῦν ἢ πρόνοιαν λέγειν.

Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τό σοι εὔκαιρον] Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ qæ venit ipsa die.

i. e. τῇ πεπρωμένῃ. Scalig. de cæteris singulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. οὐ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον;

Πᾶν μοι καρπὸς] Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. καρπὸς avtem istîc pro *emolumento*, qod ex re qapiam provenit, ut fructus ex stirpe vel arbore. Ità Apostol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, qod *operæ pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις] qomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Qid enim aliud est Natura qàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inserta?* & *qæst. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis. est enim ex qo nata sunt omnia, cujus spiritu vivimus.* Ità isti (Lactantii sunt verba superiùs pavlò positis statim subjuncta) *uno Naturæ nomine res diversissimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus. dicúntqe alterum sine altero nihil posse; tanqam Natura sit Deus Mundo permistus. nam interdum sic confundunt, ut sit Deus ipsa mens Mundi, & Mundus sit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα] Meliùs ista Apostolus noster de *Deo*, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Chryse* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc

Hoc vide circum, suprâqe, qod complexu continet
Terram: nostri cœlum memorant, Graii perhibent Æthera.
Qicqid est hoc, omnia id animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitqe in sese omnia; omniúmqe idem est pater.
Indidémqe eadémqe oriuntur, de integro eadémqe occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vult Jos. Scalig. qæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* *(jugat.*

Mater est terra; ea parit corpus, animam æther ad-

'Εν σοὶ πάντα] Ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν. ἐν γὰρ τὸ ὄν, ἐν τῷ παντὶ ἐστι. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος] Ex Tragœdo aliqo, de Civitate Atheniensi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός] Mundum appellat Διὸς πόλιν. qomodo & Dio Prus. *orat.* 36. Τοῦ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἶκον, qippe cujus ipse Rex sit potiùs, qàm paterfamilias: etiamsi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἐστί τις καὶ οἰκοδεσπότης. Estqe reverâ illa Διόσπολις multò potiùs nuncupanda, qàm illa Ægyptiaca, de qa Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις illa, de qa Psaltes *psalm.* 87. *v.* 3. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα πρῆσσε, φησίν,] *dicere solent.* Cas. πρᾶττε. imò, *inqit ille*, φησί. Qis avtem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c.* 6. *Proderit nobis illud Democriti salutare præceptum, qo monstratur tranqillitas, si neqe privatim, neqe publicè multa aut majora viribus nostris egerimus.* Et *de tranqill. c.* 12. *Hoc secutum puto Democritum, ità cæpisse;* (hoc est, volumen egregium, qod περὶ εὐθυμίας inscripsit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorsum) *Qi tranqillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, χρὴ μὴ πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίῃ, μήτε ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν πρήσσῃ, ὑπέρ τε δύναμιν αἱρεῖσθαι τὴν ἑωυτοῦ καὶ φύσιν. Marcus noster, *lib.* 3. § 5. Μήτε πολυρρήμων, μήτε πολυπράγμων ἔσο. Evripides pariter:

Ὁ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ βίῳ.
Res agere multas, tuta vitæ havd est via. Lips.

Idémqe *Antiopâ*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δὲ πράσσει πολλά, μὴ πράσσειν παρόν,
Μῶρος, παρὸν ζῆν ἡδέως ἀπράγμονα.
Qi multa satagit, nulla ubi necessitas,
Qum svaviter, agens nil, vivat, desipit.

Et in *Oenomao:*

Ὁ πλεῖστα πράσσων, πλεῖστ' ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare qisqe plus solet, qò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranqill.* in ipso ferè libri limine. Ὁ μὲν οὖν εἰπών, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίῃ, μήτε ξυνῇ, πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας. ἔπειτα καὶ ψευδής ἐστι, τὸ εὐθυμεῖν τοῦ μὴ πολλὰ πράσσοντας. οὐδεὶ γὰρ εὐθυμότεροι εἶεν γυναῖκες ἀνδρῶν, οἰκουρία τὰ πολλὰ συνέχουσι. οὕτως δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qi nescit uti, plus habet negotii,
Otii minus, qàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui qod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi; mentem atqe animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit qid qidem velit.
Hoc ità est: neqe domi nunc nos neqe nunc militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præter propter vita vivitur.

Ità versus elegantes sanè sed miserè deartuatos refingunt collatis symbolis viri claris. Hugo Grotius, Cl. Salmasius. & Joan. Vossius; qi Chori verba esse monet, qi militibus constabat Græcis, de otio suo, dum ob maris malaciam Avlide moram trahebant conqerentium. Sed & Marcus hìc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam τεχνικῶς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἄμεινον τ' ἀναγκαῖα πράσσειν] Frustra Xylander, qem & Cas. est secutus, ista, dum Marci mentem non est assecutus, immutavit, & conjecturam suam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τοῦ ἀναγκαῖα πράσσειν. At Marcus; Democritus, inqit, *consulit ei, qi tranqillum animi statum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, nè ad hunc finem conducat potiùs, ut necessaria qis agat, & qæ constitutioni suæ sunt accommoda.* Deest ὅρα, vel βλέπε, vel ejusmodi qippiam: qod non animadversum Xylandrum in fravdem induxit. Prout & similis ellipsis ab Apostolo usurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis illis; Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando sive experiendo, *num aliqando Deus illis sit resipiscentiam daturus*; non observata, vulgato interpreti imposuit, ansámqe dedit vertendi, *Eis qi resistunt, neqando Deus det illis pœnitentiam*, qasi eo modo dictum sit, qo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι καὶ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι· qum, ut rectè Isidor. Pel. *l.* 2. *epist.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, οὐκ ἀναίρεσιν ἐμφαίνει. Contrà planè, qàm in Esajæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangelista prolato; in qo interpretando lapsus est è contrario bonus Isidorus. qin & idem D. Jo. Leifildum τὴν μακαρίτην fugiens, in cavsa fuit, qod Apostoli verba illa interpretatus est de

opposita prorsùs voluntati divinæ in natura humana dispositione, qâ homines ità affecti sunt, ut resipiscentiam dare parato numini renitantur. qod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat qisqam denuó. Occurrunt ellipses huic geminæ in scriptis sacris apud Mosem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22 & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναγκαῖα πράσσειν] Supervacuas & minimè necessarias occupationes rescindere monet, eisqe duntaxat intendere, qæ aliqâ saltem ratione necessaria existant. qod monitum & rursus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in supervacuis*, non *subtilitas*, ut Senec. *epist.* 106. Sed *tempus*, imò *vita ferè tota*, ut idem *epist.* 49. & 88. *teritur:* dum, qod olim Agatho scitè dixit, apud Athen. *dipnosoph. l.* 5. & Clem. *Strom. l.* 5.

Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς, ποιούμεθα·
Τὸ δ' ἔργον, ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.

Operosè id agimus, agere qod non est opus:
At in eo qod opus est, opera perfunctoria est. Grot.

Eodémqe alludens Isidor. Pel. *l.* 5. *epist.* 108. Τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶναι ἡγούμεθα· τὰ δὲ πάρεργα, ὡς ἀναγκαῖα, ἀνύομεν. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ] *ratio deligit.* Xyl. *mandat & injungit.* Cas. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, postulat, exigit.* Sic & *l.* 10. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neqe enim ratio poscit.* & *l.* 2. § 5. ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, sive *rationis dictamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἱρέει. *ratio ipsa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Suidam: Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ πιστεύειν προσκομμα. *ratio ipsa postulat.* Apud Plutarch. *Consol. ad Apollon* Plato: Ὥσπερ ἐν πλώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. *prout ratio evincit optimè habiturum.* Et Plut. ipse *de commun. notion. c.* 19. Ἀξίαν δὲ ἔχει τὴν μεγίστην, ὃ πολλάκις αἱρεῖ λόγος ἀντὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ προέσθαι. *ratio postulat.*

Ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν] Ità Plut. *de tranqill.* Δεῖ δὲ μὴ πλήθει, μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δύσθυμον. τῶν γὰρ καλῶν ἡ παράλειψις οὐχ ἧττον ἢ τῶν φαύλων ἡ πρᾶξις ἀνιαρόν ἐστι καὶ ταραχῶδες. Idémqe *de sene polit.* Ubi Cani tibicinis dictum posuisset, ἀγνοεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν ἢ ἑτέρους εὐφραίνει· λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Subjungit; Ἆρα οὐκ ἐπινοοῦμεν ἡλίκας ἡδονὰς αἱ ἀρεταὶ τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν καλῶν πράξεων καὶ τῶν κοινωνικῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων παρασκευάζουσιν; οὐ κνῶσαι, οὐδὲ θρύπτουσαι, ὥσπερ αἱ εἰς σάρκα λεῖαι καὶ προσηνεῖς γινόμεναι κινήσεις· ἀλλ' αὗται μὲν οἰστρώδεις καὶ ἀβέβαιον καὶ μεμιγμένον σφυγμῷ ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις οὐ ταῖς Εὐριπίδου χρυσαῖς πτέρυξιν, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς ἐκείνοις καὶ οὐρανίοις πτεροῖς ὅμοια, τὴν ψυχὴν μέγεθος καὶ φρόνημα μετὰ γήθους λαμβάνουσαν ἀναφέρουσι.

Εὐσχολώτερος] *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum lucrabitur.* Cas. Verto, *qietior*, vel *à negotiis qietior, futurus est.* Εὔσχολος, ἥσυχος, *qietus.* Et εὐσχολῶν, ἡσυχίαν ἄγων, ᾧ ἡ διάνοια οὐ διασπᾶται. Vide Epict. *ad l.* 11. § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσῃ, pro eo qod initio dixerat, εὐθυμήσει.

Ἀλλὰ καὶ φαντασίας] resecari vult non actiones tantùm non necessarias, verùm & *cogitationes.* qomodo & *supr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noster, non solùm πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum qodqe otiosum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas* ac *inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι] radice nimirum ipsâ evulsâ. Siqidem, ut Avgust. *de persever. c.* 13. *Cogitantes agimus, qicqid agimus; & cogitantes loqimur, qicqid loqimur.* atqe *ex cordis abundantia*, non *os* tantùm *loqitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chrysippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τὴν διάνοιαν εἶναι λόγων πηγήν. *orationis fontem esse cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, sed & *operationis fons* existit: itaqe qi hunc custodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam sermones actionésqe suas in potestate habebit.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ] Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείρασον γοῦν· οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα. Et *l.* 2. *c.* 19. τὸ πρῶτον ἡσύχαζον· καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει, ἃς οὐκ ὠργίσθης. καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι· νῦν παρ' ἡμέραν· εἶτα παρὰ δύο· εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ τριακοντα παραλίπῃς, ἐπίθυσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὸ πρῶτον· εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς διμήνῳ καὶ τριμήνῳ· ἀλλὰ προσέσχον γινομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν. γίνωσκε, ὅτι κομψῶς σοί ἐστι.

Πῶς σοι χωρεῖ] *qomodo qadret.* Xyl. & Cas. malim, *qomodo procedat, qos progressus tecum faciat.* Apud Svidam historicus: οὐ χωρούντων αὐτῷ τῶν ἐν Σικελίᾳ πραγμάτων κατὰ νοῦν. *Cùm res illi ex animi sententia non procederent.*

Ἀρεσκομένου] Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις] Vide *ad lib.* 7. § 31.

Ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει] Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα] Antegressis ità annectit istud Cas. ut ad vitæ prioris seciùs administratæ experientiam referatur. Ego potiùs monita superiùs data respicere opinor: ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ità *l.* 9. § 4. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὲν ἥμαρτεν,

ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν· Itaqe, τὸ ἄλλα ἁμάρτημα, ὅπου δεῖ καταλιπεῖν. *ibid.* § 20. Clem. *Strom. l.* 4. Ἡ ἀκολασία οὐκ ἄλλου τινὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι κακὸν, ἢ τοῦ ἀκολασταίνοντος.

Ἀπ᾽ ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο καὶ συνεκλώσθετο] Vide *supr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infrà* § 34. Apud Lucianum Protesilaus in νεκρικοῖς. Οὐ γὰρ ἐγὼ τούτων αἴτιος, ἀλλ᾽ ἡ Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐπικεκλῶσθαι. Ità passim Homer. de Ulysse. *Odyss.* α. *v.* 16.

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι.

Apud eundem Telemachus *Odyss.* γ. *v.* 208.

Ἀλλ᾽ οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον.

Ulysses *ibid.* λ. *v.* 138. à Tiresia sciscitatur,

——τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.

Evmæus *ibid.* π. *v.* 64.

Πλαζόμενος· ὣς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τάδε δαίμων.

Alcinous *ibid.* θ. *v.* 579.

Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ᾽ ὄλεθρον
Ἀνθρώποις, ἵνα ᾖσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles deniqe *Il.* ω. *v.* 525. qem locum lavdat Plut. *de legend. poet. c.* 4. & *c.* 6. & in *consol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις.——

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgers. *Var. lect. l.* 5. *c.* 8.

Στύλος γὰρ ὀρθεὶς ἐν πόλοις κεκλωσμένος.

Senec. *de benefic. l.* 6. *c.* 23. *Dii in prima illa constitutione, cùm universa disponerent, etiam nostra viderunt, rationémqe hominis habuerunt. in nostras utilitates in principio rerum præmissa mens est, & is ordo mundo datus, ut appareat curam nostri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata nos ducunt, & qantum cuiqe restet, prima nascentium hora disposuit. caussa pendet ex caussa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, sed veniunt. Olim constitutum est, qid gaudeas, qid fleas. & qamvis magna videatur varietate singulorum vita distingui, summa in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος] Flaccus *serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, — vive beatus:
Vive memor qàm sis ævi brevis.——

R. Simeon in Pirke Aboth.

הַיּוֹם קָצֵר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magistro ob ætatem repellenti, *An nescis diem brevem & opus multum esse?* Drus. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχύς· ἡ δὲ τέχνη μακρά. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqeritur, qòd in exiguum ævi gignimur, qod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis spatia decurrant; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita destituat. Indè illa maximi medicorum exclamatio est; Vitam brevem esse, artem longam.* Et *c.* 16. *Tempus breve est & præceps: multóqe fit brevius vitio nostro.* Vide *l.* 5. § 24.

Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα. Zeno apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Οὐδενὸς ἡμᾶς οὕτω πένεσθαι, ὡς χρόνου. Qod Laërt. *l.* 7. in Zenon. Μηδενὸς ἡμᾶς οὕτως εἶναι ἐνδεεῖς, ὡς χρόνου. βραχὺς γὰρ ὄντως ὁ βίος, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, καὶ μᾶλλον ἡ τὰς τῆς ψυχῆς νόσους ἰᾶσθαι δυναμένη. Lucian *de sectis:* χρὴ δὲ μηδένα καιρὸν παριέναι, εἰδότας ἀληθὲς τὸ τοῦ Κῴου ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καί τοι ἐκεῖνος ἰατρικῆς πέρι ταῦτ᾽ ἔλεγεν, εὐμαθεστέρου πράγματος. φιλοσοφία δὲ καὶ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἀνέφικτος, ἢν μὴ πάνυ τις ἐγρηγορὼς, ἀτενὲς ἀεὶ καὶ γοργὸν ἀποβλέπῃ εἰς αὐτήν. Itaqe Philo *de vita contemplat.* Χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν· ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, Ὁ μὲν βίος βραχύς· ἡ δὲ τέχνη μακρά. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamsi totum illud sibi vindicat. Cui licèt nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis est.* & *epist.* 48. *Etiamsi multum superesset ætatis, parcè jam dispensandum erat, ut sufficeret necessariis. nunc qæ dementia est, supervacua discere in tanta temporis egestate?* Allusit ad Zenonis illud superiùs relatum. Et *epist.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliqid ex illo vacet perdere. Ex hoc tempore tam angusto, & rapido, & nos auferente, qid juvat majorem partem mittere in vanum?* Contrà tamen Methodici (secta ea est medicorum) Galeno referente, *de sectis c.* 6. Τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ἐπιτιμῶσι· τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipse *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, sed fecimus: nec inopes ejus, sed prodigi sumus. non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus. satìs longa vita, & in maximarum rerum consummationem largè data est, si tota bene collocaretur.*

Κερδαλέον τὸ παρὸν] Vide *ad l.* 2. § 6. & *supr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epist.* 7. *l.* 3. *Sed tantò magìs hoc qicqid est temporis futilis & caduci, si non datur factis; nam horum materia in aliena manu; nos certè studiis proferamus: & qatenus nobis denegatur diu vivere, relinqamus aliqid qo nos vixisse testemur.* Sen. *epist.* 49. *Infinita est velocitas temporis, qæ magìs appareat respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit: adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Punctum est qod vivimus, & adhuc puncto minus cujus brevitatem aliqando futuram cogitemus. Non solebat mihi tam velox tempus videri; nunc incredibilis cursus apparet: sive qia admoveri lineas sentio, sive qia attendere cepi, & computare damnum meum. Eò magìs utiqe indignor; aliqos ex hoc tempore,*

qod sufficere nec ad necessaria qidem potest, etiamsi custoditum diligentissimè fuerit; in supervacua majorem partem erogare. Non vaco ad istas ineptias, ingens negotium in manibus est. mors me seqitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliqid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc est qod ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρὸν, i. e. *occasionem*, sive *opportunitatem redimere*, dixit Apostolus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 16. Plut. in *pædag.* Στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστί. ζῆν καὶ οὐ παραζῆν προσήκει. παραζῆν dixit, qod Ennius Iphigen. apud Gell. *l.* 19. *c.* 10. à V. C. Salmasio *in exercit. Plinian.* restitutus;

—præter propter vitam vivitur.

Qod Senec. *de brev. vit. c.* 9. *Perdis hodiernum. qod in manu fortunæ positum est, disponis; qod in tua, dimittis.* Ità qod Plavt. Psevdol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atqe hoc evenit,
In labore atqe in dolore ut mors obrepat interim.

Νήφε ἀνειμένος] Julian. Imper. *epist.* 12. Ἔνθεν ἔξεστιν ἡμῖν, ἀνειμένοις τε σπουδάζειν, καὶ σπουδάζουσι μὴ ταλαιπωρεῖσθαι. Et Gregor. Naz. *in Basilium.* Τὴν ἄνεσιν ἔκλυσιν μὴ ποιήσασθαι. hoc est, *frontem remittere, non resolvere. Multum avtem interest, remittas aliqid, an solvas.* Seneca *de tranqil. c.* 15. Itaqe Ambros. *offic. l.* 1. *c.* 20. *Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & qasi concentum solvamus.* Et Martin. Dumiens. *de morib. Sapiens animum habebit, aliqando remissum, nunqam solutum.* Valer. Max. *l.* 8. *c.* 8. *Otium industriæ subnecti debet, non qo evanescat virtus, sed qo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l.* 2. *Ludendi modus qidam retinendus est, ut nè nimis omnia profundamus, elatíqe voluptate in turpitudinem dilabamur.* Qod de Musica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ᾽ ἀνειμένην.
Intensior nec esto, nec solutior.

Ἀνειμένος] Vide *ad l.* 5. § 1. Senec. *de tranq. c.* 15. *Danda est remissio animis: nec in eadem intensione æqaliter retinenda mens, sed ad jocos revocanda. meliores acrioresqe reqieti surgent. ut fertilibus agris non est imperandum; cità enim exhavriet illos nunqam intermissa fœcunditas: ità animorum impetus assiduus labor frangit; vires recipient pavlum resoluti & remissi. nascitur enim ex assiduitate laborum, animorum hebetatio qædam & langvor.* Aristot. *ethic. l.* 10. *c.* 4. Πάντα τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Ovid. *epist.* 4.

Qod caret alternâ reqie, durabile non est:
Hæc reparat vires, membráqe fessa levat.

Itaqe *sapientis esse, remittere interdum aciem rebus gerendis intentum.* Avg. *de Music. l.* 2. *c.* 14. Siqidem ut Naso *Ponti l.* 1. *el.* 5.

Otia corpus alunt, animus qoqe pascitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumqe labor.

Et Stat. *Sylv. l.* 4.

—vires instigat, alitqe
Tempestiva qies: major post otia virtus.

Hinc de *arcu lyrâqe* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 62. Αἱ ἀνέσεις παρασκευαστικαὶ πόνων εἰσί· καὶ τόξον, καὶ λύρα, καὶ ἄνθρωπος, ἀκμάζει δι᾽ ἀναπαύσεως. *Ibid. tit.* 3. Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει ἁρμοττόμενος, ἡδίων γίνεται. Democritus apud Anton. *meliss. l.* 2. *c.* 45. Ὥσπερ γὰρ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον, ἡδὺ γίνεται. οὕτω καὶ ὁ βίος. qod idem Plutarcho tribuit Maxim. *collectan. c.* 32. Verùm in *collectaneis* illis avtorum nomina sæpius permutata, confusa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται. καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id qod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνου ἥδυσμα. qo eodem schemate usus est & Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 10.) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτεῖναι δυνηθῶμεν. καθόλου γὰρ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amasis apud Herodot. *l.* 7. Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι· οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις, εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος. Gregor. Naz. *post redit. ex agro:* Εἴωθε πως τοὺς πόνους ἀεὶ τοῖς τοιούτοις διαλύειν ἀνέσεσιν. ἐπεὶ μηδὲ νευρὰ φέρει τὸ σύντονον ἀεὶ τεινομένη· καὶ δεῖταί τι μικρὸν τῶν γλυφίδων ἐκλύεσθαι, εἰ μέλλοι ταθήσεσθαι πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἔσεσθαι τῷ τοξότῃ, μηδὲ ἀνόνητος ἐν καιρῷ χρήσεως. Naso *epist.* 4.

Arcum ni cesses tendere, mollis erit.

Æsopus Phædri *l.* 3. *fab.* 53.

Citò rumpis arcum, semper si tensum habueris:
At si laxâris, cùm voles, erit utilis.
Sic lusus animo debet aliqando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangelista gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Cassian. *collat.* 24. *c.* 21. Thom. Aqin. *sum. p.* 2ª. 2æ. *q.* 168. *a.* 2. & Hen. Herp. *specul. avr. in præcept.* 3. *serm.* 2. sed & de Antonio Eremitâ balistæ exemplum eodem trahente, Antonin. *sum.* 2. *par.* 2. *tit.* 1. *c.* 23. § 1. & Gvil. Pepin. *de confess. tract.* 2. *par.* 3. *c.* 6. ex *Vitis patrum.* Qod avtem ex adverso, Plut. *de sene polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται. ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophrasto Laërt. *lib.* 5.

Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.

hoc est, ut Publius Syrus:

Arcum intensio frangit: animum remissio.

id de solutiore illa remissione capiendum est, qam vitandam cavendámqe hîc Marcus monet

§ 27. Ἤτοι

§ 27. Ἤτοι κόσμος διατεταγμένος] Vide *infr.* § 45. & *l.* 2 § 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Qem* κόσμον *Græci nomine ornamenti appellaverunt, cum nos à perfecta absolutâqe elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius est mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utpote in qo universa ità constituta sunt, ut neqe ad usum meliora esse potuerint, neqe ad speciem pulcriora.* Cicero de *Nat. Deor. l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neqe majus, neqe ornatius, rerum natura genuit.* Avtor de Mund. c. 2. Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Evstath. *ad Il.* α'. Κόσμος ἡ τάξις ἐκ τοῦ κομῶ. ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων περιεκτικὸς, κόσμος, ὅτι αὐτὸν εὐτάκτως ἡ πρόνοια ἔταξεν. Apul. *de mund. Mundus est ordinata ordinatio, Dei munere.* & rursus: *Qid mundo præstantius? Lavda, qam putas speciem: portio à te lavdabitur mundi. admirare qam voles temperantiam, ordinationem, figuram. hic & per hunc illud qodcunqe est, invenietur esse lavdandum. nàm qid, oro te, ornatum atqe ordinatum videri potest, qod non ab ipsius exemplo imitatura sit ratio? unde* κόσμος *Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Qod colimus, Deus unus est, qi totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, qo jussit, ratione, qá disposuit, virtute, qá potuit, de nihilo expressit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græci nomen mundo* κόσμον *accommodaverunt.* Greg. Naz. *de pace* 1. Κόσμος τε ἐστι ὅπερ λέγεται καὶ κάλλος ἀπερίοπτον.

Ἢ κυκεὼν] *Cinnus.* Ità *l.* 6. § 10. Ἤτοι κυκεὼν καὶ ἀντιμπλοκὴ, καὶ σκεδασμός. qibus verbis κυκεὼν qid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν καὶ σκεδασμός.

Συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος] Vide Heraclitum *infrà.*

Ἐν σοὶ μέν τις κόσμος] *in te* scil. qi es μικρὸς κόσμος τις. (qomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis.*, Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideò physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inqit, in te fabricâqe tui ordinata rerum dispositio, in mundo ipso multò magis. Siqidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Etsi figmentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse prius sibi, qàm alii configuretur. de vacuo similitudo non competit; de nullo parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confusa res erat, nunc verò composita est. & vis ex compositis incomposita præberi? nulla res speculum est alterius non coæqalis. nemo se apud tonsorem pro homine mulum inspexit: nisi si, qi putat in hac extructione mundi dispositâ jam & comptâ, informem & incultam materiam respondere. qid hodie deforme in mundo? qid retrò speciatum in materia; ut speculum sit mundus materiæ? cùm ornamenti nomine sit penes Græcos Mundus, qomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundi, si in homine ordinata partium membrorúmqe dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certá disposita, sed commissa commistáqe temerè universa.* Qanqam mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione havd absurdè prorsùs dixit Gregor. Naz. *in Pasch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ δημιουργὸς, οἷόν τινα κόσμον ἕτερον ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ γῆς ἵστησι. At verò Synes. *de provident.* 1. non *hominem* tantùm integrum, sed *caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigetat, in qo *mens* tanqam *numen* qoddam resideat. Ἄνω μὲν οὖν ἀστέρες, κάτω δὲ κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διεπλάσθησαν, ἵν' εἶεν οἶκοι ψυχῶν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Respexit, opinor, id qod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Qod avtem ille de *capite*, de *corde* Avson. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habens.--

Vide *supr. ad* § 3. Qomodò avtem Marcus istic illos perstringit, qi qem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant: pari modo & Epicuri sectatores Senec. *præfat. qæst. nat. l.* 1. hoc ipso notat nomine, qòd cùm *animum* putent esse sibi ipsis, eúmqe *providum & singula dispensantem, universum* interim, in qo & ipsi sunt, *expers* esse *consilii ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν δὲ παντὶ ἀκοσμία;] Nihil minùs Avtor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐτύμως τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσαις ἄν. Reverâ, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant siqidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תהו ובהו id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

—*rudis indigestáqe moles.*

Nec qicqam nisi pondus iners, congestáqe eodem
Non benè junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiórqe natura* illa) *litem diremit, molem discrevit:* κἀντεῦθεν κόσμον ἡ πρὶν ἀκοσμία ἐλάμβανεν. ut Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Atqe hoc est qod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis;*

Πάντα συνεσφήκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

Et apud Hermiam in διασυρ. Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς· καὶ οὗτος αἴτιος καὶ κύριος τῶν ὅλων· καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διά-

κρίσιν τοῖς μεμιγμένοις, καὶ κόσμον τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejusdem.* & Antonios, *meliss. l. 2. c. 76.)* differentibus qibusdam de mundi anima ac figura, Ὑμεῖς, inqit, περὶ τοῦ κόσμου πολυπραγμονεῖτε, περὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀκοσμίας οὐ φροντίζετε. Indè argumentum arripuit Dio, qo Dionysium ad virtutis studium impelleret, ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετὴν λόγων, καὶ πρὸς τὸ θειότερον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα τῶν ὄντων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγεμόνι πειθόμενον, ἐξ ἀκοσμίας κόσμος ἐστὶ, πολλὴν μὲν εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσηται, πολλὴν δὲ τοῖς πολίταις, γενόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. Plut. *Dion.*

Διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων] Vocem harum priorem Lugd. omisit. qo id consilio incertum mihi. Sen. *qæst. nat. l. 7. c. 27. Tota hujus mundi concordia ex discordibus constat.* Et *epist.* 107. *Contrariis rerum æternitas constat.* Heraclitus apud Aristotelem *Ethic. l. 8. c. 1.* Τὸ ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Idémqe apud Avtorem *libri de mundo c. 5.* Συνάψειας οὖλα καὶ οὐχὶ οὖλα. συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον· συνᾷδον καὶ διᾷδον· καὶ ἐκ πάντων ἓν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Et ex eodem Apuleius: *Sic totius mundi suorum instantia initiorum inter se impares conventus, pari nec discordante consensu Natura veluti Musicam temperavit. namqe uvidis arida, & glacialibus flammida, velocibus pigra, directis obliqa, confudit; unúmqe ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum constituit,* &c. Qod & Avtor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, musica, grammatica imaginibus illustrat. Τοῦτο πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, ὑποδεχομένη καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τύχην. ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄρρεν συνήγαγε πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ οὐχ ἑκάτερον πρὸς τὸ ὁμόφυλον· καὶ τὴν πρώτην ὁμόνοιαν διὰ τῶν ἐναντίων συνῆψεν, οὐ διὰ τῶν ὁμοίων. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τοῦτο ποιεῖν. ζωγραφία μὲν γὰρ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὠχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνους. μουσικὴ δὲ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρούς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα, ἐν διαφόροις φωναῖς μίαν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν· γραμματικὴ δὲ, ἐκ φωνηέντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη, τὴν ὅλην τέχνην ἀπ' αὐτῶν συνεστήσατο. οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἁρμονία· ξηρὸν γὰρ ὑγρῷ, θερμὸν δὲ ψυχρῷ, βαρεῖ τε κοῦφον μιγὲν, καὶ ὀρθὸν περιφερεῖ, τὸ ὅλον διεκόσμησε μία διὰ πάντων διήκουσα ἁρμονία, ἐκ τῶν ἀμίκτων καὶ ἑτεροίων τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, τὰς τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκάσασα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τούτων μηχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν. Qæ Latinè ab Apuleio versa vide *ad l. 7. § 48.* Synes. *de insomn.* Ἔστι τις ὡς ἐν συγγενείᾳ τοῖς μέρεσι καὶ διχόνοια. οὐ γάρ ἐστιν ὁ κόσμος τὸ ἁπλῶς ἓν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἕν· καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ μέρη μέρεσι προσήγορα καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνούσης, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ἐστὶν ἀντιφώνων τε καὶ συμφώνων· τὸ δ' ἐξ ἀντικειμένων ἕν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμου. Plut. *de amic. multit.* Ἡ περὶ ψαλμοὺς καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δι' ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c.* 48. [*Divina*] *ratio universitatem ex diversitate composuit, ut omnia æmulis substantiis sub unitate constarent, ex vacuo & solido, ex animali & inanimali, ex comprehensibili & incomprehensibili, ex luce & tenebris, ex ipsa vita & morte.* Et *de pallio c. 2. Mundus iste ex diversis substantiis officiisqe constat. diversa in unum; ex demutatione diversa sunt. deniqe diversitatis discordiam vices fœderant. ità mutando mundus est, qi ex diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Ità est *rerum omnium*, utì idem mox *ibidem, distincta confusio.* Gregor. Naz. *in Julian.* 1. Πάντα διεῖλε, καὶ συνέδησε, καὶ τὸ πᾶν τοῦτο κόσμον ἕνα ἐκ πλειόνων πεποίηκε.

Καὶ συμπαθῶν] Ità *l. 6. § 37.* φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμπνοιαν ἔχοντα. Manil. *Astron. l. 2.*

Totúmqe alterno consensu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de aliment.* Ξύρροια μία. ξύμπνοια μία. συμπαθέα κατὰ οὐλομελίην πάντα. de qo videatur Galen. *de facult. nat. l. 1. c. 5. & l. 3. c.   . de differ. febr. l. 2. de usu puls. l. 1. de causs. pulss. l. 2.* & *de usu part. l. 1.* Vide *infr.* § 42. Apud Sextum Empir. *adv. Physic. l. 1. c. 2.* Philosophi qidam: Ἐπεὶ οὖν ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἤτοι ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα, ἢ ἐκ τῶν συναπτομένων, ἢ ἐκ διεστώτων· οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων, οὔτε ἐκ διεστώτων, ὡς δείκνυμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν, ἐξ ὧν συμφανὲς, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνωμένων συμπάθεια τίς ἐστιν. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλαν ἦθος] Ad *sectionem* 18. pertinere ista olim ariolabar, unde librariorum culpâ subducta fuissent: à Marco verò interpretamenti loco subjuncta qibus scil. explicatum ibat, qid μέλανος ἤθους nomine designatum vellet, utpote qod latiùs ibi sumeret, qàm usus vulgaris pateretur, avt qàm Agatho, à qo ipse mutuatus esset, usurpaverat. qomodo *tyranni* nomen Seneca *de animo impotenti, cupido, delicato, epist.* 114. Vide *ad* § 25. Sed & *nigri* vocabulum hoc ipsum, *epist.* 48. *Per istud* (nugas tricásqe dixerat) *philosophiæ sunt nigræ & turpes, infamésqe, etiam ad album sedentibus, exceptiones.* Ità Xylander existimavit, qum verterit, *Mores nigri vocantur mores effœminati,* &c. Verùm,

rùm fieri poteſt, qod & aliis placuiſſe video, ut πειϲχλῶ integram iſta conficiant, qâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atqe ingenia recenſuerit, qos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſqe moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis*. Ovid. *triſt. l.3 eleg.6.*

Qiqe eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémqe *Pont. l. 4. el. 14.*

Tam felix utinam, qàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. —*ſed ſunt tua pectora lacte,*

Et non calcatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráqe lucrum nil valere candidum

Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *Satyr.* 5.

—*animæ, qales neqe candidiores*

Terra tulit.—

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salſè Solon, apud Laërt. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον,
Ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων
Κραδίη, φαιδρῷ προσεννέπῃ προσώπῳ,
Γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ.

Tu virum caveto qemqe,
Abditum nè geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

—*abſentem qi rodit amicum;*
Qi non defendit alio culpante; ſolutos
Qi captat riſus hominum, famámqe dicacis;
Fingere qi non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qi neqit; hic niger eſt.—

Et mox :

Hic tibi comis, & urbanus, libérqe videtur,
Infeſto nigris.—

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléqe notam illi aliqam affigat;

—*hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Ærugo mera.—

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin. Nec minùs niger, nec minùs confidens, qàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *alba præcordia*, pro *fatuis ſtolidiſqe* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qi fallitur tamen, qod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il. ρ. v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs. neqe enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* qaſi imbelles illi plerumqe ac inutiles ſint. qalis Nireus,

—ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην— *Il. β. v.*673.

& Paris, cui ſcil. —καλὸν
Εἶδος ἔπ', ἀλλ' οὐκ ἦν γε βίη φρεσὶν οὐδέ τις ἀλκή.
Il. γ. v. 45.

Πειϲκελὲς] ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractorii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

—πειϲκελεῖς φρένες:

i.e. αἱ ἄγαν σκληραί. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

—ὃς ἐκαρτέρουν,
Βαφῇ σίδηρος ὥς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet :

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτειν μάλιστα· καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ,
Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.

Præfracti at animi plurimùm, ſcias velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri igneis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit icta ſæpe, & in partes abit. Grot.

qanqam & de qibusvis rebus uſurpatur, qæ ſic exaruerunt, ut prædura fiant. παρὰ τὸ σκέλλειν. Poſſunt & περισκελὲς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siqidem πειϲκελὴς Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσχερὴς exponitur. Ità Theophr. *de cauſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ πειϲκελὴς ἀνήρ· cui opponitur, Ὁ εὐκραὴς καὶ μαλακός, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* φάρμακα πειϲκελῆ· *medicamenta moleſta & aſpera.* ſive δάκνοντα καὶ ἐρεθίζοντα ἀφεδρῶν. uti Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. καύματα πειϲκελῆ, *æſtus ardoréſqe graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, πειϲκελῶς φέρειν, non eſt *ægrè ferre*, qod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æqè*, qod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adverſùs fortunam animo, qod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet :

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης ἐστὶ πρᾶγματα,
Καὶ πάντας αὐτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.
Ὁ γὰρ μετρίως πράττων, πειϲκελέστερον
Ἅπαντα τἀνιαρά, Λαμπρία, φέρει.

Mens timida ſemper pauperi eſt; atqe omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At qorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηριώδης, βοσκηματώδης] Vide ad *l.* 5. § 11.

Παιδαριώδης] *Viris qoqe puerilia ac mulicbria ingenia ſunt.* Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Ξένος

§ 29. Ξένος κόσμου] qia τοῦ κόσμου ξένα ipsi videntur. *infr.* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. *&* 13. *Peregrini* enim videtur esse, qæ civitatis, in qa agit, sint solennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaqe & Petrus Apost. *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 12. pios persecutionem à mundanis perpessos, (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξειν, i. e. *in mundo* atqe à mundo, qi ipsos odio habiturus sit, *afflictos fore* Dominus ipse præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaq; hac in parte, prout Marcus istic, non vult Christianos esse ξένους κόσμου. Alioqi ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inqilini mundi* istius, qoad vitæ rationem & institutum, prædicantur pii omnes, ídqe illis lavdi ducitur. Avtor *ad Hebr. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chrysost. in *epist. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ πρώτη ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶναι τοῦ κόσμου τούτου καὶ παρεπίδημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῶν, ὥσπερ ξένων. vel ut alii, ὥσπερ ξένον.

Φυγὰς] δραπέτης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. l.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος. *fugitivus vitiosus qivis.*

Τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι] i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Pavlus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. sive τῶν νοημάτων. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλός ἐστι καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Christo usurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται· Et Pavlo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Ecclesiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *suprà ad l.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα.
Mentémqe & avres cæcus est, & lumina.

Τῷ νοερῷ ὄμματι] Avtor *de mund. c.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχός] Ità de Ecclesiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλός. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου] Vide *l.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 8. Εἴ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδὲν εἰμί. *Si me qis lædere potest; nihil ago; si alterius opem expecto, qi me juvet; nihil sum ego.*

Ἀπόστημα κόσμου] Ità *l.* 2. § 16. ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου.

Ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καί σε ἤνεγκεν] Ità *l.* 12. § 1. Σοί γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καί σε τούτῳ. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixisset. transitio á numero ad numerum, plurali ad singularem: sicut vice versâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβουλεύσαντες, καὶ κακὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ. Pavlus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Salust. in Catilin. *Intereà servitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse?

Idem. *Cujus maximè mos est consimilis vestrûm, hi se ad vos applicant.*

Plavt. *Pseud.* 3. 2.

Si qò hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.

Usum hujus enallages, qi & Hebræis familiaris (de qo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Drus. *qæst. l.* 3. *c.* 33.) in distributionibus solennem, monet M Seneca *Svasor.* 2. qi ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis lavdaverat,

---stratíqe per herbam,
Hic meus est, dixere, dies. ---

Illud, inqit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc versu, tanqam solæcismum, qòd cùm plures induxisset, diceret, Hic meus est dies, non, Dies hic est noster. & in sententia optima accusabat id qod erat optimum. ---nam qasi proverbii loco est; Hic dies meus est. & cùm ad sensum retuleris, nè Grammaticorum qidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes simul, sed singuli ex his, Hic meus est dies.* Nec secùs in *Historia* sacra *Reg. l.* 4. *c.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti sunt eum servi ejus, dicentes, Pater mi,* &c. i. e. horum qasi seorsum singuli. Sic hoc loco τοῦτο. i. e. τούτων τῶν συμβαινόντων ἕκαστον. Sed de istis alibi fusiùs disseruimus.

Ἀπόσχισμα πόλεως] hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπεσχισμένον. Cas. *qi in civitate seditionem suscitat.* Xyl. *frustum à civitate amputatum.* ego malim, qo uno verbo exprimam, insolenti forsan uti vocabulo, qale & Marci ipsum est, sed analogiâ eâdem, qâ *abscessus,* formato, *abscissum civitatis,* vertere. Ejusmodi avtem hominem nunc *membro abscisso, l.* 8. § 34. nunc *ramo avulso, l.* 11. § 8. nunc *civi seditioso, l.* 9. § 23. Similem pronunciat. Qin & τοῦ ἀποστήματος vocabulum etiam de cive istiusmodi usurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχ-

θρὸν

θρὸν μηδένα νομίζειν πλείω, ἂν μή τις, διὸ Λεισίων, ἢ Νάβις, ἢ Κατιλίνας, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως ἐγγένηται.

Μιᾶς οὔσης] *Animam* totius *unam* statuebant Stoici, cujus singulæ omnes qasi membra essent. Vide *supr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ] *alius sine toga philosophatur.* Xyl. imò, *sine tunica.* Ità Cynici. Salmas. ad Tertull. *de pallio. Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam simul indutui habebant, haud minùs qàm Romani sub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant,* sed interulam tantúm. Lucian. in *Cynico dialogo:* Τί ποτε, ὦ οὗτος, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χιτῶνα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chrysost. περὶ σχήματος *orat.* 72. Τοὺς γε μὴν καπήλους ἑκάστοτε ὁρῶντες περὶ τὴν καπηλείαν ἀναζωσαμένους, οὐδέποτε τωθάζουσι· καταγελῶσι δ' ἂν τοὐναντίον, εἰ μὴ οὕτως ἐνεσκευασμένοι εἶεν, ὡς οἰκείου τοῦ σχήματος ὑπάρχοντος τῇ ἐργασίᾳ, ἣν μεταχειρίζονται. ἐπειδὰν δέ τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, κομῶντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια, οὐχ οἷοί τε εἰσὶ πρὸς τούτοις ἡσυχίαν ἄγειν, οὐδὲ σιγῇ παρέρχεσθαι· ἀλλ' ἐφίστανται, καὶ ἐρεθίζουσι, καὶ ἤτοι κατεγέλασαν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ ἐνίοτε ἕλκουσιν ἐπιλαβόμενοι· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς λεγομένοις φιλοσόφοις συνήθης ἐστὶν ἡ στολὴ αὕτη, καὶ τρόπον τινὰ ἀποδεδειγμένη. *Philosophis,* inqit, *consuetus hic habitus;* Cynicis nimirum non & cæteris. Et hæc illis cavssa pallii duplicandi, qòd sine tunicis essent. Unde Diogenem tunicam petentem jussit Antisthenes, πτύξαι θοἰμάτιον. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. de Metrocle jam Cynico: ἡμεῖς μὲν ζητοῦμεν παχύτερον ἱμάτιον· ἐκεῖνος δὲ διπλώσας τὸν τρίβωνα περιῄει, τρόπον τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antisthene Laërtius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ· qod scil. *tunicam non haberet.* idémqe de Cynicis, τρίβωσι μόνοις χρῆσθαι· ἀχίτωνες itaqe erant Cynici, & qi Cynismum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

> Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον· εἴ τις ἀχαλκεῖ,
> Μηκέτι πεινάτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον.
>
> *Hermodoti sapiens dogma hoc: si defuerit cui*
> *Æs, positâ tunicâ, nè ampliùs esuriat.*

hoc est, si qis esurit, & viam reperire vult, qâ non ampliùs esuriat, depositâ tunicâ habitum Cynici capessat. perperam viri docti θέσθαι χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

> —*& Stoica dogmata tantùm*
> *A Cynicis tunicâ distantia.*--

qia Stoici tunicas, ut reliqi philosophi, & Græci omnes gestabant, qibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmas. & *ad Marci* nostri *vitam* à Capitolino delineatam. qæ non advertit vir doctissimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. c.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio distâsse.* à Satyrici *Scholiaste* forsan *Vetere* deceptus, qi *Cynicos pallio usos* negat. *pallium* enim utriqe Sectæ amictus ex æqo communis erat. Qin & Romanos priscos ἀχίτωνας egisse, avtor est Gellius *l.* 7. *c.* 12. *Viri,* inqit, *Romani primò sine tunicis togâ solâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίου] Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι γὰρ τῷ καθ' ἡμᾶς πεπαιδευμένῳ καὶ ἄνευ γραμμάτων φιλοσοφεῖν. Qin & è nostris qidam de *librorum supellectile* interrogatus; *Fabricam mundi,* Creaturásqe eodem comprehensas *librorum* vicem abundè sibi supplere respondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις τῶν γεγονότων· καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοῦ θεοῦ. *Natura,* inqit, *rerum mihi liber est; in qo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii scripto Nicephorus Callisti *l.* 11. *c.* 43. Eum avtem qi hoc dixerat, Antonium is *Justum* appellat, qem alii cum Sozomene *Magnum:* qi & *hist. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γράμματα δὲ οὐδὲ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, ὡς πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετὴν ἐπῄνεσεν. *literas nec nôrat, nec suspiciebat: Sed mentem bonam, tanqam eis antiqiorem, ipsámqe earundem inventricem collavdabat.*

Ἄλλος οὕτως] malim, ἄλλος οὗτος. *alius qispiam.* Ità Demosth. *adv. Midiam:* ἄλλος οὑτοσί τις ἀναιδὴς, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις οὗτος ἕτερος.

Ἡμίγυμνος] De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Exerti ac seminudi pectoris inverecunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympos.* Ἐς τὸ ἔδαφος καταβαλὼν ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμίγυμνος. Senec. *epist.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo seminudo loqor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter avdio, qæ dicis Demetrius noster, cùm illum vidi nudum, qantò minùs qàm stramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, sed testis est.* De Christianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras despiciunt ipsi seminudi.* Cæterùm peculiari qâdam ratione *Cynici seminudi;* nimirum, *qia* (Cl. Salmasii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de sub dextro humero super sinistrum rejiciebant; & sic excluso dextro, obvelato sinistro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroqe humero simplex sederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. l.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὤμιον ἔξω. indè ἐξωμὶς vestis, qâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος περιῄει· ἡμεῖς δὲ ὡς εἰώθαμεν. Et ab hac Cynici Ἐξωμίαι. Lucian. βίων πράσει, de Cynico, οὗτος, ὁ τὴν πήραν ἐξηρτημένος, ὁ ἐξωμίας. frustra est vir Cl. H. Stephanus, qum ad humerorum altitudinem refert. Indè

&

& de Cynicis Tatian. *c.* 41. Θατέρυ τῶν ὤμων ἐξημμελῆπ. qem *nudum* scil. *&* *exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρτυς ὐκ ἔχω] hoc vult. nihil impedire, qo minùs qispiam, etiam in summa rerum omnium indigentia, operam det philosophiæ, in eâqe persistat. Sen. *epist.* 17. *Licet ad philosophiam etiam sine viatico perven.re.* Legas sis totam epistolam. Epictet. *Enchir. cap.* 11. § 1. Ἐὰν προκόψαι θέλεις, ἆρες τοὺς τοιέτυς διαλογισμὲς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, ὐχ ἕξω διατροφάς. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον.

Τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων] *educationis bonæ instructionisqe alimenta.* Cas. *Ex disciplinis suis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ τεχνίον ὃ ἔμαθες, φίλει] Senarius proverbialis ab Aristophane in *Vespis*, à Stratonico (sed cum levi inflexione) apud Athen. *l.* 8. usurpatus.

Ἔρδοι τὶς, ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Straton. Ἄδοι. Qod Cicero *Tuscul. l.* 1.

Qam qisqe nôrit artem, in ea se exerceat.

Horat. *l.* 1. *epist.* 14.

Qam scit uterqe, libens censebo, exerceat artem.

Apostolus ipse *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ Θεῷ.

Τύτῳ προσαναπαύυ] Intra limites istius te contine: nec ad alias artes, aliáve studia animum adjicias; eísve te intermisceas. qod Apostolus appellat, τὰ ἴδια πράττειν, ad *Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. apelles sutorem, qem *de crepidarum ansis* reprehendentem lubenti gratóqe animo pridiè avdierat, *de cruris efformatione* postridiè cavillantem monuit, *Nè sutor supra crepidam judicaret.* qod & ipsum in proverbium venit. Plin. *hist. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

--*sed te, mihi crede, memento*

Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Allusit ad proverbium; *Intra pelliculam suam se continere.* Stratonicus itidem Mynaco sutori, de re Musica secum disceptanti, ὐ προσέχειν αὐτῷ ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τῦ σφυρῦ λέγει. *parum se facere, qid ille dicat, cùm supra talum loqatur.* Athen. *l.* 8. nam qod Mynacum *fabrum* opinatus est Erasmus, & *ultra masseum* locutum à Stratonico dictum, in eo falsum esse summum illum virum, docet Leopard. *emero. l.* 10. *c.* 2. Qin & idem Ptolomæo de re citharistica litem intendenti, Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud est*, inqit, *ô Rex, sceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo avlico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipsi, ut Plin. loco sup. memorato; de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταῦτα τὰ μηλίδα τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία· νῦν δέ σε καταγελᾷ, περὶ ὧν ὐ μεμάθηκας ἀρξάμενος λαλεῖν. admonuit nempe *derisui esse illum pueris, qi colores terebant.* Sed & Basilius Cæsar: Demostheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, sed imperitè barbaréqe, cum Episcopo disceptanti; subridens, Ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένη ἀγράμματον. *Etiam Demosthenem*, inqit, *illiteratum vidimus.* ampliúsqe succensenti; Σὸν ἐστι τῆς τῶν ζωμῶν ἀρτυσίας φροντίζειν. δογμάτων γὰρ θείων ἐπαΐειν ὐ δύνασαι, βεβυσμένας ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum est pulmentorum condituram curare: neqe enim dogmata potes avdire divina, qi avres sordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hist. Eccles. l.* 4. *c.* 19. Nec supprimi dignum illud Butleri nostri medicinæ nomine celeberrimi, qem cum Juridicus qidam insignis in convivio freqenti de re medica jactantiùs pavlò se efferens, subinde compellaret, qærerétqe inter alia, qonam in Galeni opere dictum qoddam inveniretur, respondit, *In decimotertio Henrici octavi*; alludens ad leguleis nostris solennem legum capita citandi formulam. tanqam jure suo contentum, intráqe limites ejusdem se continentem, in messem medicam falcem mittere, nevtiqam oportuerit. Verùm, contrà qàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranqill.*

Ἐν ἅρμασι μὲν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βῦς·

Currum equus, aratrum bos trahat.

Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epist.* 14.

--*nec qisqam ferè, qam sibi sortem*

Avt ratio dederit, avt fors objecerit, illâ

Contentus vivit; lavdat diversa seqentes.

Idem *Serm l.* 1. *Sat.* 1. Ita:

Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.

Idem *ep.* 14. In hoc, qod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis usu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro

Non avdet, nisi qi didicit, dare: qod medicorum est

Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:

Scribimus indocti doctiqe.--

Atqi ut Plut. de tranq. ὐ πάντα πάντων ἐστίν. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὑτὸν καταμαθεῖν. εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίυ ζῆλον ἕλκειν, καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Προσαναπαύυ] Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰυδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σαυτῦ πάντα] Socrates apud Platon. in *Criton.* & apud Epictet. *Enchir. cap ult.* & *dissert. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γενέσθω. Davida noster; *Faciat me Dominus, qod illi visum fuerit. Reg. hist. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita passim pia istiusmodi, גוֹל עַל־יְהוָה דַּרְכֶּךָ *Devolve super Deum viam tuam. Psal.* 37. *v.* 5. & *Psal.*

Psal. 55. *v.* 22. הַשְׁלֵךְ עַל־יְיָ יְהָבְךָ *Rejice ad Deum munus omne tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גּוֹל אֶל־יְיָ מַעֲשֶׂיךָ *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apost. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr, ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Phrasis Marco familiaris, ità *supr. l.* 3. § 4. ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος. Qod idem in sacra pagina toties occurrit. *Deut. cap.* 6. *v.* 5. *Diliges Dominum Deum tuum* בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c.* 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Evang. c.* 22. *v.* 37. Ebraisans magis; ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων δὲ μηδενός] Annot. Lugd. μηδενί. qorsum, qæso?

Μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον] Neqe præter jus fasqe qendam opprimendo, neqe præter decorem alicui inserviendo. Illud Apostolus *ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν ἢ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Istud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atqe hoc forsan fuerit, qod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. § 28. οὔτε τραγῳδός, οὔτε πόρνη. Laxiùs *tyranni* nomine abusus Seneca *ep.* 114. *Animus noster modò rex est, modò tyrannus. rex, cùm honesta intuetur, salutem sibi commissi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil sordidum: ubi verò impotens, cupidus, delicatus est; transit in nomen detestabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim observetur, qæ hic sejuncta Marcus posuit, *tyrannicè* nimirum *agere*, & *serviliter assentiri*, in eisdem personis conjunctim freqentissimè deprehendi. De Psevdoprophetis Judas Apost. *epist. v.* 16. Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα. θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De sui temporis Episcopis, Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλά, τῶν μὲν ἄρχουσι, τοῖς δὲ δουλεύουσι· καὶ τοῖς μὲν ἐπιτάσσουσι, τοῖς δὲ ὑπηρετοῦσι· καὶ τοῖς μὲν κακῶς ποιοῦσι, τοῖς δὲ χαρίζονται· τοῖς μὲν ἐπίκεινται, τοῖς δὲ ὑποπτήσσουσι· καὶ φοβοῦνται μὲν τούτους, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τούτων. De Carthaginiensibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίων δῆμος ἦθος ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀγεννέστατον ἐν φόβοις, ἀγριώτατον ἐν ὀργαῖς. De Persei Regis avlicis, Livius *hist. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis superbè imperare assveti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis est; avt servit humiliter, avt superbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expostulatio, *de benef. l.* 3. *c.* 28. *Servum tu qenqam vocas, libidinis & gulæ servus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à servo tuo posse dari, cui osculum alieni servi beneficium est? qæ est tanta animi discordia? eodem tempore servos despicis, & colis: imperiosus intra limen, atqe impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, qàm contemnens. neqe enim ulli magìs abjiciunt animos, qàm qi improbè tollunt: nulliqe ad calcandos alios paratiores, qàm qi contumelias facere accipiendo didicerunt.* Ità qod Peripateticus qidam apud Procop. in *ineditis*. Τὰ ἐναντιώτατα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶναι, ὥσπερ ἐν τῇ τῶν χρωμάτων τῇ μίξει. qod & Marcus ipse monuisse videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάντα] forsan ταὐτά, ut mox, τὰ αὐτά. *eadem qæ nunc vides.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Αὐθαδιζομένους] *jactabundos.* Cas. hoc est, ἀλαζονευομένους. *præfractos se gessisse.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces*.

Ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους] *mori optantes.* Cas. qod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vocâsse.* Verùm aliud, opinor Marcus voluit. *aliorum mortem voto*, sive *prece expetentes.* qod, optione datâ, non petivisse Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 1. *v.* 11.

Οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ] idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *supr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιχαράς χειρῶν] *periodos.* Cas. περιγραφάς. Malim, *signaturas*, sive *signationes*, eo sensu, qo Tacitus an Fabius *de causs. corrupt. eloq. Primùm hoc rogabo, qos vocetis antiqos, qam oratorum ætatem signatione istâ determinetis:* ut ἐπιγραφαὶ χειρῶν, sint *tempora* regis alicujus imperio, avt ejusmodi notâ aliqâ insigniore *designata.*

Κατεντυθέντες] *cùm ad summum contendissent.* Xyl. *Cùm hoc avt illud enixè contendissent.* Cas. optimè. Vide *supr.* § 3. μηδὲ κατατείνε.

Ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα] qod Psaltes *Psal.* 146. *v.* 4. *Abscedit spiritus; ad pulverem suum redit: eo ipso die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κενὰ σπουδάζοντας] Vide *l.* 2. § 2. *suprà* § 3. μὴ σπᾶ.

Ἀρκεῖν] ità *supra* § 19. πλείους γὰρ ἀναίρεσις τῶν φυσικῶν δόσιν.

Ἡ ἐπιστροφὴ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν] ἐπιστροφὴ hìc Marco, qod προσοχὴ Epicteto *dissert. l.* 4. *c.* 12. Τί οὖν; δυνατὸν τὴν προσοχὴν φυλάσσειν; σήμερον πταῖσαι θέλω. τί οὖν; οὐ δεῖ προσέχοντα; ποιῶ. τί οὖν κωλύει προσέχοντα; μὴ γὰρ ἐξαιρετόν τι μέρος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ οὐ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem προσοχὴ illa jugis, via est ad ἐπιστροφὴν talem qalem Marcus hìc præscribit, præstandam; qâ nimirum post seriam rei cujusqe considerationem ad sedulam debitámqe

támqe pro rei natura & dignitate circa eam se gerendi curam animus accingitur. Vide ad seqentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Qod avtem προσοχὴν διδασκαλικὴν Epictetus, id συνέχειαν ἐπιστατικὴν προσοχῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ appellat Hesychius noster *in ascetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν] i. e. pro rerum, circa qas versatur, & in qibus exercetur, naturâ locóq; se gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μέν τοι τὸ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι. Hoc est, qod Lucilius, referente Lactantio *instit. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, est pretium persolvere verum
Qeis ni versamur, qeis vivimu', rebu' potesse.
Virtus est homini, scire id, qod qæqe habeat res:
Virtus, qærendæ rei finem scire modúmqe:
Virtus, divitiis, pretium persolvere posse:
Virtus, id dare, qod reipsa debetur honori.

Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ moralis pars prima est, inspectio suum cuiqe distribuens, & æstimans qanto qidqe dignum sit, maximè utilis. qid enim est tam necessarium, qàm pretia rebus imponere? secunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim est, ut qanti qidqe sit, judices: secundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatúmqe: tertium, ut inter impetum tuum actionémqe conveniat, ut in omnibus istis tibi ipsi consentias. tunc enim vita sibi concors est. ubi actio non destituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remissus acriórve, prout illa digna est peti.*

Οὐκ ἀποδυσπετήσεις] *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσπετεῖν.

Ἐὰν μὴ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ] *Si non pluris qàm par est, rem ullam feceris; vel plus qam dignum est, in ea studii posueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν] Malè accepit ista Xylander, cùm vertit. *Usitata qondam vocabula, nunc interpretationis loco sunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήνεγκε γὰρ οὐδὲν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνείας γίνεσθαι, ἢ τῆς κατὰ γλῶσσαν προσενεχθείσης, ὁμοίως οὔσης ἀσυνήθους ἡμῖν. Et, *Qi glossemata interpretati sunt:* inqit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *glossario Hippocratico*, ità enim potiùs qàm *lexico* dixerim, cùm in ipso limine ipse Τὴν λέξιν à *glossa* distingvat: Ὅσα τοίνυν τῶν ὀνομάτων, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' οὐκέτι ἐστὶ, γλώττας καλοῦσι. Fabius etiam *institut. l.* 1. *c.* 14. *Glossemata, voces minùs usitatas; glossas, lingvam secretiorem, interpretatur.* Dionysius Halicarn. *de compos. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία ποιητικὴ, γλωσσηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἥδεται ποίησις. Idémqe in Thucydidis historia observat qædam γλωσσηματικὰ, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκασα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Isid. & Osirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις, ὧν ἔνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας προσαγορεύοντες. Hoc ideò Plut. qia γλῶσσαν τὴν ἀπεξενωμένην διάλεκτον dixere, ut Evstath. *ad Il. α.* & γλώσσας, ἀπεσκληκυίας οὔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. qas à *dialectis* idem ibidem disterminat. Atqe hinc ὁ γλώσσῃ λαλῶν, Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *lingvâ barbarâ & peregrinâ*, idcóqe minùs intellectâ. cui ea de cavssa silentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i. e. *ni interpres adfuerit. Glossematis* avtem vox, qam ex nullo Græco scriptore afferri Hen. Stephanus asserit, apud nostrum hoc loco, nec semel usurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad nostri mentem, & à rebus & personis ad sermones ac verba argumentatus. qemadmodum Marcus hîc ἀντιστρόφως à verbis ac sermonibus ad personas résqe ipsas:

Ut sylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntqe.
Debemur morti nos nostráqe. sive receptus
Terrâ Neptunus, classes aqilonibus arcet,
Regis opus; sterilísqe diu palus aptáqe remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniqum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Nec dum sermonum stet honos & gratia semper.
Multa renascentur, qæ nunc cecidere, cadéntqe
Qæ nunc sunt in honore vocabula si volet usus,
Qem penes arbitrium est, & jus, & norma loqendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάμιλλος] de qo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qi *vitam* illius conscripsit.

Καίσων] Cæsonis nomine insignes plures extiterunt. è qibus Cæso Fabius, de qo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipse Consul rempub. sustinuit;* &c. Cæso Qintius. legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de qo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios popularésqe procellas sustinebat.* Dictos avtem *Cæsones.* *à cæso matris utero, qi necatis matribus nati sunt,* *trad. nt.* Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæsaris* nomen ortum sumpsisse, sunt qi opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλεσος] Sævitiâ atqe immanitate insignis præ cæteris hoc nomine Volesius Messala; (ità Lips. ex Tacit. *l.* 3.) de qo Senec. *de ira, l.* 2. *c.* 5. *Volesus nuper sub Divo Avgusto proconsul Asiæ, cùm C C C unâ die securi percussisset, incedens inter cadavera vultu superbo, qasi magnificum qiddam conspiciendúmqe fecisset, Græcè proclamavit; O rem regiam!*

am! *Qid hic rex fecisset? non fuit hoc ira, sed majus malum & insanabile.*

Λεοννάτος] Λεοννάτης Svidæ; qi Philippo Macedoni sangvine materno conjunctum refert fuisse, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τότε φρόνημα ὑπέρογκον, cùm *ingenio tumido admodùm* extitisse, tum & regiæ pompæ post mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qi unà cum Perdicca tutorem destinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Justino etiam, qi ab Atheniensibus tandem in prælio vulneratum obiisse, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qi & exitum ejusdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτης, sive *Leonnatus* ut Marco hîc, dicitur. Sed & Arriano *de gest. Alex. l.* 6.

Ἐξίτηλα] Vide *supr.* § 19.

Μυθώδη] Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. allusisse videtur ad temporum distinctionem Varronianam illam, qâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Censorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Evseb. Chron.*

Παντελῶς λήθη κατέχωσεν] *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Allusit interim πρὸς τὴν τῶν σωμάτων κατάχωσιν, tanqam memoria ipsorum, sicut corpora, qasi terrâ congestâ & superinjectâ obruta, unà cum eisdem intercidisset. Vide *Psalm.* 9. *v.* 7.

Οἴχεται, ἄπυστοι] Adspexit Telemachi verba apud Homerum *Odyss.* α΄. *v.* 242. de Ulysse patre, cujus de exitu nihil qicqam à qoqam rescisceere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος.--

Ubi Evstath. τὴν τελείαν ἀφανῆ σημαίνει· περὶ οὗ μηδὲν ἴσησί τις, ὅτι αὐτὸ ἰδὼν, οὐδὲ γοῦν ἀπὸ πύστεως ἤτοι μαθήσεως.

Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν.] Idem vult hic à Marco dici Casavb. *ad Pers. Sat.* 1. qod est à Solomone antiqitus dictum

הֲבֵל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל

Vanitas vanitatum; & omnia vanitas. qo ille & exordio & epiphonemate *Ecclesiasten* suum & inchoavit & conclusit. contendit avtem Casavbonus & cum exordio Persiano illo,

--*ô qantum est rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejusdem de homine ad Adæ protoplasti Abelisqe secundo-geniti nomina alludens; אדם להבל דמה *Adam Abeli compar est*, id est, *homo vanitati. Psal.* 144. *v.* 4. & *Psal* 39 *v.* 6. כל-הבל כל-אדם *Totus Abel est omnis Adam.* id est, *qivis homo totum vanitas* Græc interpr. τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco nostro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, qem & Mericus secutus est ista ità est interpretatus; *Qanqam qid est omnino cujus sit memoria sempiterna? omnia sunt inania.* tanqam Marci dictum istud ei geminum esset, qod Solomon idem habet, *Eccles. c.* 1. *v.* 11. *Neqe præteritorum est memoria, neqe futurorum etiam apud eorum posteros erit.* Verùm Marci mentem nevter assecutus videtur. Neqe enim avt rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hîc habuit, sed eam tantùm qæ in futura claritate deprehenditur: Siqidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ἐξίτηλον, *famæ postumæ memoriam fugitivam & evanidam*, qam suprà tetigerat; etiam hoc dato, posse hominum rerúmqe ab eis gestarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen qiddam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *supr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Vide & *supr.* § 19. & *l.* 6. § 16.

Τί οὖν ἔστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο] qare ἓν τοῦτο; qia τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ παρασπουδάσαι ἄξιον. *l.* 2. § 17. qia ἓν τοῦτο πολλοῦ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον] Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνώριμον] Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranqill. c.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præstabit, neqid ex his qæ eveniunt, subitum sit. qicqid enim fieri potest, qasi futurum prospiciendo, malorum omnium impetus molliet. qi ad paratos expectantésqe nihil afferunt novi; securis & beata tantùm spectantibus* [*sperantibus f.*] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in qàm tumultuosum me contubernium natura clusisset. toties in vicinia mea conclamatum est; totiens præter limen immaturas exeqias fax cereúsqe præcessit: sæpe altiùs ruentis ædificii fragor sonuit: multos ex his qos forum, curia, sermo mecum contraxerat, nox abstulit, & vinctas ad sodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliqando ad me pericula accessisse, qæ circa me semper erraverunt?* Vide ad *lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον] Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Piè admodum Charidemus apud Dion. Prus. *orat* 30. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς οὕτω γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ. χρὴ δὲ μηδὲν ὑπ' ἐκείνου γιγνομένων χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχερῶς φέρειν. Vide ad *l.* 10 § 1.

§ 34. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου] Vide Cleanthis votum *ad l.* 3 § 4. & Epicteti *ad l.* 7. § 41. Senec. *epist.* 37. *Qod maximum vinculum ad bonam mentem promisisti virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem honestissimi hujus, & illius turpissimi avtoramenti, verba sunt, uri vinciri, ferróqe necari. Ab illis qi manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, qæ per sangvinem reddant, cavetur ut ista vel inviti patiantur: à te ut volens libénsqe patiaris.* & *epist.* 107. *Ad hanc legem animus noster aptandus est: hanc seqatur, huic pareat. optimum est pati qod emendare non possis; & Deum, qo avtore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles est qi imperatorem gemens seqitur. Paratos nos inveniat atqe impigros fatum. hic est magnus animus, qi se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qi obluctatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult deos, qàm se. Idem *ep.* 71. *Magnus animus Deo pareat; & qicqid lex universi jubeat, sine cunctatione patiatur.* Et *de provident. l.* 5. *Boni viri laborant, impendunt, impenduntur, & volentes qidem. non trahuntur à fortuna: seqountur illam, & æqant gradus. Si scissent, antecessissent.* Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, *Hoc unum, Dii immortales, de vobis qeri possem, qòd non antè mihi voluntatem vestram notam fecistis. prior enim ad illa venissem, ad qæ nunc vocatus adsum.* Subjungit; *Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliqam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis spiritum? qid ni? nullam moram faciam, qò minùs recipiatis, qod dedistis. à volente feretis, qicqid petieritis. qid ergò est? maluissem offerre, qàm tradere. qid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed nè nunc qidem auferetis: qia nihil eripitur, nisi * retinenti:* [* renitenti. f.] *nihil cogor, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentio.* Idem *epist.* 61. *Da operam, nè qid unqam invitus facias. qicqid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Ità dico, qi imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere qod nolit. Non qi jussus aliqid facit, miser est, sed qi invitus facit. Animum componamus, ut qicqid res exigit, id velimus.* Et *epist.* 54. *Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, qia vult qod ipsa coactura est.* Itaq; qod Periander apud Avson.

Faxis, ut libeat, qod est necesse.

& *—velis, qodcunqe necesse est.*

sed & pleniùs Martial. *l.* 10. *ep.* 47.

Qod sis, esse velis, nihilqe malis.

Παρέχων συνήσῃ] Vide *l.* 3. § 4. & § 11. & *supr.* § 29. & *l.* 10. § 14. 21. Senec. *de provident. c.* 5. *Qid est boni viri? præbere se fato.* Qin & piè admodum, & supra qod ab Ethnico sperari poterat, Epictet. *Enchir. c.* 38. Δεῖ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατετάχέναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. & differt. *l.* 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; τὴν ὄρεξίν σου καὶ τὴν ἔκκλισιν τῷ θεῷ χαρίσαι· ἐκείνῳ παράδος. ἐκεῖνος κυβερνάτω· μετ' ἐκείνου τετάχθω, καὶ ποῦ ἔτι δυσεργήσεις; *Deum* dicit, qod Marcus κλωθῶ· i. e. *fatum:* qia *fatum* Stoicis, avt *Deus* ipse, avt saltem *Lex Dei.* Senec. *qæst. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic est ex qo suspensa sunt omnia; cavssa cavssarum.* & *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nihil aliud sit, qàm series implexa cavssarum, ille est prima omnium cavssa, ex qa cæteræ pendent.* Idem rursus *de provid. c.* 5. *Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit qidem fata, sed & seqitur. Semper paret, semel jussit.* Qæ dicta notat Lipsius ex opinione, qâ censebant *Jovem dictare;* (unde illud, *Fatur, & est fatum*) *Parcas* avtem (ut Capella *l.* 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in æreas tabulas referre.* & *nat. qæst. l.* 2. *c.* 35. *Ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλῃς· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γινόμενα γίγνεται, καὶ εὐρεήσεις· ità enim legendum, pro eo qod codices exhibent perperam nullóqe sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὑρήσεις. atqe indè etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qi *Enchir. c.* 13. unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, qoad scripturam saltem, εὐποιήσεις. εὐρεήσεις opponitur τῷ δυσρεήσεις, qod *suprà* positum est. Emendationem confirmant Laërtii illa *l.* 7. in *Zen.* Εἶναι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν, καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστου δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Idem Epictetus & *dissert. l.* 3. *c.* 26. Ἐγὼ δὲ οὐπώποτε οὐ θέλων ἐκωλύθην, οὔτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. προστατέταχα γάρ μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. οὐ βούλεται; οὐ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ἐφίστησο καὶ ἐννόει, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προσκατατάξῃ τις ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προσκατατάξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἐπισκεψαμένῳ τὰς ὁρμὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν διοίκησιν. & *l.* 1. *c.* 12. Πῶς ἂν ἑποίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ θεῷ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ θείᾳ διοικήσει; πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθερος; ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἐλευθερία; μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταυτὸν οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία ἐστὶ καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τά δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει, οὐ μόνον οὐκ εἶναι καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιοῦμεν; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὔ. ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μουσικῶν; ὡσαύτως. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις καὶ ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μὴ, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ ταῖς ἑκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. ἐνταῦθα οὖν μόνον ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφεῖταί μοι θέλειν; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τουτέστι, μανθάνειν ἕκαστα οὕτω θέλειν ὡς γίγνε-

γίνεται. πῶς δὲ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblychum in *vit. Pythag.* amico, qi discedenti tanqam fausta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βούλῃ, παρὰ τῶν θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, qæcunqe velis.* regessit, εὐφήμει· ἀλλὰ βουλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῶν θεῶν γίνηται. *Bona verba, qæso. Velim ipse potiùs, qæcunqe dii dederint.* Hoc est qod Rufus Thraseæ in Epicteti *dissert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τοῖς διδομένοις; *Non vis discere in eo, qod est tibi datum, acqiescere?* Sic è nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτός· τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus qod placuerit ipsi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ᾖ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse volucrit.* Siqidem *cœlum* ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus prout suos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus, Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Veruntamen non qod ego volo, sed qod tu vis, fiat. Vide,* (inqit, Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum aqius sit, aut te voluntati divinæ conformando subdere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æqius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim qicqid Domino placet. Et nos potiùs si nolumus qod ille vult culpandi sumus, qàm ille non rectè aliqid facere vel sinere existimandus est.* Itaqe qod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, qicqid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συννῆσαι] sicut & συγκλῶσαι καὶ συμμηρύσαι, *innere,* sive *innectere* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις. Epictet *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; ἀνδράποδον, εἶτα δι' ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποστήσῃ; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μετὰ τῶν Μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπικλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν ὥρισε καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον] Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm istic de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hîc, ibi de humanis. de utrisq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est autem ad animalculi illius historiam, de qo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν ζῶον πτερωτὸν, τετράπουν ζῇ καὶ πέτεται μέχρι δείλης. καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυομένου ἀποθνήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qi & vini fœcibus innasci tradit; Ζῶα ἐφήμερα οὕτω κέκληται, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ κατὰ τὸν βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre qadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis qæ unum diem vivunt, qæ horâ octavâ mortua est, provecta ætate mortua est; qæ occidente sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, qâ illæ bestiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων, ὥσπερ ἱστοροῦσι, περὶ τὸν Πόντον γινομένων, τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννωμένων, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμαζόντων, δείλης δὲ γηρώντων, καὶ τελειούντων τὸ ζῆν, οὐχὶ κἀκείνων ἦν ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἑκάστοις ἐνῆν, καὶ ταὐτὰ δή που γ' ἂν συνέπιπτεν; ὥστε τὰ πρὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύοντα πάντως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι. Indè ad hominem translatum; Eustath. ad illud *Odyss.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·

Καλοῦνται ἐφήμερα ζωΰφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Aristotelem in *Eudemo,* referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον σπέρμα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

—ἰδὲ σὺ πάμπαν
Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγες ἀφραδέων.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto passim dicit, δειλοῖσι βροτοῖσι. & qod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* illud Aristophan. *in Nubib.*

—τί με καλεῖς ὦ 'φήμερε;
—*qid tu me vocas, homo?*

in illis, Ὦ τάλας ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φρουρᾷ ἐφημέρῳ· τό τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέρα μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, qia βραχύβιον καὶ ὀλι-

 χρό-

χρονόνιον, ob vitæ brevitatem; qasi animalculi illius instar, unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφήμεροι κὴ ἡμερόβιοι dicuntur, qi *in diem vivunt*, de crastino nevtiqam soliciti. qo sensu Clemens *Pædag. l. 1. c.* 12. D. Christi præceptum illud Matth. *c. 6. v.* 34. Μὴ μεριμνᾶτε περὶ τῆς αὔριον, explicans; ait Christiani hominis vitam esse βίον αὐτάρκη κὴ ἐφήμερον. Diogenémqe ἡμερόβιον indè dictum avtor est ex Satyro *de viris illustr.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem seqiorem ità vocantur etiam, qi præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Svidas: Ἐφημέριοι βροτοὶ, καθημερινὰ εἰδότες, ὃ προορώμενοι τὸ μέλλον. atqe ità accipiendum Homeri illud, ἐφημέρια φρονέοντες. de scenicis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνελώκεσαν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων ἐφήμεροι κὴ σατυρικοὶ τοὺς βίους ἄνθρωποι. qod Persius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex tempore vivere: in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qi barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inqit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Julian.* 1. Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζεται μόνον, κὴ οὐκ ἐξικνοῦνται τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ ἐκεῖθεν, οὐδὲ εἶναί τινα νομίζουσι τῶν τῇ δὲ βεβιωμένων λογισμὸν κὴ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν κὴ τὸ παρὸν ἀεὶ βιώσκοντες.

Καὶ τὸ μνημονεῦον] Vide *suprà* § 19. & *l.* 7. § 5. Cas. ista qomodo cum seqentibus committit, videas licet, si otium est. Mihi Xylandri dispositio magis arridet.

§ 36. Πάντα κατὰ μεταβολὴν γινόμενα γίνεται] leg. ὅτι πάντα —— γίνεται. ut in membro proximè seqenti, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολὴν] Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις] Ità *l.* 7. § 16. Τί κὴ φίλτερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Tertull. *de pall. c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ totius solenne munus est.*

Ποιεῖν νέα ὅμοια] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7. § 25.

Σπέρμα γὰρ τρόπον τινά] qia istud ex illo nascitur. Ità σπέρμα τῆς γενέσεως, τὴν ὕλην dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 14. Et πανσπερμίαν τῶν στοιχείων, τὴν φύσιν, Democritus & Levcippus, apud Aristot. *de cœlo l.* 3. *c.* 4. &

—*discordia semina rerum,*

Naso *Metam. l.* 1. sed & sensu adhuc latiore Plinius in *panegyr. Habet has vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumqe semina Deus; & plerumqe bonorum malorúmqe cavssæ sub diversa specie latent.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα παρασχὼν, οὗτος τῶν φύντων κακῶν αἴτιος. *Qi semen*, i. e. cavssam, occasionémve *præbuit, is malorum indè enatorum avtor meritò habetur.* Hoc est qod Paulus *ad leg. Aqil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *c.* 30. *Qi occasionem præstat, ipse damnum fecisse videtur.* Cicer. *Philip.* 2. *Vt igitur in seminibus cavssa est arborum & stirpium: sic hujus luctuosissimi belli semen tu fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apostolus ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι, κὴ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, κὴ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, κὴ αὐξῆσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Synesius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δ' ἂν δίκαιος εἴην ἀπολαῦσαι πρῶτος τῶν ἐμαυτοῦ σπερμάτων τῆς βλάστης, οἷόν σε πλάττω βασιλέα, τοιοῦτο πεφωραμένος. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis semina, scintillulas igniculos videmus.* Naso *Trist. l.* 2

—*ludi qoqe semina præbent*

Neqitiæ.—

Τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα] indè σπέρματος καταβολὴ, de Sara usurpatum Apostolo *ad Hebræos c.* 11. *v.* 11. de qo multa grátis argutantur interpretes, Piscator cumprimis. τὰ εἰς γῆν καταβαλλόμενα dixit, qomodo Chrysippus apud Laërtium in *Zenone*, εἶναι τὸ σπέρμα πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται. qod de obscœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipsius *physiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6. cavssam nullam video. de humano reverà locutus fuerat; sed à Satorum seminio argumentum duxit, qo firmaret de illo qod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37. Ἤδη τεθνήξῃ] Vide *suprà*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἕκαστος ἡμῶν, ὡς ἔοικε, γέγονε μὴ ἀρξάμενος τοῦ ζῆν· κὴ τεθνήξεται, μὴ παυσάμενος.

Ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε] Videri possit Marcus repugnantia planè præcipere; cùm *supr. l.* 2. § 8. & *infrà l.* 7. § 55. prohibeat, περιβλέπειν ἀλλότρια ἡγεμονικὰ, i. e. *aliorum animos intueri*: istic avtem illos eosdem considerare jubeat. Verùm ipse ista optimè conciliat, *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης κὴ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *sine justa utiliqe cavssa.* Non vult itaqe ut aliorum animos sensúsqe intimos indagemus, avt per meram curiositatem divagando, avt de nobis factísq; nostris qid senserint, sensuríve sint, solicitè cogitando: vult tamen, ut eosdem nobis ob oculos ponamus, qò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in

eis

eis bonum nostrum nevtiqam consistat: qod subjungitur protinùs § 33.

Καὶ τοὺς φρονίμους] *& prudentes*. Xyland. ego suspicor Marcum τὰς φροντίδας scripsisse, *& curas eorum*. eò magìs, qia seqitur, διὰ φεύγουσι, διώκουσι· Ità Persius Satyram suam exorsus est:

O curas hominum!--

curæ avtem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè se produnt.

§ 39. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται] neqe ergò meliorem te, neqe deteriorem efficere potest opinio de te aliena.

Οὐδὲ μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος] οὐδὲ μὴν, leg. τὸ περιέχον avtem hìc *cœlum* intelligit Xylander. atqe ità τὸ περιέχον pro cœlo sive aere ambiente crebrò sumitur. Polyb. *l.* 1. Πρὸς δὲ τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον, ὅταν παραβάλλωνται καὶ βιαιομαχῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτουσι. Theophrast. *de causs. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι μηδὲ κωλύεσθαι τὴν κράδην ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & *c.* 17. Εἰς πλείω γὰρ καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν, εὐκίνητα γίνεται τῷ περιέχοντι πρὸς βλάστησιν. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, si Xyl. seqimur, Marci mens est futura, ab aëris ambientis statu vario, etsi rerum aliarum bona maláve habitudo pendeat, qod in stirpibus Theophrastus observat; at hominis, qà hominis, non item. Multum sanè valet aeris cœliqe ambientis affectio, & locorum indè profecta dispositio, ad ingenii etiam indolísqe humanæ, affectuum etiam studiorúmqe varietatem produçendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempestas & cœli mobilis humor
Mutavere vias;--
Vertuntur species animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios.--

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli tristitiam discutit, etiam humani nubila animi serenare*, dixit. Qin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus suis: ἢ τῶν ἠθῶν αὐστηρία τις αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ στυγνότητα τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾧ συνεξομοιοῦσθαι πεφύκαμεν πάντες ἄνθρωποι κατ᾽ ἀνάγκην. οὐ γὰρ δι᾽ ἄλλην, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν κατὰ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαστάσεις πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρομεν, ἤθεσί τε καὶ μορφαῖς καὶ χρώμασιν, ἔτι δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς πλείστοις. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam è stirpe generis ac seminis, qàm ex iis rebus, qæ ab ipsa natura loci, & à vitæ consvetudine suppeditantur, qibus alimur & vivimus.* & qæ seqüntur. nam argumentum hoc latiùs perseqitur. Idem *de fato: Inter locorum naturas qantum intersit, videmus. alios esse salubres, alios pestilentes: in aliis esse pituitosos & qasi redundantes, in aliis exiccatos atqe aridos: multáqe sunt alia, qæ inter locum & locum plurimùm differunt. Athenis tenue cœlum; ex qo acutiores qoqe putantur Attici: Crassum Thebis; itaqe pingves Thebani & Valentes.* Philo. *de provident.* apud Evseb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ, φυτὸν οὐράνιον, καὶ βλάστημα θεῖον ἠκριβωμένον, λογισμὸν ἀποτίκτουσα οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ. τὸ δ᾽ αἴτιον, λεπτότητι ἀέρος ἡ διάνοια πέφυκεν ἀκονᾶσθαι. διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησιν, οὗ γῆ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego corpus potiùs ipsum intelligi existimo, qod animam qasi ambit. atqe ità etiam Cæs. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cœlo nihil. τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα περιέχειν dicit; qomodo τὸ ζῶον, τὴν ψυχὴν ἐπέχειν, § 34. Sed & τῷ σώματι τὴν ψυχὴν περιέχεσθαι, *lib.* 3. § 7. Cæterùm & istîc qæri poterat, qomodo verum sit, hominis malum à corporis statu non pendere, qum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter affici videatur. Aristot. *Physiognom. cap.* 1. Ὅτι καὶ διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι, καὶ οὐκ εἰσὶν αὐταὶ μεθ᾽ ἑαυτὰς ἀπαθεῖς οὖσαι τῶν τοῦ σώματος κινήσεων, τοῦτο δὴ δῆλον πάνυ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀῤῥωστείαις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττουσαι φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τοὐναντίον δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται, περί τε ἔρωτας, καὶ φόβους τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rursus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπαθεῖν ἀλλήλοις· καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τοῦ σώματος μορφήν. πάλιν τε ἡ τοῦ σώματος μορφὴ ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. qod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qi ægrotat, videmus corpore hunc signũ dare:
Tum doloribus confectum corpus animo obsistere.

Verùm respondebit Marcus nec ista τὴν προαίρεσιν immutare, etiamsi operationem impediant. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅπου τὸ ὑπολαμβάνον] id est, ὅπου δύναμις ὑποληπτική, de qa *l.* 3. § 9. ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

Τοῦτο μὴ ὑπολαμβανέτω] qod *supr.* § 7. ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι.

Τοιοῦτόν ἐστι] leg. τουτέστι. atqe ità Xyl. cujus versionem admisit Lugdunensis, sed mendum retinuit.

Ὃ γὰρ καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει] deest alterum distributionis membrum, ità supplendum; ὃ γὰρ [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ τῷ κ. φ. β. respondent enim duo hæc membra superiorbus illis, κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ. Vide *ad l.* 2. § 11.

Οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν] Seneca, *epist.* 66. *Media qæ nihilo magìs secundùm naturam, qàm contra naturam sunt.* Vide tamen ibidem eundem de istis subtiliùs pavlò argutiúsqe differentem ac distingventem.

§ 40. Ἓν ζῶον τὸν κόσμον] Synes. pariter *de*

insomn. ἐν ἑνὶ ζώῳ τῷ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον, νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι δὲ καὶ ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id indè probant, qia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον· ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *præstantius est animans non animante: at mundo nihil præstantius: mundus itaqe est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *pæmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος πρῶτον, ὁ δὲ ἄνθρωπος δεύτερον ζῶον μετὰ τὸν κόσμον. Et Plato (qod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem qo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ᾽ οὐκ ἦν οὔτ᾽ ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾷν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος οὖν εὕρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί ποτ᾽ ἔργον· νοῦν δ᾽ αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως ὅτι κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν. Hoc est, ut Cicero *de universo: Fas autem nec est, nec unqam fuit, qicqam nisi pulcerrimum facere eum, qi esset optimus. qum rationem igitur habuisset, reperiebat nihil esse eorum qæ naturâ cernerentur non ntelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in natura posse reperiri. qo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic ratus est opus illud effectum esse pulcerrimum. qam ob cavssam non est cunctandum profiteri, si modò investigari conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, idqe intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic clavdit. Θνητὰ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχων, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεοῦ αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἓν ἐστι ζῶον, ὅλον δι᾽ ὅλου ψυχῆς καὶ νοῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Indè Nicephorus Gregoras *hist. l.* 4. *c.* 14. Ἓν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος, φάναι, συγκείμενον. Quinetiam animalis istius partes membráqe si vis, præcipua saltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari; Solem cor, Lunam jecur, stellas oculos, Terram ventrem, Mare vesicam.* Seciùs pavlò qàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1 *c.* 20.

> Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
> Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ᾽ οὔατ᾽ ἐν αἰθέρι κεῖται,
> Ὄμμα τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

> *Mî cœlum caput est; mare venter, terra pedes sunt;*
> *Sunt avres æther; oculus Sol omnituens est.*

Qin & sexum, eúmqe geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siqidem de mundo qærenti Apollonio respondebat. ζῶον τὸν κόσμον· ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν, ἄρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὐτῷ ξυγγινόμενον, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν πράττειν. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν] Ità *l.* 12. § 30. μία οὐσία κοινή. materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] qam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὸν τοῦ ὅλου νοῦν. *l.* 5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.* 7. § 75 Vide *supr. ad* § 21. & 19. Laërt. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Et *ibid.* Τὸν δὴ κόσμον οἰκεῖσθαι κατὰ νοῦν καὶ πρόνοιαν, εἰς ἅπαν αὐτοῦ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐφ᾽ ἡμῶν τῆς ψυχῆς. Theophilus itidem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ᾽ αὐτὸ δι᾽ ὅλου κεχωρηκὸς πνεῦμα, θεὸν δογματίζουσι. Et Cleanthes apud Hermiam in *irris. philos.* Τὴν ψυχὴν δι᾽ ὅλου τοῦ κόσμου διήκειν· ἧς μέρος μετέχοντας ἡμᾶς ψυχοῦσθαι. Qin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

> *——cum spiritus unus*
> *Per cunctas habitet partes, atqe irriget orbem,*
> *Omnia pervolitans.——*

Et Maro *Æn. l.* 6.

> *Principio cœlum, ac terram, campósqe liqentes,*
> *Lucentémqe globum Lunæ, Titaniáqe astra,*
> *Spiritus intùs alit: totámqe infusa per artus*
> *Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Spiritum avtem hunc disertè *Deum* nuncupat (qod & Minutius in *Octavio,* & Salvianus *de provident. l.* 1. *c.* 1. advertêre) *Georg. l.* 4. verbis illis,

> *--Deum namqe ire per omnes*
> *Terrásqe, tractúsqe maris, cœlúmqe profundum.*

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, qæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æqali intentione diffusus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

> --μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί·
> Πᾶσαι δ᾽ ἀνθρώπων ἀγοραί· μεστὴ δὲ θάλασσα,
> Καὶ λιμένες· πάντη δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.

Et Maro, *Eclog.* 3. *——Jovis omnia plena.*

Atqi Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* qòd secundùm illius rationes, ὁ θεὸς ἐν ἀμάραις τε καὶ σκώληξι καὶ ἀρρητουργοῖς καταγίνεται. De Deo ipse: Πνεῦμα ὁ θεὸς, οὐ διῆκον διὰ τῆς ὕλης, πνευμάτων δὲ ὑλικῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σχημάτων κατασκευαστής. Sed & de Stoicis Clemens in *hortat.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης τὸ θεῖον διήκειν

ἥκειν λέγονται. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀτιμοτάτης ὕλης πεφοιτηκέναι λέγουσιν· οὐ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶναι τὸν Θεὸν οἱ Στωικοί, καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν ψυχήν. qod utrumqe ex sacris scriptis havsisse illos avtumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inqit, διήκειν διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν Θεὸν φασιν· ἡμεῖς δὲ ποιητὴν αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (qod & suprà Tatianus.) hoc avtem, Deum omnia permeare, ex eo, qod in *Sapientiæ Solomonis libro*, c. 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eádemqe Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verùm, & de ista Prisci pleriqe sumunt; nec ab avtore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiqiores. Cæterùm qòd *corpus* illi, havd sané. qanqam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Avg. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atqe ità reverâ ille *adv. Prax. c.* 7. *Qis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (qod & Avguft. *ad Qodvultdeum c.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusqe.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne qod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi qod non est.* At qod *omnia permeare Deum* havd malé. Siqidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cœlum & terram impleo ipse.* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, qod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Conc.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *part.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubiqe, circumferentia nusqam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum falsum*, inqit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubiqe. *pessimè. namqe medium assignat infinito. & circumferentiam qi dat, finitum facit. tum si ubiqe erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiúsqe pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, qam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' οὗτος δὲ, οὐχ, ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν αὐτᾷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσης γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, καὶ ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνασις. qod ille Θεοῦ ἐπίπνοιᾳ, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum ὑποκείμενον constitueret. Vide *supr.* § 23. qod est à pietate Christianâqe disciplinâ alienum.

Εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου, πάντα ἀναδίδοται] Vide *supr.* § 27.

Ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει] Apostolus *ad Rom. c.* 8 *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια] Ità *l.* 5. § 8. συμφέρεια καὶ συνέχεια, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτιῶν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθέλκοντες τὴν ναῦν, οὐ πολλ' αἴτια λέγοιντ' ἂν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἴτιον ἕν· οὐκ ἔστι γὰρ αἴτιος ἕκαστος τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις αἰτία καὶ συνεργός. τάχα δὲ καὶ τὸ συναίτιον αἴτιον.

Οἷα τις ἡ σύνθεσις καὶ συμμήρυσις] qod alibi ἱερὰν σύνδεσιν vocat. *l.* 7. § 9. καὶ συνάφειαν καὶ σύνταξιν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Qid sunt homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. qod χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ· λάβε αὐτόν. Idémqe *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ οὐκ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen. *de bono l.* 1. apud Evseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρὰ, καὶ πεφορημένα, καὶ οὐδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' οὐχὶ τοῦ καθέξοντος αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ οὐρανόθεν κατελθοῦσα, περιεβάλλετο ῥέον σῶμα τεθνειὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι· τὸ πνεῦμα δὲ διοῖκον (leg. διῆκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi suprà. Avdetis ridere nos, qòd animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ] Vide *suprà* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον ὁ αἰών] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τοῦ σώματος ποταμός. & *l.* 6. § 15. ἐν δὴ τούτῳ τῷ ποταμῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα. Naso *artis l.* 3.

—eunt anni more fluentis aqæ.

& *Metamorph. l.* 15.

—assiduo labuntur tempora motu,

Non secus ac flumen: nec enim consistere flumen,
Nec levis hora potest.—

Basil. *homil.* 24. Ποταμὸς ὁ βίος ἡμῶν, ῥέων ἐνδελεχῶς καὶ κύμασιν ἀλληλεπαλλήλοις πλημμυρούμενος. Τὸ μὲν γὰρ παρέῤῥυσεν ἤδη, τὸ δὲ ἔτι προσδέεται. Avgustin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Qasi fluvio qodam decurrit genus humanum.* Qin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cujus & celebre admodum effatum illud, qod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* Sic extulit: Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν. Aristot. ex parte explicat *polit. l.* 3. *c.* 2. Πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος τὸ αὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ ἀεὶ τῶν μὲν φθειρομένων, τῶν δὲ γινομένων· ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς, καὶ κρήνας τὰς αὐτὰς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος, τοῦ δὲ ὑπεξιόντος. Plato in *Cratylo:* & indè Stobeus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut *natur. qæst.* 2. Τὰ πηγαῖα καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατά ἐστι καὶ νεογενῆ· Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης· ὥς φησιν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ὕδατα. Et de *sera vindict.* ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς ὅν οὔ φησι δὶς ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν καὶ ἑτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν. Et ad nostri mentem aptissimè, *lib. de E I. Delph.* Ποταμῷ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, καθ' Ἡράκλειτον· οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἅψασθαι κατὰ ἕξιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, πρόσεισι καὶ ἄπεισι. ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαίνειν τὸ γινόμενον αὐτῆς, &c. Senec. *epist.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more. qicqid vides currit cum tempore. nihil ex his qæ videmus, manet. Hoc est qod ait Heraclitus;* In idem flumen bis non descendimus. *manet idem fluminis nomen, aqa transmissa est. Hoc in amne manifestius est qàm in homine. Sed nos qoqe non minùs velox cursus prætervehit.* Verùm, ut Aristoteles *metaphys. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλος Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι, Δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο, οὐδ' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον] *torrens* etiam. atqe ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire.

sed & rapidiùs. unde diverbium familiare, χειμάῤῥου δίκην. *torrentis in morem.* de eis usurpatum, qi ingenti impetu qasi provoluti, omnia secum corripiunt. Seneca pariter, *torrenti rapido* tempus assimilat, *de vit. brev. c.* 9. & Avg. *in Psal.* 38. *Torrens rerum fluit. cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται] Qod de seminibus qibusdam Theophr. *de cavs. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται καὶ ἅμα πέταλον ἀλλοιοῦται. Et de externis istis Joan. Chrysost. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται φύσιν· ὁμοῦ τε φαίνεται καὶ παρατρέχει· ὁμοῦ κατέχεται, καὶ ἀποπηδᾷ. Eleganti similitudine illustrat istud Marcus noster, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, avt de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. avt de Qintillo Clavdii Imper. fratre; de omnibus in universum tum personis, tum rebus ipsis, verùm est Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Ostendent terris hunc tantùm fata, nec ultra
Esse sinent.--

Jo. Chrysost. *in Oziam orat.* 4. Μὴ ἵσταταί τι τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν δρόμον. ὁμῶς τε γὰρ ἐφάνη, καὶ σκιᾶς εὐκολώτερον ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore. Basil. Cæsar. *de creat. orat.* 1. Συμφυὴς ἄρα τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ τοῦ χρόνου διέξοδος ὑπέστη, ἐπειγομένη ἀεὶ καὶ παραῤῥέουσα, καὶ μηδαμοῦ παυομένη τοῦ δρόμου. ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ χρόνος, οὗ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι, τὸ δὲ παρὸν, πρὶν γνωσθῆναι, διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν; τοιαύτη δέ τις καὶ τῶν γινομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἐπίδηλον ἔχουσα.

Καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται] *& aliud subseqitur, mox item aliud succedet.* Xyl. *aliud succedit, & hoc etiam protinùs disparebit.* Cas. qorum alter qare παραφέρεσθαι istîc verterit *succedere*, alter *subseqi*, cùm in membro præcedente uterqe *præterire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur*, sive *tollitur, aliud statim infertur.* Παραφέρεσθαι *abripi.* Lucian. Ἄν τινα τοῦ χειμῶνος ὁ ποταμὸς παραφέρῃ, ὠθεῖν καὶ τοῦτον ἐπὶ κεφαλὴν βαπτίζοντα. Plut. *de orac. defect.* in hoc ipso argumento. Τοῦ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἕκαστα παραφέροντος. indè τὸ παράφορον *l.* 1. § 15. & τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm qia non ἐνήνεκται, sed ἐνεχθήσεται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propiùs existimo, ut reddatur, prout ipsa sonant vocabula, *& aliud* qidem qiddam *abripitur, illud verò* (qod utiqe priùs abreptum fuerat) *inferetur* denuo. ut in orbem velit res agi; &, qod in motu circulari fit, qæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα & *ad l.* 9. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτω σύνηθες καὶ γνώριμον] Vide *supr.* § 29, 32. & *infr.* § 46. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus istis tam ridiculum est, qàm qeri qòd spargaris in publico, avt inqineris in luto.* Usitata & usu familiaria jam facta, nec officiunt, nec afficiunt etiam. hinc Aristotel. *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ γὰρ συνήθη, οὐκέτι φάρμακα, ἀλλὰ τροφὴ γίνεται.

§ 45. Συνάφεια

§ 45. Συνάφεια εὔλογος] *Lib.* 6. § 38. ἐπισύνδεσις. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide ſuprà § 40.

Συντέτακται] Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι] Inter Heracliti dogmata, apud Laërt. *l.* 9. Τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω· τόν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι. &c. Qod Ocellus Lucan. *de univerſ.* *c.* 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συνερχόμενον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν. ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς, μέχρι πυρὸς, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Plut. *de* E I *Delph.* οὐ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις· ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἄν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, qæ apud eundem, *de Orac. deſit.* leguntur, iſta; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ γεννώμενον ὁρᾶται, τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης· οὕτως ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνουσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μεταβολή τις ἐστὶ τῶν φθειρομένων εἰς τοὐναντίον ἑκάστῳ, σκοπῶμεν, εἰ καλῶς εἴρηται τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις. θνήσκει γὰρ τὸ πῦρ, ὥσπερ ζῶον, ἢ βίᾳ σβεννύμενον, ἢ δι' αὑτοῦ μαραινόμενον. ἡ μὲν οὖν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν αὐτοῦ, &c. Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ὁρᾷς τὰ πάθη, ἃ σὺ μὲν καλεῖς φθορὰν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν ἀπιόντων ὁδῷ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν διαδοχῇ μελλόντων· μεταβολὴν ὁρᾷς σωμάτων καὶ γενέσεως, ἀλλαγὴν ὁδῶν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνων βίον, (θάνατον leg. ex ſeqentibus liqet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὴν ἐκείνων ζωήν. ζῇ πῦρ τῆς γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινουργίαν τοῦ ὅλου. Verùm apud Clementem Alex. *ſtrom. l.* 6. ſeciùs pavlò, ſive Heracliti iſta, ſive ejuſdem iiſdem propinqa, leguntur; ψυχῇσιν θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι· ὕδατι δὲ θάνατος, γῆν γενέσθαι. ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Qorum priora & Philo refert, multísqe explicat *lib. de mundi immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aere* accepiſſe monet Heraclitum; *mortísqe* nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν deſignâſſe. Inter alia, qibus iſta enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inqit, τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντα ἀπαθανατίζεται, δολιχεύοντα ἀεὶ, (διαυλοδρομοῦντα meliùs dixiſſet, prout & alibi locutus eſt) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν προσελθόντος ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολήν· τὸ δὲ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα. ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς, συνιζόντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα· συνιζόντος δ', ὁπότε συνθλίβοιτο, εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνουμένου μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moſes Majmonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum avtem vult Clemens hæc ab Orpheo ſumpſiſſe, qi Heraclito prior cecinerit;

> Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή.
> Ἐκ δ' ὕδατος γαῖη, τὸ δὲ ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
> Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Qibus ſubnecti non indigna, qæ ex Heracliti ejuſdem ſententiâ etiam Plut. *ad Apollon.* habet. Ἧ, φησιν Ἡράκλειτος, Ταυτό τ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει] Videtur vel ad hiſtoricum aliqid, vel ad dictum aliqod proverbiale reſpexiſſe, de homine ignaro, qò via, qam inſiſtit, ducat. Accommodari poteſt, vel ad eos, qi nullo certo vitæ actionúmqe fine propoſito ſibi, temerè huc illuc divagantur. qemadmodum Senec. *epiſt.* 71. *Ignoranti qem portum petat, nullus ſuus ventus eſt.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qi ad bonum aliqod tendere ſeſe opinantur, cùm ad exitium ſuum properiter eant. qalis fatuus ille, qem depingit rex ſapientiſſimus *Paræm. c.* 7. *v* 22. *qi mœcham ſeqitur, tanqam bos, qi ad mactationem abit, avt tanqam ſtultus, qi ad cippum ducitur, vel tanqam avis, qæ ad laqeum feſtinat; neſcius vitam ſuam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἀγνοοῦντα ὁδόν. Suboritur tamen iſta penſiculatiùs recogitanti ſuſpitio, locum havd eſſe ſatis integrum, & Heracliteum etiam iſtîc, qomodo & in ſeqentibus, dictum aliqod qaſi δακτυλοδεικτεῖσθαι, ejusmodi fortean, qale de via ſurſum deorſúmqe ferente ſuperiùs allatum eſt.

Ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται] Nec hæc abſcedunt longè ab Heracliti illis, qæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕπεσθαι τῷ ξυνῷ. τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ, ζώουσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν· ἡ δ' ἐστὶν οὐκ ἄλλό τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὅ, τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima ac ſuprema, cujus numine reguntur, diſcrepant & diſſentiunt, ſive cùm eadem litigant, dum privatas rationes, ab univerſali & communi illâ diverſas, perperam aſſectantur.

Οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται] qod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζων, ὡς ἀπρος-

ἀπροσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα. *tanqam peregrina & inusitata habent ea, qæ qotidiè solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæqe cavssæ de illis litem intendunt. Hoc est fortasse Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοί, ὁκόσοι ἐγκυρσεύουσιν. præsertim, si ὁκόσοις legas; qod & rectum existimem. Vide *supr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epist.* 107. *Id agendum est, neqe nobis inopinatum sit: & qia omnia novitate graviora sint, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli sis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad qæ nati sumus: qæ ideò nulli qerenda, qia paria sunt omnibus.* Idem *epist.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec qisqam mortalium non magis, qod etiam miratus est, doluit. ideò nobis nihil improvisum esse debet, in omnia præmittendus est animus: cogitandúmqe, non qicqid solet, sed qicqid potest fieri. tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur: nec qantum frequenter evenit, sed qantum plurimùm potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis inusitatis, velut novis, obstupescieri. in plenum cogitanda fortuna est.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione nostri? qod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, sed ut immunes ipsi, & aliis pacatius ingressi iter, alienis non admonemur casibus, illos esse communes. tot præter domum nostram ducuntur exeqiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus. tot divitum subita paupertas in oculos incidit: & nobis nunqam in mentem venit, nostras qoqe opes æqè in lubrico positas. qis unqam res suas, tanqam perituras, adspexit? qis unqam nostrûm de exilio, de egestate, de luctu cogitare avsus est? qis non, si admoneatur ut de istis, ut suis, cogitet,* (ità lego ex Schol. M.S.) *tanqam dirum omen respuat, & in capita inimicorum, avt ipsius intempestivi moniteris, abire illa jubeat? necesse est itaqe magis corruamus, qi qasi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Qicqam tu putas non futurum, qod multis scis posse fieri, qod multis vides evenisse?*

Cuivis potest accidere, qod cuiqam potest.
Ille amisit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus est: & tua innocentia sub ictu est. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, qæ nunqam pati nos posse prævidimus.

Ὥσπερ καθεύδοντας] hoc est, qod Aristoteles *de philosoph. l.* 8. apud Evseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθάπερ ἐν ὕπνῳ, ζῆν εἰκῇ καὶ ἐμπλήκτως. Imò qod Heraclitus etiam, qem & istic forsan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco superiùs memorato; Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in somnum itura, vel in vigiliam somno simillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qi somno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Atqe animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaqe non incommodè prorsus Xylander hic: *vult perficiendum strenuè, qod recto consilio agendum susceperimus; neqe in medio actu desistendam avt titubandum. nam in somnis sæpe imaginamur nobis aliqid agere, nihil tamen efficimus.* Homer. Iliad. χ. *v.* 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσίν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piscat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ὀρφναίοισιν ἐν εἰδώλοισιν ὀνείρων
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, καὶ ἱεμένοιο φέβεσθαι
Θρώσκει μὲν κραδίη, τὰ δὲ γούνατα παλλομένοιο
Ἀσπερχὲς ἅτε δεσμὸς ἐπειγομένοιο βαρύνει·
Τοίην γειτονέουσα πεπηγάζεται ἰχθύσι νάρκη.

Maro Æneid. *l.*

Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte qies, neqicqam avidos extendere cursus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, avt verba seqvuntur.

Vide Plutarch *ad Præfect. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλόν, καθότι παρειλήφαμεν] Locus insigniter depravatus, cujusqe medicinam penè desperat peritissimus omnium, qos ego nôrim, istorum sanandi artifex: clarissimum Salmasium, etiamsi nullus nominarem, qem velle deberem, agnoscent mecum, qi in studiis istis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco suo emota, qædam restituendo, partim supplendo, qod excidisse visum, & in proximè præcedentibus havd semel occurrit, τὸ μεμνῆσθαι. ut sic legatur, καὶ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, οὐ κατὰ ψιλόν, τουτέστι, καθότι παρειλήφαμεν. Sensúsqe sit, *Oportere pueros parentum meminisse, non simpliciter qidem, hoc est, qatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet inesse eo fine, ut sciamus, qomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; avt aliqid simile. Cæterùm tentandi & nobis post Machaonem qoqe venia, spero, condonabitur. Qid si ergò sic restituere velimus? ὅτι οὐ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τουτέστι, κατὰ ψιλόν, καθότι τῶν τοκέων παρειλήφαμεν. *non oportere nos agere puerorum instar, hoc est, merè nudéqe,* absqe justo diligentiqe examine; *juxta illud,* qicqid tandem fuerit, *qod à parentibus nostris accepimus.* ut κατὰ ψιλόν idem hic Marco valeat, qod κατὰ ψιλὴν πίστιν καὶ ἄλογον Origeni *adv. Cels. lib.* 1. Velitqe rejici τὴν ματαίαν ἀναστροφὴν τὴν πατροπαράδοτον, ut Petrus loqitur, *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaqe exceptioni illi, qam benè monentibus rectioráqe monstrantibus opponere solet vulgus hominum; Faciemus prout fecere

fecere majores nostri, & prout ab eisdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam qàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Christiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ἐκ πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀνατρέπειν οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *epist.* 43. *Sed majorum servandus est ritus.* Et Tibull. *l.* 2. *eleg.* 1.

—fruges lustramus & agros,
Ritus ut à prisco traditus extat avo.

qibus regeri qid possit, consulantur Clemens *ibid.* & Ambros. *epist.* 31. qâ Symmacho respondet: nam transcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Justinus *apolog.* 2. Τοὺς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον τἀληθὲς τιμᾶν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει, παραιτουμένους δόξαις παλαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Rectéqe Theodoret. *therapeut.* *l.* 1. Ἀνδρῶν δέ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ προλήψει δουλεύειν, μηδὲ ἔθεσι προσδεδέσθαι πατρῴοις, ἀλλὰ ζητεῖν τἀληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέγειν. qi & Socratis illud Critoni dictum subjungit; Ὡς ἐγὼ, οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν οὐδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὅς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνοιτο. Illud interim adjicere lubet, horsum etiam spectare videri, qod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poët. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. monet enim, inqit Plut. μὴ παντὶ λόγῳ πιθανῷ, ὥσπερ πνεύματι, παραδιδόναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀπαιτεῖν καὶ ἀντερείδειν, καὶ πολλὰ διακρίνεσθαι τῶν οὐκ ἀληθῶς, οὐδὲ ὀρθῶς λεγομένων. ut sit idem cum Solomonis illo, *Parœm.* *c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, sive falsum; sive utile, sive noxium. Piscat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Qum *nihil magìs præstandum* sit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *qàm ne pecorum ritu seqamur antecedentium gregem, pergentes, non qâ eundum est, sed qâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, qam qòd ad rumorem componimur; optima rati ea, qæ magno assensu recepta sunt; qorúmqe exempla nobis multa; nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Itâ, qod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in se attrahat: primi exitio seqentibus sunt. Nemo sibi hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo sibi tantùm errat; sed alii erroris caussa & autor est. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unusqisqe mavult credere, qàm judicare; nunqam de vita judicatur, semper creditur; versátqe nos & præcipitat traditus per manus error; alienisqe perimus exemplis.* hoc est, κατὰ ψιλὸν, καθότι κατειλήφαμεν, ποιεῖν τε καὶ πιστεύειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum esto judicium. De sensu idem censet eruditissimus D. Bootius. Verùm is pro παίδας τεκέων, legit πυθαγορείων, vel potiùs πυθαγορείους, ut sit πυθαγορείους μιμεῖσθαι, qibus solenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipse dixit.* qod probarem pronus, nisi à scriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici posse videatur. Cæterùm de Platone pariter Aristides *apolog. pro qatuorviris*: Εἴ τις τῇ Πλάτωνος δόξῃ περὶ πάντων ἰσχυρίζοιτο,— πῶς οὐχὶ ληρήσει, μὴ προσεξετάζων, εἴ τι καὶ κατ' ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ' ὥσπερ παῖς, ἀρκεῖν τοῦθ' ὑπολαμβάνων, ὅτι φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expressit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην] *cras, aut summum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic.* *l.* 12. *epist.* 43. *Scies fortasse cras, summum perendié.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laërtius *l.* 2. qum enim in somnis qidam visus est illi dixisse ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

conjecit indè *perendiè moriturum* sc. εἰς τρίτην, inqit, ἀποθανοῦμαι. conjecturæ rationem, eâ qam Erasmus dedit, probabiliorem è Nannio *miscel.* *l.* 8. *c.* 36. & Casavb. ad Laërt. petas licet.

Οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποίει] Senec. *epist.* 93. *Nunqid feliciorem judicas eum, qi summo die muneris, qam eum qi medio occiditur? nunqid aliqem esse tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in spoliario, qàm in arena malit? non majore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qi occidit, conseqitur occisum. minimum est de qo sollicitissimè agitur. qid autem ad rem pertinet, qamdiu vites, qod vitare non possis?* Et *qæst. nat.* *l.* 2. *c.* 59. *Omnes reservamur ad mortem. totum hunc qem vides populum, qonsqe cogitas esse? citò natura revocabit & condet. nec de re, sed de die qæritur. eodem citiùs tardiúsve veniendum est. qid ergo? non tibi timidissimus omnium videtur, & insipientissimus, qi magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qi inter perituros constitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes constitutum est capitale supplicium. magno æstimamus tardiùs mori. Qid porrò prodest paucos dies aut annos lucrifacere? Qid tanqam de magno detrimento times? nemo multum ex stillicidio potest perdere.* Idem *epist.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qi venenum havsturi, moram aliqam ac dilationem expetebant; Εἰκότως ταῦτα ποιοῦσι, κερδαίνειν γὰρ οἴονται· καὶ ἔγωγε εἰκότως οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλό γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; εὖ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι. ἀν τε γοῦν πρότερον, ἀν τε πύματον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες περιμένουσιν. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ εἰς πολλοςὸν ἔτος μᾶλλον ἢ ἀώειον, μηδὲν μέγα] Vide *l.* 10. § 8. & *supr.* § 15. Plut. *de sera vindict.* Ἐπεὶ τοῖς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρωπίνου βίου διάςημα, τὸ μηδὲν ἐςι. καὶ τὸ νῦν, ἀλλὰ μὴ περὶ ἐτῶν τριάκοντα, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον τὸ δείλης, ἀλλὰ μὴ πρωῒ, ςρεβλοῦν ἢ κρεμαννύναι τὸν πονηρόν. Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς ἀεί τε ὄντι καὶ ἐσομένῳ.

§ 48. Πόσοι μὲν ἰατροὶ] Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliqit,
Qi melior multis, qàm tu, fuit, improbe, rebus.
Indè alii multi reges, rerúmqe potentes
Occiderunt, magnis qi gentibus imperitàrunt.
Ille qoqe ipse, viam qi qondam per mare magnum
Stravit, itérqe dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempsit aqis insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul' infimus esset.
Adde repertores doctrinarum atqe leporum:
Adde Heliconiadum comites: qorum unus Homerus
Sceptra potitus, eàdem aliis sopitu' qiete est.
Denige Democritum, postqam matura vetustas
Admonuit memorem motus langvescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
Qi genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqi memineris. Illud interim ὡς ἐν παρόδῳ notetur, allusisse videri primoribus hisce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φ'. *v.* 107. qæ & Callisthenem sibi occinere solitum, ubi Alexandri animum abs se alienatum senserat, qò adversùs mortis metum mentem sibi obfirmaret, avtor est in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀῤῥωςούντων συσπάσαντες] contractis scil. in tristitiæ gravitatisqe indicium superciliis, morti propinqos significare volebant ægrotos & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσίᾳ ψυχῶν] qia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc fastuosum illud Pilati Joan. *Evang.* *c.* 19. *v.* 10. Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad se accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. καὶ γὰρ κάνθαρος ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν πράξοιεν. *Nihil*, inqit, *hoc magni, cum cantharis & phalangium, musca & aranea, idem possint.* Laërt. *l.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lysimacho idem interminato, *Enimvero magnifica res tibi contigit, qia cantharidis vim assecutus es.* Refert Cicero *Tuscul. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranqill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: hemina sangvinis in tua potestate est.*

Ὡς ἀθάνατοι] At Anaxagoras, renunciato morti addictum se à suis, Ἀλλὰ κἀκείνων κἀμοῦ πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. *Eundem in utrumqe nostrum jam olim natura calculum tulit.* Laërt. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατέγνωσαν. *Morti te addixerunt.* κἀκείνων ἡ φύσις. *& ipsos natura.* Laërt. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qi te Deum credis, aliqo successu tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuisti, atqe etiam hodie minoris potes.*

Πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι] De urbibus opidísqe montium concursu collisis, terræ motu prostratis, hiatu absorptis, marísve incursu havstis submersisqe, videri poterit Plinius *hist. natur. l.* 2. *c.* 83, 84. 88, 91, 92. & Strabo *geograph. l.* 1. Aristotelis nom. *de mund. c.* 6. Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εὐςαθῆ δοκοῦντα, πολλὰς ἐπερείσεις καὶ πάθη ἀναδέδεκται· σεισμοί τε γὰρ ἤδη βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀνέῤῥηξαν· ὄμβροι τε κατέκλυσαν, ἐξαίσιοι καταῤῥαγέντες· ἐπιδρομαί τε κυμάτων καὶ ἀναχωρήσεις, πολλάκις καὶ ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, καὶ θαλάττας ἠπείρωσαν· βίαι τε πνευμάτων καὶ τυφώνων, ἔστιν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε καὶ φλόγες, αἱ μὲν ἐξ οὐρανοῦ γενόμεναι πρότερον, ὥσπερ φασὶν, ἐπὶ Φαέθοντος τὰ πρὸς ἕω μέρη κατέφλεξαν· αἱ δὲ πρὸς ἑσπέρας ἐκ γῆς ἀναβλύσασαι καὶ ἐκφυσήσασαι, καθάπερ τῶν ἐν Αἴτνῃ κρατήρων ἀναῤῥαγέντων, καὶ ἀνὰ τὴν γῆν φερομένων, χειμάῤῥου δίκην. Aristides προσφωνητικῷ Σμυρναϊκῷ. Ἀκίνητον δὲ οὐδὲν, φασὶ, τῶν ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ γῆ θάλατταν δέχεται, καὶ θάλαττα ἠπειροῦται· καὶ πόλεις, αἱ μὲν κατὰ γῆς ἔδυσαν, αἱ δὲ ὑπὸ ῥευμάτων οὐρανίων τε καὶ παντοίων ἠφανίσθησαν. Vide eundem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ἐπὶ Σμύρνῃ, de Rhodi in *Rhodiaca.* Tertull. *apolog. c.* 20. *Qod terræ vorant urbes, qod insulæ maria fravdant, qod regna regnis compulsant,* &c. & *c.* 40. *Qantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hierannapen.* (leg. Hieran, & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *l* 17) & *Delon, & Rhodon, & Con insulas multis cum millibus hominum pessum abiisse. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucaniam Italiæ abscissam in Siciliæ nomen relegavit.* Qibus gemina habet & *adv. nation. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos*; *Delphos* legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, *Inter insulas nulla jam Delos, arenæ Samos; & Sibylla non mendax.* Allusit ad Sibyllinum illud;

—καὶ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ ψάμαθος Σάμος ἐστί.—

Seneca *nat. qæst* 6. *l.* 1. *Non homines tantùm, qi brevis & caduca res nascimur, urbes oræqe terrarum*

& littora, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qi sæpe illapsas urbes receperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaqe mirum dixisse eundem, ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat, *epist.* 91. *Terrarum vix unqam tam gravis & perniciosus fuit motus, ut tota opida everteret. nunqam deniqe tam infestum ulli exarsit incendium, ut nihil alteri superesset incendio. Tot pulcerrima opera, qæ singula illustrare urbes singulas possent, una nox stravit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Deniqe diutius illam tibi periisse, qàm periit, narro.* Mirum, inqam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola havd ità multò pòst subjiciat: *Qoties Asiæ, qoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *qoties*, *qot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? qot opida in Syria? qot in Macedonia devorata sunt? Cyprum qoties vastavit hæc clades? qoties in se Paphus corruit? freqenter nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter qos freqenter ista nunciantur, qota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, qas nunc magnificas ac nobiles avdis, vestigia qoqe tempus eradet. Non vides qemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec qicqam extet, ex qo appareat illas saltem fuisse? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atqe industriâ posita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ desedere regiones. Operta sunt fluctibus, qæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per qos elucebat; erosit, & qondam altissimos vertices, solatia navigantium ac speculas, ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur. & ideò æqo animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatúsqe præclusi violentè pondus, sub qo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdito vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compaginem soli ruperit; sive vetustas, à qâ nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cæli ejecerit populos, & situs deserta corruperit. enumerare omnes fatorum vias, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabulosa meritò haberentur, qæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, δῦσα κατὰ θαλάττης, ἐξαίφνης ἠφανίσθη. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato majorem Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* & *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel qam Plato memorat majorem Asiâ avt Africâ in Atlantico mari mersam.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Lybiam avt Asiam adæqans qæritur.* Qanqam & fabulosis istis aliqid etiam veri suberat. Siqidem qæ temporibus illis qasi demersa latebat, novissimis his emersit qodammodo, & in notitiam nostram se dedit, ultra mare Atlanticum, Lybiam avt Asiam, ut ille loqitur, adæqans terra, forsan etiam ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, præsertim si utriusqe hujus qantum Platonis diebus innotuerat sumpserimus, certè *Europæo orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqi fidenter licet.

Ἵν᾽ οὕτω εἴπω, τεθνήκασιν] Ità *l.* 10. § 19. Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος· πολλῷ δὲ δεινότερον, πόλιν ἀποθανεῖν. Serv. Sulpitius (qod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, qæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræus, sinistra Corinthus: qæ opida qodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, siqis nostrûm interiit avt occisus est, qorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Favstin. ep.* 8. *Doles qòd dudum florentissima repentè occiderit. Verùm hoc nobis commune est, non solùm cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrísqe ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinum, Rhegium derelinqebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nimine sonans; ad lævam Apennini inculta miseratus, & florentissimorum qondam populorum castella considerabas, atq; affectu relegebas dolenti. tot igitur semirutarum urbium cadavera, terrarúmq; sub eodem conspectu exposita funera non te admonent unius, sanctæ licèt & admirabilis fœminæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc avtem ad tempus qidem erepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinqitas maris juxtà cum solo mortuum ivit.* ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. Allusit avtem ad *maris mortui* appellationem. Insulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non* item, dixit Antipater in *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ᾽ οὐκ ἔτι. τίς κεν ἐώλπει
Ὄρφνης τὴν Δῆλον ἐρημοτέρην;

qod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall.* *Vivere* avtem qod dicitur, cur non & *mori* dicatur? avt qid est aliud *non amplius vivere*, qàm *mori*? Sicut avtem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Inva-

Invadunt urbem somno vinóq; sepultam.
urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

—cum qo sua Troia sepulta est:
Conduntur pariter, qi periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. l.* 3. *Cæterùm assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, havd diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unà tota est nostra sepulta domus.

& qemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiqis nescio qis earundem *sepulcra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisqe urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, qas meritò qondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulcra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ sileantur, & qicqid est, ubi saltem busta urbium,* (*sepultarum* M. S.) *extat.* Qin & qomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides revivisceré easdem, ubi instavrantur denuo. Αἰτῶ καὶ δέομαι (inqit Marco nostro, Commodóqe supplex pro Smyrna restituenda) ταύτην δοῦναι τῇ πόλει χάριν, ὡς ἀναβιῶναι δι' ὑμῶν. eandémqe ab eis restavratam, φοίνικος δίκην, ἀναβιώσασαν, *palinodiâ in eandem compositâ.* & *orat. in Romam:* Ἀλλ' ἀτεχνῶς κατὰ τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ δὲ μὴ Πλάτωνος, οἷον ἐπὶ τῇ πυρᾷ ἤδη κείμεναι αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἔριδος καὶ ταραχῆς, ἀθρόαν ἐδέξαντο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ ἐξαίφνης ἀνεβίωσαν. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, qam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Maxim. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. lib.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi novissimi duo, cum apud alterum πρὸς pro ἥρος, apud alterum Ἁρμόνιον pro Ἀρμενίου sit scriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca suprà lavdatus; ità partibus qibusdàm corporis humani *immortalitatem* qandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loqitur Ægyptio more conditis. Qin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum avtem antiqissima cadavera devorata constabit, qorum crates adhuc vivunt.* & mox: *Constat, non tantùm ossa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; qæ ut semina retinentur fructificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliqo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaqe in istis est perdurare, sive perennare, *mori* avtem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, qia de morte hominum differebat: *vitæ* & *immortalitatis* Plato & Tertullianus, qia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam resurrecturæ cavssam agebat.

Ἑλίκην] *Helice*, Achaiæ urbs, de qa Strabo *geogr l.* 1. Βοῦρα δὲ καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατεκλύσθη δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῶν Λευκτρικῶν· ὑπὸ σεισμοῦ γὰρ τὸ πέλαγος κατέκλυσεν αὐτήν. qo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & cavssam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἧς κατεπόθη (inqit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμῶν. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμοῦ substituatur, cum eadem exiftat utrobiqe. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio pontus abstulit.* Senec. *natur. qæst. l.* 6. *c.* 26. *Illa vasta concussio, qæ duas suppressit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum constitit.* de qarum interitu, cùm Ephorum scripsisse, idem refert, *qæst. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Callisthenem cladem eam libro peculiari descripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse eodem trahit, qò Marcus istic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego,* inqit, *perire timeam, cùm terra ante me pereat? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpusculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo avtem, qæ novimus, qæ in nostram notitiam memoria literis servata perduxit. qàm multa alia aliis locis mersa sunt? qot populos avt terra in se, avt mare inclusit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si qæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aqis.——

Meminere etiam cladis istius Aristotelis nomine Avtor *de Mundo c.* 4. Aristoteles ipse *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pavsan. in *Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Evseb. *anno* 1137. Oros. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qi ubi Simonidis illud retulisset, qod & è threnis ejusdem avtor idem seorsim commemorat, (estqe locus alter ex altero supplendus) & attingit, qoqe Dio Prus. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος γὰρ ἐὼν, μήποτε φήσῃς, ὅ, τι γίνεται αὔριον,
Μηδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χρόνον ἔσσεται·
Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου μυίας
Οὕτως, ἁ μετάστασις.

Clavsulæ illi, Μηδ' ἄνδρα. Subjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὥσπερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται, τὴν τῶν Σκοπάδων ἀθρόαν ἀπώλειαν. ἤδη δὲ καὶ πόλεις, παρ' ὃ προσεδόκησαν ἀνάστατοι γεγόνασιν αἰφνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρός· αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐπελθούσης. ποῦ μοι Ἑλίκη; κατεπόθη. ποῦ Βοῦρα; καὶ αὐτὴ κατεπόθη. δύο πόλεις Ἑλληνίδες ἀπώλοντο, ὥσπερ πλέουσαι. qo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus, sed Simonides, qi Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo qodam ereptum Simonidem ipsum subductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Maxim. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Svidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, sed res gestas etiam (uti ex Theocrito *Idyl.* 16. videre est) carmine celebravit. neqꝫ tamen ideò necesse à bitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀμέλς, ἐν μέλει rescribere, qia melicus Simonides. qum ἀμέλει, *utiqe, verbi gratiâ*, possit commodè satis consistere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qi & Helicæ Buræ'qe tertiam addit Ægyram his verbis:

Κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦράν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκην,
εὐδαίμονας τὸ πάλαι γενομένας, πολλῷ τῷ πελάγους ἐπικλυσθῆναι φορᾷ. Verùm *Ægiram* Plinius illarum cladi superfuisse significat. Sic enim loqitur *hist. nat. l.* 4. *c.* 5. *Achaiæ opida, Helice, Bura; in qæ refugere, haustis prioribus, Sicyon, Ægira, Ægion, Erineos.* Nec subticendum, qod de Helice Ælian. *hist. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλούσης δὲ, inqit, οἰκίας καταφρεῖν αἰσθητικῶς ἔχουσιν ὅπερ ἐν αὐτῇ μύες, καὶ μὴν τοι καὶ γαλαῖ, καὶ φθάνουσι τὴν καταφορὰν, καὶ ἐξοικίζονται. τοῦτό τοι καὶ φασιν ἐν Ἑλίκῃ γενέσθαι. πρὸ πέντε γὰρ ἡμερῶν τοῦ ἀφανισθῆναι τὴν Ἑλίκην, ὅσοι μῦς ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γαλαῖ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σφονδύλαι, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἦν τοιαῦτα, ἀθρόα ὑπεξῄει τῇ ὁδῷ τῇ εἰς Κορείαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν τὰ προειρημένα ζῶα, νύκτωρ γίνεται σεισμὸς καὶ συνιζάνει ἡ πόλις, καὶ ἐπικλύσαντος πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum gestarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, qam Constantio rerum potito pertulit, miserabilem pluribus descripserat; *Fiunt*, inqit, *terrarum motus modis qatuor: aut enim brasmatiæ sunt, qi humum intùs suscitantes, sursum propellunt immanissimas moles, ut in Asia Delos emersit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleusin in Bœotia. & apud Tyrrhenos, Vulcania insulaqe plures: vel climatiæ; qi limis ruentes & obliqi, urbes & ædificia, montésqe complanant: aut chasmatiæ, qi grandiori motu patefactis subitò voratrinis, terrarum partes absorbent; ut in Atlantico mari, Europæo orbe potior insula. & in Crisæo, Helice, & Bura, & in Ciminia Italiæ parte opidum Succumense, ad Erebi profundos hiatus abacta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum mycematiæ sonitu audiuntur minatorio, cum dissolutis elementa compagibus ultrò adsiliunt, vel relabuntur considentibus terris. tunc enim necesse est velut taurinis reboare mugitibus fragores fremitúsqe terrenos.* Buræ atqe Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Bianor *in epigram. anthol. l.* 1. *c.* 70.

Σάρδιες, αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵ τ' Ἀλυάττεω,
Σάρδιες, αἱ βασιλεῖ Πέρσαις ἐν Ἀσιάδι &c.
Αἱ Κροίσῳ τὸ παλαιὸν ἐπλινθώσασθε μέλαθρον,
Ὄλβον Πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι.
Νῦν δὲ ὅλαι δύστηνοι ἐς ἓν κακὸν ἁρπασθεῖσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἤλθετε,
Βοῦρα καὶ ἐς Ἑλίκην κεκλυσμέναι· αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔκεισθε τέλος.

Sardibus obtigit hæc clades sub Tiberii imperio: refert Strabo *l.* 12. sed non solis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ unâ nocte prostratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Evsebius verò tredecim numerat & nominat, qarum una forsan reliqis celebris minùs.

Καὶ Πομπήϊοι] *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. qæst. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in qam ab altera parte Surrentinum Stabianúmqe litus, ab altera Herculanense conveniunt, maréqe ex aperto conductum amano situ cingit, desedisse terræ motu, vexatis qæcunqe adjacebant regionibus, audivimus; & qidem diebus hibernis, qos vacare à tali periculo majores nostri solebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Consulibus.* & *c.* 27 *Aiunt sexcentarum ovium gregem exanimatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeji, magnâ ex parte proruit.* Cæterùm & altera urbis istius clades nihilo minùs insignis memoratur, de qâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρακλάνον] *Herculaneum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompejorum motu locutus, loco superiùs adducto: *Campaniam nunqam securam hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ strage vastavit. nam & Herculaneensis opidi pars ruit, dubiéqe stant etiam qæ relicta sunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Callisthenis sententia, *insulas esse certioris soli, urbésqe eò tutiores, qò propiùs ad mare accesserunt. falsa*, inqit, *hæc esse, Pompeii & Herculaneum sensere.* De utroqe Dio Cassius *l.* 66. in *Tito.* ubi Vesuvii montis incendium immane descripserat; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τό τε Ἡρκουλάνεον καὶ τοὺς Πομπηΐους, ἐν θεάτρῳ τοῦ ὁμίλου αὐτῆς καθημένου, κατέχωσε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat: à terræ motu altera, altera ab igne, qi è monte vicino eruperat. illa sub Nerone contigit, ista sub Tito. prior Senecæ, Dioni posterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi potest. hanc magis, opinor, qia post priorem illam revixisse qodammodo videtur, graviori malo reservata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. postqam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat; *Ex hujusce modi nubilo & Tuscia Vulsinios pristinos deusta, qò magis de montibus suis Campania speret, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c* 40. *Vulsinios de cœlo, Pompejos de suo monte perfudit ignis.* qod cum idem eisdem planè verbis in scripto

adversus

adversùs nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctissimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc postliminio receptum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi testatur; idémqe vocabulum in *Apologetico* restituendum contendit. ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobiqe intelligatur, unde Ταρπαῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπαῖος. id eò magìs urget; primò, qia Pompejorum clades sub Nerone demum contigerit, cùm avtor de eis cladibus agere proposuerit, qæ disciplinâ Christianâ erant antiqiores. deinde qia terræ motu illa facta sit, cùm hæc, de qa Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ istius nomen obscurum satis videtur, nisi si qis montem Tarpeium huc transferre velit, qod *nisi per somnum* fieri posse Gothofredus ipse negat; nec clades hujus ulla istiusmodi scripto consignata deprehenditur. tum Pompejos non terræ motu tantùm prorutos, etiam igne perfusos, cineribúsqe obrutos constat. potuítqe Tertullianus memoriâ lapsus, posterioris etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem fecisse.

Ὁ μὲν τὸν κηδεύσας] Sententia ἀνακόλουθος, qalem suprà observavimus, *lib.* 3. § 4. de argumento avtem hoc ipso paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 23.

Εἶτα ἐξετάθη] à gestu defunctorum tractum. Vide *supr. ad* § 3. Ἐκτέταται.

Πάντα γὰρ ἐν βραχεῖ] ità *infr.* § 50. ὅλον μικρὸν ὅτι τὸ διάστημα. Vide & *supr.* § 15.

Τὸ γὰρ ὅλα καπιδεῖν ἀεὶ] M. Casavb. τὸ γὰρ ὅλον καπιδεῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hæc est summa rei, ut humanas res semper intuearis, tanqam transitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα] Ità *lib.* 9. § 14. πάντα ταῦτα ἐφήμερα. & *supr.* § 29. πᾶν ἐφήμερον. Evripid. *Phœniss.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 105. lavdatus;

Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος.

Fortuna fluxa est; vixqe durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἓν μ' ἀφείλετο.

Qibus, altero alludi poterat ad Ephemeron, plantam sic dictam, si Nicandri Scholiastæ fides, διὰ τὸ ἕωθεν ἀναδιδόναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τελειοῦν, πρὸς ἑσπέραν δὲ μαραίνεσθαι· vel, ut ego potiùs existimem, qod florem ferat, citò deciduum, ut vix in diem alterum duret. nec abludit Moses, qi *uno die totam vitam hominis conclusit*, ut Philippus presb. *in Job. l.* 1. dum genus humanum *herbæ campestri* comparat, *qæ mane succrescit, vesperi succiditur. Psal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioscorid. c.* 700. ex Theophrasti sententia Herm. Barbarus, *qod intra diem jugulet:* sive, διὰ τὸ ἡμέραν ὅλην μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τοὺς πίοντας αὐτὸ, vel φαγόντας etiam. qemadmodum de Pharico Nicander ipse *l.* 2. *v.* 400.

——οὐδὲ μονήρει
Ῥηϊδίως ἀκτῖνι βαρὺν κατεναίρεται ἄνδρα.

indè Svidas, Ἐφήμερον δηλητήριον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιροῦν. Vide qæ ex Sophocle, Sosiphane, Evripide, aliisqe pavlò superiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὲν] heri id est, nuper, sive nuperrimé. qo sensu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γὰρ ἐσμέν. *he-*
10 *sterni enim sumus.* & *Histor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς παραγέγονας. *heri*, id est, nuper, *accessisti.* Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον] Piscem aliqem innui existimavit Xylander, qia τάριχος seqitur. itaqe vertit, *qod heri fuit piscis, cras erit Salsamentum avt cinis.* Nec mirum adeò crassè halucinatum Xylandrum, qum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qi in *Thesavro* suo apud M. Avrelium μυξάριον nomen piscis esse pronunciavit, *saperdam* forsan vel *ichthyo-*
20 *collam.* Verùm utrumqe aliud docere poterat Marcus ipse, qi *l.* 6. § 13. τὴν συνουσίαν definivit, ἐντερίου παράτριψιν καὶ μετά τινος σπασμοῦ μυξαρίου ἔκκρισιν. *intestini affrictionem & cum convulsione qadam muci excretionem.* respexit dubio procul utrobíqe ad genituram humanam, qæ mucum referre videtur, qámqe R. Aqiba in Pirke Aboth, טפה סרוחה hoc est, ut Palladas in *antholog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μιαρὰν ῥανίδα, sive *guttulam fœdam*, appellat. *limum* dixit Tertull. *de pudicit. c.* 6. *non*
30 *ex seminis limo, non ex concupiscentiæ fimo:* &, *lacteas sordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem.* qo modo & Jobus honestiori pavlò usus imagine *cap.* 10. *v.* 10. sic Numen alloqitur, *An non* כחלב *sicut lac fudisti me; & tanqam caseum coagulâsti me?* Plin. *hist. nat. l.* 7. *c.* 7. *Miseret atqe etiam pudet æstimantem, qàm sit frivola animalium superbissimi origo.* Stoicis avtem diminuentis formulæ vocabula freqentia & familiaria, nemo non novit, qi in scriptis ipsorum est vel leviusculè versatus. ità
40 apud cùm Marcum nostrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀστάριον, ὀρνιθάριον, στρουθάριον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλεγμάτιον, πινάκιον, αἱμάτιον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον, & innumera ejusmodi. qæ eo fine illi usurpâsse videntur, qo τὴν μέσων καὶ ἀδιαφόρων istorum contemptum qendam innuerent, qámqe ea súsqe déqe ipsi haberent, eis loqendi formulis subindicarent. Vide *supr.* § 20.
50 Τάριχος ἢ τέφρα] Ità de Protesilao Artayctes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι τεθνεὼς καὶ τάριχος ἐὼν, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι. τάριχος propriè *salsamentum.* dubitavi aliqandò an *succidiam* verterem, qia de carnibus agitur, cùm *salsamentum* de piscibus præcipuè usurpetur. *Salsuram* malui, qia *succidiam* ad suillas carnes restrin-

gi, *ſalſuram* à Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *l.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaqe, *ſalſura vel ſavilla.* Tertull. *de reſurr. carn. c.* 27. *Sepulcra cellas promas dixit* (Eſaias *c.* 26. *v.* 20.) *qia in cellis promis caro ſalita & uſui repoſita ſervatur, depromenda illinc ſuo tempore. proinde enim & corpora medicata condimentis ſepulturæ, mavſoleis & monumentis ſeqeſtrantur, proceſſura indè cùm juſſerit dominus.* Reſpexit Marcus ad mores ritúsqe, qos circa defunctorum cadavera obſervabant Ægyptii, at cum Græcis pariter Romani; qorum alteri condiebant ſuorum corpora, alteri cremabant. Evſtath. *ad Il.* α'. Ἕλληνες μὲν τοὺς νεκροὺς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα κατέχοντες καὶ θάπτοντες εἰς μνήμην τῶν καιομένων· Αἰγύπτιοι δὲ τοὺς νεκροὺς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῆμα (an σῶμα) τοῦ ποτὲ ζῶντος ἔχωσιν εἰς μνήμην ζώπυρον. ità apud illos cadaver fit τάριχος, id eſt, *ſalſura*, ſive *mummia*, uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum*, id eſt *Cerá*; qia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud iſtos τέφρα, id eſt, *favilla* vel *cinis*. De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ σκωλήκων καταβρωθῇ. Et Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, ταριχεύουσιν αὐτούς. qi & Perſas ait, κήρῳ ταριχεύειν. Ex Chryſippo Cicero *Tuſc. l.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi ſervant: Perſæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* qod κηρώσαντες Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condunt*, non *condiunt* legi poſtulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus; καταχηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidiſſe ſe in defunctorum congerie, τοὺς μὲν παλαιούς τινας καὶ εὐρωτιῶντας, καὶ ἀμαυρούς, τοὺς δὲ νεαρούς, καὶ συνεστηκότας· καὶ μάλιστα τοὺς Αἰγυπτίων αὐτοῦ, διὰ τὸ πολυαρκὲς τῆς ταριχείας. Indè ταριχευταὶ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qi id muneris obibant. Qin & de Api bove, qem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus moribúsve Aſianis*, à Clemente *Strom. lib.* 1. lavdatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον τελευτήσαντα καὶ ταριχευθέντα, εἰς σορὸν ἀποτιθεσθαι. Unde *Sarapis*, qaſi *Soroapis* dicatur. Et de Oſiride Athenagoras in *legat.* ſive *apolog. pro Chriſtianis*: οὐ μόνον ὁ τάφος τοῦ Ὀσίριδος δείκνυται, ἀλλὰ καὶ ταριχεία. *Oſiridis apud Ægyptios, non ſepulcrum tantùm, ſed & conditura oſtenditur.* Itaqe apud Tacit. *hiſtor. l.* 5. de Judæis, qod vulgò legitur, *Corpora condere, qàm cremare, è more Ægyptio. Condire* malim. Vide Moſen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *ſupr.* § 3. ἐκπέπαυται, τετέφρωται. De utroqe Lucian. adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *diſſert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαψεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ περιχρίει· ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. Qo loco (ut id obiter adnotem) ὑάλου nomine, nec, cum Eraſmo, *adipem ſuillam*; & *ſtercus ſuillum* multò minùs; deſignari exiſtimem; (qamvìs alterum è duobus neceſſariò intelligendum cenſeat M. Caſavb.) qum nevtrum horum usqam ità nuncupari comperiam. Sed nec aſſentiri poſſum Lilio Gyraldo, *de Var. ſepult. rit.* pro ὕαλον, μύελον, qod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕαλον potiùs ex Gorrhæo, *electri ſive ſuccini genus, vitri inſtar, pellucidum*, intellexerim: qod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *gleſſum* (**glas** noſtrum agnoſcas) indéqe *l.* 4. *c.* 16. *inſulas*, qæ & *Electrides*, *Gleſſarias*, monuit appellari. *electrum* avtem ſive *ſuccinum* apud Indos copioſè haberi Cteſias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Qanqam & vitro etiam incluſa cadavera ſuorum, γυψώσαντας, (id eſt, γύψῳ χρίσαντας, qod de Britannici corpore veneno ſublati à Nerone factum refert Dio *l.* 61.) *cum calce*, ſive *creta* priùs *illeviſſent*, vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *l.* 2. *c.* 15.) *ubi ſalſamenti inſtar condiviſſent*, aſſervare Solitos Æthiopes, avtor eſt *ibidem* Herodotus. idémqe narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἴκοι κατέχουσι περιχέαντες ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. περιχέουσι αὐτοῖς πολλὴν ὕαλον. ità enim legendum, qod libri ὕλην perperam exhibent. qi & ex Cteſia ſubjicit, priùs avreâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus ſtatúqe, thecâ qadam, ad corporis dimenſiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi ſolita refert cadavera, qàm *vitro* ſive *ſuccino* perfunderentur. *Indorum* avtem nomine *Æthiopes* apud veteres veniſſe, ut alios nè dicam, docebit Maronis illud de Nilo, qem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Usqe coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Joſ. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄποικοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες πατριάζουσι, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos, ritúsqe patrios retinuiſſe*, vulgò creditum ex Philoſtrato diſcimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud eſt περικλείειν, *includere*, aliud περιχρίειν, *inungere*, qod, ut *calci* ſive *cretæ* convenire poſſit, *vitro* commodè ſive *ſuccino*, vix poteſt. qid ſi ergò, vel pro ὑάλῳ γύψῳ, vel pro περιχρίει περικλείει legatur, ut ſit, vel *gypſo oblinunt*, vel, *vitro includunt*? addam & aliam conjecturam, ὑάλῳ περιχέειν, qàm ὕαλον περιχέειν, qod Strabo habet, rectè dicitur. Qanqam ſi qi codices illud μέλιτι exhiberent, leviculâ mutatione poſſet in μέλιτι defingi. melle avtem inuncta, qo diutiùs ſervarentur, cadavera, nemini ferè non eſt notiſſimum. De Aſſyriis Herodotus *l.* 1. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam

Nam si in morte malum est, malis morsúqe ferarum
Tractari; non invenio, qî non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
Avt in melle situm suffocari; atqe rigere
Frigore, cùm in summo gelidi cubat æqore saxi;
Urgerívc supernè obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus: Qare Heraclides Ponticus plus sapit, qi præcepit ut comburerent; qàm Democritus, qi ut in melle servarent: qem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idémqe *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentavrum Clavdii Cæsaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, qò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, avtor est Plut. in *Agesil.* Silius avtem Italicus, qi varia itidem sepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recenset, à Ponti incolis ora suorum *murrhata*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: qibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinqimus. Qod avtem Marcus istîc, τάριχος ἢ τέφρα, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. σποδὸς ἢ σκελετὸς dicitur.

Τὸ ἀγγεῖον] Vide *ad lib.* 2. § 10. & *supr.* § 26.

Κατὰ φύσιν διελθεῖν] Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἵλεως καταλῦσαι] Vide *l.* 2. § 3. καταλῦσαι dixit, qod ἀναλῦσαι Pavlus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτόν.

Εὐφημοῦσα] ità *l.* 2. § 3. εὐχάριστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπιφημῶν τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 30. *Jam verò si cui contigit, ut illum senectus leniter emitteret, non repentè avulsum vitæ, sed minutatim subductum, næ ille gratias agere Diis omnibus debet, qòd satiatus ad reqiem homini necessariam, lasso gratam, perductus est.*

§ 49. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ] Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cùm Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. l.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: qam existimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanqam fluctum à saxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Qomodo qorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec secari adamas, avt cædi vel deteri potest, sed incurrentia ultrò retundit: qemadmodum qædam non possunt igne consumi, sed flammâ circumfusâ, rigorem suum habitúmqe conservant. qemadmodum projecti in altum scopuli mare frangunt, nec ipsi ulla sævitiæ vestigia, tot verberati seculis ostentant: ità sapientis animus solidus est, & id roboris collegit, ut tam tutus sit ab injuria, qàm illa qæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loqentem inducit: *Duritia silicis nulli magìs, qàm ferientibus nota est; nec ulli magìs intelligunt, qanta sic virtus mea, qàm qi vires ejus lacessendo senserunt. præbeo me, non aliter qàm rupes aliqa in vadoso* (*undoso*, Lipsius) *mari destituta, qam fluctus non desinunt undecunqe moti sunt verberare; nec ideò avt loco eam movent, avt per tot ætates crebro incursu suo consumunt.* Evstath. *ad Il. β'. v.* 396. Ἰστέον δὲ ὅτι ἔστι ποτὲ τὸν στερεὸν ἄνδρα καὶ κινδύνοις ἀπεικλόνητον, τοιούτῳ προβλῆτι σκοπέλῳ εἰκάσαι, ὃν οὔ ποτε κύματα λείπει.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα γένωνται.

Atqe ità de Achivis Homer. *Il.* ο'. *v.* 618.

Ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥτε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
Κύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται αὐτήν·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(qem de Homero versiculum usurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Qæ sese multis circumlatrantibus undis
Mole tenet: scopuli neqicqam, & spumea circum
Saxa fremunt, laterìqe illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum qæ prodit in æqor,
Obvia ventorum furiis, expostáqe ponto,
Vim cunctam atqe minas perfert cœlíqe marísqe,
Ipsa immota manet.——

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas: frustráqe petebar;
Havd secùs ac moles, qam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suóqe est pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλοῦ γὰρ τὰ πράγματα εἰληφὼς διατρέχοντος κυκεῶνος, οἷος ἂν διαδράμοι νεφέλας ὁπηνίκα εἴη στροφῶν ἀπαρκτίας, καὶ μικροῦ πάντων ἐθνῶν ἐφ' ἡμᾶς κινουμένων, οὕτω σφοδρῶς, ὥσπερ οὕς φασι καταρράκτας Νείλου, μόνος αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς σεαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἐρρωμένοις φρονήμασι, παραπλησίως προβλῆτι, πολλῶν προσρηγνυμένων κυμάτων, ἀκυμάντῳ μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρεάσιν ἐντυχὼν νῷ διοικουμένοις, ἀπεκρούσθη, ὡς εἰ καὶ περιβόλῳ προσέβαλεν ἀπινάκτῳ. Idem in *Alex. Man. c.* 13. de Theodosio Patriarcha; οὔτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλειότης καὶ στομφασμὸς, οὔθ' ἡ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐστρέλιξε δύναμις

δυνάμεις, οὐδ' αἱ ἀπειλαὶ διετάραξαν· ἀλλ' ἦν ἀτίνακτος, ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβολος, περὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵσταται, καὶ ἅλμη περιμορμύρουσα· ὁ δὲ εἰς ἀφρὸν διαλύων, καὶ μακρὰ χαίρειν ἐῶν τὴν ἠχήεσσαν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστήρικται βάσεως. Et de Alemanno qodam milite, in *Isaac l. 2. c. 7.* Γεγηθὼς ἐπορεύετο, ἀτίνακτος κατὰ πέτραν ἢ πρόβολόν τινα τοῖς τοῦ βαρβαρικοῦ ἐκείνου ξυλλόγου βλήμασιν. De Roberto Comite Glocestrensi Henrici primi filio Gvilielm. Malmesbur. *histor. novell. l. 2. Qamvis & Rex ipse & cuncti principes, magno annisu satagerent, Comitem in sua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, resistens,

omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compescuit. Gregor. Naz. *orat. 27.* Ὁ αὐτὸ δι' ἑαυτὸ τιμῶν τε καὶ περιέπων τὸ καλὸν, ἐπειδὴ τοῦ ἑστῶτος ἐρᾷ, ἑστῶσαν ἔχει καὶ τὴν περὶ αὐτὸ προθυμίαν, ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δύναται λέγειν, ἐγὼ δὲ ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. οὐκουν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ συμμετατεθήσεται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι· μένει δὲ ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάγιος ἐν οὐ πεπηγόσι, καὶ ἐν στρεφομένοις ἄστροφος. πέτρα τις, οἶμαι, πρὸς ἐμβολὰς ἀνέμων τε καὶ κυμάτων, οὔτε τινασσομένη, καὶ δαπανῶσα περὶ ἑαυτὴν τὰ προσπίπτοντα. Idémqe *orat. 28.* procellam describens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετό τε καὶ ἐπορεύετο· τῶν δὲ κυμάτων τὰ μὲν πόῤῥωθεν ἀνιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα, εἶτ' ἐλαττούμενα πρὸς ταῖς ἀκταῖς ἐλύετο, τὰ δὲ ταῖς γείτοσι πέτραις προσπίπτοντα καὶ ἀποκρουόμενα, εἰς ἄχνην ἀφρώδη καὶ ψιλὴν ἐσκορπίζετο. ἔνθα χάλικες καὶ φυκία καὶ κήρυκες καὶ τῶν ὀστρέων τὰ ἐλαφρότατα ἐξωθεῖτο καὶ ἀπεπτύετο· ἔστι δὲ καὶ ἡρπάζετο πάλιν ἀναχωροῦντος τοῦ κύματος. αἱ δὲ ἦσαν ἄσειστοι καὶ ἀτίνακτοι, οὐδέν γε ἧττον ἢ διοχλοῦντες οὐδενός, πλὴν ὅσον τοῖς κύμασι. mox ubi similes in vita humana procellas emergentes narraverat; τῶν πειραζομένων, inqit, οἱ μὲν ἐδόκουν μοι ὡς τὰ κουφότατα καὶ ἄπνοα παρασύρεσθαι, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀντέχειν πρὸς τὰς ἐπηρείας· οὐδὲ γὰρ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς στεῤῥότητα καὶ βάρος λογισμοῦ σώφρονος καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἀντιβαίνοντος. Οἱ δὲ εἶναι πέτρα, τῆς πέτρας ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἣ λατρεύομεν, ὅσοι φιλοσόφῳ χρώμενοι λόγῳ, καὶ ὑπεραναβεβηκότες τὴν τῶν πολλῶν ταπεινότητα, πάντα φέρουσιν ἀσείστως καὶ ἀτινάκτως, καὶ διαγελῶσι μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσι τοὺς σειομένους, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δὲ ὑπὸ φιλανθρωπίας. Joan. Chrysost. *in Matth. orat. 84.* Οὕτω καὶ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάσχοντες τῶν δρώντων περιγινώμεθα· ὃ καὶ μάλιστα ἰσχύος τεκμήριον. οὕτω καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, τῷ παίεσθαι τὰ κύματα διαλύουσιν· οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τὴν ἀπράγμονα ταύτην νικῶντες νίκην. Indè proverbiale hemistichium;

—ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epist. 3. Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & stabilis atqe inconcussa virtus, contra omnes incursus atqe impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine ac mole, debet obsistere.* Huic aliam addere licet imaginem, havd minùs elegantem, ex Evripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom. 2. tit. 116.*

Τίς γὰρ πετραῖον σκόπελον οὐτάζων δορὶ,
Ὀδύναισι δώσει;
Molem qis avtem saxeam hastâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non absimile Plavtinum illud *Curcul. 3. 1.*

Noli, amabo, verberare lapidem, nè perdas manum.

scil. saxum qi cædit, nec illud lædit, & noxam parit sibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτον παντὶ ἐδύνατο]
Geminum planè huic Antiphanis illud apud Stob. *tom. 2. tit. 108.*

Τὸ μὲν ἀτυχῆσαι, παντὸς εἶναί μοι δοκεῖ·
Ἀνδρὸς δ', ἐνεγκεῖν ἀτυχίαν ὀρθῷ τρόπῳ.
Namqe esse infortunatum cujusvis puto:
Adversa rectè tolerare, id verò viri. Grot.
Ἐνταῦθα ἀνὴρ γὰρ ἀνδρὸς οὐ διάφορος,
Ἐν τῷ τό, τε κακὸν εὖ φέρειν, καὶ τἀγαθόν.
Hoc enim alio alius præstat, qòd constantiùs
Bonam malámqe didicit fortunam pati. Grot.

Philemon. *ibid.*

Ἂν γνῷς τί ἐστ' ἄνθρωπος, εὐδαίμων ἔσῃ.
Τέθνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔστω τοῦτό σοι.
Κεκύηκέ τις, οὐ κεκύηκέ τις· ἠτύχηκέ τις·
Βήττει τις· οἰμώζει τις· ἡ φύσις φέρει
Ἅπαντα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μόνον.
Si noveris homo qid sit, sat felix eris.
Interiit aliqis: nè sit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: est alius miser:
Hic tussit: ille plorat: hæc fert omnia
Natura secum. tu tantùm luctu abstine. Grot.

Τοῦτο εὐτύχημα] --λέγω γὰρ καὶ τὰ δύσφορ', εἰ τύχοι
Κατ' ὀρθὸν ἐξιόντα, πάντ' ἂν εὐτυχεῖν.

Ille apud Svidam, & Stobæum.

—qippe cuncta, qamvìs tristia,
Rectè expedita, ritè fausta dixerim.

Itaqe Philemon:

Ἄνθρωπος οὐ δύπηθεν οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἷς,
Ὧ, μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γενήσεται.
Ὁ ποιέων δ' ἐλάχιστον τὸ γεγενημένον,
Ἀμφότερον οὗτος, εὐτυχεῖ τε καὶ φρονεῖ.
Nullum invenire est uspiam mortalium,
Mala qi non sit sensurus, avt jam senserit.
At qi qod fert fortuna, qàm minimi facit,
Utrumqe, & sapiens hicce & fortunatus est.

Οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα] ἀπότευγμα, *frustratio*

aberratio, ubi qis à fine ſcopóqe ſibi propoſito excidit, eúmqe nevtiqam aſſeqitur. hoc itaqe loco naturæ humanæ ἀποτεύγμα dicitur, qod ità eidem adverſatur, ut impediat qo minùs finem ſibi propoſitum aſſeqatur. at hoc in natura humana, inqit, nihil externum ſuâ vi poteſt efficere. neqe eſt itaqe iſtiusmodi aliqid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (utì refert Plut. *de tranqil.*) Metrocli Cynico occluſit os Stilpo Megarenſis: potuítqe eo Marcus etiam hîc reſpexiſſe. Qum enim Metrocles illi filiæ ſuæ impudicitiam exprobraret, Ἐμὸν οὖν, inqit ille, ἁμάρτημα τοῦτό ἐστιν, ἢ ἐκείνης; & reſpondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα· regeſſit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά ἐστι; τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ ὧν διαπτώματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα, οὐχ ὧν ἀποτεύγματα ἀτυχήματα; Ità, inqit Plut. πρᾴῳ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ κενὸν ἀπέδειξεν ὕλαγμα τὴν τοῦ Κυνικοῦ βλασφημίαν. Refert & Laërt. *lib.* 2. idem objicienti cuidam, dicentíqe, ὡς καταισχύνοι αὐτόν· reſpondiſſe, οὐ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ ταύτην κοσμῶ. *Non magìs eſt illa mihi probro, qàm ego illi ſum ornamento.* Atqe ſenſus verborum Marci iſte cum ſeqentibus conſpirat optimè, qibus interrogat an caſus iſtiusmodi prohibere qenqam poſſint, qo minùs juſtus, magnanimus, reliqarúmqe virtutum cultor exiſtat. Poſſunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* ſive *fruſtrationes*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur eſſe hujuſmodi contingentia, qia præter naturam humanam ejusdémqe rationem nevtiqam contingant. Vide *ſupr.* § 33.

Τί οὖν τὸ βούλημα μεμάθηκας] Oratio defecta videtur. Itaqe Xyl. vertere neglexit. forſan ſic diſtingvendum. Τί οὖν τὸ βούλημα; μεμάθηκας. *qidnam eſt igitur qod vult natura? didiciſti* jam pridem; ipſe ſatìs nôſti. qid id avtem ſit, in ſeqentibus indicat; ſed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἐστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *diſſert. l.* 1. *c.* 17. τί οὖν θαυμαστόν ἐστι; νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. Alex. Aphrodiſſ. *de beatit.* τὸ κατὰ φύσιν, τὸ κατὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως ἀκούεται.

Ἀπερίσπαστον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάψευστον Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν ποιοῦντα διεψευσμένως, καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, *ut nihil ficti ſimulatíqe ſubſit*: & *ſupr.* § 33. λόγος ὅλος μήποτε διαψευσθείς. *Sermo mendacio omni immunis.* Iſtîc avtem, τὸ ἀδιάψευστον, vel agendi, vel patiendi ſignificatum habere poſſit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀψευδές. Utrovis ſumpſeris, ad Stoicam diſciplinam ſpectat. Siqidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δοξάσειν τὸν σοφὸν, τουτέστι ψευδεῖ συγκαταθήσεσθαι μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ ψεύδεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διαψευστῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πλησίον. τῷ μέν τοι ψεύδει ποτὲ συγχρήσασθαι νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους ἄνευ συγκαταθέσεως· καὶ γὰρ κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος προόρασιν, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δ' ὑπολαμβάνειν οὐδέποτέ φασι τὸν σοφόν. οὐδέποτε γὰρ παράπαν ἀκαταλήπτῳ τινὶ συγκατατίθεσθαι, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* οὔτε ἐξαπατᾶται, οὔτε ἐξαπατᾷ ἄλλον, οὔτε διαψεύδεται, οὔτε ἀγνοεῖ, οὔτε λανθάνει [αὐτόν τι, ſive τι αὐτὸν,] ἑαυτὸν, οὔτε καθόλου ψεῦδος ὑπολαμβάνει. Verùm hoc eſt Dei ſolius, qi verè ἀψευδὴς ſolus, ut Pavlus *ad Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. *v.* 4. πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum ſapientiſſimus.

Ἃ συμπαρόντων] leg. forſan, ὧν συμπαρόντων, *qæ ſi affuerint.*

Ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια] Ità *l.* 9. § 42. ἀπέχει τὸ ἴδιον. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά· phraſis emphatica, qâ non tantùm ſuum qod eſt aſſecutus qiſpiam indicatur, ſed ità id omne qod ſuum ducit, plenum & integrum aſſecutus, ut in eo planè acqieſcat, nec qicqam ampliùs reqirat, utpote qum illud ſibi ſufficere exiſtimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 25. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. iterpretatur Theophylact. πᾶν ἀπέλαβον. *totam mercedem ſuam acceperunt; totam habent. totam conſolationem veſtram accepiſtis*; totam habetis. ut qòd ampliùs ſperent expecténtve, ſive præmii ſive ſolatii, avt illi avt iſti, nihil prorſus ſit reliqum. & apud Marc. *c.* 14. *v.* 41. Ἀπέχει. Sufficit, qam verſionem firmant Henr. Stephan. & Theod. Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει. βλέπω γὰρ αὐτήν. *Sat eſt, ſufficit: ipſam enim video.* cui adjungit & Dunæus noſter ex Sept. verſione, *Num. c.* 16. *v.* 3. ἐχέτω ὑμῖν. qod mox *v.* 7. ἱκανούσθω ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Syneſ. *calvit.* Τούτοις (τοῖς ζωγράφοις) ἄν τις ἐκδῷ μοιχὸν ἢ κίναιδον ἐν πίνακι γράψαι, κομήτην ὑπολαβὼν, ἀπέχει τοὐπίταγμα. *habet totum id qod injunctum eſt; nihil ampliùs reqirit.* Cui libens ſubjunxerim illud ejuſdem de militia rapaci, ex *orat. de regn.* Ὅσας οὖν ἐμοῦ τὸν μὲν ἀλλόφυλον ἐχθρὸν ἀπερύκει, αὐτὸς δὲ οὐ τὰ μέτριά μοι χρῆται, οὗτος οὐδέν μοι δοκεῖ διαφέρειν κυνὸς, δι' αὐτὸ τοῦτο τοὺς λύκους ὡς ποῤῥωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ἐπὶ σχολῆς κεραΐζῃ τὴν ποίμνην, δέον ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τοῦ γάλακτος ἐμφορούμενον. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem eſt, qod Lucæ Evangeliſtæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptiſtæ reſponſo ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (qod Sculter. qoqe advertit *exercit. Evang. l.* 2. *c.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρορῶν τὸ καλὸν, οὐ τέκνων ἕνεκα, δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς,

ἠδονῆς, ἀγόμενος γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπέχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς γνωμένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, διὰ αὐτὸ τὸ γένεσθαι πεποίηκεν ὄνειδος. Et Athanasii (si is avtor est) illud *in serm. de semente.* ubi illos exagitat, qi qò nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibiqe conspicandos se præbent. προέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώπῳ δείξωσι τὸ πρόσωπον. ἐξῆλθεν ὁ ἐπίσημος, συνεξῆλθεν ὁ ὑποκριτὴς, καὶ ἀπέχει τὸν μισθόν· δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. παρὰ θεοῦ οὐδὲν ἔλαβεν· οὐ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τὴν διάνοιαν. Nec præteriri digna hìc Dunæi nostri subtilitas, qi ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 18.* ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria, inqit, prorsus idem declarant: nam ἀπέχω πάντα, non est, *accepi omnia qæ misistis:* esset enim ταυτολογία qod subjungitur, δεξάμενος παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abundè satisfactum esse. *Habeo*, inqit, jam *omnia* quæ velim, nihil ampliùs desidero, satìs superqe est. ità Pindarus *Isthm.* 5. In his, inqit, duobus est summa felicitas, εἴτις εὖ πάσχων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούοι. Hæc si habes, μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι, πάντ' ἔχεις. hoc est qod Pavlus ἀπέχεις.

Ουχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα] Transponendum opinor, legendúmqe. ὅτι οὐ τοῦτο, sive ὅτι οὐχὶ τ. &c. Vide *suprà ad* § 1. & *ad l.* 7. § 58. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 10. οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν (ἢ καὶ πονηρὸν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. lavdatur itaqe, qi dixit,

Ου κατθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Neqe enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Mors ipsa non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l.* 6: *Neqe mala vel bona, qæ vulgus putet. multos qi conflictari adversis videantur, beatos; ac plerósqe, qanqam magnas per opes, miserrimos; si illi gravem fortunam constanter tolerent; hi prosperâ inconsultè utantur.* Bias apud Laërt. *l.* 1. Ἀτυχὴς ἐστι, τὸν ἀτυχίαν μὴ φέροντα. Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

L. *Qemcunqe miserum videris, hominem scias.*

A. *Qemcunqe fortem videris, miserum neges.*

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist.* 66. & *ep.* 67.

§ 50. Ἰδιωτικὸν] non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l.* 2, § 10. argumentum *vulgare*, non Stoicorum *peculiare*, qi altiora spirant, & validioribus firmamentis adversùs vitæ hujusce cupidinem incedunt muniti. itaqe ἄτεχνον καὶ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog *de invent. l.* 2. *c.* 1.

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν] γλίσχρως ἐνδιατρίβειν τῷ ζῆν non est simpliciter, qod Xylander avtumat, *diu vivere*, sive *vitam in longissimum tempus extrahere*; sed *vitæ qasi pertinaciter inhærere*, & ægrè gravatimqe ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Svidam avtor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ τις ἄρα δυσαπάλλακτος ἦν ἀπὸ τῶν τοιούτων, καὶ γλίσχρως ἔτι εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὄναρ πλουτήσας. Est enim τὸ γλίσχρον, qod & Xylander ipse nos monet, ipsúmqe significatûs hujus τοῦ γλίσχρως monere poterat, *lentum, tenáxqe*; idqe τῆς γλίας τρόπον, *glutinis instar*; unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaqe τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanqam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *problem. l.* 2. *q.* 22. & γλισχρεύεσθαι, *cunctari*, vel potiùs *lentum & tenacem esse.* Sunt itaqe οἱ γλίσχρως ἐνδιατρίβοντες τῷ ζῆν, οἱ γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ut Aristot. loqitur *politic. l.* 3. *c.* 4. Δῆλον δ', ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τοῦ ζῆν· ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος. qod ille γλίχεσθαι, Plato γλίσχρως ἐπιθυμεῖν dixerat in *Critone:* Ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ μικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν τοῦ ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; Affectum avtem, qem noster hìc notat, graphicè depinxisse videtur Plut. in lib. *de tranqill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος, ἐκκρέμασθαι τοῦ σώματος ποιεῖ περιπεπλεγμένον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τοῦ ἐρινεῷ, δεδοικότα τὴν χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτ' ἐκπλεῖν ἐᾷ,

καὶ πρὸς ταῦτα δυσαρέστως, καὶ πρὸς ἐκεῖνα περιδεῶς ἔχοντα. De Ulysse qod refert, habetur *Odyss.* μ. *v.* 432. Senarius est ex Æschyli *Philoctete*, proverbii vicem adeptus, qod ex Diogeniano discimus; & ab Aristæneto *l.* 1. *epist.* 27. usurpatus: in qo τὸ ἐκπλεῖν est à Grotii manu in *excerptis*, cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, qia mortis formidini magìs qàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* ista apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. leguntur:

—οὐδεὶς πώποτε,

Ὦ δέσποτ', ἀπέθαν', ἀποθανεῖν πρόθυμος ὤν.

Τοὺς γλιχομένους δὲ ζῆν κατασπᾷ τοῦ σκέλους

Ἄκοντας ὁ Χάρων.—

—*nemo unqam here,*

Moriendo alacrem vitæ imposuit terminum:

Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit

Restantes frustra.—

Vel Lucianus, qi in *Cataplo*, de tyranno qodam: Ἀπαγόμενος ἤχθετο· οὐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καθάπερ ἰξῷ τινι, προσέχεται τοῖς τοιούτοις ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἐθέλει ἀπαλλάττεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε αὐτοῖς πάλαι προσ-τετηκυῖα. μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἄῤῥηκτός τις ἐστὶν ὁ δεσμὸς οὗτος, ᾧ δεδέσθαι ξυμβέβηκεν αὐτοῖς. qem & ampliùs ibidem vise sis. Spectat horsum & qod in Evangelio Luc. *c.* 12. *v.* 20. de locuplete illo dicitur, qi

opinione suâ spéqe inani vitæ spatium sibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. *Amens homo, nocte hac ipsâ repetent à te animam tuam.* Siqidem, ut Casavb. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν est *poscere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente*. Andocides περὶ καθόδου (an περὶ ἀδείας, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦθ' ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε αἰτῶ· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ. De utrisqe Seneca *epist.* 4, *Vitam multi sic complectuntur & tenent, qomodo qi à torrente rapiuntur spinas & aspera. pleriqe inter mortis metum & vitæ tormenta miseri fluctuant; & vivere nolunt, & mori nesciunt.* De his Epictetus, Θαυμαστοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non dispar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à satellite cœlesti non sine indignatione insigni infremendo emissum, *Pati timetis, exire non vultis: qid faciam vobis?* Hos itaqe hisqe similes notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψυχοῦντας, ideoqe omnibus modis mediisqe satagentes, qò eam qàm diutissimè protelare possint. qò spectant & Evripidis versiculi, qos *l.* 7. § 51. sed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί οὖν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀώροις;] In eadem planè conditione sunt, inqit, isti vitæ tantopere cupidi, etiamsi id qod tam enixè expetunt, fuerint assecuti, ut ad annos numerosos spiritum prorogârint. qâ illi ipsi, qi immaturo fato defunguntur. qare? primùm, qia nihil interest citiùs an seriùs è vita migraveris, cùm aliqando migrandum sit: cùm intervalli illius qod ab ortu ad obitum pertingit distantia, qæcunqe ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiqe adjacentia spatia rationem nullam obtineat. deinde, qia etiamsi qàm diutissimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ instar*, ut Eliphaz *Jobi c.* 15. *v.* 33. avt *pomi immaturi, vitæ* qasi *avelluntur:* ut Senec. *epist.* 30. non *tanqam exeant de vita*, sed *tanqam extrahantur.* Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de senect.* *Qasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis avfert, senibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata istos pariter se habere facit, senes an juvenes defungantur: qos itaqe ridens Luciani Diogenes; Τί οὖν ἄν τις ἔτι λέγοι περὶ τῶν νέων, ὁπότε οἱ τηλικοῦτοι φιλόζωοί εἰσιν, οὓς ἐχρῆν διώκειν τὸν θάνατον, ὡς τῶν ἐν τῷ γήρᾳ κακῶν φάρμακον; deniqe qia mors eodem in statu utrumqe constituet. καὶ γὰρ ὁ ἐχθρολογήρως ἀποθανὼν ἐς ἴσον καθαστήσεται τῷ πρεσώρῳ, *l.* 9. § 33.

Καδικιανὸς] Corruptum credo nomen istud: forsan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Κατιδιανὸς *Catidianus* fuerit. Κατίδιο· καὶ Κατιδιανὸς, ὀνόματα κύρια. Svid. Qanqam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλακτῖνος, uti Svidas habet, Καλακτῖνος, ut Casavbonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc censu meritò collocandus, si (qod Svidas refert) ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος, καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, *sub Augusto Cæsare & ad Adrianum usqe* Cæcilius iste Siculus rhetor Romæ sophisticen an rhetoricen professus est: cùm inter utriusqe horum imperium seculum solidum intercedat.

Φάβιος] Inter μακροβίους, *Q. Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hist. l.* 7. *c.* 48. qem 63 *annis Augurem fuisse* refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. *Q. Fabius Maximus duobus & sexaginta annis avguratûs sacerdotium sustinuit, robustâ jam ætate id adeptus: qæ utraqe tempora, si in unum conferantur, facilè seculi modum expleverint.* Et Livius *hist. l.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; siqidem verum est avgurem duos & sexaginta annos fuisse, qod qidam avtores sunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adscribunt.

Οἱ πολλοὺς ἐξενέγκαντες, εἶτα ἐξενεχθέντες] Ità *supr.* § 48. ὁ τοῦτον κηδεύσας, εἶτα ἐξετάσθη.

Ὅλον μικρὸν ἐστι τὸ διάστημα] μικκόν, Lugd. ab exemplari, an à typothetæ lapsu, incertum istud opinor. Vide *suprà* § 15. & 47. & 48. Senec. *epist.* 49. *Non possunt longa intervalla esse in ea re, qæ tota brevis est.*

Καὶ τοῦτο δι' ὅσων] Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epist.* 15. *In longa vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim esse docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, qæ non vis, vides.

Itaqe Avgustin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Qid est diu vivere, nisi diu torqeri?* Illúdqe poetæ nescio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, qam nos vivimus.

Cæterùm omne spatium non vita, sed tempus est. Idémqe *epist.* 49. *Potest fieri, imò sæpe fit, ut qi diu vixerit, parùm vixerit.* & *epist.* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis spatio, qod ætatem vocamus humanam, qantum lacrymæ, qantum solicitudines occupant? qantum mors, anteqam veniat, optata? qantum valetudo? qantum timor? qantum teneri, avt rudes, avt inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longissima vita minimum esse qod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At nostri bene computentur anni,
Et qantum tetricæ tulere febres,
Avt langvor gravis, avt mali dolores,
A vita meliore separetur;
Infantes sumus, & senes videmur.

Senec. *epist.* proximè citatâ: *Hoc qod inter primum diem & ultimum jacet, si molestias æstimas, etiam puero longum; si velocitatem, etiam seni angustum.*

Luci-

Lucianus, Pueri qinqennis epitaphio, *Antholog. l. 3. c. 9.*

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο μετέσχον
Παῦρα, καὶ παύρων τῶν βιότοιο κακῶν.

Nemo tamen me flere velit; qia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ sic mala pauca tuli.

Evripid. *Alcestid.*

Ὁ βίος ἀληθῶς, οὐ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.
Havd vita verè est vita, calamitas mera est.

Idémq; apud Plut. *ad Apollon.* restituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.
Vita hæc vocatur vita, reverà est labor.

& Menand. *Citharist.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l. 7.* in *Zenon.* & Stob. *tom. 2. tit. 98.*

Ἆρ' ἐστι συγγενές τι λύπη καὶ βίος·
Τρυφερῷ βίῳ σύνεστιν· ἐνδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν. ἀπόρῳ συγκαταγηράσκει βίῳ.

Res sunt cognatæ, vita & anxietudines.
Vitam sequuntur mollem; vitæ fulgidæ
Non absunt; vitæ consenescunt pavperi.

Plinius denique *l. 7. c. 50. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, qicqid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, qibus largissimè contingit, universum utiqe ævi tempus intuentibus. qid qod æstimatione nocturnæ qietis, dimidio qisqe spatio vitæ suæ vivit? pars æqa morti similis exigitur, avt pœnæ, nisi contingit qies. nec reputantur infantiæ anni, qi sensu carent, non senectæ in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum freqentius sit votum. Natura verò nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius.*

Καὶ μεθ' ὅσων] Vide *l. 5. § 10.* & *l. 9. § 3.* & *l. 10. § 36.* & adde piorum qærimonias illas *Psalm. 120. v. 5, 6.* & *Psal. 55. v. 6, 7.* & *Psal. 57. v. 4.* & *Jerem. c. 9. v. 2, 3.*

Ἐξαντλούμενον] A sentina navis, qæ molestiæ multum exhibere solet exhavriendâ tractum, & eleganter hic positum, ad vitam molestiis laboribúsqe creberrimis infestam designandam. Pari modo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν usurpatum alibi deprehendas. Æschyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δὲ τὴν παροῦσαν ἀντλήσω τύχην.

Idémqe *Periis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τλημόνως ἤντλουν κακά.

Evripid. *Cresphont.*

—ἄλλαι μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Πέπαυ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Proculo c. 3.* Διατριβὰς δὲ ἱερὰς σωματικὰς, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ καμάτων, ἀτρέστως δὲ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἡμελημένης δίαιτης, καὶ πόνων ἐκείνων, οὓς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξήντλει. qem locum frustra solicitat Heraldus in *Iambl. c. 4.* Vide *ad l. 3. § 4.* νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Plavt. *Amphitr.* (si Plavti saltem ea sint) *Act. 4. Sc. 4. v. 20.* & Nonius Attio tribuit.

Fata istæc me premunt, pertolerarem vim tantam cladésqe
Exantlarem impatibiles.—

Lucil. *Sat. l. 30.* apud Nonium;

Qantas qotq; modo ærumnas, qantósqe labores
Exanclaris.—

Ennius *Andromach.*

Qantis cum ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l. 2. § 64.*

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuscul. l. 2. § 20.* Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpessu aspera,
Qæ corpore exanclavi, atqe animo pertuli!

Exanclare, sive *exantlare*; utrovis enim modo scribas, ciccum havd interduis; idem est qod Græcis τὸ ἐξαντλεῖν. ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *advers. lib. 3. c. 10.* & Camerar. *problem. cent. 5. q. 5.*

Μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα] Oratio elliptica; forsan mutilata. *Nè igitur mortem pro re difficili accipe.* Xyl. & sic *l. 5. § 19.* τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; malim tamen, *Nè igitur vitam diuturniorem, tanqam rem alicujus pretii avt momenti habeas, avt enixiùs expetas.* ut *suprà § 46.* & *l. 12. § 32.* μηδὲν μέγα. —*qid qasi magnum*, inqit ille apud Persium *Sat. 5.*

Nempe diem donas?

qid itidem tu qasi magnum qid poscis, avt optas? Vide Senecam *infrà.* & *l. 6. § 9.* Ità Stoicus qidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epist. 77.*) *Noli torqeri, tanqam de re magna deliberes. non est res magna vivere. Omnes servi tui vivunt, omnia animalia. Magnum est honestè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, avt miser, sed etiam fastidiosus potest.*

Βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἀχανὲς] Istud non semel inculcat Marcus; *suprà § 3.* & *l. 5. § 24.* & *l. 12. § 7.* Senec. ad *Marc. c. 20. Omnia humana brevia & caduca sunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibúsqe, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita nostra, qàm partem puncti habet, si tempori comparetur omni; cujus major est mensura qàm mundi, utpote cùm ille se intra hujus spatium toties remetiatur. qid ergò interest id extendere, cujus qantumcunqe fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον] Basil. Cæsar. *epist. 60.* Κἂν ὅλον τις εἴπῃ τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατον διάστημα παντελῶς συγκρίσει ἐκείνου ἀπεράντου αἰῶνος τοῦ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀποκειμένου. Philo *de Joseph.* Ὠκύμοροι δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι· καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος, ὀλιγοχρονιώτατος ἀντεξεταζόμενος αἰῶνι.

Τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου] Senec. *epist.* 77. *Nulla vita est non brevis. nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliæ brevis est; qæ inscribi monumento suo jussit, annis se nonaginta novem vixisse.* & *epist.* 99. *Omnes, qantum ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes & senes in æqo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, qàm qod minimum esse qis dixerit. qoniam qidem minimum aliqa pars est: hoc qod vivimus, proximum nihilo est. Ibid. Qi consenuit, qantulo vincit infantem? propone profundi temporis vastitatem, & universum complectere. deinde hoc, qod ætatem vocamus humanam, compara immenso. Videbis qàm exiguum sit qod optamus, qod extendimus.* Πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος τις ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ διήπουθεν ἢ μικρὸν, οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ στιγμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τοῦ τριγερηνίου] Allusit ad ætatem Nestoris, qi tria hominum secula degisse perhibetur: unde τριγέρων & τριγερήνιος dictus. Athen. *dipnosoph. l.* 10. Πλεῖστον δ' ἔπιε τῶν μὲν ἡρώων Νέστωρ ὁ τριγέρων, & epigramma *antholog. l.* 3. *c.* 10.

—ἔθανεν χὼ τριγέρων Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε] Vide *l.* 12. § 1. Jactare solebant Cynici συντομωτάτην πρὸς εὐδαιμονίαν ὁδὸν reperisse se. Vide Cratetis *epist.* 6. Sed & epigrammatarius apud Laërt. *l.* 6. Diogenem prædicat solum ostendisse mortalibus ζωῆς οἶμον ἐλαφρότατον. Qanqam, Galenus, *de errat. cur. and. c.* 3. ῥᾴστην καὶ σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν pro eo qod disciplinam Cynicam esse magistri hujus profitebantur; verius censuisse affirmat alios qosdam, qi σύντομον ἐπ' ἀλαζόνειαν ὁδὸν esse dixerunt. Qod avtem Marcus *viam compendiosissimam* semper insistere consulit, aliud consilium suggerere videtur Julianus *de cynism. orat.* 2. qi prædicantibus hoc idem Psevdocynicis qibusdam, τὴν σύντομον ὁδὸν καὶ σύντονον ἐπὶ τὴν ἀρετὴν sese insistere. (qod & Plutarchus de professione Cynica in *Amatorio*, σύντονον ὁμοῦ καὶ σύντομον εὑρηκέναι πορείαν ἐπ' ἀρετήν·) ὄφελον, inqit, καὶ ὑμεῖς τὴν μακρὰν ἐπορεύεσθε. ῥᾷον ἂν δι' ἐκείνης ἤλθετε. οὐκ ἴστε ὅτι μεγάλας ἔχουσι αἱ σύντομαι τὰς χαλεπότητας; ὥσπερ ἐν ταῖς λεωφόροις, ὁ μὲν τὴν σύντομον ἐλθεῖν δυνηθεὶς, ῥᾷον ἐκπεριέεισι τὴν κύκλῳ· οὐκέτι μέντοι τὸ ἀνάπαλιν ὁ κύκλῳ πορευθεὶς, ἔλθοι ἂν πάντως καὶ τὴν ἐπίτομον. Cæterùm ille eos alloqebatur, qi nihil præstabant minùs, qàm qod profitebantur, cùm à virtutis sede, semitisqe etiam ad eam ducentibus, qàm longissimè essent dissiti, viásqe eas sectarentur qæ à virtute ipsa insistentes abducerent. deinde aliter se habet istîc, qàm in itineribus corporeis, in qibus via compendiosissima est sæpenumerò prorsus interclusa; cùm istîc nulli sit nisi suo vitio suâqe pravitate stoliditatéqe obvallata. Qin & Julianus ipse ὁδὸν σύντομον eandem ibi agnoscit, qam & Marcus hîc, τὴν κατὰ φύσιν.

Σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν] nimirum qia εὐθεῖαν περαίνει. *l.* 5. § 3. *rectâ incedit.* Via avtem recta, eadem & brevissima. Optimè Veemesius noster *de leg. mor. l.* 1. *exerc.* 1. *Lex divina, lex recta. Ps.* 19. *v.* 8. *in Mathematicis linea rectissima, linea brevissima. Via itáqe ad beatitudinem brevissima est legis divinæ, qæ est rectissima, observatio.*

Κατὰ τὸ ὑγιέστατον] Ità *l.* 8. § 30. ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *ep.* 10. *ad l.* 3. § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας] Vide *supr.* § 19. Εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά. & *l.* 11. § 18. πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. itaqe Casavbono potiùs assentior, qi *dissimulationem*, qàm Xylandro, qi *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας] *Solicitudine*, Xyl. *ostentatione*, Casmeliùs. siqidem κομψεία illâ, sive dictionis elegantiam, sive sermonis festivitatem designet, jactare se atqe ostentare soliti sunt, qi avram captabant popularem. unde κομψεύειν & pro *ostentare se*, & pro *adulari* etiam usurpatur. Hesych. κομψεύεται, κολακεύει. possis & *versutiam* vertere. Siqidem, ut Erotian. in *lexic. Hippocr.* Οἱ Ἀττικοὶ τὴν πανουργίαν κομψείαν καλοῦσι, καὶ τὸ στρεβλὸν κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1 ΟΡθρου] Idem tractat argumentum *l.* 8. § 12.

Ὧν ἕνεκεν γέγονα] *l.* 2. § 1. γεγόναμεν πρὸς συνεργίαν.

Ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις] Plut. *de tranqill.* adversùs Democriti sententiam disserens, qâ negotiis abstinere se monet eum, qi vult tranqillè degere. Πρῶτον μὲν, inqit, ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας· οἷς ἀῤῥώστῳ, παραινῶν ἑκάστῳ,

Μέν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις, i.e.
Maneas, miser, qietus in stragulis tuis,

πρισέλ-

περιςέλλων τὸ σαρκίδιον. Versiculus sumptus est ex Evripidis *Oreste*: qo & eodem fine usus est in *lib. de Sene polit.* & *adv. Colot. c.* 8.

Πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας;] Ità *l.* 8. § 19. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neqe enim ità generati à natura sumus, ut ad ludum jocúmqe facti esse videamur; sed ad severitatem potiùs, & ad qædam studia graviora atqe majora.* Aristot. Ethic. *l.* 10. *c.* 6. ἄτοπόν γε τὸ τέλος εἶναι παιδιάν· καὶ πραγματεύεσθαι τὸν ἅπαντα βίον καὶ κακοπαθεῖν τοῦ παίζειν χάριν· σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ᾽ ὅπως σπουδάζῃ, κατ᾽ Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά· ἀδυνατοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. οὐ δὴ τέλος ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν γελοίων, καὶ μετὰ παιδιᾶς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀεὶ καὶ μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν.

Οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια] Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τοὺς μύρμηκας] Ad *formicas* ablegat pigrum inertémqe hominem & Solomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris,
Ore trahit qodcunqe potest, atqe addit acervo,
Qem struit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eisdem;

It nigrum campis agmen, prædámqe per herbas
Convectant calle angusto; pars grandia trudunt
Obnixè frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Castigántqe moras: opere omnis semita fervet.

Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δ᾽ ἐντόμων ζώων ἐργατικώτατα, τὸ τῶν μυρμήκων γένος, καὶ τὸ τῶν μελιττῶν· ἡ μὲν οὖν τῶν μυρμήκων ἐργασία πᾶσιν ἐστὶν ἐπιπολῆς ἰδεῖν. καὶ ἀεὶ μίαν ἀτραπὸν πάντες βαδίζουσι, καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῆς τροφῆς καὶ ταμιείαν. [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς πανσελήνοις. Naso *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

——parcum genus est patiénsqe laborum,
Qæstúqe tenax, & qòd qæsita reservet.

Vide Simocat. *epist.* 61.

Τὰς ἀράχνας] Et de ista Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27 *Aranea manibus prehendit.* id est, *pedibus*, inqit Junius, *qi utrinqe ità constituti sunt, ut patula hominum manus, ad tractanda fila, & escam retibus suis deprehendendam.* Plin. *hist. nat. l.* 11. *c.* 14. *Araneorum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditâ operatione conspicuum. orditur telas. tantíqe operis materiæ uterus ipsius sufficit. tam moderato ungve, tam tereti filo, & tam æqali deducit stamina, ipso se pondere usus.* Vide qæ sequntur. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 39. Ὑφαίνει μὲν (τὸ τῶν ἀραχνίων γένος) πρῶτον μὲν διατεῖναι πρὸς τὰ πέρατα πανταχόθεν· εἶτα στημονίζεται ἀπὸ τοῦ μέσου· λαμβάνει δὲ τὸ μέσον ἱκανῶς· ἐπὶ δὲ τούτοις ὥσπερ κρόκας ἐμβάλλει· εἶτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας] Plin. *hist. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos confingunt, & ceras: ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim: & qod maximè mirum sit, mores habent: nihil novere nisi commune.* Ἔστι δὲ περὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Aristot. *hist. animal. l.* 9. *c.* 40. Qem igitur vide sis ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem, *qá illæ —arte recentes*
Excudunt ceras, & mella tenacia figunt.

qi & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem sibi condentibus.

Qalis apes æstate novâ per florea [illegible]a
Exercet sub sole labor, cùm gentis adultos
Educunt fœtus, avt cùm liqentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas;
Avt onera excipiunt venientûm; avt agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent:
Fervet opus; redoléntqe thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ᾽ αὐτὰς συγκοσμοῦσας κόσμον] κόσμος hìc Marco *constitutio.* prout Hesych. κόσμος, κατάστασις sive *politia*, qomodo apud Thucydidem Scholiastes κόσμον exponit πολιτείαν. Alio sensu Aristoteles, citante Galeno *de usu part. l.* 1. dixit, ἅπαντα τὰ ζῶα κεκοσμῆσθαι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. Verùm Marcus κόσμου vocabulum videtur eo libentiùs usurpâsse, qasi non homo tantùm μικρός τις κόσμος existat, sed & animalcula illa μικρὸν κόσμον τινὰ, avt mundi saltem icunculam qandam, non politiam duntaxat, apud se habeant, qam & illa pro suo ingenio modulóqe excolant. ut τὸν καθ᾽ αὐτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, sit accingere se ad *mundi* partem eam, qæ ipsis assignatur, qasi mundandam, id est, excolendam, qicqid in ipsis est, & ab ipsis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, qasi mutuâ qadam conspiratione præstare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ ἐξ ἐναντίων συγκοσμούμενον. potest & reddi, *ordinem suum*, sive qi est illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea significatione ὁ κόσμος usurpatur. Sed priùs illud arridet magìs. qia relationem respectúmqe, qem ad universi naturam res qæqe habent, Marcus passim inculcat. istò Xyl. inclinat. illò Cas. sic *infr.* § 5. τῷ ὑπ᾽ αὐτῆς διοικουμένῳ κατάλληλον, κόσμῳ scil.

Τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν] alioqi nec homo qidem, hominis saltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τὴν μὲν συκῆν, τὰ συκῆς ποιοῦσαν· τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός· τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Aristot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἑκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν αἱρετωτάτη ἐνέργεια.

Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι] Πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Aristot. *ethic. lib.* 10. *cap.* 4. & *ibid. c.* 6. Ἀδυνατοῦντες οὖν συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. Et *politic. l.* 8. *c.* 3. Ὁ γὰρ πονῶν δεῖται ἀναπαύσεως. διὰ τοῦτο δεῖ εἰσάγεσθαι καιροφυλακτοῦντας τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν. Hinc festivum illud Democriti, à Stobæo relatum, *tom.* 2. *tit.* 16. Βίος ἀνεόρταστος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. *Vita sine feriis, via longa absqe diversoriis.* Senec. *epist.* 3. *Inter se ista miscenda sunt; & qiescenti agendum; & agenti qiescendum est. Cum rerum natura delibera. illa dicet tibi, se & diem fecisse & noctem.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις] Rectè Hieron. *Potes hoc facere: sed non est hoc opus tuum.* Cicer. *Offic. l.* 1. § 103. *Ludo autem & joco, uti illis qidem licet: sed sicut somno, & qietibus cæteris, tum cum gra: ibus seriisqe rebus satisfecerimus.* Dio in *chriis*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 34. Τῷ γελοίῳ, καθάπερ ἁλὶ, πεφεισμένως δεῖ χρῆσθαι. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 10. Οἱ πρὸς ἡδονὴν ἀρκοῦσιν ὀλίγοι, ὥσπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἥδυσμα. Vide *ad l.* 4. § 21. E nostris Gabri. Barelet. in *qadrages. hebd.* 4. *serm.* 2. *Delectatio ad vitam, ut sal ad cibum. peccant mulieres, cùm juscula nimis condiunt sale.* Et Thom. Aqin. *Sum. part.* 2ª. 2æ. *q.* 168. *a.* 4. *Parum de delectatione sufficit ad vitam pro condimento; sicut parum de sale sufficit in cibo.* Huc Dionysii Sophistæ illud: χρὴ τοῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. Philostr. *vit. Sophist. l.* 1. Flacc. *Sat.* 1.

Est modus in rebus; sunt certi deniqe fines,
Qos ultra citráqe neqit consistere rectum.
Nec lusisse pudet; sed non incidere lusum.

Idem *epist.* 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ὅρους ἑαυτῇ καὶ τοῖς πράγμασι τέθεικε· καὶ δεῖ τὸν ἄριστα ζῆν ἐθέλοντα τὴν τῶν δε γνῶσιν θηρᾶν τε καὶ φιλεῖν, καὶ ζῆν ἐθέλειν ἐντὸς τῶν ὅρων. Man. Palæolog. *ad fil. præcept.* § 40. Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Ἀορεστεῖν γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, ἀλλ᾽ ἔχεσθαι ὅρου καὶ μέτρου ἐν τοῖς τοιούτοις. Optimè Senec. *epist.* 114. *Alter se plus justo colit, alter se plus justo negligit. tam hunc dicam peccare, qàm illum.*

Ὑπὲρ τὰ μέτρα] Casavb. *ad Athen. l.* 3. *c.* 29. *Vetus dictum est, non oportere* ἡδύσμασι *uti, seu* ἐδέσμασι. *hoc est, scitamentis tanqam eduliis uti.* Nec illud minùs vulgatum, *Non esse medicamenta alimentorum instar adhibenda.* Siqidem τὰ φάρμακα, τὰ κουφίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ἐπιτρίβει καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας. Plut. *adv. Epicur.* Itaqe Alcidamantem notat Aristoteles *rhetor. l.* 3. *c.* 3. οὐχ ὡς ἡδύσματι χρησάμενον, ἀλλ᾽ ὡς ἐδέσματι, τοῖς ἐπιθέτοις. Damnátqe Clemens *Strom. l.* 1. τὴν σκευασίαν τροφῆς, ὡς μὴ καλὴν, τὴν πλείω τῶν τρεφόντων ἔχουσαν τὰ ἡδύσματα. hoc est, in qa πλέον ἡδύσματος ἢ ἐδέσματος existit. de lusu ac qiete, qæ sunt vitæ operísqe condimenta, & lassitudinis indè contractæ avt oborientis saltem medicamenta qædam, idem dictum fuerit.

Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν.] Revera improbus nemo se verè amat. Ità (τὸ δὴ λεγόμενον, παράδοξον μὲν, οὐ παράλογον δέ. utì Cleanthes apud Arrian. *dissert. l.* 4. *c.* 1.) malus qivis cum primis φίλαυτος est, qod Plato docet *de leg. l.* 5. nec est verè φίλαυτος tamen. Siqidem, qod Græci interpretes habent, *Psal.* 11. *v.* 5. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Et qod Rex sapientissimus *Parœm. c.* 8. *v.* 36. οἱ μισοῦντες τὴν σοφίαν, ἀγαπῶσι θάνατον. *Qi diligit iniqitatem, odit animam suam; qiqe odit sapientiam, diligit mortem.* Atqi, ut Clemens *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πῶς σεαυτὸν ἀγαπᾷς, εἰ μὴ φιλοζωεῖς; *qomodo se amat, qi vitam non diligit?* Optimè Avgustin. *in Joan. tract.* 78. *Impius & diligere se dicitur, qoniam iniqitatem, qâ iniqus est, diligit. & idem rursus odisse se dicitur, qoniam qod ei nocet, hoc diligit. odit ergò in se naturam, diligit vitium.* Ità, qod *affectu* (sed pravo) *amor est, effectu* (& hoc vero) *odium est.* Bernard. *de convers. c.* 4. Deniqe, qòd Marcus istîc, Non se amat, qi non amat bonum suum. bonum avtem hominis est in bonis actibus versari. *lib.* 5. extremo.

Τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες] Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Περὶ ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα. Et Theodoret. *therap. lib.* 6. Ὁ χειροτέχνης ἀγαπᾷ τὴν τέχνην, καὶ τοὺς πόνους οἷς συγκεκλήρωται. Canus tibicen (referente Plut. *lib. de sene polit.*) dicere solebat, ἀγνοεῖν ἀνθρώπους, ὅσῳ μᾶλλον αὑτὸν αὐλῶν, ἢ ἑτέρους εὐφραίνει. λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Qin & Evdoxus Mathematicus, eodem avtore in *Comment. adv. vitam Epicur.* Εὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι.

Συγκατατικὸν) τοῖς κατ᾽ αὐτὰς ἔργοις] Hoc est qod Evripides, in periocha illa toties lavdata, toties decantata, apud Plat. in *Gorg.* & in *Alcib.* 2. Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 11. & *problem. l.* 18. *q.* 6. Plut. *de garrul.* & *Sympos. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 2. *c.* 1. Gellius *noct. Attic. l.* 10. *c.* 22.

—λαμπρός ἐν
Τούτῳ δ᾽ ἕκαστος, κἀπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται,
Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ * βέλτιστος ὤν. * *al.* κράτιστος.

Hac re triumphat qisqe, in hanc innititur,
In hac diei maximam partem terit,
In qa ipse sentit maximè se excellere.

ità malim qàm cum Grotio in *excerptis*, qi τυγχάνῃ, legit,

Ut ipse sese evadat excellentior.

siqidem eam mentem avtoris fuisse, ex antiqis illis, qi lavdârunt, scriptoribus, penitiùs intuenti liqebit.

qan-

qanqam nec inficior παρῳδεῖν licere, eô etiam leviter immutando, qod & qidam ex eis qos citavimus fecerunt, non inconcinnè detorqere. Qod avtem συγκαταπηκτικῶς Marcus hìc dixit, idem προστετηκέναι freqentiùs dici solet, pro studio alicui ità esse addictum, non tantùm ut ab eo avelli qis neqeat, sed ut in eo etiam enixiùs & obstinatiùs *perseqendo*, consumat & qasi *tabefaciat* sese. Synes. *de Calvit.* Δακτύλοι δὲ ὅτι σκαφίοι καὶ προσβολίοις ἀντὶ καλάμων τετρίφαται· εἰ μὴ κάλαμον λέγοις ἀντὶ τοῦ γραφέως τὸ ἐν βέλει· τοῦτο μὲν γὰρ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ προστετήκασιν. Vide *l.* 10. § 23. μήτι προστετηκώς. sed & συντετηκέναι eodem sensu dictum Evripidi ab Aristotele lavdato *ethic. eudem. l.* 7. *c.* 2. & 5. & *magn. l.* 2. *c.* 11.

Κακὸς κακῷ δὲ συντέτηκεν ἡδονῇ.

Malus malo lubentia colliqitur.

hoc est, qod Lycorin suam affatus Gallus apud Maronem *eclog. ult.*

—*hic ipso tecum consumerer ævo.*

Aliud est qod Clemens *Strom. l.* 4. de muliere conjugata, Πᾶσα γὰρ ἀγαθὴ γυνὴ, ἥτις ἀνδρὶ συντέτηκε, συμφρονεῖν ἐπίσταται. Expressit eleganter, qod Moses *l.* 1. *c.* 2. *v.* 24. רבק Matth. *c.* 19. *v.* 5. & Pavlus *ad Ephes. c.* 5. *v.* 31. προσκολλᾶσθαι dixit.

*Ἄλυτοι καὶ ἄσιτοι] De Niciâ pictore Plut. in *Comment. adv. vitam Epicur.* Οἱ φιλογραφοῦντες οὕτως ἄγονται τῇ πιθανότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα τὴν Νέκυιαν, ἐρωτᾶν πολλάκις τοὺς οἰκέτας, εἰ ἠρίστηκεν. Idémqe *lib. de sene polit.* Νικίας ὁ ζωγράφος οὕτως ἔχαιρε τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, ὥστε τοὺς οἰκέτας ἐρωτᾷν πολλάκις, εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν. Meminit & Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. De Archimede Plut. idem in *eod. contr. Epicur. Comment.* Ἀρχιμήδην δὲ βίᾳ τῶν διαγραμμάτων ἀποσπῶντες συνήλειφον οἱ θεράποντες· Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἔγραφε τὰ σχήματα στλεγγίδι. Idémqe *de sene polit.* Ἀρχιμήδην δὲ τῇ σανίδι προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ, καὶ ἀποδύοντες, ἤλειφον οἱ θεράποντες. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλειμμένου διέγραφε τὰ σχήματα. Et in *vit. Marcel.* Οὔκουν οὐδ᾽ ἀπιστῆσαι τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἐστὶν, ὡς ὑπ᾽ οἰκείας δή τινος καὶ συνοίκου θελγόμενος ἀεὶ σειρῆνος, ἐλέληστο καὶ σίτου καὶ θεραπείας σώματος. βίᾳ δὲ πολλάκις ἑλκόμενος ἐπ᾽ ἄλειμμα καὶ λουτρὸν, ἐν ταῖς ἐσχάραις ἔγραφεν σχήματα τῶν γεωμετρικῶν, καὶ τοῦ σώματος ἀληλειμμένου διῆγε τῷ δακτύλῳ γραμμὰς, ὑπὸ ἡδονῆς μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μουσόληπτος ἀληθῶς. De Carneade Philosopho gemina refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Carneades laboriosus & diuturnus sapientiæ miles; siqidem nonaginta expletis annis, idem illi vivendi & philosophandi finis fuit; ità se mirificum doctrinæ operibus addixerat, ut cùm cibi capiendi caussâ recubuisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere oblivisceretur; sed eum Melissa, qam uxoris loco habebat, temperato inter studia non interpellandi, sed inediæ succurrendi officio, dexteram suam necessariis usibus aptabat.* Nec tacendum, qia istuc qàm maximè facit, artis operi immortui Archimedis illius fatum, de qo Marcellus in obsidione Syracusana, ejus operâ machinísqe ad miraculum stupendis impeditus diu frustratúsqe exclamavit; Οὐ παυσόμεθα πρὸς τὸν γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεω πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ναῦς ἡμῶν κυαθίζων πρὸς τὴν θάλασσαν, παίζων μετ᾽ αἰσχύνης ἐκβέβληκεν· τοὺς δὲ μυθικοὺς ἑκατόγχειρας ὑπεραίρει, τοσαῦτα βάλλων ἅμα βέλη καθ᾽ ἡμῶν. Sed & Plut. in *Marcell.* Τῷ γὰρ ὄντι πάντες οἱ λοιποὶ Συρακούσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους παρασκευῆς ἦσαν. ἡ δὲ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis siqidem tandem per vim Syracusis, dum artis studiis suæ nimiopere intentus persistit, nec hostem urbis compotem factum advertit, & à milite gregario occisus perhibetur. Plut *Marcel.* Ἔτυχε μὲν γὰρ αὐτός τι καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνασκοπῶν ἐπὶ διαγράμματος· καὶ τῇ θεωρίᾳ δεδωκὼς ἅμα τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν πρόσοψιν, οὐ προῄσθετο τὴν καταδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, οὐδὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως· ἄφνω δὲ ἐπιστάντος αὐτῷ στρατιώτου καὶ κελεύοντος ἀκολουθεῖν πρὸς Μάρκελλον, οὐκ ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ πρόβλημα καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ δὲ ὀργισθεὶς καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἀνεῖλεν αὐτόν. ἕτεροι μὲν οὖν λέγουσιν ἐπιστῆναι μὲν εὐθὺς, ὡς ἀποκτενοῦντα, ξιφήρη τὸν Ῥωμαῖον· ἐκεῖνον δὲ ἰδόντα δεῖσθαι καὶ ἀντιβολεῖν ἀναμεῖναι βραχὺν χρόνον, ὡς μὴ καταλείπῃ τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ ἀθεώρητον· τὸν δὲ οὐ φροντίσαντα διαχρήσασθαι. Livius *hist. l.* 25. *Archimedem memoriæ proditum est, in tanto tumultu, qantum capta urbs in discursu diripientium militum ciere poterat, intentum formis, qas in pulvere descripserat, ab ignaro milite qis esset interfectum.* Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Dum animo & oculis in terram defixis formas describit, militi, qi prædandi gratiâ domum irruperat, strictóq; super caput gladio, qisnam esset interrogabat, nomen suum indicare non potuit. sed protracto manibus pulvere, Noli, inqit, obsecro istum disturbare: ac proinde qasi negligens imperii Victoris, obtruncatus, sanguine suo artis suæ lineamenta confudit.* Cicer. *de finib. l.* 5. § 50. *Qem ardorem studii censetis fuisse in Archimede, qi dum in pulvere qædam describit, nè patriam qidem captam esse senserit.* De manuariis artificibus Liban. *orat.* 31. Αἱ μὲν δὴ χειρουργοὶ τέχναι, αἵτε ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἄγρυπνοί τε αὐτοὶ, καὶ ἀγρυπνίας, δὶς προσήκουσιν ἄποιοι· διψῶντες μὲν ὕπνου, φεύγοντες δὲ οὐ λίαν ἐπιθυμοῦσι. De viro itidem contemplationibus divinis dedito Basil. Cæs. *epist.* 5. Ἐκείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενος, καὶ ἐλλαμπόμενος· καὶ αὐτῆς φύσεως λήθην λαμβάνει, μήτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μήτε πρὸς περιβολαίων μέριμναν τὴν ψυχὴν καθελκόμενος.

Ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον] οἱ κερδαίνοντες οὐ κοπιῶ-

κοπιῶσιν, ut Plut. *de sen. polit. qi pecuniis numerandis lucrandísqe nunqam defatigatos se sentiunt.*

Ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον] Themistocles post Miltiadis pugnam, victoriámqe Marathoniam, οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν, οὐδὲ ῥαθυμεῖν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themist.*

Ὅταν προσπαθῶσι] *cùm vehementiùs istis addicti fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι] Ità Diotima Socrati in *Platonis Sympos.* Τοὺς καλοὺς ὁρῶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πώποτε οἰκέτην οὕτως ἠνάγκασεν ἀγρυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀῤῥώστημα τοὺς κεκυφότας τε καὶ μαχομένους ἀπεστέρησεν ὕπνου, πεῖθον μὲν ἀγορᾶς ἀμελεῖν, πεῖθον δὲ λουτρῶν ὑπερορᾶν ἤδη δέ που καὶ τροφῆς αὐτῆς· συνείρουσι γὰρ οἱ φιλόκυβοι νύκτας ἡμέραις ἄσιτοι καὶ ἄποτοι· καὶ ἡδονῆς ἡδονὴ περίεστι.

§ 2. Ὡς εὔκολον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν] Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29. 47. & *l.* 11. § 16. 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι] ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, ut est, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρειπάτω] *Neqe te avertat.* Xyl. vel *seducat.* ut sit idem τὸ παρειπεῖν, qod τὸ παραπείθειν, καὶ ὑπεραπατᾶν. atqe ità Homerus usurpavit *Il. α. v.* 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις.

hoc est, *nè te seduxerit, pellexerit.*

Ἐπακολουθοῦσαι] *Conseqentes.* Xyl. & Cas. at D. Jun. ἐπικωλύουσαι legi mavult. *probibentes.* utrumvis constare potest.

Μέμψις] Senec. *epist.* 81. *Si gratum esse non licebit, nisi ut videar ingratus, si reddere beneficium non aliter qàm per speciem injuriæ, potero; æqissimo animo ad honestum consilium, per mediam infamiam tendam. Nemo mihi videtur pluris æstimare virtutem, nemo illi esse magìs devotus, qàm qi boni viri famam perdidit, nè conscientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis esse justus sine gloria? at mehercule sæpe justus esse debebis cum infamia. & tunc, si sapis, mala opinio bene parta delectat.* Vide *l.* 6. §. 2.

Μέμψις ἢ λόγος] D. Jun. ἢ ψόγος. qod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ προβλέπου [Vide ad *l.* 2. §. 8.

Εὐθεῖαν πέραινε] *rectâ progrediaris, viâ rectâ insistas.* ità *l.* 7. § 55. εὐθεῖα περαινέτω. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ] Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propositum,* sive *summum bonum* est, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, sive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturæ ductum seqi. & secundùm naturam vivere.* Verùm qæ ea natura esset, cujus ductum seqerentur, in hoc havd satìs ipsis inter se conveniebat, Siqidem ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φύσιν Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην· ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Marcus Chrysippum seqitur, eodémqe utramqe *naturam,* & *universalem* & *humanam,* collimare & qasi collineare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσομαι] Ità *l.* 6. § 28. θάνατος ἀνάπαυλα. Charon apud Aristoph. in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad reqiem ex malis vult & molestiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco nostro; νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐπιβιώσας μιᾶς ἀνεπαύσατο. Tractum ab eo, qod *mortem somno* similem perhibeamus. Naso. *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, qid est somnus gelidæ nisi mortis imago?
Longa qiescendi tempora fata dabunt.

Ἐναποσπένδουσαι] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Ità Homer. θυμὸν ἀποπνείοντα dixit, *Il. δ. v.* 524. & *ν'. v.* 654. Eodémqe sensu in sacra pagina ἐκπνεῦσαι, Marc. *c.* 15. *v.* 35. 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. qod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφιέναι τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδιδόναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam,* dicunt. & apud Cicer. *Tuscul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ] *In Senariis gnomicis:*

Γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται.
Tellus ut edit, ità resumit omnia.

Plin. *hist. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terræ uni rerum naturæ partium, eximia propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos nascentes excipit, natos alit, semélqꝫ editos sustinet semper; novissimè complexa gremio jam à reliqa natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo,* à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Qæ dedit, illa capit, neqe dispendi facit hilum.

de qo versu videatur Jos. Scaliger *ad Varron.* sed & *infr. ad* l. 8. § 18.

Πατοῦντα] indè *terram,* olim *teram,* volunt dici, *qod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Isidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Genes.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambros. *Epitaph. Theodos.. Adhuc in terris es, qas teris. & in cælo possides.* Et Etymolog. Βάτην, τὴν γῆν, Μεσσήνιοι. ità *Adarcatis* Ops à calcando, qod Hebræis דָּרַךְ dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & אֶרֶץ terra eisdem á רָעַץ Paræus *in Genes.* Verùm alii aliunde. Jos. Scal. à Græco δαῖρα *tera, terra,* ut δαΐς, δαδὸς, *tæda,* δάσκια, *tesqa.* H. Stephan. ab

ἔρα,

ἔρα, *t* præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Gvichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico אֶרֶץ *erets.* Schindler. *pentaglot.* ab Arabico תְּרָא *terra, lutum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ert, tera,* ut ἔρση *ros,* factâ metathesi.

§ 5. Δειμύτητά σου] *avsteritatem tuam.* Xyl. *acumen* potiùs *ingenii,* & *sagacitatem,* M. Cas. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φαιδρὸς τὰς ὄψεις· δέδορκε δὲ δριμύ· ubi aliud est δριμὺ δεδορκέναι, qàm δειμὺ βλέπειν Aristophani. Siqidem τὸ δειμὺ βλέπειν, Comico idem est, qod τὸ ὑπόδρα ἰδεῖν passim Homero: id est, *torvum tueri:* unde & δειμὺ βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus.* at δειμὺ δεδορκέναι Galeno, *acre* sive *acriter,* verùm μετὰ φαιδρότητος, *cum bilaritate* sive *festivitate* qadam, *intueri.* ut τὸ δειμὺ, tum τὸ συνετὸν illud designet, qod vocabulo isto Evripidem significâsse ex Aristophane Grammatico observat Evstath. *ad Odyss.* γ'. qo sensu & Herodianus dixit, δειμυτέρους ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας εἶναι τοὺς ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν ἀνθρώπους. tum etiam simul comprehendat τὸ ἡδὺ illud, qod Homeri seculum secutos Rhetores eo nomine nuncupâsse docet idem Evstath. *ad Iliad.* λ. qum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις illas δειμείας dicerent, αἷς γλυκύτης ἐπιλείπεται. Atqe ità Marcum hìc cepisse nullus ambigo. qod uno vocabulo expressisse havd facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ταῖς πόλεσι πρέπειν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἢ τέπεισι τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ ψυχάριον δειμὺ μὲν, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἔχει. Geminum avtem huic argumentum habes, *infr. l.* 7. § 52. & *l.* 8. § 8.

Ὀυκ αἰσθάνῃ πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος] Hoc est qod Joannes ille ὁ χρυσοῤῥήμων passim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν, qàm ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obstare, qo minùs vitam rectè pièqe instituant pleriqe. *de Compunct. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem proposita hoc prætextu repellentibus, qòd paria illis nevtiqam possint, Ἐι μὲν, inqit, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελευόμεθα, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλῶν, ἢ καθαρεῖσαι λεπροὺς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας ἰᾶσθαι νόσους, καιρὸν ἂν εἶχε τὰ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν· εἰ δὲ πολιτείας ἐξέτασις πρόκειται νυνὶ, καὶ ὑπακοῆς ἐπίδειξις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ θείας ἀπέλαυσας χάριτος βαπτιζόμενος, καὶ πνεύματος μετέσχες, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὸ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἠκριβωμένην λαβεῖν, ὥστε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ διαστροφή. Et *in Genes. orat.* 14. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθές· ἀλλὰ δεινὸν ἡ ῥᾳθυμία. ὥσπερ αὕτη καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεσθαι ποιεῖ· οὕτως ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. τὴν δυσκολίαν οὐχ ἡ τῶν ἐπιταγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν ῥᾳθυμία ποιεῖν εἴωθεν. ὡς εἴ τις μετὰ προθυμίας δέχοιτο, κοῦφα καὶ ῥᾷστα αὐτὰ ὄψεται ὄντα. Et mox: ἡ ῥᾳθυμία τῶν πολλῶν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀποφαίνει· ἡ δὲ σπουδὴ καὶ δυσκολώτατα, ῥᾷστα· Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istìc. hoc vel illud non potes, at istud potes, &c.

Γλισχρεύεσθαι] *cunctari.* Xyl. malim *tenacem esse.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίσχροι, *tenaces.* Aristot. *Ethic. l.* 4. *c.* 1. Ὁι μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις, οἷον φειδωλοὶ, γλίσχροι, κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλείπουσι· Obiter vocabulum istud apud Laërtium restituemus. Is. *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· qod Ambrosius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem se fœdissimè habuisse.* Vigerus, *ad Evsebium, lepidissimè* mavult. Cæterùm tu me sponsore rescribito, γλισχρότατα ἐσχηκέναι. Sic enim de eodem ex Numenio Evsebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is pavlò sordidior. Vigerus.* malim, *tenacior,* nos diceremus, **somewhat near, and a great husband.** miror avtem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cùm Evsebium simul sub oculos haberet. nec possum probare, qòd Ὀικονομικὸς literâ majusculâ præfixâ scribit, vúltqe certum aliqem eo tempore notissimum designari, qi ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Ὀικονομικὸς istìc appellativum, sive epitheton commune sit, eúmqe designet, qi est *rei familiaris, dispensandæ, curandæ, tuendæ peritus,* vel *qi negotio huic addictus est,* eidem sedulò intentus. De Polypo pisce Aristoteles *hist. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μέν ἐστι· οἰκονομικὸς δ' ἐστί· πάντα γὰρ συλλέγει μὲν εἰς τὴν θαλάμην, οὗ τυγχάνει κατοικῶν. Qod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cùm alioqi brutum habeatur animal, in re qodammodo familiari callet: omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι] *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc esset potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρέσκεσθαι· malim ergò ἀρεσκεύεσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *assentari, blandiri.* qod est finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honestiùs pavlò vocabulum. Sed nec mutari forsan qicqam necesse fuerit. Siqidem & τῷ ἀρέσκεσθαι hoc eodem sensu usus videtur Plutarch. in *pædagog.* οἱ μὲν τοῖς τῶν ἀρεσκομένων ὑπηρετούμενοι κολακείαις, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις. indè οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες, καὶ οὐθὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ δὴ οἰόμενοι δεῖν ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. Aristot. *Ethic. l.* 4. *cap.* 6. qi & τὸν ἄρεσκον τοῦ κόλακος accuratiùs distin-

distingvens, *ibid. l. 2. c. 7.* περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ἐν τῷ βίῳ, ὁ ὑπερβάλλων, εἰ μὲν ἐδενὸς ἕνεκα, ἄρεσκος· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτῦ κόλαξ. ut commodum suum adulator sive Colax, oblectamentum alienum assentator sive blandus iste respiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἔνδειξις ἐκ ἐπὶ τῷ βελτίσῳ ἡδονῆς παρασκευασική. Theophrast. *ethic. charact.* 5. ad qem Casavb. videndus. Cæterùm isto *blanditiæ* sive *comitatis blandæ* nomine adulationem suam obvelâsse qosdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnos. lib.* 6. his verbis: Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινὲς, ἐκτρεπόμενοι τὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύεσι· ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν, νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laërt. *l.* 8. Ἀπείχετο καταγέλωτος, καὶ πάσης ἀρεσκείας, οἷον σκωμμάτων καὶ διηγημάτων φορτικῶν. Qod avtem Cas. ad obseqia corpusculo præstanda refert, qò ipsius cupiditatibus satisfiat, minùs probabile videtur.

Περπερεύεσθαι] *levem esse.* Xyl. adducens cùm Svidam exponentem τὸ περπερεύεσθαι, προπετεῖν· & περπέρειαν, βλακείαν καὶ προπετείαν, tum & illud Apostoli *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 13. *v.* 4. ἡ ἀγάπη ἐ περπερεύεται. qod ille interpretatur, *Charitas non est levis, avt nugax.* At verò bonus ille editor Lugdunensis, pro περπερεύεσθαι, qod rectum fuerat, sed ipsi fortean minùs intellectum, περιπορεύεσθαι substituit. perperam omnino, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum qantum dissideant à se invicem enarratores in vocabulo isto apud Pavlum Apostolum, vel interpretando vel explicando. Chrysost. ἐ προπετεύεται. *non est temeraria.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non agit perperam.* tanqam si à Latinis ea vox ad Græcos transierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c.* 12. *Non protervum facit.* Erasm. *Non est procax.* Alii, *Non est inconstans.* Alii, *Non agit improbé.* Alii, *Non est fucata.* Alii, *Non adulatur.* Ego crediderim commodissimè posse verti, *Non effert se*; non est jactationi avt vanæ ostentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Hesych. Πέρπερος, μετὰ βλακείας ἐπαιρόμενος. περπερεύεται, κατεπαίρεται. Svidas etiam, Πέρπερος, ὁ μετὰ βλακείας ἐπηρμένος. Idem tamen inter alia: Περπερεία, ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. Reperiuntur avtem illa Basilii verba (si modo Basilii Cæsariensis sint, & non potiùs Evstathii Sebastiensis, ut opinantur qamplurimi, *ascetica* illa) *respons. part.* 2. *ad qæst.* 49. Ità illi à Basilio an Evstathio, iste, ut probabile est, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib.* 3. *c.* 1. Apostoli locum exponens: περπερεία, inqit, ὁ καλλωπισμὸς περιττότητος καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multò patet vocabuli hujus usus sensúsqe, qàm ut ad vestitum duntaxat, qo tamen etiam ἐναβρύνεσθαι solent οἱ ἀλαζόνες καὶ μετὰ βλακείας ἐπαιρόμενοι, restringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. lib.* 1. *ep.* 10. *Ego avtem ipse*, inqit, *Dii boni, qomodo* ἐνεπερπερευσάμην *novo auditori Pompeio.* id est, qomodo me ostentavi, & qasi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, qasi exultavi, & placere illi studui: inqit Petr. Victorius. Accedit qod Stephanus *de dialect. c.* 16. § 1. monet, Sophoclis Scholiasten, περπαίρες, κομψὲς, interpretari, & περπυρεύεσθαι, κομψεύεσθαι· apud qem πέρπερος & περπερεύεσθαι legendum, nulli potest esse ambiguum. Græcam si damus originem, malim cum Dunæo nostro à περὶ duplicato, qàm à περιφέρεσθαι cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo isto qi voluerit, adeat pòst H. Steph. *thesavr.* Jo. Drus. *observ. l.* 7. *c.* 7. Muret. *var. lect. l.* 14. *c.* 7. Andr. Dunæum nostrum *notis ad Savilii Chrysost. in* 1. *Cor.* 13. Hejnsium deniqe, qi post ista à me adnotata prodiit, *exercit. sacr. ad* 1. *Cor. cap.* 10.

Εἰ ἄρα ὡς βραδύτερος καὶ δυσπαρακολεθητότερος καταγινώσκεσθαι] avt leg. καταγινώσκῃ, avt supplendum verbulum aliqod, fortean, δυνάσαι, ex clavsula proximè præeunte, avt μέλλεις, avt συμβαίνει, avt ejusmodi aliud qippiam. Est avtem ὁ δυσπαρακολέθητος, *qi difficulter rem propositam comprehendit & assegitur.* Sicut contrà εὐπαρακολέθητος, ὁ ὀξὺς εἰς τὰ πράγματα καὶ ἐ νωχελής· Hesych. *qi res facilè asseqitur.* Svidas in Σκαιὸς, ἔτως ἐκάλεν τὸς ἀμαθεῖς καὶ δυσπαρακολεθήτες. In *sectione* proxima, ἀπαρακολεθήτως εὖ ποιεῖν, dicuntur, qi qasi *nevtiqam asseqvuntur, avt intelligunt*, hoc est, non attendunt prorsùs, id qod agunt. Et mox; Ἀλλ' αὐτὸ τῦτο δεῖ παρακολεθεῖν. *Sed necesse est illud ipsum qod fit nôsse, & intelligentiâ asseqi*, sive αἰσθέσθαι, ut statim ipse se interpretatur. Epictet. *lib.* 1. *cap.* 5. ὥστε μηδὲ παρακολεθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν. & *lib.* 3. *cap.* 26. ἐχὶ δὲ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολεθεῖς; Galen. *de errat. dignos. & cur. cap.* 1. Ἔνιοι δ' ἔτως ἀγύμνασοι περὶ λόγες ὄντες, ὡς μὴ παρακολεθεῖν τοῖς ἀκέεσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένες (π. α. τ. ὑ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *l.* 7. § 4. παρακολεθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémqe *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὄντως, καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, ἔτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως, οἷς εἶπον, ἠκολεθηκότες. Eodem sensu τῷ παρακολεθεῖν verbo usus est Lucas *Evangel. c.* 1. *v.* 3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολεθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc est, *omnia ab initio usqe accuratè intelligentiâ assecuto.* qæ Evangelistæ verba contendit Budæus cum illis Demosthen. περὶ παραπρεσβ. ὁ τέτε πονηρήματα εἰδὼς καὶ παρηκολεθηκὼς ἅπασι, κατηγορεῖ. Et rursus; Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἐ

μόνον

μόνον ἔυνεν ἢ πλέονον ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ ἢ παρηκολεθηκότα ἐξ ἀρχῆς τοῖς πράγμασι. ut sit & ἄνωθεν illic, qod illic ἐξ ἀρχῆς. Eodem sensu usurpat Pavlus Apost. *ad Timoth. epist.* 1. c. 4. v. 6. ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως ἢ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ἧ παρηκολέθηκας. & *epist.* 2. c. 3. v. 10. Σὺ δὲ παρηκολέθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, &c. qo loco cur Erasmi, *assectatus es*, malit doctiss. Scultetus, qàm Vulgatæ ac Bezæ, *assecutus es*, cavssam nullam video. ratio siqidem, qam assignat, havd est firma satis. *Ad seqendum atqe imitandum hortatur. at qomodo seqi poterit, qi jam assecutus dicitur?* responsio proclivis est. aliud est notitia & intelligentia, aliud usu & actu asseqi: vel, si brevius vis, aliud nosse, aliud posse. illud Timotheus jam assecutus erat, istud havd itidem adeptus. monet itaqe Apostolus, ut qæ de se nôsset, ὥσπερ αὐτόπτης γενόμενος, ἢ ἐξ ἀκοῆς ἱστορήσας, ea imitari adniteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3. 4.

Μὴ παρενθυμηθῆναι] *Ne eam subinde cogitares.* Xyl. *ne eâ nimium afficiaris.* Cas. imò, *non negligens, non neglectim habens*, sed qantum in te est, tarditatem hebetudinémqe tuam corrigere & sanare contendens. παρενθυμεῖσθαι, *animum non advertere, negligere, neglectim habere.* de gubernatore Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Κἂν μὴ αὐτὸς ἑκὼν, ἀποπαρενθυμηθῇ δὲ, ἀπώλεσε· *Si vel parum neglexerit, animum non adverterit.* Marcus ipse *l.* 6. § 10. πολλὰ παρενθυμώμεθα, *negligamus multa, non animadvertamus.* & *l.* 10. § 8. τὸ ἀπαρενθύμητον, *animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* & *l.* 6. § 50, πρὸς τῷ ὑφ' ἑτέρε λεγομένῳ, γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, *Sedulò attendere atqe animum adhibere eis qæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. Τί ἔν, ἐπειδὴ ἀφυὴς εἰμὶ, ἀποςῶ τῆς ἐπιμελείας τέτε ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σωκράτες ἐκ ἔςιν· εἰ δὲ μὴ, ἐ χείρων, τετό μοι ἱκανόν ἐςιν. ἐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι· ἢ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τῦ σώματος· ἐδὲ Κροῖσος· ἢ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τῆς κτήσεως· ἐδ' ἁπλῶς ἄλλε τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφιςάμεθα. Flacc. *epist.* 1.

Non possis oculo qantum contendere Lynceus;
Non tamen idcircò contemnas lippus inungi:
Nec qia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Est qâdam prodire tenus, si non datur ultrà.

Ità cum Graio nostro lubens lego, non, qodam. qadamtenus saltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμφιληδονῦντι τῇ νωθείᾳ] leg. νωθείᾳ, vel ut Annot. Lugd. νωθρείᾳ. *neqe tarditate & inscitiâ, sibi complacentem.* qod havd pavcorum vitium est. Vide Solom. *Prov. c.* 1. *v.* 22. Avg. in illud *Psal.* 36. *v.* 3. *Noluit intelligere. Videtis, qia voluntati illud tribuit: sunt qi volunt intelligere, & non valent: sunt & qi nolunt intelligere; ideò non intelligunt.*

§ 6. Πρόχειρος λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν] χάριν λογίσασθαι, *beneficium imputare.* qod ab exprobatione qadam havd multum distat. Juvenal. *Sat.* 6. *v.* 179. de uxore insigniori,

Qæ tanti gravitas? qæ fama, ut se tibi semper
Imputet?

Martial. *l.* 5. *ep.* 82.

Non totam mihi, si vacabis horam
Dones, & licet imputes, Severe;
Dum nostras legis exigisqe nugas.

& *l.* 2. *epigr.* 48.

Imputet ipse Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.

Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 17. *Multi sunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere qæ præstiterunt, qàm recepisse, superbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 12. *Qædam qæ homines sibi præstant, aliis imputant.* Tria scil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum est eorum, qi palàm imputant: secundum eorum, qi etiamsi id palam non faciant, apud se tamen tanqam de debito cogitant: tertium eorum, qi tantùm abest ut imputent, ut nè cogitent qidem.

Ἄλλως μέντοι] f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὅς· nisi si illud ὡς ex linea proxima huc irrepserit.

Ὡς περὶ χρεώςε διανοεῖται] At Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Demus beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qi de recipiendo cogitavit, cùm daret.* hoc est, qod Marcus hîc, ὡς περὶ χρεώςε διανοεῖται. Et mox: *Beneficiorum simplex ratio est: erogantur tantùm, non computantur. si reddet aliqid, lucrum est; si non reddet, damnum non est. Ego illud dedi ut darem. nemo beneficia in calendario scribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunqam illa vir bonus cogitat, nisi admonitus à reddente. turpis fœneratio est, beneficium expensum ferre.* Idem *l* 3. *c* 14. *Interitura est rei tantæ dignitas, si beneficium mercem facimus.* & *l.* 4. *c.* 3. *Beneficium virtutis est, & turpissimum id cavssâ ullius rei dare, qàm ut datum sit. se intueri & commodum suum, istud non est beneficium, sed fœnus.* & *c.* 14. *Non est beneficium qod in qæstum mittitur. hoc dabo; hoc recipiam; avctio est ut ait Ovidius,*

Qæ qia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qi beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio distat negotiatio.* Dominus Christus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. Ἀγαθοποιεῖτε, ἢ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v.* 34. Ἐὰν γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐςί;

Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν] Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 6. *Qàm dulce, qàm pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qi dedit; si dedisse, dum dat, oblitus est?* Chilo apud Avson.

Tu bene si qid facias, non meminisse fas est.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantissimâ conceptum, Matth. c. 6.

c 6. v. 6. Ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Facientis eleemosynam nesciat sinistra qid dextra faciat.* Ambrosius *offic. l. 1. c. 30.* qò & Evthymius inclinat, ità interpretatur, qasi dictum esset, *ut frater tuus, qi est tanqam dextra tua, qod facis nesciat.* Sic facias, ut *proxima nesciat uxor*, uti Persius loqitur. Meliùs Jo. Chrysost. *orat. 19.* Οὐ χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἐστί, φησι, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, περισπούδαστον ἔστω σοι τοῦτο, κἂν αὐτὰς δυνατὸν ἦ τὰς διακονουμένας χεῖρας λαθεῖν· οὐχ, ὡς τινές φασιν, ὅτι τοὺς σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πάντας γὰρ ἐνταῦθα λανθάνειν ἐκέλευσεν. Nam qod de *dextra*, qæ sit *amor divinus*, *sinistra*, *qæ favor humanus* existat, argutantur Hieronym. *in Matth.* Hilar. *ibid.* Avg. *in Psal. 121.* & *in 1. Joan. tr. 6.* & *de temp. 60.* Gregor. *in Job. l. 3. c. 21.* Theophylact *in Matth.* alii; est merum ipsorum commentum. Rectiùs Clem. *Stro. l. 4.* Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν ὀφείλει. Aliud est qod Senec. *de benef. l. 6. c. 8.* *Beneficium aliqis nesciens accepit, nemo à nesciente.* Beneficium nisi sciens volénsqe dare neqit: verum beneficium qi dat, qoad beneficii præstiti imputationem, perinde affectus esse potest, acsi qid faciat feceritve nescius sit. atque hoc est, qod, post Christum nostrum, Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theateto*, de Philosopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντα, οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, &c. Optimè formulæ istius sensum expressit.

Ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ] ità mox: ὡς ἄμπελος.

Μηδὲν ἄλλο προσεπιζητοῦσα] Vide *ad lib. 7. § 73.*

Οὐκ ἐπιβοᾶται] qod Dominus Christus Matth. *c. 6. v. 2.* ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον] Vide *l. 6. § 7.* & *l. 11. § 4.* & *l. 12. § 29.* Senec. *de benef. l. 1. c. 2.* *Qaliscunqe priorum eventus est, persevera in alios conferre. Meliùs apud ingratos jacebunt. nè cessaveris; opus tuum perage, & partes boni viri exeqere. alium re, alium fide, alium consilio, alium præceptis salubribus adjuva.* & *l. 4. c. 14.* *Ad beneficium non adducit cogitatio avara, nec sordida, sed humana & liberalis, cupiens dare etiam cùm dederit, & avgere novis ac recentibus vetera.* Hoc est qod suo more, id est, Comico, Plavt. *Trinumm. Act. 2. Sc. 2. v. 39.*

Is probus est, qem non pœnitet qàm sit probus:
Benefacta benefactis aliis pertegito, nè perpluant.

Seriò magis alius qispiam apud Plut. *de sene polit.* & *adv. vit. Epicur.*

Καὶ μήτι παυσώμεθα δρῶντες εὖ βροτούς.

Vide *l. 7. § 73.* Plin. *l. 3. ep. 5.* *Antiqiora beneficia subvertas, nisi illa posterioribus cumules.*

Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι] Interrogantis tanqam ex aliena persona, esse volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex sua Cas. illud malim, qia subseqentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, &c. subjectionis sive responsionis formam habent.

Ἀπαρακολουθήτως] *Sic ut non possint intelligi:* Xyl. imò potiùs, *sic qasi non intelligant ipsi.* ut in præcedentibus, οὐδὲ οἶδεν. Sic *l. 2. § 15.* sed ratione diversâ ἀπαρακολουθήτως ἐνεργεῖν. Vide *suprà ad § 5.* δυσπαρακολουθητότερος.

Βούλεται καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι] Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αἰσθέσθαι, *ut sentiat sibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l. 11. § 15.* Verùm ut beneficii avtorem, qis is fuerit, dignoscat, nihil qicqam est necesse. Senec. *de benefic. l. 2. c. 9.* *Interdum & ipse qi juvatur fallendus est: ut habeat, nec à qo acceperit, sciat.* Exemplum subjicit Arcesilai, qi amici pavperis, sed pavpertatem per verecundiam dissimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo sacculum clam subjecit, ut qod desiderabat, inveniret potiùs qàm acciperet. Ctesibium hunc nominat Laërt. *l. 4.* Apellem Chium Plut. *de adul. & amic.* qem & fravde amicâ utiliqe deprehensâ, dixisse, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; Ἀρκεσιλάου τοῦτο τὸ κλέμμα, iste refert. *Ibid.* Plut. Τῇ τοῦ φίλου χάριτι ἐπιδεικτικὸν οὐδὲν ἔπεστιν· ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐθεράπευσε, καὶ φίλος ὠφέλησεν ἐντυχὼν ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ἐπιμεληθείς. Sed ad Senecam redeamus paria Marco interrogantem. *Qid ergò? ille nesciet à qo acceperit? Primùm nesciat, si hoc ipsum beneficii pars est. Deniqe ille nesciet accepisse se: ego sciam me dedisse. Parum est, inqis. Parum, si fœnerare cogitas. sed si dare, qo genere accipienti maximè profuturum erit, dabis. contentus eris te teste: alioqin non benefacere delectat, sed videre benefecisse. Volo, inqis, sciat. debitorem qæris. Volo utiqe sciat. Qid si illi utilius est nescire? si honestius? si gratius? non in aliam partem abibis? Volo sciat. Ità tu hominem non servabis in tenebris? Beneficia in acta non mitto. qid? ego illi sum indicaturus me dedisse; cùm inter prima præcepta & maximè necessaria sit, nè unqam exprobrem, imò nè admoneam qidem? hæc enim beneficii inter duos lex est, alter statim oblivisci debet dati, alter accepti nunqam.*

Τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ] *non intelligis.* Cas. sic ex Polybio Svidas, οὐκ ὀρθῶς τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους. i. e. νοεῖς, ὑπολαμβάνεις. Svidas. *excipe.* Xyl. ut sit παρεκδέχεσθαι, idem qod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* nevtrum satis arridet. ego conditionalem particulam deesse puto, [ἂν] παρεκδέχῃ, *si seciùs ceperis.* Ità enim significat τὸ παρεκδέχεσθαι. Evsebius *hist. eccles. l. 3. c. 39.* Papiam narrat, τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγήσεις, *ex relationibus Apostolicis seciùs acceptis*, commentitia multa tradidisse.

tradidisse. qod verbum & in H. Stephani thesavrum poterit immitti.

Εἰ δὲ θέλεις συνεῖναι] forsan *συνιέναι. intelligere.* qanqam & *συνεῖναι* eo sensu usurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐγώ μοι δοκέω συνεῖναι τὶ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Demosth. *pro Coron.* οὔτε ὑμᾶς οἴομαι μανθάνειν, οὔτ' αὐτὸς ἐδυνάμην συνεῖναι. ubi tamen qidam codices *συνιέναι.* Herodian. *lib.* 2. de Germanis. Ὥσπερ τὰ σώματα γενναιότατοι καὶ μεγάλοι εἰσὶν, οὕτω καὶ τὰς διανοίας παχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως συνεῖναι δυνάμενοι, εἴτι μετὰ πανουργίας ἢ δόλου λέγοιτο ἢ πράττοιτο. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἄνευ γραμμάτων πιστὸν εἶναι δυνατὸν φαμέν. οὕτως συνεῖναι τὰ ἐν τῇ πίστει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. οὔτε τὰς τιμὰς τὰς μετὰ θάνατον τῶν ὁσίως βεβιωκότων, οὔτε τὰς κολάσεις τῶν ἀδίκως καὶ ἀσελγῶς πεπολιτευμένων συνεῖναι βούλονται. Et apud Svidam in *Sexto* avtor incertus, *μηδὲ συνεῖναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς.*

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο] forsan, *μηδὲ παρὰ τοῦτο*] *Nè metuas, neve hac de cavssa opus aliqod sociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ] Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémqe Ὕης & Δεὺς, & Ὕων dictus. Hesych. Ὕης, Ζεὺς ὄμβριος. Aristot. nom. *de mund c.* 7. Ὑέτιος ἀπὸ τῶν ὑετῶν καλεῖται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Παρὰ τισὶ δὲ καὶ Δεὺς καλεῖται, τάχα ἀπὸ τοῦ δεύειν τὴν γῆν. Lucian. *dialog. Jov. & Gan.* Διὸς δὲ οὐκ ἤκουσας ὄνομα, οὐδὲ βωμὸν εἶδες ἐν τῷ Γαργάρῳ τοῦ ὑετίου; Pavsan. in *Attic.* meminit βωμῶν ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert esse γῆς ἄγαλμα, ἱκετευούσης ὗσαί οἱ τὸν Δία· εἴτε ὄμβρου δεηθεῖσιν Ἀθηναίοις, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua postulat imbres;
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. Κρονίδην τὸν Νεῖλόν φησιν ὡς Παρμένων, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλογεῖν γὰρ τοῖς τοῦ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καὶ ὥσπερ ἀντίστροφόν τινα τοῦτον τῷ Διὶ εἶναι. Verùm Deus verus vivúsqe solus est Ζεὺς ὑέτιος, non Nilus, non nubes ipsæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atqe mendicabula. Vide Jerem. *c.* 14. *v.* 22. Job. *c.* 38. *v.* 25, 28, 34, 37. Psal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων] Existimat Xylander improbare Marcum istîc commune illud & damnosissimum vitium, qo pleriqe ea tantùm expetant, qæ sibiipsis privatim prosint; nihil soliciti de communi bono: & Athenienses notare, utpote qi injustè & illiberaliter suis tantùm agris pluviam & fertilitatem poscerent, reliqorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces istiusmodi probat Marcus, qibus homines non sibi solis privatisqe suis rebus, sed civitati reiqe publicæ universæ, in qa degunt, à numine favsta prosperáqe comprecantur; qales fuisse monet Atheniensium illas. qos etiam in supplicationibus suis, non suæ tantùm regionis, sed totius insuper Græciæ; memores fuisse ex Pavsania suprà didicimus. Verùm qod Gregor. *in Job. l.* 18. *c.* 3. & Hieron. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. qæ indè constat Hieronymi non esse, qia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda est oratio.* itaqe precibus opera sunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, qàm supplicationes concipiendæ. Habéntqe reverà locum hîc Menæcei pro patria se devoventis illa à Xylandro etiam lavdata, ex Evripidis *Phœnissis*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅ, τι δύναιτό τις
Χρηστὸν, διέλθοι τοῦτο, κ' εἰς κοινὸν φέροι
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρώμεναι, τὸ λοιπὸν εὐτυχοῖεν ἄν.
Si qisq; qantum qiverit boni, lubens
Patriæ offerat, donétqe publicæ rei;
Minus malorum civitates prenderet,
Et ampliores redderentur indies.

Siqidem, ut rectissimè Andocides *orat. adv. Alcibiad.* διὰ μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ἐπιμελουμένους οὐδὲν αἱ πόλεις μείζους καθίστανται· διὰ δὲ τοὺς τῶν κοινῶν, μεγάλαι καὶ ἐλεύθεραι γίγνονται. Vide *ad l.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως] ἐλευθερίως legit Casavb. *ad Pers. Sat.* 2. qi & τὸ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, orationem simplicem & liberalem opponi censet τῇ εὐχῇ ἐμπορικῇ i. e. *preci emaci*, ut Persius loqitur: qam interpretatur, vel eam qæ habet conjunctum sacrificium majoris alicujus victimæ, avt votum rei consecrandæ; qod sit velut pretium diis repensum, ut fit in emptione contrahenda; vel qæ toties fuit repetenda, & tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipsum pretii loco censeri possit; qia, ut ait Seneca, *Nulla res cariùs constat, qàm qæ precibus empta est.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis simplicitatem* qandam denotare, qalis illa Atheniensium formula, qæ generali qadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè solicitéqe præscribit. qalis itidem ea formula, qam amicis suis poeta qidam præscripsit, à Platone in *Alcibiad.* 2. lavdata;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις, καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξοις.

vel, ut *Antholog. l.* 1. *c.* 31. habetur

—τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.
Tu Rex summe, dato nobis bona, sive rogemus,
Seu non: at mala vel poscentibus usqe negato.

Sed & Laconum, qi ut Plato *ibidem*, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

μοσία ἑκάστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὔχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελεύοντες ἂν σφίσιν αὐτοῖς. Unde & Jupiter Ammon dixerit, βούλεσθαι αὐτῷ τὴν Λακεδαιμονίων εὐφημίαν εἶναι μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπαντα τῶν Ἑλλήνων ἱερά. Qin & Xenophon *de Socrate memorial. l.* 1. Ηὔχετο δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι· ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. Respexit eodem Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346.

Nil ergò optabunt homines? si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, qid
Conveniat nobis, rebúsqe sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima qæqe dabunt Dii.
Charior est illis homo, qàm sibi.——

Atqe hoc est qod R. Simeon in *Pirke Abot. c.* 2.

§ 13. אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע

Orationem tuam fixam nè feceris. hoc est, nolis inter orandum terminos numini figere, legémqe qid facturus sit, Deo præstituere; sed vota tua simpliciter, prout illi visum fuerit, præstanda ipsi permittito. At τὸ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, sive *liberaliter* precari, (ità enim cum Xylandro malim, qàm cum Merico, *liberè*) est ejusmodi orationem adhibere, qæ alios etiam contribules, conterraneos, avt extraneos etiam nobiscum unà comprehendat, qalis ea est, qam hîc Marcus retulit, Attica supplicandi ratio: qalis itidem, qam Xylander hîc adducit, Persarum veterum, de qibus Herodot. *lib.* 1. apud qos lege sic cavebatur; ἑωυτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ, οὐ οἱ ἐγγίνεται αἰτέεσθαι ἀγαθά. ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλέϊ· ἐν γὰρ δὴ τοῖς ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Sed liberalior his Christianorum litania. Pavlus *Timotheo epist.* 1. *c.* 2. *v.* 1. præcipit ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberalissima verò omnium λειτουργία Judaica, si Philoni credimus, *de monarch. l.* 2. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ (αὐτῶν forsan) μόνον εἰώθασι τάς τε εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν. ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς, οὐ μόνον ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος καὶ πυρὸς, τάς τε εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ νομίζων, ὑπὲρ ἧς ἱκεσίαις καὶ λιταῖς εἴωθεν ἐξευμενίζειν τὸν ἡγεμόνα, ποτνιώμενος τῆς ἐπιεικοῦς καὶ ἵλεω φύσεως αὐτοῦ μεταδιδόναι τῷ γινομένῳ.

§ 8. Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ] Συντάττειν, *injungere, præcipere, præscribere,* qomodo ægrotis medici hoc vel illud sumendum. Plut. in *Pomp.* Ἐπειδὴ νοσοῦντι συνέταξε κίχλην ὁ ἰατρός. qod in *apophth.* νοσοῦντι κίχλην ὁ ἰατρὸς λαβεῖν προσέταξε. éstqe vocabulum hoc freqentiús. Sed altero illo potiùs usus Marcus videtur, qo σύνταξιν ἢ σύνταγμα ποιόν τι disignaret. itaqe verbo, qo Marci mentem exprimam, insolenti licèt vocabulo. *coordinavit.* alioqi συντάττειν etiam simpliciter pro *præcipere* sumitur. Svid. Συντάξας, ἐντειλάμενος. adductis ex Polybio istis; Συντάξας ἐλαύνειν κατὰ σπουδὴν ὅσον ἔχει δυνάμεως.

Ὁ Ἀσκληπιὸς] Æsculapium medicinæ præsidem Deum per insomnia remedia sibi suggerere opinabantur. in qo argumento freqens admodum est Aristides in orationibus sacris. *Orat.* 1. ἀλουσίαν προστάττει ὁ θεός. & *ibid.* ἀσιτίαν ἐπιτάξει. & *Orat.* 2. ἀνυπόδητον προελθεῖν, &c.

Συνέταξεν τούτῳ ἡ τοῦ ὅλου φύσις νόσον] Ità *l.* 4. § 45. συντέτακται ἡρμοσμένως τὰ ὄντα. & *l.* 6. § 16. ὅσα οἱ θεοὶ ἀπονέμουσι καὶ διατετάχασι. Verùm istic ad rem medicam respectum habet, qasi medicinæ rationem universa ista obtineant. Plato Sophist. Ἰατρικὴ τις ἡ κολαστική. Aristotel. *Ethic. lib.* 2. *c.* 3. Ἰατρεῖαί τις ἡ παιδεία. Idémqe *rhetor. lib.* 1. *c.* 14. Et Æneas Gaz. *de anim. immort.* Ἴασις ἡ κόλασις. *Medicina qædam est correptio divina.* Ambros. *in Psal.* 37. & Hieron. *in Ezech. Qæ putatur pœna, medicina est. sicut enim qædam datur cathartica, ut noxius humor, qi inest corporibus, egeratur: sic & dominus dat calicem tormentorum meracissimum, ut qicqid fellis amaritudinísqe est, auferat à peccatoribus, & pristinæ eos ristituat sanitati.* Optimè Simplicius distingvit *in Epicteti Enchirid.* ad duo artis medicæ munera respiciens, vel ægritudinem profligandi, vel valetudinem sanitatémqe conservandi; mala externa, calamitatésqe omne genus esse, ἢ νοσούντων θεραπείας, ἢ ὑγιαινόντων γυμνασίας, *vel ægrorum medicamina, vel sanorum exercitia.*

Κατάλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην] *ad fatum, sive fato, congruens & consentaneum.* Ità κατάλληλα φάρμακα, *medicamenta congruentia,* Dioscoridi. & τροφαὶ τοῖς νοσοῦσι κατάλληλοι, *alimenta ægrotantibus congruentia.* referente Budæo. & Marco nostro φαντασίαι κατάλληλαι. *cogitationes* vel, *apprehensiones congruæ. l.* 7. § 2.

Ὡς καὶ τοὺς λίθους συμβαίνειν] Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57. Ludit avtem hîc in ὁμωνυμίᾳ verbi συμβαίνειν, qod & *evenire* & *convenire* significat. Verùm de hoc usu vocabuli in re architectonica, nihil dum comperi. nisi qod Fabius *institut. l.* 9. *c.* 4. *Fit sæpe,* inqit, *aspera & dura & dissoluta & hians oratio, si ad necessitatem ordinis sui verba redigantur. differenda igitur qædam & præsumenda; atqe ut in structuris lapidum impolitorum, loco qo convenit, qidqe ponendum.* qod hîc *convenire,* alibi *congruere* dixit, eadem utrobiqe imagine usus: *Non enim ad pedes verba dimensa sunt. ideóqe ex loco transferuntur in locum, ut jungantur qo congruunt maximè, sicut in structura saxorum rudium etiam ipsa enormitas invenit, cui applicari, & in qo possit*

possit insistere. Svidas hæc ipsa Marci verba nobis exhibet sub hoc titulo: (qod idem & apud Hesychium legitur) Συμβαίνοντα, συμφωνοῦντα. qo sensu apud eundem avtor innominatus: Τοῦτο δεῖ σκοπεῖν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Et Synes. *epist.* 58. ἐνταῦθα δὲ ἡ γλῶττα τῇ γνώμῃ συνέβαινε. Et Aristid. *orat.* περὶ τοῦ παραφθέγματος· Σὺ δ' ἀπιστεῖς, ἵππω μὲν δρόμον, ῥῆμα δὲ τῆς καρδίας ὄντα, πράγματα οὐχὶ συμβαίνοντα. Et Liban. *orat.* 28. μέτροις ἀδικῶν οὐ συμβαίνουσι τοῖς νόμοις. Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 30. ἔστι καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ εἰρηνεύειν, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἀλλήλους διαστασιάζωσιν. Theodoret. item, *therap. l.* 1. fidem ad τὰ νοητὰ speculanda necessariam contendit; ἐπειδήπερ οὐδὲ εἰκόνα ἐξευρεῖν αὐτοῖς συμβαίνουσαν οἷόν τε. Idémqe *l.* 11. de prædictionibus propheticis. Ἐξετάσατε τοίνυν τὰς τῶνδε περὶ γεγενημένα προῤῥήσεις. κἂν εὕρητε ἀληθεῖς, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναργῶς ξυμβαινούσας, δέξασθε ἀδιστάκτως ἐκεῖνα τὰ περὶ μελλόντων τεθεσπισμένα. & ante omnes hos Plato in *Protag.* Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, συμβῆναι ὑμᾶς, ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον. Æschylus deniqe à Plutarcho in *Theseo* lavdatus,

——τοιῷδέ τις συμβήσεται;
Τίν' ἀντιτάξω τῷδε; τίς φερέγγυος;

Ἁρμονία δὲ μία] Sext. Empir. *adverſ. Muſic. lib.* 6. *c.* 1. Καθ' ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον. Vide *ad l.* 7. § 48.

Ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται] Vide *l.* 4. § 40.

Ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη] Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud est fatum qàm series implexa cavsarum.* Vide *lib.* 6. § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia audienti, in incerto judicium est, fatóne res mortalium & necessitate immutabili, an forte volvantur. qippe sapientissimos veterum, qiqe sectam eorum æmulantur, diversos reperies. ac multis insitam opinionem, non initia nostri, non finem, non deniqe hominem Diis curæ. ideo creberrima & tristia in bonos, læta apud deteriores esse. Contrà alii, fatum qidem congruere rebus putant; sed non & vagis stellis, verùm apud principia, & nexus naturalium cavsarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinqunt, qam ubi elegeris, certum imminentium ordinem. ——nec plurimis mortalium eximi, qin primo cujusqe ortu ventura destinentur.* Epicureos & Stoicos designari apertissimum est.

Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὡς ἐκεῖνα ὁ Ἀσκληπιός] leg. ὡς ἐκεῖνα, ἃ Ἀσκληπιός, vel [ἃ] ὁ Ἀσκλ. συντάττει.

Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα] Plato *Gorgiâ.* Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι; οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. Firmic. *de errore Gent. Morbo pro salute hominis solicita medicina se opponit: asperi cibi, amari potus ingeruntur: & si convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur.* Ità Senec. *Agamemn.* 2. 1.

Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.

Naso *remed. l.* 1. *v.* 225.

Dura aliqis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse: sed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, qamvìs invitus, amaros
Æger: & oranti mensa negata mihi est.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignem:
Arida nec sitiens ora lavabis aqâ.
Ut valeas animo qicqam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horretis omnes hasce carnificis manus?
Num mitiores sunt manus medentium,
Laniena qando sævit Hippocratica?
Vivum secatur viscus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
Putate ferrum triste chirurgos meis
Inferre costis, qod secat salubriter.
Non est amarum, qo reformatur salus.
Videntur isti carpere artus tabidos;
Sed dant medelam rebus intus vividis.

Qod Senec. *ad Marc. c.* 22. *Adjice lacerationes medicorum ossa vivis legentium, & totas in viscera manus demittentium, non simplici dolore pudenda curantium.* Tertull. in *Scorpiac. c.* 5. *Est hæc perversitas hominum, salutaria excutere, exitiosa suscipere, periculosa qæqe medicamina vitare, mori deniqe citiùs qàm curari desiderare.* (transpono, *peric. qæqe desiderare, med. vit. mori d. c. q. c.* Vel sic etiam; *med. vit. peric. qæqe des. mor. den. cit. q. cur.* at Rigalt. *periculosa qærere, medica malè vitare,* &c.) *& est planè qasi sævitia, medicina de scalpello, déqe cavterio, de sinapis incendio. non tamen secari, & inuri, & extendi, morderíqe idcirco malum, qia dolores utiles affert. nec qia tantummodo contristat, recusabitur; sed qia necessariò contristat, adhibebitur. horrorem operis fructus excusat. ululans deniqe ille, & gemens, & mugiens inter manus medici, postmodum easdem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & sævas jam negabit. Et si martyria desæviunt, sed in salutem; licebit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios & acerba qæqe curare.* Senec. *de provident. c.* 3. *Illud dico, ista qæ tu vocas aspera, qæ adversa & abominanda, primùm pro ipsis esse qibus accidunt; deinde pro universis, qorum major Diis cura est, qàm singulorum. difficillimum videtur, qod primùm dixi, pro ipsis esse qibus eveniunt ista, qæ horremus ac tremimus. pro ipsis est, inqis, in exilium projici, in egestatem deduci, liberos, conjugem efferre, ignominiâ affici, debilitari?*

si miraris, hoc pro aliqo esse, miraberis qosdam & igne curari, nec minùs fame ac siti. Sed si cogitaveris tecum, remedii causâ qibusdam & radi ossa & legi, & extrahi venas, & qædam amputari membra, qæ sine totius pernicie corporis hærere non poterant; hoc qoqe patieris probari tibi, qædam incommoda pro his esse, qibus accidunt. tam mehercules, qàm qædam qæ laudantur atqe appetuntur contra eos esse, qos delectaverunt; simillima cruditatibus, ebrietatibúsqe, & cæteris qæ necant per voluptatem. Idem *de ira lib.* 1. *c.* 4. *Qid ergo? non aliqando castigatio necessaria est? qidni? non enim nocet, sed medetur specie nocendi. qemadmodum qædam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus: sic ingenia vitio prava, dolore corporis animíqe corrigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis tentat non multùm ex qotidiana consvetudine inflectere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ dispositione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, subducit aliqa & circumcidit. Si nè adhuc qidem respondet, interdicit cibis, & abstinentiâ corpus exonerat. Si frustra molliora cesserunt, ferit venam, membrísqe, si adhærentia nocent, morbúmqe diffundunt, manus affert. nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.* Idémqe *de benefic. l.* 5. *c.* 20. *Beneficia multa tristem frontem & asperam habent; qemadmodum secare & urere ut sanes* Simplicius *in Epictet. Cruciatus vehementissimos in morbis, etiam plebeii homines ultro admittunt, cùm se, mercede etiam medicis numeratâ, secandos urendósqe præbent. Si corporum medicinam exercentem, eúmqe urentem & secantem, atqe ipsos carnifices imitantem, non malum sed bonum dicimus, atqe adeò gratias agimus, & mercedem numeramus; cur in medicina Dei non acqiescimus?* Clemens *Strom. l.* 1. Οὐ γὰρ ὁ μὲν τὴν τοῦ σώματος νόσον ἀπάγων, εὐεργέτης δόξει· ψυχῆς δὲ ἀδικίας ὁ πειρώμενος ἀπαλλάττειν οὐ μᾶλλον ἂν εἴη κηδεμὼν, ὅσωπερ ψυχὴ σώματος ἐντιμότερον. ἀλλ᾽ ἄρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγιείας ἕνεκα, καὶ τομὰς καὶ καύσεις, καὶ φαρμακοποσίας ὑφιστάμεθα. καὶ ὁ ταῦτα προσάγων σωτήρ τε καὶ ἰατρός τε καλεῖται· οὐ φθόνῳ τινὶ, οὐδὲ δυσμενείᾳ τῇ πρὸς τὸν πάσχοντα, ὡς δ᾽ ἂν ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύει λόγος· καὶ μέρη τινὰ ἀποτέμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθείρεσθαι αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ὁμοίως ὑποστησόμεθα; &c. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. Οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ διακείμενοι, καὶ τὴν νόσον δυσχεραίνουσι, καὶ τῆς ὑγείας ἱμείρονται, καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρμακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμώττειν κελεύωσι, κἂν πικρῶν τινῶν καὶ ἀηδῶν μεστὰς προσφέρωσι κύλικας· καὶ διὰ τοιαύτης ἀνιαρᾶς ἐπιμελείας τὴν ὑγίειαν καρπούμενοι, μισθὸν τοῖς οὕτως ἀνιωμένοις ὀρέγουσιν. Dionys. Halicarn. *epist. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idémqe Deus, ut Nicephor. Gregor. *histor. Rom. l.* 8. *c.* 18. Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν οὓς ἂν ἐθέλοι, παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων ποιούμενος ἔκπτισιν, οἷα σοφὸς ἰατρὸς, τομὴν καὶ καυτῆρα τοῖς δυσιάτοις ἐπάγει πληγαῖς. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Εἰ δ᾽ ἔδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, ἆρ᾽ οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν; οὐ γὰρ δὴ, ὅπου νοσήματος στέρεσθαι δεῖ, σπουδάζοντες πάνθ᾽ ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινισσόμενοι, καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γαστρὸς, δι᾽ ἐμέτων, διὰ ῥινῶν; οὐχὶ δὲ τοῦ ἔνδον χάριν νοσήματος, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀθλοῦντες καὶ θεοῦ συνουσίας, πάνθ᾽ ὑπομένομεν εὐλόγως, εἰ καὶ μετ᾽ ἀλγηδόνων παρέσται τὰς ὑπομονὰς ἔχειν; Cydonius *de mort. contemn.* Τί γὰρ κωλύει καὶ τοὺς ἰατροὺς τοῖς λόγοις τούτοις κακίζειν, οἱ τοῖς σώμασιν οὐκ ἄλλως ἐπικουροῦσι, ἢ τῶν ἀηδῶν καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ἅπτεσθαι καὶ πάντα τρόπον χρῆσθαι τοὺς κάμνοντας ἀναγκάζοντες; οἷς τοῦ τοῦτον τὸν τρόπον ἡμᾶς λυπεῖν, καὶ μισθοὺς μεγάλους τελοῦμεν, καὶ εὐεργεσίας αὐτοί τε καὶ οἷς ἡμετέρων μέλει, [ὀφείλομεν. Sejler.] Joan. Chrysost. *in Psal.* 148. Τὸν θεὸν ὁμοίως ἀνυμνεῖν χρὴ, καὶ κολάζοντα, καὶ ἀνιέντα κολάσεως. ἀμφότερα γὰρ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ οὖν ἰατρὸν οὐ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγχοντα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγορὰν μόνον ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις που κατακλείοντα, οὐκ ἀλείφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζομεν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντία τὰ γινόμενα, ἀλλὰ πρὸς ἓν ὁρᾷ τέλος· οὕτω καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων ἀνυμνεῖν χρή. καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν θεὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων πολλάκις καὶ εἰς τοὐναντίον ἐξέβη, τὰ δὲ τοῦ θεοῦ μετὰ προσηκούσης γίνεται σοφίας καὶ κηδεμονίας. Basil. Cæsar. *orat.* 8. Ὡς εὐεργέτης ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνους κἂν ἀλγηδόνας ἐμποιῇ τῷ σώματι· τῇ νόσῳ γὰρ μάχεται, οὐχὶ τῷ κάμνοντι· οὕτως ἀγαθὸς ὁ θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν τῷ παντὶ διὰ τῶν μερικῶν κολάσεων διοικούμενος· καὶ γὰρ δι᾽ ὧν ἀποκτείνει, ζωοποιεῖ· καὶ δι᾽ ὧν πατάσσει, ἰᾶται. καὶ πατάσσεται μὲν σὰρξ, ἵνα ἰαθῇ ψυχή. θανατοῦται δὲ ἁμαρτία, ἵνα ζήσῃ δικαιοσύνη. σὺ δὲ τῷ ἰατρῷ μὲν οὐδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι, τὰ δὲ παντελῶς ἐξαιροῦντι τοῦ σώματος. ἀλλὰ καὶ χρήματά που ὑποτελεῖς, καὶ σωτῆρα προσαγορεύεις, ὅτι ἐν ὀλίγῳ μέρει τὴν νόσον ἔστησε, πρὶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τὸ πάθος διαχυθῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πόλιν ἐπικαταστειοθεῖσαν τοῖς ἐνοικοῦσιν, ἢ πλοῖον αὔτανδρον κατὰ θαλάσσης διαλυθὲν, κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἰατροῦ καὶ σωτῆρος γλῶσσαν κινεῖν βλάσφημον οὐκ ὀκνεῖς.

Τῆς ὑγείας] Avg. *epist.* 48. *Dilectione, non odio flagellat nos Deus; non studio nocendi, sed desiderio sanandi.* ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλα-

βεῖν

βεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, Apost. *ad Heb. c.* 12. *v.* 10. ἵνα ζήσωμεν, *v.* 9. & *v.* 11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν] Ideo subeunda vult æqo animo ista omnia, qia ad universi bonum faciant. Ità Senec. *epist.* 74. *Nihil indignetur sibi accidere; sciátqe illa ipsa qibus lædi videtur, ad conservationem universi pertinere, & ex his esse qæ cursum mundi officiúmqe consummant.* Heraclit. *epist.* 2. *ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρεύει, ἐπανισῶν αὐτῶν τὸ ἄμετρον· τὰ θρυπτόμενα ἑνοποιεῖ· τὰ ὀλισθήσαντα ὑποφθὰς τιέζει· συνάγει τὰ σκιδνάμενα· φαιδρύνει τὰ ἀπρεπῆ· καθείργει τὰ ληφθέντα· διώκει τὰ φεύγοντα· φωτὶ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περατοῖ δὲ τὸ ἄπειρον· καὶ μορφὴν μὲν ἐπιβάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεως δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης γὰρ ἔρχεται τῆς οὐσίας, πλήττων, ἁρμοζόμενος, διαλύων, πηγνὺς, χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι· καὶ λιβάδας μὲν ἐκθυμιᾷ, παχύνει δὲ χαλασθέντα τὸν ἀέρα· καὶ συνεχῶς τὰ μὲν ἄνωθεν διώκει, τὰ δὲ κάτωθεν ἱδρύει. ταῦτα κάμνοντος κόσμου θεραπεία. Et Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ἃ δὴ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθοράς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου· τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Vide *ad l.* 4. § 40. In eandem sententiam Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; Ἀνδράποδον· εἶτα διὰ ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; οὐκ οἶσθα, ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις εἴκειν ἔχει καλῶς. Idem *l.* 4. *c.* 7. Qi & *l.* 2. *c.* 5. Πῶς λέγεται τῶν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τῷ γὰρ ποδὶ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρῷ εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί εἶ; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἐστὶ ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινὸς, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Vide superiùs pavlò Basil. Cæsar. & Senec. *de provident. c.* 3. sed & eundem, si lubet & otium est, operis *ejusdem c.* 5. argumentum istud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l.* 1. Πᾶσαν μηχανὴν, inqit, ἐπινοοῦσιν οἱ ἰατροὶ, ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι, καὶ τὴν προτέραν τῶν μορίων ἁρμονίαν ἀποδοῦναι τῷ ὅλῳ.

Τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν] Hoc inter Stoicorum non παράδοξα tantùm, sed παράλογα etiam meritò reputes, qòd malis hisce etiam numinis divini felicitatem provehi somniabant. qanqam & ad gloriam divinam illustrandam conducere ista, nec nos inficiamur. eôqe argumento ad mala fortiter, æqanimiter, alacriter toleranda, Dei servos invitant, instigant Apostoli, Joannes *Evang. c.* 21. *v.* 19. Pavlus *ad Philip. c.* 1. *v.* 20. Petrus *epist.* 1. *c.* 4. *v.* 14. Verùm mundum illi pro Deo habebant; qem & istîc designari seqentia docent. Vide *ad l.* 4. § 23.

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον] suprà, ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον. sic *l.* 6. § 44. ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. plus est τὸ στέργειν qàm τὸ ἀσπάζεσθαι· uti eò loci ostendimus. Vide & *l.* 6. § 49. Aristot. *ethic. Evdem. l.* 7. *c.* 10. Ὥστε δεῖ στέργειν αὐτὸν τὴν τύχην.

Συγκλωθόμενον] Vide *suprà ad l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 26.

Τῆς συμμονῆς] Ità *l.* 2. § 3. σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί.

Ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς] Lucan. *l.* 6.

—à prima descendit origine mundi
Cavsarum series: atqe omnia fata laborant,
Si qidqam mutâsse velis·—

Τῆς συναφείας καὶ συνεχείας] Vide *l.* 4. § 40. Manil. *Astron. l.* 2. de mundo:

Machina cognatis membris contexta—

Διακόπτεις] Vide *ad l.* 4. § 29.

§ 9. Μὴ σικχαίνειν] *fastidire.* Xyl. *ægrè ferre.* Cas. propriè, *nauseare.* qanqam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σικχαίνομαι notat, ὡς τῷ ὄντι ναυτίας ἄξιον τοὔνομα. σικχὸς, ἀηδὴς, Hesych. ἀνόρεκτος, Svid. Plutarch. ab eodem lavdatus, *lib. de utilit. ex inimic. cap.* οἱ σικχοὶ καὶ νοσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ προσφερόμενοι ναυτιῶσιν. Vide *ad l.* 10. § 34.

Εἰ μὴ κατασπευδῇ] qod *l.* 9. § 29. ἀρκοῦ, εἰ καὶ τὸ βραχύτατον πρόεισι. *Nè animum abjicias, si non confertim sive jugiter tibi omnia ex voto & proposito succedant, sed mediocribus etiam progressibus & interruptis etiam aliqoties contentus esto.* Siqidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima seqentem, honestum est in secundis tertiisq; consistere.*

Nun possis oculo, qantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, qia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis probibere chiragrâ.
Est qoddam prodire tenus, si non datur ultra.

Flaccus *Epist. l.* 1. *ep.* 1. Qin & de se Sen. *de vit. beat. c.* 17. *Exigo à me, non ut optimis par sim, sed ut malis melior. hoc mihi satìs est, qotidie aliqid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad sanitatem, nè perveniam qidem. delinimenta magìs qàm remedia podagræ meæ compono; contentus, si rariùs accedit, & si minùs verminatur.* Qin &, ut Plutarch. *de profect.* Hesiodi illud,

'Ει γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θάμα τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Si qamvis modicum modico superaddere pergas,
Idq; iterum atq; iterum, magnus consurget acervus.
ὁ πρὸς ἀργυρεῖς μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τοῦ λόγου προσλαμβάνοντος.

'Αλλ' ἐγκρατευθέντα] qomodo Chrysippus ἐν τοῖς περὶ ἀνομολογίας, à Plutarcho *de virt. mor.* lavdatus: Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη ἐκκρούει τοὺς λογισμοὺς εἰς τὰς ἐναντίας πράξεις βιαίως προωθοῦντα.

Πάλιν ἐπανιέναι] Vide *l.* 4. § 25. Habes avtem Epicteti pulcerrimam de argumento isto dissertationem apud Arrian. *l.* 1. *c.* 25. qi & summatim *l.* 4. *c.* 9. Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τῶν γινομένων. εἶτα καταγνοὺς μὴ ἀπογνῷς σεαυτοῦ, μηδὲ πάθῃς τὸ τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰς ἅπαν ἐπέδωκαν ἑαυτούς· ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν· πέπτωκε τὸ παιδίον. ἀνάστα, φησί, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. Hebræi doctores in codice *Sanhedrin. Qi discit legem, nec redit ad eam, similis est homini, qi serit, sed non metit.* Vide *l.* 6. § 10.

'Ασμενίζειν εἰς τὰ πλείω] *æqo animo pleraqe humana ferre.* Xyl. at Cas. de actibus sive affectibus propriis interpretatur, qibus, pro humana infirmitate, crebrò fit expositus. nevtrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, *est pluribus humaniter actis acqiescere, contentum esse.* qod de aliis censendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

Æ qus compenset vitiis bona; pluribus hisce,
Si modò plura illis bona sunt, inclinet.—

qod Liban. *orat.* 4. δὸς τῷ πλείονι τὴν ῥοπήν, ἀσμενίζειν, *contentum esse, libenter acqiescere.* Æschin. *ep.* 5. 'Αλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ· καὶ ἀρχή μοι δοκεῖ τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι πολιτείας. qod & mox interpretatus ipse, ὑπεραγαπῶ, inqit, τὰ παρόντα. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς· *nè dum istis libenter acqiescis.* indè ἀσμενιστὸν καὶ φιλητόν. Clemen. Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 3. & ἀσμενιστέον, *acqiescendum.* Hippocrati. Marcus ipse *l.* 12. § 14. ἀσμένιζε, gratum habes, contentus esto. & *l.* 7. § 27. διὰ τὸ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς.

Ὡς πρὸς παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim: qomodo ad pædagogum scholámve pueri commeant, qi ludum talarium literario præoptant. Vide *l.* 10. § 35. De Clearcho Xenophon *expedit. l.* 2. Τὸ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν. ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ ἐν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέποτ' εἶχεν. &c. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Ità sunt hæc ut pædagogi parvulis, amari videntur, acerbi & molesti, formidabiles verbere, libertatem lasciviendi negant, necessitatem disciplinæ exigunt, pueriles animos, nè luxu diffluant, terrore constringunt.* Persius de se *Satyr.* 3. *v.* 43.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Reddere, non sano multùm lavdanda magistro,
Qæ pater adductis sudans avdiret amicis.
Jure: etenim id summum, qid dexter senio ferret
Scire, erat in voto; damnosa canicula qantùm
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Nè qis callidior buxum torqere flagello.

Vide Persii *glossas*; & Turneb. *adversar. l.* 23. *c.* 22. Alioqi tanqam ad pædagogum, ad philosophiæ præceptorem accedere oportet, ut discamus, non ut oblectemur: μεμνημένοι, ὡς οὐκ εἰς θέατρον, οὐδὲ ᾠδεῖον, ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖκται. Plut. *de profect.* contrà qàm illi, qos, ut Seneca *epist.* 108. *Inqilinos philosophorum, non discipulos dixeris. qi veniunt ut avdiant, non ut discant; sicut in theatrum voluptatis cavssâ ad delectandas avres, oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. --qi cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, sed verba: qæ tam sine profectu alieno discant, qàm sine suo avdiant. --qibus philosophi schola diversorium est otii. nec id agunt, ut aliqa illic vitia deponant, ut aliqam vitæ legem accipiant, ad qam suos mores exigant; sed ut oblectamento avrium perfruantur. Ità assvescit animus delectare se potiùs qàm sanare: & philosophiam oblectamentum facere, cùm remedium sit.* Idem *ep.* 117.

'Αλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philosophiam recurrere, tanqam laborantes ad medicinam, qæ dolorem mitiget, morbum amoveat. Nam qod Xylander annotat de præceptis salutaribus in promptu habendis, qod suprà *l.* 3. § 13. monuerat, est hîc planè ἀπροσδιόνυσον. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 23. 'Ιατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γάρ, οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκβεβληκώς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν· εἶτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷον εἰσελήλυθεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. & *ibid.* aliis insuper adjectis imaginibus. Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκρόασιν παρακαλεῖ; * οὐχί· ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτόν, ἢ τροφή, οὕτω δὲ καὶ οὗτος ἄγει τοὺς ὠφεληθησομένους. τίς ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθῇ; καί τοι νῦν ἀκούω, ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν ἐν 'Ρώμῃ· πλὴν ἐπ' ἐμοῦ παρεκαλοῦντο. De philosophia Marcus, de philosopho Epictetus.

* *ità interpungo, qæ perperàm continuant codices Vulgati.*

Τὸ σπογγάριον] *penicillum.* De spongiis Plin. *nat. histor. l.* 31. *c.* 11. *Mollissimum genus earum penicilli, oculorum tumores levant ex mulso impositi. iidem abstergendæ lippitudini utilissimi: eósqe tenuissimos & mollissimos esse oportet. imponuntur spongiæ*

giæ

giæ ipſæ epiphoris ex poſca. Nec mutandus iſte Plinii locus, qod qidam volunt, ut legatur, *genus earum è qibus penicilli.* nam præterqam qod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celſo firmamus, qi *penicillum* docet *ſpongiolam* ejuſmodi dici, & huic uſui adhiberi. *de re medic. l. 6. c. 6. § 1. Neqe ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimùm uti expreſſo; ſi levior impetus eſt, ex aqâ; ſi major, ex poſca.*

Καὶ τὸ ᾠὸν] Plin. *l.* 29 *c.* 3. *Ova per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urentéſqe refrigerant. qidam pro aqua miſcent collyriis. infantibus contra lippitudines vix aliud remedium eſt.* Sed de multiplici ad oculos ovi uſu conſulatur Celſus, *l. 6. c. 6.*

Καταπλάσμα] Φάρμακα τὰ μὲν ποτὰ, τὰ δὲ χριστὰ, τὰ δὲ ἐπίπαστα. Evſtath. *ad Il.* δ. Verùm qartum genus, qod is omiſit, adjecit Scholiaſtes *ad Ariſtoph. Plut.* τὰ μὲν ποτὰ, τὰ δὲ χριστὰ, τὰ δὲ παστὰ, τὰ δὲ πλαστά. ποτὰ ſunt, *qæ potantur*; χριστὰ *qæ inunguntur*; παστὰ ſive ἐπίπαστα, *qæ inſperguntur*; πλαστὰ ſive καταπλαστὰ, *qæ illinuntur*, ungventis craſſiora: unde & καταπλάσματα nuncupata ſunt.

Καταιόνησιν] *perfuſionem.* cujus in re medica uſus freqens & multiplex. Evſtath. *ad Odyſ.* δ. ex Athenæi *dipnoſ. l.* 1. Λύει δὲ κάματον καὶ ἡ καταιόνησις ἡ κατὰ κεφαλῆς. Theodoret *therapeut. l.* 1. de medicis inſanos curantibus. καὶ δίαιταν προσφέρουσι, καὶ καταιονῶσι βίᾳ τὰς κεφαλάς. Et mox: Καὶ μὲν δὴ, ὡς ἀρρωστοῦντας καταιονήσομεν, καὶ τὰ σωτήρια καὶ παιώνια προσενέγκωμεν φάρμακα. Et *l.* 4. Οὐκ ἀπαυδῶμεν, ἀλλὰ τῇ σπογγιᾷ τοῦ λόγου καταιονῶμεν τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l.* 6. Καί τοι καὶ τοὺς ἰατροὺς ἐκείνους θαυμάζετε, οἳ οὐκ ἄλλοις προσφέρειν τὴν θεραπείαν κελεύουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ τῆς ἀμπεχόνης γυμνούμενοι, καὶ τὸν χιτωνίσκον διαδυσάμενοι, τὸν σίδηρον μεταχειρίζουσι, καὶ τὴν τομὴν ἐπιφέρουσι, καὶ δυσοσμίας ἀνέχονται, καὶ τοὺς ἰχῶρας δέχονται τοὺς ῥανίδας, καὶ καταιονῶσι τῇ σπογγιᾷ, καὶ τὰ φάρμακα ἐπιπάττουσιν, &c. Dio Pruſ. *orat.* 17. Τὰ γοῦν φλεγμαίνοντα τῶν σωμάτων, οὐκ εὐθὺς ἐνέδωκε πρὸς τὴν πρώτην καταιόνησιν, ἀλλ' ἂν συνεχῶς ποιῇ τις, ἐμαλάχθη καὶ ῥᾷον ἔσχεν· οὐκοῦν ὁμοίως καὶ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν πολλῶν φλεγμονὴν, ἀγαπητὸν, εἴ τις δύναιτο πραΰναι, διηνεκῶς τῷ λόγῳ χρώμενος. qi locus, qum noſtrum cum primis illuſtret, à Naogeorgo tamen ità eſt verſus, ut id minùs compareat, qum ἀγαπητὸν reddit, *rem gratam fecerit*, pro eo qod debuit, *ſufficerit, ſufficiens fuerit, ſat habuerit, ſi crebris allocutionibus aliqid profecerit*, qomodò Marcus iſtic, *nè agrè ferat, ſi non confertim omnia ex voto proceſſerint*; & *l b.* 9. § 25. ἀρκοῦ, *contentus eſto, ſi vel pavlulùm res proceſſerit.* Ità τὸ ἀγαπητὸν ſumitur in illo Epicuri dicto, apud Laërt. *l.* 10. Συνουσίη δὲ (φασὶν) ὤνησε μὲν οὐδέποτε. ἀγαπητὸν δὲ, εἰ μὴ καὶ ἔβλαψεν. *Coitus, ajunt, nunqam prodeſt: ſat fuerit, ſi non obſit.* at bonus interpres Camaldunenſis, qod eſt illi ſolenne nimis, cum antegreſſis committens iſta ſic vertit, *neqe item oratoriæ daturum operam, dicens illam nihil qidem unqam profuiſſe, plurimùm verò etiam obfuiſſe.* Sed nec tempero mihi, extra oleas jam evagatus, qin & his proxima illa in verſione Ambroſiana attingam; *Probos qoqe amaturum ſapientem negat; neqe ſepulturæ curam habiturum: neqe à Deo amorem immitti Diogenes refert.* an Epicurum putamus tam exiſtimationis ſuæ prodigum fuiſſe, ut negaret *ſapientis eſſe probum qemqam diligere?* tum qorſum hìc *Diogenis* ſcita? Verùm interpunctio vitioſa forſan interpreti impoſuit. Laërtii dictio, voculas primores reſtituente Cl. Caſavbono, ſic ſe habet. τούς τε οἰκέτας κολάσειν· (qod vulgò οὔτε κολ. οἰκ. legitur) ἐλεήσειν (σειν, malim) μέντοι, καὶ συγγνώμην τινὶ ἕξειν τῶν σπουδαίων· ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν· οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ ιβ φησίν. *Servos ſupplicio qidem affecturum: miſerturum tamen, veniam ipſorum qibuſdam habiturum, qi probi fuerint. amaturum ſapientem non exiſtimant: nec ſepulturæ rationem habiturum: nec amorem à Deo immitti: utì Diogenes* (qi Epicuri dogmata collegit) *l.* 12. *refert.* Cæterùm & iſta avt loco mota & tranſpoſita liqet, avt certè nullo planè ordine habito, per Satyram tumultuariè Laërtius Epicuri ſui placita congeſſit. qis enim non videt illa, ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφὸν οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· & οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα qibus de ſepultura illud nullâ planè ratione interjectū eſt, eodem prorſus pertinere?

Οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ] locus, ut mihi videtur, mendi manifeſtus: emendatio havd perinde proclivis. leg. forſan, οὐδὲν ἔτι δεήσει [εἰς] τὸ π. *nihil amplius opus erit, qod inducat te ad obſeqendum rationi.* vel etiam, οὐδὲν ἐπιζητήσεις [ἢ] τὸ πειθ. *nihil ampliùs*, vel, *nihil aliud, deſiderabis, niſi ut rationi obſeqaris.* ἢ, pro εἰ μὴ, *niſi*, ut Joan. *c.* 13. *v.* 10. qod & Evſtath. obſervat in Νέκυιαν. Sic *l.* 10. § 33. μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. Nec abſcedit multùm D. Salmaſ. qi legendum cenſet, vel οὐδὲν ἐπιδεήσει σε πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ. vel οὐδὲν ἐπιδεήσῃ τοῦ π. τ. λ. *non opus habebis, non indigebis rationi parere.* At D. Boot. ἐπιδεήσεις mavult. Sen. *epiſt.* 103. *Ipſam philoſophiam non debebis jactare:* & mox; *Licet ſapere ſine pompa.* atqe eò etiam Caſ. abit.

Ἀλλὰ προσαναπαύσῃ αὐτῷ] Ità *lib.* 6. § 12. καὶ προσαναπαύου ταύτῃ. de philoſophia itidem. Sed & de arte *lib.* 4. § 34.

Μόνα θέλει, ἃ ἡ φύσις σου θέλει] Hoc eſt qod Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 322.

Nunqam aliud natura, aliud ſapientia dicit.

Veriſſimè, ſi conditam, non corruptam intelligas.

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δ᾽ ἄλλο ἤθελες ἢ κατὰ φύσιν] *Tu avtem aliud qippiam volebas.* Xyl. *qàm illud* ſcil. *qod eſt ſecundùm naturam.* M. Caſ. erotematicè effert. *Tu aliud vis qàm qod eſt ſecundùm naturam?* forſan leg. ἄλλο ἔθελες ἢ κ. φ. qanqam & receptam lectionem retineri poſſe cenſet Salmaſ. *at tu aliud volebas, qod ſecundùm naturam non eſt.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων προσηνέστερον] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut qibuſdam dictum eſt, arduum in virtutes & aſperum iter eſt. plano adeuntur. Non vanæ vobis avtor rei venio. facilis eſt ad beatam vitam via. multò difficilius eſt facere iſta, qæ facitis. qid enim qiete otioſius? qid irâ laborioſius? qid clementiâ remiſſius? qid crudelitate negotioſius? vacat pudicitia: libido occupatiſſima eſt. omnium deniqe virtutum tutela facilior eſt; vitia magno coluntur.* Idem hoc argumentum, ὅτι δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κουφότερον δὲ καὶ ἥδιον τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, plurimísqe docet argumentis, Joan. Chryſoſt. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloſſ. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Pſal.* 124. alibi.

Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦ σφάλλει;] leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. qia προσηνέστερόν τι blandius qiddam eſſe videtur, cùm nihil minùs exiſtat. Senec. *epiſt.* 8. *Et fera, & piſcis ſpe aliqâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Eſcam malorum eſſe voluptatem, qâ capiantur homines, ut hamo piſces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plavt. *Mercat.* 5. 3. tanqam ſapientum dictum, hoc idem ſic extulit.

Voluptas eſt malorum eſca; qòd eâ non minùs homi-
Qàm hamo capiantur piſces.— (*nes,*

qi tamen verſus, cum aliis eiſdem adjunctis, in editionibus qibuſdam nevtiqam comparent.

Τὸ ἄπλαστον] qod alibi τὸ ἀδιάπλωτον· aliud eſt enim τὸ ἀπερόπλωτον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ εὗρον] Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκατάληπτα] *imperceptibilia,* ſive, *imprenſibilia.* Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxiſſe τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè paſſibus ſecutus eſt Arceſilaus. Siqidem & ipſe aſſeruit, περὶ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶναι γὰρ πάντα ἀκατάληπτα. Evſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 3. de qo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. diſſenſ.* Verùm is τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγματα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et ſanè celebre eſt Socratis illud, τοῦτο μόνον εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nihil ſcire ſe niſi hoc unum, qòd nihil ſciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 27. qi & *ibidem* adjicit; *Hinc Academiæ diſciplina manavit; ſi tamen diſciplina dici poteſt, in qa ignoratio & diſcitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eúmqe ſecuti Academici ſcientiam ſuſtulerunt, novámqe non philoſophandi conſtituerunt philoſophiam.* Itaqe Ariſtocles *de philoſ. l.* 8. apud Evſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἴομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτήν, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς. qanqam reſtrictiùs pavlò de ſe Socrates ipſe apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de ſect.* ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *qæ non novi, nec nôſſe opinor me.* At de Heraclito diſertè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι ἤδει ἑαυτὸν μηδὲν εἰδότα. *ideo juvenis cùm eſſet ſapientiorem reliqis habitum eſſe, qòd ſe nihil ſcire, ſcire ſe profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέος ὢν ἔφασκε μηδὲν εἰδέναι· τέλειος μέντοι γενόμενος πάντα ἐγνωκέναι. *juvenis cùm eſſet, nihil ſcire ſe; vir factus, nihil non nôſſe dicebat.* De ſe Iſidorus Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 241. Ἐγὼ δὲ οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôſſe.* Nec abſcedit multùm Apoſtolus, ubi dicit, *ad Corinth. epiſt.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si qis opinatur nôſſe ſe qicqam, nondùm is qicqam, prout nôſſe debet, novit.* Anaxarchus verò iſtis longiùs progreſſus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nec hoc qidem ſcire aiebat ſe, qòd nihil ſciret.* De Homero Senec. *epiſt.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt, virtutem ſolam probantem, & voluptates refugientem; --modò Epicureum, lavdantem ſtatum qietæ civitatis, & inter convivia cantúsqe vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, ſive Sceptici, Academiæ novæ fundatores avt favtores, Homerum ipſum, nec Homerum ſolùm, ſed Heſiodum, Archilochum, Evripidem, & antiqiſſimos fere qoſqe vel poeſeos, vel ſapientiæ nomine celebratos, in partes ſuas attrahere ſatagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qi Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans iſtos Seneca idem *epiſt.* 88. *Avdi qantum mali faciat nimia ſubtilitas, & qàm infeſta veritati ſit. Protagoras ait, de omni re in utramqe partẽ diſputari poſſe ex æqo; & de hac ipſa, an omnis res in utramqe partem diſputabilis ſit. Navſiphanes ait, ex his qæ videntur eſſe, nihil magìs eſſe, qàm non eſſe. Parmenides ait, ex his qæ videntur, nihil eſſe in univerſum.* [*unum eſſe univerſum.* Lipſ.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonii verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qi novam induxerunt ſcientiam, nihil ſcire. Hæc omnia in illum ſupervacuum ſtudiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt: hi ſpem omnem ſcientiæ eripiunt. Satiùs eſt ſupervacua ſcire, qàm nihil. Illi non præferunt lumen per qod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

rerum

rerum natura est, nisi dubium. Si Nausiphani, hoc unum certum est, nihil esse certi. Si Parmenidæ, nihil est præter unum: si Zenoni, nè unum qidem. Qid ergò nos sumus? qid ista qæ nos circumstant, alunt, sustinent? Tota rerum natura umbra est aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magìs irascar illis, qi nos nihil scire voluerunt; an illis, qi nè hoc qidem nobis reliqerunt, nihil scire. Eosdem traducens & Epictetus *dissert. l. 1. c. 5.* inter alia: Καταλαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; οὔ, φησίν· οὐδὲ γάρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγρήγορα. οὐδὲν οὖν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; οὐδέν. ἔτι τούτῳ διαλέγομαι· καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος οὐ, προσποιεῖται; ἔτι χείρων ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. Vult ferro & igne cum istiusmodi, non rationibus aut disceptationibus agi. Et *l. 2. c. 20*: istorum professionem derisui habens, ità sua proponentes & venditantes inducit; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται· πιστεύσατε ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς πιστεύει οὐδενί. --γίνωσκε, ὅτι οὐδέν ἐστι γνωστόν· --μάθε παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* postea indignabundus: Οἱ ταλαίπωροι Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι οὐ δύνανται, καί τοι τοῦτο μάλιστα ἐσπουδακότες. τίς ἡ ἀτυχία; λαβών τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσεξεργάσασθαι τὰ λείποντα· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, εἴ τι καὶ ἐκεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται καὶ ἀπολλύειν; Et denuo, non sine stomacho: Ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; ἐσθίων, ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λούμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον; Et festivius rursum: Εἰ τινος αὐτῶν δοῦλος ἤμην, εἰ καὶ ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδέρεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλουν αὐτόν. βάλε, παιδάριον, ἐλάδιον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔβαλον ἂν γάρον, καὶ ἀπελθὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιακρίτως ὁμοιοτάτη, νὴ τὴν σὴν τύχην. δὸς ὧδε τὴν πτισάνην. ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γεμίσας παροψίδα ὀξυγάρου. οὐκ ᾔτησα τὴν πτισάνην; ναί, κύριε. τοῦτο πτισάνη ἐστί. τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πτισάνη; λάβε καὶ ὀσφράνθητι· λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν οὖν οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; τρεῖς, τέσσαρας τῶν συνδούλων εἰ εἶχον ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μεταθέσθαι. νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες. Deinde, ubi demonstrârit, qomodo isti deliramentis hisce suis omnem boni, mali, honesti, turpis, decori, indecori distinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora qævis non semitam, sed viam amplissimam muniant; concludit tamen cinædis ipsis, qibuscum & *l. 1. c. 5.* commiserat, esse minùs sanabiles: Πολύ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν. Qòd autem denunciat Epictetus se, si Scepticorum istorum alicui in servitutem daretur, olei loco garum, ptissanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem qasi ἀκαταληψίας patronum reum egerit, ἀντὶ σιτίων καὶ ἄρτων χόρτον παραβάλλει, *panum esculentorúmqe loco fænum apponit*; qærítqe ab eodem, πῶς εἰς τὸ στόμα τὸ σιτίον, οὐκ εἰς τὸ οὖς, ἐντίθησιν, *qare in os potiùs qàm in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Qòd rursus, se tribus qatuórve conservis conspirantibus adjutum, ità miserum hominem ludificaturùm, ut vel ad suspendium vel dogma novum se conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à servulis sæpe delusus, (longior est fabula, qàm ut integram describere animus ferat: ex Numenio apud Eusebium qi volet petat, *præpar. l. 14. c. 6.*) dum, anulum sive clavem, qo omnia obsignabat, qâ immittere solebat, observato, qæ volebant è cellula surripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαταληψίαν tandem misellus adactus est. Servulorum astum, non effectum narrat Laërtius *l. 4.* ex Eusebio, qod obiter monitum velim, emendandus: qod enim apud illum in editis habetur, Lacydem περὶ οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι legendum est, non γλυκύτατα, sed γλισχρότατα ἐσχηκέναι. docent, qæ ibidem statim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Euseb. Ἦν δὲ ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός, ἔστι ὁ εὐδοκιμούμενος παρὰ τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis istis eorúmqe placitis qi plura volet, adeat Laërt. *l. 9.* in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. disciplin.* & *hypothes. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c. 17.* Lactant. *institut. l. 3.* Augustin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lips. *Stoic. philosoph. l. 2. c. 4.* De Deo interim Greg. Naz. *in Christi natal.* & rursus *in Pasch.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ δυσθεώρητον· καὶ τοῦτο πάντη καταληπτὸν αὐτοῦ μόνον ἡ ἀπειρία. qasi dixisset, καταληπτὸν μόνον, τὸ ἀκατάληπτον εἶναι.

Αὐτοῖς γε τοῖς Στωικοῖς] qi cum primis se Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας πρόδικοι, *evidentiæ*, qæ est τῇ ἀκαταληψίᾳ adversa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c. 39.* (ubi malè codices excusi ἐνεργείας habent) & Chrysippus ab Aristocreonte in *epigrammate* (uti idem *de Stoic. contradict. c. 1.*) τῶν Ἀκαδημιακῶν σφαγγαλίδων κοπίς. *laqeorum sive nexuum Academicorum secespita.* allusit ad Demosthenis dictum illud, qo Phocionem orationum suarum κοπίδα appellare solebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσκατάληπτα] Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obscuritate, pleraqe censent versari : unde & de Chrysippo jactare solebant, τοὺ πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀκαδημαικῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορηθέντας, οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν, οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῶν αἰσθήσεων. qod Plut. tamen ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας εἶναι pronunciat, *de contradict. Stoic. c. 6.* fatetur tamen fuisse Chrysippum, τῶν αὐτοῦ δογμάτων κατήγορον δεινότερον ἢ συνήγορον. Verùm non hoc Stoicis solis visum, sed & aliis. Avdiamus Lactantium *institit. l. 3. c. 27. Anaxagoras pronunciat circumfusa esse tenebris omnia. Empedocles angustas esse sensuum semitas qeritur; tanqam illi ad cogitandum rhedâ & qadrigis opus esset. Democritus qasi in puteo qodam sic alto, ut fundus sit nullus, veritatem jacere demersam. nimirum stultè, ut cætera. non enim tanqam in puteo demersa est veritas; qò vel descendere vel etiam cadere illi licebat : sed tanqam in summo montis excelsi vertice, vel potiùs in cœlo, qod est verissimum. qid enim est, cur eam potiùs in imum depressam diceret, qàm in summum levatam ? nisi fortè mentem qoqe in pedibus, avt in imis calcibus constituere malebat potiùs qàm in pectore avt in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, sive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *qæst. nat. l. 7. c. 32.* sed & Laërt. *in Pyrrhon. l. 9.* his verbis : Ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴσμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. ità enim legendum ex sexto Empir. *adv. Logic. l. 1. c. 2.* qi κατ᾽ ἀλήθειαν interpretatur id qod est à Democrito dictum: cùm utrobiqe tamen αἰτίη corruptè habeatur. Dissertissimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypothes. l. 1. c. 30.* ubi etiam in excusis ἐτεῇ legitur, & ἀντὶ τοῦ ἀλήθεια à Democrito positum à Sexto dicitur. Optimè Aristoteles τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l. 1. min. c. 1.* Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani cavssatus ingenii : Ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ᾽ ἡμέραν· οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l. 3. c. 14. Mihi avtem, non modò ad sapientiam cæci videmur, sed ad ea ipsa, qæ aliqa ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi.* Et *Academic. l. 4. Omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eáqe inest, & in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis nostris infirmitas, ut non sine cavssa & doctissimi & antiqissimi invenire se posse qod cuperent diffisi sint.* Certè in plerisqe, qod magnus ille Scaliger *de subtil. exerc. 307. § 21. Sicut à ciconia vulpes delusa, vitreum vas lambimus, pultem havd attingimus;* rerum corticem potiùs qàm res ipsas apprehendimus. Vide Basilium Cæsar. *epist.* 168.

Πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή] A Scepticorum dogmate ista havd longè abeunt. Sed nec qod Sen. *epist. 65. Fer ergò judex sententiam, & pronuncia, qis tibi verisimillimum videatur dicere, non qis verum dicat. id enim tam supra nos est, qàm ipsa veritas.*

Ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος;] Qod Cicer *ad famil. l. 9. ep. 2. Qis est tam Lynceus, qi in tantis tenebris nihil offendat, nusqam incurrat ?* Verùm nusqam ergò terrarum sapiens vester, nusqam qisqam verâ avt scientiâ avt virtute imbutus. Siqidem Stoici, ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 4.* ἐπιστήμην, sive *scientiam*, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου· *Comprehensionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου· *Habitum sive dispositionem phantasiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non possit convelli,* sive *qam convellere ratio nulla possit.* Eámqe sapienti tribuunt suo, qem habere asserunt (Plutarchi sunt verba *de Stoic. paradox.*) νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν· *Mentem perfectam, prudentiam summam, scientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Qos tamen exagitat avtor idem *de commun. notit. c. 41.* qod τὰς ἐννοίας ὑποκειμένας τινὰς ὁριζόμενοι νοήσεις, μνήμας δὲ μονίμους καὶ σχετικὰς τυπώσεις, τὰς δὲ ἐπιστήμας καὶ παντάπασι πηγνύντες, ὡς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τούτοις ὑποτίθενται βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκεδαστῆς καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης· qalem esse animam humanam asserunt. Vide *l. 2. § 2.* Interim potest hoc consistere, ut nemo sit prorsus ἀμετάπτωτος, nec tamen πᾶσα ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· cùm possint ab eo certò comprehendi non pavca, qi de multò pluribus tamen incertus existat.

Ὡς ὀλιγόχρονα] *l. 7. § 1.* ὀλιγοχρόνια. sed & ὀλιγόχρονα. ut πολύχρονα, Theophr. *de cavss. plant. l. 5. c. 25.*

Εὐτελῆ] Ὡς πηλοῦ παντὸς εὐτελέστερα. Jo. Chrysost. *ad Olymp. epist.* 13, & 17.

Ἐν κλήσει κιναίδου] Vide *l. 2. § 11.* & *l. 4. § 39.* Sen. *epist. 81. Qod contemptissimo cuiqe contingere ac turpissimo potest, bonum non est. opes avtem, & lenoni & lanistæ contingunt. ergò non sunt bona.* Evripides *Æolo*, lavdatus à Plut. *de leg. poet. c. 16.* Athen. *dipnos. l. 4.* Sext. Empiric. *adv. Gramm. l. 1. c. 13.* Stob. *tom. 2. tit. 5. & tit. 93.*

> Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
> Ὃν χ᾽ὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.
> *Lavdare Plutum parce : non veneror Deum,*
> *Qi pessimorum sæpe fit possessio.* Gro*t.*

Hinc Plato *de legib. l. 5.* Πλουσίους δ᾽ αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθοὺς, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Corneliana 2.* à seipso adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *institut. l. 9 c. 4. Nam neqe me divitiæ movent: qibus omnes Africanos & Lælios multi venalitiarii mercatorésqe*

estorésqe superârunt: neqe vestis avt cœlatum avrum & argentum; qo nostros veteres Marcellos Maximósqe multi Evnuchi è Syria Ægyptóqe vicerunt: neqe verò movent me ornamenta ista villarum; qibus L. Pavlum & Mummium, qi rebus his urbem Italiámqe omnem refersérunt, ab aliqo video perfacilè Deliaco avt Syro potuisse superari.

Τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη] hinc illud, *lib.* 4. § 50. μεθ' οἵων. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις δεῖ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι] χαριεστάτου illud, vel ad eum referri potest cujus mores ferantur. *vix est etiam gratissimi & urbanissimi istorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qi viventium unà mores ferat. qod *vix fecerit etiam qi gratissimè ac maxima cum comitate se gesserit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτόν τις μόγις ὑπομένει] Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epist.* 53. *Incredibilia sunt qæ tulerim, cùm me ferre non possem.*

Ῥύσει τις τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου] leg. ῥεύσει, vel ῥύσει, ut *infrà* § 24. ἡ τε οὐσία; οἷον ποταμὸς, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει.

Περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν] Vide *supr. l.* 3. § 1. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωποι, ἐκδέξασθε τὸν θεόν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἄρα ὁ χρόνος οὗτος τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Qid moror in terris? qin huc ad vos venire propero?* respondet Pavlus pater; *Non est itá. nisi enim, cùm Deus hic, cujus templum est omne qod conspicis, istis te corporis custodiis liberavit, huc tibi aditus patere non potest.*

Μὴ ἀγάλλειν τῇ διατριβῇ] Qod Eliæ forsan obrepsit. *Histor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Pavlus, qi etiamsi ad Christum transmigrare qàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen, ut Avg. *in Joan. epist.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atqe ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐνεδείξατο σαφῶς, τῆς μὲν ἐξόδου τοῦ σώματος, τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπης τελείωσιν εἶναι· τῆς δὲ ἐν σαρκὶ παρουσίας, τὴν εὐχαριστίαν διὰ τοὺς σωθῆναι δεομένους ὑπομονήν. ità enim locus ille restituendus videtur.

Οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν] vid. *l.* 2. § 3. & *sup.* § 8.

Ἔξεστί μοι μηδὲν πράττειν] Plut. *de tranqill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι,

Subjungit statim; Ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτο οὐ ποιήσω, οὐ ψεύσομαι, οὐ ῥᾳδιουργήσω, οὐκ ἀποστερήσω, οὐκ ἐπιβουλεύσω. τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν πάρεστιν.

Θεὸν καὶ δαίμονα] τὸ ἡγεμονικὸν, sive *mentem* vult, qæ nunc *Deum* sive *numen,* nunc *Dæmonem* sive *Genium* appellare consvevit. Vide *ad l.* 2. § 13. & *lib.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτῃ τοι καὶ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ, ἀθέους κέκληκε μυστικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκειώσει.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβαίνειν] Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 10. § 32, 33. Pelagius *ad Demetriad.* qod sub Hieronymi nomine prostat: (illius enim esse constat ex Orosii *apologet.* & Avgust. *de grat. Christi l.* 1. *c.* 37.) *Neqe verò apertâ contra nos pugnat acie spiritus neqam; nec publicâ nobiscum fronte congreditur; sed dolo vincit ac fravde, nostrâqe contra nos utitur voluntate. de consensu adversariorum vires accipit, nostróqe nos, ut dici solet, jugulat gladio. infirmus hostis est, qi non potest vincere nisi volentem. dat ille qidem consilium; sed nostrum est vel eligere vel respuere, qod suggerit. non enim cogendo, sed svadendo nocet: non extorqet à nobis consensum, sed expetit.* Hieron. ipse *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus, qi semper omnes cadere deorsum desiderat, persvadere potest, præcipitare non potest.* & *ibid. ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum esse potest; avtor esse non potest.* Et *in Ephes. c.* 4. *v.* 27. *Potestas diaboli non in illius temeritate, sed in tua est voluntate. paratus irrumpere, ostium pulsat: sed tu nisi aperueris, ingredi non potest.* Avg. *hom.* 12. *Svadere diabolus & solicitare potest, cogere omnino non potest. dat ille consilium; sed nostrum est vel eligere vel repudiare qod suggerit.* Et *de divers. Serm.* 20. *Etsi diabolus aliqando aliqid suggerit, consentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Psal.* 91. *Habet ille astutiam svadendi, non potestatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, sed persvadendi versutiam.* Si avtem nec Spiritus neqam cogere potest, qis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Evripidis *Syleo,* qas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide sis.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι] Gemina his *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. ista avtem, qæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulsa, superiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, qàm mutilator.

Τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν;] Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδίου] cui scil. ἦθος παιδαριῶδες. *l.* 4. § 28.

Γυναικαρίου] cui θῆλυ ἦθος. *ibid.*

Κτήνους, θηρίου] utpote cui ἦθος βοσκηματῶδες, ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τεθηρίωται. *l.* 9. § 39. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι κρεῖσσον τοῦ σαρκιδίου. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτῳ προστέθηκας; διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν (qam cum animantibus corporis respectu habemus, ab ea qam mentis ratione cum

cum Deo obtinemus) οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι καὶ ἐπίβουλοι καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀνήμεροι. οἱ πλεῖστοι δ' ἡμῶν, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε οὖν, καὶ προσέχετε, μήτι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον· ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήτι τὴν θηριώδη, μήτι τὴν μνησικακητικήν. Et mox: δυστυχής ἐστιν, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν· ταῦτα γὰρ τὰ ἀνθρωπικά· τοὺς χαρακτῆρας ἐν τῇ διανοίᾳ, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ὀργίλος, ὁ μεμψίμοιρος; μὴ γὰρ ἐκ ψιλῆς μορφῆς κρίνεται τῶν ὄντων ἕκαστον. ἐπεὶ οὕτω λέγε καὶ τὸ κήρινον, μῆλον εἶναι· οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς περιγραφή· οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἐξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά. οὗτος οὐκ ἀκούει λόγου, οὐ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενος, ὄνος ἐστί. τούτου τὸ αἰδῆμον ἀπονενέκρωται, ἄχρηστός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. οὗτος ζητεῖ, τίνα ἀπαντήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ, ὥστε οὐδὲ πρόβατον, ἢ ὄνος, ἀλλὰ τί ποτε ἄγριον θηρίον. Iamblych. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἐπικράτεια, οὐδὲ ἀνθρώπους ἐφίησιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους· πρὸς δὲ τὴν ἀλόγιστον αὐτοὺς ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄτακτον. Origen. *in Ezech. orat.* 3. argutatus super illud Hebræorum אִישׁ אִישׁ qod tamen nihil aliud est illis, qàm est *Qisqis* Latinis. *Omnes homines nati sumus homines: sed non omnes homines, homines sumus. est homo homo; & est homo non homo. est homo jumentum, Psal. 49. v. 20. est homo serpens, Matt. c. 3. v. 7. est homo equus, Jer. c. 5. v. 8. homo exterius; jumentum, serpens, equus interiús. is tantummodo est homo homo, & duplicat nomen hominis, qi tam secundùm interiorem hominem, qàm secundùm exteriorem homo est.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τοὺς φιληδόνους καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοὺς παρομοιωθέντας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὄνος ὑβριστὴς ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης· καὶ ὄφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chrysost. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐνοχλοῦντα, οὕτω καὶ τὰς τῶν ἀλόγων προσηγορίας, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῶν θηρίων, τοῖς λόγῳ τετιμημένοις ἐπιτίθησι. ποτὲ μὲν κύνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· (Esaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάγνον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνους, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἄνοιαν· (*Psal.* 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίδας, διὰ τὸ δολερόν· (*Psal.* 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἰὸν καὶ τὴν πονηρίαν· (Math. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epist.* 60. *Hos, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epist.* 103. *Erras, si istorum tibi qi occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epist.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; qod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertissimas, accensâ face, qid qæreret reqisitus, respondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem qaro.* qòd cùm homines ad se invitâsset, confluentes multos baculo abegit, simul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα. *Homines vocabam, non qisqilias.* qòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reversus, ut alii perhibent, qærenti an plurimi homines ibi essent, respondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι. *turba qidem multa; verùm homines pauci.* Laërt. *l.* 6. Qibus finitima habet & Joan. Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῳ πλήθει, ὥσπερ οὐδενὸς παρόντος, οὕτως ἐβόα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ἐστίν, ἀλλ' οὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς οὐ δεῖ καλεῖν· οὐ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχει, οὗτος ἄνθρωπος· ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Esaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰουδαίων τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστώς, τοῦ δήμου παντὸς αὐτὸν περιεστῶτος, ἦλθον, φησι, ἐβόα, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siqidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, οὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. *Agyrtâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2:

> Ὦ πῶς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
> Τὸ σύνολον; οὐ γὰρ ἄν ποτ' ἐδεήθη νόμου.
> Οἴει τι τῶν ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
> Διαφέρει οὐδὲ μικρόν, ἀλλὰ σχήματι.
> Πλάγι' ἐστὶ τἄλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον.
> *Qàm prava tota est indoles mortalium,*
> *Qæ ceteroqi non egeret legibus?*
> *Tun' credis hominem relliqis animantibus*
> *Differre? nihilum distat; hoc dempto tamen,*
> *Qod alia cùm sint prona, rectum animans homo est.*

Grot. Eleganter Chrysost. in illud Psaltæ *Psal* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus est.* Serm. *de ascens. Dom.* *Deterius est comparari jumento, qàm nasci jumentum.* Nempe qia, ut Avg. *in Psal.* 103. *conc.* 4. *Qod illi natura est, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. deser.* *qod illis natura est, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἐπ' ἀκοῦσαι δυνηθείη τι. ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ γὰρ ἐφαρμόσει] Periocha tota ferè ista miserè disturbata, depravata, mutilata est. Itaqe Xylandrum nihil istîc assecutum,

tum, havd mirum est. legendum forsan, οὐκ ἂν ταῦτα προσεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη τι, ὅπερ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἐφαρμόσει. *Siqis*, inqit, *eorum aliqod qæ verè bona sunt*, puta justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, bis semel mente præceptis nihil vel ipse subjungere, vel adjectum ab alio qopiam avdire sustinebit, qod non aptissimè cum boni natura consistat.* Membrum proximum, huic ἀντιστρέφον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ] *à Comico dictum:* illud utiqe qod in periochæ hujus clavsulâ extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέχοιμεν καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου] Lego, οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν [ἐπ' ἐκείνων] οὐ προσέχοιμεν καὶ ἀπηξιοῦτο· ἐπὶ δὲ τοῦ πλούτου, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, qod D. Salmasio visum magis, οὐ γὰρ ἂν ἐπὶ τούτων μὲν οὐ προσέχοιμεν, &c. forsan & seqentia tunc ità concepta fuerint. οὐ προσέχοιμεν καὶ ἀπηξιοῦτο τόδε· ἐπὶ δὲ τοῦ πλ. &c. *Alioqi*, inqit, *Comici istud non offenderet & ut indignum repudiaretur, si de bonis illis verè bonis enunciatum fuisset; contrà admitteretur & plavsu exciperetur, tanqam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eisq; bonis usurpatur, qæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κεκτημένον αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν ὅποι χέσῃ] Cujusnam Comici istud sit, mihi havd liqet. Aristophanis forsan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum nescio qem per summam opulentiam jam ità esse exornata & depicta, ut locus, in qo ventris onus deponatur, nullus supersit. Qomodo Aristippus, si Laërtio *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, si Galeno *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magis, qàm urbanitatem Aristippeam) in locupletis cujusdam faciem inspuisse legitur, qod in ædibus omni ex parte splendidissimè exornatis locum, in qem sputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmas. ἀπορίας mavult, ut à divite aliqo infelice & luxurioso in scena pronunciatum sit, qi dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπορίας οὐκ ἔχειν ὅποι χέσῃ. qod à tali viro dictum populus pronis avribus & cum plavsu accepit. at de prudente, avt justo, avt forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione avdiretur. Utrovis modo legeris, Aristophaneum illud in Concionatricibus resipit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν καθαρῷ τοῦ ποῦ τις ἂν χέσας τύχοι, *At in vacivo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum existimat, ὅποι θήσῃ αὐτά. ut sit locupletis alicujus, cum illo Lucæ, *c* 12. *v.* 17. conqerentis, non suppetere ampliùs, ubi opes suas reponat. qod de externis istis commodè satis dictum censeretur, cum qi ista possideat, præ nimia copia non habere, qid illis agat. at de verè bonis, justitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc illi.

§ 13. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ] hoc est, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν] Vide *l.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de plant. Si è nihilo nihil fieri potest; igitur id qod est aliqid, in nihilum reverti neqit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμόν] Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου] Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyssen. *orat. catechet. c.* 8. Λύεται τὸ αἰσθητὸν, οὐκ ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ, ἡ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύστασιν ἔσχε, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γενόμενον οὐκ ἀπόλωλε, κἂν ἐκφύγῃ τὴν κατάληψιν τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως.

Εἰς ἕτερον κόσμου μέρος μεταβαλεῖ] *mutabit*, i. e. mutatione interveniente, sive mutatum, transibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. l.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχὰς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγένηται. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐκ τίνων δὲ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν, — καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. κἂν εἰς ἄλλου ζώου μεταβάλλοι μορφήν. &, μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, &c. Theophrast. *de causs. plant. l.* 6. *c.* 10 Μεταβάλλειν δὲ ἀποκαθιστάντας πάλιν συμβαίνει μὲν ὡσαύτως ἀσαφῶς· καὶ δὲ μάλιστα ὅταν ἢ θαλαττωθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀέρος ἐπιπολῆς παρακινήσῃ. qo loco & τὸ παρακινεῖν passivè pariter usurpatur. de vino loqitur. ità passim usurpat Marcus ipse; *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. prope finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis passivè sumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *l.* . *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliqando.* &, *Mutavit rursus orbis, alius idem.* &, *Læta mutant.* &, *Lavdans orbem mutantem, qid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, valet.* μεταβάλλειν etiam simpliciter pro *sedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad. l.* 6. § 45. ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἤδη εἰς ἄπειρον] Vide *l.* 2. § . 3. & *l* 6. § 15.

Κατὰ τοιαύτην μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην] Vide *l* 4. § 5. & *l* 7. § 18.

Κἂν κατὰ περιόδους πεπερασμένας] etiamsi, inqit, mundus per finita qædam intervalla dissolveretur, nec in æternum integer persisteret, generationis tamen & corruptionis series vel sic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laërt.

l. 7.

l. 7. *Zenon.* Stoici volunt, Deum mundi conditorem, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτόν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾷν. Indè περιοδικαὶ illæ παλιγγενεσίαι qarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. qásqe Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐντετυφωμένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν ἄλλων ὑπὸ πυρὸς, αὐτοῦ ὑπ' ἐνδείας. Tatian. *adv. Græc.* c. 41. Ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ καιροὺς λέγει. ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ. Et latiùs, οὐχ ὡς οἱ Στωικοὶ δογματίζουσι, κατά τινας κύκλων περιόδους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀπογινομένων τῶν αὐτῶν, οὐκ ἐπί τι χρήσιμον· ἅπαξ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς αἰώνων πεπερασμένων, καὶ εἰς τὸ παντελὲς διὰ μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν σύστασιν ἔσεσθαι, χάριν κρίσεως. Cæterùm non Stoicis solis hoc placuit, sed & longè ante Stoicam disciplinam enatam, Heraclito; qi ἐκπυροῦσθαι τὸν κόσμον κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ, asserebat, avtore *l.* 9. Laërtio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη] Non est assecutus Xylander, qid Marcus hîc vellet, cùm opinatus est id voluisse, qod Aristoteles *ethic. l.* 1. *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atqe constantiam, qæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, qod hîc Marcus monet, nec semel avt iterum tantùm alibi inculcat; rationem nimirum artémq; rationalem, (de qa *l.* 11. § 5. τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι.) esse ejusmodi facultates, qæ sibi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum conseqendum. Vide *l.* 4. § 40.

Κατορθώσεις] *rectas effectiones.* Cic. *fin. l.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; qibus opponuntur σκολιὰ καὶ στρεβλὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curvi mores*, qi ad rectè rationis obrussam non sunt exacti. Casavb. ad Pers.

Τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ] de qa *l.* 4. § 51.

§ 15 ἐπιβάλλει] *homini, qà homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim, *ad hominem, qà homo est, pertinet*, sive *qod ad officium hominis spectat, qà homo est.* atqe ità mox Cas. vertit, ὧν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ. *ex eis esset, qæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Galenus *de optim. sect. c.* 11. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις, καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. *Judicium istiusmodi ad Philosophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστι ἀπαιτήματα ἀνθρώπου] Epict. *l.* 4. *c.* 5. ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον, ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας. ἵππος οὖν πότ' ἄθλιός ἐστιν; ὅταν τῶν φυσικῶν δυνάμεων στέρηται· οὐχ ὅταν μὴ δύνηται κοκκύζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ τρέχειν. ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πέτεσθαι μὴ δύνηται, ἀλλ' ὅταν μὴ ἰχνεύειν· μή ποτ' οὖν οὕτω καὶ ἄνθρωπος δυστυχής ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας πνίγειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο δυνάμεις τινὰς ἔχων ἐλήλυθε παρὰ τῆς φύσεως· ἀλλ' ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν. τοῦτον συνελθόντας θρηνεῖν, εἰς ὅσα κακὰ ἐλήλυθεν· οὐχὶ, μὰ Δία, τὸν φύντα, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ' ᾧ ζῶντι συμβεβήκει ἀπολέσαι τὰ ἴδια, οὐ τὰ πατρῷα, τὸ ἀγρίδιον, καὶ τὸ οἰκίδιον, καὶ τὸ πανδοκεῖον, καὶ τὰ δουλάρια· τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τῷ ἀνθρώπῳ ἐστίν. & qæ seqguntur.

Ὑπερφρονεῖν] Vide *l.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* οὐδὲν ὑπάρχει μέγα, οὗ τὸ καταφρονεῖν ἐστι μέγα, οἷον πλοῦτοι, τιμαὶ, δόξαι, τυραννίδες· καὶ ὅσα δὴ ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ἔξωθεν προστραγῳδούμενον, οὐκ ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειεν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ περιφρονεῖν ἀγαθὸν οὐ μέτριον. θαυμάζουσι γοῦν τῶν ἐχόντων αὐτὰ μᾶλλον τοὺς δυναμένους ἔχειν, καὶ διὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερορῶντας.

Κατεξανίστασθαι] Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν] At cum ptimis lavde dignus censetur, qi externa ista vel contempserit, & pro supervacaneis habuerit, vel honesti cavsâ libens etiam à se abdicaverit. Epictet. *enchir. c.* 15. Ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν Διογένης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο. Sen. *epist.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Avde hospes contemnere opes, & te qoqe dignum
Finge Deo——

Nemo alius est Deo dignus, qàm qi opes contempsit. Socrates apud Laërt. *l.* 2. & Xenoph. *memoral. l.* 3. τὸν ἐλαχίστων δεόμενον, ἔγγιστα εἶναι θεῶν.

Ἐλαττωτικός] Bona ista nevtiqam esse, indè probat, qia tum bonus neqaqam esset, qi se istis ulla ex parte privaret, séqe ab illis cohiberet: cùm boni ea sit ratio, ut qò majus ampliúsqe, eò etiam meliùs ac lavdabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat. c.* 14. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est verendum, nè qid nimium sit. Non est bonum, qod magnitudine laborat suâ.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 13. *Qæ habenda sunt in bonis, qò majora, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dicet meliorem futuram, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqa parte deminui. Ergò & ira, qò major, hoc melior. qis enim ullius boni accessionem recusaverit? atqi avgeri illam inutile est: ergò & esse. non est bonum, qod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρουμένα τι τούτων ἀνέχηται] Omisit clavsulam hanc Latinus interpres. mendum scripturæ subesse liqet. leg. ἢ ἀφαιρούμενός τι. Tam sustinere æqanimiter damna rerum istarum, qàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, vel plus hoc etiam qod Apostolus de Hebræis fidelibus, *c.* 10. *v.* 34.

34. Καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε. Itaqe Joannes ὁ χρυσόῤῥημων in *epist.* 1. *ad Thess. orat.* 3. Εἰκότως τοῦτον μᾶλλον θαυμάζομεν τὸν ἐπηρείας εὐχαρίστως φέροντα, ἢ τὸν ἑκόντα διδόντα. Et *de statuis* 1. Τοῦ γὰρ ἐλεημοσύνην δοῦναι, τὸ τοιούτοις περιπεσόντα πράγμασιν (de Jobi damnis verba facit) εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. οὐ γὰρ ἄπερ ἂν δι' ἐλεημοσύνην δῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἄπερ ἂν παρ' ἑτέρων ἀφαιρεθέντες ἐνέγκωμεν γενναίως, καὶ ταῦτα πολλὴν ἡμῖν φέρει τὸν καρπὸν, καὶ δοκιμωτέρους δὲ ποιεῖ, καὶ πλείονα προξενεῖ τὸν μισθόν. Et mox: Τοῦ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὰ πάντα ἁρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς] Clemens *Strom. l.* 4. Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τύπωσιν ἐγγινομένην τῇ ψυχῇ, ὧν αἱρήσηται, χαρακτηρίζεται. Itaqe Jeremias de Judæis *cap.* 2. *v.* 5. *Vanitatem sectando vani evaserunt.* Et Xylander in *præfat. ad Marc. Apud sani judicii homines tanti unumqemqe fieri, qanti sunt eæ res pretii, in qibus is operam suam industriámqe ponit.*

Βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή] Ità *l.* 6. § 30. μὴ βαφῇς. γίγνεται γάρ. Epictet. *l.* 3. *c.* 3. Οἷόν ἐστιν ἡ λεκάνη τοῦ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχή· οἷον ἡ αὐγὴ ἡ προσπίπτουσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι.

Ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia; sic vitia in magnas avlas influere.* De avla itaqe Papali Bern. *ad Evgen. l.* 4. *Plures in eâ probavimus defecisse bonos, qàm profecisse malos.* Hinc Epigrammaticum cujusdam (nomen enim non succurrit) illud,

Pavcos beavit avla; plures perdidit:
Sed hos qoqe ipsos, qos beavit, perdidit.

Licet tamen etiam in avla, inqit Marcus, bene vivere. licet in avla Neronis etiam piè & Christiané. *Philip. c.* 4 *v.* 22. neqe necessarium ideo prorsus, ut, qod *l.* 1. Lucanus,

—exeat avlâ,
Qi velit esse pius.—

De se Julianus in avla agens *epist.* 12. Συνέσμεν ἀλλήλοις οὐ μετὰ τῆς αὐλικῆς ὑποκρίσεως μόνης, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀλλήλοις προσηκούσης ἐλευθερίας. Vide *l.* 1. § 17. & *l.* 8. § 9, 45. Senec. *epist.* 28. *Bene vivere omni loco positum est. nam qid tam turbidum fieri potest qàm forum: ibi qoqe licet qietè vivere, si necesse sit.* & *epist.* 55. *Non multùm ad tranqillitatem facit locus. animus est qi commendat omnia. Vidi ego in villa hilari & amœna mæstos: vidi in media solitudine occupatis similes.* & *epist.* 104. *Puta venisse te Athenas, puta Rhodum: elige arbitrio tuo civitatem: qid ad rem pertinet, qos illa mores habeat? tuos afferes.* & *epist.* 51. *Neminem Canopus esse frugi vetat.* Sic ergò componendus est animus, uti Flaccus *l.* 1. *epist.* 11.

Ut qocunqe loco fueris, vixisse libenter
Te dicas.—

ut qocunqe fueris, bene agere possis. Clemens *Strom. l.* 1. Ὡς ἐν πενίᾳ βίου ὀρθῶς ἔστι βιοῦν· οὕτω δὲ καὶ ἐν περιουσίᾳ ἔξεστιν.

Οὗ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται· πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται] deest prioris membri clavsula posterior, ità supplenda: οὗ γὰρ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται, [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται] Vide *l.* 6. § 16, 40. & *l.* 7. § 55.

Ὅτι πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι δέδεικται] L. 2. § 1. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. Sic & *l.* 11. § 18. ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 67. Ἅπαν τὸ γένος ἡμῶν ἔφυ πρὸς κοινωνίαν. *Sic enim mihi perspicere videor, ità natos esse nos, ut inter omnes esset societas qædam, major autem, ut qisqe proximè accederet: itaqe cives potiores sunt qàm peregrini & propinqi qàm alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l.* 9. § 7. Basil. Cæs. an Evstath. Sebast. *regul. prolixior. ad qæst.* 3. Τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ μοναστικὸν, οὐδὲ ἄγριον; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρῄζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾷν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων] Vide *infr.* § 30. & l. 6. § 23. & *l.* 7. § 55. & *l.* 11. § 18.

Κρείττω τῶν μὲν ἐμψύχων τὰ ἄψυχα] Ex Chrysippo Laërt. *l.* 7. Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον. Plutarch. item *de Isid & Osir.* Μηδὲν ἐμψύχου ἐμψύχου, μηδὲ ἀναισθήτου αἰσθανόμενον κρεῖττον. ità enim legendum, contrà planè qàm ibi in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc Avg. *de duab. anim. contr. Manich. c.* 3. & 4. *Muscæ animam Solis Lunæqe Luci; Muscam* ipsam hac ratione *Soli* ipsi *Lunæqe* præferre videtur.

Τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά] Plato *Timæo.* Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον. Dionys. *de divin. nomin. c.* 5. τῶν ὄντων μὲν τὰ ζῶντα. τῶν δὲ ὅσα ζῇ, τὰ αἰσθητικά. καὶ τούτων τὰ λογικὰ ὑπερέχουσι.

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν] L. 6. § 50. ἀδυνάτων οὐκ ὠρέγου. Pindar. *Nem. od.* 11.

Ἀπροσίκτων ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι.

Et *od.* 8.

—κενεᾶν ἐλπίδων χαῦνον τέλος.

Gorgias *apolog. pro Palamed.* Μανία γάρ ἐστιν ἔργοις ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *l.* 3. *c* 24. Τὸ μὴ δυνατῶν ἐφίεσθαι, ἀνδραποδῶδες καὶ ἠλίθιον, ξένου, θεομαχοῦντος. Bias etiam apud Laërt. *l.* 1. Νόσον ψυχῆς, τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾷν. Plut. *de tranq.* οὐχ ἥκιστα τὴν εὐθυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν ὁρμαῖς, ὥσπερ ἱστίοις, ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν, ...

ἐλπίσιν, εἶτ' ἀποτυγχάνοντας, αἰτιᾶται δαίμονας καὶ τύχην, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτῶν ἀβελτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τῷ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Vide *l.* 7. § 4.

Ἀδύνατον δὲ τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν] Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικόν· ἀδυνάτων γὰρ ἐφίεται. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ] transponendas opinor voculas duas; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut ſic legatur; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνος πέφυκεν φέρειν αὐτό· *nihil homini cuiqam contingit, qod ipſum is non natus ſit ferre.* id eſt, qod non à natura habeat, ut ferre poſſit. neqe enim interpretibus aſſentior, alteri, qi ad naturæ deſtinationem; alteri, qi ad ordinarios in rerum natura eventus refert: cùm ad ferendi poteſtatem à natura tributam reſpexiſſe Marcum ſubſeqentia doceant, qibus alios eadem pertuliſſe monet, vel per ignorantiam, vel per oſtentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἤτοι ἀγνοῶν] Sive rei ipſius ignarus. neqe enim nondum reſcita qenqam movere poſſunt infortunia etiam graviſſima. Hinc Evripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φρονῶ δ' ὃ πάσχω· καὶ τόδ' οὐ μικρὸν κακόν.
Τὸ μὴ εἰδέναι γὰρ ἡδονὴν ἔχει τινα
Νοσοῦντα· κέρδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία.
Intelligo qæ patior: havd leve hoc malum.
Qædam eſt voluptas abſtrahi à ſenſu mali;
Intérqe damna qæſtus ignorantia eſt. Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, avt qid indè poſſit ipſi mali vel moleſti ſaltem obtingere. Ità Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησὶ, καὶ αἱ μάχαιραι αὐτῶν, καὶ οἱ ἐπὶ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παιδίον αὐτῷ προσαγάγῃς μετὰ τῶν δορυφόρων ὄντι, οὐ φοβεῖται; ἢ ὅτι οὐκ αἰσθάνεται τούτων τὸ παιδίον; ἂν οὖν τῶν δορυφόρων τις αἰσθάνηται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ δὲ τοῦτο προσέρχηται αὐτῷ, θέλων ἀποθανεῖν διά τινα περίστασιν, καὶ ζητῶν ὑπ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸ εὐκόλως, μήτι φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; θέλω γὰρ τοῦτο, δι' ὃ φοβεροί εἰσιν. ἂν δέ τις μήτ' ἀποθανεῖν, μήτε ζῆν θέλων ἐξ ἅπαντος, ἀλλ' ὡς ἂν διδῶται, προσέρχεται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδοικότα προσέρχεσθαι αὐτόν; οὐδέν. Indè Sen. *epiſt.* 36. ubi ſubmonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem,* ſubjungit, *Eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad qam ſtultitia perducit.*

Ἡ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην] Senec. *epiſt.* 78. *Athletæ qantum plagarum ore, qantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantùm qia pugnant, iſta patiuntur, ſed ut pugnent. exercitatio ipſa tormentum eſt.* Tertull. *ad Martyr. epiſt. c.* 4. *Timebit forſan caro gladium gravem, & crucem excelſam, & rabiem beſtiarum, & ſummam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contrà ponat ſibi & carni, acerba licèt iſta, à multis tamen æqo animo accepta, imò & ultro appetita, famæ & gloriæ cavſſâ, nec à viris tantùm ſed etiam à fœminis. Lucretia vim ſtupri paſſa, cultrum ſibi adegit in conſpectu propinqorum, ut gloriam caſtitati ſuæ pareret. Mutius manum ſuam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Minus fecerunt Philoſophi: Heraclitus, qi ſe bubulo ſtercore oblitum exuſſit: item Empedocles, qi in ignes Ætnæi montis deſiliit; & Peregrinus, qi non olim ſe rogo immiſit: cùm fœminæ qoqe contempſerint ignes. Dido cùm poſt virum dilectiſſimum nubere cogeretur: item Asdrubalis uxor, qæ jam ardente Carthagine, nè maritum ſuum ſupplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginienſibus, cùm ſe unum pro multis captivis Carthaginienſibus compenſari nollet, maluit hoſtibus reddi, & in arcæ genus ſtipatus, undiqe extrinſecus clavis transfixus, tot cruces ſenſit. beſtias fœmina libens appetiit, & utiqe horridiores, aſpides ſerpentes, tavro vel urſo, qas Cleopatra immiſit ſibi, nè in manus inimici perveniret. Sed mortis metus non tantus eſt, qantus tormentorum. Itaqe ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, qæ conſcia conjurationis, cùm propterea torqeretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſimè linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni expuit; ut nihil agere ſe ſcirent tormenta, & ſi ultra perſeverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobiles qiqe adoleſcentes flagellis affliguntur, aſtantibus parentibus, & propinqis, & utì perſeverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria deputabitur, majore qidem titulo, ſi anima potiùs ceſſerit plagis, qàm corpus. Omitto nunc gloriæ cavſſam. eadem omnia ſævitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectatio qoqe & morbus qidam animi conculcavit. qot otioſos affectatio armorum ad gladium locat? certè ad feras ipſas affectatione deſcendunt; & de morſibus & de cicatricibus formoſiores ſibi videntur. jam & ad ignes qidam ſe avtoraverunt, ut certum ſpatium in tunica ardente conficerent. alii inter venatorum tavreas ſcapulis patientiſſimis inambulaverunt.* In eandem ſententiam multa habet, & ex iſtis qædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐσταθεῖ] *fortiter, conſtanter perfert.* Plut. *Lycurgo:* Οὔτε γὰρ φόβον οὔτε θυμὸν ἐγγινέσθαι πλεονάζοντα τοῖς οὕτω διακειμένοις εἰκός ἐστιν, ἀλλ' εὐσταθὲς φρόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θάρσους. Idem in

Publicol.

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii morte nunciatâ, perſiſtente:* Θαυμαστὸς ὁ ἀνὴρ τῆς εὐσταθείας. Vide *ad l. 6.* § 10.

Δεινὸν οὖν ἄγνοιαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως] Senec. *epiſt.* 76. *Concupita vulgò & formidata, inconſulto impetu pleriqe calcârunt. Inventus eſt qi flammis imponeret manum; cujus riſum non interrumperet tortor;* (ſervus in domini ultionem Asdrubalis interfector, de qo Val. Max. *memor. l.* 3. *c.* 8. Juſtin. *hiſt. l.* 44. Liv. *hiſt. l.* 21. & rurſus Senec. *epiſt.* 78.) *qi in funere liberorum lacrymam non mitteret; qi morti intrepidus occurreret. amor, ira, cupiditas, pericula depopoſcerunt. Qòd ſi hoc poteſt brevis obſtinatio animi aliqo ſtimulo excitata; qantò magìs virtus, qæ non ex impetu, nec ſubitò, ſed æqaliter valet,* cui *perpetuum robur eſt?* qem & ex *epiſt.* 36. *ſuprà* adductum viſe ſis: & ex *epiſt.* 4. *ad lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur ſi tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, beſtias, tormenta contemnant ſub præmio lavdis humanæ; poſſum dicere, modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cœleſtis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum? qanti verum margaritum? qis non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, qantum alii pro falſo? Hæc non ſine cavſſa Dominus in ſeculum admiſit, ſed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confundendos, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem, qæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

§ 19. Τὰ πράγματα] Idem *ſupr. l.* 4. § 3. & *infr. l.* 11. § 16.

Οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι] Idem *l.* 6. § 49. & *l.* 7 § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἵων ἂν κριμάτων] Hoc eſt qod ſuprà ſæpiùs, in opinione judicióqe noſtro totum ſitum eſſe. *l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον καὶ ἀνεκτέον] *Infr.* § 33. ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. *Charitas vera eſt, amare qos toleras, tolerare qos amas.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 10. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *lib.* 3. *c.* 13. Εἴκων πᾶσι, παραχωρῶν, ἀνεχόμενος· οὕτως αὐτοὺς ὠφέλει· καὶ μὴ κατεξέρα αὐτῶν τὸ σαυτοῦ φλέγμα. Iſocrat. *Panathen.* Τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φέροντας· σφᾶς δ' αὐτοὺς, ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας.

Καθ' ὅσον δὲ ἐνίσανται] Ità *l.* 8. § 41. ὁρμήσαντι ἔνσημα ἐγένετο; & *lib.* 11. § 9. οἱ ἐνιστάμενοι.

Ἔν τι τῶν ἀδιαφόρων] Vide *l.* 6. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια μέν τοι ἐμποδισθείη] Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμῆς καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια] Vide *l.* 8. § 41. & *l.* 10. § 33.

Διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν] de qa *lib.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50.

Καὶ τὴν περιτροπήν] de qa *ibidem.*

Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι] Ità Plut. *de tranqil.* Ἔξεστι γὰρ μεθιστάναι τὴν τύχην ἐκ τῶν ἀβουλήτων.

Εἰς τὸ προηγούμενον] *ad ea qæ præceſſerunt.* Xyl. havd ſatis commodé. *ad illud qod intendit.* Caſ. ex mente forſan Marci, ſed non ad ſenſum vocabuli. malim, *ad id qod eſt potiús.* Vide *ad l.* 3. § 1.

Πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου ἐφεκτικόν] Ità Pavlus *ad Philipp. c.* 1. *v.* 12, 13. Τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, &c. eleganter avtem Marcus, illud ait ad opus noſtrum cum primis eſſe conducibile, qod opus ipſum impedit, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, qod in via nobis obſiſtit. hoc enim τὸ πρὸ ἔργου & πρὸ ὁδοῦ ſignificat: utì multis exemplis docent Budæus in *Comment.* & Dunæus noſter *ad Demoſth. de pace,* qæ ab illis petas licet. Indè Heſiod. *l.* 2.

Ἠὼς γὰρ προφέρει μὲν ὁδοῦ, προφέρει δὲ καὶ ἔργου.
Avrora & confert ad iter, confert ad opúsqe.

Gregor. Naz. *in Cyprian.* Οἶδε γὰρ καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομεῖσθαι, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμάζηται.

§ 21. Τὸ κράτιστον τίμα] Diogenes [perperam Diotogenes in excuſis] Pythagoricus *de regno,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τοῦ ἀρίστω τιμᾶσθαι, καὶ τὸ ἀγεμονῶν ὑπὸ τοῦ ἀγεμονῶντος.

Τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον] numen ſcil. τὸ τὸν κόσμον διοικοῦν. *l.* 2. § 4. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ οἰκονομῶν τὸ πᾶν. qod Senec. *epiſt* 71. *cuncta temperans Deus.* Manil. *l.* 2.

Infuſúmqe Deum cœlo terríſqe fretóqe.
Ingentem æqali moderantem fœdere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα] qod *ſuprà l.* 3. § 9. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμή. & *l.* 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου, καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς. & *l.* 7. § 55. ἡ νοερὰ ἐθέλει περιΐστασθαι, καὶ μὴ καταχρᾶσθαι. Cicer. *de repub. l.* 6. in *ſomn. Deum te ſcito eſſe. Siqidem Deus eſt, qi viget, qi ſentit, qi meminit, qi prævidet, qi tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpoſitus eſt, qàm hunc mundum princeps ille Deus: & ut ipſum mundum ex qadam parte mortalem Deus æternus, ſic fragile corpus animus ſempiternus, movet.* Senec. *epiſt.* 65. *Qem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: qod eſt illic materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.*

meloribus. Iſocrat. *ad Demonic.* § 33. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐκείνῳ ὁμογενὲς] qod *l.* 12. § 1. τὸ ἐν σοὶ θεῖον. & *l.* 6. § 13. vice verſâ, τὸ τῇ ψυχῇ ὁμογενὲς, *Deum.* Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Aratus in *phænom.* ab Apoſtolo lavdatus, *Act. c.* 17. *v.* 28. ſecundùm partem nimirum meliorem noſtri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον] Ità *l.* 7. § 55. πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. *aliis omnibus utitur;* ſe etiam *l.* 3. § 1. τῷ ἑαυτῷ χρῆσθαι. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἄλλων δυνάμεων, οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν· οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. ---αὐτὴ οὖν αὑτὴν θεωρεῖ τις αὐτῶν; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀντιγράφειν τῷ ἑταίρῳ δέῃ, τούτῳ τί γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἡ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἡ μουσική. πότερον δ' ᾀστέον νῦν ἢ κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἡ καὶ αὑτὴν θεωροῦσα, καὶ τἆλλα πάντα. αὕτη δ' ἐστὶ τίς; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὑτὴν κατανοήσουσα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία οὖσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅ, τι χρυσίον καλόν ἐστι; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. τί ἄλλο, τὸ μουσικήν, γραμματικήν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρῖνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο. ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις. τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem *l.* 2. *c.* 23. Ἄνθρωπε, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῶν κρεισσόνων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ, νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ θεῷ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῶν δυνάμεων, πόση τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὁρατικῆς ποτ' ἤκουσας λεγούσης τι περὶ ἑαυτῆς; μήτι τῆς ἀκουστικῆς; --ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλοι τεταγμένοι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. --πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἡ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα; --τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε τίς ἐστιν αὕτη καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα, τοῖς δὲ προσάγουσα; ἡ ὁρατική; οὔ. ἀλλ' ἡ προαιρετική. τίς ἡ τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; --οὐκ ἄλλη ἢ ἡ προαιρετικὴ δύναμις, ——πότερον εἰπεῖν ἄμεινον, ἢ σιωπῆσαι, καὶ οὕτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ προαιρετική; ---καὶ δύναται τὸ διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ἐστι τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τί ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις. τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δὲ ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τί ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς οἷόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα;

Ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται] Vide de his plura apud Epictetum loco ſuperiùs allato.

§ 22. Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν] Habes his gemina, *infrà* § 35. *l.* 6. § 44, 54. *l.* 8. § 55. & *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί γὰρ παρορώμενον] Mutila eſſe hæc, res ipſa clamat. olim opinabar deeſſe negativam, εἰ δὲ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν· eo motus, qòd *infrà* dicitur § 35. τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ; tanqam communitas ipſa lædi non poſſit. Jam ſententiam muto, & poſtrema ſic ſuppleo, οὐκ ὀργιστέον τῷ β. τ. π. [δεικτέον δὲ] ſive, [ἀλλὰ δεικτέον] τί τὸ παρορώμενον. qomodo *l.* 7. § 26. εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι. & *l.* 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι. ut dicat, etiamſi detur lædi civitatem, tamen non eſſe lædenti ſuccenſendum, ſed citra iracundiam commonſtrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἁμαρτημάτων καθήπτετο. τοῖς δὲ ἁμαρτάνουσι συνεγίνωσκε. καὶ τὸ παράδειγμα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἠξίου λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰωμένων, ὀργῇ δὲ πρὸς τοὺς νοσοῦντας οὐ χρωμένων. Evripid. *Belleroph.* Svidâ lavdante;

——τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν.

Senec. *de conſtant. ſap. c.* 13. *Qis phrenetico medicus iraſcitur? qis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adverſùs omnes habet ſapiens, qem adverſùs ægros ſuos medicus: qorum nec obſcœna, ſi remedio egent, contrectare, nec reliqias & effuſa intueri dedignatur, nec per furorem ſævientium excipere convicia. ſcit ſapiens omnes hos qi togati purpuratíqe incedunt, valentes coloratóſqe, malè ſanos eſſe: qos non aliter videt, qàm ægros intemperantes. itaqe nè ſuccenſet qidem, ſiqid in morbo petulantiùs avſi ſunt adverſùs medentem.* Idémqe *de irâ l.* 1. *c.* 15. *Corrigendus eſt itaqe qi peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aſperé: meliórqe tam ſibi qàm aliis faciendus, non ſine caſtigatione, ſed ſine ira. qis enim, cui medetur, iraſcitur?* & *ibid. l.* 2. *c.* 9. *Non eſt iraſcendum erroribus. qid enim, ſi qis iraſcatur in tenebris parùm veſtigia certa ponentibus? qid ſiqis ſurdis, imperia non exavdientibus? qid ſi pueris? qid ſi illis iraſci velis qi ægrotant, ſeneſcunt, fatigantur? hac conditione nati*

ſumus

sumus, animalia obnoxia non paucioribus animi quàm corporis morbis. Vide ad *l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς] τοῦ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἕκαστα παραφέροντος. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ ῥύσει] Vide ad *l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

—qod adest memento
Componere æqus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpésqe raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non sine montium
Clamore, vicinæqe sylvæ,
Qum fera deluvies qietos
Irritat amnes.—

Ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς] Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυρίαις τροπαῖς] *l.* 8. § 6. πάντα τροπαί.

Οὐδὲν ἑστὼς] ità infrà § 33. εὐμετάβλητα καὶ οὐχ ἑστῶτα. Naso *Metamorph. l.* 15.

—nibil est toto qod perstet in orbe:
Cuncta fluunt.—

Avgustinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus nostris, & in omni prorsus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præsens qæro, nibil stat. qod dixi jam, non est, qod dicturus sum, nondum est.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ οὐδέποτ' οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. *de EI. Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γενομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὑτῆς· ἂν δὲ τὴν διάνοιαν ἐπερείσης, λαβεῖν βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ περίδραξις ὕδατος τὸ πιέζειν εἰς ταὐτὸ καὶ συνάγειν διαρρέον ἀπόλλυσι τὸ περιλαμβανόμενον, οὕτω τῶν παθημάτων μεταβάλλων ἑκάστου τὴν ἄγαν ἐνάργειαν ὁ λόγος ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γινόμενον αὐτοῦ, τῇ δὲ εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυνάμενος. Et mox: Μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα καὶ κοινὸν ἐκμαγεῖον, ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Aliâ ratione Basil. Cæs. *orat.* 12. & Simeon *Cancellar. orat.* 21. οὔτε τὰ δεξιὰ καὶ περισπούδαστα τοῖς πολλοῖς, τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον ἔχει, οὔτε τὰ περιστατικὰ τῶν πραγμάτων καὶ κατηφῆ παγίως ἥδρασται· ἀλλὰ πάντα σάλῳ τινὶ, καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται. & qæ sequntur.

Οὐδὲν ἑστὼς, καὶ τὸ παρεγγύς. τὸ δὲ ἄπειρον] Vitiosa interpunctio, qæ & Xylandrum in fravdem induxit. leg. οὐδὲν ἑστώς. καὶ τὸ παρεγγὺς τόδε ἄπειρον, &c. Consule versionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὢ, πάντα ἐναφανίζεται] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12 § 32.

Πῶς οὐ μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος] Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum avtem stultitiam icone pulcerrimâ depingit nobis Dion. Chrysost. *orat.* 67. Εἴ τις εἴη τοιοῦτος ἄνθρωπος, διος ζῆν πρὸς τὴν αὑτοῦ σκιὰν, ὥστε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι· βραχυτέρας δὲ γιγνομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ὁρᾶσθαι ταπεινότερον, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται· οὐ πολύ γε ἂν εἴη τοῦ Μαργίτου σοφώτερος. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυποῖτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίροι· πρωῒ μὲν ἐπειδὰν ἴδοι τὴν σκιὰν τὴν ἑωθινὴν πάνυ μακρὰν, τῶν τε κυπαρίττων, καὶ τῶν ἐν τοῖς τείχεσι πύργων σχεδὸν μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἂν, ὡς αὐτὸς ἐξαπίνης γεγονὼς τοῖς Ἀλωιάδαις ἴσος· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζοι ἂν, καὶ εἰς τὰ θέατρα, καὶ πανταχόσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἄν· περὶ δὲ πλήθουσαν ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὐτοῦ γίγνεσθαι, καὶ ἀναχωροίη. τὰς δὲ μεσημβρίας, αἰσχυνοιτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐγκλεισάμενος, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπειν τὴν σκιὰν παρῆ. περὶ δείλην δὲ ἀναλαμβάνοι αὐτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν. πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον διάθεσιν, καὶ ἄνδρα διαπλάττων ἠλίθιον. οὐκοῦν ὁ τῇ δόξῃ προσέχων, οὐδέν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν, πλείους μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καί τοι, οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις τισὶν, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἕωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύσει μὴ δυστυχέστατον ἄνθρωπον εἶναι, νῦν μὲν φερόμενον καὶ πετόμενον ὑψηλότερον τῶν νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτῷ τινες καὶ ἐπαινέσαντες, νῦν δὲ συστελλόμενον καὶ ταπεινούμενον· πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις] Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec *epist.* 91. *Qota pars omnium sumus?*

Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26, 48. & *l.* 11. § 18. ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος. Diodor. Sicul. *histor. l.* 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, βιοῦσι μὲν ἀκαριαῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Aristid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ οὐ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀριθμοῦ λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τὰς τρεῖς γενεὰς διαρκέσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνους συνθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ] Xyl. legisse videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius qis adversùm me.* Verùm lecticnem receptam solicitare nihil est necesse; *Peccat qidpiam alius adversus me.* Ego, siqid esset mutandum, legerem potiùs;

tiùs; Ἄλλος ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccat alius. qid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἄν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημα; πῶς γὰρ οὔ; δύναται δι᾽ ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; οὔ. τί οὖν ἀγωνιᾷς περὶ τῶν ἀλλοτρίων;

Ὄψεται] *Viderit ipse:* αὐτῷ μελέτω. qasi dicat, Qid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides,—— q. d. nihil ad me. cavssam ipse suam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas.—— q. d. utilitatem ipse nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάθεσιν] *supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὅ με θέλει νῦν ἔχειν] Hoc argumento compescit suos rex pius à viro neqam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hist. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite istum: Ipse enim maledixit, qia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ πράσσω, ὅ με νῦν πράσσειν] Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς· ἡμεῖς δὲ οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ità cogita, qod ex homine periculum sit; ut cogites, qod sit hominis officium. alterum intuearis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium læteris, movearis incommodis: & memineris qæ præstare debeas, qæ cavere.* Verùm ista non ad Stoicam amussim exacta prorsus.

§ 26. Ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως] i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphrasis *suprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. στρέψον αὐτὸ καὶ κατάμαθε. τραχέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται· ἂν λυσιτελῇ, φέρε. Senec. *de beat. c.* 15. *Qomodo hic potest Deo parere, & qicqid evenit bono animo excipere, nec de fato qeri, casuum suorum bonus interpres, si ad doloris voluptatúmqe punctiunculas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκρινέσθω] *Nè admittat persvasiones.* Xyl. tanqam si de principalis partis judicio agatur, qod in casibus istiusmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & istîc etiam in mox subjunctis, τὴν ὑπόληψιν μὴ προσλιθέτω. Verùm meliùs Cas. *nè immisceatur,* sive *nè immisceat se.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ] *Circumscribat eas.* Xyl. Verùm αὑτὴν potiùs legendum. atqe ità Cas. *circumscribat se.*

Τὰς πείσεις] *Persvasiones,* Xyl. *perpessiones,* vel *affectiones* potiùs; de qibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Πρὸς τὴν αἴσθησιν φυσικὴν οὖσαν οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν] frustra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qi non voluntate nostrâ fiunt, invicti & inevitabiles sunt: ut horror frigidâ aspersis, ad qosdam ictus aspernatio, ad pejores nuncios subriguntur pili, & rubor ad improba verba suffunditur, seqitúrq; vertigo prærupta cernentes. qorum, qia nihil in nostra potestate est, nulla qò minùs fiant ratio persvadet. Sensum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epist.* 85. & *epist.* 11. *Nullâ sapientiâ naturalia corporis avt animi vitia ponuntur. qicqid infixum & ingenitum est, lenitur arte, non vincitur. qibusdam etiam constantissimis in conspectu populi sudor erumpit, non aliter qàm fatigatis & æstuantibus solet: qibusdam tremunt genua dicturis: qorundam dentes colliduntur, lingva titubat, labra concurrunt. hæc nec disciplina, nec usus unqam excutit: sed natura vim suam exercet; & illos vitii sui etiam robustissimos admonet. inter hæc ruborem esse scio, qi gravissimis qoqe viris subitus offunditur. magìs qidem hoc in juvenibus apparet, qibus & plus caloris est, & tenera frons: nihilominus veteranos & senes tangit. --non accidit hoc ab infirmitate mentis, sed à novitate rei; qæ inexercitatos etsi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut qidam boni sangvinis sunt, ità qidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla sapientia abigit. alioqin haberet rerum naturam sub imperio, si omnia eraderet vitia. qæcunqe attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm se diúqe animus composuerit, hærebunt. nihil horum vitari potest, non magìs qàm arcessi. --nihil adversùs hæc sapientia promittit, nihil proficit: sui juris sunt; injussa veniunt, injussa discedunt.* Idem *epist.* 57. *Illius qoqe in qem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. qædam enim nulla virtus effugere potest: admonet illam natura mortalitatis suæ. itaqe & vultum adducet ad tristitiam, & inhorrescet ad subita, & caligabit, si vastam altitudinem in crepidine ejus constitutus despexerit. non est hic timor, sed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὴν δὲ ὑπόληψιν μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν] In eandem sententiam Stoicus qidam apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, qâ Seneca *epist.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipse correptus, ex Epicteti dissertationum ab Arriano digestarum, qi nunc non prostat, *l.* 5. *Visa animi, qæ* φαντασίας *Philosophi appellant, qibus mens hominis primâ statim specie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis sunt, neqe arbitraria, sed vi qadam suâ inferunt sese hominibus. noscitandi probationes avtem, qas* συγκαταθέσεις *vocant, qibus eadem visa noscuntur ac dijudicantur, voluntariæ sunt, fiúntqe hominum arbitratu. propterea cùm sonus aliqis formidabilis, avt cælo, avt ex ruina, avt repentinus nescius [ullius]*

periculi

periculi nuncius, vel qid aliud ejusmodi factum; sapientis qoqe animum pavlisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed qibusdam motibus rapidis & inconsultis, officium mentis atqe rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, *Visa istæc animi sui terrifica non approbat, hoc est,* οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, *sed abjicit respuitqe: nec ei metuendum esse in his qicqam videtur. Atqe hoc inter insipientis sapientísqe animum differre dicunt, qòd insipiens qalia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, qæ qasi jure metuenda sint; suâ qoqe assensione approbat,* καὶ προσεπιδοξάζει· *Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atqe vultu motus est,* οὐ συγκατατίθεται, *sed statum vigorémqe sententiæ suæ retinet, qam de hujuscemodi visis semper habuit, ut de minimè metuendis, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus.* Seneca etiam *epist.* 71. *Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqa rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illum esse compositum. altera est irrationalis: hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis: hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς] L. 10. § 1. θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In sacra pagina itidem, הִתְהַלֵּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c.* 5. *v.* 24. Aliud est, qod apud Minucium Octavius, de Deo: *Non tantùm sub illo agimus; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Qanqam dictionem emollire avt deminuere nihil fuit necesse, ampliùs ac fidentiùs Pavlus Athenis, referente Lucâ *Act. c.* 17. *v.* 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi; *Non solùm in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inqam, aliud est ab eo qod hìc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων] Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ] In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρα, & § 4. ἀπόρροια, qo istic ἀπόσπασμα τοῦ Διὸς, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in Zenon. ex Stoicorum sensu; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα κἀκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' οὐ προηγούμενα, οὐδὲ μέρη θεῶν. Σὺ δὲ προηγούμενον εἶ, σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qi censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex qo nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum; & cùm miseri animi essent, qod plerisqe contingeret, tum Dei partem esse miseram, qod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θεῖον. Idémqe *de Cajni insid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βραχὺν οὕτως ὄντα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μήνιγγι, ἢ καρδίᾳ βραχέσιν ὄγκοις ἐγκατειλημμένον, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ κόσμου χωρῆσαι τοσοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν οὐ διαιρετόν; Qod Manilius *astronom. l.* 2.

Qis cælum possit, nisi cæli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qi pars ipsa Deorum est?

Versum primum, utì vulgò concipitur, qid velit, non asseqor. ego sic potiùs concipiendum censuerim,

Qis cælum possit, nisi cæli munere, nôsse?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina havstos animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres.* 66. § 9. τὴν ψυχὴν μέρος θεοῦ εἶναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθεῖσαν. cavtiùs pavlò Hermes in *Pæmandr. c.* 12. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς. Qod Philo *de Cajn. insid.* proximè post superiùs adducta; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται· Verùm nevter tamen cavtè satis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γράσωνι] ità restituit Xylander, cùm in membranis θράσωνι reperisset. γράσων, ὁ γράσου ὄζων, ut Aristot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ κινάβρας ὄζων, ὥσπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τραγομάσχαλος Aristophani in *pace*, qi, cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γράσος, qo vocabulo Marcus qoqe usus est *l.* 9. § 36. fœtor ille, qi *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὴν ἡμῶν τὴν γράσον οὐχ ὑπομένουσι. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apopth.* qo loco tamen H. Stephanus non γράσον, sed γράσσον legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociferationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qi Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l* 26. *c.* 10. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 14. ἡ ἐν τοῖς τράγοις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κινάβρα καλεῖται, καὶ γράσος. Et Etymologus. Γράσος, ὁ ἐν τοῖς ἐρίοις τῶν προβάτων συναγόμενος ῥύπος, καὶ ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία. Et Svidas è Marco

nostro emaculandus; Γράσος, ἡ δυσοσμία τῶν τράγων. καὶ γράσων ἄνθρωπος, ὁ δύσοσμος. τῷ γράσων μὴ ὀργίζου. leg. τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; locum enim istum dubio procul adduxerat. qem Xyl. etiam (qem Cas. qoqe seqitur) sic verterat; *Nè irascaris ei qi hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmqe omnino censuerim. *Nunqid ei irasceris, qi hircum olet? nunqid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana succidiore sordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirsutie ac sudore crebrò sordes in alis collectæ: qalis hircis cùm sit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines translata vox est. Ad Marci mentem pulcrè Gregor. Naz. Περὶ εὐταξίας. Ἔνεστί τι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ δυσωδίας, ἢ οὔσης, ἢ δοκούσης, ὁ τῷ πνευματικῷ μύρῳ συγκεχρισμένος, ἵνα μεταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας. οὐκ ἔστιν ἐχίδνης ἰὸς ἡ κακία, ἵν᾽ ὁμοῦ τῷ πλησιάσαι περιβληθῇς ὀδύναις, ἢ καὶ διαφθαρῇς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ σοὶ συγγνώμη φεύγοντι τὸ θηρίον ἢ ἀποκλείοντι· ἀλλ᾽ εἰ μὲν εἶ δυνατὸς, κἀκεῖνον θεράπευσον· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχεις, ἐν τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. ὀσμή τίς ἐστιν ἀηδὴς τὸ ἐκείνου πάθος, ἣν ἀπελάσει τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑπερνικῆσαν ταχὺ, ἂν ἐνδέξω τι τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ ὁμοδούλου καὶ συγγενοῦς συμπαθές. &c. Hinc meretricularum scommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαῒς πρὸς γράσωνα πορδαλωμένη ἐραστὴν, ἐπεί τις αὐτὴν ἠρώτα πῆ πορδάλεται, εἶπεν,

Αἰγεῖ συνοικοῦσα τοῦ Πανδίονος.

Φρύνη συνδειπνοῦσα ποτὲ γράσωνι, ἄρασα φορίνην, Λάβε, εἶπε, καὶ κατάτραγε. allusit altera ad vocabulum αἰγὸς, qum *capram* significet, qod Ægæi nomen includere videtur; altera ad τράγου, qod *hircum* designat, qasi τράγε, hoc est, *hirce* dixisset.

Τῷ ὀζοστόμῳ] Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόστομος ἐξορκιστής.

—*cui scilicet ægris*

Faucibus exuperat gravis halitus;—

Gutture sulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Pers. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum*, ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμα χὼ πρωκτὸς ταυτὸν ὄζει,

ut ille in *Antholog.* loqitur. ut possint illi ex *veteri Stoicorum decreto æqè liberi crepitus atqe ructus esse.* utì Cicero ad Pætum suum jocatur, *lib.* 9. *epist.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν] corpus ità affectum non potest non ejusmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejusmodi actiones, & operationes edere. Vide *supr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο] formula ironica: qâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; **fare thee.** aliud est qod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον] Vide *supr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐπαΐει, θεραπεύσεις] Ità Dominus Christus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη] Ista istîc qid velint, ego nescire me fateor. cum seqenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac si legisset, οὔτε ὡς τραγῳδὸς, οὔτε ὡς πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτω ἐνταῦθα ζῇν. Vertit enim, *Non ità hîc vivendum est tibi, ut tragœdo aut scorto, qi egrediens vivere cogitat.* qod ego planè qid sit, non capio. M. Cas. *Ubi nec vociferator nec scortator futurus est.* [qi istud] *qomodo vivere statuis, ubi ad locum ejusmodi secesseris, ubi horum neuter existat, ità istîc licuerit.* D. Salmas. sic legit. οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη, ὡς ἐξελθόντε ζῆν διανοεῖται. οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neqe histrio, neqe scortum scenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hîc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inqit, & scortum, qi operam suam scenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, qamvìs turpi & infami vivere destinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; qid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Avdeamus in loco penè conclamato & nostram, licèt minùs dextram forsan, conjecturam interjicere. Qid si voluit Marcus, qod *l.* 4. § 31. μὴ τύραννον, μήτε δοῦλον· qódqe Plato *epist.* 7. μήτε ἀπεχθάνεσθαι μάτην νουθετοῦντα, μήτε δὴ κολακεύοντά γε, ὑπηρετεῖν αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè usurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δὲ ἐτραγῴδησαν, οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ] Turpe & periculosum est in eo statu vivere, in qo nolis mori. Verùm nihil impedit, inqit Marcus noster, qo minùs qisqe in eo statu vivat, in qo mori ac defungi desiderat atqe in animo suo habet. Vide *supr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν] *exiens*, è vita scil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori.* ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν simpliciter pro *mori.* Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. συνθοῦμεν ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οἷον νυμφίου τινὸς, πλεκομένων ἤδη στεφάνων, ἀπελθόντος. nam qod M. Cas. de *Secessione*, sive ἀναχωρήσει intelligit, qalem *l.* 4. § 3. loqitur; mihi nevtiqam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι] Ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm consentaneum: de qo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Musonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐκποιῇ πενητεύουσι, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δὲ μὴ, ῥαδίως ἀπαλλάττεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμεθα, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας οὐ κομιζόμενος,

μιζόμενος, τὴν θύραν ἀφέλῃ, τὸν κέραμον ἀφέλῃ, τὸ φρέαρ ἐγκλείσῃ. οὕτω καὶ ἐκ τοῦ σωματίου ἐξοικίζομαι, ὅταν ἡ μισθώσασα φύσις, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφαιρῆται, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, οὐχ ὑπομένω· ἀλλ' ὥσπερ ἐκ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, οὐδὲν δυσχεραίνων, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ἔμβα πορθμίδος ἔρυμα. qæ noviſſima cùm mendo nevtiqam vacent, aliis emendanda relinqo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ, ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων, οὐχὶ δὲ, ὡς παιδιᾷ παραμένει, μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; nec iſta vitii expertia, qod interpretem fugit, ſed emendatu ſatìs proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qi ludum, qamdiu volupe eſt, protelant, ubi tædio ceperit eſſe, incidunt. Vide eund. ipſum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipſe apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minùs æqo animo è vita, tanqam theatro, exeamus.* Senec. *epiſt.* 98. de ſene neſcio qo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, qàm ad mortem confugere. qid ergo? non, ſi ſvadebit res, exibit? qid ni exeat? ſi nemo jam eo uti poterit? ſi nihil aliud qàm dolori operam dabit?* & *epiſt.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, qàm qòd unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémqe *epiſt.* 12. *Epicurus dixit:* Malum eſt in neceſſitate vivere: ſed in neceſſitate vivere, neceſſitas nulla eſt. *Qidni nulla ſit? patent undiqe ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, qòd nemo in vita teneri poteſt. calcare ipſas neceſſitates licet.* Idem (ſi idem ſaltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini poteſt:
At nemo mortem.——

Plin. *hiſt. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, qæ homini natura tribuit, nihil melius tempeſtivâ morte: in câqe id optimum, qòd illam ſibi qiſqe præſtare poteſt.* Bacchi illud in Evripidis *Bacchis v.* 498.

Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Ipſe Deus, ſimulátqe volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit, Moriar, mors ultima linea rerum eſt.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων] Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρύμενος ποίει, μηδ' ὑπολαμβάνων ἐν κακοῖς εἶναι. qia ſcil. nihil ineſt mali, avt in vitæ moleſtiis, avt in morte ipſa; cùm iſta omnia ſint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφεῖλεν αὐτῷ (ὁ Ζεὺς) τὸ εἶναι κακά. ἔξεστί σοι πάσχοντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν. τὴν θύραν σοι ἤνοιξεν· ὅταν σοι μὴ ποιῇ, ἐξελθε, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, qà exeat, habet.*

Καὶ καπνὸς ἐστι, ἀπέρχομαι] *ac fumi inſtar abeat.* Xyl. nullo planè ſenſu. legendum, εἰ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliqo, ubi verſari tunc contingit, *vexat*, maléqe habet, *diſcedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, qo tria notantur, qæ domo exigant, *fumus, ſtillicidium, & mulier rixoſa.* Vide Druſ. *Proverb. claſſ.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de diverſ. ſerm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus iſta ſunt, *diſſert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἂν μέτριον, μενῶ· ἂν λίαν πολὺν, ἐξέρχομαι. τούτου γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. qod noviſſimum in ſuis ſubinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et pavlò poſt ſuperiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάροις οἰκεῖν. ἀποχωρῶ, ὅπου μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις παντὶ ἤνοικται. Lucem avtem, qaſi è fumo, fœnerabuntur iſta alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' οὐχ ἕξω φαγεῖν. εἰ οὕτω τάλας εἰμὶ, λιμὴν τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ' ἐστὶν λιμὴν πάντων, ὁ θάνατος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπόν ἐστιν. ὅταν θέλῃς, ἐξῆλθες, καὶ οὐ καπνίζῃ. Et iſtîc enim ab ædibus fumo infeſtis eadem eſt translatio.

Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς;] *qid hoc rei eſſe putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis,* (vitâ ſcil. diſcedere) avt tanqam moleſtum qiddam horreſcis? ità ſiqidem τὸ πρᾶγμα uſurpari docuimus ad illud *ſuprà lib.* 4. § 50. μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. ità Plato in *Sympoſ.* Ἐὰν δὲ ψιλῶν, οὐδὲν δὴ πρᾶγμα. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπολλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ, τί γενέσθαι καινὸν, παράλογον; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται.—— πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. Senec. *epiſt.* 70. *Vita non ſemper retinenda eſt, non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere. Itaqe ſapiens vivit, non qantùm poteſt, ſed qantùm debet.*—— *Si multa occurrunt moleſta, & tranqillitatem turbantia, emittit ſe.*—— *nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat, tardiùs fiat an citiùs. non tanqam de magno detrimento timet. nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene avtem mori, eſt effugere malè vivendi periculum.* & *epiſt.* 17. *Si qid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide ſis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω] Vide *l.* 4. § 49. & *ſupr.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς] Vide *ſupr.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] *ſupr.* § 16.

Ὑπέταξε, συνέταξε] *ſupr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν] Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσι] Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι τέρψιες, ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι τὰ καλὰ τῶν ἔργων, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epist.* 23. de M. Antonio.

Præteritósqe dies, & totos respicit annos.
Nulla recordanti lux est ingrata gravísqe:
Nulla fuit, cujus non meminisse velit.
Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vitâ posse priore frui.

De aliis avtem Marcus aliorúmqe bene gestis *l.* 6. § 48. qod de se suísqe istîc.

Μήτε τινὰ ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε εἰπεῖν] *neminem unqam vel facto vel dicto læsisse.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyss.* σ. *v.* 15.

Δαιμόνι᾽ οὔτέ τι σε ῥέζω κακὸν, οὔτ᾽ ἀγορεύω.

Οἷα ἤρκεσας ὑπομεῖναι] Hoc nomine Deo gratias agnoscit deberi, *l.* 1. § 17. διὰ τὸ ἀντισχεῖν τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ. qòd *laboribus tot tantísqe exantlandis par fuerit, in corpusculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου] Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *Sylv.* 2. *v.* 127.

--dubio qem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum,
Ac plenum vitæ--

Καὶ τελεία ἡ λειτουργία] Vide *l.* 12. § 36.

Ἀγνώμονας εὐγνώμων] ità restituit Xyl. qod in membranis ἀγνώμων sensu planè adverso legebatur.

Θέλω δὲ κατὰ φύσιν] Vide *supr.* § 9.

§ 32. Διὰ τί συγχέουσι] Anacharsis illud in Græcis, qos cæteroqi suspiciebat, qasi rationi minùs consentaneum notabat, ὅτι παρ᾽ αὐτοῖς ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται· κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται. *qòd in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Qod respexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Qantò magìs, hos Anacharsis denotâsset imprudentes de prudentibus judicantes, qàm immusicos de musicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémqe qemlibet contemptim habere vult Marcus noster. Cui accedit Demetrius Cynicus, qi, ut Seneca *epist.* 91. dicere solebat, *eodem loco sibi esse voces imperitorum, qo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

--stultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαί] rerum naturæ ac conditionis ignari. Avson. *lud.* 7. *sap.*

Bias Prieneus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Qod est Latinum; Plures homines sunt mali.
Sed imperitos scito; qos dixit malos.

Et mox:

Bias Prieneus dixi; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum suspicor, Plures mali.
Dixisse nollem. Veritas odium parit.
Malos sed imperitos dixi & barbaros,
Qi jus, & æqum, & sacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτοῦ ἀποφαινομένου περὶ τῆς νήτης, εἶναι ὑπάτην. οὐδὲ γεωμετρικὸς, ἂν ἐπικρίνῃ τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς τὸν κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας· ὁ δὲ ταῖς ἀληθείαις πεπαιδευμένος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπιστραφήσεται, ἐπικρίνοντός τι περὶ ὁσίου καὶ ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; ὢ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. Vide reliqa. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί οὖν; θέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπό τινων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τοῦ πρᾴου καὶ αἰδήμονος; ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; οὐ τινι γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ τῶν ἀτέχνων. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς avtem ψυχαὶ, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. qod est Hebræis ac Hebraisantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id est, *corpora*, pro *servitiis*. Moses *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fuerúntqe omnes animæ, qæ è Jacobi femore prodierunt, septuaginta animæ.* qod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam secutus versionem, ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς. Idémqe *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. Pavl. *ad Rom c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero qis non animæ dabit summam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulata est?* Qantas animas pasco? *ait dives. &, animas salvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epist.* 14. *Vos meæ charissimæ animæ, qàm sæpissime ad me scribite.*

Ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος] Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον] Animam scil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qa *suprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ περιόδους τεταγμένας] sive καιροὺς τεταγμένους, ut Apostolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *suprà* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν] Vide *suprà* § 21.

§. 33. Σποδὸς, ἢ σκελετὸς] *cinis, avt sceletus:* qod *supr. l.* 4. § 48. Τάριχος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius postridie de rerum summa cum Cæsare decertaturus ad cœnam suos jubet, προθυμότερον εὐωχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ τοῦτο ποιήσουσιν αὔριον, ἢ δεσπόταις ἑτέροις ὑπηρετήσουσιν, αὐτὸς δὲ κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γενόμενος. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἅψασθαι ὀκνοῦμεν· οἱ δὲ σκελετεύσαντες ἔνδον ἔχουσιν, ὡς καλόν τι, καὶ ἐνέχυρα τοὺς νεκροὺς λαμβάνουσιν.

Ἤτοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα] Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα] *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 6. § 16. κρότος γλωσσῶν.

Κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρά] Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 36. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36.

—πρὸς Ὄλυμπον] Ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de qarto agens seculo :

Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον, προλιπόντ' ἀνθρώ- (πους,
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις.—

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσασα Δίκη κείνων γένος ἀνδρῶν,
Ἔπταθ' ὑπουρανίη.

qod Fest. Avienus :

Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, & cœlum pernicibus intrat
Diva alis. —

& Cicero,

Deseruit properè terras justissima virgo,
Et Jovis in regno, cœliqe in parte resedit.

Refert Lactantius, sed ità in vulgatis, qasi Ciceronem istud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet esse, *sed non, ut ait Cicero.* hoc, inqit, non est verum, qod Cicero dixit, Jovis in regno Justitiam resedisse, cùm Jupiter ipse injustissimè se gesserit. De eodem hoc Naso *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

—*fugere pudor, verúmqe fidésqe.*

& mox, *v.* 149.

—*& virgo cæde madentes*
Ultima cœlestûm terras Astræa reliqit.

Juvenalis itidem *Sat* 6.

—*ad superos Astræa recessit,*
Hac (pudicitiâ scil.) *comite; atqe duæ pariter fugere sorores.*

Scilicet, ut Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abesse justitiam à rebus humanis; eámqe finxerunt offensam vitiis hominum, cessisse terrá, in cœlúmqe migrâsse.* Allusit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúsqe agens cœlitus immissis ;

—*tunc flagitat iras*
In populos, Astræa Jovem, terrísqe relictis
Invocat assiduo Saturnia sidera qestu.

Allusit & Maro ipse *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit;

—*extrema per illos*
Justitia excedens terris vestigia liqit.

Indè ludens Lucian. *in bis accusato* τὴν Δίκην inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis : Αὖθις ἐς τὴν γῆν, ἵν' ἐξελαυνομένη πρὸς αὐτῆς, δραπετεύω πάλιν ἐκ τοῦ βίου, τὴν ἀδικίαν ἐπιγελῶσαν οὐ φέρων; Cæterùm, Marco nostro imperante, δίκη καὶ αἰδοῖ ἀποδεδημεῖαι κάθοδον εἰς ἀνθρώπους. *justitiam ac verecundiam ad homines regressas,* asserit Aristides *orat. in Romam.* Idémqe de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus ἁλιευτ. β. prope finem ,

—τῶν γάρ σε, Δίκη, θρέπτειρα πολήων
Γινώσκω μεγάλοισι συνέστιον ἠδὲ συνοικον,
Ἐξ οὗ μοι κρείουσι μέγαν θρόνον ἐμβεβαῶτες
Ἄμφω θεσπέσιός τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo superstite, etiamsi non antè defunctum jam publicata. Qin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abstinent. l.* 3. si ad victum simplicem ac innoxium reduci posset genus humanum. Ἡ δῆλον, inqit, ὡς εὐδαιμονήσομεν ἀδικίας μὲν ἐξορισθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ.

10 Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orat. defect.* Θαυμαστὸν ἐστιν, εἰ τοσαύτης εἰς [ἡμᾶς] κακίας ὑποκεχυμένης, οὐ μόνον, ὡς προεῖπεν Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ πρόνοια θεῶν συσκευασαμένη τὰ χρηστήρια πανταχόθεν οἴχεται. Ità enim restituendum locum illum avtumo: nisi qis & οὐδὲν interjiciendum existimet, ut sit θαυμαστὸν οὐδὲν· ea enim dubio procul Cynici mens est. Vise Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Vise & sis Hie-

20 ronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. qem viduæ cuidam in epistola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *justitiam, qæ esse jam non nisi in cœlo credatur, apud illam solam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰσθητὰ, συμμεταβάλλεται, καὶ οὐχ ἑστῶτα] *suprà* § 23.

Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ, καὶ εὐπαράτρεπτα] Vide *ad l.* 2. § 17, & *l.* 6. § 16.

Ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος] Ità *l.* 6. § 15. ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ

30 τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις.

Τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν] *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί οὖν περιμένεις ἵλεως τὴν] *Qid ergò aliud operiris, nisi vel* &c. Xyl. frustra legendum enim, τί οὐ περιμένεις &c. *Cur non propitio lubentiqe animo mortem expectas, sive ea destructio est sive demigratio?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν] Ambiguè loqitur istic Marcus, utì sæpe alibi. Vide *supr. ad l.* 4.

40 § 21. sed & *l* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν] sic *l.* 4. § 21. ἐξάπτοντα. qia igneum qiddam animam existimabant. Ignis avtem & accendi & extingvi dicitur.

Θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν] Eadem monita salutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι] Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχεσθαι μέρος δικαιοσύνης. & *suprà* § 20. εὐποιητέον καὶ ἀνεκτέον. Epictetus solitus est dicere,

50 (utì ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo esse vitia m lto omnium gravissima ac teterrima, intolerantiam & incontinentiam.* itaqe *futurum pleraqe impeccabilem, vitámqe victurum tranqillissimam, qi hæc duo verba cordi habeat, eáqe sibi imperanda atqe observanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Sustine & abstine.* Atqi Tertullianus etiam *incontinenti-*

tinentiam ſub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* ſub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum ſit, omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum impatientia eſt boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inqietus qietis. ut malus unusqisqe fiat, bonus perſeverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia* &c.

Μήτε σοὶ, μήτε ἐπὶ σοί] Evcher. in *orat. hortat. Eſto tu*, inqit, *tibi charior, qàm tua*. Verùm Marcus hic iſta, & qicqid extra corpuſculi animulæq; fines conſiſtit, *tua* eſſe tibi negat. ſed & Lucilius apud Senecam *epiſt.* 8.

Non eſt tuum, fortuna qod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum eſt omne, qicqid optando venit.

ideo nimirum, qia, ut Lucilius idem,

Dari bonum qod potuit, auferri poteſt.

In eandem ſententiam Bernard. *de bon. deſer. Divitiæ iſtæ nec veræ, nec veſtræ ſunt. ſi veſtræ ſunt, vobiſcum auferte. Qod enim hìc relinqitur, non noſtrum ſed alienum eſt.* Ambroſ. *epiſt.* 9. Baſil. Cæſar. explicans illud Moſaicum, Πρόσεχε σεαυτῷ· τουτέστι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς περὶ σε inqit; ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ. ἄλλο γὰρ ἐσμὲν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ περὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐσμὲν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' αὐτοῦ αἰσθήσεις· περὶ ἡμᾶς δὲ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή. Cæterùm Epictetus nec reculam, nec corpuſculum etiam, tuum eſſe tibi conceſſerit. Siqidem, illud etiam explicans, qod Marcus hìc, μήτε ἐπὶ σοί, ſic infit, *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, [ità diſtingvendum, ſecùs qàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἂν σοῦ, καὶ τὸ κτησείδιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαραιμπόδιστον. νῦν δὲ μή σε λανθανέτω. τοῦτο οὐκ ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πέπεισο, μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραιμπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν οὖν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, —— μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipſum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐρεῖν] Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐροοῦντα. & *c.* 4. εὐρόως καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι. Ei opponitur τὸ δυσροεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Ὅπου τὸ πρῶτον καὶ μόνον αἴτιόν ἐστι τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. cùm res ſcil. ex voto & animi ſententia non ſuccedunt, non fluunt. ab eis tractum, qi æſtu adverſo conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί οὖν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί; διὰ τί δυστυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σου τι, οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὁδεύειν] *ſuprà* § 14.

Ὁδῷ ὑπολαμβάνειν] *certam in opinando rationem methodúmqe obſervare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ πράσσειν δύο ταῦτα] Diſtinctio plena poſt πράσσειν eſt collocanda. qod & advertit Caſ. dum non attendit Xyl. ſententiam corrupit.

Καὶ παντὸς ζώου λογικοῦ] hoc ideo, qia philoſophi λογικὸν ζῶον, ſive *animal ratione inſtructum* non homini ſoli, ſed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune conſtituebant; utì ex Plut. *de orac. ceſſat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου] *ſupr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ· καὶ ἕκαστον δὲ τῶν ἐμπιπτόντων ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σοῦ δὲ οὔ.

Τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν] Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *ſuprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε κακία ἐστί] Vide *ſuprà* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται] Vide *ſupr.* § 22.

Τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;] vide *l.* 8. § 55. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; ſi tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι] Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictisve aliis qibusvis, qi ejuſdem indigent, ferendo, id ſtatim admittamus, qod imaginatio forſan nobis noſtra ad aſpectum primùm ſuggeſſerit: miſerum nimirum hominem illum eſſe, ſive mali aliqid illi obtigiſſe; unde & nos ipſi pariter afficiamur. id qod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συνεπιθρηνεῖν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ τοῖς ἐκτός. ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων. locum integrum appoſui, qia minùs integer videtur, qò integritati reſtituam ſuæ. Excidiſſe aliqid Hier. Volfio ſuboluit: ſed in ſupplendo parùm feliciter verſatus eſt. in annotatis interſerit, ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει. cujus rationem ſubjungit, ὅτι ἄλλου οὐχ ἅπτεται. *Alium*, inqit, *non angit, qia non tangit.* ut ſit qod Comicus,

Facilè

Facilè omnes, cùm valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter senties.

sed & illis interjectis, adhuc clavdicabit sententia. etsi interjiciantur, sensum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti consentaneum, redderent: qalem versio ipsa representare videtur. *Istud afficit, non casus ipse; alium enim non affligit,* [vel potiùs *non affligeret*] *sed concepta de eo opinio.* Verùm supplendum ampliùs ex Stobæo *tom.* 2. *tit.* 115. Ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει· ἀλλὰ τὰ δόγματα. qi & pro τοῖς ἐντὸς legit ἀνθρώπου. & illa διαίρει παρὰ σεαυτῷ omisit prorsus. qæ & mihi suspecta. Generaliùs pavlò Epictet. idem *dissert. l.* 4. *c.* 10. Μὴ περὶ τοῦ ἐπάγειν τὸν φυσικὸν κανόνα, περιπίπτειν ἐν τῇ συγκαταθέσει. Et *l.* 2. *c.* 18. Τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπὲ, ἔκδεξαί με μικρὸν, φαντασία· ἄφες ἴδω, τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος· ἄφες σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. c.* 20. Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. pro eo qod codices perperam, συνεπαρθείς. Sic enim ipse mox *c.* 21. Τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι· Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 17. Ex qo codices Epicteti emendandi; lavdatus: Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαντασιῶν φύλαττε, μὴ συναρπάζου ταχέως· ἀλλ' ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα. καὶ μικράν ἀναβολὴν αὐτὸς παρὰ σεαυτοῦ λαβὼν, ἐπισκόπησον τὴν φαντασίαν, καθ' οὓς ἔχεις κανόνας· καὶ πειρῶ κρατεῖν τῶν ἡνιῶν.

Ὁλοσχερῶς] *omnino*. Xyl. ut sit, Ὁλοσχερῶς, ὁλοτελῶς· qomodo Svidas exponit. Sed cum συναρπάζεσθαι conjungit, *nè in totum abripi nos sustineamus;* cùm Bootius τῷ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοσχερῶς istic, ut & *l.* 9. § 3. ἀντὶ τοῦ προπετῶς, *temerè, temerariè* positum existimem. ut ὁλοσχερῶς συναρπάζεσθαι idem sit Marco, qod ταχέως συναρπάζεσθαι Epicteto. re scil. ipsâ non satis sedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθεῖν κατὰ δύναμιν] Ità Cicer. *Tuscul. l.* 4. *Cur misereare potiùs qàm feras opem, si id facere possis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim ipsi suscipere ægritudinem propter alios debemus, sed alios, si possumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranqill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γιγνόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ τὸ συνάχθεσθαι καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος. Qod avtem in casibus istiusmodi qoad alios observandum præcipit Marcus, idem & qoad nosipsos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ἔστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἐστίν· ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι βλάβην] *Si in mediis istis* (qæ nec bona nec mala sunt) *detrimenti aliqid sustinuerint, nè eos lædi existimes.* ἐλαττοῦσθαι est τὸ ἔλαττον ἤτοι ἐλάττω φέρεσθαι, sive ἔλαττον ἔχειν, ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qi locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cùm & illum illustrat, & cum eo qi hîc seqitur Platonis sororiat.) i. e. *minus conseqi, detrimentum damnúmqe aliqod sustinere.* Siqidem is hoc eodem sensu τὸ ἐλαττοῦσθαι usurpavit, *polit. l.* 8. φεύγοντος τάς τε ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ θέλοντος ἐλαττοῦσθαι· ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Et Dio Prus. Τίς τῶν ἐλαττοῦσθαι βουλομένων, καὶ τὴν δοκοῦσαν ἧτταν ῥᾳδίως ὑπομένειν, οὐ πολλαπλάσια τῶν ἄλλων ἐκτήσατο; & *orat.* 64. Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέξουσιν ἀρετῆς, κατὰ τὴν αὐτῶν ἐλαττούμενοι. Allusisse videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ' ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τὴν προαίρεσιν οὐδεμία βλάβη; Marcus ipse *suprà* § 15. ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τούτοις, ἀγαθός· *bonus habetur, qi minùs sibi in istis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἔθος] forsan fuerit, κακὸν γὰρ οὐθέν· *nihil enim mali subest*, cùm ista nec bona nec mala, sed media sint, qibus privantur illi. Potest tamen ferri istud, κακὸν ἔθος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκόπει τὰ νῦν δάκρυα καὶ τὰς ἐπιθρηνήσεις τῶν εἰσιόντων, ἔθει τινὶ φαύλῳ τραυματιζομένας πρὸς ἕκαστον. Faciúntqe eodem qæ Epictetus habet loco superiùs lavdato: Εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλίβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. Τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὑρίσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος· τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, Τάλας ἐκεῖνος· ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ ἐξεκόπη· ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων· ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν· ἀντίθες τῷ ἔθει τὸ ἐναντίον ἔθος. Sed prius tamen illud magis placet.

Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων] Fabellam aliqam seu historiolam respexisse videtur, de sene, qi pueruli alumni sui rhombum, sive ludicrum aliqod, animi cavsâ poscebat, non qòd ipse expeteret, avt momenti alicujus esse duceret, cùm παιγνιῶδές τι esse cognosceret: sed qò pusio ipsum beneficio aliqo affecisse se opinaretur. ità solemus nos ab infantulis nostris ejusmodi petere ludibundi, qò illi nobis gratificari videantur. est enim istic ῥόμβος, qod & Salmas. monuit, non *rhombus*, uti Xyl. vertit, sed puerilis *turbo*, qem & στρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, uti ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεα καλά. &c.

Ἐπεί τι γίνη καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων] Xyl. *qoniam boni aliqid fiat in rostris.* tanqam si esset, ἐπεί τι γίνηται καλόν. Cal. *qid facit, avt qorsum sit clamor omnis ad rostra iste?* ut aliter etiam legisse

videa-

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed καλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaqe; *Qando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliqam avt tibi ipsi, avt cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliqam vel propriam vel alienam proseqendo. Verùm D. Salmas. καλὸς mavult. i. e. *splendidè vestitus & pulcer.* ut allusum sit ad magistratus, qi pro rostris splendidè amicti concionem habebant. ἔμβολα sive ἔμβολοι, *rostra:* locus in foro Romano, navium Antiatium, qas in pugna ceperant, rostris instructus; uti Livius *l.* 8. Πρὸς τοὺς καλουμένους ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγοράν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺς ἐμβόλους. *ibid.* & apud Svidam avtor incertus, Τὸν δὲ παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον στρατηγὸν καταστάσας ἀπὸ τῶν ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους. *Ptætorem, qi populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat.* qem locum Svidam de aciei genere, qod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse monuit & toties hîc nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπελάθου] hoc tibi, inqit, occurrat, ubi in foro consistis, locum forsan honestiorem dignitatémve aliqam vel tibiipsi vel alii cuiqam enixiùs ambiens: *O homo, an istarum rerum conditionis oblitus es*, qòd ea, tanqam si boni qidpiam eis inesset, tam studiosè perseqaris? sive, *Nescis, ô homo, qalia hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum ?

Ναί· ἀλλὰ τούτοις περισπούδαστα] Respondet, qasi ex ambientis persona· Agnosco revera esse ejusmodi, qalia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, qæ isti in æstimatione cum primis habeant; qǽq; ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένῃ;] Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, qia stolidè sese illi habuerint ? Qod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σὺν μοι μαινομένῳ μαίνεο, συσωφρονήσω σώφρονι.
Tu velis mecum insanire, sano ego consipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

> Φασὶ μετὰ μαινομένων
> Χρῆναι μαίνεσθαι ἅπαντας.
> *Apud insanos omnibus aiunt*
> *Esse insanire decorum.* Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9 § 3. Atqi ut Menelao Agamemn. apud Evripidem in *Iphigen. Avlid. v.* 406.

> Συσωφρονεῖν σοι βούλομ', ἀλλ' οὐ συννοσεῖν.
> *Consipere, non confurere sum promptus tibi.* Grot.
> *Consipere, non desipere tecum debeo.* Lips.

Eodémqe alludens Plut. de amico genuino;

> Συσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle;

> Ὀυ γὰρ συνεχθεῖν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ.

Καὶ νὴ Δία, συγκατορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, οὐ συναμαρτάνειν, οὐδὲ συρραδιουργεῖν. Marcus ipse *suprà* § 29. Εἰ δὲ ἐτραγῴδησαν, οὐδείς με καταχέκρικε μιμεῖσθαι. μωροὺς avtem, i. e. *stultos supr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, qos res istiusmodi solent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς, εὔμοιρος ἄνθρωπος] Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem havd facilè medicina fiat. Mer. Casavb. illud ἐγενόμην ποτέ ad priora refert, eôq; periocham vult clavdi. vertit itaqe, *Fueram qandoqe* [id sufficiat.] In *præfatione* sic παραφράζει; *Num & tu idcirco stultus futurus es ? sufficit qòd tam diu etiamnum fueris.* Xyl. seqentibus conglutinat, redditqe; *Aliqando, utcunqe relictus, factus sum felix.* ut ὅπως δήποτε, non ὅπου δήποτε legendum fuerit. qod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qi nunc nescio qo pacto neglectim habeor, fuit qando felicior eram, sortémqe ferebam meliorem.* Ut verba sint indignè ferentis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliqando fuerit. qalis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

> Τί γὰρ ἐγὼ καταλειπόμην;

Verùm Casavb. καταληφθεὶς, non καταλειφθεὶς legit, vertitq; παραφραστικῶς, *Mors me, ubicunqe voluerit, deprehendat: ipse felix futurus sum.* Atqe ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου. Et simpliciter Epictetus *l.* 3. *c.* 5. Τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; videndus *ad l.* 6. § 30. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐγενόμην mavult γένοιο ἂν ποτέ. ut sit sensus; *Qocunqe loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris:* in tua est potestate situm, ut sis felix, qemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅπου ἂν καταληφθῇ, *ubicunqe* vel *qandocunqe morte superveniente deprehensa fuerit.* Vel, γίνου ποτέ. *Fias aliqando vir felix:* fac te felicem. istud tibi acqire, ut, qocunqe loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis qæ seqUntur conficiant. D. Salmas. deniqe sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐγενόμην ποτὲ εὔμοιρος. Ἄνθρωπε, σὺ δὲ εὔμοιρος, ὁπουδήποτε καταληφθεὶς, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· *Felix aliqando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunqe deprehensus, si bonam ipse tibi sortem feceris.* qod qomodo fiat, mox subjicit. Hoc est qod Plavt. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens qidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, qæ plus apud sapientem polleat qàm ipsius voluntas atqe judicium, cui qidem etiam, qæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poeta dixit;*

Suis ea cuiqe fingitur moribus.

At

At qis is poeta sapiens? Forsan docebit id nos Salustius. Is etenim *orat. ad Cæsar.* 1. *Res*, inqit, *docuit id verum esse, qod in carminibus Appius ait*,

Fabrum esse suæ qemqe fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuiqe mores fortunam fingunt.

Et de Catône Livius *l.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniíqe fuit, ut qocunqe loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse videretur.*

Τὸ δὲ εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας] Istis avt corrigit Marcus sententiam hominis, qi ideo felicitatem tribuebat sibi, qòd in dignitate aliqa petenda res ex voto nonnunqam successerant. avt exponit etiam clariúsqe explicat, nè qis perperam accipiat, qid τοῦ εὔμοιρος vocabulo intelligi velit. Εὔμοιρος, inqit, sive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qi μοῖραν ἀγαθὴν, id est, *sortem bonam sibi nactus est.* Sors avtem bona, non in mediis istis, sed in bona mentis dipositione, bonísqe conatibus atqe actibus indè profluentibus, consistit. Vide *lib.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ τρόποι pro ἀγαθαὶ τροπαὶ rescribendum monet D. Salmas.

Ad Librum VI.

§ 1. Τῶν ὅλων οὐσία εὐπειθὴς καὶ εὐτρεπής] *Universi materia est obseqi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *qæst. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia qærendum proponit; *Deus materiam ipse sibi formet, an datâ utatur:-- Deus qicqid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda destituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non qia cessat ars, sed qia id, in qo exercetur, sæpe inobseqens arti est.* Idémqe fidentiùs in adversam partem, *de provident. c.* 5: *Qare Deus tam iniqus in distributione fati fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adscriberet? non potest artifex mutare materiam. hæc passa est. qædam separari à qibusdam non possunt, cohærent, individua sunt.* Scilicet Deum nesciebant illi materiæ avtorem, qam illi Deo suo coævam somniabant. nec mirum si inobseqentem experiretur, in qam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adversùs Hermogenem*, qi paria illis sentiebat, Tertullianus.

Ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος] Vide *supr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν] Ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν. Jacob. *c.* 1. *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Qomodo ergò, inqies, ipse de se? Esaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *c.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate qod Dominus non effecerit?* Respondet Basil. Cæsar. *orat.* 8. κτίζει κακά· τουτέστι, μετακοσμεῖ αὐτὰ καὶ εἰς βελτίωσιν ἄγει· ὥστε ἀποθέμενα τὸ εἶναι κακὰ, τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν μεταλαβεῖν. ὥσπερ τὸ κτίζειν, *Psal.* 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παράγειν, ἀλλὰ τοὺς ὄντας μετακοσμεῖν. Verùm respondet secundò, distingvendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν· τὸ δὲ ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. τὸ μὲν οὖν ὡς φύσει κακὸν, ἐξ ἡμῶν ἤρτηται. κακὸν δὲ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν ὑπὸ τοῦ φρονίμου καὶ ἀγαθοῦ δεσπότου, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rursus: Τὸ μὲν κυρίως κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅπερ μάλιστά ἐστι τῆς τοῦ κακοῦ προσηγορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἤρτηται· τῶν δὲ λοιπῶν, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προβάλλεται· τὰ δὲ, ὡς θεραπεύματα τῶν ἡμαρτημένων ἐπάγεται· τὰ δὲ, ὡς παραδείγματα, ἐπὶ τῷ σωφρονεστέρους ποιῆσαι τοὺς πρὸς ἁμαρτίαν εὐολισθήτους. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.*6. *Neqe enim mala, qæ nullâ suâ naturâ subsistunt, à Domino creantur: sed creare se mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus in flagellum format; ut ea ipsa & per dolorem, qo feriunt, delinqentibus mala sint; & per naturam, qâ existunt, bona. Unde & venenum, mors qidem est homini, sed tamen vita serpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Qia mala dicuntur, & delicta, & supplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ avtor renuncietur. Nos adhibitâ distinctione utriusqe formæ; separatis malis delicti & malis supplicii, malis culpæ & malis pœnæ; suum cuiqe parti definimus avtorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & supplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, ista justitiæ mala condenti judicia adversùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, qæ congruunt judici: qæ qidem illis mala sunt qibus rependuntur: cæterùm suo nomine bona, qà justa, & bonorum defensoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in qos incidunt; bona qia ex Dei judicio procedunt.* Et August. *ep.* 120 *c.* 19. *Mala non peccata, sed supplicia. Malum avtem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum est, qia supplicium est; & ei à qo redditur bonum est, qia rectè factum ejus est.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7: Πάντα

Πάντα κατ' ἐκεῖνον γίνεται] Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de passerculo, de pilo, Domini nostri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

4. § 2. Κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος] Vide *l.* § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα προτίθεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος, ἔμμενε. ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἐστι σόν.

Μία τῶν βιωτικῶν πράξεων] Vide *l.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Qid? tu nescis unum esse ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι] Hoc est qod noster passim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *l.* 7. § 6. 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, respondit, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. Laërt. *l.* 1. qod postea in proverbium abiit. Svidas. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. παροιμία. qi & subjungit Platonis locum è *Gorgia.* Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylæa.*

> Ἄνδρας σοφοὺς χρὴ, τό γε παρὸν πρᾶγμ', ὡς καλὸν,
> Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι.--
> *Sapientis hoc opus est probè disponere,*
> *Qod impræsentiarum adest.--*

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

> Ἐμὲ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
> Τὸ παρὸν εὖ τιθέναι, κελεύων.

Basil. Cæsar. *in Esaj.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Αἰσχρὸν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν προϊεμένους, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθὸν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ἀνιωμένοις. Bas. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus avtor;

> Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε.
> *Vitam explica ex præsentibus rebus tuam.*

Hesych. Τὸ παρὸν εὖ τίθεσο. παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii avtem illius expositione lapsum Erasmum restituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Isth. od.* 8.

> Τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ,
> Χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν,
> Ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται
> Ἑλίσσων βιότου πόρον.

Et *Pyth.* 10.

> Τῶν δ' ἕκαστος ὀρούει,
> Τυχὼν κεν ἁρπαλέαν σχέθοι φροντίδα τὰν πὰρ ποδός.
> Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι.

Aristippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τὴν γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῳ τῷ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ πράττει τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epist.* 101. *Ille ex futuro suspenditur, cui irritum est præsens.* Deniqe qod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tiresia Menippo datum fingit consilium, Τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος θηράσῃ, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θέμενος, παραδράμῃς τὰ πολλὰ, καὶ περὶ μηδὲν ἐσπουδακώς.

§ 3. Ἔσω βλέπε] Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem suam introspicere; istîc in rerum externarum naturam ipsam internam, missâ specie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἀξία] Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα] *Omnia qæ subjecta sunt.* Xyl. *Substantiæ omnes.* Cas. Malim, *præsentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* qod *lib.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad lib.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει] Vide *l* 5. § 13, 23, 33.

Ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται] Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκθυμιαθήσεται. tanqam ab ἐκθυμιάζομαι. qod nescio an legatur. ἐκθυμιᾶσθαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* qomodo ea solent, qæ adolentur. est ergò ἐκθυμιαθήσεται Marco hîc, qod כָלוּ בֶעָשָׁן Psaltes dixit, *Ps.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur solicitaret Piscator, nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία] *Siqidem compacta sit eorum substantia.* Xyl. ut de subjectis singulis intelligatur. at Cas. *si in unam eandémqe substantiam redigenda sint omnia:* Vel, *si rerum omnium substantia sit inter se unita, & in unum compacta.* firmat simul & explicat Marcus ipse, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος] *supr.* § 1. incertum est avtem, istáne ad priora illa pertineant, an aliò spectent, & seorsim ponenda fuerint. Illud Casavbono, hoc Xylandro placuit. qod & ipse secutus sum. De sensu convenit. Menti universi rectrici, qid de singulis faciat, & qo fine qidqe faciat, & qale id sit, in qo se vímqe suam exerceat, satìs perspectum ac prospectum esse; etiamsi ista nos qàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι] Avrea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; respondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qi & *de leg. poët. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γράψαντα, Ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἁ πονηρία, τρόπον τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παραβαλεῖν ἐστιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atqe hoc est qod ille apud Comicum nescio qem (avtore eodem *de exil.* referente) qi cùm de infelicitate sua qerentem amicum τὴν τύχην ἀμύνεσθαι jussisset, interogatus qâ ratione id

effectum

effectum daret, Φιλοσόφως, respondit. Qin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἄν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· respondit, ἑαυτὸν παρασκευάζων βέλτιστα πράττειν. Idémqe Plut. *de util. ex inimic.* Σύ τοι διαφθερεῖ τῶν κακῶν, ἔξεστι γὰρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. οὐδὲν οὕτω κολάζει τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν, τοῦ ἀληθεῖς εἶναι τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾷν αὐτῶν, τοῦ μηδὲν συνειδέναι πονηρὸν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Διὸ ταῦτα ὑβριζόμενος νόει· τί, τε μηδὲν οὕτω λυπεῖν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τὴν τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν· τί, τε οὕτως ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ τοίνυν ἀρετὴν καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, καιρίας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ὑπὸ φθόνου βεβλημένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοὺς ἀνενεγκεῖν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, οὗτος τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῆσαι ἐπιστάμενος. Vide Regem sapientissimum, *Parœm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι] Jasoni Medæa apud Evripidem;

> Ἀλλ' ἐσμὲν, οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
> Γυναῖκες. οὔκουν χρῆν σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς,
> Οὐδ' ἀντιτείνειν νήπι' ἀντὶ νηπίων.
> *Sumus qidem mulieres, qod sumus; malum*
> *Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis*
> *Non decuit, aut fatuis fatua rependere.*

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

> *Sumus mulieres, qale non dicam malum:*
> *Sumus. Sed haud te decuit æqatum malis,*
> *Dementiâ certare cum dementibus.*

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

> —*ridiculum est enim*
> *Odio nocentis perdere innocentiam.*

Dio apud Plut. Εἰ δ' Ἡρακλείδης ἄπιστος καὶ κακὸς διὰ φθόνον, οὔτι καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετήν. τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι, τοῦ προαδικεῖν, νόμῳ δικαιότερον ὁρίζεσθαι, φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Avgust. *in Psal.* 54. *Qid tibi prodest, qia exigis qas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, nè duo sitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. qid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qi te oderat. jam duo plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, qos fieri bonos qærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se qoqe numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Gvigo *meditat. c.* 15. *Qàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es qasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *l.* 1. *c.* 3. *Assiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascetur aliqis? tu contrà beneficiis provoca. cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. Si utrinqe certabitur, ille est melior, qi prior pedem retulit: victus est, qi vicit.* Salust. *Jugurth. Bono vinci satius est, qàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *l.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliqantò injuriæ beneficiis vincuntur, qàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου] Vide *l.* 5. § 34.

Μεταβαίνειν] Vide *l.* 5. § 6.

Σὺν μνήμῃ θεοῦ] Vide *l.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum qod referatur hìc, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλό τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀροῦντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι καταπόσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Qid ille non fecisset, si adjicere potuisset, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χριστὸν ἡμῖν δέδωκεν; sed ulteriùs porrò avdire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ᾄδοντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαταλείψω ταύτην τὴν τάξιν, ἐφόσον ἂν διδῶται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ. Contende cum istis qæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Συνεχέστερον νόει τὸν Θεὸν, ἢ ἀναπνεῖ. qod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliss. l.* 1. *c.* 54. sic extulit, Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. Rursúsqe idem apud Maxim. Ἀνανεούσθω ὁ περὶ Θεοῦ λόγος καθ' ἡμέραν, μᾶλλον

ἢ τὰ σιτία. Idem deniqe apud Anton. Ἐὰν ἀεὶ μνημονεύῃς, ὅτι ὧ ἐργάζῃ κατὰ ψυχὴν ἢ σῶμα Θεὸς παρέστηκεν ἔφορος, ἐν πάσαις σου ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς πράξεσιν, οὐ μὴ ἁμάρτῃς, ἕξεις δὲ τὸν θεὸν σύνοικον.

§ 8. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον] *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον] Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ἕκαστα περαίνεται] *supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἤτοι κυκεὼν] Idem *l.* 4. § 27.

Ἕνωσις καὶ τάξις, πρόνοια] leg. [καὶ] πρόνοια.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι] Ità *l.* 2. § 11. Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ προνοίας κενῷ;

Αἶα γίνεσθαι] αἶα, γαῖα, *terra*. Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori*; ex conseqenti. ità in sacra pagina. *Gen. c.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, qod priùs fuerat, redierit.* & *Psal.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psalm.* 146. *v.* 4. *Qo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad.* η. *v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Vos in aqam & terram cunctos convertier opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ λυθὲν, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,

τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδὲ αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejusdem saltem nomine, *de Homeri vita* ac *poesi* disserens, ait verbis hisce poetam σημαίνειν τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ παντός. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodiss. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inqit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaqe Homerum, cùm nôsset τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φεύγοντα, ὡς λεπτομερῆ καὶ κουφότατα, (ignem scil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram scil. & aqam) παραμένοντα εἶναι τοῖς νεκροῖς σώμασι· dixisse,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

id est, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità siqidem legendum qod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simpliciùs Hesych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθείητε, ἀποθάνοιτε. & Evstath. νεκρωθείητε, καὶ τοῦ μὲν ζωογόνου πνευματώδους θερμοῦ στερηθείητε· γένοισθε δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχειωθείητε (ἀντιστοιχείωσιν avtem loco suprà citato habet Aphrodiss.) τουτέστιν εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθείητε,

Ἥμενοι αὖθις ἕκαστοι ἀκήριοι.--

alios avtem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqa comprehensa & subintelligenda; sicut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὕδει φύρειν.-- Vulcano injungitur.

nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

In proverbium avtem usu freqenti ac familiari devenisse Homericum illud monent Grammatici. qo alluserit παρῳδήσας Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Qamvìs ignis eris, qamvìs aqa, semper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expressit, terram: qomodo & Evripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; sic jubet necessitas.

Est Evripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

--κἆτα δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες γῆν· ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, qòd Evripideum carmen illud lavdaret: negabat enim (qod & Plut. suprà) genus hoc orationis qicqam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, qòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alîus alicujus poetæ hemistichium fuerit, qod hîc Marcus usurpavit,

--ὅπως ποτὲ αἶα γίνεσθαι.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ] Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, οὐ σιδηροῦν σχήσει τεῖχος.
Arcere namqe fata, nec
Ignis, nec aneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ πρότερον ἢ εἰς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. qod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qi dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

At nemo (fidens dico) fatum effugit unqam,
Esto malus, bonus esto; humano sanguine cretus.

Idem tanqam ex Achillis mente: *Il.* ι. *v.* 318.

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζει.

Bellan-

Bellantémqe manet sors æqa domíqe manentem.
& v. 320.
Κάτθαν' ὅμως, ὅτ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅτε πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil gestum est, obit, ac qi multa patravit.
qem versum in ore freqentem habuisse Demonactem avtor est Lucianus.
Et *Iliad*, μ. v. 322. sub Idomenei persona;
Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἠὲ τῷ κῦδος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν.
O pepo, si letiqe exors, duræqe senectæ
Vita foret, bellum subterfugientibus istis,
Non eqidem avt acies primas ipse inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cùm circumstent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, avcturi famam nobisve, aliisve.
Unde Plutarchus etiam sumpsisse vult Æschylum ista;
Ἀλλ' οὔτε πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου·
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.
Non tela siqis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata nisi dent terminum:
Nec ad focum qis confidens in ædibus,
Fatum hoc magìs sibi destinatum effugerit.
In qam eandem sententiam & Evripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.
——κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἴκους ἐκτὸς ἡμένῳ πόνων.
——*morti est debitus,*
Etiam laborum immunis qi sedet domi.
Et Simonides *ibid.*
Ὁ δ' αὖ θάνατος ἔφικε καὶ τὸν φυγόμαχον.
qod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.
Mors & fugacem perseqitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóqe tergo.
Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.
Οὐ γάρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
Ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ᾖ γένος ἀθανάτων.
Πολλάκι δηϊοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται· ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.
A fato nulli mortis sit gratia; non si
Avtores generis sit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapsum circumstridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.
Solon apud Demosth. *de legat. malè obit.*
Οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ·
Αὔλειοι δ' ἔτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι,
Ὑψηλὸν δ' ὑπὲρ ἕρκος ὑπέρθορεν, εὗρε δὲ πάντως,
Εἰ καί τις φεύγων ἐν μυχῷ ᾖ θαλάμου.
Cujúsqe irrumpit pestis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam sublime supersilit, atqe latentem
Prendit, sive habeat angulus avt thalamus.
Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.
Nullo fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit, in medio est Tibure Sardinia.
10 & Propert. *l.* 3. *eleg.* 16.
Ille licèt ferro cautus se condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit indè caput.
Vide ad *l.* 7. § 46. Avgust. *de divers. serm.* 28. *Mors differri potest; auferri non potest.* Et de *Verb. Apost.* 18. *Mortem differunt ista, non auferunt. Sed etsi tardiùs qis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Qid avtem ad rem pertinet, qamdiu vites, qod evitare non possis?* Senec. *epist.* 93. *Qid interest qàm citò exeas, unde exeundum est?* *ibid.*
20 Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ] Verbum Stoicis familiare, qâ *constantem* illi & *immotum prorsus animi tenorem* designabant. eundem & εὐστάθειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9, & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσταθεῖν ἐποίησε. qo loco tamen, prout & apud nostrum, potest *status animi placidus & tranqillus* designari, qalis est æqoris in malacia. Καὶ γὰρ γα-
30 λήνη οὖσα, καὶ εὐσταθοῦν τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῶς καὶ ἀταράχως conjunxit: &, qod huic cognatum noster, *l.* 12. § 22. σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

Θαῤῥῶ τῷ διοικοῦντι] *Psal.* 112. v. 7. de viro pio. *Stabile est cor ejus, confisum in Domino.* hoc est, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζοντος ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci nostri verbis, εὐσταθεῖ καὶ θαῤῥεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Ὑπὸ τῶν προεστηκότων] qæ *l.* 1. § 12,
40 προεστηκότα πράγματα. & § 15. προστάσεις dixit.

Ταχέως ἐπάνιθι] Ità *l.* 5 § 9. ἐκκρουσθέντα πάλιν ἐπανιέναι. Vide & sectionem huic proximam.

Ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν] Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, *ad semetipsum reversus.* qasi extra se positus antè fuisset, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum se præberet. Publ. Syrus:
Homo extra corpus est suum, cùm irascitur.
50 imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*
Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ᾗ φησιν ὁ Μελάνθιος,
Τὰ δεινὰ πράσσει τὰς φρένας μετοικίσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια πράττει καὶ μέτρια, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐκποδὼν θέμενος. Idem de pre-
vid.

vid. divin. Qod & de reliqis etiam affectibus Chrysippus in *lib.* περὶ ἀνομαλογίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη, inqit, ἐκκρούει τοὺς λογισμούς. idqe Menandri testimonio comprobat, cujus ista sunt;

Οἴμοι, τάλας ἔγωγε, ποῦ ποθ' αἱ φρένες
Ἡμῶν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρὸν, οὐ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' αἱρούμενοι.
Eheu me miserum, qamnam in partem corporis
Mens nostra se proripuit illo tempore,
Cùm nimiùm vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phrasis obtinuit, inqit Plut. *in collat. terrestr. & aqatil.* περὶ τῶν παραφρονούντων, μὴ εἶναι παρ' αὑτοῖς, ἀλλ' ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν. Vult itaqe Marcus, sicubi tale qid contigerit, qàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id qod animum induxerat, pavlisper non tenuit; sed citò ad se rediit.*

Ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος] Resarciendo jugiter post remissiones atqe interturbationes animadversas, validior evadet animi tenor. Ità ossa confracta, si fuerint probè restituta, robustiora fiunt. Sed & *athleta, qicunqe magni spiritûs, nec projecit animum projectus; & qoties cecidit, contumacior surrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *qæst. nat. l. 3. præfat. Fidelissimus est ad honesta ex pœnitentia transitus.* Et qod Plutarch. in *amator.* Ὡς δ' ἥλιος ἐκ νεφῶν καὶ μεθ' ὁμίχλην θερμότερος· οὕτως ἔρως μετ' ὀργὰς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένου διαλλαγέντος, ἡδίων καὶ δριμύτερος. Plavt. item *Amphitr. act. sc. 2.*

Iræ interveniunt; redeunt rursus in gratiam.
Verùm iræ si qæ fortè eveniunt hujusmodi
Inter eos, rursum ubi reventum in gratiam est,
Bis tantò amici sunt inter se qàm priùs.

§ 12. Ὧδε πολλάκις ἐπάνιθι] Senec. *epist. 103. Qantùm potes, in philosophiam secede. Illa te sinu suo proteget: in hujus sacrario eris avt tutus, avt tutior.* Vide & *sup.* § 10.

Προσαναπαύου ταύτῃ] Vide *l. 5.* § 9. & § 34. & *supr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς οὗτος ἰχθύος] *Cadaver piscis.* Plut. *de esu carn. l. 1.* Ἐγὼ δὲ θαυμάζω τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἥψατο φόνου στόματι, καὶ τεθνηκότος ζώου χείλεσι προσήψατο σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων προθέμενος τραπέζας, ὄψα καὶ τροφὴν προσέτι εἰπεῖν [ἐτόλμησε] τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα. Ità enim restituendum existimo locum illum, qem aliter Stephanus. Νεκύες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι, καθ' Ἡράκλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρόν ἐστι, καὶ νεκροῦ μέρος. Idem *Sympos. l. 4. c. 4.* Indè νεκρέκοσμοι μάγειροι eidem in libello superiore dicti: & *in sap. conviv.* Ὁ γαστὴρ, τάρταρός τις νεκρῶν πεπληθώς. *Orcus qidam cadaveribus constipatus, venter* dicitur. Vide *ad l. 4.* § 21.

Χυλάριον σταφυλῆς] sive *sangvis uvæ;* ut Jacobus Patriarch. apud Mosem *l. 1. c. 49. v. 11.* & Moses ipse *l. 5. c. 32. v. 14.* i. e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jason Siracid. *c. 39. v. 26.* & *c. 50. v. 15.* & *Maccab hist. l. 1. c. 6. v. 34.* At Cassiodor. *Var. l. 12. ep. 4.* de vino acinatico, suo more lasciviens: *Hyemale mustum, uvarum frigidus sangvis, in rigore vindemiæ, cruentus liqor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad nostri mentem propiùs Hesiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mytholog. l. 3. c. 1.*

—βοτρύων δρόσον αἱματόεντα.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Aristotele notatus, *Topic. l. 4. c. 5.* ab avtore etiam *problemat. natur.* sub Plutarchi nomine *q. 2.* lavdatus, qi cum Empedocle vult πέψιν esse σῆψιν τινά,

—ἐν ξύλῳ σαπὲν ὕδωρ.

Est enim, ut ex Platone avtor idem *q. 5.* Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἠθημένον διὰ φυτοῦ. Itaqe Athen. *dipnosoph. l. 1.* Ἀφ' ὕδατος ὁ οἶνος φύεται. οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ὑπ' ἀμπέλου πεποιωμένον. Et Nemes. *de natur. homin.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς νοτίδος, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίσταται, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypothes. l. 1. c. 14.* § 1. Ὕδωρ ἓν καὶ μονοειδὲς, ἀναδιδόμενον εἰς τὰ δένδρα, ὅπου μὲν γίνεται φλοιὸς, ὅπου δὲ κλάδος, ὅπου καρπὸς, καὶ ἤδη σῦκον, καὶ ῥοιὰ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ ὑετὸς δένδρεσι καὶ φυτοῖς συμφυσιούμενος κατεργάζεται, τῶν καρπῶν καθ' ὁμοιότητα ἕκαστον· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον ποιεῖ γίνεσθαι· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χροΐζεται· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyssen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, πικραίνεται ἐν τῷ ἀψινθίῳ, ἐν συκῇ δὲ καταγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου τὴν νοτίδα ἑλκούσης, ὁ οἶνος συνίσταται, Jo. Chrysost. *in tit. Orat. 3.*

Τριχία προβάτου] Plin. *hist. nat. l. 9. c. 47. Ut boves victum hominum excolunt; ità corporum tutela pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adolescentem qendam τῶν εὐπαρύφων splendidè vestitum, animadverteret de purpuræ laticlavio sese efferentem, apprehensâ veste, Τοῦτο, inqit, μέντοι πρὸ σοῦ πρόβατον ἐφόρει, καὶ ἦν πρόβατον. Diogenem Canem forsan imitatus, qi adolescentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, οὐ παύσῃ, μειράκιον, ἐπὶ προβάτου δορᾷ σεμνυνόμενος. Refert Anton. *Meliss. l. 2. c. 74.* ubi dicti gratiam tollunt prorsus, qi pro δορᾷ, ἀρετῇ substitutum eunt. In eandem mentem Sotades, (qod apud Stob. *tom. 2. tit. 22.* & Maxim. *c. 56.* reperitur;)

Ἂν ἱματίσῃς, ταῦτα πρὸ σοῦ πρόβατον εἶχεν.
Si veste nites, at hanc priùs oves tulere.

Philo *de provident.* lavdante Eusebio *præpar. l. 8. c. ult.* Ἐσθῆτές γε μὴν, προβάτων εἰσὶν, ὡς οἱ ποιηταί πού φασιν, ἄνθος. Neotericus qidam;

Purpureis, te effers, qòd amictus vestibus? ante
Te gestavit ovis, cùm tamen esset ovis.
Sericeis, effers, qòd amictus vestibus? ante
Te bombyx habuit; tum qoqe vermis erat.

Αἱματίῳ κόγχαις δεδευμένα] indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis istis, qorum sangvine an sanie, purpura tingitur, videantur Aristot. *hist. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hist. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hist. animal. l.* 16. *c.* 1. Navmach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου.
At, qo lana rubet, sangvis de murice fluxit.

Et Lucian. in *Cataplo.* μακαρίζων ἐπὶ τῷ αἵματι τῶν ἐν τῇ Λακωνικῇ θαλάττῃ κοχλίδων. de tyranni purpura loqitur. Optat. *adv. Donatist. l.* 5. *Sic alba lana regalem transit in purpuram, qomodo catechumenus in fidelem: utiqe dum incipit esse qod non erat, desinit esse qod fuerat.* (ità enim interstingvenda sunt ista) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Considerata sunt effecta: retractanda sunt efficientia. Dicis à te datum esse, qòd homo fidelis effectus est: si hoc totum est, dicat & operarius artifex purpuræ, qòd non*
——*admixto sangvine piscis, purpuram solo tactu conficiat.*

Ἐντρεῖς παρατρίψεις] Huc Diogenis αὐτουργοῦ illud, Εἴθε καὶ τὴν κοιλίαν ἦν παρατρίψαντα μὴ πεινῆν. Laërt. *l.* 6. sive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chrysippi *politia*, Εἴθε καὶ τὸν λιμὸν οὕτως ἀποτρίψασθαι τῆς γαστρὸς ἐδυνάμην. Et qod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὅτι ὑικὸν δοκοίη πάσχειν, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνᾶσθαι, ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις.

Μετά τινος σπασμοῦ] Itaqe Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μῖξιν sive συνουσίαν dixit esse μικρὰν ἐπιληψίαν. Est avtem *epilepsia*, παντὸς τοῦ σώματος σπασμὸς, *corporis totius convulsio* qædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fæsius *ad Hippocr. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 5. qanqam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qi & Democriti non absimilem, aliam tamen, de eadem *ibidem* sententiam refert, Ξυνουσίη, ἀποπληξίη μικρή. *Apoplexiam* avtem definit Celsus *l.* 3. *c.* 27. *resolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepsiâ graviorem* etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterum nec illud silentio prætereundum, qod contrà monent Oribasius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Aëtius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καὶ τινας ἐπιληπτικοὺς ἔπαυσε τὸ ἀφροδίσιον· qod illi, nec soli, elicuisse videntur ex Hippocratis verbis hisce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ἐπιληψίας νόσους, μίξις. qæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυξαρίου ἔκκρισις] Vide *l.* 4. § 48. ἐγχθὲς μὲν μυξάριον. indè per stuporem illud, *l.* 10. § 26. ἐξ ὅτε οὖν

Οἷαι δὴ αὗται] leg. vel, ὅιαι δὴ, vel οἷα δὴ, *qale qiddam*; sive, *qemadmodum*; qia οὕτως seqitur.

Ἀπογυμνοῦν] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Qod de dictione Longin. *de sublim.* μή τινα μεγέθους φαντασίαν ἔχοντα, ἢ πολὺ προσκείται τι εἰκῆ προσαναπλαττόμενον, ἀνάπτυσσόμενα δ', ἄλλως εὐκαταφρόνητα χαῦνα, ὧν τοῦ θαυμάζειν τὸ περιφρονεῖν εὐγενέστερον. Et *ibid.* κἂν ἕκαστον αὐτῶν πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπῇς, ἐκ τοῦ φοβεροῦ κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖ πρὸς τὸ εὐκαταφρόνητον.

Ὑφ' ᾗ σεμνύνεται] ἐφ' ᾗ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής] Τῦφος, *typhus*, (qo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis scriptores Latini, Arnobius, Avgustinus, alii) *pompa, fastus:* qo nomine comprehenditur, qicqid rei alicui obtenditur, qò vel desiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum*, Xyl. reddidit. & *offucium* reverà *faciunt*, ut cum Plinio loqar, repræsentationes istiusmodi. Cæterùm aliud est τῦφος, aliud φῦκος, qod is forsan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γάρ ἐστιν ὁ μὴ κακοδοξοῦται τὰ γνήσια τῶν νόθων παρευημερησάντων, καὶ τἀληθῆ τῶν εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατεψεῦσθαι, πιθανὰς δ' ἀποβάλλει φαντασίας πρὸς ἀπάτην ἐν πόλεσιν· οὗ καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι, τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἁλουργίδων, καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετέωροι φέρονται· &c. Ἐπιβουλότατον dixit, qod Marcus δεινὸν παραλογιστὴν. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης] Crates iste Atheniensis, an Thebanus, qi & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate qid dixerit, non reperio. Siqidem Xylander à Græcis recessit, dum vertit, *qid de hoc Crates, qid Xenocrates dicat.* Videri potest ex antegressis Cynicum, suo, hoc est, canino more, Xenocrati fastum objecisse, prout Diogenes objecerat aliqando Platoni, cùm illum tamen ἀτυφότατον extitisse asserat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλεῖστα] eòdem spectat hæc periioche, qò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα] *Si sub habitu vel natura continentur.* Xyl. qi conditionalem cur interseceret, nihil erat: *comprehendi possunt sub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Cas. potiùs, *qæ ab habitu vel natura continentur.* neqe enim sunt hæc generum capita, qibus comprehenduntur; sed formarum, qibus continentur, differentiæ. Cæterùm regiri potest non immeritò, qomodo ligna avt lapides, ὑπὸ ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim κυρίως vox ea sonat) *contineri* dicatur. Ἕξιν itaqe Galenus observat, præter usitatiora illa significata, dupliciter sumi; aliqando pro *solida ipsa corporis compage*, qâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. indè ἑκτικοὺς πυρετοὺς, *febres he-*

ēticas, nominis id adeptas vult, ὅτι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος αὐτὴν κατειλήφασιν· tum ἕξις qid ſignificet, explicando, ſubjungit; οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαιρούμενα. *ità vocant ſolidas corporis partes, qò ab humidis diſtingvant*, ſive *in partium diſtributione humidis oppoſitas*. aliqando verò pro *ſpiritu* ſive *forma, qæ partes rei cujusqe continet*. ità H. Stephanus avtor eſt eundem alibi ἕξιν definire, πνεῦμα συνέχον καὶ συγκρατοῦν τὰ μέρη, *ſpiritum illum, qi partes compingit & continet*. *ſpiritûs* avtem appellatione *formam* deſignari, alibi docemus. Vide *ad l.*12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalit.* verbis illis; Ἄνθραξ μὲν γάρ ἐστι, πῦρ ἐν οὐσίᾳ γεώδει, ὃ τρόπον ἕξεως πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἐλλοχᾷ δι' ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον. Unde & ἑκτικὴ ζωὴ ex Platonicorum ſententia Nemeſio, *de natura hom. l.* 2. Ζῆν μὲν λέγουσι καὶ πάντα ἄψυχα ἑκτικὴν ζωήν. καθ' ὃ συνέχεται ὑπὸ τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς, τῷ εἶναι (ſive ut alii legunt εἰς τὸ εἶναι) καὶ μὴ διαλύεσθαι. Et κυριολεκτῶν magìs Philo, ἑκτικὴ δύναμις νοῦς, inqit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἑκτικὴν, φυσικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲν ἕξις κοινὴ καὶ τῶν ἀψύχων ἐστὶ, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἐοικότα, ὀστέα. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, ſiue *ſpiritum* ζωτικῆς δυνάμεως, i. e. *facultatis vitalis* (ſtrictiùs loqendo) exortem deſignaverit; qam ψιλὴν ἕξιν, qaſi *meram* ὕπαρξιν ſive *exiſtentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆς φύσεως Marcus iſtìc diſtingvit. Siqidem in eandem planè mentem Sextus Empiric. *adv. Mathemat. l.* 8. *c.* 2. qo loco his gemina planè leguntur iſta. Τῶν ἡνωμένων σωμάτων, τὰ μὲν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως συνέχεται, ὡς λίθοι καὶ ξύλα· τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά· τὰ δὲ ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de numin. immutab.* gradus qoſdam rerum naturalium conſtituens; Τῶν σωμάτων, inqit, ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, τὰ μὲν ἐνεδύσατο ἕξει, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ λογικῇ ψυχῇ. idémqe *de mund. immortal.* diſertiùs adhuc; Τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν τε καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζώων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco iſtìc, ἕξιν *lignis & lapidibus*, φύσιν *ſatis ſtirpibúsqe* tribui: habésqe res qatuor, ſed eas ſibi invicem ſubordinatas, qibus compages omnis corporea continetur, partésqe ejuſdem ſibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νοῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶν, ψυχὴν ζώων, νοῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, qo hìc Marcus. qin, nè qid deſit eorum, qorum Marcus hìc meminit, ſubjungit, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελεωτάτην· qod eſt idem prorſus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν. Adjici poteſt, qòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα ſive *ſemen* in φύσιν primò, tum in ζῶον tranſire; id qod Ariſtoteles dixit, ζῆν τὸ πρῶτον φυτοῦ βίον, *de gener. animal. l.* 3. *c.* 2. ſed & Stoici ipſi, τὸ σπέρμα *ſemen*, πνεῦμα *ſpiritum* eſſe: hunc in utero fotum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ἀπὸ τῆς φύσεως, τὴν φύσιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς diſtingvunt: & *ſemen* ſive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum ſit. Vide *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & qòd Zeno ἕξιν ſenſu iſto accepiſſe videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, δι' ὧν μὲν, ὡς ἕξιν κεχωρηκέναι, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν νεύρων· δι' ὧν δὲ, ὡς νοῦν, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ. Vide *ad l.* 12. § 30. indè ἑκτικῶς διαμένειν, Porphyrio dictum *de abſtinent. l.* 4. Οὕτως γὰρ καὶ λίθου τροφὴν, τὸ αἴτιον τοῦ συμμένειν εἴποις ἂν καὶ τὸ (τοῦ f.) ἑκτικῶς διαμένειν· καὶ φυτοῦ, τὴν διατηροῦσαν ἐν τῷ αὔξειν ἢ καρπογονεῖν· καὶ ζώου σώματος, τὴν τηροῦσαν αὐτοῦ τὴν σύστασιν. *Ea igitur*, inqit, *qæ vel formâ merâ continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τοῦ φύειν ſic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ*, &c. Vide & Marcum ipſum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν μόνην ἀπὸ τῆς ζώου φύσεως diſtingvit. Non erat itaqe qòd vir ſummus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, avt voces illas ἕξιν & ἑκτικὴν apud Philonem ac Clementem mendi ſuſpectas haberet; & ἑστίαν atqe ἑστικὴν reſcribendum præſcriberet; avt Philonis ſolius arbitraretur eſſe ἕξεως vocabulum hac ratione uſurpatum, qum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorúmqe itidem exiſtere ſit clariſſimè demonſtratum.

Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριωτέρων] *qæ ſub arctioribus aliqantò*. Xyl. & mox: *Siqa paulò plus haberent gratiæ:* perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, qod de hominibus dictum eſt. οἱ μετριώτεροι, *qi modeſtiores & moderatiores ſunt*.

Ψυχὴν λογικὴν καθολικήν] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχουσαν καὶ κινουμένην] forſan ἰσχύουσαν. ut infrà § 16. κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. nam & ἴσχειν παθητικῶς qandoq; uſurpatur. Arrianus de Indiæ fluminibus, Χειμῶνος ἴσχουσιν, ὀλίγοι τε γίνονται.

Τῷ ὁμογενεῖ συνεργεῖ] *Congeneri ſuo cooperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de iſto Caſ. ego utrumqe opinor reſpexiſſe.

§ 15. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι] διὰ τί; ἵνα ἡ περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου. χρείαν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν ἐνισταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idémqe *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη περίοδόν τινα εἶναι καὶ παραχώρησιν ἄλλον [ἄλλων potiùs] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δὲ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. Ocellus *de univerſ.* Τὸ μὲν διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων. Empedocles apud Ariſtotel. *Phyſic. l.* 8. *c.* 1.

— ᾗ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι·
Ἠδὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς, πλέον ἐκτελέθουσι·

Τῇ

Τῇ μὲν γίγνονταί τε, καὶ οὔ σφίσιν ἔμπεδος αἰών·
Τῇ δὲ διαλλάσσοντα διαμπερὲς, οὐδ' ἅμα λήγει·
Ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Ἀνανεοῦσι τὸν ἄπειρον αἰῶνα τὸν κόσμον] Loco mota sunt illa τὸν ἄπειρον αἰῶνα, ad seqentis clavsulæ extremum rejicienda, & post παρέχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum successiones ævum æternum præstant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naso *Metamorph. l.* 15.

Ipsa qoqe assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen. neqe enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrqe eadem veniens, urgétqe priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, paritérqe sequntur,
Et nova sunt semper. nam qod fuit antè, relictum est,
Fitqe qod haud fuerat; momentáqe cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ] Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί ἄν τις ἐκπιμύσειεν] vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ ἔξεστιν] Ità *l.* 5. § 23. οὐδὲν ἑστώς. Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Pavlus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν] Solomon *Proverb, c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea qæ nè sunt qidem? (in ea qæ mox non futura sunt.* Jun.) *nam omnino comparant alas divitiæ, instar aqilæ pernicissimæ, qæ cœlum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem esse Solomoni, qod Davidi *cor apponere, Psal* 62. *v.* 12. monet Drus. *Prov. class.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Evripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Ὑπόπτερος δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

——πλούτου μὲν ὠκεῖα πτέρυξ.

Et Simonides in *næniis* ab eodem lavdatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου
Μύας οὕτως, ἁ μετάστασις.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἐσμὲν πάνυ γελοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοὺς κορυδοὺς διώκοντα· ἀεὶ ᾠόμεθα ἕκαστον αὐτῶν αὐτίκα λήψεσθαι, οἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφυγον. Pulcrè Gvigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide qomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucietur, utpote in puero. capitur enim viso passere: qem cùm acceperit, subjacet tot casibus, qot passer ipse. qomodo avtem est tuta, priusqam talibus capiatur? ea enim qæ placent, tenent illam, ut possit adversis mulctari.* De homine humanisqe rebus universis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæsar.* Οἷα γάρ ἐσμεν οὐχ ἱστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμὶς, ἑωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον.

Τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν] Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται. Senec. *epist.* 104. *Avium modo transvolant, citiúsqe qàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pavper.* Πιστὸν μηδὲν τῶν ἐνταῦθα τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλόμενα καὶ μεταβάλλοντα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ περιτρεπόμενα, καὶ πρὶν ληφθῆναι ἀπιόντα καὶ φεύγοντα. Et *in pascha:* πρὶν κρατηθῆναι φεύγοντα, καὶ πρὶν νοηθῆναι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Esajæ c.* 38. *Omnis seculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, anteqam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et Avgust. *in Psal.* 38. *Antè abeunt priusqam veniant: & cùm venerint, stare non possunt. agunt se, sequntur se, & non se tenent. nihil de præterito revocatur; nihil qod transiturum est, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & est, & non est: nec esse possumus dicere, qod non stat; nec non esse, qod venit & transit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις] Idem *l.* 5. § 33. In sacra pagina, *vita animalis sangvis* esse dicitur, & *in sangvine vita consistere.* Vide Mosen *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τὴν δὲ ψυχὴν ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις] Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Esajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite ampliùs homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus est. qantuli enim is est æstimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ solicitæqe tutelæ, precarii spiritûs, & malè inhærentis; qem pavor repentinus, avt item ex improviso sonus avribus gravis excutit.* Et Calvin. *institut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio singulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in singula momenta precariò trahimus.*

Ὅπερ παρ' ἕκαστον ποιοῦμεν] Vide Empedoclis versus apud Aristot. *de respirat c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epist.* 54. *Invasit me repentè mala valetudo. suspirium aptè dici potest. brevis valde & procellæ similis impetus est. qis enim diu expirat? omnia corporis avt incommoda avt pericula per me transierunt: nullum mihi videtur molestius. qid ni? aliud enim, qicqid est, ægrotare est: hoc, est animam agere. itaqe medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliqando spiritus ille, qod sæpe conatus est.* At qod Senecæ molestum, Marco nostro familiare, qasi assiduum qiddam videtur. Avg. *de orig. anim. lib.* 3. *c.* 4. *Præter alimenta solida & fluxa, unde est cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit avrarum, qas ità carpimus, ut sine cibo & potu diu esse possimus; sine hoc tertio, qod nobis avra, qæ undiqe circumsistit, spirantibus & respirantibus exhibet, nec exiguo temporis spatio possumus vivere. Sicut avtem cibus & potus non solùm ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc institutos egerendi sunt, nè utroqe læ-*

dant, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc tertium flabile alimentum, qia in nobis manere non sinitur, nec immorando corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non alios, sed eosdem meatus, id est, os, avt nares, avt utrumqe, & qâ intraret, & qâ exiret, accepit. In teipso proba tibi ipse qod dico. emitte spiritum flando; & vide utrùm dures si non receperis: recipe respirando; & vide qas patiaris angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, qando utrem inflamus, qod facimus ut vivamus. nisi qòd tunc pavlò plus ducimus, ut pavlò plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non qietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergò, qòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit, qid tibi, non solùm unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσιες ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 54.

Πέσαι ἀποπνευστικὴν δύναμιν ἀποδοῦναι] Hinc eæ formulæ & in sacris scriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.* 30. &, ἐξέπνευσε. *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam in *votis:* ἀποφυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισι. *animâ efflatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι] Malè luxata & confusa ista: sed restitutio proclivis. leg. Τίμιον, οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· *Æstimatione dignum est, non perflari, qod & plantarum sive stirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι avtem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *sympos.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. lavdatis; apud qem emendatiora, qàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μέν τοι μοι τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. malé.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὲν αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructúsqe summotus à terra, minùs putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qi nebulam & rorem pestiferum celeriter adsiccant, multúmqe ad deflorescendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Qæ distinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & sic faciliùs insolatur humus, & fructus percoqitur, perflatúmqe salubriorem habet.* Id qod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere: *Melior ea vino, qando sibi ipsa non obumbrat, assiduóqe sole coqitur, & afflatum magìs sentit.* διαπνοὴ in animantibus qid sit, qídqe ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς distet, ex Aristotele ac Galeno docuimus, *ad lib.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, qod Xenophon loco superiùs adducto in collationis membro altero τοῦ ἀναπνεῖν meminit, qasi istud in animantibus τῷ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, inqit, ἢν μὲν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδ' ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι, δυνησόμεθα. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι istud, qod hìc *stirpibus* tribuitur, distat multùm reverà ἀπὸ τῆς διαπνοῆς illius, qæ animantium peculiaris est; in hoc tamen consentiunt, qòd spiritu sive flatu qodam utrumqe perficitur, & qòd ad conservationem τοῦ διαπνεομένου, cujuscunqe generis illud fuerit, utrumqe conducat. Verùm præter διαπνοὴν illam externam, qæ ab avra liberiore stirpibus eis obvenit, qæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, qâ per singulas stirpis cujusqe partes, animæ, qam vegetativam dicimus, virtute, spiritus qasi vitalis qidam diffunditur, ejusdémqe itidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de cavss. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo qodam piceæ arbori familiari, qam δάδωσιν vocat, verba faciens hæc habet; Ἔοικε παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον τῷ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ὑπερπαχυνθῶσιν· οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὴν πνοὴν, οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι, διὰ τὴν σύμφραξιν καὶ τὴν πύκνωσιν, ἐκεῖνά τε ἀποπνίγονται, καὶ αἱ πεῦκαι. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ὀρεῖται τοὔνομα τεθείκασι. φασὶ γὰρ ἀποπνίγεσθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν πιότητα. πάντα γὰρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος, ἢ μανώσεως, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε δαδωθέντων, ἀπόλλυται τὰ δένδρα συμπνιγόμενα καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα δίοδον τῷ πνεύματι. Qin & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ μαραινομένων· *Metaphora,* inqit, *est ab animalibus, qibus spirandi, atqe vitæ idem finis est, ac qanqam* οὐ πνέουσι *plantæ; tamen utuntur beneficio* διαπνοῆς. *Omne enim vivens* διαπνεῖται. *calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus instavratione. instavratur avtem cælesti calore circumfuso, qi sese induit in omnia. Pereunt ergò plantæ qasi suffocatæ, ubi* πνεῦμα δίοδον οὐκ ἔχει· *pereunt itidem, qasi expirantes, ubi copiosiùs illud* ἐξατμίζεται. qod & ἀποπνοήν τινα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus qibusdam Galenus περὶ τροφῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Περιττωματικὴν ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν συγκομιδὴν οὐ προσήκει αὐτοῖς χρῆσθαι, καταθεμένων δὲ ἐν τόποις ξηροῖς ἐᾶσαι ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μέν τι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τὸ δέ τι πεφθῆναι, μέχρις ἂν ξηραινόμενα προσαλῆ μετρίως. (qo loco qod Galen. διαπνεῦσαι, Theophr. ἀποπνεῦσαι dixit *de cavs. plant. lib.* 3. *c.* 7. οὐκ εὐθὺς ἀλοαθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἔνων· ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύσαντες

σαντος τοῦ ἀλλοτρίου.) ſeqitur apud Medicum; Ἀποῤῥεῖ γὰρ ἁπάντων φυτῶν τε καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συγκομισθέντα κεῖται, πρῶτον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λεπτὸν περίττωμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. Qin & qod διαπνεῖσθαι hoc ſenſu avtoribus ſuprà lavdatis, idem ἐξανεμοῦσθαι qibuſdam dici Theophraſtus idem avtor eſt in *hiſtor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσῃ, inqit, μεγάλη καὶ πλείω χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀταυαίνει· ὃ καλοῦσί τινες ἐξανεμοῦσθαι. qod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* qem locum Heſychius ob oculos habebat, qum ἐξανεμοῦσθαι, ξηραίνεσθαι exponeret. ipſe ἐξατμίζεσθαι dixit, *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 1. qo loco ἐξηγητικῶς utrumqe conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atqe hoc eſt qod de aëre ventis agitato Vitruv. *l* 1. *c.* 6. *Vitioſis corporibus detrahit ſuccum, & efficit ea exiliora.* Eodem ſenſu acceperim ego & τὸ ἐξανεμοῦσθαι, qo loco de conceptu agens Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Εἰσὶ δέ τινες αἳ πάσχουσί τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσι ἐξανεμοῦσθαι· ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένωνται τῷ ἀνδρί, οὔτε προΐεσθαι δῆλαι τὸ σπέρμα, οὔτε κυΐσκουσι· διὸ καὶ καλεῖται ἐξανεμοῦσθαι. etiamſi enim vir Maximus interpretetur *fruſtrari*; ſicut ὑπηνέμια ᾠὰ dicuntur *ova irrita*: eodémque reſpexiſſe velit Maronem, cum *eqas* dixit *vento gravidas* fieri: ipſum etiam philoſophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνευματικῶν γινομένων τῶν ὑστερῶν, vim τοῦ ἐξανεμοῦσθαι declarâſſe. aliqid tamen amplius eô loci hocce vocabulo ſubindicari ſaltem avtumo. cùm nec idem πάθος utrobiqe deſcribatur, ſed loco altero, qod congreſſum præcedat, altero verò, qod ſubſeqatur: & philoſophus ipſe verbis priùs adductis ſubjungat ſtatim; αἴτιον δὲ τοῦ πάθους ἡ ὑστέρα, ὅταν ἡ λίαν ξηρά. ἑλκύσασα γὰρ περὶς αὐτὴν τὸ ὑγρὸν, ἀφίησιν ἔξω· τὸ δὲ καταπεκλεισθέν... λεταίνεται. hoc eſt, qod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀταυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Havd diſſimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξαεροῦσθαι uſurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξαεροῦται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διηθέν. de aqa loqitur: cui & ipſe, nec huic ſoli, ſed terræ qoqe *tranſpirationem* qandam ibidem tribuit. Siqidem rationem aſſignans, cur terræ inferiora hyeme caleſcant, πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου (ὅτι πιέζεται ἐφ' ἑωυτῆς) καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν οὐδεμίην. Et mox de rebus congeſtis compreſſiſqe qibuſvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα σήπεται. οὐ γὰρ διίεισι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perſpirationis* cùm defectus, tum & exceſſus, nocumentum tam animatis qàm & inanimatis inferre ſolet. Proinde, qia in *perſpiratione* iſta, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, qod & antè monuimus, in *interitûs* ſignificatione non raro uſurpetur. Ità de animantibus, Ariſtotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τοὐναντίον μᾶλλον ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα συνέχειν· ἐξελθούσης γοῦν διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι. de plantis; Theophraſt. *de cauſ. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα, πυκνούμενα εὐοσμότερα· τὰ δὲ ἀσθενῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἴα. *citò evaneſcunt, evaporantur.* de fructibus Ariſtot. *problem. l.* 22. *q.* 17. ἐκ τῶν πλυνῶν (caricas loqitur) διαπέπνευκα καὶ ἐξίκμακε μετὰ τοῦ ὑγροῦ τὸ πλεῖστον τοῦ γλυκέως. de ſeminibus Chryſippus *phyſic. l* 2. referente Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ σπέρμα. ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται, διαπεπνευκότα αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. alterum enim poſt φύεται, ὡς δῆλον, inducendum prorſus videtur, niſi ſiqis in δηλονότι mutandum cenſuerit. Cæterùm aliis ego deſpiciendum libens propoſuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. qid velit, qod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. qo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ περιπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à ſe invicem diſterminat, primúmqe dæmonibus, ſecundum aqatilibus, tertium inſectis, qartum animantibus pulmonum ope aerem attrahentibus aſſignare videtur. Mihi interim ſuſpicio oboritur, locum mendo nevtiqam immunem eſſe, legiqe debere πρῶτον διαπνεῖται, ὡς τὸ τῶν δρυῶν, vel τὸ τῶν δένδρων (non avtem τὸ τῶν δαιμόνων) γένος. eò magis, qia & ſtirpibus iſtic Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec veriſimile ſit à *dæmonibus* exorſum Clementem, cùm in reliqis gradatim ab inferioribus ad ſuperiora aſcendat, ab aqatilibus ad inſecta, ab inſectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυποῦσθαι] τυποῦσθαι, ſive *impreſſionem qandam admittere* in ſe ab externis objectis, ſenſus tam exteriores, qàm & interiores dicuntur. indè ἀντιτυπία αἰσθητική. *infrà* § 26. & αἰσθητήρια εὐπαρατύπωτα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c* 6. ἐμπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν. Ex Chryſippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τουτέστιν, ἀλλοίωσις· οὐ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος· ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι· νοεῖται δὲ ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη, καὶ ἐναποτετυπωμένη, καὶ ἐναπεσφραγισμένη.

Νευροσπαστεῖσθαι] & *infr.* § 28. νευροσπαστεία ὁρμητική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νευρόσπαστα ὄργανα κινεῖται μὲν καὶ πεπαυμένου τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδόντος τῇ μηχανῇ· κινεῖται δὲ οὐκ ἐπ' ἄπειρον· οὐ γὰρ οἴκοθεν ἔχει τὴν πηγὴν τῆς κινήσεως· ἀλλ' ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ οὐκ ἐκλύεται τῇ προόδῳ. Syneſ. *de provident. l.* 1.

Κρότος γλωσσῶν] Ità *l.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κρότον γλωσσῶν

qod Marcus i. e. *strepitum*, Evripides κόμπον, qasi *stridorem* dixit; cujus hæc sunt in *Hecuba:*

> Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
> Τοῦ πρὶν στερέντες; εἶτ' δῆτ' ὀγκούμεθα,
> Ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
> Ὁ δ' ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος;
> Τὰ δ' οὐδέν· ἄλλως φροντίδων βουλεύματα,
> Γλώσσης τε κόμποι. —
> *Ut ad nihil devenimus jam, pristino*
> *Orbati fastu? & interim insolescimus?*
> *Hic æde divite, civium ille plavsibus?*
> *At hæc nihil sunt aliud qàm curæ meræ,*
> *Stridórqe linguæ inanis.* —

Τί καταλείπεται τίμιον] Basil. Cæs. *epist.* 42. Τῷ ὄντι μόνον περισπούδαστον καὶ ἐπαινετὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ἥτε γὰρ νεότης τῶν ἠρινῶν ἀνθῶν ὀξύτερον καταρρεῖ. καὶ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται· καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐπερίτρεπτος· αἵ τε περὶ τὰς τέχνας διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περισπούδαστον ἅπασιν οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσι. ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσι· ἧς ἐπιμελούμενος ἄξιον σεαυτὸν καταστήσεις τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ἀπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede ista Marcus noster an qicqam somniârit etiam, incertum est. Vide *l.* 4. § 33 & *infr.* § 47.

Πρὸς ὃ κατεσκεύασται] Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη καὶ φθονεῖν] Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἴ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ ποιεῖν; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι] *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μέμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμή] Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδουμένη σεαυτήν. & *l.* 3. § 9. τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *l.* 5. § 21. τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα. Vise & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτῷ τι ἀρεστόν] Contrà qàm pleriqe hominum, οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντ' *l.* 3. § 4.

Ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι] utpote qæ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν] Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω,] De aqa Demosth. *adv. Calliclem.* ἢ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἢ δ' ἂν ἐνστῇ τι, τοῦτο καὶ αὐτὰ ὑπεραίρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ἐπίπεδον μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Aristot. *de Cœlo l.* 4. *c.* 3. ubi avtem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via cursúqe proprio declinat & deviat. Verùm non sic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea siqidem *rectâ semper procedit.* *l.* 5. § 14. sive κατ' εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiqe εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, τῷ σοφῷ εὔοδοι ἔσονται πράξεις. qod tanqam Solomonis citat Basil. Cæsar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Psalm.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσαι προστάσεις ἀγωγίας ποιητικαὶ, ταύτας ὁ κύριος παραπέμψει· καὶ σώματι τόνον, καὶ ψυχῇ προθυμίαν, καὶ συνταγμάτων εὐμάρειαν, καὶ τὴν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς τὰ πνευματικὰ προτιμότερα ποιουμένοις δίδους. Basil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ità, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπορον πόριμον.

> *Invia virtuti nulla est via.*

εὐοδεῖν ergò, est εὐόδως προϊέναι, ut Marcus ipse *lib.* 1. § 17. *progressus bonos facere*, sive *feliciter, prosperè, cum successu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, molestè, parùm secundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὥσθ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. qod vocabulum havd temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, αἱ βουλαὶ καὶ κρίσεις καὶ δίαιται ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§. 18. Εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν [Triplex notat in eisdem plerisqe vitium; primò invidiam atqe livorem, qòd coætaneis suis lavdem commeritam tribuere detrectant; dum qisqe, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

> —*nisi qæ terris semota suísqe*
> *Temporibus defuncta videt, fastidit & odit.*

tum iniqitatem; qòd εὐφημίαν eam, qam avcupantur ipsi, aliis denegant: in regulam æqitatis illam peccantes, qæ præcipit, ut *aliis faciamus, qæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; qòd à posteris, qibus invisi ignotíqe fuerint, celebrari tantopere concupiscunt: cùm pari loco sit, jam defunctum qod attinet, post obitum ab eis qi superfuerint ipsis, qàm ante ortum ab eis qi multis seculis ipsos antecesserint, sileri. Cicer. in *somn. Scip. Qid interest ab eis, qi postea nascentur, sermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qi antè nati sint, qi nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. §. 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατανόητον] Senec. *epist.* 71. *Non putant fieri, qicqid facere non possunt: ex infirmitate sua de virtute ferunt sententiam. qid miraris, si uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioso frugalitas pœna est; pigro supplicii loco labor est; delicatus miseretur industrii; desidioso studere, torqeri est. eodem modo hæc ad qæ omnes imbecilli sumus, dura atqe intolcranda credimus, obliti qàm multis tormentum sit vino carere, avt primâ luce excitari. non ista difficilia sunt naturâ; sed nos fluidi & enerves. magno animo de rebus magnis judicandum est: alioqi videbitur illarum vitium esse qod nostrum est.* Idem *epist.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (qomodo

illi

illi Joan. *c.* 6. *v.* 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;] *nos homunciones sumus: omnia nobis negare non possumus. Scis qare non possumus ista? qia nos posse non credimus. Imò aliud est in re. vitia nostra, qia amamus, defendimus, & malumus excusare illa, qàm excutere. Satìs natura homini dedit roboris, si illo utamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in cavssa est: non posse prætenditur.* Et *epist.* 98. *Qare deficimus? qare desperamus? qicqid fieri potuit, potest.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον ἀκούῃ ὁ νόμος λέγηται, οὕτως ἀκούω, ἵνα μή τινες ἔκτονον καὶ ἀπόχορδον ᾄσωσιν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν, τούτοις ὑπέρτονον· τοῖς γὰρ ἀτόνοις καὶ ἀσθενικοῖς, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδίκοις ἀκροδίκαιον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσους γὰρ διὰ τὸ οἰκειακῶς πρὸς ἁμαρτίας ἔχειν ἡ συγγνώμη παρεισέρχεται, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν, ἀπώλειαν ὑπολαμβάνουσι· καὶ τὴν αὐστηρίαν, ἀπανθρωπίαν· καὶ ἀνελεῆ, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπιπτόμενον. Et mox: Καὶ γὰρ εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ προστεταγμένα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷοί τέ ἐσμεν· ἀλλά τοι συνορῶντες, ὡς ὑποδείγματα ἡμῖν ἔκκειται κάλλιστα ἐν αὐτῷ, τρέφειν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας δυνάμεθα· καὶ τῇ δ' ὠφελείμεθ' ἂν κατὰ δύναμιν προθυμότερον, τὰ μὲν προκαλούμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ δυσωπούμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν] Epictet. *l* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν οὖν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δὲ, τὸ ὑπολαμβάνειν, μὴ δυνατὸν εἶναι εὐροεῖν περιεστηκότων. qo loco, qod lapsu frequenti ac familiari apud scriptores istos contigit, pro εὐροεῖν εὑρεῖν perperam scribitur; docet id, qod seqitur, τοσούτων περιεστηκότων, qæ εὔροιαν istam impedire possint; de qo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, qod in Q. Sextio lavdat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet. qod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem & desperationem ejus non faciet. scies illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem:* & *illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ipsum ἀπιστίας καὶ ἀνελπιστίας morbo isto per initia laborâsse avtor est Plutarchus in *lib. de profectûs indiciis;* Ὡς δὲ ἀπαυδήσαντα καὶ χειμαζόμενον τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἐκ τινος [illegible] ἑαυτὸν· *adeò ut molestiâ ac difficultate rei propè deviclus, parùm abfuerit qin animum despondens à tecto qodam præcipitem se dederit.* ità enim malim avtoris verba reddere, qàm avt cum Xylandro, *de biremi qadam sese in mare abjecerit;* vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit.* magis siqidem consentaneum est in ædibus agentem, qàm navigantem cum molestia illa conflictatum. Δίρρες Atticis idem. qod reliqis Græcis ὑπερῷον, *summa pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Δίρρες, οὐχ ὑπερῷον. firmat id ex Evripidis *Phœnissis;* ubi Antigone dicitur,

—μελάθρων ἐς δίῤῥες ἔσχατον,

in summam ædium partem conscendisse, unde Argivum contueri exercitum posset. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Δίῤῥες, Ἀττικῶς τὸ ὑπερῷον· τὸ δὲ κατώγαιον, ξυνοικία λέγεται. Eò avtem magìs idoneus Sextius, qi aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo pervicisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καίτοι τῶν λυπουμένων ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶναι δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φερόντων ἕκαστος, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶναι δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀσθενοῦς τοῦτο καὶ φαύλου σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Ἐστὶ ἀνθρώπῳ δυνατὸν] Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille avrei oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem qàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Pavlus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémqe naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τά τε πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς (inqit, *de statuis orat.* 1. *rat.* 7.) πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς μετεσχηκέναι φύσεως, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν παρακαλουμένους, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετεῖχον, ἢ οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνύων αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὗτοι μετεῖχον; οὐ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἐτρέφοντο τροφαῖς; οὐ τὸν αὐτὸν ἀνέπνεον ἀέρα; οὐ πράγμασιν ἐχρῶντο τοῖς αὐτοῖς; &c. Plin. min. in *panegyr. Meliùs homines exemplis docentur, qæ inprimis hoc in se boni habent, qòd approbant qæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. cathol. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, qò faciliùs ipsa etiam nunc faciat, qæ alios fecisse antè cognoscat. Dum admonetur avditu ætas omnis, fieri posse qod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credunt qod fortè dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Avg. *epist.* 134. Itaqe Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo qidam vivus & efficax, exemplum operis est; facilè persvadens qod intendimus, dum factibile probat esse qod svademus.* Vide Avg. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Pavl. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 11.

§ 20. Οὐδ' εἴ τι δυσχερὲς] Epictet. *differt. l.* 3. *c.* 15.

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἐν ἀγῶνι παρορύσσεσθαί ἐστιν, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ παρωρυγμένοι, Galen. *hortator. c.* 11. & Pausan. in *Lacon. de pube Spartana:* Μάχονται δὲ καὶ χερσὶ, καὶ ἐμπηδῶντες λάξ. δάκνουσί τε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντορύττουσι. Philostrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion* Καὶ σφυρῷ προσπαλαίουσι, καὶ τὴν χεῖρα στρέβλουσι, προσόντος τοῦ παίειν καὶ ἐνάλλεσθαι· ταυτὶ γὰρ τοῦ παγκρατιάζειν ἔργα, πλὴν τοῦ δάκνειν καὶ ὀρύττειν. aliis igitur saltem nec ista interdicta, unde κατ᾽ ἀδρύπτεσθαι antagonistam non poterat non creberrimè contingere. qod Varro, *descobinari supercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Væ victis. Pugilis spectatores, qi miserum putatis vinci, qæro à vobis, si adversarius supercilia mihi cestis descobinârit, num qis vestrûm sua mihi est daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109

Δρύψε δέ οἱ βλέφαρον, γυμνὴ δ᾽ ὑπελείπετ᾽ ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐῤῥαγείς] Mendum subesse suspicatur Annot. Lugd. προσῤῥαγεὶς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* qod minùs placet; qia à Scriptura vulgata longiùs abscedit. Ego, si qid mutandum videretur, ὁρμήσας, vel ἐναραγεὶς legerim. & *capite collisus*, verterim. Verùm ἐῤῥαγεὶς forsan pro ἐνραγεὶς fuerit, qod apud Libanium in *vitæ suæ historia* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ τῶν κιόνων λίθοις ἐνραγεῖσαν τὴν κεφαλὴν, δεικνῦσαι τὸν ἐγκέφαλον. Pausan. in Messen. Οἱ κριοὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν αὐτοματοὶ καὶ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀπέθνησκον. Qò allusum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agonist. l.* 1. *c.* 11. qando Olympionicam, κριὸν ἀρειμάνιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. qia luctatores nimirum arietino qodam more capita conferebant, frontésqe collidebant συννενευκότες ὥσπερ οἱ κριοί. De Athletis Anacharsis apud Lucian. *de exercit.* καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσιν, ὥσπερ οἱ κριοί. indè *arietare* dictum, pro *adversis frontibus concurrere*, sive *collidere.* qod de præliantium congressu usurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperatori, anteqam inter se acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *qæst. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes resolvit modò ipsa arietatio, ut magnorum inter se corporum attritus.* (id qod Lucretio *l.* 6.

—nubes
Frontibus adversis concurrere—)

de dentium collisu; *de ira l.* 3. *c.* 4. *dentes inter se arietati.* de oppositionibus hominum mutuis; qò & Marcus istic respexit; *epist.* 103. *Non arietant inter se, nisi in eodem ambulantes.* de fortuitis casibus, qibus corpora humana sunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *Jactatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus. ubicunqe arietaveris, solveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni qassant, calces arietant.* qo loco, *calvæ arietant*, legi vult Faber *agonist. l.* 2. *c.* 9. ego nihil mutandum existimem. de ædificiis terræ tremore commissis, Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 82. *Innoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; qoniam alter motus alteri renititur.* Qanqam nec arietum tantùm duntaxat est conflictatio illiusmodi, sed & taurorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cùm duo conversis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt.—

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, & fati sorte jacere pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tauri; sic cecidêre viri.

Itaqe & istis pugiles conferri solent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut. lib.* 2. *v.* 86.

Στάντε δ᾽ βαιὸν ἄπωθεν ἀπωμόρξαντο μετώπων
ἱδρῶ, ἄλις καματηρὸν ἀϋτμένα φυσιόωντε·
ἂψ δ᾽ αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠΰτε ταύρω
φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοτηότε δηριάασθον.

De Hercule & Acheloo pariter colluctantibus Naso *Metam. l.* 9.

Digredimur paullùm, rursúsqe ad bella coimus,
Inqe gradu stetimus, certi non cedere: erátqe
Cum pede pes junctus, totóqe ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux.—

De Hercule deniqe Antæóqe Lucan. *bell. Pharf. lib.* 4.

Conseruere manus, & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotúmqe caput fixâ cum fronte tenetur.

Qanqam nec illud omissum velim qod Synesius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem qendam vidisse τῆς κεφαλῆς τὴν ῥώμην ἐπιδεικνύμενον, διακυΐττεσθαι δεδιδαγμένῳ κριῷ, πρόσωθεν εὖ μάλα τὸν κτύπον κατασείοντι. de qo planè dixeris, qod alibi Synesius, τὸ κρανίον ἀπειργάσθαι ἀντ᾽ ὀστοῦ σίδηρον.

Οὔτε ἐπισημαινόμεθα] observat hîc Xylander τὸ ἐπισημαίνεσθαι in malam partem usurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qi ludis publicis in subsellia eqitum ascenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ἐπισημήνατο. *populus murmure indignitatem rei detestatus est*; vel *indignationem suam significavit & expressit.* cui adjici potest illud ex Polyb. *l.* 6. ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς πραχθεῖσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir. c.* 24. Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, —τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ᾽ ἢ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumq; in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς πραγμάτων τῶν πράξεων ἐπισημαίνεσθαι. *actiones illegiti-*

legitimas acclamatione approbare, ſive *acclamando approbationem illarum ſignificare*. & *l.* 2. τὰ καλὰ καὶ δίκαια τῶν ἔργων ἐπισημαίνεσθαι. Et rurſus; Τίς οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο καὶ θαυμάσειε τὸν προειρημένον ἐπὶ τούτοις ἡγεμόνα; Indè ἐπισημασία pro *applauſu & acclamatione*. Polyb. *l.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπισημασίας τυγχάνειν εὐνοϊκῆς καὶ προσπαθοῦς· τὸν δὲ τἀναντία τούτῳ πράττοντα, καταγνώσεως καὶ προσκοπῆς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *ep.* 13. *Mirandas* ἐπισημασίας *ſine ulla paſtoritia fiſtula auferebamus*. h. e. ſine ſibilo ullo, qod diſplicentiæ nota eſt.

Οὔτε προσκόπτομεν] *neqe offendimur*. Xyl. atqe ità τὸ προσκόπτειν aliqoties uſurpatum deprehendere eſt apud Novi inſtrumenti ſcriptores θεοπνεύστους. Pavlus *ad Rom. c.* 14. *v.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἱ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ ſed & Polyb. *l.* 6. δυσαρεστεῖν καὶ προσκόπτειν, & δυσαρεστεῖσθαι καὶ προσκόπτειν conjungit non ſemel. poteſt tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim ſumitur Matth. *c.* 7. *v.* 27. qo loco dicuntur procellæ turbinéſqe προσκόψαι τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cavſa Senec. *de benef l.* 6. *c.* 9. *Qid eſt iniqius homine qi eum odit, à qo in turba calcatus, avt reſperſus, avt qò nollet impulſus eſt?* Idem, ſed aliâ ratione, ab athletis exercentibus iram ſummotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira ſvadet, feriunt; ſed, cùm occaſio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici ſolitum ajunt his qos exercebat præcipere, nè iraſcerentur. ira enim perturbat artem, & qà noceat tantùm, non qà caveat, aſpicit.* At Septimius noſter eâdem, qâ Marcus, ratione, niſi qòd agonothetam non antagoniſtam loqitur, *Scorpiac. c.* 6. *Qà nulla ſunt prælia, nonnulla vulnera.* (ità enim diſtinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni qaſſant, calces arietant, ceſtos dilaniant; nemo tamen agonis præſidem ſugillaverit. ſed, qantum livores illi & cruores & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipſe non qeritur dolere ſe; nam vult. corona premit vulnera, palma ſangvinem obſcurat; plus victoriâ tumet, qàm injuriâ. hunc tu læſum exiſtimabis, qem vides lætum? ſed nec victus ipſe de agonothetâ caſum ſuum exprobrabit.* Proinde fruſtrà fuit Anacharſis, qi Græcos mirari ſe dicebat, πῶς κατὰ τῶν ὑβριζόντων νομοθετοῦντες, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους. neqe enim eſt ὑβριστικόν τι pulſatio illa mutua, ſed virium ac virtutis peritiæqe ſpecimen.

Πολλὰ παρενθυμούμεθα] *idem de aliis ſentiamus*. Xyl. nec aliter Caſ. verùm παρενθυμεῖσθαι eſt *negligere. neglectim habere, non animum advertere*. Vide *ad l.* 5. § 5. verto itaqe, *neglectim habeamus, non advertamus*. Qò facit Solomonis monitum *Eccleſ. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia qæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) μὴ θῇς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec ſi famulum tuum tibi maledicentem avdieris*. Sed Davidis regis ad inſtar, *Pſal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ avre* præterito. *decus enim eſt homini injuriam illatam*, non ulciſci, avt advertere etiam, ſed *præterire* prorſus. *Paræm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à qodam per imprudentiam percuſſus, veniam petenti, offenſámqe deprecanti, *At ego percuſſum me non memini*. Notúmqe ex Plutarcho Bionis illud, qod indicium ſuis dedit, qò in virtutis ſtudio profectus feciſſe ſe dignoſceret, ſi adversùs conviciantes ità affecti forent, tanqam ab eis avdiviſſent,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε, καὶ μέγα χαῖρε· θεοὶ νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

h. e. tanqam benignè ac benevolè compellati.

Τῶν δὲ προσγυμναζομένων] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia qàm in ludo gladiatorio vita eſt, cum iiſdem viventium pugnantiúmqe*. Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? feramus. non eſt ſævitia, certamen eſt*. Elegantiſſimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔστιν ἀπὸ πάντων ὠφεληθῆναι, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προσγυμναζόμενος; τὰ μέγιστα. καὶ οὗτος [οὕτως leg.] ἐμοῦ προγυμναστὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾶον. οὔ; ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ τραχήλου καθαπτόμενος, καὶ τὴν ὀσφύν μου καὶ τοὺς ὤμους καταρτίζων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἆρον ὑπὲρ ἀμφοτέρας; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ; εἰ δέ τις πρὸς ἀοργησίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξαι] Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibíqe ſi mihi probabis ea qæ dicis, aſſentiar*. Hieron. *apolog. ad Pammach. Reprehenſores non avdio; ſeqor magiſtros.*

Χαίρων μεταθήσομαι] Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον. Cicer. *Tuſcul. l.* 2. § 5. *Nos refelli redarguíqe patiamur. qod hi ferunt animo iniqo, qi certis qibuſdam deſtinatis ſententiis qaſi addicti & conſecrati ſunt, eâqe neceſſitate conſtricti ut etiam qæ non probare ſoleant, ea cogantur conſtantiæ cavſſâ defendere*. Et *Academ. l* 4. § 9. *Pleriqe errare malunt, eámqe ſententiam qam adamaverunt, pugnaciſſimè defendere, qàm ſine pertinacia, qid conſtantiſſimè dicatur, exqirere*. Pulcrè Senec. *de benefic. l* 4. *c.* 38. *Non eſt levitas ab errore jam cognito diſcedere. hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Qod ſemel dixi, qalecunqe eſt, fixum ratúmqe ſit*· Et Vincent. Victor. apud Avg. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimi eſt propoſiti, lavdandíqe conſilii, facilè ad veriora*

traduci-

traduci. Avg. ipſe *ep.* 210. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam. nam ſtultam noxiámve & laudabile & ſalubre eſt.* Eadem certè ingenui cujuſvis vox, parilis profeſſio. Ambroſ. *epiſt.* 31. *Nullus mihi pudor eſt, ad meliora tranſire.* Hieron. *in Eſaij. c.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, qàm dum erubeſco imperitiam confiteri, in errore perſiſtere.* Avg. cum primis; *epiſt.* 7. *Si qid vel incautiùs vel indoctiùs à me poſitum eſt, qod non ſolùm ab aliis, qi videre id poſſunt, reprehendatur, verùm etiam à meipſo; (qia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio) nec mirandum, nec dolendum eſt, ſed potiùs ignoſcendum atqe gratulandum, non qia erratum eſt, ſed qia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neqe enim qiſqam niſi imprudens, ideo qia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémqe *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neqe enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ità multa eſſe in opuſculis meis, qæ poſſint juſto judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Avg. Civit. Ego me neutiqam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora ſuggerenti & doctè atqe amicè ſuggerenti. nam & meipſum non pigebit mutare ſententiam, ſi vel ſtudium vel ætas alia docuerit meliora.* Eraſm. *in Cor. ep.* 1. *c.* 7. *Non gravatim à meipſo diſſentiam, ſi qis adferat qod ſit rectius, etiamſi ſit idiota qi doceat. Non enim etiam à minore qolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Avg. *epiſt.* 19. Et de ſe *ep. qad.* apud Grot. *c.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego ſenex à juvene, & epiſcopus tot annorum à collega nedum anniculo, paratus ſum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulſ. critic. Moneri candidè, caſtigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, qiſqis candidè* hoc *fecerit.* Terentian. *de ſyll. c.* 2.

Corrigenda ſiqa ſanè viſa vobis hîc erunt,
Non ero ſtultè repugnans, aut amans pravè mea,
Qin ſtatim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè deniqe Gregor. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæreſ.* 64. § 43. ex Methodio *de reſurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide *ad l.* 10. § 37. Qod autem hoc loco Marcus de ſe ſcripto pollicetur, idem & facto præſtitiſſe Capitolinus atteſtatur. *Erat,* inqit, *famæ ſuæ curioſiſſimus, reqirens ad verum qid qiſqe de ſe diceret, emendans qæ benè reprehenſa viderentur.* Verba ſenſuum prægnantia. *Reqirens,* inqit, *ad verum;* non qalis Gallicus ille, de qo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Dic verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nil eſt qod magìs audiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogáſqe ſemper.
Durum eſt me tibi, qod petis, negare.
Vero verius ergò qid ſit audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

&, *emendans qæ benè reprehenſa.* Apellem ſcil. imitatus, qi, ut Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à ſutore juſtè notatum emendavit, qem tamen poſtea ſine cauſſa juſta cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν] Piè, modeſtè, ingenuè Avg. *de Trin. lib.* 2. *proœm. Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergò inimicus inſultat, ferendus eſt. amicus autem, ſi errat, docendus; ſi docet, audiendus.*

Ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη] Menand. *Supposit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τ' ἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.
In re omni conducibile eſt qovis tempore,
Verum prologier: ídqe in vita ſpondeo
Securitatis eſſe partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ] *Ego id qod eſt mei officii facturus ſum,* qicqid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλά με οὐ περισπᾷ] *non cruciant, non diſtinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Πεπλανημένα] Vide *l.* 9. § 2. Εἰ τῆς ἀληθείας ἐπέπειστο, ὅτι περὶ τὰ ἀγαθὰ οὐ ὁ ἐπιτυγχάνων εἶ, ἐκεῖνοι δὲ ἀποπεπλάνηνται. οὐδ' ἐνθυμοῦ τί λέγουσι περὶ σου. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Qantò humanius, mitem & pacatum animum præſtare peccantibus; & illos non perſeqi ſed revocare? errantem per agros ignorantiâ viæ, melius eſt ad rectum iter admovere, qàm expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò qid habet cur oderit, cùm error illos in hujuſmodi delicta compellat? non eſt autem prudentis errantes odiſſe: alioqin ipſe ſibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀσυνέτως] qam ſcil. διεστραμμένην ſuprà dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ] Vult κατ' ἀξίαν πᾶσι χρῆσθαι. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ] Pium monitum, ſi Ethniciſmi πολυθεΐα reſecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένῳ καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς θεὸν ἐπαναπαύειν. παρ' οὗ καλὸν ἅπαν, καὶ ἄρχεται, καὶ εἰς τέλος ἔρχεται. Idem *de pace orat.* 1. & in *Acroſtic.*

Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποίει θεόν.

Marcus erem. *leg. ſpirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς πράξεως προηγεῖσθαι τὴν προσευχήν. Et *ibid.* § 3. Καταρχέτω σου πάσης προθέσεως, ὁ κατάρχων παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως κατὰ θεὸν γένοιτο τὸ προκείμενον. Philo *de mund. immortal.* Ἐπὶ παντὸς ἀδήλου καὶ σπουδαίου πράγματος θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chryſoſt.

Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 15. Μηδὲν μήτε ποιῶμεν, μήτε λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν καλέσαι καὶ παρακαλέσαι συνεφάψασθαι τῶν ἐν χερσὶν ἡμῖν ἁπάντων. & mox: Τὸν Θεὸν ἀεὶ παρακαλοῦντες μεσίτην γίνεσθαι τῶν πραττομένων ἁπάντων. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τοῦτο δή γε πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ πάσῃ ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος Θεὸν ἀεὶ που καλοῦσιν. Plato ipse *epist.* 8. Ἀπὸ γὰρ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχομένους ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Πειρῶμαι σὺν τοῖς θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3.

Ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχὴν δεῖ ποιεῖσθαι πρέπειν.

Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον· τοῦ θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 21. Demosth. *epist.* 1. Παντὸς ἀρχομένῳ σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν ἄρχεσθαι. Cicer. *de legib. l.* 2. §. 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémqe in *Vatin.* *Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ᾽ ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον.—

Qod & Theocrit. eidem coævus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex qo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Musæ.—

Plin. min. in *Panegyr.* *Bene ac sapienter majores instituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. qòd nihil ritè, nihilqe providenter homines sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspicarentur.* L. Cuspidius sic orditur Testamentum: (extat apud Fabricium *antiqit. l.* 1.) *Numine invocato, absqe cujus nutu neqe qicqam ritè inchoari, neqe rectè perfici potest.* Siqidem, ut Menander;

Θεὸς συνεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν δὲ χωρὶς δαίμονος ἀνὴρ βροτός.
Rem facilè qamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis absqe numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente, livor nil obstabit invidus:
Nolente, nil labor præstabit improbus.

Vide *supr.* ad § 7.

Πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ] Vide ad *l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς ταὐτὸ κατέστησαν] Ateas rex Scytha, ut Plut. in *senc polit.* sive Theras, ut idem (modò idem utriusqe scripti pater extiterit) in *apophth.* *nihil se ab eqisone suo distare aiebat, ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione suo, ubi diem uterqe suum obierit. *Pari*, inqit, *loco, statúqe mors utrumqe constituit.* In *antholog. l.* 3. *c.* 13.

Μάνης οὗτος ἀνὴρ ἦν, ζῶν ποτε· νῦν δὲ τεθνηκὼς
Ἶσον Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δύναται.

scilicet, πάντων μία κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud qem & Charon furore poetico correptus fundit ista:

Κάτθαν᾽ ὁμῶς ὅ τ᾽ ἄτυμβος ἀνήρ, ὅς τ᾽ ἔλλαχε τύμβου·
Ἔν δ᾽ ἰῇ τιμῇ Ἶρός τε κρείων τ᾽ Ἀγαμέμνων·
Θερσίτῃ δ᾽ ἶσος Θέτιδος παῖς ἠϋκόμοιο.
Πάντες δ᾽ εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Γυμνοί τε ξηροί τε κατ᾽ ἀσφοδελὸν λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et qæ veneraris, & qæ despicis, unus exæqabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον νέκυες· ψυχῶν δὲ θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πένησί τε καὶ βασιλεῦσι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æqat: solus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus sedes qàm ditibus una est. Grot.

Mors exæqat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira l.* 3. *c.* 43. *Qid servo? qid Domino? qid regi? qid clienti tuo irasceris? venit ecce mors, qæ nos pares faciat.* Et *epist.* 91. *Impares nascimur, pares morimur: æqat omnes cinis.* Basil. Cæs. *orat.* 3. Ἔσκυψον ἐν τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πτωχὸς, καὶ τίς ὁ πλούσιος· διάκρινον, εἴ τίς σοι δύναμις, τὸν δέσμιον ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς· τὸν εὐπρεπῆ ἀπὸ τοῦ δυσειδοῦς. *Qis enim discernat species mortuorum? redoperi terram, & dic ibi qis dives, qis pauper sit. discerne inopes & potentes, si potes.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inqit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate distinxit, nisi dum sumus. ubi verò ad finem mortalium ventum est, Discede, inqit, ambitio: omnium qæ terram premunt, siremps lex esto.* Id qod Psaltes *Psal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii estis, & filii celsissimi vos omnes: attamen tanqam è plebe qilibet, pariter estis occubituri.* Plavt. *Trinum.* 2. 4.

—*verùm nos homunculi*
Salillum animæ qi cùm extemplo amisimus,
Æqo mendicus atqe ille opulentissimus
Censetur censu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alaxandro, Vespasiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν περίβλεπτοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐνίκων, καὶ μετὰ τὰς νίκας, πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτάς· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, οὐδὲν τῶν πολλῶν διαφέρουσιν. De Crœso Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: sed mors æqabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ διαγινώσκειν ἕκαστον, οὐ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἅπαντες γὰρ ἀτεχνῶς ἀλλήλοις ἦσαν ὅμοιοι, τῶν ὀστέων γεγυμνωμένων.

ἔκειντο δ' ἐπ' ἀλλήλοις ἀμαυροὶ καὶ ἄσημοι, καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν παρ' ἡμῶν φυλάττοντες· ἀμέλει πολλῶν ἐν ταὐτῷ σκελετῶν κειμένων, καὶ πάντων ὁμοίων ἠπόρουν πρὸς ἐμαυτὸν, ᾧ τινι διακρίναιμι τὸν Θερσίτην ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ἢ τὸν μεταίτην Ἶρον ἀπὸ τοῦ Φαιάκων βασιλέως, ἢ Πυῤῥίαν τὸν μάγειρον ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. οὐδὲν γὰρ ἔτι τῶν παλαιῶν γνωρισμάτων αὐτοῖς παρέμενεν, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὀστᾶ ἦν, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγραφα, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἔτι διακρίνεσθαι δυνάμενα. Et mox: Οἶμαί σε καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους, πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γινομένους ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν, μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος, μετ' ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος. ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα, καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ μεταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν, πένης καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτ' Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαρικλέους Σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος. τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur avt incongruè *calculis computatoriis* similes feruntur mortales, qi inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémqe nunc iſtius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem ſuſtinet; putatione demum finitâ, in eundem ſacculum pyxidémve immiſſi, eodem planè loco numeróqe habentur univerſi. qæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita avlica præcipuè fuerit uſurpata, *hiſt. l.* 5. his verbis. Ὄντως γὰρ, inqit, εἰσὶν οὗτοι παραπλήσιοι ταῖς ἐπὶ τῶν ἀβακίων ψήφοις. ἐκεῖναί τε γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ψηφίζοντος βούλησιν, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παραυτίκα τάλαντον ἰσχύουσιν· οἵ τε περὶ τὰς αὐλὰς κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως νεῦμα μακάριοι καὶ παραπόδας ἐλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino eúmqe ſecuto Biſciolâ eſt miſerè depravata, pro *calculis putatoriis*, *ſuffragia* nobis ſupponentibus, dum ſic reddunt, *Hi enim ſimiles ſunt ſuffragiis, qæ in publicis conſiliis dari ſolent. nam, ut illic pro eorum qi conſulunt voluntate, qæ modò ænea fuerunt, nunc avrea dantur, &c.* qæ à Polybii mente & verbis etiam longiſſimè abeunt.

Σπερματικοὺς λόγους] Ex Stoicorum ſententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ἐξ αὑτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικοὺς λόγους, &c. Plut. item *de Philoſoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat pro Chriſt.* Θεὸν πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου *ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεται. qo loco σπερματικοὶ λόγοι, ſive *ſeminales rationes* pro ideis qibuſdam ſumi videntur, qales Plato imaginatus eſt in Deo. A qo nec

* *Ità leg. ex Athen. monuit Lipſ.* Phyſ. Stoic. l. 1. c. 6.

abhorret Joan. Damaſceni illud, *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τοὺς λόγους τῶν ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ προέχει. Vide *l.* 4. §. 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epiſt.* 71. *Avt in meliorem emittitur vitam, avt naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut ſtatim anima in generalitatem, id eſt, in ſuam rediret naturam.* qo loco cur *materiam* pro *natura* poſuerit clariſſ. Caſavb. *ad Baron. appar.* neſcio.

§ 25. Πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον] Si conſideraveris, inqit, qàm multiplicia variáq; uno eodémqe temporis momento in mundo minore tuo anima exeqatur, minùs miraberis Deum ſive animam univerſi in mundo majore illo tam innumeris peragendis ſufficere. à minore iſto ad majorem illum ratiocinatur, ſicut iſtic; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *ſupr.* § 4. Epict. *l.* 1. *c* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων ὁμοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκαταθετικῶς, τοῖς δὲ ἀνανευστικῶς ἢ ἐφεκτικῶς; τύπους τε τοσούτους ἀφ' οὕτω πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενος εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτοις τετυπωκόσι· τέχνας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τέ ἐστι πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. ſed valde depravata.

§ 26. Μήτι κατατεινόμενος] omiſit planè Xyl. *annon mente eſt in re defixâ.* Caſ. imò, *num cum vocis intenſione, ſive contentione, literas ſingulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. qorſum enim? μήτι, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατατείνεσθαι *intendere contendere vehementer.* ut *l.* 4. § 3. μηδὲ κατατείνου.

Τί οὖν ἐὰν ὀργίζωνται] *de vocabuli Scriptura litem moveant, &c.* Caſ. *ſiqi iraſcuntur.* Xyl. qaſi hypotheſin de nominis Scriptura non continuet his verbis, ſed propoſito ſuo accommodet. Verùm aliò trahit illud γραμμάτων, pro qo ille πραγμάτων minùs neceſſariò ſubſtituit.

Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων] Vide *ad l* 3. § 1. τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν.

Μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα] qod *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. Ità de Domino Chriſto Petrus *epiſt.* 1. *c.* 2. *v* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc eſt qod Pavlus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Gvido Carthuſ. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id qod in alio tibi diſplicet? iram ſcilicet. iraſceris ergò, qia ille iraſcitur. imò jam tibi iraſcere, qia iraſceris. Si ira ipſa tibi verè diſpliceret, non admitteres illam, ſed*

fugeres

fugeres & fugares. Et *cap.* 15. *Turbaris, qia ego turbatus sum. turbatus turbatum reprehendis. ego qidem corrigor, nec ampliùs hoc malum faciam. tu autem qid facies de hoc tuo vitio, qo non solùm mihi mederi non vales, sed nec ferre salutem potes?* Et *c.* 16. *Charitate, sapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes qin communices. insanus sanis indiget, qi cum vel servent vel curent. Cogita, si omnes homines irâ semper & insaniâ urgerentur, qid tibi agendum esset. numqid ideo turbari deberes? cur ergò, cùm unus aliqando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. qomodo enim insaniendo curetur?* Vide *supr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ὁδῷ] Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3, & 14.

§ 27. Πῶς ὠμόν ἐστι] imò, Πῶς οὐκ ὠμόν ἐστι; Sive Ὠμόν πως ἐστί. alterutrum Marcum scripsisse certissimum est. illud Cas. hoc Xyl. secutus est. Adi *lib. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα] Aristot. *topic. l.* 3. *c.* 1. Πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθὸν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed distinctiùs clariúsqe, prout Marcus istic; *ibid. l.* 3. *c.* 5. Πάντες ἐφίενται τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, καὶ τούτου χάριν πάντα πράττουσι πάντες. Hoc est qod schola, *Nihil appetitur, nisi sub specie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τῷ ψυχῇ δεῖ φαινομένῳ συγκατατίθεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀπονεῦσαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τῷ, τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἀποστῆναι. Et *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὕτη παντὸς, τὸ διώκειν τὸ ἀγαθὸν, φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον θατέρου, καὶ περιβάλλοντα τῷ ἐναντίῳ, τοῦτον ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἐπίβουλον, κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατήρ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον οὐδέν. Idemqe *l.* 1. *c.* 28. Ὅστις οὖν τούτου μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως φαινόμενον· λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ κακῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται· οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δ' ὁ βλαπτόμενος· οὐδενὶ ὀργισθήσεται. Idem deniqe *enchir. c.* 41. & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. ex qo qædam dantur emendatiora: Ὅταν τίς κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται· τίς οὖν ἐξηπάτηται; ἐκεῖνος. τίς οὖν βλάπτεται; ὁ ἐξηπατημένος. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγῃ γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11. § 18.

Καὶ συμφέροντα] Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῷον οὐδενὶ οὕτως ᾠκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅ, τι ἂν πρὸς τοῦτο φαίνηται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἄν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἄν τε πατὴρ, ἄν τε τέκνον, ἄν τ' ἐρώμενος, ἄν τ' ἐραστὴς, μισεῖ, προβάλλεται, καταρᾶται. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτοῦ συμφέρον. τοῦτο πατὴρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ συγγενὴς, καὶ πατρὶς, καὶ θεός. ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδοροῦμεν. Vide sis qæ sequntur, pulcerrima sané: sed & qæ in eandem sententiam disserit, *ejusdem libri cap.* 26.

Δίδασκε καὶ δείκνυε] Vide *l.* 5. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 18. δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει πῶς ἀφίσταται τῶν ἁμαρτημάτων.

Μὴ ἀγανακτῶν] Pulcrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens neqitia est, ut motu meo digna sit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα] Huc Charonis κήρυγμα apud Aristoph. *ranar.* 1. 4.

> Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
> *Qis ad reqiem ex malis vult ac molestiis?*

Αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας] Vide *supr.* § 16. & *l.* 3. § 15.

Νευροσπαστείας] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς διεξόδου] *Mentis erroribus.* Cas. *cogitationibus.* Xyl. discursui, malim.

Τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας] Vide *l.* 3 § 3. σὰρξ, sive caro pro corpore; prout Apostolo *ad Philip. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν] Vide *ad l.* 3. § 1. προαποσβέννυται. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc est qod de gymnasta Galen. ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* . Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, οὔτε θυμικὸν, ὡς ἔτι προθυμεῖσθαι γυμνάζεσθαι, καμνούσης ἤδη τῆς δυνάμεως, οὔτ' ἄθυμον, ὡς ἀπαγορεύειν, ἔτι πονεῖν δυνάμενον. Idémqe Plut. *de sen. politic.* ὧν προαποθνήσκει τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον, καὶ προαπαυδᾷ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίας ὁ τῶν καλῶν ζῆλος, ὡς τὰ πρακτικὰ μέρη καὶ θεῖα τῆς ψυχῆς ἐξίτηλότερα τῶν παθητικῶν καὶ σωματικῶν ἐχούσης. ὅθεν οὐδὲ λέγειν καλὸν, οὐδὲ ἀποδέχεσθαι τῶν λεγόντων, ὡς κινδυνεύοντες μόνον οὐ κοπιῶμεν. Philo in *vit. Mos. l.* 1. Ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπαγορεύειν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς προαναπαυούσης. Atqi hoc turpe nimis censet Marcus noster, animum concidere, dum corpori vires ullæ suppetunt. Vult itaqe qod vulgò dici solet, *In actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epist.* 8. *Ubi præcepta illa vestra, qæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certè Stoici vestri dicunt; Usqe ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non desinemus communi bono operam dare, adjuvare singulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ità Lips.) *nos sumus, qi nullis annis vacationem damus; & qod ait ille vir disertissimus,* (Virg. Æn. *l.* 9.) *de Latinis,*

> *Canitiem galeâ premimus.*——

nos sumus apud qos usqe eò nihil ante mortem otiosum

sit,

eſt, ut ſi res patitur, non ſit ipſa mors otioſa. Vide *l.* 7. § 73. Cicer. *de ſenect. Senectus non modò langvida & iners non ſit, verùm etiam ſit operoſa, & ſemper pro eis, qas habet, viribus, agens aliqid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς] hoc eſt, *cave* nè poſtqam ad imperium adſcitus fueris, inſtituti priſtini vitæqe philoſophicæ oblitus, qaſi Cæſarianus qidam efficiaris, & *in Cæſarum mores totus tranſeas.* qales avtem Cæſares atqe Imperatores Romani pleriqe extiterint, & qomodo ſeſe in imperio geſſerint, notius eſt, qàm ut dicto opus ſit: & obliqè notat Marcus ipſe, *lib.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philoſophicum maluit qàm Cæſareum cognomen.* Et Evtropius: *Ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Et Capitolin. *Suos mores ſemper tenuit.* Sed omnium diſertiſſimè Ariſtid. *orat. in Marc.* ubi Pavſaniæ mores adverſos planè deſcripſerat, Ὁ δ', inqit, ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε ὄντα τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ λόγῳ χρώμενος. Ἀποκαισαροῦσθαι vocabulum Marco confictum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plavto, *Trinum. act.* 4. *Sc.* 2.

> *Proin tu te itidem ut Charmidatus es, rurſum recharmida.*

ſicut enim *Recharmidari* Comico, eſt *in Charmidem reverti*; ità ἀποκαισαροῦσθαι, pro eo qod eſt, in *Cæſarem converti, Cæſarem*, ſive *Cæſarianum fieri, in mores Cæſarianos tranſire* Marco iſtîc noxiè dictum; ſed eâdem analogiâ; qâ ἀποσαρκοῦσθαι, *in carnem concreſcere*, Ariſtot. *probl. l.* 1. *q.* 53, & *l.* 5. *q.* 34. qâ ἀποθηριοῦσθαι, *feram beſtiam fieri*, Polybio *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. qâ ἀποδενδροῦσθαι, *in ſtirpis*, ſive, *arboris naturam tranſire*; qod de eis Plotinus extulit qi facultati altrici excolendæ toti ſe dedunt: Svidas in Κόσμος. de Daphne in arborem converſa, Lucianus *hiſt. ver. l.* 1. de hedera uſurpavit, Theophraſtus *hiſt. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri*, vertit Plinius *l.* 16. *c.* 34. & ἀποκιττοῦσθαι, *hederaſcere*, ſive *hederam fieri*; his eiſdem *ibidem.* & ἀποπαππоῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c* 11. qâ ἀποκολποῦσθαι, Avtori *de mundo c.* 3. qod *Sinuari*, Apuleius, ſive, *in ſinus abſumi*; qâ ἀπογεοῦσθαι, *in terram redigi*, Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθοῦσθαι, *in lapidem tranſire*, Ariſtot. *problem. l.* 24. *q.* 11. qod de Academicis Epictetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυροῦσθαι, *igniri*, Avtori *de mund. c.* 4. & ἀπανθρακοῦσθαι, *in carbones redigi*, Lucian. *dial. marin.* 10. qâ deniqe ἀποθεοῦσθαι, *Deum fieri*; qo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷος ἦν πρὸ τοῦ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταχθῆναι. ſive, *inter Deos referri*: qi Romanorum Imperatoribus honos haberi ſolitus. unde de noſtro Lucianus in *Pſevdomant.* Θεὸς Μάρκος ἤδη. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum eſt ante apotheoſin Deum Cæſarem nuncupare.* alluſit eò Seneca cùm Clavdio illudens ἀποκολοκύνθωσιν tanqam ἀποθέωσιν dixit, ídqe tituli Satyræ ſuæ in ejuſdem obitum conſcriptæ dedit, ut Dio Caſſius teſtatur *l.* 60. de qo videndus V. Cl. Hejnſius. Fruſtrà ſiqidem eſt hîc Xyl. cùm τῷ ἀποκαισαροῦσθαι ſuſpicatur ſignificari, *imperio avt rerum ſummâ deponi.* qem tamen ſecutus eſt Jo. Mevrſius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποκαισαροῦσθαι, adducto etiam Marci loco hoc ipſo, *à Cæſaris dignitate dejici*, exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæſaris ſtatu dejici.* ut ἀποκαισαροῦσθαι ſit *imperium amittere, ac Cæſareatu qaſi deveſtiri*; qomodo ἀποπαρθενοῦσθαι ſive ἀποπαρθενεύεσθαι Hippocrati *de aer. loc. & aq.* eſt *virginitatem deponere*, ſive *devirginari*, ut Petronius loqitur. & qomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunctum eſſe, & ab eodem jam ceſſare.* cùm eandem in iſtis τὸ ἀπὸ vim obtineat, qàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατοῦσθαι, *in aqam liqeſcere*, Dioſcorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιοῦσθαι, *in oleum verti*, Theophraſt. *de cavſ. plant. l.* 6. *c.* 9. & 11. ἐξαεροῦσθαι *in aerem abire*, cùm eidem *l.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυροῦσθαι, *igniri*, & *in ignem tranſire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, qâ avtumabant illi fore, ut ignis tandem omnia abſumeret, & in ſubſtantiam ſuam redigeret; qod εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλειν καὶ ἐκλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de eſu carn.* 1. & *de commun. notion. c.* 27. ἐξανδροῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Svid. qod idem ἀπανδροῦσθαι, in *virum evadere ex puero*, Clemens *Strom. l.* 1. *in virum ex fœmina converti*, dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in ſervitutem redigi*, Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι deniqe, *Deum evadere*, Clem. *pædag. l.* 1. *c.* 12. nec aliâ ratione *uniones exaluminati*, pro *alumine tincti*, Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς] *nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris: nè* mores avlici *genuinum animi candorem obfuſcent*: qod *inqinamentum combibere*, Septimius dixit, *de ſpectac. c.* 14.

> Ὡς ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

ut Hom. loqitur *Il.* δ. *v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

> *Indum ſangvineo veluti violaverit oſtro*
> *Siqis ebur.*——

qod nos diceremus, **that you be not ſtained.** nam qod Græci μιαίνειν & βάπτειν, nos dicimus **to ſtain.** Eum avtem Homeri locum reſpexit Plut. *de E I Delph.* ubi dixit, eâdem uſus, qâ hîc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ ἓν εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν. ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός· ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι· καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσι.

Unde

Unde emaculandus avtor idem in *Sympos. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μεμιγμένα τῶν ἀμίκτων ἐπισφαλέστερα πρὸς σῆψίν ἐστι· ποιεῖ γὰρ ἡ μῖξις μάχην, ἡ δὲ μάχη μεταβολήν· μεταβολὴ δέ τις ἡ σῆψις. διὸ τάς τε μίξεις τῶν χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάψαι δῆναι κέκληκεν ὁ ποιητής· μιῆναι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere, inficere,* & colore aliqo *tincta* dicuntur *infecta.* Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον γὰρ τὸ λευκὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντόν ἐστι βαφῇ καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις δηλοῖ τὴν μῖξιν τοῦ ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον· καὶ μάλιστα ὅταν δυσέκνιπτον γένηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίσανται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου, μιαίνειν φασίν.

Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ·

καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *l.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *l.* 3. § 4. Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò καθαρεύουσαν διάνοιαν, ut *l.* 8. § 48. avt, ut mox sese ipse explicat, ἁπλοῦν καὶ ἀκέραιον. Senec. *epist.* 59. *Elui difficile est. non enim inqinati sumus, sed infecti,* i. e. οὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰρ] scil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores.* Polybius (Svidâ citante] Πάντας μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας τῶν αὐτῶν ἐλπίδων· καθικόμενοι δὲ τῶν πράξεων παραπόδας οὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πεπιστευκόσιν (ità enim ista legendum avtumo). Ἀλλὰ οὐ δεῖ, πρὸ μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἦθος ἐμφαίνειν ἑαυτοῦ· βασιλέα δὲ ἀποδειχθέντα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους. inqit Aristides *orat in Marc.* Qi & vitium hoc notat in Pavsania Cleombroti F. Ὅς οἴκοι μὲν ὢν, ἐδύνατο σωφρονεῖν· at imperator designatus, & cum imperio foris agens, ἐπελέλησο ἐπιλέλησο δὲ αὐτοῦ· παντὶ δὲ μᾶλλον μὲν τῶν οἴκοι, ἐπιλέλησο δὲ αὐτοῦ· παντὶ δὲ μᾶλλον μὲν ὢν καὶ βιάζων, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βιαίων, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος περὶ τοὺς συμμάχους· ἀκόλαστος δὲ καὶ ὑβριστὴς περὶ τὴν δίαιταν· τυραννικὸς δὲ περὶ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Evripid. in *Iphigen. Avlidens.* sub persona Menelai Agamemnonem alloqentis:

Οἶσθ᾽, ὅτ᾽ ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἴλιον
Τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρήζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων,
Ὡς ταπεινὸς ἦς, ἁπάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων,
Καὶ θύρας ἔχων ἀκλείστους τῷ θέλοντι δημοτῶν,
Καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἑξῆς πᾶσι, κ᾽ εἰ μή τις θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου.
Κᾆτ᾽ ἐπεὶ κατέσχες ἀρχὰς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
Τοῖς φίλοισιν οὐκέτ᾽ ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν φίλος,
Δυσπρόσιτος, ἔσω τε κλείθρων σπάνιος. ἄνδρα δ᾽ οὐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα, τοὺς τρόπους μεθιστάναι,
Ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἡνίκ᾽ ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὐτυχῶν.

Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè velles tamen,
Ut modestus, & benignus, dexteras prensaveris.
Tunc tuæ semper patebant civibus cunctis fores.
His dabas responsa blandus, hos salutabas prior;
Moribus tibi qò parares gloriam in medio sitam.
Nunc sed imperii potito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut solebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec freqens inter larem.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magìs probanda tunc amicis est fides,
Qò magìs florens amicis adjuvandis sufficit. Grot.

Scilicet, qod Menander in *Gubernat.* à Prisciano *l.* 18. relatus.

Ἐπελάθετ᾽ αὐτὸν ὅστις ἦν·
Oblitus est se ipse, qi esset.

(vide *l.* 9. § 3.) qod de Largio Macedone Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & sævus, & qi servisse patrem suum parùm, imò minimùm, meminisset.* Ità, qod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Et Avgustin. *homil.* 13. & *conc. solenn.* 205. Apostoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, respiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis est superbia.* Idémqe *conc. solenn.* 212. *Morbus divitiarum est superbia. grandis animus, qi inter divitias isto morbo non tenetur. magnus dives est, & major divitiis suis, qi non ideo magnum se putat, qia dives est.* Οἱ γὰρ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὔρα βραχεῖά τινος εὐτυχίας προσπνέῃ, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφανεστέρων, καθάρματα καὶ παρενοχλήματα καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς τῆς εὐπραγίας ἐν βεβαίῳ παρ᾽ αὐτοῖς εὖ μάλα σφραγισάμενοι, μηδὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαμενοῦντες ἐν ὁμοίῳ. Philo *de vit. Mosis l.* 1. de talibus & Sosiphanes apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ᾽ εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ᾽ οὐρανῷ φρονεῖτε---
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cœlo levatis capita.---

Pium itaqe illud Placillæ Imperatricis Theodosio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, προσήκει λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δὲ γέγονας νῦν. Theodoret. *hist. Eccles. l.* 5. *c.* 18. Vide ad *l.* 10. §. 19.

Τήρησον σεαυτὸν ἁπλοῦν, ἀγαθὸν] Vide *l.* 2. § 17. Pavlus Timotheo, *epist.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν. & Joan. *epist.* 1. *c.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι οὐ μόνον σε κατεσκεύασεν, ἀλλὰ καί σοι μόνῳ ἐπίστευσε καὶ παρεκατέθετο, οὐδὲ τοῦτο οὐ μεμνήσῃ; ἀλλὰ καὶ καταισχυνεῖς τὴν ἐπιτροπήν; εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἠμέλεις; παραδέδωκέ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαξον τοιοῦτον, οἷος πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον· εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις;

Ἄκομψον] Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς] Est hîc revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, qem decertare Timotheum hortatur Apostolus; decertâsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζου, inqit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epist.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. neqe enim sine certamine jugi sedulóqe ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν· inqit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

—labor ad nitendum intrare volenti.

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς] Ità *l.* 10. § 8. μήποτε μελονομάζῃ καὶ ἀπολλύοις. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam personam tibi imponas: qæ sapienti viro ità aptanda est, ut perferatur.*

Αἰδοῦ θεοὺς·] Numinis reverentia jure merito primas hîc obtinet, utpote qæ sit *sapientiæ*, non תחלה *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. sed & ראשית *caput, principale*, ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *sapientia ipsa*; Job. *c.* 28. *v.* 28. & *summa totius. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Itaqe exigenda vita cuiqe μετ' αἰδοῦς θεοῦ καὶ εὐλαβείας. Apostolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atqe ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem justitiæ cultor, qæcunqe capesses,
Testes factorum stare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo constat, omnium mortalium vitam divino numine invisi. neqe bonum neqe malum facinus cujusqe pro nihilo haberi, sed ex natura diversa præmia bonos malósqe seqi. Salust. *ad Cæsar.* & Juvenc. *hist. Evang.*

Nil absente Deo loqimur: nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præsens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adstat desuper:
Qi nos diebus omnibus,
Actúsqe nostros prospicit,
A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, qicqid est,
Humana qod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Avg. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit suum, qi fecit tuum?* Plavt. *captiv.* 2. 2.

Est profectò Deus, qi qæ nos gerimus, auditqe & videt.
Is utì tu me hîc habueris, proinde tuum illic curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit.

Boeth. *consol. l.* 5. *extremo: Manet etiam spectator desuper cunctorum præscius Deus, visionisqe ejus præsens semper æternitas cum nostrorum actuum futura qalitate concurrit, bonis præmia, malis supplicia dispensans. aversamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Avtor *Oculi moralis*, sive is Robertus Capito Lincoln. sive qis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Qovis loco, qovis angulo reverentiam habe angelo, qi te custodit, nè illo præsente facere audeas, qod me præsente non auderes. Hic est*, inqit, *magni consilii Angelus, cui patens est omnis angulus. Unde qidam;*

Cùm qid turpe paras, qod me spectante ruberes,
Cur, spectante Deo, non magìs indè rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῶζε ἀνθρώπους] Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis:
Convenit & tanto, qantus es ipse, viro.
Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:
Et meliùs nullâ qæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta parœmiam à Svida in literas relatam, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον efficiatur. Marcus noster, prout à Juliano in *Cæsaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μᾶλλον ἐδόκει τοῦ βίου τέλος εἶναι. respondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. Et secundò qærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τὴν τοῦ θεοῦ μίμησιν. Ille rursus, Δεῖσθαι μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δὲ ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente, *l.* 12. *c.* 59. δύο ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθεύειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν· ἐοικέναι δὲ τοῖς θεῶν ἔργοις ἑκάτερον. At Strabo *l.* 10. Εὖ μὲν εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. qo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur sit interpretatus, ego nullus asseqor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Qoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda solent oriri; & Dei proprium est vel servare vel benefacere; idcirco qi in gravi periculo succurrit, qive ingenti qopiam afficit beneficio, qoniam Dei qasi vice fungitur, ei cui prodest, Deus dicitur extitisse.* Et Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 1. *Deus est mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ascribant.* Verùm novissima ista minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Γένου τοῦ πλησίον τιμιώτερος, ἐκ τοῦ φανῆναι χρηστότερος. γένου τῷ ἀτυχοῦντι θεὸς, τὸν ἔλεον θεοῦ μιμησάμενος. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. Et *ad cives suos in angustiis constitutos*: dum præfectum ad clementiam & condona-

tionem

tionem cohortatur. Μίμνησο διὰ ταῦτα θεοῦ φιλανθρωπίαν. τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν. ἔξεστί σοι θεὸν γενέσθαι μηδὲν ποιήσαντι. μὴ παρέλθῃς τὸν καιρὸν τῆς θεώσεως. Qod ῥητορικώτερον pavlò, liberiúsqe Clavdian. *de Honor. Coſſ.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos æqat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βραχὺς ὁ βίος] Vide *l.* 2. § 17. & *lib.* 4. § 17, 26.

Εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς] *fructum vitæ appellat*, inqit Caſavb. qem Philoſophi dicunt *finem*. itaqe qod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans, ſi dignus atqe aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in ſimili ſententia, *l.* 1. ὑπολαμβάνων βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος, τὸ πάσαις χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπικωλύτως. *cavſſas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere cavſſas.

Et Plin. *l.* 5. *epiſt.* 5. *Qi voluptatibus dediti qaſi in diem vivunt, vivendi cavſſas qotidiè finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo. *qanqam plurimas vivendi cavſſas habentem, optimam conſcientiam, optimam famam, maximam avtoritatem; prætereà filiam, uxorem, nepotes, ſorores; intérqe tot pignora veros amicos.* Hæc ad *Lamprid.* Caſavbon. qanqam, *cavſſas vivendi* in noviſſimo hoc de Corellio aliud planè qàm *finem* qi Philoſophis dicitur, deſignare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπολαυστικοῖς ſolenne eſſe,

——ubi diſcubuere, tenéntqe
Pocula plena manu,——
——& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic eſt fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, ut Petrus loqitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. exiſtimant: at Marcus iſtic, διάθεσιν ὁσίαν καὶ πράξεις κοινωνικάς· hoc eſt, lingvâ noſtrâ (Chriſtianam volo) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem:* ſive ut Apoſtolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστιν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην. ità Pavlo illi noſtro τοῦτο καρπὸς, τοῦτο κέρδος, Chriſto Domino ſuo, Chriſtianíſqe fratribus ſuis, inſervire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de qo loco videndus venerandus Airayus, qi ſolus interpretum videtur Apoſtoli mentem aſſecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνίνου μαθητής] De Marco noſtro itidem Capitol. *Pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterqe, cui in adoptionem ab Adriano datus eſt Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraqe eadem, qæ iſtìc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo: Καὶ νῦν ὁ διαδεξάμενος υἱὸς ἐκεῖνον, (Avguſtum ſcil.) κανόνα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προσταγμάτων ἐκεῖνον ποιεῖται. Et ipſe de ſe Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qi omnia facta dictáqe ejus vice legis obſervem.* Verùm hoc eum ad ſpeciem tantùm veteratoriè, qò hominum animos ſibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non conſtanter obſervâſſe, ex Dione diſcas licet.

Τὸ ὑπὲρ τὸν κατὰ λόγον πρασσομένων εὔτονον] Ità *lib.* 1. § 16. τὸ μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξετασμένως κριθέντων. ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ] Ità *l.* 1. § 16. πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς. Senec. *ep.* 74. *Virtus convenientiâ conſtat. omnia opera ejus cum ipſa concordant & congruunt.* Et *ep.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipſe utiqe par ſibi idémqe ſit. obſerva itaqe, numqid veſtis tua domúſqe diſſentiant: numqid in te liberalis ſis, in tuos ſordidus: numqid cœnes frugaliter, ædifices luxuriosé. unam ſemel ad qam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqa. Vitium eſt hæc diverſitas, & ſignum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem ſuum. qid eſt ſapientia? ſemper idem velle, atqe idem nolle: non poteſt cuiqam ſemper idem placere, niſi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac poteſtas concors ſibi: & ratio illa certa naſcetur, nec diſſidens, nec haſitans. qæ cùm ſe diſpoſuit, & partibus ſuis conſenſit, &, ut ità dicam, concinuit, ſummum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici ſupereſt; nihil in qo arietet avt labet. qare avdacter licet profitearis, ſummum bonum eſſe animi concordiam. virtutes enim ibi eſſe debebunt, ubi conſenſus atqe unitas erit: diſſident vitia.*

Τὸ ὅσιον] Hoc Antonino (ſi Pavſaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἡ ἐς τὸ θεῖον τιμὴ, τοῦ εὐσεβοῦς. id eſt, Pii appellationem acqiſivit. qanqam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujuſce cavſſas adducit. Eandem & Marco Svidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου] εὔδιον Xyl. rectè. *Vultu ſereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte ſerenâ.* Martial. *l.* 7. *epigr.* 11. huic opponi videtur τὸ ἐπίκοπον τοῦ προσώπου. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιμεμφόμενος] Vide ſupr. § 26. μὴ ἀντιδυσχεραίνοντα.

Ὡς ἐπ' οὐδὲν ἐσπουδάκει] *nihil enixè avt feſtinè moliebatur.* utrumqe enim deſignat τὸ σπεύδειν, ſicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον.) & *feſtinè ad rem aliqam ferri.* Homer. *Il.* Θ. *v.* 293.

——τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρύνεις;

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

& *enixè in rem aliqam incumbere.* Heſiod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μένει σπεύδων.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.——

ut sit istic, ὡς ἐπ' ἐδὲν ἐπαιδευσεν, qod *l.* 1. § 16. ἐδὲ ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος. Aristotel. *ethic. lib.* 4. c. 3. in charactere τῦ μεγαλοψύχε, utrumqe his verbis expressit: ἐ γὰρ σπευστικὸς, ὁ περὶ ὀλίγα σπουδάζων· ἔτε συντονῷ, ὁ μηδὲν μέγα οἰόμενῷ. De Constantio Liban. *orat.* 3. τοῖς μὲν χαμεῖς ὑπακέων ὀξέως· ἐ μέντοι τὴν ὀξύτητα σὺν ταραχῇ ποιέμενῷ.

Μὴ πρότερον ἐυ μάλα καπνῶν] Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *paranes. ad Justinian.* § 42. Νωνεχῶς ἀκροᾶσθαι δεῖ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτάς. δυσθήρατος γάρ ἐστιν ἡ τῦ δικαίε εὕρεσις, ῥαδίως ἐκφεύγουσα τοὺς μὴ λίαν προσέχοντας.

Διαβολὰς ἐκ ἐδέχετο] Vide *l.* 1. § 5.

Ου ψοφοδεὴς] ψοφοδεὴς, δειλὸς, τοὺς ψόφους φοβέμενῷ. Svid. *pavidus, qi strepitus metuit.* sive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes qem terrent avræ, sonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

--qem sonus omnis & avra

Exterret.--

imò cui strepitus, ubi nullus est, videtur esse. ut

Ἅπαντα γὰρ τῷ φοβεμένῳ ψοφεῖ.

Facilè anima metuens audit avt fingit sonos.

qod de malè sibi conscio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris avribus ejus jugiter insonat.* ut Sophocles *Acrisio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. lavdatus. indè pro *superstitioso*, & *suspicioso*, sive *meticuloso nimisqe cauto* usurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Justinus: Τό γε περὶ τὰς βρώσεις αὐτῶν ψοφοδεὲς, καὶ τὴν περὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν.

Οἷῷ μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας] leg. οἷῷ μένειν ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. ε. tantâ victûs tenuitate usum, ut à mane ad vesperam loco eodem posset durare, sine ulla alvum levandi, avt vesicam, nisi statis horis, necessitate. Casavbon. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* Ζμερδαλέῷ mendum geminum, (qod & Sylburgium video observâsse) ubi terribilia visa dicit μεθίζειν τὴν ψυχὴν τῶν ὁρώντων τῷ φόβῳ, καὶ μὴ ἐᾶν αὐτὴν ἐν τῷ μένειν. reponendum ἐν τῷ αὐτῷ μένειν. Qod avtem hîc Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, sed memoriâ, puto, lapsus V. C. Salmasius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον] Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *supr.* § 21. Lavdat hoc & in Constantio Themistius *orat. qinqenn.* qi ubi Nestoris consilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad.* ι. *v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην
Βελὴν βελεύσῃ.———

Sed & reprehensionem ejusdem, *ibid. v.* 108,

--μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πολλ' ἀπεμυθεόμην.--

Subjungit ad Imperatorem verso orationis filo; Σοὶ δ' ἐκ ἔστι μέχρι γε νυνὶ, ὅστις ἂν ἔχοι προσενεγκεῖν, ὅτε χρηστὴν αὐτῷ [αὐτὲ f.] συμβελὴν προσφέροντας παρακήκοας. ἀλλ' εἰ [ἢ] καὶ σαυτὸν προλαβὼν τὸ δέον ἐξεῦρες, ἢ τὸ ἔργον ἐπάγεις τῇ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῃ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὧν μὲν αὐτὸς εὑρίσκει, τέτων τὴν βελὴν εἰς μέσον ἄγων· τὰς δὲ τῶν πέλας συμβελίας, ἐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα καὶ τῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίστοις εἰδέναι τὴν ψῆφον προσθεῖναι. Rectè. siqidem, qod Isocrat. *de pace.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν, ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βελεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγες τῶν ἐναντιεμένων παραλλήλως ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δὲ αὑτοὺς κοινὲς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παρέχοιεν. Et apud Herodotum *l.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, ἐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι. ὥσπερ, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτῦ ἐ διαγινώσκομεν· ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας [*religiosus citra superstitionem.* nisi si religiosum eo sensu accipi velimus, qo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiqo carmine,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.

ut *religiosus* sit is, qi nimiâ & superstitiosâ religione sese alligaverat; qæ res vitio assignabatur. Qanqam vitio isto laborâsse cumprimis Romanos avtor est Polybius *l.* 6. ubi statum Romanum cum Carthaginiensi componens, Μεγίστην δέ μοι δοκεῖ, inqit, διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τῦτο συνέχειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσῦτον γὰρ ἐκτετραγῴδηται καὶ παρεισῆκται τῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς εἴς τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίες, καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολήν. Qin nec Marcum nostrum hoc morbo immunem prorsus fuisse, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi posse videtur: nisi siqis gentis potiùs qàm regis vitium illud fuisse dixerit.

Ἵν' ἔτως εὐσυνειδήτῳ σοὶ] par huic Aristippi votum, qi cùm ab eo qæreretur, qomodo Socrates diem obiisset, respondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην. *pro ut ipse optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec dispar Balaami arioli illud, apud Mosem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte justorum; sitqe finis meus, qalis illius est.* Interest, qòd Marcus Pio vitâ compar esse desiderat, nè morte sit dispar, sed cùm vitæ retrò salubriter actæ conscientiâ placidus defungi qeat: Balaam contrà morte compar esse piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac sectari recuset: hoc est, ut poetaster ille apud Capitol. de Macrino;

Impius & Felix sic simul esse cupit;

Ut nolit pius esse, velit tamen esse beatus:

Qod

Qod natura negat, nec ratio patitur. Siqidem, ut Isidor. Pelus. *l.* 1. *epist.* 468. Οὐδὲν τοῦτο ἕτερόν ἐστιν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qalem avtem qemqe à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιοῦντάς καταλαβεῖν ὀφείλει θάνατος; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καταλαμβάνει, τὸν ναυτικὸν πλέοντα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; τί ποτε γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καταληφθῆναι; εἴ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καταληφθῆναι, ποίει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν᾽ ἀπαθὴς, ἵν᾽ ἀκώλυτος, ἵν᾽ ἀνανάγκαστος, ἵν᾽ ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδεύων θέλω εὑρεθῆναι, ἵν᾽ εἰπεῖν δύνωμαι τῷ θεῷ, Μήτι παρέβην σου τὰς ἐντολάς; μήτι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην ταῖς ἀφορμαῖς, ἃς ἔδωκας; μήτι ταῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μήτι ταῖς προλήψεσι; μήτι σοί ποτ᾽ ἐνεκάλεσα; μήτι ἐμεμψάμην σου τὴν διοίκησιν; ἕτοιμος, εἴ τι ἐπιτάσσεις, εἴ τι σημαίνεις· νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπανηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαί σοι. Ταῦτά με ἐνθυμούμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηψε] *Resipisce*, ad mentis sanitatem revertere: ab eis translatum, qi ubi crapulam edormierint, veternúmqe qem vini havstu copiosiore contraxerant, excusserint, ad pristinum mentis statum jam redeunt. Ità τῷ ἀνανήφειν usus est Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀνακαλοῦ σεαυτὸν] Metaphora, ab eis, qi animæ deliqium passi, vel inclamatione, vel aliâ aliqâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθεὶς] *l.* 4. § 46. οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν. *Excitandus è somno & vellicandus est animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὄνειροί σοι ἠνόχλουν] Pari imagine usus est Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qi hominem subitò καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ è pravitatis ac stultitiæ altissimo gurgite, ad bonitatis sapientiæqe apicem celsissimum emergere aiebant: Ἂν δὲ οὕτω τινὶ, inqit, συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καταδαρθέντα φαῦλον, ἀνεγρέσθαι σοφὸν, καὶ προσευπεῖν, ἐκ τῆς ψυχῆς μεθεικότα τὰς χθιζὰς ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας,

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ᾽· οὐδὲν ἦτ᾽ ἄρα.

τίς ἀγνοήσειεν αὐτοῦ διαφορὰν ἐν αὐτῷ τοσαύτην γενομένην, καὶ φρόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειροι.

§ 32. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα] corrupit hîc Xylandri versionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi avtem inter ea discrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *discrimen nullum* dixisset.

Πάντα ἐπ᾽ αὐτῇ] Vide *suprà* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μόνον τὸ παρὸν] Vide *suprà* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα] Senec. *epist.* 117. *Qis nescit hoc ipso non esse bonum id qod futurum est, qia futurum est? nam qod bonum est, utiqe prodest: nisi præsentia prodesse non possunt. Si non prodest, bonum utiqe non est: si prodest, jam est.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος] Senec. *epist.* 121. *Nemo ægrè molitur artus suos; nemo in usu sui hæsit: ad hoc edita protinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τοῦ ποδὸς] τὰ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν] Lugd. οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν. forsan, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν ἐστιν. ut οὐκ posterius in locum οὐ, qod est vitiosum, succedat.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταὶ] Senec. *de vit. beat. c.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpissimam venit. & infelices qidam, non sine voluptate, imò ob ipsam voluptatem sunt.* & *c.* 8. *Qid, qòd tam malis qàm bonis voluptas inest? nec minùs turpes dedecus suum, qàm honestos egregia delectant?* & rursus *c.* 10. *Qis ignorat plenissimos esse voluptatibus vestris stultissimos qoqe, & neqitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos ostendam voluptatibus obsessos, qos fatearis necesse est malos. hos esse in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, qia non bono gavdent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην distingvit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς, οὐ πλείους εἶναι. & mox: Δῆλον, ὡς ἔν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἀρετῇ, μέγισται μὲν ἡδοναὶ, μέγισται δὲ καὶ λῦπαι γίγνονται.

§ 35 Ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας] *Respectu aliqo imperitis parùm distant.* Cas. meliùs Xyl. *Usqe ad certum finem privatis hominibus se accommodant.* i. e. qadantenus illis concedunt, eísqe se attemperant.

Ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης] Vide *ad l.* 4. § 31. qæ de Stratonico & Apelle. Psaltes qidam ignobilis cùm apud Antigonum regem specimen artis ederet, réxqe nunc hanc, nunc illam chordam adstringere moneret, indignatus ille, Μὴ γένοιτό σοι οὕτω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοῦ ταῦτα ἀκριβοῦν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qi Philippo dictum constanter asserit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympos. probl. l.* 2. *c.* 1.) ἵνα ἐμοὶ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. *Absit*, inqit ô *rex, tam malè tecum agatur, ut in istis me peritior existas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Ità regibus etiam in artis ſuæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi qiqe. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus ſuis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obſtreperet; Ἄπελθε, inqit, καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε· τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: iſtarum enim rerum nihil nôſti.* Dio Caſ. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τοῦ ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Idémqe *l.* 4. *c.* 12. Ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιστήμη καταφρονητική ἐστι τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν ἀγνοούντων, καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέλεις, σκυτέα, ὃν θέλεις τέκτονα· καὶ τῶν πολλῶν καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτοῦ ἔργον. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ] Qænam arseſt iſta propria hominis, qâ hominis? ſed qam cum Diis communem habet, Marcus ipſe docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum eſſe.*

§. 36 Γωνίαν] Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς γωνίδιον. & *l.* 4 § 3. Πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος.

Σταγὼν τοῦ κόσμου] Apollonio qærenti *utra major eſſet, terra an mare;* reſpondit Iarchas Indus, *terram mari majorem:* τὴν γὰρ θάλασσαν αὐτὴ ἔχει. *qia terra mare continet.* ſcil. τὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum eſſe* cenſuit; non avtem τὴν οἰκουμένην νῆσον, *terram* potiùs *inſulam*, ut Strabo *l.* 1. qocum conſentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Ariſtot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐστιν, ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιρρεομένη. qod Mela. *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὰν οὐσίαν, ſive *aqæ elementum*, terrâ longè majorem: καὶ γὰρ ἐκείνην τὸ ὕδωρ φέρει· *terram ſiqidem ab aqa ſuſtineri.* Ità ille aqei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qi ſubtus terram aqarum neſcio qas ſomniabat abyſſos, qibus ea qaſi ſupernataret, cùm *aqas* contrà *terra ſuſtineat*, ut rectè Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* inſtar obtinere vult ad mundi hujus univerſi ambitum; cui eleganter, ut γῆ στιγμή, *l.* 4. §. 3. ità πέλαγος σταγὼν, hoc loco dicitur. Apud Eſajam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi univerſi, dicuntur eſſe, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, *ut gutta ſitulæ*, hoc eſt, inſtar guttulæ, qæ ſive inter effundendum deciderit, ſive poſt effuſum liqorem in fundo ſubſtiterit, de menſura juſta nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγοῦ perperam reddunt) hoc eſt, inſtar pulviſculi, qi poſt aromata effuſa lanci adhæret, nec de juſto pondere tamen qicqam deperîſſe deprehenditur.

Ἄθως βωλάριον] *l.* 12. § 32. ἐν ποίῳ βωλαρίῳ τῆς γῆς ἕρπεις; τὴν πατρῴαν βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro ſive fundo dixit Syneſ. *epiſt.* 38. & Apul. *Mileſ. l.* 1. *Hymettos Attica, & Iſthmos Ephyræa, & Tænaros Spartiaca, glebæ fertiles, æternùm libris felicioribus conditæ, mea vetus proſapia eſt.* Ità enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inqam, non *Tenedos:* ut nihil opus ſit, qod Cl. Salmaſius voluit, *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* ſubſtituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoſcant Pavſanias & Stephan. *de urbibus. Athon* avtem ideò forſan nominat Marcus iſtîc, qia tanqam magnum & ſtupendum qoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfoſſum, cùm in Græciam trajiceret. qid enim magni perfoſſus Athos, ſi βωλάριον fuerit, ſi glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Στιγμὴ τοῦ αἰῶνος] Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα] Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται] Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Avtor *de Mund. ad Alex. c.* 6. Ἀρχαῖος τις λόγος καὶ πάτριός ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ θεοῦ τὰ πάντα, καὶ διὰ θεοῦ ἡμῖν συνέστηκεν· οὐδεμία δὲ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτάρκης, ἐρημωθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Qod Apoſtolus *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16. 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ] qod *l.* 7. § 75. τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *anima univerſi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν] forſan ὁρμήσαντος. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Briſonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιγεννήματα] Vide ad *l.* 3. §. 2. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα. eadem & ἐπακολουθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ἀποσπασμάτιον bene magnum exhibuit Evſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὲν δὴ τὸ περὶ φύσεως ἀναγκαιότατον ἔργον· ἐπακολούθημα δὲ τούτου καπνός· ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός.

Καὶ τὸ δηλητήριον] Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris.

qaſi veneni expertes antè fuiſſent: qod & è noſtris nonnullis, ſed fruſtrà, placuiſſe videtur.

Πᾶσα κακουργία] Vide *ad l.* 3. § 11. τοῦτο παρὰ θεοῦ.

Ἄκανθα] vide *l.* 8. §. 30. Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. c.* 3. *v.* 18. ἀκάνθας vocat κολάσεως ὑπομνήματα· non tamen qaſi ab initio iſta non fuerint, ut Avguſtinus cenſuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Saniùs idem ipſe *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in ſuo genere utilia, & ad univerſi ornatum perfectionémqe conducentia, pœnæ loco haberi, qòd in locis ab homine cultis freqentiora exiſterent.* neqe aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν] Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὴν

§ 38. Τὴν ἐπισύνδεσιν] Ità *l.* 4. § 34. σύννησις καὶ συμμήρυσις. & *ibid.* § 45. συνάφεια εὐλογος. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται] Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται. Hoc est qod Briso in Oeconomico à Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. οὕτως ἔχει ποτ' ἄλλαλα τἀνθρώπινα πράγματα, καθάπερ καὶ τᾶς ἁλύσιος τοὶ κρίκοι. τῷ γὰρ ἐξ ἀλλάλων ἀρτίωνται, ἀλλάλοις τ' ἀκολουθέοντι, καὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἑλκυσθέντες ὁποίου δήποκα, τό τε ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀκολουθεῖ. καὶ τῶν τοῦ βίου δὲ πραγμάτων ὁποῖαν ἂν βούλῃ ἑλέσθαι, εὑρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκας, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀλλάλοις ἑπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις] Ità *l.* 7. § 9. οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν] *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Cas. forsan, σύννησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν] Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον πεπερασμένον· ἐν δὲ τῷ κόσμῳ μηδὲν εἶναι κενὸν, ἀλλ' ἡνῶσθαι αὐτόν· τοῦτο γὰρ ἀναγκάζειν τὴν τῶν οὐρανίων πρὸς τὰ ἐπίγεια σύμπνοιαν καὶ συντονίαν.

§ 39. Οἷς συγκεκλήρωσαι] Ità *l.* 4. § 26. συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνάρμοζε ἑαυτὸν] τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; *l.* 7. § 57. Vide & *l.* 3. § 16. & *l* 4. § 34.

Φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς] qod Petrus *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφία ἀνυπόκριτος.

§ 40. Πρὸς ὃ κατεσκεύασται] Vide *l.* 5. § 16. Senec. *ep.* 76. *Qæ conditio rerum, eadem & hominum est. navis bona dicitur, non qæ pretiosis coloribus picta est, nec cujus tutela ebore cœlata est, nec qæ fiscis & opibus regiis pressa est; sed stabilis & firma, & juncturis aqam excludentibus spissa, ad incursum ferendum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis distingvitur; sed cui & ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. regula, non qàm formosa, sed qàm recta sit, qæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æqè divites spectari debere, ut eqos mercamur. neqe enim in emendis eqis phaleras consideramus, & baltei polimina inspicimus, & ornatissimæ cervicis divitias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; si fræna cælata, si ephippia fucata, si cingula aurata sint. Sed istis omnibus exuviis amotis, equm ipsum nudum, & solùm corpus ejus & animum contemplamur, ut sit ad speciem honestus, & ad cursum vegetus, & ad vecturam validus. jam primùm in corpore si sit*

Argutum caput, & brevis alvus, obesáqe terga,

Luxuriétqe toris animosum pectus honestis.

præterea, si duplex agitur per lumbos spina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permolliter pervehat. Vide & Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. sed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ] de *homine qovis*, perperam cepit Xyl. de *universo*, sive *universi rectore*, Cas. rectè.

§ 41. Μέμψασθαί σε θεοῖς] Idem *supr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε πράγματα μεταθεῖναι δυνηθῇ, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι, (qo modo Ulysses Cyclopem) κάθηται, καὶ στένει, καὶ ὃν δύναται, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. prout impii illi, Esajæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐάν τις ἐν τούτοις μόνοις ἡγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτοῦ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκωλύτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσται, εὔρους, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, εὐσεβὴς, χάριν ἔχων ὑπὲρ πάντων τῷ θεῷ, μηδαμοῦ μεμφόμενος μηδενὶ τῶν ἐφ' αὐτῷ γινομένων, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλύεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, δουλεύειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσεβῆ εἶναι, ἅτε βλάπτεσθαι οἰόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ· καὶ ἄνισον, ὡς αἰεὶ αὐτῷ τοῦ πλείονος περιποιητικόν. Eadem prorsus dicit, qæ Marcus, sed inverso ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κινῶμεν] *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. κρινῶμεν. *judicaverimus.* qo sensu ὑποστήσῃς prius dixerat. atqe ità Athen. *dipnosoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς ὑποστησάμενοι. *At prisci homines humanâ formâ præditos Deos existimantes*, sive, ut vulgò loqimur, *supponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Aristotelis codicibus, *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τούτῳ χρώμενοι κανόνι, κινοῦσι τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κρίνουσι. qod & Aretinus advertit, qi, *judicant*, vertit.

Διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφορὰν] *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res istas inclinaverimus.* Cas. Qasi διαφορὰ τῷ ἀδιαφορεῖν opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρεσθαι πρός τι, est *ad rem aliqam adipiscendam*, vel simpliciter *ferri*, ut idem usurpat *l.* 5. § 1. vel *cum solicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 38. Verto itaqe, *dum ad ista contendunt.* non in eo sensu *contendendi* vocabulo sumpto, qo διαφέρεσθαι περί τινος, *de re aliqa contendere*, sed qo πρός τι, *ad rem aliqam*, qam studiosè proseqitur, *contendere* qis dicitur.

§ 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν] imò, non πάντες tantùm, sed & πάντα. Συνεργοῦν-

τις ἓν· Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 1. Et, πάντα συνεργεῖ. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28.

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως] Xyland. *pars scientes & certo ordine, pars inscii.* Videtur εἰδότες legisse. qanqam eódem recidit, utrumlibet admiseris. Verùm παρακολουθητικῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes* etiam reddidisset. ἀνεπιστάτως, *citra considerationem.* ἀνεπιστήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum havd interest: nisi qòd istud τῷ εἰδότως, illud τῷ παρακολουθητικῶς, potiùs respondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb. Operatur Deus salutem suorum, aliqando per creaturam sine ipsa, aliqando per creaturam contra ipsam, aliqando per creaturam cum ipsa. multa enim fiunt hominibus salubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: qæ idcirco dixi fieri sine ipsa, qòd non qeat, intellectu carens esse vel conscia. Multa qoqe multorum saluti utilia facit Deus per malos, sive homines, sive angelos, sed qoniam invitos, ideo contra ipsos. nam dum nocere cupientes, juvant, qantum [qantumvis] aliis valeat utilis actio, tantum [tamen] ipsis perversa nocet intentio. Porrò per qos & cum qibus operatur Deus, boni sunt, vel angeli, vel homines: qia qod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec sunt operis tantùm ministri per effectum, sed & operantis qodammodo socii per consensum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in salutem suorum irrationabili item & insensibili creaturâ, tanqam jumento vel instrumento, qæ jam expleto opere, nusqam erunt. utitur creaturâ rationali, sed malevolâ, qasi disciplinæ virgâ, qam correcto filio in ignem projiciet, tanqam sarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanqam commilitonibus & coadjutoribus suis, qos peractâ victoriâ amplissimè munerabit.* Synes. *epist.* 57. Αἱ κακοποιοὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ συντελοῦσι μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας. κολάζουσι γὰρ τοὺς ἀξίους κολάζεσθαι. εἰσὶ δὲ ὅμως θεομισεῖς τε καὶ ἀποτρόπαιοι. οὐ γὰρ διάκειται τὴν γνώμην ὁ τιμωρὸς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λειτουργίαν ταύτην εἰσφέρων θεῷ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπεξέρχεται. Exemplum habes in Assyrio rege apud Esajam *c.* 10. *v.* 5, 7.

Καὶ τοὺς καθεύδοντας] Etiam dormientes cooperari ad ea qæ in mundo geruntur, Heraclitum dixisse asserit. cùm tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de superstit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodémqe omnium communi, versari; dormientes in suum cujusqe proprium nescio qem concedere.*

Ἐκ περιουσίας δὲ] *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *qantum in se est.* Cas. *abundè,* sive *ex abundanti,* malim. Galen. *de opt. sect. c.* 18. ἐκ περιουσίας γὰρ ἔστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἀρχηγὸς ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. *ex abundanti est, istud ostendere.* ἐκ περιουσίας, sive *ex abundanti* agere dicitur, qi liberaliter, ultra id qod exigi poterat avt necesse fuerat, aliqid vel concedit, vel largitur, vel qocunqe modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περιουσίας καλούμενα προοίμια, de qibus Hermogen. *de invent. l.* 1. *c.* 3. & ἐκ περιουσίας προοιμιάζεσθαι, & ἐκ περιουσίας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, qàm ea qæ objiciant, objicere posse se crimina alicui prætendunt. eodem sensu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l.* 7. § 56. *Ex abundanti,* inqit, & istiusmodi homines ad mundi opus operam conferunt suam, qia fati effectum, dum eidem renituntur, illustrant.

Ὁ μεμφόμενος] *qi objurgat naturam; & Deos mavult emendare, qàm se.* Senec. *epist.* 107.

Καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος] *Dum in bonum usum malè facta vertuntur, ejus consiliis militant, etiam qi ejus consiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 14. ità Assyrius Esaj. *c.* 10. *v.* 6, 11. *Deúsqe de eis qi faciunt qæ non vult, facit ipse qæ vult.* Avg. *de corrept. & grat. c.* 14. Et *enchir. c.* 100. *Per eam creaturæ voluntatem qâ factum est qod creator noluit, implevit ipse qod voluit. hoc enim ipso, qòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus.* Vide *l.* 8. § 35.

Τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος] Vide *l.* 9. § 42. Chrysipp. *de natur. lib.* 2. à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c.* 31. & *de Commun notit. c.* 13. Ἡ κακία πρὸς τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει ὅρον· γίγνεται γὰρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν τἀγαθὸν ἦν. Vide *infr. ad illa,* εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib.* 12. Ἀλλ' οὔτε ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non necessarium prorsus, at conducibile tamen, nec nostri negant. Lactant. *l.* 5. *c.* 7. *Virtutem avt cerni non posse, nisi habeat vitia contraria; avt non esse perfectam, nisi exerceatur adversis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit esse distantiam; ut qalitatem boni ex malo sciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi sublato altero potest. Deus ergò non exclusit malum, ut ratio virtutis constare posset.* Avg. *enchir. c.* 10. *Ab hac summè & immutabiliter bonâ Trinitate creata sunt omnia, & nec summè, nec æqaliter, nec immutabiliter bona, sed tamen bona etiam singula. Simul verò universa valde bona; qia ex omnibus consistit admirabilis pulcritudo. in qa etiam illud qod malum dicitur, benè ordinatum & suo loco positum, eminentiùs commendat bona, ut magìs placeant & lavdabiliora sint. neqe enim Deus omnipotens, rerum cui summa potestas, cùm summè*

me bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliqid in operibus suis, nisi usqe adeò esset omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malo. Et c. 96. *Qamvis enim ea qæ mala sunt, in qantum mala sunt, non sint bona, tamen ut non solùm bona, sed etiam sint & mala, bonum est. nam nisi esset & hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo sineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio qàm facilè est qod vult, facere; tam facilè est qod non vult, esse non sinere. Melius ergò judicavit de malis bene facere, qàm mala nulla esse permittere.* Ibid. c. 27. Vide Petr. Lomb. l. 1. dist. 46.

Ἐκεῖνος πάντως σοι καλῶς χρήσεται] Disertè ac eleganter hoc disserit Clemens *Strom. l.* 1. Αἱ τῶν ἀποστατησάντων βουλαί τε καὶ ἐνέργειαι, μερικαὶ οὖσαι, γίνονται μὲν ἐκ φαύλης διαθέσεως, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαί· κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας ἐπὶ τὸ τέλος ὑγιεινόν, κἂν νοσοποιὸς ᾖ ἡ αἰτία. μέγιστον γοῦν τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἐᾶσαι τὴν ἐξ ἀποστάσεως ἑκουσίου φυεῖσαν κακίαν, ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μένειν, μηδὲ μὴν κατὰ πάντα βλαβερὰν αὐτὴν γίνεσθαι. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστίν, οὐ μόνον τὸ ἀγαθοποιεῖν. φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν, αὕτη τοῦ θεοῦ, ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνο μάλιστα, τὸ διὰ κακῶν ἐπινοηθέντων πρός τινων, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem passim & Avgustinus. *adv Faust. l.* 16. c. 21. *Deus bene utitur etiam malis.* *epist.* 141. *Sicut mali, Dei bonis malè utuntur, dum non corriguntur; sic contrà Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad justitiam suam & exercitationem suorum.* Et *epist.* 59. *Sicut illorum neqitiæ est, malè uti bonis operibus ejus; sic illius sapientiæ est, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Psal.* 54. *Nè putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. omnis malus avt ideo vivit, ut corrigatur; avt ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Psal.* 36. *Habet aliqem hic usum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum justum. est qod de peccatore agatur. locus hic ejus est ut palea in fornace artificis. ardet palea, ut avrum purgetur: Sævit impius, ut justus probetur.* Et *in Psal.* 77. *Utitur eis, qi bonus est, bene. i. e. convenienter & justè: sicut è contrà iniqi creaturis ejus bonis utuntur malè.* Et *in Psal.* 104. *Deus bene utitur malis operibus hominum: sicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei. Et est ipsa illa mirabilis Dei bonitas; qia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipsi vitio suo mali sint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non sineret fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta est omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, sive ignoscendo, sive sanando, sive ad utilitates piorum coaptando atq; vertendo, sive etiã justissimè vindicando. omnia namqe ista bona sunt, & Deo bono atqe omnipotenti dignissima, nec tamen fiunt nisi de malis. qid igitur melius, qid omnipotentius eo, qi cùm mali nihil faciat, bene etiam de malis facit?* Possent & alia plura coacervari. Verùm ista forsan qibusdam nimia videbuntur. Chrysippus certè ipse gemina ferè his habet, *de Diis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ' ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν] Vide *l.* 5. § 21, & *suprà* § 5.

Τῶν συνεργῶν] ità *l.* 7. § 19. τῷ ὅλῳ συνεργά. & *infrà* § 43. συνεργὰ εἰς ταυτόν.

Οἷον ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος] Locum hunc illustrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductis ipsis Chrysippi verbis, qæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc scriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* sic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ἐπιγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ' ἑαυτὰ μέν ἐστι φαῦλα, τῷ δὲ ὅλῳ ποιήματι χάριν τινὰ προστίθησιν· οὕτως ψέξειας ἂν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς τὴν κακίαν· τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἄχρηστός ἐστιν. Interest tantùm, qod Marcus στίχον εὐτελῆ, Chrysippus ἐπίγραμμα φαῦλον, sed uterqe γελοῖον, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipsam retulerit. Avdi tamen ex parte Plutarchi, qam subjunxit, censuram: Πρῶτον μὲν οὖν, inqit, τὴν κακίαν γεγενέναι κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγραμμα γέγονε κατὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ βούλησιν, πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἀτοπίας ὑπερβάλλει. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τὴν κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ συνεργεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένης τοῦ γελοίου ἢ κεχαρισμένου τοῖς θεαταῖς. ὁ δὲ πατρῷος καὶ ὕπατος καὶ θεμίστιος Ζεύς, καὶ ἀριστοτέχνας, κατὰ Πίνδαρον, οὐ δρᾶμα δή που μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συννομησομένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, τί πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐδεῖτο λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ πατροκτόνων καὶ τυράννων; (qod Marcus supr. τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος) οὐ γὰρ ἡδὺ τῷ θείῳ καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονεν ἐπεισόδιον. ἔτι τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ ποιήματος πολλοστημόριόν ἐστι, καὶ μικρὸν ἐπέχει παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χωρίον· καὶ οὔτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, οὔτε τῶν εὖ τι πεποιῆσθαι δοκούντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τὴν χάριν· τῆς δὲ κακίας ἀναπέπλησται πάντα πράγματα, καὶ πᾶς ὁ βίος εὐθὺς ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος ἀσχημονῶν καὶ ἐκπίπτων, καὶ ταραττόμενος, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὡς οὗτοι λέγουσιν) αἴσχιστόν ἐστι δραμάτων ἁπάντων καὶ ἀτερπέστατον. Qanqam pro Chrysippo Marcóqe multa forsan dici possent, si candidam saltem ac benignam interpretationem verborum utriusqe admiserimus: verùm

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet disserere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, πατρῷος καὶ ὕπατος καὶ θεμίστιος Ζεὺς, vitiata videri. qid enim habet commune πατρῷος καὶ ὕπατος; Et primâ qidem facie videri possit, leviculâ inflexione πρῶτος καὶ ὕπατος legendum. certè ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος Deus pater nostris dicitur. Esaiæ *c.* 44. *v.* 6. & Joan. *Apocal. c.* 1. *v.* 17. & *c.* 2. *v.* 8. & *c.* 22. *v.* 13. Verùm locum istic τὸ πρῶτος καὶ ὕπατος qem habeat, non video. Itaqe malim Plutarcho ipso facem præferente legere, πατρῷος καὶ σωστικὸς καὶ θεμίστιος. Sic enim Plut. *de Stoic. contradict. c.* 29. Ὥστε περὶ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος, καὶ γενέτορος καὶ πατρὸς δίκης καὶ εὐνομίας.

§ 43. Μήτε ὁ ἥλιος] Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἑκάστου αὐτέων διαιρέουσα, τῇ Ἀφροδίτῃ μὲν εἰπὼν, *Iliad. ε. v.* 429.

Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
τὰ δὲ τοῦ πολέμου,
Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

Gemino utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum qorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἔνιοι, inqit, τοὺς μὲν Στωϊκοὺς οἴονται παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον καὶ δίκαιον καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ ῥήτορα καὶ στρατηγὸν καὶ ποιητὴν καὶ πλούσιον καὶ βασιλέα προσαγορευόμενον· αὐτοὺς δὲ πάντων ἀξιοῦσι τούτων. Καίτοι καὶ τῶν θεῶν ἄλλος ἄλλην ἔχων δύναμιν, ὁ μὲν Ἐνυάλιος, ὁ δὲ μαντῷος, ὁ δὲ κερδῷος ἐπονομάζεται· καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς, ὡς οὐ μετὸν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ἐπὶ γάμους ἀποστέλλει καὶ θαλάμους. Et mox: Οὐ πάντα πάντων ἐστίν· ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν· εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε βίου ζῆλον ἕλκειν καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *ad l.* 4. § 27. sed & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορα μὲν] Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *qæst. nat. præfat. l.* 1. *Occasus siderum atqe ortus, & tam diversas concordantium vias.*

§ 44. Εἰ οὖν] οὖν illud παρέλκειν videtur. est enim novi argumenti exordium. Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐβουλεύσαντο] Ità *l.* 3. § 4. Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισμαι. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ὄντι κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπιμελεῖται ὁ Ζεὺς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ· ἀλλὰ ταῦτα οὐ θεμιτὰ, οὐδ' ὅσια ἐνθυμηθῆναι. Et *c.* 26. Καὶ στρατιώτῃ δὲ ἀγαθῷ οὐ λείπει ὁ μισθοδοτῶν, οὐδὲ ἐργάτῃ, οὐδὲ σκυτεῖ; τῷ δ' ἀγαθῷ λείψει; οὕτως ὁ θεὸς ἀμελεῖ τῶν αὐτοῦ ἐπιτευγμάτων, τῶν διακόνων, τῶν μαρτύρων; οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, ὅτι καὶ ἔστι, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδέν ἐστι κακὸν, οὔτε ζῶντι, οὔτε ἀποθανόντι. qæ novissima Socratis sunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἄβουλον γὰρ θεὸν] Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν] *amplecti & acqiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ προσαναπαύεσθαι, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de coron.* Εἰ δὲ φησιν οὗτος, δειξάτω· κἀγὼ στέρξω, καὶ σιωπήσομαι. *acqiescam, & conticescam.* Isocrat. *ad Domonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acqiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ δὲ τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc rebus præsentibus contenti simus.* Polybius à Svida lavdatus: Νῦν δὲ, οὐ πρὸς ἡμᾶς γὰρ ὁ πόλεμος ἐστὶν, τὰ παρόντα στέργομεν. Incertus avtor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄριστον μὴ βιάζεσθαι θεούς·
Στέργειν δὲ μοῖραν.——
In cœlites vim non parare est optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν δὲ τἀμπεσόντα, καὶ θέσθαι πρέπει,
Σοφὸν κυβευτὴν, ἀλλὰ μὴ στένειν τύχην.
Amare oportet casus, ac disponere,
Non gemere sortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβευτὴν, qomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus Interpres*—— pro, *sicut fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2.

Rusticus expectans, dum defluat amnis——

pro, *Rustici instar est expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6, 11. Theodoret. deniqe *therap. l.* 1. Ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων, τέχνην μαθεῖν ἐθέλων τινὰ, φοιτᾷ μὲν τῷ διδάσκειν ἐπισταμένῳ, στέργει δὲ τὰ προσφερόμενα παρ' ἐκείνου μαθήματα. Et mox: καὶ ὁ μὲν ἔχει τῶν γινωσκόντων τὴν γνῶσιν· ὁ δὲ στέργει τὴν πίστιν. ubi malè vertit Acciaolus, *disciplinas colit, & fidei innititur:* cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acqiescit, & fide contentus est.* hoc est enim qod priùs dixerat, πείθει τοῖς λεγομένοις, καὶ οὐκ ἀντιλέγει τῷ διδάσκοντι. Et in syntaxi diversa, apud Isocrat, *in Panathen.* Ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν. *eis qæ jam obtigerunt acqiescere necesse est.* Idémq; *de pace.* ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους. *non contentos, sive acqiescentes eis, qæ possidemus.* de Scopa Polybius Svidâ referente: οὐκ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν, ἀλλ' ἀκόρεστος ἦν. qod mox qasi interpretatus ipse, οὐκ ἀρκεσθεὶς τούτοις, inqit. Lucianus item à Budæo adductus: εἰ δέ τις αὐθαίρετος εἵλετο, στέργειν ἐστὶ δίκαιον τοῖς ἐγνωσμένοις. *acqiescere eis qæ decreta & statuta sunt.* Et apud Svidam avtor innominatus: Ἐκεῖνος οἶμαι δυνάμει στέργειν ἠναγκάζετο τούτοις· *illis contentus esse cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; οὐδὲν κεκτημένος, ᾧ στέργειν ἄξιον, ἐπιχειρεῖ τῷ πλέονι. Greg. Naz. *in Julian. exact.* Ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἂν ᾖ τοῦ κρείττονος ἄξιος· ἐν ᾧ στέργει τὴν παροῦσαν, πλέον εὐδοκιμῶν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἣν οὐκ ἔλαβε. Eodem sensu & τὸ ἀγαπᾷν

ἀγαπᾷν usurpatur. Liban. *vit. suâ.* ὁμωμοκότι δὲ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπήσειν. *præsentibus contentum fore.*

Ἦ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα] Apul. *de Deo Socrat.* *Nullus,* inqis, *Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? qem miseris auxiliatorem, qem bonis fautorem, qem adversatorem malis in omni vita ciebo? qem denique, qod freqentissimum est, jurejurando arbitrum adhibebo?*

Ἔξεστι περὶ ἐμοῦ βουλεύεσθαι] καὶ προνοῆσαι τῶν ἀπρονοήτων, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28. μὴ καὶ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν] Vide *supr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9 § 28.

Πόλις καὶ πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη] Ità Cicer. *contr. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium nostrûm.* & Modestin. in *Pandect. l.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria nostra est.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, sensu havd pavlò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terrísqe eò confluentium, ibíqe sedes figentium suas; *Qæ velut communis patria potest dici.* qomodo de Italia Plinius *hist. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Aristides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαῖον, οὐ πόλεως, ἀλλὰ γένους ὄνομα κοινοῦ τινος· καὶ τούτου οὐχ ἑνὸς τῶν πάντων, ἀλλ' ἀντιρρόπου πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γὰρ, inqit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖται ὑμέτεροι, οὐχ ἧττον ἢ τῶν ὁμοφύλων, οὐδ' ἰδόντες πω τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν. τοσοῦτον ἐξηγάγετε τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero *de legib. lib.* 2. *Ego mehercule municipibus omnibus duas esse censeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm esset Tusculi natus, in populi Romani civitatem susceptus est. itaqe cùm ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.* Tum, ubi in Atticis idem ostendisset, unde & Evripides *Ione,*

—πατρὶς γῆ δ' Ἀθηναίων πόλις.

subjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, qâ excepti sumus. Sed necesse est caritate eam præstare, in qa reipub. nomen & universæ civitatis est. dulcis autem non multò secùs est ea qæ genuit, qàm ea qæ excepit. itaqe ego esse hanc meam patriam prorsus nunqam negabo, dum illa sit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortûs ratione, & civitatis. nam & *Romæ natus est.* Capitol.

Ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος] Ità Theodorus Atheus, εἶναι πατρίδα τὸν κόσμον. Laërt. *l.* 2. in *Aristip.* qod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 3. § 11. Herculis est apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. lavdata:

Ἀργεῖος, ἢ Θηβαῖος· οὐ γὰρ εὔχομαι
Μιᾶς· ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρίς.

Argivus an Thebanus: havd unam mihi
Adscribo; patria urbs est Graia qælibet.

Verùm latiùs patriam suam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia:*

Οὐχ εἷς πάτρας μοι πύργος, οὐ μία στέγη·
Πάσης δὲ χέρσου καὶ πόλισμα καὶ δόμος
Ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.

Mihi patria non urbs una, non una est domus:
Verùm qot urbes, qot domos tellus habet,
Totidem mihi sunt æqa ad hanc vitam loca. Grot.

Sed & Socrates, de qo Plut. *ibid.* Ὁ δὲ Σωκράτης βέλτιον, οὐκ Ἀθηναῖος, οὐδὲ Ἕλλην, ἀλλὰ Κόσμιος εἶναι φήσας, ὡς ἄν τις Ῥόδιος εἶπεν, ἢ Κορίνθιος· ὅτι μηδὲ Σουνίῳ, μηδὲ Ταινάρῳ, μηδὲ Κεραυνίοις ἐνέκλεισεν ἑαυτόν· Subjungit Plut. ex Evripid.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις·

οὗτοι τῆς πατρίδος, ἡμῶν ὅροι εἰσίν. Senec. *epist* 102. *Primùm humilem non accipit patriam; Ephesum, avt Alexandriam, avt siqod est etiamnum freqentius incolis, latius tectis solum. illi patria est, qodcunqe suprema & universa circuitu suo cingit. hoc omne convexum, intra qod jacent maria cum terris, intra qod aer humana divinis secernens etiam conjungit, intra qod disposita tot numina in actus suos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ σύμπας κόσμος. Qod Evripides *ibidem* lavdatus ex Musonii *de exil.*

Ἅπας μὲν ἀὴρ αἰετῷ περάσιμος·
Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.

Patet omne cælum præpeti Jovis aliti:
Ità terra qævis patria est forti viro. Grot.

Et in eundem sensum Naso *Fast. l* 1.

Omne solum forti patria est; ut piscibus æqor,
Et volucri vacuo qicqid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionysiaca repræsentato;*

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα.—
Patria mî terra est omnis.—

De Christicolis Justin. *ep. ad Diognet.* Πᾶσα ξένη, πατρίς ἐστιν αὐτῶν· καὶ πᾶσα πατρὶς, ξένη. Distinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἥ τί ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Et *c.* 15. τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς. Sed & Senec. *de otio sap. c.* 31. *Duas respublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, qâ Dii atqe homines continentur; in qa non ad hunc angulum respicimus, avt ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum sole metimur; alteram cui nos adscripsit conditio nascendi. hæc avt Atheniensium erit, avt Carthaginiensium, avt alterius alicujus urbis, qæ non ad omnes pertineat homines. qidam eodem tempore*

utriqe

utrique reipublicæ dant operam, majori minorique, quidam tantùm minori; quidam tantùm majori. E primo genere est Marcus noster.

Τὸ ταῖς πόλεσιν] Vide *l.* 5. § 22. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει] Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις] leg. forsan, καὶ ἑτέροις. hoc est, *ea quæ hominum alicui eveniunt, non universo tantùm, sed hominibus etiam aliis aliquo modo conducere.*

Κοινότερον] *Sed nunc vocabulum utilis accipiamus latiùs; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, sive *conducibile, nunc vulgari modo accipiatur, quatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. ὡς ἂν τις κοινότερον συγκρίνειε. τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint. quæ illi χρήσιμα ἢ εὔχρηστα esse aiebant, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα. id est, *utilia,* sed non *conducibilia.* Vide *ad l.* 3. § 6, 11. & *l.* 8. § 7. Ità Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis illa retulerat; Ἕκαστον τῶν φύσει γεγονότων, ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ γέγονε, τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται· subjungit, κοινότερον δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν εὐχρηστίαν οὗτοι λέγουσιν, ἀκουστέον.

§ 46. Ὥσπερ προσίσταται] ὅσπερ Xyl. legisse videtur. Lugd. ὥσπερ exhibet. προσίσταται, *aliquando offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ità Dionys. Halic. *de dictione Isocratica.* πᾶς ὁ τῶν σχημάτων κόσμος πολύς ἐστι παρ' αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. id est, *obsidens aures & offendens.* quod alibi dixit idem, κόπτων τὴν ἀκρόασιν. confirmat autem hoc disertè id quod à Marco hîc dicitur, tenorem unum eundémque visorum dictorúmve continuum, fastidium afferre. quanquam contrà Jo. Chrysost. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι προσίστατο. *innovatio ipsa quosque offendebat.* Idem itidem *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Christianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apostolum designantur; Ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν ταῦτα προσίσταται· (τοῖς τελείοις, utique) ἀλλ' ἐκείνους ἔτρεφεν, οὐδαμοῦ προσιστάμενα αὐτοῖς. *Vide quomodo nos adultiores ista nunc offendant; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipsos neutiquam offendentes.* atque isto quidem sensu τὸ προσίστασθαι hîc sumi oportebat, si ὥσπερ legeremus. Verùm ὅσπερ malim; quia τοῦτο sequitur; ut significet, hîc potiùs προσίστασθαι, *contingere, usu venire,* quomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. *Hæc eis nè in somnis quidem facere usu venit.* Et Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι οὐδὲ ὄναρ, φησὶ, προσίσταται.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ] Quærit Aristot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεθιζομένοις τε ἡδέα φαίνεται, καὶ λίαν συνεχῶς προσφερομένοις οὐχ ἡδέα. Summa solutionis est. ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν δεκτικὴν τινὸς ἐν ἡμῖν ποιεῖ, οὐ πλήρωσιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφέρεσθαί τι, πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ καθάπερ αἴτιον. leg. καὶ expuncto, καθάπερ ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γάρ τι καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι γὰρ [καθάπερ ἀγγεῖον] τι ἡ ἐπιθυμία. adfirmant sequentia: αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται καὶ ἐπιδιδόασι· τὰ δὲ ἀγγεῖα σαττόμενα οὐδὲν μείζω γίνεται. διόπερ τὸ μὲν ἔθος, ὂν γυμνάσιον, αὔξει τὴν δεκτικὴν ἕξιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφερόμενον, σάττει μὲν καὶ πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν· ἧς πληρωθείσης, οὐκέτι προσιέμεθα. Plutarch. in *pædagog.* Μονῳδία, καθάπερ κἀν ἄλλοις ἅπασιν, ἐν ἀκούσμασι καὶ θεάμασι, πλήσμιόν τε καὶ προσαντές ἐστιν· ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. Isocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων. Contrà;

—μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Evripid. *Orest.* Idémque *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 63.

> Κόρος δὲ πάντων. καὶ γὰρ ἐκ καλλιόνων
> Λέκτροις ἐν αἰσχροῖς εἶδον ἐκπεπληγμένους.
> Δαιτὸς δὲ πληρωθείς τις, ἄσμενος πάλιν
> Φαύλῃ διαίτῃ προσβαλὼν ἥσθη στόμα.
> *Rerum satietas omnium est. turpes toros*
> *Vidi sequentem, pulcra cui conjunx domi:*
> *Et plenus epulis aliquis è vili cibo,*
> *Novitate commendante, cepit gaudia.* Grot.

Gregor. Naz. *de pace, orat.* 3. Τροφῆς καὶ ὕπνου καὶ ᾠδῆς κόρος ἐστὶ, καὶ τῶν αἰσχίστων, ὡς λέγουσι· καὶ πλησμονὴ πάντων, οὐ τῶν ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἡδίστων· καὶ πάντα εἰς ἄλληλα περιχωρεῖ τε καὶ περιτρέπεται. In animo forsan habebat Pindari illud *Nem. od.* 7.

> Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τερπν' ἄνθε' ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Il.* ν. *v.* 636.

> Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
> Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

> —καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστί.

Idémque *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμνῆσθαι διηνεκῶς κωλύω, τὸ θεολογεῖν δέ· οὐδὲ τὴν θεολογίαν, ὥσπερ (ὅσπερ f.) ἐυσεβὲς, ἀλλὰ τὴν ἀκαιρίαν· οὐδὲ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν· ἡ γὰρ μέλιτος πλησμονὴ καὶ κόρος ἔμετον ἐργάζεται, καίπερ ὄντος μέλιτος. Allusit ad Regis sapientissimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel si offenderis, quod satìs est comedas, nè saturatus illo, evomas rursus: Ità pedem tuum studiosè contineas ab ædibus vicini tui, nè satur tui cùm fuerit, odio te habeat.* scil. *Saturatus stomachus, non oblata solùm renuit, sed ingesta etiam rejicit.* Evcher. *in Gen. q.* 1. Itaque Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ meorum rogatus utor interdum, sed tamen parcè, & apud paucos, nè gratiâ ipsâ ingratè utar.* In Petron. *fragm.*

> *Non uno contenta valet natura tenore,*
> *Sed permutatas gaudet habere vices.*

Tavrus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle :
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo grato nos proluit haustu,
Qod permutatis hora recurrit eqis.

Cassiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines suâ varietate recreari: qia in continuatione rerum magnum mentibus esse constat fastidium. dulcedo mellis, si assiduè sumatur, horrescit. Serena ipsa, qamvìs magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipse qoqe annus temporum pater, qadrifariâ se diversitate componit: nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet.*

Τὰ ἀμφὶ τοῦ θεάτρου] De Circensibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil qod non semel spectâsse sufficiat. qò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes eqos, insistentes curribus homines, videre.* Qi & ideo miratur, *non vulgus tantùm, sed qosdam qoqe graves homines, in re inani, frigidâ, assiduâ, tam insatiabiliter desidere.* Vide *ad l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδὲς] Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus similitudo est satietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipsæ tædium pariunt, nisi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex similitudine tædium & satietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω] Allusit ad Heracliti dogma illud apud Laërt. *l.* 9. Τὴν μεταβολὴν, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *suprà* § 37.

Μέχρι τίνος οὖν;] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus qidam : *Cogita, qamdiu jam idem facias. cibus, somnus, libido: per hunc circulum curritur.* ipse *epist.* 24. *Qosdam subit eadem faciendi videndíqe satietas, & vitæ non odium, sed fastidium: in qod prolabimur, ipsâ impellente philosophiâ, dum dicimus; Qousqe eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, esuriam, algebo, æstuabo: nullius rei finis est: sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac sequntur. diem nox premit, dies noctem: æstas in autumnum desinit; autumno hyems instat, qæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur. nihil novi video; nihil novi facio. fit aliqando & hujus rei nausea. multi sunt, qi non acerbum judicent vivere, sed superfluum.* Idem *de tranqill. c.* 2. *Hoc qosdam egit ad mortem, qòd proposita sæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliqerant novitati locum. fastidio illis esse cepit vita, & ipse mundus: & subit illud* * *rabidarum* [* *tabidarum*, Lips.] *deliciarum, Qousqe eadem?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento sub Naturæ persona mortis subeundæ æqanimitatem svadet, subituri qiritationem objurgat :

Qid tibi tantopere est, mortalis, qòd nimìs ægris
Luctibus indulges? qid mortem congemis, ac fles?
Nam si grata fuit tibi vita anteacta priórqe,
Et non omnia pertusum congesta qasi in vas
Commoda perfluxere, atqe ingrata interiere;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, qæ fructus cunqe es, periere profusa,
Vitáqe in offensa est, cur ampliùs addere qæris;
Rursum qod pereat malè, & ingratū occidat omne;
Nec potiùs finem vitæ facis atqe laboris?
Nam tibi præterea qid machiner inveniámqe
Qod placeat, nihil est. eadem sunt omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti langvent, eadem tamen omnia restant;
Omnia si peragas vivendo vincere sec'la.

Et pavlò pòst :

Præterea versamur ibidem, atqe insumus usqe:
Nec nova vivendo proculditur ulla voluptas.

Qod idem Sen. *epist.* superiùs memoratâ. *Ecqid habes propter qod expectes? voluptates qæ te morantur ac retinent, consumpsisti: nulla tibi nova est: nulla non jam odiosa ipsâ satietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reservabit.* Iste avtem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, si Luciano *in* νεκρικοῖς credimus. Τὸ γὰρ ἡδὺ, inqit, ἔγωγε ποικίλον τι, καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπολαύων τῶν ὁμοίων, ἡλίου, φωτὸς, τροφῆς· αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ γιγνόμενα ἅπαντα, ἑξῆς ἕκαστον, ὥσπερ ἀκολουθοῦντα, θάτερον θατέρῳ· ἐνεπλήσθην γοῦν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεταχεῖν ὅλως, τὸ τερπνὸν ἦν. vide *l.* 12. § 35.

§ 47. Τεθνεῶτας] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλιστίωνος] *Philistionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Svidas. *Philistionis* Locri, qem & antiqum appellat, Plut. *sympos. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell *l.* 17. *c.* 11. Et is forsan est, cui libros *de diæta*, qi Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adscribi avtor est Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* qiqe à Plinio inter eos, è qibus sua delibavit, recensetur.

Ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ] Eò nos commigrare & concedere oportet, qò tot ante nos heroes, principes, tyranni, oratores diserti, artifices periti, philosophi tum graves, tum & rerum humanarum irrisores, concesserunt. *ad domum* scil. *viventi cuiqe destinatam.* ut Job. *c.* 30. *v.* 23. vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epist.* 77. *Eò ibis, qò omnia eunt. qid tibi novum est? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus post te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. qantus te populus moriturorum seqetur, qantus comitabitur? fortior, opinor, esses, si multa millia tibi commorerentur. atqi multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, qo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu avtem non putabas te aliqando perventurum ad id, ad qod semper ibas? nullum sine exitu iter est.* Τὸν θάνατον avtem μεταβολὴν Marcus dixit; qomodo μετοίκησιν Plato *Phædone* : Εὐχῆς γε

τοῖς

τοῖς θεοῖς ἔξεςι τε καὶ χρὴ τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γίνεσθαι. μεταβαλεῖν, *mutare*, sed & *sedem mutare, de loco in locum migrare*. Ità Aristoteles *hist. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεταβάλλουσιν ἐκ τῶν Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piscibus, οἱ μὲν ἐκ τοῦ Πόντου, οἱ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐκ τῶν ἐγγὺς τόπων ποιοῦνται τὰς μεταβολάς, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων. Thucyd. *l.* 1. Μάλιςα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίςη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν. Vide *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στρατηγοί, τύραννοι] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32, 48. Tragicus à Plutarc. *ad Apoll.* laudatus:

Ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα; ποῦ δὲ Λυδίας
Μέγας δυνάςης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺν
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησποντίας;
Ἅπαντες ἀΐδαν ἦλθον εἰς λήθης δόμους.
Vbi ille qondam fastus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Crœsus? & Xerxes grave
Qi ratibus æqor junxit Hellespontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος] Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρός, νομοθέτης. τοῦτον ἀντὶ τοῦ Εὐδόξου ἔνδοξον ἐκάλουν, διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς φήμης. Laërt. *l.* 8. qi & vitam ejus breviter descripsit. de eodem & Svidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (qos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laërtius) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* qo loco memorabile istius votum commemorat: ηὔχετο, παραςὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι. Senec. *qæst. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος] *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; qem *consiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunqam satis lavdatum; & qo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animásqe nostras partem esse cœli.* Et mox: *eundem avsum, rem etiam Deo improbam*, (hominem loqi memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, qàm vates sacer prædicat, *Psal.* 147. *v.* 4.) *annumerare poteris stellas, ac sidera ad nomen expungere*, (ità malim, qàm, *ad normam expangere*;) —*cœlo in hæreditate cunctis relicto, si qisqam, qi cretionem eam caperet, inventus est.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης] *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali scientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de qo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & qæ ille *ibidem* de eodem plura: qo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantissima vox illa. ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην, μεταβὰς εἰς ἐκείνην. vel ut Pappus in *mechan.* Δός μοι ποῦ ςῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν. *Des ubi consistam, & dimoturus sum terram.* sive ut Lud. Vives *de art. corrupt. l.* 5. *Si alter foret terræ globus, se illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tuscul. l.* 1. *Astrorum conversiones motúsqe omnes qi animo vidit, is docuit similem animum suum ejus esse, qi ea fabricatus in cœlo esset. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, qinqe errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, qod ille, qi in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate dissimillimos motus una regeret conversio, qod si in hoc mundo fieri sine Deo non potest, nè in sphæra qidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari.* de qo artificio vide Clavdiani *epigram.* 21. De eodem avtem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluent.* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Evstath. *ad Il.* α'. ubi ἑκατόγχειρον. & *ad Il.* ε'. ubi κεραυνοβόλον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pisid. apud Svid. in Δυνάμεις.

Αὐθάδεις] *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Cas. *arrogantes*, malim. qanqam nec hoc satis arridet, neqe enim in partem seqiorem usurpâsse videtur Marcus istìc. vixqe est ut uno verbo exprimam, qod voluisse sentiam. *qi de inventis suis summopere placebat sibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλευαςαί, οἷος Μένιππος] De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν οὖν σπουδαῖον οὐδέν. τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ πολλοῦ καταγέλωτος γέμει, καί τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν γενομένου. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ τῶν Γαδάρων ἦν Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Hinc avtem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reversuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἢν πως ἴδῃς Μένιππον τὸν κύνα, (εὕροις δ' ἂν αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατὰ τὸ Κράνειον, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, τῶν ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους φιλοσόφων καταγελῶντα) εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, εἴ σοι ἱκανῶς τὰ ὑπὲρ γῆς καταγεγέλαςαι, ἥκειν ἐνθάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελασόμενον. & in δὶς κατηγορουμένῳ, eundem appellat Dialogus, Φοβερόν τινα κύνα καὶ τὸ δῆγμα λαθραῖον, ὅσῳ καὶ γελῶν ἅμα ἔδακνε. Porrò à Menippo isto, scripta χλευαςικὰ καὶ σαρκαςικὰ *Menippea* dici solenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi*. Qin & libellos illos ipsos, qi illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysio nempe Zopyróqe Colophoniis, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qi tradant, Laërtius testatur.

Ἐν ὧδε πολλοῦ ἄξιον] Vide *l.* 4 § 32. & *supr.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν δὲ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῇς

θῆς, ὅτι μηδεὶς ἐστιν ὅλως τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες εἶναι, τεθνήκασι· καί σοι πάρεστιν ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἔλθῃς τοῦ βίου· πολλὴν λύπην ἡγήσῃ καὶ μεγάλην εὐήθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστὸν, δίχα γε ἑνὸς, τοῦ χωρὶς λύπης καὶ φόβου καὶ τῶν τοιούτων παθῶν διαγαγεῖν. Ariſtid. in *Eteon.* Οὐ δεῖ δὴ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ τὴν εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἴ τις ὡς πλεῖστα ἔχει πράγματα, οὐδ' εἴ τις τοῦ μακροῦ γήρως ἀπόλαυσιν, ὡς δὴ ἀπολαύειν εἰώθασιν ἄνθρωποι· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦτον κάλλιστ' ἔχειν, ὅστις τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ τοῦ βίου μοῖραν ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέπλησε, καὶ ὅστις, ὥσπερ ποιητὴς, πάθοντων ἀκούειν ἔτι καὶ ὁρᾶν, κατέλυσε τὸ δρᾶμα.

Εὐμενῶς] Ità *l.* 3. § 11. εὐνῶς. & *l.* 9. § 11. μετ' εὐμενείας. & *l.* 11. § 9, 18. μετ' εὐμενείας καὶ πρᾳότητος. & *l.* 7. § 22. φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν] Nihil tam candoris ingenui proprium qàm virtutes, qas ipſe habeas, in aliis etiam adamare: qum *in alio ſua qemqe natura delectet:* ut Plinius minor in *Panegyr.* & multò adhuc magìs, in aliis etiam ſuſpicere, qibus ipſe careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neqe enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, qo ipſe careo: ſed contrà, ſenſum qendam voluptatémqe percipio, ſi ea qæ mihi denegantur, amicis video ſupereſſe.* & *epiſt.* 17. *Sciàs eum plurimis virtutibus abundare, qi alienas ſic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cœlum fero; non qia habeam, ſed qia magìs mirer qòd non habeo. ingenua & verecunda confeſſio eſt, qo ipſe careas in aliis prædicare.*

Τὸ εὐμετάδοτον.] Pavl. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. εὐμεταδότους εἶναι.

Πρόχειρα] Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσῶνδέ τινων λιτρῶν εἶ] Qod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton. Nè nunc qidem vires deſidero adoleſcentis; non plùs qàm adoleſcens etiam vires tauri aut elephantis deſiderabam.* Objurgátqe eos Senec. *de beneſ. l.* 2. *c.* 29. qi eis corporis dotibus non contenti, qas natura ipſis aſſignavit, *qeruntur qòd magnitudine corporum non æqemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; qòd ſagacitate nos narium canes vincant; qòd acie luminum aqilæ, ſpatio ætatis corvi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis ſpatio rurſus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqeritur, qòd in exiguum ævi gignimur; qòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant: adeò ut, exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita diſtituat.* Et mox, vitium hoc non vulgi ſolius eſſe peculiare oſtendens: *Indè Ariſtoteli cum rerum natura exigenti, minimè conveniens ſapienti viro lis eſt: illam animantibus tantum indulſiſſe, ut qina aut dena ſecula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tantò citeriorem terminum ſtare.* Verùm Theophraſto, non Ariſtoteli qerelam hanc attribuit Cicero *Tuſcul. l.* 3. *Theophraſtus moriens accuſâſſe naturam dicitur, qòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dediſſet.* Cùm Ariſtoteles contrarium potiùs ſtatuat, *de gener. animal. l.* 4. *c.* 10. Πάντων γὰρ ὁ ἄνθρωπος πλείω ζῇ χρόνον, πλὴν ἐλέφαντος, ὅσων ἀξιόπιστον ἔχομεν τὴν πεῖραν. fuerit itaqe forſan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mæcen. obit.* qerimonia:

Vivacéſne magìs cervos decet eſſe paventes,
Si qorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos anguſtâ conditione ſumus?

De utriusqe & molis & ætatis menſura decreto numinis acqieſcere qemqe Marcus hîc monet. certè de utraqe ſolicitum anxiúmve eſſe nec expedit, nec proficit. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Domini Chriſti verba ſunt, Matth. *c.* 6. *v.* 27. qæ verba etiamſi de *ſtatura* accipiant pleriqe; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noſter contendit; eúmqe ſenſum verba facilè admittunt.

Τοσῶν δὲ ἐτῶν τῶν] Ità Baſ. τοσῶνδε ἐτῶν. Lugd. τῶν expuncto. Ego, tranſpoſito malim τοσῶνδε τῶν, avt etiam τινῶν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀρώρισται] Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις] *Acqieſcis eô contentus.* hoc eſt enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *ſupr. ad* § 44. qo ſenſu & τὸ ἀγαπᾶν havd infreqens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς, ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti eſſe debetis, ſi probabilia dicentur.* Cicer. *de univerſ.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὰν ὁ Αἰακὸς ἀπομετρήσῃ ἑκάστῳ τὸν τόπον (δίδωσι δὲ τὸ μέγιστον οὐ πλέον ποδὸς) ἀνάγκη ἀγαπῶντα κατακεῖσθαι πρὸς τὸ μέτρον συνεσταλμένον· *neceſſe eſt, ut eâ, qæ aſſignata eſt, menſurâ contentus jaceat.* Idem in *Toxari.* Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοί γε ἠγάπησαν, οὕτως ἀφιέμενοι. *non contenti fuerunt,* vel, *non ſat habuerunt ſic dimitti.* Phocion apud Plut. *in vit.* & in *apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non ſat habes, qòd cum Phocione moriturus ſis?* Iſocrat. in *panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀφεθέντας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos eſſe libertate; non ſat habere qòd liberi exiſterent.* Demoſth. *Philip.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπήσειν. *rebus præſentibus contentum fore.* qod aliâ ſyntaxi Lyſias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς· nec diſpari ſignificatu Hebræorum אהב adhibetur. *Pſal.* 116. *v.* 1. אָהַבְתִּי *ſat habeo.* Jun. indè ἀγαπητὸν εἶναι· *ſatìs habendum.*

§ 50. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς] Xyl. ſuperi-

cri periochæ iſta attexuit, vertitqe, *ità & de tempore annitendum eſt nobis, ut perſvadeamur*; ac ſi αὑτοὺς ſcriberetur. meliùs Lugd. *annitendum eſt nobis, ut perſvadeamus iis cum qibus agimus.* Hoc, inqit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epict. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δέδοταί σοι τοῦτο; (ἄλλους πεῖσαι, τίνα ἐστὶν ἀγαθὰ καὶ κακά.) ἐκεῖνο μόνον σοι δέδοται, σαυτὸν πεῖσαι· καὶ οὔπω πέπεικας;

Πρᾶττε δὲ καὶ τῶν ἀκόντων] *etiam invitis hominibus id agendum non eſt, qod juſtitiæ ratio jubet.* Xyl. qaſi Marcus velit, qod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *ep.* 9. *Tantùm contendere in repub. qantùm probare tuis civibus poſſis; vim neqe parenti neqe patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad conſenſum in recto ſvaſionibus alios adigere minùs valemus, etiam invitis ipſis & renitentibus id faciendum, qod juſtitiæ ratio exigere videbitur. Vide Joſh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *ſtrom. l.* 4. Καὶ ἀκόντων τινῶν καὶ τὰ πλεῖστα ἐνισταμένων, κἂν κολάσεις ἐπαρτῶνται πρὸς τοῦ ἀνδρὸς, ἢ πρὸς τοῦ δεσπότου, φιλοσοφήσει ὅ τε οἰκέτης, ἥ τε γυνή· ναὶ μὴν καὶ ἐλεύθερος, κἂν τυράννου θάνατος ἀπειλῆται τούτῳ, κἂν ἐπὶ δικαστήρια ἄγηται, καὶ εἰς κινδύνους ἐσχάτους περιέλκηται, περί τε τῆς κτήσεως ἁπάσης κινδυνεύσῃ, οὐκ ἀφέξεται τῆς θεοσεβείας οὐδ' ὅπως τι οὖν· οὐδὲ ἀπαυδήσει ποτὲ, ἡ μὲν γυνὴ φαύλῳ συνοικοῦσα ἀνδρὶ, ὁ δὲ υἱὸς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν δεσπότην ὁ οἰκέτης· τῆς ἀρετῆς ἐχόμενοι γενναίως. Vide *l.* 3. § 7. & pavlò poſt *ibidem:* Ἴσμεν γοῦν καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων πατέρων καὶ δεσποτῶν καὶ ἀνδρῶν, βελτίστους γεγονέναι.

Πρᾶττε δὲ] cùm antè πειρώμεθα dixiſſet. tranſitio non à numero ad numerum tantùm, ſed & à perſona ad perſonam. qalis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejuſmodi in ſacra pagina occurrunt crebró. *Devt. c.* 12. *v.* 8. *Pſal.* 16. *v.* 12. & *Pſal.* 18. *v.* 32, 35. & *Pſ.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & c. 17. *v.* 2, 3. Pavl. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità etiam ſumendum videtur illud Joannis *epiſt.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ ἐργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaqe vetus interpres vertit, *nè perdatis, ſed ut accipiatis.*

Συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει] Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μεθ' ὑπεξαιρέσεως] Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 11. § 37.

Ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὠρέγου] leg. καὶ ὅτι, & ὠρέγου· etiamſi ὀρέγῃ Xyl. maluiſſe videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τούτου δὲ τυγχάνεις, ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται] deeſſe videtur aliqid. ſupplenda forſan conditionalis particula, ut ſenſus ſit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς προήχθημεν. Ità ſenſiſſe videntur interpretes. *Si id cujus cavſâ citatus es, conſeqaris.* Xyl. *Si id, cujus cavſâ ſatus, inqe mundum ſum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc eſt*, inqit ille, *ut deſideria mea omnia rationis imperio ſubjiciam.* Nevtrum ſatisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ καὶ] ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτ' [οὐ] γίνεται· *nos qod noſtrum eſt*, hoc eſt, conatos eſſe *conſeqimur, etiamſi ea ad qæ impulſi ſumus, nevtiqam fiant*, neqe exitum ſortiantur conatus noſtri. ὁρμὴν ſiqidem, id eſt, *actum* noſtrum, non & *effectum*, qod in aliena poteſtate ſitum, nobismet ipſi proponebamus. Vel etiam perſonâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς προήχθης, ταῦτα μὴ γίνεται. *etiamſi ea qæ conatus ſis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἦν.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν] Ambitioſus bonum ſuum extra ſe in alieno actu, favore, lavde, exiſtimatione, poſitum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πεῖσιν] Voluptuarius in ſenſu ſive corporis affectione. ità πεῖσιν noſter ſemper uſurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνων, uti Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν] Studioſus verò ſive ſapiens in actione ſua, non & in actionis eventu, ut monitum *ſupr.* § 48. vel in hominum etiam qorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Athenienſi in *Panathen.* Ariſtides: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν πεφυκέναι ἥδεσαν. Præclariſſimè, & ad Marci mentem accommodatiſſimè, Clemens *ſtrom. l.* 4. de verè pio: Ὁ δὲ ψιλῇ κλήσει, καθὸ κέκληται, ὑπακούων, οὔτε διὰ φόβον, οὔτε διὰ ἡδονὰς ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἵεται. οὐ γὰρ περισκέπτεται, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀγάπῃ δὲ τοῦ ὄντως ὄντος ἐραστοῦ ἑλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ. ὅθεν οὐδ' εἰ καθ' ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπηγορευμένα, ἀτιμώρητός τε ὤν· οὐδ' εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τοῖς δὲ ἐπαγγελίαν προσλάβοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει πεισθείη· ὅπερ ἀδύνατον· πρᾶξαί τι παρὰ τὸν ὀρθὸν ἐθελήσαι ποτ' ἄν, τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Nihil ſanctius dici poterat, nihil ſublimius.

§ 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliqid, qod hîc deeſt, ſupplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil ſecùs qàm oportet*, vel *nihil mali opinari.* hoc enim ſatìs eſt ad animum in tranqillo ſtatu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα] Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι] vel

vel τῷ leg. vel λεγόμενον. Sed illud potiús. πρὸς τῷ λεγομένῳ γίνεσθαι. ſicut πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εἶναι. Plato in *Phædone*.

Ἀπαρενθυμήτως] *non negligendo*, ſive, *animum minùs advertendo & intendendo eis qæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρενθύμητον. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ εἴωθα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, προσέχειν τὸν νοῦν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λέγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος] Hoc eſt, qod Plut. *de audiend.* τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου. Et Origen. *ad. Celſ. l.* 1. εἰσελθεῖν εἰς τὸν τῶν λέξεων νοῦν. Vide *lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τῷ σμήνει] Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον] Rectè monet Gvil. Canter. *var. lect. l.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. qod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem nevtiqam ſunt aſſecuti. *Si gubernatori*, inqit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adverſari voluerint, unde aut à qo alio ſalutem illi, ſanitatem iſti ſperaverint?* Hos itaqe lubentes promptiqe avſcultant, eisqe obſequntur, qibus cor ineſt, & qibus ſalus ſuamet cordi eſt. Plato in *Criton.* Γυμναζόμενος ἀνὴρ, καὶ τοῦτο πράττων, πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνει ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἑνὸς μόνου. οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους, καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν. Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τ' ἄλλα οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. καὶ δὴ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, ἢ τῇ τοῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους. Τοῦ ἑνὸς ἐκείνου δηλαδή. οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, ὅ,τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις· οὔτ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὴ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὴ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν οὖν, ἔνθα περὶ προτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν; In animo videtur habuiſſe Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δή που οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίους εἶναι· καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, qod ex Aſtyagis perſona Xenophon ipſe, *Cyri inſtit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται περὶ τοῦ συμφέροντα ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται· γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας ὅ,τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι, καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ, ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; τίς γάρ ἐστιν ἐν νηῒ κύριος; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιοῦται. Piè Ambroſ. *in Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo, *Ipſi nos committamus, parati qo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui qomodò curandus ſit. novit medicus qæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, qo curari æger debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumqe relinqit. vides eum qi curari velit, omni modo medico acqieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον] *Qot ante me è vita exierunt, qibuſcum ego unà intraveram?* Ità *lib.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας; Cur ergò exire me moleſtè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. εἰσῆλθον, dum *venerunt*, vertit, ſenſum pervertit.

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρόν] Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσαι ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι οὐ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας· ἢ ὅτι τοὺς ἰκτερικοὺς οὐ πικράζει. Cavſſam reddit apud Svidam neſcio qis non de melle ſolúm: Τοῖς ἰκτεριῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν περὶ τὴν γλῶτταν τοῦτον ἔχειν τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſſ. *problem l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πάντῃ γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὰν ἔχουσι πλεονάζουσαν ἐν παντὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. τὸ οὖν μέλι ἐσθιόμενον τὴν ἡσυχάζοντα πικρὸν χυμὸν ἀνακινεῖ· καὶ ἡ γεῦσις λοιπὸν ἀντιλαμβανομένη τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν ποιεῖ τοῦ νομίζεσθαι τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ οὕτω δοκεῖς, φησὶ, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἡ γῆ δὲ δοκεῖ τοῖς ἰλιγγιῶσιν ἱστάναι, τοῖς δὲ μεθύουσι νήφειν οἱ νήφοντες; ἀλλ' οὐκ ἐπὶ κεφαλὴν βαδίζειν ἢ περιτρέπεσθαι; τὸ μέλι οὐ πικρόν ἐστιν ὅτε καὶ οἷς νομίζεται, νοσοῦσί τε καὶ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο τὰ πράγματα οὕτως ἔχει, ὡς δοκεῖ τοῖς πάσχουσιν. Idémqe *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἕστηκε μὲν τοῖς ἐῤῥωμένοις, καὶ οὐ περιτρέπεται· κινεῖται δὲ τοῖς ἰλιγγι-

ὤσι καὶ περιτρεπομένοις, τοῦ τῶν ὀρώντων πάθους ἐπὶ τὸ ὁρώμενον βαίνοντος.

Λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν] *A cane rabioso morsis, ubi parùm occursum est, solet aqæ timor nasci. ὑδροφοβίαν Græci appellant.* Celsus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Insanabilis ad hosce annos rabidi canis morsus, pavorem aqæ, potûsqe omnis afferens odium.* qo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in somnis indicatum narrat, qo deinceps complures servati sint. Idémqe è cane ipso petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Est limus*, inqit, *salivæ sub lingva rabiosi canis, qi datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utilissimè jecur ejus, qi in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam qæ longiusculè petita Casius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forsan veróqe propiorem assignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *serm.* 2. *c.* 24. ideo aqam refugere ità affectos, qia in ea tanqam in speculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipsius, cujus imago menti obversatur, speciem. qi & eodem loci refert, philosophum qendam hoc malo correptum generoso animo obstitisse, atqe aqam admisisse, proverbiale illud sibi accinentem, Τί *κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; qid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν] Sext. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τροχοὶ διὰ σπουδῆς εἰσιν. de *simia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2. ——καλός τις

Πίθων παρὰ παισὶν ἀεί.

Itaqe Attici κατ' εὐφημισμόν τινα *simias* καλλίας vocant: ut docet Svidas ex Dinarcho *orat. contra Pytheam.* Ὥσπερ οἱ τοὺς καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Aristot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ λήκυθος ἡ καλλίστη, ἔχει μεγαλοπρέπειαν παιδικοῦ δώρου. ἡ δὲ τούτου τιμὴ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἢ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον] Vide *suprà* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει] Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι παντὶ τῷ ἀποβάντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν. μή τίς σε κωλῦσαι δυνάται; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως] Vide *l.* 2. § 21. sed & Dominum Christum Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν] Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα περιγινόμενα] *Qænam sint, qæ obseqio suo avcupantur, & ut sibi contingant atqe obveniant, hac ratione enituntur.* περιγίνεσθαι enim istîc *obvenire contingere*; non avtem *superesse*, qod Xylandrum fugerat. Dio Prus. *orat.* 4. post ea qæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ δίχα πόνου περιγινόμενα. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem sententia verbo simplici usus est. Ὅρα δι' οἵων ἂν γίνηται· *considera qibus rationibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant ista.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν] qàm servilibus, fœdis, turpibus ministeriis ista ambiant, illos demereantur. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγανακτοῦντί τινι, ὅτι Φιλόστοργος εὐτυχεῖ, ἤθελες ἂν σὺ κατὰ Σούρα κοιμᾶσθαι; μὴ γένοιτο, φησὶν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τι ἀνθ' οὗ πωλεῖ; τί μακαρίζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀποστρέφῃ, κτώμενον ἐκεῖνα; Idémqe *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνάσχοιτο τῶν γραῶν ἐρῶντος, καὶ τῶν γερόντων, καὶ ἐκείνας ἀπομύσσοντος, καὶ ἀποπλύνοντος, καὶ δωροδοκοῦντος, καὶ ἅμα μὲν νοσούσας θεραπεύοντος ὡς δούλου, ἅμα δ' ἀποθανεῖν εὐχομένου, καὶ ἰατροὺς διακρίνοντος, εἰ ἤδη θανασίμως ἔχουσιν· ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ τῶν μεγάλων τούτων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν, τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοτρίων δούλων καταφιλῇ, ἵνα μηδ' ἐλευθέρων δοῦλος ᾖ. Ammian. *hist. l.* 14. *Dici non potest qâ obseqiorum diversitate colantur homines sine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum servitus dubia est, qi cupiditate peculii nullam conditionem recusant duræ servitutis? hæreditatis spes qid iniqitatis in serviendo non suscepit? qem nutum locupletis senis non observat? loqitur ad voluntatem; qicqid denunciatum est facit: assentatur, assidet, munerat, miratur. qid horum est liberi? qid deniqe non servi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *qid non deniqe servi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——*turdus*
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et qoscunqe feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet, venerabilior Lare, dives.
Si qamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sangvine fraterno, fugitivus, nè tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Magna minórve foro si res certabitur olim,
Vivat uter locuples sine gnatis, illius esto
Defensor: famâ civem cavssâqe priorem
Sperne, domi si gnatus erit, fœcundáve conjux.
Qinte puta avt Publi, (gavdent prænomine molles
Avriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cavssas defendere possum.
Eripiet qivis oculos citiùs mihi, qàm te
Contemptum cassâ nuce pavperet. hæc mea cura est,
Nè qid tu perdas, nev sis jocus. ire domum atqe
Pelliculam curare jube: sis cognitor ipse.
Persta atqe obdura; sev rubra canicula findet
Infantis statuas, sev pingui tentus omaso
Furius hibernas canâ nive conspuet Alpes.

Senex orbus ille Plavtinus in *Milite* 3. 1.

Qando habeo multos cognatos, qid opus sit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atqe ut volo, atqe animo ut lubet:

Mea

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt qid agam, ecqid velim:
Priusqam lucet, assunt: rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. qin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant indè partem mihi majorem, qàm sibi:
Abducunt ad exta: me ad se ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qi misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego hæc mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora sunt, qæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis qibusdam. *Audio præterea in senes & anus absqe liberis qorundam turpe servitium. ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ suscipiunt. pavent ad introitum medici: trementibúsqe labiis, an commodiùs habeat, sciscitantur. & si pavlulum senex vegetior fuerit, periclitantur; simulatâqe lætitiâ, mens intrinsecùs avara torqetur. timent enim nè perdant ministerium. ô qanta apud Deum merces, si in præsenti pretium non sperarent? qantis sudoribus hæreditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πάντα καλύψει.] ità *l.* 9. § 27. πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει.

Ad Librum VII.

§ 1. Τί ἐστιν ἡ κακία; τοῦτ' ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες] Et mox: ὧν μεσταὶ ἱστορίαι, αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι. Senec. *epist.* 97. *Erras, mi Lucili, si existimas nostri seculi esse vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia qæ objicit suis qisqe temporibus. hominum sunt ista, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & fient, & facta sunt ista.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi seculi sui mores contaminatissimos acerbiùs pavlò proscidisset; *Itaque sic finiamus,* inqit, *nè in nostro seculo culpa subsidat. hoc majores nostri qesti sunt, hoc nos qerimur, hoc posteri nostri qerentur; eversos esse mores, regnare neqitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea est Flacci qerimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos neqiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

At ista, inqit ille. *stant loco eôdem, stabúntqe, pavlulum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, qos æstus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum vestigio tenuit. non expectant uno loco vitia; sed mobilia, & inter dissentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrqe. Cæterùm idem semper de nobis pronunciare debebimus, malos esse nos, malos fuisse; invitus adjiciam, & futuros esse. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, sacrilegi, proditores.* Et, *epist.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones feret.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὧν φορεῖ ὁ κόσμος.

Ἄνω κάτω, τὰ αὐτά] Vide *l* 4 § 32. & *l.* 6. § 46.

Οὐδὲν καινόν] Solomon, *Eccles. c.* 1. *v.* 9. *Id qod fuit, idem est cum eo qod futurum est: & id qod factum est, idem cum eo qod fiet: neqe est novi qidqam sub sole. Estne aliqid de qo dici possit, Ecce hoc novum est? imò jam fuit per secula, qæ ante nos fuerant.* Tertull. *de resurr. c.* 12. *Qodcunqe conveneris, fuit: qodcunqe amiseris, nihil non iterum est.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera sunt omnia, & nullis antiqitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epist.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum est jam dictum, qod non sit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas eversum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσα δὲ εἴδη καὶ μορφαί εἰσι λεγόμεναι, αἳ νῦν οὐκ εἰσί, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· εἰ καὶ τότε, καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, καὶ νῦν τε γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Lavdátqe illud Melissi & Lamisci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔσται· qanqam illi forsan scripserint: ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν καὶ ἔσται. De vitiis morbisqe pariter Diogenianus apud Plut. *sympos l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτων νοσοῦμεν, οἷς καὶ ζῶμεν· ἴδια δὲ σπέρματα νόσων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τούτων μοχθηρίαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῶν περὶ ταῦτα πλημμέλειαι τὴν φύσιν ἐπιταράττουσιν· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη κοινήν τινα καὶ πάτριον ὁδὸν βαδίζει· καὶ καινὸν οὐδὲν οὐδὲ τοῖς παλαιοῖς ἀνιστόρητον ἐξεβλάστηκε κακίας εἶδος. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone:*

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, καὶ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non ista nunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent

Πάντα καὶ συνήθη ὀλιγοχρόνια] leg. transpositis

vocabulis, π. σ. καὶ. ὁ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. Item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα] *Dogmata*, inqit, *aboleri non possunt, nisi phantasiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας avtem νοήσεις, id est, cogitationes intelligit; (sic enim Chrysipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαι λογικαὶ, αἱ τῶν λογικῶν ζώων, νοήσεις εἰσίν) sive ὑπολήψεις, uti ipse se in seqentibus explicat.

Νεκρωθῆναι] ità νεκρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας dixit Apost. *ad Coloss.* c. 3. v. 5. & νέκρωσιν πραγμάτων, ut δογμάτων Marcus, in ὀνειροκριτικοῖς Astrampsycus,

Νεκροὺς ὁρῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων.

Ὡς δυνεκῶς ἀναζωπυρεῖν] leg. ἃς, φαντασίας nimirum. in potestate, inqit, tua situm est phantasias sive opiniones veras rectásqe, qas priùs animo conceperas, verùm, tanqam sub cineribus igniculi, sopitæ qodammodò & sepultæ jacent, resuscitare ubi volueris. Ità Pavlus Timotheum monet, *epist.* 2. c. 1. v. 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ.

Δύναμαι περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν. est avtem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hîc, qod ὀρθῶς ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34.

Τὰ ἔξω] Ità *l.* 4. § 3. τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν. idem & *l.* 5. § 19.

Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ] Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* § 12. Senec. *epist.* 71. *Da mihi adolescentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatiorem sibi videri, qi omnia rerum adversarum onera rigidâ cervice sustollit, qi supra fortunam exstat. non mirum est in tranqillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliqem, ubi omnes deprimuntur; ibi stare, ubi omnes jacent. qid est in tormentis, qid est in aliis qæ adversa appellamus, mali? hoc, ut opinor; succidere mentem, & incurvari, & succumbere: qorum nihil sapienti viro potest evenire. stat rectus sub qolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum qæ ferenda sunt, displicet. nam qicqid cadere in hominem potest, in se cecidisse non qeritur: vires suas novit: scit se esse oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἑώρας] *qas antè vidisti.* ἃς Xyl. non accedo. res, inqit, cùm eædem ipsæ maneant, tu eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te senseris, qomodo antè speculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε.

Ἀναβιῶναι] *reviviscere* qodammodo tibi licet, τῷ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, resuscitando. Ità Apost. *ad Eph.* c. 5. v. 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atqe hoc est, μέρος ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal.* c. 20. v. 6. *partem habere suam in resurrectione priore:* illâ nimirum, qâ οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀκούσαντες, ζῶσιν. Joan. c. 5. v. 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδία] Vana viliáqe varia coacervat; qibus paria gemináqe fermè vult ea esse pleraqe, qibus hominum vita conteri solet. consimilia istis habuimus supr. *l.* 5. § 33. nec absimilia prorsus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *ep.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qi Circensibus tantopere capiebantur, *Capio*, inqit, *aliqam voluptatem, qòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ δὲ κάτω πατρίδες αὗται, καὶ τὰ γένη ταῦτα τῆς προσκαίρου ζωῆς ἡμῶν τῆς σκηνῆς γέγονε παίγνια. Et *in Cæsar. fr.* Πάντα ὁμοῦ παιδιά τις ἐκείνῳ καὶ λῆρος ἦν, πρὸς ἓν τοῦτο κρινόμενα, τὸ χριστιανὸν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἄλλοις παίζεσθαι τάχιστα πηγνυμένης τε καὶ καταλυομένης, τάχα δὲ φθειρομένης ῥᾶον ἢ συνισταμένης· ὡς εἶναι ἰδεῖν ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ βίου μεταβολῶν, καὶ τῆς ἄνω καὶ κάτω μεταπτώσεως εὐτηρίας· μόνον δὲ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ παραμένον ἀσφαλῶς, τὴν εὐσέβειαν. & mox: τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν τῶν ζώντων πρόσκαιρα, τοιοῦτο τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας γενέσθαι, καὶ γενομένους ἀναλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδρασπισμοὶ] *velitationes, hastiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli significationem minùs intelligere se profiteretur, qicqam erat. δορατιζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Hesych. & indè δορατισμοὶ pro *velitationibus.* qia velites hastis levioribus, sive jaculis utebantur, utì videre est apud Liv. *hist. l.* 8. & *l.* 26 & *l.* 36 & Veg. *de re milit. l.* 3. c. 16. Erant avtem *velitationes*, vel *seriæ*, ut hostiles, præliorum qasi præludia qædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, qibus tirones ad munia bellica idonei magìs redderentur. indè ad *concertationes* qasvis translatum est vocabulum. *l.* 4. c. 3. διαδορατισθέντες. *sese mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον] Ità Apostolus *ad Philip.* c. 3. v. 8. præ fide justitiáqe Christiana, veráqe ac solida Christi notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. qo loco σκύβαλα, qasi κυσίβαλα dicta, si Grammaticos avdimus, vel sunt *stercora*, peculiariter *canina.* Σκύβαλον, κόπρος. Hesych. τὸ δι' ἐντέρων ἐκδιδόμενον. Etymolog. atqe ità accipiunt interpretes pleriqe. eodémqe facit qod Apul. *florid.* 2. qi Cratetem ait *rem familiarem abjecisse, velut onus stercoris, magìs labori qàm usui.* vel etiam ea qæ *canibus projici* solent. Σκύβαλον, τὸ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυσίβαλόν τι ὄν. Svid. atqe ità usurpavit Aristo in *epigram. antholog. l.* 1. c. 33. ubi poëta avt literator aliqis, mures Opicos, nè codices suos corroderent, abigens, ad felicioris ac lavtioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud qem inventuri sint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *cœnam freqentem largámqe satìs ab eis qæ canibus projiciuntur, reliqiis.* Verùm de vocabulo isto, qòd latè patet, & nos latiùs alibi. Ossium avtem canibus

bus projectorum meminit eò magìs Marcus, qia ea rixam inter illos creare assolent. unde versus proverbialis,

Dum canis os rodit, socium, qem diligit, odit.

qod & Gregor. Naz. *epist. 22. ad Basil.* κυσὶ βρῶμα ῥιφὲν ἐν μέσῳ καθ᾽ ἀλλήλων ὁπλίζει. Indè Platonis illud, κυσὶν ὀστέον μηνύειν, osse objecto canes inter se committere, in epigrammate qod in Alexin amasium suum composuisse à Laërtio Apulejóqe perhibetur. de qo alibi diximus.

Ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς] leg. δεξαμενάς. *in piscinas.* Xyl. rectè. est enim δεξαμενὴ *aqarum receptaculum* sive *conceptaculum*, avt etiam, si cum Frontino loqi libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc avtumo, *de Aqæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cœnacula, & conceptelas,* pro qo in editis, *corruptelas*, corruptè legitur. indè δεξαμεναὶ, ὑδάτων δοχεῖα. Hesych. *aqarum conceptacula;* sive illa cisternæ, sive piscinæ fuerint. ità de Roma Strabo. *geogr. lib. 5.* ὥστε πᾶσαν οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενὰς ἔχειν. id est, *cisternas.* Alexand. *problem. lib. 1. q. 54.* Ἐὰν εἰς θερμὴν δεξαμενὴν κατέλθῃ τις. *si qis in calidum lavacrum aut solium descenderit.* Et Galen. *method. medend. l. 10. c.* . τοὺς οὕτως ἰσχνοὺς οὐδεὶς τολμᾷ βάπτειν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενήν. id est, κολυμβήθραν, *in piscinam.* Laërt. *l. 7.* in Zenon. Ἀκούειν δὲ, τοῦ μεταξὺ τοῦ τε φωνοῦντος καὶ τοῦ ἀκούοντος, ἀέρος, πληττομένου σφαιροειδῶς, εἶτα κυματουμένου, ὡς κυματοῦται τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ κατὰ κύκλους ὑπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cùm à lavdatore, tum ab editore secius accepto. narrans avtor ille Photii cujusdam à Justiniano in custodiam missi historiam: Τὰ μὲν πρῶτα, inqit, καταφυγὼν ἐς τὸν ναὸν τῆς θεοτόκου, παρὰ τὴν ἱερὰν τράπεζαν οἰκέτης (leg. ἱκέτης) καθῆστο. — τὸ δὲ δὴ δεύτερον ἐς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἥκων, ἐς αὐτήν τε τὴν θείαν δεξαμενὴν ἐξαπιναίως ἐκάθισεν, ἥνπερ μάλιστα πάντων νενομίκασιν οἱ χριστιανοὶ σέβειν. qo loco Svidas δεξαμενὴν intelligit mensam sacram, τὴν τράπεζαν τὴν τὰ θεῖα δεχομένην· errore supino nimis. qum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, qâ ad mensam sacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, qâ ἐς τὴν δεξαμενὴν in Sophiæ fano se contulerit. Svidæ παρόραμα istud advertit Nic. Alemannus, sed in aliud havd minùs crassum fœdúmqe incidit ipse, cùm δεξαμενὴν *emissarium* est interpretatus, & ἀντὶ τοῦ ὑπονόμου, pro *cloaca*, qam appellat Gregor. *in Evang. hom. 17.* accepit; hoc est, pro conceptaculo illo, in qod aqæ, postqam sacris perficiendis inservierant, defluebant. at qis *cloacam* illam, *sacram*, multò minùs *divinam*, diceret? qis *apud Christianos eam in maxima esse veneratione?* imò loci istius vilitatem à veneratione remotissimam insinuat Gregorius, cùm sacerdotes malos assimilat aqæ baptismatis, qæ peccata baptisatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in *cloacam descendit.* est igitur Procopio ἡ θεία δεξαμενὴ nihil aliud, qàm ipse *fons sacer*, qem βαπτιστήριον & κολυμβήθραν patres prisci, Alemanno etiam agnoscente, passim nuncupant. Offulam in piscinas missam commemorat, qia hoc spectaculo sese oblectare solebant piscinarum domini, cùm ad escam immissam pisces accurrentes contuerentur. Ambitionem avtem luxúmqe veterum qorundam, in piscinis extruendis piscibúsqe alendis, ex Varrone solo satìs discere licet, qi *de re rustic. lib. 3. c. 17.* narrat, *Hirrium cùm circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia sestertia caperet, eam omnem mercedem escis, qas dabat piscibus, consumpsisse.* Qin & de Hortensio idem *ibid. Non satìs erat illum non pasci piscinis, nisi eos ipse pasceret ultró: ac majorem curam sibi haberet, nè ejus esurirent mulli, qàm ego habeo nè mei in Rosea esuriant asini: & qidem utrâqe re, & cibo & potione, cùm non pavlò sumptuosiùs, qàm ego bis, ministraret victum. ego enim uno servulo, hordeo non multo, aqâ domesticâ, meos multinumos alo asinos. ille primùm qi ministrarent, piscatores habebat complures: & ii pisciculos minutos aggerebant freqenter, ut à majoribus absumerentur. præterea salsamenta in eas piscinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Additqe: *Celeriùs voluntate Hortensii ex eqili educeres rhedarias, ut tibi haberes mulas, qàm è piscina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piscibus, qàm de minùs valentibus servis. itaqe minùs laborabat, nè servus æger, qàm aqam frigidam biberent sui pisces.* Ælian. *hist. animal. l. 12. c. 1.* refert in Myrensi Lyciæ sinu situm esse Apollinis templum, cui piscina sit adsita: τὸν δὲ τοῦδε τοῦ θεοῦ ἱερέα κρέα μόσχεια διαπείρειν τῶν τῷ θεῷ θυομένων· καὶ ὀρφοὺς δὴ καὶ τοὺς ἰχθύας ἀθρόως προσνεῖν, οἷα δήπου κεκλημένους δαιτυμόνας· καὶ χαίρειν τοὺς θύσαντας, καὶ τὴν τούτων δαῖτα πιστεύειν εἶναι σφισὶν ὅπλαν ἀγαθήν. Idémqe *l. eôd. c. 30.* χειροήθεις δὲ ἰχθῦς, καὶ ὑπακούοντες τῇ κλήσει, καὶ τροφὰς ἀσμένως δεχόμενοι, πολλαχόθι καὶ εἰσὶ, καὶ τρέφονται. Qoniam avtem piscium istiusmodi ad signum datum offulámqe missam certatim facto concursu ludos sibi facere domini eorum solebant, ideò *piscinas* illas Varro dixit, *magìs ad oculos, qàm ad vesicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς δεξαμενάς. id est, *ventris receptacula* Philo dixit. vise *ad l. 4. § 16.*

Μυρμήκων ταλαιπωρίαι καὶ ἀχθοφορίαι] Seneca de occupatis qibusdam, sed nullo fine certo sibi proposito satagentibus; *de tranq. c. 12. Inconsultus illis vanúsqe cursus est: qalis formicis per arbusta repentibus, qæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαὶ] Ità de eisdem Horat. *serm. l. 2. sat. 6.*

Currere per totum pavidi conclave, magisqe
Exanimes trepidare. —

qibus ille opes confert, earúmqe usufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα] Gloss. *sigillari.* Νευρόσπαστοι. forsan, *sigillaria,* Νευρόσπαστα. vel etiam, *sigillarii.* Νευροσπάσται. *Sigillaria,* sive *sigilla,* parva sunt signa, icunculæ sive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. subjicit, *c.* 11. *Qasi verò sapiens qisqam sigillaria, qæ lusum reptanti adhuc infantiæ oscillis fictilibus præbent, tentat officio religionis adscribere.* & in fine capitis, *sigilla* vocat, *qæ arte fictili fingerentur.* Sveton. *l.* 5. *c.* 5 de Clavdio: *Tiberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit: sed instantiùs legitimos flagitanti, id solùm codicillis rescripsit, Qadraginta avreos in Saturnalia & Sigillaria misisse ei.* Senec. *epist.* 12. *Ego sum Felicio, Philositi villici filius, deliciolum tuum, cui solebas sigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut avtem tantum sigillarium extrinsecùs qoqe inornarent.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciant nationes, adoratis sigillaribus suis residendo.* Arnob. *contr. gent. lib. 6. Deos esse sigillaria ipsa censetis. Sigilliola* eidem *lib. eod. In sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctari: at verò in vastis porrigere se longiùs atqe in maximitate producere.* Porrò sigillaria νευροσπαστούμενα, ut Marcus hîc, sive ἀγάλματα νευρόσπαστα, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; sunt sigilla ità concinnata, ut nervorum sive verticillorum qorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáqe, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figurásqe subinde varias exprimerent. Aristot. *de mund. c. 6.* καὶ οἱ νευροσπάσται μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον καὶ ὀφθαλμὸν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη, μετά τινος εὐρυθμίας. Qod Apul. *de mund. Etiam illi, qi in ligneolis hominum figuris gestus movent, qando filum membri qod agitare solent, traxerint, torqebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt, nec invenustè totus videbitur vivere.* Erant ea plerumqe lignea, ut Apul. hîc. Horat. item *serm. l.* 2. *sat.* 7.

—*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea qandoqe. Petron. in *satyr. Larvam argenteam attulit servus, sic aptam, ut articuli ejus vertebræqe locatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm super mensam semel iterúmqe abjecisset, & catenatio mobilis aliqot figuras exprimeret,* &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ freqenter est usus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Usus est & Clemens Alex. non semel. sic enim *strom. l.* 2. Νευροσπαστουμένων δὲ ἡμῶν, ἀψύχων δίκην, φυσικαῖς ἐνεργείαις, τότε ἀκούσιον παρέλκει, ὁρμή τε ἡ προηγουμένη τούτων· καὶ οὐκέτι ἔγωγε ἐννοῶ ζῶον τοῦτο, οὗ τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκη λέλογχεν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Ista avtem sigillaria νευροσπαστούμενα inter res ludicras nec ullo in pretio atqe æstimatione habendas jure merito recenset Marcus istîc. Itaqe Siracusanus ille in Xenophontis *sympofio*, qi eis exhibendis vitam tolerabat, atqe hoc præcipuè gloriabatur, qòd hâc ratione stultis hominibus illuderet; οὗτοι γὰρ, inqit, τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα θεώμενοι τρέφουσί με. Solenne habebat, qocunqe terrarum veniret, καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ ἀφορίαν, *fructuum copiam, mentis inopiam,* loci incolis comprecari.

Εὐμενῶς] *placidé.* ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής. Sed ἀσμένως. *lubenter.* De verè Christiano Clemens *strom. lib.* 4. Ἀσμενέστατα τοῦ δὲ τοῦ βίου ἀπολυθήσεται· χάριν ἴσως καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν παρασχομένῳ τῆς ἐνθένδε ἐξόδου, καὶ παρὰ τὴν ἐπιβουλὴν τεχνασαμένῳ ἐγνωκὼς, πρόφασιν εὔλογον λαβὼν, ἣν οὐκ αὐτὸς παρέσχεν, ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι, ὅς ἐστι, παρὰ μὲν δι' ὑπομονῆς, δι' ἀγάπης δὲ κυρίῳ. indè ἀσμενίζειν Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 58. ubi ἀσμένως Plutarchus, qod ἀσπασίως Herodotus dixerat.

Τοσούτου ἄξιος ἕκαστος] Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν] Vide *l.* 6. § 53. non est avtem κατὰ λέξιν hîc *verbatim,* utì interpretes opinati sunt: sed *in sermone,* sive *in oratione, inter loqendum.* ut καθ' ἑκάστην ὁρμὴν, *in omni conatu,* sive *molitione.* Sed nec ὁρμῇ ἑκάστῃ, sed τοῖς γινομένοις παρακολουθεῖν, non *omni conatui,* sive *proposito,* sed *in omni conatu* sive *proposito, eis qæ fiunt,* sicut *in sermone omni, eis qæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρακολουθεῖν] qod *infr.* § 30. συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν. Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν] hæc est ἐπιστροφὴ illa καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, *consideratio* sive *actionis* sive molitionis cujusvis, de qa *supr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου] avt ista loco mota sunt, avt ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς, ut ille loqitur, qæ ad membra priora pertinent, Marcus ipse subjunxit. itaqe in vertendo priùs dictorum ordinem seqi præoptabam.

Ἐπί τινα σκοπὸν ἡ ἀναφορά.] Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον] Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuscujusqe verbi naturæ sint duæ, à qa re, & in qa re, vocabulum sit impositum. —Priorem illam partem, ubi, cur & unde sint verba, scrutantur, Græci vocant* ἐτυμολογίαν· *illam alteram* περὶ σημαινομένων,

μαινομένων. Ità enim diſtingvenda dictio Varroniana.

§ 5. Πόῤῥωθεν ἐξαρκεῖ] Prudentiſſimum monitum, nè viribus noſtris majora moliamur. Siqidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe eſt, qod neqeas, capiti committere pondus:
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.

Jaſon Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Χαλεπώτερά σε μὴ ζήτει· καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέταζε. qod Jun. vertit, *Difficiliora captu tuo nè qaeras temerè: & valentiora viribus tuis nè exqiras inſipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Evripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex reſtitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ θίγῃς ἄπειρος ὤν,
Μηδ' ἀναβῇς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.
Ab parce habenas tangere ignarâ manu,
Currúsqe, fili, ſcandere eqitandi rudis.

Evpolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
Τὴν δὲ λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.
Pol, ſenex, parùm ſapuiſti, qi tam citò ſtipendium
Hoc eqeſtre ſumpſiſti, priusqam rectè eqitare didiceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam veſtris, qi ſcribitis, aeqam
Viribus, & verſate diu, qid ferre recuſent,
Qid valeant humeri.——

Spectat horſum Chriſti Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, ὅτι πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, *qòd primò confidens ſumptus ſecum reputat, num ſuppetat unde perficere poſſit; nè ſi poſito fundamento fabricam abſolvere neqiverit, ludibrio exponatur dicentium*, Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iſte ædificare cœperat, verùm perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, καὶ κατάῤῥοιαι, καὶ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qi & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας, καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ] Ità Liodes *Odyſſ.* φ. *v.* 152. ubi arcum Ulyſſeum intendere fruſtrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω ——

vel uti Dionyſius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. ſed ſenſu parùm honeſto uſurpans, extulit,

—— οὐ δύναμαι τανύσαι· λαβέτω δ' ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ] Ità Jaſon Sirac. loco priùs adducto, monito ſuo prudentiſſimo ſanè illi, ſubjungit; Ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ.

Uterqe vult & Jaſon & Marcus, non deferendum eſſe id, qod eſt officii noſtri, etiamſi ad effectum pro deſiderio noſtro perducere neqeamus. Siqidem in his obtinet, qod Naſo *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Deniqe opus noſtræ culpetur ut undiqe curæ,
Officium nemo qi reprehendat, erit.
Ut deſint vires, tamen eſt lavdanda voluntas:
Hac ego contentos avguror eſſe Deos.

Προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον] Plut. in *politic. præcept.* Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χεῖρόν ἐστι, ἑτέρους παραλαμβάνειν, αἱρεῖσθαι τοὺς μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον] Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι] Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες] Scil. qi aliis immortalitatem æternitatémqe qandam encomiis ſuis ſcripto traditis & poſteritati conſecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipſis illis havd pavci oblivioni ſunt traditi, memoriáqe illorum unà cum ſcriptis ipſis intercidit. Hoc eſt enim, qod poëtæ cumprimis, nec ſoli tamen, ſolent patronis, favtoribus, familiaribus ſuis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μωσάων δὲ μάλιστα τίειν ἱεροὺς ὑποφήτας·
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο κεκρυμμένος, ἐσθλὸς ἀκούσῃς,
Μηδ' ἀκλεὴς μύρηαι ἐπὶ ψυχροῦ Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Qem referunt Muſæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cælum ſtellas, dum vehit amnis aqas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum lavde virum Muſa vetat mori:
Cælo Muſa beat.——

qi & argumentum idem odè proximâ fusè proſeqitur. Naſo *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur veſtes, gemmæ franguntur & avrum:
Carmina qam tribuent, fama perennis erit.

qem & vide ſis qàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hiſt. Apion qidem Grammaticus, hic qem Tiberius Cæſar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri poſſet, immortalitate donari à ſe ſcripſit, ad qos aliqa componebat.* De majore ipſo minor *l.* 6. *ad Tacitum ſuum ep.* 16. *Video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. qamvìs enim pulcerrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili caſu, qaſi ſemper victurus occiderit; qamvìs ipſe plurima opera & manſura condiderit, multùm tamen perpetuitati ejus ſcriptorum tuorum æternitas addet. eqidem beatos puto, qibus Deorum munere datum eſt, avt facere ſcribenda, avt ſcribere legenda; beatiſſimos verò, qibus utrumqe.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epiſtolæ meæ facient, qàm omnia iſta qæ colis &*

propter qæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungitqe. *numqid ergò mentitus est? qis Idomenea nôsset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? omnes illos megistanas & satrapas, & regem ipsum, ex qo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta suppressit. Nomen Attici perire Ciceronis epistolæ non sinunt. nihil illi profuisset gener Agrippa, & Tiberius progener, & Drusus Cæsar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, nisi Cicero illum applicuisset. Profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem qandoqe silentium abitura oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt. Qod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud posteros gratiam; possum mecum duratura nomina educere. Virgilius noster duobus memoriam æternam promisit & præstat.*

Fortunati ambo, si qid mea carmina possunt,
Nulla dies unqam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitolî immobile saxum
Accolet, imperiúmqe pater Romanus habebit.

De Niso & Evryalo *Æn l.* 9.

§ 7. Μὴ ἀφρονς βοηθούμῳ] Periochen superiùs proximam, à librario aliunde interjectam censet Xylander: qia qæ hic dicuntur, eódem pertineant, qò priora illa § 4. & sunt reverà argumenti ejusdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obstat, qò minùs ità fuerint à Marco ipso digesta, qi prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere solenne habuit. qod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè avtem idem monet locum hìc habere Diomedeum illud, qod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Usurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τοῦ δὲ ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους· (agnoscis Salomonis illud, *Eccles. c.* 4. *v.* 9.) τοῦτο γάρ ἐστι τὸ,

σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Idémqe *ethic. l* 8. *c.* 1. σύν τε δύ' ἐρχομένω, νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & institutio vitæ, adjumenta desiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, qod de animi virtute viqe corporis Sallustius in *Catilin. Utrumqe per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* de natura & arte Flaccus in *art.*

--*alterius sic*
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον] *id qod tibi incumbit, ad te pertinet*, tui est officii & muneris exeqi. ità *l.* 5. § 25. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, οὐκ ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qæ unicuiqe conveniunt, ad eúmqe pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatum, qæ ad ipsos pertinebat, portionem.* dixerat enim superiùs, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas Evang. *c.* 15 *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, qæ ad me pertinet.* Demosth. *de corona:* Τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τὴν πόλιν. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atqe ad nos pertinentem portionem tulisse.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλουσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. καὶ τὴν Γότθοις ἐπιβάλλουσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας. *acceptâ, qæ apud Gallos ad ipsos spectabat, portione.* Basil. Cæs. *in Psal.* 1. Ὁ μὲν οὖν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, οὔπω μακάριος, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναντιῤῥήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, οὗτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *qantum ipsis convenit, vel, ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qantum ad unumqemqe attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum ad unumqemqe felicitatis contingit, qantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea* qòd bene vivendi *pars ad singulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω] Basil. Cæs. *in Esaj.* Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρόν, τί σοι τὸ κέρδος προδαπανᾶσθαι τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Avson.

Certa si decreta, sors est, qid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, qid timere convenit?

Senec. *epist.* 74. *Si verò aliqod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, qasi venisset, urgetur: & qicqid nè patiatur timet, jam metu patitur. qemadmodum in corporibus futuri langvoris signa præcurrunt: qædam enim segnitia nervis inest & sine labore ullo lassitudo & oscitatio & horror membra percurrens: sic infirmus animus, multò anteqam opprimatur malis, qatitur: præsumit illa, & ante tempus cadit. qid dementius avtem, qàm angi futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miserias, & admovere; qas optimum est differre, si discutere non possis? vis scire, futuro neminem debere torqeri? qicunqe avdierit post qinqagesimum annum sibi patienda supplicia, non perturbatur, nisi*

si

si medium spatium transilierit, & se in illam seculo post futuram solicitudinem immiserit. & *epist.* 24. *Qid necesse est mala accersere, & satìs citò patienda cùm venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? est sine dubio stultum; qia qandoqe sis futurus miser, esse jam miserum.* Item *ep.* 98. *Calamitosus est animus futuri anxius, & ante miserias miser. nil est nec miserius, nec stultius, qàm prætimere. qæ ista dementia est, malum suum antecedere?* Vide eundem *epist.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον] itaqe eisdem, qibus nunc es, armis adversus ea instructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται] Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10, § 4.

Συνδεσις ἱερά] Trahit huc σειρὰν χρυσῆν illam Homericam *Il.* Θ. *v.* 19. Aristides *orat. in Jovem*; Ἀπορροὴν τῆς Διὸς τοῦ πάντων πατρὸς δυνάμεως ἕκαστα ἔχει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὴν Ὁμήρου σειρὰν ἅπαντα εἰς αὐτὸν διήρτηται, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξῆπται. πολὺ καλλίων ἅλυσις αὕτη ἢ κατὰ χρυσῆν τινὰ, καὶ εἴ τινα ἄλλην τις ἐπινοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, id est, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχνίτης λόγος, τὸ πᾶν συνέδησε. Redonanda Clementi vox ista, *strom. l.* 5. Σφίγξ, οὐχ ἡ τῶν ὅλων συνεσις. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκατατέτακται] Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συγκοσμεῖ] Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς] Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς] Vide *l.* 2. § 16. Clemens *strom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ἐκ θεοῦ γὰρ, τοῦ καὶ ἑνὸς, ὅ, τε τῆς φύσεως, ὅ, τε τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς] Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία] Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de cynism. orat.* 1. Μία τέ ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rursus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, οὕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἀληθεύειν μὲν γὰρ ἁπλῶς· ψεύδεσθαι δὲ ἀπειραχῶς, παρέχει τὰ πράγματα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθεῦον συναληθεύει. Siqidem, ut Aristot. *περὶ ἑρμην. c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι, οὔτε δόξαν, οὔτε ἀντίφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. περὶ ταὐτὰ δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν. ἅμα τε οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. Qin & qod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ἐστι· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς.

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Et Plut. de virt. mor. Ἕκαστον ὧν πράττομεν ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πλεοναχῶς δὲ ἁμαρτάνει. τὸ γὰρ τυχεῖν τὸν σκοπὸν, ἕν ἐστι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχοῦσι δὲ ἄλλοτε ἄλλῳ, ὑπερβάλλοντες τὸ μέτριον ἢ προσαπολείποντες. idem de veritate, qæ & virtutis genitrix, qam cum virtute eandem (teste Senecâ *ep.* 71.) Socrates dixit, verissimum est. Ità Clem. Alex. *strom. l.* 1. Μία ἐστὶν ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία κατὰ δύναμίν ἐστιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una est veritas: prout & virtus una; unáqe felicitas, qam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una est. At erroris multiplex.* Πολυσχιδεῖς γάρ που τοῦ ψεύδους αἱ ἀτραποί. Theodoret. *therapevt. l.* 1.

--velut sylvis ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit.--

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem avdiamus, qem transcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν οὔσης τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυρίας ἐκτροπὰς ἔχει· καθάπερ αἱ Βάκχαι τὰ τοῦ Πενθέως διαφορήσασαι μέλη, αἱ τῆς φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἑκάστη ὅπερ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν ἀλήθειαν· φωτὸς δ' οἶμαι, ἀνατολῇ πάντα φωτίζεται. Et mox: Ὁ γοῦν αἰὼν τοῦ χρόνου τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστὼς αὐτὰρ δὴ καὶ τὸ παρῳχηκὸς, ἀχαρέως [ἀχαρέως, vel -ιαίως.] συνίστησι· πολὺ δὲ πλέον δυνατωτέρα τοῦ αἰῶνος ἡ ἀλήθεια συναγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, κἂν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκπέσῃ γῆν. Deniqe; Ὁ δὲ τὰ διῃρημένα συνθεὶς αὖθις καὶ ἑνοποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀκινδύνως εὖ ἴσθ' ὅτι κατόψεται τὴν ἀλήθειαν. Et in eod. lib. ὡς δὲ ἑνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἰτίαι τυγχάνουσιν αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσαι· καὶ ὡς τοῦ θερμαίνεσθαι ὅτε ἥλιος, τότε πῦρ, βαλανεῖον τε καὶ ἐσθής· οὕτω μιᾶς οὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rursúsqe ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; qæ qoniam luculentiora sunt, fusiùs exhibebimus. Εἰ γοῦν σκοποῖμεν, μία κατὰ δύναμίν ἐστιν ἡ ἀρετή· ταύτην δὲ συμβέβηκεν τούτοις μὲν τοῖς πράγμασιν ἐγγενομένην λέγεσθαι φρόνησιν· ἐν τούτοις δὲ σωφροσύνην, ἐν τούτοις δὲ ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν οὖν λόγον καὶ μιᾶς οὔσης ἀληθείας, ἐν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ δὲ μουσικῆς, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικὴ εἴη ἡ ἀλήθεια. μόνη δὲ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαρεγχείρητος, ἣν παρὰ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ παιδευόμεθα. Frustrà igitur sunt qi veritatem aliam Theologicam, aliam Philosophicam esse volunt, qasi alicubi aliqid verum esse possit, qod alibi falsum sit. qam sententiam, absurdam sanè & rationi adversam, refutantem, & contrariam ei demonstrantem, vide sis Casmannum in *problem. marin.* ad finem *qæst.* 1æ. Sed qomodo ergò alia, & alia? Avdi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς, τῷ μὲν ναυκλήρῳ δοθείσης, λέγεσθαι ναῦλον· τῷ δὲ τελώνῃ, τέλος· καὶ ἐνοίκιον μὲν τῷ σταθμούχῳ· μισθὸν δὲ, τῷ διδασκάλῳ· καὶ τῷ πι-

προέσχοντι, ἀῤῥαβῶνα. Optimè Cicero *Academ. l.* 4. *Nostra, inqies, sola vera sunt. certè sola, si vera. plura enim vera discrepantia esse non possunt.* Et *de oratore l.* 2. *Plus uno verum esse non potest.* De *unica* interim *veritate* qæ argutantur Scholastici, vide apud Alexandr. Halens. *part.* 1. *q.* 15. *m.* 5. & Thom. Aqin. *sum. part.* 1. *q.* 16. *a.* 6.

§ 10. Ἐναφανίζεται] Vide *l.* 2. § 12.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον] Vide *l.* 4. § 14, 18. & *l.* 6. § 23. & *supr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον] Eadem, inqit, *actio creaturæ rationalis est secundum naturam & secundum rationem.* qia nimirum de natura rationalis est, esse præditum ratione. Sen. *de vita beat. c.* 8. *Naturâ duce utendum est. hanc ratio observat, hanc consulit. idem est ergò beatè vivere, & secundum naturam.* Sed & ex conseqenti, idem secundum naturam vivere, & secundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος] Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qi erigatur?* qasi dixerit; cogita tecum, uter horum sis, qi rectus ipse consistat, an qi ab alio erigi opus habeat. M. Casavb. μὴ legisse videtur. vertit enim; *Rectus ipse, non directus.* qomodo ferè legitur *l.* 3. § 5. Vide qæ sunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus consistas ipse, vel si labi contigerit, erigentis opem nè spernas. Vide *ad l.* 1. § 7. & 14. & *l.* 4. § 12. Utriusqe horum imaginem havd ineptam subministrat Synesius *in calvit.* Ὥσπερ γεωργῶν παῖδες ἀπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ὑγιαινόντων φυτῶν συνιέντες, ὡς εἰς ὀρθὸν αἴρεσθαι βούλεταί τε καὶ πέφυκεν, ὅσα μὴ πρὸς τοῦτο παρ' ἑαυτῶν ἐξισχύει, κοντοῖς αὐτὰ καὶ χάραξιν ὑπερείδουσιν. *Plantæ,* inqit, *qædam suapte vi* ὀρθαί· i. e. *rectæ crescunt, aliæ qæ sponte neqeunt, arte & ope, sive adminiculis* ὀρθοῦνται. i. e. *erigi necesse habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις] Ἡνωμένα καὶ διεστῶτα, de qibus tum hîc, tum & *l.* 9. § 9. Marcus noster, sic distingvit Sextus Empiric. *advers. Physic. l.* 1. *c.* 2. Τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ διεστώτων. ἡνωμένα μὲν οὖν ἐστι, τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως κρατούμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ συναπτομένων δὲ, τὰ ἐκ τῶν παρακειμένων, καὶ πρὸς ἕν τι κεφάλαιον νευόντων συνεστῶτα, ὡς ἁλύσεις, καὶ πυργίσκοι, καὶ νῆες· ἐκ διεστώτων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ κεχωρισμένων, καὶ καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς στρατιαὶ καὶ ποῖμναι καὶ χοροί. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεστώτων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ στόλον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν· τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ἐστὶ τῶν ζώων ἕκαστον. Qod Pompon. *digest. l.* 41. *tit.* 3. *leg.* 30. *Tria genera sunt corporum: unum, qod continetur uno spiritu, & Græcè* ἡνωμένον *vocatur; ut homo, lignum, lapis, & similia: alterum, qod ex contingentibus se, hoc est, ex pluribus inter se cohærentibus constat, qod* συνημμένον *vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, qod ex distantibus constat; ut corpora plura, non soluta, sed uni nomini subjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep.* 102. *Qædam continua esse corpora, ut hominem: qædam composita, ut navem, domum, omnia denique qorum diversæ partes juncturâ in unum sunt coactæ: qædam ex distantibus, qorum adhuc membra separata sunt, tanqam exercitus, populus, Senatus. illi enim per qos ista corpora efficiuntur, jure avt officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος] inculcat hoc Apostolus passim de Christicolis, qod Marcus hîc de omnibus in universum hominibus. *Ad Ephes. c.* 4. *v.* 4. Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c.* 12. *v.* 5. Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 17. Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c.* 12. *v.* 12. Καθάπερ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (qo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Christi politico, non physico sumitur, prout & *ad Gal. c.* 3. *v.* 16.) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rursus, *v.* 27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον οὐχ ἧττον τὰ τῶν πλησίον, ἢ ἑκάστῳ τὰ ἑαυτοῦ· πάντες γὰρ ἓν ἐσμὲν ἐν κυρίῳ· καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ οὗ τὰ πάντα, Χριστός· καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀλλήλοις τὰ μέλη, τοῦτο ἕκαστος ἑκάστῳ, καὶ πᾶσιν ἅπαντες. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Qid si nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter se membra consentiant, qia singula servari, totius interest: ità homines singulis parcent, qia ad cætum geniti sumus. Salva avtem esse societas nisi amore & custodiâ partium non potest.*

Πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν] Vide *ad l.* 2. § 1.

Μέλος εἰμὶ] Ità Sen. 95. *Omne hoc qod vides, qo divina atqe humana conclusa sunt, unum est; membra sumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l* 4. § 40. Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l.* 2. § 1, 3, 4, 9. Verùm restringit hîc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l.* 3. § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ρω στοιχείου μέρος] Verba illa διὰ τοῦ ρω στοιχείου glossema forsan fuerint. Μέλος avtem & μέρος ità Marcus distingvit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter pavlò Strabo *l.* 2. qi non *animationis*, sed *configurationis* ratione, istud ab isto disterminat; Ἡ κατὰ μέλος τομὴ, inqit, τῆς ἄλλως κατὰ μέρος διαφέρει, διότι ἡ κατὰ μέλη λαμβάνει περιγραφὴν ἔχοντα φυσικὴν, ἀρθρώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδει· καθὸ καὶ τοῦτο εἴρηται, (*Odyss.* 1. *v.* 291.)

Τὸν δὲ διαμελεϊστὶ ταμών· —ἡ δὲ οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον. & accuratiùs Aristot. *hist. animal. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια οὐ μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη

μέλη καλεῖται. τοιαῦτα δ' ἐστιν, ὅσα τῶν μερῶν ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷον κεφαλὴ, καὶ σκέλος, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλος ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα γὰρ αὐτά τε ἐστι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῶν ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumqodqe etiam pars est corporis; verùm non itidem è converso.

Καταλληλικῶς εὐφραίνει] Imò καταλληλικῶς. vocabulum signatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil reqiras. Vide *ad l.* 9 § 42. ubi vox eadem reperitur.

Εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν] Plut. *de vit. Epicur.* adversus Epicureos agens; Αὐτοὶ δή που λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ εὖ πάσχειν. Et *de philosophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν, οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς Χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις, ἀεὶ δὲ ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Ποιεῖ γὰρ οὕτω σκοποῦ βάλλοντα καὶ τυχεῖν ἡδὺ, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐφιέμενον. Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις διδόντας, ὡς παρ' ἑτέρων οὐ χαίρουσιν αὐτοὶ λαμβάνοντες. De Christo Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνουσιν ἕτεροι.

Ὡς αὐτὸν εὐποιῶν] Phalaris *epist.* 17. Οὐ διδόναι χάριτας οἴομαι δωρούμενος ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. Et *epist.* 119. qem locum libentiùs, qò emaculem, transcribo. Οὔτε νῦν παραδέδωκεν ὁ καιρὸς, μέμψασθαι μὲν ὑμᾶς ὡς φιλτάτους, τοὺς πρώτους (περὶ τοῦ forsan) χρόνους μηδὲν αἰτησαμένους· (αἰτησαμένους. culpat enim qodammodo, qòd nihil priùs petierant.) εὐχαριστῆσαι δὲ τοῦ παρόντος, ἡνίκα αἰτεῖσθε, ὑμεῖς μὲν οἱ λαβόντες, δώσετε τοῦ ἀληθείας· δέδεγμαι γὰρ ὑμῶν χάριν τὴν αἴτησιν. ἐγὼ δὲ οὐ μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοπρεπέστερον, ἢ δοκεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας εὖ ποιεῖν; Aristid. in *Panathen.* de populo Atheniensi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδεσαν· καὶ μισθὸν ὀφείλειν αὐτοὺς τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλληνικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑτέρων μισθὸν τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· οὐδ' ἐπὶ κέρδει φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτοὺς οὐδέ γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ἐπὶ κέρδει φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἀναλωμάτων διακεισώζειν τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qi digno dedit.*] Imò sibi ipsi benefacit, inqit Marcus, qi benefacit alteri; qia & is qi benefacit & is cui benefit, ejusdem corporis membra sunt. Siqidem manus cùm pedi benefacit, sibi ipsi etiam benefacit in pede. atqe hoc est, qod *infrà* § 74. ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς περιπλώσεως δυναμένοις] hoc est, corpusculi mei membris. τοῖς μελυδρίοις τοῦ φυράματος τούτου, ut *infr.* § 68. Sive τοῖς κακουμένοις μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur avtem Annot. Lugdun. τὸ περιπλώσεως hìc submoveret, περιεσεπηπλώσεως supponeret, nihil erat, cùm τὸ περιεπεπλέτω præcessisset. Sed & τὸ περιεπίπλον. *infr.* § 68. reperiatur. frustrà & Xyl. de aliorum casibus hæc accepit, qæ de corporis proprii affectionibus dicta sunt.

Ἐκεῖνα μέμψεται τὰ παθόντα] malim μεμψάσθω, *conqerantur ea, si voluerint, qæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δὲ] id est, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. qod Xyl. cùm non animadverteret, Marci mentem hìc non cepit. Ità Cicer. in somn. Scip. *Mens cujusqe is est qisqe.* Apostolus, sed sensu parùm diverso, qia mentem pro parte regenita sumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id est, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑπολάβω] Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranqil.* Καθόλου δὲ, ἐπεὶ τῶν ἀβουλήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυπηρὸν καὶ βαρῦνον ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἄχρηστόν ἐστι πρὸς ταῦτα μὲν ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.

τί γὰρ πρὸς σέ ἐστι, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; πρὸς δὲ τὰ φύσει δοκοῦντα λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

οὐδεὶς γὰρ οὕτω τοῦ παθητικοῦ καταφερομένου καὶ ὀλισθαίνοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀνάμνησιν ποιῶν, ἣ διὰ τὸ σῶμα μεμιγμένος ὁ ἄνθρωπος, μόνην ταύτην τῇ τύχῃ λαβὴν δίδωσιν, ἐν δὲ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἀσφαλὴς ἕστηκεν. Hæc à Stoicismo havd procul absunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ἐπὶ πάντα μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ, κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πωπεπονθυίας, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam qæ corpori læsionem inferunt, argumentum istud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι] Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l* 8. § 5. Huc illud Josuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii qicqid fecerint, se cum familia sua in recto Dei veri cultu perseveraturos.

Ἡ ἡ πορφύρα] Vide de *purpura*, qæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18.

Ὅ, τις ἂν ποιῇ] leg. ὅ, τι ἄν τις ποιῇ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτοῦ οὐκ ἐνοχλεῖ· οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν.] manca hæc esse, ex seqentibus satìs claret; nec qid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qi enunciativè capiunt, à Marci mente qàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessère. Videantur qæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaqe D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & qæ desunt, ità supplenda existimarem. οὐκ ἐνοχλεῖ; οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτό; [οὐ λυπεῖ;] εἰς ἐπιθυμίαν [οὐ κινεῖ; vel οὐκ ἄγει;] sicut Galen. *de optim. sect.* c. 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς ἀθυμίαν ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne seipsam terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam, αὐτὸ ἑαυτοῦ οὐκ ἐνοχλεῖ; οὐ λυπεῖ (ut sit hoc illius, οἷον λέγω loco) ἑαυτό; οὐ φοβεῖ; &c. Sensum ipsum, qicqid de verbis fuerit, confirmant seqentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ. Verba avtem feliciùs pavlò videtur restituisse sic D. Salmasius. οἷον οὐ φοβεῖ, οὐκ ἄγει εἰς ἀθυμίαν. ἄγει εἰς ἀθυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀθυμία est λύπη, ut εὐθυμία *hilaritas.* unde εὐθύμει, *hilari sis animo,* ità *l.* 4. § 38. καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ. istiusmodi aliqid supplendum ex seqentibus liqet, ubi hæc duo simul repetit, εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβεῖσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. & post, τὸ δὲ ψυχάριον τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, qem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, qandocunqe molestiâ aliqâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. c. 19. Προαίρεσιν γὰρ οὐδὲν δύναται κωλῦσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέψει] *Ipsa enim sese* (si volet) *opinando non movebit istis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἕξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην] Locus iste mihi planè depositus, absqe clariss. D. Salmasio fuisset, cui non ego magìs debeo, qàm Marcus ipse. is manum medicam favsto sydere admovit. Malè, inqit, Xylander αὐτῷ· pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, avt opinio horum accidere potest: neqe enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, qæ timet, qæ dolet, qæ super his omnino aliqid opinatur, nihil eorum patiatur, si non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, οὐδὲν μὴ πάθῃ, εἰ οὐκ ἄξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. vel, εἰ οὐ παρέξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius. Epictet. dissert *l.* 2. c. 6. Τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὧν οὐ θέλεις;

Ἀπροσδεὲς] περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐταρκείας, Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀνεμπόδιστον] Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. c. 19. οὔτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, οὐθ' ὑγίεια, οὔτε δόξα, οὔτε ἄλλο τι ἁπλῶς, πλὴν ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν] deesse vocabulum aliqod videtur, qod membrum posterius expleat. forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémqe eidem ὁ δαίμων iste. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. qo loco ait τὸν νοῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casavbono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, qod ex Platone Clemens *strom. l.* 2. Αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν· δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliqo, ista Svidas exhibet: Ὅτι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων ἐστί. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, σημαίνεσθαι δοκεῖ τῷ τοῦ εὐδαίμονος ὀνόματι. εἰ δὴ δαίμων ἑκάστου ἡ ψυχὴ, καθὰ Ξενοκράτει δοκεῖ, εἴη ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ δὲ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἄρα ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ προσγένηται. Laërt. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam qodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

—Diíne hunc ardorem mentibus addunt,
Evryale? an sua cuiqe Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας *dici beatos, qorum Dæmon bonus,* id est, *animus virtute perfectus est. qem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, qòd is Deus, qi est animus sui cuiqe, qanqam sit immortalis, tamen qodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία;] Qid est opus imaginatione, sive opinatione, cùm mens ipsa qod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέρχου τοὺς θεούς σοι] forsan [νὴ] τοὺς θεούς. atqe ità M. Casavb. nam Xyl. omisit; maléqe reddidit, ὡς ἦλθες. *unde venisti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut venisti. facesse hinc, per Deos, ut venisti*. Sed nec fortasse νὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siqidem D. Salmas. formulam usitatam esse monet, πρὸς θεῶν σοι, subavdi ὄμνυμι. eámqe locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *dissertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm*. 31.

> Ἄφες με, πρὸς θεῶν σοι,
> Πιεῖν, πιεῖν ἀμυστί.

Arrian. in Epicteti *dissert. l*. 3. *c*. 26. Παῦσαι, πρὸς θεῶν σοι, ἐμπαίζων μου τῇ ψυχῇ. Et *c*. 23. Παύσασθε, πρὸς θεῶν ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ πράγματα καταισχύνοντες. & ad formulam Christianam propiùs, *ibid. c*. 7. τὸν θεόν σοι. qem locum corruptum frustrà suspicatur Volfius. restituenda eadem, *c*. 22. ubi, τὸν θεόν σε, vitiosè legitur; qod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rursus formulâ, sed ellipsi câdem, *l*. 3. *c*. 23 θαυμαστῶς, κύριε, τὴν ἐμὴν σοι σωτηρίαν. contractiùs etiam *l*. 2. *c*. 19. λέγε μοι, πρὸς θεῶν, διὰ πρόσω ἔλεγες. Si locus saltem integer fuerit. facit enim suspectum, qod Gellius *l*. 1. *c*. 2. exhibet, λέγε μοι σὺ πρὸς θεῶν. qod fortean fuerit, πρὸς θεῶν σοι. qin integram qoqe idem extulit, *l*. 3. *c*. 10. ὀμνύω ἡμῖν πάντας θεοὺς, ὅτι πρέψε. Locus ergò sincerus & integer est. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέρχου πρὸς τοὺς θεοὺς σύ.

Οὐκ ὀργίζομαί σοι] Hoc enim dogmati Stoico adversatur; non tamen & Christiano, qod ὀργίζεσθαι καὶ μὴ ἁμαρτάνειν monet, *ad Ephes. c*. 4 *v*. 26. Diogeni avtem Stoico, non Cynico (qod Erasmum fugerat) de dogmate isto differenti, cùm adolescens qidam protervus, velut periculum facturus, an re præstaret qæ docebat, in faciem inspuisset, *Non qidem irascor*, inqit ille; *sed dubito tamen an irasci oporteat?* Narrat Seneca *de ira, l*. 3. *c*. 38. Fidentiùs Symmach. *l*. 9. *ep*. 105. *Nullius tam vehemens neqitia est, ut motu meo digna sit.*

§ 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γίνεσθαι;] Vide *l*. 4. § 46. & *l*. 5. § 13. & *lib*. 6. § 15.

Τί δαὶ φίλτερον] *infr*. § 21. & *l*. 4. § 36. & *l*. 9. § 32.

§ 19. Ὡς διὰ χειμάῤῥου] Vide *ad l*. 4. § 43. & *l*. 5. § 23. Avg. *in Psal*. 38. *Momentis transvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Συνεργὰ] Vide *l*. 6. § 41.

Ὡς τὰ μέρη] vide *l*. 2. § 1. & *supr*. § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους] vide *l*. 3. § 3. & *l*. 4. § 48. & *l*. 6. 47.

Πόσους Ἐπικτήτους] è superis ergò excesserat jam Epictetus. Accedit qòd Gellius Herodi Attico, qi sub Marco floruerat, æqalis ferè, de Epicteto, tanqam qi jamdudum decesserat, ità verba facit, *l*. 2. *c*. 18. *De Epicteto philosopho nobili, recentior est memoria, qàm ut scribi, qasi obliteratum, debuerit.* vide *ad l*. 1. § 7. & *ad l*. 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ] *Hoc unum me solicitum habet*. ità τὸ περισπᾶν sæpiùs usurpat *l*. 2. § 7. & *l*. 6. § 22.. Estqe hoc qod profitetur cumprimis utile piúmqe, si solicitudo universa eo fine adhibeatur, nè qid unqam obrepat, qod officii sui non sit. vide *infr*. § 66. & *ad l*. 8. § 3. Sic *l*. 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω.

§ 21. Ἐγγὺς] Vide *l*. 4. § 16. Petrus *ep*. 1. *c*. 4. *v*. 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη] vide Solom. *Eccles*. *c*. 1. *v*. 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας] Hoc est qod Avg. *in Joan tract*. 66. & *in concion. solenn*. 235. *Esto medico similis; qi odit morbum, amat ægrotum*. Ità Marcus etiam lapsos & errantes diligi vult. Amplius aliqid Christus Dominus; non lapsos tantùm & errantes, verùm in nos ipsos delinqentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c*. 5. *v*. 44 Hinc Isidor. Pel. *l*. 2. *ep*. 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον εἶναι δοκεῖ, τὸ εὐεργέτας μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθροὺς μὴ ἀμύνεσθαι. παρὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ, τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κρατεῖ. τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχί· ἀλλὰ παντὶ τῷ τρόπῳ ἀνεξικακεῖν, εἰ δ' οἷόν τε, καὶ εὐεργετεῖν. Contrà planè qàm Pindarus *Pyth. od*. 2. Φίλον εἴη φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν, λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, ἄλλ' ἄλλοτε πατέων ὁδοῖς σκολιαῖς. Epictet. *l*. 3. *c*. 22. Cynicum instituens; Δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας. De Christianis Justin. *ad Diognet*. Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atqe hæc est reverà charitas sincera, *amare qos toleras, tolerare qos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. serm*. 35. Qin & Marcum ad eos etiam respexisse, qi adversus nos ipsos fuerint injurii, qæ subjecit, ostendunt. Vide *ad l*. 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς] Vide *ad l*. 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag*. Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενές ἐστιν.

Δι' ἄγνοιαν, καὶ ἄκοντες] vide *l*. 2. § 1. & *l*. 4 § 3. & *l*. 8. § 14. & *l*. 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε] Vide *ad l*. 4 § 6. & *infrà* § 58.

Οὐκ ἔβλαψέ σε] Vide *l*. 2. § 1. & *l*. 9. § 38.

§ 23. Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηρὸν] Eleganti similitudine hoc illustrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλευαστὴς, sed de schola Platonica Leo, (Byzantius fortean) utì ex Athen. *dipnosoph. l*. 11. & Laërt. *l*. 3. in *Platon*. patet; in *dialogo*, qem *Alcedinem* inscripsit, &

inter

inter Luciani opuscula, à qibus dictionis mollitie venâqe candidiore plarimùm discrepat, extat vulgó. Τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο, inqit, καὶ τὰ παιδεῖα τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπιστάμενα, πηλὸν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥαδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκου, μεταμορφατίζει πολλὰς ἰδεῶν φύσεις. Eisdémq; planè insistens vestigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν· εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδελεχῶς ῥέων οὔποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non absimile qod Aphrodiss. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἤ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σκεῦος, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Lusûs avtem puerilis illius, qo animalium icunculas è cera solent effingere, meminit & Lucianus in *insomnio* verbis hisce; Ὁπότε γὰρ ἀφεθείην ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀποξέων ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qi dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθόλου δὲ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις κύνα ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· οὕτω καὶ πρᾶγμα ταυτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. Et Fabius *institut. l.* 10. *c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, sed etiam nostra pluribus modis tractare possumus, & sententias easdem qàm numerosissimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atqe aliæ formæ duci solent.* De cera ipsa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc lavs est ceræ, mollis cedénsqe seqatur
Si doctos digitos, jussáqe fiat opus;
Et nunc informet Martem, castámqe Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

vide *infrà ad* § 25.

Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædesius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμὴν οὐκ ἀγνοεῖς τηλικαύταις ἀκοαῖς ἀκροώμενος· τὸ δὲ ὄργανον αὐτῆς συνορᾷς ὅπως διάκειται, τῆς γομφώσεως καὶ πήξεως διαλυομένης εἰς τὸ συντεθέν.

§ 24. *Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, ἢ τελευταῖον ἀποσβέσθη*] Periochen hanc miserè mutilatam ac vitiatam esse, satis indicant tam discrepantes à se invicem interpretum versiones; qæ ejusmodi sunt etiam, ut è verbis sensus illi, qos ipsi præferunt, nullâ artis grammaticæ ope elici possint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem substituit: sed nec sic qidem citra vim insignem, exprimitur ea, qam ipse Marco affingit, sententia. D. Bootius (cui ego assentiri maluerim) sic effert: Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam transpositione tantùm factâ, ἤ,) ἐναποθνήσκει· καὶ τὸ πρόσχημα τὸ τελευταῖον ἀποσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs est valdè præter naturam. ubi sæpius contigerit, immori solet; vultûsq; decor ità indè extingvitur, ut denuo omnino reaccendi neqeat.*

Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου] *Torvitas vultûs:* qò κότος sive latens intus animus infestus atqe infensus se prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *l.* 6. *c.* 30. Hesych. Ἐπίκοτα, ἐπίμομφα, ἃ πᾶς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καὶ πλέοντι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ad distinctionem alterius ejusdem fabulæ eidem cognominis, qæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἐπίκοτον esse vult, *qod iratum & infensum jure faciat*; at Marcus pro *offensione* sive *infensione animi, qæ in vultu indicium facere solet*. Æschyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπικότως ἀεὶ θέμενος ἄγναμπτον νόον.
At ille mentem infensam pervicax gerens.

Πρόσχημα] ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου, ut Jacob. Apost. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qi tristitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offensione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, sed & tolli prorsus sæpenumero solet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non est ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fœdavit; torvos vultus ex tranqillissimis reddidit. liqit decor omnis iratos. qalem intrà putas esse animum, cujus extrà imago tam fœda est?* & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor est vultus. ferarum minùs tetra facies est, etiam cùm venatorem suum semianimes morsu ultimo petunt, qàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Nasonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et qantum ira sinit, formosa. ——

& de Procride *l.* 7.

Tristis erat, sed nulla tamen formosior illâ
Esse potest tristi. tu collige qalis in illa,
Phoce, decor fuerit, qam sic dolor ipse decebat.

Imò, qod Marcus istîc, dum affectus istiusmodi exprimere atqe induere vultus freqentiùs cogitur, usu in naturam vertente, ità tandem decor ille extingvitur, ut nullâ restitui ratione possit. De Pharisæis ad suos Christus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὥσπερ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qi locus istum mirificè illustrat. plùs enim esse videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, qàm τὸ αἰσχύνειν καὶ ἀκαλλὲς ποιεῖν, utì ex Homero atqe Evstathio Beza. Basil. Cæs. *ep.* 1. Ἕπεται τῷ ταπεινῷ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι, ὄμμα στυγνὸν καὶ εἰς γῆν συννενευκός. —ὥστε ἃ ποιοῦσιν οἱ πενθοῦντες κατ' ἐπιτήδευσιν, ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτομάτου ἡμῖν ἐπιφαίνεσθαι. Nicostr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρησταὶ ἔχοιεν ἄν τι πλεῖστον τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς· καὶ οὐκ ἔνι, οὔτε θυμούμενον, οὔτε ὀργιζόμενον, οὔτε χολῶντα, τὸ πρόσωπον

φαιδρὸν

φαιδρὸν ἔχειν τε καὶ καθαρόν. εἰ δέ τις πανοῦργος καὶ κρύψίνους, εὐθὺς μὲν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ παραβλέπει, καὶ δεινὸν δέδορκεν. ὅστις δὲ μωρία σύνηθης, τοῖς κόραις καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναπέπλαται. ὅταν ὀφθαλμοὶ καὶ πρεσβύτων πίπτει. ὁ δὲ συνάγων τὰς ὀφρῦς, σκαιὸς ἐστι· καὶ ὅτῳ ἐπανθεῖ οὐκ ἐρύθημα, ἀλλὰ σκότος τε καὶ νέφος, τούτου τε ἡ ψυχὴ οὐδαμῇ οὐδαμῶς εὐφραίνεται. qibus verbis extremis graphicè depinxisse videtur τὸ ἐπίκοπον istud τοῦ προσώπου. nos dicimus, a louring look. Vide *infr. ad* § 59. Sed nec minùs *Sveton. l.* 4. *c.* 50. in *Caio.* cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inqit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmas. ista & luxata & perturbata suspicatur: jungi sic debere, Τὸ ἐπίκοπον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. atqe hæc subseqi post illa qæ *suprà* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶν καὶ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio secundum naturam & secundum rationem; ira in vultu effervescens, qæ præter naturam est, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ πλειστάκις ἀποσβέννυσθαι, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. ad præcedentia § 22. censet idem pertinere, & de *lucerna* dici, qæ aliqando sic extingvitur, ut possit iterum accendi, aliqando verò, ubi in totum oleo defecta est, ità extingvitur, ut denuo accendi neqeat. Suspicatur ergò post exemplum *arculæ*, cui grave non esse dixit solvi, ut nec compingi, addidisse & simile de *lucerna*, (prout & *l.* 8. § 17. post exemplum *bullæ* idem fecit) cui non est grave extingvi, ut nec accendi, etiamsi eò modò extingvatur, ut non possit lumen suum recuperare. reliqa aliunde irrepsisse avtumat; qibus de medio sublatis, periochen hanc antegressam cum proximè seqenti commodè cohæsuram. & sunt revera sectio 22ª. & 24ª. prout nos eas distinximus, ejusdem planè argumenti.

Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχήσεται] Mer. interserit negativam, ut sit τοῦ [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Meliùs opinor, Xyl. *Nam si etiam sensus peccati nullus erit.* hoc est, nam si eò usqe in vultùs obfirmatione processeris, ut jam peccati sensum omnem amittas, qid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. συναίσθησιν, inqit, appellant veteres, τὴν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς γινομένην αὐτῷ τῷ κάμνοντι συναίσθησιν. Idémqe *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ τις ἅμα τῇ φλογώσει καὶ τάσιν ἔχει περὶ τὸ μόριον, ἥμιν θ' ἀπλουστέραν, αὐτῷ τε κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίας ὀνομαζομένης συναισθήσεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox ista videtur, affectionem illam denotans, qâ æger eorum qæ in corpore suo secius se habent, ipse sensum obtinet. A corpore ad animum transtulit, ut Marcus hîc, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroqe pariter usurpavit, *strom. lib.* 1. Εὑρετικὸν γὰρ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ συναίσθησις, ἐπιβάλλειν πιθανῶς ἀναπείθουσα· συναύξει δὲ τὴν ἐπιβολὴν, ἡ εἰς ἐπιστήμην συνάσκησις. Idem vult, sed significantiùs pavlò dictum, qod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὑρετικὸν γὰρ τὸ πάσχειν. & *ad cives suos in angust.* Τολμηρὸν ποιεῖ τὸ ἀλγεῖν. Tunc ergò ἡ τοῦ ἁμαρτάνειν συναίσθησις οἴχεται, cùm crebro peccandi usu, τυλοῦται λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum qasi qendam contraxit animus*, ὥστε μηδ' ἐπισταν ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνει, *ut deinceps nè peccare qidem se animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;] Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾷς] De Catone Senec. *epist.* 71. *Qid ni ille mutationem reipub. forti & æqo pateretur animo? qid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: qamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliqis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; nasci debent, crescere, extingvi. qæcunqe vides supra nos currere, & hæc qibus innixi atqe impositi sumus velut solidissimis, carpentur ac desinent. nulli non senectus sua est. inæqalibus ista spatiis eòdem natura demittit. qicqid est, non erit: nec peribit, sed resolvetur. nobis solvi perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non prospicit mens hebes, & qæ se corpori addixerit. alioqi fortiùs finem sui suorúmqe pateretur, si speraret omnia illa sic in vitam mortémqe per vices ire, & composita dissolvi, dissoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *supr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα] Naso *Metamorph. l.* 15.

Nil eqidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim.——
Nec species sua cuiqe manet: rerúmqe novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epist.* 30. *Qis qeri potest, in ea conditione se esse, in qa nemo non est? prima enim pars æqitatis est æqalitas. Sed nunc supervacuum est naturæ cavsam agere, qæ non aliam voluit legem nostram esse, qàm suam. qicqid composuit, resolvit: & qicqid resolvit, componit iterum.*

Ἵνα δὲ νεαρὸς] hoc est qod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τὴν τοῦ ὅλου χαιρουργίαν. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ἐπεὶ γὰρ δεῖ τι τῶν ὄντων ἀπέχεσθαι, διὰ τί ποτ' οὐκ ἀνήλωται πάλαι καὶ φροῦδον τὸ πᾶν; διὰ τὸ τὴν τοῦδε φθορὰν ἄλλου εἶναι γένεσιν, καὶ τὴν τοῦδε γένεσιν ἄλλου εἶναι φθοράν, ἄπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις γὰρ γένεσιν διαδεχομένη, κατὰ προκοπὴν ἀπαθανατίζειν βούλεται. Clem. *strom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Merei

Μένει γὰρ εἰσαεὶ φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει, τεράσιν ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν] Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ· ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅτι καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ.

Ἐλεήσεις] At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ οὖν συγγινώσκειν] Tu, inqit, avt eôdem, avt pari morbo laboras: igitur ignoscere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siqidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——*æqum est*

Peccatis veniam poscentem reddere rursus:

Itaqe, qod Gvigo *meditat. c.* 15. *Non fit exactor vindictæ, qi petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stoæ adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ δὲ μηκέτι] Dilemmate probat non irascendum peccanti. avt in eodem, inqit, errore verseris, & erranti ignoscas æqum est, nisi te ipse prædamnare voluer's: avt saniori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qi falsi specie, recti ignarus abripitur. vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα] τὰ ἄποντα, M. Casavb. *futura*; ut eôdem referatur, qò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. Meliùs Xyl. *ea qæ absunt, sive qæ desunt tibi.* Hoc est enim qod vult Marcus, ut non tam qæ nobis desunt, animis nostris obversentur, qò illorum cogitatione ad sortis præsentis displicentiam aliqam impellamur, qàm de eis qæ adsunt, seriò cogitemus, qò in statu præsenti nostro acqiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Evripidea in *Hippolyt.*

Οὔ σ' ἀρέσκει τὸ παρόν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Avson. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præsentia.——

Manil. *l.* 4.

Nec qod habet, numerat; tantùm qod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς τῶν παρόντων οὐδέν· τὸ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, ὀδυνᾷ. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται· τὰ δὲ παρεόντα κερδαλεώτερα ἐόντα ἀμαλδύνουσιν. qi & contrà *ibid. c.* 17. Εὐγνώμων, ὁ μὴ λυπεόμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. qod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epist.* 74. *Qæris qare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχωμεν, τοῖσδε μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητῶμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δ' αὖ ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si qæ bonorum habemus, his non utimur,
Qæ non habemus, qærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranqill.* Μανικὸν γὰρ ἐστι τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληταί τι, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προσρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ· τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ ἓν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ τἆλλα πάντα ποιεῖν ἀνόνητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφοροῦντας. καὶ τί φήσαι τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί δὲ οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοὶ, inqit, ποιήματα μὲν ἀλλότρια καὶ γραφὰς καὶ ἀνδριάντας οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπιπορευόμενοι τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν· τὸν δ' αὑτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὑτῶν δὲ καὶ τῶν ἰδίων καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν] Plut. ibid. Καί τοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν· εὐθυμήσομεν δὲ τούτοις μᾶλλον παροῦσιν, ἂν μὴ παρόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀναμιμνήσκοντες αὑτοὺς πολλάκις, ὡς ποθεινόν ἐστιν ὑγεία νοσοῦσι, καὶ πολεμουμένοις εἰρήνη· &c. καὶ τὸ στερέσθαι γνωρίμων, ὡς ἀνιαρόν. οὐ γὰρ τότε γίνεται μέγα καὶ τίμιον ἡμῖν, ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δὲ, τὸ μηδέν ἐστιν· οὐδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι προστίθησιν· οὐ δὲ δεῖ κλαῦσαι μὲν ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ δεδιότας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας δὲ παρορᾶν καὶ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συντυγχάνωσι, πρᾳότερον φέρωμεν. Idem ad uxor. consol. Καὶ δεινόν ἐστιν ἑτέρους μὲν ἡδέως ἂν ἐλεῆσαι τὴν σὴν τύχην, καὶ ταύτῃ προσιόντας, ἐφ' ᾧ νῦν ἀνιώμεθα· σὲ δὲ ἐγκαλεῖν καὶ δυσφορεῖν παρούσης, καὶ μηδὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δάκνοντος αἰσθάνεσθαι πηλίκας ἔχει τὰ σωζόμενα χάριτας ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοὺς ἀκεφάλους καὶ μειούρους Ὁμήρου στίχους ἐκλέγοντες, τὰ δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα τῶν πεποιημένων ὑπερφυῶς παρορῶντες, οὕτω ἐξακριβοῦν

χριβοῦν καὶ συκοφαντεῖν τοῦ βίου τὰ φαῦλα, τοῖς δὲ χρηστοῖς ἀνάρθρως καὶ συγκεχυμένως ἀποβάλλουσαν, ὅμοιόν τι τοῖς ἀνελευθέροις καὶ φιλαργύροις πάσχειν, οἱ πολλὰ συνάγοντες οὐ χρῶνται παροῦσιν, ἀλλὰ θρηνοῦσι καὶ δυσφοροῦσιν ἀπολομένων. Et mox: Οὐ γάρ ἐστι ταῦτα μεγάλα μὲν τοῖς στερομένοις ἀγαθὰ, μικρὰ δὲ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν] διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis consistet probé. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hîc significet; *dum istis libenter acqiescis*, sive, *istis delectando, & acqiescendo*; vel eò qòd *istis delectaris & acqiescis*. ego illud malim, ob ἐθισμοῦ. Hesych. Ἀσμενίζει, χαίρει, ἀγάλλεται. Ἀσμένως, μετὰ χαρᾶς, ἡδέως, εὐκλεῶς, προθύμως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκτιμᾶν αὐτὰ] Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Qem res plùs nimio delectavere secundæ,
Mutatæ qatient. Si qid mirabere, pones
Invitus.—— Marci mentem expressit optimé.

Ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθήσεσθαι] Ità consideranda nobis commoda ea, qæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranqill.* Ὡ, δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς καὶ ἀτρόμως εἰπεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἄν τι φέρῃς, ὀλίγον δ᾽ ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς,

τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαρραλέον, καὶ μὴ δεδιὸς αὐτῶν τὴν ἀποβολὴν, ὡς ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æqè contemnam: nec si alicubi jacebunt, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem: si celeres qatit
Pennas, resigno qæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probámqe
Pauperiem sine dote qæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ] Ità *l.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν, σφαῖρος κυκλοτερὴς καὶ αὐτὸ ταύτῃ δὴς γίνεται. Qod Plato *in Phædon.* Τὴν ψυχὴν αὐτὴν εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι. & rursus, συνηθροισμένην αὐτὴν εἰς αὐτήν. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Svidam: Συνάγων ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ συναιρῶν, ὡς οἷόν τε πρὸς τὸ εἴσω καὶ τὸ ἀμερέστερον. Verùm Marcus cùm συνειλεῖσθαι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὃς εὖτ᾽ ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλον ἀμφ᾽ ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος.

Qi simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe sentium corpus tegens,
Morsúqe ab omni tutus ac tactu jacet.

hoc est qod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neqe enim Grotio accedere possum, qi postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignarus, jacet.

meliùs Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi qeat. Et Erasm.

Tutus jacet morsúqe tactúqe omnium.

Versus Ionis sunt Tragici in *Phænice*; qos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aqat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. eqit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μέλλων ἁλίσκεσθαι ἑαυτὸν συνειλήσας, ἄληπτον ἐργάζεται. Oppian. item ἁλιευτ. *l.* 1. *v.* 363.

Φραξάμενος πυκινῇσιν ὑπὸ προβολῇσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σφαιρηδὸν, ὑφ᾽ ἕρκεϊ γυῖα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἑρπύζων.——

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi sensere venantem, contracto ore, pedibus, ac parte omni inferiore, qâ raram & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè qid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, qem vulgò hericium vocant, si qid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atqe in sua se arma colligit, ut qicunqe eum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πόλλ᾽ οἶδ᾽ ἀλώπηξ, ἀλλ᾽ ἐχῖνος ἓν μέγα.

Ars varia vulpi est, una echino maxima. Erasm.

Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι] Vide *l.* 5. § 14. & *l.* 8 § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honesto contentum esse.* Idem. *ep.* 76. *Illud est qod imperitos in vexatione corporis malè habet; non assueverunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν] *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8 § 29. & *l.* 9. § 7.

Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν] Vide *l.* 2. § 2.

Περίγραψον τὸ ἐνεστὸς] Vide *l.* 6. § 2 & *l.* 8. § 31.

Δίελε] Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 3 § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Πρεσβύτης καὶ τὸν ἀρχόμενον τοῦ βίου, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὴν τελευτήν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, qàm seni.* Epictetus *enchirid. c.* 22. Θάνατος καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ᾽ ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúsqe nos momentis omnibus, non in aliqo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab eo,*

qü

qi & judex & testis idem futurus est. Idem avtem, ut Joan. Chrysost. *tom. 6. orat. 67.* διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῶν ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὔδηλον ποιησώμεθα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν πρόνοιαν. hoc est; ut Avg. *homil. 13. Ultimum diem latere voluit, ut omnes observarentur.* Et qod Gregor. Rom. *in Job. l. 12. c. . Dies ultimus salubriter ignoratur, ut semper proximus esse credatur. Qomodo enim de die in diem differendo peccas, cùm extremum diem, an iste sit, nescias?* Avg. *epist. 145.* Senec. *ep. 61. Id ago, ut mihi instar totius vitæ sit dies. non tanqam ultimum rapio, sed sic illum aspicio, tanqam esse vel ultimus possit.* Idémqe *epist. 114. Qicqid facies, respice ad mortem. Nulla res magis proderit, qàm cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l. 3. c 42.* & *ep. 12. Sic ordinandus est dies omnis, tanqam cogat agmen, & consummet atqe expleat vitam. Qi omnes dies, tanqam ultimum ordinat; nec optat crastinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c. 7.* Horat *l. 1. epist. 4.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Martin. Duniens. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c. 24. Sic qotidie vivamus, qasi die illâ judicandi simus.*

Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν] qod ab altero peccatum est, illi dimitte, cujus est, & ad qem pertinet. Idem *l. 9. § 20, 38. Sua vitia qisqe fugiat: nam aliena non nocebunt.* Gvigo *meditat. c. 2. § 7.*

§ 30. Συμπαρεκτείνειν] Vide *suprà* § 4. & *l. 6.* § 3, 53.

§ 31. Φαίδρυνον] Vide *l. 3* § 5. & *l. 4.* § 26.

Φίλησον] Vide *suprà* § 22. & *l 3.* § 9.

Ἀκολούθησον θεῷ] Senec. *de vit. beat. c. 15. Sapiens semper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum seqere.* Vetustissimum sané. Etenim Mosi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος οὖν ἐστὶ κατὰ τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterùm alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boëthius *consol. l. 1. c. 4. Instillabas avribus cogitationibúsqe meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom. 1. l. 2. tit. 3.* Ὅπερ αἰνίξασθαι μὲν Ὅμηρον εἰπόντα,

—κατ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram sumpsisse. Alicui è septem sapientibus Cicero *de fin. l. 4. Qæqe sunt vetera præcepta sapientum, Deum seqi; se nôsse,* &c. & Sosiades apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Zenoni Epictetus apud Arrian. *dissert. l. 1. c. 20.* Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l. 10.* § 11. & *l. 12.* § 27, 31.

Πάντα νομιστὶ] hoc est, qod Manil. *l. 4.*

—*certâ stant omnia lege.*

Naso *metam. l. 3.* —*fatali lege geruntur.*

Hemistichium videtur poetæ cujuspiam: ideo præmisit, ἐκεῖνος μὲν φησι. avtor nimirum ille, qisqis fuerit. ut *l. 4.* § 18. qanqam Xyl. de Deo accipit, qasi is hoc dicat. illud malim cum M. Cas. Manil. idem *l. 1.*

Sed nihil in tota magìs est mirabile mole,
Qàm ratio, & certis qòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od. 5.*

—πότμος δ' κρίνει
Συγγενὴς ἔργων πέρι Πάντων.—

Senec. *de provid. c. 5. Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt.* (qod in Herc. fur. 2.

Certo veniunt ordine Parcæ)

10 *olim constitutum est, qid gavdeas, qid fleas.* & *epist. 96. Decernuntur ista, non accidunt.* Idem *epist. 76. Virum bonum concedas necesse est, summæ pietatis erga deos esse. itaqe qicqid illi acciderit; æqo animo sustinebit. sciet enim id accidisse lege divinâ, qâ universa procedunt.* Et in *qæst. nat. l. 3. præfat. Qid est præcipuum? posse læto animo adversa tolerare; qicqid acciderit, sic ferre, qasi tibi volueris accidere. debuisses enim velle, si scîsses omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epist. 71. Magnus animus Deo pareat, & qic-*
20 *qid lex universi jubet, sine cunctatione patiatur.* vide *ad l. 10.* § 5.

Ἔτι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα] locus corruptus; nec qi certò absqe codicum ope restitui possit. Xyl. ἔτι εἰ δαιμόνια τὰ στοιχεῖα. *qòd si divina sunt etiam elementa.* Cas. Τί δαὶ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *qid verò si elementa sola ferantur lege?* Boot. ἔτι [μᾶλλον] εἰ διάμονα τὰ σ. *multò etiam magìs, si permanent elementa.* Lectoris esto arbitrium, vel eligendi si qod ex istis libuerit, vel proferendi, si
30 qid potuerit istis probabilius certiúsve eruere.

Ἢ δηλίαν ὀλίγα] Xyl. ἢ δὴ λίαν, sed supplet simul qod deesse videbatur, avt admodum pavca [secus.] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atqe ea proculdubio Marci mens; *pavca admodum fortunæ relinqi.* De viro certè sapiente Epicurus ipse in *select. sentent.* apud Laërt. *l. 10.* & Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 7.* Βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει. τὰ δ' μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διῴκει, καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει. hoc est, ut
40 Senec. *de constant. c. 15. Raro sapienti intervenit fortuna. Vis tu, inqit, fortiùs loqi, & illam ex toto submovere?* ut Cicer. *de fin. l. 2. Exiguam fortunam intervenire sapienti: maximásqe ab eo & gravissimas res consilio ipsius & ratione administrari.* ut Vitruv. *præfat. l. 6. Pavca sapientibus fortunam tribuere. qæ avtem maxima & necessaria sunt, animi mentísqe cogitationibus gubernari.* Itaq; Aristot. in *ethic. magn. l. 2. c. 8.* Οὗ πλεῖστος νοῦς καὶ λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· οὗ δ' ἐλαχίστη τύχη, ἐν-
50 ταῦθα πλεῖστος νοῦς. De Deo ac providentia divina multò magis hoc sentire pium est, nihil esse qod sit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut pavcula, sed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pavci. Balbus ex Stoicorum sententia apud Cicer. *de nat. Deor. l. 2. Magna dii curant, parva negligunt.* Evripid. apud Plut. *de leg. poet. c. 7.*

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φροντίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.
Námqe id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cæteris linqit Deis. Grot.

Idémqe; —*τῶν ἄγαν μὲν ἅπτεται*
Θεός· τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ.
—*res enim summas Deus*
Tractat: minores ire, qà fors fert, finit. Grot.

Lavdat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de iracund. coerc.* subjungens tamen. Ἐγὼ δὲ τῇ τύχῃ μὲν οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἐπιτρέπειν, οὐδὲ παρορᾷν τὰν νοῦν ἔχοντα· πιστεύειν δὲ καὶ χρῆσθαι, τὰ μὲν γυναικὶ, τὰ δὲ οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter scil. Evripideus minora qædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *sene polit.* qòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρενειρόμενα καὶ πᾶσι καταμιγνύντα ἑαυτόν. & *de commun. notit. c.* 17. qòd eidem tribuant, ἀνόητόν τινα πρόνοιαν καὶ κυνόσπουδον ἐπιμέλειαν. qod non intelligere se profitetur, qî possit cum Dei vel majestate vel beatitate consistere: ignarus interim ipse immensæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chrysippus certè providentiæ numinis nihil prorsus qicqam subtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τοὐλάχιστόν ἐστι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν τοῦ Διὸς βούλησιν· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον οὕτως ἴσχεσθαι καὶ οὕτως κινεῖσθαι πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνος ἄγει, κἀκεῖνος ἐπιστρέφει, καὶ ἴσχει, καὶ διατίθησιν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐθὲν γάρ ἐστιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γίνεσθαι, οὐδὲ τοὐλάχιστον, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ κατὰ τὸν ἐκείνης λόγον. Ὅτι δὲ, inqit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, εἱμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ἐστιν, οὐδὲ τοὺς Ἀντίποδας λέληθε· πανταχοῦ γὰρ ταῦτα θρυλλεῖται ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ,

—Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.

ex *Iliad. α'. v.* 5. Faciunt huc qæ Dominus ipse Christus, de *passerculo*, de *pilo*. *Matth. c.* 10. *v* 29, 30. qæ Petrus etiam Apostolus de Christi Domini ipsius cæde: apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28. Verùm non est animus ista ulteriùs proseqi. Marcus pavca forsan excipi posse avtumat, Chrysippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ. Addubitare tamen videtur Chrysippus *de essentia l.* 3. ubi de malorum origine qæstione institutâ, Πότερον, inqit, ἀμελουμένων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα, καὶ ποσοὶ πυροί τινες, τῶν ὅλων εὖ οἰκονομουμένων; & sic Marcus istic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις] Xyl. & Cas. pro εἰ legunt ἤ. ut qinqe membra constituantur; Elementorum dissipatio, in atomos resolutio, annihilatio, extinctio, transmigratio. potest tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *sive dissipatio, sive resolutio, sive annihilatio detur, omnino unum è duobus istis conseqatur necesse est, ut vel extingvatur anima, vel transferatur.* sicut *l.* 5. § 33. εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν. Conjunguntur avtem σκεδασμὸς & ἄτομοι *l.* 6. § 24. distingvntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντεμπλοκῶν ἀτόμων, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. qod distributioni tamen priori favet. Qàm ambiguus avtem in istis Marcus; sed & exteri pleriqe. vide *ad l.* 4. § 21.

Ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors qid est? avt finis est, avt transitus. nec desinere timeo; idem est enim qod non cepisse: nec transire; qia nusqam tam angustè ero.* & *epist.* 24. *Mors nos avt consumit avt emittit. emissis meliora restant, onere detracto. consumptis nihil restat: bona pariter, maláq; submota sunt.* & *epist.* 72. *avt in meliorem emittitur vitam, lucidiùs tranqilliúsqe in divina mansurus: avt certè sine ullo futurus incommodo naturæ suæ remiscebitur, & revertetur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, qæ vos avt finit, avt transfert.* Apud Plut. *consol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτον φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι.

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æschylus:

Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide: tempus havd habet summus dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξεῖα φοιτᾷ, καὶ ταχεῖ' ἀπέρχεται.
Acerrima accedit, fugit celerrima.

Æschyli avtem illud ubi lavdaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. subjungit, Τοῦτό ἐστι τὸ παρ' Ἐπικούρῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν. εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συνεχῶς ἐν τῇ σαρκί· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστιν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκὶ, ἤπερ τὸ ἀλγοῦν. Et rursus: Οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν: qod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin l.* 1. § 40. *Dolor in longinqitate levis, in gravitate brevis solet esse; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem alleviatio consoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea tanqam è narthecio promant; si gravis, brevis; si longus, levis.* & rursus, § 93. *Maximus dolor brevis est. summus dolor plures dies manere non potest.* Verùm

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitátqe *ibidem*, tum & Epicurum nos eâ derisui habere contendit, *Tuscul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum dolorémqe depretiat, modicum qidem contemptibilem pronunciando, magnum verò non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόνος ὁ μὲν ἀκρότατος, καὶ εἰ τι μάλιστα ταρακτικώτατος, ἀλλά τοί γε πρὸς ἀκαρὲς, ἀστραπῆς τρόπον, δειματώσας, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσος καὶ παρατείνων, οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον, οὔτε συνεχὴς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥαστώνας. διηνεκὴς γὰρ ὤν, οὐκ ἂν παρέτεινε. μέτριος οὖν ἐστι. Senec. *ep.* 24. *Dolor levis est, si ferre possum; brevis est, si ferre non possum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intensio invenit finem. nemo potest valde dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem avt brevem faceret.* Et mox: *Vtrum vis? longum esse morbum, an concitatum & brevem? Si longus est, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: necesse est ut exurgat & desinat. brevis morbus ac præceps alterutrum faciet; avt extingvetur, avt extingvet. qid avtem interest, non sit, an non sim? in utroqe finis dolendi est. hoc itaqe solatium vasti doloris est, qòd necesse est desinas illum sentire, si nimìs senseris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum esse, qi magnus est.* & *ep.* 94. *Optimam esse doloris naturam, qòd non potest, nec qi extenditur, magnus esse; nec qi est magnus, extendi.* Idem *de provident. c.* 6. *Contemnite dolorem: avt solvetur, avt solvet.* At festivè Morus noster dilemma tam Marci qàm Epicuri eludit; qi cùm ex Epicuri mente cecinisset;

Dejiciat miseram tibi nulla molestia mentem;
Si longa est, levis est: si gravis est, brevis est.

subjungit statim tanqam ex sua;

Dejicit hev miseram, prosternit & utraqe mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 58.

Κατὰ ὑπόληψιν διατηρεῖ] leg. ἀπόληψιν. mens, inqit, nihil mali subesse opinetur, & tranqillitas inter cruciatus etiam acerbissimos constabit; cùm mens interim nihilo deteriùs se habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *suprà* § 2. & 14. & *l.* 4. § 7. & *infrà* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ θῖνες] Elegans similitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, qarum acervi cumulíqe, sive ventorum sive fluctuum vehementiâ ac violentiâ adacti, alii aliis superveniendo, illos isti adoperiunt, obruúntqe. non absimilis translatio, *l.* 9. § 28. in voce ἐπικυματώσεις. nam & hanc de arenis illis usurpavit Plutarch. in Alex. εἰ λάβρος ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ πορευομένοις ἐπιπέσοι νότος· ὥς πού καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν, ἀναστήσας θῖνα μεγάλην, καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πλατωνικόν] ex *Politic. l.* 6. codicum discrepantiam habes ad marginem adnotatam.

§ 36 Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *dissert.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qi ut Cyro dictum ab Antisthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forsan unqam vidit. nevtri, credo. sumptum existimo ex altero *librorum* an *orationum* Antisthenis, qibus *Cyri* nomen præfixit, in qo Cyro dicentem hoc aliqem induxerat. utriusqe & Laërt. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminêre. Refert & Laërt. ut Antisthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικόν ἐστιν, εὖ ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Usurpavit & Dio Prus. *orat.* 47.

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe menti, cùm vultum componat, sese ipsam non componere.

§ 38. Τοῖς πράγμασιν] Evripidis sunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stob. ipse, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν. ἀλλ' ὁ τυγχάνων,
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράσσει καλῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δὲ τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γινόμενα παρὰ τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον ἥκιστα λυπήσει τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶν, ἂν εὖ φρονῶμεν. Idémqe *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ ὅπως ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Πεττείᾳ τινὶ ἔοικεν ὁ βίος· καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφόν τινα τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον. οὐ γάρ ἐστιν ἄνωθεν βαλεῖν, οὐδὲ ἀναθέσθαι τὴν ψῆφον. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ἐπισεσυρμένον; αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Terent. *Adelph. act.* 4. *sc.* 7.

Ità vita est hominum, qasi cùm ludas tesseris:
Si illud qod est maximè opus, jactu non cadit,
Illud qod cecidit fortè, id arte ut corrigas.

Atqe hoc est, σοφὸν κυβευτὴν agere, imitari saltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. lavdatus.

Πράγμα-

Πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι] Dio Pruſ. *orat.* 74. Οἱ προσπταίοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ νὴ Δία ἐμπεσόντες εἰς πηλὸν ἢ βόθρον οὐκ ὀργίζονται τοῖς λίθοις ἢ τῷ πηλῷ. τελέως γὰρ ἂν ἦσαν ἀπόπληκτοι. ἑαυτοὺς αἰτιᾶσθαι διὰ τὸ μὴ προσέχειν. Verùm iram nonnullorum nihil qicqam ſubterfugit. Itaqe Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἄθικτον οὐδὲν, οὐδ' ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς, νὴ Δία, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν. Unde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅτι ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ἔστιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ καταῤῥηγνύντες ἱμάτια, καὶ θορυβωδῶς ἐμβλέποντες, ἅπαντα πράττουσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλειδὶν ὀργίζεσθαι, καὶ τὰ μὲν καταράττειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. Hoc avtem nobis ab ipſa pueritia & infantia qodammodo inoleviſſe à nutricibus ipſis malè inſtitutis, conqeritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλην ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν. εὐθὺς ἔτι παίδων ἡμῶν ὄντων ἡ τίτθη, εἴποτε προσεπταίσαμεν χάσκοντες, οὐχ ἡμῖν ἐπέπληττεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τὴν τοῦ παιδίου σου μωρίαν ἔδει μεταβῆναι αὐτόν;

§ 39. Ἀθανάτοις τε] Cujus epici iſta ſint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filium ad rem probè ſtrenuéqe gerendam adhortantis. qibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & *c.* 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ἡμῖν] malim, θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cavſâ.

Χάρματα δοίης] Siqidem, *Filius ſapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute qàm ſi videat ac prudentiâ
Florere qemqam de ſuo exortum ſatu. Grot.

utì contrà rex idem ſapientiſſimus; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qi ſtolidum gignit, gignit merum mærorem ſibi:* (ità malim, qàm cum Jun. *ad mærorem.* qod exilius & jejunè magis dictum videri poſſit) *pater qe ſtulti non gavdebit.* qo loco non gaviſurum eô modo vult accipi Druſ. *obſerv. l.* 1. *c.* 22. qô *illavdatum Buſirin* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. qem ibi viſe ſis. cæterùm interpres Anglicanus iſta prioribus ità connectit, ut eum qi rebus ipſis, ubi ex animi ſententia non ſucceſſerint, ſuccenſuerit, Diis hominibúsqe ludibrio fore dicatur. viderint alii.

§ 40. Βίον θερίζειν] Evripidis eſſe ex *Hypſipyle* avtor eſt Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex qo, qià emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *ſtrom. lib.* 4. & à Ciceron. verſos *Tuſc. l.* 3.

Ἔφυ μὲν οὐδεὶς, ὅστις [1] οὐ πονεῖ βροτῶν,
[2] Θάπτει τε τέκνα, χ' ἅτερ' αὖ [3] κτᾶται νέα,
Αὐτός τε [4] θνήσκει. [5] κᾆτα δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες [6] γῆν. ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν,
Καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ
Στένειν, ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν;
[7] Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς.
Mortalis nemo eſt qem non attingit labor,
Morbúsqe: multi ſunt humandi liberi,
Rurſus creandi: mórsqe eſt finis omnibus,
Qæ generi humano angorem neqicqam afferunt.
Reddenda eſt terræ terra. tum vita omnibus
Metenda, ut fruges: ſic jubet neceſſitas.

[1] οὐκ ἀεὶ π. St. [2] Θάπτειν. St. [3] κλᾶσθαι πάλιν. St. [4] θνήσκειν. St. [5] καὶ τάδ'. Pl. [6] τὴν δ' ἂν. ἔχ. Pl. [7] οὐ δεινὸν οὐδ. Cl. οὐ δεινὸν οὐδ. Heinſ.

ità Cicero. Vide ad *l.* 6. § 9. Epictet. diſſert. *l.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνονται στάχυες; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνονται μέν· οὐχ ἵνα δὲ καὶ θερισθῶσιν; οὐ γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται. εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, εὔχεσθαι αὐτοὺς ἔδει, ἵνα μὴ θερισθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρα ἐστὶν ἐπὶ σταχύων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. οὕτως ἴστε, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ἐστὶ τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον καὶ τῷ μὴ ξηρανθῆναι, μηδὲ θερισθῆναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοί ἐσμεν, ἅμα μὲν οὓς δεῖ θερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θεριζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν· οὔτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς ἱππικοὶ τὰ ἱππικά.

Θερίζειν] eâdem uſus eſt tranſlatione Tragicus idem in *Oeneo*, ſive ut Grot. mavult, *Ino*; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte:

Ἄνασσα, πολλοῖς ἐστιν ἀνθρώπων κακά·
Τοῖς δ' ἄρτι λήγει, τοῖς δὲ κίνδυνος [1] μολεῖ.
[2] Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς,
[3] Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται βίος,
Τοῖς δὲ φθίνει τε κἀκθερίζεται πάλιν.
Regina, multos opprimunt homines mala:
Ab his recedunt, rurſus illis imminent.
Eunt in orbem, terra qas fruges parit,
Hominúmqe ſoboles. qippe pars ſurgens viret,
Pars jam metenda expectat exitii diem. Grot.

[1] μολεῖν St. [2] Κύκλῳ γὰρ ἕρπει κ. τ. γῆ φ. [3] Θ. τ. γενεά. St.

De Maxentio Nicephorus *l. 7. c. 91.* Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ προφάσει, τοῖς ὑπ' αὐτὸν δορυφόροις τοῖς δήμοις ἀνεὶς, μυρίον πλῆθος ἐθέειζεν. *Levi de caussa immisso satellitio, innumerabilem populi multitudinem demetebat.* Vide & nostrum *l. 11. § 34.*

Καὶ τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δ' οὐ.] leg. τὸν μὲν, τὸν δέ. cum Plut. Stob. Clem. Sic supr. τοῖς μὲν, τοῖς δὲ, ἀνθρώποις scil.

§ 41. Εἰ δ' ἠμελήθην] Ex incerto Tragico, sed pietatis prægnans professio. Gemina planè Epicteti illa, *dissert. l. 2. c. 16.* his verbis Deum compellantis: Χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἣν θέλῃς, ἐσθῆτα περίθες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι περὶ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l. 11. § 6.* & *l. 12. § 5.*

Καὶ παῖδ' ἐμώ] Lugd. edit. καὶ παῖδ' ἐμοῦ. qod eodem recidit. qanqam illud malim. nam qòd Annotator, qi corrumpit sæpius qàm corrigit, vult παῖδες ἐμοὶ rescribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ] Est Aristophanis ex *Acharn. act. 2.* qod in proverbialem loqendi formulam cessit. Ità usurpârunt Cicer. *ad Attic. lib. 6. ep. 1.* & *l. 8. ep. 8.* & Clem. Alex. *strom. l. 6.* Vide Pavl. Leopard. *emend. l. 5. c. 25.*

§ 43. Μὴ συνεπιθρηνεῖν] Epictet. *l. 3. c. 24.* Τὸ ἄλλου παρὰ φύσιν σοὶ κακὸν μὴ γινέσθω· οὐ γὰρ συνταπεινοῦσθαι πέφυκας, οὐδὲ συνατυχεῖν, ἀλλὰ συνευτυχεῖν. De amico Plutarch. *lib. de discrim. amic. & adulat.*

Συσσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

Idémqe *de exil.* Δεῖ τὸν παρὰ τῶν φίλων καὶ τῶν βοηθούντων λόγον, παρηγορίαν εἶναι, καὶ μὴ συνηγορίαν τοῦ λυποῦντος. οὐ γὰρ συνδακρυόντων καὶ συνεπιθρηνούντων, ὥσπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀβουλήτοις, χρείαν ἔχομεν, ἀλλὰ παρρησιαζόντων καὶ διδασκόντων, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ἐπὶ παντὶ μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ,

κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πυνθάνεσθαι τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χείρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα συννοσεῖν ἀναγκάσαι. uti ex Achæo idem *ad Apollon.* qo loco subjungit optimé. Οὐ δεῖν περιαπτάσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πλήξαντος βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τὴν ψυχὴν, ὅτι τάχιστα γίνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσοῦν, ἰατρικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας. Gregor. Naz. *epist. 28. ad Ecebol.* οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἀποδύρεσθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ τινὸς καὶ φαρμάκου πρὸς τὴν πληγήν. Aristot. *ethic. l. 9. c. 11.* Οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν φύσιν, εὐλαβοῦνται συλλυπεῖσθαι τοὺς φίλους αὐτοῖς· κἂν μὴ ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπίᾳ, τὴν ἐκείνοις γενομένην λύπην, οὐχ ὑπομένει. ὅλως τε συνθρήνους οὐ προσίεται, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς εἶναι θρηνητικός. γυναῖκια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες; τοῖς συστενάζουσι χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγοῦντας. μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ δηλονότι τὸν βελτίω. Aristippus itidem suis qibusdam tristitiâ mœstitiâqe sese macerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἥκω παρ' ὑμᾶς, οὐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hist. l. 7. c. 3.* Qanqam permittit Epictet. *enchir. c. 16.* μέχρι μεν τοι λόγου συμπεριφέρεσθαι καὶ συνεπιστενάξαι, si usus fuerit. Vide *ad l. 11. § 18.* κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l. 5. § 36.*

Μηδὲ σφύζειν] σφύζειν, *trepidare, concuti, palpitare,* insigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus se prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de spirituum in arteriis motu pulsúqe naturali jam communiter usurpantur. nec aliud qicqam intellexit Aristoteles *hist. animal. l. 3. c. 19.* ubi dixit; Σφύζει δὲ τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντη ἅμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiscuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac Plat. l. 6. c.* . & in *prognost. Comment. l. 1.* & 3. à veteribus plerumqe aliud qiddam eis vocabulis designatum; nempe τὴν σφοδρὰν εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὡς καὶ πρὶν ἐπιλαβεῖν τὴν ἁφὴν, αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν. id est, *motum arteriarum adeò vehementem,* qalis in inflammationibus contingere solet, *ut ipso aspectu etiam, anteqam manu attingas, facilè possit deprehendi.* ídqe se alibi demonstrâsse dicit, & ostendit revera *de puls. differ. l. 4. c.* . & *de loc. affect. lib. 2.* & alibi. Vide Anut. Fœs. *œconom. Hippocr.* Indè translatum est τὸ σφύζειν ad motum qemlibet ab affectûs vehementia animíqe impotentia in corpore sese exerentem. Hesych. Σφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Svidam Pisides;

Σφύζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεθύσκῃ τὰς φρένας.
Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr. § 69.* μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν. Hoc itaqe vult, qod *l. 5. § 36.* dixerat, μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι. Motum avtem istiusmodi γραφικώτατα expressit in Agamemnonis persona Homerus *Iliad. χ'. v. 91.* ab Epictet. *dissert. l. 3. c. 24.* Ciceron. *ad Attic. l. 9. c. 4.* & Chrysip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l. 4. c. 10.* lavdatus verbis hisce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περὶ δείδια· οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ δὲ] Ex Platonis *apolog.* Vide avtem his gemina *l. 3. § 6, 7.* & *l. 6. § 2.*

§ 45. Οὐ ἄν τις αὐτὸν τάξῃ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmqe prorſus ſpirans animum, Epicteti votum, qô ſic numen affatur, *diſſert. l. 3. c. 24.* Ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. *Qemcunqe mibi locum ſtationémve aſſignaveris, decies millies mortem oppetam ego, qàm ut eam deſeram.* Idémqe ex perſona Socratis *l. 1. c. 9.* Γελοῖοί ἐστε, οἵ τινες ἀξιοῦτε, εἰ μὲν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. qo loco avt δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαταλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel poſterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: qanqam etiam ſic ſuſpenſa manebit ſententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Gorg.*

Καὶ οὐ φιλοψυχητέον] Ita Pavlus Apoſt. *Act. c. 20. v. 24.* Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de qibus Joannes *Apoc. c. 12. v. 11.* οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc eſt, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ] Vide *ad l. 4. § 31.*

Πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν] lectionem hanc ſolicitat Xyl. qia ſcil. minimè muliebris hæc ſententia videatur. Annot. Lugd. etiam ταῖς γυναιξὶν avdacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liqet. ſúntqe etiam mulierculis decantata iſta, *Fatum eſſe inevitabile; neminémqe ſibi deſtinatum unqam effugere valuiſſe.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφατικώτερον pavlo Platonis codices, οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il. ζ. v. 488.* à Clem. Alex. adductus, *ſtrom. l. 6.* & à Stob. *tom. 1. l. 1. tit. 9. & l. 2. tit. 7.*

> Μοῖραν δ' οὔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
> Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
>
> *Nemo nocens, nemo b[illegible] in[illegible]minis oras*
> *Editus, evadet fati q[illegible]r.* Grot.

Apud Clem. eundem [illegible]nocles in *Amore*, ſive *Pulcris;*

> Ἀλλά τοι μοιρ[illegible] νηλε' ἄλυτον οὐδέπω δεῖν
> Ἐκφυγέειν, [illegible]όσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα.
>
> *Effugere at ſt[illegible]en fati irreſolubile nulli,*
> *Qotqot [illegible]æ alimur munere, poſſe datur.*

Simonides apu[illegible]lut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν κάρ[illegible] ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες· αἰῶνι δὲ παύρῳ, [illegible]νος ἀμφὶ πόνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος· κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος, οἵ τ' ἀγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide qæ congeſſerunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis ſuperiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l. 5. ſched. 13.* ſed & *ad l. 6 § 10.* Epictet. *l. 2. c. 6.* ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

§ 47. Περισκοπεῖν ἄστρων δρόμους] Hæc etiam fortaſſis Platonis fuerint. Pythagoræ par monitum, *l. 11. § 26.* de qo & Syneſius, *de provid. l. 2.* Ὅ τοι Σάμιος Πυθαγόρας τὸν σοφὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἢ θεάμονά φησιν εἶναι τῶν τε ὄντων καὶ γινομένων. ità enim rectè reſtituit Petavius, qod in diverſam, vel adverſam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐδὲ θ-- antè legebatur. Anaxagoras ſciſcitanti, ἧς ἕνεκα αἰτίας τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτερεύειν ὕπαιθρος, *cur noctem toties ſub dio ageret,* reſpondit, τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum ſpecularetur.* τὰς χορείας καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος. inqit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, *cujusnam rei gratiâ qisqam natum ſe potiùs qàm non natum fuiſſe elegerit,* reſpondit, τοῦ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cælum contemplaretur, ordinémq; elegantem univerſi.* Ariſtot. *ethic. Evdem l. 1. c. 5.* ſive ut Laërtius avtem *l. 2.* qærenti qem in finem natus eſſet, reſpondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ. *Ad Solem, Lunámqe, ac cælum contemplandum.* Sive ut Lactant. *inſtit. l. 3. c. 9.* qi & *Cæli ac Solis videndi cavſsâ. tam magnum,* inqit, *eſſe credidit, videre cælum & ſolem: ibid.* & *c. 12.* *Tanti viſa eſt contemplatio cæli ac lucis ipſius, ut qæcunqe miſerias libeat ſuſtinere.* Sed & Clem. Alex. *ſtrom. l. 4.* Τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀρθὴν πρὸς τὴν οὐρανοῦ θέαν γεγονυῖαν. Qod Naſo *Metam. l. 1.*

> *Pronáqe cùm ſpectent animalia cætera terram,*
> *Os homini ſublime dedit, cælúmqe videre*
> *Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.*

Qod tamen aliorſum trahit Galen. *de uſu part. l. 3. c.* . qo loco & Platonis illud lavdat; Ὡς οὐ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιον αὐτὸν ἀνακλίνειε χασμώμενος, ἀλλ' ὅταν τῷ νῷ τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπισκοπῆται. Itaqe Apoſtol. *ad Rom. c. 1. v. 20.* Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Avguſtini nomine avtor *ſermon. ad frater. in erem.* poſt Naſonis illud, neſcio cujus meminit, à qo dum tyrannus qæreret & diceret, *Qare te Deus fecit?* reſpondit, *Ut contempler cælum & cælorum numina.* (*lumina* forſan) ſubjungitqe, *Qis fidelium plus dixiſſet, avt probabiliore argumento, neſcio. factus enim homo eſt in terra, non ad terram, ſed ad cælum: & factus eſt de terra, non propter terram, ſed propter cælum.* Reſpexit forſan avtor ignobilis iſte, ad Anaxagoræ illud ſuperiùs memoratum; qod Lactantio tamen minùs ſatisfacit: Primùm, qòd *omne hominis officium in ſolis oculis poſuit; nihil ad mentem referens, ſed ad corpus omnia.* tum, qòd *rem maximam redegit ad minimam, duo ſola deligendo, qæ ſibi diceret in-*

tuenda: denique qòd *non avtoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. qòd si*, inqit, *natum se esse dixisset, ut mundum intueretur; qanqam omnia comprehenderet, ac majori uteretur sono; tamen non impléisset hominis officium; qia qantò pluris est anima qàm corpus, tantò pluris est Deus qàm mundus; qia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, qia utrumqe est corpus; sed Deus animâ contemplandus est.* Vide *ad l.* 8. § 26.

῾Ωςπερ συμπεριθέοντα] qod συμπεριπολοῦντα, Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanqam mente suâ & cogitatione sidera in motu cursúq; suo rapidissimo illo comitatus & consecutus. neqe est enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia sunt & ascripta dominis: mens qidem sui juris est. qæ adeò libera & vaga est, ut nec ab hoc qidem carcere, cui inclusa est, teneri qeat, qò minùs impetu suo utatur, & in infinitum comes cælestibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi qantum avdeant, qemadmodum soli avt noverint deos, avt qærant, & mente in altum datâ divina comitentur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eòdem, qò intendit, momento pervium est. sideribus velocior, qorum post multa secula futuros cursus antecedit.* Avgustin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipsius vide. Vide si non vehementior est scintilla animi cogitantis, qàm splendor solis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus est; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua, adhuc ille tardus est, & tu omnia perafrasti.* Vel vitæ suæ momenta tanqam unà cum cœlestibus illis corporibus transvolantia considerans, qorum cursu dimensa sortimur mortales ejusdem intervalla. Senec. *epist.* 12. *Tota ætas partibus constat, & orbes habet circumductos majores minoribus. est aliqis qi omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. est alter qi annos adolescentiæ excludit. est qi totam pueritiam ambitu suo adstringit. est deniqe ipse annus, in se omnia continens tempora, qorum multiplicatione vita consumitur. mensis arctiore præcingitur circulo: angustissimum habet dies gyrum: sed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occasum.* Hinc Columellæ monitum, *de re rustic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nullóqe sono convertitur annus.

Nec subticendum, qòd Plato etiam in *Timæo*, τῆς ἐν ἡμῖν θείας καὶ τῆς παντὸς κινήσεως καὶ περιφορᾶς easdem statuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων] Vide *ad l.* 4. § 46.

᾿Αποκαθαίρουσι τὸν ῥύπον τῆς χαμαὶ βίου.] Sen. *epist.* 95. de philosophia. *Erras, si illam putas tantum terrestres operas promittere: altiùs spirat. Totum*, inqit, *mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, svadere vobis ac dissvadere contenta. magna me vocant, supráqe vos posita.*

Nam tibi de summa cœli ratione Deúmqe
Disserere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius l. 1. -- *Ista jam à formatione morum recesserunt: sed levant animum, & ad ipsarum qas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epist.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noster habebit qod gratuletur sibi, cùm emissus his tenebris, in qibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit; sed totum diem admiserit; & redditus cœlo suo fuerit. cùm receperit locum, qem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. erit avtem illic etiam anteqam hâc custodiâ exolvatur, cùm vitia disjecerit, purúsqe ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epist.* 65. vel Apostolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Colos. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τοῦ Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum succurrit.

᾿Επισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια] Non cœlestia tantùm suspici vult, sed inferiora etiam ista omnia, tanqam de specula, despici. qod est argumentum τοῦ ἐπισκοποῦντων Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epist. ad Donat.*

Τὸ παμμιγὲς] Vide *ad l.* 4. § 27. sed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγὲς avtem, sive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo*, rerum in terris gestarum, qalem in Luna divertens conspicabatur, faciem depingens: ῾Ου μὲν ἦσαν εἰλαπίναι καὶ γάμοι· ἑτέρωθι δὲ δικαστήρια καὶ ἐκκλησίαι· καθ᾽ ἕτερον δὲ μέρος ἔθυέ τις· ἐν γειτόνων δὲ πενθῶν ἄλλος ἐφαίνετο. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γέτας· πλανωμένους δὲ ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν τοὺς Σκύθας· γεωργοῦντας δὲ τοὺς ᾿Αιγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὴ ἐνεπορεύετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλῄστευε· καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ ᾿Αθηναῖος ἐδικάζετο. ἁπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν γινομένων χρόνον, ὥρα σοι ἤδη ἐπινοεῖν, ὁποῖός τις ὁ κυκεὼν οὗτος ἐφαίνετο. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, sive *vitarum licitatione*: ῎Εμπεδον οὐδέν· ἀλλά κως εἰς κυκεῶνα πάντα συνειλέονται. Sed & in Homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Synesius *de regn.* ῎Ευ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος· ἀλλὰ συνῴκισεν ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζώου σύστασιν, ὄχλον δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaqe qantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον] Ità *suprà* § 9. συγκατατέτακται γὰρ καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *strom. l.* 1. ῎Ηδη δὲ καὶ ἡ ὑπάτη, ἐναντία τῇ νεάτῃ οὖσα· ἀλλ᾽ ἄμφω γε ἁρμονία μία. ἔν τε ἀριθμοῖς ὁ ἄρτιος τοῦ περιττοῦ διαφέρεται· ὁμολογοῦσι δὲ ἄμφω τῇ ἀριθμητικῇ. ὡς τῷ σχήματι ὁ κύκλος, καὶ τὸ τρίγωνον, καὶ τὸ τετράγωνον, καὶ ὅλα τῶν σχημάτων ἀλλήλων διενήνοχεν· ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ παντὶ τὰ μέρη σύμπαντα,

κᾂν

κἀν διαφέρηται πρὸς ἄλληλα, τίω πρὸς τὸ ὅλον οἰκειότητα διαφυλάττει. Senec. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides qàm contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & sicca. tota hujus mundi concordia discordibus constat. non ad unam natura formam opus suum præstat, sed ipsâ varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit? alia validiora, alia temperatiora: qædam avtem eduxit è turba, ut singula & conspicua procederent; qædam in gregem misit.* Apul. *de mund. Mirum qibusdam videri solet, qòd, cùm ex diversis atqe in se pugnantibus elementis mundi natura conflata sit, aridis atqe fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. qibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporata rerum inæqalium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentum ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. avt profectò, qod res est, fateantur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm qidem de pluribus una sit facta, & similis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptrixqe sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exitúsqe tendentium. sic mare & fæmineum secum junguntur, ac diversus utriusqe sexus ex dissimilibus simile animal facit: artésqe ipsæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his qæ imitatur similes facit. ipsa etiam Musica, qæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis conflat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqalis qippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqalitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amænitatem æternitatémqe reperit.* Qæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli *cap. 5.* Vide *ad l. 4. § 27.*

§ 49. Τὰ προγεγονότα] Vide *l. 6. § 46, 47.* Ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προορᾷν] Vide *ad l. 6. § 37.* & *supr. § 1.* & *l. 2. § 14.* Plutarch. *de E I Delphic.* Μαντικὴ τέχνη ἐστὶ περὶ τὸ μέλλον ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρῳχημένων. οὐδενὸς γὰρ οὐδ' ἀναίτιος ἡ γένεσις, οὔτ' ἄλογος ἡ πρόγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γενησόμενα τοῖς γιγνομένοις ἕπεται καὶ συνήρτηται, κατὰ διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος περαίνοντα, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ἐπιστάμενος, οἶδε καὶ προλέγει τά τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Veluti Homer. *Il. α'. v. 70.* Vide *l. 10. § 5.* Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l. 1. ep. 5.* Mavricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qi futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ lavdes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib. 1.* ὅτι προφήτας τρόπον τινὰ τοὺς μιμηὰς ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων στοχαζομένους τὰ μέλλοντα· Polyb. *hist. l. 6.* Τοῦ γὰρ γένους τῶν ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέροντος τῶν ἄλλων ζώων, ᾗ μόνοις αὐτοῖς μέτεστι νοῦ καὶ λογισμοῦ, φανερὸν, ὡς οὐκ εἰκὸς παρατρέχειν αὐτοὺς τίω προειρημένην διαφορὰν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἑκάστοις αὐτῶν συγκυρήσει. Cicer. *offic. l. 1. § 11. Inter hominem & belluam hoc maximè interest, qòd hæc tantùm, qantùm sensu movetur, ad id solùm qod adest, qodqe præsens est, se accommodat, paulùlum admodum sentiens præteritum avt futurum. Homo avtem, qia rationis particeps, conseqentia cernit, principia & cavssas rerum videt, earúmqe progressus, & qasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atqe annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eámqe degendam præparat res necessarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Evripidis ista sunt ex *Chrysippo.* qod ex Clemente Alex. *strom. l. 6.* didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex qo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adavcta.

> Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
> Φυτ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
> [1] Βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
> Πόλον ἦλθε πάλιν· θνῄσκει δ' οὐδὲν
> Τῶν γιγνομένων. διακρινόμενον
> Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
> Μορφὴν ἑτέραν ἐπέδειξε.
> *Retróqe meant, qæ terra dedit*
> *Iterum in terram: qod ab ætherio*
> *Venerat ortu, cælestè poli*
> *Repetit templum. qæ sunt, horum*
> *Nihil emoritur, sed secretum*
> *Illud ab isto*
> *Alia sub imagine paret.*

[1] *ità Grot.* Βλαστόντα γῆς *Phil.*

Ità Grotius legit vertítqe: nisi qòd pro ἑτέραν, qod Philo Cleméns qe habent, ἰδίαν substituit, & propriâ reddit. mihi, illud retinere potius antiqiúsqe visum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, qum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Evripides idem in *supplic.* qod Moschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom. 2. tit. 124.*

> Ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
> Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
> Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.
> *Et unde nostræ qodqe naturæ est datum*
> *Eò reverti. magnus æther spiritum,*
> *Corpus recipiat terra.* — Grot.

S 4 Epicharmus

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη· καὶ ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε πάλιν. γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. ità enim concipi debent, qæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum est, & discretum est, eódemqe revenit, unde venit: ad terram terra, sursum spiritus. ecqid horum grave est? nihil qicqam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra qod fuit antè,
In terras: & qod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli rellatum templa receptant.

Solomon ipse *Eccles. c.* 12 *v.* 7. *Reditqe pulvis ad terram, qod priùs fuerat: spiritus autem ad Deum, qi primò dederat.* Heraclit. *epist ad Amphidamant.* Ἐὰν δὲ φθάσῃ ὑπερέχοντα(?) γίνηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ εἱμαρμένον. ἀλλὰ οὐ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀθάνατον οὖσα χρῆμα εἰς οὐρανὸν ἀναπτήσεται μετάρσιος. δέξονται δέ με αἰθέριοι δόμοι. Hinc de Sibylla prima fabulosum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *strom. l.* 1. μηδὲ ἀποθανοῦσαν λῆξαι μαντικῆς· καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαι αὐτῆς μετὰ τελευτήν, τοῦτ' εἶναι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληδόσι μαντευόμενον· τὸ δ' εἰς γῆν μεταβαλόντος σώματος, πόας, ὡς εἰκός, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτὴν ἐπινεμηθῇ θρέμματα, ἀκριβῆ διὰ τῶν σπλάγχνων προφαίνειν τοῖς μέλλουσι δηλοῦν· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς εἶναι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον πρόσωπον. qod eò potiùs refero, qia lucem dat loco Plutarchi *de sera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτὴν περὶ τῶν μελλόντων ἐν τῷ προσώπῳ τῆς σελήνης περιφερομένην. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4 § 5, 14, 21, 23.

Ἡ τοῦτο διάλυσις καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *supr.* § 32.

§ 51. Καὶ σιτίοισι] Καὶ isthic superfluum videtur. versus sunt ex Evripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Consul. ad Apollon.* lavdati; qô loco versiculus proximè hos prægressus iste præfigitur;

Μισῶ δ' ὅσοι χρῄζουσιν ἐκτείνειν βίον &c.

sunt avtem variè admodum in Evrip. cod. apud Marc. apúdqe Plut. concepti, qod est vitiatorum indicium satis clarum.

Σιτίοισι καὶ ποτοῖς καὶ μαγγανεύμασι] At Plut. Βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι. Evrip. cod.

Νωτοῖσι καὶ στρωμναῖσι καὶ μαντεύμασι.

ubi Brod. νωθροῖσι, *qietè, laboris fugâ.* qod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. qem ità probat Grot. ut opinetur tamen esse potuisse, νόσοισι καὶ στρωμναῖσι. qod mihi omnium minimè videtur verisimile; *morbis* enim vitam protelari, saltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, qis dixerit? at Camer. ὀχοῖσι, vehiculis, legendum suspicatur. Ego vel Marcum seqar lubens, vel Plutarchum, qi ut verbulo differant, sensu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Evripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, qibus moniti casus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci nostri μαγγανεύμασι spreverim. cùm & φίλτρα καὶ φάρμακα magica eô qoqe vocabulo usitatissimè designentur. Qanqam alio forsan sensu isthic accipi qeat, pro *scitamentis* nempe, sive *cupediis*, qomodo usus est Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψοποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομμώματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Dedêre & Parthi coqis suos mores. nec tamen in hoc mangonio qicqam totum placet.* Vel latiori etiam sensu, pro artificio omni, qô corpus humanum accurari solet. Unde *Mangonum ars:* & *venalitiorum mangonia,* Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangonisatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. qâ pubem eorum retardari procurabant mangones, sicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι senectutem & mortem etiam, qantùm poterant, ipsam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Qis ista invenit ostenta? qis veneficia innocentiora effecit, qàm remedia? procul à nobis nostrísqe literis absint ista. nos auxilia dicemus, non piacula.* Tum subjungit, qod Tragici mentem accedit prope; *Vitam qidem non adeò expetendam censemus, ut qoqo modo trahenda sit.*

Παρεκτρέποντες ὀχετὸν] *avertentes currum.* Xyl. qasi ὄχον legerit. nisi typothetarum mendum fuerit. *canalem, avt fluvii cursum.* Annot. Lugd. *cursum divertentes, metaphora ab his qi fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὀλεθρὸν mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον] Hæc aliunde sunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymísqe calentibus.* Xyl. *etiamsi miseriam nostram lugeamus* Cas. at qid si ἀνοδύρτοις, *minimè flendis avt lugendis*, verterimus? possit enim etiam oboriri suspicio, scripsisse Xyl. *carentibus* non *calentibus.* ut sit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores*, si cum Flacco loqamur, *illachrymabiles*; vel eô sensu qô *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *qos lugere flerêqe frustrà fuerit:* (τί γὰρ ἐλαφρὸν ἔτ' ἐς ἄπρακτ' ὀδυρόμενον δονεῖν καρδίαν;

Nam qid levat tandem mala,
Qassare corda luctibus?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel qô fortes illos priscos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotósqe *l.* 4. *od.* 9. *qi minimè lugeantur;* sive *qi lugendi non sint*, sed strenuè alacritérqe perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles est qi imperatorem gemens seqitur.* Et *qæst. nat. l.* 3. *præfat. Flere, qeri, ingemere; descíscere est.* qanqam & ὀδύρεσθαι est θρηνεῖν, κλαίειν, Svidæ. atqe indè poteris τὸ ἀνόδυρτος deduci.

§ 52. Καββαλιῶτερος] *profusior.* D. Boot. ut

sit

ſit ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν *dependere, impendere, inſumere.* qomodo Svidas ex Amipſiæ *mœchis*;

Καὶ σὺ μὲν ἦλθες, καββαλῶν τριώβολον.

id eſt, καταβαλών. indè καταβολή. Svidas idem, καθάπερ οἱ ἐρανισταὶ τὰς καταβολὰς ποιοῦνται τῶν χρημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν κατεβάλλον χρήματα. & ſit ſenſus, *fieri poteſt, ut profuſior ſis; ut tamen nihilo liberalior eâ ratione exiſtas. Falluntur enim,* qibus *luxuria ſpecie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hiſt. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effuſio, & qidvis potiùs qàm liberalitas exiſtimanda eſt, cui ratio non conſtat.* Itaqe Senec. *epiſt.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ ſuæ iratum. multum intereſt, utrùm qis dare ſciat, an ſervare neſciat. multi ſunt, qi non donant, ſed projiciunt.* id eſt, καταβάλλουσι, ſive καββάλλουσι, prout Heſiod. in *Theogon.*

Κάββαλ' ἐνὶ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro ſuperiùs indicato. *Perdere iſte ſciet, donare neſciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος σύγ' ἐσσ'· ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

ità enim eſt concipiendum, ut verſus conſiſtat.

Liberalis haud es ipſe: morbum habes, lubet dare.

Ego malim καββαλικώτερος. qomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim ſcribendum, non κοινωνικώτερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, qod Xyl. avtumat dici, exemplo carere exiſtimo. καταβάλλειν *dejicere, proſternere*, de colluctantibus eſt freqentiſſimum: qos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τοῦτο ἔργον ποιεῖσθαι κατὰ τὸν βίον ἅπαντα, τὴν διατριβὴν ἐν γυμνασίοις τοῦ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. Evſtath. *ad Hom. Il. ί. v.* 206. Τὸ κάββαλεν, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ ἔβαλεν, ὅ ἐστι, ἔθετο· ἢ βαστάζας ἄνω, εἶτα κατετίθετο· οὕτω καὶ ὁ παλαιστὴς καταβάλλει τὸν ἀντίπαλον. itaqe artem iſtorum Galenus idem *lib. ad. Thraſybul.* non tam γυμναστικὴν dici poſtulat, qàm καταβλητικήν· ſive, ut Lacones efferebant, καββαλικήν. qi &, inqit is, καββαλικωτέρους ἑαυτοὺς γε φασὶν εἶναι τῶν ἐν ταύτῃ τεθραμμένων, οὐκ ἰσχυροτέρους. *in hoc ſtudio enutritos, non validiores ſeſe dicunt eſſe, ſed proſternendi peritiores.* Atqe ità revera Spartanus qidam avtore Plutarcho in *apopth.* de antagoniſta ſuo, à qo in certamine ſuperatus & proſtratus fuerat, dixiſſe fertur; οὐ μὲν οὖν κρείσσων, ἀλλὰ καββαλικώτερος. *non eſt melior me avt fortior, ſed dejiciendi ſive proſternendi peritior.* Qò & reſpexiſſe Marcum iſtîc, mihi probabile admodum videtur: qaſi dixerit, Καββαλικώτερός σου ἐστί τις; vel, ἄλλος τίς ἐστι; eſt *aliqis te luctæ peritior*, ſive corporis robore viribúſqe validior? at te benignior, avt modeſtior, &c. nè exiſtat. hoc enim in te poſitum eſt: illud non item. vel, hoc ſi minùs extiterit, nihil eſt qòd ea in re, avt ille ſuperiorem te eſſe ſeſe glorietur, avt ipſe ab ullo ſuperari te dedecus ullum exiſtimes. Qod Ageſilaus aliqandò Perſarum regem magnum prædicanti, Τί δ' ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Plut. de ſe lavdand. qòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρείᾳ μὲν γὰρ, καὶ τάχει, καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δόξειεν ἂν καὶ ἑτέρων εἶναί τινων· ἀληθείᾳ δὲ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐσχημοσύνῃ, ξυμφαίη τις ἂν τοὺς ἀντιποιουμένους τὰ τοιαῦτα τιμᾷν, εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. περὶ τούτων δ' ὁ μέγιστός ἐστιν ἀγών. Nihil, opinor ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύνακτοι, ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτικοί· ἐγώ σου πλουσιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat neſcio qis ad periochæ hujus caput verba hæc. οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ἀνωτέρω τῶν περὶ τῶν Πλατωνικῶν συναφές. qod in contextum poſtea cùm irrepſiſſet, nos denuo furcillavimus: eò magìs, qia etiam frivolum, falſum eſt, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν] Tranſlatum à re militari, in qa de eis uſurpatur, qi, qicqid obvenerit, ordinem non turbant, qicqid fuerit injunctum, citra tergiverſationem avt qerimoniam exeqnntur. Xenophon. *Cyri inſtitut. lib.* 1. Εὐτακτοτέρους καὶ εὐπειθεστέρους ποιεῖ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, μεμνημένος, τίς τ' ἐστὶ, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ἐστὶ, πῶς τὴν αὑτοῦ χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅπου ἔργον] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr* § 74. ὠφέλεια, πρᾶξις κατὰ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πεποίηκά τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι.

§ 54. Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medeâ*, 2. 1.

Nuſqam poteſt non eſſe virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ἐστι] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν· & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρούσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. καὶ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32; & *l.* 10. § 21. Epictet. *diſſert. lib* 3. *c.* 26. ὅστις ἐφίστησι καὶ ἐννοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προσκατατάξῃ ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προσκατατάξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ καὶ αὐτὸς θέλῃ·

κ̀ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ᾽ αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, qicqid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτεχνεῖν] compositio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *dissert. l.* 2. *c.* 20. ἐ προσφιλοτεχνεῖ &c. Sunt avtem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò qàm familiares. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ] Vide *lib.* 5. § 16. & *suprà* § 53. ità *l.* 12. § 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ᾽ αὖ κοινωνικοὺς κ̀ δικαίους ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πείσεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ νοερὰ ἐθέλει περισπᾶν] Vide *ad l.* 2. § 2. ψυχῆς τάξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ᾽ ἐξοχὴν sic dictum. Ἄτοπον δὲ τὸ κράτιστον κ̀ βεβαιότατον τῶν ἐν ἡμῖν ἡττᾶσθαι ὑπό τινος. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Evdem. l.* 5. *c.* 12. Ἄτοπον ἂν εἴη, εἰ τὸ χεῖρον ταύτης ὂν, κυριώτερον αὐτῆς ἔσται. Idémqe *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῶον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς κ̀ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δ᾽ ἀρχόμενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον τὸ φύσει, κ̀ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις.—— ἔστι δ᾽ οὖν πρῶτον ἐν ζώῳ θεωρῆσαι κ̀ δεσποτικὴν ἀρχὴν κ̀ πολιτικήν. ἡ μὲ γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν κ̀ βασιλικήν. Salust. *bell. Catilin. Nostra omnis vis in animo & corpore sita est. animi imperio, corporis servitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4. *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Avg. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro servit: anima superior est; caro subjecta est.* Rectè itaqe Hesych. in *ascetic. c.* 1. § 33. Μὴ ἀγνοείτω τὴν κυρίαν κ̀ ἄφθαρτον ἡ φθαρτὴ πηλὸς κ̀ δούλη. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν] Vide *l.* 5. § 16. & Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 8.

Χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις] Probat hinc mentis principatum Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *strom. l.* 1. Ἐν μὲν γε ὅπλοις, κ̀ τοῖς μαχίμοις ζώοις, δι᾽ ἐμψύχων τε κ̀ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ τάγιον ἐστὶ κ̀ νοῦς· ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ἐπικρατούμεν τῇ ἀρετῇ, λογισμός ἐστι τὸ τακτικόν.

Τὸ ἀπρόσπτωτον] Vide *ad l.* 3. § 9.

Εὐθέα περαινέτω] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτῆς] ἀπέχει, forsan. qod est significantius, & Marco familiare. Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα κ̀ μέχρι νῦν βεβιωκότα] Periochæ istius Senecâ meliorem interpretem frustrà qæsiveris. Sic ille *epist.* 12. *Sic ordinandus est dies omnis, tanqam cogat agmen, & consummet atqe expleat vitam. Pacuvius qi Syriam usu suam fecit, cùm vino & illis funereis epulis sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plavsus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε. nullo non se die extulit. hoc qod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilarésqe dicamus, Vixi, & qem dederat cursum fortuna peregi. crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatissimus est & securus sui possessor, qi crastinum sine solicitudine expectat. qisqis dixit, Vixi, qotidie ad lucrum surgit.* Qod Flacc. *l.* 1. *epist.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, qæ non sperabitur hora.

Idem Sen. *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanqam ad extrema ventum sit. nihil differamus: qotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si sapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremúmqe tibi semper adesse putes.

Evmolpus apud Petronium: *Ego sic semper & ubiqe vixi, ut ultimam qamqe lucem, tanqam non redituram consumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περιόντος] idem qod *lib.* 6. § 41. ἐκ περιουσίας. ex abundanti.

§ 57. Μόνον φιλεῖν] hoc est, qod Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τοῖς διδομένοις. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *suprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἁρμοδιώτερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè ista cum seqentibus commisit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν] Ità solatur se Merope in Evripidis *Cresphonte*: (Plut. exhibet in *Consol. ad Apollon.*)

Τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ᾽ ἀνδρὸς ἐστερήμεθ᾽. ἄλλαι μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν, ὡς ἐγὼ, βίον.
Orbata natis mortuis, spolior viro,
Non sola ego hominum: mille sunt aliæ, qibus
Toleranda fuit hæc vita, qæ nunc est mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

——*nec rara videmus*
Qæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaqe ut Menander:

Παρηγορεῖ τὰ κακὰ δι᾽ ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siqidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre qam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Qem & vide ulteriùs id argumenti *ibidem* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum usu. Facit huc Democriti techna illa, qâ Dario uxoris obitum impotentiùs simul ac obstinatiùs lugenti illusit. Spem faciebat regi posse se illam vitæ restituere, si res ad id perficiendum necessariæ suppeditarentur. rege

ge nihil non libentiſſimè ſuppeditaturum ſe pollicente; reliqa qidem omnia ſibi ſuppetere aiebat, unicum tantùm deeſſe. id qidnam eſſet percontanti, reſpondit, Ἐι τριῶν ἀπενθήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐθὺς αὐτὴν ἀναβιώσεσθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inſcriberet hominum, qi ſine luctu vitam exegiſſent, fore ſtatim ut reviviſceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epiſt.* 38. ἀπενθήτων avtem nomine intelligo potiùs, *qi neminem luxiſſent*, qàm cum Gallo interprete, *qos nemo luxiſſet.* Subjungit enim Julianus Democritum, cùm rex μηδένα ἄνδρα, *virum nè unum* qidem iſtiusmodi reperiſſe poſſe ſe profiteretur, more ſuo ridentem ſubjeciſſe, Ἔπ, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναίδην, ὡς μόνος ἀλγεινῷ τοσούτῳ συμπλακεὶς, ὁ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείου πάθους ἔχων εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptiſſime, non pudet lugere, qaſi ſolus malis iſtiusmodi conflictareris, cùm nè unum qidem ex omnibus qi unqam fuerint, reperire poſſis, cui ejuſmodi nihil qicqam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, qem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari technâ illuſiſſe refert, τοῦ παιδὸς τὸ εἴδωλον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ὀνομάσειε μηδένα πώποτε πεπενθηκότας. qod ille cùm præſtare neqiret, ſubjeciſſe Cynicum, Εἶτ᾽, ὦ γελοῖε, μόνος ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ὁρῶν πένθους ἄμοιρον; Ità Juliano qi ἀπένθητος dicitur, idem Luciano πένθους ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, qod Plut. *ad Apollon.* ſic refert. Ἐι συνενέγκαιμεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀτυχίας, ὥστε διελέσθαι τὸ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὑτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. Herodot. *l.* 7. his verbis expreſſit: Ἐι πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ εἰς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισιν· ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφεροίατο ὀπίσω, τὰ ἐσηνείκαντο,

Περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis qæ nobis ſecius obtigerint, qàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, qomodo eventus illos adverſos probè utendo, in rem noſtram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *diſſert.* 35. Ὅτι ἔστι καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς ἔστιν ὠφελεῖσθαι.

Ὕλη σου ἔσται] σοι, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *Infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι παντὶ τῷ ἀποβάντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν· καὶ οὐδείς σε κωλῦσαι δύναται. μηκέτι οὖν μοι λέγε, Πῶς γένηται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως γὰρ ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔσται σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι] Ni vitioſa ſit Scriptura; σεαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô ſenſu, qô Jaſon Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qi ſibi neqam, cui bonus?* qô Pſaltes *Pſal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collavdabunt te homines.* avt qô Evripides verſu illo celebratiſſimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qi non ſapit.

Sed qô Apoſtolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conſpectu Dei.* i. e. ſis temetipſo Deóqe teſte contentus. μὴ πόμπευε, μηδ᾽ ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. qô Socrates in *Platonis Sympoſ.* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *ſibi canere.* Unde Iſmenias, eundémqe imitatus Julian. in *miſopog.* Ταῖς μούσαις ᾄσω, καὶ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qi populo minùs placentem juſſit, ſibi canere & Muſis.* Cicer. Bruto. qô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον. qi & *ibid.* de Evphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ἐπιπολὺ ἐπειρώμην λανθάνειν φιλοσοφῶν, καὶ ἦν μοὶ, φησὶ, τοῦτο ὠφέλιμον. πρῶτον μὲν γὰρ ᾔδειν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι οὐ διὰ τοὺς θεατὰς ἐποίουν, ἀλλὰ δι᾽ ἐμαυτόν. ἤσθιον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσταλμένον εἶχον τὸ βλέμμα, τὸν περίπατον· πάντα ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τοὺς μὲν πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πᾶσιν ἀετοῖς δοκιμάζοντας· αὐτὸς δὲ σεαυτῷ χρῶ συμβούλῳ καὶ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & l. 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl. *Stude, ut tibi ipſi in omnibus actionibus honeſtatem conſecutus videaris.* qem & Caſavb. ſeqitur. Cæterùm, ut qod revera ſubeſſe ſentiam, liberè eloqar; hæc omnia præter Marci mentem prorſus exiſtere avtumo; locúmqe, qi trajectione laborat, ità operâ leviculâ reſtituendum. μόνον πρόσεχε σεαυτῷ. καὶ θέλε καλὸς εἶναι ἐπὶ παντὸς οὗ πράσσεις. formula familiaris in eis, qibus cavtio præcipitur, monitis. πρόσεχε σεαυτῷ· & προσέχετε ἑαυτοῖς. Siracid. *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro qo & Pavlus, ἔπεχε σεαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ᾽ οὗ ἡ πρᾶξις] leg. forſan, καὶ μέμνησο ἐπ᾽ ἀμφοτέρων. ὅτι ἀδιάφορον, ἐφ᾽ οὗ ἡ πρᾶξις. in utriſqe avtem illis, hoc eſt, tum in illis ſibi dimittendis, qi ſecius ſe gerunt, tum & in rerum iſtarum, qæ contingunt, uſu, medium qiddam eſſe, nec bonum ſcil. nec malum, illud circa qod actio tua verſatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes qæ repræſentant, qomodo ex lectione, qam admittunt, elici poſſint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὕλαι

ὕλαι ἀδιάφοροι. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος.

§ 59. Ἔνδον βλέπε] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ] In mente scil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα τῶν πράξεων ἡ διάθεσις· ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémqe *de tranqil.* Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς οὖσαν ἡμῖν ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni custodia custodi cor tuum: indè enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ. οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ· πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ᾽ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipsa est virtute. qid refert, an aqa decurrens intercipiatur atq; abeat, si fons ex qo fluxerat, salvus est?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qi qò altiùs fodias, crebriùs havrias, eò magìs ebulliunt & scaturiunt uberiús. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πέφυκε βρύειν, ἀπαντλούμενα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναπιδύει μέτρον. qod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὁδῷ μὴ σπεύδειν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν τὴν χεῖρα· μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. avtor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς πρᾶόν τε τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλέμμα καθεστηκός· qod βλέμμα πεπηγὸς, cum nostro, Epictetus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πεπηγότα, in *Marco* Sophistâ Philostratus. Basil. Cæsar. *epist.* 1. Τὸ βάδισμα μηδὲ νωθρὸν, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς κατηγορεῖν· μηδ᾽ αὖ σφοδρὸν καὶ σεσοβημένον, ὡς ἐμπλήκτους αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποφαίνειν. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ asseclas depingit, θέουσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας. at de Mercurii sectatoribus, πάντες μὲν, κόσμιοι· inqit: οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ᾽ ἀλλήλοις μάχονται. Anacharsidem describens Maxim. Tyr. *dissert.* 15. Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν οὐ πολυῤῥήμονα, οὐδὲ λαλόν. ἀλλ᾽ ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, βίος ἀκριβὴς, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγος βραχὺς, εὔστοχος, ἐοικὼς οὐ πελταστῇ μισθοφόρῳ ἀπροοράτως θέοντι, ἀλλ᾽ ὁπλίτῃ βάδην ἰόντι, καὶ κινουμένῳ ἀσφαλῶς. Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἓν γὰρ νομίζω τοῦτο τῶν ἀνελευθέρων
Εἶναι, τὸ βαδίζειν ἀῤῥύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἐξὸν καλῶς.——

Qod Plavt. *Pænul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modico magìs par est gradu
Ire: servile esse duco festinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere nisi in sacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναίου σημεῖον οὐδὲν εἶναι δεῖ περιφανὲς ἐν τῷ προσώπῳ μαλακίας· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ τοίνυν μηδὲ ἐν κινήσεσιν, μηδὲ ἐν σχέσεσιν εὑρεθείη ποτὲ ἡ ἀσχημοσύνη τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου] ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι᾽ αὐτοῦ. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς οὐ μοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς ἀόρατος εἶναι παράπαν. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ προσώπῳ. Phraates apud Philostrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἑρμηνεύουσι· πολλὰ δὲ ἐν ὀφρύσι καὶ παρειαῖς κεῖται, γνωματεύειν τε καὶ θεωρεῖν· ἀφ᾽ ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἴδωλα, τοὺς νοῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται. Cicer. *in Pison. Vultus sermo qidam tacitus mentis est.* & *de Orator. l.* 2. *sensus animi plerumqe indicant vultus.* Tertull. *de resurr. c.* 15. *Volutet aliqid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium speculum est.* Vide *suprà* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adolescentis modesti imaginem sic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ πρόσωπον· ὀφρὺς μὴ καθειμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὕπτιος ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνειμένα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντόνοις ὅμοια * ὀρθόνου. [* ὀρθοτόνου. Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων· καὶ σχηματισμοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐνδιδοῦσαι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίδος. αἰδὼς μὲν ἐπανθείτω, καὶ ἀῤῥενωπία. Ità Isidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἁγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τὰς τῶν ἀκολάστως ὁρώντων κολάζει προσδοκίας· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ συνθήματα, τὰς τῶν διαφθείρειν αὐτῆς τὴν ὥραν βουλομένων διεκκόπτει ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὄμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχὴν μετέωρος, καὶ ὀφρύων συνεχὴς κίνησις, καὶ βάδισμα σεσοβημένον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ἐστιν αἰσχρᾶς, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων παθῶν χαρακτῆρας ἐντυπούσης τῷ σώματι. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *institut. l.* 10. *c.* 1. *Scias eum sentire qæ dicit.*

Σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ] Huic opponitur τὸ καλλωπίζειν αὐτὸν πρὸς τὸ σκυθρωπόν. ut Basil. Cæs. *orat.* 1. *de jejun.* qod in Pharisæis notat D. Christus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Est avtem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσιν. unà cum latente itidem oxymoro; qale illud qod apud Lucam observavit Casavb. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. sunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, sensu planè contraria. non accedo tamen Basilio, qòd τὸ ἀφανίζεσθαι sic explicat,

ἀφανίζε-

ἀφανίζεται τὸ πρόσωπον, ὅταν ἡ ἔνδον διάθεσις ἐπιπλάστῳ σχήματι τῷ ἔξωθεν ἐπισκοτῆται, ὥσπερ ὑπὸ παραπετάσματι τῷ ψιλῷ δεῖ καλυπτομένην. vid. *sup. ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα] *Artem vivendi luctatoriæ* magìs qàm *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, qia hoc est in utraqe illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, qàm de gesticulando laboretur. Ità Apost. ad *Ephes. c.* 6. *v.* 11. πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι· ὅτι ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη, &c. Et mox: *v.* 12. ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, qia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, suóqe in illis exprimendis exhibendísqe artificio simul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adversarii technas conatúsqe attendere atqe accommodare se is qi luctatur, necesse habeat. qâ ratione & τῇ κυβιστικῇ ἡ βιωτικὴ confertur. Vide *supr. ad* § 38. aliâ avtem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ προεγνωσμένα] qæ ideo graviora videri solent, qia minùs prævisa sunt. siqidem *præmoniti præmuniti*; qòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. solenn.* 33. & *de divers. argum.* 37. &, *prævisa jacula minùs feriunt.* Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γενόμενον, καὶ πολλὴν παρέχει ἀθυμίαν. Demosth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Δουλοῖ τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλεῖστῳ παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaqe Senec. *ad Marc. c* 9. *Necesse est magìs corruamus, qi qasi ex inopinato ferimur. qæ multò antè prævisa sunt, languidiùs incurrunt. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, qæ nunqam pati nos posse prævidimus. avfert vim præsentibus malis, qi futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non qicqid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, qas infregit, qisqis prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, qibus est repentina. facilè eam sustinere potest, qi semper expectat. nam & hostium adventus eos prosternit, qos inopinatò occupavit: at qi futuro se bello ante bellum paraverunt, compositi & adaptati, primum, qi tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt.* Gregor. item *in Job. l.* 13. *c.* 8. *Improvidi dum mala qæ ventura sunt, prævidere nesciunt, tantò eis graviora fiunt, qantò ab eis inopinata tolerantur. firmis avtem mentibus repentè adversa non veniunt, qia priusqam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως πταίουσι] *Etiam leges veniam concedunt, ex involuntate & necessitate delinqenti,* utì Tertullian. *apolog. c.* 45. Ξύγγνωμον γάρ ἐστι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Πᾶν δ' εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ σύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμοὺς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκών τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ· ἀδίκημα γὰρ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ. ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστε ἄδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα δὲ οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ. eadem habet & *ethic. Eudem. l.* 4. *c.* 6. Verùm cùm in istis ἀκουσίοις vel ignorantia semper vel vis aliqa intercedat: ignorantiam qam facti vocant, intelligit Aristoteles; juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmqe in qibus illud fundatur, Marcus noster. paríqe modo ille vim eam intelligit, qæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἰ ἕτερός τις λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ δεῖνα τύπτει ἕτερον. iste eam, qæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens avtem *strom. l.* 1. οὔτε δὲ οἱ ἔπαινοι, οὔτε οἱ ψόγοι, οὔθ' αἱ τιμαὶ, οὔθ' αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίου τῆς κακίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων προαίρεσις καὶ ὁρμὴ κατάρχει· διημαρτημένη δὲ ὑπόληψις ἔσθ' ὅτε κρατεῖ, ἧς ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας οὔσης ὀλιγωροῦμεν ὑποστῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτόν τις καὶ δι' ἀκρασίαν πυρέττῃ, αἰτιώμεθα τοῦτον. ὡς δὴ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίου οὔσης. οὐ γὰρ αἱρεῖταί τις κακὸν, τῇ δὲ περὶ αὐτῷ ἡδονῇ συναπαγόμενος, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν ληπτὸν ἡγεῖται. ὧν οὕτως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ἐπιτρεπτοῦς, καὶ περὶ τούτων τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ὑπόκειται ἐφ' ἡμῖν. Ità & peccatum aliqo modo nevtiqam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: qia nimirum non est ἁπλῶς ἀκούσιον, sed κατά τι tantùm, qatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς προπαιδείας ἐξηρτημένων, ut Marcus loqitur *l.* 12 § 3.

Οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ] *neqe testimonio egebis, opus habebis,* interpres uterqe. malim, *neqe testimonium,* id est, approbationem, *ab illis petes.* ratio annexa, ab eorum dispositione interiore, huc trahit.

Ἐκ

Ἐι βλέπων] suspensa relinqitur, prout exhibetur, oratio, cùm desit verbum ad qod conditionalis se recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam ἀεὶ βλέπων, minùs placet. qod tamen lectione receptâ tolerabilius esset. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum transmutando. sed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis esse Epictetus monet, à qo etiam lavdatur, *dissert. l.* 1. *c.*28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejusdem *Protagora* sumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Qæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophist.* statuit πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι. Astipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *dissert. lib.* 4. *c.* 1. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; Avg. *de verb. Ap. serm.* 30. *Qis est, qi velit decipi? da mihi hominem religiosum; non vult fallere: da impium, sacrilegum; fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli avtem nec boni volunt, nec mali.* Idémqe *Enchir. c.* 17. *Usqe adeò rationalis natura refugit falsitatem, & qantùm potest devitat errorem, ut falli nolint etiam qicunqe amant fallere.* Verùm qæri potest, qomodo verum hoc sit, nullam animam veri notitiâ sponte destitui: cùm Petrus Apostol. de impiis ac flagitiosis qibusdam dicat, Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Ista illos veritas volentes fugit.* scilicet, qod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberiùs peccent, libenter ignorant.* Et, qod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs suspicari; non libet propiùs experiri. malunt nescire, qia jam oderunt. nolunt scire pro certo, qod se nescire pro certo sciunt. ideo & credunt qæ non probantur; & nolunt inqiri, nè probentur non esse, qæ malunt credidisse.* Verùm qod in schola dicitur, *neminem bonum qà bonum odisse*, ità *verum qà verum nemo aversatur*; etiamsi aliâ ratione, qatenus nimirum sibi minùs illud expedire arbitratur, avt affectibus ipsius adversari videtur, havd lubenter eidem assentiatur. Vide Thom. *sum. part.* 1ª. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis sententiam descendere videtur Clemens Alex. loco superiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας, κακόν ἐστι· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθόν· τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀκουσίως μὲν στέρονται ἄνθρωποι· στέρονται δὲ ὅμως, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες, καὶ μὴ πιστεύσαντες. ὁ μὲν δὴ πιστεύσας ἑκὼν ἤδη παραναλίσκεται· κλέπτεται δὲ ὁ μεταπεισθείς· ἐκλανθανόμενος ὅτι τῶν μὲν ὁ χρόνος, τῶν δὲ ὁ λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει· βιάζεταί τε πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμὸς, μετὰ τὸ δοξάσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι γοητεύονται, οἱ ἤτοι ὑφ' ἡδονῆς κηληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες. Sed rem ipsam qod attinet nihil à nostris alienum habet.

Ὅυτως οὖν καὶ δικαιοσύνης] nemo, inqit, sponte privatur, avt veritate, avt virtute, qod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc sensum conceptus est senarius ille, qem adducit, & simul etiam in hac parte refellit Aristoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ὀυδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.

Nolens beatus nemo, nec sponte est malus.

nec aliter intellexisse philosophum docent, qæ subjungit statim: Ἔοικε τὸ μὲν ψευδεῖ, τὸ δ' ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ οὐδεὶς ἄκων· ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, qò τὸ πονηρὸς illud τοῦ ἐπιπόνου καὶ ἀθλίου significationem obtineat, utì vir doctissimus in *excerptis* postulat, præter mentem prorsus avtoris forsan, præter sensum proculdubio citantis existat. ut nè adjiciam, non desse, qi pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de significatione ab accentu retracto immutata, cùm translationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis usurpari animadvertant, citra ullam significatûs immutationem. Vide Evstath. *ad Iliad.* β. & H. Steph. *de dialect. c.*25. Nec alio sensu Hercules apud Epicharmum ab Evstratio citatum per furorem à se gesta excusans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω·
Οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄταν ἔχων.

Hæc ego ex necessitate facio qæ facio omnia:
Qippe, ut credo, sponte pravus nemo, avt calamitosus est.

Vide *supr. ad* § 61. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem sententiam citra ambiguitatem omnem disertissimè Plato ipse in Timæo; ubi cùm statuisset, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σώματος ἕξιν γίνεσθαι· deinde νόσον ψυχῆς, ἄνοιαν εἶναι· tum ἀνοίας δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· subjungit; ὁ νοσοῦσαν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. Et mox: Καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατία καὶ ὄνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς. διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν ὁ κακὸς γίνεται κακός· παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ ἄκοντι προσγίγνεται. ità restituit H. Stephan. qod perperam κακόν τι antè legebatur. cui βεβαιωτὴν do ego Galenum in *dissertatione*, qâ probare contendit, *animam seqi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic avtem lectionis genuinæ assertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex qibus pro ἐχόντων, ἑκόντων apud Galenum reponendum. Verùm Aristoteli contra Stoicos & Platonem ipsum suffragatur, Platonicus licèt ipse, Maximus Tyr. *dissert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία· νόσος σώματος δυστυχία. ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκούσιον ἡ δυστυχία.

§ 64. Ὀυκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 309. à Socrate lavdatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔργον

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος —

Marcus avtem istic de labore an de dolore agat, (πόνος siqidem vocabulum utrumqe designat) ambiguum faciunt ea qæ sequntur: & forsan utrumq; voluit.

Οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον] Vide *suprà* § 33.

Καὶ μὴ προσδοξάζῃς] *opinionem nè adjeceris.* nihil amplius ex opinione tua adjeceris, qàm qod sensus ipse renunciaverit. προσδοξάζειν enim Marcus dixit, qod προσεπιδοξάζειν Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. Vide *ad l.* 8. § 49. ubi Marcus ipse explicat, qid istic velit.

Πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα] *occulto modo,* sive *clam & citra sensum nostrum, molesta sunt.* ità interpres uterqe. at qomodo nec sentientibus molesta esse possunt? itaqe interpunctione mutatâ, & post λανθάνει adhibitâ, verto, *multa qæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejusdem esse cum dolore naturæ.* Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅταν οὖν τούτων τινὶ δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως· qòd antè forsan non adverteris.

Ὅτι πόνῳ ἐνδίδως] hoc vult. molestiam nobis facessere multa, qæ laboris in se vim atqe naturam habeant, etiamsi in eis minimè laborare videamur. hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, navseam, & similia. itaqe in istis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi qiddam est, qod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *Impatientia sola matrix est ad omne delictum. atqe ut compendio dictum sit; omne peccatum impatientiæ ascribendum. malum est impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inqietus qietis.* Ità etiam qietem ipsam, non minùs qàm laborem, sæpenumero molestam esse, & qietis qoqe impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranqil. ad l.* 4. § 24. lavdatus: Ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Ennius *Iphigen.* apud Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qi nescit uti, plus habet negotii,
Qàm negotioso cùm qis fuerit in negotio.

Nec dissimile qod Avg. *in Psal.* 84. *Pugnat contra nos qotidie fames & sitis; pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat somni delectatio, pugnat oppressio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? esurimus & sitimus. stare volumus? defatigamur. qærimus sedere? si & hoc diu facimus, deficimus. qicqid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus inveniemus defectionem. Esuriens cibo te reficere volebas: hoc age semper; hoc agendo, in eo qod adhibueras ad refectionem, ibi invenies lassitudinem. multùm sedendo fatigatus eras; surgis, deambulando reficeris: persevera in eo qo reficeris; multùm deambulando lassaris: sedere iterum qæris. inveni mihi aliqid unde te reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum deficias.* Et mox: *Si perseveraveris in eo qo te reficis, etiam morieris. Persevera in multùm manducando: ipsa res te interficiet. persevera in multùm jejunando; indè morieris. sede semper, ut nolis surgere, morieris indé. ambula semper, ut nolis qiescere, morieris indé. vigila semper, ut nolis dormire, morieris indé. dormi semper, ut nolis vigilare, morieris indé.*

§ 65 Οἷον οἱ ἄνθρωποι] imò οἷον οἱ ἀπάνθρωποι. q. d. *Nè sis tu immiti animo etiam adversus immites ipsos:* nè id ipsum in te admittas, qod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *suprà* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epist.* 103. *Tu ità cogita, qod ex homine periculum sit, ut cogites qid sit hominis officium. alterum intuere, nè lædaris; alterum, nè lædas.* Sed videndus omnino Epictetus, *dissertat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν] Senec. *ep.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit.*

Ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο] Qod ex Platonis *dialogis* passim apparet. De eodem Aristides *orat.* Περὶ τοῦ παραφθέγματος. Ὡς καὶ τοὺς σοφιστὰς ἤλεγχε περιιὼν ὡς μάτην θρασυνομένους. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοὺς διετέλει. Itaqe qod de Ulysse Homerus *Iliad.* β'.

Ὃν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν.— [εσι,

id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; *dissert.* 16. Ἆρά σοι οὐ δοκεῖ, inqit, αὐτὸ τοῦτο, εἰ καὶ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς καὶ ἐξόχους ἄνδρας ἀγανοῖς λόγοις γεραίρων καὶ ἀποδεχόμενος, Τιμαῖόν τινα, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θρασύμαχόν τινα, ἢ Καλλικλέα, ἢ ἄλλον λωβητῆρα καὶ ἐπεσβόλον; Ità enim supplevit Cosm. Paccius, qod codices Græci mutilum exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad verbum, *in glacie pernoctabat.* hoc est, cùm gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, ψῦχος. Hesych. πάγος, *gelu, glacies;* ut πάχνη *pruina.* ejusdem originis vox utraqe. Plut. *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος πήγνυται· διὸ καὶ πάγοι καλοῦνται. Cæterùm aliud constantiæ tolerantiæqe in hoc ferè genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: qod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laërt. *l.* 2. Μεῖναι, inqit, νύκτας ὅλης ἐφ' ἑνὸς σχήματος αὐτόν φασι. Avtor est inter cæteros Plato *in sympos.* qi non tantùm νύκτας ὅλης, sed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καὶ τὴν νύκτα, μέχρις ἕως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν. Id ipsum avtem Socratem non semel, sed sæpiùs egisse refert Favorinus: Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστήκει ἀστραβέστερος τῶν πρέμνων. Gell. *l.* 2. *c.* 1. *Stare solitus dicitur, pertinaci*

tinaci

tinaci statu perdius atqe pernox, à summo lucis ortu ad solem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iisdem in vestigiis, & ore atqe oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanqam qodam secessu mentis atqe animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam qod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm qod Marcus hîc attingit, de *excubiis in Pago* (*Martio* forsan) freqentiùs habitis Cas. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν] *Salaminius* iste *Leo* dicebatur (neqe enim, qod interpretes sensisse videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletissimus, ad qem comprehendendum, qò morte afficeretur, nulla justa de cavssa, Socrati unà cum qatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes qos summa rerum tunc Athenis residebat. Verùm is illorum jussis obtemperare recusabat. Meminêre Plato in *apolog.* & *epist.* 7. Æschines *Axioch.* Laërt. *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο] Allusit ad Aristophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅτι βρενθύει ἐν ταῖσιν ὁδοῖς, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλεις.

Fastuosus per vias vadit, oculos circumferens.

qò & Plato in *sympos.* respexit, ubi Socratis incessum, fugientibus sociis post pugnam Potidææ commissam, describens, Ἐμοί γε, inqit, ἐδόκει, ὦ Ἀριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων, ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c. qod ridet etiam exagitátqe Massurius apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑπερηφανεύεται, μέγα φρονεῖ, ἐπαίρεται. Hesych. & Βρενθυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν ἐν τούτοις, ὡς μέγα τι κατορθῶν ἐβρενθύετο. τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἀνοηταίνειν ἐδόκει.

Περὶ οὗ καὶ μάλιστ᾽ ἄν τις ἐπιστήσειε] leg. ἀπιστήσειε. qod & interpretes viderunt. neqe enim hoc ab adversariis objectum Socrati, etiamsi animi magni excelsíqe specimen dare qibusdam videatur, Marcus tanqam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. incessum scil. gravem & τὸ πεπηγὸς illud, de qo noster *supr.* § 60. fastum nescio qem interpretabantur illi.

Ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει οὐδ᾽ ὁτιοῦν· τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ᾽ ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. Vide *suprà* § 20.

Μήτε τῶν ἀπονεμομένων] & hoc idem de se *ibid.* Ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι. Et rursus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, βέλτιον ἦν μοι. denique *Criton.* Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γενέσθω. qod lavdat Epictet. *enchir. c. ult.* & *dissert. l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε τῷ συγκρίματι] deesse aliqid in qod transeat illud τὸ συνεκέρασε, clarius est qàm ut monitu opus sit. Xyl. videtur legisse, οὐχ οὕτως συνεκέρασε τὸ σύγκριμα, vel τὸ σύγκραμα. qum vertit *non ità confudit omnia.* Ego suspicor pronomen σε intercidisse, cùm syllaba σε continenter iteratum occurreret, ut scriptum fuerit, οὐχ οὕτως συνεκέρασέ σε τῷ συγκρίματι. *non ità te,* id est, mentem tuam, *natura corporis tui compagini commiscuit.* Aristophanes *Pluto.* 4. 3.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκεκέρασμαι δαίμονι.

Mali tam fœto sum commistus dæmoni.

Hoc si cui minùs arriserit, alteram habeat conjecturam; cohæsisse cum priore periocham istam, & sic fuisse conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε. *qam* (mentem scil. νοῦν, qô superiora clauserat) *natura,* &c. Cæterùm D. Salmasii (qi nec prius illud improbat) si conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάτιον, vel τό σου συγκριμάτιον, legatur, ea reliqis illis, opinor, præferenda videbitur. pro saliva sua qisqe censeat. Tertull. *de resurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inseruit & immiscuit carni; tantâ qidem concretione, ut incertum haberi possit, utrúmne caro animam, an carnem anima circumferat; utrúmne animæ caro, an anima appareat carni. Sed & magìs animam invehi atqe dominari credendum est, ut magìs Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. συνῆψε καὶ συνέκρινεν.

Καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æqivocis*: Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀθήναζε ἐλθεῖν, καὶ μὴ σπουδάσαι γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν· καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ. ἦλθον γὰρ (φησὶν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὔτις με ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πλείστοις Σωκράτης· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλοσόφοις συσταθῆναι. Et Senec. *ep.* 79. *Qamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. qamdiu Catonem civitas ignoravit? respuit: nec intellexit, nisi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum qantopere non tantùm eruditiores, sed hæc qoqe imperitorum turba miretur? hic ignotus ipsis Athenis fuit, circa qas delituerat. multis itaqe jam annis Metrodoro suo superstes, in qadam epistola ait, nihil sibi & Metrodoro inter bona tanta nocuisse, qòd ipsos illa nobilis Græcia non ignotos solùm habuisset, sed pænè inauditos.* De Sarapione incertus avtor, (Damascius, opinor, qi Isidori vitam conscripsit) apud Svidam: Τοῦτον ἐποιήσατο φίλον ὁ Ἰσίδωρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ εὐσεβείᾳ τε καὶ ὅλου βίου φιλοσοφίᾳ, πλὴν αὐτοῦ τοῦ Ἰσιδώρου. τοσοῦτον δὲ τῷ ἀνδρὶ περιῆν τοῦ ἀληθοῦς τρόπου τε καὶ λόγου, τοῦτο ἐν παροιμίᾳ λέγεσθαι εἰωθότος,

θότος, ἔργῳ δὲ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τοῦ Λαθε βιώσαντος, ὥστε οὐδένα τῶν τότε ζώντων ἀνθρώπων, οὔτε τῶν νεωτέρων, οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, ἐλπίσαιμι ἂν εἰδέναι ὃν λέγω. οὐδὲ ἔγνω τις ἄλλος ὅτι ἦν ὁ Σαραπίων ἐκεῖνος· οὐδὲ ἂν ἔγωγε νῦν ἐπιστάμην, εἰ μή σοι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ὑπέδειξε τὸν Σαραπίωνα τῷ λόγῳ. οὐ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔσῃ πείσειας αὐτὸν ἐντυχεῖν ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iste (avtori si fidem habemus) ζῶν οὐ τινα ἀνθρωπίνην ζωὴν, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείαν εἰπεῖν, οὕτως ἠμέλει τιμῆς τῆς παρ' ἀνθρώπων, ὥστε οὐδὲ ὄνομα αὐτοῦ ἦν τῇ πόλει, & qòd Flacc. *l.* 1. *epist.* 17.

—natus moriénsqe fefellit.

Ἐν ἐλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπέλπισας διαλεκτικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *supr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλεύθερος] *liber.* Xyl. *liberalis.* Cas. ἐλευθέριος. sic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀβιάστως διαζῆσαι] Et hæc forsan erant superioribus connexa, copulativâ intercèdente. [καὶ] ἀβιάστως διαζῆσαι. qasi dicat, *nè desperes, qin possis, etiamsi nec dialecticus nec physicus fueris, & liber existere, & modestus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam transigere.*

Κἂν πάντες καταβοῶσιν] Est qi καταβιῶσιν legi malit, qòd τῷ ἀβιάστως respondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ περίκρεον. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ περικείμενον dicitur. & μελύδρια ista, ὄργανα περιπεπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυράματος] φύραμα *massa lutea*, sive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Svidas; ex qa figulus vasa fictilia conficit. Apostol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terrest. & aqat.* de Alcedone, οὐ φυρῶσα πηλόν. Idémqe in *sympos.* Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ' ἂν ἡμᾶς, ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν, μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπῆσαι ξύλα, καὶ φυρᾶσαι πηλόν. Allusit avtem hic Marcus ad corporis humani qasi ex massa ejusmodi coagmentationem. Eâdem usus metaphorâ Moses *Genes. c.* 2. *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanqam argillam effinxisti me.* sed & apud Hesiodum Vulcanus Jovis jussu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.—

Elegantissimè verò Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit esse πηλὸν κομψῶς πεφυραμένον. *lutum affabrè maceratum.* Et Tiberium, pòst Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præsagio sanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *lutum sanguine maceratum.* Sveton. *l.* 3. *c.* 57. qod tamen Svidas, ab Alexandro Ægæo philosopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota est & de Prometheo fabula, qem è luto corpus homini effinxisse fabulantur. unde ὁ Προμηθέως πηλὸς humanum genus Archilocho dictum versibus his;

Ἦν κεῖνος ἐνιαυτὸς, ᾧ ποτε πλείων,
Καὶ τὴν θαλάσσην, καὶ τὸ τετράπουν, οὕτως
Ἐφθέγγεθ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθεῖος.

qos Clemens nobis exhibet, *strom. lib.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítqe cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

de qibus vide *ad l.* 6. § 10. ut avtem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Prometheam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ἡμῖν, ὅστις μὲν ἔπλασεν, οὐκ οἶδα· ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Προμηθεύς· οἶδα μέντοι, ὡς τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκών τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμφύρομαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapsi miserto; ἔδει τὸν ὄντως ὄντα τεχνίτην, κεραμέως δίκην, ἐπιμελόμενον τοῦ ἰδίου πλάσματός τε καὶ ἄγγους, ἐπὶ πηλοῦ ὄντος, καὶ ὡς ὑπὸ ῥαγάδα ἀπόρρυμα γεγονότος, μὴ ἐάσαι οὕτως, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Esaias *c.* 64. *v.* 8. ex *versione Græca*, qæ LXX. dicitur, Κύριος πατὴρ ἡμῶν σύ· ἡμεῖς δὲ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiserunt, qod præcipuè havd omissum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noster: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus universi.* Nec inficetum Hesychii Hierosol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis* (*Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τοῦ κεραμέως πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem spectat, & qòd Apostolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora nostra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vasa testacea.* de qo videndus Gregor. Nyss. *orat. catechet. c.* 8. Qin & nostris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damascen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Christum Deum assumpsisse ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chrysost. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qi Christum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanqam per fistulam aqam*, transiisse, εἰ τοῦτο ἦν, inqit, ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ σὰρξ οὐ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν χαλινῷ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία.

Τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν] Sen. *ep.* 91. *Qicqid inciderit, sciamus non esse tam magnum, qàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana sunt ista qæ nos*

movent, qæ attonitos habent. nemo nôstrûm qid veri esset, excussit, sed metum alter alteri tradidit. nemo avsus est ad id qo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris sui nôsse. itaqe res falsa & inanis habet adhuc fidem, qia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles visu formæ, letúmqe labósqe:
egregiè Virgilius noster, non re dixit terribiles esse, sed visu. id est, videri, non esse. qid in istis est tam formidabile, qàm fama vulgavit? qid est, cur timeat laborem vir, mortem homo? Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σὲ ἐζήτουν] Senec *epist.* 64. de Sextio: *In qacunqe positione mentis sum, cùm lego hunc, libet omnes casus provocare, libet exclamare: Qid cessas fortuna? congredere. paratum vides. illius animum induo, qi qærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat:*

Spumantémqe dari peçora inter inertia votis
Optat aprum, avt fulvum descendere monte leonem.
libet aliqid habere qod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi: & scit eum sine gloria vinci, qi sine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. alium circumspicit, cum qo conferre possit manum.* Et *c.* 4. *Opus est ad notitiam sui experimento. qid qisqe posset, nisi tentando non didicit. itaqe qidam ultrò se cessantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obscurum occasionem, per qam enitesceret, qæsiêrunt. gaudent aliqando magni viri rebus adversis, non æliter qàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem sub C. Cæsare de raritate munerum avdivi qerentem; Qàm bella, inqit, ætas perit! avida est periculi virtus; & qò tendat, non qid passura sit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κληθέντα εἰς τινα τοιαύτην περίστασιν εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιδεῖξαι, εἰ πεπαιδεύμεθα. νέος γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπιὼν εἰς περίστασιν, ὅμοιός ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμοὺς ἀναλύειν· κἄν τις εὔλογον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πεπλεγμένον κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς κούφοις νεανίσκοις δυσαρεστοῦσιν· οὐ βαστάζει με, φησίν· οὗτός ἐστιν εὐφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ νῦν περίστασιν μὴ ἔρχεσθαι τοιαύτην, ὁποία τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατρίβεσθαι καθήμενον ἐν γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταγγελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; οὕτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες, οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς προάγει, οὐδὲ ζευγνύει, καὶ εὔχονται τῷ θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐπιτρόποις, δεόμενοι μονομαχῆσαι· ἐξ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος; Atqi Diogenes, cùm in casus qosdam adversos incidisset, Εὖγε, inqit, ἡ τύχη, ὅτι με ἀῤῥένως προέστηκας. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Ὕλη ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *supr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epist.* 57. ὕλην ἀρετῆς ποιούμενος τὴν ἀσθένειαν. Idémqe *orat.* 28. Ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρά.

Scilicet adversis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore lavdis habet.

Naso *trist. l.* 5. *el.* 5. *lavdis*; qia virtutis, cui lavs debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται] Qin & ad utrosqe hosce spectat, avt spectare debet, qicqid molimur, Marco ipso assertore, *l.* 3. § 13.

Οὔτε καινὸν] Senec. *epist.* 77. de viro sapiente: *Vanas humanarum mentium formidines securus avdit, & dicit,*

——non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopináve surgit.
Omnia præcepi, atqe animo mecum antè peregi.

(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.) *tu hodie ista denuncias: ego semper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at stultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna avtem pars est apud imperitos mali, novitas.* Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur. nec qantum freqenter evenit, sed qantum plurimùm potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis inusitatis, velut novis obstupefieri.* Vide *supr.* § 61.

Οὔτε δυσμεταχείριστον] Senec. *ep.* 104. *Nihil illi videtur grave, nihil asperum, qod virum incurvet.* Vide *supr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ τελειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν] Muson. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν, ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *suprà* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾷν] antithesis observanda. Vide *supr.* § 43. ambigi tamen potest, an eôdem istîc, qô illîc, sensu usurpetur τὸ σφύζειν. Svid. σφύζειν, ἐπείγειν. potest avtem *torpori*, sive *stupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & istam ille tollit) tum & *motus concitatior*, sive *incitatior* qivis, constabit satis alterutra significatio; nec utram sumpseris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Μήτε νωθεῖς ὦμεν πρὸς τὸ καλὸν, μήποτε ἀπονώσωμεν· νωθεία γὰρ ὕπνῳ σύζυγος· μήτε διάπυροι σὺν ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκφερώμεθα· ἕν γέ τι πταίοντες πάντως, ἢ κέντρων δεόμενοι διὰ τὴν νωθείαν, ἢ κρημνιζόμενοι διὰ τὴν θερμότητα. ἀμφοτέρων δὲ, ὅσον χρήσιμόν ἐστι λαβόντες, τῆς μὲν τὸ πρᾷον, τῆς δὲ τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν διαφύγωμεν, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δὲ τὸ θράσος· ἵνα μήτε τῷ ἐλλείποντι ὦμεν ἄκαρποι, μήτε τῷ περιττεύοντι κινδυνεύωμεν. ὁμοίως γὰρ ἄκρηστα καὶ νωθρότης ἄκαρπος, καὶ θερμότης ἀπαίδευτος.

δεῖλος· ἢ μὲν οὐκ ἐγγίζουσι τῷ καλῷ, ἢ δὲ ὑπερ-πίπτουσι. qod avtem istic *νωθρείαν*, idem cum Marco *νάρκην* pavlò superiùs dixerat. αἱ γὰρ ἀθε-νεῖς, καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι, οὐδ' ἑτέρωσε μέγα νεύουσι, διὰ τῶν ναρκώντων κινήματα, αἱ γενναῖαι δὲ καὶ θερμαὶ φύσεις, λόγου μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦντος καὶ διευθύνοντος μέγα τι χρῆμα πρὸς ἀρετήν· ἐπιλει-πούσης δὲ ἐπιστήμης καὶ λόγου, τὸ ἴσον εἰς κακίαν εὐ-είσκονται.

§ 70. Οἱ θεοὶ οὐ δυσχεραίνουσιν] Efficacissimum sanè & Christiano qovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam svadendam, à numinis divini exemplo desumptum argumentum. Vide ad *l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chrysost. *in Matth. c* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Disciplina cælestis Deum ipsum ostendit patientiæ exemplum; jamprimum, qi * florem [*rorem, al.] lucis hujus super justos & injustos æqaliter spargit; qi temporum officia, elementorum servitia, totius genituræ tributa dignis simul & indignis patitur simul occurrere; sustinens ingratissimas nationes, ludibria artium, & opera manuum suarum adorantes, nomen, familiam ipsius perseqentes, luxuriam, avaritiam, iniqitatem, malignitatem qotidie insolescentem, ut suâ sibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, qia seculo iratum tam diu nesciunt.* Cyprian. *de bon. patient. Patientiam magisteriis cælestibus discimus. est enim nobis cum Deo virtus ista communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput sumit. origo & magnitudo patientiæ Deo avtore procedit. diligenda res homini, qæ Deo chara est: bonum, qod amat divina majestas, commendat. Qalis verò in Deo & qanta patientia, qòd in contumeliam suæ majestatis & honoris instituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & sacra sacrilega patientissimè sustinens, super bonos & malos æqaliter facit diem nasci, & lumen solis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, qò minùs justis similiter & injustis indiscretas pluvias largiatur. Videmus inseparabili æqalitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religiosis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obseqi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias messium, fructus mitescere vinearum, exuberare pomis arbusta, nemora frondescere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat, & præstitutum semel retributionis diem patienter expectat. cùmqe habeat in potestate vindictam, mavult diu tenere patientiam, sustinens scil. clementer & differens, ut, si fieri potest, multùm malitia protracta aliqando mutetur, & homo in errorum & scelerum contagione volutatus, vel serò ad dominum convertatur.*

Τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι] Justiniano Imper. Prasini supplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Ἔτι εἴπωμεν θλιβόμενοι, μὴ ἀγανακτήσῃ τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodosio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα ἐπ' αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶνται· καί τοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν· οἱ δὲ ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' εἵποντο πᾶσιν ἁμαρτήμασι δίκαι, σφόδρα ἂν ὀλίγον ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις οὖν ἐοικέναι βούλεται θεοῖς, ἀφιεὶς τιμωρίας χαιρέτω μᾶλλον, ἢ λαμβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δὴ τὸ τῶν θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἅπαντα καθορῶσι καὶ ἀκούουσι. ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ λεγομένοις καὶ πραττομένοις, ἀδικήματα πολλά γε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺς ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τε λέγουσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, οὐδενὸς ἀπέχοντας ῥήματος· εἶδον ἐγώ τινας καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντας. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τοῦ λαβεῖν δίκην, εἰ βουληθεῖεν, ὄντες, οὐ βούλονται. εἰ δ' ἅπασιν εἵποντο τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν καθ' ἡμέραν τῶν ἀπολλυμένων πλέα· καὶ οὐδ' ἂν ἐξήρκουν οἱ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. νυνὶ δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ κρείττους εἶναι δεικνύουσι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

Καὶ κήδονται αὐτῶν] Qod Christus Dominus, Matth. *c.* 5. *v* 45. Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς· Et Pavlus *Act. Apost. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καί τοιγε ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας αὐτῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non est qòd tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nè Deos qidem immortales ab hac tam effusa liberalitate sacrilegi negligentésqe eorum deterrent. utuntur naturâ suâ, incunctantérqe illos ipsos munerum suorum malos interpretes juvant. hos seqamur duces, qantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propositum est nobis secundum rerum naturam vivere & deorum exemplum seqi. si deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & sceleratis sol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Idem *l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia: qid faciam? qod Dii omnium rerum optimi avtores. qi beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant.* Vide *l.* 9. § 11, 27.

Ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων ἀπαυδᾷς] Eodem utitur argumento, *l.* 8. §. 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἷς ὢν τῶν φαύλων] qod latro ad crucem socio suo, Luc. *c.* 22. *v.* 40. ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι

ων. Vide l. 11. § 18. Senec. de benef. l. 1. c. 1. *Non est qòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primùm, nos illam augemus, deinde, nè deos qidem immortales ab hac tam effusa benignitate sacrilegi negligentésqe eorum deterrent.*

§ 71. Τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν] vide Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7, --10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' οὐκ εἶ Ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτοῦ κάθαιρον· ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ Προκρούστου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὃ καὶ δυνατὸν] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λογικὴ] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταδεέστερον ἑαυτῆς] utpote qæ ad ampliora & præstantiora sit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ἔτι ζητεῖς] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 76. *Oppone, qæ dehortentur; dic, Factum tuum natura seqetur oblivio. & parùm grata existimatio civium. respondebit tibi; Ista omnia extra opus meum sunt. ego ipsum contemplor; facere rectè piéqe contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *qibus famæ major sitis est qàm virtutis.* Juvenal. *sat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed qare stultos censet, qi laudem expetunt? qia id volunt, qod in ipsis non est. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μή τι τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς, μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qi dedit hoc hodie, cras si volet, auferet idem.
Pone, meum est, inqit: pono, tristisqe recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος] At Themistocles Atheniensibus ipsum proscindentibus; *Τί* κοπιᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις εὖ πάσχοντες; Plut. *de laude sui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια δὲ] Vide *suprà* § 13, & 53.

Μὴ οὖν κάμνε] Apost. *ad Galat. c.* 6. *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Thess. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 13. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tu es; illa corpus tuum. vides, ut puto, qàm necessaria clementia sit. tibi enim parcis, cùm videris alteri parcere.* Auson. *grat. act. Qartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguste, constituis, deferre tibi ipsi, qò alter ornetur.* Cassiodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, qæ benemeritis conferuntur. & de ipso munere magìs acqiritur, cùm optimis digna præstantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qi digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliqis aliqem, ego illum præcipuè puto suo bono vivere, qi vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim esse principum felicitatem, qàm fecisse felicem, & intercessisse inopiæ, & fortunam vicisse, & dedisse homini novum fatum. itaqe imperatori propriam majestatem æstimanti, non tam id suum videri debet, qod abstulit, qàm qod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργέτει τὸν εὐεργεσίαν αἰτούμενος. Et Jo. Chrysost. apud Anton. *meliss. l.* 1. *c.* 29: Οὐκ εὖ ποιεῖ ὁ εὖ ποιῶν, ἀλλ' εὖ πάσχει αὐτὸς, καὶ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Nostro planè consentiens Clemens Alex. *strom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αὐτῷ τύχῃ, οὐ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ἔδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς εἴληφας. οὕτω λαμβάνει μὲν ὁ διδοὺς, δίδωσι δὲ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν] M. Cas. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κυριώτατά ἐστιν, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ κυριώτατά ἐστιν. ut sit sensus, *rationales creaturas esse objecta principalia, circa qæ peculiaris cura illa & providentia versatur.* atqe ita revera intelligendum Apostoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum censeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac constituendam, peculiari qodam motu, universi natura accessit. deinceps avtem, vel qæcunqe in eo contingunt, vi nexûs cujusdam & conseqentiæ necessariæ lege certâ tunc constitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad qæ universi mens præcipuè & qasi peculiariter sese intenderit, nullâ ratione, sed temerè disposita fuerint. at hoc esset absurdissimum, mentem universi, cùm ad ista producenda ac constituenda peculiari motu processisset, de futura dispositione atqe ordinatione legem nullam tulisse, sed temerè ferenda casui fortuito permisisse. disposuit ergó. hæc genuina Marci mens. nec aliud qicqam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9 § 26. *edit. Cas. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. distinctionis nostræ. siqidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea esse dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται, atqe istis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. posteriore verò nuda ponitur distributio illa, Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 35. de ratione præditis nè γοῦν qidem. Ità Marcus pro concesso sumit mentem universi, si ad primam rerum constitutionem ratione ac consilio qodam destina-

destinato accesserat, ità cuncta disposuisse ut à primis illis caussis succedentia qæqe necessariâ qadam consecutione profluerent. qod & istic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib.* 6. *cap.* 23. *In prima illa constitutione, cùm universa disponerent, etiam nostra viderunt, rationémqe hominis habuerunt.* ——— *etiamsi potiora illis sunt, in qæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de syderibus loqitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Πόῤῥω φιλοσοφίας ὤν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου, τηλικοῦτο φορτίον, οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἆραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Qem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις] Repugnat res ipsa: ipsum vitæ tuæ institutum opinioni isti, qam de te habes tanqam qi philosophus sis, adversatur, falsíqe te redarguit. vel qia aliis negotiis districtus totus teneris, nec huic studio totum te sedulò jugitérqe dedisti, vel etiam qia affectibus etiamnum indulgere deprehenderis, cóqe à vero mentis animiqe cultu abesse te qàm longissimè prodis. Senec. *epist.* 59. *Exiguum temporis impendisse philosophiæ, satìs abundéqe occupatis fuit. leviter tam magnæ rei insistimus. qemadmodum autem potest aliqis, qantum satìs sit, adversus vitia discere, qi qantum à vitiis vacat, discit? Atqi, non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus; cui nullum tempus satìs magnum est, etiamsi à pueritia usqe ad longissimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epist.* 72. Galenus *de affect. dignosc. & cur. c.* 3 cuidam ἀναμάρτητον sese opinanti. Ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, οὐ πιστεύονται τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δή που μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου, πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulsis qæ arctissimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *dissert. l.* 3. *c.* 15. unde mendosa qædam in *enchir.* possunt emendari feliciùs, qàm est à Volfio aliisqe. id non advertentibus tentatum. Inter alia qæ cùm utrobiqe vitiata videantur, intacta prorsus, tanqam integra præterierunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν. ità in *dissertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inqinatiora lego, Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν scil. qod ἐκ τοῦ κοινοῦ subavdiendum) ὡσαύτως ἐσθίων, ὡσαύτως πίνων, ὁμοίως ὀργισθεὶς, ὁμοίως δυσαρεστῶν; neqe enim avt irasci avt tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. πρότερον, ἐν τοῖς κατὰ σαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι, οἷς νῦν ποιεῖς. seqitur: ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί τινας ἐπιθυμίας, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicat dictum vulgare, qod inter adagia locum meritò sibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν δὲ πρὸς ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. καὶ πολλοὶ δὲ τοῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. Et rursus *c.* 10. Ἀλλὰ πρoῖκα θέλεις τὰ τηλικαῦτα λαβεῖν; καὶ πῶς δύνασαι; ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἐκεῖνα θέλεις, τοῦτο ἄφες· εἰ δὲ μὴ, οὔτε τοῦτο ἕξεις, οὔτ' ἐκεῖνα, περισπώμενος ἐπ' ἀμφότερα. Qod fusiùs pavlò *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικούτων ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν, καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν, οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴσθι γὰρ ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Qod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλαττούμενος πράξει, αὐτὸς σοφισθήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα οὐ μὴ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τουτέστιν ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν. Et observat Cl. Casavbon. apud Athen. *l.* 12. τὴν περίστασιν opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id est, *vitam occupatam & solicitam philosophicæ.*

Τί δόξεις, ἄφες] hoc qippe stultorum esse dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. sed & videri esse, qod non es, qid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teste Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere solitus est, ὡς οὐκ ἔστι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθὸς τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hîc qid aliis videaris, missum prorsus vult facias, Æschyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

'Ου γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Esse, havd videri, enim elaborat optimus.

Qod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Aristidem corona transtulit. Plut. in *Aristid. vit. &* *Apoph.* qi & lavdat *de poet. leg. c.* 13. De Isidoro & de Marino etiam extulit Damascius in *vit. Isid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Salust. in *Catilin. Esse, qàm videri, bonus malebat.* qi subjungit tamen: *ità, qò minùs gloriam petebat, eò magìs adseqebatur.* qod suprà Socrates. De se Gregor. Naz. *adv. eos, qi sedem Constantinopolitanam ambire ipsum insimulabant.* 'Αλλ' οὕτω, φησὶ, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ὧ τοῦ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον δὲ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἢ κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μακάριον· τὸ δὲ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν οὖν, ἂν μὲν ὑπάρχῃ, δεξόμεθα· ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ οὐδὲν τοῦ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *dissertat. lib.* 4. *c.* 8. 'Απήρκει, ἐνὶ ἀρκέμενος τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων δὲ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, οὐκ ἐδάκνετο. Qin & idem apud Platonem in *Gorgia;* Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. 'Εάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν στάσιν. (ità malim pro ἔστασιν, qàm cum Volfio ἔνστασιν) ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος· εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βέλει, τῷ εἶναι σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ. ubi tamen τῷ εἶναι superflua esse suspicatur meritò Volfius. Eratosthenem verò vitii illius, qod à Marco hîc tangitur, insimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inqit, τοῦ τε βουλομένου φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ θαρροῦντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος.

'Ει κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliqum vitæ, qantumcunqe natura tibi concesserit, transegeris.* emendationi assentior. Verùm mihi aliqid insuper, qod desit, supplendum esse videtur. Seqitur enim, κατανόησον οὖν τί θέλει. *considera ergò qid ea velit.* non qamdiu, sed qomodo vivere te velit. unde liqet, de ea re monitum aliqod antecessisse. forsan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliqum vitæ, qantumcunqe id futurum sit, prout natura tua vult, & à te exigit, transegeris.*

'Ουδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Casavb. Antonini ista, cum Solomonis illis, *Ecclesf. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1.—11. qibus per multa, imò universa ferè, qæ sub sole geruntur, pervagatus Rex, nuspiam vitam beatam veréqe tranqillam deprehendisse se profitetur. qi tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, qod & denuò repetitur, malim, *nuspiam,* simpliciter, qam, *in istorum nullo,* vertisset. Adjici potest Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Avrelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: qo parùm commodante, utì rebus arctis solet, dum tentat avt exqirit varia melioráqe, conscendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorsus omnia; qasi testis vitæ mortalium, Cuncta, inqit, fui, conducit nihil.* Qod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, ad Spart. *Qatuor verbis complexus est integri libelli ejus (finem solùm excipimus) qè à sapientissimo rege Solomone, super humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπνεύστως est compositus.* Finem meritò excepit; qem frustrà statuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. qanqam havd ineptè prorsus, si *naturam* diceret, qalis eit ab initio condita ac creata: jam enim corrupta & defecta, non valet suis viribus eò etiam adspirare, in qo uno bonum ipsius verum ac syncerum consistit. Meliùs itaqe Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis,* inqit, *post hæc omnia summam rei? Deum reverere; & præcepta ejus observa: hoc est enim totum hominis. Eccles. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὑρήσετε. at qomodo apud se bonum istud offendet qis? subjungit; ὅλος πρὸς τὸν θεὸν τεταμένος, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecqid aliud Rex sapientissimus?

'Εὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 11.

"Ο οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil est,* inqit, *nisi qod habentem bonum facit.* At de bonis, qæ dicimus, externis, verè Avg. *concion. solenn.* 236. *Omnia ista bona sunt; sed unde facias bene, non qæ te faciant bonum. habeto bona, qæ te faciant bonum. bona sunt qæ habes. esto & tu bonus inter bona tua. esto bonus mansurus inter bona peritura. erubesce bonis tuis. noli esse malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2 § 11. & Senec. *ep.* 76.

'Ελεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. sic *l.* 7. § 67.

"Ο οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία] Contrà, nihil malum est, nisi qod habentem malum atqe improbum facit: qod externa ista non possunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταιοήσω ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

'Ου μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cuncta

Cuncta sapiens prævidebit; pænitebit sic nihil.
Plavt. *stich.* 1. 2. —*qotidie*
Pridie caveat, nè faciat, qod pigeat postridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te cavisse ergò, qàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόφασιν esse ait, ἐπιμηθέος ὀψινόου θυγατέρα. Vult itaqe nos Marcus esse Promethei non Epimethei liberos, nè Prophasin, i. e. *excusationem*, sive *prætextum*, sororem nobis adsciscere necesse habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, καὶ πέπαυκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου] Qod nos vulgari diverbio dicere solemus, *Ego cùm interii, totus mundus mibi intercidit.* Prosper, *ad uxorem:*

Etsi concluso superessent tempora sec'lo,
Ut posset longos mundus habere dies:
Nos tamen occasum nostrum observare deceret,
Et finem vitæ qemq; videre suæ.
Nam mibi qid prodest, qòd longo flumina cursu
Semper inexhaustis prona ferantur aqis?
Multa qòd annosæ vicerunt secula sylvæ?
Qòdqe suis durant florea rura locis?
Ista manent: nostri sed non manscre parentes:
Exigui vitam temporis hospes ago.

Avg. *de verb. Dom. serm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè est qidem dies judicii: sed uniuscujusqe hominis dies ultimus longè esse non potest; qia brevis est vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἐπιζητῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Episc.* 150. οὐ γὰρ ἄλλο τι ἐπιζητοῦμεν. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζητεῖς ἐπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; Plavt. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium est optimum.*

Ἰσονόμου θεῷ] qia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. sive θεσμὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipsis à Stoicis statuitur. unde & hominem sapientem, qi ad legis istius normam vitam exigit suam, nihilo faciunt minorem Deo ipso. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος· λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ] Alexander verò. qasi à prioribus penderet. sed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. sicut τὸ οὖν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογένη] Juvenal. *sat.* 8.
Libera si dentur populo suffragia, qis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταυτὰ] lectionem hanc si admittimus, sensus erit, *Eædem erant mentes illorum:* sive *per omnia sibi invicem consentiebant.* id qod sapientum est, & rationis rectæ, qæ una eademq; apud omnes est, avspicium ductúmqe aspectantium. qum insipientes & animi affectu & vitæ instituto, tum secum invicem, tum & à seipsis etiam dissentiant. Cæterùm M. Cas. ταῦτα legisse videtur: & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes instructæ.* ejusmodi nimirum mentes habebant, qæ in rerum naturas acutiùs introspicere, & sagaciùs intromittere se poterant. hunc seqor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perspectam haberent, & cui usui inservirent, nec multis opus esse sibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs qicqam, qam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;] Xyl. *ibi verò, qibus in rebus esset prudentia & servitus.* ut ad philosophos illos, illorúmqe perspicaciam referatur. M. Cas. ad reges ac imperatores potiùs, qos priùs dixerat, retulit. in qo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm qòd vertit, *qousqe se extendebat error eorum, eousqe eorundem & servitus,* non video qi possit cum avtoris verbis consistere, nisi τόσων avt τοσούτων pro πόσων substituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum existimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conseqens usum, non ritè asseqerentur, de qot rebus alioqi minùs necessariis, sed qæ ipsis necessariæ visæ sunt, satagere illos necesse fuit, qótqe rerum sese servituti addicere? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπιμπλᾶσιν. Teles *collat. divit. & pavpert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum est illud Philippi Macedonis, qi cùm qo loco destinaverat, castra statuere, commodè non posset, qòd pabulum jumentis desore diceretur: Οἷος ἡμῶν ὁ βίος ἐστὶν, inqit, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄνων καιρὸν ὀφείλομεν ζῆν; *qalis vita nostra est, qibus ad asinorum opportunitatem ea est exigenda?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità asinis etiam ac jumentis inservire rex magnus necesse habebat; non pastores tantùm avt bubulci: qos ità conqerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide;*

Τούτοις γὰρ, ὄντες δεσπόται, δουλεύομεν,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur istis, qi tamen domini sumus,
Qamvisqe taceant, nos ea avdire est opus.

Contrà non est vulgatum minùs Socratis illud, qi ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertransiret, dixisse fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω; *Qàm multis ego nibil opus habeo?* vel, ut Cicer. *Tusc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis avri argentíqe ferretur, Qàm multa non desidero? inqit.* Itaqe illa nescio cujus in ore crebrò habebat, qæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. lavdantur, sed ità ut metri rationem non habuerit;

Τὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea ista vasa & ipsa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nibil.

In qam sententiam Plutarch. *de avar.* ubi Scopæ

Thessali dictum commemoraverat, qi à vicino è domo sua rogatus qidpiam, qod is qi petebat, superfluum ipsi ac supervacuum esse dictitabat, respondit, Ἀλλὰ μὴν τούτοις ἐσμὲν ἡμεῖς εὐδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς περιττοῖς, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò ista superflua & supervacanea sunt qæ nos divites ac beatos faciunt, non autem necessaria illa*: subjungit, istud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίου ἔπαινον, *pompam aut panegyrin potius, qàm vitam laudantis*. additqe felicitatem istiusmodi θεατῶν καὶ μαρτύρων, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam esse omnino, aut spectatorum, non dominorum esse*; certè absqe illis nullam revera existere. Itaqe παρόνοια ista, qam hìc Marcus tangit, eadem ferè est cum ea qam Apostolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi vetat, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm solicitudo illa, cujus Martham illam sedulam nimis Christus insimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷς καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πάσων] De regibus Solomon, & ipse rex, *Eccles. c.* 5. *v.* 9. מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד *etiam rex agro servus est*. dum eum scil. colendum necessariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atqe in regno successori consiliarii seniores, *histor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תִּהְיֶה עֶבֶד לָעָם הַזֶּה *servus sis oportet populo isti*. Siqidem, ut Avgustin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qi imperant, serviunt eis, qibus videntur imperare*. Itaqe non immeritò pronunciavit Antigonus, τὴν βασιλείαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum esse nobilem servitutem*, Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam servitutem magnam esse fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima sit licentia*, ut Cæsar apud Sallustium in *Catilin*. Eódem facit & Senarius Græcus ille;

> Εἷς ἐστι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
>
> *Unus familæ servus, ipse adeò est herus.*

Et Hebræorum doctorum illud; הַמַּלְכוּת הִיא עַבְדוּת *Servitus est & regnum*. Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροψύχους λέγει, τούτους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοψύχους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Itá, qod idem *l.* 4. *c.* 1. καὶ ὁ δεσπότης τῶν τοῖς πεπρᾳμένων οὐδὲν διαφέρει. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, qod multò gravius est, iisdem sæpenumero

> —*intus & in jecore ægro*
>
> *Nascuntur domini.*

qos alterni subeant oportet *Obseqio ancipiti*. Pers: *sat.* 5. & 5. & Ambros. *ep.* 7. *Intra se dominos habent: intra se servitium intolerabile patiuntur; tot dominorum, qot vitiorum servi*. Avg. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenis dictum; Τοὺς μὲν οἰκέτας δεσπόταις δουλεύειν. τοὺς δὲ φαύλους ἐπιθυμίαις. Laërt. *l.* 9. & sicut de Roma Avgust. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum*. Ità de Romanis Cicer. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum servi*. ut nè illud adjiciam, qod Plin *in panegyr. Principes multi, civium domini, libertorum servi*. & qod Ambros. *ep.* 7. *Emunt sibi dominos, captivarum suarum captivi. Dabo* (inqit Sen. *ep.* 47.) *consularem aniculæ servientem: dabo ancillulæ divitem*. Itaqe Democritus apud Stob. *tom.* 2 *tit.* 6, & 7. Ἔνιοι πόλεως μὲν δεσπόζουσι· γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honestius tamen pavlò, qod de Persa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et qod Cato major, de ingenuis legitimísqe conjugiis si accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, sive abruptè exorsum. Hoc, inqit, animo tuo obversetur, vel præsto tibi ad manum & ad mentem sit, ubi hominum aut injuriis, avt flagitiis commoveri te senseris, eadem facturos, etiamsi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamsi tu rumparis*. Ità Demosthenes περὶ στεφάνου, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Evnap. Ædesio. Οἱ δὲ παραδυναστεύοντες, ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7. —*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.* & Martial. *l* 9. *epigr.* 99.

> *Rumpatur, qisqis rumpitur invidiâ.*

& *l.* 8. *epigr.* 61.

> *Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,*
>
> *Et qærit altos unde pendeat ramos.*

Non abs re ipsa itaqe aberravit prorsus M. Cas. cùm pro more nostri idiomatis reddidit, *etiamsi tu te suspenderis*. qomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phrasin retentam. Siqidem, ut *invidiâ*, sic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qi excandescentiæ suæ indulgent nimis. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Basil. Cæs. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, διόμνυται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. sua:* Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qi ex sententia magistratuum angebantur*. imò, *qi eorum qi in magistratu constituti gloriâ, dum invident, rumpuntur*. Plavt. *Bacchid.* 4. 2.

> Pa. *Sufflatus ille huc veniet*. Pl. *diruptum velim.*

Flacc. *l.* 1. *sat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non deterreor periculo, sed dirumpor dolore*. & *l.* 4. *ep.* 16. *Unum omnia posse, dirumpuntur ii, qi me aliqid posse*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαφέρεσθαι usurpatum Lucæ *Act. c.* 7. *v.* 54. de qo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat.* 3.

---*turgescit vitreâ bilis:*

Findor.--- i. e. ῥήγνυμαι τῆς χόλῳ, καὶ λακῶ. Is. Casavb.

§ 5. Ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ] qod usitatiùs ac pleniùs ἔτι ὀλίγου χρόνου dicitur. qasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal.* 37. *v.* 10. *adhuc pavlulum, & improbus non erit.* ità Marcus hìc; *Adhuc pavlulum, & ipse non eris.* qid avtem interest, tu, an ille, tollaris? vide *l.* 7. § 79. At M. Cas. legisse videtur, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσται. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusqam ultrà memoria erit.* qi & *Africanum* pro *Adriano* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανός, exhibeant.

Πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτί] *ità ut te nevtiqam à faciendo dimoveri avt revocari patiaris.* ità *lib.* 10. § 12. ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *strom. l.* 5. Μαθηταὶ δὲ ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθεῖαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l.* 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταθεῖναι] Naso *met. l.* 15.

---*cùm sint huc forsitan illa,*

Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.

Μεταβάλλειν] Vide *l.* 7. § 18, 23. & *l.* 9. § 33.

Πάντα τετραί] omisit clavsulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l.* 15.

---*omnia verti*   *Cernimus.*---

Sic. *l.* 9. § 19. πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφατικώτερον etiam in abstracto, ut istic, sic *lib.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί. & *lib.* 4. § 3. ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ὥστε φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα συνήθη] transposita videntur ista, qibus rerum transpositionem alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videntur; πάντα τετραί· πάντα συνήθη. ὥστε οὐχὶ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xyl. dum seqitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib.* 7. § 1, 58. & *l.* 9. § 35.

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l.* 2. § 17. & *infr.* § 6. qæ ex lege qasi qadam divina assignantur cuiqe, paria eademqe sunt. Siqidem, ut Rex sapientissimus, *Eccles. c* 9. *v.* 2. *Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep.* 107. *ideo nulli qerenda, qia paria sunt omnibus. nam etiam qod effugit aliqis, pati potuit æqum avtem jus est, non qò omnes usi sunt, sed qod omnibus latum est.* vide *infr.* § 43. vel etiam ità sunt æqaliter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuiqe id qod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l.* 5. § 30. & *infr.* § 7.

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuiqe, si munus sibi proprium ac peculiare exeqatur, bonum sibi congruum & consentaneum asseqatur. Siqidem, ut philosophus, *ethic. Evdem. l.* 1. *c.* 8. Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, οὐκ ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἰδίου ἀγαθοῦ ὀρέγεται. & in hoc igitur acqiescit.

Φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qalia sunt qæ istic Marcus recenset. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Hesych. vide *l.* 5. § 14, 34. pro eo avtem qod εὐοδεῖν Marcus istic, εὐοδοῦσθαι dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὀρέξεις καὶ ἐγκλίσεις τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν μόνον] Hoc est qod passim inculcat Epictet. *enchir. c.* 1, & 2. *dissert. l.* 1. *c.* 1. & 27. & *l.* 2. *c.* 13. & *l.* 3. *c.* 24. & *l.* 4. *c.* 1, 4, 10. alibi. huc avtem plurimùm facit, qòd inter alia *l.* 4. *c.* 1. ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, οὗ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι· αἱ ὀρέξεις ἐπιτευκτικαί· αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίπτωτοι.

Εἴγε] ἤγε M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio qædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσας καὶ κατ᾽ ἀξίαν τοὺς μερισμοὺς] ità *supr.* § 5. ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm est æqalitas ista, ut Aristoteles loqitur, *Ethic. l.* 5. *c.* 3. ἡ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. in qa τὸ κατ᾽ ἀξίαν cumprimis ratio habetur. τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ᾽ ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib.* 6. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δ᾽ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τῇ δὲ πρὸς ἀθρέα] divulsa vitiatáqe ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρέα τὰ ἑτέρου. Proportionis istius, inqit, æqalitatem deprehendas licet, non si unum aliqod in unoqoqe consideres; sed si istius qæqe, cum alterius cujusqam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. qod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 3. & Evdem. *l.* 4. *c* 2. Ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaqe Avg. *de ver. relig. c.* 40. *Tota simul consideranda sunt, si velimus rectè judicare.* Plinius *l.* 4. *ep.* 14. *Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliqid putare, qod est in suo genere perfectum.* Ità siqidem unumqodqe in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ avt culici magis qicqam deesse, qod ad muscæ culicisve naturam ac constitutionem pertineat, qàm elephantí

elephanti avt leoni: verúmqe deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusqam magis, qàm in minimis, totam esse.* Siqidem de cunctis naturæ operibus dici potest qod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσαπερ καὶ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéqe mirandum prædicaverat artificium, qod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inqit, τὰ τῆς φύσεως ἔστι κατὰ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ' ἀνθρώπων ὑπολάβῃς μόνον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅ,τι ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσην ἐνδείξεται σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικροῖς ξύλοις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inqit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusqam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterqe: qibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. οὐδὲν οὕτω μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μειζόνων καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Qin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, qantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in minimis. Sicut enim non minùs plana camporum, qàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cedri stupemus, qàm vitis avt oleæ brevis fœcunditatem: ità non ampliùs miror elephantum, qia procerus est, qàm murem, qia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa qædam singulis creaturis, ut qibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Avtor deniqe *qæstionum Vet. ac Nov. Test.* qæ Avgustini nomine prostant, *qæst.* 123. *An qia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? avt qia sancti angeli non sunt qod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad qod facta sunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casavb. à superioribus, qibus vitiosè cohæserant, separavit; novæqe hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere qidem qeas. qanqam de vita avlica qod seqitur, si ad hanc periochen pertinet, à qa tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam avlicam cavssantem inducit, qasi per eam Scriptorum evolvendi facultas avt opportunitas negetur. Verùm aliò illud qod seqitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. § 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterqe locum immeritum cavssatur iniqè.
In culpa est animus, qi se non effugit unqam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. qid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranqillitatem locus confert. animus est qi commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vidi in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σεαυτοῦ] qasi dicat, sorte tuâ contentus agas. qod Apost. *ad Philipp. c* 4. *v.* 11. ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam qòd Lugd. exhibet, ἐδὲ σὺ ἑαυτοῦ, nec navci est.

§ 10. Ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ] *pœnitentia*, inqit, *est suiipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. l.* 17. *c.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm qæ ipsi fecimus, avt qæ de nostra voluntate nostróqe consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámqe in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Evripid. *Orest.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδα δεῖν' εἰργασμένος,
οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένην ὑφ' αὐτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἠπιάλοις ἢ πυρετοῖς *διακαιόμενοι* [διακαιόμενοι Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur c.* 6. πυρετῷ διακαιόμενοι.] τῶν ταῦτα παρόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ κάκιον ἔχουσιν· οὕτως ἐλαφροτέρας ἔχει τὰ τυχηρὰ τὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν ἐπιφερομένας· τὸ δὲ,

Οὔτις ἐμοὶ τ' * ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς,
[* ἄλλων vulg. perperam] ἐπιθρηνούμενον τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, qàm de de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi qod bonum & honestum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. sive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

lit. l. 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémqe in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλά, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic.l.*2. § 9, 10. *Summâ qidem avtoritate philosophi, qicqid justum sit, id etiam utile esse censent: itémqe qod honestum, idem esse justum. ex qo efficitur, ut, qicqid honestum sit, idem sit utile. in qo verbo lapsa consvetudo deflexit de viâ; sensímqe eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliqod, qod utile non esset: qâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μετανοήσειεν ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; qòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissâve, pœnitentiâ tangatur: sicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, qòd eandem despexisse ac spreviss lavdi sæpe atqe decori habeatur.

§ 11. Τοῦτο τί ἐστιν] vide *ad l.*3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum esse natos. Itaqe appetit animus semper aliqid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ. Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων] Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.*13. tanqam dictum vulgò jactatum refert, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *nihil per vitam dimidiam distare felices infelicibus. qia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῖν τοῦ βίου συνδιαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobiscum dividit somnus.* Senec. *epist.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (qod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.*99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istic, nihil homines à jumentis. Siqidem ἀργία ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ᾗ λέγεται σπουδαία καὶ φαύλη. Aristot. *ibid.* & *c.* 8. Οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaqe Plato *leg. l.* 7. Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. καὶ γὰρ ἀναιρεῖ ὁ ὕπνος, ὥσπερ καὶ ὁ θάνατος. Evstath. *ad Il.* Ψ'. & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Qid enim tam mortis simile qàm dormientis aspectus? qid tam vitæ plenum, qàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ] vide *lib.* 5. § 9. Aristot. *hist. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Περιεργότερος ἑκάστῳ τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι] Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi avtores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, qatenus id commodè potest, ad unumqodqe, qod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum seqentibus conjungit, qasi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, avt aliis rebus disserere cum qopiam contigerit,* &c. qam contextûs seriem verba ipsa nevtiqam admittunt. Lugd. avtem hoc loco periochas ità dispôsuit, ut Medeæ Absyrtum nobis repræsentare voluisse videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχειν] leg. τοιάδε [γάρ] τινὰ δόγματα ἔχων. Sedi suæ cavssali restitutâ, & pro verbo substituto participio, orationis seriê id poscente. potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. —τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qi enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet istiusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non avtem adiaphora. Hæc Xyl. cùm non animadverteret à Marci mente istic plurimùm aberravit. De hoc avtem subjecto, vide *lib.* 6. § 27. & *l.*7. § 26, 61. & *supr.* § 1.

Ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεται. *cogitur facere qod facit.* non à vi aliqa externa, sed à principio interno, falsô nimirum dogmate, pravo perversóqe judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron. *orig. Lat. l.* 4.

Vis est vita, vides, qæ nos facere omnia cogit.

qò tamen nevtiqam spectare cum Dousa censeo versiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὃς βίᾳ πορίζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος καλεῖται δ', ὅτι βίᾳ πορίζεται.

Vi qia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi qia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id qod accidit ex serpentis instinctu, exinde inolevisse & coadolevisse in anima, ad instar jam naturalitatis, qia statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto consilii libertate. itemqe de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *c.* 13. *v.* 23. *An mutare potest Æthiops cutem suam?*

ſuam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſetis benè facere, qi malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μέμνησο] Μεμνήσομαι. Lugd. edit *cogitabo*, Xyl qi antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore avtem μεμνήσομαι, nî vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de qo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Αἰσχρὸν ξενίζεσθαι] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Qæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret qo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inqit, καὶ οὐ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίναις περιπέπτωκα συμφοραῖς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. qia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ἐστι φορός] Qid enim malis moribus in mundo provenit uberius? avt cujusnam rei, qàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plavt. *Trinum.* 1. 1.

——mores mali
Qaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimé.
Neqe qicqam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atqe libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat.* 13.

Qæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fravdes, atqe omni ex crimine lucrum
Qæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum qerelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaqe Syneſ. *de provident.* 1. Ἐν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, οὐ θαυμαστὸν εἶναι κακὰ, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. qomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν, οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctúmqe virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari qippe boni vix ſunt numero totidem, qot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, qidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi qid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib* 1. *c.* 29. *Tertiò cùm arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, qò pluvia aqa delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μετατίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ σωζόμενον· εἰ δὲ ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τοῦ κακοῦ τήρησις, τὴν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. qia nimirum ἄντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα καὶ ἀντιμεταμφιάσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámqe planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de qo itaqe feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud qem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. qod & Caſavb. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculisve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπειδὴ τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι] æqè liberum eſt, inqit, qódqe animum ingenuum nihilò magis dedeceat, verum docenti, ubi erraverit qis, obſeqi, atqe rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéqe inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum qorundam errorem, qi *qod ſemel imbiberint, nolunt deponere*, (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorato. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνανάγκαστον. τὰ δὲ ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ὅτι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία. *Non enim, qia rigidum aliqid, ideo rectum; nec qia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Avg. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium qorundam exempla propoſuerat, οὓς οὐκ ἔστι μεταθεῖναι, qi à

re

re ſemel propoſita nullâ ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, qidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν οὔτε πεῖσαι, οὔτε ῥῆξαί ἐστι· qod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κέκεικα, inqit, καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κεινοῦσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεβόρου δέονται. -- οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκεικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι. οὔτι οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. ἀποθανεῖν θέλω, ἄν με τοῦτο ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκεικα. ἐσώθην ὅτι οὐ κέκεικάς ἐμὲ ἀποκλεῖναι. Clavdit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχὴ, ὅποι μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον. Itaqe Syneſius *de regno:* Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμπλακομένοις ἰσχυρογνώμων, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγνοίας, οὐ κερδαίνει γνῶσιν ἐκ μετανοίας, οὐδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide *ad l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμήν] Lugd. meliùs σὴ, & σὴν. deeſſe tamen forſan videatur, ἀρκεῖ σοι, avt tale aliqid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmqe & mentem ipſam peracta.* verùm diſtinctio interjecta integram faciet ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intentioni tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπὶ σοὶ, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntqe revera aliò, qàm qò priora illa, referri. *Siqidem tui*, inqit, *eſt arbitrii aliqid facere vel omittere, cur facis qod non probas, ſive in qo non acqieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *fruſtrà qereris:* fruſtrà avtem facere aliqid, inſipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec qidqam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto qidqam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátqe vices: naſciqe vocatur,
Incipere eſſe aliud, qàm qod fuit antè; moriqe
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Qæ dedit, illa capit, neqe diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

—*omnia is animat, format, avget, alit, creat,*
Sepelit, recipítqe in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atqꝫ alto ſuccedere cœlo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti. i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, qod perire funditus poſſit, cùm ſit* τὸ πᾶν. *i. e. omne, in qod redeunt univerſa reſoluta. res avtem hæc qæ mors vocatur, non eſt mors; qippe qæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertionem, qam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum qæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atqe in ipſa elementa remeare, qod tale, qale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, qæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qa prodierunt ac mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingvi, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit; ſed alter annus illam adducit. hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, qicqid præterierit, repetit. pars cœli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *qæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, qod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, qia qicqid illi avellitur, ad illam redit: nec perire qicqam poteſt, qòd qò excidat non habet, ſed eòdem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. deniqe *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ οὐκ ὢν, πρὶν ἢ γενέσθαι, τίς ἤμην οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον· γεγονὼς δὲ, ὁ μὴ πάλαι, διὰ τῆς γενέσεως, τὸ εἶναι πεπίστευκα· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γενόμενος, καὶ διὰ θανάτου μηκέτι ὢν, αὖθίς τε μηκέθ' ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν, ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γεννηθείς· κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξατμισθεῖσαν τὴν ὕλην, ὁ κόσμος κεχώρηκεν· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν ἐν θαλάσσαις ἐκδαπανηθῶ, κἂν ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλουσίου δεσπότου. qæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4. § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, uti qæqe in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neqe ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Qicqid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει] Naſo *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáqe tellus
In liqidas rareſcit aqas: tenuatur in avras,
Aeráqe humor habet: dempto qoqe pondere rurſus

In

In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Indè retro redeunt: idémqe retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aqas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, πρὸς τί ἔργον γέγονα] ità Baſ. at Lugd. ἐρεῖ πρὸς τί ἔργον γέγονε. *poteſt dicere cujus rei cavſsâ factus eſt.* Xyl. *de ſe dicet, alicujus gratiâ factus ſum* Caſ: qid ſi legas, καὶ ὁ ἥλιος ἄρα πρὸς τι γέγονε. *etiam ſol utiqe alicujus rei gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ θεοί] Sidera nimirum, qæ animata eſſe putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & ſapientes Ægyptii, θεοὺς εἶναι ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶναι θεούς. Idem *l.* 8. De ſole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μαρτυρεῖν, οἷα ἡλίου. νὺξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μαρτυροῦσιν· ὧραι αὐτῷ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος ἐκείνου ἔργου, οὐράνιος μαρτυρία. Imò teſtimonium perhibent iſta omnia ſolis conditori, non ſoli. vide *Pſal.* 8. *v.* 1, 3. & *Pſal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Pſal.* 74. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, ſi operæpretium id videbitur, *de ſole* Apoſtatæ impii Juliani Imperat. *orationem* avtore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα, τούτους μόνους ἡγεῖσθαι θεούς, ὥσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, Θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ εὐθέως ἀμφὶ τὴν οὐρανοῦ θέαν ἀπατώμενοι, καὶ ὄψει μόνῃ πεπιστευκότες, τῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις ἐπιθεώμενοι, ἐθαύμασάν τε, καὶ ἐξεθείασαν, θεοὺς ἐκ τοῦ θεῖν ὀνομάσαντες τοὺς ἀστέρας· καὶ προσεκύνησαν ἥλιον, ὡς Ἰνδοί· καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι;] vide *ad l.* 5 § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου] *natura finem ſuum habet in rei uniuscujuſqe fine.* Caſ. ut στοχάζεσθαι hîc ſit collimare. at Xyl. *conſilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc eſt enim στοχάζεσθαι Marco iſtîc: ut *l.* 1 § 9. τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Univerſa Deus diſponendo præſcivit, & præſciendo diſpoſuit.* Cyprian. *epiſt.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29 lavdâſſet. nec paſſerculum qidem, qi aſſario dimidio veneat, citra Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Chriſtus nec minima fieri ſine voluntate Dei dicat; exiſtimat aliqis & ſumma & magna, avt non ſciente, avt non permittente, in Eccleſia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæſar. qæſt.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, qæ non ſolùm hominum curam habet, ſed avium qoqe minutarum.* Hieron. qidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per ſingulos Dei currit providentia; ſic in cæteris animalibus generalem qidem diſpoſitionem & ordinem curſúmqe rerum intelligere poſſumus.* v. g. *qomodo naſcatur piſcium multitudo & vivat in aqis, qomodo reptilia & qadrupedia oriantur in terra, & qibus alantur cibis? Cæterùm abſurdum eſt ad hoc Dei deducere majeſtatem, ut ſciat per momenta ſingula qot naſcantur culices, qótve moriantur; qæ cimicum & pulicum, & muſcarum ſit in terra multitudo; qanti piſces in aqa natent; & qi de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non ſimus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium qàm irrationabilium providentiam eſſe dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (ſapientia divina) *à fine ad finem: hoc eſt, à maximo angelo uſqe ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ uſqe ad finem deſtinatum à creatore, ſive in qem urget natura, ſive qem accelerat cavſsa, ſive qem concedit gratia; dum nihil horum evenit, qod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit avtem, non qidem mobili diſcurſione, vel ſubjectæ creaturæ qaſi officiali adminiſtratione, ſed ſubſtantiali qadam & ubiqe præſenti fortitudine, qâ utiqe univerſa potentiſſimè movet, ordinat, adminiſtrat.* Adjici poterat qod de *capillis numeratis,* Chriſtus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. ſolen.* 8, & 99. Trithem. *ubi ſuprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *qæſt. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima eſt mundus, ſive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut ſata, ab initio ejus uſqe ad exitum, qicqid facere, qicqid pati debeat, incluſum eſt; ut in ſemine omnis futuri ratio hominis comprehenſa eſt; totius enim corporis & ſeqentis ætatis in parvo occultóqe lineamenta ſunt. Sic origo mundi, non minùs ſolem & lunam & vices ſiderum, & animalium ortus, qàm qibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολήξεως] Fuſcus apud M. Senecam, *Svaſor.* 2. *ſtatuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt. Habebit qiſqe qantum illi dies primus aſcripſit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. ſic *lib.* 6. § 49. ἀφώρισται. & *l.* 12. § 23. ὅρον δίδωσιν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν] Sejungunt iſta à ſuperioribus G. Xyl. & M. Caſ. mihi continuanda prorſus videntur. qemadmodum, inqit, qi pilam mittit rationem apud ſe habet, non tantùm qomodo motus ille ineatur, ſed qà feratur, & qo loco terminetur; ſive qà permeet pila, qò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura conſilium iniit, non de ortu tantùm, ſed de obitu etiam, ac progreſſu cujuſqe rei. Plavtus alio, nec ab hoc ta-

men

men prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captiv. prolog.*
Enimvero Di nos qaſi pilas homines habent.

Τί ὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* qod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γοῦν σοι εἰπεῖν ᾧτινι ἐοικέναι μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθεάσω, ὑπὸ κρουνῷ τινι καταῤῥέοντι ἀνισταμένας; τὰς φυσαλλίδας λέγω, ἀφ᾽ ὧν συναγείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τοίνυν αἱ μέν τινες μικραί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκραγεῖσαι ἀπέσβησαν, αἱ δ᾽ ἐπὶ πλέον διαρκοῦσι, καὶ προσχωρουσῶν αὐταῖς τῶν ἄλλων αὗται ὑπερφυσώμεναι, εἰς μέγιστον ὄγκον αἴρονται, εἶτα μέντοι κἀκεῖναι πάντως ἐξεῤῥάγησάν ποτε· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως γενέσθαι. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἅπαντες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ᾽ ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ᾽ οὖν ἀπορραγῆναι ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi qis exiſtimet lucernæ pejùs eſſe cùm extincta eſt, qàm anteqam accenderetur? Nos qoqe accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliqid patimur. utrinqe verò alta ſecuritas eſt. qid refert utrùm non incipias, an deſinas? utriusqe rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἔκστρεψον] ἔστρεψον Lugd. edit. unde *annot.* Στρέψον. *convertito te.* Omnino præter Marci mentem. Qi vult non ut ipſe ſe convertat qis; ſed ut illud potiùs, in qo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, avt *circum vertat*, ut Caſ. qàm *invertat*, qò naturam ejus penitiùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους
Inverte qàm celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέψαι δὲ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω μέρος, ἔξω. Eadem & Svidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re qavis, iſtic de corpore humano, ipſóqe cumprimis cujuſqe proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Qòd ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur. ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qi nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qa Plut. in *Collat. aqat. & terreſtr.* Ἡ δ᾽ ἀλώπηξ ἁλοῦσα, εὐθὺς ἐκστρέφεται· πέφυκε γὰρ δι᾽ εὐτονίαν καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ στρέφειν, ὥστε, τῶν ἐντὸς, ἐκτὸς γινομένων, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. qanqam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta.* Τούτους ἠνάγκασαν ἐκστρέψαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι, καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον, ἐκστρέφουσιν ἑαυτάς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορνεῦσαν] vitioſum videtur. forſan ἀποπνεῦσαν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνεῦσαι. corpus, inqit, conſidera, qale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν] Annotator Lugd. qo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπαινῶν &c. ſed fortè, inqit, βραχύβιον· qæ Marci vox eſt. Certè ſiqa exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος· βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν γωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ στιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Πρόσεχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi qaſi moneat Marcus, qodnam debeat eſſe τῆς προσοχῆς ſive ἐπιστροφῆς, ut *lib.* 4. § 26. loqitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idqe qotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujusqe materiam, nè pluris eam qis qàm par eſt faciat; (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriqe illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atqe huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, qam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertitqe *ſubjectæ opinioni.* de diſtinctione accedo, qia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm ecqid ſibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaqe, *adverte*, vel *attende*, *præſenti*, *avt decreto*, *avt actioni*, *avt ſignificato.* Τὸ ὑποκείμενον, *præſens*, *qod adeſt.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ᾽ ἂν ἐνδεχόμενος τοῖς ὑποκειμένοις, τοὺς βεβαιώσαντας τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν, καὶ διαφυλάξοντας τὴν κατάστασιν, παροξῦναι δικαίως, εἰ μηδὲν εἰδείη τῆς τῶν προγεγονότων περὶ ἑκάστης ὑπομνήσεως. qi præſentibus acqieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς προγεγονόσιν· opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς τὰς πράξεις θεωρεῖν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 18. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Monet ut ad id qod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις] ſeparat iſta à præcedentibus

dentibus M. Casavb. possunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, qia ad id qod præ manibus est non attendis, sed de rebus futuris anxius, animíqe suspensus es, & qod præcipuè te spectat differs. vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις] Havd integra satìs videntur ista; forsan scribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὴ &c. ut ratio reddatur, qare tot molestiis conflictetur; qia nimirum sui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi possunt tamen & ἐρωτηματικῶς, [τί] μᾶλλον ἢ &c. qasi dicat. *Cur crastino die malis bonus fieri, qàm hodie esse?* vide *l.* 2. § 4. Pers. *sat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Qid? qasi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & semper pavlùm erit ultrà.

Naso *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qi non est hodie, cras minùs aptus erit.

Nam qod seqitur,

Dicimus assiduè, cras qoqe fiet idem;

non de instituti mutatione in meliùs; qod Casavb. *in Persium*, sensisse videtur, dum memoriâ fisus codicem non consulit; sed de perseverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris usura dictum est. Petron. Arb. *satyr. Qod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.* Qod tamen eruditissimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Qod hodie non est, cras non erit.* Certè qod Naso suprà verbo monuerat, idem fusiùs Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 12. Ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἁμαρτηθὲν, εἰς τἄλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὴν προσοχὴν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀπωθεῖν, (ità Casavb. restituit qod εἰώθει legebatur) ὑπερτιθέμενον τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐσχημονεῖν. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἡ παντελὴς ἀπόστασις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ' οὐ λυσιτελεῖ, τί οὐχὶ διηνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; Verùm Marci verbis gemina prorsus sunt, & ad ea fortean respexit etiam, qæ in fine dissertationis illius Epictetus disceptat. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινός, ἐπ' ἄλλοις ἔσται τὸ λυπεῖν με· ὀργισθήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβάλῃ εἰς τὴν τρίτην. Joan. Chrysostom. *de statuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι κατὰ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλου. ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν]· Hoc est, τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐεργετικόν· qod passim inculcat. καὶ γὰρ οὐδὲν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναιτ' ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος εἰς ἑτέρους διαδίδωται. Joan. Chrysost. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων] Ità pii passim, Deo adscribunt, qæcunqe ipsis obtigerint, universa. Job. *c.* 1. 21. *Psal.* 18. *v.* 39, 40. & *Psal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo sunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmqe omnium, de materiæ, ex qa consistit, ignobilitate perspiciendam proponit. (qod idem agit & *l* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Illa siqidem, τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Casavb. referre, qàm periochæ seqenti cum Cl. Salmas. connectere. Senec. *epist.* 107. *Eadem vitæ conditio est, qæ balnei.* Sed aliò ille respexit, qàm Marcus istic. vide *ad* § 43.

§ 25. Λούκιλλα Οὗηρον· εἶτα Λούκιλλα] Rectè distinxit ista, priùs confusa, explicavítqe, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmasius *ad Capitol. Marc. Lucilla*, inqit, *Verum extulit. post & ipsa fatis concessit.* Itaqe in singulis subavdienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξηνέχθη. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii consorti nuptui data, eidémqe superstes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de qo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανος Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inscriptionibus sepulcralibus Salmas. *ibidem* exhibet. Verùm qis iste *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is supervixerit, & successerit, nescire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano superstitis mentio fit rursus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος] Ἀντωνῖνος Φαυστῖναν. Salm. *Annia Favstina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδριανόν] *Caninius Celer* orator sive Rhetor qem & Marcus & Lucius avdiêrant. Capitol. *Marc.* & *Ver.* ab Adriano forsan eidem in disciplinam traditi. Nam qòd Mavssac. in *dissert. critic.* qam Harpocrationi à se edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, qasi duos, recenset, qorum Marcus Caninius alter sit dictus, neminem (puto) σύμψηφον habet. post illa verò, εἶτα Κέλερ, subjungi postulat item Salmas. τοιαῦτα πάντα qod suo loco motum fuerat.

Δεινοὶ] *avsteri.* Xyl. sed & Casavb. qi tamen de ingenii acumine exposuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χάραξ] depravatum opinor. forsan Ἱέραξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de justitia.* vel χάραξ etiam, siqidem

Charax

Charax Philoſophus Pergamenus Svidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophraſti avditorem; de qo Laërt. *l.* 5. Svidas, Marc. ipſe *l.* 9. § 29. qanqam poteſt etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs exiſtimem deſignatum, qia inter homines acuminis & ſubtilitatis lavde inſignes hìc à Marco proferatur. De eodem avtem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalareus in hoc numero haberi poteſt, diſputator ſubtilis, orator parùm vehemens, ſed dulcis; ut Theophraſti diſcipulum poſſis agnoſcere.* Itaqe de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magìs Athenienſes qàm inflammabat, & ſuavis maluit videri qàm gravis; ſed ſuavitate eâ qâ perfunderet animos, non qâ perfringeret.* Eandémqe illi ſvavitatis lavdem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Evdæmon* inter Aſtrologos celebriores recenſetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. qo tamen loco Æmar. Ranconetus *Evchemon* legendum credebat. Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia eſt homini facere qæ ſunt hominis*: verùm lætitia eſt homini Chriſtiano, facere qæ ſunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Pſal.* 112. *v.* 1. Eſai. *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, qæ ſunt hominis, qà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejuſdémqe legi conformis, eadem ſunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου εὔνοια] Lætitia, inqit, homini & voluptas eſſe debet facere qæ officii ſunt ſui. Nihil avtem magìs humani eſt officii, qàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaqe læto animo lubentiqe faciendum eſt. Naſo *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini eſt hominem ſervare voluptas.
& vera benefaciendi cupido utilitates relinqit, ipſo benefaciendi opere lætiſſima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum ſententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιτήδειον τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν· τὸν γοῦν ἐνάρετον, θεωρητικὸν εἶναι, καὶ πρακτικὸν τῶν ποιητέων. ità enim ex Svida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philoſoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum qorundam eſſe, Ἄνθρωπον τέλειον, τῶν μὲν ὄντων θεωρητικόν, τῶν δὲ δεόντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. viſe ſis & qæ ſeqvuntur lectu digniſſima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Ἀγγεῖον περικείμενον] corpus *ambiens* te, ſive amictûs inſtar circumjectum tibi, cingénsqe te. vide *l.* 10. § 1. ſed & *ibid.* § 38. qo loco, τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες, dicit, qatenus *organi* ſive *vaſis* inſtar animæ eſt uſui; qod hìc τὸ ἀγγεῖον περικείμενον, qatenus ea ab iſto afficitur. de eodem, περικείμενα κρεάδια. *l.* 12. § 2. & περικείμενον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qi locus hunc illuſtrat plané.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *ſupr.* § 23. & *l* 2. § 3.

§ 28. Αἰθρίαν καὶ γαλήνην] Tranſlatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιθριάζειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris ſtatu, unde ἐγγαληνίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epiſt. ad Herodot.* apud Laërt. *l.* 10. qod γαληνισμὸν ποιεῖν poſtea exponit. Ità γαλήνην καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento iſto *infrà*. § 40. 47. & *ſupr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει] vid. *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράνως ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non eſt apertè ſemper utendum.* Xyl. qem & Caſavb. ſeqitur. atqi ſanam orationem nuſqam non adhibendam, Marcus cenſuerit. qi τὸ ἀληθεύειν ſimpliciter apud omnes paſſim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio iſtìc qærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑγιεῖ [δὲ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumqemqe privatim, eam ſermonis rationem habeas, ut non tam diſertè & eleganter, qàm modeſtè & decenter loqaris. Oratione verò ſanâ & ſalubri ſemper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειολογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siqidem κομψὸν περίτρανον, ὑπέρλαλον. Svid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτρανος εἶναι βουλόμενος. *cùm diſertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλλεσθαι, τὸ περιτράνως λέγειν. Alioqi τρανὲς, σαφὲς, i. e. *clarum & perſpicuum* denotare, docet Svidas adductis hiſce inter alia teſtimoniis, ex avtoribus, qorum nomina ſubticet.

Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.
Incerti erramus, nec certi qid novimus.

(Eſt ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανεστέρα ἡ ὄψις

ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior sive certior est.* qod Joan. Chrysost. *in Evang. Joan. orat.* 75. τῆς αἰσθήσεων τρανοτέρα ἐστὶν ἡ ὄψις. at Philo *de confus. ling.* πρὸς τὴν σαφῆ τῆς ἀληθείας κατάληψιν μακρὰν ὅσον ὄψεως ὑστερίζει ἀκοή. Et, post Herodotum, Julian. *epist.* 22. ὦτα ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. & τρανὸς, φανὸς, Etymolog. Tum ex conseqenti, qia veritate nihil clarius certiúsqe; hinc fit ut τρανὲς καὶ τρανὸν etiam ἀληθὲς *verum* significet, Hesychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaste. περίτρανος etiam eodem sensu Synesias *de regno.* τούτων τὰ κολοβὰ δ' ἀνοήματα καὶ ῥήματα ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ νοῦς ἐκ φιλοσοφίας ἐν γλώττῃ περιτράνῳ τε καὶ στρογγύλῃ. verùm pro *diserto* plerumqe sumitur, eâqe significatione apud Hellenistas, qi dici solent saltem, etiam simplex τρανὸς reperitur. Avtor *sap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς. *lingvas infantium disertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Esai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *disertus erit.* Philo item *de vit. Mos. l.* 1. τὰ μέλλοντα θεσπίζων διηγγέλλετο τρανωτέρᾳ φωνῆς ἡσυχίᾳ. *silentio qâvis voce disertiore.* Turneb. Qanqam nec illud inficias iverim, videri Epictetum consilium dare, nè sanâ apud insanos, qales illi plerosqe reputabant, oratione semper utamur: & dissimulationem qandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, sed præcipere & probare. Etenim sic *l.* 1. *c.* 29. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; οὐ γὰρ ἀρκεῖ, τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κροτῇ, καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθὰ, λέγομεν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; οὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπικροτοῦμεν. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα οὐ δύνῃ, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ἐπικρότει αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. qibus addas licet qæ ad finem capitis ejusdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, sani potiùs, moribúsqe congrui sermonis, qàm nitidæ elegantísqe dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. qamvis sensum usúmqe istum τοῦ περιτράνως vocabuli istîc probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι ad periocham seqentem pertinere censet; qam ab illis ordiri opinatur. qasi dicat, *ut qod verum sanúmqe est dicatur; avlam Avgusti totam, &c. mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone sano,* i. e. *vero.* ὑγιὴς λόγος, *verus, sincerus, simplex sermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Evripidis *Andromach.*

—— ἑλικτὰ πάντα, κοὐδὲν ὑγιές. i. e. ut

Lucil. *Pergula pictoris; veri nihil, omnia ficta.*

& νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniss.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (sic restituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσοῦν τι ληρεῖν ἀνδρὸς οὐχὶ σώφρονος. νοσοῦν τι. i. e. νοσοῦντά τινα λόγον, ut Evripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] observes nominativa ista absolutè posita.

Πρόγονοι] *posteri* Xyl. ἀπόγονοι forsan, *privigni.* itâ enim in jure qandoqe dicuntur.

Ἄρειος] *Arei* Philosophi, cujus contubernio usus est Avgustus; meminit Sveton. *l.* 2. *c.* 89. ad qem locum Casavb. Avgusti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi scriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch in *Anton.* & *apoph.* Dion. Cass. *l.* 51. Themist. *orat. ad Jovian.* 12. & *qinqen.* 17. Julian. in *Cæsarib.* & in *epist. ad Alexandrin.* avtores ille nominat, ipse loca indicavi. Cæterùm qòd Themistius in *qinqenn.* ait, Antoninos duos, Pium scil. nostrúmqe, Epictetum, pari modo evexisse, qô Arium Avgustus, Thrasylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde constare, avt qî esse possit, nullus asseqor: etiamsi Svidas etiam ad Marci principatum pertigisse scribat: qum à Neronis imperio (sub qo Epictetum non vixisse tantùm, sed in existimatione magna extitisse, ex ipsius disceptationibus ab Arriano editis clarissimè liqet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit qòd nec apud Marcum ipsum, nec apud eorum qenqam, qi Marci res gestas scripto consignârunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, qos is in honore habuerit, Philosophos: cùm sedulò tamen hos recenseant. Deniqe cur Junio Rustico tantam gratiam agnoscat, qòd Epicteti commentariorum copiam sibi fecerit, qi ab Epicteto ipso, qem familiariter habebat, nullo negotio comparare sibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνας] Mæcenatis cum Avgusto familiaritas, præterqam qòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci scriptis etiam pueris nota est.

Θύται] *sacerdotes.* Xyl. *aruspices.* Cas. *victimarii, popæ.* θύτης Æolicè φύτης *popa;* ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmas. ad Solin.

Πομπηΐων] gentem sive familiam dicit; cujus dignitatem si spectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de qo *l.* 3. § 3. non urbem, de qa *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐσπούδασαν] vide Abramum; qàm solicitus ageret, qòd prolem successûram non haberet. *Genes. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, qàm anxius, cùm habiturus non esset. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν εὐτυχοῦντα τῷ βίῳ,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχου τὴν οἰκίαν.
Instructa inopiâ miseráqe est felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt suum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ ποθεινὸς ἵκοντι νεότατι τὸ πάλιν ἤδη. μάλα δέ τοι θερμαίνει φιλότατι νόον· ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχὼν δεσπόταν ἐπακτὸν ἀλλότριον θνάσκοντι στυγερώτατος. Clemens deniqe Alex. *strom. l.* 2. Ὁ ἄτεκνος, φασὶ, τῆς κατὰ φύσιν τελειότητος ἀπολείπεται, ἅτε μὴ ἀντι-

κα-

καταςήσας τῇ χώρᾳ τὸν οἰκεῖον διάδοχον· τέλειος, ὁ πεποιηκὼς ἐξ αὑτοῦ τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπειδὰν κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ πεποιηκότα ἐπίδοι. vide Evripidis *Ionem*.

Ἵνα διάδοχόν τινα] scil. hac ratione homines immortalitatem qandam moliuntur, spondéntqe sibi. Justinian. *novell. constit.* 22. Ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνὸν, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἀθανασίαν ἐπιτεχνητὴν εἰσηγεῖσθαι. καὶ ἐκ τῆς παιδοποιίας ἀνανεούμενα τὰ γένη μένει διηνεκῆ, τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει. Avgustus apud Dionem *l.* 56. τὸ γεννᾶν ἀΐδιον τρόπον τινὰ καὶ τὸ θνητὸν ἀπεργάζεται· καὶ τὸ θνητὸν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀϊδίῳ διαδοχῇ γενῶν, ὥσπερ τινῶν λαμπάδων παραμυθεῖται. *Clem. strom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ἐπισκευάσας τὴν ἀθανασίαν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ οἱονεὶ διαμονήν τινα παισὶ παίδων μεταλαμπαδευομένην. Locus qem cùm Avgustus, tum & Clemens, in animo habuisse videtur, est Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι [--- οντα Steph.] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτοῦ παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου. ὃ διὰ τέλους αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν, τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. & in *sympos.* Τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας τινὸς τυγχάνει. οὐ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν, οἷον αὐτὸ ἦν. Aristot. *œconom. l.* 1. *c.* 3. ταύτῃ τῇ περιόδῳ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Aristides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἡμῶν, κατὰ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & in *Æsculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἔσχατος τοῦ ἰδίου γένους] Annot. Lugd. vult ἔσχατον legi, ut ad ἐπιλογίζεσθαι referatur. qod membrum superius non clavdit, sed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι] Moliuntur qidem immortalitatem qandam hac ratione mortales: verùm frustrà sæpenumero, inqit Marcus noster, & Marco σύμψηφος Psaltes θεόπνευστος. *Psal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον] θάνατον hîc deleri postulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν ὧδε ὅλου γένους cum prioribus illis continuentur. *Necesse est aliqem ultimum existere rursus istîc totius gentis.* Editor. Lugd. cum seqentibus nullo sensu commisit. Xyl. tanqam mutilum avt alienum prorsus omisit. M. Casavb. clavsulam perioches hujus totius facit. *Hîc rursus considera gentis totius mortem.* ut ἐπιλογίζεσθαι superius hîc denuo suppleatur. Atqe hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *supr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν] Ità accipere externa ista, sive opes, sive honores, & consimilia à rerum omnium avtore tributa, nè acceptis, qod plerique solent, insolescas. μωρὸς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος *l.* 5. § 23. Apostol. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum est superbia. Difficile est, ut superbus non sit, qi dives est.* Avg. *serm. solenn.* 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaqe Isidor. Pelus. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπερηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπεροψίας γεννήτορα. Atqi, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἄριστος, ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν πενία. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, οὐ τὸ ἐπὶ πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν, τούτου δὲ καταφρονεῖν. Argumentum sumit ad fastum hunc supprimendum ab illo ipso τοῦ λαβεῖν vocabulo Apostol. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non est qòd nos suspiciamus, tanqam inter nostra positi: mutuò accepimus. ususfructus noster est; cujus tempora ille arbiter muneris sui temperat.* Optimè Avgust. *epist.* 205. *Animum virilem & Christianum nec debent hæc, si accedunt extollere, nec debent frangere, si recedunt.*

Εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, qia accepta rectè tenuimus, cùm æqanimiter ad momentum sublata toleramus.* Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν ὄντων, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνήσῃ ἀποσπώμενον. Ità Basil. Cæsar. *orat.* 7. Προσπέφυκέ σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυπεῖ αὐτῶν ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀκρωτηριασμὸς τῶν καιρίων. Hesiod. *oper.*

> Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
> *Sunt miseris animæ ipsius mortalibus instar*
> *Divitiæ*——

Et Antiphanes:

> Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
> *Anima est & sangvis argentum mortalibus.*

Itaqe qod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐργαζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ

περισπασθέντες ἥδονται, ὅτα δή τις ἂν εἰκάσειεν ἥδεσθαι· ἀφαιρεθέντες δὲ καὶ χωλύμενοι ἀλγοῦσιν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἀφαιρούμενοι. sed & ἀφαιρουμένων multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent nisi semetipsas: tu stupebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ à te recesserint. utpote cui pecunia sua obhæsit, nec sine sensu avelli potest.* Idem *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejusdem monitum *epist.* 74. *Omnia ista nobis accedant, non hæreant; ut si abducantur, sine ulla nostri laceratione discedant.*

§ 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτόν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν] Ità Apost. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἐνεκεντρίσθης, κἀκεῖνοι δὴ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ πάλιν ἐγκεντρισθήσονται. Senec. *epist.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum restitui.*

Ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ] Plutarch. *de amor. frat.* Ἀπιστοὶ μὲν τε φίλοι καὶ συμπόται, κλητοὶ δὲ κηδεσταὶ καὶ συνήθεις, τῶν πρώτων, ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων, διαφθαρέντων. ἀδελφοῦ δὲ ἀνάκτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἐκκοπείσης. Itaqe Hegesistratus πόδα ξύλινον coactus est sibi comparare, τοῦ οἰκείου στερηθείς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε] Et erat hoc revera in hominis potestate à primordio positum, nè à sui ac universi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, sese, nî vellet ipse, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφυῆναι] qod Apost. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γενέσθαι.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legisse videtur, cùm vertit, *qemadmodum singulæ ferè rationis compotes naturæ ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *sicut cæteras facultates ratione præditorum unusqisqe ab universi natura accepit.* etenim τὸ λογικῶν illud ex priore parte sententiæ huc translatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει] Natura, inqit, universi, i. e. numen ipsum, sive potentia ac providentia divina, obstantia & renitentia, ac opponentia sese qæqe *circumducit* qodammodo *& in suum usum convertit.* Hoc est enim τὸ ἐπιπεριτρέπειν, sensuum prægnans vocabulum, cujusqe vim circumlocutione etiam prolixiore vix satìs exprimas. vide *ad l.* 6. § 42. sed & Esajam Prophet. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apost. apud Lucam. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Pavlum *ad Rom. c.* 9. *v.* 17, 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πᾶν κώλυμα ὕλην] vide *supr.* § 32. & *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 68.

§ 36. Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία] vide *ad lib.* 7. § 8, 27. & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridétqe, si mortalis ultra
Fas trepidat.——

Μὴ συμπερινόει ἐπὶ ... να ὅτα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγενέσθαι] *Neqe animum adverte eis, qæ multa dolorem videntur posse afferre.* Xyl. dilutè & restrictè nimis. sed nec minùs laxè nimìs Cas. *neqe animus huc illuc divagetur & in cogitationibus suis coacervet unà molestias multas eas gravésqe calamitates; qibus tu æqè ac alius qivis obnoxius es.* Neqe enim tam communis ex æqo cum reliqis omnibus conditionis consideratio mentes mortalium conturbare solet, qàm eorum malorum, qæ nobis ipsis obventura esse suspicamur, cogitatio, & per præmeditationem qædam qasi præsensio. Itaqe verto. *Noli animo complecti, qales qantásqe molestias superventuras tibi fore,* πιθανόν ἐστι, scil. *probabile aut verisimile est.* Monitum idem est cum eo qod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaqe in futuro ἐπιγενήσεσθαι malim qàm in præterito ἐπιγεγενῆσθαι. Neqe enim præterita jam ampliùs perturbare solent mala etiam molestissima: imò ejusmodi jam elapsorũ dulcis est memoria & recogitatio; eóqe dulcior recordatio, qò sensus & perpessio molestior graviórqe fuerit.

——*Olim hæc meminisse juvabit,*

inqit, ad tolerantiam suos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius idem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur. Ἀηδὲς μὲν οὖν, inqit, παρελθόντων μεμνῆσθαι κακῶν· ἃ γὰρ μηδὲ συμβῆναι τὴν ἀρχὴν ἔδει, στυγεῖσθαι φαίη τις ἄν. Attestatur tamen ipsa populi vox, & senarius ille proverbialis, qem inter incerti Tragici an Comici in excerptis suis posuit Cl. Grotius; sed Evripidis esse docet Cicero *de fin. l.* 2. *Qid si etiam,* inqit, *jucunda memoria est præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora sint, qàm vestra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores. ——*Nec malè Evripides,*
Svavis est laborum præteritorum memoria.

Et ex ejusdem *Andromeda* Stobæus. *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Aristoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλὰ ἔνια καὶ οὐκ ἡδέα· ὅθεν καὶ τοῦτο εἴρηται, Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ —μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,
Μνήμενος, ὅστις πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλὰ ἐόργῃ.

Est ex *Odyss.* ο'. *v.* 400. qod tamen in Homeri codicibus pavlò seciùs legitur,

Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ, καὶ πόλλ' ἐπαλήθῃ.

Plutarch. *sympos. l.* 2. *c.* 1. Καὶ μὴν πρός γε τὸν Χρέοντα ὁ Οἰδίπους (in Sophoclis *Oedip. Colon*)

Δεινὸς

Δεινὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν,
Ὦ ξεῖν', ἐπεγείρειν. ὁ δ' Εὐελπίδης τοὐναντίον,
Ὡς ἡδύ τι τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ex qo Macrob. *Saturn. l.* 7. *c.* 2. Ὡς ἡδύ τι. Nam qòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι, librariorum culpâ contigisse avtumo, qi σοφοῖσι pro σωθεῖσι scripserat. Antonius avtem *Melissæ l.* 1. *c.* 54. Epicteto dictum geminum tribuit, qi ex poeta forsan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τὴν θάλασσαν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν· οὕτως ἡδὺ τῷ σωθέντι μεμνῆσθαι τῶν πόνων. qæ poetæ esse alicujus liqet satis. possúntqe levi operâ numeris suis restitui, si τῷ γῆς articulum addideris, τῶν πόνων sustuleris, & pro οὕτως, ὡς, qod idem valet, substitueris. Claret ex his justam cavsam subesse, cur futurum istîc in præteritum defingamus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρὸν] Senec. *ep.* 66. *Non potest ferre sententiam sensus nisi in rem præsentem adductus est: Nec futuri providus est, nec præteriti memor; qid sit conseqens nescit.* Et *ep.* 74. *Et qæ præterierunt, & qæ futura sunt, absunt: neutra sentimus. non est avtem nisi ex eo qod sentias dolor.* Cic. *de finib. l.* 1. § 35. *Corpore nihil nisi qod præsens est, & adest, sentire possumus.* Et § 107. *Corpore præsentia sola sentiuntur.* Aristot. *de memor. & remin. c.* 1. Ἔστι γὰρ τοῦ μὲν παρόντος αἴσθησις· τοῦ δὲ μέλλοντος ἐλπίς· τοῦ δὲ γενομένου μνήμη. & *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Αἰσθάνονται μὲν τὰ παρόντα· μέμνηνται δὲ τὰ γεγενημένα· ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τοῦ ἀπόντος τὸ ἄλογον. Qòd avtem βαρεῖ istîc Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evasit. Sic enim Thomas Magister: βαρύνειν χρήσιμον· βαρεῖν δὲ ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παλαιῶν, πλὴν ὅτι τοῦ παρακειμένου ἐπὶ παθητικῆς σημασίας. negat τὸ βαρεῖν apud antiqorum probatissimos usurpari, nisi in præterito tantùm, patiendi sensu; prout Aristidæ *orat. sacr.* 4. Οἱ δ' ἧκον οἴνῳ βεβαρηκότες οἱ ναῦται. *Accessere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini sui.* Cas. ego mendum cùm subolfacere viderer, pro κυρίου Κύρου scribendum opinabar. qod & annotatorem Lugd. monuisse postea deprehendi. Memineram nimirum Pantheam Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l.* 5. qæ cùm Cyro majori in prædam cessisset, marito postea in prælio, dum Cyro militat, cæso, sese insuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Pariscam Evnuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occisi corpori assidentem ab Artasyra deprehensum. Marcum itaqe suspicabar memoriâ lapsum historias hasce confudisse, & Pantheam pro Parisca posuisse: Sed & Pergamum de qo Marcus istîc, ex Evnuchis forsitan eis fuisse, qi occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitisse. Verùm suspicionem, simul ac errorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmasius, qi Οὐήρου legi postulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò proniùs contribuo, qia Veri scortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Bootio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γάρ ἐστι (Lucianum avdis) τῇ τοῦ Ἀβραδάτου ἐκείνῃ τῇ καλῇ.

Παρακάθηται] ritum alludit sepulcris eorum, qos defunctos conditósqe lugebant, assidendi. Indè illud Hermogenis *de invent. l.* 3. *c.* 8. εἰ ἐδάκρυες, οὐκ ἂν ἐμήνυσας· εἰ παρεκαθέζου τῷ τάφῳ, οὐκ ἂν ἐφρόντισας. Ex Ctesiæ *Persicis*, Photius *cod.* 70. Ὁ Βαγαπάτης τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε. De Niobe Æschylus ab Hesychio lavdatus, ἐφημένη

Τάφῳ, τέκνοις ἐπῴζε τοῖς τεθνηκόσιν.
— *tumulo insidens,*
Natis, ut ovis, incubabat mortuis.

ídqe donec lapidis instar, cui insidebat, obrigescens cum illis pariter defungeretur. Respexit eódem Tacitus *ad l.* 4. § 48. adhibitus, ubi *urbis sepultæ ruinis assidere,* dixit. De canibus etiam, qi dominorum suorum, vel sepulcris, vel cadaveribus insepultis pertinaciter, sive astando, sive assidendo, perstiterint, videantur, Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 35. & *l.* 7. *c.* 10. Plut. in. *collat. aqat. & terrestr.* & Plin. *hist. nat. l.* 8. *c.* 40.

Χαυείας] nomen dubio procul depravatum χαβρείας Xyl. & Cas. reponunt.

Διότιμος] *suprà* § 23.

Γεράσων] vide *ad l.* 5. § 28. qanqam γεράσος hìc malim. ut *l.* 9. § 3.

Αἴθρειον] vide *ad l.* 2. § 2.

Ἐν θυλάκῳ] Epictetus à Stobæo lavdatus; Νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον. vide *ad l.* 3. § 3. Isocrates *ad Dionys.* οὐκ ἤμειψας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ἔτι τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii jussu pistillis ferreis in mortario ad necem usqe cæderetur, Πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον δὲ οὐ πτίσσεις. *Tunde,* inqit, *Anaxarchi sacculum. Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt strictim, Cicer. *Tuscul. l.* 2. Ovid. *in Ibin. v.* 57. Gregor. Naz. *in Julian.* 1. Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *strom. l.* 4. Gregor. Naz. *orat.* 17. *ad Evdox.* Origen. *adv. Cels. l.* 7. qi tamen pro Nicocreonte Aristocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c.* 50. qi *Anaxarchi follem* reddidit. (vide *ad l.* 9. § 3.) Philo *de viri boni libert.* qi ἀσκὸν, i. e. *utrem* pro θύλακον posuit. Laërt. *l.* 9. adjecto epigrammate suo.

Πτίσσετε μᾶλλον ἔτι, καὶ μᾶλλον· θύλακός ἐστι·
Πτίσσετ'· Ἀνάξαρχος δ' ἐν Διός ἐστι πάλαι.

Dio Prus. *orat.* 37. qi & subjungit; αὐτὸς οὐκ ἔφη πτίσσεσθαι,

πίοιεῖς, ἀλλὰ τὸν αὐτῷ ὅσῳ ἔτυχε περικείμενον· ὥσπερ φασὶ Πύρρων τοὺς ὁμοτίμους λαμβάνειν πληγὰς ἀντὶ τοῦ σώματος τὸν κάνδυν· Πέρσαι μὲν ὄν, ἐπὶ τοσοῦτο δυσφοροῦσιν. Ἔλλην δ᾽ ἀνὴρ παρεῖχε τύπτειν τὸ σῶμα, ὡς κάνδυν, ὡς ἱμάτιον. qo loco rescribendum videtur pro τὸν αὐτῷ, τὸ αὐτῷ. pro ἐπὶ τοσοῦτο, ἐπὶ τούτῳ. qo modo Simocat. *ep.* 25. ἐπὶ τῷ πάθει δυσφορεῖν· pro κάνδυν, κάνδυν· κάνδυς enim non κάνδυς dicitur. Sed & inversione mutari postulat, qòd θύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *saccum* avt *sacculum* debuerit. Nisi cum Erasmo *Apoph. l.* 7. *manticam* qis maluerit. Synes. *epist.* 133. Δεῖσαν δ᾽ ἀποθνήσκειν, ἐνταῦθα τὸ φιλοσοφίας ὄφελος, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τοῦ θυλακίου τῶν κρεῶν. Avgustini Nom. *manual. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud est homo, qàm sperma fœtidum, saccus stercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qi in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epist.* 77. *Nihil interest centum per vesicam tuam, an mille amphoræ transeant; Saccus es.* Indè natum proverbium, cujus meminit in *Hesione* Alexis referente Athenæo l. 11. ubi Herculis bibacitatem simul ac edacitatem notat.

—— κατά τε τὴν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ᾽ αὖ μὲν ἀσκὸς, αὖ δὲ θύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. —— *vulgò qòd dici solet,*
Homo semper aliàs saccus est, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem.* Nam qod *saccum* Seneca dixit, *saccos vinarios* (ità Plin. vocat. *l.* 24. *c.* 1.) respexit, qibus *vina* (cum eodem *l.* 19. *c.* 4. *coqor*) *castrabantur*, i. e. colabantur; qò leniora mitioráqe, sed & defœcatiora ac puriora, fierent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui sacculus abstulerit nil.* & Mart. *l.* 12. *epig.* 61. —— *Ut liqidum potet Alauda merum,*
Turbida sollicito transmittere cœcuba sacco.

Verùm eâdem planè, qâ Marcus hîc θύλακον, Lucilius, qod eódem redit, *folliculum*. Nonius: *Folliculum Lucilius posuit pro corpore, l.* 26. *Ego qis sim, & qo folliculo nunc sum indutus, non qæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim est nobis permissum ad hanc vitam; nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliqid sponsum est avxiliiqe decretum.* Idémqe *ibidem*, *corpora* nuncupat, *stercoris utres*, & *saccati obscœnissimas serias.*

§ 38. Βλέπε κείνων, φησὶ, σοφωτάτοις] Locus valde depravatus mihiqe absqe codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legisse videtur, cùm vertit, *qàm sapientissimè judica, inqit ille.* Cas. [ἐν] σοφωτάτοις, *in rebus judicii, discretionisqe maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir sapientissimus.* Mihi aliqid ejusmodi dixisse videtur, qale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmqe naturam penitiùs introspicere; id facias sedulò, oculis ad id usus tuis: sin minùs hoc vales, sapientissimos qosqe ad eam rem in consilium adhibeas tibi. D. Salmasius locum vitiatum potiùs qàm mutilum censet. Lego, inqit, εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κρίτων φησὶ σοφώτατος. Atheniensis ille philosophus, Socratis discipulus, qi & *apologiam* pro Socrate scripsit, cujus verba hîc usurpat Marcus. sed fortasse aliter distingvendum. εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κρίτων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης κατεξαναστικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ. &c. ut ista potiùs sint Critonis. Possit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis constaret esse Zenonis. Hæc ille. vir avtem tantus ubi διστάζει, mihi certius aliqid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς δ᾽ ὁρῶ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *supr.* § 8. voluptatem non esse bonum probat, qia bonum bono non adversatur; qum adversus voluptatem tamen continentia, qæ virtus est, ac per conseqens bonum, se accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus discutit, & avrem pervellit, & voluptates æstimat, anteqam admittat; nec qas probavit, magni pendit; nec usu earum, sed temperantiâ læta est. temperantia avtem cùm voluptates minuat, summi boni injuria est. Tu voluptatem complecteris, ego compesco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honestas in voluptate contemnenda consistat, honestatem cum voluptate tanqam hominem cum bellua copulabis?*

Τὴν ἐγκράτειαν] sed & τὴν σωφροσύνην. siqidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. Aristot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅτε γὰρ ἥδεται, οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει. *ibid. l.* 3. *c.* 11.

§ 40. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν ὑπόληψιν] vide *l.* 7. § 14, 16. & *sup.* § 28. & *infrà* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως] *cùm impeditur somnus, avt appetitus.* Lugd. *Somnus*, illud unde sit nescio. nam Xyl. Basil. *Sensus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως] Repugnare sibi primâ facie potest Marcus videri. Siqidem *l.* 5. § 20. concedit qidem τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζεσθαι, *actum sive effectum impediri posse*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, καὶ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs sive impetûs ac dispositionis impedimenta:* cùm hoc loco etiam ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, eúmqe parti non λογικῇ, sed ζωτικῇ adscribat. verùm facilè conciliari poterunt ista, si ὁρμὴν distingvamus in internam externámqe, qarum illa ab externis impediri neqeat, hæc possit. vel etiam in ὁρμὴν ἄλογον, sive *appetitionem à ratione alienam*, qæ cùm sit, ut Marcus hîc loqitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, est idcirco impedimento obnoxia; & eandem *rationi consentaneam*, qæ est μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione. l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atqe ideo nevtiqam avt frustratur, avt à re ulla externa impeditur, qò minùs, qod sibi proposuerit, asseqatur. *l.* 5. § 20.

Ὄψεται

Ὄψεται ἡ αἴσθησις] *Viderit ſenſus.* Ità Cicer. *ad Attic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: qoniam conſilio non multùm uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit habitus, dum materiæ qalitas eadem ſit; viderit forma, dum idipſum Dei corpus ſit.* & *c. 42. Viderint, qi per capillum odorantur.* q. d. illis iſtud curæ eſto: nos ex illis non ſumus. *Act. Apoſt. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l. 5. § 25.* & *l. 11. § 13.*

Ἀνυπεξαιρέτως] vide, *l. 4. § 1.* & *l. 5. § 20.* & *l. 6. § 50.*

Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις] *Si id qod communiter fieri ſolet, tibi propoſueris.* nempe poſſe aliqid intervenire, qod rei propoſitæ tibi proſecutionem impediat. Senec. *ad Marc. c. 9. Qicqam tu putas non futurum, qod multis ſcis poſſe fieri, qod multis eveniſſe? Cuivis poteſt accidere, qod cuiqam poteſt.* Vide eund. *de tranqil. c. 11. ad l 7. § 58.* & *epiſt. 91. ibid. ad § 68.* vide & *infrà § 46.*

Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν] Epictet. *diſſert. l. 2. c. 23.* Τῇ ὁρατικῇ δυνάμει τινὰ πέφυκεν ἐμποδίζειν; καὶ προαιρετικῇ δυνάμει... τῇ ἀκουστικῇ ταὐτά· τῇ φραστικῇ, καὶ προαιρετικῇ ὡσαύτως. προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον οὐδέν· αὐτὴ δὲ ἑαυτὴν διαστρέφει... οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἐλεύθερον ἀπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι ἢ κωλυθῆναι, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. *l. 1. c. 19.* vide *l. 2. § 9.* & *l. 5. § 20.* & *l. 7. § 55.* & *l. 12. § 8.*

Οὐ πῦρ οὐ σίδηρος] vide *l. 4. § 39.* & *l. 7. § 68.* & *ſupr. § 28.* Epict. *l. 1. c. 29.* Τὴν προαίρεσιν οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ αὑτήν. Hercules in Evripidis *Syleo.* apud Philon. *de allegor. de Joſeph.* & *de boni viri libert.* & apud Evſeb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi verſus primus deeſt, ex illis reſtituendus, qi etiam in *Phæniſſ.* ejuſdem reperitur *v. 524.*

> Πρὸς ταῦτ', ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον.
> * Πίμπρη, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
> Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
> Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα
> Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.

* τέμνον, Evſeb.

> *Ad hæc, adeſto ferrum & ignis inſuper;*
> *Vre, (ſive, ſeca) hæc cremáqe membra, & impletor mei*
> *Potans rubentem ſangvinem: in terram priùs*
> *Deſcendet æther, terra ſe in cœlum feret,*
> *Qàm blanda de me veniet ad te oratio.* Grot.

Indi Philoſophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἡμετέρας, οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα· πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *ſtrom. l. 4.* & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epiſt. lib. de libert.* ex Clemente tamen ſupplendus. Φίλοι πείθουσι χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, οὐδ' ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα· σώματα γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' οὐ δυνάσαι [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, ἢ μᾶλλον πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μεγίστους τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τούτου ὑπεράνω ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα· οὐκ ἔστι βασιλεύς, οὐδὲ ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα. vide *ad l. 5. § 10.*

Οὐ τύραννος] οὐ λῃστής. *l. 11. § 36.*

Ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει] Alludit ad dictum qoddam Empedoclis, an Parmenidis, qod apud Stob. in *eclog. phyſic. l. 1. tit. 11.* ſed corruptè, ſic legitur,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμώνης, &c. unde ſubit animum, locum iſtum mendo non vacare prorſus, & μένει illud avt irreptitium eſſe, avt vitio nevtiqam immune. Verùm de dicto ipſo ampliùs videbitur *ad l. 12. § 3.* qòd avtem à ſuperioribus iſta divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum ſpectare, etiamſi eo modo ſumatur, qo ipſi & legunt & vertunt, qivis facilè perſpexerit. Qanqam ego malim dictionis ſerie continuatâ legere; τούτου γὰρ — οὐδ' ὅπου ἅπτεται, ὅταν γένηται σφαῖρος κυκλοτερής, &c. vide *infr. § 48.*

§ 42. Ἐμαυτὸν λυπεῖν] vide *l. 7. § 16.* & *infrà § 47.*

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα] Vide de Marco *l. 1. § 15.* ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à qodam lavdaretur; Τί δ' ἐκεῖνος ἔχει σεμνὸν, ὃς τοσοῦτον χρόνον φιλοσοφῶν οὐδένα ἐλύπησεν; ſed & Chariſaum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Ὅτι οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρὸς, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ἦν. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον· οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. qomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37* κατανυγέντες τῇ καρδίᾳ. à Chriſto etiam adoleſcens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος. Verbis nimirum Domini contriſtatus. Addas licèt his, nec Elium ſacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliqâ immunes habitos, qòd ſuos perperam etiam agentes, contriſtare detrectarint. *Hiſtor. Reg. Iſrael. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Qomodo ergò Marcum, vel qà σκηπτοῦχος βασιλεύς, vel qà ἐν βασιλεῦσι φιλόσοφος, culpâ liberabimus, ſi is neminem unqam qenqam contriſtavit? Forſan τὸ ἑκὼν, ſive *ſponte*, illud adjectum ſatisfecerit ad Marcum à cenſura omni hac in parte vindicandum. Neqe enim ultrò ſive ſponte triſtitiâ pœníſve alios

afficit,

afficit, qi lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus qodammodo ἀέκοντι γε θυμῷ, ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c.* 3. *v.* 33. *Qi non affligit ex animo suo, mœstitiâqe afficit mortales. De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex cavssæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c.* 14. Unde Salvian. *de provid. l.* 5. *c.* 8. *Nos vim Deo facimus iniqitatibus nostris. Nos nolentem ulcisci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l.* 8. *c.* 2. *Nos calamitatum nostrarum avtores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qi neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo qidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm avtem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, qin ipsi nos nostris criminibus puniamus? qia qicunqe dat cavssam qà puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l.* 1. *eleg.* 3.

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Qiqe dolet, qoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qi pavca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l.* 2. *eleg.* 2.

Qi cùm triste aliqid statuit, fit tristis & ipse:
Cuiqe ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. l.* 4 *el.* 8.

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus qo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur.

§ 43. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est qod Flaccus *epist.* 1. —*alios aliis rebus studiísqe teneri.* & *l.* 2. *epist.* 2.

Deniqe non omnes eadem mirantur amántqe.

Pyndar. *Pyth.* 10.

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας
Namqe aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron.--*non omnibus unum est, Qod placet.*—
Hom. *odyss.* ξ. *v.*228.

Ἄλλος γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Namqe homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *advers. ethic. c.* 3.

Ἄλλος ἄλλῳ ἐπὶ ἔργῳ καρδίην ἰαίνεται.

qod συντομώτερον Clemens Alex. qi & ex Homero mutuatum vult, sic extulit, *strom. l.* 6.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην ἰαίνεται.
Ast alia res alius cor juvat magis.

Evripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει.
Cordi alia hominibus aliis sunt studia, & Deis.

Idémqe *Oeneo* apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις.
At alius aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l.* 1. *c.* 14 § 2.

Δεινόν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βροτῶν,
Τοῖς δ' ἐχθρὸν εἶναι.—
Miserum, qòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est. —

Prout de se Lucilius; *Qod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tuscul. l.* 5. § 63. *Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siqidem, qòd ex Evripidis *Phœniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι ταὐτὸν καλὸν ἔφυ σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Si idem probarent omnes, si saperent idem,
Dissidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν, οὔτ' ἴσον βροτοῖς.
Dissimillima nunc sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat.* 5. *v.* 52.

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuiqe est, nec voto vivitur uno.

Scil. qòd Terent. *Phorm.* 2. —*ità est:*

Qot homines, tot sententiæ; suus cuiqe mos.

Vide Flaccum *carm. l.* 1. *od.* 1. & Marc. *l.* 10. § 10. sed &, Athanasii qi nomen præfert, avtorem in *definition.* inter hominum θέλημα φυσικὸν, qod in omnibus idem sit, & γνωμικὸν, qod in aliis aliud, distingventem, apud Casavb. *in Pers. sat.* 5.

Ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Consimilis huic locus apud Epictetum *dissert. l.* 3. *c.* 5. ubi ex persona Socratis; Ὥσπερ ἄλλος τις χαίρει τὸν ἀγρὸν τὸν αὐτοῦ ποιῶν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον· οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. vide *supr.* § 26. & *l.* 10. § 35.

Μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτέ τι τῶν ἀνθρώπ. σ. vide *infr.* § 46.

Ἀλλὰ πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντα] Syntaxis poscit ὁρῶν. qia præcesserat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 29.

§ 44. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον] ità Bas. & Lugd. ego ἤδη malim. qòd, *l.* 4. § 26. κερδαντέον τὸ παρόν.

Τὴν ὑστεροφημίαν] vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 19.

Οὓς βαροῦνται] *qos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l.* 2. ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον. οὐ δεῖ, inqit, λέγειν, ὅτι ἐβαροῦντο, ἢ βαροῦμαι, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum sensu, opinor, negat τὸ βαρεῖσθαι usurpari. Alioqi Plato etiam in *Sympos.* dixit, Ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένος ηὗδεν. vino, an somno, *gravatus dormiebat.* Marcus *suprà* § 36. βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι μεταβατικῶς, prout Marco istîc, usurpapatum, havd temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen *lib.* . ἐβαροῦντό τε αὐτῶν τὴν εὐγένειαν. *Eorúmqe nobilitatem ægrè, sive gravatim, ferebant.*

Τί δὲ ὅλως πρὸς σέ] ità *l.* 4. § 19. τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ;

Ἀπηχῶσιν] ità *l.* 4. § 3. τὸν κενὸν τῆς ἀπηχήσεως.

§ 45. Ἆρόν με, καὶ βάλλε ὅπου θέλεις] vide Calani *ad Alex. epist. supr. ad* § 41. In Senec. *excerpt.* Exulabis. *Non patria mihi interdicitur, sed locus. in qamcunqe terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium est. Altera patria est. Patria est, ubicunqe bene est. illud autem per qod bene est, in homine, non in loco est. In ipsius potestate est, qæ sit illi fortuna. Si sapiens est, peregrinatur; si stultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἕξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων] Locus non faciet, qin mentem in statu recto & erecto custodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς εὐημέρηκε, qàm prosperè ageret, respondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἴεσθε οὔπω τεθεαμένοι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διατελῶ. *Vos minùs opinamini, qi in hoc statu me videtis. Ego enim semper bonus esse persisto.* pro οὔπω, οὐ vel οὐκ lego, ut sensus constet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξορίζω σε. ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσται· καὶ γὰρ ἐνθάδε, οὐ διὰ τὸν τόπον ἦν μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μετ' ἐμαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ἀφελέσθαι αὐτά. ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐμά ἐστι καὶ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ,τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adversus ipsam mutationem locorum, satìs hoc remedii putat Varro, qòd qocunqe venimus, eâdem rerum naturâ utendum est. M. Brutus, qòd licet in exilium euntibus virtutes suas ferre secum. utraqe in unum collata plurimùm possunt. qantulum enim est, qod perdidimus? duo, qæ pulcerrima sunt, qocunqe nos moverimus, seqentur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Συνδεδεμένη] *anxia.* Xyl. *confusa* Cas. ut συγχεομένη, vel συζχυομένη legisse videatur. qid si συνδεδεμένη legatur? *unà cum corpore constricta*, & vinculis qodammodo obnoxia. Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει· τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀφελεῖ· τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. Vel *curis anxietatéqe constricta, ac vincta.* ut Boëth. *consol. l. c.* . *Nubila mens est, vinctáqe frænis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, qod Cas. secutus videtur. ità Epictet. *enchir. c.* 28. Εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν· ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; Marc. ipso *lib.* 5. § 32. Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα;

Ἄρα τοῦτο ἄξιον] Simmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens neqitia est, ut motu meo digna sit. qid enim indignius, qàm sapientis affectum ex aliena pendere neqitia?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ μετακοῦσαι, καὶ μετακούσας, μηδὲν ποιῆσαι ὡς θέλεις. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ μὴ ταραχθῆναι. Vitium subesse Volphio suboluit. itaqe pro τὸ μὴ, τό σε substituit. & pro ἐστὶν, ἔσω vel εἴη mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ταραχθῆναι· qanqam perperam apud Stob. οὗτος pro οὕτως legitur. Meliùs pro ἐνθυμοῦ προσεπινόει. Nam qare pro ἀλλ', καὶ, Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς Gesner. nihil erat. *Hoc*, inqit, *tecum cogita, non tam feliciter agitur cum servulo meo, ut me perturbari in illo sit situm.* Vide *supr.* § 42.

§ 46. Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum qæ ferenda sunt displicet. Nam qicqid cadere in hominem potest, in se incidisse non qeritur. vires suas novit; scit se esse oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Evripid. *Orest.*

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὧδ' εἰπεῖν ἔπος
Οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
Ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
Nulla adeò fando terribilis oratio est,
Vel fors, vel irâ cœlitum invectum malum,
Natura qin humana patiundo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζώῳ μόνον ἀφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Isocasii dictum.

Καὶ εἴωθεν, καὶ πέφυκεν] vide *suprà* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus istis tam ridiculum est, qàm qeri, qòd spargaris in publico, aut inqineris in luto. eadem vitæ conditio est, qæ balnei, turbæ, itineris: qædam immittentur, qædam incident. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressus es. & labaris oportet, & arietes, & cadas, & lasseris, & exclames, O mors, id est, mentiaris. Alio loco comitem relinqes, alio efferes, alio timebis: per ejusmodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter.* Et mox: --*Qicqid dixeris, multis accidit.* —*Nihil miremur eorum, ad qæ nati sumus: qæ ideo nulli qerenda, qia paria sunt omnibus. ità dico, paria sunt. Nam etiam qod effugit aliqis, pati potuit. æqum autem jus est, non qo omnes usi sunt, sed qod omnibus latum est. imperetur æqitas animo, & sine qerela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα] vide *sup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *dissert. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς, ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα. Οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτὸ δεινὸν, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας γίνεται πικρόν. Dio. Prus. *orat.* 16. Senec. *de sap. constant. c.* 4. *Ad tantas ineptias perventum est, ut non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, more puerorum qibus me-*

tus

tus incutit umbra, & personarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parùm grata avribus, & digitorum motus, & alia qæ impetu qodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖψαι ἐπὶ σοι ἐστίν] Ità Clem. in *hortator.* ἔξον ἀπομάξασθαι τὰ ἐμποδὼν τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *supr.* § 29.

Ου γὰρ παρὰ σε ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι] Nè contristeris, inqit, si honesta molienti objectum fuerit, qod effectum & successum impediat; cùm tu qod in te est, qodqe tui est officii feceris; nec à te sit qod effectu successûqe caruerit. Hoc ipso argumento pii homines, Dei ministri cumprimis, solari sese solent, ubi conatus suos advertunt, fructu, optato etiam magìs qàm sperato forsan, destitui. Esajas. *c.* 49. *v.* 4. *Etiamsi frustrà laboraverim, & inaniter, atqe incassum vires meas consumpserim; officium tamen meum penes Jovam est, opus meum penes Deum meum.* Joan. Chrysost. *in Joan. Evang. orat.* 13. Ου γὰρ ὥσπερ τῶν γηπόνων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μετὰ τοὺς ἐνιαυσίους πολλάκις μόχθους, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνην, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ἐξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, παρ᾽ οὐδενὸς ἑτέρου δύναται τῶν πόνων τινὰ παραμυθίαν εὑρεῖν, ἀλλ᾽ ὑποστρέφει μετ᾽ αἰσχύνης καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἅλω πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ἐπὶ δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι. κἂν γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν πάντα ἐπιδειξαμένων πόνον, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῶν κύριος οὐ περιόψεται κεναῖς ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει τὰς ἀμοιβάς. Ἕκαστος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) κατὰ τὸν κόπον, οὐ κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων τέλος. Et Bern. *ad Evgen. de consider. l.* 4. *Unusqisqe propriam mercedem accipiet secundum laborem suum, non secundum proventum. Fac qod tuum est: Deus qod suum est, absqe tua solicitudine atqe anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, qem nullus valet evacuare defectus.* Qod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illustrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forsan, fore incurabilem persvasus. Noli diffidere: curam exigeris non curationem. Avdisti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel sana illum.*

Non est in medico semper relevetur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epist. ad Pammach. & Ocean. Qi Æthiopem invitat ad balneas; etsi nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit sibi: & licèt in illius candore non gavdeat, certè vel suo in lucro lætatur. Ità sine dubio inobedientem qi divinis sermonibus monet, qamvìs refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de ministerio veræ caritatis sibi acqirit.* Itaqe istîc non Æthiops frustrà lavatur, nec operam ludit perdítve, qi in eo etiam laborem impenderit. Siqidem ut Apostol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eosdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neqe tamen consideratio hæc, è piorum animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam eximit. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως suum ducunt suorum profectus. *ad Thes. ep.* 1. *c.* 2. *v* 19. ità contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & cordolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustratos adspiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio consolationem, dum mortem filii intueor. Qæ enim mater, etiamsi omnem qam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuisse se sciat, si demum frustratam se viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unqam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior justò Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὴ ἐνεργοῦντα τοῦτο] Hoc est qod Clem. *strom. l.* 4. de Philosophis qibusdam: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσιν, εἴ τις τοῦ πράσσειν οὕτω τηρήσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως.

Ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τοῦ ζῆν ἔξιθι. de Constantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodosio Ambros. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tuscul. l.* 5. *Mihi qidem in vita servanda videtur illa lex, qæ in Græcorum conviviis obtinetur, Avt bibat, inqit, avt abeat* (ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι) *avt enim fruatur aliqis cum aliis voluptate potandi, avt nè sobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè discedat. Sic injurias fortunæ, qas ferre neqeas, diffugiendo relinqas.* Et subjungit: *hæc eadem, qæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non soli ergò Stoici istiusmodi dictabant. Senec. *epist.* 91. *In eum mundum intravimus, in qo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? qacunqe vis, exi.* & *epist.* 70. *Hoc est unum, cur de vita non possimus qeri. bono loco res humanæ sunt, qòd nemo nisi vitio suo miser est. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde venisti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται· μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ᾽ ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίξω. καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκ ἔτι παίξω, ἀπαλλάσσου· μένων δὲ, μὴ θρήνει. sed vide *ad l.* 3 § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. avt Cas. qid hîc legerint,

rint, havd est facile conjectu. Neqe enim verba, prout habentur, exhibere possunt, qod avt iste avt ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν. *discedas è vita* εὐμενής. i. e. *placido animo, qomodo & is solet discedere, qi id qod volebat assecutus est; simúlqe propitio etiam adversus illud qodcunqe id fuerit, qod obstiterat tibi, qò minùs id qod volebas efficeres.*

§ 48. ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικὸν] vide *supr.* § 41. Flaccus. *carm. l.* 2. *od.* 1.

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.

de qo viro verè viro Senec. ampliùs *de constant. sap. c.* 1. & 2. qi & *ibidem c.* 6. *Bona viri sapientis solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonis illi muros contuleris, qos Alexander intravit. Non Carthaginis avt Numantiæ mœnia, non unâ manu capta; non Capitolium arcémve. Habent illa hostile vestigium: illa qæ sapientem tuentur, à flamma & ab incursu, tuta sunt: nullum introitum præbent, excelsa, inexpugnabilia, Diis æqa.* Philo *de viri boni libert.* ex Xenonis sententia, ὅτι θᾶττον ἀσκὸν βαπτίσαι τις πλήρη πνεύματος, ἢ βιάσαιτο τὸν σπουδαῖον ὁντινοῦν ἄκοντα δρᾶσαί τι τῶν ἀβουλήτων. ἀνένδοτος γὰρ καὶ ἀήττητος ψυχὴ, ἣν ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε. Senec. *de sap. constant. cap.* 4. *Qid igitur? non erit aliqis qi sapienti facere tentet injuriam? tentabit, sed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus est, qàm ut ulla vis noxia usqe ad illum vires suas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & consensu servientium validi, nocere ei tentent; tam citra sapientem omnes eorum impetus deficient, qàm qæ nervo, tormentísve in altum exprimuntur, cùm extra visum exiluerunt, citra cœlum tamen flectuntur. Qid tu putas, cùm stolidus ille rex multitudine telorum diem obscurâsset, ullam sagittam in solem incidisse? avt demissis in profundum catenis Neptunum potuisse contingi? Ut cœlestia humanas manus effugiunt, & ab his qi templa diruunt, avt simulacra conflant, nihil divinitati nocetur: ità qicqid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè, frustrà tentatur.* qia scil. mens inconcussa manet, nec animum istorum qicqam attingit; ut Philo suprà, & Marcus istic. Ità Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 5. Δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τὴν σὴν βλάψαι; οὐδύναται. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ; οὐχὶ δὲ παρελθὼν εἰς μέσον, καὶ ἐκείνων καταγελῶν, ὅσοι σε βλάπτειν δοκοῦσι, κηρύσσεις; Ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἴδεν, οὐ κοῦσι, τίς εἰμι, οὐδὲ ποῦ μου τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν· ὅτι οὐ πρόσοδος αὐτοῖς πρὸς τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ὀχυρὰν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τῶν πολιορκούντων· Νῦν οὗτοι τί πρᾶγμα ἔχουσιν ἐπὶ τῷ μηδενί; ἀσφαλές ἐστιν ἡμῶν τὸ τεῖχος· τροφὰς ἔχομεν ἐπὶ παμπόλλυν χρόνον, τὴν ἄλλην ἅπασαν παρασκευήν. ταῦτά ἐστι τὰ πόλιν ὀχυρὰν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο ἢ δόγματα· ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρόν; ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδαμάντινον; ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος; ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητὰ, εὐάλωτα, ὅστις ὁ τὸν ὁπωσοῦν προσέχοντα, πᾶσα ἀνάγκη ταράττεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, περιπτωτικὰς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν τὴν μόνην ἀσφάλειαν διδομένην ἡμῖν ὀχυρὰν ποιεῖν; οὐδ' ἀποστάντες τῶν θνητῶν καὶ δούλων, τὰ ἀθάνατα καὶ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; divina planè hæc.

Εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν] vide *l.* 7. § 28.

Ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ] Senec. *ep.* 87. *Nunqam major est animus, qàm ubi aliena seposuit; & fecit sibi pacem nihil timendo; fecit sibi divitias nihil concupiscendo.* vide *suprà* § 6. & *l.* 5. § 14.

Κἂν ἀλόγως παρατάξηται] vide *l.* 5. § 18. & *l.* 11. § 3. Epictet. *l.* 4. *c.* 7. εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐ δύναται; qod avtem παρατάττεσθαι Marcus hîc, idem Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἀντιτάττεσθαι dixit. ἐν ᾗ κατα-ταχθεὶς, ἐπιδείξεις, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inqit, cujusqe ratione munita est *arx tutissima,* ad qam ubi se qis receperit, in securo jam consistit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad qam in omni discrimine confugere liceat, *arx* est, de qa Solomon *Proverb. c.* 18. *v.* 10. *Turris robustissima est nomen Jovæ; eò recipit se justus, & in tuto collocatur.* Et Marcus eremit. *de leg. spirit.* § 2. Ἡ βεβαία πίστις, πύργος ἐστὶν ἰσχυρός. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Πῶς οὖν ἀκρόπολις καταλύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρὶ, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτοῖς ἔνδοθεν ἐπίλεγε] Vide *l.* 4. § 7. & *l.* 5. § 36. & *suprà* § 40. & *l.* 11. § 37. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 8. Ὁ υἱὸς ἀπέθανε· ἄλλο οὐδὲν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δὲ, ὅτι κακῶς πέπραχεν, ἐξ αὐτοῦ ἕκαστος προστίθησιν. & *c.* 17. Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται· καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται, τί ἐστι τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο οὖν οὐδέν; οὐδέν. ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. [τί ἐστι τοῦτο, ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν.] ὅτι δὲ κακόν ἐστι τοῦτο, [τί] ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι καὶ προσκαταψεύσασθαι; Ità enim restaurandus locus ille videtur. Atqe hoc est qod προσεπιδοξάζειν Marcus dixit, *l.* 7. § 64. προσεπιδοξάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti ejusdem διαλέξεων ab Arriano digestarum *l.* 5. qi jam intercidisse videtur, tanqam Stoicis familiare, & peculia-

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis visis terrificis οὐ συγκατατίθεσθαι, οὐδὲ προσεπιδοξάζειν, *nec adsentiri, nec ulterius aliqid adjicere, & opinari*, qàm qod visum ipsum renunciat. Neqe enim duo ista, qod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & pro eodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, δέσποτα,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱὸς, ἢ μήτηρ τινὶ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλος τῶν ἀναγκαίων γέ τις.
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', Ἀπέθαν', ἄνθρωπος γὰρ ἦν,
Τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν, ἡλίκον περ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκ ἔτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς ἑαυτοῦ ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.

Herc, persæpe homines graviora efficiunt mala
Ipsi sibi ipsis, qàm ea sunt naturâ suâ.
Excessit vitâ natus, avt mater puta,
Avt proxima aliqis ex necessitudine.
Id si qis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homo natus; qantum fuerat, tantundem est malum.
Qòd si sic; Periit; non tuebor ampliùs;
Hev vita invita: qi ista secum deputat,
Is ad malum alia sibi consarcinat mala.
At qi rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is qod dolet deducit, retinet qod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γνωρίζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6 § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὴ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥέουσι. τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν; τοῦτο οὖν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; vide qæ sequntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο γὰρ συνεχώρησεν, ἵνα σου τὴν προθυμίαν τοῖς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον.

Ἔξω οὐδὲν ἔχει] Hoc est qod Seneca *ep.* 93. *Omnia qæ usqam erant, clusit; & seipsam sui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho lavdatus, *de placit.* Philosoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapevt. l.* 4 & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo sive universo,

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.
Nil est in toto vacuúmve supervacuúmve. Grot.

Εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν] *Fluctuari*, Xyl. *tardum & remissum esse*, Cas. havd malé. ἐπισύρειν, langvidè agere: tractum ab eqis, qi apud Medicos veterinarios ἐπισύρειν dicuntur, cùm ilia *trahentes langvidè incedunt*, τὰ ὀπίσθια ἐφέλκοντες ἐπὶ τὰ ἔμπροσθια, καὶ ὑποφέροντες, ὥστε ἀλλήλοις συγκρούειν. uti Aristot. *histor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κλείνουσι, κρεανομοῦσι.] Τὸ κρεανομεῖν propriè de *visceratione* usurpatur, in qa κρέα νέμονται, *carnes distribuuntur*. Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.

i. e. ἐκρεανόμει, indè enim κρεανόμος. Evstath. *ibid.* Verùm Marcus noster istìc aliter accipit, de immanium atqe efferatorum hominum truculentia, qi congeneres sibi mactant, ossáqe eorum *diffringunt tanqam ad ollam, carnes in frusta secant, velut ad lebetem:* ut Micheas loqitur, *c.* 3. *v.* 3. qod Cleoni minatur ille in Aristoph. *eqit.*

Περικόμματ' ἐκ σοῦ σκευάσω. i. e. κατὰ μέρος κατακόψω τὸ σῶμα. *Schol.* Ità vocabulum usurpavit Constant. Manasses in *breviario historico de Domitiano*, (πων

Διψῶν αἵματος καὶ σφαγῶν, καὶ μάγειρος ἀνθρώ-
Κρεανομῶν ἀσυμπαθῶς.---

Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei discerptionem δύσαγγον κρεανομίαν appellat: Idémqe de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Evsebius *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μαινόλην ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ τὴν ἱερομανίαν ἄγοντες, καὶ τελίσκουσι τὰς κρεανομίας τῶν φόνων. Eodem sensu τὸ καταχρεουργεῖν ab Herodoto usurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Ischenoi filio, ὃς ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. *donec velut in laniena, frustratim concisus est:* κατεκερματίσθη.

Οἷον εἴ τις παρεστὼς πηγῇ διαυγεῖ, καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίη αὐτήν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia. qid faciam? qod dii omnium rerum optimi avtores: qi beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant. Alius illis objicit negligentiam nostri; alius iniqitatem, alius illos extra mundum suum projicit & ignavos, hebetésqe, sine luce, sine ullo opere, destituit: Alius solem, cui debemus, qòd inter laborem qietémqe tempus divisimus, qòd non tenebris immersi, confusionem æternæ noctis effugimus, qòd annum cursu suo temperat, & corpora alit, sata evocat, percoqit fructus, saxum aliqod, avt fortuitorum ignium globum, & qidvis potiùs qàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qi maledictis suorum infantium arrident, non cessant dii beneficia congerere de beneficiorum avtore dubitantibus: sed æqali tenore bona sua per gentes populósqe distribuunt, unam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus terras, maria flatu movent, siderum cursu notant tempora, hyemes æstatésqe interventu lenioris spiritûs molliunt; errorem labentium animorum placidi, atqe* propitii

propitii fuerunt. imitemur illos. Meliúsq; multò Dominus Christus. Mat. c. 5. v. 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. c. 6. v. 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14. 69. Minus est qod de lapide Epictet. *l.* 1. *c.* 25. qàm qod Marcus hîc de fonte; Παρεστὼς λίθον λοιδορεῖ, καὶ τί ποιήσεις; ἂν οὖν τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ἐπιβάθραν, τότε ἀνύει τι. Ità lego conjunctim, qod codices sed perperam divisim ἐπὶ βάθραν exhibent. unde vet. lex. βάθραν procudit, qod *scalam* significet.

Πηγὴν ἀέναον] fontem perennem; qi non fallat, ut torrentes Temæ, Job. *c.* 6. *v.* 14, 20. Naso *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens solet altiùs ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqa.

Cotys, apud Anton. *Meliss. l.* 2. *c.* 1. ἐοίκασι χειμάῤῥοις ποταμοῖς μείζους τῶν ἀεννάων, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 95. *Non promittet talem in perpetuum, qi casu bonus est.* facit huc qod de gratia divina, qa suos is imbuit, Christus. Joan. *c.* 4. *v.* 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Σὺν σεαυτῷ] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Casphrasis duriuscula, & syntaxis insolens. itaqe suspecta mihi lectio. qam tamen si retinere libuerit, qia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & qasi nativam fac tibi usu atqe industriâ jugi libertatem.* In hoc te assiduò exerce, ut virtus qasi in naturam transeat tibi. qod Clemens *strom. l.* 7. τὸ ἄρα ἀναπόβλητον τῆς ἀρετῆς ἀσκήσει γνωστικῇ περιποιούμενος, συνίσταται ἡ ἕξις καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, οὕτως τῷ δε ἡ ἐπιστήμη ἀναπόβλητος.

§ 52. Τίς εὐφημεῖται σοι ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον φεύγων ἢ δι' οὓς] Ità Basil. qod Xyl. & Lugd. in ἠδίων verterunt, Xyl. sic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qi plaudentium fugit laudem, an illi, qi neqe ubi, neqe qi sint, cognoscunt?* ergò juxta Xylandrum etiam transponenda fuerint verba; legendúmqe τίς· οὖν ἠδίων φ. σοι. vel τίς οὖν φ. σ. ἠδίων &c. Casavb. qid legerit, havd est conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clavsula novissima excludit. Sic enim vertit; *Qalem ergò censes illum esse, qi tanqam rem momenti alicujus proponit sibi strepitum plausúmqe hominum, qi nec ubi sint, nec qi sint, ipsi norint.* Forsan, φεύγων ἢ διώκων fuerit. ut *l.* 11. § 10. οὔτε φεύγων οὔτε διώκων ὀρθῶσῃ. ità legendo vel sic potest concipi; *Qalis ergò tibi is videtur, qi vanos hominum plavsus vel aversatur, vel avcupatur;* (siqidem is ad qid natus sit non videtur attendere.) *vel ii etiam, qi nec ubi sint, nec qi ipsi sint, nôrunt?* vel etiam Casavbonum seqendo, qi v. h. p. v. av. v. avc. qi nec ubi sint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam insuper de loco isto suspicionem meam proponere. Fieri potest, ut Marcus scripserit, ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον ἢ εὐφημίαν διώκων, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum sit: vel etiam ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἢ [ψόγον] φεύγων, ἢ ἔπαινον διώκων, ut ψόγον interciderit, ἢ alterum in proximam clavsulam transierit, per excriptoris oscitantiam. Siqidem ἔπαινον φεύγειν, sive lavdem vanorum hominum fugere, res est lavdis potiùs qàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς avtem, ἀντὶ τοῦ ποῖός τις freqentius est, qàm ut multis moneri opus sit.

§ 53. Ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranqill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates sunt, sed unus effectus vitii, displicere sibi.* Διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται. Aristot. *eth. l.* 9. *c.* 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? Non est unius una.* Flaccus *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

qasi dicat, non possunt.

§ 54. Συμπνεῖν] Arnob. *l.* 2. *Avras accipiunt naribus & per anhelitum reciprocatas reddunt; & nos spiritum consimiliter, & respiramus commeatibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ] i. e. Deo sive numini divino, consentire; qod ὁμογνώμονα εἶναι dixit, *l.* 9. § 1. συνεφρ. *l.* 10. § 21.

Πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε] animam mundi, sive mentem, vult in omnia diffusam, & permeantem universa; de qua *ad l.* 4. § 40. eam Deum esse agnoscunt Stoici ipsi; qem & Jeremias *c.* 23. *v.* 24. ait, *cœlum & terram implere*; *intra* nimirum *omnia, nec inclusum*; *extra omnia, nec exclusum*; ut Hildebertus *in symbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubiqe, circumferentia nusqam.* Trithem *ad Cæsar. q.* 1. qanqam Jo. Gerson *super Magnificat. conc.* 3. supplendum monet; *nisi in seipso.* Cæterùm Jul. Scalig. *de subtil. exerc.* 363. *Trismegistum, sed pessimè, dixisse, Deum esse, cujus medium in centro, circumferentia ubiqe.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5. § 35. τί δὲ βλάβη τῷ κοινῷ;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον] vide *ad l.* 2. § 1.

Μόνῳ δὲ βλαβερόν ἐστι] Malitia sive vitium, habenti

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib. de juſtitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς περὶ τῶν ἀδικεῖσθαι μελλόντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ. ἓν μὲν γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἀδικούμενον ἐκ παντὸς ἡ ψυχή· τὸ δὲ ἀδικοῦν, καὶ ἐπιβουλεῦον ἡ κακία, καὶ ἐν τῷ ἀδικοῦντι, καὶ κατὰ τοῦ ἀδικουμένου· ἀλλὰ τὸν μὲν ἔλαττον, (βλάπτει,) τὸν δὲ πλεῖστον· ἔλαττον μὲν τὸν ἀδικεῖσθαι μέλλοντα, πλεῖστον δὲ τὸν ἀδικεῖν διανοούμενον. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν κίνησιν λαμβάνει καὶ τὴν ἔπαρσιν. ἐγκεκρυμμένη πίνων, τὴν τεκόντα πρῶτον ἀνάπτει, καὶ πρὶν τεκεῖν ἐν ταῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ δίψουσα λυμαίνεται, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῆς ἰῷ χρώζει δυσοποιῷ τῇ βαφῇ: οὔτε γὰρ τῷ πυρὶ τὴν τεκοῦσαν ὕλην διελθεῖν δυνατὸν [πρὶς] τὴν τῶν ἄλλων λύμην, πρὶν παντελῶς αὐτὴν ἀναλῶσαι. οὕτω καὶ πᾶς ἄδικος, αὐτὸς τῆς κακίας πρῶτος γεύεται, πρὶν εἰς ἄλλους ἀφιέναι. Itaqe efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. qinqen.* confert σκληροῖς νοσήμασιν, ὡς αὐτὴν πρώτην τιμωρούμενα καὶ δαπανῶντα τὴν ψυχὴν, ᾗ ἐντέτηκε. ità ſiqidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ᾗ ἐντέτηκε, qod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ᾗ ἐντέτοκε, *cui innaſcitur*; qemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῇ πόλει ἐντετοκυῖαν. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex neqitia leviſſimúmqe ad alios redundat: qod peſſimum ex illa eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. qemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, qod ſerpentes in alienam perniciem proferunt, ſine ſua continent, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus qisqe ſe primùm, ſe præcipuè lædit, inqiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὁπόταν πρῶτος οὕτως θελήσῃ] In ipſius, inqit, eſt arbitrio, qamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Ità Jacſonus noſter *in ſymbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars eſt morbi nolle ſanari: pars ſanitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, qàm in corporis affectibus. οὐ γὰρ, εἰ βούλονται ὑγιαίνειν, ὑγιαίνουσιν. Ariſtot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. οὐ γὰρ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τραυμάτων ἐστὶν ἰδεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ἐπὶ δὲ τῆς προαιρέσεως οὐδὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν φαῦλον μεταβαλέσθαι αὐτομολῆσαι καὶ γενέσθαι καλὸν, καὶ τὸν καλὸν ῥαθυμήσαντα πρὸς τὴν κακίαν ἐξολισθῆσαι. ἐπεὶ οὖν αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν φύσιν εἰργάσατο ὁ τῶν ὅλων θεὸς, —οὐκ ἀνάγκην ἐπιτίθησιν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα κατάλληλα ἐπιθεὶς, ἀφίησιν ἐν γνώμῃ τοῦ κάμνοντος κεῖσθαι τὸ πᾶν. vide *ad l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμὸν κακόν] vide *ſuprà* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet. *l.* 3. *c.* 18. Τί σοι καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. τὴν δ' οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν καὶ πατρικῶς προϊστάμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi reſtituenda vocula una qæ intercidit, θεὶς, ut τῷ δοὺς, qod præceſſerat, reſpondeat, & ἐκ τοῦ κοινοῦ ſupplendum ὁ θεός.

Οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c.* 25. οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bono loco res humanæ ſunt, qòd nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.* Jo. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους ποιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ποιήσωμεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ μακαρίους, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ] Simile qiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectórqe univerſi Deus, in exteriora qidem tendit, ſed tamen in totum undiqe in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cùm ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſeſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Qemadmodum radii ſolis contingunt qidem terram, ſed ibi ſunt unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſſêmus, converſatur qidem nobiscum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanqam melior intereſt.* Minut. in *Octav. Deo cuncta plena ſunt: ubiqe non tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem adeò rurſus intende. Cœlo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubiqe intereſt, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὲν ἐκκέχυται] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ φῶς δὲ οὐδεὶς αὐτὸν ἀφαιρεῖται. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς αὐτὸν ἀφαιρεῖται φωτὸς, τὴν σελήνην ἐξ ἐναντίας ἱσταμένην περιλάμπων, καὶ μεταδιδοὺς αὐτῇ τῆς αὐτοῦ φύσεως. οὐδὲ τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας* αὐτῆς [αὐτὴν vulg. αὐτῇ emendant perperam.] καὶ ἡμέρας. οὐκοῦν οὐδὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τῷ μεταδοθέντι μεῖον ἔχων ἐφάνη ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλὰ, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τὴν ἔξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Qod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1,

Homo,

Homo, qi erranti comiter monstrat viam,
Qasi lumen de suo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipsi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chrysippo Stoicisqe solenne fuit. Marcus istic ἀκτῖνας dici vult solis radios παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neqe enim solent præpositiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦχα, ἦγμαι, ἦκται, ἀκτίς. Neqe enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάνυ ἐκτεταμένη (qod & Marcus istic) πάντη φέρεται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἤτοι ἀγνύειν, τὸ κλᾶν. i. e. *frangere*: unde & ἀκτὴ litus, ad qod undæ allisæ franguntur, & ἀκτῖνες solis radii, qòd πρὸς τὸ στερέμνιον ut Marcus loqitur, i. e. *ad corpora solida refringantur.*

Περὶ τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epist.* 92. *Sed qadam soli qoqe obstant. At solis vis & lux integra est etiam inter opposita: & qamvis aliqid interjaceat, qod nos prohibeat ejus aspectu, in opere est, cursu suo fertur. qoties inter nubila luxit, non est sereno minor, nec tardior qidem; qoniam multùm interest, utrùm aliqid obstet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. non est minor, sed minùs fulget: nobis forsitan non æqè apparet ac nitet; sibi eadem est, & more solis obscuri, in occulto vim suam exercet. hoc itaqe adversus virtutem possunt calamitates, & damna, & injuriæ, qod adversus solem potest nebula.*

Ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον] Tren. *adv. hæres. l.* 4 *c.* 28. *qi in lumine sunt, non ipsi lumen illuminant, sed illuminantur & illustrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει] Corpus opacum solis radios non admittendo, lucis beneficio sese privat, soli nihil detrahit. ità qi officium suum præstanti se opponunt, bono, qo frui poterant, se privant, avtori sive actori nihil obsunt.

§ 58. Ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν] Frigidum sanè, frivolúmqe nimis adversus mortis metum solamen; *avt nullum es post mortem sensum habiturus, avt aliusmodi qàm nunc habes*. Hoc est, qòd Senec. *epist.* 82. *adversus mortem minuta jaculari; subulâ leonem excipere.* potest enim & sensus, qi nunc est, manere, manebitqe in improbis, ut tamen aliusmodi cruciatus persentiscant, qàm dum hìc viverent, unqam experti fuerint.

Ἀλλοῖον ζῷον ἔσῃ] nihil hoc est necesse.

Τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ] Atqi hoc est ipsum miseriarum omnium cumulus & culmen; qòd improbis ἅπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. semel tantùm mortem obire liceat. qod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὐτοῖσι δίς.
Namqe homini eidem bis datum non est mori.

Post mortem semel obitam, in morte secunda, qæ sic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. qâ ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Evgen. de consider. l.* 5. alludens ad illud Esajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunqam moritur; nec ignis unqam extingvitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc est secunda mors, qæ semper occidit, nunqam peroccidit. qis det illis semel mori, ut non moriantur in æternum? qi dicunt montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v* 16.) *qid nisi mortem mortis beneficio, avt finire, avt evadere volunt?* deniqe, *invocabunt mortem*, ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Qàm miserum est avtem*, ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non posse?* sive, ut chorus apud Senec. *Agamem.* 3. 2.

O qàm miserum est nescire mori!

Imò, *qid miserius, qàm*, qod Bern. *ibid. semper velle qod nunqam erit, & semper nolle qod nunqam non erit? Non est dubium multò fore deterius his qi sic erunt, qàm his qi omnino non erunt.* Idem *in Cant. serm.* 35. *siqidem anima in eo statu posita, & beata esse perdit, & esse non perdit. qa ex re cogitur semper, ut & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: qatenus ei & mors immortalis est, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. sive, ut idem, si utriusqe avtor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Fit ergò miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; qia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit.* Ità, *erunt illic homines semper in morte, ac per hoc nunqam viventes; nunqam mortui, sed sine fine morientes; vitæ morituri, & morti sine fine victuri. Nunqam avtem erit homini pejus in morte, qàm ubi erit mors ipsa sine morte.* Avgust. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atqe hoc Joan. Chrysostomus opinatus est voluisse Apostolum, *ad Cor. epist.* 1. *c.* 3. *v.* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ac si σώζεσθαι διὰ πυρὸς, idem sit qod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorsus illud est, de qo videatur Jos. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc qerelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoso lux amplius datur, & vita amaris animo protrahitur? qibus mortem postulantibus non adest illa, qamvis eam præ thesauris abditissimis reqirant: qi lætarentur ac præ gavdio exultarent, si sepulcrum adire avt reperire liceret.* Et Avson. *idyl.* 15.

—*Juturna reclamat,*
Qò vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Testatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Incusare Jovem, data sit qòd vita perennis.

Ità

Ità, qòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vitæ conditio est, ut mori etiam optimi portus sit;* siqidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

> Θανεῖν ἄρειϛόν ἐϛιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
> *Satius mori, qàm vivere infeliciter.*

Et Sophocl.

> Τὸ μὴ γὰρ εἶναι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
> *Non esse præstat qippe qàm malè vivere.*

Et Æschylus *Ixione:*

> Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος εὐπορώτερος·
> Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐϛὶν, ἢ πεφυκέναι
> Κρεῖσσον, κακῶς πράσσοντα.——
> *Laboriosâ ætate mors felicior:*
> *Natúmqe non fuisse, qàm esse existimo*
> *Melius viro illi, sæva cui toleranda sunt.*

qantò magis ea si æterna fuerint, & in æternum subeunda: qomodo idem in *Prometh.*

> ——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
> Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
> ——*satius est semel mori,*
> *Qàm trahere miseros vita qot numerat, dies.*

Hoc est, qod Christus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Cui ego credere malim, qàm viro eruditissimo, qi in contrarium contendit, deterioris conditionis esse, omnino non esse, qàm esse in miseria pœnæ interminatæ. Rectiùs solidiúsqe Lysias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. lavdatus: ubi Cinesiam acerbissimè perstrinxerat, Ὡς ἀσεβέϛατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἐξαμαρτόντα, ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρόν ἐϛι καὶ λέγειν. Nec non congerrones illius Ἀντὶ Νουμηνιαϛῶν Κακοδαιμονιϛάς σφισιν αὐτοῖς τοὔνομα θεμένους, ὡς τῶν θεῶν καταγελῶντας· subjicit statim, Ἐκείνων μὲν οὖν ἕκαϛος ἀπώλετο, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς τοιούτους· τοῦτον δὲ ὑπὸ πλείϛων γινωσκόμενον ὅτι θεοὶ οὕτως διέθεσαν, ὥστε τοὺς ἐχθροὺς αὐτὸν βούλεσθαι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις.——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ καμεῖν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐϛιν· τὸ δ' οὕτως ἔχοντα τοσοῦτον χρόνον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάϛην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δύνασθαι τελευτῆσαι τὸν βίον, τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἅπερ οὗτος, ἐξημαρτηκόσιν. Spectant horsum illa Senecæ *Medeâ* 5.

> JAS. *Infesta memet perime.* MED. *Misereri jube.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

> E. *Concede mortem.* C. *Si recusares, darem:*
> *Rudis est tyrannus morte qi pœnam exigit.*
> E. *Mortem aliqid ultra est?* C. *Vita, si cupias mori.*

Sed & Svetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve supplicium putabat, ut cùm avdîsset unum ex reis, Carnubium nomine, anticipâsse eam; exclamaverit, Carnubius me evasit. Et in recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit; Nondum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunqam in gratiam est deinceps rediturus, utpote qibus interminetur (nec vanæ sunt minæ Dominicæ) *& memoriam certissimam damnandorum, & oblivionem plenissimam damnatorum;* utì disertè Ruffinus; videndus *comment. in Oseam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò solamen, vitam non desituram, ubi morte ipsâ potest esse vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἕνεκεν] vide *ad l.* 2. § 1. & *suprà* § 56.

Δίδασκε ἢ φέρε] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *satyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris avt tollendum, avt ferendum est. qi tollit vitium, uxorem commodiorem præstat: qi fert, sese meliorem facit.* Malè avtem Xyl. δίδασκε *disce:* imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν ϛρέφηται] Xyl. & Cas. τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ περὶ τὴν σκέψιν ϛρέφεσθαι, eódem referunt, cùm diversas & disparatas mentis operationes designari, καὶ ὅταν illud bis positum clarè satis ostendat. Non est itaqe istîc τὸ εὐλαβεῖσθαι *cautum esse*, qod neqe simpliciter unqam, opinor, significat; sed *cautè agere*, sive *cautè in re aliqa versari:* hoc avtem in loco potiùs, *declinare*, sive *cautè defugere*. Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere*. Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

> *Illum aget pennâ metuente solvi*
> *Fama superstes.*

i. e. solvi cavente, & cavendo effugiente, nè solvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

> *Qæ velut latis eqa trima campis,*
> *Ludit exultim, metuítqe tangi.*

i. e. tactum declinat. ità Græcis τὸ εὐλαβεῖσθαι, *cautè declinare, aversari, fugere.* Isocrat. *ad Demon.* § 9. εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. i. e *aversare, declina.* Plato *polit. l.* 2. εὐλαβούμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes pavpertatem avt bellum. Mens,* ingit, *secus qàm sagitta avt jaculum fertur.* Sagitta namqe non rectà fertur ubi à solidiore materia, in qam inciderit, resilit; sed nec cùm scopum petit remotiorem, qàm ut rectà permeando asseqi possit. Mens avtem *& cùm declinat aliqid, & cùm in rei alicujus consideratione volutatur,* ad qam ea necessariò reqiritur, etiam tunc qoqe *ad scopum sibi propositum rectà fertur* nihilo minùs, qàm cùm avt proseqitur aliqid, avt cum consideratione vel omissa, vel peracta, jam rem ipsam aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθὺ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. *rectà* scil. *mens* utrobiqe *fertur*, tum qia *rationis rectæ ductum* utrobiqe *seqitur. l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum qia *viâ brevissimâ & expeditissimâ* etiam tunc qoqe *procedit. l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον εἰσιέναι εἰ

Τὸ ἡγεμονικὸν] ità Baſ. & Lugd. qod Xyl. reddidit, *rectà tamen fertur ingredi in principem cujuſvis partem.* Verùm nec grammaticam ſyntaxin iſta ſatis ſuſtinent, nec contextûs verbis, prout exhibentur, reſpondent. Ego Marci verba & luxati & mutilata ſuſpicor; legendúmqe exiſtimo: φέρεται καὶ εὐθὺ οὐδὲν ἧττον ἐπὶ τὸ προκείμενον· καὶ εἰσιέναι [πέφυκεν] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑτέρου &c. Cæterùm D. Boot. & M. Caſ. poſtrema iſta à ſuperioribus ſejungunt, & ab εἰσιέναι novam ordiuntur periocham, qæ monitum contineat, inſpiciendi, ac conſiderandi mentes aliorum, qale & illud eſt. *l.* 7. § 62. & *l.* 9. § 17. hoc ſi admittere libuerit, leg. παρέχειν, non παρέχει, in clauſa ultima, qod & Bootio viſum eſt.

Παρέχει δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι] Hoc eſt qod *l.* 3. § 8. dixerat; οὐδὲν ἐμφωλεῦον· & *l.* 10. § 9. οὐχὶ κρυπτόμενον. Iſtorum avtem, qorum proximè mentionem feceram, de loci iſtius conſtitutione, in ſententiam jam deſcendo prorſus: ductus nimirum Epicteti iſtis, qæ Marci mentem apprime explicant. ex *diſſert. l.* 3. *c.* 9. εἶτ' ἐρεῖς, Συνέβαλον Ἐπικτήτῳ, ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι· εἶδες γάρ με, καὶ πλέον οὐδέν. ἀνθρώπῳ δὲ ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλει, ὁ τὰ δόγματα αὐτοῦ καταμανθάνων, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ ἴδια δεικνύων. κατάμαθέ μου τὰ δόγματα, δεῖξόν μοι τὰ σά· καὶ οὕτω λέγε συμβεβηκέναι μοι. ἐλέγξωμεν ἀλλήλους· εἴ τι ἔχω κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό. εἴ τι ἔχεις, θὲς εἰς τὸ μέσον. Hoc eſt qod Marcus εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικόν ἑκάστου· παρέχειν δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν. Aliud eſt qod Heſychius in *aſceticis cap.* 1. § 23. Ὥσπερ ὁ κρατῶν ἔσοπτρον ἐν χειρὶ, μέσον δὲ, εἰ τύχοι, πολλῶν ἱστάμενος, ἀτενίζων τῷ ἐσόπτρῳ, βλέπει μὲν τὸ ἴδιον πρόσωπον ὁποῖον, βλέπει δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυπτόντων ἐν τῷ ἑνὶ ἐσόπτρῳ· οὕτως ὁ δι' ὅλου ἐγκύπτων εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, βλέπει μὲν τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ἐν αὐτῇ, βλέπει δὲ καὶ τὰ μέλανα πρόσωπα τῶν νοητῶν Αἰθιόπων. Aliud & qod Ambroſ. *offic. l.* 3. *c.* 16. de amicis: *oſtendamus illi nos pectus noſtrum, & ille nobis aperiat ſuum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ] Nihil hoc axiomate eſt paginæ ſacræ, pietatiqe Chriſtianæ magìs conſentaneum. Siqidem ut Joannes Apoſt. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 21. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, (τοῦ Θεοῦ) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Chriſtus Dominus apud eundem *Evang. c.* 13. *v.* 34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Pavlus *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 9. Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. Proinde caritatis juſtitiæqe qiſqis legem violat, pietatis etiam læſæ eodem nomine tenetur, qia voluntatem divinam tranſgreſſus deprehenditur. Optimè Dio Pruſ. *orat.* 3. abſqe hoc, qòd Deos pro Deo dixerit. Εἶναι γὰρ ἐναγεῖς καὶ ἀλιτηρίους, οὐ μόνον τοὺς ἱερὰ συλῶντας, ἢ λέγοντάς τι βλάσφημον περὶ τῶν θεῶν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τούς τε δειλοὺς, καὶ ἀδίκους, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἀνοήτους, καὶ καθόλου τοὺς ἐναντίον τι πράττοντας τῇ τε δυνάμει καὶ βουλήσει τῶν θεῶν. Poteſt his adjici, qod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog.* 1. *ad leg.* 7. Ὁ κτείνων τινὰ, ἴστω καὶ ἱεροσυλίας ἔνοχος ὤν, τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ ἀναθημάτων σεσυληκώς. τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἀνώτερον ἄγαλμα ἀνθρώπου; Et *de legib. ſpecial orat.* 2. ὄνομα μὲν ἀνδροφονία, κατὰ τοῦ κλείναντος ἄνθρωπον ἐπιφημίζεται· τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ἐστὶν ἱεροσυλία, καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μεγίστη· διότι τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων οὐδὲν οὔτε ἱεροπρεπέστερον, οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου, παγκάλης εἰκὼν πάγκαλον ἐκμαγεῖον, ἀρχετύπου λογικῆς ἰδέας παράδειγμα τυπωθέν. τὸν οὖν ἀνδροφόνον εὐθὺς ἀσεβῆ, καὶ ἀνοσιουργὸν ὑποληπτέον. Qod & latiùs cum Marco proclat Solomon, *Proverb. c.* 14. *v.* 31. *Qi opprimit egenum, probro afficit opificem ejus.* & *c.* 17. *v.* 5. *Qi ſubſannat pavperem, probro afficit opificem ejus.* & ulteriùs adhuc *c.* 14. *v.* 21. *Qi contemnit proximum ſuum, peccator futurus eſt.* hoc eſt, Qi hominem qemvis facto, dicto, cogitato, manu, lingvâ, mente læſerit: is coram Deo, & adverſus Deum ipſum admiſſi peccati reatu obſtrictus tenebitur. Evmæus Ulyſſi *odyſſ.* Ξ.

Ξεῖν' οὔ μοι θέμις ἔστ' οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε. —

Sed & Clem. Roman. *recogn. l.* 5. ubi ſimulacrorum cultores introduxerat impietati ſuæ velamentum iſtud prætexentes; *Nos ad honorem inviſibilis Dei imagines viſibiles adoramus.* Reſpondet: *Falſiſſimum. ſi enim verè velitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo Dei imaginem coleretis, in omni enim homine eſt imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac miſericordiæ opera recenſuerat; *Hæc in tantum ad honorem Dei imaginis cedunt, ut qi iſta non fecerit, contumeliam imagini divinæ intuliſſe credatur.* Clemens Alex. ad *Hortatorii* exitum, ipſiſſimis ferè Marci verbis; οὐ γὰρ

ὑπὸ τρόπε φιλοσόφων παῖδες, πάντα ὅσα πράττεσιν οἱ ἀνόητοι, ἀνοσιεργεῖν καὶ ἀσεβεῖν νομίζεσιν.

Ἕνεκεν ἀλλήλων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν] τὴν τῶν ὅλων φύσιν. vide *ad l.* 4. § 23. qam & τὴν ἀλήθειαν postea indigitat. καὶ τῶν ἄλλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτην αἰτίαν. prout avtem *natura naturans*, (ut scholæ lingvâ loqamur) ità & *prima veritas* Deus est. אֱלֹהִים אֱמֶת i e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10 non אֵל אֱמֶת duntaxat i. e. *Deus veritatis. Psalm.* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *sermo*, אֱמֶת *Psal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. sed ἀλήθεια qoqe, *veritas* ipsa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc avtem omnia inter se.* Xyl. ut idem prorsus valeat utrumqe, τὰ ὄντα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Cas. *qicqid nunc est ad id qod priùs fuerat, initiúmqe illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hic idem sit qod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis usurpatur, qæ *ad l.* 2. § 10. lavdavimus. Utrumvis constare potest. illud simplicius videtur.

Ὁ ψευδόμενος ἀσεβεῖ] *Falsa,* inqit, *qisqis loqitur, inpietatis est reus;* sive volens id, sive nolens fecerit. Si volens sciénsqe; qia fallere vult. Fallere avtem est injustitiæ pars. si nolens, qia rerum naturæ veritatiqe adversatur. Videantur Avgustini *de mendacio,* & *contra mendacium, ad Consentium,* scripti libelli.

Ἀφορμὰς] *occasiones.* Xyl. *instinctus & opportunitates.* Cas. Ma'in, *subsidia. Subsidia & adminicula à natura accepit;* ità usurpavit Xenoph. œcon. ὁρῶμεν ἐπιστήμας τινὰς ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύνανται αὔξειν τὰς οἴκους. *& adminicula qædam unde rem familiarem avgere possint.* Demosth. χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ' ὑμῶν, οὐδ' ἀφορμὴν οὐδεμίαν τῷ πολέμῳ. *Nec subsidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ.] Senec. *epist.* 74. *Ab hoc discede judicio,* (ut ullum præter virtutem bonum putes.) *non pietas constabit, non fides. Multa utramqe præstare cupienti patienda sunt, ex his qæ mala appellantur; Multa impendenda ex his qibus indulgemus, tanqam bonis.* & *epist.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliqid bonum esse præter honestum, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, si qidqam extra se respexerit.*

Μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hac in parte qerelas. *Psalm* 73 & Jerem. *c.* 12. Sed & qerelis istiusmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς δὲ καὶ ὅσιον ἀπεύχεσθαι τὸ βουλήσει θεοῦ γενόμενον; Apollon. Tyan. *epist.* 66. Itaqe qod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκείνου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβές. Idémqe *enchir. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται. & ibid. τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως δὲ οὐχ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἄν γε τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Qod *l.* 8. § 54. συμφρονεῖν & *l.* 10. § 21. συμπνεῖν dixit.

Οἷς ἐπίσης] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγευστον ψευδολογίας] ità Origen. *adv. Cels. l.* 1. τῆς κακίας ἄγευστος. Sed de Christo. At malitiæ & pravitatis expertem prorsus excedere qî detur, cùm eâ intincti etiam, & qidem δευσοποιῷ βαφῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Psal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Esai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *sat.* 1.

Rarus, qi exacto contentus tempore vitæ
Cedit, utì conviva satur.——

Talem tamen profitetur se Seneca. *ep.* 61. *Vixi qantùm satìs erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de senect. Omnino rerum omnium satietas vitæ facit satietatem. Vitæ avtem satietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, sic vivendi modum.* Verùm *vitæ satietatem* loquntur illi, *vitii & malitiæ saturitatem* Marcus hîc. Nec minùs istâ qàm illâ expleri patitur, anima pravitate penitiùs infecta. de qa Bernardi illud usurpari potest, *de consider. l.* 5. *Peccatum in anima, atramentum in charta bibula. faciliùs charta deteritur qàm litura eraditur.* qæqe ut Moses *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati sitim adjicere* solet: temulentorum in morem; de qibus Simocat. *epist.* 52. Διψῶσιν οἱ μέθυσοι ὅταν κορεσθῶσι

ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ σοφίζονται τῇ μέθῃ μέθης ἐπί-
τασιν. διὰ γὰρ τὴν εἰς ἄκρον αὔξησιν πρὸς τὴν ἐν-
αντίαν διάθεσιν μεταπίπτουσι, περιγανέντος τοῦ οἴνου
τοὺς οἰνόφλυγας καὶ ἐκκαίοντος. Ità de M. Antonio
verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Ebrius jam
sangvine civium, & tantò magìs cum sitiens. Namqe
& hæc necessitas vitium comitatur, ut bibendi con-
svetudo avgeat aviditatem: Scitúmqe est Scytharum
legati, qantò plus biberint tantò magìs sitire Par-
thos.* Ab hac peccandi, qæ improborum animos oc-
cupat, aviditate inexplebili justè fit qod Gregor.
dialog. l. 4. *c.* 44 *ut culpa qæ cum fine perpetrata
est sine fine puniatur. Qoniam iniqi, qi ideo cum
fine deliqerunt, qia cum fine vixerunt, voluissent
utiqe, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine
fine peccare.*

Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad lib.* 5. § 4. Cypriani
nomine *de dupl. martyr. part.* 1. Qamdiu pulmonis
officio attrahitur vicissim ac redditur halitus, cer-
tum vitæ indicium est: unde loqendi consvetudi-
ne *spirare* dicuntur, qi vivunt; & *expirasse* qi vitam
finierunt. id qod istic ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 33. ἐκ-
πνεῦσαι dicitur. eodem sensu Lucian. in *votis.* ἀπο-
φυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισιν. Et Homer. *Il.* δ'.
v. 524.

——Θυμὸν ἀποπνείων.

Δεύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à navtis
desumpta: πρῶτος πλοῦς dicitur, ὁ κατ' οὖρον, ἤ τοι ἐξ
οὐρίας· cùm *vento favente & adspirante*, navigatio
instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν οὐρίας ἀποτυχόντες,
κώπαις πλέωσι· *qando vento destituti, ad remigium
se conferunt*, ut docet ex Pavsania Evstath. *ad*
extremum *Odyss.* β'. utriusqe simul meminit Synes.
ep. 148. εἵλκετο ναῦς, πρὸς οὖρον αὕτη, κώπαις
ἐκείνη. Usurpavit Plato in *Phileb.* Καλὸν μὲν, τὸ
ξύμπαντα γιγνώσκειν τῷ σώφρονι· δεύτερος δ'
εἶναι πλοῦς δοκεῖ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὑτόν. Ari-
stot. *ethic. lib.* 6. *c.* 9. Ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν
ἄκρως χαλεπὸν, κατὰ τὸν δεύτερόν φασι πλοῦν, τὰ
ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν. Synes. in *Dione:* Οἱ
δὲ πλείους οὐδ' οἴκοθεν ἐκινήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ, τὸν
δεύτερον λεγόμενον πλοῦν, ὑπὸ τῆς σχολῆς εἰς νοῦν
διηγέρθησαν. Usum parœmiæ docet Niceph. Gre-
goras *hist. Rom. lib.* 8. *c.* 11. Ἐντεῦθεν εἰς παρει-
μίαν καὶ ὁ δεύτερος πλοῦς ἐξενήνεκται· καὶ τῶν πρώ-
των ἀποτυγχάνοντες τῶν δευτέρων ἀπτόμεθα, καὶ
κρείττων ἴσως· ἰδοὺ γὰρ καὶ λαμπάσι καὶ πυρσοῖς χρώ-
μεθα, ἕως ἐν στερήσει τῆς τὰ πάντα βοσκούσης
χάριτος ἥλιον προσβλέποντες τῇ νυκτί· Et qæ sequn-
tur. Eodem sensu Ignatio Martyri *epist.* 1. δεύτε-
ρος λιμὴν dicitur. Κρείττων μὲν χειμάτων ἄφιξ-
ις· πλοῦν δεύτερόν φασι λιμένα καὶ ὁ τῶν χαμμάτων
τρόπος. Ubi notanda parœmia à parœmiographis,
qòd memini, nusqam observata.

Ἢ προσηρτῆσθαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ] *ante mi-
grare è vita, qàm illa vitia probare.* Xyl. *Imò mor-
tem potiùs optare, qàm moram in malo.* itaqe Lugd.
rectè restituit, si distinctionem tantùm adjecisset
προσηρτῆσθαι ἢ προσκαθῆσθαι. Spectat horsum qeribun-
da illa Apostoli exclamatio *ad Rom. c.* 7. *v.* 24.
Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ
σώματος τοῦ θανάτου τούτου. Possunt & huc trahi si
de malis istiusmodi morum mentísqe accipiantur,
qæ referente Stobæo, *tom.* 1. *tit.* 122. suprà ad-
ducta sunt *ad l.* 8. § 5. ex Philemone Com. &
Æschylo Tragic. cujus & illud *ibidem* est.

Βίου πονηροῦ θάνατος εὐκλεέστερος

Vitâ notatâ labe mors illustrior.

Et Evripid. *Erecth.*

——ἐγὼ δὲ τοὺς καλῶς τεθνηκότας
Ζῆν φημὶ μᾶλλον τοῦ βλέποντος μὴ καλῶς

——*Mihi illi morte qi pulcrâ jacent,*
Qàm vita qorum turpis est, vivunt magìs. Grot.

Et Democrates (teste Porphyrio *de abstin. à car-
nib. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ
φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, οὐ κακῶς ζῆν εἶναι,
ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν. Socrates itaqe
apud Xenophontem in *Apolog.* Αἱρήσομαι τελευ-
τᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν,
κερδᾶναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. Xe-
nophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον εἶναι
τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Pla-
to *de leg. l.* 9. ad Marci mentem planissimè, ubi
homini scelesto remedia qædam præscripserat; ἐὰν
μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα. *Siqi-
dem his adhibitis avxiliis morbus remiserit*, bene ha-
bebit. (id enim supplendum, éstqe ellipsis Atticis
familiaris, qalis Lucæ *c.* 13. *v.* 9. & alibi passim
vide Evstath. ad *Il.* α'.) εἰ δὲ μὴ, κάλλιω θάνα-
τον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς
ἀνιάτως εἰς τὴν κακίαν ἔχουσιν, οὐδὲ αὐτοῖς ἔτι ζῆν
ἄμεινον. Et in *Timæo*, Ξυνέδειξε τοῦ πλείονος βίου,
φαυλοτέρου δὲ, τὸν ἐλάττονα ὄντα * πάντη [* παν-
τὶ, al.] πάντως προαιρετέον. Itaqe Justin. *dialog.
cum Tryph.* Ἑρμαῖον ἦν ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς τὸ
ἀποθνήσκειν. In hanc eandem sententiam & The-
mist. in *orat. qinqenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιη-
τὴν, ὡς ἅμα οὐ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐν ἀγα-
θῇ μοίρᾳ, τὸ προελθεῖν εἰς χρόνον πλείω τὸν βίον,
ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῶν μετὰ δικαιοσύνης προῃρημέ-
νοις· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα συνδιαιτᾶται καὶ
ἀγαθὴ γηροτρόφος παραπέμπουσα μετ' εὐφροσύνης
εἰς τὸ τῆς φύσεως καταγώγιον. ἡ δὲ τῆς κακίας ἀπαλ-
λαγὴ, ὅσῳπερ ἂν θᾶττον ὑπάρξῃ, τοσούτῳ μᾶλλον
τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς συνεῖλιμμένοις· οὐ γὰρ
ἐᾷ πλείοσι προσπταίειν πλημμελήμασιν. At Chry-
sippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. con-
tradict. c* 10. & *de commun. notit. c.* 12. ut vari-
um, minúsqe sibi constantem; dum in *libr.* περὶ τοῦ
προτρέπεσθαι, modò Antisthenem lavdat, qi dixerit,
δεῖν κτᾶσθαι νοῦν ἢ βρόχον, parandum avt *mentem*,
avt

aut laqeum. Et Theognidem taxat, qi dixerat,
Χρὴ πενίην, cùm dicere debuisset,
Χρὴ κακίην φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον
Ῥίπτειν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, δι' ἠλιβάτων.
Modò è diverso Platonem sugillat, qi dixerit, ὅτι τῷ μηδὲ μαθόντι, μηδ' ἐπιστάμενῳ ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. statuitqe ipse, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις προσήκει μένειν ἐν τῷ ζῆν. & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα, ἢ μὴ βιῶν, κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν. At contrà Marcus & istic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὔπω σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ.] Diodor. Sicul. *hist. lib.* 12. ἡ κακία καὶ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμική νόσος, ἐπινέμεται τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀρίστων. Joan. Chrysost. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἡ τῶν πονηρῶν συνήθεια. οὐχ οὕτω ταχέως λοιμὸς ἅπτεται, καὶ ψώρα διαφθείρει, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία ἀνδρῶν· φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί· qod & Apostol. *ad Cor. epist.* 1. c. 15. *v.* 33. adducit ex Menandri *Thaide*, uti Schol. Græc. adnotavit. Itaqe qod Gregor. Naz. in opulentis, qoad pavperes, vitio vertit, de omnibus in universum, qoad peste correptos, respectu corporis, de pietatis, virtutisqe studiosis, qoad improbitatem, impuritatem, impietatem, palàm præferentes, animi respectu, non incommodè usurpatur; & qoad illos qidem, nullâ mutatione factâ. τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἀσφάλειαν, τὴν τούτων φυγὴν νομίζομεν· ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν ἀπολαύομεν ἀέρα, μικροῦ δυσχεραίνοντες· qoad istos, voculâ unâ immutatâ, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων substituto. Atqe in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum qemqe transiliunt. Itaqe ut in pestilentia cavendum est, nè corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus assideamus, qia pericula trahemus, afflatuqe ipso laborabimus: ità in amicorum legendis ingeniis, dabimus operam, ut qàm minimè inqinatos assumamus.* Adjicere lubet Marci ipsius verba ferè novissima ad amicos, moribundum deflentes; *Qid me fletis, & non magìs de pestilentia & communi morte cogitatis?* qod *res humanas ridendo protulisse* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando* potiùs dicere debuerit: qod & Jos. Scaliger observavit.

Λοιμὸς γὰρ] Philo *de provident:* apud Evseb. *præpar. lib.* 8. *c. ult.* καταστάσεως δὲ λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ οὐχ ἧττον, φθοροποιός ἐστιν ἡ κακία.

Διαφθορὰ διανοίας] Ità Pavlus *ad Tim. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 5. διεφθαρμένων τὸν νοῦν. & Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 4. ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. Sed & ψυχῆς διαφθορὰν, ἀδικίαν dixit Plato apud Plut. de *Stoic. contradict. c.* 12. Τῷ γὰρ δικαίῳ μὲν αὔξεται, καὶ σώζεται, τῷ δ' ἀδίκῳ μειοῦται καὶ ἀπόλλυται. Epictet. *l.* 4. *c.* 1.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, qòd Marcum illa qæ superiùs retulimus *mortem contemnentem* dixisse asserit. Verùm qid dicemus ergò creberrimis illis philosophorum, cùm exterorum, tum & nostrorum, dissertationibus, qibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animantqe? Responsio proclivis satis videtur; *contemnendam* esse *mortem*, qasi bonis saltem qicqam obesse possit; *Non contemnendam*, qatenus est naturæ munus, qod Marcus istic, vel qà divinæ dispositionis, & dispensationis effectus.

Εὐαρέστει αὐτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἑνὸς ὄντος, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *consideratum*. qomodo Cicero *pro Cæcin. Illud considerati hominis esse putavit, qa de re jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος τοῦ φαύλου· ὅτι ὁ μὲν πανταχοῦ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεστῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παρεὶς τῷ λογισμῷ, καὶ σὺν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει· διὸ καὶ ὁ μὲν ἀλόγιστος λέγεται, ὁ δὲ λελογισμένος. qi locus parùm integer videtur; ità forsan restituendus ὁ δὲ π. πράττει π. τὸν λογισμὸν καὶ σ. τ. πράττει ἃ π. *multa facit ratione neglectâ, & cum ista* (parte scil. irrationali) *facit qæ facit.*

Μὴ ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7. Senec. *epist.* 30. *Vides qosdam optantes mortem, & qidem magìs qàm rogari solet vita. Nescio utros existimem majorem nobis animum dare, qi deposcunt mortem, an qi hilares eam, qietiqe opperiuntur: qoniam illud ex rabie interdum ac repentina indignatione fit; hæc ex judicio certo tranqillitas est. Venit aliqis ad mortem iratus morti: venientem nemo hilaris excipit, nisi qi se ad illam diu composuerat. Multos spectavi abrumpentes vitam; sed plus momenti apud me habent, qi ad mortem veniunt sine odio vitæ, & admittunt illam, non attrahunt.* Idem *epist.* 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos qi mortem concupiscunt, qàm eos qi timent; & ait; Ridiculum est, currere ad mortem tædio vitæ, cùm, genere vitæ, ut currendum esset ad mortem, effeceris. Item alio loco dixit: Qid tam ridiculum, qàm appetere mortem, cùm vitam tibi inqietam feceris, metu mortis? His adjicias & illud ejusdem notæ licet; Tantam hominum imprudentiam esse imò dementiam, ut qidam timore mortis ad mortem cogantur.* Ità Arcesilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ διὰ τὸ ἐθέλειν, καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν, ἀποθνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Atqe ut Diogenes; Οἱ μὲν ἐν νηὶ χειμαζόμενοι, οὐ περιμείναντες καταδῦναι τὴν ναῦν, πρότερον ἑαυτοὺς ἐπέσφαξαν. Lucret. *l.* 3.

Et

Et ſæpe uſqe adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucíſqe videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum.

Atqe, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor eſt, nè moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epiſt.* 20. Senec. *epiſt.* 70. *Stultitia eſt, timore mortis, mori. venit qi occidat. expecta. qid occupas? qare ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrùm invides carnifici tuo, an parcis? Scribonia Druſi Libonis amita, conſilium habenti, utrùm conſciſceret ſibi mortem, an expectaret, Quid te, inqit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrumqe monendi ac firmandi ſumus, & nè nimìs amemus vitam, & nè nimìs oderimus. Etiam cùm ratio ſvadet finire, non temerè nec cum procurſu capiendus eſt impetus. Vir fortis ac ſapiens non fugere debet è vita, ſed exire.* (qanqam de Catone qid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille qoqe vitetur affectus, libido moriendi. Eſt enim ut ad alia, ſic etiam ad moriendum inconſulta animi inclinatio: qæ ſæpe generoſos atqe acerrimæ indolis viros corripit, ſæpe ignavos jacentéſqe: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide ampliùs *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Ariſtone agens. *Nam impetu qodam & inſtinctu precurrere ad mortem, cummune cum multis: deliberare verò, & cavſſas ejus expendere, útqe ſvaſerit ratio, vitæ mortíſqe conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi.* Elegantiſſimè avtor libri *de duplici martyrio*, qod Cypriani nomen præfert, ſive Eraſmus is, ſive alius qis fuerit: *Plurimùm intereſt inter barbaricam immanitatem & Martyrum modeſtiſſimam conſtantiam, in ſe imbecillem, in Chriſto fortem. Sunt qi certis artibus corpus ſtupefaciunt, nè ſentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qi ſenſum adimunt animo, ità ut vel mortem impavidi perferant. Sed placidum illud ac manſvetum; illud humiliter ſublime, & ſublimiter humile, non videmus niſi in Chriſti martyribus.*

Μὴ ὀλιγωρῶς] Xyl. iſtic à Marci tum mente, tum & verbis, longiſſimè receſſit: Acceſſit propiùs Mer. ſed ὀλιγωρῶς iſtud prorſus omiſit; de vocabuli ſenſu incertus forſitan. Mihi hoc loco ἀντὶ τε προπετῶς, *temerè*, poſitum videtur. de qo vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ ὠστικῶς] Svid. ὠστικῶς, τὸ μετὰ βίας καὶ ὠθισμοῦ. μηδὲ ὠστικῶς καὶ μετὰ βίας πρὸς θάνατον ἔχειν. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id καὶ μετὰ βίας, à Lexicographo, opinor eſſe, non ab avtore. Svidam ex parte ſecutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuoſè, malim: qando cum impetu qis ad aliqid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem proſilire, priuſqam apud ſe ſeriò ac ſedulò perpenderit, juſta necne ſuppetat vitam exponendi avt excludendi occaſio, de qo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi juſta cavſſa id faciendi ſuberit, cum impetu qodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qi dum ad rem aliqam qam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios protrudere, & propellere ſolent: hoc eſt qod Svidas, μετὰ ὠθισμοῦ ferri, cùm, utì illi Adonia ſpectatum in avlam regiam confluentes.

Ὦ θεοὶ, ὅσσος ὄχλος. ... ὠθεῦνθ' ὥστε ὕες.

Theocrit. *idyl.* 15. ſive ut Philoſophiæ nomen ementiti, avri accipiendi ſpe impulſi, εἰς ἀκρόπολιν ὠθίζονται. in Luciani *piſcatore*. vel etiam ut cives Athenienſes in Pnycem καταρρέοντες ἀθρόοι,

Ἀλλήλοισιν ὠστιοῦνται περὶ πρώτου ξύλου,

atqe Εἰς τὴν προεδρείαν πᾶς ἀνὴρ ὠστίζεται. Ariſtoph. *Acharnan.* ὠστικῶς itaqe πρὸς τὸν θάνατον ἔχουσι, qi ſpiritum, non placidè emittunt, ſed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipſo Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Poteſt & à belluis feríſqe tractum videri, qæ in ferrum, qo impetuntur, ſponte ipſæ ac cum impetu obviam feruntur. Ὥσπερ οἱ κάπροι, οἱ πρὸς τὴν πληγὴν ὁμόσε ὠθούμενοι. Marci mentem expreſſit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἐπὶ Πέρσας στρατεύει, θράσους ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμης ἀσφαλείᾳ, πεισθεὶς· καὶ οὐδ' ἐκεῖνο συνιδεῖν δυνηθεὶς ὁ σοφώτατος, ὅτι θάρσος καὶ θράσος, κἂν εἰ τοῖς ὀνόμασι πλησιάζοι, πλεῖστον ἀλλήλων τῇ δυνάμει κεχώρισται, ἀνδρεία τε ἣν φαμὲν καὶ ἀνανδρεία. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πολεμίοις θαρρεῖν, ἀνδρείας ἐστὶν, ὥσπερ τὸ ὑφίεσθαι, δειλίας· οὗ δὲ πλείων ὁ κίνδυνος, ὁμόσε χωρεῖν καὶ ὠθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ κατέχεσθαι, θράσους· ὥσπερ τὸ ὑποχωρεῖν, ἀσφαλείας. qod & ferinum potiùs qàm humanum idem cenſet, καθάπερ συῶν τῶν θρασυτέρων πρὸς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus eſt. aguntur, qà dolor traxit, incompoſiti, interriti, incauti, pericula appetentes ſua: gavdent feriri, & inſtare ferro, & tela corpore urgere, & per ſuum vulnus exire.*

Μηδὲ ὑπερηφάνως] hoc eſt, qod Senec. *ep.* 70. *Qid eſt ſtultius qàm faſtidioſè mori?* Aliud eſt enim qod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *faſtidium mortis, eſt ſpes reſurrectionis.* Siqidem huic *faſtidium mortis*, non navſeatio ad mortem, ſed mortis cum faſtu qodam, ſed pio illo, deſpectus. Vide *l.* 3. § 7

Περιμένειν] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς] Senec. *ep.* 102. *Qemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus. & præparat non ſibi, ſed illi loco, in qem videmur emitti. jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc ſpatium, qod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται] ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, qibus semina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: sunt enim & γυμνόσπερμα. Theophrast. *hist. l.* 1. *c.* 18. & Plin. *l.* 19. *c.* 7. qod Basil. hexaem. *orat.* 5. Τινὰ μὲν γυμνὰ, τινὰ δὲ ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tuniculæ*, Varroni *l.* 1. *c.* 3. *vaginæ*, dicuntur. Hesych. ἔλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπυρον, ἐνείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de seminibus usurpat etiam Dioscorides, *l.* 2. *c.* 111. & *l.* 4. *c.* 167. his avtem dehiscentibus semina jam matura prorsus, ipsa sponte suâ decidunt. Unde illud Plinii *l.* 18. *c.* 30. *Oraculum verò, biduo celeriùs messem potiùs facere, qàm biduo seriús.* Et de leguminibus Theophrast. *l.* 8. *c.* 10. Θερίζουσι δ' ἐυχυλότερα τὰ χέδροπα, πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι· ταχὺ γὰρ καταῤῥεῖ. Ἐλύτρῳ, sive *integumento*, & *involucro* istiusmodi corpus humanum confert Marcus noster, qòd eô anima qasi involvatur. tempúsqe nos præstolari monet, qo tanqam semen maturum jam, ea folliculo isti excidat. Eodémqe in eundem sensum vocabulo usus est Admetus poëta qidam ignobilis, in versiculo isto, qem cippo suo inscribendum destinaverat; (τός

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτου ἔλυτρον· βῆ δ' εἰς θεὸν αὐ-

Refert Lucianus in *vita Demonactis.* Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculum* nuncupat. *lib.* 2. extremo. *nec in carunculæ hujus folliculo constitutis, opis aliqid sponsum est.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, sed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaqe qod vir spiritûs ingentis Basilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *histor. eccles. l.* 6. *c.* 16. Μεγίστην δώσειν χάριν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ἀπαλλάξειεν. id Gildas noster in *epist. suorum increpatoria* sic reddidit; *qi maturiùs Basilium de nodo follis hujus solveret.* Qin & Tertullian. in *apolog. c.* 50. *Anaxarchi follem* dixit, qod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκόν. vide *ad l.* 3. § 5, 7. & *l.* 8. § 37. & *l.* 10. § 36. Qanqam & corpus animæ ἔλυτρον dici potest, qatenus *thecæ* sive *vaginæ* generaliùs sumptæ significationem habet. vide Plutarchum *sympos. l.* 4. *c.* 2. *infr. ad* § 9. εὑρέθη.

siqidem in lingva Aramæa corpus etiam נִדְנֶה dicitur Daniel *c.* 7. *v.* 15. qæ vox *vaginam* significat; *annal. sacr. l.* 1. *c.* 21. *v.* 27. atqe ità Tertull. *de resurr. c.* 9. corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l.* 7. *c.* 52. de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ qasi vaginam ademerunt.* Verúmqe hîc qod Theodoret. *therapeut: l.* 9. ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἄγαν τιμιωτάτων ἐλύτροις ἐυτελέσι καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epist.* 92. *Qis unqam vestimenta æstimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem existima me dicere.* Prout avtem corpus ἔλυτρον Marcus ità κέλυφος Epictetus dixit: *l.* 1. *c.* 20. τὸ κοχλίου ἀγαθὸν, οὐκ εἰκὸς, εἶναι ἐν τῷ κελύφει· τὸ οὖν τοῦ ἀνθρώπου, εἰκός; & *c.* 23. de Epicuro, ἐν τῷ κελύφει θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν. Ità ridet Anacharsis Æsopum in Plutarchi *symposio.* ὡς κοχλίαν ἠγαπημένον τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῶον. qanqam potuit & Marcus respexisse ἔλυτρα, sive χεῖα, *involucra* illa, & *impedimenta*, utì Tertullianus appellat, *de carn. Christ. c.* 4. qibus infans, & dum in utero consistit, involvitur, & qibus exutus atqe evolutus excidit qodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Avtor, de se matris utero edito. *c.* 7. *v.* 1. καὶ εἰς τὴν γῆν κατέπεσον.

Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις] Citat ista bis Svidas, in παράπηγμα & in ἀψικάρδιον, & avctiora qàm codices nostri exhibent, utrobiqe; illìc adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον εἴπω. istìc hisce, ἐρήσεται ἂν ταχέως τῆς καρδίας ἁπτόμενον. qæ tamen postrema forsan Svidæ ipsius fuerint, τὸ ἀψικάρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα· *canonem, regulam*, additqe esse & εἶδός τι ὀργάνου ἀστρονομικοῦ. qo modo usurpavit Vitruvius. *l.* 9. *c.* 7. de qo videri poterit Turneb. *advers. l.* 11. *c.* 3. hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Casavb. atqe ità Marcus ipse *l.* 4. § 44. βοήθημα. qanqam vim vocabuli si respicias, *machinamentum* potiùs, sive *adminiculum*, dixeris. nam qod priore Svidæ loco παράπληγμα legitur; & Portas *dementiæ facinus* vertit, παράθεμα est γραφικὸν ex posteriore corrigendum. ἰδιωτικὸν qod dicit vide *ad l.* 4. § 44.

Οὐκέτι ἔσται ἡ ἐμπεφυρμένη] deest substantivum. ἡ ψυχὴ forsan. Nam qòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ὀπίσωσις participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom.* 2 *tit.* 122.

> Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν εἰ μεθ' ὧν κρίνει τις ἂν
> Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅτῳ
> Ζῆν μὴ πάρεσθ', ὡς βούλεται —
> *Qàm dulce vita est, si qibuscum discupis*
> *Transigere ætatem detur: at dulce est mori,*
> *Cui vivere non est ex animi sententia.*

Et Apollodor. *Adelph.*

> Ἀπραγμόνως ζῆν ἡδὺ· μακάριος βίος
> Καὶ σεμνὸς, ἂν ᾖ μεθ' ἑτέρων ἀπραγμόνων.
> Ἐν θηρίοις δὲ καὶ πιθήκοις ὄντα δεῖ
> Εἶναι πίθηκον· ὦ ταλαιπώρου βίου.
> *Vita otiosa plena beatitudinis,*
> *Si cùm otiosis aliis vitam transigas.*
> *Cum simiis ferísqe agentem simiam*
> *Fieri necesse est. ô vitam ærumnabilem.* Grot.

vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 36. & *l.* 10. § 36.

Τὰ τ' αὐτὰ δόγματα] forsan τὰ αὐτὰ δ. *eadem dogmata colentes, eadem sentientes.* qod suprà ὁμοδογμα-

ἀγματοῦντας dixit. atqe ità interpres uterqe accepit.

Μή πε καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ] Nè dum inter tot ingeniorùm atqe institutorum dissidia ver-
sor, ipse proprii, meiqe etiam ipsius qodammodo ob-
litus, ab eodem deficiam & desciscam tandem. Vi-
de *ad l. 6. § 29.* Est avtem proverbialis formula
ista, de iis qi à nativa indole degenerant. qâ & Se-
neca usus est *de clem. l. 1. c. 1. Nec enim pericu-
lum est, nè te subita tui capiat oblivio.* Cicer. *ad fa-
mil. l. 9. ep. 12. Gratulor Baiis nostris: siqidem,
ut scribis, salubres repentè factæ sunt: Nisi fortè te
amant, & tibi assentantur; & tam diu, dum tu ades,
sunt oblitæ sui.* Menander *gubernatoribus*, à Pri-
sciano *l. 28.* lavdatus.

> Ἐπιλέλησται αὐτὸν, ὅστις ἦν.
> *Oblitus est se ipse qi fiet.*

De viro probo pióqe, sive Enocho, ut pluribus placet, Avtor *sapientiæ Solomonis c. 4. v. 10.* Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά· καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. Alluserit fortean hic Marcus ad historiam Messalæ Corvini oratoris, qem *nominis etiam sui oblitum* fecerunt. Plin. *hist. nat. l. 7. c. 24.*

§ 4. Ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ità Avgustinus *post collat. cum Donat. c. 6.* de verbis Apostoli *ad Cor. ep. 1. c. 11. v. 29.* agens. *Judicium manducat & bibit sibi ipsi, non alteri.* vide *l. 5. § 25, 35.*

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l. 2. § 1.* & *l. 8. §. 55.* Epictet. *l. 4. c. 5.* Μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι αὐτὴ ἡ ἀδικία. Dio Pruss. *orat. 74.* ὑπὸ κακίας ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat. 75.* Τὸν νόμον οὐδὲ εἷς οἷός τ' ἐστὶν ἀδικῆσαι. τῶν γὰρ παρανομούντων τὸν νόμον ἕκαστος, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alex. *pæd. l. 2. c. 10.* Πᾶς ὁ ἁμαρτάνει, καὶ ἀδικεῖ, οὐχ οὕτως τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτόν· ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀποφαίνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ' ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αὐτὸς αὑτοῦ· vide de novissimo hoc Epicteti *dissertationem* insignem apud Arrianum, *l. 2. c. 18.* Festivè Simocat. *epist. 40.* Ἀδικεῖται μὲν οὐδεὶς ἀδικοῦντι δὲ πάντες, αὐτομάτως ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀρετῆς γὰρ καὶ κακίας ἐσμὲν αὐτοκράτορες· οὐκοῦν ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀδικοῦνται οἱ ἄνθρωποι. καὶ τὸν Ὁμηρικὸν τεθαύμακα Κύκλωπα· οὐδεὶς γὰρ βλάπτειν, ἢ ἀδικούμενος ἔφασκε· καὶ ἦν τῆς τυφλώσεως ἀπόφασις, ἡ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chrysippus in *demonstrat. de justit.* ἀδικεῖσθαι φησὶν ὑφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὑτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γενόμενον ἑαυτῷ τοῦ παρανομεῖν αἴτιον, βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν. qi tamen idem in hoc repugnans sibi, in libris *adversus Platonem* scriptis, ἀπέπως φησὶ λέγεσθαι τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· εἶναι γὰρ πρὸς ἑτέρον, οὐ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀδικίαν. Plut. *de Stoic. contradict. cap. 12.* vide Aristot. *ethic. lib. 5. c. 11.*

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι] Robert. Capito Lincoln. Episc. *Pontificum Romanorum malleus* nuncupatus, *epist. 48. Æqè iniqitas est non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Evgen. de consider. lib. 2. Non eris innocens, si avt punias eum, cui parcendum esset, avt parcas ei, qi fuerat puniendus.* Georg. Godvin. in *epitaph. D. Jacob. Mavritii,*

> *Nec faciendo nocens, nec patiendo fui.*

In mente forsan habuit illud Publ. Syri;

> *Bonis nocet, qisqis pepercerit malis.*

Qem & Avson. imitatus in *sap. lud.* sub Cleobuli persona dixit; *Parcit qisqe bonis, perdere vult malos.* Cato apud Salust. in *Catilin. Dum paucis sceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hisce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom. 2. tit. 46.* Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Agapet. *parænes. § 28.* Ἴσον τῷ πλημμελεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πλημμελοῦντας λογίζου. κἂν γάρ τις πολιτεύηται μετ' εὐθέσμως, ἀνέχηται δὲ τῶν βιούντων ἀθέσμως, συνεργὸς τῶν κακῶν παρὰ θεῷ κρίνεται. Hoc est qod Cato Censor. referente Plut. in *apophth.* τοὺς δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς ποιοῦντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, κατακελεύειν. id est, ut Senec. *Troad. 2. 2.*

> *Qi non vetat peccare, cùm possit, jubet.*

Vel ut τὸ κωλύειν illud disertiùs exprimatur,

> *Peccare qi non prohibet, cùm possit, jubet.*

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni sibi consortem Charilaum tanqam virum apprimè bonum probúmqe collavdanti, regessisse; Πῶς δ' [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὃς οὐδὲ πονηροῖς χαλεπός ἐστι. *Qi verò potest esse vir bonus Charilaus, qi nè malis qidem durus & asper est?* Expungendam enim esse negativam priorem, qòd Erasmus in *apophth.* monet, avt οὐ loco saltem οὖν (qod non disconvenit) substituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipse. qi in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς πρὸς ἅπαντας ὁμοίως πρᾶος, sic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, εἰ καὶ πρὸς τοὺς πονηροὺς πρᾶος εἴη; Idémqe in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixisse; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémqe prorsus modo in *frag. de invid. & odio*, nisi qòd pro Lacone τὸν συνάρχοντα, pro πικρὸς, ut suprà, χαλεπὸς posuit. Qod avtem περὶ τοῦ ἀδικεῖν Marcus, idem περὶ τοῦ ἀσεβεῖν, Andocides *de myster.* Νομίσατε τοίνυν ἀσέβημα οὐδὲν ἔλαττον εἶναι, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν καταγνῶναι, ἢ τοὺς ἠσεβηκότας μὴ τιμωρεῖσθαι. Doctores Hebræi הַחֶמְלַת עַל־הָרְשָׁעִים הִיא אַכְזְרִיּוּת *Improbis parcere crudelitas est.*

§ 6. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc conclusio illa apud Lucianum *dissertationis Menippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί οὖν ἂν πάθοι τις; Ὅπερ οἶμαι, καὶ φασι, συνετὸν ὄντα, ἀρέσκεσθαι καὶ ἀγαπᾶν τοῖς παροῦσι, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον οἴεσθαι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τούτων μεμνημένος, χαῖρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν καιρὸς ἐστι. de se Æschines. *epist.* 5. ὑπεραγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστικῶς πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον] leg. vel πρὸς πᾶν τὸ παρὸν, vel τὸ παρὰ τῆς, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim. Xyl. & Cas. qid legi voluerint, incertum est. Verba ipsa certè neuter expressit. expressit Lugd. vertendo; *ut boni consulat omnia qæ accidunt, præter id qod est à caussa profectum.* qæ verba qid sibi velint, ipse viderit: Ego nullus asseqor. οὐδὲν γὰρ ἀναιτίως πέφυκε γίνεσθαι· ut Plut. *de Isid. & Osir.* καὶ τὸ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Ista superioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Casaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἐν φωτὶ ὁρώμενον] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρῶ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπνεόμενον] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pavperes aversantibus; ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν σπῶμεν ἀέρα, μικροῦ δὲ χραίνοντες. Apud Philemonem, Comic. fastuosum aliqem nescio qis sic compellat,

Σὺ γὰρ τίς ἐσσί; εἰπέ μοι παῤῥησίᾳ.
Σὺ λαλεῖς ἐν ἀνθρώποισιν, οὐκ ἄνθρωπος ὤν;
Τὸ δ' ὅλον περιπατεῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἑτέροις συνέλκεις, εἰπέ μοι, τοιοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qi & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Effare nobis liberè, qem te putas?
Loqerisne hominibus ipse non homo, sed tenens
Orbem sub pedibus? an communi vesceris
Aurâ nobiscum, qi te tam magni facis?

qæ cur Stob. *c.* 6. sub Ἀκολασίας *titulo* collocarit, non video. De se Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

—ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν.— — *lege tu*
Communem eâdem nobiscum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem similitudinem sui rapere testis est Empedocles, qi ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε· πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσεν·
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη· θερμὸν δ' ἐποχεῖτο θερμῷ.

Qæ sunt ex Plutar. *sympos. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. qòd avtem ibi pro θερμὸν δαλὸν legitur, Leopard. μαλερὸν rescribi posse opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. qod est ignis epitheton apud Homerum. *Il.* φ'. *v.* 316. & *v.* 375. Et Hesiod. *aspid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil est appetentius similium sui, nihil rapacius, qàm natura.* Insignem in hanc mentem Democriti περιοχὴν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Παλαιὰ τις, inqit, παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι γνωριστικά· ὁ δὲ Δημόκριτος ἐπί τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἵστησι τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμογενέσι ζώοις συναγελάζεται, ὡς περιστεραὶ περιστεραῖς, καὶ γέρανοι γεράνοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καθάπερ ὁρᾶν πάρεστιν· ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ ταῖς κυματωγαῖς ψηφίδων· ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται, καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν, καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν· ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περιφερέσιν, ὡς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. Qibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβαλεῖν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον καὶ μολίβδου ῥινήσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας, φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι· ἔπειτα δὲ χρόνῳ φυσώμενα ἐλεύσεται, ὅ τε μόλιβδος ὡς τὸν μόλιβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν· καὶ ἢν τις αὐτὰ ἀναξηρᾶναι ἐάσῃ καὶ περιῤῥήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γεῶδες πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philosophus *de cœlo l.* 4. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τὸ εἰς τὸ αὐτοῦ εἶδός ἐστι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ὃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ οὐ συμβαίνει πάντως· οὐ γὰρ ἐάν τις μεταθῇ τὴν γῆν, οὗ νῦν ἡ σελήνη, οἰσθήσεται τῶν μορίων ἕκαστον πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ὅπουπερ καὶ νῦν. Verùm conciliat ipse verbis proximis. ὅπου πέφυκεν ἕν τι φέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eódem & terræ moles integra, & particula ejusdem qælibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν σύῤῥουν] lego, ἐπὶ τὸν ῥοῦν. inqit Annot. Lugd. sed nihil mutandum. nam & σύῤῥουν mox denuo habetur: qod & ipse agnoscit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον εὐέξαπτον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suscepítqe ignem foliis, atqe arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuítqe in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Δύσληπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει· ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ· ἕτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι· καλάμη τις πρὸς σπινθῆρα, οἶμαι, καὶ ἄνεμον ἐξαπτομένη, καὶ δαπανωμένη διὰ ξηρότητα. Et Synes. *de provident.* 1. Ὅσπερ δὴ πάσχουσιν ἄνθρακες ὑπὸ δᾳδῶν· θᾶττον γὰρ ἐξάπτονται διὰ τὴν ἤδη πρὸς τὸ πῦρ ἐπιτηδειότητα. Contrà tamen de igne cœlesti Plut. *sympos.* *l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὔων ἀφαυσὶ διεκθεῖ, τὰ δὲ χλωρὰ καίει· rationem ab ipso petas, licet.

Σμήνη καὶ ἀγέλαι] Aristot. *hist. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μέν ἐστιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μοναδικά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζει· καὶ τὰ μὲν πολιτικά, τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν. ἀγελαῖα μὲν, οἷον ἐν τοῖς πτηνοῖς τὸ τῶν περιστερῶν γένος, καὶ γέρανος, καὶ κύκνος· καὶ τῶν πλωτῶν, πολλὰ γένη τῶν ἰχθύων· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει· πολιτικὰ δ' ἐστιν, ὧν ἕν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅπερ οὐ πάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφὴξ, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad usus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινωνημοσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta sunt*, id est, existunt. & mox; εὑρίσκεται. *reperitur.* i. e. existit. uti pavlò pòst, ὑπάρχει. formula Hebræis admodum familiaris, qibus in sacra pagina הִמָּצֵא *inveniri*, pro *esse*; & in scriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Histor. Ester. c.* 1. *v.* 5. *qi inventi sunt.* id est, qi fuerunt, *Susan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id est, sunt. Hellenistæ pariter qi dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17 *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi sunt*, i. e. non extitêre, *qi reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adversemini.* Pavlus *ad Cor. epist.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis sit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο· qod Moses *l.* 1. *c.* 5. *v.* 24. dixerat אֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. qod vates dixerat, Esajæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eâdem formulâ usus est & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qi & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montésqe non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone mystica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit ampliùs.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς εὑρεθήσωμαι. *Nè cui post mortem molestus sim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *sympos. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐξκειμένων) ἐλύτροις, τὸν μὲν ἄργυρον συντῆξαι ταχέντα, τὸ δὲ ξύλον ἄθικτον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι· *intactum illæsúmqe extitisse.* Clemens *strom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Deniqe elogium illud, qod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum histor. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Josiæ *ibid. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit similis illi in regibus qi præcesserant.* Observat Nic. Liran. in *Hymnis Ecclesiasticis*, ubi de sanctis qibusdam enunciatur, hâc formulâ exprimi, *Non est inventus similis illi.* Qin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem sensu usurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitisse.*

Καὶ οἱ ἔρωτες] Ex Stoicorum sententia, qi brutis animantibus affectus veros negabant, *qasi affectus* nescio qos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent avtem similes illis qosdam impulsus. Alioqi si amor in illis esset, & odium esset; si amicitia, & simultas; si dissensio & concordia; qorum aliqa in illis qoqe extant vestigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona maláqe sunt. Ibid. Dicendum est, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nusqam ea nascitur, nisi ubi rationi locus est. impetus habent feræ, rabiem, feritatem, incursum; iram qidem non magìs qàm luxuriam. irasci non magìs sciunt, qàm ignoscere.* Eandem Stoicorum ferè omnium sententiam fuisse monet & Galenus *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. qam & operis ejusdem *libro primo*, qi maxima ex parte jam intercidit, refutâsse se dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, qàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abstinent. l.* 3. Ex qo Plutarchi codices reficiendi & supplendi. Οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' ὡσανεὶ μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὴν ἔλαφον· οὐκ οἶδα τί χρήσονται, τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν. μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν· μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλόν ἐστι λεγόμενα καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præstantiorem partem.* Xyl. qasi diceretur, propensionem ad societatem apud animalia ista in parte præstantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in istis, utpote præstantioribus, qia sunt animata, propensionem illam intensiorem existere. hoc est enim ἐπιτεινόμενον· qod ille omisit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτεῖαι] Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἤτοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείσσων ἢ ἄνθρωπος· διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐδὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. qod suprà Marcus. Πᾶν τὸ νοερᾶς ψυχῆς μέτοχον, ἢ καὶ μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc spectantia, *sat.* 15.

Sensum à cœlesti demissum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram spectantia: mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum qoqe; mutuus ut nos
Affectus petere avxilium, & præstare juberet,
Diversos trahere in populum. —— &c.

Cicer. *de amicit. Qòd si hoc apparet in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, ut reqirant atqe appetant, ad qas se applicent, ejusdem generis animantes, ídqe faciunt cum desiderio, & cum qadam similitudine amoris humani; qantò id magìs in homine fit naturâ? qocirca à natura, qæ solitarium nihil amat, mihi videtur potiùs, qàm ab imbecillitate avt indigentia orta amicitia. qæ enim potest esse sine hac vita vitalis, ut ait Ennius?* Qod Evripid. *Orest.* —Τί χρὴ ζῆν ἑταιρείας ἄτερ; ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οἴχεται τὸ ζῆν ἀρθείσης τῆς κοινωνίας. Porphyr. *de abstin. animal. l.* 3. siqidem, ut Senec. *ep.* 6. *Nullius boni sine socio jucunda possessio est.* & Cicer. *ibid. Societate sublatâ, omnis est è vita sublata jucunditas. avfert enim fructus voluptatum omnium solitudo. Nec sine societate ulli potest esse jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot. *Evdem. l.* 7. *c.* 1. Δεινότατον ἡ ἐρημία. Ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἂν ἕλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè satìs sine socio aliqo acturum se* dicere solebat, Archytas Tarentinus, referente Cicerone. Porrò, *qemadmodum solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitio societatis,* Senec. *epist.* 9. Avgust. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale qiddam est humana natura. Nihilqe est homini amicum sine homine amico.* Idem *epist.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. § 16.

Ἐπὶ τῶν ἄστρων] vide *l.* 6. § 43. & *l.* 11. § 27.

Καὶ ἐνδιεστηκότων τρόπον τινὰ] *etiam ex diversis modis.* Xyl. qasi disjunctim legerit, ἐκ διεστηκότων, qod Lugd. ἐνδιεστηκότων conjunctim legit. Et hoc malim. ut τὸ ἐν vel redundet, ut in ἐγκενοῦν, ἐγκεντεῖν. atqe ità Marcus mox, ἐν διεστῶσι. qomodo & *l.* 7. § 13. vel intendat, ut in ἐμμαίνεσθαι, ἐμπαθαίνεσθαι, qod Clemens usurpavit *strom. l.* 2. atqe ità Casavb. cepit, qi, *naturâ longè à se invicem distantia,* vertit. Ego simpliciter, *loco dissita,* sive *distantia,* dixerim. Hesych. Διέστη, διεχωρίσθη. Διέστηκε, διακεχώρισται. Διεστήκασιν, διεχωρίσθησαν, ἐμάκρυναν πόρρω. Certè qæ noster istìc ἐνδιεστηκότα, eadem Sextus Empir. *adv. Physic. l.* 1. *c.* 2. nunc διεστῶτα vocat, nunc ἐγκεχωρισμένα. Unde τοῦ ἐγχωρίζειν verbi exemplum sumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex qo *ad l.* 7. § 13. aliisqe ibidem lavdatis, lux loco isti luculentissima dabitur. Astra avtem qæ hîc διεστῶτα, eadem *l.* 6. § 43. διάφορα dicuntur. Verùm ibi forsitan affectionum effectuúmqe differentiam; hîc sitûs locíq; distantiam designatam volebat. Hoc certè utrobiq; voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat sacra pagina) sive *instructuram* cœlestem, licèt astris constet innumeris, eisdémqe loco dissitis, affectione disparatis, ad munus tamen suum obeundum pulcrè ac concorditer conspirare. ut in eis verè censeri possit, de qibus Senec. *epist.* 102. *Qædam ex distantibus constant, qorum adhuc membra separata sunt, tanqam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per qos ista corpora efficiuntur, jure avt officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Μόνα τὰ νοερὰ νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς] Lacrymarum non imbre sed fonte uberrimo & perennante, deplorari dignissima qerimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inqit, solus, ex omnibus creaturis originis officiiqe oblitus est sui. Joan. Chrysost. *in Genes. orat.* 12. ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obseqium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inqit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ λογικὸν, τὸ ἐπιεικὲς, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπράττεται, καὶ διὰ τὴν ῥαθυμίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων * ὠμότητα [* ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil. Cæsar. *in Psal.* 49. *v.* 12. & *in Esai c.* 2. *v.* 9. Verùm hoc ipso in genere, de qo Marcus istìc, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, monet Juvenal. *sat.* 15.

Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Qando leoni
Fortior eripuit vitam leo? qo nemore unqam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum lethale incude nefandâ
Produxisse parum est. &c. ---

Objurgat Seneca *epist.* 95. *Non pudet homines mitissimum genus, gavdere sangvine alterno, bella gerere, gerendáqe liberis tradere, cùm inter se etiam mutis ac feris pax sit?* & *epist.* 103. *Nunqam illas ad nocendum nisi necessitas inigit: avt fame, avt timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ᾽ ὅμως καί τοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται] Hoc est qod Cicer. *de amicit. Qin etiam si qis eâ asperitate est, & immanitate naturæ, ut congressus*

gressus & societatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuisse Athenis Timonem nescio quem accepimus, tamen is pati non possit, ut non acqirat aliqem, apud qem evomat virus acerbitatis suæ. Sed in gnissimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adversus Epicureos agens, qi dogmatibus suis societatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρόν τι κ᾽ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη· πῶς γὰρ δύναται ἄμπελΘ μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἐλαικῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαικῶς, ἀλλ᾽ ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. ἐ τοίνυν οὐδ᾽ ἄνθρωπον οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. κ᾽ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι ἐ δύνανται· ὅτω κ᾽ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ᾽ ἀπεκόψατο, κ᾽ τὰ οἰκοδεσπότε, κ᾽ πολίτε, κ᾽ φίλε· τὰς δὲ προθυμίας τὰς ἀνθρωπικὰς ἐκ ἀπεκόψατο. ἐ γὰρ ἐδύνατο, ἐ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καὶ τι τῶτο μάλιστα πάντων ἐσπεδακότες. Cæterùm & Stoicis idem dici poterit, qi affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incassum conati & connixi sunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qi suos fugit.* de qo videndi Avs. Popma. & Turneb. *advers. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil est in rerum natura otiosum, infructuosum nihil. Vide *Eccles. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15, 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα] qod Psaltes *Psal.* 1. *v.* 3. בעתו ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. ἐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· ἐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. de qo loco, qò difficultate se qadam expediat, D. Leifeldus nostras, ὁ μακαρίτης ità argutatur, ut ὅλως ἐδὲν καιρὸν fuisse ajat, σύκων peculiariter sic dictorum neger. Verùm nè sic qidem exolvi nodus videtur, qem more solenni dissimulant prorsus interpretes. V. Cl. Hejnsius, spiritu duntaxat accentúqe (cæteroqi nè literulâ qidem immutatâ) adjectis, notulisqe eorundem indicibus appictis, sensum commodum satis ac contextui reliqo congruentem elicuit, ut legeretur, ὅ γὰρ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel *tempestivæ & maturæ erant ficus.* qod ipse eruditis expendendum censendúmqe dimitto.

Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως τέτριφεν] Ità Basil. sed Lugd. meliùs τέτριφεν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, qæ nunc consuetudo diuturna trivit.* Xyl. avtem ista non cepisse nil mirum; cùm scripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος κ᾽ κοινὸν κ᾽ ἴδιον καρπὸν φέρει] qia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρπῦται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τῶτο ἡ εὐμένεια] Ità *infrà* § 42. ἀντιφάρμακον ἡ πρᾳότης.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιέτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. i. v.* 491. (χρὴ

Ἀλλ᾽, Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν. ἐδέ τί σε
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, στρεπτοὶ δέ τε κ᾽ θεοὶ αὐτοὶ,
Τῶν περ κ᾽ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε, βίη τε.

Οὕτως εἰσὶ χρηστοί] τὴν τῶ θεῶ χρηστότητα istam prædicat Apostolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. sed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι δὲ καὶ σοὶ] qia nimirum πρὸς τῶτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. qod *suprà* dixerit. sic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Εἰ εἰπὲ, τίς ὁ κωλύων] lege ἢ εἰπέ· qod & Cas. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Cratetis *epistola* ordine 4. Εἰθ᾽ αἱρετὸν ὁ πόνΘ, πόνει· εἴτε φαῦλον, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τοῦ μὴ πονεῖν ἐ φεύγεται πόνΘ, τῷ δὲ ἐναντίῳ κ᾽ διώκεται. forsan, τὸ δὲ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιΘ] siqidem πόνΘ τῶν ἀδιαφόρων ἐστί. *l.* 3. § 4. neqe itaqe miserum facere potest. De Hercule Dio Prus. *orat.* 8. Πονῶντα μὲν κ᾽ ἀγωνιζόμενον ἠλέων, κ᾽ ἐκάλων αὐτὸν ἄνθρωπον ἀθλιώτατον· κ᾽ διὰ τῶτο ἄθλους ἐκάλων τοὺς πόνους αὐτῶ κ᾽ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ἐπίπονον βίον ἄθλιον ὄντα. Verùm istos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. 2. respondet Megara;

Qemcunqe fortem videris, miserum neges.

vide *l.* 1. § 15. ἐ χετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων.

Μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] qod vitium in Diogene notavit Plato, qi cùm is frigidâ perfusus aliqando, aliqandiu consisteret, qò adstantium oculos ad se intuendum converteret, illi avtem hominis qasi frigore rigentis misereri præ se ferrent, εἰ βέλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε, *si misereri hominis vultis, discedite,* inqiebat. ἐνδεικνύμενΘ φιλοδοξίαν αὐτῶ, inqit Laërt, *l.* 6. *vanitatem gloriolæqe cupidinem arguens in homine.* utpote qi nemine inspectante ipse sponte suâ se vexare desineret. Vide *l.* 1. § 7.

§ 13. Ἐξήλθον πάσης περιστάσεως] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. περιστάσεως avtem vocabulum, etiamsi laxiùs acceptum circumstantias qascunqe casúsve emergentes citra discrimen comprehendat, utì observant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypothes. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l* 3. *c.* 3. & Fabius *institut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atqe ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. usurpavit, ubi de Alcæo dixit; κατὰ πᾶσαν ὥραν, κ᾽ πᾶσαν περίστασιν,

τίνων

πίνων ὁ ποιητὴς οὕτος εὑρίσκεται· hoc est; vertente, qò Dalechampium corrigat, Casavbono; *Qacunqe anni tempestate, & qocunqe rerum suarum statu,* sive tristi, sive læto, *poëta hic potans reperitur.* & *ad Apollon. consol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς, ποτὲ μὲν πολυκαρπίαι γίνονται, ποτὲ δὲ ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ, εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγουσι τοὺς ἀνθρώπους τύχας. Eâ tamen, qâ hic Marcus adhibuit, loqendi formulâ, in seqiorem partem sumitur; pro ejusmodi casibus qi molestiam nobis aliqam facessunt. qod & freqenter fieri Budæus monet. Ità Svidas. Συμφορὰν Θουκυδίδης τὴν ἀπὸ περιστάσεων δυστυχίαν, καὶ οὐκ ἐξ οἰκείας ἀβουλίας κακοπραγίαν. Et Phrynich. Περίστασις ἡ συμφορά· Stoicis familiare esse eo sensu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo dissert.* 35. Ὅτι ἔξεστι καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι. Huc generosa illa gnostici vox apud Clem. *strom. lib.* 4. Ὦ κύριε, δὸς περίστασιν, καὶ λάβε ἐπίδειξιν. qod latiùs pavlò extusit Epictet. apud Arrian. *dissert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις, περίστασιν· ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην καὶ ἀφορμὰς πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Πῶς πρὸς περιστάσεις ἀγωνιστέον. Αἱ περιστάσεις εἰσὶν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι· qod Naso *trist. l.* 4. *eleg.* 3.

Qæ latet, inqe bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguitúrqe malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, qid virtus erit?

sed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ θεός σε, ὡς ἀλείπτης, τραχεῖ νεανίσκῳ βέβληκεν· ἵνα τί; φησίν; ἵνα ὀλυμπιονίκης γένῃ· δίχα δ' ἱδρῶτος οὐ γίνεται. *Ibidémqe l.* 2 *c.* 6. Ἡμῶν δ' οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, ἃ πάσχομεν, καὶ περιστάσεις αὐτὰ καλοῦντες. ποίας περιστάσεις, ἄνθρωπε; εἰ περιστάσεις λέγεις τὰ περιεστηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσίν· εἰ δὲ ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; Clemens item *strom. l.* 7. Ταύτῃ οὐδέποτε, περιστάσεως γενομένης, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξίσταται. ἔμπεδος γὰρ καὶ ἀμετάβλητος ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιστημονικοῦ κτῆσις. Plura adjici poterant: verùm ista suffecerint, & vocabuli rationem explicando, & usum apud Stoicos hoc sensu freqentem comprobando.

Ἐξέβαλον] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω γὰρ οὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forsan potiùs πάντα τ' αὐτά· *omnia eadem sunt,* qæ priùs fuerant. vidè *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον. & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id est, *diurna, non diuturna;* sive *brevis ævi.* ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον usurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Αὐτίκα δὴ μάλα καὶ διελέγχεται τὸ ἐφήμερον αὐτῶν· ἄμφω γὰρ μαραίνεσθον, καὶ τὸ ἄνθος καὶ τὸ κάλλος. & Timæus *de anim.* Θνατά τε καὶ ἐφαμέρια ζῶα.

Ῥυπαρὰ] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναρριφθέντι λίθῳ] Idem de pila *l.* 8. § 20.

§ 18. Δίελθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κριτὰς φοβῇ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν· φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος, ὄχλος· διόπερ ὧν ἂν τῶν ἐπαίνων καταφρονῇς, καὶ τῶν ψόγων καταφρόνει. Cleanthes apud Clementem *stromat. l.* 5.

Μὴ πρὸς δόξαν ὅρα, ἐθέλων σοφὸς αἶψα γενέσθαι·
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει συνετὴν κρίσιν, οὔτε δικαίαν,
Οὔτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τοῦτό κεν εὕροις.

qod is à Comico γνωμικώτερον ἐν βραχεῖ conceptum asserit his verbis,

Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῶν πολλῶν ψόφῳ.

ità enim qidam legi postulant, & cum Clementis scopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῷ πολλῷ ψόφῳ,

aliud sonare videtur, eôqe respicere, qod à Demosthene dictum est, ὡς τοὺς μὲν ὑποκριτὰς ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης δεῖ κρίνειν. Seciùs planè qàm Philisco Marci nostri filius, referente Philostrato, τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνή. Sed & qod Caphesias tibicen, cùm μεγαλοβόας τις prædicaretur, & post Caphesiam Zeno ac Demosthenes, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Evstath. *in odyss.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Svidas. Plut. in *vita* 10. *rhet.* Qanqam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ εὐφημεῖν δοκούντων ψόφον, cui opponitur illud τὸ εὔφημον ἀψοφητὶ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri potest. de ea vide sis Plinium min. *l.* 2. *ep.* 14. ubi inter cœtera; *si qando transibis per basilicam, & voles scire qomodo qisqe dicat, nihil est qòd tribunal ascendas, nihil qòd præbeas avrem, facilis divinatio; scito eum pessimè dicere, qi lavdabitur maximé.* In Senecæ *excerptis:*

Malè

Malè de te loquntur homines. Sed mali. Moverer si de me M. Cato, si Lælius, si altèr Cato, si duo Scipiones ista loqerentur. Nunc malis displicere laudari est. Non potest ullam avtoritatem habere sententia, ubi qi damnandus est, damnat. Malè de te loquntur: moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. benè nesciunt loqi. faciunt, non qòd mereor, sed qòd solent. qibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consvetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. Τὸ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων.

Οἷος καὶ περὶ αὐτῶν] *Lib.* 3. § 4 & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα ἐν μεταβολῇ] Ità *lib.* 4. § 3. & *l.* § 23. vide & Aristot. *de gen. & cor. l.* 1. *c.* 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς σὺ] Vide *infr.* § 21.

Ὁ κόσμος ὅλος] *Lib.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. Ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum seqentibus avtem ista Xyl. absurdè connectit.

§ 21. Ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα καὶ οἷον θάνατος οὐδὲν κακόν] forsan ὁρμῆς καὶ ὑπολήψεως παῦλα, οἷον θάνατος. *Actionis finis & motûs, sive externi, sive interni, cessatio actionis* sive *motûs*, illius *qasi mors est. Nihil* tamen *mali subest.* ut mox, τούτων πᾶσα μεταβολὴ θάνατος· μήτι δεινόν; potest tamen sententiâ continuatâ legi, ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, οὐδὲν κακόν. *actionis, motûs, opinationis cessatio & qasi mors, nihil mali in se habet.* illud Cas. hoc Xyl. secutus est. vide *l.* 12. § 23. Diversa pavlò ratione de aqa & aëre mortis vocabulum usurpavit Philo *de mundo.* Εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἐαθὲν, ὑφ᾽ ἡσυχίας νεκροῦται· μεταβάλλει γοῦν, καὶ τὸ δυσωδέστατον γίνεται, οἷα ψυχὴν ἀφῃρημένον ζῶον. αἵ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ, παντὶ τῷ δῆλον. νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν πέφυκεν· ἐπεὶ τί ἄν τις, μὴ στοχαζόμενος ὀνομάτων εὐπρεπείας, ἀλλὰ τοῦ ἀληθοῦς, εἴποι μοι λοιμὸν εἶναι, πλὴν ἀέρος θάνατον, τὸ οἰκεῖον πάθος ἀναχέοντος ἐπὶ φθορᾷ ἁπάντων, ὅσα ψυχῆς μεμοίραται. Cæterùm ad Marci mentem planè Avgustinus *in Joan. tract.* 38. *Res qælibet, si mutabilis est, non verè est: non enim est ibi verum esse, ubi est & non esse. qicqid avtem mutari potest, mutatum, non est qod erat. Si non est qod erat, mors qædam ibi facta est: peremptum ibi aliqid, qod erat & non est. nigredo mortua est in capite albescentis senis; pulcritudo in corpore fessi & incurvi: mortuæ sunt vires in corpore languentis: mortua est statio in corpore ambulantis; mortua ambulatio in corpore stantis; mortua & ambulatio & statio in corpore jacentis, mortua locutio in lingua tacentis, qicqid mutatur, & est qod non erat, video ibi vitam qandam in eo qod est; & mortem in eo qod fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τούτων πᾶσα μεταβολὴ, θάνατος] Plut. *de EI Delph.* Οὐ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος ὕδατι γένεσις· ἀλλ᾽ ἔτι σαφέστερον ἐπ᾽ αὐτῶν ἴδοις ἄν· φθείρεται μὲν ἀκμάζων γινομένου γέροντος· ἐφθάρη δ᾽ ὁ νέος εἰς τὸν ἀκμάζοντα, καὶ ὁ παῖς εἰς τὸν νέον, εἰς δὲ τὸν παῖδα τὸ νήπιον· ὅ τε χθὲς εἰς τὸν σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν αὔριον ἀποθνήσκει· μένει δὲ οὐδεὶς, οὐδ᾽ ἔστιν εἷς. qæ tamen ipse tanqam arguta magìs, qàm solida notat, in *lib. de tranqill.* & *de tarda Num. vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo qo primùm lucem vidit, iter mortis aggressus est: & illi ipsi qi adjiciebantur adolescentiæ anni, vitæ detrahebantur. in hoc omnes errore versamur, ut non putemus ad mortem nisi senes inclinatósqe jam vergere: cùm illò infantia statim, & juventa, omnísqe ætas ferat. agunt opus suum fata: nobis sensum nostræ necis avferunt: qóqe faciliùs obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. Infantiam in se pueritia convertit, pueritiam pubertas: juventutem senectus abstulit. incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt.* vide *ad l.* 3. § 1. Hæc avtem luculentissimè explicantem Nasonem, ab anni tempestatibus ad ætates hominis traductâ imagine, habes *metamorph. l.* 15, *à v.* 199, *ad* 234. de se, & de Christianis sui temporis, Clemens *strom. l.* 4. Καθάπερ ἡλικίας μεταβολὴν, οὕτω δὲ καὶ βίου ἐναλλαγὴν ὑπομένοντες.

Οὐδὲ ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις] Plut. ubi *supr.* Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἕνα φοβούμεθα γελοίως θάνατον, ἤδη τοσοῦτοι τεθνηκότες καὶ θνήσκοντες. Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* Itaqe, *si timenda mors est, semper timenda est. qod enim tempus morti exemptum est?* Senec. *epist.* 30.

§ 22. Τρέχε ἐπὶ τὸ ἡγεμονικὸν] Videntur ista eódem spectare, qó illud *periochæ* 19. & fortasse primò cohæserant. Vult enim ut in offensis injuriisqe ab alio nobis illatis, respiciamus ad *mentem triplicem*; ad *mentem propriam*, qò eam in justitiæ tenore contineamus, nec *nocentis odio innocentiam perdere* velimus. prout *l.* 7. § 15. & *l.* 8. § 51. ad *mentem universi*; cujus cùm pars simus, æqo animo ferre debemus, qicqid illâ dispensante nobis obtigerit, & in illius etiam usum bonúmqe cesserit. *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8, 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. Ad *mentem injuriam inferentis*, ut consideremus, πότερον ἀγνοίᾳ ἢ γνώμῃ (ità enim legendum avtumo) *utrùm per ignorantiam meram, an de industria*, pravo aliqo affectu, qi ex dogmate perverso provenire solet, seductus, peccaverit: in utroqe siqidem casu est leniter habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3 § 11. & *l.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26. & *l.* 11. § 18. subjicit item de *cognatione communi* monitum, qam & locis eisdem sedulò inculcat.

§ 23. Ἧτις ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου] Edit. Lugd.

ἥτις

ὅτις ἐὰν νῦν π. σ. corruptè. itaqe *Annot.* lego, ἐὰν ἢ π. σ. deleo ὅτις & νῦν. avdacter pariter ac infeliciter; ex formula loqendi non animadversa, ὅτις ἐὰν pro ὅτις ἂν, *qæcunqe.* sicut *Levit. c.* 20. *v.* 2. ἀνὴρ ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα. & Matth. *c.* 11. *v.* 36. πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη. & *l.* 2. § 2. ὁρμὴν ἀκοινώνητον. vide & *l.* 8. § 7. & *infrà* § 31. ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι.

Στασιώδης] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 29.

Ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας] Asterisco ista, tanqam mutila, notavit in versione Xylander. D. Salmasius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum seqentibus, qæ ad argumentum superius pertinere censet, ità committit, ut post ὁ διεστάμενος sententiam clavdat antegressam. Sic enim ille. *Nihil magìs sibi discordans, qàm animus pueriliꝭ. Ludunt, irascuntur; & pavlo momento huc illuc impelluntur: tales, inqit, sunt & homines, qi actiones suas non referunt* πρὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος, *& revera sunt.* Mihi tamen superioribus potiùs annectenda videntur; ut sit, ὁ διεστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας: qæ seqvuntur, aliò spectare existimo: eódem nempe, qò illa, qæ recensuerat itidem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vilitatémqe insignem rerum omnium ferè humanarum designandam.

§ 24. Παιδίων ὀργαὶ] ἔργα mavult D. Bootius, qia παίγνια seqitur. Ego nihil mutarim. præsertim cùm παιδία φιλόνεικα legam loco superiùs indicato; ubi argumentum idem prorsus tangi videtur.

Πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα] *Spiritus qi cadavera gestant.* Xyl. *animulæ miseræ cadavera sustinentes.* M. Casavb. qomodo ex Epicteto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. qò & D. Salmas. inclinat. Sed ut huc irrepsisse ista ex superioribus suspicetur. D. Boot. vult ὀχήματα *v.* β. qod si admittere placuerit, ὀχημάτια malim.

Ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς νεκυίας] *Ut nè tam citò cadant: sicut in nænia vulgari dicitur.* sive. *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Cas. *ut eò efficacius accidat id qod in Necya.* Xyl. atqe hoc malim. ut sensus sit: *qò ea qæ in Necyæ, sive eorum qæ apud inferos haberi existimantur,* (unde *Odyssæ lib.* 11. Νεκυίας nomen adhæsit) *repræsentatione aguntur, efficaciùs peragantur,* spectantiúmq; mentes vehementiùs afficiant. (ità Platoni *de legib. l.* προσέπεσε πρὸς τὰς ψυχάς) vel *qò Necyæ,* sive *magicæ animarum evocationis opus efficacius procedat.* ut Νεκυίας nomine *mortuorum evocatio* ope magicâ procurata intelligatur. (qomodo Herodianus *l.* 4. usurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Materniano eum mandâsse, νεκυίᾳ χρησάμενον, μαθεῖν περὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ) & πνευμάτια qod præcesserat, ad *spiritus* impuros sive *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magìs, qia festi sive solennitatis cujusdam à Græcis celebrari solitæ meminit Svidas, qæ Νεκυία dicta fuerit, in qa spectacula forsan istiusmodi exhibebantur. Νεκυία, inqit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή. cur enim Νεκύσια legat Castellan. de Græc. festis ego nescio. Sed nec qa ratione Hesych. Γενέσια & Νεκύσια pro eisdem habeat: fieri tamen potest, ut utroqe illo nomine, & Νεκυία & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaqe humanas & occupationes mortalium, partim puerulorum lusibus dissidiisqe, partim spectaculis vanis, qæ simpliciorum animos afficere consveverunt, consimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἴδε ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου] Vult in re qaqe considerari, formam & materiam: vel formam seorsim à materia abstractam, & durabilitatem ejus. Vide *l.* 4. § 21. & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 31. & *l.* 12. § 18.

Τοῦτο τὸ ἰδίως ποιόν] Vide *l.* 10. § 7.

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] vide *l* 6. § 41. & *l.* 8. § 48. Senec. *epist.* 20. *Huc ergò cogitationes tuæ tendant. hoc opta, omnia alia vota Dco remissurus, ut contentus sis temetipso, & ex te nascentibus bonis. Nullum enim bonum mansurum est, nisi qod ex se sibi invenit.* Idem *epist.* 27. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Πῶς ἔτι ὀρθὰ δόγματα ἔχω. μὴ ἀρκέμενος εἶναι ὅς εἰμι, ἀλλ' ἐπτοημένος ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν;

Ποιεῖ τι ταῦτα διὰ χαλεπαίνουσι] Argentinens. editio, qâ usus D. Salmas. ποιεῖ τινὸς ταῦτα διὰ κατεσκεύασαι· qod ipse reddit, *qalia hæc ex qali fiunt!* ut sit exclamatio; ποῖον habes ἡγεμονικὸν, ex qo διὰ oriuntur? qalis illa vulgaris, διὰ ἐξ διων; sed & Marci ista *l.* 10. § 25. ἐξ διὰ ὄς· verùm malim qod & Lugdunensem exhibere video, ποιεῖν τι ταῦτα, vel etiam τοιαῦτα, διὰ κατεσκεύασαι, ποιεῖν utiqe ex membro priori supplendum; vel ταῦτα εἰς ἃ κ. eódem utrumqe recidit: *non es contentus* ἡγεμονικῷ *tuo ea faciente ad qæ natum est.* Lectionem hanc firmat, qod *l.* 8. § 45. habetur, ἀρκέμενον εἰ ἔχοι, καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἑξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλὰ. ἄλις] Locus defectus; forsan & depravatus. Hoc D. Boot. suspicatur, legitqe ἀλλ' ἀλλοῖα. indè multas tibi facessis molestias, qia non acqviescis mentis tuæ operatione ea ad qæ nata est, *sed aliena molientis.* meam addo conjecturam, fuisse ἀλλὰ ἄλις ἔσω· *Verùm sufficiat,* qòd hactenus hac in parte tibi ipsi injurius fueris. qemadmodum *infrà* § 37. ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου. vel etiam, ἀλλὰ ἄλις, *sed hæc satis.* Putat tamen Salmas. cum seqentibus jungenda ista, & scribendum, ἀλλ' ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε &c. & expungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν] leg. forsan ἐκφωνήσῃ,

ἐκφωνήσῃ, ut priùs ψέγῃ ἢ μισῇ dixerat. alioqi erit tranſitio dura ſatis à numero ad numerum. vel qid ſi τοιαῦτά τινες ἐκφωνῶσιν, legerimus?

Δίελθε] ut *ſuprà* § 18.

Οὐ δεῖ σε ἀπαιτεῖν, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Evphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς μὲν ἐποίουν ἐπιγινώσκεσθαι τὸν φιλόσοφον, ἐν δὲ τοῖς συμβόλοις μή; βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς συνεργῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς τηρῶ τὰς σχέσεις τὰς φυσικὰς, ἢ ἐπιθέτους, ὡς ἀσυγχύτως, ὡς ἀπαραποδίστως· ἐκεῖθέν με κρῖνε, εἰ δύνασαι· εἰ δ' οὕτω κωφὸς εἶ καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πιλίον ἴδῃς περὶ τὴν κεφαλὴν περικείμενον, τί κακὸν ὑφ' οὕτως ἠλιθίου κριτοῦ ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil eſt turpius qàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μέν τοι αὐτοῖς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους ᾠκειωμένων.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ] vide *ſuprà* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *ſympoſ.* Οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ, οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν, ὥστε διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔθ' ἡμέρας, οὔθ' ὅποι ἂν ὁρμῶμαι, οὔθ' ὅτι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι, καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας καὶ ἐνύπνια, καὶ οἰωνοὺς, ἅτε δεῖ, καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν. οἷς ἐγὼ, ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτέ μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθην. Ammianus *l.* 21. *Amat enim benignitas numinis, ſeu qòd merentur homines, ſeu qòd tangitur eorum affectione, his qoqe artibus prodere qæ impendent.*

Πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum ſeqentibus iſta conjungit Xyl. dum ſic vertit. *Hæc qidem, de qibus ii certant, circulus ſunt rerum mundanarum.* Videtur avtem περὶ ὧν legiſſe, vel etiam ὑπὲρ ὧν· qomodo in argumento havd diſpari Dio Pruſ. *orat.* 30. ubi vitam humanam ſympoſio contulerat, in hoc ait convivio, ἑτέρους μὲν πεττεύειν, τοὺς δὲ ἀστραγάλοις παίζειν· εἶτα δὲ τοὺς πεττούς τε καὶ ἀστραγάλους, οὐχ οἵους ἡμεῖς ἐνοποὺς μαχομένους, ἀλλὰ τοὺς μὲν χρυσοῦ, τοὺς δὲ ἀργυροῦς, ὃ δὴ νόμισμα καλοῦμεν ἡμεῖς, ὑπὲρ οὗ διαφέρεσθαι καὶ ζητεῖν ἕκαστον πλεονεκτεῖν. Qanqam & περί τι διαφέρεσθαι dicitur. Clemens *ſtrom. l.* 5. διαφέρονται γὰρ ἤδη περὶ τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι eſt *diſſentire*, & *diſſidere* potiùs, qàm *litigare* avt *contendere:* qod iſtic locum non habet. neqe enim de rebus iſtis ſecum invicem tantopere contenderent, niſi de iiſdem gemina ſentirent: qin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπαρόντων, pro ὧν. Porro poſſet & Xylandri verſio hactenus defendi, ſi τὸ πρὸς hìc ἀντὶ τοῦ διὰ ſumatur. qomodo Thucydides aliqoties uſurpâſſe deprehenditur. *l.* 1. πρὸς ταῦτα, *propterea.* &, μή τι πρὸς τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *nè qid novi propter præſentem rerum ſtatum molirentur.* & *l.* 8. πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρείτου ἐπιστολὰς ὑπώπτευον αὐτὸν, *ob Pedariti epiſtolas ſuſpectum illum habebant.* Cæterùm nè ſic qidem cum textu verſioni convenerit. qid enim fiet priori πρὸς? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem ſecutus eſt codicem Xylander. indè factum, ut & conjungenda divulſerit, & dirimenda commiſerit. Ad antegreſſa ſiqidem pertinent iſta, & cum eis planè cohærent; αὐτοῖς βοηθοῦσι--- πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ, &c. *opem illis dii ferunt--- ad illa utiqe ad qæ;* &c. idem enim eſt iſtic πρὸς ταῦτα βοηθεῖν. qod *infrà* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *ſuprà* § 11. εἰς ἔνια συνεργεῖν, qalia ibi commemorat, de qibus & iſtic. Seqentia novam ordiuntur periochen. qod & Merico viſum.

Πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *qæ ab eis* (Deis nempe) *tanqam momenti alicujus ſint, expetunt.* Mer. Caſ. verùm ſignificationis hujus, verbi τοῦ διαφέρεσθαι exemplum reqiro: nec occurrit. Malim itaqe *ad qæ* (conſeqenda ſcil.) *illi,* avt ſimpliciter *feruntur;* (qomodo *l.* 5. § 1. de eiſdem dixit, πρὸς ἃ φέρονται) avt, ſi præpoſitio iſtic emphaſin aliqam habere cenſebitur; *tanqam in ſalo jactati temerè feruntur;* (qomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cùm in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cùm animi ſolicitudine anxiâ & diſtractione feruntur,* & qaſi *differuntur:* ſicut Plavtus, *amore differri,* dixit *Milit.* 4. 4. idémqe, *cupidine differri, Pœnul.* 1. 1. hâc enim mente uſurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendas; cùm in loco huic gemino *infrà* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά ἐστι] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem ſunt.* ſicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus & ſuſtulimus, *ſupr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια] *qæ ſurſum deorſum rotantur, & in orbem qendam eunt redeúntqe, mundana iſta. Circulos mundanos* dixit Arnob. *lib.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀνακυκλούμενα. Qanqam aliâ etiam ratione iſtìc, qàm qâ illìc, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana iſta dici videntur: qia dominos nimirum permutare ſolent, & ab iſtis ad illos per vices qaſdam, ſed incertas eas, transire; unde fit, ut homines qoqe ipſi eiſdem nunc accedentibus, nunc

&

& recedentibus denuo, qaſi rotæ cuidam verſatili alligati modò in ſublime attollantur, modò ad infima rurſus devolvantur. Adagii inſtar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν εὐμετάβολα. Apoſtaſius *proverb.* 1863. Phocylides.

Κοινὰ πάθη πάντων, ὁ βίος τροχὸς, ἄστατος ὄλβος.
Fors eadem omni; vita rota; inſtabilis ſtatus omnis.

Cyro Crœſus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶ πρηγμάτων. περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. Et priſcus neſcio qis apud Plut. ad Apollon.

Τροχοῦ περιστείχοντος ἄλλοθ' ἡτέρα
Ἁψὶς ὕπερθε γίγνετ', ἄλλοθ' ἡτέρα.

Qò facit, qod Seſoſtri Ægyptio, è regibus ſubactis, qos jumentorum loco currum ſibi trahere qandoqe cogebat, qidam regeſſiſſe fertur, rotam cur tam crebrò reſpiceret, à tyranno reqiſitus, Ἐκπλήττομαι ὁρῶν ἀστάτως φερόμενον τὸν τροχὸν, καὶ ἄλλοτε ἄλλως κυλιόμενον· καὶ ποτὲ μὲν ταπεινοῦντα τὰ ὑψηλὰ, αὖθις δὲ τὰ ταπεινὰ ὑψοῦντα. Hiſtoriam eam Chagani Abarm. regi priſcum Romanum recitâſſe tradit Nicephorus *Calliſti l.* 18. *c.* 29. eâqe relatione Chaganis ferociam mitigatam; prout & reſponſione ipſâ primitus Seſoſtrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejuſdem conſideratione, Regis Franci, cujus in poteſtate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. qum enim per biennium integrum ridere nunqam fuiſſet conſpectus, in riſum erupiſſe tandem aliqando accepto, accerſiri hominem rex juſſit. qi riſûs cavſſam ſciſcitanti, his verbis reſpondit; utì Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Baſilii* hiſtoria: Τροχοὺς ἁμάξης ἑώρων, ὧν τὸ μὲν πρόσγειον ἦν, τὸ δ' ἦρτο μετέωρον· εἶτα τὸ μὲν μετέωρον κατῄει πρὸς γῆν, τὸ δὲ πρόσγειον μετεωρεῖτο· οὕτω δ' εἰκάσας καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κινεῖσθαι καὶ μεταφέρεσθαι, ἐξεγέλασα· λογισάμενος, ὡς οὐκ ἀδύνατον, οὕτω διατεθῆναι καὶ τὰ κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕψους κατενεχθῆναι εἰς ταπεινότητα, οὕτως αὖθις ἴσως ἐκ χθαμαλότητος εἰς ὕψος ἐπαρθῆναι καὶ γενέσθαι μετάρσιος. Apud Sophoclem Menelaus, lavdante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' οὑμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκνῷ θεοῦ
Τροχῷ κυκλεῖται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σελήνης δ' ὄψις εὐφρόνας δύο
Στῆναι δύναιτ' ἂν οὔ ποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
Ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
Πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη·
Χ' ὥταν περ αὑτῆς εὐγενεστάτη φανῇ,
Πάλιν διαρρεῖ, κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, ſublunaria iſta omnia qomodo & Joannes in *Apocal. c.* 12. *v.* 1. Gregor. Naz. *ad ſuos ob Præſidis offenſionem dejectos.* Κύκλος τις ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· περιχωρεῖ γὰρ τὰ πάντα ῥαδίως, καὶ μεταχωρεῖ, καὶ ἀντικαθίσταται· ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν, καὶ γραμμαῖς ταῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ. Et ad *Sophron. epiſt.* 51. Ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων, καὶ ἀπανθούντων, καὶ οὔτε τοῦ εὐπραγεῖν ἑστῶτος ἡμῖν, οὔτε τοῦ δυστυχεῖν, ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένου, καὶ μεταπίπτοντος· ὡς αὔραις &c. ut *ſuprà.* & in *orat. pro pavper.* Οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ὁμαλὸν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἱστάμενον· ἀλλὰ κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς· & qæ ſequntur. & mox: τὰ μὲν γάρ ἐστι πάντα ῥᾳστὰ, καὶ πρόσκαιρα, καὶ ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ψήφων, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταρριπτούμενα καὶ μετατιθέμενα. Agapet. *parœneſ.* § 11. Κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων. Diodor. Sicul *hiſtor. lib.* 18. Ὁ γὰρ κοινὸς βίος, ὥσπερ ὑπὸ θεῶν τινος οἰακιζόμενος, ἐναλλὰξ ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε κυκλεῖται πάντα τὸν αἰῶνα. Trahit horſum Clemens *ſtrom. lib.* 5. ex Dionyſ. Thracis Grammatici in *libro* qo *trochiſcorum* ſive *rotularum myſticarum ſignificationem* explicat; τήν τε τροχὸν, τὸν στρεφόμενον ἐν τοῖς τῶν θεῶν τεμένεσι, καὶ τὸ τῶν θαλλῶν τῶν διδομένων τοῖς προσκυνοῦσιν. allatis in eam mentem Orphei verſibus illis:

Θνητῶν δ' ὅσσα βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα μέμηλεν,
Οὐδὲν ἔχει μίαν αἶσαν ἐπὶ φρεσὶν, ἀλλὰ κυκλεῖται
Πάντα πέριξ· στῆναι δὲ καθ' ἓν μέρος οὐ θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' ἔχει, ὡς ἤρξαντο, δρόμου μέρος ἶσον ἕκαστος.

Hinc & celebris ille *fortunæ rotâ*, de qa Cicero (qanqam à Fabio, an Tacito, in *dialogo de cavſ. corrupt. eloqent.* eo nomine notatus) *orat. in Piſon. Nè tum qidem, cùm illum ſuum ſaltatorium verſaret orbem, fortunæ rotam pertimeſcebat.* Sed & alii non pavci. Senec. *Hippolyt.* 4. 2.

Qanti caſus humana rotant?

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Verſatur celeri fors levis orbe rotæ.

Plavtus item (ſi Dion. Lambino, & Joan. Gulielmo *veriſimil. lib.* 2. *cap.* 17. credimus) in *Trucul.* 2. 1.

Vertit ſeſe rota viciſſim; ſtultus eſt qi id admiretur.

Boëth. *conſol. lib.* 2. *c.* 1, & 2. *Hunc continuum ludum ludimus; rotam volubili orbe verſamus; infima ſummis, ſumma infimis mutare gavdemus. Tu verò volventis rotæ impetum retinere conaris.* Ammian. *hiſt. lib.* 26. *Qivis beatus verſâ rotâ fortunæ ante veſperam poteſt eſſe miſerrimus.* Vide ad *lib.* 4. § 42. ἐφήμερα. Qod avtem illi rotam, Seneca etiam, avdaciùs pavlò, *petavrum* nuncupavit. Sic enim ille *epiſt.* 98. *oblitus hujuſce petavri, qo humana jactantur; ſibi uni fortuitorum conſtantiam*

ſpondet

ſpondet (unusqiſqe.) & Plutarch. in *frag. de vitioſorum miſeria*; περιενεχθεὶς καὶ σκοτοδινιάσας περὶ τὸν τῆς τύχης πεταυρισμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus avtem noſter ἐγκύκλια iſtic *ordinaria* vertit. havd incommodè prorſus, ſiqidem ἐγκύκλια dicuntur *vulgaria, communia, obvia qæqe.* Heſych. Ἐγκύκλιον, τὸ πανταχοῦ κυκλοῦν. Et, Ἔγκυκλα, καὶ ἐγκυκλούμενα τῷ βίῳ καὶ συνήθη. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ. Ordinarius*, ἐγκύκλιος, *qi in orbem redit; vulgaris.* Ità Ariſtoteles *polit. l. 2. c. 3.* διακονίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares qasvis.* Ἔτι δὲ τῶν θεραπευόντων τούτοις μάλιστα προσκρούομεν, οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. qæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.*4. λαμβάνων τις μισθὸν, ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἐγκύκλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, τὴν θρασύτητα πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶναι, ἀλλ᾽ εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιοι dicuntur Iſocrati *de pace*, οἱ τυχόντες ἤτοι ἐπιτυχόντες ἄνθρωποι, *plebeii qivis.* Πλὴν ἐν λῷ τούτων τῶν ἐγκυκλίων ταραχὰς ποιεῖσθαι καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐκκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum avres ſive notitiam efferre.* Clemens *ſtrom. lib.* 7. οὐ γὰρ ἐκκυκλεῖν χρὴ τὸ μυστήριον. qod ἐξορχεῖσθαι freqentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magis hoc vocabulo uſum qò rerum iſtarum, qas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ συνῆθες καὶ τὸ γνώριμον, ut alibi loqitur, ſed & τὸ εὐτελὲς ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζεσθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ὁρωμένοις, ἄλλοτ᾽ ἄλλως μεταβαλλομένοις καὶ μεταβάλλουσι, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένοις τε, καὶ περιτρεπομένοις. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀσταθμότερον οὐδὲν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττευούσης. Indè qæſitus Diogeni jocus, qi cùm ἐπὶ πρόσωπον deversâ facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cavſſam qærentibus, reſpondit, ὅτι μετ᾽ ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφεσθαι, qia pavlò pòſt futurum eſt, ut qæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. qo loco malim ἄνω στρέφεσθαι legere. qomodo & Cambyſes minatus eſt, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσειν· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Qanqam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heracliti illud, qô τὴν μεταβολὴν dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes ad *lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Qòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] qod Hebræi dicere ſolent, מֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם *à ſeculo in ſeculum. Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & עַד־דֹר וָדֹר *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90. *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula qæqe.* Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Qale eſt, ex ore qo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere? εἰς αἰῶνας ἀπ᾽ αἰῶνος, alii omnino dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione. Νίκας νικήσεις ἀπ᾽ αἰῶνος. qod & Rigaltius obſervavit. Vult itaqe rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ ſurſum deorſum ferrentur; talémqe eſſe earum conditionem, ut, qòd de *Forte* ille cecinit, *triſt. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm conſtans in levitate ſua.

Gregor. Naz. *ad cives ſuos in auguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον, οὐδὲ ὁμαλὸν, οὐδ᾽ εἰς τέλος ὅμοιον, οὐ τὸ παρὸν, οὐ τὸ μέλλον, οὐ τὸ ἡμέτερον, οὐ τὸ ἀλλότριον, οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἂν εἴποι τις· καὶ τοῦτο ἴσον ἡ ἀνισότης ἔχει, τὴν περὶ πάντα μεταβολήν.

Καὶ ἤτοι ἐφ᾽ ἕκαστον ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc avtem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, periocham.

Ἡ ἅπαξ ὥρμησε] ἣ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τι ἐν τινι· τρόπον γάρ τινα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& qid unum alicui. qodam enim modo atomi.* Xyl. qi & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſè qodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qi qid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. καὶ τι ἐν τινὶ. *ſi ſemel*, inqit, *omnia ab æterno direxit*, τὰ λοιπὰ κατ᾽ ἐπακολούθησιν, *reliqa ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliqid in aliqo eſt. qia qod ſeqitur ab eo qod præcedit generatur, & cavſſa prior ſeqentem producit; qia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic qodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: qia nimirum inſecabilis ille eſt atqe indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cavſſarum, in qa ſemper ſeqens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaqe ἄτομα, qàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. τρόπον γάρ τινα ἀεὶ τι ἐν τινὶ, vel, καὶ ἕν τι τρόπον τινὰ γίνεται, ἢ ἄτομοι καὶ ἀμερῆ. *vel reliqa à primis illis pendent, atqe ex ſerie hac continua unum qid conſit, aut atomi atqe inſecabilia corpora pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magìs propendeo, qia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἤτοι πρόνοια ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καί τι ἓν γίνεται, legit. *& unum qiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis qamplurimis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi virtutéqe perennante, Plato *de leg. lib.* 3. τ' αὐτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γίνεσθαι.

Τρόπον γάρ τινα] ità *l.* 6. § 38. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται.

Ἔι τις θεὸς, εὖ ἔχει πάντα] vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐι δὲ εἰκῆ μὴ καὶ σὺ εἰκῆ] vide *l.* 6. § 44. atqi contrà planè Jocaſta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;
Ἐικῆ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.
Qid qiſqe curet, qando fortuna omnia
Verſat, nec ulla ſuperæ eſt providentiæ
Notæ? optimum eſt ergò vivere ut caſus tulit.

Ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει] Ità *l.* 6 § 59. ὁ αἰὼν πάντα καλύψει] Heſiod. aliqoties.

Ἀυτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς εἶναι τοὺς ἰατροὺς, *felices eſſe medicos*, ὅτι τὰς μὲν ἐπιτυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δὲ ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει. Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ἐπικυματώσεις] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

— Perpetuus nulli datur uſus, & hæres
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam.

vide Naſon. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάρρους ἡ τῶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρει] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent avtem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* ε'. *v.* 87.

— ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάρρῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων, ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε καλ' αἰζηῶν.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ·
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Ἐισφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφύσγετον εἰς ἅλα βάλλει.

Et Mar. Æneid *l.* 2.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis
Exiit, oppoſitáſqe evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; campóſqe per omnes
Cum ſtabulis armenta trahit. —

& *lib.* 12.

Avt ubi decurſu rapido de montibus altis
Dant ſonitum ſpumoſi amnes, & in æqora currunt
Qiſqe ſuum populatus iter. - - -

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ ὡς οἴεται, φιλοσόφως πρακτικὰ] *Philoſophicè agentes.* Xyl. rectè ſicut *l.* 2 § 10. φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος. Certè tam ratione caret, qòd iſtic φιλοσόφους, qàm qòd illîc φιλόσοφος, legi poſtulat Annot. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, qòd iſta à ſe invicem divellit, qæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eiſdem efferantur: probo, qòd ex commate prægreſſo τὸ ὡς ἐκ τοῦ κοινοῦ repetat, ut pleniùs expreſſum ſic legatur, καὶ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπια, ὡς μυξῶν μεστά. *Sophiſtas* ſcil. Marcus hîc perſtringere videtur, de qibus Julian. Imper. *epiſt.* 42. βούλονται γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, οὐ λέξεων μόνον, ἠθῶν δὲ εἶναι διδάσκαλοι· καὶ τὸ κατὰ σφᾶς εἶναί φασι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν. εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς ἢ μὴ, τοῦτο ἀφείσθω νῦν. vel (qod magìs reor) *politicos* illos, qi ſapientiæ nomine lavdari ſolent, qoſqe ideo à *Sophiſtis* diſtingvi vult Dio Pruſ. *de regn. orat.* 4. Ξεναγοὶ γὰρ καὶ σοφισταὶ καὶ δημαγωγοί. λέγω δὲ διακρίνων στρατηγούς τε καὶ σοφιστὰς, καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀπὸ τῶν εἰρημένων. locum eò magìs, qò expurgem, adduxi. qis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφιστὰς iſtinc furcillandum? qomodo enim *Sophiſtas* à *Sophiſtis* diſcreverit? vel hos certè qos Prodicus, referente in *Evthydemo* Platone, μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philoſophici ac politici conterminos*, dixerat. οἴονται δ' εἶναι, inqit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων· πρὸς δὲ τῷ εἶναι, καὶ δοκεῖν πάνυ παρὰ πολλοῖς. *Putant ſe omnium hominum ſapientiſſimos eſſe, atqe ità à pleriſqe etiam exiſtimari.* ideo avtem & Philoſophos & Sophiſtas etiam infenſos habebant, qòd utrumqe genus hoc, ſi in exiſtimatione foret, luminibus ſuis obſecturum videretur. iſtis verò in ordinem redactis, ἀναμφισβητήτως ἤδη παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν οἴεσθαι σοφίας πέρι· εἶναι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σφᾶς σοφωτάτους, &c. habes μύξαν de qa Marcus. Et mox Σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δὲ ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρποῦσθαι τὴν σοφίαν. Itaqe illud ὡς οἴεται, ut videtur, duplici ratione poteſt intelligi; vel, *ut ipſi de ſe opinantur*, alióſqe volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* havd pavcis, falsò tamen, videtur. Neqe enim revera *Philoſophos vivunt*; ſed *Philoſophos agunt:* hoc eſt philoſophos ſimulant, & ſimiarum more imitantur, cùm nihil ſint minús. Ideo Plato in *Sophiſt.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητὴν τοῦ σοφοῦ· qaſi *philoſophi* ſive *ſapientis ſimiam* dixiſſet. qomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipſe *neqiſſimus*, Ruſticum, hominem verè integerrimum, malitioſè inſectatus, *Stoicorum ſimiam* appellavit. Plin. Min. *l* 1. *ep.* 5. ſed & Lucianus iſtiuſmodi homines vocat πιθήκους, ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφοῦντας, καὶ ἕτερον μὲν ἐνὶ φρεσὶ κεύθοντας, ἄλλο δὲ λέγοντας· qos eoſdem & Greg. Nyſſ. *orat. de profeſſ. Chriſt.* πιθηκώδεις ψυχὰς appellat, οἳ διὰ μιμήσεως ἐσχηματισμένην τὸν χριστιανισμὸν ὑποκρίνονται. μόρφωσιν ἔχοντες εὐσεβείας· τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἀρνούμενοι· uti Apoſt. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Chriſtus in Phariſæis ὑποκριτὰς etiam

etiam nuncupavit Matth. *c.* 6. *v.* 2. & *c.* 23. *v.* 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos.* Basil. Cæs. *orat.* 1. ὑποκριτὴς, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότριον πρόσωπον ὑπελθών. δοῦλος ὢν πολλάκις τὸ τοῦ δεσπότου, καὶ ἰδιώτης τὸ τοῦ βασιλέως. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. εἴ τις τοῖς μὲν πάθεσι ζῇ, τοῦ δὲ ταῦτα νεκρώσαντος τὰ ὅπλα φορεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι δράματα, οἷς ἐπαγγέλλουσιν οἱ θεαταὶ ὡς ἀρνουμένοις τῶν σχημάτων τὰ πράγματα. Qod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκριταὶ, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνων ἕκαστος αὐτῶν ἢ Κρέων, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἰσιν. ἔξω Πῶλος, ἢ Ἀριστόδημος, ἀποθέμενοι τὰ προσωπεῖα, γίγνονται ὑπομισθοι τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συρίττομενοι, ἐνίοτε δὲ μαστιγούμενοι, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῇ. & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκριτὴς μέχρι τότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ θέατρον κάθηται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε παρὰ πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν φαινομένων, τίς ἂν τίνα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τοῦ θεάτρου λυθέντος, σαφέστερον ἅπασιν ἀνακαλύπτεται. qod Senec. *ep.* 76. *Hi, qibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incesserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qi & *Chrysost. orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῖν ἀληθῶς εἶναι δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος ἢ θεός; καί τοι ταῦτα πάντα καλοῦνται, καὶ οὐκ ὀνόματα μόνον ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ στολάς· καὶ κελεύουσι πολλὰ, ὡς ἐκεῖνοι· τοῦ δὲ ποιήματος συντελεσθέντος, ἅπασι τὸ μηδὲν ὄντες. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (qemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν.) οἱ οὐχ ὅπως βασιλεύειν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare nôrint.* Qin & qod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pseudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam pollicebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam qidem penes se habebant; & eò minus, qò plus habere se opinabantur. qod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἀμαθεῖς ὄντες, πεπεῖσθαι σοφοὶ εἶναι, οὗτοι πολύ εἰσιν ἀθλιώτεροι τῶν ἄλλων ἁπάντων· καὶ δὴ τοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio. *orat.* 10 tales erant, talésqe faciebant illos, qi in disciplinam eis sese dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνθρώπεια] *homunciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνθρώπια. nam ἀνθρώπεια, *humana*

Μυξῶν μεστὰ] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cas. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, [illegible]

τῶν καὶ μεγαλαυχούντων, usurpatum; Svid. de qo Salmas. *ad Tertull. Pall. deducunt perperam* (Svidam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξος est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν *pro tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *pro eodem. inde* μύξος, ἀλαζών. itaqe *arrogantiæ* ac *fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, καὶ μεθ' ὅσου τύφου *lib.* 11. § 18. qàm *gravitatis affectatæ, pleni!* qanqam σεμνοτυφία, qod seqitur horsum spectare videatur. Cæterùm habere locum hîc possit alter vocabuli istius usus etiam proverbialis, qo μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης sive κορύζης μεστοὶ, fatui stupidíqe dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅτι τοι, inqit, σε κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον. In Luciani item *votis.* Timolaum subsannus Lucianus: Καί τοι ἑνὸς τοῦ ἀναγκαιοτάτου προσδεῖ, ὅς σε παύσει μωραίνοντα, τὴν πολλὴν ταύτην κόρυζαν ἀποξύσας. Idémqe in *Pseudomant.* Τοῖς ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα τερθρῖον. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ τὴν ῥῖνα κορύζης μεστὸς εἴην. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plavt. *Epid.* 3. 4.

—homo es,

Qi me emunxisti mucidum, minimi preti.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *æs est.* imò, tanqam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, qiqe *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum planè & probé.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Festus.

Blennos stultos esse Plavtus indicat.

(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud qem *plenus*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.—

nam Βλέννα, μύξα· Βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, qâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsqe officere censeatur, indè natum; ut sicut *emunctæ naris* hominem, qod de Lucilio Flaccus, *serm lib.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactiqe judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, qod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóqe in usu esset. Verùm contextûs series illò potiùs inclinat, eodémqe ipse. Respexerit avtem forsan Marcus ad illud Epicteti, qi *dissert. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem ementito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα [illegible]

Τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν σε φύσις ἀπαιτεῖ] Post τί ποτε distingvit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, qid negotii facessis tibi?* Xylandrum forsan secutus, qi sic prior reddidit; *Qid faciendum? qod nunc natura poscit, eò contende*, &c. Verùm contextûs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verto itaqe, *Facias tandem, ô homo, eorum aliqod, qæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem apposita denuo navseam pariant.

Μὴ περιβλέπου εἴ τις εἴσεται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπευε αὐτὴν· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat.* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, qàm multi æqitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θέασαι, Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος, οὕτως ὁ ποιήσας τι χαρίεν καὶ ἀστεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος, καὶ περιφέρων πανταχοῦ, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προστιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πεπραγμένον. qemadmodum avtem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eteon.* à sitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. qod & Dio Prus. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῶν ὁδοιπόρων ἐπειδὰν ἔλθωσιν ἐπὶ κρήνην τινὰ, πίνουσιν ἐπικύψαντες· ἐμπλησθέντες δὲ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, ἡσυχῇ ἀπαλλάττονται, οὔτε κράξαντες, οὔτε εἰπόντες τι. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qi & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis avcupes avidos, scenicis confert; qi nisi turbâ inspectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾆσαι οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν. ubi, *mali Tragœdi*, Volfius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanqam in Platonis politia, non tanqam in Romuli fæce, sententiam.* Qod Plutarchus in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενον ὑποστάθμῃ. Plato certè qam finxit politiæ ideam, nusqam unqam reperta est, avt repertam usqam unqam iri spes est. Theodoret. *therapevt. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος πλείστους νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων οὐ πολίτην, οὐ ξένον, οὐκ ἀστὸν, οὐ χωριτικὸν, οὐχ ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λόγοις ἐντεθραμμένον, οὐ λόγων ἀμύητον, κατὰ τούσδε βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnosoph. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διαπλαττομένοις· ὥστε καὶ ζητεῖσθαι τοὺς χρησομένους· ἐχρῆν οὖν, ἃ πείσει λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς εὐχομένοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἐνδεχομένων ἀντεχομένοις. qæ postrema eruditus interpres minimè assecutus est. *debuit*, inqit, *Plato imitari non vota facientes, qi impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qi res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Qanqam iniqior forsan hoc nomine Platoni atqe aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qi *in Julian. invect.* 1. Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, οἳ λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συστῆναι μὴ δυναμένας; Non possum avtem erudito interpreti Anglic assentiri, qi ista cum seqentibus tanqam ex aliena persona à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum qem alloqitur invitantis ad id qod est naturæ ipsius consentaneum agendum & conandum, qantum in se est: monentísqe simul animum nè despondeat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut reipub. Platonicæ inducendæ spes detur, avt eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, qæ in ea, qam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed successibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátqe nihilominus in instituto. qod idem & de se, profectúqe suo, cuiqe svadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς οὐ μικρόν τι ἐστὶ] Non est parum, inqit, si vel parum studio tuo proficere poteris, in tam ampla validáqe hominum morúmqe corruptela; si vel supprimere saltem valeas, qod corrigere non datur. Siqidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere p·orsus, plus qàm Herculeus labor fuerit; qod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóqe affectu peragitur, qicqid à talibus præstatur. Malè ista cepit accepítqe Xyl. dum legit Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβάλλει; vertítqe, *Mutat aliqis illorum suum placitum?* sed & Xylandri vestigiis insistens Anglus. cùm τίς illud sit ἐρωτηματικόν. *Ecqis enim dogma, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Numqid ille cujus navigium multam, undiqe laxatis compagibus, aqam trahit, navtis ipsíqe navigio irascitur? Occurrit potiùs; & aliam excludit undam, aliam egerit, manifesta foramina percludit,*

dit, latentibus, & ex occulto sentinam ducentibus labore continuo resistit: nec ideo intermittit, qia qantum exhaustum est, subnascitur. Lento adjutorio opus est contra mala continua & fœcunda; non ut desinant, sed nè vincant.

Δουλεία στενόντων καὶ πεισθέντων προσποιουμένων] Hoc est qod unico verbo Hebræi כחש i. e. *mentiri*, pro, *fictè ac mendaciter in obseqium se dedere.* Ità vates rex, *Psal.* 18. *v.* 44, --46. *Populus priùs ignotus mihi, ignarúsqe mei, serviunt mihi: ad ipsum mei auditum obediunt mihi: alienigenæ mentiuntur* (i.e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt se*) *mibi; dum decidente eis* (qasi in talos) *animo, è conclavibus suis coborrescunt.* & *Psal.* 66. *v.* 3.) *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter se dedunt tibi inimici tui.* & *Psal.* 81. *v.* 16. *Osores Jovæ mendaciter se dedissent ei.* sed & vate rege prior Moses, regis instar & ipse, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in solenni illa *benedictione* populi sui, *ibid. v.* 29. *Hostes tui mendaciter se dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc avtem, etsi Philosophiam professum, Alexandro ac Philippo adjungit, qia & ipse reipub. regimen gloriosè satis Athenis tractaverat, ubi & statuæ æreæ 360. eidem publico populi suffragio erectæ sunt; qæ tamen havd longo post intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ sunt. Vide Laërt. *l.* 5 & Diodor. Sicul. *l.* 18. sed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδεὶς με καταδικάζει μιμεῖσθαι] Vide *l.* 5. § 36 & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν ἐστι καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modestum.* Adversus illud peccant, post Philosophos qosdam, qi subtilitate nimiâ philosophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholastici nostri, qi argutiis, tricis, & quæstiunculis spinosis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adversus istud cùm Sophistæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μετὰ τύφου τινὸς σεμνότης. Philo in Flaccum: Ἃ δὲ λαμπρότερον καὶ βασιλικὸν ἐδήλου φύσιν, μετὰ πλείονος παρρησίας ἐπεδείκνυτο· ὅθεν, σεμνότερον ἦγεν αὐτήν· ἄρχοντι δὲ λυσιτελέστατον ὁ τῦφος. *Gravitatem fastuosam*, sive σεμνοτυφίαν in Constantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Insidebat aureo solus ipse carpento; Augustúsqe favstis vocibus appellatus, vocum lituorúmqe intonante fragore, talem se, támqe immobilem, qalis in provinciis suis visebatur, ostendit. nam & corpus perbumile curvabat portas ingrediens celsas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanqam figmentum hominis: non cùm rota concuteret nutans, nec spuens, avt os avt nasum tergens vel fricans, manúmve agitans est visus unqam.* Qæ eadem per totam vitam observâsse, avthor est idem *l.* 21.

§ 30. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Est avtem istud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, qem ἐπισκοποῦντας ea de cavsa inscripsit. Sed & *somnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Omnis generis divitias.* Xyl. πλοῦτον. sed seqentia refutant, ἐν χειμῶσι, ἐν γαλήναις.

Ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc avtem historiæ beneficio cumprimis datur; de qa Nicet. Chon. operis historici initio. Βίβλος ζώντων, ἡ ἱστορία· καὶ σάλπιγξ περίτρανος, τὰ γεγονότα, τοὺς πάλαι τεθνεῶτας ὥσπερ ἐκ τῶν σημάτων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθεῖσα τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hîc potiùs vult nos animo complecti, qàm immensum temporis spatium nos antecesserit, qod transactum sit illis, qi & nobis prorsus ignoti, rerúmqe nostrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. § 3. τὸ χάος, sed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου] vide Boëth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἐπιλήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ψέξουσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ εὐμετάβολον.

Οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *suprà* § 6.

Καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ] ut nihil aliud reqirat, qàm rectè fecisse. vide *l.* 3. § 6 & *l.* 5. § 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καταληκτικῶς διδόναι.

§ 32. Ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] Ista pessimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σεαυτῷ novam orditur sententiam, cùm superioribus adnecti mens avtoris liqidò postulat. Meliùs Angl. à seqentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Nevtri tamen assentior. articulum, qi deperisse videtur, interserendo, dictionis seriem continuandam sic sentio. π. εὐρ' περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco lavdatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν εὐρυχωρίαν] *qasi ex angustiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Psalt. *Ps.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Psal* 31 *v.* 9: *Non conclusisti me in manibus inimicorum meorum; sed in patente*, sive, *in lato*, *posuisti pedes meos.* ἐν εὐρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωρία. ad *Rom. c.* 2. *v.* 9. θλίψις καὶ στενοχωρία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

c. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, σὺ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου γὰρ ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν· τουτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Talem sibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qi

Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyari clausus scopulis, parvâqe Seripho.

Juvenal. *sat.* 10. atqe hoc est verè στενοχωρεῖν τὸν κόσμον, utì Epictetus idem, sed sensu pavlò diverso dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] qod *ævum animo percurrere,* Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. *& immensum est, qod sine termino seqitur; & parum est, qicqid finitur. Longum qippe nobis videri non debet, qod cursu sui temporis tendit ut non sit: qod dum per momenta ducitur, ipso hoc momenta sua qæ differunt, impellunt. atqe unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33 Πάντα ὅσα ὁρᾷς, τάχιστα φθαρήσονται] vide *ad l* 2. § 12. & *l.* 4 § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epist.* 71. *Omne humanum genus, qódqe est, qódqe erit, morte damnatum est. Omnes qæ usqam rerum potiuntur urbes, qæqe alienorum imperiorum magna sunt decora, ubi fuerint, aliqando qæretur, & vario exitii genere tollentur. alias destruent bella, alias desidia paxqe ad inertiam versa consumet, &, magnis opibus exitiosa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abscondet, aut in subitam cavernam concidentis soli lapsus abducet. qid est ergò qare indigner, aut doleam, si exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methusalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil esset præterita longitudo, qæ esse desiisset. etenim inter eum qi decem vixit annos, & eum qi mille, postqam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantundem est.* Avgustin. *de verb. Dom. serm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis est; à prima infantia usqe ad decrepitam senectutem, spatium breve est. Qod tam diu vixerat, qid Adæ profuisset, si hodie mortuus esset? Si adhuc viveret, & hodie moreretur; qid illi vitæ longitudo profuisset? qid enim diu est, ubi finis est? qantum est in hac vita, qod erit aliqando finitum? qicqid fuit futurum, ubi præteritum factum est, jam tale habetur, ac si non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipso humani generis exortu usqe ad hoc tempus, in qo sumus, mentis oculos ducimus, omne qod finiri potuit, qàm breve fuerit videmus. Ponamus enim qemlibet hominem à primo die mundi conditum, usqe ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, qam qasi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adest, præterita jam nulla sunt, qia cuncta transierunt. futurum in hoc mundo nihil est, qia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergò longum tempus, qod inter initium finémqe deprehensum ità consumitur, ac si nec breve unqam fuisset.* Senec. *epist.* 49. *Modò amisisse te videor: qid enim non modò est, si recorderis? modò apud Sotionem philosophum puer sedi: modò cavssas agere cepi; modò desii velle agere, modò posse. Infinita est velocitas temporis, qæ magìs apparet respicientibus. Nam ad præsentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ transitus levis est. Cavssam hujus rei qæris? qicqid temporis transiit, eodem loco est: pariter adspicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioqi non possunt longa intervalla esse in ea re, qæ tota brevis est.* Idémqe *ep.* 99. *Omnes qantùm ad brevitatem ævi, si universo compares, & juvenes, & senes, in æqo sumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, qàm qod minimum esse qis dixerit. qoniam qidem minimum aliqa pars est; hoc qod vivimus, proximum nihilo est.*

§ 34. Δι' οἷα φιλοῦσι] *qæ amant.* Xyl. imò, *propter qæ amant,* alios scil. atqe ità Cas. at Lugd. χολοῦσι. qasi mens esset, *propter qæ succensent aliis.* qod χολοῦνται potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (qam transcripsit, more suo, tacito avtoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Qemadmodum stultus est, qi empturus equm, non ipsum inspicit, sed stratum ejus & frænum: sic est, qi hominem ex veste, aut conditione, qæ vestis modo nobis circumdata est, æstimandum putat.* οὔτε γὰρ ἵππος εὐγενὴς κρίνοιτ' ἄν, ὁ πολυτελῆ σκευὴν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρός. οὔτε ἀνὴρ σπουδαῖος, ὁ πολύτιμον οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1 qod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *meliss l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Qid est stultius, qàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equm aurei fræni.* Et *epist.* 92. *Qod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere. Nam hoc qoqe natura, ut qandam vestem, animo circumdedit. Velamentum ejus est. qis autem unqam vestimenta æstimavit arculâ? nec bonum, nec malum vagina gladium facit.* Itaqe ut idem *epist.* 80. *Omnium istorum personata felicitas est. contemnes illos, si despoliaveris. Equm empturus, solvi jubes stratum, detrahis vestimenta venalibus, nè qa vitia corporis lateant. Hominem involutum æstimas? Mangones qicqid est qod displiceat, aliqo lenocinio abscondunt. itaqe ementibus ornamenta ipsa suspecta sunt. sive crus alligatum, sive brachium aspiceres, nudum juberes & ipsum tibi corpus ostendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæ've regem, insigni capitis decorum?*

decorum? Si vis illum æstimare, totùmqe scire qalis sit, fasciam solve. Si perpendere te voles, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipsum considera. Qid ad rem pertinent mulæ saginatæ, unius omnes coloris? qid ista vehicula cœlata?

-instrati ostro alipedes, pictisqe tapetis;
Avrea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti avro fulvum mandunt sub dentibus avrum.

Ista nec dominum meliorem facere possunt, nec mulam. Idem *ep.* 87. qod Flaccus, *serm. l.* 1. *sat.* 2. 10

Regibus hic mos est ubi eqos mercantur,
** apertos*
Inspiciunt: nè si facies, ut sæpe, decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
Qòd pulcræ clunes, breve qòd caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè, nè corporis optima Lynceis
Contemplere oculis; Hypsæâ cæcior, illa
Qæ mala sunt spectes.— 20

* Ità Lips. *opertos*, vulg. perperam.

qæ verè mala, qæ mentis mala; hæc enim sola verè mala Stoæ. Nec dissentiunt nostri. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. τί ποτ' ἐστὶν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσοῦν ἔχειν χαλινὸν, καὶ τελαμῶνας τοιούτους, καὶ στρωμάτων δεσμὸν ἐκ σηρικῶν νημάτων συγκείμενον, καὶ τάπητας ποικίλους καὶ χρυσοπάστους καὶ φάλαρα λιθοκόλλητα, καὶ πλοκάμους χρυσοῖς σειρίοις συμπεπλεγμένους· ἢ τὸ δρομικὸν εἶναι, καὶ εὐσκελῆ, καὶ βαδίζειν εὔρυθμα, καὶ ὁπλὰς ἔχειν ἵππῳ πρεπούσας γενναίῳ, καὶ ἀνδρείαν κεκτῆσθαι τὴν 30 ἐν ἀποδημίαις μακραῖς, τὴν ἐν πολέμοις ἁρμόζουσαν, καὶ δύνασθαι καὶ ἐν παρατάξει μετὰ πολλοῦ φαίνεσθαι, καὶ τροπῆς γινομένης σώζειν τὸν τοῦ παρασήματος, καὶ τροπῆς γινομένης σώζειν τὸν ἀναβάτην; οὐκ εὔδηλον ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετή, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ; ὄνων καὶ ἡμιόνων ποίαν φαίης ἀρετὴν εἶναι; οὐ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥᾳδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερρότητι πέτρας μιμουμένους; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενα συντελεῖν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; οὐδαμῶς. ἄμπελον δὲ ποίαν θαυμασόμεθα; 40 τὴν τοῖς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλήμασιν, ἢ τὴν τῷ καρπῷ βρίθουσαν; ποίαν δὲ ἀρετὴν ἐλαίας εἶναι φαμέν; ὅταν μεγάλους ἔχῃ τοὺς κλάδους καὶ πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων κόμην, ἢ ὅτε τὸν οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἐμφαίνῃ; τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακρινέτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν, καὶ βλάβην σωμάτων τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βλάβην εἶναι ἐκείνην νομίζωμεν, τὴν αὐτῇ λυμαινομένην· τί οὖν ἐστιν ἀρετὴ ἀνθρωπίνη; οὐ χρήματα, ἵνα πενίαν 50 δείσῃς· οὐδὲ ὑγίεια σώματος, ἵνα φοβηθῇς νόσον· οὐδὲ ἡ τῶν πολλῶν ὑπόληψις, ἵνα ὑπίδῃς δόξαν πονηράν· οὐδὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἰκῆ, ἵνα φοβερὸς σοι γένηται ὁ θάνατος· οὐδὲ ἐλευθερία, ἵνα δουλείαν φύγῃς· ἀλλὰ ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅση οἴησις] *qæ est illa opinio?* Xyl. imò, qòd *l.* 11. § 17. μεθ' οἵου τύφου; *qanto cum fastu?* & *l.* 12. § 27. μετ' οἰήσεως. grande scil. ac grave qippiam, & qod magni faciendum sit, fecisse sese opinantur ac præ se ferunt, ubi aliqem vel perstrinxerint, vel collavdârint. atqe hoc est qod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum lavdibus vituperiisqe φρυάττεσθαι. Evripid. *Glavco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

10 Βαρὺ τὸ φόρημ', οἴησις ἀνθρώπου κακοῦ.
Fastus mali hominis, res est intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep.* 71. *Qicqid est, non erit; nec peribit, sed dissolvetur. Nobis solvi, perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perspicit mens hebes.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ εἶναι πέπεισαι.

20 Ὃ καὶ πάντα] ὃ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; sed & in locum suum, unde excidit, restituo, legendo, καὶ ὅτι π.

Ἐν τοσούτοις θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqi Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima universalis intellectu prædita. l* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan *ad l.* 4. § 18. Ità disertè Laërt. *l.* 7. *Zenon.* si Lipsii distinctionem *de Stoic. Physiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambrosii Camald. versionem seqimur; ἕν τε εἶναι θεόν. καὶ νοῦν, καὶ εἱ-30 μαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι. Verùm ego, cur interpunctio recepta solicitetur, nihil video. ἕν τε εἶναι θεὸν, καὶ νοῦν, &c. sin moveatur, ἕνα potiùs legerim. Ad manum interim adest conciliatrix ratio. Deum summum unicum agnoscebant, qem & Δία sive *Jovem* nuncupabant, mundi istius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἄφθαρτον μόνον. alios interim Deos inferiores statuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, sive (ut Plut. *de commun. notit* eosdem de-40 ridens) τηκτοὺς *fusiles*, ὥσπερ κηρίνους ἢ καττιτερίνους, *tanqam si cerei aut stannei existerent.* in his & astra ponebant. Ità Plut. *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν δὲ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων νοῦν ἐν αἰθέρι. Verùm Epiphan. *hæres. lib.* 1. *hæres.* 5. Deum asserit Stoicos in hæc qasi membra qædam dispertitos. Μερίζουσι δὲ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 50 28. vide & Athenag. *in legat. pro Christian.*

Ἐξευρέθη] *reperta est, extitit.* ut *supr.* § 8.

§ 36. Τὸ σαπρὸν] Vide *supr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γράσος] Ità *l.* 8. § 37. γράσος πᾶν τοῦτο.

Πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα] *nuclei terræ. Cas.* calli. Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἰσιν ὄγκοι

 (terræ

(terræ tubera ſunt) περὶ ὧν συνεχὴς καὶ ἀδιάστατος πόλεμος. Theodor. Prodrom. *in provident.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σεβαστὴ πορφύρα·
Ὁ μάργαρος κύημα φαῦλον ὀστρέου·
Λίθοι τὸ σύμπαν, οἱ χνοάζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς οἶκος ἐκ πιτάνου καὶ ξύλων,
Ὀπτῶν τε πλίνθων, καὶ λίθων ἐξεσμένων.
Γῆς πίτανος, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τὴν γῆν δὲ τιμῶν, καὶ σέβων, οὐκ αἰσχύνῃ;
Augusti hominis purpura, inventum eſt canis;
Libido, margarita, vilis oſtrei:
Summa eſt lapillis, qòd glabella ſaxa ſunt.
Ex calce, lignis, ſplendida ornatu domus,
Coctóqe latere, foſſilíqe marmore eſt.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra ſunt.
An terram honorans, erubeſcere havd velis? Svart.

Ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος] f. ὁ χρ. [καὶ] ὁ ἄργυρος. *fæces* avtem ſive *ſedimentum terræ* iſta vocat, qia inter liqandum ſubſidit, qod eſt puriſſimum metalli atqe pretioſiſſimum; qomodo in vino & urina ſolet τὸ ὑπόστημα, ſive ἡ ὑποστάθμη, vocabulum Henrici Stephani theſavro adjiciendum, cùm ex Marco; tum ex Heſychio, apud qem reperias. Ὑποστάθμη, τρυγία, τρύξ. & Σκωρία, ἡ γαιώδης ἐν [τοῖς χυτοῖς] ὑποστάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum ſentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qi in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixiſſe ὑποστάθμην πάντων τὴν γῆν. qanqam nec hi ſoli. nam & Porphyr. *de abſtinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποστάθμην οἰκεῖν. & Syneſ. *de provident. l.* 1. τὴν ὑποστάθμην τῶν ὄντων, mundi inferiora iſta appellat. Levcippus item apud Hermiam *in Philoſ. irriſ.* τὰ παχυμερῆ κάτω ὑποστάντα ὕδωρ καὶ γῆν γενέσθαι. & Theodoret. qi *therap. l.* 1. pravos improbósqe homines ait, ὑποστάθμῃ τινὶ παχείᾳ ἐοικέναι, τῆς τοῦ διυλιστῆρος οὐ διικνουμένῃ πόρων διὰ παχύτητα. de Cynico Julian *de cyniſm. orat.* 2. ἐκείνῳ τὸ χρυσίον οὐκ ἔστι χρυσίον, οὐχ ἡ ψάμμος ψάμμος, εἰ πρὸς ἀμοιβὴν τις αὐτὰ ἐξετάζοι, καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν ἐπιτρέψειεν αὐτῷ τιμητῇ γενέσθαι· γῆν γὰρ αὐτὰ οἶδεν ἀμφότερα· τὸ σπανιώτερον δὲ καὶ τὸ ῥᾷδιον, ἀνθρώπων εἶναι κενοδοξίας ταῦτα καὶ ἀμαθίας νενόμικεν ἔργα. Qin & ideo poteſt metalla iſta γῆς ὑποστάθμην dixiſſe, qia in infimas terræ partes, qaſi demerſæ jacent, qomodo ad ima fæces, ac ſedimenta ſubſidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo peſſimum.* & epiſt. 108. *graviſsimum qódqe turbidúmqe ſubſidit.* Ità enim de his avtor idem *ep.* 90. *avrum & argentum, qaſi malè nobis committerentur, natura abſcondit. nos in lucem, propter qæ pugnaremus, extulimus. Nec erubeſcimus ſumma apud nos haberi, qæ fuerant ima terrarum. vis ſcire, qàm falſus oculos tuos decipit fulgor? nihil eſt iſtis, qamdiu immerſa & involuta cœno ſuo jacent, fœdius; nihil obſcurius.* & *de benef. l.* 7. *c.* 10. *Laminas utriuſqe materiæ, ad qas cupiditas noſtra caligat, terra, qæ qicqid utile futurum nobis erat protulit, iſtas defodit & merſit; &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Qod Plinius *nat. hiſt. l.* 33. *præfat. Hæc ſummâ ſui parte tribuit, qæ proſunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, qæ occultavit atqe demerſit.* Sed non altè ſatis, ſi Senecæ credimus, qi mox *ibidem. Poſſum de rerum natura qeri, qòd avrum argentúmqe, non interiùs abſconderit, qòd non majus, qàm qod detrahi poſſet, pondus injecerit.* Idem deniqe *ep.* 92. de viro bono: *Avrum argentúmqe illis, in qibus jacuere tenebris digniſsima, non ad hunc æſtimat ſplendorem, qò imperitorum verberant oculos: ſcit erui è cœno, ex qo illa ſecrevit cupiditas noſtra, & effodit.* In ſacris literis, divitiæ, qæ iſtis cumprimis conſtant, עַבְטִיט voce compoſita id eſt, *denſum lutum* ſive *cœnum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. ſed & שְׁמָרִים i. e. *fæces*, ſive ὑποστάθμαι, ut Marcus iſtic, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. ſi Druſio fides: *proverb. claſſ.* 1. *l.* 2. *prov.* 58. qanqam eò loci, *concretum eſſe ſuper fæces:* vel de ſecuritate ac fiducia, cum Piſcatore; vel de obſtinatione in malis, cum Junio, è pace tranqilitatéqe jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, qæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τευχία ἡ ἐσθής] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam qæ ſpiritu conſtant.* Xyl. *etiam vita tua.* Caſ. i. e. *anima*, qaſi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, eſt *formale*, ſive *qod formæ rationem obtinet:* Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, ficut τῷ ὑλικῷ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & *l* 5. § 13. ubi idem planè qod hîc argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. qod *l.* 12. § 10. ὕλην καὶ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον καὶ ὑλικόν. πνεύματα verò *formæ* ſunt. *l.* 12. § 30. πνεύματα καὶ ὑποκείμενα.

Ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον] qia nimirum elementa, ex qibus & ſpiritus ipſe ſive anima juxta Stoicos conflatur, in ſe invicem tranſmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἅλις τοῦ ἀθλίου βίου καὶ γογγυσμοῦ] Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ πρόφασις εἰς τὸ κλαίειν ἱκανή. Apoſt. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Iſraëlitis loqitur in eremo ſubinde ex occaſione qavis murmurantibus.

Πιθηκισμοῦ] *imitationis.* Xyl. *diſſimulationis* Caſ. at Svidæ πιθηκισμοὶ ſunt ἀπάται καὶ κολακεύματα. (apud qem pro μενικᾷς, με νικᾷς leg.) ex Ariſtoph. in *Eqit.* ubi Cleon adverſario ſuo;

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις;
& mox: Ἀλλ' οὐχ ὑπερβαλεῖς με θωπείαις.---

Et apud eundem in *Vesp.*

Ταῦτα ἰδὼν, ὑπό τι μικρὸν ἐπιθήκισα·

pavlulum adulatus sum. Verùm Marco πιθηκίζειν videtur esse *simiarum more*, qæ gesticulationibus vanis ludos faciunt, *nugari.* qod Apollodor. in Adelph. dixit

--ἐν πιθήκοις ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶ).---

hoc est, *inter nugaces nugacem esse*, sive pariter nugas meras agere. habes *supr. ad l.* 9. § 3. siqidem simia risûs lusûsqe solius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; οὐ δύναται) τὴν οἰκίαν φυλάττειν, ὡς ὁ κύων, οὐδὲ βαστάζειν, ὡς ὁ ἵππος, οὐδὲ ἀροῦν τὴν γῆν, ὡς οἱ βόες· ὕβριν οὖν φέρει καὶ βωμολοχίαν, καὶ παιδιὰς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri versione videri possit Epicteti illud *enchir.* c. 35. qod idem totidem ferè verbis habetur & *dissert. l.* 3. c. 15. ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία, ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν, ἀλλ᾽ ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ᾽ ἀπαρέσκει. verùm qid est hoc vago & desultorio vitæ instituto nugaciu? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. c. 4. de philosophiam professo, sed vitæ inqinatissimæ homuncione: Ἀρχίδημον τίνων νοῶν, μοιχὸς ἰδὼ, καὶ ἄπιστος, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος ἢ πίθηκος. τί γὰρ διαφέρεις; Diogenes *epist.* 17. cujus initium, an inscriptio, cùm intercciderit, ità potest restitui. [Ὁ Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις οἰμώζειν.] ὑπάρχει δὲ τοῦθ᾽ ὑμῖν, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. ὄντες γὰρ ταῖς μὲν ὄψεσιν ἄνθρωποι, ταῖς δὲ ψυχαῖς πίθηκοι, προσποιεῖσθε πάντα, γινώσκετε δὲ οὐδέν. reliqâ ferè totâ epistolâ πιθηκισμὸν illorum graphicè describit.

Τί τούτων καινόν] *ad l.* 7. § 1.

Τί σε ἐξίστησι] *qid terret te?* Xyl. *ad qid obstupescis?* Cas. Malim, *qid te percellit?* sive *de mentis statu dimovet?*

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος γένῃ] *Qin & jam erga deos simplicior & melior es factus.* Xyl. qasi ἐγένου legeretur. at Lugd γένῃ, rectè. qem & Cas. secutus est, *esto jam tandem erga Deos simplicius ac benignius affectus.*

Ἶσον τὸ ἑκατὸν ἔτη] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. potest avtem hæc clavsula fuisse à prægressis sejuncta; & hoc velle, opera naturæ lustres breviore spatio an prolixiore, nihil interesse; cùm eadem visurus sis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *supr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐνὶ σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπισυμβαίνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί οὖν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις; τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ;] *Qid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, periisti, efferatus es, simulas, es in cœtu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηρίωσαι, qod in periocha seqenti infercṫum sensum facit exsensum, istûc esse retrahendum. & est prorsus. sed τεθηρίωσαι leg. &, me avtore, ultimo loco potiùs collocandum. At Cas. (qi à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanqam aliò spectantia) *Dicis parti illi ratione præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum ritu depascitur?* ut nimirum corporis instar morti obnoxia sit. Ità τὸ φθείρεσθαι vult eâ esse *corruptelâ affectum*, qæ interitum rei corruptæ afferat: qum de mente aliâ ratione τὸ φθείρεσθαι dicatur Marco *supr.* § 2. vult legi, ἀποκρίνει, βόσκει; (nam τὸ συναγελάζῃ rationem nullam habuisse videtur) & novum ista conficere ἐρώτημα. vult deniqe τὸ ἀποκρίνειν illud *excernendi* significatum habere. D. Boot. avtem aliter ista interstingvit. siqidem argumentum superius ad τῷ ἡγεμονικῷ clavdit. tanqam si scriptum esset, τί οὖν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Qid mente tuâ conturbaris?* indè avtumat & ipse novam seqi materiam, cujus verba sic concipienda sint. Λέγεις, τεθεώρηκας· ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, &c. *Dicis contemplatum*, sive, *in contemplatione versatum te. verùm corruptus es, simulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποκρίνεσθαι certè istic *histrionem agere* mihi significare videtur; eo sensu nimirum qo ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *policrat. l.* 3. c. 8. *totum ferè mundum histrioniam exercere.* qanqam nec spreverim ipse prorsus, qod Cas. subindicat, ut ὑποκρίνῃ in media forma significatu activo legatur. eò magis qia Marcus ipse *l.* 6. § 14. τίμιον, inqit, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. qod avtem τεθηρίωσαι dicit, Epictetus forsan explicabit, qi de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *dissert. l.* 1. c. 5. ἐκτέτμηται τὸ αἰδῆμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικόν· καὶ τὸ λογικὸν οὐκ ἀποτέτμηται, ἀλλ᾽ ἀποτεθηρίωται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθηριῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ est idem Marco, qod Crantori τεθηριῶσθαι τὴν ψυχὴν, in illis; τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Verùm locus insigniter depravatus videtur. Nec certi qid statuere avsim. D. Salmas. de hoc loco per literas consultus, de θηρίωσαι huc retrahendo consentit: periodum totum sic concinnandam censet. Τί οὖν ταράσσῃ; μή τι τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ὑποκρίνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ, θηρίωσαι; *numqid ἡγεμονικῷ tuo dicis; qòd mortuum est, qòd corruptum, qòd aliud agit, aliud simulat, qòd congregetur, pascat, &c.*

& efferetur. vel ſic etiam, Τί οὖν ταράσσῃ; τί λέγεις; τῷ ἡγεμονικῷ τέθνηκας, ἔφθαρσαι, &c. *an τῷ ἡγεμονικῷ mortuus es, corruptus es?* &c. hæc omnia non ſunt τοῦ ἡγεμονικοῦ, ac divinæ particulæ, qæ nobis inſita eſt, ſed brutæ materiæ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύνανται θεοὶ, ἢ θηλύνουσι δύνανται] *Avt nihil omnino pro nobis Dei poſſunt, avt animi diſtractiones & intemperies ſopire & lenire poſſunt.* M. Caſ. qi loco τοῦ θηλύνουσι qid legerit ignoro. Ego Xylandrum ſeqor hîc furcillantem prorſus. Vide ad periochæ præcedentis clavſulam. *Vel nihil,* inqit, *poſſunt dii, vel poſſunt aliqid.* Seqentia liqidò comprobant. Annot. Lugd. ἤτι δρᾶσαι δύνανται. qod idem valet.

Μᾶλλον τὸ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ τὸ παρεῖναι] *Cur non magìs etiam petis, ut dent tibi nè qid horum metuas, avt expetas, neqe magìs doleas, ſi abſit, qàm ſi adſit?* Xyl. Ego malim. τοῦ μὴ π. τ. τ. ἢ τοῦ π. *Cur non hoc potiùs poſcis, nè iſtorum aliqid metuas, avt nè iſtorum aliqid cupias, qàm nè iſtorum aliqid abſit, vel adſit tibi.* in verſionem ſuam Caſ. utrumqe admiſit. Hoc eſt qod Diogenes olim in parentibus notabat. ἐπὶ τῷ υἱὸν γενέσθαι, τοῖς θεοῖς θύετε· περὶ δὲ τοῦ ποῖός τις ἐκβῇ, οὐ θύετε. *Filium,* inqit, *ut habeatis, victimâ cæſâ deos poſcitis: verùm de hoc, qalis futurus ſit, parum penſi habetis; nec ut bonus, probúſqe evadat, Deis ſupplices eſtis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inqit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos iſtiusmodi afficiat? cur non potiùs ut nè expetas, qàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, qàm ut id qod metuis nè eveniat? illud enim, non iſtud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49. finitimum huic Marci monito Menandri illud:

Ἄνθρωπος ὢν μηδέποτε τὴν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ μακροθυμίαν.

Nè poſce homo natus, à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æqanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehenſio apud Petronium Evmolpiana illa; *Qis unqam venit in templum & votum fecit, ſi ad eloqentiam perveniſſet? qis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac nè bonam qidem mentem, avt bonam valetudinem petunt; ſed ſtatim atqe limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinqum divitem extulerit, alius ſi theſavrum effoderit, alius ſi ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Pruſ. *orat.* 16. Τοσούτων οὖν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν; ἢ πῶς ἔνεστιν ἑκάστου τούτων αἰσθανόμενον καὶ ῥᾳδίως ἐνδιδόντα, μὴ κακοδαιμονέστατον ἁπάντων εἶναι προσδεχόμενον τοῖς θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο, μηδὲ τοῦτο συμβῇ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ πορευόμενος, σκέπασμα μὲν ἔχοι μηδὲν, εὔχοιτο δὲ μόνον, ἕκαστον τῶν σταλαγμῶν διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πλέων, ἀντὶ τοῦ τοῖς οἴαξι προσέχειν, καὶ τὸ προσπίπτον δέχεσθαι καλῶς, εὔχοιτο μηδὲν τῶν κυμάτων κατὰ τὴν ναῦν γενέσθαι.

Καὶ εἰς ταῦτα συνεργεῖν] Stoicos hîc Plut. conſtrictos tenere ſe avtumat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἴπερ ὁ θεὸς, inqit, ἀρετὴν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, οὐκ εὖ χρησομένοις δίδωσιν, ἀλλὰ κακῶς, τουτέστι βλαβερῶς καὶ αἰσχρῶς καὶ ὀλεθρίως· καί τοι εἰ μὲν δύνανται τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοὶ, οὐκ εἰσὶ χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δύνανται ποιεῖν ἀγαθοὺς, οὐδὲ ὠφελεῖν δύνανται, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ὠφελίμου.

Ἐπ᾽ ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν] Ità *l.* 2. § 11. ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.

Οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπί σοι] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ; μωρὲ, χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; Objurgat hoc nomine Græcos Demoſthenes *Philip.* 3. Ταῦθ᾽ ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ οἱ τὴν χάλαζαν, ἔμοιγε δοκοῦσι θεωρεῖν, εὐχόμενοι μὴ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι· κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. Xenoph. *Pæd. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, οὔτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας, οὐδὲ μὴ σπείραντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τοὺς δὲ ἀθέμιστα εὐχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanſciſcenda; & peritiæ actio inſuper adjicienda. neqe enim nandi peritiſſimus etiam in navfragio artis ope incolumis futurus eſt, ſi brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum ſeſe permiſerit. Ariſtides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐνοχλεῖν, αὐτοὺς δὲ μὴ βούλεσθαι πράττειν, ἅγ᾽ ἐφ᾽ ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. caſtit. c.* 12. *Tantâ ſolicitudine petere avdebis, qod in te poſitum recuſabis?*

Ἢ διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπί σοι] *qàm de eis, qæ non ſunt in tua manu poſita, ſolicitum eſſe.* Xyl. *Ea, qæ in tua poteſtate non ſunt ſita, affectare,* Caſ. Malim, *ad ea cum animi qodam cruciatu & diſtractione ferri,* & *qaſi differri.* vide *ſupr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum ſervitute,* i. e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πόσων.

&

& *suprà* § 27. δουλεία ςενόντων. Sic nimirum servi & mancipia fiunt, süntqe revera earum rerum, qas tanta cum anxietate reqirunt, & qibus ὅπως περιπαθῶσιν, ut Marcus noster, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Imperat aut servit collecta pecunia cuiqe,
Tortum digna seqi potiùs, qàm ducere funem.

Hoc est qod Seneca *epist.* 8. ex persona fortunæ munera enixè anxiéqe avcupantium. *Hoc miserrimi fallimur: habere, nos putamus; habemur.* i. e. putamus res esse in nostra potestate; cùm nos potiùs in illarum potestate simus; dum illarum servi & qasi mancipia sumus.

Καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Avg. *de grat. Christ. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, qod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* & *de pecc. merit. & remiss. l.* 2. *c.* 6. *Qis optat, qod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτοῦ τις ἔχει, περισσῶς ἐστι καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. Epictet. *l.* 1. *c.* 9.

Οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l.* 1. § 17. συλλήψεις θεόθεν γινόμεναι. Sed disertiùs pavlò Marco Pavlus noster *ad Rom. c.* 8. *v.* 26. τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται. *vicissim auxiliatur*; qasi mutuas confert operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apost. de se *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 10. Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ· *qanqam non tam ego*; vel, *non solus ego* (qomodo *ad Gal. c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, qanqam de loci istius interpunctione ambigi meritò potest) ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed ipse cum gratia, gratia cum ipso est cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb. Ità nec gratiæ divinæ qam agnoscit, ingratus, nec ope fretus divinâ, extitit otiosus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam suam contribuit.* Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii suas labore dotes esse venales volunt. Grot.
Καί τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργός.
Ipsi sudantem & clementiùs aspiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter superiqe hominésqe.

Hesiod. *oper. l.* 1. Sed & Æschyl. *Pers.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χ' ὁ θεὸς συνάπτεται.
Qò qis ultrò properat, illuc adjuvat cursum Deus.

Idémqe. Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν Θεός.

Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.

Adesse gaudet, sed laboranti, Deus.

qod Evripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *strom. l.* 6. & post Clementem Theodoretus Cl. *therap. l.* 1. Verùm ille ex Evmenis compilator, rip. *Hippolyto*, hic ex *Ectimeno* (sive ut Grotius avtumat ex *Clymene*) esse vult: qi & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη·
Fortuna non est socia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν. Plut. in *apoph. Lacon.* sed & apud alios Græcos, referente Svida,

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

10 Et, Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει.
Deum invocare oportet admotâ manu.

Et, *Molire primus ipse, mox Deum invoca.*

Ἀργὸς γὰρ οὐδεὶς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου.

Evrip. *Electr.*

Expers laboris atqe inops nemo potest
Rem facere, qamvis sæpe compellet Deos. Grot.

Synes. deniqe *de provident.* 1. Καὶ τοῦτο προνοίας, δι' ἣν ἔξεστι μὴ ῥαθυμοῦντας, ἀλλὰ χειροῦντας οἷς
20 παρ' αὐτῆς ἔχομεν, πάντα πάντως εὐδαίμονας εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἡ πρόνοια κατὰ τὴν μητέρα τοῦ νεογιλοῦ βρέφους, ἣν δεῖ πράγματα ἔχειν, ἀποσοβοῦσαν τὰ προσπίπτοντα καὶ λυποῦντα· ἐκεῖνο γὰρ ἀτελὲς ἔτι καὶ οἴκοθεν ἀβοήθητον. ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἥτις αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ὁπλίσασα, χωρὶς κελεύει, καὶ τὰ κακὰ ἀποσκευάζειν. ταῦτα τοῦ παντὸς ἄξια ἀνθρώποις εἰδέναι· καὶ γὰρ πρόνοιαν νομίζειν, καὶ ἑαυτῶν φροντίζειν, εὐσεβεῖς τε καὶ ἐπιμελεῖς ἅμα γινόμενοι· καὶ οὐχ ἡγήσονται θεὸν τε ἐπιστροφὴν καὶ χρῆσιν ἀρετῆς
30 σαλεύειν πρὸς ἄλληλα. Pulcerrimè.

Ὅλως οὕτω ἐπιστρέφον τὰς εὐχὰς, καὶ θεώρει τί γίνεται] *Posce deum*, inqit, *bonam mentem, & videbis qid futurum sit*, qod Dominus Christus Luc. *c.* 11. *v.* 13. Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *qanto magis gratiam spiritûs eam poscentibus concedet?* scil. qod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. Ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib.* 2. *c.* 18.
40 Μεῖνον τάλας μὴ συναρπασθῇς. μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ θεοῦ μέμνησο· ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Videatur & Menandrianum illud superiùs pavlò exhibitum.

§ 41. Τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν] *Qæ de rerum natura priùs fueram meditatus.* Ità se explicat ipse apud Laërt. in *epist.* de qo Marcus istic, Epicurus; τῶν γεγενότων ἡμῖν διαλογισμῶν. vide *in-*
50 *fr.* at Cas. προηγούμενα, *præstantiora*, cùm *præterita, præcedentia*, prægressa, priora, Epicurus vellet.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiùsqe qàm corporis, spiritûs qàm carnis, rationem habet curámqe gerit? qid Chrysippum? qid Christianum facere oportebit? Ità Psaltes. *Psal.* 41. *vers.* 4, 10. animæ sanitatem

tatem primo loco, tum corporis Deum poſcit.

Καταφρυάττεσθαι] Xyl. καταπλάττεσθαι legiſſe videtur. qaſi Pindaricum illud voluerit, γυίοις περιάπτων πάντοθεν φάρμακα. *Pyth. od.* 3. idémqe medicum adhibitum omnino negare Epicurum fruſtrà avtumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac ſi magni momenti haberet illud, qod à medico præſtaretur. Ego verò exiſtimabam τὸ καταφράττεσθαι iſtìc eſſe *munire corpus* adverſus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiſcimur nobis, ubi genuina non occurrit ſcriptura. Verùm ſomnium iſtud excuſſit planè mihi Vir clariſſ. Salmaſius, dum legendum ſuggerit, καταφρυάττεσθαι. qo verbo uſus eſt & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *faſtu.* μετὰ δεινοῦ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis,* inqit, *præbebam me, ut de me magnos ſpiritus ſumere poſſent, qaſi aliqid operæ pretium facturi, in ſanitate mihi reſtituta.* Nihil certius. Qod avtem Marcus hîc καταφρυάττεσθαι, id in eodem planè argumento ὀφρῦν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *diſſert. l.* 3. *c.* 10. τί οὖν κολακεύσεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύριε, καλῶς ἕξω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; hoc eſt, τοῦ καταφρυάττεσθαι. de eiſdem ſenſu diverſo Marcus, τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀῤῥώστων συσπᾶται dixit. *l.* 4. § 42. Certè ὀφρῦν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem uſurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræſentandus. καταφρυάττεσθαι optimè exprimit qod Hebræi dicunt הִתְפָּאֵר i. e. inqit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *verſ.* 2. וונטיר *vauntir,* to vaunt.

Ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο οὖν καὶ καλῶς] M. Caſavb. ἠρέσκετο, legiſſe videtur. D. Boot. (cui accedo) ἤγετο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqeret, hinc inſanabilis exulcerati dolor ventris, beatiſſimum, inqit, hunc & ultimum diem ago.* qod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipſa habes ex *epiſt. ad Idomeneum* apud Laërt. *l.* 10. τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί· στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Eam Cicero, qi *ad Hermachum* ſcriptam aſſerit, ſic vertit, *Tuſcul. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eundem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. tanti avtem morbi aderant veſicæ & viſcerum, ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, qam capiebam memoriâ rationum inventorúmqe noſtrorum.* Meminit & Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. ταὐτά. ταὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem qæ ille.* qod non advertens Xyl. ſententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς περιπίπτουσι] Qod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus tacet, in malis ridet, in nevtris iraſcitur, in utriſqe philoſophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ καὶ φυσιολόγῳ συμφλυαρεῖν] at Epicurum ſuprà ajebat dixiſſe, ὅτι τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipſe, φυσιολόγως ὁρᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. itaqe illud καὶ φυσιολόγῳ Xyl. prorſus omiſit. Verùm potuit ibi ſpeculationes naturales deſignâſſe, qæ ad rem præſentem mentémqe firmandam faciebant, iſtîc vanas, futiles, curioſas, inutiles, notare, qæ ad mores formandos nihil conducerent. Suſpicio tamen havd prorſus ſpernenda forſan fuerit, ſcripſiſſe Marcum καὶ μὴ φυσιολόγῳ, vel καὶ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφλυαρεῖν avtem dixit, qomodo συνεπιθρηνεῖν. *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνῳ τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι] Vult nos, qod vulgò dicitur, *hoc agere.* Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *ſuprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνανται] itaqe ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν ὀφείλομεν, ut Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *è mundo emigrare nos oportet,* ſi ejuſmodi vitare velimus homines, qales in mundo non poſſunt non eſſe freqentes. Verùm neceſſitatem illam, qam ſomniabant Stoici, qaſi citra malum bonum nè conſiſtere qidem poſſet, Chriſtiani nevtiqam agnoſcimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos eſſe & hæreticos.* Alluſit ad illud Apoſtoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] ſed & D. Chriſtus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἀρετὴν πρὸς τοῦτο] Vide *ſupr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλήν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πρᾳότητα] Ità Apoſt. *ad Titum c.* 3. *v.* 2. πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας. & qia objici poterat, multos eſſe ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox ſubjicit, *v.* 3. Ἦμεν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον] qod Jacob. Apoſt. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανηθέντα

θύλα ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ ἐπιστρέψαι. vide *suprà* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc est autem qod ipsa naturæ lex lúxqe postulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communia hominum videntur ea, qæ sunt generis ejusdem, qod ab Ennio est positum;*

Homo qi erranti comiter monstrat viam,
Qasi lumen de suo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipsi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Mosaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóqe ubi erraverit, reducendo. De qa Tertull. *adv. Marc l.* 4. *c.* 35. *Pecora qoqe fratris tui, si errantia in via inveneris, probibet despicias, qò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipsum sibi.*

Ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου] Bonum enim sibi qisqe suum etiam in eo qod peccat, proponit; qum tamen peccando malum qiqe attrahant sibi suum. Hoc est qod Avgustin. passim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt. etiam qi pessimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, nisi eodem modo se esse vel posse fieri beatos putarent. Hoc est ergò qod cupiùnt & boni & mali; sed ad qod perveniunt non nisi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum esse, qi secundum suam vivit voluntatem. absit verum credamus, qid si enim neqiter velit vivere? nonne tanto miserior esse convincitur, qanto faciliùs mala ejus voluntas impletur?* Mox, post adducta ex Ciceronis *Hortensio* ista, (qæ lavdat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos esse qi vivunt ut ipsi velint, falsum id qidem. Velle enim qod non deceat idem ipsum miserrimum: nec tam miserum est non adipisci qod velis, qàm aliqid velle qod non oporteat. Testimonium,* inqit, *boc verum est. ille igitur beatus est, qi qicqid vult babet, & nibil vult qod non debet.* & *in Psal.* 118. *conc.* 1. *beatum esse tam magnum est bonum, ut boc & boni velint & mali. nec mirum est, qòd boni propterea sunt boni; sed illud est mirum, qòd etiam mali propterea sunt mali, ut sint beati. Nam qisqis libidinibus deditus, luxuriá stuprísqe corrumpitur, in boc malo beatitudinem qærit, & se miserum putat, cùm ad concupiscentiæ suæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm jam pervenit. Sic avarus ad boc opes congregat, ut beatus sit: & sceleratus qisqe in sceleribus beatitudinem qærit. ità omnes beatitudinem concupiscunt: sed qomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum nesciunt, per itinera ea currunt, qæ misera sunt, & ad majorem miseriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3, -8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccles. Cathol. l.* 3.

Πεπλάνηται] Ità *l.* 6. § 10. πεπλανημένα καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα. De se David, *Psal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Esajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de qarum simplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Aristot. *histor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ διάνοιά σου χείρων] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut insolentia iracundos facit. ignorantia. qid enim mirum est malos mala facinora edere? qid novi est, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier si facit meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν, ὅτι οὐ προσεδόκησας] & pavlò pòst, σὸν τὸ ἁμάρτημα] Ità Martia marito insimulanti, qòd à se accepta Cæsaris arcana in exitium suum imperatrici prodiderat. Δικαίως. justè, inqit, *hæc pateris*; Ὅτι μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνως, οὐδ' ἐφυλάξω τὴν ἀκρασίαν· *qòd cùm tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent, Lips. *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκστατικόν ἐστι τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· δεῖ δὲ, ὥς τις Παναίτιος ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρου, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς εἶπεν, ᾔδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς παροξύνουσιν ἕκαστον ἐπιφωνεῖν ἁμαρτήμασιν, ᾔδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπριάμην δοῦλον, ᾔδειν ὅτι ἀπαθῆ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, ᾔδειν ὅτι τὴν γυναῖκα γυναῖκα εἶχον. Senec. loco proximè memorato. *Turpissimam aiebat Fabius imperatori excusationem esse, Non putavi: ego turpissimam homini puto. Omnia puta; expecta. etiam in bonis moribus aliqid existit asperius. Semper futurum aliqid qod te offendat, existima.*

Μὴ καταληκτικῶς ἐδωκας] phrasis notanda; qam & suprà restituimus, *l.* 7. § 13. καταληκτικῶς δεδωκέναι qis dicitur, qando *actio dandi,* sive *doni collatio,* ἐπ' αὐτὸ τὸ δεδωκέναι, ἤτοι κοινωνικῶς τι πρᾶξαι, καταλήγει. ut *suprà* § 32. καὶ ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἀπολήγει. ut *l.* 5. § 34. *Nibil aliud spectat, nec ullum finem ulteriorem babet præfixum ac propositum sibi, nisi ut datum ac largitum sit.* (qomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, nè non dederit*) ὡς πάντα τὸν καρπὸν ἀπειληφέναι, ità ut omnem prorsus fructum donationis in eo ipso qòd dederit, & posuerit, qi dat, & accepisse se existimet. utì Marcus mox. de qomodo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epist.* 115, *Pecunia ex qo in honore esse cepit, verus rerum honor cecidit: mercatorésqe & venales invicem facti, qærimus non qale sit qid, sed qanti. ad mercedem pii sumus, ad mercedem impii: honesta qamdiu aliqa illis spes inest, seqimur; in contrarium transituri, si plus scelera promittant.* qod Juvenal. *sat.* 10.

—*qis enim virtutem amplectitur ipsam*
Præmia si tollas?— Sed pergit Seneca. *Qid est autem turpius, qàm aliqem computare qanti vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec absterreatur damno; adeóqe neminem spe ac pollicatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Qid conseqor, inqit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? qod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si qid fortè obvenerit inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est.* Idem *de benef. l. 4. c. 1.* ad qæ Lips. *factum ipsum facti merces.* Idem *epist. 113. Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. me justum esse gratìs oportet. parùm est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est qòd spectes, qod sit justæ rei præmium majus, qàm justum esse.* Sed &, *de clem. l. 1. c. 1. Rectè factorum verus fructus, fecisse. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c. 9. Interrogas, qid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l. 13.*

Ipsa qidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Clavdian: *de Mallii coss.*

Ipsa qidem virtus pretium sibi --.

& Tragicus nescio qis latiùs, apud Clem. *strom. lib. 4.*

Ὅθ' οὕνεκ' ἀρετὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη
Οὐκ ἐκ θυραίων τἀπίχειρα λαμβάνει·
Αὐτὴ δ' ἑαυτὴν ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.
Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, qòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est. Grot.

Epictet. *l. 3. c. 24.* Τί οὖν ὄφελος αὐτῷ τοῦ πρᾶξαι καλῶς; τὸ πρᾶξαι. ἔπαθλον οὖν οὐδέν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; vide *l. 1. § 16.* Spectat huc planè illud Pavli Apost. *ad Philip. c. 1. v. 21.* Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· qo in loco (præfiscini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parùm*, inqit, *pensi habeo, qid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siqidem, cùm in vita, tum & in morte, qæstus est Christus.* hoc est, qæstus omnis, sive merces omnis, qem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Christus est; sive is est, ut Christo deserviam. vide *l. 8. § 2.* Malè avtem hîc Annot. Lugd. qi καταληκτικῶς διδόναι exponit, *ità dare, ut in accipiente desinat.* pejùs qòd καταληπτικῶς, rescribi postulat. pessimè qòd hoc ità sumi vult, ut significet, *seipsum spectando*: qod est Marci menti ex diametro adversum.

Τούτου μισθὸν ζητεῖς] Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις, (inqit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπων τις ἄνθρωπον φιλεῖ;
Ergò hominem homo mercede qisqam diligit?

magna scil. lavs est, si homo mansuetus homini est. Senec. *epist. 95.* Cicero *de legib. l. 1. Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem qærere.* & *ibid. Qi non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliqâ atqe fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Qid liberalitas? gratuitáne est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita; si cum mercede, conducta: nec est dubium, qin is qi liberalis benignúsqe dicitur, officium, non fructum seqatur. Ergò item justitia nihil expetit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eadémqe omnium virtutum cavssa atqe sententia est.* Idem *academ. l. 4. charitas, amicitia, justitia, reliqa virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam qæ mercede aliqâ ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióqe virtutis.* Ἄμισθος γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα καὶ ἀρετὴ μείνῃ, πρὸς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Episc. 150.*

Ὡς εἰ οἱ ὀφθαλμοὶ] vide *ad l. 2. § 1.* de corporis membris, Ambros. *hexam. l. 6. c. 9. Videas sua singula gratuito stipendio militare.*

Ἀπέχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qi proverbii planè immemor, κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινεῖν monentis, etiam καλὰ εὖ κείμενα passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lego*, inqit, ἔχουσι ἴδιον. qi idem tamen libro 11. ἀπέχω pro ἔχω positum vult. Locus is est, *l. 11. § 1.* ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. sed & *l. 4. § 49.* ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια. ad qem locum qæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm accisos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi nevtra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs fecisset si pro ἅπερ legisset ὅπερ. neqe enim relativum illud ad ταῦτα, h. e. membra operantium, sed ad τόδε τι, sive opus; ad qod condita sunt, respicit.

Ad Librum X.

§ 1. Ἔσῃ ποτὲ] *Eris, spero, aliqando:* Cas. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Erísne tandem aliqando?* expostulare siqidem videtur cum anima sua, qòd ista nondum assecuta sit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem seqamur. sic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? qando tandem futurum est?*

Ἁπλῆ καὶ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνὴ] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24

Incorrupta fides, nudáqe veritas.

Et Naso *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáqe simplicitas* —

Φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σώματος] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τοῦ ἡλίου καθαρώτερον ἡγεμονικὸν, ait. & Joan. Chrysost. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. τὴν τοῦ βαπτισθέντος ψυχὴν αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθαρωτέραν.

Περικειμένου] Ità Dio Prus. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὥσπερ ἦν περικείμενος. vise *ad l.* 8. § 34. corpus vesti, sive indumento, confert; qomodo & Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5 *v.* 4. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 5. τί γάρ ἐστιν ὁ θάνατος; ὅπερ ἐστὶν ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ διὰ τῆς τελευτῆς ἀποθέμενοι, λαμπρότερον ἀποληψόμεθα πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inqit, *nostra foret mens*, (qod esse nos novimus) *vestem relinqere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de resurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inqit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes superductæ vestierunt. usqe adeò si detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῶν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα, προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις. & *l.* 2. Ἐν δὲ τῷ νεῷ τοῦ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, τὸν ἔσχατον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν προσήκει διατηρεῖν; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, qibus protoplastas Deus induisse Mosi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult esse, qibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie sumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus est animæ, qæ se induit qodam corporis vestimento. non igitur tu vestimentum es, sed qi vestimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *vestimentum est corpus terrenum, qô induta anima tegitur, nè in subtilitate substantiæ suæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Qod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere. nam hoc qoqe natura, ut qandam vestem, animo circumdedit. velamentum ejus est.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στερητικῆς] στερητικῆς istud istîc non concoqo. Xyl. omisit, Cas. de affectibus & desideriis ab exterioribus istis penitus abstractis exposuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta restituatur, στερκτικῆς rescribendo. dilectionem talem commendat sibi, qalis est στοργὴ, sive *naturalis affectio*, qâ prolem suam parentes diligunt; hoc est, veram, simplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qa videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεής] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apostol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *strom. l.* 7. de Gnostico. Αὐτάρκης μὲν γενόμενος, ἀνενδεὴς δὲ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. οὐδέποτε δ' οὐδὲν δέον τ' εἰς τὸ ἄλλο ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν οὐ παρόντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονοῦν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπληρωμένῳ τινὶ ἐοικέναι· οὐ δίψος δεῖ προσεῖναι αὐτῷ, οὐ λιμόν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ἐπιποθοῦσα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apost. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *strom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς οὐδὲ ὀρέγεταί τινος τῶν ἀπόντων, ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι· eleganti imagine illustrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· περιφερόμενον γέγονέ τι κατά σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε· παρέρχεται; μὴ κάτεχε· οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατά σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παρατεθέντων, qod codices impressi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi persona Dio Prus. *orat.* 30. Παραγίνεσθαι εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἀνθρώπους ἑορτάσοντας, ἐπ' εὐωχίαν τινὰ καὶ θοίνην λαμπρὰν κεκλημένους. tum de convivarum variis moribus disserens, inter alia, τινὰς δὲ αὐτῶν, μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω διατείνειν τὰς χεῖρας· οἷον μεσογείους ὄντας, ἰχθύων ὀρέγεσθαι, καὶ πράγματα ἔχειν. Talis, monstrum id hominis, Heliogabalus, *qi ad mare piscem nunqam comedit; in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit.* Lamprid. Synesius *de provident.* 1. Αὖθίς τε καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώποις ἀπαιδευσίας ...

σίας κανὼν, μὴ περιμένειν βίον, ὥσπερ ἐν τραπέζῃ μερίδα, ἥτις περιαγομένη γένοιτο καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀνελώμεθα· ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὸν προαρπάζοντα καὶ ὑφαιρούμενον· τυχὼν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπότης ὢν ἄκοσμος, καὶ τῷ τάπητι τὸ συμπόσιον ἀπεχθήσεται, τίγε ἐφ' ἑαυτῷ ταράσσων ἀνελθεῖα τὴν τάξιν· μὴ τυχὼν δὲ, ταῦτά τε, καὶ προσέτι κλαύσεται παιδαρίου δίκην, τῆς περιενεχθείσης μερίδος, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἐλθούσης, αὐτὸς ἐξεχόμενος.

Ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 7. οὗτος ὁ πιστὸς, ὁ πεπεισμένος ἄριστα διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν κόσμον, ἀμέλει πᾶσιν εὐαρεστεῖται τοῖς συμβαίνουσιν.

Πάντα σοι πάρεστι] Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. qia ut Marc. *leg. ſpirit.* § 2. Ὁ Χριστὸς τὰ πάντα τῷ πιστεύοντι γίνεται· qod Pyladi Oreſtes Evripideus,

——πάντα γὰρ τάδ' εἶ σύ μοι.

Πάντα σοι εὖ ἔχει] Vide *l.* 4 § 39. Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. *Julian. orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· τἀμὰ καὶ καλῶς ἔχει. ubi pro καὶ malim γάρ· qæ in compendioſa ſcriptura facilè commutantur.

Παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου] Mundi ſcil. ſive Dei Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δὲ εἶναι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακοῦ παντὸς ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γεννῶντος πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ συνέχοντος] Vide *lib.* 12. § 30. De Chriſtianis idem Juſtin. *epiſt. ad Diognet.* ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοί· ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστι δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται μένοντες (leg. diviſim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, συνέχει δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον. vide reliqa : ſunt enim elegantia.

Διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Ità mundus, ex Stoicorum ſententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συννομησομένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως. à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum eſſe cenſent qaſi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibúſqe communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς εἴ τις λέγοι, πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clariſſimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Qid eſt, non dicam, in homine, ſed in omni cœlo, atqe terrâ, ratione divinius? qæ cùm adolevit atqe perfecta eſt, nominatur ritè ſapientia. Eſt igitur, qoniam nihil eſt ratione melius, eáqe & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis ſocietas. inter qos autem ratio, inter eoſdem recta ratio communis eſt. qæ cùm ſit lex, lege qoqe conſociati homines cum Diis putandi ſumus. inter qos porrò eſt communio legis, inter eos communio juris eſt. qibus autem hæc ſunt inter eos communia, & civitatis ejusdem habendi ſunt. unde etiam univerſus hic mundus una civitas communis deorum atqe hominum exiſtimanda eſt.* Vide Chryſipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Chriſtianis Pavlus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Juſtin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν· ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* τότε θεάσῃ τυγχάνων ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. qo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at qid ſi legamus, ὅτι τυγχάνων ἐπὶ γῆς ἄνθρωπος, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὢ τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας ταύτης δυνάμεως, (pietatem ac religionem veram vult) δι' ἧς ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεός. Qi & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptiſtam ait in eremo κατὰ γαλήνην τῷ θεῷ πεπολιτεῦσθαι. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς] qod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμογνωμονῆσαι τῷ θεῷ καὶ μηκέτι, μήτε θεὸν, μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν] hoc eſt qod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου] *Obſerva qid natura tua reqirat, qippe qi tantùm à natura guberneris.* Xyl. nec abſcedit multùm Caſ. ego malim, *qatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, qam φύσιν meram appellat ſæpius Marcus. hoc eſt qatenus nec ſenſu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *infr.* § 33. ὅσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. qo animam diſſerit corporis craſin ſeqi. c.* 4. πνεῦμά τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν· ἀλλ' ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς· ὥστε καὶ τοῦθ' ὕλη μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci genuina. *permitte tibi,* inqit, *& admitte in te ea qæ natura*

tura tua poscere videtur, qà est vegetativâ facultate prædita; nisi, si id tibi qà animal, id est, vitæ tuæ sensitivæ, adversari videbitur. tum qod natura tua, qà es animal, expetere visa fuerit, nisi id tibi qà es homo, & virtuti rationali, minùs consentaneum extiterit. Ità nihil vult admitti, qod natura hominis, avt qà vitam meram cum stirpibus, avt qà sensum cum animantibus communem habet, si rationi rectæ, cujus imprimìs ratio habenda est, repugnaverit: vide *l.* 12. § 3. Marco Seneca lucem fœnerabit *epist.* 92. *Qid ergò,* inqit, *si virtutem nihil impeditura sit bona valetudo, & qies, & dolorum vacatio, non petes illa? qidni petam? non qia bona sunt; sed qia secundum naturam sunt, & qia bono à me judicio sumuntur.* Et luculentiorem adhuc Aristoteles, *Ethic. ad Evdem. l.* 7. *c.* 15. Δεῖ πρὸς τὸ ἄρχον ζῆν, καὶ πρὸς τὴν ἕξιν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ ἄρχοντος· οἷον δοῦλον πρὸς δεσπότου. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, καὶ ἕκαστον δὴ δέοι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ζῆν. Et mox. Εἴ τις οὖν αἵρεσις καὶ κτῆσις τῶν φύσει ἀγαθῶν ποιήσει τὴν τοῦ θεοῦ μάλιστα θεωρίαν, ἢ σώματος, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη ἀρίστη, καὶ οὗτος ὁ ὅρος κάλλιστος· ἥτις, ἢ δι' ἔνδειαν, ἢ δι' ὑπερβολὴν κωλύει τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη δὲ φαύλη.

Μηδὲν περιέργαζε] *Nibil ages supervacaneum.* Xyl. at verba monentis sunt, non promittentis. itaqe Cas. *rebus otiosis nè facessas negotium tibi.* Malim simpliciter, *nibil satage,* vel, *nibil sategeris;* de re nulla ulteriùs solicitus sis.

§ 3. Φθαρήσεται γάρ σε ἐπικαλῶσιν] vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ φορητὸν ποιῆσαι] Senec. *epist.* 78. *Levem illum, dum putas, facies.*

Τοῦ συμφέρειν] qid enim valetudinis & sanitatis cavssâ non sustineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἢ τοῦ καθήκειν] *officii cavssâ* qid non debeas? vide Apostolum *ad Roman. cap.* 8. *vers.* 35, 36. *ad Hebr. cap.* 11. *vers.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 23, 24. & *c.* 21. *v.* 13. vide & *lib.* 3. § 6.

§ 4. Σεαυτὸν αἰτιῶ, ἢ μηδὲ σεαυτόν.] *Te* (inqit) *accusa,* qi succenseas alteri ob illud, qod corrigere in ipso non vales: *vel etiam nec te accusaveris,* qòd corrigere neqeas; sed feras qod corrigere non potes. Potest tamen aliter intelligi. Tuam agnosce imbecillitatem, qi non potueris erroris illum convincere, qanqam nec hoc qidem vitio tibi vertendum fuerit. *curam* enim *exegeris, non curationem;* ut scitè Bern. *ad Evgen. de consider. l.* 4. Cavtè itaqe Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παύσω ἐξ ἅπαντος· ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι κατὰ δύναμιν· ἐξ ἅπαντος δ' οὐ πειράσομαι. qi etiam in eandem cum Marco sententiam, *l.* 2. *c.* 24. Δεῖξον μὲν αὐτῷ, καὶ ὄψεται· ἂν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὑτὸς αὑτῷ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκεῖνον καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. Eundem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem differentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9. § 11, 42.

§ 5. Ἐξ αἰῶνος] ità *l.* 5. § 8. ἐκ πρεσβυτάτων αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 23.

Προκατεσκευάζετο] vide *ad l.* 7. § 31. Apostol. apud Luc. *Act. c.* 4. *v.* 28. Ὅσα ἡ βουλή σε προώρισε γενέσθαι. Et Petr. *ibid. c.* 2. *v.* 23. Τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ. Et Jacob. *ib. c.* 15. *v.* 17. Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἃ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Job. l.* 12. *c.* 1. *Nulla, qæ in hoc mundo hominibus fiunt, absqe omnipotentis Dei consilio occulto veniunt; nam cuncta Deus secutura præsciens, ante secula decrevit, qaliter per secula disponantur.*

Ἡ συμπλοκὴ τῶν αἰτίων] i. e. *Series implexa cavssarum:* ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. sive *immutabilis cavssarum cohærentium series,* ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5. *Cavssa pendet ex cavssa; privata ac publica longus ordo rerum trahit.* sed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένην i. e. *fatum* definit *ordinem seriémqe cavssarum, cùm cavssa cavssæ nexa rem ex se gignit.* Et latiùs adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1. *fatalem qandam necessitatem, qâ qicqid accidit, id ex æterna veritate cavssarúmqe continuatione fluxisse dicatur.* Idémqe eódem respiciens *de Fato: Nisi ex æternitate cavssa cavssam serens hoc erit effectura.* ut sit qasi εἱρμός τις αἰτίων sic dicta. Nec consultè satis H. Stephanus, cùm in Lexic. Ciceron. aliam esse Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *sero* enim Latinum, unde *series* & *sertum* est, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit avtem huc Is. Casavb. Persii illud, *sat* 3. *v.* 66.

Discite, ô miseri, & cavssas cognoscite rerum:

i. e. *cavssas eorum,* inqit, *qæ homini eveniunt; qæ Stoici referebant ad legem fatorum.* qibus & Marci ista subjicit.

Συνέκλωθε] Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 4. § 26.

§ 6. Εἰ ἄτομοι, εἴτε φύσεις] Malim φύσις. ut *l.* 11. § 18. Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. at Xyl. φύσει legisse videtur. *Sive naturâ constat mundus.*

Μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβερὸν τῷ μέρει] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. Siqidem in toto pars

est.

eſt. itaqe Perſarum regi Ageſilai amicitiam ambienti, reſpondit is, Ὅτι οὐ δυνατὸν φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάου ἰδίᾳ εἶναι· εἰ δὲ εἴη Λακεδαιμονίοις κοινῇ φίλος, δῆλον ὅτι αὐτοῦ ἔσται· ἐφ᾽ ἅπασι γὰρ καὶ ἐκεῖνον ἀριθμεῖσθαι. Ælian. *l.* 10. *c.* 20. Qin &, ut Plato *Charm.* τοῦ ὅλου οὐ καλῶς ἔχοντος, ἀδύνατόν ἐστι τὸ μέρος εὖ ἔχειν: *Poteſt qod inutile reipub. ſit id cuiqam utile eſſe?* Cicer. *offic. l.* 3. Qi & *ibid. Ergò unum debet eſſe omnibus propoſitum, ut eadem ſit utilitas uniuſcujusqe & univerſorum; qam ſi ad ſe qiſqe rapiat, diſſolvetur omnis humana conſociatio.*

Τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειληφυίας] *Inſuper acceperit*, i. e. inſuper habeat, inſitum atqe innatum habeat. *accepiſſe*, pro *habere*. Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo; εἴληφας δύναμιν μεγάλην. *potentiam magnam accepiſti*, i. e. *habes, exerces, exeris.* Sic *Pſal.* 24. *v.* 4. Græc. οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Vulgat. *Non accepit in vanum animam ſuam.* i. e. *non vanè habet.* Hebr. *ad vanitatem non effert.* ut Junius i. e. *vanitati non addixit.*

Τὸ μηδὲ ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, qod univerſo, ſive primæ cavſſæ damnoſum ſit. Hoc enim naturæ cujusqe eſſe commune, ut nihil in ſe habeat, qod non conducat ſibi; qod damnoſum ſit, multò minùs: primam avtem cavſſam à nulla alia cogi poſſe; nec omnino igitur iſtiusmodi aliqid admiſſuram; qia nec à ſe habeat, nec aliunde admittat. vide *l.* 5. § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν] Non animadverterunt interpretes uſum vocabuli hujus apud Marcum noſtrum. itaqe alter clavſulam hanc prorſus omiſit, alter de *deliberationibus* interpretatus eſt. at στοχάζεσθαι Marco eſt *rationem habere.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Εὐεργεῖν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Πολίτου βίον] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. Σημαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι] *alterationem* potiùs eſſe vult, qam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diæta l.* 1. Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅ,τι μὴ πρόσθεν ἦν· ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διαλυόμενα, ἀλλοιοῦται. νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὲν ἐξ ᾅδου εἰς φάος αὐξηθὲν γενέσθαι· τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος ἐς ᾅδην μειωθὲν ἀπολέσθαι. ſed & è priſcis philoſophis havd pavcis viſum, τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν, ἀλλοίωσιν εἶναι, monet Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἀεὶ γὰρ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ καὶ ἕν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαί φαμεν· ἔστι γὰρ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητοῦ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaqe Caſavb. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Fuit opinio vetuſtiſſimorum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, ſed mutari duntaxat. mortem inane eſſe nomen ſine re: nam revera mutationem eſſe, qam vulgus dicit mortem: qippe nihil creatum interire, ſed formam aliam aſſumere.* (vide *ad l.* 9. § 35.) *hoc eſt, utì illi dicere ſolebant*, ἀλλοιοῦσθαι. Hoc avtem Joan. Philoponus *ad Ariſtot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homerico illo *Odyſſ.* π. *v.* 181. ſumptum exiſtimat.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖν᾽, ἐφάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

Ἀλλοῖος, inqit, non ἄλλος· ad qem locum Evſtathium ex Grammaticis qibusdam inter ἀλλοίωσιν, ἑτεροίωσιν, & μεταμόρφωσιν diſtingventem viſe ſis. nam qòd ad illa Ariſtotelis *phyſic. l.* 5. *c.* 2. Ἡ μὲν οὖν κατὰ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω. Simplicius; Ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ἐπιθεῖναι τῇ κατὰ ποιὸν κινήσει. non erat qòd Nogarola falſitatis argueret, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam planum illum Hermetis titulo indutum, cui larvam Caſavb. *ad Baron. appar. exerc.* 1. § 10. detraxit, nihil moramur) locis qibusdam, qibus illi τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν, ἀλλοιώσεως nomine deſignant. Neqe enim hoc voluit Simplicius, neminem Ariſtotele priorem de iſta motûs ſpecie vocabulum illud uſurpâſſe: ſed confuſâ generalíqe magìs notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priſcos illos uſurpâſſe, dum non τὴν κατ᾽ οὐσίαν tantùm, qam φθορὰν dicimus, ſed & τὴν κατὰ ποσὸν etiam, eodem hoc nomine comprehendebant; qod Ariſtoteles accuratiùs iſta diſtingvens, ad τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν duntaxat reſtrinxit. itaqe in locis ipſis à Nogarola adductis Plato duo tantùm motûs genera ſtatuit, τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν περιφορὰν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ φέρεσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αὗται γὰρ, inqit, μόναι κινήσεις· ità ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco iſtîc, φθίσιν τε καὶ φθορὰν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaqe nihil vult Marcus aliud eſſe, qàm *alterationem* qandam. Accedit Apollonius Tyan. *epiſt.* 66. ſed adhuc παραδοξοτέρως, tam nec γένεσιν, qàm φθορὰν inficiatus. Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει, καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν ἔδοξε γένεσις· τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταὐτὰ θάνατος, οὔτε γιγνομένου κατ᾽ ἀλήθειάν τινος οὔτε φθειρομένου ποτέ. μόνον δὲ ἐμφανοῦς ὄντος, ἀοράτου τε ὕστερον, τοῦ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. At è diverſo Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Transfiguratio interemptio eſt priſtini. omne enim qodcunqe transfiguratur in aliud, deſinit eſſe qod fuerat, & incipit eſſe qod non erat.* & clariùs adhuc *de reſurr. carnis c.* 55. *Interpretabimur itaqe pleniùs & vim & rationem demutationis, qæ fermè ſubminiſtrat alterius carnis reſurrecturæ præſumptionem, qaſi demutari, deſinere ſit in totum, & de priſtino perire.*

Diſcer-

Discernenda est demutatio ab omni argumento perditionis. Aliud enim demutatio, aliud perditio. porrò non aliud, si ità demutabitur caro, ut pereat. peribit autem demutata, si non ipsa permanserit in demutatione. Servius ad *Æneid. l. 6. Elementorum perire, mutari est.*

Ἐις ἀλλοτρίωσιν ὄντων] ἀλλοίωσιν Xyl., rectè. qia ἀλλοιῶσαι præcesserat.

Τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν] Ratiocinatio gemina superiori; nisi qòd ibi ab impotentia, istic ab ignorantia, qarum neutra universi naturæ competat, argumentatio instituitur. *Malum & damnosum aliqid, illa nec nolens, nec nesciens admiserit.* vide ad *l. 6.* § 41. & *l.* 8. § 1. & *l. 9.* § 34.

Ει δέ τις καὶ ἀφέμενος] Havd rectè satis ista interpretes cepisse videntur. Ex aliorum qasi mente ista supponit: *Si qis,* inqit, *missâ naturæ illius universalis ordinatione*, qam ipse forsan non agnoscit, ità res esse ex suapte natura constitutas dicat, ut eâ ratione corruptioni & mutationi sint obnoxiæ, is sanè ex suis ipsius rationibus stultitiæ redarguetur, qòd miretur & indignetur mutari qippiam qod mutari natum sit. Vis avtem conseqentiæ minùs claret, nisi primum illud ex aliena sententia præsumptum & substratum intelligatur. vide *ad l. 4.* § 5.

Θαυμάζειν] Senec *ep.* 101. *Qid est stultius, qàm mirari id, ullo die factum, qod omni potest fieri?* vide *l. 8.* § 13.

Τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα] forsan, εἰς ταὐτά, *in eadem.* vide *l. 4.* § 5. Epictet. *l. 3. c.* 13. Ἐις οὐδὲν δεινόν, ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα. ὅσον ἦν ἐν σοὶ πυρός, εἰς πῦρ ἄπεισιν· ὅσον ἦν γηδίου, εἰς γήδιον· ὅσον πνευματίου, εἰς πνευμάτιον· ὅσον ὑδατίου, εἰς ὑδάτιον. Ἀπῆλθε γὰρ ἐκεῖσε ταῦτ' ἐξ ὧν ἐστιν. Aristot. *metaphys. l. 2. c. 4.* Ità Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 26. Ὁμολογοῦμεν τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε γίνεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὴν γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὑγρὸν προσχωρεῖν τῷ ὁμοφύλῳ· καὶ ἑκάστου τῶν ἐν ἡμῖν πρὸς τὸ συγγενὲς τὴν μεταχώρησιν γίνεσθαι.

Ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς] vide *l. 7.* § 32. & 49.

Ἐις τὸν ὅλον λόγον] vide *ad l.* 4. § 14, 21.

Κατὰ περίοδον ἐκπυρουμένου] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 5. § 13, 32.

Ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν] *Heri & nudiustertius.* i. e. nuperrimé. proverbialis formula, de re havd ità pridem gesta. Sed usitatiùs pro eadem χθὲς καὶ πρώην dicitur Aristophan. *ranis*:

-χρώμεθα, τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις
Χθές τε καὶ πρώην κοπεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι.

Plato *de legib. l.* 3. Τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. Idémqe *Alcib.* 2. Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι, ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζά γεγενημένα. qomodo Jobi 6. 8. *v.* 9. χθιζοί ἐσμεν. vide *ad l* 4. § 42. Strabo *l.* 1. de sydere Canopo: Καὶ τὸν Κάνωβον, ἐχθὲς καὶ πρώην κατωνομασμένον. Plut. *de igne & aqa*: Ὕδωρ μὲν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτε οὐκ ἦν ἀνθρώποις· οὐδέ τις εὑρετὴς λέγεται θεῶν ἢ ἀνθρώπων. ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθές φασι καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως [εὑρηται· περὶ δὲ τούτου] βίος [ἄνευ] πυρός, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. ità enim locum illum supplendum avtumo. De Constantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l. 4. c.* 5. Ὡς τὸ γένος ἀποσβεσμένος, καὶ χθὲς καὶ πρώην, εἰ ἔστιν ὅλως, ἐγνώρισται. *nuper natus, nuper notus.* Pro eodem νῦν καὶ χθὲς dixit Sophoc. in *Antigon.*

Οὐ γάρ τι νῦν τε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κ' οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

Hæc namqe jura non hodie ac heri vigent.
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent. Grot.

Ex qo emendandi Plutarchi codices, qi in *sympos. l. 8. c.* 9. & *de commun. not. c.* 27. eòdem allusit. & χθὲς καὶ τήμερον, Heliodor. *l.* 7. Τὸ ξένον μειράκιον προστιτίμηνται ἡμῖν, χθὲς καὶ τήμερον παρεισδεδυκός. Expressit hoc Catull. in *epithalam.*

Sordebant tibi villicæ
Concubinæ hodie atqe heri.

νῦν καὶ νεωστί, Aristot. *polit. l. 7. c.* 10. Ἔοικε δ' οὐ νῦν, οὐδὲ νεωστί, τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ φιλοσοφίας φιλοσοφοῦσιν. Hebræi dicunt, תְּמוֹל sive אֶתְמוֹל וְשִׁלְשׁוֹם qod Græci vertunt, cum Marco nostro, χθὲς, sive ἐχθὲς καὶ τρίτην, & τρίτην ἡμέραν. *Genes. c.* 31. *v.* 2, 5. *Deut. c.* 19. *v.* 6. *Reg. l.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *c.* 10. *v.* 11. & *c.* 21. *v.* 5. & *lib.* 2. *c.* 5. *v.* 2. *Annal. l.* 1. *c.* 11. *v.* 2. aliqando etiam ἐχθὲς καὶ τρίτης. *Reg. l. 4. c.* 13. *v.* 5. qanqam laxiùs isti, non pro *nuper* tantùm, sed pro *jam olim* etiam usurpant. Moses *Exod. c.* 4. *v.* 10. גַּם מִתְּמוֹל גַּם מִשִּׁלְשֹׁם qod Græc. περὶ τῆς χθὲς, & περὶ τῆς τρίτης ἡμέρας. Lat. *ab heri & nudiustertius.* sensus est, *unqam antehac.* Cæterùm à priore illa formula havd multùm abludit Platonis illud in *Euthydem*· πέρυσι ἢ προπέρυσι. Πέρυσι δὲ ἢ προπέρυσι οὐδέπω ἤστην σοφώ. Posteriore Xenophontis illud *Hellen. l.* 3. Νῦν τε καὶ πέρυσι. ἐσμὲν οἱ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσι. *& nunc & olim iidem sumus.*

Τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν] *Aliud*, inqit, *est qod nunc geris corpus, sed & anima* (cùm aëreum qiddam hoc statuat) *ab eis, qæ mater tua enixa est*: cùm à cibo, qo vesceris, aëre, qem attrahis, maximam sui partem, ex qa ea nunc constant, acceperint. vide *ad l.* 9. § 20.

Ὑπόθου δ' ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίως ποιῷ, οὐδὲν ὄντι, οἶμαι, πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.] Istis, ut vitii suspectis, Xyl. notam adfixit. Cas. qid secutus fuerit, non possum ex versione assegi

ſeqi. mihi aqam hærere agnoſco. interim obſervo verbum προσπλέκειν qod Stephani Theſavrus ille luculentiſſimus non exhibet, Marco hîc uſurpatum; & in forma paſſiva qam vocant, Galeno, *de ſect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ δοκῶμεν τῇ λέξει προσπλέκεσθαι. *Nè videamur vocabulo ipſi addicti eſſe;* avt *ei pertinaciter adhærere.* Forſan ergò Marci mens fuerit. *Suppone verò, illud qod à matre traxiſti, iſti ipſi qod nunc geris, & peculiares ſuas affectiones habet, te valde addicere, eidémqe qaſi implicitum tenere, cùm nihil hoc faciat ad id qod nunc dicitur, nec propterea obſtet, qò minùs verum id ſit.* Sed ἐπέχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum ſuſpicor.

Τῷ ἰδίως ποιῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8. Ὀνόματα θέμενος] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16.

Tu rectè vivis, ſi curas eſſe qod avdis. Et mox:

Cùm pateris ſapiens emendatúsqe vocari,

Reſpondésne tuo, dic ſodes, nomine? —— &c.

Vide Epictetum *diſſert. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretur primò vocabulum ſuum, & nitatur eſſe qod dicitur.* Plato *epiſt.* 4. φανεροὺς οὖν δεῖ ἡμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐσμὲν τοιοῦτοι οἵουσπερ φαμέν. Syneſ. *de regn.* χρῆσθαι δικαίως τῇ σεμνῇ προσηγορίᾳ τοῦ σεμνοῦ πράγματος. οὐ γὰρ ὀνόματα πίστις τῶν πραγμάτων ἐστὶ, τὰ δὲ πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. Dio Pruſ. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyſſ. *de profeſſ. Chriſt.* Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλεῖσθαι ποθήσειεν, οὐκ ἂν δέξαιτο τῇ ἀπαιδευσίᾳ τὴν ἐπωνυμίαν ἐλέγχεσθαι, μὴ εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς πείρας ὃ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ κατ' ἀλήθειάν τι τούτων προσαγορεύεσθαι θέλων, ὡς ἂν μὴ ψευδώνυμος ἡ κλῆσις ἐλέγχοιτο, αὐτῷ ἐπιτηδεύματι τὴν προσηγορίαν πιστώσηται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἴπερ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ χριστιανοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες εὕροιμεν, οὐκ ἂν ἑλοίμεθα μὴ εἶναι τοῦτο, ὅπερ τὸ ὄνομα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαγγέλλεται; ὡς ἂν μὴ τὸ περὶ τοῦ πιθήκου διήγημα καὶ ἡμῖν ἐφαρμόσειε· σπουδάζοιμεν δὲ ἀληθῶς, ὅπερ ὀνομαζόμεθα, τοῦτο καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. ſubjungit mox de ſimia Alexandrina, apologum: qem & Lucianus *in apologia* narrat: at concludit deniqe: εἰ μὲν οὖν τὸ μὲν ὄνομά τις τοῦ Χριστοῦ ὑποδύοιτο, ὅσα δὲ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνθεωρεῖται, μὴ δεικνύοι τῷ βίῳ, καταψεύδεται τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, κατὰ τὸ προτεθὲν ἡμῖν ὑπόδειγμα, προσωπεῖον ἄψυχον, ἀνθρωπίνῳ χαρακτῆρι μεμορφωμένον, περιθεὶς τῷ πιθήκῳ. Idémqe *de perfect. Chriſt.* ubi etiam fuſiſſimè hoc idem proſeqitur: οὐκοῦν, ἐπειδὰν τοῦ μεγίστου τε καὶ θειοτάτου καὶ πρώτου τῶν ὀνομάτων γέγονε παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου ἡμῖν κοινωνία, ὥστε τοὺς τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ Χριστοῦ τιμηθέντας Χριστιανοὺς ὀνομάζεσθαι· ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἑρμηνευτικὰ τῆς τοιαύτης φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψευδώνυμον ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὴν κλῆσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ βίου τὴν μαρτυρίαν ἔχειν. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ καλεῖσθαί τι τὸ εἶναι γίνεται· ἀλλ' ἡ ὑποκειμένη φύσις, οἵα δ' ἂν οὖσα τύχῃ, διὰ τῆς προσφυοῦς τοῦ ὀνόματος σημασίας γνωρίζεται. Ignat. *ad Magneſ.* Πρέπον ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανοὺς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· οὐ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. Ambroſ. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Qod ſumus profeſſione, actione potiùs qàm nomine demonſtremus: ut nomen congruat actioni, & actio reſpondeat nomini; nè ſit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane;* qia ut Salvian. *adverſ. avar. l.* 4. *Parùm ſunt vocabula, res ipſas non habentia.* Idémqe *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen ſine actu atqe officio ſuo, nihil eſt.* Ubi & mox ſubdit denuo, *Vocabula nihil eſſe ſine rebus. Crimen immane.* qia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrociùs ſub ſancti nominis profeſſione peccatur.* &, *c.* 11. *magìs damnabilis eſt malitia, qam titulus bonitatis accuſat; & reatus impii eſt pium nomen.*

Μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύεις] *nè qando iſta nomina amittas.* Xyl. ut legendum ſit ἀπολλύοις. alioqi vertendum, *num aliqando amittis,* &c. Xenoph. *œconom.* φυλάττῃ γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. Caſſiodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpſiſti nomen ex meritis: cuſtodi, ut ſemper læteris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad declarandas res videtur impoſita, nimìs abſurdum eſt portare nomen alienum, aliud dici, qàm poſſit in moribus inveniri.* vide *l.* 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *ad l.* 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *tranſnominari.* Sveton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Craſsitius cognomine Pafides, mox Panſam ſe tranſnominavit.*

Ἐβούλετό σοι σημαίνειν] *ſignificare volebat.* id eſt, ſignificat. Galenus pariter *de affect. dignoſc. & cur. c.* 1. τί ποτε βούλεται σημαίνειν. Et Ariſt. *Soph. elench. l.* 1. *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *ſignificare vult.* i. e. ſignificat, σημαίνει. τὸ βούλεσθαι ſæpenumero παρέλκει. Sic Ariſt. *polit. l.* 2. *c.* 2. Καὶ βούλεταί γ' ἤδη ποτὲ εἶναι, πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνει τὴν κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους. εἶναι βούλεται. i. e. ἀληθῶς ἐστι, &c. *eſt revera ſolétqe dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας, μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. *vult eſſe.* i. e. eſt. Liban. *orat.* 3. καὶ κρείττονας φανεῖσθαι τῆς παροιμίας, ἣ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρίζειν τὴν αἰδῶ βούλεται. *definire vult.* i. e. definit. Jacob. *epiſt. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *qicunqe eſſe voluerit.* i. e. qicunqe fuerit. τὸ θέλειν pariter uſurpatum reperias, ut *ſuprà.* ſic Plato in *ſympoſ.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἡ λύγξ. *ſi ceſſare voluerit.* i. e. ceſſaverit ſingultus. *Troad.* Ἐρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν, οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει, ſic Homer. *Il.* α. *v.* 91. εὔχεται εἶναι.

eſt.

est. Epiphan. *hæres.* 66. § 9. πλοῖα γὰρ θέλει λέγειν ἥλιόν τε καὶ σελήνην. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. Evang. *c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si qis voluerit facere.* i. e. Si qis fecerit. ità pro eo qod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι &, πρῶτος εἶναι. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Disertissimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Qid hoc esse velit? Qid hoc sibi vult?* sive, *Istud, qid est?* nos diceremus **What may this be.** Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *qid si qis irascatur?* & mox, *qid si irasci velit?* & *c.* 10. *qid si mirari velit.* i. e. *qid si miretur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαληπτικὴν ἐπίστασιν] *scientiam de singulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis*, forsan scripserat. meliùs Cas. *objecti cujusvis enixam & intelligentem considerationem.* ἐπίστασιν, non ἐπιστήμην malim tamen διαληπτικὴν *disceptativam* reddere. qomodo διάληψιν pro *disceptatione* Marcus usurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν τρόπῳ συνδιαλήψεως.

Ἀπερισπάστως] *Sine distractione.* Cas. *qi cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id est, ut nihil negligat, & minùs animadversum transmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ παρενθυμουμένῳ. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως. *sedulò attendere, atqe animum adhibere.* Sunt avtem vocabula ista porticûs peculiaria, qæqe vix alibi reperias. aliud pavlò videtur, qod *l.* 7. § 54. μήτι ἀνεπιτάλαιπον παρέσπρυῆ.

Σύμφρον] *Prudens*, Xyl. *Concors*, potiùs, sive *consentiens*, qod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ δὲ ὑπέρφρον] in seqiorem partem vocabulum hoc sæpius usurpatur. ità ὑπέρφρων, ὁ ἀλαζών, *insolens, arrogans.* Ὑπέρφρων δὲ οὕτως ὁ Πολέμων, ὡς πόλεσιν ἀπὸ τοῦ μὴ ὑπερέχοντος, δυνάσταις δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφειμένου, θεοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου διαλέγεσθαι. Philostrat. *in vit. Sophist.* qo loco & qàm insolenter erga Antoninum Pium se gesserit, narrat. Et indè ὑπερφρονεῖν, ὑπερορᾶν καταφρονεῖν. *contemnere despicatui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. verùm hìc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipsius contemptu ac qasi conculcatione, superatione saltem agatur, qomodo & Plut. *in Lacon. instit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates despicere*; & τὸ ὑπέρφρον pro *animi sublimitate.* Thucydid. *l.* 2. dicitur: lavdis ac decoris potiùs significatum obtinet. nec diverso sensu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* usurpatur: ubi suos hortatur, ἰέναι τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι· αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεσθαι· καταφρόνησιν δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν.

Τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονοῦντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν] *Evectionem, sive elevationem mentis supra omnem voluptatem & dolorem.* usitata enim est Marco periphrasis illa hoc sensu, λείας καὶ τραχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum satis infreqens. Verùm verbum ipsum ὑπερτείνειν crebriùs usurpatur, eodem ipso sensu, qo nomen hìc sumitur. Sic enim Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι· *qæ naturam humanam transcendunt, nec sustinere qisqam possit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ κεραιῶν δύο ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus antennis murum transcendentibus, sive supra murum se attollentibus.* & indè ὑπερτενὲς, τὸ ὑπερανέχων. Svid.

Μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι] Flaccus pariter *l.* 1. *epist.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qi dedit hoc hodie, cras, si volet, avferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahit idem.
Pone, meum est, inqit: pono, tristísqe recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqeo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis? mutémve colores?
Falsus honor juvat, & mendax infamia terret,
Qem nisi mendosum & mendacem?——

Senec. *ep.* 59. *Illud præcipuè impedit, qòd citò nobis placemus: si invenimus, qi nos bonos viros dicat, qi prudentes, qi sanctos, agnoscimus. nec sumus modicâ lavdatione contenti: qicqid in nos adulatio sine pudore congessit, tanqam debitum prendimus. optimos nos esse, sapientissimos, affirmantibus assentimur; cùm sciamus illos sæpe mentiri. adeóqe indulgemus nobis, ut lavdari velimus in id, cui contraria qàm maximè facimus.* Lips. *cent.* 1. *epist.* 77. *Mihi sententia de me, nisi apud me, non fertur; nec qis sim, alios rogo.* hoc est qod Apost. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 2. Ἐμοὶ δ' ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψύχου καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις] Allusit eódem Seneca, qó Marcus istìc *epist.* 94. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentibus; Marcus miseram fœdámqe vitæ sortem ipsâ morte etiam minùs tolerabilem. de qa & Senec. *epist.* 101. Indè illud *Mæcenatis turpissimum votum, qo & debilitatem non recusat, & deformitatem, & novissimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala spiritus prorogetur.*

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber astrue gibberum;
Lubricos qate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hanc mihi; vel acutam
Subde sustineo crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, qæ corruptissima priùs prostabant) *qod miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanqam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere vellet usqe ad crucem. Tu verò, inqit, me debilites licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili maneat: depraves licet, dum monstroso & distorto temporis aliqid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti, vulnus suum premere, & patibulo pendere districtum, dum differat id qod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. qid huic optes, nisi deos faciles? qid sibi vult ista carminis effœminata turpitudo? qid timoris dementissimi pactio? qid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unqam recitâsse Virgilium,*

Usqe adeóne mori miserum est?——

optat ultima malorum, & qæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: qâ mercede? scilicet, vitæ longioris. qid avtem hujus vivere est? diu mori. invenitur aliqis qi malit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, qàm semel exhalare? invenitur qi velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum scapularum ad pectoris tuber elisus, cui multæ moriendi cavsæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium esse naturæ, qòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhuc parati sunt: etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot consciam scelerum. Excutienda vitæ cupido est: discendúmqe nihil interesse, qando patiaris, qod qandòqe patiendum est. qàm bene vivas referre, non qamdiu. sæpe avtem in hoc esse bene, nè diu. Vide ad *l.* 4. § 40. & *lib.* 8. § 58. & *l.* 9. § 2. Avgustin. *ep.* 45. *Qantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere ceperit, ideò cavetur, ut diutiùs timeatur? qibus excruciantur doloribus, qi curantur à medicis, &c. secantur? nunqid ut non moriantur? non, sed ut aliqanto seriùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunqam ipsis doloribus victi continuò moriuntur, qos mortis timore suscipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, qia & sanati utiqe vitam finiunt post dolores, qæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, qia mortalis est; nec diuturna, qia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, qia semper incerta est: verùm etiam, qòd aliqando eam dolore finierunt, qam nè finirent, dolere voluerunt.* Sophocl. *Ajace:*

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρήζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅςις μηδὲν ἐξαλλάσσεται.
Τί γὰρ παρ' ἦμαρ ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Προσθεῖσα, κἀναθεῖσα τοῦ γε κατθανεῖν;
Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
Ὅςις * κενοῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. * καλοῖσιν H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντ' ἀκήκοας λόγον.

Optare vitæ spatia longæva viro
Deforme, nullum cui levamentum est mali.
Nam qid diei rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, avt pulcrè decet
Obire. habes qodcunqe dicendum fuit. Grot.

Idémqe *Electrâ*:

Τί γὰρ βροτῶν ἂν τοῖς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τοῦ χρόνου κέρδος φέροι;

Morte appetente, qem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula qid lucri ferat? Grot.

Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἐς' ἢ ζῆν κακῶς.

Indecorè vitâ satius est non vivere.

Evripid. Pirithoo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. contrà planè qàm apud eundem Iphigenia *in Avlide*,

——μαίνεται δ' ὅςις εὔχεται
Θανεῖν· κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.

——*Desipit qi vult mori:*
Meliúsqe vivere malè, qàm mori bene. Lips.

Sive ut Grot. ———*qi mori properat, furit.*
Molesta vita melior, qàm pulcrè mori.

ubi *modesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist.* 77. *Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usqe in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numqid enim, inqit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib.* 3. Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qi cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναςικὴν ἰατρικῇ primus hominum adjunxit, eâqe ratione vitam diutiùs sustinuit, ὅτι μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὑτῷ καὶ τοῖς ὁμοίως νοσοῦσιν. *non vitam illum sed mortem sibi, similitérqe laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* avtem *refert, vitam aliqis extendat, an mortem.* Senec. *epist.* 68. Hinc Oedipi qerela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

——*Qid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Longásqe vivi ducis exeqias patris.
Aliqando terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qi cogit mori
Nolentem, in æqo est, qiqe properantem impedit.
Occidere est, vetare cupientem mori.
Non tamen in æqo est: alterum gravius reor.
Malo imperari, qàm eripi mortem mihi.

Gregor.

Gregor. Nyssen. *orat. catech. c.* 8. Τὸ ζῆν διὰ τὴν κατὰ θυμίαν ἀπόλαυσιν αἱρετὸν ἐστὶ τοῖς τοῦ βίου μετέχουσι· ὡς εἴγε τις ἐν ὀδύναις διαβιῴη, παρὰ πολὺ τῷ τοιούτῳ τὸ μὴ εἶναι τοῦ ἀλγεινῶς εἶναι προτιμότερον κρίνεται.

Θηριομάχοις] qi cum bestiis depugnaturi committebantur, vel eisdem laniandi objiciebantur, *bestiariis*. indè θηριομαχεῖν Pavlo Apost. usurpatum, *ad Corinth. epist.* 1. *cap.* 15. *v.* 32. sed sensu, puto, diverso. de qo alibi, cum Deo bono dicturi sumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo.* πρῶτον ἢ πύματον οἱ αὐτοὶ ὀδόντες προσμένουσιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα.] M. Cas. metaphoram esse avtumat à *navem conscendentibus* ductam. atqe ità τὸ ἐμβιβάζειν qandoqe usurpatur. Libanius *de servit. orat.* 31. ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθεὶς, ἀντὶ τῆς ἀρούρας πέλαγος τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forsan, qia de *insulis* subjunctum est. potest tamen & ab *aqis*, sive *balneariis*, sive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν qoqe dicitur. Dioscorid. *lib.* 1. *c.* 189. ἐμβιβάσθω ἐν βαλανείῳ. & Galen. *ad Glavcon. lib.* 1. *c.* ἐμβιβάζω σε τῷ ὕδατι. ut sit sensus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in ista; ut eis, qasi totus tinctus sis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l.* 3. § 4. Ità Ischomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. Synes. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῷ τοιούτῳ τῆς ζωῆς εἴδει. Eligat qivis qod arriserit magis.

Εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος] Ità Aristides *orat. sacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλος χρηστοῦ τινος αὐτῷ συμβάντος, καὶ βουλόμενος ἐνδείξασθαι τὴν ἡδονὴν, εἶπεν, ὡς ἄρα εἴη πλὴν ἢ διπλάσιος γεγονώς· ἄλλος δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶναι δοκοίη. Senem forsan Aristophaneum in animo habuit, qi in *Vespis* —ἔγωγ᾽

'Ηυξανόμην ἀκούων·
Κἂν μακάρων δικάζειν
Αὐτὸς ἔδοξα νήσοις,
'Ηδόμενος λέγοντι.

Liban. *Nænia in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ᾽ ἂν ἐπόθησε τὰς τῶν μακάρων νήσους; *qis non beatorum insulis locum illum præoptâsset?* Allusit uterqe ad *insulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de qibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Evstath. *ad Odyss.* δ. & Casavb. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philostrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *histor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plavt. *Trinumm. act.* 2. *sc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò post mortem migrare credebant, an fingebant, animas corum, qi hìc piè probèqe degerant. qa de re visendi Hesiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroqe Plut. *ad Apollon.* & Clem. *strom. l.* 4.

Ἄπιθι θαρρῶν εἰς γωνίαν τινὰ] Simile qiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philosophiæ nomen ambienti cuidam, qi qod profiteri volebat, præstare non poterat: Σὺ δὲ ἐπὶ τὰς αὐτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῇς μηδέποτε· εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμοὺς, καὶ ἄλλῳ προτείνε. οὐκ ἔστι δ᾽ ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Ἔξιθι τοῦ βίου] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excusanti se, tanqam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philosophiæ studio inidoneum*; Τί οὖν ζῇς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν οὐ μέλει σοι; *Qid igitur*, inqit, *vivis, si bene vivere non curas?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Aristot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, τῷ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum savcius, cur è vita non excederet sciscitanti, respondit, τοὺς εἰδότας ἃ δεῖ πράττειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτους γε ζῆν προσήκειν· τοῖς δὲ οὐκ εἰδόσι τά τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, ἀποθανεῖν ἐν καλῷ εἶναι. Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id qod Flaccus *l.* 2. *epist.* 2.

Vivere si rectè nescis, discede peritis.

Ἕν γε μόνον τοῦτο πράξας] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo discedas.* Xyl. atqi nihil minùs in vita egit, qi ignavè prorsus insipientèrqe se gesserit. meliùs itaqe Cas. (qi Xylandri tamen illud etiam in contextum suum admisit) *cùm hoc unicum in vita lavde dignum gesseris, qòd hoc modo è vita exieris.* id qod Othoni Sylvio competere possit; de qo Dio Cas. *lib.* 64. Κάκιστά γε μὴν ἀνθρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανε· καὶ κακουργότατα τὴν ἀρχὴν ἁρπάσας, ἄριστα αὐτῆς ἀπηλλάγη. Itaqe ut Plut. in *Othon.* Ἀπέθανε δὲ, πολιτῶν μὴ χείρονας, μηδ᾽ ἐλάττονας, τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων, τοὺς ἐπαινοῦντας τὸν θάνατον. βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρωνος, ἀπέθανεν εὐγενέστερον· *Per qæ factum putem* (inqit Sveton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ, majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακείας οὔτι θέλουσιν] Deus à mortalibus non adulationem, sed imitationem & obseqium poscit. Hinc reprehensiones illæ, *Psal.* 50. *v.* 16, 17. & *Psal.* 78. *v.* 36, 27. Esaj. *c.* 1. *v.* 11. -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non possum continere me, qin subjiciam insignes illos è scena, qi cothurnum certè, non soccum resipiunt, versus; qorum meminere Porphyr. *de non edend. animant. l.* 2. & Clem. *strom. l.* 7. & Cyrill. *advers. Julian. l.* 9.

Τίς ὧδε μωρὸς καὶ λίαν ἀνειμένως
Εὔπιστος ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεοὺς

Ὀστῶν ἀσάρκων, καὶ χολῆς πυρουμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
Χαίρειν ἀπαρχῇ, καὶ γέρας λαχεῖν τόδε,
Τούτων τε τοῖσι δρῶσιν ἐκτίνειν χάριν,
Κἂν λῃσταὶ, κἂν πειραταὶ, κἂν τύραννοι δὴ
Τύχωσιν ὄντες; —

Qis gente in hominum tam supinè credulus,
Avt stultus adeò est, qi deos existimet,
Sev bilis ustæ, sive nudorum ossium,
Projecta qæ vix tangat esuriens canis,
Gavdere donis, ídqe honori ducere,
Facientibúsqe gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ sient,
Sive & tyranni?

[r]Εὔπιστος ex Porphyrio reposui, qod apud alios ἄπιστος legitur. εὔπιστος, qi Ebræis פתי *credulus, fatuus.* de qo Solomon, *Prov. c.* 14. *v.* 15. ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ. Extrema, qæ reliqi omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsarib.* inducitur Sileno percontanti, τί κάλλιστον τοῦ βίου τέλος; respondens, τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. verùm amplius aliqid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθαι. hoc est enim qod Apostolus, *ad Cor. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 18. εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθαι· ὥστε συμμόρφους γενέσθαι. *ad Rom. c.* 8. *v.* 29. ἁγίους, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Levit. c.* 19. *v.* 1. & Pet, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 16. ἁγνοὺς, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός. *Joan. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 3. δικαίους, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιος. *ibid. v.* 17. ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων. Luc. *c.* 6. *v.* 36. τελείους, deniqe, ὥσπερ ἐκεῖνος τέλειος. Matth. *c.* 5. *v.* 48. Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χριστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθαι θεοῦ. ὅστις γὰρ τὸ τοῦ πλησίον ἀναδέχεται βάρος· ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον τὸν ἐλαττούμενον εὐεργετεῖν ἐθέλει, ὅσα παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεται τῶν λαμβανόντων· οὗτος μιμητής ἐστι θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hìc Marcus, *leg. l.* 4. Τίς πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος Θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *strom. l.* 5. Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν Θεῷ, *Deo similem fieri.* Idémqe de eodem *l.* 2. beatitudinem collocâsse, ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem avtem hanc in eo consistere, ut qis justus, piúsqe cum prudentia existat. qod & dogmati nostro esse consentaneum, qippe qibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c.* 1. *v.* 26, 27. ità sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ᾽ εἰκόνα, εὐθέως κατὰ τὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ καθ᾽ ὁμοίωσιν δὲ ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimìs hoc, nec qod possit admitti; cùm utrumqe homini primitus condito disertè tribuatur.

[s]Εἶναι τὴν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν] Christus Dominus Matth. *c.* 7. *v.* 16. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l.* 9. § 9.

Μέλισσαν τὰ μελίσσης] οὐδεὶς γὰρ πώποτε κηφῆνα εἶδεν ὑπὸ γήρως γινομένην μέλιτταν. Plut. *de sene politic.*

Τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνὸς] Elisæo, qàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse avtumas, qi ejusmodi in me admittam? hist. Regum l.* 4. *c.* 8. *v.* 13. Ità *canem* esse non diffitetur, havd hominem, qi ejusmodi faciat. Vide *ad l.* 5. § 11.

Τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου] vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 23. & *infrà* § 15. ἄνθρωπον ἀληθινόν, *verum hominem, qi facit* scil. *qæ hominis sunt.* Epictetus *l.* 1. *c.* 16. Εἰ ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν· ποιῶ αὐτό. vide *ad l.* 6. § 7. Idem *l.* 2. *c.* 9. Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῶον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χωριζόμεθα; τῶν θηρίων· καὶ τίνων ἄλλων; τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα τοίνυν, μή τι πως ὡς θηρία ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον· εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ πρόβατα· τί ἀπωλέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ᾽ ὧν ἐστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σῴζεται συμπεπληγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλοί; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. τότε αὐλοί· τότε &c.) τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σῴζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλλυται. Ità de Christiano homine Salvian. *de provident. l.* 4. *c.* 1. *Cùm hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare; fit absqe dubio, ut nec fidem habeat, qi infidelis est, nec Christum credat qi Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qi Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaqe Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c.* 22. *q.* 2. *c.* 20. *Mendacium est, se Christianum dicere, & opera Christi non facere.*

§ 9. Μῖμος, πόλεμος, πλοῖα] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μῖμος inferciat, nihil video. in πτόλεμος τὸ τ ex seqenti vocabulo irrepsit: istud avtem cum se-

qentibus ad illud ἀπαλείψεται, Xylandrum ſecutus, referre malim, qàm pro abſolutè poſitis, avt ad διαλεία relatis cum Caſavbono habere; qi & ἀπαλείψεται illud paſſivè ſumit; qod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολογητὸς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις] *Qàm multa ſunt, qæ cùm tanqam phyſicus merus, ſecundum naturam earum nudè ſpeculatus fueris, citra uſum ulteriorem transmittis?* Caſ. qi pro ὁπόσα, πόσα legiſſe videtur: & per interrogationem extuliſſe. at Xyl. *hæc qotidie delebunt ſacra illa tua placita, qæ è contemplatione naturæ rerum hauſta circumfers.* cui accedo potiùs, niſi qòd τὸ παραπέμπειν, *circumferre*, vertit: cùm ſit, prout Caſavb. rectè, *tranſmittere*. Cæterùm *tranſmiſſionem* intelligo, qalem Maxim. Tyr. *diſſert.* 28. verbis illis delineat; Ἅτε οὖν ἐν περιθύρεσι τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις ἱδρυμέναι, ἐπειδὰν τινὸς ἐφάψονται ἀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διορᾷ τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qi in conſeqentibus τοῦ παραπέμπειν etiam vocabulo, in hac eadem re illuſtranda atqe explicanda, utitur. ut ſit, *decreta illa, qæ ex rerum natura ſeriò ſedulóqe conſiderata in mentem transmittis, atqe ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παράπεμπε τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forſan is fuerit planè, qem Caſavb. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otioſam fore; faciléqe abolitam iri, niſi cautio jugis adhibeatur, qicqid indidem hauſeris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλά, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν ὥσπερ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πρῶτον αὐτὸ πέψον· εἶθ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς· εἰ δὲ μή, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται, πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σεαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκαι ἀδελφὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκαι πατέρα, ἔνεγκαι υἱόν, γείτονα, σύνοδον. Ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας ταῖς ἀληθείαις τι τῶν φιλοσόφων. Addam tamen, qæ ſe ingerit impræſentiarum, conjecturam. Qid ſi ἀφυσιολογήτως legerimus? qomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut ſit mens Marci, *qæ abſqe naturæ ipſius contemplatione ſeria ac conſiderata, temerè imaginaris, & citra examen juſtum admittis.* hoc enim paſſim inculcat Marcus, ut rei cujusqe naturam ſedulò inveſtigemus, eámqe probè perſpectam habeamus, priusqam de ea ſententiam cenſurámve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8. § 13. (qo loco & de viſo qovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, ſi dogmata ea, qæ in rei ipſius, de qa ſtatuitur, natura penitius perſpecta, fundamentum non habent, occaſione qavis occurrente, aboleantur facillimé. Trahit horſum, qòd περὶ τοῦ γνωρίζειν, *de natura rei cujusvis excutienda & dignoſcenda*, ſtatim iſtîc ſubjungitur: in qam mentem & τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἑωρακότα ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ. qin & bene vivendi fundamentum unicum ſtatuit, ἐν θεωρήμασι περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, καὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In ſpeculationibus illis* ſive *theorematibus indè deductis, qæ vel univerſi naturam, vel ſuam cujuſqe conditionem ſtatúmqe nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. lavdatum.

Καὶ τὸ προαιρετικὸν ἅμα συντετηρημένον] Apud Laert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν εἶναι καθήκοντα ἄνευ περιστάσεως· τὰ δὲ περιστατικά· καὶ ἄνευ μὲν περιστάσεως τάδε, ὑγείας ἐπιμελεῖσθαι καὶ αἰσθητηρίων, καὶ τὰ ὅμοια· κατὰ περίστασιν δέ, τὸ πηροῦν ἑαυτόν, καὶ τὴν κτῆσιν διαρρίπτειν. ut τὰ περιστατικὰ ſint *officia ea, qæ moleſtiam aliqam adjunctam habeant.* Verùm Marcus iſtîc laxiùs uſurpat pro qolibet negotio, qod muneris noſtri exiſtat. vide *ad l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης αὔθαδες σώζεσθαι] αὔθαδες, ſicut ὑπερφρονεῖν, *ſupr.* § 8. in melioꝛem partem iſtîc ſumi videtur, (qod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qa *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu ſibi placentis, acqieſcentíſqe*, in veritatis, qam adeptus eſt, cognitione. qod vocabuli notio, per ſe media, deſignat. ſiqidem ut Ariſt. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐθάδης αὐτάδης τίς ἐστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὐτῷ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipſe te conſule, ſi per dies noctéſqe par & æqalis animi tenor, erecti & placentis ſibi eſt: perveniſti ad humani boni ſummam.* Ortum vocabuli ſensúmqe, non uſum, ſecutus eſt Marcus. nec aliter forſan uſurpatur, *l.* 6. § 47. qin & Iſocrates in Archidamo, ubi αὐθαδείας καὶ σεμνότητος conjungit, in dexteriorem itidē partem ſumpſiſſe videtur.

Λανθάνον] qod Apoſt. *ad Rom. c.* 14 *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc eſt: ut Chryſoſt. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] qod *l.* 3. § 8. dixit, οὐδὲν ἐμφωλεῦον. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abſcondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honeſta enim bonis viris, non occulta, qæruntur.* Galen *de affectib. curand. c.* 5. Ἀνεῴχθήτω σου ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἵν' οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. ità legend. pro

eo

eo qod vulgati codices ἀνεῴχθη & ἔξεστι. confirmat avtor ipse, qi sic pavlò póst. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης σοῦ διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία, τοῖς συνήθεσιν ἔσω κατὰ πάντα καιρὸν εἰσιέναι· δεῖ οὖν θαῤῥεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. (ità leg. pro eo, qod nullo sensu, sano saltem, κατηλειμμένον legitur.) ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους, ἁμαρτόντες τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι,

— *πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.*

vide *ad l.* 3. § 4.

Ποτὲ γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσεις] potest esse expostulatio, qalem observavimus *suprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hîc, & in seqentibus clavsulis; qod semel immutatum deinceps immutari necesse habuit. *cùm eò*, inqit, *processeris, atqe ità mentem pariter vitámqe tuam institueris, tunc frueris simplicitatéqe gravitatéqe* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τοῦ ζῆν.

§ 10. Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν] Studia hominum, qibus sese efferunt, acsi magni avt eximii aliqid confecissent, elevat; cum vilissimorum animalculorum artibus, qibus illi prædas sibi compares captant, conferendo.

Ὑποχῇ] Ὑποχὴ, *genus retis.* Vet. lex H. Steph. Sed sine exemplo. qod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. qo loco retium genera nomináqe varia recensens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δὲ γρῖφοι καλέονται,
Γάγγαμά τ', ἠδ' ὑποχαὶ περιηγέες, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuisse videntur ὑποχαὶ istæ: cujusmodi sunt, qas nos appellamus **purs=nets.**

Ἄλλος Σαρμάτας] qibuscum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaqe in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliqos in excursionibus qi trucidaverant, avt ceperant, egregium facinus executos se avtumabant. Nec tacendum hîc, qo & alluserit fortean Marcus, qod de Avidio Cassio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inscio ipso manus avxiliaria, centurionibus suis avtoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum præda ingenti ad eum redîssent, sperantibus centurionibus præmium, qòd præparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent, rapi eos jussit & in crucem tolli, servilíqe supplicio affici; qòd exemplum non extabat: dicens, evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii reverentia.*

Οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταί] qinam isti qos *latrones* dicit? num *Sarmatæ?* sicut Pavli Festus; *Cimbri lingvâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad qem locum Scalig. *Cimbri* ληστρικοὶ *sanè* καὶ πλάνητες *fuerunt. Sed non magìs Cimber latronem significat, qàm Isavrus piratam; Ambro, dissolutum ac voracem; Opicus, obscœnum; sed qia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qi tales sunt.* ità istîc Xyl. nec secius de barbaris patriam suam incursantibus suósqe diripientibus, qos *abigeos* & *latrones* avt *fures* magìs qàm *hostes* dici postulat, Synesius *epist.* 132. τὰ κατὰ τοὺς ἀπελάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. οὐδὲ γὰρ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἤ τι τοιοῦτον ὄνομα μικροπρεπέστατον, οἳ μηδένα ἐῤῥωμένως ἐπιφερομένων ὑφίστανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς καταπλῆγας ἀποσφάττουσιν, ὥσπερ ἱερεῖα, καὶ περιδύουσι. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet, Marcus, qi Sarmatis captis, tanqam re pulcrè strenuéqe gestâ, semetipsos efferebant. ut transitus sit factus à numero ad numerum. qasi dicat, *qid à latronibus etiam isti qi Sarmatas capiunt, magìs qàm ipsi qos capiunt Sarmatæ, distant?* Qod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qi te gloriaris ad latrones perseqendos venire, omnium gentium, qas adîsti, latro es.* Avt qid à prædonibus vulgariter sic habitis distant viri isti, prout ipsi se haberi volunt, militares? Notum est illud piratæ, qi Alexandro eidem qærenti, qo scelere impulsus, mare haberet infestum; *Eodem*, inqit, *qo tu orbem terræ. Sed qia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; qia tu magnâ classe, imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. lavdante Nonio. & Avgust. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qi & subjicit. *Sanè remotâ justitiâ, qid sunt regna, nisi magna latrocinia?* unde Pythia, Adrastum Sicyoniorum βασιλέα, Clisthenem verò λῃστῆρα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Prus. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déqe eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiúmqe vastator.* & *qæst. nat. l.* 3. *præfat.* Qantò potius *deorum opera celebrare, qàm Philippi avt Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulsit ista à superioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inqit, *si militarium istorum spectes, prædonibus suppares facilè deprehendes.* prædæ siqidem duntaxat inhiant utriqe.

§ 11. Κτῆσαι] *acqiras*, non *acqirere.* est enim aoristi imperativi medii non infinitivi activi, utì interpres Angl. opinatus, dictionis seriem duriorem reddidit.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, sive *è corpore subduxit se*; is nimirum, qi consideratione istâ animum jugiter exercitatum probéqe subactum habuerit. neqe enim à prioribus ista dissociata oportuit.

tuit. vide Platonis locum insignem, qi huc spectat, ex *Theæteto*, *ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Evrip. *Phœniss.*

Ἀλλ᾽ εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ᾽ ἀναρτήσαντ᾽ ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκε mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrá. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & seqentia itidem.

Οὐδ᾽ εἰς νοῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l.* 6. *de repub.* in *somnio: Neqe sermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. qid de te alii loqantur, ipsi videant.* Bion Borysthenita inter cætera profectûs in virtute insignioris indicia, hoc cumprimis statuit, ubi qis eodem loco convicia hominum atqe vota habet: sive ut ille loqebatur, ὅταν τῶν λοιδορούντων οὕτως ἀκούῃ τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξεῖν᾽, ἐπεὶ οὔτε κακῷ, οὔτ᾽ ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε· θεοί νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de qo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore qidam percussit imprudens: qis enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfacienti, Cato, Non memini, inqit, percussum me. majore animo non agnovit, qàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm qidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ᾽ ἥγ᾽ ἐμὴ γυνὴ ὑπό σου οὐδὲν πέπονθεν. *at verò mea*, inqit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, qam tu læseris: nec mihi itaqe qòd satisfacias, aut excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. qâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere*, Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qi idem, qomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil qicqam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio qodam aqâ conspersus, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendas instigaretur; Ἀλλ᾽ οὐκ ἐμοῦ, ἀλλ᾽ ἐκείνου κατεσκέδασεν, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqi non me*, inqit, *conspersit, sed illum qem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ἐπίτηδες ἑαυτὸν διδόναι, εἰ μὲν γάρ τι τῶν προσηκόντων λέξειαν, διορθώσονται· εἰ δ᾽ οὔ, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siqid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt:* (qomodo Philippus demagogis Atheniensibus gratiam debere se dictitabat, ὅτι λοιδοροῦντες βελτίονα ποιοῦσιν καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· πειρῶμαι γὰρ, inqiebat, καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἐλέγχειν. Plut. apophth.) *sin falsi qid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémqe dicenti, οὐ σοὶ λοιδορεῖται ὁ δεῖνα; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. οὐχί· ἐμοὶ γὰρ οὐ πρόσεστι ταῦτα. *Neqaqam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σου καταγελῶσι· *derident te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δὲ οὐ καταγελῶμαι. *At ego*, inqit, *non derideor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Κἀκείνων τυχὸν οἱ ὄνοι. ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἐκεῖνοι τῶν ὄνων ἐπιστρέφονται, οὔτε ἐγὼ ἐκείνων. *Et illos forsan derident asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, qod de Hercule Epicus qidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ᾽ ὅσσον μυίας συγκρῶν ἐμπάζετο μύθων.

Nec muscam qanti faciebat dicta maligna.

vel qod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi fueram, qi nullus avdit; instar muti, qi nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν προσπεσούμενον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐθεῖαν περαίνειν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam lavdatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ᾽ ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός. ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος, ξυνέπεται, &c. qem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, qum hæc scriberet; tum & avtor *libri de mundo*, qi Aristotelis nomen præfert. eodem opus illud suum clavsit; qiqe illum dictione Latinâ μεταφράζει καὶ παραφράζει, Apuleius.

§ 12. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Qid*, inqit Marcus, *est suspicione opus?* sive, *cur tibi res aliqa suspecta sit*, avt scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare liceat*, vel *præsto sit intueri, qid facto opus sit?* hoc est enim παρὸν σκοπεῖν, ut ἐξὸν ποιεῖν, & similia. Senec. *epist.* 74. *Non potest qisqam beatus esse, qi huic se opinioni credidit*, (externis subesse mali aliqid.) *Non enim beatum est nisi qod intrepidum. inter suspecta malè vivitur.*

Κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] Forsan legi debeat κἂν μὲν συνορᾷς εὐκρινῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris.* εὐκρινῶς, *clarè, distinctè.* Plato: ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωμεν, ὃ βουλόμεθα. indè διευκρινεῖν, σαφηνίζειν, διατρανοῦν· Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in

Zenon. Τότε ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος διαγιγνώσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ τὸ πιθανὸν τότε ἀμφιβόλως λεγόμενον διακρινεῖσθαι. Cicer. *ad Atticum lib.* 7. *epist.* 10. *simul hoc* διακρινήσεις πρόβλημα. & *epist.* 3. *sed id* φιλοσοφώτερον διακρινήσομεν. verùm accedo potiùs D. Bootio nihil mutanti, sed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς καὶ ἀμεταστρέπτί τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμενῶς, τῷ μεθ' ὑπονοίας.

Ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] vide *lib.* 8. § 5.

Ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου] Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ταῦτα εἶδε Πρίσκος Ἑλουΐδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε· προσπέμψαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, ἐπὶ σοί ἐστι μὴ ἐᾶσαί με εἶναι συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθών, φησί, σιώπησον· μή μ' ἐξέταζε, καὶ σιωπήσω· ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· κἀμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν· σὸν ἐστιν ἀποκτεῖναι· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα· σὸν, φυγαδεῦσαι· ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον. vide *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 4. § 12.

Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου] *optimum enim est cum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, qod justum & æqum est, qodcunqe tibi indè obvenerit.

Ἥγε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔστω] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἔστω D. Boot. legit ἐστί. *ab hoc,* inqit, justo scil. utiqe & æqo *aberrare, lapsûs nomen meretur,* non avtem ob justè factum odium incurrere, avt molestum aliqid perpeti, avt etiam, qò minùs qod conaris, effectum des, impediri. ego siqis id exhiberet codex, ἀπόταξιν qàm ἀπόπτωσιν malim; prout Marcus *l.* 4. § 43. ἀπόταγμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητον] hoc est, qod *l.* 7. § 69. Μήτε σφύζει, μήτε ναρκᾷ. M. Cas. ista à superioribus divellit, atqe erotematicè effert; acsi legeret, τί σχολαῖόν τε καὶ εὐκίνητόν ἐστι; viderint alii. Ego nullus assentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; qod τὸ τῆς γνώμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib.* 7. notatum, designet; unde & *mobile vulgus,* Statio *sylv. lib.* 2. *poem.* 2. sed *agile,* ad id qod est officium suum aggrediendum agendúmqe promptum ac proclive; qodqe in eisdem persegendis modo justo debitóqe moveatur. Stoici siqidem in dictionibus istiusmodi ἐνέργειαν & ἔμφασιν qandam, ultra usum communem qi vulgare, affectabant. vide *infrà ad* § 21.

Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκός] non qalis stultorum risus, qem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c.* 7. *v.* 6. qalis est *spinarum sub olla crepitus;*

—*Magno veluti cùm flamma sonore*
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro. *Æn. lib.* 7. sive ut Apul. in *apolog. flammæ* instar *stipulâ accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento; sed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliqiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, qâ illi, *non gavdent, sed gestiunt,* ut Avg. de *serm. Dom. in mont. l.* 1. itaqe *risum* & *lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c.* 2. *v.* 3. tanqam ἐξεστηκὸς, non συνεστηκός τι. Senec. *ep.* 23. *Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gavdium. ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gavdere, qi ridet.* vide *ad l.* 4. § 26. νῆφε, ἀνειμένος.

Ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductúmqe seqi,* pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l.* 3. § 16. & *lib.* 7. § 31. & *supr.* § 11. & *lib.* 4. § 12. & *l.* 12. § 31. Plato *epist.* 2. Νῦν δὲ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται] *in aliorum sint potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant,* cùm ipse neqeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib.* 1. *c.* 27. ἀπελθὼν, ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι· εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον.

Οὐ διοίσει] qia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib.* 6. § 32. & *lib.* 8. § 55.

Οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπαιρόμενοι. *translatio ab eqis petita, cùm in altum pedibus sublatis anterioribus, & jubâ concussâ,* φρυάττουσι. Salmas. indè & καταφρυάττεσθαι. *supr. l.* 9. § 41. frustrà avtem interpretes de eis intelligunt, qi alienis sermonibus & lavdibus se jactant; ut alter, qi ψόγοις illud insuper habuit: vel qi aliorum lavdibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qi τοῦ φρυάττεσθαι significatum non attendit. qomodo enim qis eô possit φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, qòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loqitur qi lavdantur, vel vituperantur, aliorúmqe vel lavdibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculsi abjiciunt: sed eos, qi alios lavdibus, avt vituperiis proseqwww.untur, ídqe faciendo attolluntur, & efferunt se, acsi magni qippiam egissent. hæc enim est istorum οἴησις illa, de qa Marcus *l.* 9. § 32.

Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσί] Hinc apud Lucianum in *Cataplo,* Κλίνη, sive *lectus,* ad testimonium adversus Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μέν τοι ταῦτα εἰπεῖν αἰσχύνομαι· τοιαῦτα ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπράττετο. vide *ad lib.* 3. § 4. & *lib.* 11. § 18. ἐπὶ τῷ κλιναρίῳ.

Οἷα δὲ ποιοῦσιν] vide *ad l.* 6. § 59.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει] non corpore, tantùm, ſed animo etiam coguntur, qi aliorum favorem, famamve aucupantur, uſqe ad conſcientiam læſam, eis obſeqi, qibus placere ambiunt.

Ὅταν θέλῃ] Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. οὐδὲν ἐστιν εὐαγωγότερον ἀνθρωπίνης ψυχῆς· θελῆσαι δεῖ, καὶ γέγονε, διώρθωται· ὡς πάλιν, ἀπονυστάξαι, καὶ ἀπώλετο. Syneſ. *de inſomn.* Καθαρμοῦ τὸ μέγιστον μέρος, ἡ βούλησις, Sen. *ep.* 34. *Pars magna bonitatis eſt, velle fieri bonum.* & *ep.* 80. *Qid tibi opus eſt, ut ſis bonus? velle.* Fabius *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *ut boni viri ſimus, voluntate maximè conſtat.* Gregor. Naz. *de ſacr. bapt.* ὤνιον τοῦτο τὸ θελῆσαι μόνον, τὸ ἀγαθόν. qanqam idem *de theolog.* 1. exagitat illos, Οἷς ἀρκεῖ τὸ θελῆσαι μόνον πρὸς τὸ εἶναι σοφοῖς. Joan Chryſoſt. *in Matth. hom.* 49. Ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσται. Liban. *orat.* 4. Βουληθῆναι μόνον, καὶ πάντα ἕψεται. vide *ad l.* 8. § 35.

§ 14. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει] qod de *natura*, qi & Stoæ *Deus*, de Deo, Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus abſtulit.*

Ἀπολαμβανούσῃ] Epictet. *enchir. c.* 10. Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη· ἡ γυνὴ ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. τὸ χωρίον ἀφῃρέθην; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; Idémqe *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Εἶτα σύμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου (τοῦ Θεοῦ δηλονότι). καὶ αὐτὸν σεαυτόν, ἀγανακτεῖς, καὶ μέμφῃ δοῦντα, ἄν σε τι ἀφέληται; ἐπὶ τί εἴληφας ταῦτα; χρησόμενος. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. Et *l.* 4. *c.* 1. Ἀπαιτήσει ἂν ὁ χρήσας θέλῃ, ἃ δέδωκεν, οὐκ αἰσθόμενος; vitiata ſcriptura. qod & Volfius videt; cui ſic reſtituere viſum eſt: ἑκὼν ἐκ ἀποδώσεις; οὐκ αἰσθόμενος. Verùm interpolatione tam laciniosâ, qæ nec ſenſum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. literula immutata ſufficiet. leg. ἐχ ἡδόμενος; Stoicus eſt Laconiſmus. *non Deo, qi dederat, repetente oblectaris?* q.d. dans placer. repetens qidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Δὸς ὃ θέλεις] hoc eſt, qod Rufus apud Epictetum *diſſert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖ, ὡς τῷ διδομένῳ. vide *ad l.* 4. § 31, 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὃ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici magnanimas ex Senec. *de provident. c.* 5. ad *l.* 4. § 34. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Χάριν ἔχω, ὧν ἔδωκας. ἐφόσον ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ἣν θέλεις χώραν. σὰ γὰρ ἦν πάντα· σύ μοι αὐτὰ δέδωκας. vide *l.* 10. § 26. Senec. *de tranqill c.* 11. *Sapiens non mancipia tantùm poſſeſſionéſqe & dignitates, ſed corpus qoqe ſuum & oculos & manus & qicqid eſt chariorem vitam facturum, ſéqe ipſum inter precaria numerat; vivitqe ut commodatus ſibi, & repoſcentibus ſine triſtitia redditurus. qandocunqe ergò reddere jubebitur, non qeretur cum fortuna: ſed dicet; Gratias ago, qòd poſſedi, habuíqe.* Idem, *epiſt.* 64. *Fac qod æqitatem tuam decet. deſine naturæ beneficium malè interpretari. abſtulit; ſed dedit.* & *ad Polyb. c.* 29. *Gaude, qòd talem habuiſti; & uſumfructum ejus, qamvis brevior voto tuo fuerit, boni conſule.* Item *ad Marc. c.* 12. *Si magnas ex filio percepiſti voluptates, oportet te, non de eo, qod detractum eſt, qeri; ſed de eo gratias agere, qod collegiſti.* Noſtri: Baſil. Cæſar. *homil.* 5. Συγγνώμονός ἐστι διανοίας, οὐκ ἐπὶ τῷ χωρισμῷ δυσφόρως ἔχειν· ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς συναφείᾳ χάριν ἔχειν τῷ συγκληρώσαντι. Hieron. *in Nepot. Nè doleas qòd talem amiſeris: ſed gaudeas qòd talem habueris.* Idem *in Paul. Non mœremus, qòd talem amiſimus; ſed gratias agimus, qòd habuimus, imò habemus.* Et *ad Julian. Tuliſti liberos, qos ipſe dederas. recepiſti ancillam, qam mihi ob breve ſolatium commodaveras. non contriſtor, qòd accepiſti; ſed ago gratias, qòd dediſti.* Bern. *de Humbert. ſerm.* 110. *Tuliſti qoniam tuus erat, nec pro nobis, qibus ille ſublatus eſt, murmurandum: magis gratias agendum, qòd tam diu conceſſus eſt nobis.* Et *in Cant. conc.* 26. *Etſi dolemus ablatum, non obliviſcimur tamen, qòd datus fuit; & gratias agimus, qòd habere illum meruimus.* Veriſſimè Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè oſtendimus, qòd accepta rectè tenuimus, cùm æqanimiter ad momentum ſublata toleramus.*

Οὐ κατωθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν] De morte pariter *l.* 9. § 3. Ità Apoſt. ad *Philip. c.* 2. *v.* 17. Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. & *ad Cor. ep.* 2. *c.* 12. *v.* 15. Ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient. c.* 2. *Nobis exercendæ patientiæ autoritatem non affectio humana caninæ æqanimitatis ſtupore formata, ſed viva ac cœleſtis diſciplinæ divinæ diſpoſitio delegat.* Cyprian. *de eadem: Apparet non eſſe illic veram patientiam, ubi ſit inſolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia.*

§ 15. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει] vide *infrà* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀληθινὸν] qi enim ſecus qàm oportat, degit, qidvis potiùs qàm homo eſt. Vide *ſuprà ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipſum contemplandum confluerent, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί σε ὡς θηρίον, *tanqam feram qandam, ô Stilpo, admirantur te.* Οὐ μὲν οὖν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν· *Neqaqam verò*, inqit, *ſed ut hominem verum.* Laërt. *l.* 2. Flacc. *arte.* --*Fiet homo.*-- Demonacti Proteus cùm diceret, οὐ κυνᾷς, regeſſit ille, οὐκ ἀνθρωπίζεις, *non vivis hominem.*

Κρεῖττον γὰρ ἢ οὕτω ζῆν] vide *ad l.* 9. § 2.

§ 16. Μηκέθ' ὅλως διαλέγεσθαι] forſan ὅλον. Senec. *ep.* 16. *Philoſophia non in verbis, ſed in re-*

bus

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atqe hortor, ut philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem suam qisqe vivat, ut verbis opera concordent, nè orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic ista tractemus, ut qæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo voluta, qæ sæpe audîsti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an verè dixeris, effectu proba. hoc enim turpissimum est, qod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse* ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν, *factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* qos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo qidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neqe intolerantius, qàm qòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, mores & emolumenta philosophiæ in lingvæ verborúmqe artes converterent; & vitia facundissimè accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia qæ indè profluxerunt in vitam mala) *qæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nunqam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 7. Ἄλλα λέγομεν, inqit, ἄλλα ποιοῦμεν. λέγομεν τὰ καλά· ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον· μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ᾽ οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Idem *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μέχρι λογαρίων προκόπτομεν· ἔξω δ᾽ αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον. eundem vide sis ejusmodi homunculos fusissimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem insectantem. siqidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Qin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μηδαμοῦ σαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον· μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν, μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυον, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia qæ dicunt, qæ turbâ audiente jactant, aliena sunt. qomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant qæ dixerint.* qi & *epist.* 117. clavdit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne qod disco.* sive utì Lipsius ex MS[um] vestigiis. *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 15. Οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφός· οὐδ᾽ ὅστις γλῶσσαν εὔστροφον ἔχει, ψυχὴν δὲ ἄστατον καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ᾽ ὅστις ὀλίγα μὲν περὶ ἀρετῆς φθέγγεται, πολλὰ δὲ οἷς ἐνεργεῖ παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ βίου προστίθησιν. Verùm qod Aristot. *ethic. l.* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ τοῦτο μὲν οὐ πράττουσιν· ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες, οἴονται φιλοσοφεῖν, καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι· ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς κάμνουσιν, οἳ τῶν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποιοῦσι δ᾽ οὐθὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδ᾽ ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσι τὸ σῶμα, οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ᾽ οὗτοι τὴν ψυχὴν, οὕτω φιλοσοφοῦντες. Itaqe verè Demosthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι καὶ κενὸν φαίνεται. Præclarè siqidem Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ τὴν ἄχρι ῥημάτων παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔργῳ βεβαιῶν,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

ἐπεὶ τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους· ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδὺ πρὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πλέον ἔχειν πρὸ τοῦ δικαίου τιμᾷν· ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα, οἳ ὡς βασιλεῖς πολλάκις καὶ δυνάσται εἰσέρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες, οὐδὲ μὲν οὖν τυχὸν ἐλεύθεροι τὸ παράπαν.

§ 17. Ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγχραμίς] qod de terra *l.* 4. § 3. στιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. σταγών. sunt avtem κεγχραμίδες *ficuum granula.* pro qo κεχειμίδες apud Svidam vitiosè habetur.

Ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή] *tanqam pistilli circumvolutio.* M. Cas. & sanè ὑπέρου περιστροφὴ, sive περιτροπή. i. e. *pistilli circumvolutio,* proverbialiter usurpatur, à Platone philosopho in *Theætet.* Platone comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ ποιούντων, καὶ μηδὲν περαινόντων. utì Hesych. Svid. Zenodot. Apost. Verùm τρυπάνου περιστροφή. i e. *terebræ vertigo,* sive *circumversio,* ut Xyl. Marco istîc de spatio temporis brevissimo: qemadmodum, ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ *oculi jactus,* ut Beza, potiùs qàm *ictus.* ut vulg. Apostolo *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. qò pertinet illud poetæ nescio cujus apud Svidam,

Τρύπανα δ᾽ ἐνδίνητα, καὶ ὠκύεντα τέρετρα.

citiùs enim terebra circumvertitur, qàm animadverti ferè potest.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων] *De singulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuiqe animum adverte.* Cas. non improbo. potest tamen, *rerum præsentium unamqamqe considera,* &c. τὰ ὑποκείμενα, *præsentia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9. § 21. *Qæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.* Cassius Hemina *annal.* l. 2. i. e. ἀπογίνεσθαι, *defungi, mori,* non *decrescere,* ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, restat mori.* Tertull.

tull. *de Carn. Christ. c.* 6. *Mutuum debitum est inter se nativitati, cum mortalitate. forma moriendi, caussa nascendi est. non enim mori solet, nisi qod nascitur, id avtem moritur, qod & nascitur.* Idem. *de resur. c.* 12. *Dies moritur in noctem, & tenebris usqeqaqe sepelitur: & tamen rursus cùm suo cultu, cum dote, cum sole, eadem & integra, & tota, universo orbi reviviscit; interficiens mortem suam, noctem; rescindens sepulturam suam, tenebras; hæres sibimet existens, donec & nox reviviscat, cum suo & illa suggestu.* Et latiùs progressus Petrus Ravennas *in symbol serm.* 59. *crede homo, de morte resurgere te posse, cùm tibi totum qod in rebus est, sic qotidie resurgat. Sol occidit & resurgit. Dies sepelitur & redit. Menses, anni, tempora, fructus, semina, cùm transeunt, ipsa moriuntur; cùm redeunt, suâ ipsâ morte reviviscunt.* Ità qod Tertull. *ibid. Totus hic ordo revolubilis rerum, testatio est resurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες] Hæc enim & summis cum imis qibùsqe communia sunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum est, Menecratem medicum, qi Jovis sibi nomen adsciverat, Philippus Macedo qomodo exceperit, eduliorum loco appositis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hist. l.* 12. *c.* 57. Qin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, sive mortalitatem suam, agnoscere se professus est, ἐκ τοῦ καθεύδειν καὶ τοῦ συνουσιάζειν, *somno* nimirum *ac coitu*. Plut. in *Alex.* & de *adulat.* & *in sympos. l.* 8. *c.* 1. Antigonus itidem major, cùm Hermodotus qidam ipsum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Erasm. *apophth. l.* 4) *filium, Deúmqe* indigitâsset, οὐ ταῦτά μοι σύνοιδεν ὁ λασανοφόρος, *At verò*, inqit, *latent ista prorsus eum, qi matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth.* & *de Isid. & Osirid.*

Ἔπειτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι] *Qanto se cum fastu efferant*, acsi nè homines qidem avt mortali semine creti sint, *ubi gloriantur, indignantur, interminantur &c.* vide ad *l.* 6. § 28. illud ἀνδρονομούμενοι mihi suspectum habetur. ἀνδρονομεῖν certè alibi legisse non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut sit *hominibus leges ac jura præscribere*. Cas. *exultare*. ità qid is legerit, havd satis liqet. nisi forsan ἀδρυνόμενοι, *turgescentes, grandescentes*; qod de stirpibus usurpatur. forsan ἀνδρονομεῖν idem qod ἀνδραλογεῖν fuerit, qod de *delectu militari* usurpatur: vel etiam qod κρεανομεῖν, qod de *visceratiionibus*, sive de *carnibus viritim distributis* adhibetur. in istis avtem non sine fastu gerere se solent, qi eas exhibent. vide *l.* 9. § 34. ὅση οἴησις.

Ἔμπροσθεν πόσοις] *qot illis inservire & obseqi necesse fuit*, idqe πρὸ ὀλίγου, *havd ità dudum*; qo possent dignitatis honorísqe gradum illum, in qo tanto cum supercilio se gerunt, adseqi. vide *l.* 8. § 3. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐγὼ μὲν οὐδὲ ζῆν ἤθελον, εἰ διὰ Φηλικίωνα ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀφρύος αὐτοῦ καὶ τοῦ δουλικοῦ καταφρυάγματος ἀνεχόμενον. οἶδα γὰρ τί ἐστι δοῦλος εὐτυχῶν ὡς δοκεῖ, καὶ τετυφλωμένος. qo tamen loco ego τετυφωμένος malim. scil. ut Clavdian. *in Eutrop. l.* 1.

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum.
—nec bellua tetrior ulla est;
Qàm servi rabies in libera colla frementis.

Rufus Vibius apud M. Senecam *controvers.* 9.
Divite novitio nihil est insolentius. &,
Pedisseqa honoris est novi arrogantia. Salvian *epist.* 2.

Ἅπας δὲ τραχὺς, ὅστις ἂν νέον κρατῇ.

Æschyl. *Prometh.* præ cæteris verò

Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας.

Comicus, apud Dion. Cocc. *l.* 60. Qod & Isidor. Pelus. ubi adduxerat *l.* 2. *ep.* 297. qi εὐπραγῶν habet, pro eo qod εὐτυχῶν Dio, subjungit; Καὶ τὸ εὐπραγεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. Avr. Victor. in *Diocles. Qantum ingenium est, compertum habeo, humillimos qosqe maximè, ubi alta accesserint, superbiâ atqe ambitione immodicos esse.* Agur sapiens Ebræus *v.* 20. *Tria sunt, sub qibus commovetur terra: imò qatuor sunt, qæ ea ferre non potest. servus, cùm regnat; stultus, cùm satur est; exosa, cùm maritatur; ancilla, cùm heræ suæ hæres evaserit.* siqidem, ut Solon,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται.
E nimiis opibus petulantia nascitur ingens.

Sive ut Theognis; (qod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym.* 13. ὕβριν κόρου ματέρα.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Idémqe,

Πολλοὺς τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀφραίνοντας.
Γνῶναι γὰρ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ.
Nascitur ex nimiis opibus petulantia stultis.
Nec pavcos satias evertit mentis egenos.
Difficile est, adsunt cùm bona, nosse modum.

Aristot. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τίκτει γὰρ, ὥσπερ φησὶν, ἡ παροιμία, κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philistus apud Clem. *strom. l.* 6. εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. qod illum Clem. à Thucydide mutuatum asserit, qi dixerit; Εἰώθασι δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. locus est in *Cleonis orat. l.* 2. ubi tamen legitur, εἰώθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν, &c. Qò respexit tamen & Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 296. εἰώθασιν γὰρ ἄνθρωποι, οἷς ἀδόκητος μάλιστα εὐημερία ἐπιπέσῃ, εἰς ὕβριν χωρεῖν. de Largio Macedone-

cedone qid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & qæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅια] φειγινόμενα, scil. ut *l.* 6. § 59. *ob qæ adipiscenda*, sive, *qâ mercede*.

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται. Legend. ὁποίοις ἔσονται. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm qod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortísqe futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Sosiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχεῖτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε· τὸν δὲ κύριον
Ἅδην παρεστῶτ' οὐχ ὁρᾶτε πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cœlo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qi in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Εἰ δέ τινες ἐξαρθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν, μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺν ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον· εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετ' ἀσεβείας καὶ παρανομίας προσοφλόντες,

Ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν·

καὶ νῦν ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπέται, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους ἔχουσιν. vid. *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις] Præclara gnome. de qa vide ampliùs *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon Tyan. *ep.* 66. εἰ τάξις ἐστὶ τῶν ὄντων, ἔστι δὲ, καὶ θεὸς ἐπιστατεῖ ταύτης, ὁ δίκαιος οὐ βουλήσεται τὰ ἀγαθά· πλεονεκτικὸν γὰρ καὶ παρὰ τάξιν· ἡγήσεται δὲ τὰ γινόμενα συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *qæ ipsi sunt cordi*. Siqidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ εὔκαιρον. Avg. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Prorsus, tanqam ægrotum reficiens medicus, & qod opus est, hoc dat; & qando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Evripidis versus sunt ab Aristotele lavdati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Evdem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud qos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει.
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο.
Ὅταν δὲ συμμιχθῆτον εἰς ταυτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἅμα·
Ὅθεν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Sqallore lugens poscit humectas opes.
Rursum amat & æther ipse, Venerisqe impetu
Fœtos madoris explet in terram sinus.
Qæ fœderata mutuis amplexibus,
Qod ubiqe rerum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita visqe seculis mortalibus. Grot.

Eis avtem gemina adducit etiam Athenæus ex Æschyli *Danaïdibus* ista:

Ἐρᾷ μὲν ἁγνὸς οὐρανὸς τρῶσαι χθόνα·
Ἔρως δὲ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀπ' εὐνάοντος οὐρανοῦ πεσὼν
Ἔκυσε γαῖαν· ἡ δὲ τίκτεται βροτοῖς
Μήλων τε βοσκὰς καὶ βίον Δημήτριον.
Δενδρῶν δὲ θ' ὥρα ἐκ νοτίζοντος γάμου
Τέλειός ἐστι· τῶν δ' ἐγὼ παραίτιος.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cœlo defluens terram simul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale generi germen, & pastus gregum:
Maturitatem dat suam arboribus qoqe
Mador maritus. cavssa at his cunctis ego. Grot.

Proinde cùm apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *amatorio*, non poetæ huic vel illi, sed *poetis* tribuit. Ἐρᾶν οἱ ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς οὐρανὸν ἥλιον δὲ σελήνης, ἐρᾶν οἱ φυσικοὶ, καὶ συγγενέσθαι καὶ κυεῖσθαι· καὶ γῆν δὲ ἀνθρώπων μητέρα καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἀπολέσθαι ποτὲ καὶ σβεσθῆναι παντάπασιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἢ ἵμερος τοῦ θεοῦ τὴν ὕλην ἀπολίπῃ, καὶ παύσηται ποθοῦσα καὶ διώκουσα τὴν ἐκεῖθεν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem si proferantur novissima illa, Xylandri asterisco nihil opus erit. Indè Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Et Statii *sylv. l.* 1. in *epithalam.*

—Ipsum in connubia terræ
Æthera, cùm pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundiqe revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Postremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terraï præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges, ramiqe virescunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fœtuqe gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atqe ferarum.

Qin & Scythæ τὴν γῆν νομίζουσι τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. Herodot. *l.* 4. Qod avtem de amore illi, de potu festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Fœcunda terra potat:
Hanc arborésqe potant:
Et potat æqor auras:
Phœbúsqe potat æqor:
Ipsúmqe Luna Phœbum.

Ὅτι σοι συνερῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. τόλμησον, ἀναβλέψας πρὸς τὸν θεὸν, εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς· ὁμογνωμονῶ σοι· οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων. & *l.* 4. *c.* 7. προσκείσομαι διάκονος, καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ· συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ità enim lego, qod vulgò ὀρέγομαι tantùm langvidè legitur, ut dictioni vis constet sua. Sen. *ep.* 96. *Non pareo Deo, sed assentior. ex animo illum, non qia necesse est, seqor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *sup.* § 1.

Ὅτι φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι] à vulgari sermonis usu argumentatur, argutiùs pavlò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità istìc in verbo φιλεῖν· qod ἀντὶ τοῦ πεφυκέναι ἤτοι εἰωθέναι usurpatur; qomodo & Latinis *amat*, pro *solet*; qod à Græcis tractum monuisse videtur Fabius, *instit. l.* 9. *c.* 3. Qanqam diversum est pavlò Salustianum illud, qod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* sicut & ejusdem illud, in *Jugurth.* *Qæ ira fieri amat.* & *ibid.* rursus; *ea qæ secundæ res amant.* In istis enim sensus est, *qæ amant*, i. e. *qæ cupiunt & qibus delectantur*, vel, *qæ lubenter admittunt.* Salustianæ Syntaxis diversa est. neqe enim, *ira fieri solet*; vel, *vulgus fieri solet*; sed *per iram*; &, *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris. qod viris magnis non est animadversum. Cæterùm sic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Aurum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa potentiùs
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hist. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis.* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* qomodo Herodot. *l.* 8. Οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὃ δὴ φιλεῖ γίνεσθαι. Qin & τὸ ἐρᾷν pari modo usurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι. Tacit. *annal. l.* 4. *ut ferè amat posterior adulatio.* Apul. *florid.* 3. *Qod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἤτοι ἐνταῦθα] Avt in eo vitæ genere manes, cui jam es assvetus; avt institutum mutas, qod nisi velis ipse non cogeris; avt è vita discedis, munere defunctus: in his avtem omnibus nihil est qòd ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium suum Seneca *epist.* 42. *Hoc periturum est. nempe adventitium est. tam facilè sine isto vives, qàm vixisti. Si diu illud habuisti, perdis postqam satiatus es. Si non diu, perdis anteqam assvescas.*

Καὶ ἤδη εἴθισας] Notum est Pythagoræ monitum illud: ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον. ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Anton. *Meliss. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcept. salubr.* & *de exil.* qi idcirco *lib. de profect.* hoc insigne facit δήλωμα προκοπῆς, τὸ μηκέτι προσάντη, μηδ' ὄρθιον ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι' εὐπετείας εἶναι τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, οἷον ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει. Qod Hieron. an Pavlin. *ad Celant. Asperam nobis & insvavem virtutum viam nimia facit vitiorum consvetudo; qæ si in alteram partem transferatur, invenitur semita justitiæ levis.* Qanqam Plut. idem in tract. *de tranqill.* qasi Pythagoricum illud corrigens: οὐχ ἡ συνήθεια ποιεῖ τοῖς ἑλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδὺν, ὥς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere assvetudinem, ad vitæ, qæcunqe ea tandem fuerit, molestias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῶν γινομένων· οἱ δ' ἐκ μετοίκων συντροφοι καὶ συνήθεις ὄντες τῶν νόμων, οὐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν. & *ibid.* Ἐν γράμμασι, καὶ περὶ λύραν, καὶ παλαίστραν, αἱ πρὸς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺν ἔχουσι θόρυβον, καὶ πόνον, καὶ ἀσάφειαν· εἶτα προϊόντι κατὰ μικρὸν, ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χειροήθη καὶ ῥᾴδια λέγειν τε καὶ πράττειν παρέσχεν. Aristoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ σύνηθες, καὶ τὸ ἐθιστὸν, ἐν τοῖς ἡδέσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Jo. Chrysost. *in epist.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς συνηθείας ἡ τυραννίς. οὐ δεησόμεθα πόνου λοιπὸν, αὐτῆς ἑλκούσης ἡμᾶς. vide & qæ seqauntur. Naso. *Artis. l.* 3.

Fac tibi consvescat. nihil assvetudine majus.

Et, *Qod malè fers, assvesce; feres bene. multa vetustas Lenit.*——

Arnob. *lib.* 2. *Fiet familiaris, & more in naturam versa consvetudo.* Cicer. in *Lælio. Magna vis est vetustatis & consvetudinis. nemo est, si nulla res impediat, qi non eo, qo consvevit, eqo libentiùs utatur, qàm intractato & novo. nec modò in hoc qod est animal, sed in eis etiam qæ sunt inanimata consvetudo valet; cum locis etiam ipsis montosis delectemur & sylvestribus, in qibus diutiùs commorati sumus. Sic veteres inqilinos indulgentia loci & consvetudo etiam inter injurias detinet.* Senec. *epist.* 70. Plinius minor *l.* 6. *epist.* 2. *Mihi & gratiora sunt bona* (domestica,) *qòd perseverant; & leviora incommoda, qòd assvevi.* Indè illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notissimum qodqe malum maximè esse tolerabile.* Et Philoctetes Evripideus, referente Dione Prus. *orat.* 53.

Καί τοι πολὺ ἤδη τῷ χρόνῳ λώφησέ μοι
Νόσος· κατ' ἀρχὰς δ' οὐδαμῶς ἀνεκτὸς ἦν.

De vi doloris jam remisit tempore
Morbus, qi initio fuerat intolerabilis.
Plavt. *Trinumm.* 1. 2.
Habeas, ut nactus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, qid agam nesciã.
De Christi Domini jugo veterum nescio qis.
Grave dum tollis, suave cùm tuleris.

Ἔξω ὑπάγεις] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis te immisces. allusit forsan ad proverbium, qod à Zenodoto refertur. Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο.

Ἀπολειτούργησας] Vitam hanc λειτουργίαν τινὰ esse vult. qomodo Pavlus ὑπηρεσίαν in concione ad Antiochenses apud Lucam *Act. c.* 13. *v.* 36. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de senect. dum sumus in his inclusi compagibus corporis, munere qodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera*, &, *defunctos mortuos*, dicimus, utpote qi vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè avtem & ad Marci mentem Apostolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. qasi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, muniusqe ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* διακονίαν dixit, qod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργῆσαι (qod alibi havd temerè reperias) *munere defunctum esse:* ut ἀποβιῶσαι, *vitam obiisse:* & ab eodem jam liberum & immunem fieri: qod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τῶν κόπων ἀναπαύσασθαι.

§ 23. Ὅτι τοιοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς ἐστι] *hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Cas. f. τοιοῦτο [οἷον] ἐκεῖνο, *tale qid, qale illud.* nihil à loco alio distare, animi tranqillitatem qod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ἐνθάδε ταὐτὰ τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει] Vide *supr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὑτοῖς ζητοῦσιν. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto:* lavdata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1. & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀγροῖκον καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γενέσθαι σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de sapiente sermo est, Philosophiæ studiis prorsus dedito, qi non secus in urbe conversatur, qàm si in monte aliqo ab hominum commercio sejunctus ageret, murisqe civitatis, perinde ac cavlæ alicujus septo pastor rusticus, inclusus tenetur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem seciùs cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluisse, verum Philosophum ἐν ὄρει σηκὸν δεδομημένον οἰκήσειν, *in tuguriolo aliqo, sive stabulo in monte sibi extructo esse habitaturum:* qod Plato nullus hîc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] ista qò pertineant, ego planè sum nescius. Xyl. *& balare.* qasi βληχᾶσθαι & βληχήματα legerit. qo fundo, qóve sensu, nullus video. Annot. Lugd. *propriè*, inqit, *est jacere jacula.* Sed jacula istic qid faciant, nullus idem nos docet. M. Cas. seqentibus adfigit; & προβάλλειν προβλήματα legisse videtur; *& problemata tibi proponere ista, qidnam est mihi nunc mens mea,* &c. verùm D. Salmas. expungenda censet; utpote qæ nec sensum ullum efficiant, nec in melius reformari possint. Vetat avtem Medicorum princeps τοῖς ἀνιήτοις ἐγχειρέειν.

§ 24. Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μήτι προστετηκὸς] à metallis translatum, qæ ubi liqefacta jam, affusa fuerint rei alicui, in unum idémqe cum ea corpus coalescere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις προστέτηκας; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι.] Plato *Phædon* Ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα, καὶ περονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· qanqam negat passim Marcus corpus de istis qicqam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ] ità *lib.* 7. § 57. ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τῷ συγκρίματι. &c. & *l.* 5. § 26. μὴ συγκρινέσθω.

§ 25. Κύριος δ' ὁ νόμος] Pavsanias Plistanactis filius, qærenti qare legum priscarum nullam abrogare apud suos liceret, respondit: ὅτι τοὺς νόμους τῶν ἀνδρῶν, οὐ τοὺς ἄνδρας τῶν νόμων κυρίους εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœso percontanti, τίς ἀρχὴ μεγίστη respondit, ἡ τοῦ ποικίλου ξύλου. leges designans, qæ codicibus insculpebantur. Indè Chilonis monitum; Νόμοις πείθεσθαι. Laërt. *l.* 1. qod Spartanis religiosissimum semper fuerat. Archidamus Zevxidami filius, sciscitanti qinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inqit; καὶ τὰ ἀρχεῖα κατὰ τοὺς νόμους. Agesilaus in *epist.* ad suos à bello ipsum revocantes, qod cùm bene succedere videretur ægrè qidem, reliqit tamen; Ἄρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτοῦ ἀρχὴν, ἀλλὰ τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις· καὶ τότε ἄρχων ἄρχει ἀληθέως κατὰ δίκαν, ὅταν καὶ ἄρχηται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ ὅσοι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, qærenti, qare patriâ exularet, cùm rex ibi fuisset, ὅτι κρείσσονες, inqit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχρι τοῦ βωμοῦ φίλον εἶναι τῷ μὴ συνεπιορκεῖν, ὥς ποτε Περικλῆς εἶπεν, ἀλλ' ἄχρι παντὸς νόμου καὶ δικαίου.

δικαίῳ. Verùm legem universi sive naturæ Marcus hîc vult, de qa *l.* 2. § 16. & *l.* 4 § 10. de qa & Dionysius major dixit, τοὺς μὲν τῆς πόλεως νόμους δύναται, τοὺς δὲ τῆς φύσεως μὴ δύνασθαι βιάσασθαι. & Aristot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμος γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς, ὁ θεὸς, οὐδεμίαν ὑποδεχόμενος διόρθωσιν, ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ, οἶμαι, καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων. & Philo *de bon. hom. libert.* Νόμος δὲ ἀψευδὴς, ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος θνητοῦ φθαρτὸς ἐν χαρτιδίοις ἢ στήλαις ἄψυχος ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. Clemens deniqe *strom. lib.* 1. ἐν δὲ τῷ Πέτρου κηρύγματι εὕροις ἂν νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον προσαγορευόμενον. vide & *l.* 11. § 1.

Ὁ παρανομῶν δραπέτης] Ità *l* 4. § 29. φυγάς. & *l.* 11. § 9. λειποτάκτης. vide sis apud Platonem Socratis disceptationem cum *Critone* fugam svadente.

Ἅμα καὶ ὁ λυπούμενος] *At dolorem aliqis concipit,* &c. Xyl. imò *simul,* vel *similiter,* havd minùs is qoqe, qi *dolet, contristatur,* &c.

Ὃ βούλεταί τι] *propter aliqid eorum qod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem ejus, qi universum gubernat.* Xyl. ut legisse videatur, ὅτι βούλεταί τι γεγονέναι. Xylandri vestigia premit Casavbonus. Verùm dictionis sic reconcinnatæ series interpretationem istam nulla videtur admittere, nisi trajectionem duram satis constituamus; ut illud ὃ βούλεταί τι, vel ὅτι βούλεται, sensu saltem, subjiciatur verbis illis, ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος. Negativa forsan particula intercidit; ut rescribendum sit ὃ [μὴ] βούλεταί τι γεγονέναι &c. *qi contristatur, irascitur, vel metuit, qòd præter voluntatem suam aliqid factum sit, fiat, vel futurum sit: sive, qòd qicqam, qod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex eis qæ ab eo qi universa disponit constituta sunt.* viderint alii.

Ὃς ἐστι νόμος νέμων ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] vide *l.* 7. § 32. πάντα νομιστί. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεσθαι ἔοικεν ἀπὸ τοῦ νέμειν τὰ ἴσα πᾶσιν, ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] sive, τὸ ἐπιβάλλον, ut *l.* 7. § 7. *qæ cuiqe conveniunt, & ad unumqemqe pertinent.* Arist. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ ἠθικὴν ἀρετήν. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. *qantum ipsis convenit, vel ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *qantum ad unumqemqe attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσονπερ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας· *tantùm unicuiqe felicitatis contingit, qantum virtutis & prudentiæ.* Basil. Cæs. *ep.* 167. *ad Diodor.* εἴπερ ὅλως ἐπιβάλλει ἡμῖν διαβάλλειν ἀνθρώπους, τῶν πραγμάτων ἀφεμένους. *si rebus ipsis missis personas perstringere nobis convenit.* Avtor *l.* 2. *Maccab. c.* 9. *v.* 24. τὰς ἐπιβαλλούσας πρὸς τὰς θυσίας προσάξεις. *convenientes ad sacrificia sumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ οὐδεὶς ποτε τοσοῦτον ἂν τις μανείη, ὡς μὴ πᾶσιν ἐπιβάλλειν ἡγεῖσθαι σπουδαίοις εἶναι προθυμεῖσθαι. *nemo ità insaniverit, ut non existimet ad unumqemqe pertinere, bonum esse lubenter velle.* Malim itaqe cum Xyl. *qod suum est.* qàm cum Cas. *qæ unicuiqe eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit. qam à *semine* tamen distingvit Aristot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τοῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον, ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως· σπέρμα δὲ, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων. verùm distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide *Genes c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15, *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε] Perinde de semine in terram misso Christus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. sive ut Apostolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 38. ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum sit. Ego te, inqit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus qasdam avtoris tui in utero hominem formantis advertis.* Ambros. *in Luc. l.* 1. *c.* 6. *Qi primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex semine.* Avguft. *adv. Jul. lib.* 3. *c.* 17. *& de nupt. & concupisc. l.* 2. *c.* 13. *Idémqe de verbo, Ap. conc.* 11. *qi primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David. *Psal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formârunt me.* & *Psal.* 139. 13--16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo descripta erant membra omnia mea, qæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs existerent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8--12. *Manus tuæ figurârunt & fecerunt me; sicut argillam, efformâsti me; sicut lac, fudisti me: tanqam caseum coagulâsti me: cute & carne induisti me: ossibus & nervis contexuisti me:* Mater illa pia filiis suis. *Maccab. hist. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Nescio ipsa, qomodo in utero meo comparueritis: neqe enim ego spiritum vitâmqe largita sum vobis, neqe primariam cujusqe informationem ego coaptavi; sed condi-*

tor ille mundi, qi finxit hominum ortum, omniúmqe naturam invenit. Qod Prudent. *Stephan od.* 10.

Qânam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmqe & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus munere es:
Bene in datorem, qod dedit, refuderis.

Hermes Pæmand.

Ὅταν ἡ γένεσις ἀποθησαυρίζει χρόνον,
Συμβαίνει πως εἰσπνέειν ἐκ τοῦ σώματος
Ὅλου μελῶν οὐσίαν τινὰ, κατὰ θείαν ἐνέργειαν,
Ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου γινομένου.

Dei igitur opus istud, qo corporis fabrica conficitur: sed ad qod perficiendum ille animæ ministerio utitur; qam hîc Marcus designavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, qod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero serendi, struendi, fingendi paraturam aliqa utiqe potestas divinæ voluntatis ministra modulatur; qamcunqe illam rationem agitare sortita.* Angelorum scilicet ministerio peragi vult ista: subjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus:* qos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* substituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλαστάνουσιν ἄνθρωποι, σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς, ὡσεὶ ἄρουραν, γυναικὸς δὲ ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίως, τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem semini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potent. sive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῆς ζώων γενέσεως ἀρχὴν εἶναι συμβέβηκε. τοῦθ' ὡς ἔστι φαυλότατον, ἐοικὸς ἀφρῷ θεωρεῖται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν καταβληθὲν ἐνστηρίσῃ, κίνησιν εὐθὺς λαβὸν, εἰς φύσιν τρέπεται. (qod Galen. utì *suprà, l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ' ὅταν ἄρξῃ φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κίνησις ἠρεμίας ἐν γενητοῖς. ἡ δ' οἷα τεχνίτης, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, ἀνεπίληπτος τέχνη, ζωοπλαστεῖ, τὴν μὲν ὑγρὰν οὐσίαν, εἰς τὰ τοῦ σώματος μέλη καὶ μέρη διανέμουσα, τὴν δὲ πνευματικὴν, εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τήν τε θρεπτικὴν καὶ τὴν αἰσθητικήν. -- τὴν γὰρ τοῦ λογισμοῦ ταυνῦν ὑπερθετέον, διὰ τοὺς φάσκοντας θύραθεν αὐτὴν ἐπεισιέναι, θείαν καὶ ἀΐδιον ὄντα. οὐκοῦν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος εὐτελοῦς ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ τιμιώτατον, τὴν τοῦ ζώου καὶ ἀνθρώπου κατασκευήν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵου οἷον] heri μυξάριον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes supposititius *Asclepio* θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Psaltæ illud *Psal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum.* & Avg. *homil.* 31. *Videt homo insolita & miratur; miratur alia, cùm sit ipse mirator magnum miraculum. Omni enim miraculo qod fit per hominem majus miraculum est ipse homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, qò & Marcus forsan alluserit, fortunas evectionémq; suam admirabundi, cùm obscurissimis natalibus ortus fuisset. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Arist. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atqe ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν ὑπῆρχε ταῦτα; Sicut avtem eleganter hîc Marcus, ἐξ οἵου οἷον, ità Sophocles *Ajace*, sed de demutatione in seqiorem partem factâ, Οἷος ἐξ οἵου; Longus *Pastoral. l.* 4. Μαθέτω ὁ μιαρὸς, οἷος ὢν οἵων ἐρᾷ. Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Psallúsqe περὶ δαιμόνων ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; sic mox denuo, ὅσα καὶ οἷα; scilicet, *ex minimis seminibus nascuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hist. l.* 3. φύεται ἐκ τῶν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. τὴν γοῦν φύσιν ὁρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς [ἡμέροις τε] καὶ ἀγρίοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὁρατὰ τῆς τῶν μεγίστων γενέσεως λαμβάνουσαν. οὐ γὰρ ἐκ πυροῦ στάχυν, οὐδὲ ἄμπελον ἐκ γιγάρτου μόνον, ἀλλὰ ἐκ πυρῆνος ἢ βαλάνου τινὸς ὄρνεον διαφυγούσης, ὥσπερ ἐκ μικροῦ τινος σπινθῆρος, ἐξάψασα, καὶ ῥιπίσασα τὴν γένεσιν, ἔρνος ἢ βάτου, ἢ δρυὸς, ἢ φοίνικος, ἢ πεύκης πρεμνήκιστον ἀναδίδωσιν. Plin. *hist. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupressi semen) *granis constat, ut vix perspici qædam possint; non omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: his principiis respuentem secures materiem nasci, indomita ponderibus immensis prela, arbores velis, turribus murísqe impellendis arietes. hæc est naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *qæst. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Consideremus, qàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum semina; & qorum exilitas in commissura lapidum vix locum inveniat, in tantum convalescunt, ut ingentia saxa detrahant, & in momenta dissolvant scopulos rupésqe.* De frumento Pavlus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. qod suprà retulimus. unde Tertull. *de resurr. c.* 52. *Seritur solummodo granum, sine folliculi veste, sine fundamento spicæ, sine munimento aristæ, sine superbia culmi. Exurgit avtem copiâ fœneratum, compagine ædificatum, ordine structum, cultu munitum, & usqeqaqe vestitum.* Avgust. *epist* 3. *Ipsa vis seminum qos numeros habeat, & qàm vivaces, qàm efficaces, qàm latenter potentes, qàm in parvis magna molientes, qis âdeat animo, qis promat eloqio?* De sinapi videatur & qod Dominus Christus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine qantò majora dici possunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα] *in abdito facta.* David, *Psal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccles.* c. 11. *v.* 5. *nescis ossa in gravidæ utero qomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem*

rationémqe

rationémqe naſcendi tenet Deus ſolus; ſiqidem ſolus efficit.

Τὴν βέλτιον] τὸ βέλτιον. *l.* 12. § 30. (cui τὴν ἀναφορὰν opponit) hoc eſt, *vim deprimentem*, ſive *devergentem*; formam ſive principium internum, cujus vi deorſum qædam feruntur, ſicut ſurſum alia: ſiqa tamen corpora vi ſuâ ſurſum ferantur, qod negat Lucret, cujus hæc ſunt, *l.* 2

—nullam rem poſſe ſuâ vi
Corpoream ſurſum ferri, ſurſúmve meare.

Nam qod *externam* neſcio qam *depreſſionis & elevationis cauſam efficientem*, interpres Angl. opinatus eſt hic intelligi, qæ oculis corporeis objecta ſit, qomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conſpectui, & ab avthoris mente, & à rei ipſius veritate alienum eſt. Ità uſurpavit Philo *de mundo:* τὸ μὲν δὲ πῦρ συναρέλκον γῆν, ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὴν νύσεως, βρίθειν ἀναγκάζεται. & Ariſtot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν δὲ βρίθῃ ἐπὶ θάτερον μέρος.

Οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς] Ambroſ. *de ſacram. l.* 1. *c.* 2. *Meliùs videntur, qæ non videntur, qàm qæ videntur.* Siqidem ut Joan. Chryſoſt. *Geneſ. orat.* 10. Οὐχ οὕτως οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δύνανται, ὡς οἱ τῆς πνεύματος ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μηδὲ ὑφεστῶτα. Qin & Plut. *de commun. notic. c.* 19. [Ἀγαθὰ καὶ κακά, αἱρετά τε καὶ φευκτά, οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια,] ταῦτα μᾶλλον ἔδει θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν, λευκῶν τε καὶ μελάνων, σαφεστέραν ἔχειν τὴν ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπεισόδιοι· ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν ἡμῖν σύμφυτον ἔχει τὴν γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ ſive dramatis, qæ in ſcena agitur, vitæ hujuſce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thraſillâ avtore, per viſum nocturnum patefactâ; *omnémqe ſcenam ſceleris illuminat.* De rebus Cæſaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qi *ſumma* legi poſtulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitioſos illos ſeriò, ſed ſimulatè, ac velut in ſcena peragi. Cicero ipſe *Bruto epiſt.* 9. *Tibi nunc populo, & ſcenæ* (*ut dicitur*) *ſerviendum.* De Domitiano Dio Caſſius à Joan. Xiphilino in compendium redactus, hiſtor. Roman. *l.* 67. Καίτοι καὶ σκηνοποιία τι ἐοικὸς ἐγένετ' αὐτῷ· τε γὰρ καὶ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ πενθεῖν προσεποιεῖτο, καὶ τοὺς ἐπαίνους τοὺς ἐπ' αὐτῷ μετὰ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ὧν ἠθέλετο, σχηματιζόμενος. vide eundem de Tiberio, *ad l.* 1. § 11, 14. Elegantiſſimè avtem lingvâ noſtrate expreſſit iſtud Tho. Morus noſter ſub finem *hiſtoriolæ Edvardi V.* qo loco, ubi perſonatam Ducis Buckingamii & Richardi Proregis actionem deſcripſerat; illius qaſi procerum plebiſqe nomine, qi nihil minùs volebant, huic tanqam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanqam qi id nollet, obſtinatè reſpuentis, nec niſi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus, inqit, erat inter homines his de rebus ultrò citróqe ſermo habitus; mirari pleróſqe, ità utrinqe actitatum, acſi neutra pars ſuâ alteri communicaſſet conſilia, cùm nemo interim tam hebeti eſſet ingenio, qi ex compoſito rem geri non liqidò ſatis perviderct. verùm ex adverſo reſpondere alios; Negotia iſtiusmodi à viris politicis, ſpectante populo, qaſi fabulam in ſcena, peragi. in dramate verò, etiamſi nôrint ſatìs ſpectatores, ſutorem eſſe qi tyranni partes agit, tamen ſi qis adeò boni moris expers fuerit, ut in majeſtatis ſedem jam ſitum, pro ſodalitate priſca familiariter compellare velit hominem, futurum forſan, ut ſatellitii manu caput comminutum meritò referat, qia ſcenæ faciem conturbatum iverit.* Videtur & Petronius, & Joannes Sariſber *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς, repræſentandus uterqe.

Αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ] vide *l.* 8 § 23, 31.

Μόνον δ' ἑτέρων] *Eadem planè, inqit, & iſta & illa omnia, niſi qòd alios actores habuerunt.* q.d. fabula eadem utrobiqe fuit: hiſtriones tantùm ſubindè mutabantur. deeſſe videtur vocula aliqa προσώπων vel tale qid. Chriſt. Colerus *epiſt. de ſtud. politic.* *Eadem fabula nunc luditur, qæ olim; tantùm perſonæ mutatæ ſunt.* Rectè avtem M. Caſ. iſta prioribus attexuit; qæ Xyl. nullo ſenſu cum ſeqentibus commiſerat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ λακτίζοντι καὶ κεκραγότι] Elegans imago. talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qi fato trahente, Παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀντέτεινε, καὶ ἀντίασπα, καὶ τὼ πόδε ἀντιπερείδων πρὸς τοὔδαφος, οὐ παντελῶς εὐάγωγος ἦν. Talis Flaccus de qo Philo: Πρὸς βίαν εἷλκεν ἀγωνιάζοντα καὶ κεκραγότα, καὶ διασπαλαίοντα· ὧν καὶ σύμπαν κατετρώθη τὸ σῶμα, ὡς ἱερείου τρόπον κρεουργηθῆναι.

Τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν] *Miſerias mortalis vitæ hujus.* Caſ. *alligationem noſtram.* Xyl. malim, *illigationem* (niſi ſi vocabulum vitiatum ſit, qod qis forſan ſuſpicetur) ut indicetur neceſſitas illa, qæ fato nos illigatos & obſtrictos habeat, Siqidem *fatum* Stoici definiunt *neceſſitatem rerum omnium actionúmqe, qam nulla vis rumpat.* Senec. *qæſt nat. l.* 2. *c.* 36. Idémqe *epiſt.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes diſertè ἔνδεσιν noſtri. Eódem reſpexiſſe videtur Homerus Iliad. β. v. 111. & ι. v 18.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Pruſ. *orat.* 30. ille neſcio qis, μιᾷ πάντας ἁλύσει δεδέσθαι, contendit. qem viſis

sis id argumenti latiùs ibi prosecutum. Posset forsan & animæ in corpore, cui *illigata* qodammodo hæret, ut testæ pisciculus incola, *innexio*; qam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat qis, designari. ἔνδεσις enim ista qoqe dici potest, & solet. De Pythagoreis Clemens *strom. l.* 3. ἐνσωματώσεως, καὶ μελενδέσεως, καὶ μεταγγίζεως τὰς ψυχὰς ἀξιοῦσιν, qi & *l.* 7. τὴν μετένδεσιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίῤῥυτον σῶμα καὶ ἀπόῤῥυτον. qod Cicero *lib. de universo* sic reddidit: *In eo (corpore scil.) influente atqe effluente animo divino ambitus illigabant.* ut vel aliam scripturam secutus fuerit Tullius, vel (qod magis avtumo) apud hunc vitiata sint verba, legendúmqe *animi divini ambitus*. nam *divinum* dixit qod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δ᾽, εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ᾽ ἐκράτουν, οὔτ᾽ ἐκρατοῦντο, &c. qod Cicero ab imagine Platonica illa discedens; *Itaqe illi in flumen immersi, neqe tenebant neqe tenebantur. immersos* dixit, qod *illigatos* Plato, ad imaginem præsentem aptiùs atq; accommodatiùs; sicut & in antegressis ubi corporis ex elementis primis structura depingitur, qod Plato, Εἰς ταυτὸ ξυνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνείχοντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις γόμφοις ξυντήκοντες. Cicero: *Eas inter se copulabant, haud iisdem vinculis qibus ipsi erant colligati, sed talibus qæ cerni non possent propter parvitatem, crebris qasi cuneolis injectis*, &c. ξυντήκοντες illud insuper habuisse videtur, qod ad aliam imaginem spectaret, nec cum *vinculis* & *clavis* sive *cuneolis colliqefactio* aptè satis convenire videretur. Cæterùm ista accuratiùs pensitanti dictionis mutilatæ subit animum suspicio. Siqidem illud τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, non ad superiora pertinere videtur, sed sententiam novam inchoare; ad qam pleniùs concipiendam verbum aliqod desideretur, puta ἐπινόησον, vel ejusdem significatûs aliud qidpiam. ἐπινόησον δὲ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται τὸ ἑκουσίως ἕπεσθαι, &c. *Considera avtem qomodo necessitate fatali illigati sumus, dum*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt:

& qòd sponte seqi creaturæ ratione præditæ soli conceditur. Certè nisi sic concipiatur, dictionis series hiabit; & copulativa planè superflua & otiosa est futura. Illustrabit avtem locum hunc imprimis Persæ dictum ab Herodoto *l*, 9 literis consignatum; Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι, ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. *Mardonium*, inqit, *seqimur, fatali qâdam necessitate illigati.* Subjungit idem, tanqam ἔνδεσιν istam deplorans; ἐχθίστη δὲ ὀδύνη τῶν ἐν ἀνθρώποις αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν· *hoc avtem in rebus humanis acerbissimum est, qòd nulla prudentia potestatem dat cuiqam extricandi se necessitate istâ, qâ constrictus tenetur.*

Ἑκουσίως ἕπεσθαι] vide *l.* 4. § 34. sponte seqi, ideo solius hominis proprium est, qia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit: ad bona & honesta, hominis solius probè instituti; qia huic soli & ad bene agendum propendet animus & volupe est rectâ incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ μὲν ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας· ἢ πεισθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπεσθαι φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (qem vide *ad l.* 3. § 4)

Ὡς ἕψομαί γ᾽ ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Seqar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente restitantem vi, seqar tamen.

scil. qod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle seqi, duceris.* (eo scil. sensu, qo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, qod alieni est.* Allusit eódem & *qæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & qidem constitutione justissimâ. nam, qod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium cavssa eadem est. seqeremur traditi à judice avt magistratu, & carnifici nostro præstaremus obseqium. qid interest utrùm ad mortem jussi eamus, an ultronei? Qisqis avtem qeritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. qæ avtem dementia est potiùs trahi qàm seqi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, φθόνον, ἐπιθυμίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον· ἂν δ᾽ ἄλλο τι θέλῃς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὔροιαν, καὶ μηδέποτε εὐροεῖν δυνάμενος· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, οὗ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί. Pia sanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte seqerentur. omnino siqidem seqendum est; avt sicut ovis pastorem ad cavlam ducentem, avt sicut porcus lanium ad macellum trahentem: qodsi ad macellum malimus qàm ad cavlam, bestiæ sumus, avt bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracusanus, qi cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, qem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qi aderant illi, familiaribus, τί τοῦτον, inqit, μεμφόμεθα; καὶ γὰρ αὐτοὶ

αὐτοὶ πάντες ἐν Συρακούσαις ὅμοια τούτοις ἐποιοῦμεν. *Patienter hoc ferendum est: forsitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliqid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi qòd ille Πτοιόδωρον vocat, qem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἀηδιζομένοις ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὐτὸν ἀπιὼν εἰώθει λέγειν, Μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἀποφθέγγεσθαι, ἦ που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* qod Flaccus sic, *satyr.* 4.

—Hoc qidam non bellè: numqid ego illi
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris.—

Idemqe *sat.* 3. *—qid tu?*
Nullâne habes vitia? imò alia, havd fortasse minora.

Et mox;

—denigue teipsum
Concute, numqa tibi vitiorum inseverit olim
Natura, avt etiam consvetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Προσέχω τοῖς ἀνθρώποις τίνα φασί, πῶς κινοῦνται, οὐ κακοήθως, οὐδ' ἵνα ἔχω ψέγειν ἢ καταγελᾶν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, εἰ ταὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς οὖν παύσωμαι; τότε καὶ ἐγὼ ἡμάρτανον· νῦν δ' οὐκέτι, χάρις τῷ θεῷ. Vix Christianum magìs dici poterat. Gemina certè sunt novissima ista Apostoli illis, de Romanis, *ad ipsos epist. c.* 6. *v.* 17. forsan avtem legendum, ἁμαρτάνω, ὅπως οὖν παύσωμαι. *qo modo, sive ut, id ulteriùs facere desistam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναγκάζεται. Ità Clemens *strom. l.* 1. Στέρεσθαι τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδών, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός. & rursus: Αἱ λέξεις φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός... αὐτοὶ τῶν σοφιστῶν, οὐ μόνον γοητεῦσαι, κλέπτουσι τοὺς πολλούς, βιάζονται δ' ἐφ' ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignosc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τοῦ καταρράττοντος θυμοῦ βιασθεὶς ἐπράξε. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμένα] Confusè nimis ista. Xyl. reddidit. distinctiùs Cas. falsus tamen, opinor, uterqe, qòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm sit sectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, qod magis suspicor, referatur.

Καὶ Εὐφράτην ἰδὼν] *Euphrates* philosophus Ægyptius, qem lavdat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec sine lavde, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *dissert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Evnap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perstringere tamen videtur Philostrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐθελοντής, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ κώνειον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν νόσον, πιεῖν. ubi frustrà Leunclav. poscit legi Εὐφράδης· cùm *Euphratis* nomen agnoscant præter suprà memoratos, etiam Evseb. in *Chron.* qi Stoicum fuisse tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epist.* 3. qi Astronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccensi, Grammatico* usum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Evtychio iste, qem hìc Marcus, an is existat, ambigo; cùm inflexione levi discrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magis, qia Grammaticum cum Philosopho componi, havd satis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum.* is fortè fuerit qem & Σιλβανὸν Svidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ἐπιεικὴς μὲν ἦν τὰ ἄλλα καὶ ἱερός, ἀπλούστερος δὲ τὰ ἤθη καὶ ἐπίπολαιος.

Καὶ Ἀλκίφρονα] deest ἰδὼν (qod Xyl. in fravdem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ἐκ τοῦ κοινοῦ supplendum. *Alciphronis philosophi Magnesii* meminit Svidas. sub ejus nomine epistolæ qædam, qæ sophistam magis qàm philosophum sapiunt, ab Aldo aliisqe sunt editæ.

Τροπαιοφόρον] *Trophæophorus* iste qis extiterit, ariolari non possum. sed nec nomen ipsum alibi legisse memini.

Καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *considerandi*, non *conspiciendi*, significatum istìc obtinere; cùm *Xenophon*, qi seculis aliqot Marcum antecesserat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κρίτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo.* Sed & Xenophontis; qod liqet ex *epistola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta qædam habemus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σεβῆρον] fortè Σεουῆρον potiùs, ut *lib.* 1. § 14. *Severus* Philosophus Marco cumprimis charus. de qo ad locum illum diximus.

Ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὁπουδή] *nusqam avt ubicunqe.* Xyl. *nusqam avt ubilibet.* Cas. verùm leg. distinctim, ὅπου δή; *nusqam, avt ubi tandem?* sic *lib.* 7. § 57. Νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ.

Καπνὸν] Ità *l.* 12. § 27, 33. qod *lib.* 2. § 17. τῦφος. Empedocles apud Plut. *de Isid. & Osir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον δὲ ζωῆσι βίου μέρος ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες, ἀπέπταν.

versus prior havd satis integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον δὲ ζωῆς ἀβίου, legendum avtumat. Hervet. Π. δ' ἐν ζωοῖσι. ego Π. δ' ἐν ζωοῖσι, utriqe prætulerim. Hoc idem in sacra pagina, *Psal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.

λιπον. Interpres Græcus ſic extulit. qo tamen in loco veritas Hebraica ſic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanqam agnorum, ſive arietum, adeps, conſumentur, & in fumum abibunt.* alluſione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de qibus *Il. α'. v. 317.*

Κνίσση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.

Ibid. Pſ. 102. v. 3. ἐξέλιπον, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epiſt. c. 4. v. 14.* Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—ψυχὴ δέ τε, ἠΰτε καπνὸς,
Ὤχετο τετριγυῖα— *Iliad. ψ. v. 100.*

Senec. Troad. *chor. 2.*

Hæc omnes petimus fata: nec ampliùs,
Juratos ſuperis qi tetigit lacus,
Uſqam eſt. ut calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpatium per breve ſordidus;
Ut nubes, gravidas qas modò vidimus,
Arctoi boreæ diſjicit impetus:
Sic hic qo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt: ipſáqe mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Evripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom. 2. tit. 122.*

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶν· κατθανὼν δὲ πᾶς ἀνὴρ
Γῆ καὶ σκιά· τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει·
Viventibus te impende: nam qi eſt mortuus,
Humus eſt & umbra: nil qod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda ſuſpicor qæ apud eundem ex eodem, ſed vitiata, puto, *tit. 98.* ſic exhibentur:

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶ· κατθανὼν οὐδεὶς ἀνήρ.
Γῆ καὶ σκιὰ, τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν βλέπει.

Etſi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi. Sophocl. *Ajac.*

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam video nil nos eſſe mortales, niſi
Imaginoſa ſomnia, avt umbram levem. Grot.

Evripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν.
Humana nil niſi umbram ego nôram priùs.

E noſtris qidam:

Bulla eſt omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc eſt qod Ebræi הֶבֶל & כָּזָב *vanitas & falſitas*, ſive *mendacium. Pſal. 39. v. 6.* & *Pſ. 62. v. 9.*

Σὺ οὖν ἐν τίνι] *tu avtem in qo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ ſubintelligatur. *qàm brevis es ævi?* vide *ad l. 4. § 33.*

Οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις;] Plut. *de tranqill.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ὑποφεύγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιστάμενος· οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, οὐ δεῖ τοῖς ἑτέροις ἐξαθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικοὺς, ἀμβλύνοντας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐμπεριλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μίγμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc eſt qod Marcus hìc ὕλην καὶ ὑπόθεσιν, *materiam ſubjectam* hæc facere, in qa ſe exerceat, & artis ſuæ ſpecimen edat exercátqe.

Γυμνάσματα] vide *ad lib. 6. § 20.* & *infrà § 33.* Crevſa apud Evripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα τιθέμεθ' ἀρετῆς;
Οὐ πόσις ἡμῶν προδότης γέγονε;
Στέρομαι δ' οἴκων, στέρομαι παίδων·
Φροῦδαι δ' ἐλπίδες, ἃς διαθέσθαι
Χρῄζουσα καλῶς, οὐκ ἐδυνάσθην.
Virtutis ſtadium qale patet mihi?
Vir nonne ipſe mihi proditor extitit?
Expulſa ædibus (hev) orbáqe liberis:
Vanæ ſpes etiam, qas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exeqi.

Joan. Chryſoſt. *in Act. orat. 15.* Ἔστω σοι παλαίστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀναδέχεσθαι οὐδὲν κέρδος ἔχοντα, ἔνθα θλίβομεν τὸ σῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκαδε καὶ περὶ τῶν ἀγώνων στέφανον ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l. 3 c. 24.* Ἐπὶ τούτοις ὁ θεός με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δὲ ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς, νοσοῦντα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. οὐ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ; οὐδ' ἀμελῶν· ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρι πρὸς τοὺς ἄλλους χρώμενος. vide *ad lib. 6. § 42.*

Μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ] Senec. *de ira. lib. 2. c. 13. Nihil eſt tam difficile, & arduum, qod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐῤῥωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ] Eadem imago, *infrà § 35.* τὸ στομάχου ῥωμαλέον τοῦτο, in animantibus qibusdam ad miraculum uſqe ſtupendum obſervârunt avtores celeberrimi. utpote in ſturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Ariſtotel. *de plantis lib. 1. c. 5.* Ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἐλλέβορος ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, τροφὴ δὲ τοῖς ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib. 1. c. 14. § 1.* Τὸ γοῦν κώνειον πιαίνει τοὺς ὄρτυγας· καὶ ὁ ὑοσκύαμος τὰς ὗς. αἱ δὴ χαίρουσι καὶ σαλαμάνδρας ἐσθίουσαι· ὥσπερ οὖν ἔλαφος τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. Alex. Aphrodiſ. *problem. præfat.* ὄρτυγές τε σιτοῦνται τὸν ἐλλέβορον, τοῖς ἀνθρώποις δηλητήριον ὄντα· ψᾶροι δὲ τὸ κώνειον. Baſil. *in hexam. orat. 5.* Τὸ μὲν κώνειον οἱ ψᾶρες βόσκονται, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τὴν ἐκ τοῦ δηλητηρίου βλάβην ἀποδιδράσκοντες. ἐλλέβορος δὲ ὀρτύγων ἐστὶ τροφὴ, ἰδιότητι κράσεως τὴν βλάβην ἀποφευγόντων. qæ eadem apud Evſtathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit,

rit, alii viderint. Ambroſ. *hexam.l.3. c. 9.* ſic reddidit. *Sturni veſcuntur conio: nec fraudi eſt eis qoniam qalitate ſui corporis venenum ſucci letalis evadunt. Helleborum autem pleriqe loquntur eſcam eſſe & alimoniam coturnicum, eò qòd naturali qodam temperamento ſui corporis vim pabuli nocentis evitant.* deniqe, *cervis cibus venenum eſt.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri ſemen gratiſſimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pingueſcunt, placidiſſima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáqe in his rebus diſtantia differitáſqe eſt,
Ut qod aliis cibus eſt, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum eſt acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Qippe videre licet, pingueſcere ſæpe cicuti*
Barbigeras pecudes, homini qæ eſt acre venenum.

Tum ſtruthio ferrum, oſſa, ſaxa, qidlibet ferè, comedit, concoqit, conficit. Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoqendi ſine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Στρουθοκάμηλος ἰδιότητί τινι σίδηρον πέττει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνουσι ἡ στρουθὸς, ἐν τῷ ἐχίνῳ φυλάττει, καὶ πέττει τῷ χρόνῳ. Qin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθιόπων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino qodam Chalcidenſe, ὅτι ἐλλέβορον ὡς τι τῶν συνήθων προσεφέρετο καὶ ἐπέσσε. de anu qâdam Attica qæ κωνείου τριάκοντα ὁλκὰς ἀκινδύνως. de Lyſide, qi μηκωνίου τέσσαρας ἀλύπως ἐλάμβανε.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ] Feſtivè Ariſtippus oratori, qi in judicio cauſſam ipſius egerat, poſtqam jam obtinuerat, interroganti qid Socrates illi profuiſſet, reſpondit, τοῦτο, τοὺς λόγους, οὓς εἶπας ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀληθεῖς εἶναι. Laërt. *l.* 2. ſed & Pindarus cuidam, qi qò gratiam ſibi ab eo deberi innueret, ſe aiebat ubiqe locorum apud cunctos illum collaudare, regêſſit, eidem ſeſe prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loqatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθεύειν. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ ψευδέσθω] D. Chriſtus ſuis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neqe enim, ſi ἀληθεύοντες. Cato *orat. de Coſſ.* ſuo, apud Chariſ. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò maledicatur.* vide Philipp. Maced. qid de ſe, *ſupr. ad* § 11.

Ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium eſt.

Πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοὶ] Plaut. *Trinum.* 1. 2.

M. *Omnes bonos bonáſqe accuratè addecet,*
Suſpicionem & culpam, ut ab ſe ſegregent.
C. *Non poteſt utrumqe fieri.* M. *Qapropter?* C. *Rogas?*
Nè admittam culpam, ego meo ſum promus pectori:
Suſpicio eſt in pectore alieno ſita.

Lipſ. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qalis ſim, in me ſitum eſt. qalis audiam, in vano eſt vulgo.* Eraſm. *epiſt. Innocentiam præſtare poſſum: qid homines de me loqantur, non poſſum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρῖνον μηκέτι ζῆν] Vide *ſupr. ad* § 8. Τί οὖν ἔτι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος] *Neqe enim patitur ratio te niſi talem.* Xyl. *neqe enim rationi conſentaneum eſt, ut vivat, qi talis non ſit.* Caſ. ad verbum, *neqe enim poſcit, poſtulat, exigit ratio,* (ut vivas, ſcil.) *ni hujuſmodi ſis.* Sic Plato *Phileb.* Διψῆν ἄρα τὸ σῶμα ἡμῶν ἢ πεινῆν, ἤ τι τοιούτων πάσχειν, οὐδαμῆ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poſcit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ συνεῖναί με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάβετε αὐτό. *Qouſqe iſta perpetieris? qamdiu me corpuſculo huic converſari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit ampliùs, tollite illud ſultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *ſupr.* § 11, 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ πρότερον παύσῃ στένων] Ità *l.* 9. § 26. δουλεία στενόντων.

Ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαράν. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Pſal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qi deum timet, delectatur in præceptis ejus.* exeqendis, ſcil. D. Chriſtus; *Mihi cibus & potus eſt, voluntatem paternam exeqi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non receſſi à mandatis ejus: verba oris illius demenſo meo prætuli.* Scitum, tritúmqe eſt Laconis illud, qi interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, *qidnam inſtitutione puerorum ſuâ præſtaret;* reſpondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honeſta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* ſive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum ſe, ut honeſtis delectentur, turpia verò exoſa habeant.* οὗ μεῖζον οὐδὲν, οὐδὲ κάλλιον, *qo nihil majus meliúſve,* ſive *præſtantius:* inqit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis ſuis, ἡδονήν, οὐ μόχθον, τὸ τῆς οἰκείας προσκάμνειν τέθεινται· τὴν μὲν ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων οὐ δεξάμενοι, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν μένειν ἀγαπήσαντες.

Πανταχοῦ δὲ ἔξεστι] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epiſt.* 28. *Qid tam turbidum fieri poteſt qàm forum? ibi qoqe licet qictè vivere, ſi neceſſe ſit.*

Τῷ μὲν ἐν κυλίνδρῳ] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅσω-

Ὅσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται] vide *suprà* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νοῦς δὲ καὶ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τοῦ σωματικοῦ τοῦ νεκροῦ] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ ποιεῖ κακὸν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo. qia sunt ἀρετῆς καὶ λόγου γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ γενναῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίᾳ κρατοῦν αὐθαδίζεσθαι· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, τοσούτῳ μᾶλλον ἀνάπτεται, ὅσῳ ἂν σφοδρότερον καταπνέηται. Qod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ διωγμοὶ τιμιώτερον τὸν χριστιανισμὸν πεποιήκασι θᾶττον ἢ ἀσθενέστερον, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσέβειαν, καὶ ὥσπερ σίδηρον θερμὸν ὕδατι, τοῖς κινδύνοις στομώσαντες. Idémqe *orat.* 28. ἔστι τι μύθῳ φυτὸν, ὃ θάλλει τεμνόμενον, καὶ πρὸς τὸν σίδηρον ἀγωνίζεται, καὶ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν περὶ παραδόξου πράγματος, θανάτῳ, καὶ τομῇ φύεται, καὶ αὔξεται δρεπανώσει. τοιοῦτόν τι ἡ φιλοσοφία. Qod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animúmqe ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ᾽ ἐμοί ἐστιν ὠφεληθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ἐστὶν ὠφεληθῆναι· (ità Antigonus, qi à morbo revalescens, οὐδὲν χεῖρον· inqit: ὑπέμνησε γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος οὐ μέγα φρονεῖν, ὡς ὄντας θνητούς. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πηρώσεως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in qo avrum argentúmqe expurgari solet, piorum perpessiones atqe ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10, Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job. *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2, 3, 4. Jacob. *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Avtor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & avtor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι᾽ αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπαινετώτερος] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφοραὶ, δυστυχίαι. Svidas: apud qem ἀκληρώμασι perperam legitur pro ἀκληρήμασι, cùm in vocabulo ipso, qod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι μάλιστα περιπεσεῖν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βούλεσθαι στοχάζεσθαι καὶ μερίζεσθαι εἰς διάφορα. à verbo ἀκληρεῖν. unde mox apud eundem, συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληρούντων ὑποδυνίᾳ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τὰς τῶν ἀκληρούντων δυστυχίας. & de Thebis à Macedonibus direptis; οὐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, οὐκ ἂν, ἠλέησε τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἠτυχηκότων ἀκληρήμασιν ἐναπεδείκνυντο.

§ 34. Τῷ δεδειγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. δεδηγμένῳ. Xyl. *qi morsus est à veris dogmatibus. tanqam qi à cane rabioso,* &c. inqit M. Cas. Verùm ego ista concoqere non possum. Lego igitur, τῷ δεδευμένῳ, ei qi veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atqe eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δυσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο περὶ δεινῶν τε καὶ περὶ ἄλλων.

Ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον] Hoc est qod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ μακρῶν καὶ λεπτῶν δοράτων, ὁ τὸν στύρακα κινήσας, παρέπεμψε τὴν κίνησιν κατὰ παντὸς τοῦ δόρατος μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ τῶν μακρῶν καὶ διατεταμένων κάλων, ὁ διασείσας τὴν ἀρχὴν, παραδίδωσι τὴν κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζουσαν ἐπὶ τὸ πέρας· οὕτω καὶ τῷ νῷ βραχείας ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῶν πραγμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὖ πεφυκὼς ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐδρομώτατος, αὐτός τε παρ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λαβὼν, πορεύεται, καὶ ἐφοδεύει, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπεμπάζεται τῇ μνήμῃ τοῦ νοῦ θεάματα. Joan. Lenccius in *præfat. ad observat. polit. Ut semen, qamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta qæ dicuntur, tamen si illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntqe altiùs, & undeqaqe se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, qàm versuum ἀποσπασμάτια duo, repræsentat hîc editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μέν τ᾽ ἄνεμος χαμάδις χέει. ---

Et, Ὡς ἀνδρῶν γενεή —

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, qia τὸ βραχύτατον priùs dixerat; alium aliqem, Xylandrum forsan ipsum, reliqa supplevisse. Sunt avtem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ sanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Lavdatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qi & subjungit, φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις παντάπασιν, καὶ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *speculantib.* à Simonide (referente Sto-

bæo

bæo *tom.* 2. *tit.* 98) qi & ἓν τόδε κάλλιστον dixisse Chium Poetam asserit, sed qod pavci admodum seriò cogitant. à Clemente *strom. l.* 6. qi Homerum contendit & ista, & illa, *Il.* φ. *v.* 464.

—Βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι.—

à Musæo accepisse; qi eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὔτως καὶ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
Ἄλλα μὲν ἐν μελίῃσιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει.
Ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπων γενεὴ καὶ φῦλον ἑλίσσει.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Stob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἦρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, πρὸς θεῶν, εἰδότες οὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l.* 2. *c.* 52: ἂψ legi vult, ut de Solis recursu qi ab hyeme vere fit, intelligatur. ego qarto pro πρὸς θεῶν, qod nec locum hîc habet, & metrum corrumpit, πρόσθεν legerim, ut infantiæ pueritiæqe tempora respiciantur, qibus boni maliqe discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτόν τι, μὴ φρονεῖν ait Æschylus *Inferiis*; *sensu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros, rudes, inutiles annos*, appellat Senec. *epist.* 99. & Aristophanes apud Clem. *strom. l.* 5.

Ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεῇ προσόμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὴ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀστάθμητα, φύλλοις τε γινομένοις ἔτους ὥρα καὶ φθίνουσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον καὶ πολυβλαβὲς καὶ νοσῶδες; Qin & Jason Siracid. *sap. c.* 14 *v.* 19. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὸ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· οὕτως γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. Nec est huic absimile, qod Doctores Talmudici in בני האדם עירובין sive *Mixtorum tractatu.* דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri; qarum aliæ florent, aliæ marcescunt.* Avgust. in *Psalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanqam in arbore folia; sed in arbore olivæ, vel lavri, vel cujuscunqe alterius, qæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanqam folia, genus humanum terra portat. plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende qàm multa calces arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo.* ὅτι δένδρων οὐδὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα, καιροῖς μέν ποτε φυλλορροεῖ, καιροῖς δὲ πάλιν ἀνηβᾷ. διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται, φύλλα, τὰ μέν τ' &c. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δὲ προσφύεται. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jvenlariter est abusus. cùm enim Cavnum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere plerosqe conspiceret, poeticum illud protulisse fertur,

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.

reprehensus verò, qasi locum insalubritatis notâsset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή ποτ', inqit, θαρρήσαιμ' ἂν λέγειν νοσερὰν, ὅπου καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσι; *An ego sustineam*, inqit, *civitatem morbidam, avt insalubrem dicere, in qa mortui qoqe ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάδια δὲ καὶ τὰ τεχνία σου] Hinc Epictetus, δύσφημον existimanti de puerulo dicere, Αὔριον ἀποθανῇ, *cras forsitan morietur*; Λέγε δύσφημον εἶναι καὶ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm qo modo φυλλάδια Marcus istîc, ità βολβάρια ἢ κοχλίδια uxorem liberósqe dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiùs. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνος μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἄρρενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνή, καὶ φίλους διὰ τοῦτο ἑστιῶν, καὶ τοὔνομα τοῦ πατρὸς τιθέμενος, εἰ ἠπίστατο, ὡς ἑπτέτης γενόμενος ὁ παῖς τεθνήξεται, ἆρα ἄν σοι δοκῇ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ; ἀλλὰ τὸ αἴτιον, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχοῦντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἐκεῖνον ὁρᾷ, τὸν τοῦ ἀθλητοῦ πατέρα, τοῦ Ὀλύμπια νενικηκότος· τὸν γείτονα δὲ, τὸν ἐκκομίζοντα τὸ παιδίον οὐχ ὁρᾷ, οὐδὲ οἶδεν, ἀφ' οἵας αὐτῷ κρόκης ἐκρέματο. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum nostram ducuntur exeqiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus. tot divitum subita pavpertas in oculos incidit: & nobis nunqam in mentem venit, nostras qoqe opes æqè in lubrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, qibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloqio*, prout *foliis* Homerus & ex Homero Marcus istîc, nos contulit *disticho illo*;

Poma ut in arboribus pendent; sic corpora nostra,
Avt matura cadunt, avt citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοώμενα] ἀνθρώπια scil. ut *l.* 9. § 29. ἀνθρώπια μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἐσόμενα] Senec. *epist.* 120. *At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, & qantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ. nihil satis est morituris, imò mori-*

morientibus. qotidie enim propiùs ab ultimo stamus, & illò unde nobis cadendum est omnis hora impellit.

Μικρὸν καὶ καταμύσεις] *Paulò pòst morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos clavdere,* pro, *mori.* qia moribundis visus deficit, mortuis oculi clavduntur. indè formulæ illæ *Il.* ε. *v.* 82. & alibi freqenter;

—τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος. — & *ibid. v.* 47.
—στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε.—

Item *Il.* π. *v.* 350.

—θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

—*letho canentia lumina solvit.*

&, *Olli dura qies oculos, & ferreus urget*
Somnus; in æternam clavduntur lumina noctem.

Contrà, βλέπειν, sive, *videre,* pro *vivere;* & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Evripid. *Troad.*

Ου ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες.

qod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν· ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Qod idem alibi:

Ουκ ἂν προδοίην καί περ ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾷν, φῶς ὁρᾷν, pro eodem.
Evripid. *Troad.*

—ἆρά μοι ἀέλιον λεύσσει;

& *Ione:* Ἥδιον ἂν θανοίμην, ἢ θ' ὁρᾷν φάος.
Syntaxis insolens, sed qalis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παραινέσαιμ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Tavr.*

Ὃν οὐδὲν ἥδιον ἢ μὲ φῶς ὁρᾷν θέλω.

&, Αἰσχρὸν θανόντος σου βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémqe, *Alcest.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς; πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;

Cui subjungit Epictet *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς; πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς;

Ità Naso, *trist. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, sive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata sunt, visúmqe reficiunt. Plut. *de tranqill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τῶν ἄγαν λαμπρῶν πτερωσκομένας, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χροιαῖς παρηγοροῦμεν. Et Basil. Cæs. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδάν ποτε συντόνως τὰ λαμπρὰ καταβλέψωσι, φέρει τινὰ ῥαστώνην πρὸς τὰ κυανὰ καὶ χλοάζοντα τῶν χρωμάτων ἐπανελθεῖν. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμιῶντες οἰόμεθα δεῖν ἀποστρέφειν, ἐπὶ τὰ μὴ ποιοῦντα πληγὴν μηδὲ ἀντιτυπίαν, τὴν ὄψιν.

Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν] Ad *avrem* retulit, sed animi, non corporis, ἠθικῶς οὐ φυσικῶς consideratam, qod hîc Marcus, de *stomacho,* Joannes ὁ Χρυσοῤῥήμων *in Act. Apostol. orat.* 55. qo loco lavdans Apostoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. & *ad Heb. c.* 5. *v* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ κατέστητε, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς· ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & avditorum Christi illud, Joan. *c.* 6. 60 Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; qibus adjici poterant, cùm Christi ipsius ad suos illa. Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν· ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. tum & Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. ista, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὰς ἀκοάς. qanqam in illis avris infirmior, in istis inqinatior notari videtur. Ἔστι γὰρ, inqit, ἔστιν ἀσθένεια καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ στόμαχος, οὐκ ἂν δέξαιτο ὑγιεινὰ σιτία καὶ δυσκατέργαστα, ἀσθενὴς ὤν· οὕτω καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτονος γενομένη καὶ ἔκλυτος, οὐκ ἂν δυνηθείη δέξασθαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἂν δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὑγιεινὴ, πάντα ῥᾷστα, πάντα εὔκολα. Eódem retulit & Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans solidi ac fortis cibi capere vim non potest, ob stomachi teneritudinem, sed liqore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus vesci fortioribus possit: ità & huic, oportebat, qia nondum poterat capere divina, priùs humana testimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν] vide *suprà* § 31. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranqill.* ex Evrip. *Orest.*

Δυσάρεστον οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο,
καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται
καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ὅ,τ' ἐλθὼν * λυπηρὸς, * λυπρὸς.
ὅ,τ' ἀπιὼν βαρὺς,

Ὡς ὁ Ἴων φησίν· εἶτα τῆς νόσου διαλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσηνῆ· ὁ γὰρ χθὲς ᾠὰ καὶ ἀμύλια καὶ * σητάνειον [σίτινον H. Steph.] ἄρτον διαπτύων, τήμερον αὐτόπυρον ἐπ' ἐλαίαις ἢ καρδαμίδι σιτεῖται προσφιλῶς καὶ προθύμως. Nec multò pòst: Ἐν τῷ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γενομένοις· ἀλλ' ὅταν ἴδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσφερομένους καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, οὐκέτι τὸ σιτίον, οὔτε τὸ ποτὸν, ἀλλ' ἑαυτοὺς αἰτιώμεθα καὶ τὴν νόσον· οὕτω καὶ τοῖς πράγμασι παυσόμεθα μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσδεχομένους ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοῖς στομάχοις καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄφεις ἐσθίοντα καταπέπτει καὶ σκορπίους· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλουσι δὲ δι' εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

huc, qod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη· κόρῳ δ᾽ ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον.

Ὀφθαλμός ἐστι] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—qi rectè vivendi prorogat horam,
Rusticus expectans, dum defluat amnis. --

i. e. instar rustici expectantis. & in *arte:*

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres.— i. e. instar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνεύσομεν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ] forsan ἀναπνεύσωμέν ποτε. *respirabimus aliqando.* vel, ut scripturæ receptæ nec literulam mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *respiremus.* qia seqitur ἡμεῖς. nè τὸ μὲν illud sit superfluum. Festivè Annibal, referente Plutarcho, τὸν μὲν Φάβιον, ὡς παιδαγωγὸν, φοβεῖσθαι τὸν δὲ Μάρκελλον, ὡς ἀνταγωνιστήν. ὑφ᾽ οὗ μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν· ὑφ᾽ οὗ δὲ καὶ πάσχειν. Vide nostrum *suprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Herimannus Archiep. Colon.) *ubi se in sua recepit; Rex tanqam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia flagitiorum genera præcipitem se dedit.* De Avreliano Vopiscus: *Senatus mortem ejus graviter tulit: graviùs tamen Populus Romanus, qi vulgò dicebat, Avrelianum pædagogum esse Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν] Avtor *sap. Solom.* c. 2. v. 14, 15. Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Isidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγχον τοῦ οἰκείου βίου τὴν ἐκείνων πολιτείαν ἡγοῦνται. & *l.* 4. *ep.* 210. ἔλεγχον ἡγοῦνται τῆς σφῶν κακίας τὰς τῶν πέλας ἀρετάς. Itaqe qod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παντὶ τρόπῳ οἱ ἄριστοι παρὰ τῶν φαύλων μισοῦνται. Dion Prus. *orat.* 72. Οὐ δύνανται ἡδέως ὁρᾶν τοὺς φιλοσόφου σχῆμα ἔχοντας, ὅτι νουθετήσειν καὶ ἐξελέγχειν παρεσκευασμένους λογίζονται, ἀλλὰ προσκρούουσι καὶ διαμάχονται. ὥσπερ οὐδὲ οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δύνανται, οὓς ἂν * ἴσωσι [* ἴδωσι f.] παιδαγωγοῦ σχῆμα ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους οὕτως ὡς ἐπιπλήξοντας αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐπιτρέψοντας ἁμαρτάνειν, οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν. Cyprian. *epist. ad Donat. Malos qisqis non imitatur, offendit.* &, *castigare videtur, qicunqe dissentit.* Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *satyr. Non dubiè ità est. Si qis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ insistere cœpit, primùm propter morum differentiam odium habet. qis enim potest probare diversa? deinde qi solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, qàm qod ipsi tenent.*

Ἐκ τούτου βίου ἀπέρχομαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀποσπώμενος] *Non avulsum vitæ.* Senec. *epist.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος] De Avgusto *Sveton. l.* 2. *c.* 99. *Sortitus est exitum facilem, & qalem semper optaverat. nam ferè qoties audisset citò ac nullo cruciatu defunctum qempiam, sibi & suis εὐθανασίαν* similem (*hoc enim & verbo uti solebat*) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc est, εὐθανατῆσαι. cui contrarium est τὸ δυσθανατεῖν, qod est apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βραδέως καὶ σὺν ὀδύνῃ θνήσκειν· & τὸ ψυχομαχεῖν apud avtorem *qæstionum* sub nomine Athanasii *ad Antiochum.* Casavb. *ad Svet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον σου ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται.

Συνῆψε καὶ συνέκρινεν] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Συνεκρίθη. Tertull. *de resurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriusqe substantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀλλὰ νῦν διαλύει] vide *l.* 8. § 18 Carneades moribundus; Ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει. Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴν ἀνθελκόμενος] qod priùs ἀποσπώμενος. vide *l.* 3. § 5.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *Scopus est qi petitur; sagittæ & tela sunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confus. lingu.* Πλοῦτον ἢ δόξαν ἕκαστος αὐτῶν σκοπὸν προτεθειμένος, ἐπὶ τοῦτον ὥσπερ βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἁπάσας ἀφίησι.

Σεαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξέταζε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inqam.* sive ut R. Camius explicat, *Inqirite in vosmetipsos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias nostras.* Pavlus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ᾽ ἐρεύνα πλεῖον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ᾽ οἱ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job. l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen *ep.* 66. *Me priùs scrutor; deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qi interrogatus, qid ageret, respondit, ἐδιζησάμην ἐμαυτόν· *meipsum exqirebam* i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cynism. orat* 1. Laërt. etiam *l.* 9. sed qem Philosophi mentem non assecutum, docet Casavb. *in not* Cæterùm hoc ille cum pavcis. Persius *sat.* 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo?
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ νευροσπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο] de vocabulo isto vide sis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Is. Casavb. *ad* illud *Pers. sat.* 5. *v.* 129.

---sed si intus & in jecore ægro
Nascuntur domini.--- &c.

Si exteriorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qâ fronte liberum te dices? hi sunt domini, qi domi nascuntur, & nervos intus agitant. ait Marcus sanè qàm ἐμφατικώτατα, *illud occultum qod intus nos movet, id esse* ῥητορείαν, ζωὴν, ἄνθρωπον, *hoc est, qod faciat nos hoc avt illud studiosè proseqi; exempli cavsâ, eloqentiam, id esse per qod vivimus; qia ità vivimus, ut illud est, qod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si ira. denique hic velut alius qidam homo est, dominus illius intra qem habitat. hæc mens optimi imperatoris; qi sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hic, intus nasci dominos. idem est enim.* Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qi τὸ ἐνδεσπασμένον istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, qod qocunqe velit hominem impellit, qodqe omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15. Qanqam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri qàm δόξας ψευδεῖς καὶ κρίσεις πονηρὰς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, uti ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plut. *de virt. moral.* & Cicer. *Tuscul. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eâdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & lingvam in effatum, velut sigillario motu, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qi in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli*, *animam grallatori, corporis artus grallis* contulit. dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus havd infelices prorsus, nos sic reconcinnare tentavimus. *Grallatores qeis gradiuntur, perticæ ligneæ, ab hominis vi, qi instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ex se ἀκίνητοι, sed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνθρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in *Cozraeo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo. illud enim ex Mose qod nobiscum loqitur, & intelligit, & dirigit, non est lingva, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Mosis organa tantùm; anima avtem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνθρωπος δὲ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τίς ἂν εἴη πλὴν ὁ νοῦς; ὃς τοὺς ἀπὸ τῶν σπαρέντων καὶ φυτευθέντων ὠφελείας εἴωθε καρποῦσθαι. Et *de hæred. divin.* Ὥστε ὁ μὲν καθ' ἕκαστον ἡμῶν νοῦς κυρίως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπός ἐστι. & Plato *in Alcib.* 1. οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε συναμφότερόν ἐστιν ἄνθρωπος. & mox; λείπεται μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἢ ψυχήν. qod ibi fusiùs disseritur. τὸ νοῦν ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *somn. Scip. mens cujusqe, is est qisqe, non ea figura, qæ digito demonstrari potest.* Idem. *Academ. l.* 4. *Aristippus, qasi animum nullum habeamus, corpus solùm tuetur: Zeno, qasi corporis simus expertes, animum solùm complectitur.* Macrob. *l.* 1. *c.* 13. Ergò, *qi videtur, non ipse verus homo est; sed verus ille est, à qo regitur qod videtur.* atqi Tertullianus *de resurr. c.* 33. *tam corpus homo, qàm & anima.* Et fidentiùs paulò ex Mosis verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *qid est homo aliud qàm caro? Siqidem nomen hominis, materia corporalis, non animalis à creatore sortita est. Et fecit hominem Deus, inqit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέποτε] Annecti possunt superioribus ista: qanqam à Marco, tanqam seorsim habita, ponuntur.

Συμφαντάζου] compositum Stoici commatis vocabulum satis insolens. *Nè solicitus sis de his.* Cas. *Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & intuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo;* φῶς, ὅσον ἂν καθαιρώμεθα, φανταζόμενον· καὶ ὅσον ἂν φανταζόμενον, ἀγαπώμενον.

Τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες] Corpus nimirum, qod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ περικείμενον, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια ταῦτα] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, qæ eis omnibus utitur. qâ ratione & ὅπλα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodiss. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῖν ὄργανον ὂν ὑπὸ τῆς φύσεως δέδοται πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον σώματος. & Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μουσικὸν ὄργανον ἅπαν τὸ σῶμα δεδημιούργηται. Plutarchi nomine avtor *Platonic. qæst. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ τῶν ζώων σώματα· atqe indè animam σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ ἐντελέχειαν finitam Aristoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Plut. ipse in *sympos.* ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆται πολλοῖς, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῦ σώματος· ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vasa qædam, visibilem ejus partem accipiunt, atqe transmittunt. Ad Pers. sat.* 3. Casavbon. *Stoicorum est illud scitum*, τὸν ἄνθρωπον ἐστιν, ὅτι κατὰ τὴν λογικὴν ζωὴν, σώματι δὲ χρῆται ὡς ὀργάνῳ. *qod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα δὲ διαφέροντα, καθότι προσφυῆ] Hoc tantùm, inqit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; qòd *adgnata* sint illa, ista non item.

item. contrà, qàm de ſervis Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. ὁ δὲ δοῦλος ὄργανον ἔμψυχον, καὶ μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος, κεχωρισμένον δὲ μέρος. Atqi Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, aſſerit, τῷ σώματι, οὐχ ὡς μορίῳ συμφυεῖ, ἀλλ᾽ ὡς ὀργάνῳ χρῆσθαι. ad qem locum vide ſis qæ in *annot.* Hieron. Volfius adverſus Simplicium diſſerit. Hoc avtem argumento etiam, Tertulliano referente, *de reſurr. carn. c.* 16. corpus excuſatum qidam ibant, ne avt reatûs in crimine, avt in judicio ſupplicii cum anima particeps cenſeri deberet. *carnem nihil ſapientem nihil ſentientem per ſemetipſam, non velle, non nolle de ſuo habentem, vice potiùs vaſculi apparere animæ, ut inſtrumentum, non ut miniſterium. itaqe animæ ſolius judicium præſidere, qaliter uſa ſit vaſculo carnis: vaſculum verò ipſum non eſſe ſententiæ obnoxium.* verùm iſta ille fuſiſſimè in ſeqentibus refutat; qæ tranſcribere integra moleſtum nimis foret. inter alia, qod ſuffecerit, hoc præſcribitur: *Ab exemplo vacare diverſitatem rerum. Omne enim vas,* inqit, *vel inſtrumentum aliunde in uſus venit, extranea omnino materia à ſubſtantia hominis: caro avtem ab exordio uteri conſata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miſcetur illi. nam etſi vas apud Apoſtolum vocatur (ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 4.*) eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille ſcil. limus, qi prior titulo hominis inciſus eſt.* (*Gen. c.* 2. *v.* 7.) *non calicis, avt gladii, avt vaſculi ullius. Vas enim capacitatis nomine dicta eſt, qà animam capit & continet. homo verò de communione naturæ, qæ eam non inſtrumentum in operationibus præſtat, ſed miniſterium. ità & miniſterium tenebitur judicio, etſi de ſuo nihil ſapiat; qia portio eſt ejus qæ ſapit, non ſupellex.* Qanqam idem, *de anim. cap.* 40. *Res eſt caro alterius planè ſubſtantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut ſupellex, ut inſtrumentum, in officia vitæ. Neqe enim de proprio ſapit qid, avt ſentit, ad ſvadendam vel imperandam peccatelam. qidni, qæ miniſterium eſt? & miniſterium, non qale ſervus, vel minor amicus, animalia nomina; ſed qale calix, vel qid aliud ejuſmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Ἑαυτὴν ὁρᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium inſtrumentum corporis eſt oculus, ſi ſicut cætera, ſic videre poſſet ſemetipſum. qod cùm interiori oculo conceſſum ſit: ſi ad exterioris exemplum ſeipſum negligens, vacat circa aliena, etiam cùm vult, ad ſeipſum redire non valet.* Avguſt. *de Trinit. l.* 9. *c.* 3. *Mens ipſa ſe novit. neqe enim ut oculus corporis videt alios oculos & ſe non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat ſemetipſam. per oculos enim corporis corpora videmus, qia radios qi per eos emicant, & qicqid cernimus tangunt, refringere & retorqere in ipſos non poſſumus, niſi cùm ſpecula intuemur. mens verò ipſa ſicut corporearum rerum notitias per ſenſus corporis colligit; ſic incorporearum rerum per ſemetipſam: ergò & ſemetipſam per ſemetipſam novit.* Nec adverſatur, qod Baſil. Cæſar. *orat.* 3. τῷ ὄντι χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· οὐ γὰρ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἐφ᾽ ἑαυτὸν οὐ κέχρηται τῷ ὁρᾶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ νοῦς ὀξέως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπίγνωσιν. Sed nec qod ex Cicer. *Tuſc. l.* 1. Joan. Sarisber. *Metalog. l.* 4. *c.* 20. *Non valet tantum animus ut plenè ſeipſum videat; ſed ut oculus, ſic animus ſe non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata ſua advertenda; iſte de plena ac perfecta, qæ revera iſtîc non datur, ſui cognitione loqitur.

Ἑαυτὴν διαρθροῖ] *ſeſe artat*, inqit, & fingit mens. qod de fortuna Plavtus *Capt.* 2. 2.

Fortuna humana fingit artátqe ut lubet.

Non ità ſe corpus. iſtud format & articulatim effingit anima, non ipſum ſe. Siqidem ut ex Themiſtio *de anim. l.* 1. Jul. Scaliger. *de ſubtil. exerc.* 6. § 9. *Anima ſui eſt domicilii architecta.* vide *l.* 10. § 26. Verùm de parte animæ principante Marcus iſtîc.

Ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ] vide *l.* 6. § 8. & *l.* 8. § 55. & *l.* 10. § 13.

Τὸν καρπόν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται] vide *l.* 9. § 9. Ità Joan. *c.* 4. *v.* 36. συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c.* 6. *v.* 22. ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, καὶ τὸ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l.* 1. *c.* 29. τοῦτον νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. &, *c.* 19. τὸ ζῷον αὑτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ· καὶ τὸ λυπεῖν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr.* § 4.

Τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων] qaſi καρπὸς de animalibus dici inſolens ſit. Verùm Hebræis nihil uſitatius, qàm פְּרִי i. e. καρπὸν שֶׁגֶל fœtum animantium atqe adeò hominis etiam nominare. ità Moſes

Moses *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Psaltes, *Psal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.* 1. *v.* 42. Elisabetha Mariæ θεοφόρῳ, εὐλογητὸς καὶ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Ἐπὶ ἐγκόψῃ] *Siqid offendatur*, Xyl. *siqid interruperit*, Cas. meliùs. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *qam premimus horam, casus incidit.*

Ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους πλήρης] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut instar totius vitæ sit dies.*

Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis sapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epist.* 9. & *de constant. sap. c.* 5. (licèt aliter pavlò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum sunt.* qò allusit Senarii illius avtor,

* Σὸ ὅς παρ' αὐτ.	* Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Grot.	*Sapiens opes secum ipse circumfert suas.*

Et qod de Jobo Avg. *de divers.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. ex *polit. lib.* 6. Idem in *Theætet.* de philosopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τάτε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστων ὅλου, εἰς τε τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτὴν συγκαθιεῖσα. qem Platonis locum lavdat & Porphyr. *de abstinent. anim. lib.* 1. sed & Clem. Alex. *strom. lib.* 5. & ex Clem. Evseb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. nisi qòd Clem. & Evseb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πέτεται. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ πέτεται. Allusit eodem, sed in alio argumento Marcus noster *lib.* 2. § 13. in eodem plane & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων γὰρ (philosophus loqitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἀρθεὶς αἰθεροβατεῖ, καὶ συμπεριπολεῖ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ, τἀκεῖ πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν. Idémqe *de malor. insid.* Πῶς ἂν θνητὴ φύσις μένειν ἅμα καὶ ἀποδημεῖν ἠδύνατο; ἢ καὶ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἑτέρωθι καθορᾶν; ἢ θάλατταν μὲν περιπλεῖν, ἅπασαν γῆν δὲ ἄχρι περάτων ἐπεξελθεῖν; ἢ δίχα τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, ἀέρα, καὶ τροπὰς αὐτοῦ, καὶ καιρῶν ἰδιότητας, καὶ ὅσα ταῖς ἐτησίοις ὥραις, κινουργούμενά τε κατ' ἔθος, ἀποτελεῖται; ἢ πάλιν δι' ἀέρος εἰς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς ἀναπτάσθαι, καὶ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινοῦνται, τίνες ὅροι τῆς κινήσεως ἀρχῆς καὶ τέλους αὐτοῖς, πῶς ἀλλήλοις τε καὶ τῷ παντὶ κατά τι συγγενείας δίκαιον ἁρμόζονται; μόνον γὰρ αὐτὸς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅτε πάντων ὠκυδρομώτατος καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίγνεσθαι δοκεῖ, φθάνει καὶ παραμείβεται, κατὰ τὰς ἀοράτους δυνάμεις, ἀχρόνως τοῦ τε παντὸς καὶ μερῶν, καὶ τῶν τούτων αἰτιῶν ἐπιψαύων· ἤδη δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ περάτων ἐλθών, οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη, βραχὺν ὅρον τοῦ συνεχοῦς καὶ ἀπαύστου δρόμου νομίσας τὸν κόσμον εἶναι· περαιτέρω δὲ ἐχώρησε, γλιχόμενος καὶ τὴν ἀκατάληπτον θεοῦ φύσιν, ὅτι μὴ πρὸς τὸ εἶναι μόνον καταλαβεῖν, ἂν δύνηται. Sicut avtem hoc argumento animi immortalitatem præstruit Philo; ità gemino ejusdem ortum cœlestem & divinitatem etiam qandam adstruit Manilius *astronom. l.* 2.

Qis dubitet posthæc hominem conjungere cælo,
Cui eximiam natura dedit linguámqe, capáxqe
Ingenium, volucrémqe animum? qem deniqe in unum
Descendit Deus atqe habitat, ipsúmqe reqirit?
Qis cælum possit, nisi * *cæli munere, nôsse;* — * ità lego, qod vulgò, *cæli munera nôsset,*
Et reperire Deum, nisi qi pars ipsa Deorum est?
Atqe hanc convexi molem sine fine perennis,
Signorúmqe choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & stellis adversus sidera bellum,
Atqe fretum & terras cælo, subjectáqe utrisqe,
Cernere, & angusto sub pectore clavdere possit;
Nî tantos animis oculos natura dedisset,
Cognatámqe sibi mentem vertisset ad * *ipsam.* — * *ipsum*, Jun.
Et tantum ditâsset opus; cælóqe veniret,
Qod vocat in cælum, sacra ad commercia rerum,
Et * *primas qas dant leges nascentibus astra?* — * *privas.* Scal.

Cicero *de nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Qid verò? homo non in cælum usqe penetravit? soli enim ex animantibus nos astrorum ortus, obitus cursúsqe cognovimus. ab hominum genere finitus est dies, mensis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæqe in omne posterum tempus, qæ, qantæ futuræ sint. qæ contuens animus accipit ab his cognitionem Deorum.*

rum. Senec. *epist.* 102. *Magna & generosa res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi poni nisi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendens *Pœmandr.* c. 11. § 18. Νόησον τὸν περιέχοντα τὰ πάντα· καὶ νόησον, ὅτι τοῦ ἀσωμάτου οὐδέν ἐστι περιοριστικὸν, οὐδὲ ταχύτερον, οὐδὲ δυνατώτερον, αὐτὸ δὲ πάντων ἀπεριόριστον, καὶ ταχύτατον, καὶ δυνατώτατον. Καὶ οὕτω νόησον ἀπὸ σεαυτοῦ· κέλευσόν σου τῇ ψυχῇ εἰς * ἣν [* γῆν ἣν δεῖ, vel γῆν ἐσχάτην π. f.] δὲ καὶ πορευθῆναι· καὶ ταχύτερόν σου τῆς κελεύσεως ἐκεῖ ἔσται· μετελθεῖν δὲ αὐτῇ κέλευσον ἐπὶ τὸν ὠκεανόν· οὕτως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσται. οὐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐκεῖ οὖσα. κέλευσον δὲ αὐτῇ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτῆναι· καὶ οὐδὲ πτερῶν δεηθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ οὐδὲν ἐμπόδιον, οὐ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, οὐχ ὁ αἰθὴρ, οὐχ ἡ δίνη, οὐχὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων σώματα· πάντα δὲ διατεμοῦσα ἀναβήσεται μέχρι τοῦ ἐσχάτου σώματος. εἰ δὲ βουληθείης καὶ αὐτὸ ὅλον διαρρήξασθαι, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. Ἴδε ὅσην δύναμιν, ὅσον τάχος ἔχεις· εἶτα σὺ μὲν δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ οὔ;

Καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Casavb. meliùs Xyl. *eiqe inane circundatum.* hoc est qod Hermes. καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτός. Ex Chrysipp. Plut. *de Stoic. contradict.* c. 42. ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι. contrà qàm Aristot. qi *de cælo. lib.* 1. c. 9. Δῆλον ὅτι οὐδὲ τόπος, οὐδὲ κενὸν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. Dionysius Longinus *de Oratione sublimi, an grandi,* c. 31. Τῇ θεωρίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς, οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ· ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὅρους ἐκβαίνουσιν αἱ ἐπίνοιαι. καὶ εἴ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅσῳ πλέον ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα, ταχέως εἴσεται πρὸς ἃ γεγόναμεν.

Καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ] *Et speciem meram externam substantiâ soliditatéqe inanem* Cas. ut sit σχῆμα idem hîc Marco, qod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. c. 7. v. 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* qomodo Plut. *de placit. philos.* l. 2. c. 2. περὶ σχήματος.

Εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται.] Seneca *epist.* 102. *Arctam sibi ætatem dari non sinit. omnes, inqit, anni mei sunt. nullum seculum magnis ingeniis clusum est: nullum non cogitationi proprium tempus.*

Τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Evsebium. *præpar. lib.* 15. c. 11. ex Stoicorum sententia; κατά τινας εἱμαρμένους καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον. *per certa præstituta definitáqe temporis intervalla mundum universum conflagrare.* Et *ibid.* c. 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάστασιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi, ἀποκατάστασιν πάλιν γίνεσθαι, *fieri denuo restitutionem,* sive *restaurationem*; qam & τῶν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Evsebius *ibidem* nuncupat. eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mund. immort.* Δυοῖν γὰρ, inqit, κατὰ Στωϊκοὺς, ὁ μέν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι· φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μετὰ τῆς ἐκπυρώσεως παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε ληγούσαις. & rursus; Καὶ μὴν οἵ τε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι, οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. & ex eorundem sententia, τὴν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναγέννησιν κόσμου ἵστασθαι προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυροῦσθαι λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεσθαι πάλιν ἐκ τῶν σπερματικῶν λόγων τῶν ἐναπομενόντων τοῖς ἐκπυρωθεῖσιν· ὅθεν καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμου καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraqe voce etiam nostri. Siqidem *renovationem mundi* illam, qam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. v. 21. Τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν. & Dom. Christus apud Matth. c. 19. v. 28. Τὴν παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisqe, eandem appellat. Avg. certè *ad Pelag. epist. l.* 3. c. 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qi ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim ità Basilius ipse usurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud qod narrat Lucas *Act.* c. 17. v. 18. de Pavli prædicatione Athenis sannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺν γέλωτα κατεχέοντο ἡμῶν περὶ συντελείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personatus, ille *de Hierarch. Eccles.* c. 7. Αἱ μὲν γὰρ ἱεραὶ ψυχαὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ χείρω κατὰ τὸν τῇδε βίον δυνάμεναι καταπίπτειν τροπὴν, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τὴν ἐπὶ τὸ ἄτρεπτον ἕξουσι θεοειδεστάτην μετάταξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀνασκευάσῃ τὸ ἀγγεῖον ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὴν ἀρχαίαν φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὄψονται] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ τεσσαρακοντούτης] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν] Ità Epictet. *l.* 1. c. 14. αὐτοῦ ἁπάντων προτιμᾶν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. c. 16. v. 26. & Mar. c. 8. v. 36.

Ψυχῆς γάρ ἐστιν οὐδὲν τιμιώτερον.

Evripid. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

τῆς ψυχῆς οὐδὲν οὐδενὶ τιμιώτερον. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου] ſiqidem lex exigit, ut ad ipſius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν] Monet, omnia qæ nos abducunt, tanqam res momenti alicujus, membratim qaſi divulſa conſiderare; & de ſingulis partibus qærere, qid ſit qod in eis æſtimatione dignum oſtendatur. Siqidem qod Tiberius dicere ſolebat, *Omnia eadem habere, qæ totum.* Svet. *l.* 3. *c.* 34. nec qicqam in toto eſſe, qod in partibus, qibus totum illud conſtat, non exiſtit. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 9. § 36. & *l.* 10. § 18. pari avtem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, ſeorſim ſingulorum conſideratione propoſitâ. *An tu,* inqit, *ſutorem illum, Micyllum puta, vereris? an ſcrutarium iſtum? an pellionem illum? an coriarium iſtum?* neganti, οὐκοῦν, inqit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἤθροισται; εἰ δὲ τῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἠθροισμένων. *An non iſtis conſtat populus Athenienſis? ſingulos avtem ſi parvi pendis, cur non & confertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem ſpectat & illud ejuſdem, in eos qi vulgi ſcita & ſententias admitterent, probarentqe; Ὅμοιον εἶναι εἴ τις τετράδραχμον ἓν ἀποδοκιμάζων, τὸν ἐκ τῶν τοιούτων σωρὸν, ὡς δόκιμον, ἀποδέχοιτο. *perinde eos facere, acſi qis cùm nummum unum tanqam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanqam probum ac legitimum admitteret.* Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῆναι δέῃ τοῦ σώματος] malim, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, ἀπ. vel, ἢ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη ἀπ. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι ſaltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur. *qæ promta,* ſive *parata eſt, ſi oporteat, jam ſtatim diſcedere, & è corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *diſcedere* Polyb. *l.* 6. καὶ λαβὼν τὸ ἀπολειφθὲν, αὖθις ἀπελύετο. *diſceſſit rurſus.* Lucas *Act.* *c.* 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο. *diſceſſerunt.* indè ἀπόλυσις, *diſceſſus.* unde ποιήσασθαι τὴν ἀπόλυσιν, *diſceſſionem facere,* Polyb. eidem non ſemel, *l.* 4. qod & de *morte* uſurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hic Marco. apud Laert. *l.* 1 Lyco in teſtamento, μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν. *poſt deceſſum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epiſt.* 1. Τάχα καὶ ψυχὴ μαντεύεται ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου· καὶ σειομένου τοῦ σώματος ἐκκύπτουσα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάτρια χωρία, ἔνθεν κατελθοῦσα περιεβάλλετο ῥέον σῶμα θνητὸν τοῦτο. facit huc & Simeonis ſenis verendi illud, Lucæ *evang.* *c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου. *Domine, dimitte nunc ſervum tuum,* ſive *diſcedendi da copiam ſervo tuo.* Præclarè Clemens, *ſtrom. l.* 4. Τί γὰρ καὶ ἀδικούμεθα ὡς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, θανάτῳ ἀπολυόμενοι πρὸς τὸν κύριον; εἰ δ' εὖ φρονοῖμεν, χάριν εἰσόμεθα τοῖς τὴν ἀφορμὴν τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεσχημένοις. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem,* ſive *migrationem;* qod ἀπόλυσιν priùs dixerat. nec alio ſenſu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu uſurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτόν. *tunc ad illum migrate.* Pavl. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. qod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Inſtat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνέλυσε πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyſſ. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις· *migratio ad Chriſtum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ ψιλὴν παράταξιν] Ità *l.* 8. § 48. κἂν ἀλόγως παρατάξηται. παράταξις, πόλεμος ἐμπαράσκευος. Svid. Eſtqe iſte vocabuli uſus freqentiſſimus. Verùm iſtîc pro *obſtinatione,* prout & Xyl. optimè vertit, ſingulariter à Marco uſurpatur.

Ὡς οἱ Χριστιανοί] *obſtinationem* meram judicio inanem in perpeſſionibus ſuis, *Chriſtianis* Marcus affingit; qemadmodum eiſdem, ſed *Galilæorum* nomine deſignatis, *amentiam* (qod & Plinius mox dandus) *animíqe obfirmationem uſu ſolo acqiſitam,* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, avt firmioribus dogmatum fundamentis niſi, ad mortem ſtrenuè ac intrepidè excipiendam ſe accingant. Verùm Marci in fidei noſtræ rationibus ac fundamentis inſcitiæ iſta fuerint condonanda. qi nec ſolus etiam hunc errorem erravit, ſed cum ſuis pleriſqe communem, ac ſolennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamſi Chriſtianos crimine omni (qantum qæſtione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorſus pronunciet; tamen, *non dubitandum,* inqit, *qalecunqe eſſet qod faterentur, pervicaciam certè & inflexibilem obſtinationem debere puniri. fuerunt alii ſimilis amentiæ,* &c. Qod lavdans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius,* inqit, *Secundus, cùm provinciam regeret, de Chriſtianis qid ageret Trajanum Imperatorem conſuluit allegans, præter obſtinationem non ſacrificandi, nihil aliud de ſacramentis illorum comperiſſe,* &c. Ità cùm nihil aliud, Chriſtianis qod objicere poterant, haberent, *obſtinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de ſpectac. c.* 1. *Sunt qi exiſtiment Chriſtianum, expeditum morti genus, ad hanc obſtinationem abdicatione*

volupta-

voluptation erudiri. Idémqe apologet. c. 27. *Sed qidam dementiam existimant, qod cùm possimus & sacrificare in præsenti & illæsi abire, manente apud animum proposito, obstinationem saluti præferamus.* Et mox: *Cùm erumpunt adversus nos, ingratis resistimus, ut æqales; & repugnamus, perseverantes in eo qod oppugnant, & illos nunqam magìs detriumphamus, qàm cùm pro fidei obstinatione damnamur.* & ibidem c. ult. *Illa ipsa obstinatio, qam exprobratis, magistra est.* item ad nation. l. 1. c. 17. *De obstinationibus verò & præsumptionibus, siqa proponitis,* &c. &, c. 18. *Reliqum obstinationis in illo capitulo collocatis. qòd neqe gladios, neqe cruces, neqe bestias vestras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recusemus.* & c. 19. *Hucusqe, opinor, horrenda obstinationum Christianarum. qanqam de persvasionibus omnis obstinatio nostra præstruitur.* Non est itaqe, qod Marcus hic, ψιλὴ παράταξις. Videndus idem, *de patient.* c. 2. ad l. 10. § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *histor.* l. 5. *Apud ipsos fides obstinata.* qi obstinationem tamen in meliorem partem usurpâsse videtur, in oratione Thraseana, *annal.* l. 15. *Qæ imò virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo autem παρατάξασθαι, unde παράταξις vocabulum Marco i[..]ic usurpatum, sed composito, de sancto Confessore & Martyre abusi sunt Viennenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Evseb. *hist. eccles.* l. 5. c. 1. Τοσαύτῃ ὑποστάσει ἀντιπαρετάξατο αὐτοῖς, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον καλεσεῖν ὄνομα. Non est autem vero absimile, qod M. Casavb. avtumat, respexisse Marcum ad fervorem sui temporis Christianorum, qi tantâ animi aviditate sese ad qæstiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qi manu factâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ δειλοὶ, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, siqidem mortem vultis, præcipitiorum, ac laqeorum abundè habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clemens *strom.* l. 4. negat id fuisse è disciplina Christiana, & hæreticis imputat; qorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò se dedant. Τινὲς, inqit, τῶν αἱρετικῶν, ἀσεβῶς ἅμα καὶ δειλῶς φιλοζωοῦσι· μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὴν τοῦ ὄντως ὄντος γνῶσιν θεοῦ· φονέα δὲ εἶναι αὐτὸν ἑαυτοῦ καὶ αὐθέντην τὸν διὰ θανάτου ὁμολογήσαντα. λέγομεν δὲ [leg. ψέγομεν δὲ] καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐπιπηδήσαντας τῷ θανάτῳ· εἰσὶ γάρ τινες, οὐχ ἡμέτεροι, μόνου τοῦ ὀνόματος κοινωνοὶ, οἳ δὴ ἑαυτοὺς παραδόντες. ---τούτους ἐξάγειν αὐτοὺς ἀμαρτύρως λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζονται. θανάτῳ δὲ ἑαυτοὺς ἐπιδιδόασι κενῷ, καθάπερ καὶ οἱ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφισταὶ ματαίῳ πυρί. Vide ad l. 3. § 1. & l. 9. § 3.

Λελογισμένως, σεμνῶς] Apud Senecam *epist.* 77. Stoicus qidam. *Non est res magna vivere. Omnes servi vivunt, omnia animalia. Magna est res honestè mori, prudenter, fortiter.* Vide l. 9. § 3.

Ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι ἀτραγῴδως] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. l. 4. c. 11. Δεῖ γὰρ μηδὲ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποσοβεῖν τοὺς πολλούς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὔθυμον καὶ ἀτάραχον ἐπιδεικνύειν αὐτὸν, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος· ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι· ἴδετε, πῶς ἄοικος ὤν, ἄπολις καὶ φυγὰς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἀνέστιος, πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀταραχώτερον διάγω καὶ εὐρωστότερον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι οὐ κακοῦται ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης· ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις ἀνθρώπου σχῆμα καταδίκου ἔχων καὶ πρόσωπον, τίς με πείσει θεῶν προσελθεῖν φιλοσοφίᾳ, * ὥστε [ἥτις f.] τοιούτους ποιεῖ;

§ 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide l. 7. § 13, 74. Solomon, *Prov.* c. 11. v. 17. *Benefacit sibiipsi vir beneficus.* Vide suprà § 1. Epictet. *dissert.* l. 1. c. 19. Ὁ Ζεὺς καθόλου τοιαύτην φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται· οὕτως οὐκέτι ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὐτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. Senec. ep. 48. *Non potest beatè degere qi se tantùm intuetur, qi omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ] τοῦτο [ὅρα] ἵνα, &c. aliqid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι.] Seneca ep. 9. *Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* Avgust. *de civit. Dei.* l. 4. c. 21. *Virtus ars est bene vivendi. Neqe enim dat natura virtutem, neqe contingit ea animo nisi instituto, & edocto, & ad summum assiduâ exercitatione perducto.* Sen. *ibid.* & Clem. *strom.* l. 1. Οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δὲ, οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ θεωρημάτων] Plut. *sympos.* l. 1. c. 1. Βίου τέχνη, φιλοσοφία. sive ut Epictet. l. 3. c. 26. ἐπιστήμη τοῦ βίου. i.e. *ars vitæ.* Cicer. *Tusc.* l. 2. *ars bene vivendi.* Senec. *epist.* 90. vel, *vitæ rectè agendæ.* idem, ep. 94. Τί οὖν ἐλπίζεις; ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων ἔστιν ἀναλαβεῖν; Epictet. l. 1. c. 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitisse. Nec secus Avtor *libell. de Tragœd.* & *Comœd.* qi Donato tribuitur. Inde itaqe orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus invenisse Camœnæ,
Dicitur, & plavstris vexisse poemata, Thespis,
Qæ canerent agerèntqe peruncti fæcibus ora.]

Et mox:

Carmine qi Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit.---

qo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem respectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τοῦ τράγου. de qo videri possunt, Athen. *dipnosoph. l.* 2. Evstath. *ad odyss.* ξ'. Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Avtor *lib. de comœd. & trag.* &c. Qånqam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: si *tragœdiæ* vocabulum strictiùs sumatur, qatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriusqe nomen id fuerat. Isa. Casavbon. *de satyr. poes. l.* 1. *c.* 1. *Constat sanè primis temporibus ignoratum fuisse discrimen inter tragœdiam & comœdiam; cùm qidem communi nomine omnes ejus generis* δραματικαὶ μιμήσεις *vocarentur* τρυγῳδίαι *sive* τραγῳδίαι. *Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέθης καὶ ἡ τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς τρύγης καιρὸν ἀφ' οὗ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία· lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ πρὸς τὴν κωμῳδίαν· ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχεν ἡ τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à salibus illis agrestibus & Fescenninis inconditis, à qibus dramaticæ actiones illæ initium sumpserunt, ad levitatem comicam, qàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Aristot. *poetic. lib.* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *sympos. l.* 7. *c.* 8. à mensis epulísqe tragœdiam àmandat, ὡς οὐ πάνυ τι συμποτικὸν, ἀλλὰ σεμνότερον βοῶσαν. Neqè verò Straboni magìs crediderim *geogr. l.* 1. asserenti, τὴν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τοῦ κατ' αὐτὴν ὕψους καταβιβασθεῖσαν εἰς τὸ λογοειδὲς νυνὶ καλούμενον· qàm eidem, orationem metro vinctam solutâ antiqiorem statuenti; atqe indè λόγον πεζὸν, sive hunc sermonem pedestrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τοὔδαφος. Siqidem, ut rectè Aristides *orat. in Sarap.* Κατὰ φύσιν γε μᾶλλόν ἐστι ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι· ὥσπερ γε καὶ βαδίζειν, οἶμαι, μᾶλλον, ἢ ὀχούμενον φέρεσθαι. qem & ulteriùs vide sis, delirium istud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam esse rem antiqam, constat ex historia. non tamen, qod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetustiorem. nam & res lætæ in cantionibus qæsitæ priùs; & priùs nuptiæ qàm interitus; & potationes, qàm sobrietates; & communis sermo, qàm ampullatus; & pastoralis vita qàm regia.*

Ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων] Insigniter locum hunc illustrant Timoclis illa ex *Bacchanalia agentibus*, ab Athenæo *dipnosoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ 'τὰν ἄκουσον, ἤν τι σοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον ἐπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπήρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
Παραψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρατο
Ταύτας· ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδευθεὶς ἅμα.
Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον εἰ βούλει σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὢν μὲν γὰρ πένης
Πτωχότερον αὑτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, οὕτω τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει.
Ὁ νοσῶν τε μανικοῖς Ἀλκμαίων' ἐσκέψατο.
Ὀφθαλμιᾷ τις; εἰσὶ Φινεΐδαι τυφλοί.
Τέθνηκέ τῳ παῖς; ἡ Νιόβη κεκούφικε.
Χωλός τίς ἐστι; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.
Γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθεν τὸν Οἰνέα.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
Ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,
Τὰς αὐτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ἧττον στένει.
Adverte sodes, num qid ex usu loqar:
Miserum suâpte naturâ animal est homo,
Et vita qanta qanta est scatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & solatia
Sibi ipsa reperit. namqe mens proprii mali
Oblita, alienis dum se mulcet miseriis,
Doctrinam pariter cum voluptate imbibit.
Primùm Tragœdos, si placet, considera,
Qàm pulcra dent documenta. nam qi pavper est,
Ubi pavperiorem se cognovit Telephum,
Ibi pavpertatem fert suam patientiùs.
Lymfatur aliqis? Alcmæonem conspicit.
Oculis laborans cæcos Phinidas videt.
Natum effert alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic se clavdum? sed Philoctetem videt.
Miser in senecta est? intuetur Oeneum.
Ità qisqe, dum evenisse majores suis
Olim aliis calamitates secum cogitat,
Animo æqiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πιέζεται μάλιστα παίδων θανάτοις. τοῦτο πῶς οὐκ ἂν ἐνέγκοι, πεντήκοντα παῖδας ὁρῶμεν (leg. ὁρῶν ἐν) ὀφθαλμοῖς πατέρων κειμένους, καὶ θυγατέρα σφαττομένην ἀνθ' ἱερείου πρὸς τάφον· καὶ πάλιν ἑτέρους ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς, τῇ μὲν μανείσης, τῇ δ' ἐπιβουλευούσης; qo loco, & τὸ τῶν τραγῳδοποιῶν ἔθνος, κοινοὺς τῶν δήμων διδασκάλους, nuncupat. Eodem nomine historiam commendari solitam, monet Polybius in operis ingressu: ἐναργεστάτην καὶ μόνην διδάσκαλον φάσκουσι, τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν, τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν. Hinc Choricius rhetor Gazensis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Casavb. *ad Polyb.* lavdatus. Ἰδιώτῃ μὲν φάρμακον ἔστω λύπης ὁ χρόνος. ὁ δὲ διὰ μούσης ἐλθὼν, καὶ θείων γευσάμενος ἀκουσμάτων, μή μοι τοιαύτην θεραπείαν ἀναμενέτω· δεῖ γὰρ τῆς ἰατρείας τοῦ χρόνου τὰ τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προηγήσασθαι· ἢ τί πλέον ἡμῖν οἱ λόγοι δωρήσονται; τοῦδε χάριν πονοῦμεν τὰς τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνοντες τύχας· οὐ γὰρ ἵνα τὸν χρόνον ἀνόνητα δαπανῶμεν, ἀλλ' ὅπως οἶμαι τήν τε ἄλλην ἐκεῖθεν ὠφέλειαν δρεψώμεθα, καὶ τοιούτου

συμβάντος

συμβάντος καιρῦ, πρὸς ἄνδρας ἴσα πεπονθότας ἡμῖν, ἢ πικρότερα πάθη, τῦν ἀναφέροντες, ὕτως οἰσομεν ῥᾷον. Siqidem, ut Cicer. *ad familiar. l.* 5. *ep.* 16. *Est consolatio pervulgata illa qidem maximè, qam semper in ore atqe in animo habere debemus; homines nos ut esse meminerimus, cá lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neqe esse recusandum, qò minùs eâ, qâ nati sumus, conditione vivamus: néve tam graviter eos casus feramus, qos nullo consilio vitare possumus: eventísqe aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis qasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l.* 6. *ep.* 6. In qam mentem Liban. *orat.* 19. βύλει μαθεῖν, ὅπως ἰσχύει ψυχὴν λύπῃ βεβαπτισμένην ἀνενεγκεῖν κὶ ῥᾷον χαλασῆσαι; λαβὼν ἄνθρωπον ἐστερημένον φιλτάτων, ἢ χρημάτων, ἢ περιυβρισμένον, ἢ πεπληγμένον, ἄγε πρὸς τὸ θέατρον· δεῖξον αὐτῦ δι' ὀρχηστῦ παλαιὰς βασιλείας καθῃρημένας, κὶ καθαιρεῖς. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι καινὸν ἀτυχεῖν ὐδὲν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia*.

Ἐι τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοισιν εἰδείης κακὰ
Ἄσμενος ἔχοις ἂν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.
Si mala novisses, qæ alios implicitos tenent,
Libens haberes, Nicophon, qæ nunc habes. Grot.

Egeriam Virbius apud Nasonem *metam. l.* 15.

— *Similes aliorum respice casus,*
Mitiùs ista feres.— vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico sumptum, qi interrogantibus, qid ab Æschylo, Sophocle, Evripide prolatum admiraretur, respondit istorum nihil, sed qod ipse ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in scena majori* vidisset; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ suæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus esset, in theatro postridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *tom.* 2. *tit.* 95. Hoc avtem eò magìs in mente atqe admiratione habere Tragicus is poterat, qòd Philippi fatum hoc, tanqam vaticinandi spiritu correptus, dum Persas, adversus qos Rex expeditionem tunc moliebatur, perstringit, futuri tamen ignarus ipse, carmine isto, qod istic inseratur sanè dignissimo, qodammodo prædicere visus est. φρονεῖτε νῦν αἰθέρος ὑψηλότερον, κὶ μεγάλων πεδίων ἀρύρας· φρονεῖτε ὑπερβαλλόμενοι δόμων δόμους· ἀφροσύνῃ πρόσω βιοτὰν τεκμαιρόμενοι· ὁ δ' ἀμφιβάνει ταχύπουν κέλευθον ἔργῳ σκοτίαν, ἄφνω δ' ἄφαντος προσέβα, μακρὰς ἀφαιρύμενος ἐλπίδας θανάτῳ, πολύμοχθος ἀίδας. historiam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo. ubi θανάτων malè pro θανάτῳ legitur. Uterqe, & Neoptolemus, & Marcus noster, mundum hunc *scenam majorem* dixit; *mimo* sev *fabulæ* vitam hanc assimilavit. Ità Græcis παροιμιαδῶς, Μῖμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μηνύει ἢ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε κὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ κὶ τῇ τῦ βίυ ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ κὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι. Palladas in *antholog. l.* 1. *c.* 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, κὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
Τὴν σπυδὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
Scena est hæc vita & mimus: vel ludere discas,
Posthabitis curis, vel cruciére miser.

Senec. *de tranqill. c.* 15. emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil severum, nè serium qidem ex tanto apparatu. Singula, propter qæ læti ac tristes sumus, sibi qisqe proponat, & sciat verum esse qod Bion dixit, omnia hominum negotia similia mimicis esse.* Petron. in *satyr.*

Grex agit in scena mimum. pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Qæ ex Petronio ubi lavdaverat Joan. Sarisberiensis, *policratic. lib.* 3. *c.* 7. subjungit ipse *c.* 8. & *qidem eleganti utitur similitudine; qia ferè qicqid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ qàm rei gestæ similis est. Militia, inqit, est vita hominis super terram.* (Job. c. 7. v. 1.) *at si nostra tempora propheticus spiritus concepisset, dicetur egregiè, qia comœdia est vita hominis super terram. ubi qisqe sui oblitus, personam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad comœdiam suam qodammodo respiciens; & qod deterius est, eò usqe comœdiæ suæ insistunt, ut in se, cùm opus fuerit, redire non possint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ qàm comœdiæ videtur esse similior, qòd omnium ferè tristis est exitus, dum extrema gavdii luctus occupat. avt si nomen comœdiæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dùm constet inter nos, qòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet histrioniam. Hujus itaqe tam immensæ, tam mirabilis & inenarrabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, qo peragi possit, ei mirabiliter coæqatur. tanta est area ejus, qantus & orbis. difficillimum est, ut qisqam vel admittatur exclusus, vel emittatur inclusus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, qod obiter adnotem, frustrà sunt, qi qasi tessellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis ista, *Totus ferè mundus numerum* (ità illi legunt) *implet:* &, *Ferè totus mundus exercet histrionem.* neqe enim Petronii ista sunt, sed Sarisberiensis ex Petronii carmine sensus istos elicientis. Lipsius item ipse, *de constant. lib.* 1. *c.* 8. *Mundus universus exercet histrioniam, ait Arbiter. certè hîc.* Cavtiùs Bavdius, *de induc. Belg. lib.* 2. *Totum orbis terrarum exercet histrioniam, ait facetus qidam scriptor. certè nusqam magìs scenæ & populo*

populo servitur qàm in actionibus Magnatum, ubi qò plùs pompæ & ostentationis apparet, eò minùs solidæ veritatis subest. Potuit *faceti scriptoris* nomine Joannem nostrum intelligere, qi *policraticon* suum, *de nugis curialium*, inscripsit. Rem ipsam Polybius planè suggerit *histor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν ἀεί πως ἁρμοζόμενοι καὶ συνυποκρινόμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ πράττουσι πάντες· ὥστε δυσθεώρητον εἶναι τὴν ἑκάστου προαίρεσιν, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ἐπισκοτεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν. *Ferè enim mortales rebus præsentibus sese accommodantes, mimúmqe unà cum aliis agentes, ea dicunt faciúntqe, ut ex factis dictísve singulorum mentem animúmqe cognoscere apprimè sit difficile, veritásqe plerúmqe tenebris obtecta delitescat,* personâ nimirum, qam gerit unusqisqe, obvelata. qò & illud P. Syri,

Hæredis fletus sub persona risus est.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πομπῇ τινι μακρᾷ προσεοικέναι· χορηγεῖν δὲ καὶ διατάττειν ἕκαστα ἡ τύχη, διάφορα καὶ ποικίλα τοῖς πομπεύουσι σχήματα προσάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαβοῦσα βασιλικῶς διεσκεύασε, τιάραν τε ἐπιθεῖσα καὶ δορυφόρους παραδοῦσα, καὶ τὴν κεφαλὴν στέψασα τῷ διαδήματι· τῷ δὲ οἰκέτου σχῆμα περιέθηκε. τὸν δέ τινα καλὸν εἶναι ἐκόσμησε, τὸν δὲ ἄμορφον καὶ γελοῖον παρεσκεύασε. παντοδαπὴν γὰρ, οἶμαι, δεῖν γενέσθαι τὴν θέαν. πολλάκις δὲ διὰ μέσης τῆς πομπῆς μετέβαλε τὰ ἐνίων σχήματα, οὐκ ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεῦσαι, ὡς ἐτάχθησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε τὴν τοῦ οἰκέτου καὶ αἰχμαλώτου σκευὴν ἀναλαβεῖν, τὸν δὲ Μαιάνδριον, τέως ἐν τοῖς οἰκέταις πομπεύοντα, τὴν Πολυκράτους τυραννίδα μετενέδυσε· καὶ μέχρι μέν τινος εἴασε χρῆσθαι τῷ σχήματι· ἐπειδὰν δ᾽ ὁ τῆς πομπῆς καιρὸς παρέλθῃ, τηνικαῦτα ἕκαστος ἀποδοὺς τὴν σκευὴν, καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σχῆμα μετὰ τοῦ σώματος, ὥσπερ ἦν πρὸ τοῦ γίγνεται, οὐδὲν τοῦ πλησίον διαφέρων. ἔνιοι δ᾽ ὑπ᾽ ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὰν ἀπαιτῇ τὸν κόσμον ἐπιστᾶσα ἡ τύχη, ἄχθονταί γε καὶ ἀγανακτοῦσιν, ὥσπερ οἰκείων τινῶν στερισκόμενοι, καὶ οὐχ ἃ πρὸς ὀλίγον ἐχρήσαντο ἀποδιδόντες. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epist.* 80. *Horum qi felices vocantur, hilaritas ficta est, avt gravis & suppurata tristitia: & qidem gravior, qia interdum non licet palàm esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem. sapiùs hoc exemplo mihi utendum est. Nec enim ullo efficaciùs exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qi nobis partes has, qas malè agimus, assignat.* Apud Vopiscum Probus de munere Imperatorio, *Agenda est persona, qam mihi miles imposuit.* qod idem & Avgustus unà cum vita jam depositurus, amicos admissus percontatus est, *Ecqid iis videretur mimum vitæ commodè transegisse*; adjecitqe clavsulam,

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Svcton. *lib.* 2. *c.* 99. qod Dio hist. *l.* 56. Κρότον δή τινα παρ᾽ αὐτῶν ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς τελευτῆς, αἰτήσας, καὶ πάμπαν πάντα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον διέσκωψεν. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. sed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρουσιν αὐτὰ καὶ κεκραγότες, Ἰὼ Κιθαιρὼν] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγῳδίαν συμπληροῖ, εἰ μὴ ὡς χορευτής. οἱ δὲ βασιλεῖς ἄρχονται μὲν ἀπ᾽ ἀγαθῶν, στέψατε δώματα· εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρὼν, τί μ᾽ ἐδέχου; Oedipodis verba sunt ex Sophoclis *Oedipo Rege.* Hoc vult ergò Marcus, vel istiusmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipsos multò magis. in qam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. superiùs pavlò adducta. Vel (qod potiùs opinor) eos qoqe, qi cum indignatione animi ejulationéqe ea ferunt, perferre tamen nihilominùs, necessitate cogente, ad qæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Cithæron* Bœotiæ mons Oedipo exposito, Pentheo discerpto, aliísqe id genus facinoribus illustris, an infamis. Solin. *polyhist. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Cithæron saltus, amnis Ismenus, fontes Aganippe & Hippocrene.* Et Mela *de sit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Cithæron fabulis carminibúsqe celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *hortat.* de monte Sinæ, an Sione, an ecclesiâ potiùs isto designatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 23. Ὄρος ἐστὶ τοῦτο θεῷ πεφιλημένον, οὐ τραγῳδία, ὡς Κιθαιρὼν, ὑποκείμενον, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας ἀνακείμενον δράμασιν.

Λέγεται δέ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως] Dio Prus. *orat.* 18. Πολὺ δ᾽ ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ ποτὶ τὰν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ.——

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbúmqe poeta figurat:
Torqet ab obscœnis jam nunc sermonibus avrem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloqium insolitum facundia præceps:
Utiliúmqe sagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Et rursus:

Omne tulit punctum qi miscuit utile dulci,
Lectorem delectando paritérqe monendo.

Deniqe;

Avt prodesse volunt, avt delectare poetæ,
Avt simul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prole-
gom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Ἐι δ' ἠμελήθη] Vide *ad l.* 7. § 41.

Τοῖς πεζοῖς μ.] *Ibid.* § 38.

Βίᾳ θεῖζειν] *Ibid.* § 40.

Μετὰ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία πα-
ρήχθη] Flaccus *art. poet.*

*Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude.*——

Παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα] Fabius, *lib.*
10. *c.* 1. *Antiqa illa comœdia, fœcundissimæ liber-
tatis, insectandis vitiis præcipua.* & *l.* 12. *c.* 2. *Li-
berrimum genus hominum Comici veteres.*

——*Sed in vitium libertas excidit & vim
Dignam lege regi.*—— Flaccus *arte.*

qem & vide *epist.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam? habeas
à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ
argumenta omnia falsa, festiva, mordacia, maledica:
ut qocunqe verbo pronunciato, illico capiatur occasio
ad aliqid subsannandum.*

Δι' αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης] dum non ob-
liqè, sed disertâ, directâ, exertâ oratione usa, ho-
mines palàm perstringebat.

Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ
νέα] De *media comœdia*, qæ choro duntaxat amo-
to, qi libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac ma-
ledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, qam
proximè est secuta, distabat maximè: unde Flac-
cus,

——*lex est accepta, chorúsqe
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.*

déqe nova, qæ huic successit eâdémqe multò casti-
gatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic.
l.* 1. *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνί-
αν ὑπεῤῥύη] Vitiosa scriptura non animadversa,
interpretationum portenta qædam hoc loco procu-
dit. præcedentia illa, τίς ἡ μέση, (qam lectionem
editio utraqe agnoscit, sed interpres nevter expressit)
& πρὸς τί ποτε, satis monere poterant, continuan-
dam esse sententiæ seriem ac tenorem ad illud usqe
ἐπίστασιν, qo ea clavditur. Verùm obturbabat ἣ
istud, qod spiritu tantùm mutato, vel adscito, si ἢ
extuleris, tam proclivia deinceps futura sunt omnia,
qàm est imber ipse cùm pluit. *Post ista*, inqit, *qæ-
nam media fuerit comœdia, & nova qo fine intro-
ducta sit; qæ paulatim ad mimicum artificium de-
flexit, consideres. nam & istic utilia etiam depre-
bendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poet. lib.* 1.
c. 10. *Sublato choro, introducti qi modos facerent,
qòd omnia gesticulatione imitarentur, Mimi nomina-
ti. tantùm potuit aptior atqe expressior actio, ut ge-
neris nomen, qod erat poeseos universæ, ipsi soli sibi
vendicarent. hoc in lusu cùm postea qædam impen-
siùs populo placuissent, ausi sunt seorsim suis auspiciis
qam commoverant expectationem sustinere, atqe in eo
laudem qærere, & artificis propterea nomen vendi-
care.* Hos Latini *Mimos vocant ex Publio & La-
berio, qi in eo genere excelluere: & planipedes ob
eam cavsam, qòd cothurno tragici, socco autem co-
mœdi pedes inducebant; ipsi autem nudis pedibus age-
bant. Hujus definitio proportionem habet cum comœ-
dia, qæ ipsius parens exstitit, cui inter actus apponi
cùm esset solita, ex ea extractâ atqe assertâ servitute,
justum sibi poema fecere. Est igitur Mimus, poema
qodvis genus actionis imitans, ità ut ridiculum fa-
ciat. Cicero tamen Ethologos cùm vocat à moribus
qos exprimerent, ridiculi rationem non admiscuit.
Sunto igitur duo genera, qæ etiam vicatim & oppi-
datim per universam Galliam mirificis artificibus
circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius ne-
gat esse pulcra poemata, nam & veri Mimi propri-
um est, qædam sordida ut affectet.* hæc ille. Sal-
mas. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter sic dictos à
fabulis comœdiâ scil. & *tragœdiâ* disterminat (qo
modo & *Mimos* à *comicis fabulis* & *tragicis histo-
riis* distingvit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum
respiciens; *Mimos*, inqit, *in locum comœdiæ successisse
scribit Marcus. & sanè qas hodie agunt, & vo-
cant Itali comœdias, Mimi sunt & Planipedes ve-
riùs qàm comœdiæ. personas tantùm habent ex co-
mœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectan-
dum, qid in theatro deprehendas. nam si Mimus est,
riseris; si funirepus, timueris; si comœdia, faveris;
si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi.* ha-
bent affatim qod rideas. sed & qod discas, exhi-
bent: qod Marcus mox monuit. Neqe verò ego
cum illustrissimo viro *ethologum* & *ridiculum Mi-
mi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus
Mimi duabus habuerim: cùm *ridiculum* in *Mimis*
perpetuum fuerit. qod & Horatius ipso illo, qem is
attigit, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qi ubi
dixerat, ——*nam sic*

Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

*Ergò non satìs est risu diducere rictum
Auditoris.*——

qod est *Mimorum* scilicet. unde & Arbiter *partes
ridendas Mimis* tribuit. Qin nec id Cicero ipse si-
luit: cujus hæc sunt, *de oratore l.* 2. verba; *Atqe
ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissi-
mè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum,
si nimia est imitatio, sicut obscœnitas.* Hinc est qod
Naso, *trist. l.* 2. dixit,

--*imitantes turpia Mimos.*

Et, *Mimos obscœna jocantes.*

Cæterùm aliud est ab eo. qod Marcus hìc, illud
Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα,
χοροὶ παίδων ἦσαν καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐργάται κατὰ δή-
μους συνιστάμενοι, ἄρτι ἀμήτου καὶ ἀρότου κεκονιμένοι,
ᾄσματα ᾄδοντες αὐτοσχέδια· μεταπέπτωκε δὲ ἡ ψυ-
χὴ ἐπὶ τέχνην ἀκόρεστον χάριτος ἐν σκηνῇ καὶ θεά-

 τροις.

τροις, ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείαν αὐτοῖς πλημμελείας ἐγένετο. Malo tamen aſcribitur, qod uterqe dixit. Illud tantùm adjicere liceat poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τὴν ἐκμιμήσεως φιλοτεχνίαν nam & ἐκμιμεῖσθαι dici ſolet, qod *actione mimicâ repræſentatur.*

Λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Qàm multa poetæ dicunt, qæ à Philoſophis avt dicta ſunt, avt dicenda? non attingam tragicos, avt togatas noſtras; habent enim hæ qoqe aliqid ſeveritatis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ: qantum diſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet? qàm multa Publii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt?* & *de tranqill. c.* 11. *Publius tragicis comicisqe vehementior ingeniis, qoties mimicas ineptias, & verba ad ſummam caveam ſpectantia reliqit, multa habet cothurno, non tantùm ſipariis, fortiora.*

Πρὸς τίνα ποτὲ] *qemnam finem reſpicit?* Xyl. *Ad qem alium ſcopum, qàm qem diximus?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari; conſidera qem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν] De qonam vitæ genere loqatur hoc loco Marcus, havd ſatìs liqet. forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat, ſtatum præſentem, qicunqe tandem is exiſtat, eſſe cuiq; ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum,

§ 8. Οὐ δύναται μὴ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, à toto plantæ corpore divellitur. ità qi à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loqitur *ad Col. c.* 2. *v.* 19. *Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qi diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Avg. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἄνθρωπος δὲ ἑαυτὸν χωρίζει] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀποσχίζων. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτόν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de qibus Avtor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqi τίς χωρίσει; Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 35. οὔ τις κτίσις ἑτέρα, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι] Vide *ad l.* 8 § 34.

Καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματος mavult. utrumvis conſtare poterit. Epicur. *epiſt. ad Menæc.* Τὸ συνεθίζειν ἐν ταῖς ἁπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις, ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικόν. Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ· οὕτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm freqens & durioris analogiæ. Illuſtrat avtem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι μὲν γὰρ αἰτίαι μεγάλην διαλύουσιν εὔνοιαν καὶ φιλίαν. ὅθεν οὐδὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐνδέχονται διαλύσεις· ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγκέκολλον, ἐνδέχεται πάλιν δεθῆναι καὶ συνελθεῖν· συμφυοῦς δὲ σώματος ῥαγέντος ἢ σχισθέντος, ἔργον ἐστὶν κόλλησιν εὑρεῖν καὶ σύμφυσιν· οὕτως αἱ μὲν ὑπὸ χρείας συνημμέναι φιλίαι, κἂν διαστῶσιν οὐ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν. ἀδελφοὶ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκπεσόντες οὔ τοι ῥᾳδίως συνέρχονται· κἂν συνέλθωσι, ῥυπαρὰν καὶ ὕποπτον ἔχουσιν αἱ διαλύσεις ἐφέλκονται· qod Medius Sycophanta dicere ſolebat, κἂν θεραπεύηται τὸ ἕλκος, ἡ οὐλὴ μένει. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, qaſi veſtigium qoddam vulneris etiam jam coaliti. οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος, inqit Marcus iſtîc. Qod avtem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus; qia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοθαμνεῖν μὲν μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.] Non poſſum Xylandro iſtîc aſſentiri, qi verbis illis, ὅτι λέγουσιν οἱ φυτουργοὶ, omiſſis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* ſed nec Caſavbono, qi contrà qàm editor etiam Lugd. clavſulam hanc ab antegreſſis divulſam, periochæ inſeqenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor. qid enim ὁμοδογματεῖν fuerit ad plantas tranſlatum? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9 § 3, uſurpatum, qid velit, qis neſcit? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν legi, ut ſit, *ſimul fruticari, ſed non ſimul creſcere*; vel *ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσωματεῖν mavult. *Ramus*, inqit, *qi corpore ſuæ arboris avulſus avt reciſus, ut inſeratur in aliam, nunqam unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, qamvìs partem faciat fruticis, & ſimul cum eo fruticet.* In re ferè deſperata tentemus & nos aliqid; etiamſi Hippocrates in arte vetet, περὶ τῶν ἀνηκέστων οὐκ ἔτι προσξυνιέναι. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, qàm ὁμοσχηματεῖν· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari*; non figuram ſpeciémqe eandem cum ramis reliqis obtinere. ſiqidem inſitorum cum ſtirpe reliqa coalitio non ſine cicatrice fieri ſolet. τὸ ὁμοσχηματεῖν eâdem analogiâ, qâ τὸ ὁμοδογματεῖν dictum; eâdem ſententiâ, qâ ὁμοιοσχημονεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 5. Si qis probabilius aliqid afferre poterit; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Πρᾳότητος] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενὲς τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρεικόν.

Λιποτάκται] & δραπέται. *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης] Arte siqidem nullâ natura vincitur. Aristot. *ethic. lib. 2. c. 11.* Οὐδὲν τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις, ἄνω ῥιπτῶν. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐθισθείη· Senec. *epist. 11. Rerum naturam sapientia sub imperio non habet. qæcunqe attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cùm multùm diúqe se animus composuerit, hærebunt.* scil.

—culturâ natura potentior omni.
Qam licèt expellas furcâ tamen usqe recurret.

utì Flaccus *l. 1. ep. 10.* utpote qæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat. 13.* Proinde, *Repugnante naturâ, qælibet cedit industria.* Cassiodor. *l. 4. ep.* 38. Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de causs. plant. l. 2. c. 25.* ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν. & Aphrodiss. *problem. l. 1. q. 90.* Sen. *ep. 65. Omnis ars imitatio est naturæ.* sed & ἰατρὸν medicum, τῆς φύσεως ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum ac imitatorem* dixit Hippocrates, teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l. 9. c. 8.*

Τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω] vide *l. 5.* § 16. & *l. 7.* § 55.

Ἔνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης] Hoc enim jus fásqe exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι, τὸ δὲ ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν· Aristot. *polit. l. 1. c. 4.* qem vise prolixiùs istud ibidem disceptantem. sed & *ad l. 7.* § 55.

Ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίσταν[τ]αι] Polus Pythagoricus *de justit.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Δοκεῖ μοι τὰν δικαιοσύναν ματέρα τε καὶ τιθανὰν τῶν ἄλλων ἀρετῶν προσειπεῖν· ἄτερ γὰρ ταύτας οὔτε σώφρονα, οὔτε ἀνδρεῖον, οὔτε φρόνιμον οἷόν τε εἶναι. Julian. Imp. *orat in Constant. 2.* etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἔστι γὰρ ὁσιότης τῆς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblych. *ep. ad Anatol.* Τὴν δικαιοσύνην, αὐτὸ τὸ τῶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν συμπασῶν, ἐν ᾗ δὴ πᾶσαι ἔνεισι συλλήβδην κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l. 5. c. 1.* Ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μέν ἐστι τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος, οὔθ' ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοί φαμεν.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι.

καὶ τελεία μάλιστα ἀρετὴ, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Qod ipsum & aliâ ratione adfirmat *ethic. magn. l. 1. c. 34.* & *Eudem. l. 4. c. 1.* Δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· εἰ γὰρ δίκαια μέν ἐστιν ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ πάσας ἀρετὰς πράττει· ὁ ἄρα τοῖς κατὰ νόμον δικαίοις ἐμμένων, τελείως σπουδαῖος ἄν· ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qi locus in mendo non uno cubare videtur. Legendúmqe opinor. Ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ π. ἀ. κελεύει. vel πράττειν κελεύει. neqe enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima illa sic restituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖος ὁ δίκαιος· καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad* § 20.

Ἐὰν ἤτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis nimiùm tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in istis figamus.* Cas. neuter vocabuli vim satis expressit. Verto, *Si ad ista temerè anxiéqe feramur.* vide *ad l. 9.* § 27.

Εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοί] vide *l. 3.* § 9. & *l. 5.* § 10.

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ἐπί σε τὰ πράγματα]. vide *ad l 4.* § 3, 39. & *l. 9.* §. 15.

Κἀκεῖνα ἀτρεμοῦντα μένει] ista post ἔρχη interserenda avtumo: qò dictionis series felicius ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ] *nec prosegens, nec fugiens videberis.* i. e. nec proseqeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδὴς] vide *ad l.* 8. § 48. & *ad l. 12.* § 3.

Μήτε ἐκτείνηται ἐπί τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ] Membrum alterum omisit Xyl. *neqe ad aliqid se extendit, neqe se contrahit.* Cas. verùm τὸ συντρέχειν nusqam, opinor, in eo significatu reperitur, & hîc aliud planè sonat. *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intus concurrit,* sive *consentit.* qomodo Philo dixit, *de vita Mos. l. 2.* Συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξευρεῖν· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συνδραμεῖν ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις· *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l. 1.* concurrant *omnes plebeii philosophi.* ut sit istîc τὸ συντρέχειν, idem qod τὸ συννεύειν. *l. 5.* § 26. cum exterioribus sive sensibus. sive rerum specie & pompa concurrere & consentire. vide *l. 2.* § 12. & *l. 6.* § 13. & *l, 7.* § 56. *extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neqe subsidit.* Cas. qod est ὑφιζάνειν potiùs. qanqam & συνιζάνειν eo sensu qandoqe sumitur. Ità enim Lucian *ver. histor. l 1.* μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *langvente ac subsidente vento.* qemadmodum Propert. dixit *eleg. 8. subsidere ventos.* malim tamen cum Xyl. *contrahit se,* vel, si hoc mavis, *considit ac comprimitur.* qomodo συνίζειν καὶ συνθλίβεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l. 4.* § 46. adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζηκὸς τῶν πόρων ἀναπεταννύειν. i. e. *poros compressos aperire,* dixit. & Aphrodiss. *probl. l. 2. q. 22.*

Ἡ

Ἡ λύπη συνίζησιν ποιεῖ γίνεσθαι τῶν σωμάτων, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς εἴσω ῥοπήν. *dolor corporis contractionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subtrahit.* qod *l.* 1. *q.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων. Clem. *pædag. lib.* 2. *c.* 2. συνιζηκυίας τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ στῆθος· *compresso in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: οὐκ ἔπαθεν, ἃ πρόσηκε παθεῖν πηλὸν ἐν πυρί, πυκνωθῆναι καὶ συνιζάνειν· *non est spissatum & constrictum.* nec obstat, qòd τῷ αἴρειν, τὸ συνίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c.* 4. ubi de insectis agens, ἐν αὐτῷ, inqit, τῷ ὑποζώματι, τῷ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴροντι καὶ συνίζοντι, συμβαίνει πρὸς τὸν ὑμένα γίνεσθαι τρῖψιν. siqidem *compressionem* qandam & ibi designari, manifestum est. Zeno avtem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit esse ἐπιγιγνομένας ταῖς κρίσεσι συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πλώσεις τῆς ψυχῆς. qod nostri mentem clarissimè explicat.

Φωτὶ λάμπηται] lumine illo, de qo Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magìs, alios minús. illuminabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; sicut & Cyrum, etiamsi sui ignarum robore idem accingebat. Esaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὦ, τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* qasi dicat, qid ad me? nihil ad me. illius, non meâ id interest. ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. sed qid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, qeretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliqis.* & *ep.* 76. *Ad honesta vadenti contemnendus est contemptus iste.*

Ἐγὼ δὲ ὄψομαι, ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον] Ità capiendum, qod Apostolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σου περιφρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· qo loco sic accipiendum seqentia docent; qibus monet ut conditionis suæ locíqe avtoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéqe tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισήσει; ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. ψέγει σε ὁ δεῖνα· ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c.* 10. οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν· οὔ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον· τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται.

Οὐκ ὀνειδιστικῶς] vide *infr.* § 18. Ambros. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neqe monitio aspera sit, neqe objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ὁδηγὸς ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ ὁδὸν τὴν δέουσαν· οὐχὶ καταγελάσας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ· μέχρι δ' ἂν οὐ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ.

Οὐδὲ ὡς ἐπιδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè levissimum qidem præ me ferens offensionis sensum avt significationem. vel etiam, qasi patientiam ostentans meam. vide *infr. ad* § 18. ὡς ἐν σχολῇ.

Οἷος ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimùm, qæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. qòd rabulam qendam, qi pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixâ in se debacchantem placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem qam priùs inchoaverat ità reversus, acsi nihil qicqam vel ab illo dictum, vel à se avditum, animadversúmve fuisset. refert Plut. in *præcept. polit.* qòd cùm ad mortem duceretur, obviúsqe qidam, post convitia multa frustrà effusa, cùm ipse nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit, οὐ παύσει τις τοῦτον ἀσχημονοῦντα; *Non compescet istum aliqis indecorè se gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* qòd filio morti jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακεῖν. *nè qid eorum meminisset, qæ adversus ipsum Athenienses iniqè egerant.* Plut. *ibid.* id qod Ælianus havd pavlò ἐμφατικώτερον extulisse perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qi morienti aderant, filio mandâsse, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακήσειν ὑπὲρ τῆς παρ' αὐτῶν φιλοτησίας, ἧς νῦν πίνω· qasi poculum illud cicutâ temperatum, non alio loco haberet, qàm poculum qod in amicitiæ societatísqe mutuæ argumentum propinari atqe exhiberi solet. Unde Theodoreto lucem fœnerari havd piguerit: qi *therapevt. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad ritus receptos se attemperâsse, τὴν Ἀθηναίων φιλοτησίαν ἐρρωδηκότα, καὶ τὸ τῷ Σωκράτει προσενεχθὲν ὑφορώμενον κώνειον. in qo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venustatem corrupit planè, dum sic reddit; *timens nè Atheniensium gratiâ benevolentiâqe excideret*; dum φιλοτησίας significatum non animadvertit. id avtem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qi *ad Evdox. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejusdem poculum hilariter admodum excepisse, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ θανάτῳ δεχόμενον, ἀλλὰ φιλοτησίας προπινόμενον. Qin & Socratem eâ ipsâ voce usum, morti jam propinqum, refert Ælianus. *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro missas, in qibus honorificentiùs efferetur, vestes pretiosas recusâsset: Falli multùm aiebat Apollodorum, εἴγε αὐτὸς πεπίστευκεν, ὅτι μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηναίων φιλοτησίαν, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου πῶμα, ἔτι ὄντως ὄψεται Σωκράτην. Adjici potest his illud, non Socratis apud Platonem, uti memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesavro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tuscul. l.* 1. qi *cùm con-*

jectus

jectus in carcerem triginta juſſu tyrannorum, venenum ut ſitiens obbibiſſet, reliqum ſic è poculo ejecit, ut id reſonaret; qo ſonitu reddito, ridens, Propino, inqit, hoc pulcro Critiæ; qi in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis ſolent nominare, cui poculum tradituri ſint. (habes, Cicerone clariſſimè exponente, qid ſit ἡ φιλοτησία.) *luſit vir egregius extremo ſpiritu, veréqe ei, qi venenum præbuerat, mortem eſt auguratus, qæ brevi conſecuta eſt.* Secius pavlò Xenophon retulit *Hellenic. l.* 2. τὸ λειπόμενον (τοῦ κωνείου) ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. falſus interim Eraſmus *apophth. l.* 6. *var. miſt. dict.* 238. qi Æliani relationem *hiſt. var. l.* 9. *c.* 21. dum negligentiùs percurrit, Theramenem è triginta tyrannis fuiſſe ratus eſt. Sed ut ad Phocionem redeamus. noviſſimum hujus illud, opinor, reſpexit Marcus; eò magìs qia ſubjicit, εἴ γε μὴ προσεποιεῖτο. ſicut & *infr.* § 18. ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσυρός. ambigua eſt enim illa Phocionis dictio: poteſtqe etiam σαρκασμὸν ſatis aculeatum & mordacem continere, Athenienſem populum ejuſmodi poculis amicos ſuos excipientem, & indiciis ejuſmodi ſuam erga illos benevolentiam obſignantem notantis. qomodo Theopompus *hiſt. l.* 38. de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὃς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν, *qi cicutâ propinatâ qamplurimos ſuſtulerat*, Ἐπειδὴ οὖν πάντες ἔγνωσαν τὴν τοῦ φαρμάκου ταύτην φιλοτησίαν, οὐ προῄεσαν τῆς οἰκίας, πρὶν φαγεῖν πήγανον. Athen. *dipnoſoph. l.* 3. Luſit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat.* 11. ubi paraſitus, fratre ad vitam philoſophicam deſciſcente, vitæ pertæſus, Δότε μοι, inqit, προτείνει φιλοτησίαν ἡ τύχη. leg. Δότε μοι, προπίνειν φιλοτησίαν τῇ τύχῃ· *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* hoc eſt, ut cicutam bibere licitum ſit, qo me vitâ eximem. vide *ad l.* 10. § 11. De Phocione verò præclarum ac diſertum habetur Val. Maximi elogium, qo ſuſpicionem iſtam, qam Marci verba ſuſcitare poſſint, ab eodem amolitur. *l.* 3. *c.* 8. *Placidi & miſericordes, & liberales, omníqe ſvavitate temperati mores Phocionis, qos optimè profectò conſenſus omnium bonitatis cognomine decorandos cenſuit. itaq; conſtantia, qæ naturâ rigidior videbatur, lenis è manſveto pectore fluxit.*

Ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶ] qod Pſaltes *Pſal.* 51. *v.* 6. *in præcordiis.* Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 28. οὐκ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà qàm hypocritis ſolenne eſt, qi μόρφωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriuſqe internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.

Καὶ ὑπὸ θεῶν βλέπεσθαι] Intus oportet iſtiuſmodi eſſe, ubi Deus ipſe, qalis ſis, videt; qi non ſpeciem externam, ſed cordis habitum intuetur. *Hiſt. Reg. l.* 1. *c.* 16. *v.* 7. ὁ θεὸς οὐκ ἀγνοεῖ δὴ τὰ τὴν ἑκάστου διάθεσιν καὶ φύσιν, ἅτε δὴ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθάνεσθαι πεφυκώς. Plut. *de tard. num. vindict.* Hoc eſt, qod in pagina ſacra toties occurrit, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ad qod Lucæ *evang. c.* 1. *v.* 6. de Zacharia ſacerdote ac conjuge illius uſurpatum, Ambroſ. *Multi hominibus juſti videntur; pavci Deo. aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus ſecundum faciem & ſpeciem externam; Deo ſecundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σεαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖ τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σου οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forſan inducendum fuerit. aſſentior avtem M. Caſavbono ποιεῖς legenti. *qid tibi indè mali accedit, ſi qod naturæ tuæ eſt conſentaneum ipſe facis?*

Τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον] vide *l* 4. § 23.

Τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuſcula ſyntaxis, qam interpretes vix aſſecuti videntur. *eo deſtinatus, ut communi utilitati inſervias.* Xyl. *deſignatus eſſe qod & qomodo poſtulabit commune bonum.* Caſ. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc eſt qod Marcus voluit. *homo*, inqit, *ad hoc compoſitus & aptus, ut id fiat, qocunqe tandem modo, qod in commune expedit.* ità τὸ τετάχθαι & τετάχθαι uſurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. aliter tamen pavlò Caſ. ὁ μαγειρικὸς *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 72. qi τεταγμένος hîc vult eſſe qod Perſio *locutus.* idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id ſenſum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες] notat diverſa & inconſtantia hominum ingenia, qi ſe invicem modò deſpiciunt, modò ſuſpiciunt, modò ſibi invicem arrogantiſſimè imperant, modò rurſus abjectiſſimè inſerviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν qid ſit vide *ad. l.* 5. § 5.

Ὑποκατακλινόμενοι] hoc eſt Svidâ interprete, ὑποκάτω κάθηνται *inferiùs conſident, accumbunt.* metaphora ab eis qi ad menſam aliis priorem ac ſuperiorem locum concedunt. Subjungit Svidas ex avtore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑποκατακλίνεται πάντων καταφρονηθεὶς, ὡς παῖς ἔτι τὴν ἡλικίαν. ac Plato *polit. l.* 1. ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις, uti Marcus iſtic, ſignificatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *ſibi invicem concedere*, utì ipſe *ibidem* ſe explicat, vel *ſubmittere ſe* potiùs, ſi Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτὸ φανήσεται] *res ipſa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi ſcil. ad rem ipſam ventum fuerit. qod Architecton Athenienſis, ὡς οὗτος εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. & Evripid.

Φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν
Φωνήν· ——

Heu, qòd res ipsæ vocem nevtiqam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel qid si αὐτοῦ *istic* pro αὐτόθι, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodet. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φανήσεται· *illud ipsum apparebit*; citra sermonem ullum se prodet. qod & seqentia confirmare videntur. Allusum videtur ad proverbium, qod συντόμως καὶ ἐλλειπτικῶς (in adagiis nimirum usu communi tritis solenne hoc) efferri solet, Αὐτὸ δείξει. atqe ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si avtoris nomen id, qod M. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τοὔργον τάχ' αὐτὸ δείξει.

Atqe hoc est qod Svidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δείξει. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplenda scil. *vox* ἔργον. nam qod Mavssacus in *dissert. critic.* ἔργον censet apud Svidam eò loci idem esse, qod est Hesychio in *præfat.* ὑπόθεσις· qo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν ψιλὰς καὶ ἄνευ τῶν ὑποθέσεων τεθεικέναι· à Svidæ mente dubio procul qàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Svida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δείξει dixit esse παροιμίαν ἔξω τοῦ ἐπιλόγου εἰρημένην· *paræmiam qæ sine epilogo, sive extrema parte sui enunciatur.* qanqam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliqam intelligi, qæ parœmiæ rationem explicationémqe contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Svidam pro *hypothesi* sumi, nemo qisqam, opinor, καὶ τῶν ὁλοσχερῶς μόνον τι νοήσας, (ut cum Marco nostro loqar) Mavssaco concesserit.

Ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι] ὡς εὐθὺς συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν δι' αὐτοῦ. ut Galen. loqitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Qid mecum per literas agis? unam ob cavßam mallem coram egisses. non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. lavdatus, *Eo ingenio natus sum; amicitiam atqe inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit. interpretes qi legerint, avt qid secuti fuerint, havd est facilè conjectu, forsan ὁποῖον ἔχει, εὐθὺς ἐν τ. ὀ. ἐ. *qomodo se habeat, statim in oculis extat.* vel, τοιοῦτον ἔχει; εὐθὺς, &c. *ità se habet? in oculis extat statim.* forsan avtem, τοιοῦτον ἔχειν, sive εἶ, εὐθὺς &c. *talem esse*, sive, *sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

--*in vultu pignora mentis habet.*

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon, sed specie falsâ deceptus,

Εὖ γὰρ φρονούσης ὄμμα σοῦ κατηγορεῖ,
Nam prodit oculus esse te affectum probè.

oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect.* ut *imago est animi vultus, sic indices oculi.* Idémqe *de leg. lib.* 1. *Natura speciem ità formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret. nam & oculi nimis arguti, qemadmodum animis affecti simus, loquntur. & is, qi appellatur vultus, qi nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambrос. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago qædam animi loqitur in vultu.* Evnap. in *Maximo.* Τὰς δὲ ὁρμὰς τῆς ψυχῆς ἐδήλου τὰ ὄμματα· unde & qidam *oculos animi portas* qasdam dixere. Adamantius *physiognom. lib.* 1. *c.* 1. ὥσπερ διὰ πυλῶν τούτων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per qas mens non prospicit tantùm, sed se prodit qoqe; & per qas motus atqe affectus animi translucent qodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens est qæ per oculos ea, qæ sunt opposita transpicit, qasi per fenestras lucente vitro avt speculari lapide obductas. Et idcircò mens & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c* 9. *Mens oculis tanqam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Sciens fenestras qodammodo esse nostrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qi tam paratè fecit, non est dubium qin libenter faciat. itaqe lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.* atqe hoc est φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἁπλότητι· ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, qid nutus amantis,
Qidve ferant miti lenia verba sono.

Qò spectant & illa Æschyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio *in Solin.*

Ἀλλ' οὖν μὲν ἁγναῖς παρθένοις γαμηλίων
Λέκτρων ἀπείρων βλεμμάτων ῥέπει βολή·
Νέας γυναικὸς δ' οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη·
Ἔχω δὲ τούτων θυμὸν ἱππογνώμονα.

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallant, experta siqa jam fuerit virum.
Animus mihi ista discernendi gnarus est.

Nec fefellerunt, qi *amorem* dixere non magìs qàm vinum avt ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

--κρύψαι

--κρύψαι, Φειδία,
Ἅπαντα τἄλλά τις δύναιτ᾽ ἂν πλὴν δυοῖν,
Οἶνόν τε πίνων, εἰς ἔρωτά τ᾽ ἐμπεσών·
Ἀμφότερα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων,
Καὶ τῶν λόγων τ᾽ αὖ· ὥστε τοὺς ἀρνουμένους
Μάλιστα ταῦτα καταφανεῖς πολλοῖς ποιεῖν.
[ubi nihil opus cum Casavbono in senario penulti-
mo pro τ᾽ αὖ, ταῦθ᾽ rescribere.]
--*celare, Phidia,*
Præter duo aliqis reliqa possit omnia,
Amore captus si sit, avt sit ebrius.
Oculis ab ipsis etenim utrunqe proditur,
Itémqe verbis; ut negare qi volunt,
Ista evidenter arguant mendacii. H. Steph.
Cui affine est, qod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18.
c. 23. pervulgatam esse apud suos vocem, *Amorem*
tussimqe celari non posse. de igne idem Naso *epist.*
12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobans;
Perfide, sensisti. qis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.
Et Helenæ Paris *epist.* 15.
Sed malè dissimulo. qis enim celaverit ignem,
Lumine qi semper proditur ipse suo?
Et ibid.
Qà licet & possum luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.
Statius *Achill. lib.* 1.
Nec latet havstus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atqe ora redit, lucémqe genarum
Tingit.--
Γεγονυῖα] Vide *ad lib.* 5. § 28.
Ἐπιτήδευσις ἢ ἀπλότητος] *Affectatio simplici-*
tatis, qâ qis simplex aliis videri studet, sive pro sim-
plici se venditat. Dionys. Halic. in *arte.* Ὁ γὰρ
ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, ἀνηδὸ ποιεῖν τιν.
Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Evseb. Οὐ φίλον μοι τὸ
τεχνικόν. οὐ γὰρ φιλεῖ συγγίνεσθαι φαντασία τε καὶ
ἀλήθεια. Synes. *de regno.* Itaqe Tatianus *adv.*
Græc. c. 46. ait scriptis propheticis fidem habuisse,
διά τε τῆς λέξεων τὸ ἄτυφον, καὶ τῆς εἰπόντων τὸ ἀνεπιτή-
δευτον, καὶ τῆς τοῦ παντὸς ποιήσεως τὸ εὐκατάληπτον. &c.
Σκαλμή ἐστιν] obturbat istud σκαλμή. Σκαλ-
μὴ Polluci *lib.* 10. *c.* 38. ex Sophocle, *ensis* no-
men barbarum; *Thracum* scil. *peculiaris*: qod ex
Hesychio discimus. Verùm id istic qid velit, nul-
lus asseqor. Xyl. σκολιὴν, qomodo Plut. ὁδὸν σκα-
λιὰν vocat. vertítqe, *insidiæ tectæ.* Sed & alicu-
bi Epiphanius, μηδὲν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαλη-
νά· *rectum nihil, sed obliqa cuncta.* D. Boot. vult
σκαιά, *scæva, sinistra.* M. Casavb. *nullo modo lav-*
dabilis. ità qid legerit, incertum est. Verùm cla-
rissimus Salmas. *Omnino,* inqit, *rescribendum;*
σκαμβή ἐστι. Proverbium est Græcum, σκαμβὸν ξύ-
λον οὐδέποτ᾽ ὀρθόν. (Habes apud Svidam, & A-
postasium proverb. 1801.) Latini hoc nomen eti-
am suum usu fecerunt. unde apud Svetòn, *Otho. c.*
12. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm
ipsam acu tetigit. nec qæsitu ulteriùs opus. Σκαμ-
βή, διεστραμμένη. Svid. qid si locum hunc Marci
ob oculos habuit?
Οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας] λυκοφιλία qid
sit, nescium se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio
Dionysio Evstathius *ad Il.* κ΄. ex Menándro Dio-
nysius. Λυκοφιλίως, ἀντὶ τοῦ ὑπόπτως, ὑπούλως·
suspectè subdolé. Menander,
Λυκοφίλιοι μέν εἰσιν αἱ διαλλαγαί.
Suspecta pax hæc, tanqam amicitia est lupi. Grot.
Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ:*
Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inqit, ταύτῃ γενόμενα τὴν ἐμὴν
καὶ σὴν λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σὲ ἀπειργά-
σατο. *Hæc avtem sic gesta, tuam mecum amicitiam*
lupinam diremit, nósqe tuâ culpâ dissociabiles red-
didit. Et Platonem imitatus, Cornelius Episc. Ro-
manus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Evsebium
lib. 6. *c.* 43. de Novato. οὗτοι οἱ ἄνδρες κατανοή-
σαντες αὐτὸν, καὶ καταφωράσαντες τὴν ἐν αὐτῷ πα-
νουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν, τάς τε ἐπιορκίας καὶ
ψευδολογίας, καὶ τὴν ἀκοινωνησίαν αὐτοῦ καὶ λυκοφι-
λίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ ho-*
minis astutiâ & versutiâ, perjuriisqe & menda-
ciis, affectu dissociabili, & *lupinâ,* sive *veteratoriâ,*
amicitiâ. Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit;
qemadmodum & Plato, cujus codices hinc corri-
gendi: & pro ἀκοινωνίαν, qod est κόμματος φαύ-
λου, legendum ἀκοινωνησίαν· qa voce usus est &
Aristoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc voca-
buli ad apologum de induciis sive fœderibus, qæ
cum ovibus lupi aliqando inire volebant, canibus
gregis custodibus ob fidum loco sibi traditis, qorum
loco scil. catulos suos ipsi darent, qò liberiùs dein-
ceps grassarentur in greges. Eum Samiis narrâsse
primò Æsopum, cùm is à Crœso posceretur, avtor
est Max. Planudes in *vit. Æsop.* recitâsse denuo
Atheniensibus Demosthenem, cùm ab Alexandro
(non ut Svidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus
aliis deposceretur, refert Plutarchus in *Demosth.*
eundem παραδειγματικῶς extulit exhibuítqe Libani-
us in *progymnasm. fab.* 1. pro eo avtem qod λυκο-
φιλίαν Marcus, ἀλωπεκὴν φιλίαν dixit Leo Impe-
rator sapientissimus dictus in *oraculis* suis.
Ἀλωπεκὴν ὑποκριθεὶς τὴν φιλίαν,
Καὶ μακροθύμως χαλινώσας τὴν φρένα,
Ὡς πρέσβυς ἄγαν καὶ πολιός τις ἐχέφρων.
Vulpinâ amicum mente simulans subdolè,
Patienter ingenium cohibens, ut fræno insitum;
Sicut senex valde & canus sapientiâ.
vide Joan. Rutgers. *var. lect. l.* 5. *c.* 8.
§ 16. Κάλλιστα ἢ ζῆν] f. διαζῆν. est enim
novi argumenti exordium.
Ἐὰν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διῃρημένως] vide *su-*
prà § 2. & *l.* 3. § 11.
Οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμ-
ποιεῖ]

ποιεῖ] Vide *ſuprà* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Ἐυθὺς ἐξαλεῖψαι] Vide *l.* 8. § 47.

Ὀλίγου χρόνου ἔσται] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε αὐτοῖς καὶ ῥᾴδια ἔσω σοι] ἔσται forſan. Ità Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τῆς ἀγαπῶντι βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἂν ἄδοξον ᾖ] Hoc eſt qod Pythagoras, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. Vide *ad l.* 9. § 18. Baſil. Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Ὀυκ ἔστιν ὃ μᾶλλον φοβερὸν εἴη τῷ σωφρονοῦντι, τοῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ὥστε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγνοὺς ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν ἀλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς; Ità Apoſtolus ad cœleſtia contendit, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας. ad *Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8. Plut. *de audiend.* Ὀυ γὰρ μόνον, ὥς φησιν Φωκυλίδης,

Πολλ᾽ ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδοξῆσαι. Ubi obiter adnotâſſe havd pigebit, verſum illum, qem Plutarchus Phocylidæ vindicat, pavlò aliter à Clemente *ſtrom. l.* 5 *prope finem* concipi,

——πολλὰ πλανηθῆναι--&c.

eâ nempe notione qâ Ulyſſes πολυπλανὴς, & πολύτλας dicitur, *odyſſ.* ρ. *v.* 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Ἐι προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνους δόξαι καὶ ἠλίθιος. qod Anaxagoræ obtigiſſe refert Laërt. *l.* 2. Ὅιον γάρ ἐστι τὸ ἀνόητον ὄντως ἀπολειφθῆναι, διὰ τὸ μὴ νομισθῆναι τοῖς ἀνοήτοις ἀνόητον; *Qæ enim ratio eſt in amentia perſiſtere, nè amentibus amens videare?* Simplic. *comment. in Epictet. ibid.* Socrates apud Senecam *ep.* 71. *Ut ſis beatus, & te alicui ſtultum videri ſine.* Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 14. *Non poteſt qiſqam juſtus eſſe, qod eſt cum vera ſapientia conjunctum, niſi idem ſtultus eſſe videatur.* Dionyſ. *de divin. nomin. c.* 7. Ἐυ οἶδεν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἑνωθεὶς, ὅτι εὖ ἔχει, κἂν οἱ πολλοὶ νουθετοῖεν αὐτὸν ὡς ἐξεστηκότα. Ità de Domino Chriſto ipſi propinqi ejus dicebant, ὅτι ἐξέστη. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Æſchyl. *Prometh.*

Κέρδιστον εὖ φρονοῦντα μὴ δοκεῖν φρονεῖν.

——*Utiliſſimum eſt,*

Minimè videri ſapere, cùm ſapias tamen.

Siqidem ut Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 14. Τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία τῷ ψυχικῷ ἐστι. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τοῦ σταυροῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία· τοῖς δὲ σωζομένοις δύναμις Θεοῦ.

& qod Plato *epiſt.* 2. Σχεδὸν γὰρ οὐκ ἔστι τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα· οὐδ᾽ αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς (εὐσεβεῖς, potiùs) θαυμαστότερά τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι] Vide *ad l.* 6. § 27. Cato Uticenſis, referente Plutarcho; Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὅ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παρείησι;

§ 17 Πόθεν ἐλήλυθεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 36.

Ὅιον ἔσται μεταβάλλον] vide *l.* 8. § 21.

Ὀυδὲν κακὸν πείσεται] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ πρῶτον μὲν] Καὶ illud παρέλκον videtur. qomodo Hebræis in ſcriptorum exordiis creberrimé. Proponit varias conſiderationes, qibus animi impetus ad offenſationem & iracundiam in injuriis illatis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranqilla contineatur. eas alibi ſæpe priùs inculcatas, prout ex locorum collatione videre eſt, hoc loco ſimul uno qaſi faſciculo comprehenſas, veluti per ſynopſin qandam, ob oculos conſtituere viſum eſt.

Τίς ἡ πρὸς αὐτούς μοι σχέσις] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9. § 22.

Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 8. § 56, 59.

Προεστηκέναι αὐτῶν γέγονα] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philoſophiæ ſtudioſus? utrovis enim modo accipere licet. Plato *Dionyſio ep.* 4. Νῦν οὖν δῆλον μέν ἐστιν ὃ λέγω, ἀναμιμνήσκειν δὲ ὅμως δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅτι προσήκει, πλέον ἢ παίδων, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν, ſed illâ potiùs ratione, opinor; ὡς ἄρχων *l.* 3. § 5. qanqam poteſt & utroqe.

Ὡς κριὸς ποίμνης] Ὁ μὲν τῶν αἰγῶν ἡγεμὼν, τράγος· ὁ δὲ οἰῶν, κριὸς καὶ κτίλος· τῶν δὲ βοῶν, ταῦρος. Pollux. *l.* 2. *c.* 12 § 29. de Ulyſſe Priamus *iliad.* γ΄. *v.* 196.

Αὐτὸς δὲ, κτίλος ὥς, ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν,
Ὅστ᾽ οἰῶν μέγα πῶυ διέρχεται ἀργεννάων.

qod in Cleanthem detorſit Timon, uti Laërt *l.* 7. & de Ænea poeta *il.* ν. *v.* 492.

Λαοὶ ἕπονθ᾽, ὡσεί τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα.

Ἡ ταῦρος ἀγέλης] Achill. Tatius *Leucip. l.* 1. Βαδίζει ταῦρος ὑψαυχενῶν, καὶ ὥσπερ ἐπιδεικνύμενος, ὅτι τῶν ἄλλων βοῶν ἐστι βασιλεύς. De Agamemnone *il.* β. *v.* 480.

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος· ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι.

Et Flaccus *ſat.* 3. *Viribus editior, —— ut in grege taurus.* Polyb. *hiſt. l* 6. Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ ἐπὶ τούτων (πλήθους ἀνθρώπων) συναθροιζομένων, ὅπερ εἰκὸς κατὰ τοῦτο τὸ ὁμόφυλον συναγελά-

γελάζεσθαι, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν· ἀνάγκη τὸν τῇ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ψυχικῇ τόλμῃ διαφέροντα, τούτων ἡγεῖσθαι καὶ κρατεῖν· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν ἀδοξοποιήτων ζώων θεωρούμενον· τοῦτο χρὴ φύσεως ἔργον ἀληθινώτατον νομίζειν· παρ' οἷς ὁμολογουμένως τοὺς ἰσχυροτάτους ὁρῶμεν ἡγουμένους. λέγω δὲ ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρυόνας, τὰ τούτοις παραπλήσια. Videtur avtem Marcus hic ob mentem habuiſſe Epicteti illa, *diſſert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ οὖν τίς εἶ ἐνταῦθα; μέγα ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι οὗτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ λέοντι τὸ τυχὸν βοΐδιον τολμᾷ ἀντιστῆναι αὐτῷ. ἂν δ' ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀνθιστῆται, λέγε αὐτῷ, ἄν σοι δόξῃ, σὺ δὲ τίς εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ἐξαίρετον, ἐν βουσὶν, ἐν κυσὶν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ οὖν τίς εἶ; εἰ δὲ μὴ, ἐρεῖ σοι φωνὴν λαβὼν, ἐγώ εἰμι τοιοῦτον, οἷον ἐν ἱματίῳ πορφύρα· μή με ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος; τί οὖν σε ἔδει φροντίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ἦς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ὥσπερ οὐδὲ ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ στιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· qem locum eò lubentior adduxi, qò ab interpunctione laborantem, qod interpreti impoſuit, reſtituerem. Et pavlò pòſt ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης.

Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] vide *ſuprà* § 10. & *l.* 5. § 30.

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Οἵας ἀνάγκας δογμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μεθ' οἵου τύφου] qod *l.* 9. § 34. ὅσῃ οἰήσει. qanqam hìc malim *prudentiæ opinionem*, qàm *faſtum* vertere: qanqam & iſta faſtu ſufflat. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἄκοντες] vide *l.* 7. § 61. Πάντας ἄκοντας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1. *c.* 18. nec horum duntaxat, ſed ſapientum omnium ſi Platoni credimus; ſic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται, οὐδένα ἀνθρώπων ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν, οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα κατεργάζεσθαι. ἀλλ' εὖ ἴσασιν, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἄκοντες ποιοῦσι. qi & idem in *Hipp. maj.* Κακὰ δή γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀρξάμενοι ἐκ παίδων· καὶ ἐξαμαρτάνονται ἄκοντες.

Ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες] Itaqe hoc utroq; nomine (ſi verum iſtud) veniâ ac miſericordiâ digniores; vt *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ· καὶ οἱ νόμοι δή που πολὺ χαλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἑκοῦσι κακὰ ἐργαζομένοις, καὶ ψευδομένοις, ἢ τοῖς ἄκουσιν. Plato *Hipp.* & Demoſth. *adv. Midiam.* Οἱ περὶ τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, διπλοῦν· ἂν δ' ἄκων, ἁπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν· ὁ μὲν γὰρ παθὼν, πανταχοῦ βοηθείας δίκαιός ἐστι τυγχάνειν· τῷ δράσαντι δ' οὐκ ἴσην τὴν ὀργὴν, ἂν θ' ἑκὼν, ἄντ' ἄκων, ἔταξεν ὁ νόμος· οἱ δὲ φονικοὶ, τοὺς μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτιννύντας, θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων, ζημιοῦσι· τοὺς δ' ἀκουσίως, αἰδέσεως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἠξίωσαν.

Ἄκουσα στέρεται τοῦ ἀληθοῦς] Ex Platone. Vide *l.* 7. §. 63.

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc eſt qod primo loco cogitandum propoſuit Antonius Epicureus in ſcripto ſuo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoſcend. & curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν. Senec *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, qàm multa contra bonum morem faciat; qàm multa ex his qæ egit, veniam deſiderent. jam iraſcetur etiam ſibi. nunqam enim æqus judex aliam de ſua, aliam de aliena cavſſa ſententiam fert. nemo inveniatur, qi ſe poſſit abſolvere: & innocentem qiſqe ſe dicit reſpiciens teſtem, non conſcientiam.* Æſchylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφοῦ σοφώτερος.

Peccat aliqando, ſapiente & qi plus ſapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad qem locum Beda noſter; *Non dixit offenditis, ſed offendimus, inqit: & in multis, præmiſit; omnes, ſubjunxit.* Et Avg. *epiſt.* 29. *Non in uno, ſed in multis; nec qoſdam ſed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος εἶ] qod *l.* 7. § 79. εἷς ὢν τῶν φαύλων· *alius ejuſmodi.* qomodo in parœmia dicitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς. *alius,* ſive, *alter, iſte Hercules eſt.* i. e. alter ejuſmodi qalis Hercules. de Titorno uſurpatum Ælian. *l.* 12. *c.* 22. qò facit Platonis illud adductum *ſuprà ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλως legendum. *aliàs,* ſive *aliis in rebus, ipſe paria peccas.* ἄλλο τι ὁμοειδές. *l.* 7. § 26. παρόμοιόν τι. *l.* 10. § 30.

Vitia habes alia, etiam havd fortaſſe minora.

Flaccus *ſat.* 3.

Ἀλλὰ τήν γε ἕξιν τοιαύτην ἕξεις] Malim, ἔχεις. atqe ità reddidit interpres uterqe. *habes dogmata gemina* ut *l.* 7. § 26. vel *affectus pariter vitioſos.* & paria itaqe ni aliud obſtaret, puta ſupplicii

plicii vel opprobrii ſormido, admitteres, vel admittere aliqando poteris. qod Apoſtolus innuit, *ad Gal. c. 6. v. 1.* verbis illis, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Ariſtot. *de rhetor. ad Alex. c. 37.* ἐπιεικές τε καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἐστὶν συγγνώμην ἔχειν. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ οὐδεὶς οἶδεν, εἴ τι τοιοῦτον αὐτῷ συνεμπέσῃ. Optimè Plin. min. *l. 6. ep. 22.* *Optimum & emendatiſſimum exiſtimo, qi cæteris ità ignoſcit, tanqam ipſe qotidie peccet; ità peccatis abſtinet, tanqam nemini ignoſcat.*

Διὰ δειλίαν] ſcil. qod Naſo *amor. l. 1. eleg. 4.*

Siqa metu dempto caſta eſt, ea deniqe caſta eſt:
Qæ qia non potuit-- (metu nimirum coercita)
——*non facit, illa facit.* Itaqe Plavtus *ſtich. 1, 2.*
Vbi facillimè ſpectatur mulier qàm ingenio eſt bono?
Cui malefaciendi eſt poteſtas, qæ, nè faciat id, temperat.

* Cùm, Acidal.

Vacat enim abſtinentiæ teſtimonium, cùm licentia eripitur. Tertull. *adverſ. Marc. l. 1. c. 29.* & ut Flaccus *l. 1. ep. 17.*

Oderunt peccare (etiam) mali formidine pœnæ.

ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς ψόφῳ κύων ἢ * γαλῇ, [* γαλεὸς perper. vulg.] τῶν ἡδονῶν ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Plut. *de virt. moral.*

-- *tolle periclum,*
Jam vaga proſiliet frænis natura remotis.

Flacc. *l. 2. ſat. 7.*

Ἢ δοξοκοπίαν] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiſcus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Geſneri: huic item Anton. *Meliſſ. l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ᾽ ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μὴ βούλεται·
Οὐδ᾽ ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέσχετο,
Ἀλλ᾽ ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος καὶ κρατεῖν ἀζημίως·
Οὐδ᾽ ὅς γε ταῦτα πάντα διατηρεῖ μόνον,
Ἀλλ᾽ ὅστις ἄδολον γνησίαν τ᾽ ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κ᾽ οὐ δοκεῖν εἶναι θέλει.

Non juſtus, omnis abſtinens injuriæ eſt,
Sed qi nocere cùm poteſt, tum abſtinet:
Nec qi recuſat parva, ſed qi maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec qiſqis iſta qolibet præſtat modo;
Sed qi doloſi neſcius fuci, integrâ
Probitate, juſtus eſſe, non credi, ſtudet.

Grot. Alluſit ad Æſchyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ᾽ εἶναι θέλει.

vide *l. 8. § 1.*

Πολλὰ γὰρ καὶ κατ᾽ οἰκονομίαν γίνεται] *Multa*, inqit, *per diſpenſationem qandam fiunt.* Non *divinam* qidem eam, de qa Xylander intellexiſſe videtur; cùm vertit, *Qædam enim fato fiunt.* ſiqidem non *qædam*, ſed *omnia* in univerſum, *fato fieri*, ſtatuebant Stoici. ſed *humanam*, prout & Anglus rectè cepit. in qem eundem ſenſum Epictetus pariter *l. 3. c. 14.* τῶν πραττομένων, τὰ μὲν προηγουμένως πράττονται, τὰ δὲ κατὰ περίστασιν, τὰ δὲ κατ᾽ οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπεριφορὰν, τὰ δὲ κατ᾽ ἔνστασιν. qo de loco videri poterit Hieron. Volfius in *Annot.* Membrum illud qod attinet, qod hîc Marcus attingit: κατ᾽ οἰκονομίαν fieri aliqid dicitur, cùm aliud qidpiam ſpecie tenus geritur, qàm qod vel intenditur, vel revera ſubeſt. Indè fit, ut qædam mali ſpeciem præ ſe ferant, qæ tamen, cùm alio fine, aliâqe ratione peragantur, qàm primo aſpectu videri poſſit, culpâ omni prorſus carere cenſentur. *Oeconomia* iſtiuſmodi fuit, qòd copiæ Iſraeliticæ, qaſi formidine perculſæ ad Ajenſium incurſum in fugam ſeſe dabant, qò ab urbe ſua iſtos longiùs electarent. Joſ. *hiſt. c. 8. v. 15.* vide Origen. *adv. Celſ. l. 1. ad l. 3. § 4.* qòd Jehu rex Iſraelis, Baalis colendi cupidum ſimulabat ſeſe, cùm ejuſdem cultores comprehendendi & peſſundandi conſilia apud ſe coqeret. *Reg. hiſt. l. 4. c. 10. v. 19.* qòd Solomon de infante diſſecando ſententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non abſimile Clavdii imperatoris illud, qi fœminæ filium ſuum non agnoſcenti, matrimonium juvenis indixit. Sveton. *l. 5. c. 15.* qòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm ſontem alterum, alterum inſontem eſſe compertum haberet, utroſqe duci juſſit, qò alter ſe prodendo alterum liberaret. And. Iſern. *de fevd.* qòd Archimandrita qidam Ægyptius, qi qò monachum juvenem à libidinis flammis, qibus uſtulari ſe conqeſtus eſt, liberaret, ſubornavit qi conviciis hominem inſectaretur, & poſt injuriam illatam, innocentem inſuper apud ſeſe deferret. Hieron. *ad Ruſtic.* qòd Davus Terentianus Myſin cum puerulo in viam provoluturum ſe minatur. *Andr. 4. 5.* Nec deſunt ex antiqis, qi patriarcharum piorúmqe aliorum lapſus in ſacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excuſatum. Origenes *ſtromat. l. 6.* qò Jacobi mendacium excuſet Eſavum ſeſe profitentis. *Geneſ. c. 27. v. 19.* poſt adducta Platonis illa ex *polit. l. 3.* τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου εἴδει. *Conſiderandum eſt*, inqit, *qomodo Philoſophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile eſſe mendacium, hominibus non interdum inutile; & qòd nè per diſpenſationem qidem* (hoc eſt, κατ᾽ οἰκονομίαν, & ità prorſus Orig. ſcripſerat) *putandus ſit Deus aliqando mentiri.* qod *homini* tamen *per diſpenſationem* qandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c. 11. v. 2.* Holofernæ mentitæ; Eſteræ *c. 5. v. 8.* Hamanem convivam poſcentis; ubi nulla tamen mendacii veſtigia comparent. Qod avtem Plato, ἐν φαρμάκου εἴδει, Clemens Alex. ἐν θεραπείας μέρει dixit. ſic enim iſte, *ſtrom. lib. 7.* de Gnoſtico agens, ἀληθῆ τε φρονεῖ ἅμα καὶ ἀληθεύει· πλὴν εἰ μήποτε

ἐν θεραπείας μέρει, καθάπερ ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν καμνόντων, ψεύσεται, ἢ ψεῦδος ἐρεῖ κατὰ τοὺς σοφιστάς. *non tam*, inqit, *mentietur, qàm mendacium dicet, utì subtilitatum periti distingvere solent.* Eódem trahit Origenes *operis dicti lib.* 10. ejusdémqe *œconomiæ*, sive *dispensationis*, speciem vult esse disceptationem, vel increpationem potiùs, illam, qâ adversus Petrum Pavlus Antiochiæ usum se profitetur, *ad Galat. c.* 2. *v.* 11. eundémqe secutus, cùm Joan. Chrysostom. in *Gal. expos.* οὐ μάχης ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ οἰκονομίας. εἰ γὰρ ὄντως ἐμάχοντο, οὐκ ἂν ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἀλλήλοις ἐπετίμησαν. σφόδρα γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐσκανδάλισαν. νυνὶ δὲ λυσιτελοῦσα ἦν ἡ ἐν τῷ φανερῷ μάχη. tum & Hieron. *in comment. Novâ bellator*, inqit, *usus est arte pugnandi, ut dispensationem Petri, qâ Judæos salvari cupiebat, novâ ipse conditionis dispensatione corrigeret; & resisteret ei in faciem, non arguens propositum, sed qasi in publico contradicens.* qi & *rabulis forensibus* Apostolos comparat, qi pari ratione, *omissis sæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & joculari se invicem dente mordent, ut populum circumstantem fallant, & apud reos prævaricationis suspicionem effugiant.* Idémqe *ad Avgust. ep.* 1. *Bene uterqe finxit. nec tamen defendimus officiosum mendacium; sed ostendimus honestam dispensationem.* Verùm Apostolum à nota hac uberrimè vindicat Avgustinus *epist. ad Hieron.* ea de re scriptâ. & in *lib. de mendac.* qi tamen & ipse ibidem Jacobi dictum, qo Esavum esse se affirmabat, vult mendacium videri, non esse; & dispensationis ratione non absimili excusat. οἰκονομίας revera rationem habuit, eodémqe refert, qi & συμπεριφορὰν appellat, Clemens dictus, Timothei circumcisionem à Pavlo procuratam, *Act. c.* 16. *v.* 3. cùm tamen περιτομὴν χειροποίητον οὐδὲν ὠφελεῖν prædicaret, *Rom. c.* 2. *v.* 28. *Galat. c.* 5. *v.* 6. & *c.* 6. *v.* 15. συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις. sed & qod de se Apostolus idem *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 19. 22. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Nec illud minùs, qod Chrysippus habet in *lib. de rhetoric.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c.* 1. οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγιείας· cùm tamen ipse secus omnino censeat. Qod Epictet. *enchir. c.* 16. de homine in mœstitia luctúqe agenti ob infortunium aliqod, qod eidem obtigerit, μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι· πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς. qem vide & *ad l.* 8. § 27. Idem & Senec. *epist.* 5. *Intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conveniat.* & *ep.* 103. *Non abhorreat à publicis moribus; nec hoc agat, ut qicqid non facit, damnare videatur.* qi & idem, Lactantio *instit. l.* 3. *c.* 15. referente, unde dispensationis hujusce usum Stoicis freqentem satìs familiarémqe fuisse liqet. *Faciet*, inqit, *sapiens, & qæ non probabit, ut etiam ad majora transitum inveniat: nec relinqet bonos mores, sed tempori se aptabit: ut qibus alii utuntur in gloriam avt voluptatem, utatur agendæ rei cavsâ.* &, ut qàm latè pateat, avtoribus illis, dispensatio ista videatur; *Omnia*, inqit, *qæ luxuriosi faciunt, qæqe imperiti, faciet & sapiens, sed non eodem modo, eodémqe proposito.* Horum itaqe exemplo dogmatéq; Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cavssarum minùs honestarum defensionem in oratoribus excusat. *Nè hoc qidem*, inqit, *est nudum intuendum, qalem cavssam vir bonus, sed etiam qare, & qâ mente defendat. ac primùm concedant mihi omnes oportet, qod Stoicorum qoqe asperrimi confitentur, facturum aliqando virum bonum, ut mendacium dicat. & qidem nonnunqam levioribus cavssis; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; multa non facturi promittimus; nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, avt hostis pro salute patriæ fallendus, ut hoc, qod aliàs in servis qoqe reprehendendum est, sit aliàs in ipso sapiente lavdandum.* qi & concludit, *licere qandoqe uti arte dicendi, bonâ qidem, sed qæ malis artibus simillima sit.* Certè qòd *mendacium* qandoqe dicturum virum bonum sapientémqe ex Stoicorum sententia, affirmavit, id disertè Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ, μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν. — τῷ μέντοι ψεύδει ποτὲ συγχρήσεσθαι νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους, κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος προόρασιν, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. Vide *ad l.* 4. § 49. Plura istiusmodi adjici poterant: sed ista suffecerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l.* 4. § 19.

Πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν] De alienis factis non est temerè pronunciandum. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Πολλὰ δεῖ στραφῆναι καὶ παθεῖν πρὶν ἄλλου καταγνῶναι δυσσέβειαν.

Ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος] *puncto* minùs. Senec. *ep.* 49. vide *l.* 5. § 24.

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν] qod *l.* 7. § 21. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. vide *l.* 4. § 3. & 48. ἐκτέτανται. In eandem ferè cum Marco sententiam Evripid. *Supplic.*

— ὦ ταλαίπωροι βροτοί,
Τί κτᾶσθε λόγχας, καὶ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; παύσασθ'· ἀλλὰ λήξαντες πόνων,
Ἄστη φυλάσσεθ', ἥσυχοι μεθ' ἡσύχων·
Σμικρὸν τὸ χρῆμα τοῦ βίου· τοῦτον δὲ χρὴ

Ὡς ῥᾷστα, καὶ μὴ σὺν πόνοις διεκπερᾶν.
—Misera gens mortalium,
Qid arma, qid vos mutuæ cædes juvant?
Qin abstinete. liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tutetur qies.
Humana vita res brevis. cura optima est,
Ut absqe cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἱ πράξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *supr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρόν] Vide *lib.* 2. § 1. Musonius in *orat.* qâ differit, *an Philosophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων εὐθὺς καὶ ἐν αἰσχύνῃ ἐστίν, ὁ δὲ πάσχων, ὥσπερ οὐχ ἁμαρτάνει, καθόσον πάσχει, οὕτως οὐδὲ ἐν αἰσχρῷ οὐδενὶ γίνεται.

Χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu suo patiuntur, qàm ab eis ipsis qibus irascuntur. Τὰ γὰρ ἔνδοθεν μᾶλλον βαρύνει, οἷον ἐν τοῖς ἠπιάλοις καὶ πυρετοῖς τὸ ῥιγοῦν ἢ κατακαίεσθαι τοῦ ἔξωθεν κρύους ἢ καύματος. Plut. *de tranqill.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35, 36. & Joan. Chrysost. *infr.* Theognis,

Οὐδὲν, Κύρν', ὀργῆς ἀδικώτερον, ἣ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δειλὰ χαριζομένη.
Irâ, Cyrne, nihil crudelius; ipsum ea habentem
Lædit, & excruciat cor miserabiliter.

Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον] Apost *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6, 26. & *l.* 7. § 22.

Καὶ μὴ σεσηρὸς] *adscititia.* Xyl. *affectata.* Cas. *personata.* qemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus sub persona risus est.* ab eis tractum qi vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæstuat: ut ille qi *Æn. l.* 1.

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de qibus Apost. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ οὐ καρδίᾳ. vide *lib.* 1. § 15. & *supr.* § 13. Expressit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit, *lib.* 21. *amarum subridens.*

Τί γάρ σοι ποιήσει ὁ ὑβριστικώτατος] Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διατελῇς εὐμενὴς αὐτῷ] Dio Siracusanus, referente Plutarcho. Ἀνθρώπου δὲ κακίαν, εἰ καὶ χαλεπόν ἐστιν, οὐχ οὕτως ἄγριον εἶναι παντάπασι καὶ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολλάκις εὖ ποιούντων. *Vincit malos pertinax bonitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idémqe *de ira l.* 2. *c.* 34. *Irascitur aliqis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. si utrinqe certabitur, ille est melior, qi prior pedem retulit; victus est qi vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. ad Rom. c. 12. v. 21. *Qàm pulchra ars, vincere in bono malum?* Gvigo *medit. c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliqanto injuriæ beneficiis vincuntur, qàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Et, *Bono vinci satius est, qàm malo more injuriam vincere.* Saluft. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 18. Εἰ καὶ μεγάλα ἠδίκησαι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐεργέτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπρότερον ποιήσῃς τὸν στέφανον, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐσχάτης ἀπαλλάξῃς ἀῤῥωστίας· ἐπεὶ καὶ οἱ ἰατροὶ, ὅταν καὶ λακτίζωνται καὶ ὑβρίζωνται παρὰ τῶν μαινομένων, τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ παρασκευάζονται πρὸς τὴν ἐκείνων διόρθωσιν, εἰδότες ὅτι τῆς ὑπερβολῆς τοῦ νοσήματος ἡ ὕβρις ἐστί. καὶ σὺ τοίνυν ταύτην περὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ἔχε τὴν γνώμην, καὶ οὕτω κέχρησο τοῖς ἀδικοῦσιν· ἐκεῖνοι γάρ εἰσι μάλιστα οἱ νοσοῦντες, καὶ τὴν βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοὺς τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἀφεῖναι τὴν ὀργὴν, καὶ δαίμονος ἐλευθέρωσον χαλεποῦ, τοῦ θυμοῦ· καὶ γὰρ δαιμονῶντας ἐὰν ἴδωμεν, δακρύομεν· οὐχὶ καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδάζομεν δαιμονᾷν· τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ κἀκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μετὰ αἰσθήσεως μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνωστος αὐτῶν ἡ παραπληξία. μὴ τοίνυν ἐπέμβαινε κειμένῳ, ἀλλὰ καὶ ἐλέει· καὶ γὰρ ἂν ὑπὸ χολῆς τινα ἐνοχλούμενον καὶ σκοτοδινιῶντα καὶ ἐμέσαι ἐπειγόμενον τὸν πονηρὸν τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγομεν καὶ διαβαστάζομεν παρατρεπόμενον, κἂν τὸ ἱμάτιον μολύνωμεν, οὐκ ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' ἓν μόνον ζητοῦμεν, ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης στενοχωρίας· τοῦτο τοίνυν ἐπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ διαβαστάζωμεν ἐμοῦντας καὶ παρατρεπομένους· μὴ δὴ πρότερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν. καὶ τότε σοι χάριν εἴσεται μεγίστην, ἐπειδὰν παύσηται, τότε γνώσεται σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας ταραχῆς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐκείνου χάριν; ὁ γὰρ Θεός σε εὐθέως στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σου τὸν ἀδελφὸν νοσήματος ἠλευθέρωσας χαλεποῦ· κἀκεῖνος δὲ ὡς δεσπότην τιμήσει, διὰ παντὸς αἰδούμενός σου τὴν ἐπιείκειαν. οὐχ ὁρᾷς τὰς τικτούσας γυναῖκας, πῶς δάκνουσι τὰς παρεστώσας, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν ἐκεῖναι; μᾶλλον δὲ ἀλγοῦσι μὲν, φέρουσι δὲ γενναίως, καὶ συναλγοῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ διακοπτομέναις ὑπὸ τῆς ὠδῖνος. ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γίνου μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γάρ εἰσι μικροψυχότεροι) τότε σε τὸν ἄνδρα εἴσονται. Adeò sanè præclara & eximia verba sunt ista, ut nec ipse describere gravatus sim, nec lectori pio tædium sperem legendo, prolixiora licèt, oboriturum.

Πρᾴως παραινῇς] Ità Plato *politic. lib.* 9. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρᾴως· οὐ γὰρ ἑκὼν ἁμαρτάνει· ἐρωτῶντες, &c. Pari modo qo Marcus istîc. Isidor. Pelus. *lib.* 3. *epist.* 397. χρὴ τῇ παῤῥησίᾳ μιγνύναι τὴν προσήνειαν· & rursus: πῶς παῤῥησιασόμεθα; οὐκ ἀκράτῳ τῇ παῤῥησίᾳ χρησάμενοι, ἀλλὰ κεράσαντες αὐτὴν προσηνείᾳ. Evripid. *Bellerofh.* apud Svidam:

Οἱ

"Οἴ μοι, τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν·

Heu, fateor, huic qi ægrotat irasci, malum est. Senec. *de constant. sap. c.* 13. *Qis phrenetico medicus irascitur? qis febricitantis, & frigida probibiti maledicta in malam partem accipit? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, qem adversus ægros suos medicus: qorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliqias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens, omnes hos, qi togati purpuratíqe incedunt, valentes coloratósqe, malè sanos esse: qos non aliter videt, qàm ægros intemperantes. Itaqe nè succenset qidem, si qid in morbo petulantiùs ausi sunt adversus medentem.* vide *Avg. ad lib.* 7. § 22.

Μεταδιδάσκης] vide *lib.* 5. § 28. & *lib.* 9. § 11. Δεῖξον τὴν πλάνην καὶ ὄψει, πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων. Epictet. *l.* 1. *c.* 18.

Εὐσχολῶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placidè, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 2. Εὐσχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c.* 9. εὐσχολῶ· οὐ περισπᾶταί μου ἡ διάνοια. Marcus ipse *lib.* 4. § 19. εὐσχολώτεροι καὶ ἀταρακτότεροι ἔσται. vide & *lib.* 12. § 2.

Πρὸς ἄλλο πεφυκέναι] πρὸς συνεργίαν. *lib.* 2. § 1.

Οὐ μὴ βλαβῶ] vide *lib.* 2. § 1. & *lib.* 10. § 33.

Σὺ δὲ βλάπτῃ] vide *l.* 9 § 4.

Εὐαφῶς] *efficaciter* Cas. *aperté.* Xyl. *aptè, scitè, dextrè, affabrè,* malim. Lucian. ὑποβάλλειν τοὺς δακτύλους εὐαφῶς. *scitè digitos subjicere.* tractum à praxi Chirurgica; in qa multùm refert, qa manu vulnera colligenda, vel ossa restituenda, tractentur. Pindar. *Pyth.* 4. Χρὴ μαλακὰν χέρα προσβάλλοντα τρώμαν ἕλκεος ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum est, & Apostoli illud *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. ubi de fratre in peccatum prolapso, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος. est enim τὸ καταρτίζειν (qod & Beza & Strigelius adnotârunt) *membrum luxatum reconcinnare,* sive, *loco suo reponere, & adaptando rursus componere.* & καταρτισμὸς, μεταγωγὴ τῶν ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου εἰς τὸν κατὰ φύσιν. Galen. respexit eòdem & Plutarch. in *Catone minore,* ubi Catoni Statylium juvenem nimìs fervidum & præcipitem, Apollinidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Ὑμέτερον ἔργον οἰδοῦντα τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Siqidem, ut Gregor. in *pastore lib.* 2. *c.* 6. *Sæpenumero deteriùs frangitur, cùm fractura incautè colligitur, ità graviùs qis scissuram sentiat, si hanc immoderatiùs ligamenta constringent.* & qod Rad. Ardens, *orat. Dom. post Trin.* 6. *Mansueta correctio peccatores emendat, intemperans etiam emendandos perturbat.* Certè, qod Seneca *de clement. l.* 1. *c.* 17. *Nullum animal est morosius, nullum majori arte tractandum, qàm homo.*

Οὐδὲ μέλισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδὲ ὅσα συναγελαστικά] Porphyr. *de abstinent. ab animal. lib.* 3. Τὰ δὲ συναγελαστικὰ ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἕκαστον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Μήτε ὀνειδιστικῶς] vide *lib.* 1. § 10. De Evphrate Philosopho, Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 10. *Insectatur vitia, non homines. nec castigat errantes, sed emendat.* Senec. *de clement. lib.* 1. *c.* 17. *Agat princeps curam, non tantùm salutis, sed & honestæ cicatricis.* Et Avgustin. *epist.* 159. *Sic succense iniqitati, ut consulere memineris humanitati.* vide & *lib.* 5. § 22. & *supr.* § 13.

Ἀδήκτως τῇ ψυχῇ] *atqe ità nè cor mordeatur.* Xyl. *citra sermonis asperitatem.* Cas. δάκνειν τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸν θυμὸν, dicunt Græci, qod *mordere & pungere cor alicui,* id est, *angere, divexare, cruciare,* Latini. & δάκνεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ τὴν καρδίαν, *corde morderi.* i. e. *angi, cruciari.* Synes. *de regno.* Οἱ δὲ οὕτως ἄρα ἀσυμφῶς ἔχουσιν,--ὥστε, οὐδὲ φασιν αὐτοῖς ἀποχρήσειν, εἴ τις ξυγχωρήσει μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπαινεῖν τὰ βασιλέως καὶ βασιλέα· ἀλλ' εἴπῃ παρείκοι, καὶ λυπήσειν ἀνατείνονται, καὶ ἀπειλοῦσι δῆξαι τὴν καρδίαν, οὐκ ἐν χρῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέσην, εἰ ἄρα ὠφελήσοιτο. Idémqe *de calvitie.* μέσην αὐτὴν δέδηγμαι τὴν καρδίαν. Liban. *orat. de pact.* οὐ δεδηγμένος ἀπέρχεταί τις τὴν καρδίαν, εἰ ὁ χθὲς μαθητὴς, σήμερον ἑτέρου γένηται; Aristoph. *Acharn.*

Ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.

Et in *Nubib.* ——ὅμως δὲ τὸν θυμὸν δακών·

Indè θυμοδακὴς, qod cor mordeat. Julian. *orat.* 2. Ποταπὸν δὲ χρῆμα λοιδορία; ὡς θυμοδακὴς ἀληθῶς, καὶ ἀμυττον ψυχὴν μᾶλλον, ἢ σίδηρος χρῶτα; Sed & δάκνειν & δάκνεσθαι, & *mordere,* ac *morderi,* iidem simpliciter dicunt. Evrip. *Thes.*

Μή μοι νεαρὸν πρεσβυτικὸν μᾶλλον δάκοι.

Plut. *de Stoic. contradict. c.* 9. Καί τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Χρυσίππου δάκνοντος. Cicer. *ad Attic. lib.* 13. *ep.* 12. *Valdè me momorderunt epistolæ tuæ: eædem tamen sanaverunt.* Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

——*Mordear opprobriis falsis?*

Terent. *eunuch.* 3. 1.

--*Par pari referto, qod eam mordeat.*

Sidon. *lib.* 5. *ep.* 8. *vel pupugisse versu gemello, vel mordisse disticho.* qi & *ibidem, piperatam facundiam,* pro *mordaci* dixit. & *lib.* 8. *ep.* 11. *epigrammata piperata.* i. e. *mordacia,* ut exponit ipse; qæ *melleis* opponit: Hieronymum imitatus, qi in *epist.* ad Evstoch. *ut te aliqid & piperis mordeat.* sed & *acetum mordax,* eâdem mente Pers. *sat.* 1. Indè δηκτικὸς λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δηκτικῷ καὶ παρρησίᾳ κηδεμονικῇ καθαπτόμενος. Item δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις. Idem *sympos. lib.* 2. *c.* 1. Δῆγμά τι προσέσεσι αὐτῷ

τῷ σκώμματι. & mox: *τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παρηγκιστρωμένα βέλη, πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, καὶ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας.* ità enim reſcribendum pro eo qod *μέλη* ſenſu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχῳ καὶ λόγῳ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* Αἱ δὲ παιδιῶν καὶ σκωμμάτων δήξεις, οὐδὲν ἀμβλύτεραι τῶν μετὰ σπουδῆς νουθετημάτων. Alia, nec pavca, ſuppeditabit Hadr. Junius *cent.* 2. *adag.* 58. Indè ἄδηκτος, *morſu immunis*; qi oratione, ſive ſermone ejuſmodi mordaci perſtrictus non eſt. Evnap. *in Liban.* οὐδεὶς τῶν συλλεγέντων Λιβανίῳ, καὶ συνουσίας ἀξιωθέντων ἀπῆλθεν ἄδηκτος. *nemo omnium qi Libaniâ allecti & in familiaritatem accepti fuerunt, abiit à morſu immunis.* ità legunt vertúntqe, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Moreilius. ſed vera lectio, ἄδηλος, non ἄδηκτος. ſeqentia firmant. ἀλλὰ τότε ἦθος εὐθὺς οἷός τις ἦν ἔγνωστο &c. *ſed ſtatim, qâ eſſet indole, dignoſcebatur.* Verùm indè ἀδήκτως apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrâſſe dicitur, ὡς οὐκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην ἀδήκτως ἀπελθεῖν. *nunqam qiviſſe ſe à Pompeji conſvetudine ſine morſu aliqo diſcedere.* h. e. ut non aculeum qaſi aliqem in animo reſiduum perſentiſceret. qomodo Periclis dictio ità avdientium animos affeciſſe perhibetur ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλιπεῖν, ut Evpolis *Tribubus*. Cæterùm hoc loco ego, qid ἀδήκτως τῇ ψυχῇ velit, non ſatìs aſſeqor. malim ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ. nec de reprehenſi, ſed de reprehendentis animo acceperim. nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehenſione attacti & exulcerati indicium præ ſe ferat. hoc eſt enim qod poſtea de *ſuccenſente* dicit, *τέτρωται, vulneratus eſt, vulnus accepit.* Qanqam poteſt & ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci.* qomodo Dioſcoridi *l.* 1. *c.* 28. ἔλαιον ἄδηκτον dicitur, i. e. *qod non mordeat*, ut Plin. *l.* 23. *c.* 4. & Plutarch. *de adulat.* τὴν δὲ συνεχῆ ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τὴν πρὸς χάριν, ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑπονοεῖν. ἄδηκτον ὁμιλίαν dicit, qæ nihil mordax habeat. verùm prius illud arridet magis.

Μηδὲ ὡς ἐν σχολῇ] *neve otio abuti videaris.* Xyl. forſan, qia priùs εὐσχολῶν dixerat. Ego ſimpliciter malim, tanqam in ſchola, hoc eſt, vel ὡς παιδαγωγός τις, *pædagogi cujuſdam inſtar*, qi imperioſè cùm agat, moleſtus eſſe ſolet, & gravis habetur. *l.* 5. § 9. & *l.* 10. § 35. unde παῤῥησία παιδαγωγικὴ *ſuprà* § 6. vel etiam *tanqam in ſchola*, ubi ingenii exercendi oſtentandíqe cauſsâ fieri aſſolent oratiunculæ. hoc eſt enim qod ſeqitur, μηδὲ ἵνα ἄλλος παρεστὼς θαυμάσῃ. & *ſuprà* § 13. ὡς ἐπιδεικνύμενος. vide *ad l.* 1. § 16. σχολαστικός. *qaſi exercitationis cavſsâ.* Caſ. Ambroſ. *offic. lib.* 3. *c.* 16. *objurget, non jactantiæ ſtudio, ſed affectu charitatis.* qod Marcus hic φιλοστόργως. Talia avtem, qalia Marcus hîc notat, Senecæ ſcripta Cajus Cæſar eſſe volebat. cùm *commiſſiones meras* eſſe diceret, referente Svetonio, *l.* 4. *c.* 53. i e. λόγους πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνας γεγραμμένους, ut ex Iſocrate *in eum locum* clariſſ. Caſavb. vel etiam αὐτολεξεὶ, ἀγωνίσματα. utì idem ex Thucyd. *l* 1. & Ariſtot. *Poet. c.* 9. ſed & Polybio; cujus avreum dictum digniſſimúmqe qod ubiqe, non ibi tantùm, legatur (ejuſdem habes τοῦ μακαρίτου elogium) illud *l.* 3. è codicibus Polybianis à vitio typothetarum incuriâ contracto ſic repurgatum. Ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίνεται. Qod Plinius *l.* 7. *epiſt.* 17. *Hiſtoria non oſtentationi, ſed fidei veritatiqe componitur.* Nec multò ſecius Fabius, *l.* 10. *c.* 1. in viri clariſſimi commentariis fœdè depravatus: *Totum opus hiſtoriæ, non ad intuitum rei pugnámqe præſentem, ſed ad memoriam poſteritatis & ingenii famam componitur.*

Ἀλλ' ἤτοι πρὸς μόνον] qod Christus Matth. *c.* 18. *v.* 15. ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in menſa cùm familiarem qendam vehementiùs pavlò increpuiſſet, Plato, οὐκ ἄμεινον ἦν ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; *Annon*, inqit, *hæc privatim dicta, præſtiterat?* cui ille viciſſim, Σὺ δὲ οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας, ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ ταῦτα εἰπών; *Annon & à te mihi privatim hoc dictum præſtiterat?* deeſſe avtem videtur disjunctionis membrum alterum, ſi recepta lectio admittatur, *vel ſolùm convenias, vel ut ſolus advertat*, (avt ejuſmodi qippiam) etiamſi plures adſtiterint. *ſed ut cum ſolo ità loqi debes.* Xyl. acſi eſſet, ἀλλ' ὡς πρὸς μόνον, ſive, ἀλλ' οὕτως ὡς πρὸς μόνον. disjunctivæ certè rationem nullam habuit: ſed nec Caſ. qi vertit, *ſed ità ſemper ut ſolus conſciat.* ἀλλ' ἀεί τοι. qod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ γὰρ, ὡς νοσήματος οὐκ εὐπρεποῦς, τῆς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ ἀποκάλυψιν ἀπόῤῥητον εἶναι, καὶ μὴ πανηγυρικὴν, μηδ' ἐπιδεικτικὴν, μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συνάγουσαν· οὐ γὰρ φιλικὸν, ἀλλὰ σοφιστικὸν, ἀλλοτρίοις εὐδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τοὺς παρόντας, ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν.

Ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν] qia pro numero Muſarum, monita novem. vide Plut. *ſympoſ. l.* 9. *c.* 14. de numero Muſarum.

Ἄρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶναι] *humanitatem colamus, dum inter homines ſumus.* Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. vide *l.* 7. § 22. & *l.* 10. § 8.

Τὸ κολακεύειν] qod *l.* 4. § 31. μήτε τύραννος, μήτε δοῦλος. De Antonio Niceph. Calliſt. *l.* 8. *c.* 40. Πᾶσι δ' οὖν κεχαρισμένον ἑαυτὸν παρέχων, ἐπεμέλετο μήτ' αἰσχύνῃ καὶ κόλακα εἶναι δοκεῖν, μήτε πρὸς τῦφον ἐξάγεσθαι τῷ διὰ πάντων τιμᾶσθαι, καὶ

αἰς,

ὅτι ἂν καλῶς οἱ πείθεσθαι. Isidor. Pel. *l.* 3. *epist.* 121. Ὥσπερ ὀξὺ μὲν ἢ βαρὺ κομιδῇ φθέγξασθαι, ῥᾴδιον, τὸ δὲ μέσον τυχεῖν, μουσικῆς ἐστιν ἕξεως· οὕτω καὶ περὶ τὸ παῤῥησιάσασθαι, καὶ μὴ, λογιστέον· οἱ μὲν γὰρ οὐ τοῦ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ τοῦ ὑβρίσαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τοῦ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ἐγκώμια ὑφαίνειν· οἱ δὲ μέτρῳ ἀρίστῳ χρώμενοι, οὔτε ὑβρίζουσιν, οὔτε θωπεύουσιν, ἀλλὰ κεράσαντες τῇ παῤῥησίᾳ τὴν αἰδῶ καὶ τῇ ἐπιτιμήσει τὴν προσήνειαν, οὕτως ἐπὶ τὸ ἰατρεύειν τοὺς ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντας ἔρχονται.

Τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτω καὶ ἀῤῥενικώτερον] Naso, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *trist. l.* 3. *eleg.* 5.

Qò qisqe est major, magìs est placabilis iræ;
Et faciles motus mens generosa capit.

Ὥσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενὲς, οὕτω καὶ ἡ ὀργή] *Iram dolorémqe* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπεῖται. Aristot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumqe facit imbecillitatis indicium. Ità & Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16. *tantùm abest à magnitudine animi ira, qantùm à fortitudine avdacia, à fiducia insolentia, ab avsteritate tristitia, à severitate crudelitas. mihi videtur veternosi & infelicis animi imbecillitatis sibi conscii, sæpe indolescere. ut exulcerata & ægra corpora ad ictus levissimos gemunt; ità muliebre maximè & puerile vitium est. at incidit & in viros. nam viris qoqe puerilia ac muliebria ingenia sunt.* &, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas est.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δεῖγμ' ἐστὶν εὐθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Irasci prompta amarulentáqe indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Musonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἐπιτείνεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. Juvenal. *sat.* 13. — *minuti*

Semper & infirmi est animi exiguíqe voluptas,
Ultio. continuò sic collige, qòd vindictâ
Nemo magis gavdet qàm fæmina. —

Ammianus *hist. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt esse ulcus animi, nasci ex mentis mollitie consvetum; id asserente argumento probabili, qòd iracundiores sunt incolumibus languidi, & fæminæ maribus, & juvenibus senes, & felicibus ærumnosi.* Aristot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι. Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ἐστὶν ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, οὕτως ἐν ταῖς * μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ πρὸς τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαι] ἐνδοσις ἐκφέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων. οὕτως ἐκ τοῦ λυπεῖσθαι μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ πάσχοντος ἀνίσταται μάλιστα δ' ἀσθένειαν ὁ θυμὸς, οὐχὶ νεῦρα, ὥς τις εἶπε, τῆς ψυχῆς ἔοικας, ἀλλὰ ἐπιτάμασι καὶ σπάσμασιν ἐν ταῖς ἀμυντικαῖς ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξανιστάμενος. qod avtem dicit ὥς τις εἶπε, Platonem tangit, qi sicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, νεῦρα τῆς ψυχῆς τὸν θυμὸν προσεῖπεν.

Ἀσθενὴς] τὸ γὰρ ἀσθενὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de cavss. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Hejnsii editio, exhibent. sic enim ipse lib. eodem *c.* 13. τὰ γὰρ ἀσθενέστερα δῆλον [ὡς] εὐπαθέστερα. & rursus *c.* 14. τὸ ἀσθενὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται καὶ ἐνδεδώκασιν] *Uterqe vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimé. sive, *manus dedit, & victus est uterqe*, & qi irascitur, & qi dolet. Dio Prus. *orat.* 16. Ἀλλὰ διανοίας ἰσχυρᾶς ἐστι χρεία, μάλιστα μὲν ἀτρέπτου καὶ πρὸς μηδὲν εἰκούσης· εἰ δὲ, μήγε ῥᾳδίως, μηδὲ ὑπὸ τοῦ τυχόντος ττεωσκομένης. ubi in membro posteriori, defectus subesse videtur; supplendus hoc modo; εἰ δὲ [μὴ,] μήγε ῥ. &c. negativa iterata librarium vel oscitantem, vel festinantem fefellit. Liban. *in vita sua:* ἐποίουν δὲ οὐδὲν αὐτοῦ δεῖσθαι τοιούτων σκεμμάτων. οὕτως οὐκ ἐπτηξάμην.

Παρὰ τοῦ μουσηγέτου] *à duce sive præside Musarum.* qia decimum addiderat. at qis iste Marco *Musarum ductor?* M. Casavb. *Herculem* vult. Herculem certè Evmenius in *oratione de scholis instavrandis, Musageten, hoc est, comitem ducémqe Musarum esse, accepisse* ait *Fulvium illum nobiliorem; qi ædem Herculis Musarum in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, cùm in Græcia esset imperator.* Qin & Sveton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Musarum à Marcio Philippo* sub *Augusto extructæ* meminit. Nam qod *Herculis & Musarum*, legebatur, If. Casavbonus, codicum veterum fidem secutus, copulativam sustulit. qanqam Plut. in *qæst. Rom.* communem fuisse aram qandam *Herculis ac Musarum* apud Romanos, est avtor; institutæ cavssam, ex Jubæ traditione, fuisse, qòd Evandrum literas Hercules docuisset. Cæterùm Evmenius idem, *Herculem Musarum tutorem potiùs & defensorem*, qàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm subjicit, *Camœnarum signa novem sub tutela numinis fortissimi ab eodem Fulvio consecrata, qò mutuis operis præmiisqe juvari ornaríqe significaret, Musarum qietem defensione Herculis, & virtutem Herculis voce Musarum.* De hoc *Herculis Musarum*, an *Herculis Musarúmqe* templo, Naso *artis l.* 3.

Nec rubor est emisse palàm: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmqe chorum.

& *Fastor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, qis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi
Aspicis, unde trahit Martia casta genus. &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Alcides, increpuítqe lyrâ.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum ducere eisdêmqe præcinere.* qod & ex Lutatii *histor. commun. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione, de philosopho*, Προεστάναι δὲ δεῖ τὸ καὶ ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑπερκείμενον τοῦ χοροῦ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγος ἔχει, νῦν μὲν ταῖς Μούσαις συνᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα, καὶ ἐνδιδόντα ῥυθμὸν τῷ συστήματι, νῦν δὲ αὐτὸν κατὰ μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis, c.* 32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ μουσηγέτης ἐκλήθη, καὶ παίζειν μετὰ τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη.

Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ἐπιχθόνιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδος. διὰ τοῦτο καὶ ἱερὸς αὐτῷ ὁ κύκνος, τῷ μουσικώτατον καὶ λευκότατον ἅμα εἶναι τῶν ὀρνέων. Pavsan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, qod est Elide, Πεποίηνται Μοῦσαι μὲν ᾄδουσαι, καὶ Ἀπόλλων ἐξάρχων τῆς ᾠδῆς. Idémqe in *Attic.* disertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l. 9. c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem.* Julianus item, *orat. in solem.* Apollinem cùm μουσηγέτην, tum & μουσῶν ἡγεμόνα non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τὴν ἀληθῆ ἁρμονίαν, ᾄδει μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχει δὲ αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. deniqe *orat.* 2. Μὴ πρὸς τοῦ μουσηγέτου τοῦ πάντα ἐφορῶντος, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *strom. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casavbonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικὸν] transponendæ sunt voces primores. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὠμόν πως. Verùm istîc tyrannicum potiùs, qia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀπαλειπτέον] vide *suprà* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀποπνευστικοῖς] Ex Marci mente, non à se loqitur, qi non ab animo, non à mente sua. Ὅταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως καὶ ἀναληθῶς τι ποιῇ ἢ λέγῃ τις. *l.* 2. §. 16. qæ huic loco commentarii vicem præbent. nam aliud est ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καθὸ σεαυτῷ ὀνειδίζεις] *tibi ipsi exprobra.* Xyl. *tibi ipsi exprobrabis.* Cas. τοῦ καθὸ nevter rationem ullam habuit. ego malim συνειδήσεις, *secundum qod, vel in qo; conscius tibi futurus es.*

Ὑποκαταλαμβανομένους τοῦ θειοτέρου] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πειθόμενα τῇ τῶν ὅλων διατάξει] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τὸν Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀριστοτέχναν ἡμῶν ὁ Πίνδαρος προσεῖπεν, οὐ πανταχοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα, καὶ κάτω τὴν γῆν, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωμάτων ἀπαιτῶσι,

Τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις,
Καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε,

φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἔνθ' ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν,

οὐχ ἣν ἡ φύσις δίδωσι χώραν, ἀλλ' ἣν ἡ πρὸς τὸ κοινὸν ἔργον ποθεῖ σύνταξις. Idémqe pavlò secius, *de facie Lunar.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλου μέρος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄν τις ἁπλῶς κατὰ φύσιν προσαγορεύσειεν· ἀλλ' ὅταν ἕκαστον οὗ χάριν γέγονε, καὶ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ πεποίηται, τούτῳ παρέχῃ χρησίμως καὶ οἰκείως κινούμενον ἑαυτὸ, καὶ πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακείμενον, ὡς ἐκείνῳ πρὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ δύναμιν ἐπιτήδειόν ἐστιν, τότε δοκεῖ τὴν κατὰ φύσιν χώραν ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν. ὁ γοῦν ἄνθρωπος, ὡς εἴ τι τῶν ἄλλων ἕτερον, κατὰ φύσιν γεγονὼς, ἄνω μὲν ἔχει τὰ ἐμβριθῆ καὶ γεώδη μάλιστα περὶ τὴν κεφαλήν· ἐν δὲ τοῖς μέσοις τὰ θερμὰ καὶ πυρώδη· οὐδὲ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμματα ἀποστίλβον κατὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ καὶ καρδίᾳ παρὰ φύσιν· ἀλλ' ἕκαστον οἰκείως καὶ χρησίμως τέτακται.

Ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε,

καὶ παντὸς ὀστρέου φύσιν, ὥς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καταμανθάνων,

Ἔνθ' ὄψει χθονὰ χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν.

καὶ οὐ πιέζει τὸ λιθῶδες τὴν ἕξιν (τὴν νοτίδα, f. *humidum*, Xyl.) ἐπικείμενον, οὐδέ γε πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κουφότητος εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀποπτάμενον οἴχεται· μέμικται δέ πως πρὸς ἄλληλα, καὶ συντέτακται κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν. οὕτως οὖν εἰκὸς ἔχειν καὶ τὸν κόσμον, εἴγε δὴ ζῶόν ἐστι πολλαχοῦ γῆν ἔχοντα, πολλαχοῦ δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, οὐκ ἐξ ἀνάγκης καταθλιβόμενον, ἀλλὰ λόγῳ διακεκοσμημένον. & *ibid.* Ὅρα καὶ σκόπει, ὦ δαιμόνιε, μὴ μεθιστὰς καὶ ἀπάγων ἕκαστον ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσίν τινα κόσμου ἐπάγῃς. Mox; post ea qæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐνταῦθα τοῦ σώματός ἐστιν ὑπὸ κουφότητος ἐκπεσθεὶς, οὐδὲ ἡ καρδία τῷ βάρει ὀλισθοῦσα πέπτωκεν εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ' ὅτι βέλτιον ἦν οὕτως ἑκάτερον τετάχθαι· μὴ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε γῆν ἐνταῦθα κεῖσθαι συμπεσοῦσαν διὰ βάρος, μήτε τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἄνω χώραν, ἀσκοῦ δίκην, ὑπὸ κουφότητος ἐκτεθλῖφθαι, μήτε τοὺς ἄλλους ἀστέρας, ὥσπερ ἐν ζυγοστάθμου διαφορᾷ ῥέψαντας, ἐν οἷς εἰσὶ γεγονέναι τόποις, ἀλλὰ τοῦ κατὰ λόγον κρατοῦντος. Vise sis qæ sequntur. Deniqe de anima ipsa idem *ibidem*: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ οὐ παρὰ φύσιν τῷ σώ-

ματι

ματι συνείρηται, βραδεῖ ταχεῖα, καὶ ψυχρῷ πυρώδης, καὶ ἀόρατος αἰσθητῷ;

Παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος] ὅλη γὰρ ἴσως ἡ σύστασις τῶν ζώων ἐκ τοιούτων συνέστηκεν, ἃ διαφέρει τοῖς οἰκείοις τόποις. οὐθὲν γὰρ τῶν μερῶν ἔχει τὴν αὑτοῦ χώραν. Aristot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ] Ἐνδόσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri qeat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, qo præcentor sive chori præfectus cantandi reliqis avspicium facit. Hesych. Ἐνδόσιμον, τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς κιθάρισμα. & apud Svidam nescio qis; Ὁ δὲ ψαλμὸς, ὥσπερ ἐνδόσιμος ἐστι τῆς ᾠδῆς. Eò allusit Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, —ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις, οὓς ἄν τις εἴποιεν ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς. Ejusdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία συναδόντων καὶ χορευόντων κατὰ τὸν οὐρανὸν, ἐξ ἑνός τε γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ δὲ ἐν χορῷ κορυφαίου κατάρξαντος, συνεπηχεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἔσθ᾽ ὅτε καὶ γυναικῶν, ἐν διαφόροις φωναῖς, ὀξυτέραις καὶ βαρυτέραις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύντων· οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ σύμπαν διέποντος θεοῦ· κατὰ γὰρ τὸ ἄνωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τοῦ φερωνύμως ἂν κορυφαίου προσαγορευθέντος, κινεῖται μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας οὐρανός. &c. hoc est, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντος. Julian. item Imp. *ad Jamblych. ep.* 42. Ἐπεὶ δ᾽ αὐτὸς ἡμῖν τοῦ μέλους τὸ ἐνδόσιμον μουσηγέτης, καὶ σὺ Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν θύρσον κρούσαντι πρὸς τὴν χορείαν ἄνετοι φέρονται, καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῷ σῷ πλήκτρῳ τὸ εἰκὸς ἀντηχήσωμεν, ὥσπερ οἱ τῷ χοροστάτῃ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ συνομαρτοῦντες. Et Liban. *orat.* 3. *in Constantium & Constantem*: Ὅτι νῦν τὰ σωφρονέστατα τῆς οἰκουμένης γένη, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκλεινάμενα, συνᾴδει, δύο κορυφαίων ἐνδιδόντων τὸ μέλος. *In re nautica*, pro *Celeusmate*, sive *carmine*, incondito plerumqe satis illo, qo *celeusta*, i. e. *hortator*, sive *portisculus*, remigibus præit, eosdémqe ad opus suum exeqendum instigat. Philostrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo*. Ὁ δὴ δέ τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδει. Avtor innominatus à Svida lavdatus: Οἱ δὲ κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνέδοσαν· οἱ δὲ ἐπὶ τῇ ἐνδόσει ἀθρόοι τῷ ῥοθίῳ ἐπηλάλαξαν. In re *militari*, etiamsi nondum occurrat exemplum usurpationis istius, potest idem tamen eodem sensu usurpari, qo τὸ εἰς ἔφοδον ἀνακλητικὸν Svidæ exponitur, *classicum* illud, qo scil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. prælii ineundi signum datur. (siqidem & τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ Julianus illud προφέρει) qâ etiam statim post superiorem illam usus est imagine, avtor ille *de mundo*. Ὅταν οὖν ὁ πάντων ἡγεμών τε καὶ γενέτωρ, καὶ ἀόρατος ὢν ἄλλως πλὴν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖται πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον, τοῖς ἐν πολέμου καιροῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ· τότε γὰρ τῆς φωνῆς ἕκαστος ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας, ἢ κράνος, ἢ ζωστῆρα περιτίθεται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναβαίνει· πάντα δὲ ὑφ᾽ ἕνα σημάντορα κινεῖται κατὰ πρόσταξιν τοῦ τὸ κράτος ἔχοντος ἡγεμόνος. οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος φρονεῖν. ὑπὸ γὰρ μιᾶς ῥοπῆς ὀτρυνομένων ἁπάντων, γίνεται τὰ οἰκεῖα. ad qod vocabuli significatum allusit forsitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qi Stoicos incessere avebat, ἐνδόσιμον præbuisse Hetæmoclis epistolam, qæ pugnis tui bisqe mox consecutis classicum qoddam præcinebat. Potest & Marco videri (qia διαλύσεως, i. e. *dissolutionis* signum dicitur) esse τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, qod τὸ ἀνακλητικὸν (prout & constanter id usurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiqe argumentum agitur; atqe ità cùm Xyl. tum & Casavbonus acceperunt. Marci avtem mentem eximiè illustrant, qæ ex avtore illo *de mundo* adduximus: ex qo & ista, cùm eódem faciant cumprimis, subjunxisse non pigebit; Καθόλου δὲ, ὅπερ ἐν νηῒ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχος, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖος, ἐν πόλει δὲ νόμος, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών· τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ. πλὴν καθόσον, τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμένος, πάντα κινεῖ, καὶ περιάγει ὅπου βούλεται καὶ ὅπως· —ἡγουμένου δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ, καὶ ἐμμελῶς ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοερὸν ἀπειθὲς εἶναι] de qerimonia ista, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδέν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil qod naturæ ipsius adversum, nihil qod non eidem consentaneum planè sit. annon hoc est qod dominus Christus, Matth. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι;

Ἀλλὰ μόνα, κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ] leg. vel ἀλλ᾽ ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀλλὰ μόνα ἃ. κ. φ. vide Fabium ex *instit. l.* 12. *c.* 11 *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μέν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται] *tamen ea non sustinet, sed in contrarium fertur.* Xyl. rectè. Et hoc est, qod Apost. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀντιδιατίθεσθαι, sive ἐναντιοῦσθαι. qem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam qòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hîc *sursum ferri* reddidit, cùm ab usu vocabuli, tum & ab avtoris mente aberravit, & difficultatibus se supervacaneis implicuit.

Ἀφισαμένε τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoqe humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν] itaqe λιποτάκτης γίνεται. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v. 6.* qi non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10. § 25.

Πρὸς ἰσότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκεύασαι] non ad *justitiam* magis, inqit, qàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Pavlum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς εὐκοινωνησίας] εὐκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη) vocabulum, qod havd temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, qâ qis est εὐκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive εὐμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Pavl. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istîc passivitatis significatum magis obtinet, affectúmqe eum denotat, qo *promptus qis est ad communem fatorum legem subeundam,* eaqe omnia æqo animo perpetienda, qæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Πρεσβυτέρα τῶν δικαιοπραγημάτων] *antiqior,* inqit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & θεοσέβεια. vide *l.* 6. § 30. qomodo ergò antiqissima omnium justitia, ex qa reliqæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, qâ suum cuiqe, sive Deo, sive homini, tribuitur; istîc strictiore, qâ homini qod est suum elargitur, & pietati, qæ erga Deum est, ἀντιδιαιρεῖται. utriusqe vocabuli hujus usûs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὧ, μὴ εἷς, καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς] Casavb. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliqid qò tendis?

ἔχεις τινὰ προθεὶς σοι τοῦ βίου σκοπόν; *finis ille ultimus est scopus ad qem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, qas eòdem jacimus. Philo de sacrific. Cajn & Abel.* Σκοπῷ μὲν τὸ κεφάλαιον, βέλεσιν δὲ ἔοικεν ἡ κατασκευή. *ità intellige seqentia Persii verba;*

--& in qod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris qàm arcui. Virgil. *in culice*

- huc mittit, & omnes

Dirigit huc sensus,--

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* avtem verbum, qo est usus ille, rei de qa agitur, eximiè competere videtur. oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóqe concurrere, qemadmodum lineæ undiqaqe à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβουλίᾳ, ἕνα σκοπὸν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι. Mirum interim qòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* qanqam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur. locum, qò restituam, altiùs repetam. sic itaqe legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τὴν ἐκεῖ τοῦ ἀνδρὸς εὑρεσιλογίαν ἄξιον ἱστορῆσαι, πάντων ἁπλῶς πραγμάτων καὶ δογμάτων οἰκείων ὁμοῦ καὶ ἀλλοτρίων ἀποδοῦσαν παρὰ τὴν ἔννοιαν. ἔστι δύο τέλη καὶ σκοποὺς προκεῖσθαι τοῦ βίου, καὶ μὴ πάντων ὅσα πράττομεν ἐφ' ἕν τι γίνεσθαι τὴν ἀναφοράν· ubi pro ἀποδοῦσαν legendum, vel ἀφειδοῦσαν, *nulli avt rei avt dogmati suo an alieno parcentem;* vel cum Turnebo ἀπᾴδουσαν, *à rebus omnibus dogmatibúsqe, cùm suis, tum alienis, dissonantem, sive dissidentem.* tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, novam periochen ordiantur. alioqi qod tanqam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὕτως εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται] Senec. *epist.* 20. *Vitium est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorúmqe. nemo proponit sibi qid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantùm mutat, sed redit, & in ea qæ deseruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8, 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1. § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandǽqe æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μῦν, τὸν ὀρεινὸν καὶ τὸν κατοικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliqando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τὴν πτοίαν] Allusit eódem & *lib.* 7. § 3. μυϊδίων ἐπτοημένων διαδρομαί.

§ 23. Τὰ τῶν πολλῶν δόγματα λαμίας, παιδίων δείματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς τῶν πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémqe in *Phædone,* plerósqe τὸν θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. --ἔδει μὲν οὖν [οὐ] πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγήν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτοῦ δόγμα, τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδὲς, καὶ ἀδιαφόρητον. Ταῦτα δὲ ὁ Σωκράτης καλῶς.

λαῖς τινῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰρ τοῖς παι-
δίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται δεινὰ, καὶ φοβερὰ δι'
ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ
πράγματα, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παι-
δία πρὸς τὰς μορμολυκείας· τί γάρ ἐστι παιδίον;
ἄγνοια, ἀμαθία. θάνατος τί ἐστι; μορμολύκειον.
Socrates itaqe non *plebis dogmata lamiis larvísqe*
conferebat, sed *idiotas* eorúmqe *dogmata puerulis*,
externa ista, qæ illos terrere solent, *larvis*. Epicte-
tus ipse pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν οὖν τις διὰ τοῦ-
τον αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, Ὕπαγε, ζήτει τὰ
παιδία· ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν· ἐγὼ
δ' οἶδα, ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δ' οὐδὲν ἔχει.
vide ad *l.* 2. § 12.

§ 24. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς
θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα] Scilicet pere-
grinis advenísqe indulgebant ea Spartani, qæ con-
cessa nolebant suis. Ideo, cùm Chii qidam Spar-
tæ aliqando agentes, dum à cœna redeunt ebri-
ati, in Ephorio vomuissent, & in Ephororum sellis
etiam ventris onus deposuissent, comperto non cives
suos, sed Chios contumeliæ illius avtores extitisse,
præconis ministerio publico denunciabant, τοῖς Χί-
οις ἐφιᾶσιν ἀσελγαίνειν. *Chiis sese, ut lasciviant,*
permittere. Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Æli-
an. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, &
sellas fuligine tinctas refert, edictúmque ab Epho-
ris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν.
Clazomeniis licitum esto indecorè se gerere. Adve-
nis itidem, qi ad ludos solennes spectandi gratiâ
Spartam convenerant, in umbra sedes collocabant;
qod suis qos ad duritiem omnem sustinendam ex-
ercitatos volebant, nevtiqam permittebant. Verùm
istud ævi inferioris fuisse videtur. siqidem primis
reipublicæ illius temporibus advenas minimè ad-
misisse videntur. Plut in *instit. Lacon.* Ξενηλασί-
ας δὲ εἰσηγήσατο, (de Lycurgo sermo habetur)
ὅπως οἱ παρεισρέοντες μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινος
τοῖς πολίταις ὑπάρχωσι. de Lacedemoniis interim
Tertull. *apologet. c.* 6. *primos eos penulam ludis ex-*
cogitâsse, nè vel hyeme voluptas impudica (qæ in
theatris scil. exercetur) *frigeret.* qod tamen riden-
do dixisse Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης] De So-
crate Laërt. *l.* 2. Ὑπερεφρόνησε δὲ καὶ Ἀρχελάου τοῦ
Μακεδόνος, καὶ Σκώπα τοῦ Κρανωνίου, καὶ Εὐρυλόχου
τοῦ Λαρισσαίου, μήτε χρήματα προσιέμενος αὐ-
τῶν, μήτε παρ' αὐτοὺς ἀπελθών. De Perdic-
ca nihil. Imò, qod de Perdicca Marcus, de Ar-
chelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex*
Socratem rogavit, ut ad se veniret: dixisse Socrates
traditur, Nolle se ad eum venire, à qo acciperet be-
neficiia, cùm reddere illi paria non posset. Verùm
subjcit Seneca: *Primùm in ipsius potestate erat non*
accipere, deinde ipse dare beneficium prior incipie-
bat. Veniebat enim rogatus, & id dabat qod utiqe
ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Arche-
laus daturus erat avrum & argentum; recepturus
contemptum avri & argenti. non poterat ergò Ar-
chelao referre Socrates gratiam? & qid tandem erat
accepturus, qantum dabat? &c.

§ 26. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Qænam
ista *Ephesia scripta?* avt *literæ* etiam *Ephesiæ?* nam
Magicos nescio qos characteres, & vocabula barbara
sub hoc titulo etiam proverbio celebrata, discimus
ex Diogeniano in *parœmiarum collectaneis*; Hesy-
chio; Svidâ; Evstath. *ad Iliad.* π. Clemente Alex.
qi & *strom. l.* 6. recenset & explicat: & *lib.* 1. ad
Dactylos Idæos avtores & inventores refert. Verùm
nihil illis videtur cum præceptis istiusmodi, qæ ad
mores componendos spectant, commune fuisse. for-
san Marcus scripserat ἐν τοῖς τῶν Ἐπικουρείων, sive
τοῦ Ἐπικούρου γράμμασιν. Indè enim istiusmodi ali-
qid Seneca, utì mox videbitur, adducit. Et *Epicu-*
rum suprà lavdaverat Marcus ipse *l.* 9. § 41.

Συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν
ἀρετῇ χρησαμένων] Senec. *epist.* 11. *Aliqis vir*
bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos ha-
bendus, ut sic tanqam illo spectante vivamus, &
omnia tanqam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus
præcepit: custodem nobis & pædagogum dedit: nec
immeritò. magna pars peccatorum tollitur si peccaturis
testis assistat. aliqem habeat animus, qem vereatur,
cujus avtoritate etiam secretum suum sanctius fa-
ciat. O felicem illum, qi non aspectus tantùm, sed
etiam cogitatus emendat! O felicem, qi sic aliqem
vereri potest, ut ad memoriam qoqe ejus se componat
atqe ordinet! qi sic aliqem vereri potest, citò erit
verendus. Elige igitur Catonem. si hic videtur tibi
nimìs rigidus, elige remissioris animi virum, Lælium.
elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: &
ipsius animum ante te ferens, & vultum; illum sem-
per tibi ostende vel custodem, vel exemplum. opus est,
inqam, aliqo ad qem mores nostri se ipsi exigant.
nisi ad regulam, prava non corriges. Idem *ep.* 25.
Sic fac, inqit Epicurus, omnia, tanqam spectet Epi-
curus. Prodest sine dubio custodem sibi imposuisse, &
habere qem respicias, qem interesse cogitationibus
tuis judices. hoc qidem longè magnificentius est, sic
vivere, tanqam sub alicujus boni viri, ac semper præ-
sentis, oculis. sed ego etiam hoc contentus sum, ut
sic facias qæcunqe facis tanqam spectet aliqis. omnia
nobis mala solitudo persvadet. cùm jam profeceris
tantùm, ut sit tibi etiam tui reverentia, licebit dimit-
tas pædagogum. Interim te aliqorum avtoritate
custodi. avt Cato ille sit avt Lælius, avt cujus inter-
ventu perditi qoqe homines vitia supprimerent, dum
te efficis eum coram qo peccare non avdeas. cùm hæc
effeceris, & aliqa cœperit apud te tui esse dignatio,
incipiam tibi te permittere. Idem. *epist.* 102 *Scias*
magnorum virorum, non minùs præsentiâ esse utilem
memoriam. Gemina habet his Theodoric. à S.

Victore in *epist.* qæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut qotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas. hic præsens tibi sit qandocunqe volueris: occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogêris.* Epictet. *dissert. l. 2. c.* 18. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ. εἶθ᾽ ὅταν προσπίπτῃ σοι τὶς φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι * ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης· ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας πρὸς τούτῳ γένῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς ἄν τε τῶν ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l.* 3. *ep.* 91. Cæterùm, qod Clemens præclarissimè *strom. l.* 7. εἰ δὲ ἡ παρουσία τινὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν ἐντροπὴν καὶ τὴν αἰδῶ, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ σχηματίζει τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τῷ θεῷ, οὐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ᾽ ἕκαστα κρείττων εἴη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάθεσιν; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντῃ παρεῖναι τὸν θεὸν πεπεισμένος· πάντῃ τοίνυν παρεῖναι τὸν θεὸν πεπεισμένοι, πάντα τὸν βίον ἑορτὴν ἄγοντες, γεωργοῦμεν αἰνοῦντες, πλέομεν ὑμνοῦντες, κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμεθα. vide *ad l.* 6. § 28.

* Plat. de Leg. lib. 9.

§ 27. Ἕωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l.* 7. § 47.

Ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup.* § 21. & *l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ. Plinius minor. *l.* 3. *epist.* 1. *Me ut certus siderum cursus; ità vita hominum disposita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c.* 6. Τῶν αἰσθητῶν τὰ τιμιώτατα, τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, πάντα τε οὐράνια. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὴν αὐτὴν σώζοντα τάξιν διακεκόσμηται, καὶ οὔποτε ἀλλοιωθέντα μετεκινήθη. De motûs avtem solaris cœlestísqe constantia, nullâ ratione avt creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem *c.* 31. *v.* 35, 36. & *c.* 33. *v.* 20, 23. cui constantiam in recto justóqe havd imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, avtor est apud Svidam avtor innominatus; ὃν δυσχερέστερον ἄν τις ἀποτρέψαι, τῆς δικαίας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον. in vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, avtor est Petr. Marnixius, *de P. R. c.* 8. *Papa solis instar in eodem veritatis cursu permanet; neqe ab ea magìs dimoveri potest, qàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δέ τοι οὐ ταχυπειθεῖς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, qantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep.* 77. *virtutem non flamma, non ruina inferiùs abducet; hæc una majestas deprimi nescit: nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cœlestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib.* 4. Αὕτη γὰρ ἡ κατὰ δύναμιν ἐξομοίωσις πρὸς θεὸν, τὸ φυλάττειν τὸν νοῦν ἐν τῇ κατὰ τὰ αὐτὰ σχέσει. αὕτη δὲ νοῦ σχέσις, ὡς νοῦ· ἡ δὲ ποικίλη διάθεσις, γίνεται τῇ πρὸς τὰ ὑλικὰ προσπαθείᾳ. Idémqe *l.* 2. Ἡ πίστις οὖν καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν κατασκευάζουσι τὴν ἑλομένην αὐτὰς ψυχήν.

Καὶ τῆς γυμνότητος] vide *l.* 10. § 1. Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epist.* 31. *Deus nihil habet; nudus est.*

Οὐδὲν γὰρ περικάλυμμα ἄστρου] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliqod habet.* Cas. havd incommodè uterqe. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος] Idem patraverat, utì videtur, Xanthippe, qod à mulieribus Atheniensibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus fœminis.* Historiam nusqam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l.* 7. *c.* 9, 10. Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. qod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς οὐ θεωρήσουσα, θεωρησομένη δὲ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectaturam, qàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur sors fuisse Socratis, qæ & Epaminondæ fuerat; qem *l.* 5. *c.* 5. narrat Ælianus, ἕνα τρίβωνα, *unum* tantummodo *pallium* habuisse: qod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l.* 2. Eadem. scil. Imperatoris illius magni sors, qæ subulcorum Ithacensium, *Odyss.* ξ.

> Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες·
> —μία δ᾽ οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.

qanqam instructior pavlò Epaminondæ pavpertas, qàm sophistarum paris illius, Proæresii & Hephæstionis, de qibus Evnapius, ἐν γοῦν αὐτοῖς ὑπῆν ἱμάτιον καὶ τριβώνιον, καὶ πλέον οὐδέν. *unicam tantùm utriqe penulam communem fuisse:* itaqe alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò stragulis involutum in ædibus delituisse. qod avtem in Epaminonda pavpertatis fuit, id parcitati sordidæ in qibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τοὺς ἀνελευθέρους *characteras* hunc ponat, ἔνδον μένειν, ὅταν ἐκδῷ θοἰμάτιον ἐκπλῦναι. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telavge nescio qo retulisse Æschinem, avtor est apud Athen. *l.* 5. Masurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἱματίου φορήσεως καθ' ἡμέραν ἡμιωβόλιον κνάφει τελέσαι μισθὸν, κωδίῳ ἐζωσμένον. qomodo de Socrate Marcus istîc.

Καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεῖσθαι] Socrati nimirum solenne fuit, festivo aliqo commento eludere, qas alii ægrè ferebant, uxoris suæ in se admissas procacitates & protervias. Ejusmodi enim fuerat, qod qærenti qomodo Xanthippæ rixas & convitia sustinere posset, Καὶ σὺ μὲν χηνῶν βοώντων ἀνέχῃ· *qomodo tu*, inqit, *anserum tuorum strepitus:* illóqe subjiciente, *at illi mihi ova pullósqe pariunt*, regessit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Erasmus pro *anseribus* substituerit, nescio. Nec absimile, qod Evthydemo, qem ad cœnam domum secum duxerat, indignanti, qòd illa per bilis æstum, post contumeliosè dicta non pavca, mensam tandem evertisset, Παρὰ σοὶ δὲ οὐ πρώην ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταυτὸ τοῦτο ἐποίησεν; ἡμεῖς δ' οὐκ ἠγανακτήσαμεν. *Annon*, inqit, *nuper, cùm apud te essemus, gallina qædam involans idem ipsum fecerat? nec nos id molestè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qi & geminum ferè qiddam de Pittaco refert, *lib. de tranqill.* ejusdem avtem κόμματος qippiam videtur fuisse, & qod istâ occasione protulerat. Socratem certè à Xanthippe pessimè ac procacissimè habitum, moderatè ac æqanimiter omnia tulisse, docent nos avtores havd pavci. Synes. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ Ξανθίππη, φεῦ τῆς ὀλιγωρίας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυσε Σωκράτην εὐθυμεῖσθαι καὶ καταφρονούμενον.

§ 29. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν] Hieron. *ad Pavlin. de stud. sacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis; ad minores artes veniam, & qæ non tam linguâ, qàm manu administrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæsores, lanarii qoqe & fullones, & cæteri qi variam supellectilem & vilia opera fabricantur, absqe doctore non possunt esse qod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Episcop.* 150. Τάξις γὰρ οὐκ ἀρίστη, διδάσκειν πρότερον εἶτα μανθάνειν, μὴ ὅτι τὰ θεῖα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι τῶν μικρῶν καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' οὐδὲ ξένον τι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ τοῦ ἄρχεσθαι, οὐδὲ ἔξω τῶν νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ φέρον εἰς ὄνειδος, ὥσπερ οὐδὲ ναύτῃ τῶν εὐδοκίμων τὸ προερετεῦσαι, καὶ πρωρεῦ καλῶς τοὺς ἀνέμους τηρήσαντι τὸ πιστευθῆναι τοὺς οἴακας· εἰ δὲ βούλει, στρατιώτῃ γενναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῷ, τὸ στρατηγῆσαί τε καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρισθῆναι. Qod avtem de navtis hîc dixit pleniùs exposuit *orat. in Basil.* ἐπαινῶ δὲ τὸν ναυτικὸν νόμον· ὃς τὴν κώπην πρότερον ἐγχειρίσας τῷ νῦν κυβερνήτῃ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν πρῷραν ἀγαγὼν, καὶ πιστεύσας τὰ ἔμπροσθεν, οὕτω ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίζει, μετὰ τὴν πολλὴν τυφθεῖσαν θάλασσαν, καὶ τὴν τῶν ἀνέμων διάσκεψιν. qam imaginem ab Aristophaneis in *Eqitib.* illis mutuatam censet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (qæ tanqam Comici incerti in *excerptis* suis ex parte Grotius exhibet)

> Ἐρέτην χρῆναι πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν·
> Κἆτ' ἐντεῦθεν πρωρατεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι
> Κἆτα κυβερνᾶν αὐτὸν αὑτῷ.

qod de militibus, havd multùm abludit ab eo qod Evpolis in *Amicis*;

> Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
> Τήνδε λαμβάνων ἄφνω, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.

Huc pertinet & Antisthenis illud, qi Atheniensibus consuluit, τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. qod nec Ambrosius Laërtii interpres, nec Erasmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè cepit. cùm ille vertit, *asinos ut eqos deligerent*; iste reddidit, *asinos æqè ac eqos ad agriculturam deligerent:* cùm potiùs dicendum esset, *ut asinos eqos fieri decernerent.* i. e. psephismate, sive decreto sancirent, ut asini fiant eqi. qod cùm illi ἄλογον, absurdum, & rationi contrarium esse dicerent; regessit, Ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοὶ γίνονται παρ' ὑμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνον δὲ χειροτονηθέντες. *Atqi imperatores vestro solo suffragio fiunt qi artis imperatoriæ nihil qicqam didicerunt.* q. d. tam decreto vestro possunt ex asinis eqi, qàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. verùm non magis illi suffragiis suis id si sciscerent, efficere qibant ut imperatores homines istiusmodi existerent, etiamsi imperatoris nomen eis decernerent, qàm perficere poterant, avt ut *asinus equs*, avt *ut simia leo fieret.* qod Gregor. Rom. 1. *in regest. l.* 1. *ep.* 5. *ecce serenissimus Dominus imperator fieri simiam leonem jussit. & qidem provisione illius vocari potest, fieri avtem leo non potest.* Itaqe scitè Gregor. Naz. *orat. à reditu*, qem & Gregor. ille alter forsan legerat, τὸ γὰρ τέταρτον τῆς εὐγενείας γένος τότε ἀξιώσω λόγου τὸ ἐν γράμμασι καὶ προστάγμασι, ὅταν καὶ κάλλος ἀποδέξωμαι τὸ ἐν χρώμασι, καὶ πίθηκον αἰδεσθῶ λέοντα εἶναι κεκελευσμένον. Poterat & pro *simia canem* dixisse; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. κακῷ κυνὶ ὄνομα λέων havd infreqenter inditur.

Οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῇς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus avtores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι· ἄρχεσθαι γὰρ μαθὼν, ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Et Clitarchus apud Anton.

meliss.

melis. *l.* 2. *c.* 1. Ἄρχεσθαι μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ ἐπιχείρει. Isocrat. in *Nicod.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μάθωσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De se Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l.* 4. Πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς, καὶ ἄρχεσθαι σωφρόνως δύναμαι. Plato *de legib. l.* 6. Δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι. Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 4. Διὸ καὶ λέγεται τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l.* 7. *c.* 14. Τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 15. *Nemo regere potest, qi non & regi.* Itaqe de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam, Τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. Joseph. *antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς μεμαθηκότες, καὶ ἄρχειν εἴσονται, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεσθαι, καὶ ἄρχειν εὐθὺς μανθάνει· οὐδὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνάψαιτό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθῃ καὶ προπαιδευθείη τὸ ἄρχεσθαι. Utrumqe exhibet Maxim. *collect. c.* 46. Cicer. *de legib. l.* 3. *Qi bene imperat, paruerit aliqando necesse est: & qi modesté paret, videtur, qi aliqando imperet, dignus esse.* Isidor. Pelus. *l.* 5. *ep.* 455. Οὐδὲν οὕτω ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ἦρχθαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσι· οἱ δ' ἐν τῷ ἰδιωτεύειν, καὶ πρωτοστατεῖν προχειρότεροι, καὶ πρὸς τὸ ἄρχεσθαι ἀνεπιτήδειοι, οὗτοι καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεπιτηδειότατοι. qam sententiam claram satis sanè, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ut multas alias ejusdem avtoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certâve minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ δὲ, ὥσπερ ὁ κανὼν, αὐτὸς ἀστραβὴς γενόμενος καὶ ἀδιάστροφος, οὕτως ἀπευθύνει τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐφαρμογῇ καὶ παραθέσει συνεξομοιῶν, παραπλησίως τὸν ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ κατευθύνοντα τὴν ψυχὴν, καὶ καταστησάμενον τὸ ἦθος, οὕτω συναρμόττειν τὸ ὑπήκοον· οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. ubi non possum probare qod Hen. Stephan. pro ὀρθοῦν vult τρέχειν substitui: qem tamen M. Bernard. seqitur *var. lect. l.* 3. *c.* 17. hoc avtem fit, ut Plato *polit. l.* 9. Ὅταν ἑαυτοῦ τις ὢν ἀκράτωρ, ἄλλου ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν. *Neqe enim exercitum continere potest imperator,* (avt populum princeps) *qi se ipse non continet.* Cicer. *ad Qint. frat. Tunc incipiet aliis imperare, cùm ipse improbissimis dominis, dedecori & turpitudini servire desierit.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16. & *l.* 2. § 2.

Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] siqidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan Gerson *de recidiv.* vide *suprà ad* § 5.

§ 30. Δοῦλος πέφυκας] Iambus est τρίμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni:* Ὅθεν, inqit, καὶ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως ἐκεῖνά φασιν εἰρῆσθαι.

> Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφη· καὶ πάλιν
> Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

tria dixerat, sed ubinam tertium? nusqam comparet. legas, me avtore, τὰ τρίμετρα, non τρία μέτρα. Qòd avtem præfixâ cavsali superioribus annectit ista M. Cas. qasi ab ortûs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuiqe ad virtutem opus esse, qia servus qisqe natus sit, hoc est, sensibus brutísqe affectibus addictus, cognitione avtem solidâ, rationéqe rectâ destitutus; probare non possum. Primò siqidem Stoicis istud havd placet, vitia à natura, sive ingenita, esse; non magìs qàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare qod à poeta hîc dicitur, ex Philone liqet: & servos qidem ἀργυρωνήτους τε καὶ αἰχμαλώτους, æqè ac vernas οἰκογενεῖς. Itaqe τὸ πεφυκέναι, hoc loco, non *natum esse* significare videtur, sed eodem sumi sensu, qo in eodem ferè argumento, ab Evripide in *Hecuba*, ubi dixit;

> Αἰ αἰ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

> Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
> Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ, κ' αὐχένα λοξὸν ἔχει.

δοῦλος πέφυκας, i. e. δοῦλος εἶ, *servus es.* Ubi nec spernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qi inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc forsan reponendum, ut legatur,

> Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ.
> Οὐκ ἔφυ μετεῖναι, ἀντὶ τοῦ, οὐ μέτεστιν, ἢ μετεῖναι οὐκ ἔστιν.

qomodo Evenus apud Aristot *ethic. Evdem. l.* 2. *c.* 7.

> Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιηρὸν ἔφυ.
> *Ingratum est qicqid necessarium est.*

Et apud Herodotum *l.* 7. Thessali; οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. *Nunqam impotentiâ potior est necessitas.* Evripid. *Orest.*

> M. Ἄπαιρε θυγατρὸς φάσγανον. O. Ψευδὴς ἔφυς.
> M. Ἀλλὰ κτανεῖς μου θυγατέρ; O. Οὐ ψευδὴς ἔτ' εἶς.

Idem valet ἔφυς & εἶς. Deniqe λόγος istîc *rationem* non significat; qasi de *servis* dicatur, qod Hom. *Odys.* ρ. *v.* 322. & ex Homero Plato *de leg. l.* 6. & Athen. *dipnos. l.* 6.

> Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

ſed *ſermonem*, ſive *orationem* deſignat, uti & Philo ipſe nos docet, qi verbis verſibúsqe illis ait νόμων μετουσίαν, qod priora ſpectant, καὶ ἰσηγορίαν, qod poſteriora reſpiciunt, i. e. *lege agendi facultatem*, & *liberam ſuffragii cum reliqis ferendi poteſtatem*, vel etiam, latiùs ſumendo, *ſermonis libertatem*, eſſe ſervis denegatam. qomodo παῤῥησίαν eiſdem interdictam, Julianus *de cyniſm. orat.* 2. Τῷ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος οὐ μεταδίδωσι παῤῥησίας. qanqam ἰσονομίαν qam cum ἰσηγορίᾳ is confundere videtur, à παῤῥησίᾳ, ſed ſecius ſumptâ, diſpeſcit Iſocrates, in *Areopag.* ubi ait, Ὥσθ᾽ ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὴν δὲ παρανομίαν, ἐλευθερίαν· τὴν δὲ παῤῥησίαν, ἰσονομίαν. Vult nimirum ſenarius ille, verum eſſe de *ſervis*, qod de *egenis* Theognis,

> Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, οὔτε τι εἰπεῖν
> Οὔτ᾽ ἔρξαι δύναται· γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.
> *Nam cui paupertas eſt addita, nil facere audet,*
> *Nil fari. lingvam vincula ſæva premunt.*

Hinc apud Longinum περὶ ὕψους neſcio qis, δουλείαν ἅπασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ δεσμωτήριον, διὰ τὸν περικείμενον τοῖς στόμασι δεσμόν, *ſervitutem omnem, cùm ori fiſcellam obducat, eſſe animæ capſulam ac carcerem qendam.* itaqe δοῦλον μηδένα γίνεσθαι ῥήτορα, *ſervum neminem unqam rhetorem extitiſſe*; cùm aliæ tamen artes atqe inſtituta humaniora etiam in ſervos cadant. Verùm Svidas ubi Sibynnium qendam Theodectæ ſervum, οἰκετῶν πρῶτον ῥητορεῦσαι, *è ſervis primum omnium rhetoricam profeſſum* ait, plures deinceps idem factitâſſe ſubindicat. Meminit & Lucii Otacilii in *rhetoribus clariſ.* Svetonius, qem *cùm ſerviiſſet, etiam oſtiarius in catena, à patrono, cui orationem ſcripſerat, manumiſſum, Cn: Pompeium docuiſſe, teſtatur.* Certè philoſophis eſſe ſervis licuit; qod multis exemplis docet Gellius, *l.* 2. *c.* 18. cur non rhetoribus licuerit? De parreſia interim iſtis negata occurrunt Tragicorum illa, Sophoclis *Acriſio* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40.

> Δοῦλον γὰρ ἐν δεσμοῖσι δραπέτης ἀνὴρ
> Κάλλον πεδηθεὶς, πᾶν πρὸς ἡδονὴν λέγει.
> *Fugitivus arctis vinculis coercitus*
> *Serviles artus, ſola fatur qæ placent.*

Evripidis in *Buſiride* apud Stob. itidem.

> Δούλῳ γὰρ οὐχ ἔξεστι τἀληθῆ λέγειν
> Εἰ δεσπόταισι μὴ πρέποντα τυγχάνοι.
> *Servo profari qámlibet verum nefas,*
> *Uſus beriles ferre ſi verum negant.*

In *Phœniſſis*, ubi Polynices de exilii malis à matre reqiſitus, ait;

> Ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
> *Primùm, loqendi nulla libertas adeſt.*

Illa; Δούλου τόδ᾽ εἶπας, μὴ λέγειν ἅ τις φρονεῖ.
> *Servile certè hoc, non loqi qid ſentias.*

Idémqe *Ione*;

> Καθαρὰν γὰρ ἄν τις εἰς πόλιν πέσῃ ξένος,
> Κἂν τοῖς λόγοισιν ἀστὸς ᾖ, τό γε στόμα
> Δοῦλον πέπαυται, κοὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
> *Hanc puram in urbem qiſqis externus venit*
> *Qamvìs vocetur civis, os ſervum tamen*
> *Gerit, & loqendi non habet fiduciam.*

qæ refutatum tamen eunt, Plutarch. *de exilio*, & Muſon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. ſed & Xenophon in *Athenienſium repub.* Ἰσηγορίαν, inqit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς. Cæterùm in eandem cum illis ſententiam conveniunt & Plavtina illa; *Epidic.* 1. 1.

> *——plus ſcire ſatius eſt qàm loqi*
> *Servum hominem, ea ſapientia eſt.——*

Et *milite* 2. 5.

> *——plus oportet ſcire ſervum qàm loqi.*

& *ibid. ſc.* 6.

> *——namqe hominem ſervum ſuos*
> *Domitos habere oportet oculos & manus*
> *Orationémqe——*

Qin & Apoſtolus ipſe *ad Titum epiſt. c.* 2. *v.* 9. ſervis interdicit, nè ſint τοῖς δεσπόταις ἀντιλέγοντες. Qod Socrates itidem apud Platonem *in Criton.* οὐ δίκαιον πρὸς δεσπότην ἢ πατέρα κακῶς ἀκούοντα ἀντιλέγειν. negat *juſtum eſſe adverſus herum patrémve, eum qi ab utrovis malè avdierit, obloqi.* At Ariſtoteles *polit. l.* 1. *c.* 13. illos redarguit, qi ſive rationis exercitium, ſive orationis etiam libertatem ſervis abjudicant, & juſſa herilia duntaxat excipere atqe exeqi, citra diſceptationem ullam omnino volunt. Λέγουσιν, inqit, οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες, καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον. Et videri poſſet trimetron illud, qod hîc Marcus poſuit, reſpexiſſe, niſi aliò potiùs ſpectare ex Philone diſceremus. cujus ex his qæ dicta ſunt mens, opinor, genuina liqidò ſatìs comparebit. Marcum avtem exiſtimo hæc ſeparatim poſuiſſe, & confuſaneè poetica qædam fragmenta congeſſiſſe, qæ animadverſione aliqâ digna cenſebat; qemadmodum idem *ſuprà* fecerat *l.* 7. § 38, 43. & § 50.

§ 31. ——ἐμὸν δ᾽ ἐγέλασσε φίλον κῆρ] Ex *Odyſ.* 1. *v.* 413. Ulyſſis ſunt verba narrantis, ut corditùs riſerit, ſecum animo reputans,

> Ὡς ὄνομ᾽ ἐξαπάτησεν ἐμὸν, καὶ μῆτις ἀμύμων·

qam felici aſtu, nomine confictо, Cyclopem illum immanem fefelliſſet. Iſta avtem ſegmenta in uſum ſuum chartis ſuis illeviſſe videtur Marcus, qòd utilius, ac ſublimius aliqid meditandi avt commentandi anſam atqe occaſionem dare poſſe viderentur. qa de re etiam ſuperiùs monitum dederat, *l.* 10. § 33.

§ 32. Μέμψονται δὲ ἀρετὴν] Heſiodi videtur, ex *op. l.* 1. *v.* 184. verùm ibi legitur,

> Μέμψονται δ᾽ ἄρα τοὺς ——τοκῆας ſcil. de qibus

& verſu præcedente,

> Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

de hominibus ſeculi qinti loqitur impiis & nefariis. Avt exſcriptor itaqe Marci ſcripturam depravavit, cùm

cùm ſenſum idoneum è verbis elicere neqiret, avt Marcus ipſe παρῳδήσας, cum inflexione aliqa extulit; qod non exiſtimo. Interim ex Marco Heſiodi noviſſima illa emaculari poſſe avtumo, qæ in codicibus vulgatis ſic leguntur, —χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσιν· cùm emendatius meliùsqe videatur, qod Marcus hìc exhibet, —βάζοντες ἔπεσσιν· iſtius enim formæ & qæ anteceſſerunt, & qæ ſequntur, ſunt omnia.

§ 33. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc ſunt *diſſert. lib.* 3. *c.* 24. Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων, ἀλλὰ τοιούτῳ γένει, οἷόν ἐστι χύτρα, οἷον ὑάλινον ποτήριον· ἵν' ὅταν κατεαγῇ, μεμνημένος μὴ ταραχθῇς· οὕτω καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῷς τὴν φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τὴν διάχυσιν ἐάσῃς προελθεῖν ἐφόσον αὐτὴ θέλει, ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, οἷον τοῖς θριαμβεύουσιν ἐφεστῶτες ὄπισθεν καὶ ὑπομιμνήσκοντες, ὅτι ἄνθρωποί εἰσι· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι θνητὸν φιλεῖς, οὐδὲν τῶν σαυτοῦ φιλεῖς· ἐπὶ τοῦ παρόντος σοι δέδοται, οὐκ ἀναφαίρετον, οὐδ' εἰσάπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σταφυλὴ, τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν δὲ χειμῶνος ἐπιποθῇς, μωρὸς εἶ. οὕτω κἂν τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τότε ποθῇς, ὅτε οὐ δέδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖς. οἷον γάρ ἐστι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ἐστι ἡ ἀπὸ τῶν ὅλων περίστασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρούμενα. qibus gemina monet & *enchirid. c.* 3. Qod avtem de *ficu* Epictetus, idem de *roſa* ferè Seneca *epiſt.* 122. *Non vivunt contra naturam, qi expectant ut pueritia ſplendeat tempore alieno? non vivunt contra naturam, qi hyeme concupiſcunt roſam? fomentóqe aqarum calentium, & calorum aptâ mutatione, brumâ lilium florem vernum exprimunt?* Gregor. item Naz. *adv. Evnom. orat.* 1. *bonum intempeſtivum* eſſe ait, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι, παντελῶς ἄωρον. Sed & Nicetas Chon. de Alex. Com. *lib.* 1. *c.* 8. qi miſerrimis tempeſtatibus ſplendidiſſimè ornatus procedebat, ait illum, χειμῶνος μέσου χάριτας ἐαρινὰς δρέπεσθαι. Boethius *conſolat. l.* 1. *c.* 6.

Nunqam purpureum nemus,
Lecturus violas, petas,
Cùm ſævis aqilonibus
Stridens campus inhorruit.

Παιδίον ζητεῖν, ὅτε οὐκέτι δίδοται] *pueritiam qærere præteritam.* Xyl. minùs ſané. παιδίον *pucrulus*, non *pueritia*. Sed nec minùs lapſus interpres Anglus, qi reddidit, *Pueros deſiderare, priusqam dentur* imò, *poſtqam ſublati ampliùs jam non exiſtunt*. Hoc eſt avtem qod proverbialiter dici ſolitum obſervat Schol. *ad Ariſtophan. Plut.* ab Hercule amiſſum Hylam deſiderante & inclamante tractum:

Ποθεῖν τὸν οὐ παρόντα, καὶ μάτην καλεῖν.

Deſideras abſentem & hunc fruſtrà invocas.

Plavtus *Perſ. act.* 4. *ſc.* 4.

—qid illum qæras, qi fuit?

Vetatur idem & proverbio illo altero,

Ῥόδον παρελθὸν, μηκέτι ζήτει πάλιν.
Nè qæras iterum præteritam ſemel roſam.

Meminere Zenobius in *collect. adag.* 702. Svidas *adag.* 58. Apoſtolius *adag.* 1621. Scaliger *ſtromat. adag.* 827. Verùm apud Svidam & Apoſtolium vitiosè legitur, Ῥόδον παρελθών· qod ſecuti Schottus in verſione *ſtromatei* Scaligeriani,

Nè qære, qando præterîſti, iterum roſam.

Pantinus apud Apoſtolium,

Qam præterîſti, nè ampliùs qæras roſam.

Et Portas apud Svidam,

Roſam, qam prætericris, nè ampliùs qære denuo.

qæ à proverbii mente abeunt procul. In ejuſdem expoſitione Svidæ codices mutilati videntur. ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων τινὰ, ingit. deeſt, ἤδη ἀπελθόντα, ἢ ἀπολιπόντα, ἢ ἀποθανόντα. *de eis qi celebrant aliqem, qi utiqe jam abiit, vel obiit, avt aliud* ejuſmodi. Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελομένων περί τι, καὶ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. qod Pantinus, apud Apoſtolium, qi utrumqe & Svidam & Zenobium tranſcripſit, ſic reddidit; *de negligentibus circa aliqid, qiqe nihil efficere poſſunt.* ἀμελουμένων legiſſe exiſtimarem, niſi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertiſſe deprehendiſſem. vertendum potiùs, *de eis qi circa rem aliqam pœnitentiâ fruſtrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *roſa* diſtichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βραχὺν χρόνον· ἢν δὲ παρέλθῃ,
Ζητῶν εὑρήσεις, οὐ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi roſa flore nitet: ſimul ille receſſit,
Non roſa qærenti, ſed rubus aſper erit.

Proinde, qi rerum iſtiuſmodi deſiderio intempeſtivo ſe torqet, miſeriam ſibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαύειν βούλετ', ὧν ἀπολείπεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς οὗτος οὐκ ἔστ' ἄθλιος;
Nam qi ea potiri concupiſcit, à qibus
Arcetur horis, qomodo non ſit miſer?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & iſta deſumpta ſunt. Τί κακόν ἐστι μεταξὺ, καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἐπιψελλίζοντα λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τῷ φίλῳ ὡσαύτως, Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, καὶ οὐκέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους; ἀλλὰ δύσφημά ἐστι ταῦτα. καὶ γὰρ τῶν ἐπαοιδῶν ἔνια· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσιν, οὐκ ἐπιστρέφομαι· μόνον ὠφελείτω. σὺ δὲ δύσφημα καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακοῦ τινος σημαντικά; δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυσικοῦ τινος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶναι, καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺς στάχυας· ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει τῶν σταχύων, ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. Iſta avtem diſſertatio enata eſt forſan ex occaſione illius

illius qod ab eodem dictum refertur, *enchirid. c* 3. Ἂν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτῇ οὐ ταραχθήσῃ· qod astanti forsan alicui minùs gratum avditu, maliqe ominis esse visum est. vide *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 34.

Τοὺς στάχυας θερισθῆναι] vide *ad lib.* 7. § 40. at Angl. interpres, σταφυλὰς legisse videtur; (contrà qàm ipse Epictetus habet) qas θερίζεσθαι, i.e. *meti* vix dixeris. fefellit illum forsan qod de *uvis* seqitur.

Δύσφημα ταῦτα]ità Senec. *ad Marc. c.* 9. *qis non tanqam dirum omen respuit?*

§ 35. Ὄμφαξ, σταφυλή] Et ista indidem, sed magis accisa. Pergit Epictet. Λέγε δύσφημον καὶ τὸ φυλλοῤῥοεῖν, καὶ τὸ ἰσχάδα γίνεσθαι ἀντὶ σύκου, καὶ ἀσταφίδας ἐκ τῆς σταφυλῆς. (qod Theocritus, an qis alius, *Idyl.* 27. Ἁ σταφυλὶς σταφίς ἐστι.) πάντα γὰρ ταῦτα τῶν προτέρων εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαί, οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τουτέστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά· τοῦτο θάνατος, μεταβολὴ μείζων, οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep.* 66. Τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἀπόλλυται· διὰ τοῦτο ὄν, ὅτι ἐστὶ διαπαντός· ἢ καὶ τὸ μὴ ὂν γίνεται· πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἀπολλυμένου τοῦ ὄντος; vide *ad l.* 4. § 4. & *l.* 5. § 13.

§ 36. Ληστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεὶ, *l.* 3. *c.* 22. Ληστὴς π. οὐ. γ. τύραννος οὐ. γ. Idem, *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. τί; τὸ σκέλος. ἀλλ' ἀφελεῖ. τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν, οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. vel, τί οὖν; οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ τὴν προαίρεσιν. Et Clemens *strom. l.* 4. τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐπ' ἄλλοις ποιῶν εἶναί φαμεν, ἢ πάντων μάλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα εἴργειν δυναταί τις προσπολεμῶν· τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν οὐδαμῶς οὐδ' ἂν μάλιστα ἐνίσταιτο· θεόσδοτον γὰρ τὸ δῶρον, καὶ οὐχ ὑποπίπτον ἄλλῳ τινί. vide Apostolum *ad Rom. c.* 8. *v.* 35, 39. Stilpo cùm Megarâ captâ à Demetrio rogaretur, numqis rerum ipsius qicqam abstulisset, qò restitutio posset fieri, respondisse fertur, οὐδείς· οὐδένα γὰρ εἶδον ἐπιστήμην ἀποφέροντα. *Nemo qisqam: neqe enim qenqam vidi, qi scientiam asportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. instit.* numqid amisisset qærenti, οὐ δῆτα· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν. *Nihil*, inqit, *qicqam: neqe enim bellum virtutem unqam deprædatur.* Laërt. item *l.* 2. ait jussum à rege catalogum sive indicem eorum qæ amiserat exhibere, dixisse, μηδὲν τῶν οἰκείων ἀπολωλέναι· παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι· τόν τε λόγον ἔχειν καὶ τὴν ἐπιστήμην. *Nihil rerum suarum amisisse se: neqe enim eruditionem qendam extulisse: rationémqe ac scientiam superesse sibi.* denique ut Plut. *de tranqil.* μηδένα ἰδεῖν τἀμὰ φέροντα. *neminem*, inqit, *vidi, qi meum aliqid ferret.* qibus Stilponis verbis optimè subjungit idem *ibid.* Καὶ τοίνυν τῆς τύχης πάντα τἆλλα λεηλατούσης καὶ περιαιρουμένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτοῖς, *Iliad.* ε'. *v.* 484.

Οἷόν κ' οὔτε φέροιεν Ἀχαιοί, οὔτ' ἂν ἄγοιεν.

qi & mox, δόξας χρηστὰς, καὶ μαθήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν τελευτῶντας, ἀναφαίρετον οὐσίαν καὶ ἀδιάφθορον appellat. In casu consimili Stilponiani illius, post rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad suos *epist.* 5. Νῦν βεβαιότερον γνώσεσθε, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ περιφανεῖς ἐσθῆτες τοῖς μὲν πολλοῖς περιμάχητον, ἀβέβαιον δέ τι χρῆμα, καὶ οὐκ ἔστι μόνιμον, οὐδὲ τοῦ ἔχοντος ὡς ἀληθῶς, εἴγε τῷ βουλομένῳ διαρπάζειν ἔξεστι· τὰ δὲ μαθήματα, καὶ ἡ σοφία, τοῖς μὲν ἀνοήτοις καταγέλαστον, βέβαιον δέ τι κτῆμα, καὶ πιστὸν, καὶ ἀνάλωτον, καὶ τὸ ὅλον κρεῖττον λῃστείας. qi idcirco optimè subinfert; τούτου μᾶλλον ἀντέχετε· καὶ οὐκέτι πρὸς φυλακὴν δεήσεσθε, οὐ τείχους, οὐχ ὅπλων, οὐ φυλαττόντων φάλαγγος.

§ 37. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν] Epictet. *enchir. c.* 7. Ἆρον τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε· μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως. Habes pleraqe hîc à Marco posita; habes & apud Marcum sparsim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis. & cumprimis *lib.* 8. § 7. verùm περὶ τοῦ συγκατατίθεσθαι peculiariter *artem* qam dicit voluisse videtur qod proposuit idem *dissert. lib.* 3. *c.* 8. Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα· οὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι· προτείνουσι γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ δεῖνος· ἀπόκριναι, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀποκληρονόμον κατέλιπε· τί σοι δοκεῖ; ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ· προαιρετικὸν, κακόν. γενναίως ὑπέμεινε· προαιρετικὸν, ἀγαθόν. κἂν οὕτως ἐθιζώμεθα, προκόψομεν· οὐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμεθα, ἢ οὗ ἡ φαντασία καταληπτικὴ γίνεται. *nihil enim aliud statues qàm qod phantasia ipsa renunciat.* ità enim restituendus est locus ille illustris, qi vitiosè vulgò legitur ἢ οὗ φ. κ. γ. clavsulâ novissimâ etiam à reliqo corpore divulsâ. Hæc est *assensûs cohibendi ars*, de qa Marcus istîc. vide ampliùs *ad l.* 8. § 49.

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι] Epictet. *lib.* 3. *c.* 12. è Marco istic emendandus. τίς γάρ ἐστιν ἀσκητής; ὁ μελετῶν ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσθαι· sic enim ipse suprà, παντελῶς ἄφελε. & *enchir. c.* 2. § 2. παντελῶς ἄνελε.

§ 38. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι εἰ μή] Vitiosa scriptura, qæ & Xylandro imposuit, rescribendum (qod & Casavb. vidit.) ἢ μή. *de hoc*, inqit, *agitur utrùm insaniamus necne.* Hoc est, scil. Stoicorum placitum, Ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται. Cicero *paradox.* 4. & Laërt. *lib.* 7. *Zenon.* Πάντας τοὺς ἄφρονας

ἄφρονας μαίνεσθαι. hoc eſt, ut Cicero *Tuſcul. lib.* 4. *Omnes ſtultos inſanire.* Siqidem, ut idem *lib.* 3. *omnes perturbationes animi morbos eſſe. ſtultúmqe neminem his morbis vacare. unde ſic concludunt: qi in morbo ſunt, ſani non ſunt. omnium autem inſipientium animi, in morbis ſunt. omnes inſipientes igitur inſaniunt.* Epictetus *lib.* 1. *c.* 28. τινὲς λέγονται οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμεῖς οὖν τι ἄλλο ποιοῦμεν; qem locum interpres doctiſſimus perperam reddidit, dum avtoris mentem non attendit. Flaccus (qem & viſe ſis fuſiùs iſta proſecutum *ſerm. l.* 2. *ſat.* 3.)

Qem mala ſtultitia, & qemcunqe inſcitia veri
Cæcum agit, inſanū hunc Chryſippi porticus & grex
Autumat.— vide & Epictet. *l.* 1. *c.* 22.

§ 39. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε] ubi iſta Socratis reperiantur ignoro. nec poſſum certò ſtatuere, an ſcriptum fuerit [ὡς] ὁ Σωκράτης ἔλεγε; & priora illa iſtud reſpiciat. Socrates certè in Plat. *Alcib.* 2. Πάντας ἂν οὖν φαύλους ἄφρονας μαίνεσθαι, ὀρθῶς ἂν φαίημεν.

Τί οὖν ζητεῖτε] leg. τί οὖν οὐ ζητεῖτε; ità & uterqe interpres.

Ὅτι ἔχομεν] Nemo ſcil. id qærere & acqirere ſatagit, cujus compotem jam ſeſe credit. In hanc mentem Dio Pruſ. *orat.* 69. Ὁ μὲν ἀργυρίου δεόμενος, ἢ ἱματίων, ἢ οἰκίας, ἢ ἄλλου του, καὶ ἐπίσταταί τε καὶ ζητεῖ παρὰ τῶν ἐχόντων λαβεῖν· ὁ δὲ νοῦν οὐκ ἔχων, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπίσταται, ὅτι οὐκ ἔχει νοῦν. Dionyſodorus apud Platon. in *Euthydem.* τῶν λαμβανόντων εἰσὶν οἱ μανθάνοντες, ἀλλ᾽ οὐ τῶν ἐχόντων. In eandem mentem & ex Platonis *Alcibiad.* 1. qædam laudat Theodoret. *therapeut. l.* 1. cujus hæc ſunt verba. οὕτω τὸν Ἀλκιβιάδην πείθει ὁ Σωκράτης μαθεῖν, τὴν τῆς γνώσεως οἴησιν πρότερον ἐξορίσας· πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐξήλεγξεν οὐκ εἰδότα. εἶτ᾽ ἐκείνου εἰρηκότος, Ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ; ἐπήγαγε, καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσειας· ἐκείνου δ᾽ αὖ φαντος, εἶτα ζητῆσαί με οὐκ ἂν οἴει; ὑπολαβὼν ἔφη, ἔγω γε, εἰ οἰηθείης γε μὴ εἰδέναι· ἀρχὴ ἄρα γνώσεως, τῆς ἀγνοίας ἡ γνῶσις. Plato certè in *Sophiſt.* μαθεῖν οὐδέποτ᾽ ἂν ἐθέλειν τὸν οἰόμενον σοφὸν εἶναι. Idémqe apud Anton. *meliſſ. lib.* 2. *c.*74. Δεῖ τῶν νέων ἐκπνευματοῦν [μᾶλλον] τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον, ἢ τῶν ἀσκῶν τὸν ἀέρα, τοὺς ἐγχέαι τι βουλομένους χρήσιμον. (ità enim legendum, ſupplendum ex Plutarcho *de audiendo*; non avtem τοῦ ἢ loco cum Geſnero ὡς ſubſtituendum.) εἰ δὲ μή, γέμοντες ὄγκου καὶ φυσήματος, οὐ προσδέχονται. Siqidem ut Socrates *ibid.* τοὺς μὲν ἀσκοὺς, τὸ πνεῦμα διΐστησι· τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ οἴημα. nec tam φυσιοῖ ἡ γνῶσις, ut Apoſt. *ad Cor.ep.*1.*c.*8.*v.*1. qàm ἡ τῆς γνώσεως οἴησις, καὶ ἡ ψευδώνυμος γνῶσις, utì idem loqitur *ad Tim.ep.*1. *c.*6.*v.*20. Facit huc & illud Domini Matt.*c.*9.*v.*12. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες. opinione ſua, non revera, ſanos alloqitur. Clem.*pæd.l.*1.*c.*1. τοῖς νοσοῦσι τὸ σῶμα ἰατροῦ χρήζει· καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι τὴν ψυχὴν παιδαγωγοῦ δεῖ· ἴσαι γὰρ ὑγίεια καὶ νόσος· ἀλλ᾽ ἡ μὲν μαθήσει, ἡ δὲ ἰάσει περιγίνεται. Naſo *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Firma valent per ſe, nullúmqe Machaona qærunt.
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Optatus, *de ſchiſm l.* 1. *Sanitas non flagitat medicinam. ægroti eſt remedia qærere.* Cæſarius Arelat. *ſerm.* 37. *Non reqirit medicum, qi ſe non ſentit ægrotum.* itaqe Gregor. Rom. *in Pſal. pœnitent.* 4. *Nemo eſt inſanibilior illo, qi ſibi ſanus videtur.* Siqidem, ut Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 67. ὁ τὴν νόσον ἀγνοῶν, οὐδεμίαν ποιήσεται τῆς ἀῤῥωστίας ἐπιμέλειαν. Et Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 238. τὸ ἐν νόσῳ χαλεπωτάτῃ τυγχάνοντα νομίζειν ὑγιαίνειν, μανία λαμπρὰ καὶ ἀνήκεστος· πῶς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἰατρὸν ζητήσει, μηδ᾽ αὐτὸ τοῦτο ὅτι νοσεῖ ἐπιστάμενος; vide Phariſæorum arrogantiam, Luc. *c.* 18. *v.* 9. & Joan. *c.* 9. *v.* 40. ſed & typum conſimilium, typhum eccleſiæ Laodicenæ faſtuoſum illum apud Joannem *Apocal. c.* 3. *v.* 17. ſcitè Bio, ut Laërt. *l.* 4. τὴν οἴησιν, προκοπῆς ἐγκοπήν. *Opinionem* dicebat eſſe *profectûs impedimentum.* & de philoſophis Clemens *ſtrom. l.* 1. ἡ πρόληψις τῆς οἰήσεως ἀπιστεῖν ἀναπείθει. ſed & Greg. Naz. *apolog.* τὸ οἴεσθαι τι εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται· καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Senec. *epiſt.* 69. *Illud præcipuè ſalutem impedit, qòd citò nobis placemus. ideo mutari nolumus, qia nos optimos eſſe credimus.* & *epiſt.* 50. De Harpaſte fatua. *Incredibilem tibi narro rem, ſed veram. ſubitò videre deſiit, & neſcit ſe eſſe cæcam. hoc qod in illa ridemus, omnibus nobis accidere liqeat tibi. nemo ſe eſſe avarum intelligit, nemo cupidum. cæci tamen ducem qærunt: nos ſine duce erramus; & ideo difficulter ad ſanitatem pervenimus, qia nos ægrotare neſcimus. nec qærimus qidem medicum; erubeſcimus diſcere bonam mentem.* Optimè ergò Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ τὴν θύραν ἁπτομένοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας περὶ τὰ ἀναγκαῖα. & mox: τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν· διὰ γάρ, φησὶν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν; οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; &c. & *ibid. c.* 17. τὸ πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος, ἀποβαλεῖν οἴησιν. ἀμήχανον γὰρ, ἅ τις εἰδέναι οἴεται, ταῦτα ἄρξασθαι μανθάνειν. & in *fine diſſertationis:* ταύτην οὖν τὴν οἴησιν τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τι τῶν χρησίμων ἀποβάλλοντας ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον. εἰ δὲ μή, οὐδ᾽ ἐγγὺς ἐσόμεθα τοῦ προκόψαι, κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις διέλθωμεν. Qod Apoſtol. *ad Cor. ep. c.* 3. *v.* 18. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ſiqidem, ut Seneca, *de tranqill. c.* 1. *Multi ad ſapientiam potuerant pervenire, niſi ſe putâſſent jam perveniſſe.* vide *l.* 1. § 7.

Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε] Sunt enim iſta animi parùm ſani indicia. vide *Jacob. cap.* 4. *v.* 1.

Ad

Ad Librum XII.

§ 1. 'Ἐφ' ἅ διὰ περιόδου τύχῃ ἐλθεῖν] διὰ περιόδου, posthac, Casavb. per circuitus temporum, Xyl. Malim, per ambages περιελθών. Flaccus lib. 1. epist. 11.

Strenua nos exercet inertia: navibus atqe
Qadrigis petimus bene vivere. qod petis, hîc est,
Est Vlubris; animus si te non deficit æqus.

Senec. ep. 28. *Non peregrinaris, sed erras, & ageris, ac locum ex loco mutas; cùm illud qod qæris, bene vivere, omni loco positum sit.* Idémqe ep. 31. *Qomodo, inqis, istò pervenitur? non per Peninum Graiúmve montem, nec per deserta Candaviæ: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charybdis, adeundæ sunt; qæ tamen omnia transîsti procuratiunculæ pretio. tutum iter est, jucundum est, ad qod natura te instruxit. Licet ad Philosophiam etiam sine viatico pervenire.* Idem. ep. 17 vide Mosem, *Devt. c.* 30. *v.* 11. — 14. & ex Mose Pavlum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non est itaqe necesse, qod ille apud Clem. *strom. l.* 5.

Πολλὰ πλανηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν·

vel εὐδαίμονα etiam. vide *ad l.* 11. & 16. & *l.* 5. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ] Idem suos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4. § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. τὸν δ' ἀμφέποντ' αἰεὶ φρεσὶ δαίμον' ἀσκήσω, κατ' ἐμὰν θεραπεύων μαχανάν. & *ibid.* 8. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα παντὶ φροντὶ ἢ τὸ παρακείμενον. idem Nem. 3. Μὴ τοίνυν πολυπραγμόνει τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρὸν, τί σοι τὸ κέρδος προδαπανᾶν τῇ λύπῃ. Basil. Cæsar. *in Esai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.* 21. vide *l.* 7. § 7.

Πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην] Ità Zacharias Luc. *c.* 1. *v.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Pavlus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. qarum altera Deum spectat, altera hominem. cùm tamen δικαιοσύνη laxiùs sumpta qandoqe utramqe comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & *Luc. c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. § 10, & 20.

Ἵνα φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 15. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε] Vide *ad l.* 3. § 4. συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. & *l.* 5. § 8.

Χωρὶς περιπλοκῆς] Siqidem, ut Æschyl. *armor. judic.* à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 11. lavdatus;

Ἁπλᾶ γάρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas simplex amat. Grot.

Et Evripid. *Phœniss.*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' οὐ ποικίλων δεῖ τ' ἂν δίχ' ἑρμηνευμάτων·
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρόν· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & infucata veri oratio est;
Nil indiget res æqa sermonum ambitu,
Manifesta per se: cavssa sed juris sui
Vitio laborans, qærit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Λέγεται γὰρ ὑπ' Εὐριπίδου καλῶς,

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.

σκιαγραφίας γάρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι. & Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τραγικὸς λόγος ἐκεῖνος
— ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Cæsar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, καὶ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας προϊὼν, ἁπλοῦς ἐστι καὶ μονότροπος· ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἔντεχνος, πολὺ τὸ ἐπίπλοκον καὶ ἐγκατάσκευον ἔχων, μυρία κατασχηματίζεται, καὶ στρέφεται στροφὰς ἀμυθήτους· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσεως ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν ἀναπείθωσι, στροφή τίς ἐστι, μᾶλλον δὲ διαστροφὴ, ὑπὸ τοῦ λόγου περὶ τὴν ἀλήθειαν γινομένη· καὶ ὁ ἄλλος μὲν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὢν κατ' ἀλήθειαν στροφαῖς κέχρηται λόγων, ἀπατῶν τοὺς συνόντας, ὥσπερ τοὺς κύνας λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες, ἑτέραν δεικνύοντες, καὶ ἑτέραν τρεπόμενοι.

Περιτεθραμμένῃ σοι σαρκιδίῳ] *altilis massæ*, vel *molis carneæ.* Cas. ità περὶ vacabit. nisi fortè intentionis vim habere censeatur. *circumdatæ tibi carnis.* Xyl. ut περιτετραμμένῳ legisse videatur. Illa scriptura si retineatur, malim vertere *concretæ & coagmentatæ circum te carnis.* siqidem τὸ τρέφειν grammatici volunt aliqando significare τὸ πηγνύναι. & indè Hesych. Περιτρέφετο, περιεπήγνυτο. habetur illud ξ. *v.* 477. ubi de nive, qæ scutis adhærebat, conglaciatâ,

— αὐτὰρ ὕπερθε χιὼν γένετ' ἠΰτε πάχνη,
Ψυχρὴ, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσταλλος.

Sed & *Iliad.* ε. *v.* 903. de lacte in caseum coaguli vi concrescente, (πῆξεν,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέ-
Ὑγρὸν ἐὸν, μάλα δ' ὦκα περιτρέφεται κυκόωντι.

Eam enim scripturam Herodianus restituit, & Evstathius approbat; & tum ad rem ipsam, unde imaginem eam mutuatus est poeta, tum & ad qam transtulit & accommodavit, vulneris scil. celerrimam coalitionem & curationem magis qadrat, qàm περιστρέ-

περιετρέφετο illud, qod priùs legebatur. accedit, qòd & τροφαλὶς indè deducta ἐπὶ τυρῦ, de *caseo*, & pro *caseo* usurpatur, qod docent & Herodianus ab Evstathio adductus, & ex Antiphane atqe Aristophane aliisqe Athenæus *lib.* 10. & *l.* 14. Firmant insuper apud Marcum explicationem istam, cùm qòd Jobus etiam *c.* 10. *v.* 10. de humani corporis in utero compositione agens, à *lactis in caseum coagulatione* similitudinem adhibuit, ad id negotii illustrandum: vide *ad l.* 10. § 26. tum qod Marcus ipse *l.* 7. § 68. qo loco hoc eodem vocabulo utitur; sed σύγραμα appellat qod istic σαρκίδιον. Cæterùm, siqis, qia περιτρέφομαι istud merè poeticum videtur, ad scripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit, redditum malim, *qæ circum te mutationibus obnoxia est*, *carnis*. ut sit τὸ τετραμμένον, τὸ ἐν ταῖς τροπαῖς συνεχῶς ὄν. qod *corpori* cumprimis competit. vide *l.* 7. § 15.

Ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον] *viderit id qod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. sic *l.* 7. § 14. μέμψε?. & § 16. μεριμνάτω, λεγέτω. & *l.* 8. § 28. ἀποφαινέσθω. & § 40 ὑπολαβέτω.

Τὸ πάσχον] *id qod patitur.* corpusculum vult, τὸ σαρκίδιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyss. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inqit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ τεμνομένῳ, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. sed ψυχῆς nomine τὸ πνευμάτιον intelligit, qod ἀπὸ τοῦ νοῦ distingvit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς] vide *lib.* 5. § 21. & *infr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mente nihil homini dedit Deus ipse divinius.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται δὲ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generaliùs Heraclit. *ad Amphid. ep.* 1. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς] transpositis voculis leg. καὶ μὴ τὸ π. est avtem monitum præclarum. *Nè timeas, nè qando vivere desinas*; sed illud metuas, nè dum de die in diem differs, fiat ut rectè vivere nunqam incipias. hoc est, malè vivere magis, qàm mori formides. Ἀλλ' ἡμεῖς παιδικόν τινα φοβούμεθα φόβον, θάνατον μὲν δεδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ δεδοικότες. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, προσωπεῖα μὲν δέδοικε, πῦρ δὲ οὐ δέδοικεν· ἀλλ' ἐὰν βασταζόμενα τύχῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀπερισκέπτως τὴν χεῖρα ἐπαφίησι τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογί· καὶ τὸ μὲν εὐκαταφρόνητον φρίττει προσωπεῖον· τὸ δ' ἀληθῶς φοβερὸν οὐ δέδοικε, τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, θάνατον μὲν δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶ προσωπεῖον εὐκαταφρόνητον· ἁμαρτίαν δὲ οὐ δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς φοβερὸν, καὶ πυρὸς δίκην κατεσθίει τὸ συνειδός. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43. qibus gemina habet & Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου] *dignus mundo qi te genuit*, i. e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Aratus in *Phænom.* à Pavlo lavdatus *Act. c.* 17. *vers.* 28.

Avde, hospes, contemnere opes, & te qoqe dignum
Finge Deo. —

Nemo alius est Deo dignus qàm qi opes contempsit. Sen. *epist.* 18. qàm qi mortem qoqe. Marcus hic. Idémqe *epist.* 31. *subsilire ad cœlum ex angulo licet: exurge modò & te qoqe dignum finge Deo.* Huc phrases illæ in sacro codice freqentes: de eis qi Christo qicqam anteponunt, propinqos, parentes, victum, vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38. de iis, qi se à seculi sui inqinamentis intaminatos custodierint, περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita instituenda monita Apostolica; ἀξίως τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου, καὶ τῆς κλήσεως, περιπατῆσαι. *ad Thess. epist.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Eph. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθε. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænes.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται θεόν· ὁ δὲ θεὸν γνοὺς, ὁμοιωθήσεται θεῷ· ὁμοιωθήσεται δὲ θεῷ, ὁ ἄξιος γενόμενος θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium subesse videtur scribendúmqe, qò membra sibi invicem nexu gemino cohæreant; ὁμοιωθεὶς δὲ θεῷ, ἄξιος θεοῦ γενήσεται.

Παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος] vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 14, 15.

Τῆς πατρίδος] i. e. *mundi*. vide *ad l.* 4. § 44. πόλις καὶ πατρίς.

Καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε] qod Plato in *Epitaph.* dixit; καὶ μὴ ἐν ἄλλοις αἰωρεῖται. *nec suspensa aliorum avt bono casu avt contrario, pendere ex aliorum eventis cogitur.* Cicer. *Tusc. l.* 5. Galen. in *hortator. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè sensu dixit.

§ 2. Ὁ θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ] indè καρδιογνώστης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8. & πάντων καρδιογνώστης *ibid. c.* 1. *v.* 24. ὅτι μονώτατος οἶδε τὴν καρδίαν πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Histor. Reg. l.* 3. *c.* 8. *v.* 39. Idémqe in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ κυρίῳ· πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων; *Solus itaqe perfectè novit qid sit in homine, videns in eo & qod in se ipse non videt.* Bern. *in Psal.* 90. *conc.* 15. Sed ἐμφατικώτατα Apostol. ad Hebr. *c.* 4. *v.* 12, 13. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad qem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ' αὐτῷ.

αὐτῷ· καὶ οὐδενὶ περικαλύμματι ἢ περιωπείῳ τις ἑαυτὸν ὑποκλέψαι δύναται τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων. τετραχηλισμένα δὲ, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν προβάτων τῶν ἐκ τοῦ τραχήλου ἠρτημένων καὶ γεγυμνωμένων τῆς δορᾶς. qibus gemina ferè Jo. Chrysost. habet. Tractum, inqiunt *ab ovibus, qarum, pelle detractâ, corpora nudantur.* qò facit lepidissimus ille de lepore insigniter macilento jocus, apud Ælian. *rustic. epist.* 11. ἐπεὶ γὰρ ἐδάρη, καὶ τὸ δέρμα ἀπεδύσατο, φανερὸς τηνικαῦτα ἐγένετο· μᾶλλον δὲ (οὐ γὰρ ὀρθῶς λέγω) ἀφανὴς ἔστι νῦν ἔτι πλέον. verùm ampliùs aliqod insinuare videntur verba illa Apostoli. Est enim proculdubio in tota illa dictione allegoria disertissima à *lanionum sive victimariorum ritu* dicta, à qibus *animalia immolanda* τραχηλίζεσθαι, dicuntur, *cùm non solùm à collo suspensa excoriantur, sed per dorsi spinam etiam resupinata finduntur, ut tota foris & intus oculis pateant*; uti optimè Beza. qò pertinet, qod Varin. Favorin. habet, τραχηλίζειν, τὸ διχοτομεῖν, ἤγουν τὸ διὰ τῆς ῥάχεως σχίζειν. vide ampliùs *ad l.* 1. § 3. & *l.* 11. § 13.

Καὶ φλοιῶν] *corticum* nomine non externa tantùm, puta vestem, pompam, reliqum vitæ apparatum, sed & corpus ipsum, καὶ τὰ κρεάδια, (uti mox loqitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro pariter in *Tithono*; *sic invitata matura anima corporeum corticem facilè relinqit.* Qin & *corticem* Nicander tam de *hominis cute*, qàm & de *anguis exuvio*, usurpavit. sic enim in Alexiphar. *v.* 302. de Marsya,

— Φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γυίων.

& in Theriac. *v.* 355.

Ἐξότε γηραλέην μὲν ἀπὸ φλόον ἑρπετὰ βάλλει.

& *v.* 392.

Εὖτ' ἂν ἀπ' ἠελίοιο περὶ φλόον ἄψεα βάλλῃ.

vide *infr.* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐῤῥυηκότων καὶ ἀποχετευμένων] *Animam* scil. *mentem* saltem, θείου ἀπόῤῥοιάν τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1. Cicero *Tusc. lib.* 4. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magis attendit & intuetur potiùs qàm corpus, qod est istius integumentum tantùm & involucrum. Plut. *de tardit. vindict. divin.* Ἀλλ' ὁ θεὸς οὔτε ἀγνοεῖ δή που τὴν ἑκάστου διάθεσιν, ἅτε δὴ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθάνεσθαι πεφυκώς. &c. & Samueli Deus ipse, *Regum histor. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non specto, qod spectare solet homo. homo enim spectat qod est ob oculos: sed Deus spectat qod est in animo.* γυμνὴν ἔσωθεν τὴν ψυχὴν βλέπων, ut Clemens *strom. l.* 6. sive, αὐτῇ τῇ ψυχῇ, αὐτὴν τὴν ψυχὴν γυμνὴν, γυμνὸς αὐτὸς θεωρῶν· uti Plato in *Gorgia.*

Τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις] qò scil. μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ut Martha Jesus Luc. *c.* 10. *v* 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. & *l.* 9. § 31. Interpres neuter commodè satis reddidisse videtur. De Diogene, Julian. *de cynism. orat.* 1. Τοὺς δὲ ἐκ τοῦ σώματος ἐμπίπτοντας τῇ ψυχῇ θορύβους, δι' οὓς πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζει τὸ περικείμενον αὐτοῦ χάριν πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ ἐν μέρει προσίετο.

Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἤπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται] Locus vitiatus: qemqe Lugdunensis editor corrupit ampliùs, ἀσχολήσεως, exhibendo. prout in Basiliensi concipitur, contrarium planè avtoris menti sensum nobis repræsentat: *eum* scil. *qi circumjectum sibi corpus non intuetur, vestitum, domicilium, cateráqe ad corporis usum spectantia respiciendo, molestiam negotiúmqe sibi comparaturum.* At Marci mens aliorsum abit. eum nimirum qi corporis curam non habet ista multò minùs moraturum. Cas. ἤπου γε legisse videtur, atqe ἢ illud disjunctivæ loco habuisse. vertit enim; *siqidem qi nec corpus suum, nec vestitum suum, nec ejusmodi adminicula ulla respicit, multum qictis otiíqe cum procurare sibi necesse est.* Οἰκίαν καὶ δόξαν, prorsus omisit. istam avtem interpretationem si admiserimus, pro ἀσχολήσεται, legendum erit, εὐσχολήσεται. qòd *l.* 4. § 19. εὐσχολώτερος ἔσῃ dixit. tum ἐκ τοῦ κοινοῦ in posteriore membro μὴ subintelgendum, qasi μὴ θεώμενος diceretur. Ità *Psal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivioni in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peritura est.* pro, *neqe expectatio pauperum in perpetuum peritura est.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ', οὔτε πεζὸς ἰών. i. e. *nec navi, nec pedes iter faciens.* At Xyl. erotematicè legit, ἤπου γε — ἀσχολήσεται, *Qi enim non aspicit carnem circumjectam, isne occupetur, in veste, domo gloriáqe reliqisqe exterioribus, ac qasi tabernaculo contemplando?* forsan μήπου γε qod vel negandi vel interrogandi vim habeat. *nevtiqam occupabitur:* vel, *nuncubi occupabitur:* i. e. *negotium facesset sibi.* Vide Epictetum *l.* 3. *c.* 2. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qi idem & qod Marcus istic vult, scitâ satis imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus asello*, reliqa *vitæ instrumenta aselli* hujus *instructui* confert. Ὅλον, inqit, τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον ἐπισεσαγμένον· ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, ἐφ' ὅσον ἂν δίδωται· ἂν δ' ἀγγαρεία ᾖ, καὶ στρατιώτης ἐπιλάβηται, ἄφες, μὴ ἀντίτεινε, μηδὲ γόγγυζε. οὕτω δὲ πρὸς τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὅρα τί ἀπολείπεται περὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τοῦ σώματος ἕνεκα παρασκευάζεται· ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον ᾖ, τἆλλα γίνεται χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδημάτια, κριθαί, χόρτος. ἄφες κἀκεῖνα· ἀπόλυε θᾶττον καὶ εὐκολώτερον ἢ τὸ ὀνάριον.

Τὰ περικείμενα κρεάδια] vide *l.* 10. § 1. 38. & *infrà* § 3. sed & Julian. *suprà* Ambros. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non igitur caro tu es. caro enim amictus est animæ.* & Varro *Andabatis*, citante Prisciano, *l.* 6. *sed qidvis potiùs, ô homo, qàm caruncula.*

Τὴν τοιαύτην περιβολὴν] περιβολῆς nomine comprehendit, *qicqid exteriùs nos circundat*, ſive munimenti, ſive ornamenti nomine; metaphorâ ab *amictu* ductâ. Ità Herodian. *l.* 1. Ὄυτε τοὺς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδας, οὔτε τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπρούς. Xenophon. *œconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα ὃ σὺ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ' εἰ τρὶς ὅσα νῦν κέκτησαι προσγένοιτό μοι, οὐδ' ὥς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶ). Procop. *Gotthic. l.* 4. Τοὺς γὰρ δύναμιν περιβεβλημένους μεγάλην, καὶ βραχέων τινῶν οὐχ ὁσία κλῆσις ἀφαιρεῖσθαι πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς ἴσχυσεν.

Καὶ σκηνὴν] *tabernaculum.* Xyl. *ſcenam*, malim. Baſil. *in hexam. orat.* 5. Ὁ δεῖνα περίβλεπτος ἐπὶ χρημάτων περιουσίᾳ· καὶ πλῆθος περὶ αὐτὸν κολάκων· δορυφορεία φίλων προσποιητῶν τὴν ἀπ' αὐτοῦ χάριν θηρευόντων· πλῆθος συγγενείας καὶ ταύτης κατεσχηματισμένης· ἑσμὸς τῶν ἑπομένων μυρίων, τῶν τε ἐπὶ σιτίων καὶ τῶν κατ' ἄλλας χρείας αὐτῷ προσεδρευόντων, οὓς καὶ προϊὼν, καὶ πάλιν ἐπανιὼν ἐπισυρόμενος ἐπίφθονός ἐστι τοῖς ἐντυγχάνουσι. πρόσθες τῷ πλούτῳ καὶ τὴν πολιτικὴν τινα δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς· ἐθνῶν ἐπιμέλειαν· ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν· τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα περὶ αὐτοῦ· τοὺς ῥαβδούχους ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας· τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων ἀθροίζεται φόβος. καὶ τί μετὰ τοῦτο; μία νὺξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ πλευρῖτις, ἢ περιπνευμονία, ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον οἴχεται, πᾶσαν τὴν κατ' αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter delineatam *ſcenam* illam, de qa Marcus iſtîc. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Qicqid eſt hoc, qod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſorum clientium turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, avt formoſa conjux, cæteráqe ex incerta & mobili ſorte pendentia; alieni commodatíqe apparatus ſunt. nihil hornm dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris, inſtrumentis ſcena adornatur.* Idémqe *de beneficiis, l. 6. c.* 31. *Ingentia ſuper ſe & ſuos regna fregerunt, nec intellexerunt in illa ſcena, & vanis & citò diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipſos nihil non adverſi expectare debuiſſe, ex qo nihil veri avdire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *ſcena* pro *apparatu.* Syneſ. *de regno.* Τὴν περὶ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνὴν καὶ θεραπείαν. De corpore Simocat. *epiſt.* 25. Ὅυτως ἐλύπει τὸν φιλόσοφον τὸ θνητὸν τοῦτο περισκήνιον. qod & σκῆνος ἐπίγειον, Pavl. Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκήνωμα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκα] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τἆλλα μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι. hoc eſt qod eleganter Syneſ. *ep.* 11. τοσοῦτον ὁμιλήσας φροντίσιν, ὅσον ἀπερισπάστως τῷ μετὰ σώματος βίῳ. neqe enim corporis, avt animæ etiam, qà rationis eſt expers, cura omnis abjicienda eſt. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *epiſt.* 3. Μελέτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τοῦ δὲ σώματος, ὅσον ἀνάγκη· τῶν δ' ἔξω, μηδ' ὅσον. Ex Platon. *polit. l.* 3. Clem. *ſtrom. l.* 4. Ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖν, ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας, δι' ὃ βιοῦντέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς βιοῦν. & mox de externis illis: τούτων οὖν ἀνθεκτέον, οὐ δι' αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· ἡ δὲ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ' ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyſſen. *de anim.* χρεία καὶ τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ἵνα κατασήσῃ αὐτὸ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro eſt, & inqilinus carnis anima: deſiderabit itaqe inqilinus ex cavſſa & neceſſitate hujus nominis profutura domui, toto inqilinatûs ſui tempore: non ut ipſe ſubſtruendus, nec ut ipſe loricandus, nec ut ipſe tibicinandus, ſed tantummodo continendus: qia non aliter contineri poſſit qàm domo fultâ.* Senec. *ep.* 92. de viro bono: *Corporis qoqe, velut oneris neceſſarii, non amator, ſed procurator eſt: nec ſe illi, cui impoſitus eſt, ſubjicit.*

Τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim ſumus nos; alia ſunt noſtra; alia qæ circa nos ſunt. nos ſumus, hoc eſt anima & mens. noſtra ſunt corporis membra & ſenſus ejus. circa nos pecunia eſt, ſervi ſunt, & vitæ iſtius apparatus.*

Ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ] lege διό. & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro παρέσεσθαι, παρέσεσθαί σε. nihil mutavit editor Lugd. cùm ex Xylandri verſione tamen ſatìs advertere potuiſſet.

Τοῦ περικειμένου σοι σωματίου] ut *ſuprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τοῦ συμφύτου πνευματίου] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιρρέουσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & *l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα. ad *vertiginem* interim illam reſpexiſſe videtur, qâ raptari videntur corpora cœleſtia, à qibus pendent inferiora iſta.

Καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν ἀπόλυτον] deſiderari videtur copula [καὶ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Chriſto, qem Chriſtianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυτος εἰς τὸ παντελὲς ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκουμένην, *ſeipſâ contentam*; qod felicitatem ſuam attinet. Πάντα ἔχουσαν παρ' ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut ſibi ſoli vivat. *neceſſe eſt enim ut vivat & alteri qi vult ſibi.* Senec *epiſt.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nuſqam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας] *qæ ei* (men-

ti scil.) *consensu qodam naturæ adhærent.* Xyl. *qicqid per sympathiam ei possit adhærere.* Cas. ut προσπάθεια idem hìc sit, qod συμπάθεια, de qa *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorsus qeat, ut ibi ostensum est; & aliud qiddam sonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *qâ rei alicui addicti sumus, eámqe qodammodo deperimus.* hoc est enim τὸ προσπάσχειν. Ità qod Basil. Cæs. an Evstath. Sebast. in *ascetic.* Λυθῆναι δεῖ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου, τόν γε ἀληθινῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ Θεῷ. Id Dionys. Areopag. citante Budæo; Ὅσοι γὰρ οὐκ ὀφείλονται τοῖς γηΐνοις προσπάσχειν. Idémqe *epist.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασταὶ, τῆς προσπαθείας ἀναχωροῦσι τῶν ὑλικῶν ἀγγελοπρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σὺν ἀπαθείᾳ πάσῃ. Synes. *Dione:* Καὶ δῶρα τῆς ἀρετῆς ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς προσπαθείας. Obiter asteriscum tollo minùs necessarium ex Socratis *historiæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ παραλείπουσιν, ἢ πρὸς * πάσχοντές τισιν, ἢ προσώποις χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectûs notâ furcillatâ, προσπάσχοντές τισιν. Cicero *ad Attic. l.* 2. *ep.* 19. se nimium τῷ καλῷ προσπεπονθέναι profitetur. Isidor. Pelus. *l.* 1. *ep.* 310. Προσπάθεια μὲν οὐκ ὀξυδορκεῖ· ἀντιπάθεια δὲ ὅλως οὐχ ὁρᾷ. *Affectus addictus cæcutit; adversus plane cæcus est.* Evstath. *ad Il.* β΄. Εἰώθαμεν ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ὡς ἐπιπολὺ φαντάζεσθαι, * ὡς [οἷς f.] προσπαθῶς πως ἔχομεν. Epictetus etiam *l.* 3. *c.* 24. *ad l.* 11. § 31. adductus: Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων. Idémqe *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræsentatus; πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. Restituenda Athenagoræ eadem vox *de resur. mort. in fine.* Κἂν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον τοῖς τῇδε προσπεπονθότες, (perperam vulgati, προσπεπ.) ἄστοχοι τούτου διατελῶσιν. Clement. Alex. *strom. lib.* 1. Μὴ προσπαθείᾳ νικᾶσθαι, μὴ φόβῳ δουλοῦσθαι, μὴ ἡδονῇ ἐπαίρεσθαι. Idémqe *l.* 7. explicans illa D. Christi, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσητε τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχήν. τὰς τε γὰρ, inqit, προσπαθείας τὰς σαρκικὰς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ εἴλιγγον ἐχούσας, μεμίσηκεν. &c. qi & *lib.* 2. de affectibus istiusmodi, Προσπασσαλοῖ τῷ σώματι τὴν ψυχὴν, τοῦ γε μὴ ἀφορίζοντος καὶ ἀποσταυροῦντος ἑαυτὸν τῶν παθῶν. qod *lib.* 4. vocat ἀπροσπαθῶς βιοῦν. Et rursus ἀπροσπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad. l.* 2. § 3. Itaqe Synes. *de insomn.* ἰσχυρὰς συγκαταθέσεις, καὶ προσπαθείας conjungit. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀπαθῶς διακείμεθα περὶ τὰ θεάματα· ἀλλὰ ἰσχυραὶ γίνονται αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι· ἀποσυγχωρούμεναι δὲ οὐχ ἥκιστα. ubi vides etiam opponi sibi invicem τὸ προσπάσχειν καὶ τὸ ἀποσυγεῖν. qemadmodum Evagrius, τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν, *hist. Eccles. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ παρὰ Χριστιανῶν θαυμασθῆναι, τῶν μὴ προσπαθείᾳ, ἢ ἀντιπαθείᾳ κρινόντων τὰ ὁρώμενα. i. e. vertente Joanne Christophorsono, *qi nec amore, nec odio ducti,* &c. De Synesio loqitur, qi & idem *epist.* 57. εἰ δυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ συνενανθρωπήσαντι μηδὲν ἀπολαῦσαι τῆς ὕλης κακὸν εἰς προσπάθειαν. qod mox explicans. Ἀλλ᾽ ἔστι περιουσία δυνάμεως, ὁμιλοῦντα τοῖς χείροσι μηδένα τρόπον παθαίνεσθαι. Et rursus: τὸ προσεστηκέναι δὲ ὅτι τὸ δεινόν. ità τὸ προσπεπονθέναι est παθαίνεσθαι καὶ προσεστηκέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατατίθενται τοῖς κατ᾽ αὐτὰς ἔργοις. Nec illud prætereundum qod Plutarch. prout in *Pompejo,* τοῖς μειρακίοις προσαρτᾶσθαι· ità in *amator.* idem τοῖς ἐρασταῖς προσπεπονθέναι, pro *addictum esse & affectu adhærescere* dixit. Sunt itaqe τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας ea, *qibus ex affectûs propensione nimia animus adhærescit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν οὐ σῶν, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνήσει σ᾽ ἀποσπώμενον. Qin & affectus ipsos, τὰ πάθη, προσαρτήματα nuncupare, Basilidæ ejusqe asseclis solenne fuisse, docet Clemens *strom. lib.* 2. adducto ex Isidori περὶ προσφυοῦς ψυχῆς insigni testimonio; qod ad Marci mentem illustrandam etiam non parùm conduxerit. Qin & (ut H. Stephani Thesavro avctarium leviusculum saltem contribuamus) τὸ προσάρτημα gemino ferè sensu usurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neqe τὸ ἁπλῶς προσηρτῆσθαι ταῦτα, de qibus Marcus hìc, in vitio habetur; istud enim à natura est: verùm τὸ προσηρτημένοις προσπεπονθέναι. Itaqe de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. non & προσπεφυκότα· qod *suprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici possunt his Porphyrii illa, *de abstinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προσειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: μετὰ τῶν ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφισταμένων, ταῖς αἰτίαις, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσπλακῆναι. ubi vides τὴν προσπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους distingvi. Ponantur ergò distinctionis cavsâ, tanqam gradus qidam, qibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem seqiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Est itaqe ἀπάθεια *integra & absoluta ab omni affectione vitiosa immunitas;* qod pro *summo bono* habebant Stoici. προπάθεια *levissima ab hac declinatio,* & *affectûs* vitiosi qasi *præludium* qoddam. πάθος *affectus vitiosus,* sive *morbus ipse.* Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter passionem & propassionem, hoc interest; qòd passio reputatur in vitium, propassio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qi viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hic propassione percussus est. Si verò consenserit,*

ſerit, & de cogitatione affectum fecerit, de propaſſione tranſiit ad paſſionem. προπάθεια denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeò altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè qeat, nec avelli à re deſiderata, cui* περιπλέκεσθαι qodammodo videtur.

Καὶ χρόνε τὰ ἐπέκεινα] qæ *ultrà ſunt.* qod ſuprà dixerat, ὅσα ὡς μέλλοντα ταράσσει σε. Flaccus, *carm. l.* 1. *ode* 16.

Lætus in præſens animus, qod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l.* 6. § 32. & *l.* 7. § 7.

Τὰ ἐπέκεινα ἢ τὰ παρῳχηκότα] Senec. *epiſt.* 78. *circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος, σφαῖρος κυκλοτερὴς μονίῃ περιηγέϊ γαίων] Ad verſum qendam, qem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l.* 8. § 44. & *lib.* 11. § 12. Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 18. Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ᾽ ὅγε πάντοθεν ἴσος ἑῶν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μιμίης περιτεῖθη χαίρων.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſtic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμνῇ μάθ᾽ ὑπέρτατα χαίρων.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς δίνῃ περιηγέϊ γαίων.

Τὸ σφαῖρος avtem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, qanqam poſſit, inqit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῖρος, ut σκύρα & σκῦρος; poſſit & σφαιρὸς pro σφαιρόεις, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minùs placuerint, forſitan non diſplicebit, qod aliqando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ᾽ ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς, apud poetam & alia multa. ex illo, Σφαῖρ᾽ ὡς, inepti librarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρα. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* qem alluſiſſe Marcum diximus *l.* 7. § 28. Evſtathius Antioch (ſi is ſaltem) *in hexaemer.* ὡς σφαῖρα ἐστι τῷ σώματι, καὶ ὁ νῶτος ἐστιν αὐτοῦ ὁλόκεντος. ὡς σφαῖρα dixit, qod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l.* 5. ὥσπερ οἱ ἐχῖνοι σφαιρηδὸν εἰλούμενοι. hanc avtem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qalem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem uti eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Avſonius *idyll.* 16.

Securus, mundi inſtar habens, teres atqe rotundus,
Externæ nè qid labis per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qi de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 7.

In ſeipſo totus teres atqe rotundus.

Vide *l.* 8. § 48. Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, qia apud Evſtathium Homeri εἰσηγητὴν *ad odyſſ.* ζ. σφαῖρον Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim freqentem extitiſſe. Παρὰ τὴν σφαῖραν, inqit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. qod & Arati Scholiaſtes confirmat, qi iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖρον huic τὴν σφαῖραν dictam ait, ſicut Homero ἑταῖρον τὸν ἑταίραν. idem pro eo qod κονίῃ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μονῇ. Verùm iſta qia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μόνον τε ζῆν ὃ ζῇς] vide *lib.* 2. § 14 & *infrà* § 26. Senec. *epiſt.* 101. *ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, qos imprimis diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs qàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Evripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* laudatus:

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ᾽ ὅπερ πάντες βροτοί·
Φιλῶν μάλιστ᾽ ἐμαυτὸν, οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc, qod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siqidem, qi φίλων legunt, qod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; qod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimùm, inter omnes, qos amo, noceo mihi.
— τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὐτῷ φίλος;
— *namqe qis bonus neqam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ᾽ ἐστιν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ αὐτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qi non ſit ſibi.

Et Evrip. *Med.*

Τίς δ᾽ οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γινώσκει τόδε·
Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ;
Qis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus qemlibet?
Φιλεῖ δ᾽ ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec qiſqam charior alteri qàm ipſe eſt ſibi.

Τὴν δ᾽ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται] *Nam qoto cuiqe eadem honeſtatis cura ſecretò, qæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l.* 3. *ep.* 20. Hinc & illa Pelagii ad *Demetriam* qerela. *Non cogitamus qid ipſi ſimus, ſed qid alteris eſſe videmur. unde eò perducta res eſt, ut neglectâ veritate meriti, de ſola opinione curemus, qi teſtimonium vitæ noſtræ, non à conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi qerimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part.* 2. *gr.* 6. *Qi de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, qàm aliis; de se solo plùs aliis credit, qàm sibi. Adversus morem morbúmqe malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. De se Cicero, verè, necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, qàm omnium sermo.*

Ὁ μὴ ἅμαγε γινώσκων ἐξοίσει] Vide *ad lib.* 3. § 4.

Τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

—— Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

Tu plùs qàm cunctos alios te disce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, qod *suprà* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26.* & *l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γίνεσθαι] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magis ascensionem cohibiturus. qod, nihil est itaqe mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Atheniensibus est visum, prædicante Pavlo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eâ bonitate prædi- tum novimus esse Deum nostrum, universi condito- rem, ut nolit servorum suorum, qi fidele ipsi obse- qium in hac vita præstiterint, vel animas, vel cor- pora in morte prorsus intercidere, sed præmiis fu- turis utrumqe reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν] καὶ δίκαιον εἶ, sacra attesta- tur Scriptura. Εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6.* &, δικαιοσύνης στέφανον ἀποδώσει ὁ δίκαιος κριτής. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8.* &, οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 6. v. 10.* Nec tamen hinc seqitur, qod Pontificii statuunt, homi- num opera bona dignitatis suæ ratione vitam æter- nam, gloriámqe cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, qod illi tantopere ur- gent, aliud planè sonare, prout nôrunt qi lingvam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustârunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meri- tum de condigno strictè & propriè sumptum, videli- cet pro actione voluntaria, propter qam operanti de- betur merces ex justitia sic, qòd si non reddatur, ille ad qem pertinet reddere, injustè facit; & est sim- pliciter & propriè injustus, non est hominis ad De- um.* qod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Qòd si qid,* inqit, *pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potiùs & principaliùs est ex liberalitate Dei dantis, qàm ex merito nostri operis. Etsi dicatur, qòd qamvìs Deus non constituatur nobis debitor ex aliqo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione: sciendum est, qia qod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solùm vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id qod justum esse dicitur. Siqidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb. Justum apud Deum est ut reddat qod debet; debet autem qod pollicitus est. promissum qidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito reqiritur, qodcunqe vel gratìs promittitur.* Et Bellarm. ipse *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστός ἐστι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inqit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, qia stat promissis, nec fidem fallit.* qod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implêsti verba tua, qoniam justus es.* Siqidem *veritas* sive *veracitas pars* est *justitiæ.* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aqin. *sum. part.* 2ª 2æ *q. 109. art. 3.* Deniqe potest aliqid justo atqe æqo consentaneum esse, qia justitiæ nullâ ratione repugnat, qod tamen nihil injusti, si non fiat, in- ducat. justum fuit qòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœ- nas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* qibus ta- men remissis, nihil injusti admisisset. justum & æqum, qòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris cavsâ vitam condonavit. *ibid. v. 26.* qem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἦν ἂν καὶ δυνατόν] τί ἄπιστον κρίνεται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Pavlus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβούλητον. ἀλλ' οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἀβούλητον. εἰ ἀδύνατον, ἢ ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν τὸ γενησόμενον, ἢ ἐκ τοῦ δύναμιν ἀρκοῦσαν μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ' οὔτ' ἀγνοεῖν τι τὸν Θεὸν δυνατόν· καὶ τὴν δύναμιν, ὡς ἐστὶν ἀρκοῦσα πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἡ τούτων αὐτῶν γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀβούλητον. εἰ γὰρ ἀβούλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὴν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γίνεσθαι τῶν πεπραγμένων ὑπόδικον, τήν τε ἐπὶ τούτοις δέχεσθαι τιμὴν, ἢ τιμωρίαν. οὔτε ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τουτέστι, τὸ φθαρτὸν ποιῆσαι σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, ὅπερ ἐστὶν, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. εὔδηλον οὖν ὅτι καὶ δυνατὸν, καὶ βουλητὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ἡ τῶν διαλυθέντων σωμάτων ἀνάστασις. verùm de mente sola satagit Marcus; de corpore nihil solicitus, qod nec se, nec suum, nec sui qicqam à qoqam censeri volebant Stoici.

Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν] Æqior certè erga numen divinum Marcus, licèt Ethnicus, qi nihil in- justi

justi avt iniqi Deo vult imputari, etiamsi viros bonos in morte prorsus intercidere pateretur, qàm Papicolæ, qi Deum injustitiæ disertè καὶ γυμνῇ κεφαλῇ, qòd aiunt, incusatum eunt, nisi ipsis ob labores misellos in hac vita decurtatissima exantlatos, tanqam probissimè plenissiméqe commeritis, præmia æterna retribuat.

Πειθέσθω σοι ὅτι μὴ δεήσει] Idem hoc, cum illo à Marco cumprimis lavdato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεὸν] Hoc est qod Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; vult [περὶ ἁπάντων τῷ θεῷ (i.e. ὑπὲρ τοῦ θεοῦ) ἀπολογεῖσθαι, cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. περὶ μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν θεόν. Ità pii prisci, etiamsi conturbabantur nonnunqam, cùm bonis hîc malè esse, malis bene, animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto statuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus est. Psal.* 73. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, justus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apost. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ θεός; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Psal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς] *non auderes ità cum eis disserere.* Cas. malim, *non ità disséreres*, & de æqo justóq; cum eis ageres, nisi optimos justissimósqe esse præsumeres.

§ 6. Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις] qid est enim qod usus & industria non possit? Horsum spectant tot poetarum illustrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29

—πάντα γὰρ
Ταῖς ἐντελεχείαις καταπονεῖται πράγματα.
—*rerum omnium*
Nihil est qod non conficiat assiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, παντὸς εὑρίσκει τέλος.
Ubiqe finem assegitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τοῦ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὧν θέλεις, κρατεῖν.
Datur laboris cupido qidvis assequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.
Labori assiduo, nihil est qod non cesserit.

Sophoclis *Oedip. rege.* à Plut. lavdatum *de fortun.* & à Clement. *strom. lib.* 5.

----πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτόν· ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον.
----*qicqid qæritur,*
Spes deprehendi est. omne neglectum perit.

& huic vicinum incerti alicujus:

Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ
Ἅπαντα.———

Laboriosæ diligentiæ assegi
Nihil est negatum.----

& ad Marci verba proximè, Menandri in *moroso*,

----οὐδενὸς χρὴ πράγματος,
Τὸν εὖ πονοῦνθ' ὅλως ἀπογνῶναί ποτε.
---*qem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet insperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, qî posset Xanthippen tam rixosam sustinere, & intolerandam esse dictitanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνείθισμαι· καθαπερεὶ τροχιλίας ἀκούων συνεχές. *At ego,* inqit, *asvetus ei sum: nec me magìs offendit, qàm rotæ stridor aqam educentis eos qi assiduè avdiunt.* Nec sileri dignum hîc Æschyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. Lil. Gyrald. *de poet. l* 6. Erasm. *apopth. l.* 6. relatum: qi dum in Isthmiis pugilum certamen spectabat, cùm altero eorum frontem percusso, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qi proximè assidebat, latus fodiens, Ὁρᾷς, οἷον ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide,* inqit, *qanta sit vis exercitationis? ictus ipse silet: spectatores verò vociferantur.* ubi νύξας malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epist.* 7. vertere; qàm, *avrem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qi *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Stobæum hîc emaculat, Cælium, Lilium, Erasmum castigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδιδίδρασκεν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῷτο· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις ἄμεινον ποιεῖν. Verùm Marco gemina prorsus Plut. *de tranqill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνενθουσιῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ κατανόησιν, ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φθέγγοντα, μηδὲ ἀπωθοῦντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, μηδὲ διαδιδράσκοντα· τάχα γὰρ οὐδὲν ἔσται δυσχερέστερον. ἀνίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ περὶ τὸ ῥᾷστον ἀεὶ διατρίβουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ἐκ τῶν ἀβουλήτων ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσου, καὶ πόνου, καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίστασθαι, καὶ προσβιαζομένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ κατεψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes deniqe referente Laërtio, *l.* 6. Διττὴν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἄσκησιν· τὴν μὲν ψυχικὴν, τὴν δὲ σωματικήν. ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γενόμεναι φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχονται. παρετίθετο δὲ τεκμήρια τοῦ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι· ὁρᾷν τε γὰρ ἔν τε ταῖς τέχναις, ταῖς βαναύσοις καὶ ταῖς ἄλλαις, οὐ τὴν τυχοῦσαν ὀξυχειρίαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένους. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητὰς, ὅσον ὑπερφέρουσιν ἑκάτεροι τῇ ἰδίᾳ πονήσει τῇ συνεχεῖ. καὶ ὡς οὗτοι, εἰ μετήνεγκαν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἀτελῶς

ἀτελῶς ἐμόχθουν. οὐδέν γε μὴν ἔλεξε τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι· δυνατὸν δὲ ταύτῃ πᾶν ἐκνικῆσαι. Vide ad *l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil est, qod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum qamvìs flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, qod usus noster exigit. qantò faciliùs animus accipit formam, flexibilis & omni humore obseqentior?* & *ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, qa & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, qa solem ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens aliqis, & sanguine suo madens, diem ducat: qantò faciliùs animus corroborari possit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil est tam difficile & arduum, qod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio: nullíqe sunt tam feri & sui juris affectus, ut non disciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille sunt alia, in qibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditqe nihil esse difficile, cujus sibi ipsa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ] Τὴν δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει κρείττονα εἶναι, multis locis inculcat, multisqe rationibus contendit Aristoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. incess. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καί τοι, inqit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γίνεσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῷμεν ἀεὶ βάλλειν, γινοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερά ἐστι· καὶ τὰ δεξιὰ οὐδὲν ἧττον φύσει βελτίω ἐστὶ τῶν ἀριστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀριστερᾷ, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora sinistris esse. At Plato, (qem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10) *de legib. l.* 7. hoc tanqam delirium exagitat, Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διάφορα ἡμῖν ἐστὶ φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων, τὰ κατὰ χεῖρας. qod & refutare conatur primò membrorum reliqorum exemplo, ἐπεὶ τά γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται. qod idem de oculis avribúsqe dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè inscitiæ usuíqe pravo adscribit. Τὰ δὲ κατὰ χεῖρας * ἀνοίᾳ [* ἀγνοίᾳ alii] τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ * ἤθη [* ἔθη forsan] διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum qorundam instantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρα μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρωμένῳ, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδὲν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ, δέον, οὕτω χρῆσθαι σχεδὸν ἄνοια. *Siqidem in qot qibúsqe operibus utrâ utamur nihil refert, sicut inter lyram tangendam, lyram sinistrâ, plectrum dextrâ, an è converso teneamus, nullius momenti res est. aliáqe ejusdem rationis, qicunqe animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utrâqe pariter citra discrimen usus fuerit, insano certè parùm distabit.* qæ verba ideò lubentior verto, cùm qia Serranus ità reddidit, ut sensum avtoris havd clarè satis expresserit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem restituam explicémqe. demum ratiocinatur à ritu gentium qarundam. Ἐδήλωσε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος: qibus accenseri possunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, insigni in eo genere artificio præditi. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέθιστον] ità Plato suprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἔθη, potiùs.

Τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neqe hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷσι μαθεῖν δυνατὸν, ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες.

Τοῦτο γὰρ εἰθισται] Itaqe Plato, διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος μὴ γεγυμνασμένου. *Multum interest inter eum, qi utrâqe manu uti didicerit, asvevérítqe, & eum qi alterutri tantùm.* qod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo avtem usus obtinuit, ut *ad frænum sinistra* adhibeatur, qò dextra vel virgæ, qâ equs regitur, vel armis, qæ gestanda ac utenda fuerint, putà ensi hastæve exerendis, exercendísqe immunis relinqatur. Xenophon *de re eqestri*. Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. qanqam posset & alia assignari ratio, cur frænum fortiùs sinistrâ teneatur; si verum foret, qod Solinus habet, *polyhist. c.* 1. *Parti dextræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmasius. qem vise sis in *exercitationum* thesavro illo πολυμαθεστάτῳ.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου] qalem ipse se velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30. *ad finem.* éstqe hæc lectio satis commoda. non celabo tamen suspicionem meam; legi posse non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qalem te à morte relinqi oporteat*; sive *necesse sit, & qod animum, & qod corpus attinet.* siqidem qales nos, qoad corporis statum, mors deprehensura sit, τῶν ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ut cum Stoicis loqamur.

Τὴν βραχύτητα τοῦ βίου] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τὴν ἀχάνειαν] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8 Γυμνά

§ 8. Γυμνὰ τῶν φλοιῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Casimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fusce, velis, cætera diffluunt,
Vernæ more nivis, qæ modò nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτοῦ ἀσχολίας αἴτιος] Forsan [πῶς πᾶς] τις, vel [ὅτι πᾶς] τις. qia seqitur, πῶς οὐδεὶς ὑπ᾽ ἄλλου ἐμποδίζεται. (de qo vide *l.* 5. § 34.) hoc est, qod iile apud Plut. *de tranqill.*

Οὔτις ἐμοὶ τῶν ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ᾽ ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9. Παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ] *pugili, sive pancratiastæ, non gladiatori.* qia alter armis nativis καὶ προσφυέσι, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adscititiis. itaqe alter gladium si deposuerit, statim occiditur; alter manum præstò semper habet; nec qicqam ampliùs, nisi ut dextrè utatur, est opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antisthenes, Ὅπλον ἀναφαίρετον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at qod de *baculô* Aristot. *de motu animal. c.* 8. idem de ense, vel alio qovis telo, dici potest. Γίνεται ὥσπερ ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. sed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in *Zenon.* διαπαντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος γάρ ἐστι· καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται οὔσῃ τελείᾳ ὁ σπουδαῖος.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πράγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πράγματα. *qalia sint ipsa per se nuda.* ut *supr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιροῦντα] de *distributione* ista, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult esse casûs primi. ut sit τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, clausula, superioribus periocham istam annectens, sensúmqe hunc exhibeat; *Qod ex rei natura ad ea qæ suprà posita sunt conseqitur.* At interpres uterqe in casu qarto accepit. *Qod ad naturam conseqitur.* Xyl. *Qicqid in serie ac seqela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Cas. Ego malim, *qicqid contingit naturæ consentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc est, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν. τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. sicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἑξῆς τῇ καταστάσει. Idem qod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis avtem est, qalis apud Gregor. Naz. *in Basil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετέος μᾶλλον, ἢ μεμπτέος; vide *supr.* § 5.

Ἄκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *consid.* 3. Δεῖ δ᾽ ὃς ἂν κακουργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, προσθέσθαι δὲ τῇ διοικήσει τῶν ὅλων. ità enim legend. non προθέσθαι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμψασθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémqe *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ᾽ οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ. πεπαιδευμένου, τὸ μήτ᾽ ἄλλοις, μήθ᾽ ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖος] Plavt. Trucul. 2. 1.

Vertit sese rota vicissim: Stultus est, qi id admiretur.

Ξένος] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antisthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένον οὐδὲν, οὐδ᾽ ἄπο. locus mendi manifestus, in qo tollendo frustrà operam posuerunt viri magni. Ambros. Camald. *novum* qasi καινὸν legerit. qidam, οὐδ᾽ ἀξιέραστον. qod Henr. Stephan. non probat. ἄπο tolerari posse putat; sed suspectum tamen habet. Is. Casavb. qid si ἀπὸν legatur? ut sapienti *nihil deesse velit.* verùm hoc, ut aliqid videatur, non satisfacere tamen ipse profitetur. havd infelicior istis saltem forsan futura est conjectura nostra, si οὐδ᾽ ἀπροσδόκητον rescribamus. conjunxit hæc certè Marcus noster *supr.* § 1. Ξένος ὢν τῆς πατρίδος καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπροσδόκητα, τὰ καθ᾽ ἡμέραν γινόμενα.

§ 14. Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος] Cas. *avt fatum, (idqe vel necessitas absoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisqe providentia.) avt confusio fortuita:* &c. ut videatur legisse, ἤτοι εἱμαρμένη, [καὶ ἢ] ἀνάγκη [καὶ] ἀπ. τ. &c. At Xyl. *avt necessitas fatalis, atqe ordo inevitabilis,* ut [καὶ] alterum tantùm insertum voluerit, cui accedo potiùs, qanqam malim ἀπαράβατον *inviolabilem,* qàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

ad qem locum Servius: *locutus est secundum Epicureos qi dicunt;*

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Est Lucretii *lib.* 1. qanqam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magìs, qia fata illi nulla agnoscebant.

Φυρμὸς εἰκαιότητος] *confusio inanis.* Xyl. *confusio merè fortuita.* Cas. sive *temeraria.* φυρμὸς εἰκαιότητος, *confusio temeritatis;* qo vocabulo usus est Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀντὶ τοῦ εἰκαῖος, *temeraria, fortuita.* Lugd. edit. φυρμὸς ἀκιότατος· pro qo Annot. ἀκιώτατος substituit; vertitqe *confusio durissima.* Hesych. certè, Ἀκιώτατοι, ἄσηπτοι. κὶς γὰρ θηρίου γένος. ex Hesiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δάφνης δ᾽ ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες.

Verùm τὸ ἄκιον istîc non magìs locum habet, qàm οἱ κίες, avt etiam θρίπες καὶ ἶπες, vermiculi illi scil. à qibus vocabulum id desumptum est. *confusio nimirum dura planè, qam corrodere cossi neqeunt.* Ego siqid mutandum (qod nihil est necesse) videretur, εἰκαιότατος mallem. qod optimè convenit cum eo qod seqitur, ἀπρεσσάτητος· siqidem, qæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀπροσ-

Ἀπεροστάτητος] id est, χωρὶς τοῦ προστάτου, sivè ἀνηγεμόνευτος· uti ipse se mox explicat. Hesych. ἀπεροστάτευτος, ὁ μὴ ἔχων προστασίαν τινός. *cui nemo præest*; vel etiam, *qi nulli*. utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istic ἀπεροστάτητος passivè sumitur; qomodo eidem ἀνεπιστάτητον est ἀφύλακτον, ἀνεπίσκοπον, *cui curator & inspector nullus est*.

Εἰ μὲν ἀπαράβατος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Qid mihi prodest philosophia, si fatum est? qid prodest, si Deus rector est? qid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil præparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevítqe qid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Qicqid est ex his, vel si omnia hæc sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter resistamus: hæc docebit, ut Deum seqaris, feras casum.*

Ἄξιον αὐτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας] vide *supr.* ad § 1. & *l.* 9. § 28.

Ἀσμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Cas. *contentus esto.* Xyl, *sat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλεῖα.

Κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων] Melius saniúsqe consilium, qàm Marcus hìc, suggerit nobis Augustinus *de divers. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est qò te teneas, ut non transeas. res humana tanqam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. qo me teneo? verbo Dei, qod manet in æternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli seqi flumen carnis. qis comprehendat verbum manens, nisi qi in ipso manet?* Idémqe *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone. si posueris spem in ipso spiritu, qo homo es,* (qod Marcus hìc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, qia non dedisti eum illi à qo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qi fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅτι ἥμαρτε] forsan, ὅτι ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τί, qod proximè seqebatur, oculum intendit.

Τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *considerat.* 5.

Εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit qis, pœnitentiam satisfactionis justæ loco haberi postulat. vide l. 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἐμοί γε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγιγνώσκοντα. ὡς τοῖς παθοῦσί τι ἄχαρι, οὐ πάντη χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωρεῖν, ὅτι οὐ καλὰ ἔδρασεν. Petron. *satyr. Sævi qoqe implacabilésqe domini crudelitatem suam impediunt, qando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hostibus parcimus.*

Κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτὸν] qod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. καταγνοὺς ἑαυτοῦ. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal *sat.* 13.

Exemplo qodcunqe malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est hæc ultio, qòd se
Judice, nemo nocens absolvitur.--

Ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ γὰρ ἐκ τοιούτων ἀναλογισμῶν δηγμὸς αἱμάττει τὴν ψυχήν. Et *de tranqill.*

Ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος, (ex Euripid. *Orest.* i. e. τὸ συνειδὸς, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c* 26. *Maxima est factæ injuriæ pœna, fecisse: nec qisqam graviùs afficitur, qàm qi ad supplicium pœnitentiæ traditur. Nulla major pœna neqitiæ est, qàm qòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem δρύπτειν καὶ καταδρύπτειν de arboribus propriè dictum, ἀπὸ τῶν ἀπολεπιζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, qibus *cortex dilacerando detrahitur.* nam qod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usqe sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, qod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ἐπὶ θρήνου plurimùm usurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν κατατίλλῃ ἐπὶ θρήνου. Hesych. De athletis usurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il.* π'. *v.* 324.

--πρυμνὸν δὲ βραχίονα δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων.------

de naufrago ad scopulum alliso, *odyss.* ε'. *v.* 426.

Ἔνθ' ἀπὸ ῥινὸς τε δρύφθη.

de aqilis, sese invicem, an eos, qorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss.* β'. *v.* 153.

Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——κατὰ δ' ἐδρύπτοντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτεταί τε παρηίδα,
Δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς.
--*dilaniátqe genas,*
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --καταδρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui --ἀμφίδρυφοι εἰσὶ παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Utrasqe lacerata*, sive *laniata, genas.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et roseas laniata genas.*

καθα-

Καταδρύπτειν itaqe τὴν ὄψιν est, qod Silius *bell. Pun. l.* 8. *Ora manu lacerans.* ---
Et Naso *metam. l.* 11.

Ora, comam, vestem lacerans. ---

qæ omnia in luctu fieri assolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minús. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l.* 8. *c.* 2. *laniare deinde os ungvibus.* havd ineptè ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id fecisset, qod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non raró solet.

Τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l.* 4. § 6. θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. qare? qia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit pavcissimos omni ævo sapientes evadere. qia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo avtem naturæ sanus irascitur. qid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? qid si miretur, spineta sentésqe non utili aliqâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanqam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso extiterit. cùm non tam in fructu ficûs ὀπὸς iste, qàm in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de provident.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶμεν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπόν· φύλλα δὲ καὶ φλοιὸν καὶ ῥίζαν καὶ πρέμνον, ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *sympos. l.* 5. *c.* 9. Γλυκὺς οὕτως καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου. τῆς γὰρ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε καιόμενον μὲν ἐκδιδόναι δριμύτατον καπνὸν, κατακαυθεῖσαν δὲ τὴν ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτην παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verùm nec fructus qoqe lacteo isto humore, anteqam maturitatem conseqatur, immunis est; qem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius. *l.* 15. *c.* 19. Idémqe *ibid. c.* 28. *succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l.* 23. *c.* 7. *Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib.* 6. *c.* 10. τὸ φυτὸν ἁπάντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ θρῖον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι] Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *Si irasceris juvenibus senibúsqe qòd peccant; irascere infantibus, qòd peccaturi sunt. Nam qis irascitur pueris, qorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est excusatio, & justior hominem esse qàm puerum.* qod avtem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat.* 12. Ὥσπερ οὐκ ἂν ἐκόλασε γεράνους διὰ τὴν κλαγγήν· οὕτως οὐδὲ ἐκείνους [διὰ τὴν στάσιν καὶ τὴν ὕβριν.]

Τί γὰρ πάθῃ] qod *lib.* 10. § 30. τί γὰρ ποιήσει; *qid enim faciat?* Lucian. *ad eum qi dixerat, Prometheus es.* τί γὰρ πάθοιμι; ἐμμενετέον γὰρ οἷς ἅπαξ προειλόμην. *qid enim faciam?* &c. Idémqe in *speculantib.* τί γὰρ ἂν πάθοι τις, ὁπότε φίλος ἀνὴρ βιάζοιτο; *qid enim faciat qis, ubi vir amicus urserit?* Laco apud Ælianum *l.* 9. *c.* 27. qòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; οὐ γὰρ ἐγὼ αἴτιος τούτου. ἁ φύσις δέ μοι ῥεῖ. Joan. Chrysost. *in* 2. *ep. Cor. orat.* 1. Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρίου καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Qid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l.* 10. τί ἂν οὖν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ πεισθῆναι δυναμένους; Terent. *Heavtontim.* 4. 1.

Qid cum illis agas, qi neqe jus, neqe bonum atqe æqum sciunt?

Εἰ οὖν γοργὸς εἶ] *si igitur trux es.* Xyl. imò, *si acer ipse validúsqe es.*

§ 17. Εἰ μὴ καθῆκον] vide *ad l.* 3. § 6, 7. sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν] Sententia desecta. Cas. *Teneas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* acsi scriberetur. ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος ἔστω. At Xyl. hæc seqentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, qod censeam sentiámve, probabile aliqid impræsentiarum occurrit. forsan ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω εἰς [τάδε] πάντη. *etenim conatus tuus ad ista,* τὸ καθῆκον scil. καὶ τὸ ἀληθὲς, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad seqentia pertineat. vel etiam si ἀβίαστος illud admittere libuerit; ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος εἰς τὸ πᾶν. *impetus enim, sive conatus tuus non est coactioni avt vi ulla ex parte obnoxius,* qò minùs ab eis abstinere te possis; vel qæ officio tuo adversantur, agendis, vel qæ veritati repugnant, dicendis. vide *l.* 10. § 33.

§ 18. Τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν] *qod se objicit tibi.* Casavb. *qod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *qod phantasiam tibi afficit.* ut *lib.* 3. § 11.

Ἀναπτύσσειν διαρθροῦντα] vide *supr.* § 8. 10.

§ 19. Κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοι θεῖον. *supr.* § 1. & *l.* 11. § 19. τὸ ἐν σοι θειότερον μέρος. vide Julian. *infrà ad* § 26. Epictet. *l.* 1. *c.* 3. τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον καὶ τὰ δύστηνά μου σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προστέθηκας; leg. προστέτηκας. de qa voce vide Synes. *epist.* 57. *suprà ad* § 3. & Marcum l. 10. § 24.

Τῶν νευροσπαστούντων σε] vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 10. § 38. Clemens *strom. l.* 4. Δεῖ γὰρ κύριον εἶναι τὸν κριτὴν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· μὴ νευροσπαστούμενον, ἀψύχων δίκην ὀργάνων, ἀφορμὰς ἴσως μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνοντα.

Τί μοι νῦν ἐστιν ἡ διάνοια] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10 § 24.

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l.* 2. § 16. & *infrà* § 24.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55. & *l.* 8. § 34. & *l.* 11. § 21.

§ 21.

§ 21. Μετ' ὀ πολὺ] vide *l.* 9. § 28. 32. & *l.* 11. § 18. *consider.* 6.

Ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται] vide *l.* 7. § 23. 25. & *infrà* § 23. Avgust. *confess.* *l.* 4. *c.* 11. *ecce illa discedunt, ut alia succedant, & omnibus suis partibus constet infima universitas.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπὶ σοι] ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *enchir.* *c.* 1.

Ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν] ἄκραν κάμπτειν, qod Plut. in *collat. terr. & aqat.* ἀκρωτήριον κάμπτειν. *promontorium prætervehi.* nos dicimus, **to double the cape.** solent avtem prominentia loca istiusmodi plùs aliis esse undis infesta, ventis exposita, procellis obnoxia, eóqe nomine magìs periculosa: indè proverbium de *Malco*, sive *Maleis* Laconico promontorio,

Μαλέας δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.
Maleas legens, qæ sunt domi obliviscere.

Evstath. *ad odyss.* γ'. Ulysses *Odyss.* ι'. *v.* 80.

Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε. —

Et Nestor de eodem *ibid.* γ'. *v.* 288. juxta Maleam navigantes habuisse se στυγερὴν ὁδόν.

--- λιγέων τ' ἀνέμων ἀϋτμὴν --
Κύματά τε τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν.

Liban. *orat.* 31. inter cætera navtis molesta, καὶ πέτραν προβεβλημένην, περὶ ἣν δεῖ κάμψαντας ὅρμου τυχεῖν. & *orat.* 3. καὶ ταυτὸ συνέβαινε, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προβόλων, ἐπειδὰν ἡ θάλαττα ποικίλοις ἐλαυνομένη πνεύμασιν εἰς συνέχειαν ἐγείρηται κυμάτων· ἐκεῖ γὰρ πρὶν καθαρῶς τὸ πρῶτον κῦμα περὶ τοὺς προβόλους ῥαγῆναι, τὸ δεύτερον ἐγκαταλαμβάνει, καὶ τὸ τρίτον αὖθις· καὶ τοῦτο διατελεῖ γιγνόμενον, ἕως ἂν λήξῃ τὰ πνεύματα.

Γαλήνη] Ità *l.* 5. § 2. ἐν πάσῃ γαλήνῃ. & *l.* 8. § 25. αἰθρίαν καὶ γαλήνην. qalem ahimi statum delineat. Plut. *de virt. mor.* verbis illis Homericis ex *Odyss.* ε'. *v.* 391.

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο· ἡ δὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.

Eodémqe alludens Sextus *adv. ethic.* *c.* 5. Εὐδαίμων ἐστὶν ὁ ἀταράχως διεξάγων, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Τίμων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεστώς.

--- πάντῃ γὰρ ἐπεῖχε γαλήνη.
Τὸν δ' ὡς ἐν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

vide *ad l.* 2. § 4.

Σταθερὰ πάντα] vide *ad l.* 6. § 10. Lucian. in *Scytha extremo.* ἦν γὰρ τοῦθ' ὑπάρξῃ, εὔδια πάντα, καὶ πλοῦς οὔριος, καὶ λειοκύμων ἡ θάλασσα, καὶ ὁ λιμὴν πλησίον.

Καὶ κόλπος ἀκύμων] qod Dio Prus. *orat.* 74. ἀκλυστον λιμένα. qalis Maronianus ille dixit, *Æn.* *l.* 1.

—— *ubi omnis ab alto*
Frangitur, inqe sinus scindit sese unda reductos.

ex poeta avtem aliqo traducta hæc, M. Cas. nec frustrà, opinor, avtumat. etiam βίον ἀκύμονα dixit Plut. in *Galba.* &, ἵλεων καὶ ἀκύμαντον τῆς ψυχῆς διάθεσιν, Synes. alicubi, Idémqe *de regn.* αἰδοῦς ἀκύμονα διάθεσιν.

§ 23. Μία καὶ ἡ πισῶν ἐνέργεια] idem planè argumentum habetur. *l.* 9. § 21.

Τὸν δὲ καιρὸν καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις] sic *l.* 6. § 49. ἀφώρισται. hoc est, qod Solomon *Eccles.* *c.* 3. *v.* 1. לַכֹּל זְמָן וְעֵת τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος, καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι. ubi rectè זְמָן *tempus determinatum*, sive, *præstitutum*, ex Est. *c.* 9. *v.* 26, 31. Ezræ *c.* 10. *v.* 14 & Nehem. *cap.* 10. *v.* 34. reddit Piscator; & exponit, prout & Jun. prior, *determinatum à Deo.* etsi locus ille à plerisqe aliter, sed perperam, accipitur. hoc est etiam, qod Job *c.* 7. *v.* 1. צָבָא לֶאֱנוֹשׁ *tempus præfinitum est homini super terram.* ità enim malim cum Pagnino & Mercero, qàm, cum vulgatæ avctore, *militiam*, vertere. atqe ità etiam *ibid.* *c.* 14. *v.* 14. Junius & Tremel. verterunt, ubi de vita humana usurpatur. nec de versione ambigere patitur Job ipse. qi *c.* 14. *v.* 5. *Præcisi sunt dies ejus, terminos sive limites illius statuisti, qos transgredi non datur.* Jason Siracid. *cap.* 18. *v.* 8. *præfinitum cuiqe est obdormiendi tempus.* Indè & Æschyli illud apud Plut. de Homero.

Ἀλλ' οὔτε πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχῃ βίου.
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ,
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.
Non tela siqis pectus intra acceperit,
Morietur, cui fata nisi dent terminum:
Nec si larem qis servet, assiduus foco,
Effugiet horam, Parca qam decreverit. Grot.

Et Phalaris *epist.* 147. Ἴσθι γὰρ, ὡς μηδεὶς τυραννοκτονήσει τὸν Φάλαριν ἔξω τῆς ἰδίας μοίρας, ἣν ἀπὸ νεότητος ἔχομεν καθ' ἑαυτῶν· forsan καθειμαρμένην. atqe ità interpres, *definitum & constitutum.* Solon. item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9.

—— τὰ δὲ μόρσιμα πάντως
Οὔτε τις οἰωνὸς ῥύσεται, οὐθ' ἱερά,
Οὐθ' οἱ Παιῶνος πολυφαρμάκου ἔργον ἔχοντες
Ἰατροὶ, καὶ τοῖς οὐδὲν ἔπεστι τέλος.
Πολλάκι δ' ἐξ ὀλίγης ὀδύνης μέγα γίγνεται ἄλγος·
Κοὐκ ἄν τις λύσαιτ' ἤπια φάρμακα δούς.
Τὸν δὲ κακαῖς νόσοισι κυκώμενον ἀργαλέαις τε,
Ἁψάμενος χειροῖν, αἶψα τίθησ' ὑγιῆ.
Μοῖρα δέ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν.
Δῶρα δ' ἄφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.

--- *fato qæcunqe manet sors,*
Non hanc avertet victima; sed nec aves;

Nec

Nec qi Pæonias ægris mortalibus herbas
Sæpe erraturam ferre laborat opem.
Sæpe dolor tenuis morbos produxit acerbos,
Tollere qos nullis sit medicaminibus:
Sæpe diu sævo jactatum corporis æstu,
Contactu sanum reddidit una manus.
Sic fato sors læta venit, contraria fato:
Nec vitare datur, qæ placuêre Deis. Grot.

Indè Propertio *l.* 3. *eleg.* 3. *mortis dies parca*, hoc est, πεπρωμένη, ut rectè Scaliger. vide ad *l.* 2. § 4. & *ad l.* 4. § 13. & *ad l.* 8. § 20. & *infr.* § 36.

Ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία] Datur hinc conciliatio dictorum illorum, qæ adversari superioribus videri poterant: *homines violentiæ deditos, non dimidiaturos dies suos*; hoc est, nè dimidium qidem dierum suorum exacturos esse, Psal. 55. *v.* 23 qosdam etiam *defungi* בלא יומו Job. *c.* 15. *v.* 32. hoc est, ἐν οὐκ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ Sept. *in die non sua*. Vatabl. & Pagn. & בלא עת Job. *c.* 22. *v.* 16. i. e. ἀώρους, Sept. *ante tempus suum*. Vulg. siqidem si naturæ propriæ rationem habemus,

Qota pars moritur tempore fati?

Sen. *Herc. Oet.* 2. 2. qia, *pauci ad senectutem perveniunt*. Cic. *de sen.* pauci eum vitæ terminum assequntur, qem constitutionis nativæ virtute poterant, si siniſtri nihil intervenisset. verùm, si *naturæ communis*, utì Marcus loqitur, hoc est, numinis divini dispositionem ac dispensationem spectamus; *nemo nisi suo die moritur*. Sen. *ep.* 69. etiam qi immaturus maximè obiisse videtur,

tulit suum, --- metásqe dati pervenit ad ævi.

Idem *ad Marc. c.* 20. ex *Æn. l.* 10. Itaqe non fuit necesse, ut Servius qò Virgiliana duo illa conciliaret, *Æn. l.* 10. -- *Stat sua cuiq; dies.* -- & de Didone *l.* 4.

--- nec fato, meritâ nec morte peribat,
Sed misera ante diem; ---

ad illud confugeret, *poetas secundum Sectas varias loqi; illud ex Stoicorum, hoc ex Epicureorum sententia protulisse.* Videmus enim, Marco avctore, utrumqe etiam Stoicorum placitis esse satis consentaneum. alia Servii conciliatio videri poterit *ad l.* 4. qam qia prolixior est, nec ad nostri mentem, omitto.

Νεαρὸς ἀεὶ] vide *supr.* § 21. & *l.* 7. § 25.

Καλὸν δὲ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον] vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Οὐδὲ αἰσχρὸν] vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 1.

Συμφέρον καὶ συμφερόμενον] vide *l.* 2 § 11. & *l.* 3. § 4. συνεμφέρεται καὶ συνεμφέρει. verto avtem istic; *conducens, & congruum*. συμφέρεσθαι *convenire, congruum esse*. Liban. *orat.* 11. Θαῦμα τοίνυν ἕτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας παραπλήσιόν τε καὶ οὐ παραπλήσιον τῷ προτέρῳ· τῷ μὲν γὰρ εἶναι περὶ θεοὺς συμφέρεται· τῇ δὲ τῶν ξένων δεῦρο μεταστάσει διέστηκε. *aliud sub eodem regno miraculum contigit, priori geminum, nec geminum tamen. in hoc enim convenit, qòd circa Deos fiebat: in hoc discrepat, qòd in Deis peregrinis istuc translatis*: cùm prius nimirum in patriis restitutis exhibeatur. at Fed. Morellius hîc, ut alibi sæpenumero, non dormitavit, sed altum dormivit; cùm vertit, *Regi enim circa Deos, ad cultum confert hospitum: huic avtem est, qod peregrinarum migratione distet.*

Θεοφόρητος ὁ φερόμενος κατὰ τ'αυτὰ θεῷ] ista cum seqentibus Xyl. vertere neglexit; vitiata suspicatus, an de sensu ambiguus, incertum. θεοφόρητος, qemadmodum & θεόληπτος in seqiorem partem sumitur havd raró, pro *arreptitio*, sive *lymphatico*. itaqe apud Plut. Adulator, qò eum cui se accommodat, δεισιδαίμονα ὄντα, *superstitionibus constrictum*, hac etiam in parte superare videatur, θεοφόρητον, sive *arreptitium* se simulat. ut τὸ θεοφόρητον, sit etiam τοῦ δεισιδαίμονος excessus, avt affectus saltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem, pro eo, *qi numini ferendum agendum se totum permiserit.* nec aliter ferè à Philone Judæo, & Dionysio illo, qi Areopagitæ titulum præfert, usurpatur. est avtem tralatio ab eis desumpta, qi instinctu qodam divino agitantur; cujusmodi vates sunt, καὶ οἱ ἔνθεοι. ità de Æschine Philostratus: τὸ θείως λέγειν, οὔπω μὲν ἐπεχωρίασε σοφιστῶν σπουδαῖς· ἀπ' Αἰσχίνου δ' ἤρξατο, θεοφορήτῳ ὁρμῇ αὐτοσχεδιάζοντος, ὥσπερ οἱ τοὺς χρησμοὺς ἀναπνέοντες. Indè θεοφορεία. de Scopa Callistratus in *imagin.* 2. Οὐ ποιητῶν δὲ καὶ λογοποιῶν μόνον πνέονται τέχναι ἐπὶ γλώττας ἐκ θεῶν θειασμοῦ πεσόντος· ἀλλὰ καὶ τῶν δημιουργῶν αἱ χεῖρες θειοτέρων πνευμάτων ἐράνοις ληφθεῖσαι, κάτοχα καὶ μεστὰ μανίας προφητεύουσι τὰ ποιήματα· ὁ γὰρ δὴ Σκόπας ὥσπερ ἔκ τινος ἐπιπνοίας κινηθεὶς, εἰς τὴν τοῦ ἀγάλματος δημιουργίαν τὴν θεοφορείαν ἐφῆκε. Θεοφόρητος perinde Marco, qi non lingvam tantùm, sed & manum mentémqe suam ad nutum numinis divini per omnia prorsus ità contradidit regendam dirigendámqe, ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, qàm qod Deo ipsi visum fuerit. Indè Clementi *strom. l.* 7. Θεῖος ἄρα ὁ γνωστικὸς καὶ ἤδη ἅγιος θεοφορῶν καὶ θεοφορούμενος.

Ὁ φερόμενος κατὰ τ'αυτὰ τῷ θεῷ] *qi viâ eâdem qâ Deus fertur.* i. qi Deo consentit, convenit. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hæres.* 38. τὰ μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ φερομένην, τὰ δὲ διηλλαγμένην. *partim cum illis convenientem, partim ab eis discrepantem.*

Ἐπὶ τ'αυτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος] qod Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Deum ipsum alloqendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide *l.* 10 § 21.

§ 24. Ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτὴ ἐνέργησεν] *neqid aliter qàm justitia æqitásqe exigit.* Casavb. minùs plené. meliùs Xyl. *neqid secius qàm justitia ipsa egisset.* formula diserta, & ἀκριβοδίκαιόν τι insinuans.

Ὄυτε

§ 24.

"Ουτε δὲ τῇ ἐπιλυχίᾳ μεμπτέον] vide *l.* 8. § 17.

'Οποῖον ἕκαστον ἀπὸ στερήματος] *Qale unumqodlibet à privatione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ στέρημα, qod ἡ στέρησις. cujus exemplum frustrà qæro. Cas. *cujusmodi corpora nostra sint adhuc rudia & imperfecta.* unde qid legerit havd satis liqet. ego σπέρματος omnino legendum censeo. vel, si cui id minùs arridet, σπειρήματος. qod propiùs accedit ad scripturam priorem, & apud Nicandrum reperitur (si pro *semine* ibi sumi, qod qidam censent, compertum haberetur) vel σπορᾶδμα τος etiam, sive σπερματώσεως (ut τῇ ψυχώσει respondeat ἡ σπερματώσις) qæ *actum ipsum seminandi* designant. sensus patet; idémqe est, qodcunqe ex istis legere libuerit, qod Tertull. *ex seminis sparsione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec silentio prætereundum videtur, qod Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis avtoribus, qi in notationibus plùs satis ineptire solebant, τὸ μὲν σπέρμα τὴν ἐπὶ μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλοῦ σπείρεσιν ὀνομάζεσθαι· τὴν δὲ φύσιν ἐμφύσησιν οὖσαν, καὶ διάχυσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀνοιγομένων καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀριθμῶν. qo loco miror ego, qid Lipsium impulerit, ut pro ἐμφύσησιν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &, *in spiritibus & inflationibus*, verterit *Stoic. physiolog. l.* 3. *c.* 6. cùm locus sincerus sit, sensúsqe proclivis satis. *Semen ideo dictum, qòd in eo qasi conspiratione & colligatione qadam in exiguam molem vis virtutisqe multum compingatur; naturam verò, qòd ejus ope operâqe, qasi insufflatione qadam, vis virtúsqe illius excitetur, diffundatur, & ex potentia in actum producatur & prodeat.* verùm hoc ἐν παρέργῳ. *A semine*, inqit Marcus, *sive seminatione, usqe ad animationem.* σπέρμα itaqe sive σπερματώσις (id si scripserat) idem est hic Marco, qod σπέρματος καταβολὴ Apostolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide ad *l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχρι ψυχώσεως] qod in ipso partu fieri avtumabant Stoici. qi & fœtum ad partum usqe animal esse negabant, sed utero muliebri, tanqam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanqam arbori fructum, agnatum, veluti partem ejusdem, ab eo cúmqe eo nutriri censebant. Plut. *de placit. philos. l.* 5. *c.* 15. 'Οι Στωικοὶ μέρος εἶναι αὐτὸ τῆς γαστρὸς, οὐ ζῶον. (contra planè qàm Plato, *ibid.*) ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς, μέρη τῶν φυτῶν ὄντας, πεπαινομένους ἀποῤῥεῖν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον. Idémqe *de Stoic. contradict. c.* 38. de Chrysippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι νομίζει, καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ τεχθῇ ψυχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ στομούμενον, τὸ πνεῦμα * μεταβάλλειν [* μεταλαβεῖν Salmas. ad *Epict. & Simpl*] καὶ γίγνεσθαι ζῶον. ὅθεν οὐκ ἀπὸ τρόπου τὴν ψυχὴν ὠνομάσθαι παρὰ τὴν ψύξιν. Et Philo eódem respiciens, *lib. de insomn.* Γεννώμενον εὐθὺς, ἡ ἔξωθεν εἰσκρίνεται; ἡ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἡ ἔνθερμος ἐν ἡμῖν φύσις, διὰ σίδηρος, ἐκ χαλκέως πεπυρωμένος ὕδατι ψυχθεὶς, πρὸς τὸ κραταιότερον στομοῦται; διότι καὶ παρὰ τὴν ψύξιν ὠνομάσθαι δοκεῖ ψυχή. Vide ad *l.* 6. § 16. Tertull. *de anim. c.* 25. *Sunt qi præsumunt, non in utero concipi animam, nec cum carnis figulatione compingi atqe produci; sed & effuso jam partu, nondum vivo infanti extrinsecùs imprimi. Cæterùm semen ex concubitu, muliebribus locis seqestratum, compinguescere in solam substantiam carnis; eam editam, & de uteri fornace fumantem, & calore solutam, ut ferrum ignitum, & ibidem frigidæ immersum, ità aeris rigore percussam, & vim animalem rapere, & vocalem sonum reddere. hæc Stoici cum Ænesidemo.* Addit idem ex medicis idem sensisse *Hicesium, & naturæ & artis suæ prævaricatorem.* Sed & *Platonem alicubi dixisse. Perinde animam extraneam aliàs, & extorrem uteri, primâ adspiratione nascentis infantis adduci, sicut expiratione novissimâ educi. incertum tamen, an ex sententia fixerit,* (ità legit Rigalt) *an ex alterius persona id protulerit.* Absurda sanè sententia qæqe pluribus refutetur, indigna. Itaqe Septimius dogmatis istius patronos, παράδοξόν τι, *& à sensu communi dissitum, in eo affectâsse,* contendit; sed qod à mulierculis qibusvis possit refelli. *Puduit*, inqit, *opinor, illos hoc statuere qod fœminæ agnoscerent. at qanto ruboratior exitus à fœminis revinci, qàm probari?* Lactant. *de opific. c.* 17. *Anima non est* (qod Varro dixerat) *a rore conceptus; qia multò priùs gignitur anima, qàm concipi aer possit. non enim post partum insinuatur in corpus, ut qibusdam philosophis* (Stoicis scil.) *videtur, sed post conceptum protinus, cùm fœtum in utero necessitas divina formavit.* Verùm varias nostrorum hac de re sententias videas licet apud Hieron. *adv. Ruffin. apolog.* 2. Ruffin. *in apolog. Pamphili nom. pro Origen.* vide & *l.* 2. § 2.

"Ανω μετέωρος ἐξαρθεὶς] vide *l* 7. § 49. & *l.* 9. § 28. nam *de sursum elato animo*, Xyl. frustrà hæc accepit.

Τὴν πολυτέλειαν, ὅση] qod *l.* 7. § 48. τὸ συμμιγές.

"Οσον τὸ περιοικοῦν ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων] scil. universas mundi totius regiones ætheriam, aeriam, aqatilem, terrestrem, incolis suis refertas censebant, cùm Stoici, tum & Platonici. Alcinous, *de doctrin. Platon.* 'Εισὶ δὲ καὶ ἄλλοι δαίμονες, οὓς καὶ καλοίη ἄν τις γεννητοὺς θεοὺς, καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων, οἱ μὲν ὁρατοὶ, οἱ δὲ ἀόρατοι, ἔν τε αἰθέρι, καὶ πυρὶ, ἀέρι τε, καὶ ὕδατι· ὡς μηδὲν κόσμου μέρος ψυχῆς ἄμοιρον εἶναι, μηδὲ ζώου κρείττονος θνητῆς φύσεως. Apul. *de deo Socrat. Qid igitur? tanta vis aeris, qæ ab humillimis Lunæ anfractibus usqe ad summum Olympi verticem interjacet, vacabítne animalibus suis atqe erit ista naturæ pars mortua ac debilis? & nè volucres cogites, qi aerem pervolant. ipsæ enim, inqit, aves, si sedulò advertas, terrestre animal, non aereum, rectiùs perhibeantur. est enim semper illis omnis*

victus

victus in terra. ibidem pabulum, ibidem cubile. tantùm qod aëra proximum terræ volitando transverberant. Cæterùm cùm illis fessa sunt remigia pennarum, terra ceu portus est. Itaqe aëri dæmonas attribuit, tertia qædam, ut loqitur, animalia, neqe tam bruta, qàm terrea, neqe tam levia qàm ætheria. Porphyr. item *de abstinent. l.* 3. ζῶα λογικὰ distibuit in qatuor classes, ἐναιθέρια, ἐναέρια, ἔνυδρα, ἐπίγεια.

Καὶ ὅτι ὁσάκις] καὶ istud παρέλκει, & inducendum videtur. nam ὅτι, ad τρίτον refertur. qam dictionis seriem non advertentes interpretes, alter Marci mentem pervertit, alter ad rem minùs pertinentia infercit.

Ταῦτα ὄψει] *eáqe te visurum.* Xyl. *eadem te visurum.* ταὐτά, non ταῦτα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ τῦφος] Lugd. erotematicè legit. ἐπὶ τούτοις ὁ τῦφος; *hisne superbimus?* Cas. enunciativé. rectiùs, opinor. *hæc sunt, de qibus tantoperè superbimus.* forsan tamen deest aliqid. Οἷος ὁ τῦφος. ut ὅσον τὸ περιοικοῦν. ut vel de rebus ipsis intelligatur, sítqe idem hîc ὁ τῦφος qod *l.* 6. § 13. ἡ ἱστορία ἐφ' ἧ σεμνύνεται, qam & τῦφον *ibidem* nuncupat. ità Xyl. *tum qis in eis fastus.* vel de hominibus, qi istorum ratione insolescunt. qod *lib.* 11. § 18. μεθ' οἵου τύφου. & *l.* 9. § 34. ὅσοι οἵοις. Sed illud mavelim. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 4. Socrates: τοῦ τῶν ἀπαιδεύτων βίου καθάπερ ὑποκριτῇ, πολλὰ τύχη μετενδύματα περίκειται. leg. ἐπενδύματα, vel etiam μετενδύματα. Sic enim Lucian. *necyomant.* τὴν τυραννίδα μετενέδυσε. qo loco tamen in vulgatis μετενέδυσε perperam editur. éstqe qod Synes. *de provident.* μεταμφιέσασθαι dixit. vide *ad l.* 4. § 1.

§ 25. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν] Vide *supr.* § 22. & *l.* 4. § 7. & *l.* 8. § 40.

§ 26. Ἐπιλάθου] Ità Avtor *ad Hebr. c.* 12. *v.* 5. ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως. Scilicet, qod Bern. *de consider. lib.* 2. *Sic se habent corda mortalium. qod scimus cùm necesse non est, in necessitate nescimus.*

Πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν] Vide *l.* 5. § 8, 10. & *l.* 8. § 4.

Τὸ ἁμαρτανόμενον ἀλλότριον] vide *l.* 9. § 38.

Πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο] vide *lib* 7. § 1. & *l.* 8. § 46.

Ὅση ἡ συγγένεια] Ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Julian. Imp. in *epist.* ἀκεφάλῳ. vide *ad l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 4.

Ὁ ἑκάστου νοῦς θεὸς] Hermes *Pœmand. c.* 12. ὁ νοῦς ἐν ἀνθρώποις, θεός ἐστιν. Atqe indè Synes. in *calvit. encom.* de capite. ἐκεῖ νόμιζε κατεσκηνηκέναι τὸν νοῦν· ἐκείνην τὴν κεφαλὴν ἡγοῦ νεὼν τοῦ θεοῦ. *Dei templum caput*, qia mentis sedes. Cicer. *offic. l.* 3. § 44. à Lactantio lavdatus *instit. l.* 7. *c.* 24. *cùm verò jurato dicenda sententia sit, meminerit Deum adhibere testem; id est, ut ego arbitror, mentem suam.* Evripid. apud Theon. Soph. in *progymn.*

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός.
Mortalium cuiqe sua mens est Deus.

qod Panegyrista Constantinianus vertit,

Sua cuiqe prudentia Deus est.

Menand. apud Plut. in *Platon. qæst.* 1.

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός.--
Mens qippe nostra Deus est.

Idémqe in *Adelph.* citante Justin. *de Monarch.*

--θεὸς ἐστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
Ὁ νοῦς ἄρ', ὡς ἔοικε τοῖς σοφωτάτοις.
--*Numen est verè bonis mens ipsa.*

Hinc Nemes. *de natur. homin. c.* 44. Εὐριπίδης δὲ καὶ Μένανδρος ἐν ἐνίοις τὸν νοῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φασὶ προνοεῖν ἑκάστου, θεὸν δὲ μηδένα. Verùm plus forsan Nemesius affingit & affigit illis qàm volebant ipsi: qi nihil aliud, opinor, innuebant, qàm qod Senarius ille,

Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις θεός.
Dei instar habere mentem & conscientiam in homine debere, ejusdémqe dictamen bonum qemqe tanqam oraculum qoddam seqi. At Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυμνάζεις; θεὸν περιφέρεις, τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινὰ ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν. ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. καὶ ἀγάλματος ἂν τοῦ θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς. αὐτοῦ δὲ θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητος τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε. vide *lib.* 2. § 2. & *l.* 3. § 5. & Apul. *ad l.* 7. § 17.

Ἐκεῖθεν ἐρρύηκε] vide *supr.* § 2. & *lib.* 2. § 4. Cur avtem ἐκ τούτου potiùs qàm ἐκεῖθεν legi velit Annot. Lugd. nec ego qicqam video, nec ipse (puto) facilè dixerit. Naso, *art. l.* 3.

Est Deus in nobis; sunt & commercia cœli:
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Et Fastor. *l.* 6.

Est Deus in nobis, agitante calescimus ipso:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

hoc est qod Synes. *epist.* 101. τοῦ θεοῦ σπέρμα ὁ νοῦς εἰς ἀνθρώπους ἥκει. Julian. *de Cynism. orat.* 1. ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, τοῦτ' ἐστι, τῷ νῷ, ταῦτα ἐστιν ἀπόρρητα. mox tamen qasi corrigens qod priùs dixerat; τοῦτο δαιμονῶμεν τὸ θεῖον (affectum vult) καὶ πειθώμεθα ὑπακούσαι τῷ παρ' ἡμῖν θεῷ, μᾶλλον δὲ θείῳ. vide *supr.* § 19. Cæterùm de Stoicis Laërt. *lib.* 7. in *Zen.* θείους τε εἶναι τοὺς σοφούς· ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς οἱονεὶ θεόν· τὸν δὲ φαῦλον, ἄθεον. qod de Ephesiis in statu naturali constitutis Apostolus, *ad eosdem c.* 2. *v.* 12.

Οὐδὲν ἴδιον οὐδενός] Lucil. *l.* 27. *cùm sciam nihil esse in vita proprium mortali datum.* Piè Tertull.

tull. *de patient. c. 7. & qod nostrum videtur, alienum est. nihil enim nostrum, qia Dei omnia, cujus ipsi qoqe nos.* Expressit nimirum pavcis, qod pluribus Rex David, *Paralip. lib.* 1. *c.* 29. *v.* 11,-16. vide *l.* 5. § 33. & *l.* 10. § 14. Præclarè etiam Evripid. *Phœniss.*

Οὔτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί.
Τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ἐπιμελούμεθα·
Ὅταν δὲ χρῄζωσ' αὔτ', ἀφαιροῦνται πάλιν.
Non possidemus propria mortales bona
Sed jus Deorum, nostra dispensatio est;
Et commodata, cùm volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem sententiam & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Qicqid est hoc qod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientum turbâ vestibula, clara, nobilis, avt formosa conjux, cæteráqe ex incerta mobiliqe sorte pendentia, alieni commodatíqe apparatus sunt. nihil horum dono datur. collatitiis, & ad dominos redituris scena adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur: pavca usqe ad finem perseverabunt. usus fructus noster est; cujus tempus ille arbiter muneris sui temperat. nos oportet in promptu habere, qæ in incertum diem data sunt, & appellatos, sine qerela reddere. pessimi est debitoris, creditori facere convitium. omnes ergo nostros, & qos superstites lege nascendi optamus, & qos præcedere justissimum ipsorum votum est, sic amare debemus, tanqam nihil nobis de perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promissum sit. Sæpe admonendus est animus, amet ut recessura, imò tanqam recedentia, qicqid à fortuna datum est, tanqam exemplò abiturum possideat.* Verùm illa à dispensatoris officio ducta collatio cùm in scripturis sacris tum in exoticis etiam est freqentissima. Siqidem eò spectat parabola illa, περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, Lucæ *c.* 16. *v.* 1, 9. Petri monitum illud, *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 10. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. Indè Marcus Eremit. *de leg. spirit.* § 158. Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίου οἰκονομικῶς ἐπέρχεται· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, εἰσὶν ἀγαθοῦ διάκονοι. Indè Hieroni Pindar. *Pyth.* 1. Πολλῶν ἐσσὶ ταμίας. Et Alex. Severus Imper. *dispensatorem publicum* se profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 14. Πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *A te omnia.* David *Paral. l.* 1. *c.* 29. *v.* 14.

Πάνθ' ὑπόληψις] *supr.* § 8. 22.

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib.* 2. § 14. & *supr.* § 3.

§ 27. Ποῦ νῦν τὰ πάντα ἐκεῖνα] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 3. & *l.* 6. § 47. & 59. & *l.* 10. § 31.

Καπνὸς καὶ σποδὸς] Allusum ad ritum corpora defunctorum cremandi, vide *ad l.* 4. § 48.

Μῦθος] *cinis & sermo.* Xyl. *fabula*, malim Pers. *sat.* 5. *v* 132.

--cinis, & manes, & fabula fies.

qod mutuatum illum vult, Cl. Casavb. ab Horat. *carm. l.* 1. *ode.* 6.

Jam te premet nox, fabulæqe manes.

Verùm ibi, *fabulæ manes*, sunt *manes fabulosi*, sive *manes*, qi *fabulæ meræ* sunt. qomodo Juvenal. *sat.* 2. *v.* 149. *Esse aliqos manes,--*
Nec pueri credunt.——

Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 17. de mortuis οὐδὲν ὁρῶ πλὴν ὀστέων, καὶ σητὸς, καὶ ἀράχνης. πάντα ἐκεῖνα γῆ. πάντα ἐκεῖνα μῦθος. πάντα ὄναρ καὶ σκιὰ, καὶ διήγημα ψιλὸν, καὶ γραφή. Itaqe Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐγώ σε ἀφίημι τοῖς τάφοις μεγαλοφρονεῖν, ἢ τοῖς μύθοις. ad eos qi de majoribus suis gloriabantur.

Ἢ οὐδὲ μῦθος] Vide *lib.* 4. § 33. & *lib.* 8. § 25.

Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀγροῦ] *Q. Fabius Catullinus* sub Adriano Consul reperitur in *Fastis* ad annum U. C. 883. qanqam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖνος sed Κατυλῖνος. *Catulinus* non *Catullinus* is dicitur.

Λούσιος Λοῦπος] *Lucius Lupus.* Xyl. & Cas. ut sit legendum, Λούκιος. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ἐν κήποις. at Cas. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec necessarium est istìc illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adserit Isa. Cas. *ad Spartiani Hadrian.* (ubi mentio *Lusii* cujusdam Senatûs jussu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occisi) sed ità, ut de *Lusio Lupo* isto parùm sibi liqere profiteatur.

Στερτίνιος ἐν Βαΐαις] *Stertinii*, qi per Tiberii tempora sub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib.* 2. verùm utrùm is sit qem Marcus velit, avt qid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertinius* item Philosophus Stoicus Horatii temporibus sub Avgusto floruit. meminit hujus Flaccus *l.* 2. *ep.* 12. *--an Stertinii deliret acumen.* & *serm, lib.* 2. *sat.* 3. *sapientum octavum*, ludibundus appellat. verùm nec istum istìc designatum crediderim.

Τιβέριος ἐν Καπρείαις] Καπρέαις potiùs, *Capreis. Capreæ insula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii disjuncta.* Tacit. *Annal. lib.* 4. *Tiberii principis arce nobilis*; Plin. *hist. nat. lib.* 3. *c.* 6. qi eò secesserat, qò libidinibus suis indulgeret liberiùs. unde & palàm ac vulgò ab insulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sveton. *l.* 3. *c.* 42, 43. ità enim malim, qàm *Caprium*, vel *Caprinum*; qorum alterum saltem pro *Caprineo* repositum vult Casavb.

Οὐήλιος Ῥοῦφος] *Rufi Helvii*, qi miles gregarius cùm esset, coronam civicam sub Tiberio meruit, meminit Tacit. *Annal. lib.* 3. *Vettii* etiam *Rufi*,

 qi

qi sub Marco ad annum U. C. 931. consulatum gessit, *Fasti* meminere. Verùm *Velius Rufus* iste qis existat, mihi nondum occurrit. Sed nec locus satis integer videtur, cùm nec ubi *Stertinius* avt *Rufus* iste egerint, qod in reliqis disertè expressum est, qicqam dicitur.

Ἡ περὶ ὁτιοῦν διαφορά.] διαφορά, *eminentia, excellentia, discrepantia* ab aliis *insignior*, sive *studium in re aliqa diligentiùs positum*, qàm ab aliis poni solet. Ità Plato *epist.* de Athenis; εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετήν. Terent. *Andr.* 1. 1.

Horum nihil ille egregiè prætcr cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.

hoc est οὐδὲν μετὰ διαφορᾶς.

Μετ' οἰήσεως] qod *l.* 11. § 18. μετὰ τύφου. vide *suprà* § 24. malè enim, *opinionis cavssâ*, Xyl. Apud Theodoretum *therap. l.* 2. Timon in *sillis*;

Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.

Πᾶν τὸ κατεντεινόμενον] vide *lib.* 4. § 2. μὴ κατεντείνειν.

Τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης] vide *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 58, 67.

Θεοῖς ἑπόμενον] vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 28. & *infrà* § 31.

Ὁ ὑπὸ ἀτυφίᾳ τῦφος τυφόμενος] leg. vel ὑπὸ ἀτυφίας, vel potiùs ἐπὶ ἀτυφίᾳ. par mendum sustulimus *l.* 6. § 12. ubi ὑφ' ἧς σεμνυνῇ scriptum fuerat: cùm σεμνύνεσθαι ὑπό τινι Græcum non sit. Est avtem gnome ista notatu dignissima, pessimum esse fastûs genus illud omniúmqe minimè tolerandum, qando *è fastu spreto fastus* enascitur. & de hoc ipse superbit seséqe effert animus, qòd superbiam conculcâsse videatur. Avgust. *confess. l.* 10. *c.* 38. *Sæpe homo de ipso vanæ gloriæ contemptu vaniùs gloriatur; ideóqe non jam de ipso gloriæ contemptu gloriatur. non enim eam contemnit, cùm gloriatur intús.* Idémqe *epist.* 59. *qæst.* 7. *Fit enim miris modis in anima hominis, ut de falsa humilitate magìs inflctur, qàm si apertiùs superbiret.* Notavit vitium hoc Socrates in Antisthene: qem tamen ἐν τῇ ἀτυφίᾳ *summum bonum* statuisse vult Theodoret. *therap. l.* 11. qiqe Platonem ὡς τετυφωμένον ἔσκωπτεν. unde & ægrotum invisens, cùm pelvim conspicaretur, in qem Plato vomuerat, χολὴν μὲν ὁρῶ ἐνταῦθα, τῦφον δὲ οὐχ ὁρῶ. *Bilem qidem*, inqit, istîc *video, fastum verò non video.* qasi bile se liberâsset, fastu non item. Cæterùm ipse cùm laceram pallii partem ad obviorum conspectum obverteret, Ὁρῶ σου διὰ τρίβωνος κενοδοξίαν. *Per pallii scissuras*, ajebat Socrates sese *Antisthenis vanitatem intueri.* Laërt *l.* 2. & *l.* 6. sive ut Ælianus refert *lib.* 9. *c.* 35. οὐ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν. *Annon desines*, inqit, *ostentare te* nobis? latet argutia, qam latinè vix commodè expresseris, in voce καλλωπίζειν, qæ *ornatûs* significationem habet; qamqe in eodem argumento usurpavit Epictet. *enchir. c.* 45. ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Notavit & Plato in Diogene, qi cùm Platonis ædes ingressus, stragula pretiosiora conculcaret, adjecto, Πατῶ τὴν Πλάτωνος κενοσπουδίαν. *Calco Platonis vanitatem* sive *studium inane*; regessit Plato, Ὅσον, ὦ Διόγενες, τοῦ τύφου διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι; *qantum fastûs, ô Diogenes, ostendis ipse, dum minimè fastuosus ambis videri?* Sive, ut alii referunt; Πατῶ τὸν Πλάτωνος τῦφον. *Calco Platonis fastum*; ille: Ἑτέρῳ γε τύφῳ. *Calcas, sed alio fastu*; iste. Laert. *l.* 6. Non erat itaqe qòd Julianus orationem *de Cynismo* suam tam atrociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένη φησὶ κενόδοξον. Neqe enim *Diogenes vanitatis arcessitus*, novum adeò avt inavditum. qi & qærenti πῶς ἄν τις ἔνδοξος γένοιτο, respondit (ut Lucian. *pro imag.* refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contemptum ad gloriam muniendam viam* aliis monstravit, eandémqe ipse ingressus est. Qin & Flaccus Aristippum inducit sic Diogenem alloqentem, *l.* 1. *epist.* 17.

Scurror ego ipse mihi, populo tu. --

havd frustrà sané. scurram enim agebat ille, improbum admodum sæpenumero & impurum, nec ab obscœnitate havd sermonis duntaxat, sed actûs etiam ipsius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis qoqe Cynicus idem notavit; siqidem in Olympia cùm Rhodios qosdam splendidè vestitos videret, τῦφος τοῦτό ἐστι. *Hoc fastus est* dixit. mox, ubi in Laconas tunicis vilibus sordidisqe amictos inciderat, Ἄλλος οὗτος τῦφος. *Alius*, inqit, *iste fastus est.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipsius utiqe in illis morbum animi deprehendit, atróqe carbone notavit imprudens. Qem itaqe non immeritò taxans Petrus Blesens. in *invectiv. melior*, inqit, *est purpurata humilitas qàm pannosa superbia.* Optimè Plut. *de profectûs indicatura.* Ἄχρι δ' οὗ τις ἐπιδεικνύμενος ῥύπον ἢ κηλῖδα χιτῶνος, ἢ διερρωγὸς ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτὸς, ἀτυφίᾳ κενῇ διασκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν, ἢ ὡς κυρτὸν, οἴεται νεανιεύεσθαι, τὰ δ' ἐντὸς αἴσχη τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγκρέμματα, καὶ φθόνους, καὶ κακοηθείας, καὶ μικρολογίας, καὶ φιληδονίας, ὥσπερ ἕλκη, περιστέλλων καὶ ἀποκρύπτων, οὐδένα θιγεῖν, οὐδὲ προσιδεῖν ἐᾷ, δεδιὼς τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον αὐτῷ προκοπῆς μέτεστι, μᾶλλον δ' οὐθέν. qo loco (ut id obiter adnotem) etiamsi Stephanus ἐγκρέμματα legat, qod exponit, cùm in aliqem excreamus; suspicor tamen ἐγχρίμματα potiùs fuisse, qod *offensiones* & *incursationes* designat: siqidem χριμφθῆναι, ἐνορμῆσαι, & ἐγχρίπτεσθαι est ἐμπίπτειν. Hesych. qod avtem ait Plut. διασκώπτων ἑαυτὸν, ὡς κυρτὸν, ad Cratetem respexit, cujus & vitam conscripsit, teste Juliano. illi etenim istud solenne fuit.

fuit. Laërt. *l.* 6. & Julian. *de Cynism.* cui tamen Tatianus etiam ἔντυφον γλωσσομανίαν non veretur objicere. Adjicere non abs re fuerit, qod de Pyrrhone Sceptico Aristocles *de philosoph. l.* 8. ab Eveb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. lavdatus: Αὐτὸς δὲ τοῦτον τὸν τῦφον περιβαλλόμενος, ἄτυφον ἑαυτὸν ἐκάλει. *fastûs immunem jactitabat se cùm totus fastu amictus esset.* Ἐμοὶ γὰρ inqit, μόνοι τετυφῶσθαι, μᾶλλον δὲ μεμηνέναι μανίαν ἐρρωμένην δοκοῦσιν, οἱ τοιαῦτα ληροῦντες. Scitè Jo. Climac. *scalæ grad.* 21. de typho isto; ab Antonio adductus. χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα. ὃ γὰρ ποιήσει τις καθαιρήσων αὐτὴν, τοῦτο ἀρχὴ κενοδοξίας ἑτέρας γενήσεται. νηστεύων, κενοδοξῶ. καταλύω, ἵνα μὴ γνωσθῶ ὡς φρόνιμος, πάλιν κενοδοξῶ. λαμπρὰ περιβεβλημένος, ἡττῶμαι ταύτην· καὶ εὐτελῆ ἐξαλλάξας, πάλιν κενοδοξῶ· ὡς ἂν ῥίψῃς τὴν τρίβολον ταύτην, ὀρθὸν τὸ κέντρον ἵσταται. Nec immeritò itaqe Plato, referentibus Evagr. *hist. ecclesf. l.* 1. *c.* 21. & Niceph. Callist. *l.* 14. *c.* 50. τὴν κενοδοξίαν, ὡς τελευταῖον χιτῶνα, ἡ ψυχὴ πέφυκεν ἀποτίθεσθαι. Unde Athen. *dipnosoph. l.* 11. ἦν ὁ Πλάτων καὶ κενόδοξος, ὅστις ἔφησεν ἔσχατον τὸν τῆς δόξης χιτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ ἀποδυόμεθα. Philo etiam ab Antonio itidem lavdatus. φασί τινες, ὅτι ὕστατον ἀποδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. i. e. vertente Tacito, *histor. l.* 4. *etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur.* Crates certè in sectæ suæ institutum ludens ipse de *pera Cynica* sic παρῳδεῖ, referente Laërtio *l.* 6.

Πήρη τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ·

vel ut Demetrii Phalarei nomen qi præfert, exhibet,

Πήρη τὶς γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ· Atqe

ità Homerus, qem is imitatus est. *Odyss.* τ. *v.* 172.

Κρήτη τὶς γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

qanqam is *peram Cynicam*, vel *urbem*, vel *insulam* esse voluit, qæ ipsa ἄτυφος *fastu pompâqe omni destituta* existeret; cùm illis tamen tanqam aqis marinis omni ex parte cingeretur.

§ 28. Καὶ ὄψει ὁρατοὶ] Dii nimirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii. siqidem *Mun-* *dum* ipsum pro *Deo* habebant. vide *ad l.* 4. § 23. *corpora cœlestia* etiam in *Deorum* numero ponebant. *v. l.* 8. § 19. & *ad l.* 9. § 33. qò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in *hortat.*

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ προσκυνεῖν πρῶτον θεῶν,
Δι' ὃν θεωρεῖν ἐστι τοὺς ἄλλους θεούς.
Sol, namqe Deorum colere te primùm decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Qin & Apul. *de Deo Socratis*, Deos in ordines duos dispertitur, *visibiles* & *invisibiles. Deos cœlites partim visu usurpamus; alios intellectu vestigamus. ac visu qidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, Lunam, Stellas, Sydera. Est aliud genus Deorum, qod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu eos rimabundi contemplamur, acie mentis acriùs contemplantes.* & rursus: *Pars eorum obtutu hebeti visuntur, ut sydera. Cæteri solo intellectu, neqe prompto, noscuntur.* Verùm Deus noster, Deus verus, vivus, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, is est, ὃν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. Pavlus *ad Timoth. ep. c.* 6. *v.* 16. & Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 18. & *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. unde & ἀόρατος Pavlo dicitur *ep. eâdem c.* 1. *v.* 17. Rectè itaqe hac ratione Avg. *de diverſ. serm.* 12 dicentibus Ethnicis, *Ostendite nobis Deum vestrum*, respondet; *si ostendi posset, Deus non esset.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Invisibilis est, etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanis sensibus æstimetur: ideo verus & tantus est. cæterùm qod videri communiter, qod comprehendi, qod æstimari potest, minus est, & oculis qibus usurpatur, & manibus qibus contaminatur, & sensibus qibus invenitur.* Et Minut. Fælix: *Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est: infinitus, immensus, & soli sibi tantus, qantus est notus. nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qi se putat nôsse, minuit: qi non vult minuere, non novit.* & postea: *At enim qem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, qòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi omnibus motibus, virtutem ejus semper præsentem adspicimus; cùm tonat, fulgurat, fulminat, cùm serenat.* Theophilus item *ad Autolyc. l.* 1. ἐρεῖς οὖν μοι, Σὺ ὁ βλέπων, διήγησαί μοι τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. ἄκουε, ὦ ἄνθρωπε· τὸ μὲν εἶδος τοῦ θεοῦ ἄρρητον καὶ ἀνέκφραστον, καὶ μὴ δυνάμενον ὀφθαλμοῖς σαρκίνοις ὁραθῆναι· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀχώρητος, μεγέθει ἀκατάληπτος, ὕψει ἀπερινόητος, ἰσχύι ἀσύγκριτος, σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, καλοποιΐᾳ ἀνεκδιήγητος. Qin & à nostra qoqe religione extranei, *Dei invisibilitatem* agnovere nobiscum. Hinc illud Evripidis, ut Clem. in *hortat.* an Philemonis, ut Justin *de Monarch.*

Θεὸν δὲ ποῖον, εἰπέ μοι, * νοητέον;   * νομιστέον Just.
Τὸν πάνθ' ὁρῶντα, κ' αὐτὸν οὐχ ὁρώμενον.
Dic, qæso, qalem fas putas credi Deum?
Qi cuncta spectat, ipse non spectabilis.

Orpheus item à Justino *ibidem* lavdatus:

— οὐδέ τις αὐτὸν
Εἰσοράᾳ θνητῶν, αὐτὸς δέ γε πάντας ὁρᾶται.
— *conspicit ipse*
Cunctos mortales, nec qisqam conspicit ipsum.

Aristotelis nom. Avtor *de mund. c.* 6. ἀόρατος ὢν ἄλλως, πλὴν λογισμῷ. hoc est, qod Senec. *qæst. nat. l.* 7. *c.* 30. *Effugit oculos: cogitatione visendus est.* Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen; siqidem ut Apost. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. τὰ ἀόρατα αὐτοῦ

αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης. unde non inscitè Calvin. *institut. lib.* 1. *c.* 5. § 1. *Deum mundum condendo, invisibilis cùm esset, visibili qodam ornatu insignem in conspectum prodiisse.* Et Senec. *de benefic. lib.* 4. *c.* 8. *Qocunqe te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi; nihil ab illo vacat, opus suum ipse implet.* Sed & nobis in Christo suo cumprimis conspiciendum se præbet: ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. ad Coloss. c. 1. v. 15. qiqe ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c.* 14. *v.* 9. Verùm fidei oculo, non corporis; sed nec mentis avt intelligentiæ nativæ mero, salubriter videtur alteruter.

Οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα.] Si anima invisibilis, animæ conditor multò magis. Minut. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, qâ vivificaris, & loqeris, nec aspicere possis, nec tueri?* vide & Avg. *de Trinit. lib.* 5. *c.* 1. vide *l.* 10. § 26.

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἑκάστοτε πειρῶμαι] Theophil. *ad Avtolyc. lib.* 1. καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ οὐ βλέπεται, ἀόρατος οὖσα ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος νοεῖται ἡ ψυχή· οὕτως ἔχοι ἂν, καὶ τὸν θεὸν μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ δὲ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. Avtor *de mundo c.* 6. Ἡ ψυχὴ δι᾽ ἧς ζῶμέν τε, καὶ πόλεις καὶ οἴκους ἔχομεν, ἀόρατος οὖσα, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ὁρᾶται. πᾶς γὰρ ὁ τοῦ βίου διάκοσμος ὑπὸ ταύτης εὕρηται, καὶ διατέτακται, καὶ συνέχεται. ταὐτὰ χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δυνάμει μὲν ὄντος ἰσχυροτάτου, κάλλει δὲ εὐπρεπεστάτου, ζωῇ δὲ ἀθανάτου, ἀρετῇ δὲ κρατίστου. διότι πάσῃ θνητῇ φύσει γενόμενος ἀθεώρητος, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων θεωρεῖται. i. e. ut Apul. paraphrasticè reddidit. (nam merus paraphrastes iste illius est) *De inferiore licet imagine capiamus exempla. Anima in homine non videtur: & tamen fateamur omnes necesse est, hujus operâ omnia, qæ per hominem præclara fiunt, provenire: neqe animæ ipsius qalitatem ac figuram oculis occurrere, sed momentis ab ea gestarum rerum intelligi qalis & qanta sit. omne qippe humanæ vitæ præsidium ingenio ejus est paratum. Nisi fortè tam injustus rerum æstimator potest esse, qi hæc eadem de Deo neget, qem videat esse viribus exuperantissimis, avgustissimâ specie, immortalis ævi, genitorem virtutum ipsámqe virtutem. Unde nihil mirum est si mortales oculi ejus non capiunt aspectum, qando divinorum operum vestigiis sit perspicuus atqe manifestus.* Minut. *Nec mireris, si Deum non videas, vento & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur; & sub oculis tamen non venit ventus & flatus.* Apul. *Florid.* 2. *Deûm forma invisitata, vis cognita: qorum potestates licet sentire, non datur cernere.* Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. Ἀφ᾽ ἑκάστου τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ, καὶ τὸ εὐχάριστον. & qæ sequntur. vide & eundem *lib.* 1. *c.* 16.

§ 29. Σωτηρία βίου] qod *lib.* 4. § 19. *extrem.* ἱστορία τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου. Et mox; ἡ ἐπιστήμη δηλώσασα τὸ ἀληθὲς, ἔσωσεν ἂν τὸν βίον.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad lib.* 3. § 4.

Ἀπολαύειν τοῦ ζῆν] *Vitâ frui.* Ità Martial. *l.* 10. *ep.* 61.

Vivere bis, vitâ est posse priore frui.

Senec. *epist.* 61. *Paratus exire sum; & ideo fruor vitâ, qia qamdiu futurum hoc sit, non nimis pendeo.* ubi Lips. *fruor vitâ, securus, & lætus.* vide *ad lib.* 3. § 6. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 33.

Συνάπτοντα ἄλλο ἐπ᾽ ἄλλῳ] Vide *ad lib.* 5. § 6. & *l.* 6. § 6. & *l.* 3. § 13. Varro περὶ εὐσεβείας. *Legendo & scribendo vitam procudito.* i. e. *producito.* Nonius.

§ 30. Ἐν φῶς ἡλίου] Vide *l.* 8. § 57. & *l.* 9. § 8.

Μία οὐσία] vide *l* 4. § 40. & *l.* 7. § 9.

Μία ψυχή] vide *l.* 4. § 40. & *l* 9. § 8.

Μία νοερὰ ψυχή] vide *lib.* 7. § 9. & *lib.* 9. § 8.

Πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα] πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, sunt *formæ & materiæ formis qasi substratæ & subjectæ.* interpres Angl. αἰσθητὰ legisse videtur: cui accedere non possum. verùm ab interpunctione locum laborare opinor; & post ἀναίσθητα collocandam distinctionem, ut series dictionis sic procedat; *reliqæ dictarum rerum partes, formæ* scil. *& materiæ sensûs expertes, sunt etiam à necessitudine mutua alienæ. Spiritus* pro *forma*, ut Marco, ità Pomponio *ad lib.* 9. § 8. exhibito. qi *corpus continuum* definit, *qod continetur uno spiritu*, (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex subjectis speciebus *tigni lapidísqe*, non *animal*, sed *formam, spiritûs* nomine denotâsse, liqidò patet. vide *ad l.* 6. § 13. & *ad lib.* 10. § 2. sic *l.* 9. § 36. ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνευματικὸν Marco ἀντιδιαιροῦνται. Hoc idem videtur, qod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat; nec *stellis* tantùm, avt *animantibus stirpibúsqe*, sed *aqis* etiam inesse vult.

Κἀκεῖνα τὸν νοῦν συνέχει, καὶ τὸ ἔπειτα αὐτὰ βρίθον] leg. κἀκεῖνα τὸ νοοῦν συνέχει, καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. *& tamen ista etiam* (licet sensûs ac rationis expertia) *mens* (universi scil.) *continet, & facultas interior, sive forma illa, cujus vi eôdem loci feruntur.* Vide *l.* 10. § 26. Τὴν βρίθουσαν. & *l.* 4. § 16. Τὸ αἴτιον. τὸ νοοῦν ἀντὶ τοῦ ὁ νοῦς· sicut & Aristoteli *ethic. l.* 9. *c.* 4. δόξειε δ᾽ ἂν τὸ νοοῦν ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα. vide *l.* 10. § 38. Verùm τὸ νοοῦν istis est, ἡ νοερὰ ψυχή, de qa *suprà.* i. e. *Deus*

Deus ipse. de qo & *l.* 10. § 1. συνέχει πάντα. sive, *spiritus Dei*, τὸ συνέχον τὰ πάντα Sap. Solom. *c.* 1. *v.* 7. Laërt. *Zenon. l.* 7. ἕν τε εἶναι θεὸν καὶ νόον καὶ εἱμαρμένην καὶ Δία. Apost. *ad Coloss. c.* 1. *v.* 16, 17. περὶ λόγου. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ συνέστηκε. Clemens *stromat. l.* 5. Σφὶγξ οὐχ ἡ τῶν ὅλων σύνδεσις, ἡ τοῦ κόσμου κατὰ τὸν ποιητὴν Ἄρατον περιφορά, ἀλλὰ τάχα μὲν ὁ διήκων πνευματικὸς τόνος, καὶ συνέχων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deorum. l.* 2. *Natura est, qæ continet mundum omnem, atqe ea qidem, non sine sensu & ratione.* & rursus: *Mundum & ejus partes naturâ sentiente teneri, in qa ratio perfecta insit. qam vim animum esse dicunt mundi, eandémqe esse mentem sapientiámqe divinam.* Habes hic apertè Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat. l.* 2. *Hæc itâ fieri omnibus inter se convenientibus mundi partibus profectò non possent, nisi ea uno divino ac continuato spiritu continerentur. Totam mundi hujus molem*, inqit, *mens divina continet, ut anima corpus.*

Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magìs ad sibi congenerem fertur, tum qia liberam habet electionem, tum qia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritqe. Laërt. *Zenon.* Εἰς ἅπαν τοῦ κόσμου μέρος διήκει ὁ νοῦς, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν ἡ ψυχή· ἀλλ' ἤδη δι' ὧν μὲν μᾶλλον, δι' ὧν δὲ ἧττον. δι' ὧν μὲν γάρ, ὡς ἕξις κεχώρηκεν, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν, καὶ τῶν νεύρων· δι' ὧν δὲ ὡς νοῦς, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ. Et Apul. *de philosoph. Sapientem pedisequum & imitatorem Dei dicimus, & seqi arbitramur Deum, id est,* λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *stelitevt.* 1. Ὁδηγῷ λόγῳ, καὶ μὴ θεῷ χρώμενος· qasi ista sejuncta à se invicem existant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ἐπιτρόπῳ σώφρονι, παραγγελτέον τὸν βίον. itâ solam rationem vult ducem adhiberi ad vitam instituendam. verùm proclivis satis est solutio. ratio-nis rectæ, qalis est initio condita, ductus, à religionis Deiqe regulis nuspiam deviat. Cæterùm qà jam corrupta & vitiata est, à legis divinæ tramite in qamplurimis abscedit, suiqe seqaces ut plurimùm abducit. vide ampliùs *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 11, 12.

Τὸ ἄχθεσθαι, ἢ διὰ τοῦ πεπονθέναι] leg. εἰ διὰ τοῦτο. sensus exigit. vide *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος] vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 24.

Πόσον δὲ ὅλης οὐσίας] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ οἶδας, ἡλίκον μέρος εἶ πρὸς τὰ ὅλα; Lucret. *l.* 6. *Et qota pars homo sit terrai totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *suprà* § 30.

Ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις] itâ *l.* 6. § 36. Ἄθως βωλάριον. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3. in eodem argumento. γωνίδιον dixit. Plato *Phædon.* Ἔτι δὲ καὶ πάμμεγά τι εἶναι αὐτὸ (τὸ ὅλον) καὶ ἡμεῖς οἰκεῖν καὶ μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους, περὶ θάλασσαν οἰκοῦντας.

Ὡς ἡ σὴ φύσις ἄγει] Fabius *instit. l.* 12. *c.* 11. *Natura nos ad mentem optimam genuit: adeóqe discere meliora volentibus promptum est, ut verè intuenti mirum sit illud, magìs malos esse tam multos. nam ut aqa piscibus, ut sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: itâ certè facilius esse oportebat secundum naturam, qàm contra eam vivere.* Nihil scil. istis de nativo vitio suboluerat.

Ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 23. & *suprà* § 19.

Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔθετο ὁ θεός, τὰ δ' οὐκ. ἐφ' ἡμῖν μέν, τὸ κάλλιστον, καὶ σπουδαιότατον, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ἐστί, τὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν. τοῦτο γὰρ ὀρθῶς γιγνόμενον, ἐλευθερία ἐστί, εὔροια, εὐθυμία, εὐστάθεια. τοῦτο δὲ καὶ δίκη ἐστί, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα] leg. εἴτε, *sive.*

Νεκρά] vide *l.* 2. § 12.

Καὶ καπνός] Itâ *l.* 10. § 31. καπνὸς καὶ τὸ μηδέν.

§ 34. Οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν] Epicureos notat, qi summum bonum etiamsi in voluptate, summum malum in dolore constituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipsum, *suprà l.* 9. § 41. cujus & illa dogmata sunt apud Laërt. *l.* 10. ex *epist ad Menaceum.* Μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν. οὐθὲν γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινόν, τῷ κατειληφότι γνησίως, τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδή περ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδή περ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ' οὐκ ἔτ' εἰσίν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors est, ad nos neqe pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minus ad nos esse putandum,
Si minus esse potest, qàm qod nihil esse videmus.

Qo etiam telo pugnat & Cicero. *Tuscul. l.* 1. *Natura verò sic se habet, ut qomodo initium nobis rerum omnium ortus noster afferat, sic exitum mors: qæ*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, sic nihil post mortem pertinebit. in qo qid potest esse mali, cùm mors nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nulli sunt, alteros non attingit. Senec. *ep.* 70. *plus à se qisqe exiget, si viderit hanc rem etiam à contemptissimis posse contemni.* & *epist.* 4. *Difficile est, inqis, animum perducere ad contemptum animæ. non vides, qàm ex frivolis cavssis contemnatur? alius ante amicæ fores laqeo pependit, alius se præcipitavit à tecto, nè dominum stomachantem diutiùs avdiret; alius nè reduceretur è fuga, ferrum adegit in viscera. non putas virtutem hoc effecturam, qod efficit nimia formido?*

§ 35. Τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. — ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, ὡς Σολομῶντι καὶ μοὶ δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄωρον, καὶ γυναιξὶ κόσμος ἀνδρεῖος, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι, καὶ πένθει γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον. Callistratus in *tabul. explicat. imag.* 6. ὡραῖον πᾶν τὸ εὔκαιρον· καὶ μόνος κάλλους δημιουργὸς ὁ καιρός· ἅπαν δ' ἀπηνθηκὸς ἔξω τῆς καιροῦ φύσεως. Verùm Marcus istìc τὸ εὔκαιρον accipit eo sensu, qo & Solomonem locutum monuimus, *suprà ad* § 23. vide *l.* 4 § 23. Plut. ad Apollon. τὴν γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον ἢ τὴν εὐγένειαν πανταχοῦ κατορθοῦμεν προστάκοσαν.

Τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ] vide Menandrum *in supposititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους ἴσον ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te,* inqit, *ex hac vita, non tyrannus, avt judex iniqus aliqis,* etsi occidat te ille, addicat iste, *sed* per illum istúmve, *natura,* sive *Deus* ipse, *qi & in vitam te prior miserat.* Hoc est qod Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus tulit.* cùm junctis operis Chaldæi Sabæíqe servos trucidâssent, armenta & jumenta abegissent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppressisset. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abstulit. sed Dominus dedit, Dominus abstulit. qia nihil abstulisset Diabolus nisi permisisset Dominus. noluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliqid potuisset tollere, qod Dominus non permisisset avferre.* Avg. *in Psalm.* 31. & 90. & *in serm. solenn.* 241. *non tentatori tribuit, sed avtori.* Gregor. Rom. in *Job. l.* 18. *c.* 1. *non abstulerat diabolus, qi nocendi habuit voluntatem; sed Dominus, qi dederat potestatem.* Hugo Victorin. an qis alius, sub Avg. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς] *Vitam dramati* confert, & istìc, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνεσθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. qibus paria habet & *dissert. l.* 4. *c.* 7. Sed & Aristo Chius apud Laërt. *l.* 7. in Zenon. εἶναι ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ τὸν σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται προσηκόντως. Contrà planè qàm Philippus Macedo, qem post insignem de Atheniensibus partam victoriam, victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberâ voce Demades verbis istis increpuit; Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας, (pro qo perperam apud Læl. Bisciolam *horar. subseciv. l.* 1. *c.* 1. ἀναρχίας habetur.) à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 5. lavdatus. Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ,τι ἂν ὁ ποιητὴς περιθῇ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ,τι ἂν περιθῇ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὕτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτρια, ὁτὲ μὲν πρωτολόγου, ὁτὲ ὑστερολόγου περιτίθησι πρόσωπον· καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δὲ ἀλήτου· μὴ οὖν βούλου δευτερολόγος ὢν, τὸ πρωτολόγου πρόσωπον. εἰ δὲ μὴ, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idémq; in *lib.* περὶ περιστάσεων apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτριά τις οὖσα, παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, ναυαγοῦ, πτωχοῦ, φυγάδος, ἐνδόξου, ἀδόξου. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ,τι ἂν αὐτὴ περιθῇ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *Ibidem. tit.* 1. Musonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, εὖ καὶ τὸν πρόλογον, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν καταστροφήν· οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ εὖ καὶ τὰ πρῶτα τοῦ βίου, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν τελευτήν. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico*, Socrates Archelao: Εἴ γε μὴ ἱκανὰ τὰ ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ οὕτω κἀκεῖνα ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐκ εὐφωνότερον οὐδὲν, δι' ὧν ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Οἰδίπουν ὑπεκρίνατο, ἢ ἐπὶ Κολωνῷ ἀλήτην καὶ πτωχόν; εἶτα χείρων Πώλου ὁ γενναῖος ἀνὴρ φανεῖται, ὡς μὴ πᾶν τὸ περιτεθὲν ἐκ τοῦ δαιμονίου πρόσωπον ὑποκρίνασθαι καλῶς; οὐδὲ τὸν Ὀδυσσέα μιμήσεται, ὃς καὶ ἐν τοῖς ῥάκεσιν οὐδὲν μεῖον διέπρεπεν, ἢ ἐν τῇ οὔλῃ χλαίνῃ τῇ πορφυρᾷ; Synes. *de provident. l.* 1. Ἅπας γὰρ βίος ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὴ ἐπὶ σκηνῆς ὁρῶμεν τοὺς τῆς τραγῳδίας ὑποκριτὰς, ὅστις καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρινεῖται, τόν τε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον· καὶ οὐδὲν τἀλουργῆ τῶν ῥακίων διοίσει, πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῆσαι, καὶ καταλαβεῖν ἠχοῖ τοῦ μέλους τὸ θέατρον· ἀλλὰ καὶ τὴν θεράπαιναν, καὶ

τὴν

τὴν διάνοιαν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιδείξεται μουσικῆς· καὶ ὅ,τι ἂν περιθῆται προσωπεῖον, τὸ καλῶς αὐτὸν ὁ χορηγὸς τοῦ δράματος ἀπαιτεῖ· οὕτως ἡμῖν θεὸς καὶ τύχη περιτίθησιν, ὥσπερ προσωπεῖα, τοὺς βίους ἐν τῷ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δράματι· καὶ οὐδέν τι μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου βίος βελτίων ἢ χείρων· κρίνεται δὲ, ὡς ἕκαστος βούλεται. δύναται δὲ ὁ σπουδαῖος ἀπανταχοῦ καλῶς διαγίνεσθαι, κἂν τὸν πτωχὸν, κἂν τὸν μόναρχον ὑποκρίνεται· διοίσεται δὲ οὐδὲν περὶ τοῦ προσωπείου· ἐπεὶ καὶ ὁ τραγῳδὸς γελοῖος ἂν γένοιτο, τὸ μὲν φεύγων, τὸ δὲ αἱρούμενος· καὶ γὰρ ἐν τῷ τῆς χορείας εὐδοκιμῶν, στεφανοῦταί τε καὶ κηρύττεται, καὶ ἐν τῷ τοῦ βασιλέως ἀσχημονῶν, κλάζεται, καὶ συρίττεται. Dio denique Prus. *orat.* 38. *ad Nicomedienses*, Ἤδη ποτὲ θέας μετελάβετε, μᾶλλον δὲ μονονουχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεᾶσθε. ἆρα οὖν ἐκεῖ τὶς ὑμῖν ἀληθῶς εἶναι δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος, ἢ θεός; καί τοι πάντα ταῦτα καλοῦνται· καὶ οὐκ ὀνόματα μόνα ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ στολὰς, καὶ κελεύουσι πολλὰ ὡς ἐκεῖνοι· τοῦ δὲ ποιήματος συντελεσθέντος, ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. Vide ampliùs *ad l.* 4. § 1. videatur & Aristides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item aliósqe *ad l.* 11. § 6. Verùm illi de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hic agit.

Οὐκ εἶπον τὰ πέντε] Allusit ad actuum in dramatibus numerum, de qo, Flaccus in *art.*

Neve minor, neu sit qinto productior actu,
Fabula, qæ posci vult, & spectata reponi.

Nam qod Donatus, *personam eandem* negat *plùs qinqies prodire in proscenium:* refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epist.* 77. *Eam viam ingressi sumus, qam peragere non est necesse. iter imperfectum erit, si in media parte, avt citra petitum locum steteris. vita non est imperfecta, si honesta est. Ubicunqe desines, si bene definis, tota est.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, qem debeas implere.*

Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει] qod *supr.* § 23. καιρὸν καὶ ὅρον δίδωσι. Ità Job. *c.* 14. *v.* 4. χρόνον ἔθου, ὃν οὐ μὴ ὑπερβῇ· ὅρος meliùs reddidissent. nam Hebr. חָקּוֹ idem hoc loco valet qod גְּבוּל de mari usurpatum, *Psal.* 104. *v.* 9. *terminos, limites descriptos.* Scil. qod Senec. *ad Marc. c.* 10. *Tempus ille arbiter muneris sui temperat.*

Ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc est, qod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 2. Tam *nascendi*, qàm *denascendi tempus, cuiqe esse à Deo præstitutum.* vide *supr.* § 23.

Σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων] Non es, inqit, mortis tuæ arbiter magìs, qàm ortûs tui fueras. David, *Psalm.* 31. *v.* 16. בְּיָדְךָ עִתֹּתָי *In manu tua sunt tempora mea.* & *Psal.* 68. *v.* 20. *Domini Dei* לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת *mortis sunt exitus*, nec potest qisqam avt sibi ipsi, avt alteri, citra ipsius permissionem ac voluntatem, vitam eripere. Potest interim tamen mortis, vel sibi, vel alteri consciræ homo ipse havd ἀναίτιος. i. e. *insons* esse. qod nec Marcus ipse diffitebitur.

Ὁ ἀπολύων ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἄπιθι οὖν ἵλεως] imò non semper ἵλεως, hoc est, *propitius, placatus. placidus* sanè semper in se Deus, qia immotus, & immutabilis; non qoad illos tamen semper, qos hinc abripit, *propitius.* necesse est ergò, dum hìc vivunt, sibi concilient ipsum mortales, si in morte propitium experiri voluerint. neqe enim ἵλεως ipse i. e. *placidus lætúsqe* defungi poterit, nisi qi Deum sibi ἵλεων i. e. *propitium*, qia in Christo suo reconciliatum, habuerit. τοῦτο οὖν ἐνσυνειδήτω μοι (ut Marci nostri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα. *mibi itaqe sic affecto, idqe mibi probè conscio, superveniat hora novissima: hora*, inqam, *illa decretoria*, (uti Seneca vocat *epist.* 102) qam senio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *vers.* 14. *qotidie expecto.* Et tu, Domine Jesu, ὁ Ἀμήν, voto servuli tui, inutilis licèt, *Amen* tuum subjicere nè dedigneris.

FINIS.

In Commentario admiſſa & omiſſa momenti alicujus nonnulla (qæ etiam alicui fortaſſe leviſsima viderentur) reſtitui ac ſuppleri ſic poterunt.

Pag. 10 *col.* 2 *lin.* 17 Bayſius
p. 22 *c.* 1. *l.* 11. qid nî
p. 24 *c.* 2 *l.* 25 Agapetus
p. 26 *c.* 1 *l.* 3 *lib.* 67
c. 2 *l.* 5 *impetum*
p. 34 *c.* 2. *l.* 9 ἀδίκως
p. 43 c. 2. lin. *ult.* *l.* 5 §
p. 53 *c.* 2. *l.* 38 συſκλωθόμῤια
p. 57 *c.* 1 *l.* 9 עבא
p. 67 *c.* 1 *l.* 19 συνερείδοντας
p. 73 *c.* 1 *l.* 40 ξηροὶ
p. 77 *c.* 1 *l.* 36 reſpexiſſe
p. 82 *c.* 1 *l.* 4 ἔυπνυς
p. 83 *c.* 1 *l.* 26 Sentia
p. 90 *c.* 1 *l.* 43 celerrimè
p. 92 *c.* 2 *l.* 24 vaniloqia
p. 96 *c.* 2 *l.* 15 Hugo
p. 101 *c.* 2 *l.* 44 aliorſum
p. 115 *c.* 1 *l.* 36 præpoſita
p. 116 *c.* 2 *l.* 31 Caſav.
p. 118 *c.* 2 *l.* 16 abſint
p. 122 *c.* 2 *l.* 10 ſolicitudinum
p. 128 *c.* 1 *l.* 20 ἐνδιαι-
p. 129 *c.* 2 *l.* 36 *ut in*
p. 147 *c.* 2 *l.* 7 οἰκκεία
p. 150 *c.* 2 *l.* 33 ταθήστεως
p. 152 *c.* 1 *l.* 3 Antonius
p. 156 *c.* 1 *l.* 46 *malleum*
l. 48 emend.
p. 159 *c.* 1 *l.* 43 *eſt in rebus*
p. 164 *c.* 2 *l.* 40 Pythagoræ
p. 171 *c.* 2 *l.* 23 nemine
p. 175 *c.* 1 *l.* 11 Et cum
p. 187 *c.* 2 *l.* 15 Is *lib.*
ib. *l.* 52 κείαις
p. 192 *c.* 2 *l.* 1 deſignaret
ibid. verto
p. 193 *c.* 1 *l.* 44 non è
p. 196 *c.* 1 *l.* 1 σμικρῷ
p. 199 *c.* 1 *l.* 25 ἀποβαλεῖν
l. 41 ἐλάδιον
p. 203 *c.* 2 *l.* 33 βάλλειν καὶ ἀπ
p. 205 *c.* 2 *l.* 32 ἄψυ-
p. 211 *c.* 2 *l.* 33 τέμνεται
p. 212 *c.* 2 *l.* 15 qî iſtud?
p. 214 *c.* 1 *l.* 2 *epigr.*
p. 215 *c.* 1 *l.* 21 reſediſſe
p. 220 *c.* 1 *l.* 5 4. § 20
p. 226 *c.* 2 *l.* 25 ἔπιν. & ἐσιχλὼ
p. 230 *c.* 1 *l.* 4 εἴτε δῆτ'
p. 234 *c.* 1 *l.* 31 Grat.
p. 238 *c.* 1 *l.* 31 novè dictum
p. 252 *c.* 1 *l.* 46 poſteris
p. 253 *c.* 2 *l.* 37 *Necyo-*
p. 256 *c.* 2 *l.* 50 Infantes
p. 263 *c.* 1 *l.* 24 *de pace* 1.
p. 284 *c.* 2 *l.* 38 σεσοβημένον
p. 285 *c.* 1 *l.* 2 ἐπισκοτῆται
p. 286 *c.* 2 *l.* 13 exiſtit
p. 296 *c.* 1 *l.* 40 familiæ
p. 306 *c.* 1 *l.* 32 κεῖσθη
p. 307 *c.* 2 *l.* 40 *in Job*
p. 308 *c.* 2 *l.* 30 qidem
p. 309 *c.* 1 *l.* 7 ſcripſerant
l. 8 *-ſæ lib.* 1.
c. 2 *l.* 18 ἔπωζε
p. 310 *c.* 1 *l.* 9 in verſione
l. 32 loqor
p. 313 *c.* 1 *l.* 49 ipſe
p. 317 *c.* 1 *l.* 32 Iren.
p. 325 *c.* 1 *l.* 4 Atqi
p. 326 *c.* 2 *l.* 30 Portus
p. 328 *c.* 2 *l.* 31 ὅτε
p. 331 *c.* 2 *l.* 17 dixerat
p. 333 *c.* 1 *l.* 14 *l.* 7. §
c. 2. *l.* 32 τοιοῦτοι
l. 36 *periochæ* 18
p. 336 *c.* 1 *l.* 5 Apoſtolius
l. 22 Abarum regi Pr
p. 337 *c.* 2 *l.* 16 *auguſt.*
p. 339 *c.* 2 *l.* 19 ſubſannans
p. 344 *c.* 2 *l.* 18 עֲבָטִים
p. 345 *c.* 1 *l.* 5 variis
p. 346 *c.* 1 *l.* 30 afficiant
p. 352 *c.* 2 *l.* 55 Marci mens gen
p. 356 *c.* 1 *l.* 43 ac concl.
c. 2 *l.* 54 Evripid. Troad
p. 364 *c.* 1 *l.* 50 ac Vulgarem
p. 367 *c.* 2 *l.* 24 *compertum*
p. 372 *c.* 2 *l.* 14 Pſellúsqe
p. 377 *c.* 1 *l.* 31 ἔπεσε
p. 381 *c.* 1 *l.* 40 ἴδωσι
p. 384 *c.* 1 *l.* 46 philoſophos
p. 390 *c.* 1 *l.* 52 admiſſos
p. 395 *c.* 1 *l.* 37 eximam
p. 396 *c.* 1 *l.* 14 Joſ. Mercerus
l. 23 ψιλῶς
p. 397 *c.* 1 *l.* 55 Apoſtolium
p. 400 *c.* 1 *l.* 43 *tunc*
p. 423 *c.* 1 *l.* 21 aſſentionem

In calce Præloqii, lege Rotherithienſi.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Genesis.

Cap. 1 verſ. 2 *pag.* 151 *col.* 2 *lin.* 41
v. 11 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 31 v. 26, 27
p. 119 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 51
C. 2 v. 7 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 46 *p.*
382 *c.* 1 *l.* 10 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 7
v. 24. *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24. C. 3
v. 19 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 18 v. 21
p. 351 *c.* 1 *l.* 42 v. 22 *p.* 148
c. 1 *l.* 6 C. 4 v. 9 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 2
C. 5 v. 24 *p.* 211 *c.* 1 *l.* 31
C. 9 v. 4. *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23
C. 11 v. 4 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6
C. 15 v. 2 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 44
C. 17 v. 13 *p.* 35 *c* 1 *l.* 13
C. 20 v. 6 *p.* 42 *c.* 2 *l.* 26 C.
27 v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 41
C. 31 v. 2, 5 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 31
C. 38 v. 9 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 21
C. 42 v. 4 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 7
C. 47 v. 9 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 14
C. 49 v. 11 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 2
C. 50 v. 2 *p.* 175. *c.* 1 *l.* 55

Exodus.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 214 *col.* 2 *lin.* 19
C. 4. v. 10 *p.* 352 *c.* 2. *l.* 38
C. 20 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 32
C. 34 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 35

Levit.

Cap. 15 verſ. 16 *pag.* 371 *col.* 2 *l.* 22
C. 17 v. 11, 14 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23
C. 19 v. 2 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 38

Num.

Cap. 16 verſ. 3, 7 *p.* 178 *col.* 2. *l.* 39
C. 23 v. 10 *p.* 242 *c.* 2 *l.* 47

Deut.

Cap. 2 verſ. 27 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 10
C. 5 v. 8 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 40 v. 52
p. 137 *c.* 2 *l.* 10 C. 6 v. 5 *p.*
157 *c.* 1 *l.* 14 v. 13 *p.* 48 *c.* 1
l. 8. C. 10 v. 4 *p.* 123 *c.* 1 *l.* 53
C. 12 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 38
C. 17 v. 11 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 25 v.
11, 20 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 19
v. 6 *p.* 353 *c.* 2 *l.* 32 C. 22 v.
1 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 9 C. 28 v. 4.
p. 384 *c.* 1 *l.* 1 v. 14 *p.* 137 *c.* 2
l. 11 C. 29 v. 19 *p.* 322 *c.* 2 *l.*
54 C. 30 v. 11 *p.* 417 *c.* 1. *l.* 18
C. 32 v 14 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 3 C. 33
v. 5, 29 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 18, 19

Joſh.

Cap. 1 verſ. 7 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 12
C. 8 v. 15 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 17 C. 23
v. 6 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 24 v. 14,
15 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 18 *p.* 263 *c.* 2
l. 54

Judic.

Cap. 7 verſ. 2 *pag.* 348 *col.* 1 *lin.* 31
C. 11 v. 35, 37 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 45

Regum

Lib. 1 Cap. 2 v. 29 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 49
C. 3 v. 13 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 50 v. 17
p. 161 *c.* 1 *l.* 12 C. 6 v. 12 *p.* 137
c. 2 *l.* 12 C. 10 v. 11 *p.* 352 *c.* 2
l. 32 C. 16 v. 7 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 56
p. 419 *c.* 1 *l.* 47 C. 25 v. 31, 33
p. 45 *c.* 2. *l.* 52

Lib. 2 Cap. 2 v. 19, 21 *p.* 137 *col.* 2
l. 13 C. 3 v. 36 *p.* 27 *c.* 2 *l.* 11
C. 10 v. 12 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 14 C.
13 v. 15 *p.* 33 *c.* 2 *l.* 46 C. 15
v. 26 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 54 C. 16. v. 12
p. 114 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 210 *c.* 1 *l.* 20
p. 233 *c.* 2 *l.* 5

Lib. 3 Cap. 1 v. 6 *pag.* 311 *c.* 2 *l.* 50
C. 3 v. 25 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 22 C. 4
v. 5 *p.* 22 *c.* 2 *l.* 29 C. 8 v. 39
p. 418 *c.* 2 *l.* 3 C. 12 v. 9 *p.* 296
c. 1 *l.* 28 v. 24 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 33
C. 19 v. 4 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 37

Lib. 4 Cap. 5 v. 13 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 41
C. 8 v. 13 *p.* 360 *c.* 2 *l* 13 C. 10
v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 21 C. 13 v. 5
p. 352 *c.* 1 *l.* 35 C. 22 v. 2 *p.*
137 *c.* 2 *l.* 14

Annal.

Lib. 1 Cap. 11 ver. 2. *p.* 352 *c.* 2 *l.* 34
C. 29 v. 11, 16 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 4
v. 14 ibid. *l.* 43

Lib. 2 Cap. 1 verſ. 11 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 26
C. 19 v. 3 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 33 C. 34
v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Eſdr.

Cap. 7 verſ. 27 *pag:* 45 *col.* 1 *lin.* 56

Nehem.

Cap. 2 verſ. 12 *pag.* 45 *col.* 2 *lin.* 1
C. 7 v. 5 ibid.

Eſter.

Cap. 1 verſ. 5 *pag.* 329 *col.* 1 *lin.* 32
C. 5 v. 8 *p.* 400 *c.* 1 *l.* 51

Job.

Cap. 1 verſ. 21 *pag.* 114 *col.* 1 *lin.* 37
p. 304 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 20 *p.*
438 *c.* 1 *l.* 41 C. 2 v. 10 *p.* 114
c. 1 *l.* 41 C. 3 v. 18 *p.* 319 *c.* 2
l. 46 C. 6 v. 15, 20 *p.* 317 *c.* 1
l. 20 C. 7 v. 1 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 77
c. 2 *l.* 44 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 20 C. 10
v. 4 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 439 *c.* 2
l. 1 v. 5 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 26 v. 5, 14
p. 57 *c.* 1 *l.* 10, 11 v. 8, 12 *p.* 371
c. 2 *l.* 49 v. 9 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 47
C. 15 v. 21 *p.* 242 *c.* 1 *l.* 25 v. 32
p. 430 *c.* 1 *l.* 17 v. 33 *p.* 180 *c.* 1
l. 36 C. 22 v. 16 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 19
C. 23 v. 12, 13 *p.* 305 *c.* 1. *l.* 35
p. 377 *c.* 2 *l.* 36 C. 24 v. 13, 17
p. 105 *c.* 2 *l.* 42 C. 28 v. 28 *p.*
240 *c.* 1 *l.* 29 C. 30 v. 23. *p.* 251
c. 2 *l* 44 C. 38 v. 25, 26, 34, 37
p. 191 *c.* 1. *l.* 48

Pſalm.

Pſal. 1 verſ. 3 *pag.* 331 *col.* 1 *lin.* 32
Pſ. 8 v. 1, 3 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 23 Pſ. 12
v. 1 Pſ. 14 v. 2 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 48
Pſ. 16 v. 12 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 Pſ.
18 v. 20 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 50 v. 32,
35 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 v. 39, 40 *p.*
304 *c.* 2 *l.* 7 v. 44, 46 *p.* 341 *c.* 1
l. 8 Pſ. 19 v. 1, 2, 6 *p.* 302 *c.* 1 *l.*
4 Pſ. 22 v. 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 20 Pſ.
31 v. 5 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 12 v. 9 *p.* 341
c. 2 *l.* 52 v. 16 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 14
Pſ. 34 v. 1 *p.* 221 *c.* 2. *l.* 50 Pſ. 36
v. 3 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 54 Pſ. 37 v. 5
p. 156 *c.* 2 *l.* 56 v. 10 *p.* 297 *c.* 1
l. 10 v. 20 *p.* 220 *c.* 2 *l.* 24 Pſ. 38

v.13,14 p. 233 c.1 l.4 v.13 p. 363 c.2 l.16 Pſ.39 v.6 p. 159 c.1 l.47 p.376 c.1 l.45 v.9 p. 114 c.1 l.46 Pſ. 41 v. 4,10 p. 347 c.2 l. 56 Pſ. 44 v. 1,8 p.304 c.2 l.8 Pſ. 49 v.11, 14 p.307 c.1 l.32 v.12,20 p. 202 c 1 l.34,52 c.2 l.45 v.18 p.283 c.2 l.5 Pſ 50 v. 16,17 p. 359 c.2 l.56 Pſ. 51 v.4 p.424 c. 1 l.37 v.5 p. 322 c.2 l. 34 v. 10 p.219 c.1 l.43 Pſ.55 v.6,7 p. 181 c.1 l. 35 v. 22 p. 157 c.1 l.1 v.23 p. 430 c.1 l.16 Pſ.57 v.4 p.181 c.1 l. 35 Pſ. 58 v.3 p 322 c. 2 l. 34 Pſ. 62 v.9 p. 376 c.1 l.45 v.12 p. 227 c.1 l. 32 Pſ. 65 v.10,12 p. 191 c. 1 l. 56 Pſ. 66 v.3 p.341 c.1 l.14 v.10 p.378 c.1 l.37 Pſ.68 v. 20 p. 439 c.2 l. 15 Pſ. 73 v. 1 p. 424 c.1 l. 20 v.3 p. 322 c. 1 l. 55 Pſ. 74 v.16,17 p.300 c.1 l.24 Pſ.77 v.1,2 p.254 c.1 l.39 Pſ.78 v.36,37 p. 359 c.2 l.47 Pſ.81 v 16 p. 341 c.1 l.16 Pſ. 82 v.6,7 p.235 c.2 l.38 p. 368 c.2 l.7 Pſ. 87 v.3 p. 147 c. 1 l.27 Pſ. 90 v.1 p.337 c.1 l.56 v.2 ibid. l. 55 Pſ. 100 v.5 p. 337 c.2 l.1 Pſ. 103 v 17 p.337 c.1 l. 55 Pſ. 104 v.9 p.439 c.2 l.4 v.19 p.300 c.1 l.25 Pſ. 109 v.18,19 p. 49 c.1 l.7 Pſ 112 v.1 p.305 c.1 l. 34 p.377 c.2 l.33 v.7 p.222 c.2 l.14 Pſ.116 v.1 p.253 c.2 l.53 Pſ. 118 v. 23 p. 114 c 1 l.31 Pſ.119 v. 18 p.117 c.2 l.43 v.67 p.378 c.1 l.35 v.71 ibid. v.73 p.371 c.2 l.43 v.75 p.133 c.1 l 37 v.139 p.133 c.1 l. 36 v. 142 p. 322 c.1 l.13 v. 176 p. 349 c.1 l.53 Pſ. 120 v 5,6 p. 181 c.1 l.35 Pſ. 127 v.5 p.56 c. 2 l.21 Pſ.132 v.11 p. 384 c.1 l.2 Pſ.139 v.5 p.119 c.1 l.9 v.13, 16 p.371 c.2 l.44 v.14 p.372 c.1 l. 55 v.15 p.372 c.2 l.54 Pſ.140 v.3 p.202 c 1 l.55 v.9 p.56 c.2 l.24 Pſ.144 v.4 p.159 c.2 l. 47 Pſ. 145 v.15 p. 368 c.1 l.42 v.17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 51 Pſ. 146 v. 4 p.222 c. 1 l. 22 Pſ.147 v.4 p. 252 c.1 l.46 v.20 p. 104 c.2 l.37

Parœm.

Cap.1 verſ.7 pag.240 col.1 lin.28 v.22 p.189 c.1 l.53 C.4 v.22 p.284 c. 1 l.9 v.25,27 p. 137 c.2 l.11 C.6 v.6,7 p.183 c.1 l.23 C.9 v.10 p.240 c.1 l.27 C.10 v.1 p.273 c.1 l.34 C.11 v.17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v.1 p. 154 c.2 l.27 C.14 v.15 p.169 c.1 l.34 p.360 c 1 l. 17 v.21 p.321 c.1 l.29 v.31 p.321 c.2 l.26 C.15 v.11 p.418 c.2 l. 44 v.20 p.275 c.1 l.34 C.16 v. 3 p.157 c.1 l.3 v.32 p.26 c.2 l.6 C.17 v.5 p.321 c.2 l. 27 v. 21 p. 273 c.1 l.43 C. 18 v.10 p.315 c.2 l. 33 C.19 v. 11 p.233 c.2 l.7 C.23 v.5 p. 227 c.1 l.27 v.15,16 p.275 c.1 l.30 C.24 v.24 p.56 c.2 l. 17. C.25 v.22 p.221 c.1 l.23 C.26 v.19 p.134 c.1 l.24 C.27 v.11 p. 273 c.1 l.30 C. 30 v 16 p. 121 c.2 l. 30 v. 20 p.367 c. 2 l.27 v 27 p.183 c.1 l.44

Ecclеſ.

Cap.1 verſ.2 pag.159 col.1 lin.36 v.4 p.379 c.1 l. 48 v 9 p. 257 c. 1 l.56 v. 11 p. 78 c. 1 l 43 v.13 p 60 c.2 l.52 C.2 v.2 p. 61 c. 2 l.23 v.3 p.364 c.2 l.8 v 17 p.61 c.2 l 24 C.3 v.2 p. 429 c.2 l 11 v.1 p.439 c.2 l.9 C.4 v 5 p.220 c.1 l. 1 v.9 p. 296 c.1 l.22 C. 7 v. 6 p.363 c.1 l.53 v. 21 p. 233 c.1 l.56 v.26 p.61 c.2 l.36 C.9 v.2 p. 86 c.1 l.29 p. 297 c.1 l.46 v. 11 p.46 c.2 l.50 C.10 v.14 p. 112 c.2 l.38 C.11 v.1,3 p.331 c.1 l. 28 v. 5 p. 372 c. 2 l.55 C.12 v.7 p.51 c.1 l.48 p. 136 c.1 l.14 p.222 c. 1 l.19 v. 8 p. 159 c.1 l. 36 v. 13 p.294 c.2 l.33

Eſaj.

Cap.1 verſ.11,16 p 359 col.2 l.47 v.25 p.378 c 1 l.38 C.2 v.22 p.227 c.2 l 27 C. 6 v. 9,10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C.10 v.5,7 p.246 c.1 l.45 v.5, 19 p.308 c.1 l.49 v.6,11 p.246 c.2 l.22 C.14 v.9.10 p.368 c.1 l.7 C. 30 v.21 p.137 c.2 l.15 C.33 v.22 p.133 c.2 l.44 C. 35 v.6 p. 306 c. 1 l.20 C. 39 v.8 p.96 c.1 l.16 C.40 v.15 p. 242 c.1 l.42 C. 42 v.18,19 p.71 c.1 l.35 C.44 v.5 p.394 c.1 l.25 v.6 p.248 c. 1 l 7 C. 45 v.7 p.114 c.1 l.23 p.219 c. 1 l.37 C.46 v.8 p.129 c.1 l.8 C.48 v.8 p.322 c.2 l.35 v.10 p.378 c.1 l 38 C.49 v.4 p 314 c.1 l.16 C.53 v.6 p.349 c. 1 l.55 C 56 v.10 p.202 c.1 l.50 C. 58 v. 13 p. 305 c.1 l. 34 C.64 v.8 p. 289 c.2 l. 28 C. 66 v.24 p.319 c.2 l.6

Jerem.

Cap.1 verſ.5 pag.371 col.2 lin.36 C.2 v.14 p.35 c.2 l.9 C. 4 v.14 p. 48 c.2 l.16 v.22 p. 191 c.1 l.47 C. 5 v.8 p.202 c.1 l.34, 51 C.7 v.9, 10,21, 29 p.359 c.2 l.48 C.9 v.2,3 p.181 c.1 l.36 p.300 c.1 l.49 C. 10 v.10 p. 322 c. 1 l. 11 C.12 v.1 p. 133 c. 1 l.41 p. 424 c. 1 l.21 v.1,2 p.322 c. 1 l.55 C.13 v.17 p. 314 c.2 l.17 C.23 v.23 p.299 c.2 l.56 v.24 p.165 c.1 l.30 p.317 c.2 l.39 C.31 v.35,36,&c.C.33 v.20,23 p.410 c. 1 l.46 C.44 v.17 p.169 c.1 l.2

Thren.

Cap.3 verſ.33 pag.312 col.1 lin.5 v.37,38 p.114 c.1 l.26 p.300 c.2 l.10 v.40 p.371 c.2 l.33

Ezek.

Cap.18 verſ.11,13 p.104 c.2 l.15 C.20 v.39 p.359 c.2 l.49 C. 32 v.18,20 p. 368 c.1 l.8

Dan.

Cap.7 verſ.15 pag.326 c. 1 lin.45 C.11 v.35 p.378 c.1 l.39

Hoſh.

Cap.1 verſ.6 pag.320 col.2 lin.7

Amos.

Cap.3 verſ.6 pag.114 col.1 lin.29 p. 219 c. 1 l. 38

Jon.

Cap.4 verſ.3,9 *pag.*201 *col.*1 *l.*39

Mic.

Cap.3 verſ.3 *pag.*316 *col.*2 *lin.*16 C.4 v. 11, 13 *p.* 308 *c.*1 *l.*50 C.7 v.1 *p.*300 *c.*1 *l.*49

Habbak.

Cap.2 verſ.5 *pag.*344 *col.*2 *lin.*19

Zephan.

Cap.1 verſ.12 *pag.*344 *col.*2 *lin.*21 C.2 v.1 *p.*381 *c.*2 *l.*30

Zacar.

Cap.10 verſ.1 *pag.*191 *c.*1 *lin.*49

Malac.

Cap.3 verſ.3 *pag.*378 *col.*1 *lin.*39

Matth.

Cap.3 verſ 7 *pag.*202 *col.*1 *lin.*3 C.4 v.10 *p.*48 *c.*1 *l.* 5 C.5 v. 11 *p.* 377 *c.*1 *l.*47 v.20 *p.*417 *c.*1 *l.*46 v.28 *p.*88 *c.*1 *l.*41 v. 44,45 *p.*317 *c.*1 *l.*2 v.44 *p.*267 *c.*2 *l.*21 v.45 *p.* 291 *c.*2 *l.* 24 v.48 *p.*360 *c.*1 *l.*37 C.6 v.2,5 *p.*178 *c.* 2 *l.*27 *p.* 339 *c.*1 *l.*1 v.2 *p.* 190 *c.*1 *l.* 36 v.6 *p.*190 *c.*1 *l.*1 v.10 *p.* 161 *c.*1 *l.*24 v. 16 *p.* 268 *c.*2. *l.* 44 v. 22, 23 *p.*427 *c.*1 *l.*26 C.7 v.12 *p.*230 *c.*2 *l.*32 v.15, 20 *p.* 331 *c.*1 *l.* 29,33 v.16 *p* 360 *c.*2 *l.*2 v.26 *p.*300 v.1 *l.*23 v.27 *p.* 233 *c.*1 *l.*22 C.10 v.29,30 *p.* 220 *c.*1 *l.*3 *p.*256 *c.*1 *l.*45 *p.*272 *c.*1. *l.* 38 *p.*300 *c.*2 *l.*31 v.37,38 *p.* 418 *c.*2 *l.*13 C.11 v.30 *p.*405 *c.*2 *l.*44 C.12 v.33,35 *p.* 331 *c.*1 *l.*30 v.34 *p.*148 *c.* 2 *l.* 22 v. 36 ibid. *l.*15 v.43 *p.*61 *c.*1 *l.*1 C.13 v.13,15 *p.*71 *c.*1 *l.* 34 v. 13 *p.* 147 *c.* 2 *l.* 49 v. 32 *p.* 172 *c.* 2. *l.* 50 C. 15 v 14 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 35 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 33 v.19 *p.* 148 *c.* 2 *l.* 23 C. 16 v. 4. *p.* 61 *c.* 1 *l.* 3 v. 17 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 47 v. 26 *p.* 381 *c.* 2. *l.* 53 C.18 v.7 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 38 v. 15 *p.*212 *c.*2 *l.* 5 *p.* 404 *c.* 2 *l.* 22 C. 19 v.5 *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24 v. 17 *p.* 63. *c.* 2 *l.*15 v.22 *p.* 311 *c.*2 *l.*44 v. 28 *p.*385 *c.*2 *l.*27 C. 20 v.26,27 *p.* 257 *c.* 1 *l.* 5 C.21 v.25 *p.* 161 *c.*1 *l.* 20 C.22 v. 37 *p.* 157 *c.*1 *l.*20 v.45 *p.*289 *c.*2. *l.*36 C.23 v.23,25, 27 *p.*339 *c.*1 *l.*1 C.25 v.9 *p.* 148 *c.*1 *l.*7 C.26 v.24 *p.* 320 *c.* 1 *l.* 22 v.39 *p.* 161 *c.* 1 *l.*27 C. 27 v. 50 *p.* 186 *c.*2 *l.*27 *p.* 228 *c.*1 *l.*23

Marc.

Cap.3 verſ.21 *pag.*398 *col.*1 *lin.*48 C.4 v.26 *p.*371 *c.*2 *l.*24 v.31, 32 *p.*372 *c.*2 *l.*50 C.7 v.33 *p.* 125 *c.*1 *l.*29 C.8 v.36 *p.* 385 *c.*2 *l.*54 C.9 v.21 *p.*7 *c.*1 *l.*47 v.44 *p.*319 *c.*2. *l.*6 C.10 v.43, 44 *p.* 357 *c.* 1 *l.*6 C. 11 v. 13 *p.* 331 *c.* 1 *l.*33 C. 12 v. 30 *p.* 157 *c.*1 *l.* 19 C. 14 v.36 *p.* 161 *c.*1 *l.* 27 v.41 *p.* 178 *c.*2 *l.* 34 C. 15 v. 37,39 *p.* 186 *c.*2 *l.* 26 *p.* 228 *c.* 1 *l.* 25 C. 16 v. 19 *p.*136 *c.*1 *l.*4 v. 20 *p.* 347 *c.* 1 *l.* 28

Luc.

Cap.1 verſ.3 *pag.*188 *col.*2 *lin.*50 v.6 *p.*417 *c.*1 *l.*47 v.42 *p.* 384 *c.*1 *l.* 3 v.75 *p.*417 *c.*1 *l.*42 C. 2 v.29 *p.* 386 *c.*1 *l.* 53 C. 4 v.2 *p.*61 *c.*1 *l.*6 C.6 v.24 *p.*178 *c.*2 *l.*28 v.34,35 *p.*189 *c.*2 *l.*47, 48 *p.* 291 *c.*1 *l.*31 *p.*317 *c.*1 *l.* 9 v.36 *p.*360 *c.*1 *l.*32 v.44 *p.* 300 *c.*1 *l.*38 v.46 *p.*359 *c.*2 *l.*44 C.7 v.25 *p.*44 *c.*1 *l.*5 C.9 v. 31 *p.*63 *c.*1 *l.*47 v.51 *p.*136 *c.* 1 *l.*7 C.10 v.27 *p.*157 *c.*1 *l.*19 v.29,37 *p.*97 *c.*1 *l.*16 v.41 *p.* 419 *c.* 1 *l.*55 C.11 v.2 *p.*161 *c.*1 *l.*24 C.12 v.17 *p.*203 *c.*1 *l.*53 C.15 v.21 *p.*161 *c.*1 *l.*20 C. 17 v. 3,4 *p.*11 *c.* 1 *l.* 33 v. 3 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 43 v. 18 *p.*329 *c.*1 *l.*35 C.20 v.19 *p.*61 *c.*1 *l.*9 C.21 v.16,18 *p.*48 *c.*2 *l.*40, 45 v.34 *p.*283 *c.*2 *l.*43 v. 35 *p.*423 *c.*1 *l.*41 C.22 v.20 *p.* 92 *c.*1 *l.*28 v.40 *p.*291 *c.*2 *l.*56 C.23 v.30 *p.*319 *c.*2 *l.*15 v.36 *p.*186 *c.*2 *l.*26 v.46 *p.*228 *c.*1 *l.* 25 C.24 v.18 *p.* 154 *c.*1 *l.*5

Joan.

Cap.1 verſ.9 *pag.*394 *col.*1 *lin.*20 v.14 *p.*92 *c.*1 *l.*34 v.18 *p.*143 *c.* 2 *l.*48 *p.*435 *c.*2 *l.* 6 C.3 v.20 *p.*107 *c.*2 *l.*13 C.4 v.14 *p.*317 *c.*1 *l.*28 *p.*377 *c.*2 *l.*35 v.36 *p.* 383 *c.*2 *l.*38 C.6 v.60 *p.*231 *c.* 1 *l.*1 *p.*380 *c.*1 *l.*5 C.7 v.17 *p.* 357 *c.*1 *l.*3 C.9 v.34,40 *p.* 71 *c.*1 *l.*35 C.12 v.40 *p.*71 *c.*1 *l.*36 C.13 v.1 *p.*63 *c.*1 *l.*45 v.34 *p.* 321 *c.*1 *l.*28 C.14 v.9 *p.*436 *c.* 1 *l.*11 C.15 v.18 *p.*154 *c.*1 *l.* 11 C.16 v.12 *p.*380 *c.*2 *l.*8 v. 33 *p.*154 *c.*1 *l.*11 C.17 v.17 *p.* 322 *c.*1 *l.*18 C.19 v.10 *p.*170 *c.*1 *l.*48 v.30 *p.*228 *c.*1 *l.*24 v. 39 *p.*175 *c.*1 *l.*55 C.21 v.19 *p.* 195 *c.*2 *l.*7

Act.

Cap.1 verſ.1,2,22 *pag.*136 *col.*1 *l.*5 v.3,4 *p.*154 *c.*1 *l.*40 v.24 *p.*438 *c.*2 *l.*41 C.2 v.12 *p.*357 *c.*1 *l.* 9 v.23 *p.*273 *c.*1 *l.*40 *p.*308 *c.* 1 *l.*51 v.25 *p.*1 *c.*1 *l.*25 C.3 v. 14,18 *p.*308 *c.*1 *l.*51 v.21 *p.*385 *c.*2 *l.*26 C.4 v.13 *p.*17 *c.*1 *l.*49 v.28 *p.*273 *c.*1 *l.*40 C. 5 v.39 *p.*148 *c.*1 *l.*8 *p.*329 *l.*39 v.41 *p.* 284 *c.*2 *l.*52 C.7 v.14 *p.*214 *c.* 2 *l.*22 v.35 *p.*283 *c.*1 *l.*44 v.39 *p.*148 *c.*1 *l.*8 v.42 *p.*61 *c.*1 *l.*12 v.54 *p.*297 *c.*1 *l.*2 C.13 v.36 *p.*370 *c.*1 *l.*15 v.50 *p.*2 *c.*1 *l.*42 C.14 v.10 *p.*136 *c.*2 *l.*8 v.14, 15 *p.*291 *c.* 2 *l.*32 v.14 *p.*300 *c.* 1 *l.*25 v.15 *p.*231 *c.*2. *l.*20 C. 15 v.8 *p.*418 *c.*2 *l.*40 C.16 v. 1 *p.* 2 *c.*1 *l.*39 v.3 *p.*401 *c.* 1 *l.* 35 v.11 *p.*137 *c.*2 *l.*3 C. 17 v.2,3 *p.*254 *c.*1 *l.*40 v.18,19 *p.* 385 *c.*2 *l.*34 *p.*423 *c.*1 *l.*24 v. 26 *p.*47 *c.*2 *l.*22 v.28 *p.* 208 *c.* 1 *l.*6 *p.*211 *c.*1 *l.*36 *p.*418 *c.*2 *l.*1 C.20 v.23,24 *p.*353 *c.*1 *l.* 42 *p.* 370 *c.*1 *l.*23 v.28 *p.*383 *c.* 2 *l.*44 v.35 *p.*46 *c.*1 *l.*12 C.21 v.1 *p.*137 *c.*2 *l.*3 v.13 *p.*253 *c.* 1 *l.*42 v.14 *p.*161 *c.*1 *l.*21 C. 25 v.23 *p.*8 *c.*1 *l.*45 C.26 v.8 *p.*423 *c.*2 *l.*33 C. 27 v. 27 *p.* 335 *c.*2 *l.*36 v.37 *p.*214 *c.*2 *l.* 24 C. 28 v.4,6 *p.*136 *c.*2 *l.*14 v.18 *p.*117 *c.*2 *l.*44 v.25 *p.*386 *c.* 1 *l.* 40 v. 26, 27 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 45

Roman.

Cap.1 verſ.20 *pag.*277 *col.*2 *lin.*41

p. 435

F f 2

p.435 c.2 l.56 C.2 v.9 p.341 c.2 l.56 v.17 p.156 c.2 l.47 v.19 p. 134 c. 1 l.35 v.28 p. 395 c.1 l.47 C. 3 v.4,5 p.424 c.1 l.2 C.4 v.9 p.48 c.1 l.9 C.5 v. 2,4 p.378 c.1 l.40 v.5 p.143 c.2 l.53 v.15 p.254 c.1 l.91 C.6 v.5 p.308 c.1 l. 32 v.13 p.382 c.2 l.31 v.17 p.375 c.1 l.30 C.7 v.24 p.323 c.2 l 5 C.8 v.1,4,8 p.254 c.1 l.41 v.7 p.407 c.2 l.53 v.24 p.143 c.2 l.53 v.28 p.96 c.1 l.13 p. 246 c.1 l.2 v.29 p.360 c.1 l. 27 v.35,36 p.352 c.1 l.39 v. 36,39 p. 392 c.1 l.44 C.9 v. 14 p.424 c.1 l.22 v. 17, 22 p. 308 c.1 l.52 v.20 p.424 c.1 l. 12 v.21 p.209 c.1 l.37 v.22 p. 308 c.1 l.52 C.10 v.6 p.417 c.1 l.19 C.11 v.20,23 p.308 c.1 l. 16 v.36 p 53 c.2 l.44 p.146 c.2 l. 53 C.12 v.5 p.264 c.1 l.15 v.16 p.32 c.1 l.52 v. 19 p.104 c.1 l.24 v.20 p.221 c.1 l.24 v.21 p.236 c.2 l.52 p.402 c.1 l.27, 53 C. 13 v.1 p.214 c.2 l.25 v.12 p.105 c.2 l.39 v.14 p.296 c.1 l.15 C.14 v.18 p. 352 c.2 l.39 v.21 p.233 c.1 l.16 p.361 c.2 l.46 v. 22 p.283 c.2 l.13

1 Corinth.

Cap.1 verſ.14 pag.298 col.1 lin.54 v.15 p.436 c.1 l.10 v.18 p.298 c.1 l.55 C.2 v.10 p 143 c.2 l.49 C.3 v.8 p.314 c.1 l.35 v. 13 p.120 c.2 l.31 v.15 p.319 c.2 l.41 C.4 v.1 p.154 c.2 l.10 v.2 p.357 c.2 l.4 v.7 p.307 c.2 l.30 C.5 v.7,10 p.292 c.1 l.8 p.329 c.1 l.40 v.18 p. 348 c.2 l. 27 C.6 v.19 p.120 c.2 l.14 C.7 v.1 p.45 c.2 l.3 v.20,24 p.154 c.1 l.25 v.23 p. 157 c.1 l.30 v.31 p.227 c.1 l.23 v.35 p.104 c.1 l.32 C. 9 v.19, 22 p. 401 c.1 l.39 v.20 p.17 c.2 l.43 p. 292 c.2 l.29 C. 10 v. 6,7 p. 254 c.1 l.41 v.9,10 ibid. v.17 p.264 c.2 l. 17 v.31,32 p. 116 c. 2 l.38 v. 33 p. 304 c. 2 l.4 C. 11 v.19 p.348 c.2 l.36 v.28 p.381 c.2 l.36 v. 29 p. 327 c.1 l.29 C.12 v.12 p.264 c.2 l.18 v.25 p. 308 c.1 l.13 v.27 p.264 c.2 l.25 C. 13 v.4 p.188 c. 1 l.24 v.5 p. 31 c.2 l.20 C. 15 v.10 p.347 c.1 l.25 v.38 p.371 c.2 l.30 v.58 p.314 c.2 l.9 C. 16 v.13 p. 128 c.1 l.10

2 Corinth.

Cap.2 verſ.15 pag.314 col.2 lin.6 C.3 v.18 p.363 c.1 l.25 C.4 v.4 p.154 c.1 l.30 v.7 p. 289 c. 2 l.38 C.5 v.1 p.420 c.1 l. 53 v.4 p.351 c.1 l. 24 v. 6, 8 p.78 c.1 l. 31 p. 386 c.2 l. 12 v.12 p.4 c.1 l.36 v.18 p.53 c. 2 l.45 p.304 c.2 l.9 p.433 c.1 l. 48 C.6 v. 1 p. 246 c. 1 l. 1 p. 347 c.1 l.27 v.8 p. 298 c. 1 l.24 C.9 v.10 p.162 c.2 l.10 p.352 c.1 l.15 C. 12 v. 15 p. 365 c.2 l.31 C. 13 v.5 p.381 c.2 l. 34

Galat.

Cap.2 verſ.11 pag.401 col.1 lin.9 v.14 p. 137 c. 2 l. 1 v. 20 p. 347 c.1 l. 32 C.3 v.16 p.264 c. 2 l. 23 C.4 v. 26 p. 113 c.2 l.30 C.5 v.6 p.241 c. 1 l. 41 v.22 p.331 c.1 l. 29 C.6 v. 1 p. 154 c.2 l.14 p.403 c.2 l. 37 v.4 p.381 c.2 l. 37 v.9 p. 292 c.1 l.47 v.10 p.97 c.1 l 13 p.137 c.1 l.41

Epheſ.

Cap.1 verſ.18 pag.117 col.2 l.45 p.154 c.1 l.29 C.2 v.10 p.219 c.1 l.43 v.12 p. 430 c. 2 l. 54 C. 4 v.1 p.418 c.2 l. 18 v.4 p. 264 c.2 l.14 v. 14 p.13 c.1 l.28 v.17 p.13 c.1 l.4 v. 18 p. 71 c.1 l.36 v.24 p.417 c.1 l. 43 v.26 p.45 c.2 l.54 v.27 p. 104 c.1 l.20 C.5 v.11 p.105 c.2 l.40 v.12,13 ibid. l. 19 p. 119 c. 2 l.44 v. 14 p. 258 c.1 l.52 v.16 p. 150 c.1 l. 9 v.31 p. 185 c. 1 l. 25 v. 31 p.1 c. 1 l. 26 C. 6 v. 11, 12, 13 p. 77 c.2 l.47 p.285 c.1 l.5.

Philip.

Cap.1 v.12,13 pag.207 col.2 l.15 v.14 p.308 c.1 l.53 v.20 p.195 c. 2 l.8 p. 353 c. 1 l.41 v.21, 22 p. 241 c.1 l. 44 p.350 c. 1 l.38 v.23 p.176 c.1 l.34 p.201 c.1 l.40 p. 386 c. 2 l.46 v.27 p.418 c.2 l.18 C.2 v.7 p. 329 c.1 l. 42 v.11 p. 331 c. 1 l.28 v.17 p.365 c.2 l.30 v.21 p.31 c.2 l.18 C.3 v.14 p.92 c.2 l.1 v.19, 20 p.278 c.2 l.16 p.352 c.2 l.21 C.4 v. 11 p. 298 c.2 l. 18 v. 12 p. 42 c.1 l.2 v.14 p.251 c.2 l.25 v.18 p. 179 c.1 l.13 p.351 c.2 l.14 v.22 p.205 c.1 l.40

Coloſ.

Cap.1 verſ.10 pag.418 col.2 l.18 C. 2 v.19 p.392 c.1 l.36 C.3 v.1,2 p.278 c.2 l.16 v.16 p.92 c.1 l.39

1 Theſſal.

Cap.2 verſ.12 pag.418 col.2 lin.18 v.19 p.314 c.2 l.13 C. 4 v. 4 p. 157 c. 1 l. 27 p.383 c.2 l. 4 v.9 p.321 c.1 l.31 C.5 v.6 p. 34 c.2 l.42 v.6,7 p.105 c.2 l. 41 v.21 p.106 c.2 l.19

2 Theſſal.

Cap.1 verſ.5 pag.423 col.1 lin.42 v.6 ibid. l. 43 C.2 v. 4 p.104 c. 2 l. 10 C.3 v.11 p.292 c. 1 l. 48

1 Timoth.

Cap.1 verſ.1 pag.192 col.1 lin.54 v.17 p.435 c.2 l. 9 C.2 v.15 p.56 c. 2 l.29 C.4 v. 6 p.2 c. 1 l.40 p.189 c. 1 l.4 v.7 p.92 c.2 l. 29 v. 10 p.1 c.2 l.14 v. 12 p.394 c. 1 l. 39 C. 5 v.21 p.239 c.2 l.54 C.6 v.5 p.324 c.1 l. 49 v. 12 p. 94 c. 1 l. 52 p. 240 c.1 l.14 v.16 p.435 c.2 l. 6 v.17 p.239 c.2 l.29 p.307 c. 2 l. 17 v. 18 p.2 c.1 l.50 p. 408 c.1 l.19 v. 19 p. 153 c. 1 l. 34

2 Timoth.

Cap. 1 verſ. 5 p. 2 c. 1 l. 41 v. 6 p. 258 c. 1 l. 20 C.2 v.16 p.92 c. 2 l. 8 v. 23 ibid. l.29 v. 25 p. 147 c. 2 l. 41 p. 407 c. 2 l.52 v. 26 p. 243 c.1 l.32 C. 3 v. 5 p. 338 c. 2 l. 55 p. 395 c. 1 l. 51 v. 10 p. 189 c. 1 l. 5 v. 15 p. 2 c. 1 l. 41

p. 7 *c.*1 *l.* 48 C. 4 v. 3 *p.*380 *c.* 2 *l.* 10 v. 5 *p.* 34 *c.* 2 *l.* 42 v. 6 *p.* 386 *c.* 2. *l.* 12 v. 7 *p.*94 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 15 v. 8 *p.* 423 *c.* 1 *l.* 34

Titus

Cap. 2 ver. 15 *p.* 394 *c.* 1 *l.* 38 C. 3 v. 2 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 50 v. 9 *p.* 92 *c.* 2 *l.* 11

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 *p.* 418 *c.* 1 *l.* 49 C. 5 v. 11, 12 *p.* 380 *c.* 2 *l.* 3 C. 6. v. 10 *p.* 423 *c.* 1 *l.* 36, 43 C. 9 v. 27 *p.* 319 *c.* 1 *l.*53 C. 10 v. 34 *p.* 205 *c.* 1 *l.* 1 v. 39 *p.* 392 *c.* 1 *l.* 42 C. 11 v. 1 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 54 v. 5 *p.* 329 *c.* 1 *l.*46 v. 11 *p.* 162 *c.* 2 *l.* 25 *p.* 431 *c.* 1 *l.*35 v. 13 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 18 v. 35 -37 *p.* 253 *c.* 1 *l.* 40 C. 12 v. 4 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 7 v. 5 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 432 *c.* 1 *l.* 36 v. 9-11 *p.* 195 *c.* 1 *l.* 1 *p.*378 *c.* 1 *l.* 42 v. 22 *p.* 113 *c.* 2 *l.* 30 v. 32 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 32 Cap. 13 verſ. 17 *p.* 314 *c.* 2 *l.* 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 *p.* 378 *c.* 1 *l.* 40 v. 11 *p.* 268 *c.* 2 *l.* 23 v. 13 *p.* 64 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 219 *c.* 2 *l.* 35 v. 14 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 38 v. 18 *p.* 323 *c.* 1 *l.* 13 v. 25 *p.* 122 *c.* 2 *l.* 42 v. 27 *p.* 239 *c.* 2 *l.*55 C. 2 v. 8 *p.* 133 *c.* 2 *l.* 45 C. 3 v. 1 *p.* 399 *c.* 2 *l.* 25 v. 12 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 21 C. 4 v. 1 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 48 C. 5 v. 17 *p.* 231 *c.* 2 *l.*21 v. 19 *p.* 348 *c.* 2 *l.* 56

1 Petr.

C. 1 v. 16 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 29 v. 18 *p.* 168 *c.* 2 *l.* 54 v. 23, 25 *p.* 427 *c.* 1 *l.* 34 C. 2 v. 5, 9 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 37 v. 8 *p.*233 *c.* 1 *l.* 17 v. 11 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 18 *c.* 1 *l.* 29 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 19 v. 22 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 48 v. 23 *p.* 236 *c.* 2. *l.* 50 v. 25 *p.*349 *c.* 1 *l.*56 C. 3. v. 13 *p.* 402 *c.* 1 *l.* 41 C. 4 v. 10 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 18 v. 12 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 378 *c.* 1 *l.*40 v. 14 *p.* 195 *c.* 1 *l.* 9 v. 15 *p.* 61 *c.* 2 *l.* 42 C. 5 v. 7 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 4

2 Petr.

C. 1 v. 4 *p.* 324 *c.* 1 *l.* 50 v. 9 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 31 v. 15 *p.* 63 *c.* 1 *l.*48 v. 19 *p.* 143 *c.* 2 *l.* 45 C. 2 v. 13 *p.* 241 *c.* 1 *l.* 37 v. 14 *p.* 88 *c.* 1 *l.* 39 C. 3 v. 1 *p.* 56 *c.* 2 *l.*42 v. 7, 10, 12 *p.* 89 *c.* 1 *l.*46

1 Joan.

C. 1 v. 9 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 14 C. 2 v. 17 *p.* 227 *c.* 1 *l.* 33 C. 3 v. 3 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 30 v. 10 ibid. *l.* 31 C. 4 v. 2 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 3 v. 12 *p.* 435 *c.* 2 *l.*7 v. 21 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 26 C. 5 v. 3 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 33 v. 18 *p.* 239 *c.* 2 *l.* 56

2 Joan.

V. 2 *p.* 297 *c.* 2 *l.* 14 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 43

Jud.

V. 16 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 42

Apoc.

C. 1 v. 5 *p.* 92 *c.* 1 *l.* 30 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 35 v. 17 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 8 C. 2 v. 8 *p.* 248 *c.* 1 *l.*8 C. 3 v. 4 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 15 v. 12 *p.* 147 *c.* 1 *l.* 28 v. 17 *p.* 71 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 154 *c.* 1 *l.* 37, 47 C. 5 v. 10 *p.* 93 *c.* 2 *l.*35 C. 6 v. 16 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 15 C. 12 v. 1 *p.* 336 *c.* 1 *l.* 53 v. 11 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 24 C. 14 v. 5 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 52 v. 13 *p.* 270 *c.* 1 *l.* 33 C. 16 v. 20 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 53 C. 17 v. 21 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 54 C. 19 v. 20 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 4 C. 20 v. 6 *p.* 93 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 258 *c.* 1 *l.*55 v. 14 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 2 C. 22 v. 13 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 9

Syllabus Avtorum, qorum ſcripta obiter in hoc opere *explicantur, ſupplentur, emendantur.*

Ælianus emend. *pag.* 131. *col.* 2. *lin.* 54
Æneas Gaz. em. *p.* 172. *c.* 1. *l.* 37
Agapetus em. *p.* 408. *c.* 1. *l.* 27
Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125. *c.* 2. *l.* 50
Antonius Abbas em. *p.* 309. *c.* 1. *l* 12
Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1. *l* 37
Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1. *l.* 4
Ariſtoteles explic. *p.* 286. *c.* 2. *l.* 1. ſupplet. *p.* 129. *c.* 1. *l.* 12. *p.* 183. *c.* 1. *l.* 38. *p* 250. *c.* 2. *l.* 6. emend. *p.* 245. *c.* 2. *l.* 41. *p.* 250. *c.* 2. *l.* 4. *p.* 392. *c.* 2. *l.* 5. *p.* 425. *c.* 2. *l.* 47, 50
Athenæus expl. *p.* 156. *c.* 1. *l.* 45
Athenagoras em. *p.* 236. *c.* 1. *l.* 51. *p.* 421. *c.* 2. *l.* 26
Auguſtinus em. *p.* 277. *c.* 2. *l.* 47

Bio apud Laert. em. *p.* 124. *c.* 2. *l.* 25

Cicero em. *p.* 175. *c.* 1. *l.* 31. *p.* 374. *c.* 1. *l.* 15
Clemens Alexandr. expl. *p.* 83. *c.* 2. *l.* 2. *p.* 95. *c.* 2. *l.* 39. ſuppl. *p.* 13. *c.* 2. *l.* 48. emend. *p.* 2. *c.* 2. *l.* 49. *p.* 83. *c.* 2. *l.* 9. *p.* 168. *c.* 1. *l.* 6. *p.* 172. *c.* 1. *l.* 36. *p.* 229. *c.* 2. *l.* 27. *p.* 332. *c.* 2. *l.* 34
Cydonius ſuppl. *p.* 194. *c.* 2. *l.* 25

Dio Caſſ. expl. *p.* 173. *c.* 2. *l.* 47
Dio Pruſ. expl. *p.* 197. *c.* 1. *l.* 47. emend. *p.* 310. *c.* 1. *l.* 6. *p.* 338. *c.* 2. *l.* 14. *p.* 381. *c.* 1. *l.* 40. *p.* 405. *c.* 2. *l.* 20
Diodorus Sic. emen. *p.* 389. *c.* 1 *l.* 53
Diogenes Cyn. ſuppl. *p.* 345. *c.* 1. *l.* 31

Empedocles emend. *p.* 375. *c.* 2. *l.* 53. *p.* 423. *c.* 2. *l.* 33, 40
Ennius apud Gel. em. *p.* 147. *c.* 2. *l.* 22
Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280. *c.* 1. *l.* 4. *p.* 281. *c.* 1. *l.* 26
Epictetus expl. *p.* 91. *c.* 1. *l.* 45. *p.* 121. *c.* 1. *l.* 6. *p.* 267. *c.* 1. *l.* 23. expl. & emend. *p.* 9. *c.* 1. *l.* 7. *p.* 293. *c.* 1. *l.* 36, 44. expl. & ſuppl. *p.* 318. *c.* 2. *l.* 14. emend. *p.* 8. *c.* 2 *l.* 51. *p.* 94. *c.* 1. *l.* 23. *p.* 100. *c.* 1. *l.* 5. *p.* 104. *c.* 1. *l.* 51. *p.* 105. *c.* 1. *l.* 14. *p.* 196. *c.* 2. *l.* 44. *p.* 213. *c.* 1. *l.* 13. *p.* 216. *c.* 1. *l.* 34. *p.* 217. *c.* 1. *l.* 8, 12, 27. *p.* 233. *c.* 2. *l.* 26. *p.* 237. *c.* 1. *l.* 47. *p.* 277. *c.* 1. *l.* 13. *p.* 294. *c.* 1. *l.* 36. *p.* 304. *c.* 1. *l.* 38. *p.* 313. *c.* 2. *l.* 6. *p.* 315. *c.* 2. *l.* 50. *p.* 365. *c.* 1. *l.* 37. *p.* 367. *c.* 2. *l.* 7. *p.* 369. *c.* 1. *l.* 11. *p.* 375. *c.* 1. *l.* 30. *p.* 399. *c.* 1. *l.* 21. *p.* 408. *c.* 2. *l.* 54. *p.* 413. *c.* 2. *l.* 38. *p.* 426. *c.* 1. *l.* 54. *p.* 428. *c.* 2. *l.* 45
Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33. *c.* 1. *l.* 20. *p.* 52. *c.* 2. *l.* 11
Epigrammatar. exp. *p.* 155. *c.* 1. *l.* 46
Epiphanius em. *p.* 155. *c.* 2. *l.* 34.
Evnapius em. *p.* 404. *c.* 1. *l.* 17
Evripides apud Plut. Gell. Grot. expl. & emend. *p.* 174. *c.* 2. *l.* 23. 52. *apud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275. *c.* 1. *l.* 3 44. *apud Clem. & Phil.* em. *p.* 279. *c.* 2. *l.* 27, 31. em. & expl. *p.* 280. *c.* 2. *l.* 5. em. *p.* 376. *c.* 1. *l.* 31
Evſtathius em. *p.* 275. *c.* 1. *l.* 16. *p.* 421. *c.* 1. *l.* 28.
Etymologus em. *p.* 127. *c.* 1. *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172. *c.* 2. *l.* 53
Frontinus em. *p.* 259. *c.* 1. *l.* 14

Galenus em. *p.* 286. *c.* 2. *l.* 58. *p.* 361. *c.* 2. *l.* 56. *p.* 362. *c.* 1. *l.* 6
Gnomologus em. *p.* 309. *c.* 1. *l.* 5
Gregor. Naz. em. *p.* 324. *c.* 1. *l.* 30

Heracleo em. *p.* 103. *c.* 1. *l.* 33
Hermes em. *p.* 385. *c.* 1. *l.* 10
Heſiodus expl. *p.* 133. *c.* 1. *l.* 3. em. *p.* 134. *c.* 1. *l.* 2. 53
Heſychius em. *p.* 268. *c.* 2. *l.* 14
Hierocles ap. Stob. em. *p.* 49. *c.* 2. *l.* 49
Hippocrates explic. *p.* 43. *c.* 1.
Homerus expl. *p.* 103. *c.* 1. *l.* 28
Horatius em. *p.* 189. *c.* 1. *l.* 48

Io trag. apud Athen. expl. *p.* 271. *c.* 1. *l.* 56
Juſtinus em. *p.* 352. *c.* 1. *l.* 42
Juvenalis em. *p.* 300. *c.* 2. *l.* 5

Laertius expl. *p.* 112. *c.* 1. *l.* 23. *p.* 197. *c.* 2. *l.* 1. em. & expl. *p.* 187. *c.* 2. *l.* 15. *p.* 197. *c.* 2. *l.* 17, 31. em. *p.* 199. *c.* 2. *l.* 31. *p.* 305. *c.* 1. *l.* 53. *p.* 343. *c.* 2. *l.* 31. *p.* 426. *c.* 2. *l.* 18
Libanius expl. *p.* 295. *c.* 2. *l.* 49. em. *p.* 388. *c.* 2. *l.* 36. *p.* 395. *c.* 1. *l.* 33
Lucianus em. & exp. *p.* 175. *c.* 2. *l.* 4. 35. em. *p.* 432. *c.* 1. *l.* 30

Manilius em. *p.* 211. *c.* 2. *l.* 23. *p.* 384. *c.* 2. *l.* 15, 24, 48
Maxim. Tyr. ſuppl. *p.* 287. *c.* 2. *l.* 37
Menander expl. *p.* 89. *c.* 1. *l.* 28. em. & exp. *p.* 74. *c.* 1. *l.* 9
Mimnermus em. *p.* 379. *c.* 1. *l.* 16

Pacuvius apud Non. em. *p.* 56. *c.* 1. *l.* 49
Palaphatus em. *p.* 257. *c.* 2. *l.* 39
Philo ſuppl. *p.* 311. *c.* 2. *l.* 3. em. *p.* 130. *c.* 2. *l.* 9. *p.* 411. *c.* 2. *l.* 13
Plato em. *p.* 286. *c.* 2. *l.* 42. *p.* 307. *c.* 1. *l.* 23. *p.* 323. *c.* 2. *l.* 33. *p.* 416. *c.* 1. *l.* 43
Plinius expl. *p.* 238. *c.* 2. *l.* 38. ſuppl. *p.* 172. *c.* 1. *l.* 18. em. *p.* 74. *c.* 2. *l.* 12. *p.* 110. *c.* 1. *l.* 54
Plutarchus expl. *p.* 280. *c.* 1. *l.* 29. em. & exp. *p.* 103. *c.* 1. *l.* 20. em. *p.* 31. *c.* 1. *l.* 9. *p.* 103. *c.* 1. *l.* 41. *p.* 112. *c.* 1. *l.* 7. *p.* 199. *c.* 2. *l.* 50. *p.* 215. *c.* 2. *l.* 15. *p.* 222. *c.* 1. *l.* 28. *p.* 239. *c.* 1. *l.* 1. *p.* 248. *c.* 1. *l.* 11. *p.* 270. *c.* 2. *l.* 25. *p.* 298. *c.* 2. *l.* 44. *p.* 327. *c.* 2. *l.* 37. *p.* 355. *c.* 2. *l.* 18. *p.* 380. *c.* 2. l. 39. *p.* 404. *c.* 1. *l.* 2. *p.* 405. *c.* 1. *l.* 51. *p.* 406. *c.* 2. *l.* 33. *p.* 408. *c.* 2. *l.* 14. *p.* 431. *c.* 1. *l.* 50. *p.* 434. *c.* 2. *l.* 51.
Polybius expl. *p.* 236. *c.* 1. *l.* 26, 40. em. *apud Svid.* *p.* 239. *c.* 1. *l.* 33.
Porph. ap. Stob. em. *p.* 63. *c.* 1. *l.* 8. em. *p.* 226. *c.* 2. *l.* 15. *p.* 324 *c.* 2. *l.* 25
Procopius expl. *p.* 259. *c.* 1. *l.* 32. em. ibid. *l.* 37
Prudentius em. *p.* 87. *c.* 1. *l.* 50

Seneca phil. expl. *p.* 173. *c.* 2. *l.* 46. em. *p.* 22. *c.* 1. *l.* 8. *p.* 61. *c.* 1. *l.* 42. *p.* 93. *c.* 1. *l.* 48. *p.* 132. *c.* 1 *l.* 52. *p.* 134. *c.* 2. *l.* 31. *p.* 142. *c.* 2. *l* 33. *p.* 168.

p. 168. c. 1. l. 37. p. 198. c. 2. l. 47. p. 251. c. 1. l. 47. p. 358. c. 1. l. 1. p. 366. c. 1 l. 55
Senec. trag. em. p. 52. c. 1. l. 3. p. 117. c. 1. l. 43
Sextus empir. expl. p. 103. c. 1. l 7
Socrates hist. em. p 421. c. 1. l. 22
Sophocles expl. p. 248. c. 2 l. 22. em. p. 306. c. 1. l 54. p. 358. c. 2 l 5
Stobæus em. p. 140 c. 2. l. 34. p. 207. c. 2. l. 30. p. 298. c. 2. l. 31.
p. 313. c. 1. l. 16. p. 328. c. 1. l. 48
Suetonius em. p. 433. c. 2. l. 50
Suidas em. p. 12. c. 1. l. 15. p. 66. c. 1. l. 9. p. 71. c. 2. l. 18. p. 366. c. 2. l. 30. p. 414. c. 2. l. 10, 26
Synesius em. p. 277. c. 2. l. 9
Tacitus em. p. 175. c. 1. l 54
Tatianus em. p. 141. c. 2. l. 42
Tertullianus expl. p. 174. c. 1. l. 21. em. p. 170. c. 2. l. 48. p. 174. c. 2. l. 31. p. 431. c. 2. l. 18
Themistius em. p. 242. c. 1. l. 56. c. 2. l. 1. p. 318. c. 1. l. 21
Theophrastus em. p. 73. c. 1. l. 41. p. 86. c. 1. l. 51. p. 405. c. 1. l. 7
Tragicus apud Clem. & Cyril. em. p 360. c. 1. l. 15. *apud Porph. & Cyril.* supp. *ibid.* l. 18
Varro apud Non. em. p. 85. c. 2. l. 43. em. p. 261. c. 1. l. 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latinísqe pavcis interſitis) qæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπᾷν אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητὶν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδραστεῖς *Ops* p. 186 c. 2 l. 51
ἄδικος ἀδίκως p. 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάπλωτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάστροφος p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιατρεψία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάστροφα p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάψευστον p. 178 c. 1 l. 45
ἀθαύμαστον p. 27 c. 2 l. 14
ἀθεωρήτως p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰθρία p. 305 c. 2 l. 18
αἰνεῖ p. 147 c. 1 l. 26
αἰρῶν λόγος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτεῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰπωδης p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκερμάτιον, ἀκερές *insecabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκινδυνότερον p. 30 c. 2 l. 24
ἀκινδύνότερον p. 5 c. 2 l. 49
ἄκιοι p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλήρημα, ἀκληρεῖν p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 1 l. 49
ἄκριτον p. 76 c. 2 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκῆνες p. 319 c. 1 l. 4
ἀκύβευτος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιῶδης, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμιλλὲς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμετάπλωτος p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανεῖν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναβιῶναι p. 258 c. 1 l. 50
ἀναζωπυρεῖν p. 258 c. 1 l. 15
ἀνακαλεῖδης p. 243 c. 1 l. 33
ἀνακλητικόν p. 11 c. 2 l. 9 p. 99 c. 2 l. 5
ἀναλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p 386 c. 2 l. 6
ἀναληφθῆναι, ἀνάληψις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11
ἀνανεῶν, *recentare* p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀνατήρειν p. 243 c. 1 l. 27
ἀναπνοή p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπάυσιδης p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδρίζεσθαι התאושש p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόγυνος p. 118 c. 2 l. 41
ἀνδρειουμένην p. 367 c. 1 l. 48
ἀνδρωθῆναι p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, *anima* p. 51 c. 1 l. 41
ἀνεξέτασις p. 98 c. 2 l. 4 p. 102 c. 2 l. 25
ἀνεπίκρυπτον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπίπληκτον p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπιστάτως, -στήτως p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπιφάντως p. 19 c. 2 l. 10
ἀνέχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκεσθαι p. 98 c. 2 l. 36
ἀνόδυρτος p. 280 c. 2 l. 36
ἀντικαθῆσθαι p. 104 c. 2 l. 2
ἀντλεῖν & ἐξαντλεῖν p. 181 c. 1 l. 37 *exanclare, exantlare* ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 23
ἀξία, *æstimatio* p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιοῦσθαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαυθριάζειν p. 57 c. 1 l. 27
ἀπαιτεῖν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7
ἀπαρακολουθήτως p. 75 c. 1 l. 12
ἀπαρενθύμητον p. 188 c. 2 l. 30 -μήτως p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23
ἀπείπλωτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀπειλάλητος p. 12 c. 1 l. 25
ἀπειρασάστως p. 104 c. 1 l. 31
ἀπέχειν p. 178 c. 2 l. 22
ἀπέχει ibid. l. 35
ἀπιστητικός p. 6 c. 1 l. 30
ἀπίνθηλος p. 283 c. 1 l. 9
ἀπό p. 238 c. 1 l. 32
ἀποκαθῆσθαι p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκαισαρεῦσθαι p. 238 c. 1 l. 4
ἀποκλύσαι p. 123 c. 2 l. 11
ἀποκολοκυνθωσις p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαβεῖν p. 125 c. 1 l. 27
ἀπολαύειν p. 102 c. 1 l. 41
ἀπολαυστικός p. 21 c. 2 l. 39
ἀπολειτουργεῖν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυθῆναι, ἀπόλυσις p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀπονεμόμενα p. 297 c. 1 l. 43
ἀπονοεῖσθαι p. 52 c. 1 l. 40
ἀποπνίξαι p. 323 c. 1 l. 16
ἀποτμητή p. 6 c. 2 l. 17
ἀπόταγμα p. 177 c. 2 l. 56 p. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπειξ p. 104 c. 1 l. 37
ἀπεύπλωτον p. 112 c. 1 l. 15, 28
ἀπεσπλωσία p. 111 c. 2 l. 36
ἀπεσπάπηλος p. 427 c. 1 l. 1

ἁπλοῦς

ἀπέλεσθαι p. 45 c. 2 l. 32
ἀρέσκεσθαι, ἀρεσκεύεσθαι p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀρεσκία p. 188 c. 1 l. 6
ἀριθμοὶ p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 236 c. 2. l. 46
ἀστρολογία p. 9 c. 2 l. 48
ἄστοργος p. 21 c. 1 l. 14
ἄσχολος p. 21 c. 1 l. 51
ἄτυφος p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐθάδεις p. 252 c. 2 l. 25
αὐθαδὴς p. 361 c. 2 l. 30
αὐθαδίζεσθαι p. 157 c. 2 l. 18
αὐταρκὲς p. 34 c. 1 l. 13
αὐτάρκεια p. 114 c. 1 l. 8
αὐτὸ δείξει p. 346 c. 1 l. 12
αὐτουργεῖν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀψικόρεδιον p. 326 c. 2 l. 20
ἀψίκορον p. 34 c. 1 l. 3
ἀψοφητὶ p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτεσθαι p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
βαρεῖν p. 309 c. 1 l. 33
βαρεῖσθαι p. 312 c. 2 l. 45
βαροῦσθαι ibid. l. 42, 51
βενετιανὸς *Veneta* factio p. 3 c. 2 l. 51
βλεννὸς p. 339 c. 2 l. 44
βλέπειν p. 380 c. 1. l. 17
βρενθύειν p. 288 c. 1 l. 33
βούλεσθαι, παρέλκον p. 356 c. 2. l. 38

Γαλλώη p. 305 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γεφυρίζειν p. 29 c. 2 l. 42
γλισχρεύεσθαι p. 187 c. 2 l. 10
γλίσχρως p. 179 c. 1 l. 54
γλῶσσαι, γλωσσήματα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γραμμὴ, *linea* p. 137 c. 1 l. 46
γράσος, γράσων p. 211 c. 2 l. 36
γύμνασμα p. 376 c. 2 l. 9
γυψῶσαι p. 175 c. 2 l. 21

Δαίρα, *terra* ארץ p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1
δάκνειν, δάκνεσθαι p. 403 c. 2. l. 15, 35
δεξαμεναὶ p. 259 c. 1 l. 11
δεὺς p. 19 c. 1 l. 26
δευσοποιὸς p. 95 c. 1 l. 3
δεύτερος πλοῦς p. 323 c. 1 l. 26
δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις, δήκτης p. 403 c. 2 l. 33, 55
δημοκοπικὸν p. 34 c. 2 l. 18
διαδρεπίζειν p. 124 c. 1 l. 4
---ρεπισμοὶ p. 258 c. 2 l. 25
διαπνεῖσθαι, διαπνοὴ, *perflari* p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διορθοῦν p. 83 c. 1 l. 45
διαρραγῆναι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διαφορὰ p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίαι p. 45 c. 2 l. 3
διερριμμένος p. 137 c. 2 l. 5
διακρινεῖν p. 363 c. 2 l. 55
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 45
δειμὸς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, καταδρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπεπεῖς & δρυπετεῖς, *drupæ* p. 86 c. 1 l. 39, 42, 46
δυσθανατεῖν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκατάληπτα p. 200 c. 1 l. 1
δυσοδεῖν p. 130 c. 2 l. 18
δυσπαρακολούθητος p. 188 c. 2 l. 29
δυσερεῖν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκαταπίνεσθαι p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυβιστᾶν p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον. *manuale* p. 116 c. 2 l. 55
ἐγχείρημα, ἐγχείρεσθαι p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς, & *ad*, pro *de* p. 1 c. 1 l. 24, 28, 39 *propter* c. 2 l. 9
εἱμαρμένη p. 353 c. 2 l. 29
εἴρω, *sero*, *series* p. 353 c. 2 l. 41
ἐνδιεστηκὼς p. 339 c. 1 l. 50
ἐνθυμεῖσθαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐνστρέψαι p. 303 c. 1 l. 34
ἐκμιμεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐκλαθέσθαι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28
ἑκτικὸς p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλαττοῦσθαι p. 217 c. 2 l. 7
ἔλυτρα p. 326 c. 1 l. 1
ἐμβαίνειν p. 30 c. 1 l. 47
ἐμβιβάζειν p. 359 c. 1 l. 17
ἔμβολοι, -λα, *rostra* p. 218 c. 1 l. 9
ἔμφασις p. 19 c. 1 l. 1
ἐμφανταζόμενα p. 66 c. 2 l. 55
ἐμφιληδονεῖν p. 189 c. 1 l. 50
ἐμφιλοτεχνεῖν p. 282 c. 2 l. 4
ἔνδεσις p. 374 c. 1 l. 5
ἐνδόσιμον p. 407 c. 1 l. 8
ἐνεργητικὸς p. 2 c. 2 l. 39
ἐγκαρτερεῖν p. 42 c. 1 l. 8
ἐγκύκλια p. 337 c. 1 l. 4
ἐν παιδὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἐντυγχάνειν p. 12 c. 1 l. 33
ἐν χερσὶ p. 58 c. 1 l. 39
ἐξαιμάτωσις p. 145 c. 1 l. 13
ἐξάπτεσθαι p. 140 c. 2 l. 20
ἐξελθεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἔξεστι p. 298 c. 1 l. 49
ἕξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἐξομοιοῦσθαι p. 360 c. 1 l. 24
ἐξωμὶς, ἐξωμίας p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἐπαγγέλλεσθαι p. 111 c. 2 l. 34
ἔπαυλις p. 40 c. 1 l. 29
ἐπιβάλλειν p. 204 c. 1 l. 40
ἐπιβάλλον p. 262 c. 1 l. 51
ἐπιθυμήματα, ἐπιγινόμενα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἐπιγραφαὶ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπιθήματα p. 38 c. 1 l. 38
ἐπίκοτον p. 268 c. 2 l. 9
ἐπικυματώσεις p. 274 c. 1 l. 50
ἐπιλαβεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἐπινοεῖσθαι p. 51 c. 1 l. 40
ἐπίνοια, ἐπινόητος p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἐπιπαριστρέπειν p. 308 c. 1 l. 42
ἐπίπνοια p. 45 c. 1 l. 36
ἐπισημαίνεσθαι p. 232 c. 2 l. 43
ἐπισημασία p. 233 c. 1 l. 5
ἐπισκύνιον, *supercilium* p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἐπιστῆσαι p. 20 c. 1 l. 24
ἐπιστροφὴ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπισύρειν p. 316 c. 1 l. 14
ἐπίτριτος p. 305 c. 2 l. 48
ἐρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἑτοιμότητες p. 133 c. 2 l. 36
εὐανακλήτως p. 11 c. 1 l. 5, 15
εὐάρμοστον p. 17 c. 2 l. 41
εὐαφῶς p. 403 c. 1 l. 29
εὐδαιμονία p. 266 c. 2 l. 16
εὐδιαλλάκτως p. 11 c. 1 l. 28
εὔδιος p. 241 c. 2 l. 39
εὐεργετικὸς p. 9 c. 1 l. 39
εὐλαβεῖσθαι, *cautè agere, cavere* p. 320 c. 2 l. 14
εὐζωεῖν p. 116 c. 1 l. 43
εὐθανατεῖν p. 231 c. 2 l. 4
εὐθυδρομεῖν p. 137 c. 2 l. 3
εὔκαιρον p. 438 c. 1 l. 25
εὐκεντον p. 27 c. 1 l. 14

εὔυλος p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
εὐμάρεια p. 123 c. 1 l. 9
εὔμοιρος p. 218 c. 2 l. 47 p. 219 c. 2 l. 4
εὐκοινωνησία p. 408 c. 1 l. 14
εὐνῶς, εὐνοικῶς p. 115 c. 1 l. 1
εὐκεινῶς p. 363 c. 2 l. 54
εὐοδεῖν, εὐοδία p. 230 c. 2 l. 15 p. 297 c. 2 l. 10
εὔομιλος p. 37 c. 1 l. 48
εὐπετεῖσθαι p. 21 c. 1 l. 14
εὐπειθὴς p. 219 c. 1 l. 12
εὔπιστος p. 360 c. 1 l. 16
εὑρέθη p. 329 c. 1 l. 28
εὖρος p. 59 c. 1 l. 20
εὐρεσεῖν p. 216 c. 1 l. 52
εὐρυχωρεία p. 341 c. 2 l. 49
εὐσταθεῖν p. 206 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21
εὐσχολία p. 137 c. 1 l. 7 εὐσχόλως p. 148 c. 2 l. 6
εὐσχολεῖν p. 403 c. 1 l. 18
εὔτακτος p. 281 c. 2 l. 29
εὐτρεπὴς p. 299 c. 1 l. 12
ἐφήμερον p. 161 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1
ἐφήμερα, *animalculum* p. 161 c. 2 l. 8 *planta* p. 174 c. 1 l. 4 *venenata* ibid. l. 53
ἐχέτω p. 178 c. 2 l. 39
ἐχθὲς *heri* p. 174 c. 2 l. 8

Ζητητικὸν p. 33 c. 1 l. 48 c. 2 l. 8

Ἤ, *nisi* p. 197 c. 2 l. 40
ἡμερόβιοι p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίγυμνος p. 155 c. 2 l. 30

Θέλειν παρέλκον p. 336 c. 2 l. 51
θεσδὴς p. 59 c. 1 l. 39
θεοφόρητος, θεοφορεία p. 430 c. 2 l. 11, 30
θεομαχεῖν p. 359 c. 1 l. 8
θήγειν p. 45 c. 2 l. 42
θύλακος p. 309 c. 2 l. 36
θύται p. 306 c. 2 l. 35

Ἰδιῶται p. 17 c. 1 l. 47 p. 243 c. 2 l. 41
ἰδιωτικὸν p. 122 c. 2 l. 18
ἰσόνομος, ἰσονομία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καββαλικὸς p. 280 c. 2 l. 56 p 181 c. 1 l. 28
καθαρειότης p. 16 c. 2 l. 37
καὶ, pro ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
καιρὸς p. 43 c. 1 l. 29
κακίας p. 256 c. 1 l. 31
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καρπὸς p. 146 c. 2 l. 34 p. 241 c. 1 l. 11 p. 383 c. 2 l. 45
καταμόνησις p. 197 c. 1 l. 25
κατακρεουργεῖν p. 316 c. 2 l. 30
καταμύειν p. 380 c. 1 l. 4
κατάλληλον p. 192 c. 1 l. 35
καταληκτικῶς διδόναι p. 149 c. 2 l. 38
καταλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
κατάπλασμα 197 c. 1 l. 15
καταρτίζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταρτισμὸς ibid. l. 42
καταφρόνημα, καταφρόνησις p. 357 c. 1 l. 53
καταφρυάττεσθαι, התפאר p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατεντείνεσθαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 157 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 32
κατεργαστικὸν p. 27 c. 1 l. 32
κατορθώσεις, κατορθώματα p. 204 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμένος p. 110 c. 1 l. 34
κενοσπουδία p. 258 c. 2 l. 3
κεγχραμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῶς p. 17 c. 1 l. 32
κηρῶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινονοημοσύνη p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 *sensus communis* ibid. l. 27
κολάζεσθαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κομψεία p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4
κόσμος p. 183 c. 2 l. 24
κρατεῖν ἑαυτοῦ p. 26 c. 1 l. 42
κρεανομεῖν p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρίμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κρυκύφαντον *reticulum* p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένος, *consideratus* p. 324 c. 2 l. 15
λοιπὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8
λύτρον, λύτρος p. 51 c. 1 l. 2, 7
λυκοφιλία p. 397 c. 2 l. 5
λυσσόδηκτοι p. 256 c. 1. l. 3

Μαγγάνευμα p. 280 c. 2 l. 5
μακάρων νῆσοι. p. 359 c. 1 l. 48
μέλος p. 264 c. 2 l. 47, 50
μέμψεται p. 265 c. 2 l. 11
μέρος p. 264 c. 2 l. 48, 50
μεταβαλεῖν p. 252 c. 2 l 39
μετατίθεσθαι p. 300 c. 2 l. 13
μετονομάζεσθαι, *transnominari* p. 356 c. 1 l. 31
μετεωρότεροι p. 226 c. 2 l. 30
μόνον, ἐλλείπει p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμὸς p. 33 c. 1 l. 43, 45
μύξος p. 339 c. 1 l. 54
μυξάριον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάπτειν p. 91 c. 1 l. 46
νεκροῦν p. 258 c. 1 l. 10
νεκυΐα p. 334 c. 1 l. 41
νεοφώτιστα p. 53 c. 1 l. 48
νεοσπάστοι p. 260 c. 1 l. 9
νεοσπάστεια p. 237 c. 2 l. 22
νεοσπαστεῖσθαι p. 53 c. 1 l. 20, 54 p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2 l. 48
νεοσπαστεύματα p. 260 c. 1 l. 7
νεοσπαστοῦν p. 382 c. 1 l. 15
νήφειν p. 34 c. 2 l. 41 νήπτης ib. l. 45
νόσιμον p. 74 c. 1 l. 46
νῦν καὶ χθὲς p. 355 c. 2 l. 13
νῦν καὶ νεωστὶ ibid. l. 25

Ὀδῶ p. 18 c. 2. 33
Ὀικογενὴς יליד בית p. 35 c. 2 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 182 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμενοι p. 17 c. 2 l. 25
ὀλιγόχειρα p. 200 c. 2 l. 37
ὀλοσχερῶς p. 11 c. 2 l. 5, 12 p. 219 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὁμότονον p. 24 c. 1 l. 24
ὀνειδιστικῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄργια p. 108 c. 1 l. 24
ὀρεχθῆναι p. 124 c. 1 l. 29
ὀρθὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 258 c. 1 l. 28
ὀρτυγοτροφεῖν, ὀρτυγοκοπεῖν p. 6 c. 2 l. 35
οὐδαμοῦ p. 294 c. 2 l. 7
οὐερνάκλος, *vernaculus*, *verna* p. 35 c. 2 l. 8, 17 *vernilitas* ib. l. 41
ὀφρὺς, *frons* p. 87 c. 2 l. 39
ὄψεται *viderit* p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγος, πάχνη p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδιόθεν ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l. 5

παρμυλάριος, *Parmularius* p. 4 c. 1 l. 16 *Parma* ibid. l. 26 c. 2 *l.* 40
παμμιγὴς 278 c. 2 l. 25
πᾶν. כל *ullum, qicqam* p. 104 c. 2 l. 24
παρακελευστικὸν p. 99 c. l. 20
παρακαθίζω p. 309 c. 2 l. 11
παρακολουθεῖν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 11 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρακύπτειν p 122 c. 2 l. 43
παρανδροῦσθαι p. 43 c. 2 l. 1
παραπέμπειν p. 78 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράπηγμα p. 326 c. 2 l. 16
παράστασις, παραστήματα p. 113 c. 1 l. 28, 34
παράταξις p. 386 c. 2 l. 23
παράφορος p. 26 c. 2 l. 48
παρεῖπεῖν p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρευμα p. 115 c. 2 l. 1
παρενθυμεῖσθαι p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l 52
παρυπόμνησις p. 19 c. 2 l. 40
πασὰ, ὀπίπασα p. 197 c. 1 l. 21
πεῖσις p. 102 c. 2 l. 41, 44 p. 254 c. 2 l. 23 p. 2.0 c. 1 l. 55
πείσῃ, πείσματα p. 103¦ c. 1 l. 36, 38
περιβάλλειν p. 59 c. 1 l. 5
περιβολὴ p. 420 c. 1 l. 1
περιγίνεσθαι p. 256 c. 1 l. 51
περιεῖναι p. 91 c. 2 l. 35
περιεργάζεσθαι p. 353 c. 1 l, 29
περιέχον p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
περιίστασθαι p. 92 c. 2 l. 8
περικείμενον p. 305 c. 2 l. 8
περιλαλεῖν p. 12 c. 1 l. 6
περισκελὴς p. 153 c. 2 l. 10, 30
περισπᾶν p. 267 c. 2 l. 2
περιστάσεις, περιστατικὰ, περιεστῶτα p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49
περίφορον, περιφέρεσθαι p. 26 c. 1 l. 55 p. 27 c. 1 l. 1
πέρπερος, περπερεία, περπερεύεσθαι p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
πεφυκέναι p. 412 c. 2 l. 26
πηλοπλάτων p. 21 c. 1 l. 31
πιθανὸν, πιθανολογία p. 88 c. 2 l. 2
πιθηκίζειν p. 345 c. 1 l. 3
πισὰ p. 197 c. 1 l. 20
πλευστικὸς p. 2 c. 2 l. 52 p. 3 c. 1 l. 1
πνεῦμα ἀποπνείων, ἀφιέναι p. 186 c. 2 l. 11
πνευματικὸν p. 244 c. 2 l. 30
πονηρὸς p. 276 c. 2 l. 17
πρᾶγμα p. 181 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πράγματα p. 21 c. 2 *l.* 19, 44
πρασιανὸς. *Prasina* factio p. 3 c. 2 l. 51
προηγμένα, *producta, promota* p. 115 c. 1 l. 19 p. 121 c 1 l. 14
προΐστασθαι p. 92. c 2 l. 7
πρόνοια p. 296 c. 1 l. 13
προπίπτω, προπετῶς p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρὸ ποδὸς p. 58 c. 1 l. 51 ἔργου, ὁδοῦ p. 207 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 282 c. 1 l. 14
πρὸς pro διὰ p. 335 c. 2 l. 7
προσάρτημα p. 421 c. 2 l. 27
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσεπιδοξάζειν p. 315 c. 2 l. 53
προσίστασθαι p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκόπτειν p. 233 c. 1 l. 13
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπάθεια, προσπάσχειν p. 186 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ἀπὸ τοῦ πάθους distingvitur ibid. c. 2 l. 42, 51
προσπλέκειν p. 346 c. 1 l. 2
προσυπεστηρικὼς p. 28 c. 1 l. 5
προσσυνοικίζεσθαι p. 141 c. 2 l. 35, 37
προεστηκέναι p. 185 c. 1 l. 4
πρόσχημα p. 268 c. 2 l. 22
προσποιεῖσθαι p. 282 c. 1 l. 14
πυώδης p. 110 c. 2 l. 18

Ῥαικεντάτον, *recentatum* p. 123 c. 1 *l.* 40
ῥαίκτωρ, *rector* ibid. 42
ῥέμβος, p. 61 c. 1 l. 53 p. 76 c. 2 l. 11
ῥέμβεσθαι, ἀπορρέμβεσθαι p. 61 c. 1 l. 26 p. 145 c. 2 l. 19
ῥόμβος p. 217 c. 2 l. 47
ῥήγνυσθαι, διαρραγῆναι, *rumpi* p. 295 c. 2 l. 26, 41
ῥοπὴ *momentum* p. 75 c. 2 l. 50

Σεκουτόριος, *ſecutorianus, ſecutor* p. 4 c. 2 l. 42
σεμνοτυφία p. 341 c. 1 l. 42
σεσηρέναι, *ringi, renidere* p. 28 c. 1 l. 10
σεσηρὸς p. 402 c. 1 l. 30
σημεῖον p. 126 c. 2 l. 32
σημειωτοὶ, & σημειώδεις ἐσθῆτες p. 44 c. 1 l. 2
σιγιλλάρια p. 260 c. 1 l. 7
σκηνὴ p. 397 c. 1 l. 42
σκαμβὴ p. 397 c. 2 l. 2
σκελετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπους p. 7 c. 2 l. 12 *ſcimpodium*, ib. l. 26
σκύβαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκωίνιον, *cinum, cilium* p. 87 c. 1 l. 44
σπειρα p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c. 2 l. 4
σπᾶσθαι p. 50 c. 2 l. 13
σπέρμα p. 162 c 1 l. 45 c. 2 l. 23 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2 l. 14
σπερματικὸς λόγος p. 141 c. 1 l. 24
σπεύδειν p. 241 c. 2 l. 45
σποδὸς p. 214 c. 2 l. 41
σταγὼν, στιγμὴ p. 266 c. 2 l. 28
στέλλεσθαι p. 34 c. 1 l. 34
στενοχωρία p 341 c. 2 l. 55
στέργειν p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στιγμὴ p. 75 c. 2 l. 37
στοιχεῖον, στοιχειώδης p. 123 c. 1 l. 48, 55
στολὴ, *ſtola* p. 10 c. 1 l. 27 στόλιον ib. c. 2 l. 28
στοργὴ p. 22 c. 1 l. 51
στοχάζεσθαι, στοχαστικὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγνωμονικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλῶσαι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶσθαι רבק p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
συζῆν θεῷ p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμμηρύσαι p. 161 c. 1 l. 47
συμμονὴ p. 195 c. 2 l. 10
συμπολιτεύεσθαι θεοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρεσθαι p. 430 c. 1 l. 52
συναίσθησις p. 269 c. 1 l. 53
συνεῖναι p. 191 c. 1 l. 4
συνεμφέρειν, συνεμφέρεσθαι p. 96 c. 1 l. 23
συνιζάνειν p. 393 c. 2 l. 46
συνίστασθαι, & διασυνίστασθαι p. 87 c. 2 l. 24
συννεφεῖν p. 57 c. 1 l. 30
συννῆσαι p. 161 c. 1 l. 47

συν-

συμπάττειν p. 192 c. 1 l. 50
συμπεπηκέναι p. 285 c. 1 l. 13 רבק ibid. l. 22
συμπλέκειν p. 393 c. 2 l. 31
σύρμα, *Syrma* p. 10 c. 1 l. 33
συστοχάζεσθαι p. 215 c. 1 l. 46
σφύζειν, σφυγμὸς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
στάσεις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
σχῆμα p. 385 c. 1 l. 39
σχολαστικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2. p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

Τάττεσθαι p. 395 c. 2 l. 28
τεθνήκω, τεθνήξομαι p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τέφρα p. 174 c. 2 l. 50
τεφροῦσθαι, *cinefieri* p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ θεός σοι p. 267 c. 1 l. 4
τραγῳδεῖν p. 108 c. 1 l. 27 p. 212 c. 2 l. 33
τραγῳδία p. 388 c. 1 l. 1
τρανὴς, & περιτρανὴς p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζεσθαι p. 419 c. 1 l. 15
τρέφειν p. 417 c. 2 l. 38
τριγερώνιος p. 182 c. 1 l. 22
τροπὴ p. 110 c. 1 l. 28
τυπτεσθαι p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τῦφος p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12

τύχη פגע p. 46 c. 2 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 20

Ὑγιὴς λόγος p. 306 c. 1 l. 48
ὕης, ὕων, ὑέτος p. 191 c. 1 l. 26
ὑπάρχον p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, *exceptio* p. 120 c. 2 l. 27
ὑπέρτασις, ὑπερτείνειν p. 357 c. 2 l. 9, 10
ὑπερτενές ibid. l. 18
ὑπερφρονεῖν, ὑπέρφρων p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπιδέσθαι p. 76 c. 2 l. 42
ὑποδεὴς p. 53 c. 2 l. 15
ὑποκαταχλίνειν p. 395 c. 2 l. 45
ὑποκείμενον p. 303 c. 2 l. 40
ὑποκρίνεσθαι 345 c. 2 l. 31
ὑποκριτὴς p. 338 c. 2 l. 56
ὑπομνήσεις p. 45 c. 2 l. 3
ὑποστάθμη p. 344 c. 1 l. 21
ὑποχὴ p. 362 c. 1 l. 29
ὕπελος p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαντάζεσθαι p. 8 c. 2 l. 12 p. 382 c. 2 l. 22
φαντασία p. 8 c. 1 l. 44 p. 258 c. 1 l. 4
φαντασιαστικὸς p. 8 c. 2 l. 8
φαντασιοπλήκτως p. 8 c. 1 l. 38
φανταστικῶς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελώνη, *penula* p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθείρεσθαι p. 345 c. 2 l. 16

φιλεῖν p. 369 c. 1 l. 19
φιλαλήθης p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκαιον p. 23 c. 1 l. 23
φιλοικεῖον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφεῖσθαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλόστοργος p. 19 c. 1 l. 4
φιλοτησία p. 394 c. 2 l. 42
φιλόψοφος p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχεῖν p. 277 c. 1 l. 18
φρυάττεσθαι p. 364 c. 1 l. 32
φύματα p. 74 c. 2 l. 3 *vomicæ, tubera* l. 34
φύραμα p. 289 c. 1 l. 35
φύρεσθαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριεντίζεσθαι, χαριεντισμὸς, *carinari* p. 29 c. 2 l. 9. 22, 28, 49
χθὲς καὶ πρώην, χθὲς καὶ σήμερον p. 355 c. 1 l. 20, 50
χθιζοὶ p. 174 c. 2 l. 9
χρεὼν p. 136 c. 2 l. 55
χώραν διδόναι p. 104 c. 1 l. 5
χωρεῖν p. 148 c. 2 l. 41

Ψῆφοι p. 236 c. 2 l. 40
ψόφος p. 332 c. 2 l. 48
ψοφοδεὴς p. 242 c. 1 l. 15
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχεῖν p. 381 c. 2 l. 7

Ὥρα p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠστικῶς p. 325 c. 1 l. 48

Syllabus rerum præcipuarum, qæ hoc ſcripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, ſecundus columnam, tertius lineam.

ABſceſſus inſtar habet, qi fatum, qi fratrem averſatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 lin. 55

Abſentia, amiſſa, prætcrita reqirere fatuum 414 1 10, -2 40

Accommodatio commoda non vituperanda 17 2 41. 18 1 *qantum expediat* ib. 2. *qando & qomodo devergat* ib.

Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32

Adulator qalis 18 1 16. 2 1. *vermiculis compar* 90 1 9

Adverſa invicem ad univerſi bonum conſpirant 54 1 10

Æqalitas æqitatis pars prima 23 2 17. *hac qandoqe nihil iniqius* ib. 20

Aer ambiens ſata, animantia qàm variè afficiat 163 1. 16 2

Æſtimationis juſtæ ratio in rerum uſu habenda 21 2 1. 31 1 55. 2 3. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26

Ætatis flos, res lubrica 43 1 20

Ævum rapidè decurrens, ſecum omnia abripit, in ſe abſorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3. 2 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4. 342 1 12,23. 433 1 46. 434 1 19

Affectionibus naturalibus fruſtrà obnitimur 210 2 1

Affectus animum miſerè diſtrahunt 53 1 30. 103 1 53. 2 1. 104 1 31. 381 2 13. 382 1 49. 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem extrudunt* 223 1 52. 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36

Affectus tenerrimi, prudenter, ſed difficulter, haberi poſſunt 19 [illegible] 4,24

Alia aliis placent 313 1 33

Alienis intendens animus ſe negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotium fruſtrà faceſſit ſibi* 137 1 7,10

Alteratio eſt, qam corruptionem dicimus 355 1 46. 415 1 14

Amat maximè ſe qiſqe 422 2 23

Amicitiæ nec temere contrahendæ, nec facilè diſſolvendæ 33 2 5,44

Amicorum abſentium etiam ratio habenda 33 1 1

Amor celari non poteſt 356 1 50. *amorem conciliat* 25 2 5. 397 1 30

Ἀνακόλυθα & σολοικοφανῆ, *in avtoribus probatiſſimis deprehenſa* 92 1 6. 174 1 4

Androgynum hominem conditum, fabula 129 1 1

Anima flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 17. *exhalatio à ſangvine* 51 1 43. 215 2 38. *ſangvis qâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum ſententiæ* 140 2 5. 141 2 56

Animus contumelioſè qibus modis ſe habeat 59 2 1,7. 74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate qam ambiguè ſenſerint philoſophi plerîqe* 68 1 50. 2 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10,49. 143 2 44. 215 2 38. 423 1 18. 424 1 10

Antoninus Pius Imp. qalis 31 1 15. 40 1 20

Apum induſtria 183 2 3

Aqam pavent λυσσόδηκτοι 256 1 3

Araneæ indoles 183 1 44

Ars naturam imitatur 393 1 19

Ars hominis bonum eſſe 387 2 31. *ea niſi diſcatur, non habetur* 412 2 3. *in qibus conſiſtat* 415 2 18

Artem ut nôrit qis, diſcat oportet 411 1 35. 2 52. *qam nôrit, exerceat, & intra fines ejus ſe contineat* 156 1 16,28. c. 2 1. 248 1 15. 261 1 15

Artifex qiſqe artem ſuam diligit, & enixè aſſectatur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 20. *adverſus qoſvis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum judicia non moratur* 214 1 32

Artificia ſtudiáqe inania reprehenſa 5 2 50. 6 1 1

Aſtrorum contemplatio, qatenus uſui 277 2 4. 410 1 32. *qatenus inutilis* 9 2 40

Avlica vita, mores qales 205 1 30. 238 1 8. *inficere ſolent* 230 2 40. 231 2 50. *in avla tamen rectè vivere eſt* 205 1 38. 298 2 3

Ἀυτουργία *probata & collavdata* 4 2. 5 1

Avxilia non ſpernenda 261 2 9. 263 1 24. 269 1 26

Beatitudinem mens bona ſola facit 266 2 16 *citra externa avt aliena ulla* 65 1 15. 2 41. 79 2 3. 102 1 6,32. 254 2 19,27. 334 2 22. 419 2 53. 422 2 44. *at Deum qi excludunt, impiè faciunt* 65 1 40. 2 44. *qo ſine nec vir bonus, nec mens bona* 65 2 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via recta compendioſiſſima* 180 1 28

Benefacere juvat 265 1 11. *benefacienti ipſi prodeſt* ibid. 29. 292 1 41. -2 28. 387 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem malè avdire regium* 274 1 14

Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1. *dextrè tam accipiendi, qàm largiendi, ars eſt* 15 1 7. 307 2 13

Beneficium nullum niſi gratuitum, qod in ſe deſinat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 48

Benignitas, re exhibenda, non ſpecie avt voce ſolâ 395 2 53.

2 53. 396 1 35. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 1. 316 2 35. 317 1. 331 2 5. 335 1 27
Bona non ſunt, qæ bonos non faciunt 66 1 27. 202 2 41. 294 2 41. *qæ nimia eſſe poſſunt* 204 2 34,40. *qæ contemnere, qorum damna libenter ſuſtinere, lavdem habet* 204 2 20,34,40
Bono malum vincere præclarum 402 1 43. 2 48
Bonum nihil, niſi honeſtum 47 2 6. 49 1 11. *niſi tempeſtivum* 438 1 14
Bonus verè eſt, qi conditioni ſuæ reſpondet 245 1 31. *qi intus talis* 395 1 46. *ſacerdos is & ſervus Dei* 93 2 30,40. *athleta* 94 1 10. *pancratiaſta* 428 1 13. *aſpera multa exercitii cavſsâ, citra offenſionem, ſubiturus* 232 1. 233 2 36. *virtute altè intinctus* 94 2 12. *nec mutatu facilis* 95 2 14. *rupis inſtar, immotus* 176 1 46. 177 2 18. *mentis curam antiqiſſimam habet* 225 2 41. 226 2 41. *hac bonâ oblectatur* 312 2 27. *rectè factis contentus, lætus, agit* 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 1 25. 294 1 3. 305 1 30,39. 384 1 14. *Deo ſe probat* 394 1 53. *ſponte obſeqitur* 369 1 13. *huic regendum, agendum totum ſe dat, ſuáqe diſpenſanda permittit univerſa* 103 2 14. 133 1 10. 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. 161 1 46. 280 2 35. 288 1 50. 430 2 21. *præſentibus, conceſſis, deſtinatis acqieſcit* 34 1 12. 53 2 4. 57 2 47. 79 2 8. 95 2 56. 96 1 2. 120 1 13. 253 1 37. 270 1 41. -271 1 37. 328 1 1. 351 2 24. -352 1 14. *ut neceſſariis* 54 1 1. 153 1 19. 159 2 19. *juſtis* 133 1 27. *bonis* 96 1 8. 248 1 24. *congruis* 145 2 24. 192 2 10,41. 245. 1 28. *commodis* 146 2 30. *tempeſtivis* ibid. 24. *divinitùs diſpenſatis* 159 2 38. 281 2 52. *rationi conſentaneis* 276 1 9. *in eiſqe rectè excipiendis ac exeqendis virtutem exercet ſuam* 58 1 39. 115 1 47. 147 1 43. 210 1 23. 220 1 13. 248 2 18. 274 2 7. 348 2 40. 417 1 29. 422 1 7. *nec lege indiget* 100 2 56. 101 1 1. *nec teſte* 101 1 53. 286 1 53. 288 2 32. 340 1 14. *nec juramento* 27 1 31. 100 2 5. 101 1 16. *nihil numen poſcit, qod alios latere velit* 107 2 45. *nihil clàm agit, qod palàm innoteſcere nolit* 361 2 50. 362 1. *& ſolus, & cum aliis pariter ſe gerit* 108 1 38. *vitam, ut Deo conſors, divinam agit* 59 1 39. 211 1 28. 352 1 50. c. 2 40. 418 1 45. 2 18. *aliorum de ſe judicia, dicta, nihil moratur* 363 1 12. 2 16. *ſereno, placido, compoſito ſemper eſt animo* 57 1 27. 101 2 18. 429 1 37,50. *nec numen incuſat, nec homines* 426 1 13. *de vita vel productiore vel contractiore nihil ſatagit* 109 2 44. 110 2 51. 118 2 24. *nihil mortem nec metuit, nec optat* 108 2 15. *nihil purulentum minúsve ſincerum in pectore fovet* 110 2 18,34. *malis eſt pædagogi inſtar* 381 1 11. *qia v ta illis cenſura eſt.* ibid. 28.
Calamitas virtutis exerendæ, exercendæ, occaſio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20. *rectè ferre, virtutis & felicitatis eſt* 177 2 23,55. 179 1 42
Calumniatores averſandi 5 1 50. 52 1. *pediculis, vermiculis, viperis pares* 89 2 55
Cenſura examen ſedulum ſeqatur 33 1 48. 401 1 1,42
Circulus eſt rerum omnium 72 1 42. 2 1. *cujus particulæ ſibi invicem innexæ,* 245 1 51. *orbis inſtar rotantur* 335 2 48. 337 2 21
Civilitas in magnatibus lavde digna 32 1 23. c. 2 44 2 1,21
Cœlum civitas, patria noſtra 119 2 13. 130 1 41
Coactum nihil gratam 98 1 31. 341 1 6
Cogitatorum ratio habenda 2 2 9. 148 2 37. *Deo reddenda, qem non latent* 2 2 18. *reos faciunt* ibid. *l.* 4. *animum tingunt* 105 1 16 24. *facti crimen habent* 2 2 14. *affectuum, ſermonum, actuum fontes, radices* 148 2 18. 205 1 16. *vitanda vana* 92 2 4. *recidenda non neceſſaria* 148 2 11. *cogitandum nihil, qod prologi pudeat* 92 2 38. 93 2 11
Comitas ſeveritati juncta qantum valeat 18 2 20,30
Comœdia vetus, media, nova; qatenus utilis 391 1 6,36
Conatus etiam effectu deſtitutus, inanis non eſt 314 1 8. c. 2 26
Conſcientia ſua cuiqe maximè verenda 62 2 10. 92 1 34. *famæ (cum pavcis,* 402 2 46) *perferenda* 39 1 14. *huic qò conſulas ſuſtinenda infamia* 186 1 20,36. 220 1 4. 234 2 22. 398 1 8. *hac contentum agere oportet* 135 2 45
Conſtantia in bono tenenda 154 1 9. 265 2 52. 297 1 19. *aliud ea à pervicacia* 29 1 22. 30 1 39. c. 2 3. 236 2 41. *hac nihil fœdius, nocentius* 133 1 12. 134 2 26
Continentia ſui, virtus eximia 26 1 42. 42 1 1.
Corpus, è luto effictum 289 1 49. *ex ſe cadaver merum* 165 2 23. *terra & ſanies* 91 2 45. *ſacculus, utris, folliculus* 309 2 36. 310 1 46. *animæ amictus* 305 2 8. *qalis* 51 1 17. *vagina* 326 2 40. *vaſculum* 92 1 49. *qale* 383 2 8. *membra organa* 282 2 29. *nullius præ anima præſtantiæ* 50 2 3. 51 2 56. *huic ergò inſervire natum* 91 2 14,43. *hanc qatenus afficiat* 163 2 18
Corporis habitus & geſtus gravis & fixus 284 1 25. *nec affectatus tamen* ibid. 43. *ut ſpeculum mentis ſit* ibid. 2 5. *reſtitutio non impoſſibilis Deo* 423 2 32
Cunctatio, & dilatio, in vita rite inſtituenda damnoſa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 2 38,50. 137 1 3. 304 1 12. 351 1 1
Deus ſummè bonus 63 2 14. *à qo nihil mali qî dicatur*

catur, quæ tamen corrigendo & puniendo aſpera infligat 62 2 24. 64 1 3. mala ordinat, non facit 219 1 34,46. natura prima 146 2 49. mens incorporea 164 2 41. corpus priſcis qâ notione dictus 165 1 18. viſibilis, inviſibilis qatenus 435 1 40. 436 1 14. unde innoteſcant 436 1 15. -2 4. mundi qaſi anima 145 2 16. 146 1 2. 164 2 35. omnia permeat 207 2 40. 317 2 40. 318 2 28. temperat 207 2 39. ubique adeſt, omnia intuens, 119 2 47. 120 1. nudas etiam mentes ipſas 418 2 39. 419 1 52. res humanas curat 64 1 16. c. 2 1. ſingulorum etiam 65 1 1. 248 1 25. ab ipſo, per ipſum, in ipſo, ad ipſum omnia 146 2 41. 147 1 1. 144 2 14. ipſius providentiâ, ab initio deſignata, 149 1 5. diſpenſantur, 114 1 13. 220 1 1. 272 1 50. 273 1 48. 302 1 43. -2 47. 433 1 46. eidémqe inſerviunt univerſa 245 2 55. 247 2 56. præ omnibus verendus 240 1 24. -2 17. per omnia tam minoris, qàm majoris momenti negotia, cogitandus, 221 2 25,52. 222 1 1. & reſpiciendus 116 2 43. qocunqe ducit, ſeqendus 112 1 44. 272 1 43. ſtatio, qam ille aſſignaverit, tuenda, tenenda 277 1 1. ad omnia advocandus 234 2 44. 235 1 48. in omnibus agnoſcendus 42 2 12. 46 2 42. 304 2 5. de omnibus celebrandus 221 2 27. 245 2 22. huic, qò ſalvi ſimus, ut medico, gubernatori, auſcultandum jugiter 255 1 14. -2 1. hunc non admittentes, ſibi, non ipſi, nocent 319 1 2. patiens eſt, ad pœnas tardus 312 1 4. malis & ingratis benignus 291 2 28. 316 2 35. 331 2 5. non adulationem, ſed imitationem exigit 359 2 4. 360 1 56. injuſtè nihil agit 424 1 11

Diſpenſatio qalis licita 178 2 6. 182 2 29. 400 1 52. 401 2 41

Documenta pauca ſufficient 58 2 54. 59 1. brevia & ſummaria 123 1 44,48. in promptu modò ſint 116 1 49. c. 2 18. 122 2 36. 133 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 28. 274 1 38

Ellipſis freqens 147 2 40

Emendatione opus habere ſe, non emendatur, qi non credit 7 1 43. nemo qærit, qod jam nactum ſe putat 416 1 24

Epiſtolæ qales eſſe debeant 10 2 45

Error multiplex 263 1 2. 264 1 4. erroris admonitus, corrigere ſit promptus 233 2 36. 234 2 21. 300 2 32. 306 2 15. errantem reducere conandum 348 2 55. 349 2 3. ſed placidè 403 1 14. 404 2 45. errata nec leviora negligenda 15 1 56. c. 2 l. 1

Examen ſui, primitùs, ſedulum, juge prodeſt 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla qantum proſint 231 2 40. viva valeant 14 1 13

Externa qæqe bonis, malis pariter obveniunt 66 1 27. 200 2 41. Media ergò 66 1 54, &c. vilia 200 2 39. 304 2 12. 309 2 32,34. caduca 66 2 38. 200 2 36. diurna, non diutina 161 2 3. 174 1 36. c. 2 50. 332 2 1. ad ævum retrò, porrò, anguſtiſſima 181 2 40. ut perituris utendum 414 2 44. tragica larva, ſcenica inſtructura eis demenda 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 54. 303 1 29. 420 1 15. modeſtè habenda, placidè linqenda 307 2 2,39. in pretio habere, invidentiæ, injuſtitiæ, impietatis eſt radix 230 1 31,33. 245 2 10. 322 1 53

Fama, extra nos 254 2 18. alienum, non noſtrum 292 2 29. inane qiddam 125 1 41. 159 1 34. c. 2 10. 229 2 55. 230 1 1. judicii expers 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. inconſtans 125 2 46. ſectari ſtolidum 19 1 26. 135 2 50. 292 1 26. ſuperſtes, res nihili 113 1 10. qàm anguſta 126 1 19. evanida 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 1 23. de ea ſolicitum agere, qatenus futile 137 2 24. 138 1 3,19. aucupantium iniqitas, vanitas 230 2 29

Fatum qid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. an philoſophiæ ſtudium inane faciat 427 1 9

Feſtivitas qatenus adhiberi qeat 9 2 49. 10 1 98 2 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12,23. fidem fallere nihil adigat 107 1 14

Filius ſapiens, parenti res læta 275 1 33

Fluxa iſtic univerſa; conſiſtens nihil 75 2 54. 76 1. 77 1 6. 209 1 19,23. 227 1 21. fumi inſtar evanida 72 2 17. his ergò affici ſapientis non eſt 209 2 3. 227 2 36. ſed qærere, inter fluctuantia hæc, qò ſe contineat 427 1 28

Fors incerta 76 2 37. fortuita divinitus diriguntur 53 2 20 fortunam fingit qiſqe ſibi 218 2 46.

Fratres diſſidia non decent 50 1 48

Frons animi index eſſe debet 25 2 13. 396 1 36

Fructum nihil non fert, & ſuum quodqe 331 1 37. his onuſta ſpecioſiſſima 86 2 9. fugientia gratiſſima ibid. 1,

Futuri ut nihil certum, 112 2 38. præſagiri tamen multa poſſunt 279 1 42. fruſtra torqent 262 2 35. 308 1 56. 309 1 39. aut ſolicitos habent 417 1 25

Gloriam de ſpreta gloria aucupari vaniſſimum 434 1 26. 435 1 39

Gravitate affectatâ, faſtuosâ, nihil gravius 16 2 22. 58 1 56. 341 1 42

Homo corpore, animâ, mente conſtat 52 2 3. 118 1 5. 420 1 34. homines omnes cognati 47 2 17. 69 2 1. 267 2 40. 335 1 24. 432 1 46. ſemine cœleſti pariter oriundi 48 1 16. 130 1 28,43,48. 155 1 4. rationis ejuſdem partici-

pes

pes 96 2 46. *luce communi fruentes, aere ſpirantes* 328 1 26, 28, *corporis ejuſdem membra* 264 2 47, 50. *ad opem mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 25. *qæ ſit omnibus præſtanda* 96 2 52. 97 1. 103 2 23. 123 1 29. 344 2 43. *ut in commune boni ſint* 53 1 10. 98 1 49. 133 1 50 200 2 19. *homo neminem odiſſe debet.* 49 1 50. *nec peccantes* 267 2 13. *ſed mitis eſſe etiam immitibus* 287 2 8. *non ad otium natus eſt* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *ſed ad opus* 182 1 36. 183 2 49. 299 1 5. *prout & alia univerſa.* 302 1 6. *hominis munus, Numen venerari, celebrare, homines juvare, ſervare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *opus, cæleſtia contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 305 1 49. *humanitatem colere* 404 2 49. *ars, bonum fieri* 387 2 3. *hæc qi non præſtat, nec hominis nomine dignus eſt.* 182 2 50. 360 2 13, 15. 361 1 41. *hominem enim internum, exteris exutum, conſiderare oportet* 342 2 48. 343 1. *nec ab homine aliud, qàm qod eſt hominis, exigitur* 204 1 49. *nihilqe homini deſpondendum poſſe, qod homo potuit* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut perferre, qod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec impotentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1. 188 2 24. 189 1 20. 231 1 3. c. 2 54. *cum voluntas in cauſſa eſt* 51 2 30. *nec affectui huic indulgendum* 189 1 10. *ſed uſu & induſtriâ contrà pro viribus obnitendum* ib. 34. *homo animal ephemeron.* 161 2 4. 262 1 20. *anima cadaver geſtans* 165 2 23. *ipſe, & humana omnia, vanitas mera* 77 2 34. 78 1 45. 294 2 1. *bullarum inſtar* 303 1 5. *mortales natos* 131 1 48. *pacem invicem colere, non diſſidia fovere, nedum iras & inimicitias immortales gerere decet* 132 1 37. c. 2. 400 2 46. 402 1 9. *divulſus à corpore, cui coaluerat, reſtitui poteſt* 362 1 36, 46

Ictericis mel amarum 255 2 33

Ignis natura 121 2 19. *principibus prælatus* 44 1 19

Imaginativa vis qalis 118 1 10. 229 2 25

Imitatio dextra rerum ingratarum, grata 87 2 31

Impatientia malorum omnium mater 216 1 3. 287 1 21

Imperiti peritis ferendi 17 1 55

Imperceptibilia qibus omnia habeantur 198 1 40. 199 2 52. *perceptu difficilia pleráqe qibus* ibid. 46. 200 2 35

Impius omnis injuſtus, mendax, laſcivus, mollis 321 1 21. 322 2 22

Impoſſibilia ſectari, velle, inſanum 205 2 17. 206 1 8.

Ingenii tecti amicitia anxia 25 2 20

Inimicorum laudes perniciosæ 21 1 11

Injuriæ fructus in læſi ſenſu 133 2 28

Injuſtitia, jus non exequi 327 2 2

Inſani, ſtulti qiqe 415 2 55

Invidia æmulationis proles 38 1 32

Ira iræ non reponenda 236 1 40. 237 1 13. *injuriâ plus lædit* 402 1 15. *vincere iram, res virilis* 405 1 12

Iraſci an liceat 267 1 28, 34. *rebus ſtolidum* 279 1 1.

Juſtitia, virtutum omnium genetrix 393 2 34. *ad ſuperos hinc abiit* 215 1 2. *rediſſe qando habita* ibid. 50 2

Juſtum eſt, bonis rependi bona 413 1 31

Labori aſſveſcendum 331 2 21

Lædere qenqam, niſi ipſe ſe, nemo poteſt 48 2 22

Laus à bonis, non à qibuſvis 97 1 19. c. 2 44. 98 1. *aliena qid ad nos?* 138 1 30. *nihil câ melius ſit* 139 1 14

Lectio accurata prodeſt 11 1 42. *varia diſtrahit* 54 2 36

Lege certâ obveniunt omnia 119 2 14. 429 2 9

Legi parendum 370 2 35. 371 1 19

Liberalitas profuſione diſtat 281 1 8

Libido & voluptas non minùs qam labor & dolor moleſtæ 90 2 31

Librorum ſupellex citra uſum rectum inutilis 117 2 19

Literaturæ profeſſoribus ſalaria liberaliter aſſignanda 3 1 29 c. 2

Loco nullo non bene vivere licet 43 2 56. 44 1 1. 122 1 26. 205 1 47. 281 2 46. 313 1 1. 370 1 39. 417 1 1

Lotio intempeſtiva, noxia 39 1 25

Magnates ἀστοργότεροι 21 1 14. 22 1 53

Mali ſemper fuerunt, ſemper erunt 257 1 24. *miſeratione magìs qàm indignatione digni* 69 2 4. 208 2 30. 252 1 8, 37, 50. *juvandi & ſuſtinendi* 207 1 39

Malum nihil niſi inhoneſtum 48 2 6. 49 1 12. *habenti ſoli noxium* 317 2 56. 318 1 38. *nihil ergò lædit, qod verè bono non deſtituit* 46 2 22. 49 1 4. 133 1 15. 162 2 41. *malo abſtinere, ubi nil obſtat, virtutis eſt; ex metu mero, non eſt,* 400 1 1

Malus an volens qis 286 1 56. c. 2 53. *ſe non diligit* 184 2 5. *malum qenqam nemo, nec Deus fecerit* 49 1 4. 63 2 9

Mare guttula 244 1 22

Materia univerſi qalis 219 1 12. *varias ſubinde formas induit* 267 2 51. 268 1.

Mediocritas in cunctis obſervanda 31 2 1. 33 2 40. 34 1 1. c. 2 41. 37 1 54. c. 2 5. 41 1 10. 44 2 50. 45 1 17. 241 2 43. 290 2 37

Mendacio ſapiens qatenus immunis 178 1 45. c. 2 17

Mens

Mens divinitus derivata 48 1 42. 141 2 25. 211 1 47. 414 1 24. hanc præter noſtrum nihil 210 1 10. eſt ipſe qiſqe 265 2 18. 382 1 44. ſola eſt in homine æſtimatione digna 228 1 28. 230 1 43. principatum obtinens 120 1 26. 207 2 30. 281 1 14. ſervire corpori avt cupidini non debet 52 2 17. 79 1 5. hac Deum attingimus 67 2 54. 68 1. 420 2 25. numinis ſeu dæmonis inſtar habet 65 1 30. 69 1 25. 79 1 44. 99 1 44. 200 1 55. 207 2 46. 266 2 38. fons vitæ 284 1 4. affectuum, dogmatum 305 2 26. hæc inprimìs curanda, colenda 69 1 38. 78 1 43. 115 2 52. 120 2 2. 207 2 42. 208 2 12. 230 1 43. 300 1 16. pura ſervanda 239 2 53. huic ſanandæ aſperum nihil non ſuſtinendum 193 1 53. 195 1 5. huic nihil præferendum 385 2 50. hanc contra nihil admittendum 104 1 52 c. 2 hanc potiùs quàm vultum componere par eſt 278 2 18. huic nihil impervium 68 2 18. 384 1 29. 385 1 48. omnia permeat & perluſtrat 278 1 15, 51. c. 2 l. 1 vaga nè ſit 61 1 24 c. 2 117 1 13. alia ſcrutando ſæpe ſe negligit 68 2 30. viſis temerè nè concedat 210 2 42. 211 1 37. rectè ſemper fertur 230 2 1. nec impeditur 62 1 17. 207 2 1. 216 2 21. 313 2 48. quia cum exceptione aggreditur 120 2 37. & obſtantia qæqe in rem ſuam vertit ibid. 1 36. 131 1 10, 20. c. 2 l. 30. 207 2 6. 316 1 41. motu levi avt aſpero non afficitur 125 1 14. 210 1 33. invicta ſit, ubi aliis ſubducta, ſuâ ſe virtute involverit 271 1 38. c. 2 l. 32. 211 1 22. c. 2 l. 31. 393 2 27. 420 2 31. 422 2 16. ſe intuetur, ſe pro libitu artat, ſe fruitur 383 1 23. c. 2 l. 26, 35, 37. moleſtiam ſola ſibi faceſſit 426 1 7. mente bonâ nil melius 103 2 26. hujus morbi graviſſimi 71 1 28. cæcitas ibid. l. 34. 154 1 27. 324 1 10. penuria 156 1 56. de mentis ſede ſenſa varia 126 2 37. 128 2 34

Methodus recta plurimi in cunctis habenda 18 2 24

Migratio freqens minùs commoda 38 2 20

Mimica qæ, nec inutilis ea 391 1 35. 392 1 2

Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104 2 44. 106 1 51. 122 1 30, 34

Mirari, philoſophiæ initium 27 2 32

Mirum ſapienti nihil ibid. 16 56. c. 2 l. 51. 57 1. 355 1 26. qi miratur ſtultus eſt 426 2 5

Miſericordiam ſapienti qatenus negent Stoici 69 2 40 70 2 56

Mores, candidi 153 1 6. nigri ibid. 22. præfracti ibid. 2 l. 10. moroſi ibid. l. 20. ferini, pecuini ibid. l. 54. 201 2 50. 202 2 53. pueriles 153 2 55 201 2 48. muliebres ibid. l. 49

Moroſitas, & in docente, & in diſcente, officit 15 1 52, 57

Mors non eſt malum 66 1 54. 333 1 26. ſed malè mori 179 1 30. vitâ turpi melior 323 2 2. 324 1 10. naturæ opus 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. debitum 136 2 55. non timenda 67 2 23. nec erubeſcenda 131 1 43. nec contemnenda; id qatenus 324 1 56 c. 2 9 437 2 31. nec faſtuoſè, 325 2 41. nec faſtidioſè, ib. 42. nec negligenter, ib. 1 42. nec præcipitanter, ibid. l. 17 48. nec rabidè, 324 1 35. c. 2 l. 10. nec jactanter, 365 2 28. nec diſcupienter, 323 1 31. nec reluctanter, 373 2 34 ſed conſideratè, 324 2 14. compoſitè, 110 1 20. facilè, 100 1 4. 109 1 47. 381 1 51. placidè, 79 2 16. lubenter, 260 2 20. qod pavci faciunt, 179 1 54. 180 1 50. 222 2 40. decenter, 109 2 52. 110 1 21. gratulatoriè obeunda, 176 1 38. expectanda 215 2 33. 225 2 48. excipienda 55 1 34. 176 1 34. admittenda 260 2 20. conſciſcenda 213 1 43. qod qibus de cavſis permittebant Stoici 83 2 53. 85 1 19. 211 2 49. 213 2 20. 314 2 26, 32. ſed jure rejicitur & refellitur dogma iſtud 84 1 20. c. 2 l. 50. ritè mori, res magna 387 2 2. mori non poſſe, volenti miſerum 319 1 31. 320 2 9. mors migratio 63 1 19, 21. c. 2 l. 2. 314 2 32. 386 1 38 c. 2 reditus rei ad principium ſuum 136 1 11. compagis diſſolutio 79 2 26. 381 2 17. reſolutio in elementa prima 131 1 24. 186 1 12, 32. 279 2 34. 280 1 18. 289 2 5. 435 1 29. in eodem ſtatu ponere, qo retro fueramus, nonnullis (ſed falſò) viſum 142 2 32. 303 1 21. portus 90 1 21. 213 2 16. reqiem dat 90 2 12. 91 1. 186 2 15. meſſis 275 1 54. 276 1 51. 415 1 7. imperatores, magnates, medicos, mathematicos, philoſophos, poetas, artifices pariter tollit 88 2 46. 89 1, 2. 152 2 29, 46. 158 2 38. 159 1. 170 1 9. c. 2 l. 4. 251 2 29. 252 2 54. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 306 2 20. 307 2 8. omnes æqat 255 4 12. 256 1 46. hanc nemo ratione ullâ effugerit 222 1 35. 223 2 2. 277 1 18, 35. mortis dilatio, res ferè nihili 169 2 12, 23. 178 1 20, 22. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. mors verè nulla nonnullis 131 1 6. rerum omnium aliis 333 1 22, 26. c. 2 l. 34. urbium etiam 172 2 11. ortùs unius, mors alterius 167 1 5. c. 2 l. 1. 274 1 50

Multis immiſcere ſe havd expedit 99 1 26. 147 1 29. 280 1 39. ſupervacuis præſertim, minúsqe neceſſariis 148 1 9. 150 1

Mundus qaſi animal, 147 1 19. 249 1 50 c 2 unum qodammodo, 163 2 56. 164 1 2. corpore uno, animâ unâ prædito, conſtans, ibid. 2 10, 14 licèt, cinni inſtar, 278 2 25. ex natura ſua diſcordibus, 152 1 14. c. 2. 278 2 48. 279 1 40 ſcitè admodum compacto & concinnato 151 c. 1, 2. cujus membra ad congenera ſibi ſponte feruntur 436 2 38. 437 1 39. cum lubentia ſibi invicem inſerviunt 368 2 45. 369 1 43.

cedunt

cedunt sibi invicem in totius usum 406 2 3. 407 2 37. homo solus ex omnibus hîc officio suo deest ibid. 38 49. mundus civitas quædam 75 1 45. 113 1 43. 125 1 3. 130 1 32. 147 1 19. 249 1 50. scenæ instar 388 1 32. 90 2 5. malis moribus fetus 300 1 53. mutationibus obnoxius 129 2 39, 53. 132 1. 269 2 16. 297 1 25. eisdémqe consistens 54 2 5. 67 2 48. 79 2 36. 161 1 31. 226 2 45. 227 1 5. 267 1 39. 269 2 41. mundana omnia qàm nihili 366 2 27. pereuntia & peritura 66 2 38. mundi conflagrationes 89 1 39. 204 1 2. 385 1 48. c. 2 45

Nihil ex nihilo, in nihilum 150 1 51. c. 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12

Nominibus qæ gerimus, re respondendum 356 1 16. c. 2 29

Novum insolénsve nihil 72 1 33. c. 2 16. 154 1 1. 166 1 48. 250 1 44. 257 1 23. 313 2 27. sapienti fortive 159 2 20. 205 2 14. 290 2 11. stultis secùs 167 2 52. 268 1 47

Obstinatio mera Christianis immeritò objecta 386 1 28. 387 1 54

Occupationes fingere, ineptum 9 1 40. 21 1 51, 55

Oculorum continentia 88 1 18

Officia pro relationibus & personis præstanda 21 2 1. officii divini humaniqe ratio pariter in qibusqe habenda 116 2 32. 117 1. 305 2 7, 50

Opinio qantum valeat 73 1 30. c. 2 34. 111 2 16. 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 353 1 35. ea nos, non res ipsæ, turbat 129 2 24, 29. 133 1 51. 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 1 32

Orbi qibus ministeriis demereantur 256 2 4. 257 2 15

Ostentatio vitanda, hujusqe vanitas 8 2 21. 9 1 19. c. 2 10. 30 2 24. 38 2 13. 39 1 8. 283 2 13.

Otium, uti nesciis, negotio molestius 147 2 11. 287 1 13, 40

Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1 27. 241 1 48. horum vestigiis, citra examen, non insistendum 168 2 38. 169 2 11

Parere prius qam imperare 411 2 52. 412 2 1

Παῤῥησία ferenda 6 2 45

Parsimonia justa, etiam in principe, probanda 39 1 42. Vide Publica.

Paterfamilias qare dicatur; qalis esse debeat 15 1 41. 16 1 44

Patria sapienti nulla non terra 313 2 25

Pax subdola qalis 397 2 5

Peccandi malis satietas nulla 322 2 49. 323 1

Peccantes citra iracundiam avt asperitatem corrige-

re conandum 212 1 8. c. 2 30. 237 1 18. c. 2 14. 304 1 52. 402 2 49. 403 1 14. juvandi & sustinendi 215 2 47. vel corrigendi, vel ferendi 320 2 12. peccant nescii, inviti, qatenus 399 1 46. c. 2 1. peccare nemo coegerit 200 2 8. 318 2 17

Peccata Stoicis paria 62 1 55. graviora, qæ à libidine, qam qæ ab ira. ibid. 2 4. aliena placidè sustinenda 47 1 12. nobis non obsunt 148 2 55. 210 1 1. 272 1 24. 318 2 8

Peccati abstinentia à procuratione divinâ 42 2 22. 43 1 12. c. 2 32 52

Peritia verè bonum avt sapientem non facit, nec plurimi ex se habenda 14 2 9. 19 2 25, 30

Perseverantia jugis in vita rectè instituenda 22 1 4. 240 1 10

Pertinacia fastûs, inscitiæ, stultitiæ proprium 30 1 41, 47

Philosophiæ studio ætas nulla non incumbere debet 52 1 44. c. 2 13. huic aliis missis vacandum. 112 1 45. 292 1 9. 2 41. nec aliud qicqam præ principali hoc intendendum 115 1 54. senectæ occupato præcipuè 52 1 49. in actione ea, non in sermone consistit 365 2 55. 366 1 10. hanc professi pleriqe titulo, non re tales 37 1 22. 293 1 6. 338 1 50. 339 1 51. 366 1 11. hujus partes qæ 299 2 2

Philosophari licet, sine tunica, 155 1 7. sine libro c. 2 8. seminudo ibid. 30. sine commeatu 156 1 41

Phocionis indoles qalis 394 2 9. 395 1 45

Pietas justitiæ juncta 417 1 41. hac antiqior etiam 408 1 26

Platonis politia 340 1 51. c. 2 38

Plausus nec aucupandus, nec importunè exhibendus 19 1 51

Præceptoribus qantum debeamus 22 1 6

Præsentem imaginari, qem vereare, prodest 409 2 20. 410 1 31

Præstantioribus viliora concedere & inservire nata sunt & debent 205 2 30. 207 2 56

Præstantissima qæqe eligenda, proseqenda, tenenda 104 1 39. 106 1 52. c. 2

Prævisa minùs afficiunt 285 1 4

Prece nil à Deo petendum, qod homines latere velis 93 1 7. verè bona inprimìs petenda 346 1 55. 347 1 14. c. 2 31. preces liberaliter, simpliciter concipiendæ 291 1 25, 50. 292 1 49. precibus praxis pro viribus jungenda 346 2 7. 347 1 14. c. 2 30

Principia duo, caussa & materia 145 1 48. c. 2 5

Progressus in bono perpetes 104 2 44. qos faciamus, observandum ibid. 40. modici non spernendi, sed fovendi 340 2 39

Proprium qicqam qatenus nemo habeat 432 2 54. 433 1 45

Publica privatis, cum paucis, præferenda 31 1 9. 32 1 15. publici sumtus moderandi 32 2 18. 34 1 45. 52 2 1. 38 2 37, 42

Rectà semper accuratè, qasi ad lineam ductam, progrediendum 137 1 46, 53. c. 2 5 145 2 19. 185 1 26, 49
Redeundum properè, ubi deviásse senseris 196 1 9, 13. 224 1 35. *reditus is firmabit magìs* ibid. 19
Refectiones necessariæ, sed modicè & sobriè habendæ 150 1 20. c. 2 56. 184 1 1. c. 2 4
Regere qî qeat alios, qi se non regit? 450 1 39
Regibus philosophantibus beantur regna 24 1 30. 25 1 54. *ejusmodi subditis patrum instar* 15 2 21. *libera satìs sub iisdem servitus* 23 2 45. 24 1 14
Regnum ipsum servitus 295 2 26. 296 2 16
Religio citra superstitionem 242 2 21
Res ipsæ, formis & apparatu sepositis, perpendendæ 128 2 45
Romana, gravitas, strenuitas 58 1 24, 36
Sapere se solum qi putat, desipit 31 1 9.
Sapientiæ gradus qis, lapsum moneri velle 133 2 45. 135 1 50
Scelera lucem aversantur 107 2 13. 108 1 4.
Secessus per se parum prodest 121 1 42. c. 2 46. *in se secedere prosit* 122 2 21, 48. 123 1 15. *secessus amœnus conscientia proba* 122 2 38 *horridus mala* ibid. 52. 123 1 1
Semina accepta vis occulta effingit 371 2 14. 373 1 33
Seni ab actu non desistendum 237 2 28. 238 1 4
Sententia temerè non ferenda 242 1 9. *alienæ meliori cedendum* 30 2 40. 31 1. 242 1 44
Servi sors qalis 412 2 6. 413 2 35. *servitia speciosa* 39 2 11
Soboles solicitè reqisita, & ipsa decessura 303 2 42
Socrates unde magnus 287 2 17. 288 2 3
Somnus, cum pecude nobis communis, actionem intercipit 299 1 30
Somno, aut somnio similis plurium vita 168 1 48. c. 2 1. *somniorum spectra mera sunt, qæ nos perturbant* 77 1 41. c. 2 16. 243 1 39. 256 1 50
Sophistæ qales 8 1. 35 1 9, 20
Sors communis non recusanda 282 2 32. 283 1 39
Spes Christiana qalis 143 2 55
Temerè nihil admittendum, agendum 98 2 4. 102 2 24. 106 2 21. 123 1 30. 128 2 45. 169 1 1. 216 2 35. 217 1 1. 260 2 41
Temperamentum probum animi, morum, motuum, laude dignum 18 2 20, 30. 19 1 4. 27 2 56. 31 1 55. c. 2 2
Tempus præsens, qo solo utimur, fruimur, sedulò advertendum, ritè disponendum 58 1 39. 115 1 47. 147 1 41. *temporis opportunitàs, res magni momenti* 42 1 29
Terra tota ad universum puncti instar 126 1 8
Tragœdiæ qis usus 388 1 48. 391 1 31. *an comœdiâ antiqior* 387 2 47. c. 2 47. 388 1 47
Tranqillitas benè agendo, non nihil agendo, acqiritur 148 1 40
Transitio à numero ad numerum 56 1 45. 154 2 4. 254 2 35. *à persona ad personam* ibid. 36. 300 1 10
Tyranni iidem aliis, aliis servi 157 1 39. c. 2 1. *fastuosissimi, qi è servitio emerserint* 367 2 9. *tyrannorum hypocrisis* 20 1 55. c. 2 27. *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regémqe qantum intersit* 20 1 55
Unionis genera varia 264 1 12
Urbes integræ qasi morte sublatæ & sepultæ 170 2 14. 174 1 23
Usus qantum valeat 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, nisi honestum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28
Velle sanari sufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam qatenus admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab eis præsertim, qi ipsi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invitè delinqentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris qatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Venter qàm vorax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12.
Verbositas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *res divina* 322 1 5. *hujus sermo simplex* 417 1 55. c. 2 32. *eâ nemo volens destituitur* 286 1 55. c. 2 55
Vernularum dicacitate delectantur domini 35 2 24. 36 1
Vestis familiaris à forensi alia 10 1 43. *citra splendidam in aula agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victûs ratio valetudini conducit; tenuis potior 2 2 39. 5 1 30
Vindictæ modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir verè qis 128 2 54. 129 2 23
Viribus majora non molienda 261 1 4
Virtus sola in pretio habenda, & studiosè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 230 1 14 252 2 55. 253 1 15. *sola permanet immota* 103 2 41. *sola ad posteros, ad superos transmittit* 78 1 46. 79 1 47. *rectà semper fertur* 230 2 1. *viâ per se, vitii viâ minùs arduâ, minùs molestâ* 198 1 9. *mascula* 58 1 24. 99 1 50 128 2 44. *nisi gratuitas, nulla* 135 2 5. *ipsa sibi sufficit* 271 2 27. *ipsa pretium & præmium est sibi* 39 1 13. 296 1 30. 350 1 20. *virtutes in aliis agnoscere & suspicere, candoris est* p. 153 c. 1 l. 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21. 149 1 43. 182 1 1. *incerta* 295 1 28. *puncti instar ad ævum*
209

209 2 40. 342 1 15, 36. c. 2 l. 33. *præſens tantùm vivitur. & hoc punctum inſecabile* 71 1 19. 72 1 6. 79 2 33. 112 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4 *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denuò* 57 2 34. 59 2 20. 60 1 55. *indies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *lucta* 285 1 4. *moleſtiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum diſſentientibus transigenda* 326 2 27. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qa perſonam & terminum aſſignat choragus deus* 438 1 37 439 2 10. *non quàm longa, ſed quàm bene acta inter*[illegible] 37. *ſemper omnia debet eſſe conſentanea* 13 2 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *ſibi, naturæ, rationi, legi, numini conſentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5[illegible]. 197 2 4. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ ſcopus certus aliquis proponendus, nè vaga ſit* 74 2 17. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 2 23. 408 1 37. c. 2 l. 48. *fructus qis verus* 241 1 11. *præterita ad examen revocanda* 233 1 55. 234 2 10. *probè acta in ſenecta, morte, ſolamen* 142 2 43. 436 2 10. *malè, morte pejor* 418 1 40. *vitæ ſpatium à deo præſtitutum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere qiſqe debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus jugiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 41. *tanqam ultimus qiſqe habendus* 212 2 35. 272 1 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 190 2 32. 384 1 13. 385 1 33. *qalem in eo deprehendi oporteat* 243 1 4. *vitæ ſatietas* 322 2 36

Vitii contages 324 1 12, 46, 49. *inconſtantia* 98 1 23. 317 1 19

Vocabula olim uſitata, poſt obſoleta 158 1 37

Voluptas bonum qare non ſit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *ineſcat* 191 1 24. *æqè ac dolor differt, diſtrahit* 90 2 31. *câ peſſimi etiam fruuntur* 243 2 20

Vulgus inconſtans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus cenſura nihili habenda* 135 2 8, 53. 332 2 20. 335 1 5

Vultus ſpecies affectata, genuinã exterminat 268 2 40.

FINIS.